ZIONALE
VITT. EMANUELE
8
13 — I
19
RO

RATIONALE

diuinorũ officiorum: quibuſcũq; ſacerdotibus: ac ſingulis ſacramẽtorũ: ⁊ eorũ que in eccleſiaſticis aguntur officijs rationes ſcire cupiẽtibus perutile: editũ per reuerendũ patrẽ dominũ Guillelmũ durandũ quondã epiſcopum Mimateñ. octoq; libros partiales diligenter emẽdatos cõplectens: cui marginales adnotationes hiſtoriceq; perpulchre nuper acceſſerunt.

1 5 2 8

Addita eſt etiam tabula rubricarum: dominicarum: ac feſtorum totius anni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

8. 13. I. 19

¶ Rubrice Rationalis diuinorum officiorum.

DE eccleſia ꝛ eiꝰ partibus. fo. iiij.
De altari in eccl. vj.
De picturis ꝛ ornamentis eccleſie. vij.
De campanis eccleſiarū. x.
De cimiterio ꝛ alijs locis ſa. xj.
De dedicatione eccleſie. xij.
De altaris conſecratione. xv.
De cōſecra. ꝛ vnctionibus. xvij.
De eccleſiaſticis ſacramētis. xix.

¶ Rubrice ſecundi libri.

De miniſtris ꝛ ordinibus eccleſiaſticis ꝛ de eoꝝ officijs. xx.
De cantore. xxiij.
De pſalmiſta. xxiiij.
De oſtiario ꝛ lectore. eodē.
De exorciſta ꝛ accolito. eodē.
De ſubdiacono. eodem.
De diacono. xxv.
De ſacerdote. xxvj.
De epiſcopo. xxvij.

¶ Rubrice tertij libri.

De indumētis ſacerdotū atq; pōtificū ꝛ alioꝝ miniſtroꝝ. xxvij.
De amictu ꝛ alba. xxix.
De cingulo. eodem.
De ſtola. xxx.
De manipulo ꝛ caſula. eodē.
De caligis ꝛ ſandalijs. xxxj.
De ſuccinctorio ꝛ orali. eodē.
De tunica. eodem.
De dalmatica. xxxij.
De cyrotecis ꝛ mitra. eodem.
De annulo. xxxiij.
De baculo paſtorali. eodē.
De ſudario ꝛ pallio. xxxiiij.
De colorībꝰ quibꝰ eccleſia in eccleſiaſticis vtit̄ indumētis. xxxv.
De indumētis legalibus ſiue veteris teſta. xxxvj.

¶ Rubrice quarti libri qui continet quattuor partes.

De miſſa ꝛ ſingulis q̄ in ea agūtur. xxxvij.
De quinq; pſalmis quos pontifex celebraturus dicit. xl.
De capitis compoſitione ꝛ manuū lotione. eodem.
De aque benedicte conſecratione ꝛ aſperſione. eodē.
De officio ſeu introitu miſſe. xlj.
De acceſſu ſacerdotis ac pōtificis ad altare ꝛ de ꝓceſſione. xlij.
De cōfeſſione. xliij.
De incenſo benedicēdo ꝛ in thuribulū mittendo. xliiij.
De oſculo altaris ꝛ libri. eodē.
De thurificatione. xlv.
Qualiter ſacerdos ꝛ miniſtri ad altare ſtare debent. eodem.
De kyrieleiſon. xlvj.
De gloria in excelſis. eodē.
De ſalutatione ad populū. eo.
De oratione ſeu collecta. xlvij.
De epiſtola. xlix.
De reuerentia poſt lectā epiſtolam facienda. l.
De ſeſſione ſacerdotis: ꝛ pontificis ꝛ miniſtroꝝ. eodē.
De graduali. eodem.
De alleluya. lj.
De tractu. eodem.
De proſa ſeu ſequen. liij.
De mutatione ſacerdotis. eodē
De euangelio. eodez.
De ſymbolo. lv.
De predicatione. lvij.

¶ Rubrice ſecunde partis.

De ſecūda parte miſſe ſcilicet offertorio. eodem.
De manuū ablutione. lviij.
De pallis ſiue corporalibꝰ. eo.
De oblatione ſacerdotis ꝛ de officio miniſtroꝝ circa illā: ꝛ de patena ꝛ de oblationibus populi ꝛ clericorū. eodem.
De ſecūda thurificatione. lx.
De inclinatiōe ſacerdotis ꝛ oſculatione altaris ꝛ oratione. lxj.
De prefatione. eodez.
De ſanctus. lxij.
De ſecreta ſeu canone miſſe. lxiij
De expoſitione canonis qui incipit. Te igitur. lxiiij.
De ſecūda parte canonis. lxv.
De tertia parte. eodē.
De quarta parte. lxvj.
De quinta parte. eodē.
De ſexta parte. lxviij.
De ſeptima parte. lxxj.
De octaua parte. lxxiiij.
De nona parte. eodē.
De decima parte. lxxv.
De vndecima parte. eodē.
De pater noſter. lxxvij.
Expō dñice orationis. lxxviij.

¶ Rubrice tertie partis.

De ſilentio poſt dominicam orationem. lxxix.
De reſumptione patene. lxxx.
De fractione hoſtie. eodē.
De agnus dei. lxxxij.
De oſculo pacis. eodez.

¶ Rubrice quarte partis.

De cōmunione ſacerdotis. lxxxiij
De ablutione ꝛ ꝑfuſione. lxxxiiij
De poſtcōmunione. eodē.
De oratione nouiſſima et Ite miſſa eſt. eodē.
Quare ſacerdos humerum pōtificis oſculatur. lxxxv.
De benedictione nouiſſima. eo.

¶ Rubrice quinti libri.

De officijs nocturnis ꝛ diurnis in genere. eodem.
De his que in officio cuiuſlibet hore dicuntur. lxxxvj.
De nocturnis. xcj.
De laudibus matutinis. xciij.
De prima. xcvij.
De tertia. xcix.
De ſexta. eodem.
De nona: eodem.
De veſperis. c.
De completorio. cj.

¶ Rubrice ſexti libri.

De officijs dominicarū ſpecialiter ꝛ quarundam feriarum ꝛ feſtiuitatū domini ꝛ ieiunioꝝ quattuor temporum. cij.
De tempore aduentus. ciiij.
De prima dominica aduentus. cv.
De ſecūda dñica aduentus. cvj.
De tertia dñica aduētus. cvij.
De feria quarta ieiunij quattuor temporum. eodem.
De alijs ieiunijs. eodē.
De officio quarte ferie. cix.
De ſexta feria. eodē.
De ſabbato. eodem.
De quarta dñica aduentus. cx.
De vigilia natiuitatis. eodē.
De officio natalis dñi. cxj.
De dominica infra octauas natalis domini. cxij.
De feſto circūciſionis. cxiij.
De feſto epyphanie. cxiiij.
De octaua epyphanie. cxv.
De prima dñica poſt epyphaniam. eodem.
De ſecunda dominica poſt epyphaniam. eodez.
De tertia dominica. cxvj.
De quarta dñica. cxvij.
De quinta dominica poſt epyphaniam. eodē.
De dñica ſexta. eodē.
De dñica ſeptuageſime. eodē.
De officio ſeptuageſime. cxviij.
De ſexageſima. cxix.
De quinquageſima. eodē.
De quarta feria in capite ieiunij. cxx.
De quinta feria ſexta: ꝛ ſabbato. cxxij.
De dominica prima quadrageſime. eodem.

De ſecunda feria. cxxiij.
De tertia ⁊ quarta ferijs. codē.
De quinta ⁊ ſexta ferijs. codē.
De ſabbato. codem.
De ſcđa dñica q̄dragesime. co.
De ſecūda feria. cxxiiij.
De tertia feria. codem.
De quarta feria. codem.
De quinta feria. codem.
De ſexta feria. codem.
De ſabbato. cxxv.
De tertia dñica q̄dragesime. co.
De ſecūda ⁊ tertia fe. codem.
De quarta ⁊ quinta ferijs. coď.
De ſexta feria. cxxvj.
De ſabbato. codem.
De quarta dñica quadrage. co.
De ſecunda feria. codē.
De tertia feria. cxxvij.
De quarta feria. codem.
De quinta feria. cxxix.
De ſexta feria ⁊ ſabbato. codē.
De dñica quinta in paſſione. co.
De ſecunda feria. cxxx.
De tertia ⁊ quarta ferijs. codē.
De quinta ⁊ ſexta ferijs. codē.
De ſabbato. cxxxj.
De dñica ſexta in ramis pal. co.
De ſecunda feria. cxxxij.
De tertia ⁊ quarta ferijs. codē.
De q̄nta feria i cena dñi. cxxxiij.
De diurno hui⁹ diei offō. cxxxv.
De quinta feria in conſecration. olei. codem.
De officio miſſe huius quinte ferie. cxxxvij.
De nudatione altariū. cxxxviij.
De die paraſceue. codē.
De ſabbato ſancto paſche. cxl.
Per quē quomodo ⁊ quare agn. [illegible]
De cera fiant. codē.
De benedictione cerei. cxlij.
De lectionib⁹ ⁊ tractib⁹. codē.
De bñdictione baptiſmi ſeu fontiū: vbi etiā agitur de cereis cathecuminorum. cxliij.
De baptiſmo: vbi etiā agitur de veſtib⁹ quas neophiti q̄nto die deponūt: ⁊ de patrinis. cxlv.
De confirmatione. cxlvij.
De miſſa. cxlviij.
De ſancto die paſche. cxlix.
De diurno officio hui⁹ diei. clj.
De ſeptē dieb⁹ poſt paſcha. clij.
De ſcđa feria poſt paſcha. cliv.
De tertia feria poſt paſcha. co.
De quarta feria poſt paſcha. co.
De q̄nta feria poſt paſcha. clvj.
De ſexta feria poſt paſcha. co.
De ſabbato in albis. co.
[illegible] dicto⁊ ſepte dieꝝ. co.

De pma dñica poſt paſcha. clvij
De ſcđa dñica poſt paſcha. co.
De tertia dñica poſt paſcha. co.
De quarta dñica poſt paſc. co.
De q̄nta dñica rogationū. clviij.
De rogationibus. codē.
De vigilia aſcenſionis. clix.
De feſto aſcēſionis dñi. codem.
De dñica poſt aſcēſionē. clx.
De vigilia penthecoſtes. codē.
De die ſcō pēthecoſtes. clxj.
De ſecūda feria. clxij.
De tertia ⁊ quarta ferijs. codē.
De quinta feria. clxiij.
De ſexta feria ⁊ ſabbato. codē.
De dñica ſancte trinitatis. co.
De pma dñica poſt pēth. clxiiij.
De ſcđa dñica poſt pēth. codē.
De tertia dñica poſt pēth. clxv.
De dñica quarta poſt pēth. co.
De q̄nta dñica poſt pēthe. co.
De ſexta dñica poſt pēthe. co.
De ſeptima dominica poſt penthecoſtem. clxv.
De octaua dñica poſt pēt. clxvj.
De nona dñica poſt pēthe. co.
De decima dñica poſt pēthe. co.
De vndecima dñica poſt pēt. co.
De duodecima dñica poſt pēt. c.
De decimatertia dominica poſt pēthecoſtem. clxvij.
De .xiiij. dñica poſt pēthe. codē.
De .xv. dñica poſt pēthe. codē.
De .xvj. dñica poſt pēth. codē.
De .xvij. dñica poſt pēth. clxviij.
De quarta feria quattuor tēpoꝝ ſeptembris. codem.
De ſexta feria quattuor tēporū ſeptembris. codem.
De ſabbato. codem.
De .xviij. dñica poſt pēthe. co.
De .xix. dñica poſt pēthe. codē.
De .xx. dñica poſt pēthe. clxix.
De .xxj. dñica poſt pēthe. codē.
De .xxij. dñica poſt pēthe. codē.
De .xxiij. dñica poſt pēthe. co.
De .xxiiij. dñica poſt pēthe. clxx.
De .xxv. dñica poſt pēthe. codē.
Rubrice ſeptimi libri.
De feſtiuitatibus ſanctoꝝ. co.
De ſctis fabiano ⁊ ſeba. clxxiij.
De feſto ſancte agnetis. codē.
De cōuerſione [illegible]
De ſancto iuliano. codē.
De ſancta [illegible] codē.
De purificatione beate marie virginis. codem.
De [illegible] clxxvj.
De [illegible] beate marie virginis. clxxvj.

De ſctis philip. ⁊ iaco. aplis. co.
De inuētione ſctē crucis. codē.
De reuelatiōe ſcti micha. clxxvij.
De ſctis geruaſio ⁊ ꝓthaſio. co.
De ſcō Joāne baptiſta. codē.
De ſctis pe. ⁊ pau. apo. clxxviij.
De ſeptē fratrib⁹. codē.
De feſto ſcti Jacobi apli. codē.
De ſeptē dormientibus. codē.
De feſto bti pe. ad vicula. clxxix.
De feſto machabeorū. codē.
De inuētione ſcti ſtephani. co.
De trāſfiguratione dñi. codē.
De feſto ſancti laurētij. codem.
De aſſumptiōe beate marie. co.
De ſancto bartholomeo. clxxx.
De feſto decolla. ſcti Joā. co.
De ſanctis felice ⁊ adaucto. co.
De natiui. btē marie virgi. co.
De exaltatiōe ſctē crucis. clxxxj.
De ſcō math. aplo ⁊ euāg. co.
De ſancto mauricio. codem.
De feſto luce euangeliſte. codē.
De ſanctis ſymone ⁊ iuda. co.
De feſto omniū ſctōꝝ. codē.
De officio mortuoꝝ. codē.
De quattuor coronatis. clxxxiiij.
De beato martino. codē.
De ſancto andrea apoſtolo. co.
De ſancto nicolao epiſcopo. co.
De venerabili beda. codē.
De ſancto thoma apoſtolo. co.
De ſanctis Stephano Joanne euāgeliſta ⁊ innocētib⁹. clxxxv.
De apoſtolis in cōmuni. codē.
De euangeliſtis. clxxxvj.
De martyribus. codem.
De cōfeſſoribus. clxxxvij.
De virginibus. codem.
De feſto dedica. eccleſie. co.
Rubrice octaui libri.
De cōpoto ⁊ kalēdario ⁊ ptinentibus ad illa. clxxxviij.
Pars prima de anno ſolari incipit. clxxx.
Quid ſit annus ſolaris. cxc.
De menſe: codem.
De ſeptimana. cxcj.
De die. cxcij.
De anno lunari. codē.
Quid ſit annus lunaris: ⁊ quot dies cōtinet. codē.
De regularib⁹ lunarib⁹. codē.
[illegible] codem.
De emboliſmo. cxciij.
De [illegible] numero. codem.
De termino paſchali. codē.
De ciclis. cxciiij.
[illegible] huius operis. cxv.
Finis tabule.

[illegible]

¶ Incipit Rationale diuinoꝛum officioꝝ editū per

reuerendiſſimum in chꝛiſto patrem ⁊ dominum dominum Guillelmum Durandi: dei ⁊ apoſtolice ſedis gratia preſulem Mimateñ. qui compoſuit ſpeculum iuris ⁊ patrum pontificale.

Quecūq; in eccleſiaſticis officijs rebus ac oꝛnamētis cōſiſtunt: diuinis plena ſunt ſignis atq; miſterijs: ac ſingula ſunt celeſti dulcedine redūdātia. ſi tamē diligētē habeāt inſpectoꝛē: q̄ nouit mel de petra ſugere: oleūq; de duriſſimo ſaxo: quis tamen nouit oꝛdinē celi: ⁊ rationes ipſius ponet ī terra? Scrutatoꝛ quippe maieſtatis oppꝛimet a gloꝛia. Siquidē pute⁹ altus eſt. ⁊ in quo aquā hauriā nō habeo: niſi poꝛrigat ille q̄ dat oībus affluēter ⁊ nō impꝛoperat: vt inter mediū montiū tranſeūtem hauriā aquā ī gaudio de fontib⁹ ſaluatoꝛis licet igit nō oīm que a maioꝛib⁹ tradita ſūt ratio reddi poſſit. ff. de leg. l. non oīm. xxiij. q. iiij. nabuchodonoſoꝛ. in pꝛincipio. qꝛ tñ qđ in his rōne careret extirpādū eſt. lxviij. di. coꝛ epiſcopi. xij. di. oīa
Guillelmus durandi huius operis auctoꝛ.
idcirco ego Guillelmus Durādi ſancte Mimateñ. eccl'ie ſola dei patiētia: dict⁹ ep̄s pulſans pulſabo ad oſtiū ſi foꝛte clauis dauid apire dignet: vt me itroducat rex ī cellā vinariā in qua mihi ſupernū demōſtret exēplar qđ Moyſi fuit in mōte mōſtratū: quaten⁹ de ſingulis q̄ in eccleſiaſticis officijs reb⁹ aut oꝛnamētis cōſiſtūt q̄d ſignificent ⁊ figurāt eo valeā reuelāte clare ⁊ aperte differere: ⁊ rationes ponere: q̄ linguas infantiū facit diſertas: cui⁹ ſp̄s vbi vult ſpirat: diuidēs ſingulis: pꝛout vult. extra de renūciatione: niſi ad laudē et gloꝛiā trinitatis. Sane hic ſacramenta pꝛo ſignis accipim⁹ ſeu figuris: q̄ ſiquidē figure nō ſunt virtutes: ſed virtutū ſigna quib⁹ tāq; ſcripturis vtētes docētur. Signoꝝ autem alia ſunt naturalia: alia poſitiua: de quo ⁊ quid ſit ſacramētū dicet in quarta parte ſub ſeptima particula canonis ſuper verbo myſteriū fidei. Sacerdotes igit ⁊ p̄lati eccl'ie quib⁹ datū eſt noſſe myſteria. pꝛout in luca habet: ⁊ ſacramētoꝝ poꝛtatoꝛes ⁊ diſpenſatoꝛes exiſtunt. xliij. di. diſpēſatio. ſacramēta intelligere ⁊ virtutib⁹ que per illa ſignificant fulgere debēt: vt ex eoꝝ luce ceteri ſiſi illuminent: alioquin ceci ſunt ⁊ duces cecoꝝ: extra de renūciatiōe niſi. iuxta illud pꝛopheticū. Obſcurent oculi eoꝝ ne videāt. xxxvij. di. § itaq;. Sed pꝛoch dolor ipi hodie vt plurimū de his que in vſu quotidiano in eccleſiaſticis cōtractāt reb⁹ ⁊ pꝛoferūt officijs: quid ſignificēt ⁊ quare inſtituta ſint: modicū appꝛehendunt adeo vt impletū eſſe ad literā illud pꝛopheticū videat: ⁊ erit ſicut popul⁹: ſic ſacerdos. Eſa: xxiiij. ferētes ſiquidē panes pꝛopoſitiōis ad menſam dñi: atq; myſteria q̄ neq; itelligūt: neq; vidēt tantū inde nimiꝝ iuſto dei iudicio habituri: quātū ⁊ iumēta panes ad vſum poꝛtātia alioꝝ. De qua ignoꝛātia rationē reddituri ſunt in die vindicte ⁊ ire. qñ quidē cedri paradiſi tremebūt: q̄d ergo faciet virga deſerti? eis eñi per pꝛophetā dicit: Ipſi vero nō cognouerūt vias meas quib⁹ iuraui in ira mea. ſi introibūt in requiē meā. Siquidē liberaliū atq; quarūlibet artiū pꝛofeſſoꝛes nude foꝛte ⁊ intolerate in illis plerūq; cōtēta ſatagunt cauſis ⁊ ratiōib⁹ veſtire: fulcire atq; coloꝛare. Pictoꝛes quoq; ac q̄libet mechanici ſeu opifices in q̄buſlibet operū ſuoꝝ varietatib⁹ ſtudēt: veriſimiles rationes ⁊ cauſas reddere ⁊ in pꝛōptu habere. Sed ⁊ ſm ipſas mūdanas leges turpe eſt patricio ⁊ cauſas tractanti ignoꝛare ius: in quo verſatur. ff. de oꝛi. iur. l. ij. §. poſt has. Verū licet ſacerdotibus ſcīa ſit valde neceſſaria ad doctrinā. extra de heredi. cū ex iniuncto. xxxviij. di. ſedule. nō eſt tñ ſimplicib⁹ ſacerdotib⁹ etiā a ſcholaſticis detrahēdū. xxxviij. di. q̄uis. iuxta illud. Dijs nō detrahes. Vñ ſm Aug. nō irridebūt ſi foꝛte aduerterint aliquos antiſtites ⁊ miniſtros eccl'ie: vel cū barbariſmis ⁊ ſolecciſmis deū inuocare: vel eadē verba q̄ pꝛonūciāt nō intelligere: ꝑturbateq; diſtinguere. ideo qꝛ talia corrigēda nō ſunt: ſed qꝛ ſunt pie a ſciētib⁹ tolerāda. Que autē ſacerdotes ſcire debēt: in ſc̄da parte ſub tractatu de ſacerdote dicet. Poꝛro nō videt q; ea q̄ in eccleſiaſticis fiunt reb⁹ ac officijs figuraliter fiant. Cum qꝛ figure receſſerūt: ⁊ eſt tēpus hodie veritatis. Cum qꝛ nō debem⁹ iudaizare. extra de ſac. vncti. ī fine. Sed licet reuera figure quarū hodie veritas apparuit receſſerunt: tñ adhuc multiplex veritas latet: quā nō videmus: pꝛopter qđ vtitur eccleſia figuris: verbi gratia per veſtimēta cādida intelligimus aliquo modo decoꝛē animarum noſtrarum:
Pictoꝛes ac mechanici quelibet ſeu opifices in q̄buſlibet operum ſuoꝝ varietatibus veriſimiles cauſas reddere ſtudent.

ſcilicet gloriã immortalitatis noſtre: quam videre
nõ poſſumus manifeſte xxx. q. v. ſemine. ꝛ in miſ-
ſa a prefatione in antea chriſti paſſio repreſentat:
vt tenacius ꝛ fidelius memorie teneatur. de con-
ſecra. di. ij. liquido. Notandũ autẽ eſt eorũ ꝙ que in
lege cõtinẽtur: alia ſunt moralia: alia myſtica. vj.
diſtinctio. §. ita. ¶ Moralia ſunt que mores infor-
mant: ꝛ ſic intelligenda ſunt: prout ipſa verba ſo-
nant: vt diliges deũ: honora patrẽ: Nõ occides.
ꝛ huiuſmodi. Myſtica ſunt figuralia que aliqd
ſignificãt preter id qđ litera ſonat. ¶ Horũ autẽ
alia ſunt ſacramentalia: alia cerimonalia. ¶ Sa-
cramẽtalia ſũt de quib⁹ ratio reddi põt. ¶ Qua-
re ad literã ſic precepta fuerũt: vt de circũciſione
ꝛ de obſeruãtia ſabbati ꝛ huiuſmodi. ¶ Cerimo-
nalia autem ſunt de quib⁹ ratio reddi nõ poteſt:
quare precepta fuerunt: vt nõ arabis in Boue et
aſino: nõ feres veſtẽ lino lanaqꝫ contextã. Non ſe-
res agrum diuerſo ſemine: ꝛ huiuſmodi. ¶ Sig-
dem quantũ ad moralia lex nõ recipit mutationẽ
ſed quantũ ad ſacramẽtalia ꝛ cerimonialia muta-
ta eſt quo ad ſuperficiẽ litere: myſticus tamẽ eoꝝ
intellectus mutatus nõ eſt: vñ nõ dicitur lex mu-
tata: quãuis tranſlato in nos ſacerdotio ſit tranſ-
lata. extra de conſtitu. tranſlato. Sciendũ quoqꝫ
eſt ꝙ in diuinis ſcripturis eſt ſenſus hyſtoricus:
allegoricus: tropologicus: ꝛ anagogicus. Unde
ſecundum Boetium. Omnis diuina auctoritas
aut eſt ex hyſtoriali: aut allegorico aut ex vtroqꝫ
poſita intellectu. Et ſm Hiere. debemus diuinã
ſcripturam triphariã ſcrutari. Primo iuxta literã.
Secũdo iuxta allegoriam: ideſt ſpiritualem intel-
ligentiam. Tertio ſecũdum futurorum beatitudi-
nem. Hiſtoria eſt ſignificatio vocum ad res vide-
licet quãdo res quelibet quomodo ſecũdum lite-
ram geſta ſit plano ſermone refertur: vt quomo-
do populus iſraeliticus ex egipto ſaluatus taber-
naculum domino feciſſe narratur. Et dicitur hy-
ſtoria ab hyſtorio qđ eſt geſticulari. inde hiſtrio-
Allegoria quid ſit. nes: id eſt geſticulatores vocantur quaſi hyſtrio-
nes. Allegoria eſt quãdo aliud ſonat in litera: et
aliud in ſpiritu: vt quando per vnum factũ aliud
intelligitur: quod ſi illud ſit viſibile eſt ſimpliciter
allegoria: ſi inuiſibile ꝛ celeſte: tunc dicitur anago-
ge. Eſt etiã allegoria quando per alienũ ſermonẽ
alienus ſtatus deſignatur: vt cum chriſti preſentia
vel eccleſiaſtica ſacramẽta verbis vel myſticis re-
bus deſignantur: verbi gratia: vt ibi. Egredietur
virga de radice ieſſe: quod aperte ſonat: naſcetur
virgo Maria de ſtirpe Dauid: qui fuit filius Ieſ-
ſe. Myſticis ꝓ rebus vt popul⁹ ab egyptiaca ſer-
uitute per agni ſanguinẽ liberatus: ſignificat ec-
Allegoria vnde dicatur. cleſiam paſſiõe chriſti a dyabolica ſeruitute ereptam.
Et dicitur allegoria ab aleon grece qđ eſt alienũ:
ꝛ goro qđ eſt ſenſus: quaſi alien⁹ ſenſus. Tropo-
logia eſt conuerſio ad mores ſeu moralis locutio
Tropologia qd ſit. ad correctionẽ ꝛ morum inſtitutionẽ myſtice vel
aperte reſpiciens. Myſtice vt ibi: omni tẽpore ve-
ſtimẽta tua ſint candida: ꝛ oleũ de capite tuo nõ
deficiat: id eſt opera tua ſint mũda ꝛ charitas de
mẽte tua nunqꝫ decidat. ꝛ ibi. Oportet vt Dauid
interficiat in nobis Goliã: id eſt humilitas ſuper-
biam. Aperte vt ibi. Frange eſurienti panẽ tuũ: ꝛ
ibi. Non diligamus lingua vel verbo: ſed opere ꝛ
veritate. Dicitur autẽ tropologia a tropos qđ eſt Tropologia vñ dicatur.
conuerſio: ꝛ logos quod eſt ſermo: quaſi conuer-
ſus ſermo. Anagoge dicitur ab ana quod eſt ſur-
ſum ꝛ goge quod eſt ductio: quaſi ſurſum ductio.
vnde ſenſus anagogicus dicitur qui a viſibilib⁹
ad inuiſibilia ducit: vt lux prima die facta ſignifi-
cat rem inuiſibilẽ: id eſt angelicam naturã in prin-
cipio factam. Anagoge ergo eſt ſenſus locutionẽ Senſus anagogicus quis et vñ dicatur anagoge.
ad ſuperiora ſiue celeſtia ducẽs: ſcilicet ad trinita-
tem ꝛ ad ordines angelorũ: ꝛ de premio futuro: et
de futura vita que in celis eſt apertis vel myſticis
ſermonib⁹ diſputans. Apertis vt ibi. Beati mun-
do corde quoniã ipſi deum videbunt: myſticis vt
ibi. Beati q̃ lauãt ſtolas ſuas ꝛc. vt illis ſit pote-
ſtas in ligno vite: ꝛ per portas intrent ciuitatem:
quod patenter ſonat. Beati qui mundant cogita-
tiones ſuas: vt illis ſit poteſtas vidẽdi deum qui
eſt via veritas ꝛ vita: ꝛ per doctrinã id eſt exẽplo
patrũ intrent in regnũ celoꝝ. Similiter hieruſalẽ
intelligitur hyſtorice ciuitas illa terreſtris quam
peregrini petunt: allegorice eccleſia militãs. Tro-
pologice quelibet fidelis. anagogice celeſtis hie-
ruſalem ſiue patria. De his etiam alia exẽpla vi-
deri poſſunt in lectionibus que dicuntur in ſabba-
to ſancto prout in ſexta parte dicetur. In hoc au-
tem opere plerũqꝫ circa idem diuerſi ſenſus adhi-
bentur ꝛ de vno ſenſu ad alium tranſitur: quẽad-
modum lector ſedulus liquido poterit inueni. Si-
cut enĩ nemo prohibetur diuerſis exceptionibus
vel defenſionibus vti. ff. de excep. nemo. extra de
preſcri. auditis. xxiij. q. ij. §. i. Sic etiã nec diuerſis
in laudẽ dei expoſitionibus ſalua fide. Cõſidera-
ri autẽ oportet ꝙ in diuino cultu multiplicis rit⁹
varietas reperit. Unaqueqꝫ fere nãqꝫ eccleſia pro-
prias habet obſeruãtias: ꝛ in ſuo ſenſu abundat
xvj. di. vtinã. nec cenſetur reprehẽſibile vel abſur-
dum deũ ꝛ ſanctos eius varijs concentibus ſeu
modulationibus atqꝫ diuerſis obſeruantijs vene-
rari: cum ꝛ ipſa eccleſia triũphans ſm prophetã
circundata ſit varietate: ꝛ in ipſorũ eccleſiaſticoꝝ
ſacramentorũ adminiſtratione de iure conſuetu-
dinis varietas toleret. Unde ſm aug. xj. di. eccle-
ſiaſticarũ. Eccleſiaſticarũ inſtitutionũ in diuino
officio quaſdã ſcripturis accepimus: quaſdã ꝓ
apoſtolica traditione ſine ſcripturis confirmatas
per ſucceſſores: quaſdã etiam quarũ tamẽ inſtitu-
tio ignoratur conſuetudine roboratas approbat
vſus quibus par ritus ſeu obſeruãtia debet. Nõ
igitur lectoris moueat animus: ſi fortaſſis in hoc
opuſculo legerit que in ſua nõ nouerit eccleſia ob-
ſeruari: aut nõ inuenerit quicquid ibi ſeruatur. Nõ
enĩ vniuſcuiuſqꝫ loci ſpecialia: ſed cõmunes atqꝫ
vſitatiores ritus hic proſequimur: qui commu-
nem non particularem doctrinam tradere labora-
mus: nec ſit nobis poſſibile quorumlibet locorum
ſpecialia perſcrutari. Decreuimus itaqꝫ pro ani-
me noſtre ſalute atqꝫ legentium vtilitate ſecre-
ta diuinorum officiorum myſterija hic claro ſtilo

prout erit poſſibile exarare atq; dirigere: ꝛ que vine eccleſiaſticis pro quotidiani vſus intelligētia neceſſaria viſa ſunt enucleare ꝛ medullitus explicare: quēadmodū ꝛ pro illis qui circa iudicia verſantur ſecularia olim in ſpeculo iudiciali fideliter egiſſe dignoſcimur in ſtatu diſſimili conſtituti. ¶ Uerumtamē ſedulo penſandū eſt ꝙ circa ipſa diuina officia plures ſunt vſuales obſeruantie q̄ nec ad moralem: nec ad myſticū ex inſtitutione referantur intellectum: ſed nonnulle propter neceſſitatem: quedā propter congruitatem: quedā propter veteris ꝛ noue legis differentiam: quedā ꝓpter earū conuenientiā: ꝛ quedā propter maiorē ipſorū officiorū celebritatē ꝛ reuerentiā molite eſſe cognoſcuntur. xij. diſt. omnia. ¶ Unde ſicut ait beatus Augu. talia diuerſorū locorū diuerſis moribus innumerabiliter variant: ita vt vix aut nūq̄ omnino inueniri poſſint cauſe quas in eis cōſtruendis homines ſunt ſecuti. ¶ Sane liber iſte rationalis vocabulo deſcribitur. Nam quēadmodū in rationali iudicij quod legalis pontifex ferebat in pectore: ſcriptum erat manifeſtatio ꝛ veritas: ſic ꝛ hic rationes varietatum in diuinis officijs: ꝛ earum veritates deſcribuntur ꝛ manifeſtātur. Quas in ſcrinio pectoris ſui eccleſiarum prelati ꝛ ſacerdotes debēt fideliter cōſeruare. xxxvj. diſtinctio § ecce. ꝛ ſic in illo erat lapis in cui⁹ ſplēdore filij iſrael deū ſibi fore propiciū agnoſcebant ſic ꝛ deuotus lector ex huius lectionis ſplendore in diuinorum officiorū myſterijs eruditus agnoſcit deū nobis fore propitium: niſi forte eius indignationem culpe offendiculo improuide incurramus. Illud quoq; quattuor coloribus auroq; cōtextū erat: ꝛ hic vt premiſſum eſt rationes varietatum in eccleſiaſticis rebus atq; officijs quattuor ſenſibus: videlicet hyſtorico: allegorico: tropologico: ꝛ anagogico: fide media colorantur. Diſtinguitur autem in octo partes: quas ſeriatim fauēte domino proſequemur. In quarū prima agetur de eccleſia ꝛ eccleſiaſticis locis ꝛ ornamentis: et de conſecrationibus: ꝛ de ſacramentis. In ſecunda de eccleſie miniſtris ꝛ eorum officijs. In tertia de ſacerdotibus ꝛ alijs indumentis. In quarta de miſſa ꝛ de ſingulis que in ea agūtur. In qnta de alijs diuinis officijs in genere. In ſexta ſpecialiter de ſingulis dominicis ꝛ ferijs ꝛ feſtiuitatibus ad dominum pertinētibus. In ſeptima de feſtiuitatibus ſanctorum ꝛ de feſto ꝛ officio dedicationis eccleſie ac mortuorum. In octaua de cōpoto ꝛ kalendario.

Liber hic qua re rationalis vocabulo deſcribitur.

Incipit liber primus.

¶ De eccleſia ꝛ eccleſiaſticis locis ꝛ ornamentis ꝛ de cōſecrationibus ꝛ ſacramentis. In hac ergo prima huius operis parte de quibuſdā generalibus tractare preuidimus: videlicet de eccleſia et eius partibus. De altari. De picturis ꝛ imaginibus ꝛ ornamentis eccleſie. De campanis. De cymiterio ꝛ alijs ſacris locis. De eccleſie dedicatione. De altaris cōſecratione. De cōſecrationib⁹ et vnctionibus. De ſacramentis eccleſiaſticis.

¶ De eccleſia ꝛ eius partibus. Rubrica.

Prius eſt vt de eccleſia ꝛ eius partibus videamus. Notādū eſt ergo ꝙ eccleſiarū alia eſt corporalis in qua videlicet diuina officia celebrant. Alia ſpūalis que eſt fideliū collectio. de cōſe. diſt. j. eccleſia ſiue populus per miniſtros cōuocatus ꝛ in vnū cōgregatus ab eo qui vnanimes habitare facit in domo. Sicut enim corporalis ex congregatis lapidibus conſtruit: ſic ꝛ ſpiritualis ex diuerſis hominibus congregatur. Eccleſia ergo grece dicitur conuocatio latine: quia omnes ad ſe vocat: quod nomen magis proprie conuenit eccleſie ſpirituali q̄ corporali: quoniam homines non lapides conuocantur. ſepe tamen nomen ſignati actribuitur ſignanti. Eccleſia autem materialis ſpiritualem deſignat: vt dicetur vbi de eius cōſecratione agetur. Rurſus eccleſia grece dicitur catholica id eſt vniuerſalis. xj. diſtinctio. catholica: quia per totum mundum eſt conſtituta ſeu diffuſa: q; vniuerſi in deum credentes in vna debent eſſe cōgregatione: vel quia in ea eſt generalis doctrina ad inſtitutionem omnium fidelium. Synagoga quoq; grece congregatio dicitur: quod proprium nomen iudeorum populus tenuit: ipſorum enim proprie ſynagoga dici ſolet: q̄uis etiā eccleſia dicta ſit. apoſtoli tamen nunq̄ ſynagogā dixerunt: ſed ſemper eccleſiam forte diſcernendi cauſa. Dicitur etiaꝫ preſens eccleſia ſyon: eo ꝙ ab hac peregrinatione longe poſita promiſſionem rerum celeſtium ſpeculatur: ꝛ ideo ſyon id eſt ſpeculatio nomē accepit. Pro futura vero patria ꝛ pace hieruſalem vocatur: nam hieruſalem pacis viſio interpretatur. Dicitur etiam eccleſia domus dei ſic dicta a domate. quod grece dicitur tectum quaſi dans manere vnanimes in ſe. Dicitur etiam quādoq; kyriaca id eſt dominicalis. quandoq; baſilica. quod verbum grece ſonat latine regia ſeu regalis regi ſcilicet baſilio. carnalium enim regum palatia ſic dicta ſunt. noſtra autem domus orationis domus regia dicitur. quia in ea regi regum ſeruitur. q̄nq; templū quaſi tectum amplū in quo regi deo ſacrificia offeruntur. xxvj. q. ij. ſed illud: ꝛ quandoq; dei tabernaculum. de cō. diſtinctione

Eccleſiarum alia corporalis: alia ſpiritualis.

lij. nec quē. ꝑ. qꝛ in preſenti vita peregrina eſt: ꝛ i
tinere ad patriā pergens: vt iā diceturvel dicitur
taberna. vlū quaſi taberna dei: prout ſub eccleſie
dedicatione dicet. Quare etiā dictū eſt taberna-
culū vel archa teſtimonij ſub altari dicet qnqꝫ ve
ro martyriū qñ in honorem alicuius martyris fit.
qnqꝫ capella: prout in ſecūda parte ſub tractu de
ſacerdote dicet qnqꝫ cenobiū. qnqꝫ ſacrariū. qnqꝫ
ſacellum. quandoqꝫ domus orationis. quādoqꝫ
monaſteriū: ꝛ quandoqꝫ oratoriū. Generaliter tñ
quilibet locus ad orandū ſtatutus oratoriū dici
poteſt. Rurſus eccleſia qnqꝫ dicitur corpus chri-
ſti. xxvj. q. ij. ſed ꝛ illud. quandoqꝫ etiā virgo voca
tur iuxta illud. Emulor enim vos ꝛc. qnqꝫ ſponſa
quam chriſtus deſpōſauit ſibi in fide. De qua in
euangelio. Qui habet ſponſam ſpōſus eſt. vij. q.
j. ſicut: qnqꝫ mater: qꝛ quotidie in baptiſmo ſpiri-
tuales filios deo parit. xij. q. ij. qui abſtulerit: qn-
qꝫ filia. iuxta illud prophete. Pro patrib⁹ tuis na
ti ſunt tibi filij: lxviij. diſt. quoꝝ. Itē qnqꝫ ponitur
vidua: qꝛ propter preſſuras nigreſcit. ꝛ vt Rachel
nō conſolatur. qnqꝫ meretrix figuratur propter ec
cleſiā de gētibus cōgregatam. ꝛ quia nulli clau-
dit gremium redeūdi ad ſe qnqꝫ vocatur ciuitas
propter cōmunionē ſanctorum ciuiū: murata pro-
pter munitionē ſcripturarū quibus heretici arcē-
tur habens lapides ꝛ ligna diuerſi generis: qꝛ di
uerſa ſunt merita ſingulorum: prout iam dicetur.
Quicquid aūt ſynagoga per legem accepit hoc
nunc eccleſia a chriſto cuius ſpōſa eſt per gratiā
recepit: ꝛ in melius commutauit. ¶ Sane nō eſt
noua oratorij ſiue eccleſie inſtitutio. Precepit nā-
qꝫ dominus Moyſi in monte Synai vt faceret
tabernaculum de cortinis mirifice fabricatis: di-
uiſum enim erat interpoſito velo in duas partes
cuius pars prior ſancta vbi populus ſacrificabat
interior vero ſancta ſanctorum vbi ſacerdotes et
leuite miniſtrabant dicebatur: vt dicetur in pro-
hemio quarte partis. quod poſtq̄ꝫ vetuſtate con-
ſumptum eſt: iuſſit dominus fieri templum quod
Salo. edificauit opere mirifico duas habens par
tes vt a tabernaculo. iij. Regum. viij. Ab vtroqꝫ
vero ſcilicet a tabernaculo: ꝛ a templo noſtra ma
terialis eccleſia formam ſumpſit. In cuius parte
anteriori ppl's audit ꝛ orat. in ſanctuario vero cle
rus orat predicat iubilat ꝛ miniſtrat. Tabernacu
lum autē quia in itinere factū quandoqꝫ gerit ty
pum mundi qui tranſit ꝛ cōcupiſcentia eius. Vñ
conſtat ex quatuor cortinarū coloribus: ſicut et
mundus compactus eſt ex quatuor elementis.
Deus igitur in tabernaculo: deus eſt in hoc mū-
do velut i tēplo xp̄i ſanguine rubricato: expreſſe
vero tabernaculum typum gerit eccleſie militan-
tis: que non habet hic manentem ciuitatē: ſed fu
turam inquirit: ideoqꝫ dicitur tabernaculum: ta-
bernacula enim militātium ſunt. deus enim in ta
bernaculo deus eſt in fidelibus ſuo nomine con-
gregatis. Pars prima tabernaculi in qua popu
lus ſacrificabat vita eſt actiua in qua populus
in proximi dilectione laborabat: pars altera in
qua leuite miniſtrabant vita eſt cōtemplatiua in

Eccle-
ſia quā-
doqꝫ di-
citur cor
pus chri
ſti.

Orato-
rij ſiue
eccleſie
non eſt
noua in
ſtitutio.

qua dilectioni ꝛ contemplationi dei religioſorum
virorum ſincera cōuerſatio vacat. tabernaculum
vertitur in templum: quia de militia curritur ad
triūphū. Eſt autem eccleſia ſic edificanda. Para
to nāqꝫ fundamenti loco. Iuxta illud. Bene fun-
data eſt domus dñi ſuper firmā petrā: debet epi-
ſcopus vel ſacerdos de eius licentia ibi aquā aſ-
pergere benedictam ad abigendas inde demonū
fantaſias: ꝛ primarium lapidem cui impreſſa ſit
crux in fundamēto ponere de cō. di. j. nemo. De-
bet quoqꝫ ſic fundari vt caput recte inſpiciat ver
ſus orientem de quo dicetur in prohemio quinte
partis videlicet verſus ortum ſolis equinoctialē:
ad denotandum ꝙ eccleſia que in terris militat
temperare ſe debet equanimiter in proſperis ꝛ in
aduerſis: ꝛ non verſus ſolſticialem: vt faciūt qui-
dam. Ceterum ſi muri hieruſalem que edificatur
vt ciuitas edificari per iudeos iubentur ſecundū
prophetam quanto magis ꝛ nos muros eccleſie
noſtre edificare debemus. Siquidem eccleſia ma
terialis in qua populus ad laudandum deum cō
uenit ſanctam ſignificat eccleſiam que in celis vi
uis ex lapidibus cōſtruitur. xxj. queſtione. vj. ſed
hoc dicimus. Hec eſt domus domini firmiter edi
ficata cuius fundamētum eſt angularis chriſtus
ſuper quo fundamento poſitum eſt fundamentū
apoſtolorum ꝛ prophetarum: ſicut ſcriptum eſt.
Fundamenta eius in montibus ſanctis. Super-
edificati parietes iudei ſunt ꝛ gentiles de qua-
tuor mundi partibus ad chriſtum venientes: et
qui per ipſum crediderunt ſeu credunt ꝛ credent.
Fideles autem ad vitam predeſtinati ſunt lapi-
des in ſtructura huius muri qui ſemper vſqꝫ in
finem huius mundi edificabitur. Lapis vero ſu-
per lapidem ponitur: quando magiſtri eccleſie mi-
nores in proprium ſtudium aſſumunt ad docen-
dum ꝛ ad corrigendum ꝛ ſtabiliendum. In ſan-
cta vero eccleſia habet lapides ſuper ſe ad feren-
dum pro edificio quiſqꝫ laborem fraternum por
tat. groſſiores vero lapides ꝛ politi ſeu quadrati
qui ponuntur foris extrinſecus in quorum medio
minores lapides iacent ſunt viri perfectiores: qui
ſuis meritis ꝛ orationibus continent infirmiores
in ſancta eccleſia. Cementum autē ſine quo muri
ſtabilitas eſſe non pōt fit ex calce ſabulo ꝛ aqua:
calx charitas feruens eſt que ſibi cōiūgit ſabulū.
i. terrenū opus: qꝛ vera charitas ſollicitudinem
maximā habet mixtā pro viduis ſenibus pupil-
lis debilibus. lxxxviij. di. deſolatio. ꝛ ideo ſtudēt
operari manibus vt habeāt vnde eis benefaciat:
vt aūt calx ꝛ terra ad edificiū muri valeant aque
cōmixtione cōglutinant: ſiquidē aqua ſp̄us eſt: ſi
cut enim ſine cemēto lapides muri ſimul nō iūgū
tur ad muri ſtabilitatē: ſic nec homines ad muri
edificiū celeſtis hieruſalē pñt ſimul ſine charitate
iūgi quā ſp̄uſſctūs operat. Hēs muri lapides po
liti ſunt ꝛ q̄drati. i. ſcil mūdi ꝛ firmi q̄ vez p man⁹
ſummi artificis diſponunt in eccl'ia ꝑmāſuri: quo
rū qdā ferūt ꝛ nō feruntur vt ſimpliciores in eccl'ia
alij ferunt ꝛ ferūt vt medij: alij tm̄ ferūt ꝛ nō ferū
tur: niſi a ſolo xp̄o qui eſt ſingulare fundamētū vt

Eccle-
ſia mate
rialis ſi-
gnificat
eccleſiā
que in
celis ex
viuis la
pidibus
cōſtruit-
tur.

perfecti. Oēs quidem vna charitas more cemēti
cōiūgit vū viui lapides pacis cōpage colligātur.
Chriſtus noſter murus fuit in cōuerſatione ꝛ an
temurale in paſſione. ¶ Sane iudeis muros hie
ruſalē edificātib⁹ aderāt inimici volētes illorum
opus impedire ita ꝙ ſicut in Eſdra legitur adeo
ab hoſtib⁹ infeſtabātur ꝙ vna manu ponebāt la
pides in muro ꝛ alia manu cōtra hoſtes pugna-
bāt: ꝛ nobis muros eccleſie edificantib⁹ adſunt i
circuitu inimici .i. vitia ſiue peruerſi hoīes opera
noſtra impedire volentes. Vñ muros .i. virtutes
edificādo hoſtes impugnem⁹: ꝛ iuxta morē iudai
ci ppl'i teneamus arma noſtra .i. ſcutū fidei loricā
iuſtitie: galeā ſalutis: ꝛ gladiū verbi dei in mani-
bus noſtris: vt nos cōtra illos defendam⁹: ꝛ opi
lio ſeu ſacerdos ſit nobiſcum vice xp̄i: qui doceat
nos per lectionē ꝛ muniat per orationē. ¶ Por-
ro ex quib⁹ tabernaculū in vete. teſta. fieret: oſten
dit dñs dicens in exo. ad Moyſen. Sume primi-
tias .i. precioſa queq₃ a pp̄lo iſrael: ſed ab eo tan-
tum qui vltro obtulerit aurum ꝛ argentū ꝛ es ia-
cinthum ꝛ purpuram coccūq₃ biſſinctū .i. ſetā ia-
cinthini purpurei ꝛ coccinei coloris ꝛ biſſini quod
eſt genus lini egyptiaci molle ꝛ candidū piloſq₃
caprarū ꝛ pelles arietū rubricatas quas parthi-
cas dicim⁹: q2 parthi ſic colorati eas excogitaue-
rūt ꝛ pelles iacinthineas ꝛ ligna ſethin. Eſt aūt
ſethin nomē mōtis ꝛ arboris: q̄ ſilis eſt albe ſpi-
ne in folijs: ꝛ eſt leuiſſimū lignū ꝛ imputribile ꝛ i
cremabile: oleūq₃ ad luminaria ꝛ aromata vnguē
ta ꝛ thimiama boni odoris ꝛ lapides onichinos:
ita ꝙ ſardonices ꝛ gēmas ſanctuariū faciāt mihi
vt habitē in medio horū: ne ſit eis labor recurrere
ad montē hūc. Hec plene magiſter in hiſtorijs ꝓ
Eccleſie materialis diſpoſitio humani corporis modum tenet. ſequitur ſuper Exo. Diſpoſitio aūt eccleſie mate
rialis modum humani corporis tenet. Cancellus
nāq₃ ſiue locus vbi altare eſt caput repreſentat:
crux ex vtraq₃ pte brachia ꝛ manus: reliqua pars
ab occidēte quicquid corpori ſupereſſe videt̄ ſa-
crificiū altaris votū ſignificat cordis: ſed ꝛ ſm Ri
chardū de ſctō victore diſpoſitio eccleſie triplicē
ſtatū in eccleſia ſaluādoꝝ ſignificat: ſanctuarium
tm̄ ſignificat ordinē virginū: chorus cōtinētium:
corpus cōiugatoꝝ: ſtrictius eſt eñi ſanctuariū q̄
chorus ꝛ chorus q̄ corpus: q2 pauciores ſunt vir
gines q̄ continentes: ꝛ iſti q̄ coniugati: ſanctior
quoq₃ eſt locus ſanctuarij q̄ chorus: ꝛ chorus q̄
corpus: q2 dignior eſt ordo virginū q̄ cōtinentiū
et illorū q̄ ꝯiugatorū. Adhuc eccl'ia ex quatuor
parietib⁹ cōſiſtit doctrina quatuor euāgeliſtaruꝫ
lōga lataq₃ ſurgit in altū .i. in alta virtutū lōgitu-
do: cuius lōganimitas eſt q̄ pariter aduerſa to-
lerat: donec ad patriā ꝑueniat. latitudo charitas
eſt que dilectione mētis amicos in deo ꝛ inimicos
diligit ꝓpter deū. altitudo ꝓo ſpes eſt future retri
butionis que ꝓſpera ꝛ aduerſa ꝯtēnit donec vi-
deat bona dñi in terra viuentiū. ¶ Rurſus in tē-
plo dei ſeu gratie eſt fundamētū fides que eſt de
re non viſa: tectū charitas que operit multitudi-
nē peccatoꝝ. oſtium obediētia de qua dñs inquit.
Si vis ad vitam ingredi ſerua mādata: paulimen-
tum humilitas. de qua pſ. Adheſit paulimento
anima mea: quatuor laterales parietes ſunt qua
tuor principales virtutes: iuſtitia: fortitudo: pru-
dentia. ꝛ temperantia: hec ſunt in Apoc. quatuor
ſunt latera ciuitatis equalia: feneſtre ſunt hoſpi-
talitas cum hylaritate: ꝛ mia cum largitate. De
hac domo dñs ait. Veniemus ad eum ꝛ māſionē
apud eum faciemus. quedaꝫ tñ eccleſie in modū
crucis formātur: ad notandū nos mūdo crucifigi
ſeu crucifixū ſequi debere. iuxta illud. Qui vult
venire poſt me abneget ſemetipſum: ꝛ tollat cru-
cem ſuam ꝛ ſequatur me. Nonnulle etiam in mo-
dum circuli rotunde formantur q̄ ſignificāt eccle
ſiam dilatatam eſſe per circulum orbis. Vñ illud.
Et in fi. or. ter. ver. eoꝝ. ſeu ꝙ de circulo orbis per
uenim⁹ ad circulū corone eternitatis. Sane cho-
rus clericoꝝ eſt cōcentio cantantiū vel multitu- *chorus vnde dicatur.*
do in ſacris collecta. Dictus eſt autem chorus a
chorea vel corona olim enim in modū corone cir-
cum aras ſtabant ꝛ ita pſalmos cōcorditer cōci-
nebāt: ſꝫ Flauian⁹ ꝛ Theodorus alternatim pſal
lere cōſtituerūt edocti ab ignatio q̄ ſup hoc fuit
diuinitus edoctus. Duo ergo chori pſallentium
deſignant angelos ꝛ ſpūs iuſtoꝝ quaſi recipro-
ca voluntate laudantiū ꝛ ſe ad bonā operationē
inuicem exhortantium. Alij chorū dixerunt a cō-
cordia que in charitate conſiſtit: q2 qui charitatē
non hꝫ conuenienter cātare nō pōt. Quid autē
chorus iſte ſignificet: ꝛ quare in illo maiores ſe-
dent poſteriores dicetur in quarta parte ſub in-
troitu ꝛ ſub titulo de acceſſu pōtificis ad altare.
Et nota q2 cū vnus cantat: dr̄ grece monodia la-
tine bicinium. Cū vero duo cantant bicinium appel-
latur cū multi chorus: exedra eſt abſida ſiue vol
ta quedam ſeparata modicum a templo vel pa-
latio ſic dicta. xvij. q. ij. precipiendū: q2 extra heret
muro grece aūt ſydon vocatur: ꝛ ſignificat fide-
les laicos xp̄o ꝛ eccleſie inherentes. Cripte ſiue
ſpecus ſubterranee que in quibuſdam fiūt eccle-
ſijs ſunt heremite cultores ſiquidē ſecretioris vi-
Atrium eccleſie quid ſignificat. te. Atrium eccleſie ſignificat xp̄m per quem in ce-
leſtem hieruſalem patet ingreſſus: q̄d ꝛ porticus
dicitur: ſic dicta a porta vel q̄d ſit apta. xvij. q. iiij.
ſiquis cum. ꝛ. c. ſi quis in atrio. ¶ Turres eccle-
ſie predicatores ſunt ꝛ prelati eccleſie qui ſūt mu
nimen ꝛ defenſio eius. vnde ſponſus ad ſponſam
in canticis amoris ſic loquitur: collum tuuꝫ ſicut
turris Dauid edificata cum propugnaculis. Pin
naculum turris vitam vel mentem prelati que ad
alta tendit repreſentat. Gallus ſuper eccleſiā po-
ſitus predicatores deſignat. Gallus enim ꝓfun-
de noctis peruigil horas eius cantu diuidit. dor-
mientes excitat: diem appropinquantē precinit:
ſed prius ſeipſum alarum verbere ad cantādū ex
citat. Hec ſingula myſterio non carent. Nox eñi
eſt hoc ſeculum: dormientes ſunt filij huius no-
ctis in peccatis iacentes. Gallus predicatores q̄
diſtincte predicant et dormientes excitant vt abij
ciant opera tenebrarum clamantes ve dormiēti-
bus. Exurge qui dormis lucem venturam precinū-
ciant dum diem iudicij et futuram gloriam pre-

dicant ⁊ prudenter anteq̄ aliis virtutes predicēt
ſe a ſumno peccati excitantes corpus ſuum caſti
gant.iij.q. vij.§.idem teſtatur. Unde apoſtolus.
Caſtigo corpus meum ⁊c. Ipi etiam ſicut ⁊ Gal-
lus contra ventum ſe vertunt quando increpādo
et arguendo contra rebelles fortiter reſiſtunt: ne
lupo veniente fugiſſe arguantur: extra de renun.
niſi cum pridez. Uirga ferrea in qua gallus ſedet
rectū repreſentat predicantis ſermonē vt non lo-
quatur ex ſpiritu hoīs: ſ3 dei: iuxta illud. Siquis
loquitur quaſi ſermones dei ⁊c. qḋ vero ꝟga ipſa
eſt ſupra crucem ſeu ſummitatē eccleſie poſita in-
nuit ſermonem ſcripturarum cōſummatū eſſe et
confirmatum: vnde dñs in paſſione ait. Cōſum-
matum eſt. ⁊ titulus eius ſuper eum indelebiliter
ſcriptus eſt. Tholus .i. ſummitas templi eminēs
et rotūda ſupra quā crux ponit̄ ꝓpter ſui rotun-
ditatem ſignificat q̄ perfecte et inuiolate catholi
ca fides predicanda ſit ⁊ tenenda: quā niſi quiſq̄
integraz inuiolatamq̄ ſeruauerit abſq̄ dubio in
eternum peribit. Feneſtre eccleſie vitree ſunt ſcri-
pture diuine que ventum et pluuiā repellūt .i. no
ciua prohibent: et dū claritatē veri ſolis .i. dei in
eccleſiam .i. in corda fidelium tranſmittunt inha-
bitantes illuminānt. Ipe intus latiores ſunt: quia
myſticus ſenſus amplior eſt ⁊ precedit literalem.
de cōſe. diſtin. iiij. nullus aūt. Item per feneſtras
quinq̄ ſenſus corporis ſignificātur qui extra ſtri
cti eſſe debēt: ne vanitates hauriant: ⁊ intus pa-
tere ad dona ſpiritualia liberius capienda. Per
cancellos vero qui ſunt ante feneſtras ꝓphetas
vel alios doctores obſcuros intelligim⁹ eccleſie
militantis: in quibus ob duo charitatis p̄cepta
quādoq̄ due colūne duplicantur ſm q̄ apl̄i bini
Oſtium eccleſie denotat chriſtū. ad predicandum mittuntur. Oſtium eccleſie eſt
chriſtus: vñ in euangelio. Ego ſum oſtium dicit
dñs: apl̄i etiam porte ſunt: dictum eſt autē oſtiuz
ab obſiſtendo his qui foris ſunt: vel ab oſtenden
do aditū. Ualua vero dr̄ a voluendo: porta a por-
tando: q2 per eā portātur queciq̄ offerūtur. Co
lūne vero eccleſie epiſcopi ⁊ doctores ſunt qui tē
plum dei per doctrinā ſicut ⁊ euangeliſte thronū
dei ſpiritualiter ſuſtinent: hi nāq̄ propter ſonori-
tatē diuini eloquij argētee colūne dicunt̄: Iuxta
illud in canticis cantico. Colūnas argenteas: vñ
et moyſes in ingreſſu tabernaculi poſuit quinq̄
colūnas ⁊ ante oraculū .i. ſancta ſctōꝝ .iiij. qḋ ex-
ponetur in ſexta parte ſub titu. de tpe aduentus:
licet aūt colūne plures ſint: tñ ſeptē eſſe dicuntur
iuxta illud. Sapientia edificauit ſibi domū et ex-
cidit colūnas ſeptē: qm̄ epiſcopi eſſe debēt ſepti-
formi gr̄a ſpiritusſancti repleti ⁊c. Iaco. et Ioā.
vt ait apoſtolus videbantur colūne. Baſes colū
narū ſunt apoſtolici ep̄i vniuerſalis eccleſie ma-
chinā ſupportantes: capita colūnarū ſunt mētes
epiſcopoꝝ ⁊ doctorū: ſicut eñ capite membra ſic
mēte verba noſtra diriguntur ⁊ opere. Capitella
quoq̄ ſunt ꝟba ſacre ſcripture: quoꝝ meditatio-
ni ſubdimur ⁊ obſeruantie. Pauimentū eccleſie
eſt fidei noſtre fundamentū. In eccleſia vero ſpi-
rituali pauimentum ſunt pauperes xp̄i .ſ. paupe-
res ſpiritu: qui ſe in oībus humiliant: quare pro-
pter humilitatem pauimēto aſſimilātur. Rurſus
pauimentum qḋ pedibus calcatur vulgus eſt: cu
ius laboribus eccleſia ſuſtentatur. Trabes q̄ do-
mum coniungūt ſunt principes vel predicatores
ſeculi q̄ eccleſie muniūt vnitatē hi verbo illi facto.
¶ Reclinatoria in eccleſia ſignāt cōtemplatiuos
in quib⁹ deus ſine offenſa quieſcit: qui ꝑ ſummā
diuinitatē eterne vie claritatē contēplantur auro
cōparantur. vnde in canticis dr̄. Reclinatoriū fe-
cit aureū. Tigna in eccleſia ſunt predicatores qui
eam ſpūaliter ſubleuant. Laquearia etiā ſiue ce
lature ſunt predicatores: quia eam ornant vel ro-
borant: de quibus quia per vicia non putreſcunt:
ſponſa gloriatur in eiſdem canticis dicēs. Tigna
domorū noſtrarū cedrina laquearia cypreſſina:
deus eñ eccleſiam ſibi conſtruit viuis ex lapidi-
bus et lignis imputribilibus: iuxta illud. Fercu
lum ſibi fecit rex Salomō de lignis libani .i. xp̄s
de ſanctis caſtitate candidatis. de hoc alter ſub
titu. de picturis dicetur. Cancellus .i. caput eccle
ſie humilior reliquo corpe eccleſie myſticat quā-
ta humilitas debeat eſſe in clero ſeu p̄lato: iuxta
illud. Quāto maior es humilia te in oībus. Cā
celli vero quibus altare a choro diuiditur: ſepa-
rationē celeſtium ſignificant a terrenis de cācello
ſeu peribulo chorū circūeūtem dicetur ſub tit. de
picturis. Stallus ad ſedēdum in choro deſignat
q̄ aliqū corpus recreandū eſt q2 qḋ caret alterna
requie durabile nō eſt. ¶ Pulpitum in eccleſia
eſt vita perfectorum: ⁊ dicitur quaſi publicū ſiue Per pulpituz in eccleſia quid deſignet.
in loco publico cōſtitutum. Nempe legitur ſecun
do Paralipomenon. vj. q̄ Salomon fecit baſim
eneam ponens eam in medio baſilice: ſtetitq̄ ſup
eam et extendens manum ſuam loquebatur po-
pulo dei. Eſdras quoq̄ fecit gradum ligneū ad
loquendum in quo ſtans ſuper vniuerſum popu
lum eminebat. Analogium etiam dicitur: quia in
eo verbum dei legitur et enunciatur. logos enim
grece verbum: vel ratio dicitur: quod dicitur etiā
ambo ab ambiendo: quia intrantē ambit et cin-
git. de quo in quarta parte ſub titulo: de euange-
lio dicetur. Horologium per quod hore legūtur:
id eſt colliguntur: ſignificat diligentiam quam ſa
cerdotes in dicendis canonicis horis debito tēpo
re habere debent: iuxta illud. Septies in die lau-
dem dixi tibi. ¶ Tegule tecti que ymbrē a domo
pellunt ſunt milites: qui eccleſiā a paganis ⁊ ab
hoſtibus protegunt. Codee quarum exemplar a
templo Salomonis ſumitur ſunt vie muris inter-
uolute latenter per quas latenter archanam co-
gnitionem ſingulorū accipimus: quas ſoli qui ad
celeſtia gradiuntur agnoſcunt. ¶ De gradibus
per quos ad altare aſcenditur dicetur in ſeq. titu.
Sacrariū ſiue locus in quo ſacra reponunt̄: ſiue i Sacrarium q̄d ſignificat.
quo ſacerdos ſacras veſtes induit vterum ſacra-
tiſſime marie ſignificat: in quo xp̄s ſe ſacra veſte
carnis induit. Sacerdos a loco in quo veſtes in-
duit ad publicū procedit: q2 xp̄s ex vtero virgi-
nis procedens in mundum venit. ¶ Locus ep̄i i
eccleſia altior eſt: ſicut in ſcḋa parte ſub tractatu

de cħo dicetur. Prope altare etiã qđ xp̃m ſignifi
cat collocatur piſcina ſeu lauachrum. i. xp̃i mia:
in qua manus lauantur: ad notandum ꝙ in ba
ptiſmo ⁊ penitentia que per illam ſignificantur a
pctõꝝ ſordibus abluimur qđ a veteri teſtamẽto
tractũ eſt. Legitur eñ Exo. xxx. ⁊ xl. ꝙ moyſes fe
cit labiũ eneũ cũ baſi ſua in tabernaculũ in quo
Aarõ ſacerdos ⁊ filij lauarẽtur acceſſuri ad alta
re: vt in eo offerrẽt thymiama. Lumẽ qđ in eccle
Lumen quod in eccleſia accendi tur quid denotat ſia accẽditur xp̃m ſignificat. iuxta illud. Ego ſuz
lux mũdi. ⁊ Joan. erat lux vera ⁊c. vel luminaria
eccleſie ſignificãt ap̃los ⁊ ceteros doctores: quo
rũ doctrina fulget eccleſia: vt ſol et luna: de quib᷒
dñs ait. Uos eſtis lux mũdi. i. bonorũ operũ exẽ
pla: vñ ipſe admonens eos ait. Luceat lux veſtra
coram hominib᷒. Illuminatur autẽ eccľia ex pre
cepto dñi vnde Exod. xxvii. legitur. Precipe filijs
Aarõ vt offerãt oleũ de arborib᷒ oliuarũ puriſſi
mũ vt ardeat lucerna ſemper in tabernaculo te
ſtimonij: de quo i ſcđa parte de accolito dicetur.
Fecit quoqꝫ moyſes lucernas ſeptẽ: que ſunt ſe
ptẽ dona ſp̃uſſancti: que in nocte huius ſeculi te
nebras noſtre cecitatis illuſtrãt que ſup candela
bra ponũtur: q: requieuit ſupra xp̃m ſp̃us ſapien
tie ⁊ intellectus: ſp̃us cõſilij ⁊ fortitudinis: ſpirit᷒
ſciẽtie ⁊ pietatis: ſp̃us timoris dñi quib᷒ predica
uit captiuis negligentiam. Pluralitas in eccleſia
lucernarum pluralitatẽ deſignat in fidelibus gra
tiarũ. Crux triũphalis in pleriſqꝫ locis in medio
eccleſie ponitur: ad notãdum ꝙ de medio corde
redẽptorẽ noſtrum diligimus: qui iuxta Salomo
nẽ corpus ſuũ media charitate cõſtrauit propter
filias hieruſalẽ: ⁊ vt oẽs ſignũ victorie videntes di
cãt Aue ſalus totius ſeculi arbor ſalutifera ⁊ ne
vnqꝫ a nobis dilectio dei obliuioni tradatur: qui
vt ſeruũ redimeret tradidit vnicũ filiũ: ſed crucifi
xum imitemur. Crux autẽ in altũ dirigitur ꝑ qđ
chriſti victoria deſignatur. De hoc dicetur vbi de
eccleſie cõſecratione agetur. Quare eccleſia int᷒
et nõ extra ornetur ſub tractatu de picturis dice
tur. ¶ Clauſtrũ ſicut ait Richardus epiſcopus
cremoñ. in mitrali ab excubijs et cuſtodijs leuita
rũ circa tabernaculũ: vel ab atrio ſacerdotũ vel a
porticu Salomonis ad tẽplum ſumpſit exordiũ.
Precepit eñ dñs Moyſi ne leuitas cum plebeia
multitudine numeraret: ſed conſtitueret eos ſup
tabernaculũ teſtimonij ad portandũ ⁊ cuſtodien
dum ꝑpter qđ dñi preceptum dũ diuina peragũ
tur myſteria clerici debẽt in eccleſia ſtare a laicis
ſegregati: vnde ſtatuit ꝯciliũ Maguntineñ. extra.
de vita ⁊ hone. cleri. c. i. ꝙ pars illa que cancellis
diuiditur ab altari pſallẽtibus tñ pateat clericis.
Porro ſicut tẽplum triũphãtẽ deſignat eccleſiã:
ſic clauſtrum celeſtem ſignificat paradiſum: vbi
erit cor vnum ⁊ idem in dei dilectione ⁊ volunta
te vbi omnia communiter poſſidebuntur: q: que
pars minus habebit in ſe in alio ſe gaudebit ha
bere: quia deus erit oĩa in oĩbus. Ideoqꝫ regula
res vnanimiter in clauſtro degentes ad ſeruitiuz
dei ſurgunt ⁊ ſecularia relinquentes in omnibus
vitam communem ducunt. Diuerſitas autem
officinarũ ⁊ officiorũ in clauſtro diuerſitas eſt mã
ſionũ cũ diuerſitate premiorũ in regno: qm̃ in do
mo patris mei mãſiones multe ſunt: dicit dñs de
pe. diſt. iiij. ca. domo. Moraliter vero clauſtrũ eſt De clauſtro ⁊ quatuor eius lateribus.
anime cõtẽplatio vbi ſe recipit dũ a turba cogita
tionũ carnaliũ ſeparatur: ⁊ ſola celeſtia meditaꝛ.
xlvij. di. omnes. In hoc clauſtro ſunt quattuor la
tera: ſcꝫ cõtẽptus ſui: cõtẽptus mũdi amor proxi
mi: ⁊ amor dei: vnũquodqꝫ aũt lat᷒ ſuũ habet or
dinẽ colũnarũ. Contẽptus ſui habet mentis hu
miliationẽ: carnis afflictionẽ: humilem ſermonez
⁊ ſimilia. Baſis omniũ colũnarũ eſt patiẽtia. In
hoc clauſtro diuerſitas officinarũ eſt diuerſitas
virtutum. Capitulum eſt cordis ſecretum: de hoc
aliter dicetur in quinta parte ſub titu. de prima.
Refectorium dilectio ſancte meditationis. Cella
rium ſacra ſcriptura dormitoriũ mũda conſciẽtia:
oratoriũ vita immaculata ortus arborũ ⁊ herba
rũ congeries virtutũ puteus aquarũ viuentium:
irrigatio donorũ que hic ſitim mitigãt ⁊ in futu
ro penitus extinguent. Sedes aũt epiſcopales q̃
iuxta beati Petri diſpoſitionẽ ſunt in ſingulis ci
uitatibus antiquitus conſecrate: prout dicetur in
prohemio ſecunde partis: nõ in memoriã cõfeſſo
rũ: ſed ad honorẽ apoſtolorũ ⁊ martyrũ ac preci
pue beate marie virginis veterum deuotio dedi
cauit. Ceterũ ideo in eccleſia conuenimus vt ibi
delictorũ veniam poſtulemus: ⁊ diuinis laudib᷒
inſiſtamus: vt dicetur in prohemio quinte par
tis: ⁊ vt ibi bona ſiue mala iudicia audiamus et
dei cognationẽ diſcamus ⁊ accipiamus: ⁊ vt do
minicũ corpus ibi manducemus. In cõuẽtu ec
cleſie mulieres ⁊ viri ſeorſum habitant: quod ſe
cundũ Bedam a veteri conſuetudine deriuatum
accepimus: ⁊ inde fuit ꝙ ioſeph ⁊ maria puerum
dereliquerunt: quoniã alter illum quẽ ſecum non
cernebant cum altero eſſe putabat. Cauſa autem
diuiſionis eſt q: caro viri ⁊ mulieris ſi propius ac
ceſſerint ad libidinem accenduntur: vnde cum ibi
peccata deflere debeamus: neceſſe eſt tunc eoruz
fomenta ⁊ delectationes carnales vitari. Maſcu
li autem in auſtrali: femine autem in boreali ſiue
in aquilonari parte manẽt: vt oſtendatur firmio
res ſanctos debere ſtare cõtra maiores huius ſe
culi tentationes: infirmiores vero contra minores
ſeu minus fortiores firmioreſqꝫ ſexum in apertio
ri loco conſiſtere debere: quoniam ſecũdũ apoſto
lum. Fidelis eſt deus qui nõ patietur vos tenta
ri ſupra id quod poteſtis ſuſtinere: ad hoc etiam
pertinet ꝙ Joannes vidit angelũ fortẽ qui poſuit
ſuũ pedẽ dextrũ ſuper mare: nã ⁊ fortiora mẽbra
maioribus periculis opponuntur: ſecundũ alios
vero viri in parte anteriori: mulieres in poſteriori
parte manent: quia vir eſt caput mulieris: ideoqꝫ
dux eius: et Mulier quoqꝫ velata capite eſſe debet Mulier in eccľia capite debet eſſe velata.
in eccleſia. xxxiij. q. v. mulier: quia non eſt imago
dei: ⁊ quia per illam preuaricatio inchoata eſt:
ideoqꝫ in eccleſia propter reuerentiam ſacerdotis
qui eſt chriſti vicarius coram eo tanqꝫ corã iudi
ce propter reatus originẽ habeat caput velatũ nõ
liberũ nec propter eandem reuerentiã habeat po

teſtatē loquēdi in eccleſia coram eo. Olim autem
viri ⁊ mulieres comā ſibi nutrientes aſſiſtebāt in
eccleſia nudo capite crinibus glorian tes: quod in
honeſtū erat. Qualis locutio in eccleſia habēda
ſit apoſtolus oſtendit dicens. Loquentes vobiſ-
metipſis in pſalmis ⁊ hymnis ⁊ canticis ſpiritua
libus: vnde ibi a verbis ſuperfluis abſtinendū eſt
extra de cele. miſſa. dolentes. iuxta illud Chryſo.
In aulam regiā ingreſſurus habitu ⁊ inceſſu te
componas: angeli enim domini aſſunt: q2 domus
dei plena eſt virtutibus incorporeis. Et dñs ad
moyſen: ⁊ angelus ad ioſue. Solue calciamentū
de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas ſanctus
eſt. Ultimo notandū eſt ꝙ eccleſia cōſecrata reos
ſanguinis ad ſe confugientes qui in illa vel con-
tra illam non deliquerunt defendit: ne vitam per-
dāt aut membra. xvij. q. v. reos. extra de immu. ec-
cle. inter. vnde legitur ꝙ Ioab in tabernaculū fu
git: ⁊ cornu altaris apprehendit. Idem etiā priui
legiū habet nō cōſecrata in qua diuina officia ce-
lebrant. extra de immu. eccleſie. eccleſia. Corpus
aūt chriſti a talibus ſumptū eos nō defendit nec
cōfugientes ad illud: tum q2 hoc priuilegiū eccle-
ſie cōceſſum eſt quare nō eſt ad alia protrahēdū:
tum quia illud eſt cibus anime nō corporis: de cō
ſecra. diſt. ij. non iſte: vnde animam liberat ⁊ non
corpus. Eccleſie tribus de cauſis de loco ad locū
mutantur. de conſecra. diſt. j. tribus. ⁊ cap. ſequen
ti. Primo propter neceſſitatē perſecutorū. Secun
do propter difficultatem locorum: puta propter
aeris intemperiem. Tertio cum malorum ſocieta-
te grauantur: ⁊ tunc cū cōſilio pape vel epiſcopi.
Quare eccleſiā ingrediens ſigno crucis ſe munit
dicetur in prohemio quinte partis.

De altari. Rubrica.

Qui altaria primi leguntur edificaſſe.

Altare in eccleſia ꝓpter tria fit: prout
ſub eius dedicatione dicet. Sciendū
autē eſt ꝙ Noe prim⁹. Deinde Iſaac
Abraā ⁊ Iacob: altaria edificaſſe le-
guntur: que nō aliud ꝙ̄ lapides ere-
cti intelliguntur ſuper quos ſacrificia mactabāt:
que ſuppoſito igne cremabāt. Moyſes etiā fecit
altare de lignis ſetim: ⁊ inde altare thimiamatis:
qd̄ veſtiuit auro puriſſimo: ꝓut legit in Exo. xxv.
⁊. xxvij. ⁊. xxx. ca. vbi etiā ponitur forma ipſius al
taris. Salomon quoqꝫ ſicut legitur. iij. Regū. vij:
prope finē. Altare aureū fabricauit. Ab his qui-
dē antiquis patribus altaria modernorū ſumpſe
runt exordiū: que in cornua quattuor eriguntur:
quorum quedā vnius ſunt lapidis: quedā ex plu
ribus componuntur. Nempe altaria ⁊ are aliquo
tiens indifferenter inueniuntur: intereſt tamen.
Nam altare quaſi alta res: vel alta ara dicitur: in
quo ſacerdotes incēſum adolebāt: ara quaſi area
id eſt plana: vel ab ardore dicitur: q2 in ea ſacrifi-
cia ardebant. Et nota ꝙ multiplex in ſcripturis le
gitur altare: videlicet ſuperius ⁊ inferius: interi⁹
⁊ exterius: quorū etiam quodlibet eſt duplex. Al-
tare ſuperius eſt deus trinitatis: de quo legit. Nō
aſcendes ad altare meū per gradus: eſt ⁊ altare
ſuperius eccleſia triūphans: de quo dr. Tunc im
pones ſuper altare tuum vitulos: altare aūt infe-
rius eſt eccleſia militans: de quo legitur. Si alta-
re lapideū feceris mihi: non edificabis illud de ſe
ctis lapidibus. Eſt etiam altare inferius mēſa tē
pli: de qua dr. Conſtituite diem ſolennē in cōden
ſis vſqꝫ ad cornu altaris. ⁊. iij. Reg. vij. dr ꝙ Sa-
lomon fecit altare aureū. Altare vero interius eſt
cor mundū: prout infra dicetur. Eſt etiā altare in
terius fides incarnationis: de quo iubet in Exo.
Altare de terra facietis mihi. Altare aūt exteri⁹
eſt ara crucis: hoc eſt altare olocauſti: ſuper quo
cremabatur ſacrificium veſpertinum: vn̄ in cano
ne miſſe dr. Iube hec in ſublime altare tuum per
ferri ⁊c. Altare etiā exterius ſunt eccleſiaſtica ſa-
cramenta: de quibus dictum eſt. Altaria tua do-
mine virtutum ⁊c. Rurſus altare eſt mortificatio
noſtra ſeu cor noſtrū in quo carnales motus fer-
uore ſpiritusſancti cōſumuntur. Scdo altare etiā
ſignificat eccleſiam ſpiritualem: quatuor eius cor
nua ſignificant quatuor mundi plagas: ꝑ quas
eccleſia dilatatur. Tertio ſignificat xp̄m ſine quo
munus nullum acceptabile patri offertur. Unde
eccleſia ſolet orationes ad patrē dirigere ꝑ xp̄m.
Quarto ſignificat corpus domini: prout in ſexta
parte ſub titulo de paraſceue dicetur. Quinto ſi-
gnificat menſam in qua cum diſcipulis conuiua-
tus eſt xp̄s. Sane legitur in Exod. ꝙ in archa te
ſtamenti ſiue teſtimonij repoſita eſt teſtificatio. i.
tabule in quibus ſcriptum erat teſtimoniū: licet
etiam quedā repoſita ibi teſtimonia dici poſſunt
et hoc in teſtificatione ꝙ legem naturalē in cordi
bus ſcriptā ſuſcitauerat in ſcriptis. Repoſita eſt
etiam ibi vrna aurea plena manna in teſtificatio-
nem ꝙ panem dediſſet filijs iſrael de celo ⁊ virga
aaron in teſtimoniū ꝙ ois ptās a dño deo eſt: et
deuteronomius in teſtimoniū pacti quo dixerāt.
omnia que dixerit nobis dñs faciemus: ⁊ ob hoc
dicta eſt archa teſtimonij vel teſtamenti: ob hoc
autem dictum eſt tabernaculum teſtimonij. Su-
per archam vero factum eſt propitiatoriū: de quo
dicetur in prohemio. iiij. partis in cuius rei imita
tionem in quibuſdam eccleſijs ſuper altare collo
catur archa ſeu tabernaculum in quo corpus do-
mini ⁊ reliquie ponuntur. Precepit etiā dñs fieri
candelabrū ductile ex auro puriſſimo. Exo. xxv.
legitur. ⁊. iij. regum. viij. ꝙ in archa federis aliud
non eſt niſi due tabule lapidee quas poſuerat in
ea moyſes in oreb qn̄ pepigit dñs fedus cū filijs
iſrael cū egrederentur de terra egypti. Et nota ꝙ
tēpore Silueſtri pape Cōſtātinus imperator cō-
ſtruxit baſilycā lateranē. in qua poſuit archā teſta
menti quā tytus imperator apportauerat de hie
ruſalem ⁊ candelabrū aureū cū ſeptem infuſorijs
lucernis: i qua archa ſunt hec annuli ⁊ vectes au
ree: tabule teſtimonij: virga aaron: manna: panes
ordeacei: vrna aurea: veſtis icōſutilis: ⁊ arundo:
et veſtimentū ſancti Ioānis baptiſte ⁊ forcipes
cum quibus tonſus fuit ſanctus Ioānes euāge-
liſta. Sane homo ſi habet altare. menſam: cāde-
labrū: et archā templū dei eſt. Oportet ſiquidem

De archa teſtamenti.

eum altare habere vbi recte offerat et recte diui-
dat. Altare eſt coꝛ noſtrū: in quo debemꝰ offerre.
Vñ in Exo. precepit dñs in altari offerri olocau-
ſta: qꝛ de coꝛde debēt ꝓcedere opera igne charita-
tis accēſa. Olocauſta dicuntur ab olon quod eſt
totum: et cauma quod eſt incendium vñ olocau-
ſta quaſi ex toto incenſa. In iſto igitur altari de-
bemus recte offerre et recte diuidere. Recte offe-
rimus quando bonum quod cogitamus ad per-
fectionem perducimus: ſed non recte diuidimus
ſi non diſcrete illud faciamꝰ: quia ſepe putat ho-
mo facere bonum et facit malum: et ſepe ex vna
parte facit bonum: ⁊ ex alia parte facit malum: ⁊
ita ipſe edificat ⁊ ipſe deſtruit. Sed tunc recte di-
uidimus quando bonum quod facimus non no-
bis ſed ſoli deo attribuimꝰ. Menſam quoqꝫ opoꝛ-
tet hominē habere vt inde panē verbi dei ſumat.
Per menſam ſacram ſcripturam intelligimus. de
qua ps. Paraſti in ↄſpectu tuo mēſam aduerſus
eos qui tribulant me: id eſt dediſti mihi ſcriptu-
ram cōtra tentationem demoniacam: opꝫ vt hāc
habeamus id eſt in mente reponamus: vt panes
verbi dei inde ſumamus. Pro defectu huius pa-
nis dicit Hieremias. Paruuli petierunt panem:
et non erat qui frangeret eis. Opoꝛtet etiam eum
habere candelabrum vt bonis operibus luceat.
Candelabrum exterius illuminans eſt opus bo-
num quod alios per bonum exemplum accēdit.
de quo dicitur. Nemo accendit lucernam ⁊ ponit
eam ſub modio: ſed ſupꝛa cādelabrum. Lucerna
iuxta verbum dñi eſt bona intentio: quia chriſtus
dicit. Lucerna eſt oculus tuus: oculus vero eſt i-
tentio. Non debemus ergo ponere lucernam ſub
modio: ſed ſupꝛa candelabrum qꝛ ſi haberꝰ bo-
nam intentionē non debemus abſcondere: ſꝫ bo-
num opus aliis in lumē et exēplum manifeſtare.
Opoꝛtet eum etiam habere archam: que dicitur
ab arcendo. Archa ergo poteſt dici diſciplina vel
regularis vita per quam crimina a nobis arcent.
In archa aūt ſunt virga: tabula: ⁊ manna: quia
in regulari vita debet eſſe virga coꝛrectiōis: vt ca-
ro caſtigetur: et tabula dilectionis vt deus diliga-
tur. In tabulis eñ ſcripta ſunt mandata, que per-
tinent ad dilectionē dei. Debet etiam ibi eſſe mā-
na diuine prelibatiōis vt qꝫ ſuauis eſt dñs guſte-
mus ⁊ videamus: quia bona eſt negociatio eius.
Iuxta illud prouer. de muliere foꝛti guſtauit ⁊ vi-
dit: quia bona eſt. Ut ergo tēplum dei ſimus: ha-
beamus in nobis altare per oblationem: ne appa-
reamus in conſpectu dei vacui. iuxta illud Eccl.
Non apparebis in conſpectu dei tui vacuus. de
cōſe. diſt. i. omnes. Menſam per refectionē ne de-
ficiamus in via quaſi ieiuni: iuxta illud euangelii
Si dimiſero eos ieiunos deficient in via. Cande-
labrum per bonam operationem: ne ſimus ocioſi
iuxta illud Eccl. Multam maliciam docuit ocio-
ſitas. extra de renū. niſi. §. verum. archam: ne ſimꝰ
quaſi filii belial id eſt abſqꝫ iugo indiſciplinati:
diſciplina eñ neceſſaria eſt iuxta illud ps. Appre-
hendite diſciplinam nequando iraſcatur dñs ⁊c.
De his etiam et aliis oꝛnamētis in ſequē. ti. dicet

Olocauſta vnde dicitur.

Menſa ſacram ſcripturam deſignat.

Hoc altare ille edificat qui coꝛ ſuum vera humili-
tate ⁊ aliis virtutibus exoꝛnat. vñ Grego. qui vir-
tutes ſine humilitate cōgregat quaſi qui puluerē
in ventū poꝛtat. Per altare eñ coꝛ noſtrum intel-
ligitur vt dicetur vbi de altaris dedicatione age-
tur: quando eſt in medio coꝛpoꝛis ſicut altare in
medio eccleſie: de quo altari iubetur a domino in
Leuiti. Ignis in altari meo ſemꝑ ardebit. Ignis
eſt charitas: altare eſt coꝛ mundum. ignis ſemper
ardebit in altari: qꝛ charitas ſemꝑ feruebit in coꝛ-
de noſtro. vnde Salomon in canticis canticoꝝ.
Aque multe nō poſſunt extinguere charitatē: qꝛ
eñ ſemper ardet extingui nō pōt. Uos ergo ſm
ꝓphetā agite diē letitie in frequentationibꝰ ſeu
in condenſis vſqꝫ ad coꝛnu altaris: qꝛ reliquie co-
gitationū diē feſtū agent tibi: de hac apl's excel-
lentioꝛē viā nobis demōſtrat excellentioꝛē viam
dixit charitatē: qꝛ ipſa eſt ſuꝑ oēs virtutes: ⁊ qui-
cūqꝫ ipſam habet: oēs virtutes hꝫ: hoc eſt verbū
abbꝛeuiatū qđ facit dñs ſuꝑ terrā qđ adeo breue
eſt vt dicatur. Habe charitatē: ⁊ fac quicqđ vis.
Ex his nāqꝫ duobꝰ mādatis tota lex pēdet ⁊ ꝓ-
phete: vel ꝑ altare vniuſcuiuſqꝫ aīam intelligimꝰ
que edificatur dño ex lapidibꝰ viuis. ſ. ex virtuti-
bus variis ⁊ diuerſis. Poꝛro lintheamina alba
quibꝰ operitur altare: carnē ſiue humanitatē ſal-
uatoꝛis deſignant: que multo laboꝛe candidant:
ſicut ⁊ xpi caro ex terra. id eſt maria oꝛta per mul-
tas tribulationes ad reſurrectionē. ⁊ candoꝛem ⁊
letitiā immoꝛtalitatis ꝑuenit: de qua filius exul-
tat patri dicens. Concidiſti ſaccū meū ⁊ circūde-
diſti me letitia. Altare ergo veſtiri eſt aīam imoꝛ-
tali ⁊ incoꝛruptibili coꝛpoꝛi cōiungi. Rurſus al-
bis ⁊ mundis pannis operitur altare: quādo coꝛ
mundū bonis operibus adoꝛnatur. Un̄ apoc. iii.
Ueſtimētis albis induaris: ne appareat confuſio
nuditatis tue. ⁊ Salomō. Omni tēpoꝛe veſtimē-
ta tua ſint cādida. i. opera tua ſint munda. Mo-
dicū eñ prodeſſet accedenti ad altare ſummā di-
gnitatē ⁊ infimā vitā habere. vñ Ber. Monſtruo-
ſa res eſt ſedes pꝛima ⁊ vita ima: gradus ſummꝰ
⁊ ſtatus infimus: ingens auctoꝛitas ⁊ animi inſta-
bilitas ⁊c. Pallia vero ſerica ſuper altare poſita
ſunt diuerſarū virtutū oꝛnamēta quibus aīa de-
coꝛata eſt. Ueſtimēta quoqꝫ quibꝰ altare oꝛnatur
ſunt ſancti: vt dicetur in titu. ſequē. Principium
et finis miſſe fiūt in dextera parte altaris: mediū
in ſiniſtra: pꝛout in q̄rta parte ſub titulo de mu-
tatione ſacerdotis dicetur. Antiqui altaria con-
caua faciebāt ꝓpter illđ qđ legiť Ezechielis. xlii.
Rō i altari dei foſſa erat: ⁊ hoc ſm Greg. ne olo-
cauſta ſuperpoſita ventus diſpergeret. Diciť etiā
in cap. ix. e. q altare erat refectum intrinſecus ꝑ
circuitū. Ceterū gradus quibꝰ ad altare aſcēdiť
ſpiritualiter demonſtrant apoſtolos ⁊ martyres
xpi: quos quia pro eius amoꝛe ſanguinē ſuū fu-
derunt ſponſa in canticis amoꝛis vocant aſcēſum
purpureū. Exprimuntur quoqꝫ. xv. virtutes que
ſignantur per. xv. gradus quibus aſcendebatur
in templū Salomonis: et a propheta in. xv. pſal-
mis continue demonſtrantur quas beatus vir

Lintheamina alba quibus operitur altare quid deſignāt.

aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Hanc ſcalam vidit iacob: ſummitas eiꝰ celos tãgebat. lxxxviij. diſt. c. j. Per hos gradus competenter virtutum gradus intelliguntur: quibus ad altare. i. chriſtũ aſcenditur iuxta illud pſ. Et ambulabunt de virtute in virtutem. de pe. diſt. ij. dum ſanctã: in principio: ⁊ Job. Per ſingulos gradus meos pronũciabo illum: legitur in Exod. Non aſcẽdes ad altare meum per gradus: ne reuelet̃ turpitudo tua nondum enim forte antiqui femoralibus vtebantur. In cõcilio toletano. xxvj. q. vj. quicũqꝫ: caueatur ꝙ clericus cauſa doloris in alterius perniciez altare vel imaginem exuens veſtibus vel lugubri veſte vel ſpinis accingens vel eccleſie luminaria extinguens deponatur. Sed ſi eccleſia ſua iure ſuo indebite ſpoliatur: hoc cauſa meroris facere licet. vel ſm quoſdam quemadmodum et in die paſſionis domini in ſignum triſticie altaria denudantur: quod tamen hodie concilium reprobat Lugdunẽſ. extra de off. or. ſi canonici. Denique altaria que per ſomnia ⁊ per inanes quaſi reuelationes hominum cõſtruuntur reprobantur oĩno. de conſecratione diſt. j. placet.

De picturis ⁊ cortinis et ornamentis eccleſie. Rubrica.

Picture in eccleſia ſunt laicorum ſcripture.

Picture ⁊ ornamenta in eccleſia ſunt laicorum lectiones ⁊ ſcripture: vnde Greg. de cõſe. di. iij. perlatum. Aliud eſt picturam adorare: aliud ꝑ picture hyſtoriam quid ſit adorandũ addiſcere: nam qꝺ legentibus ſcriptura: hoc ideotis cernentibus preſtat pictura: quia in ipſa ignorantes vident quid ſequi debeant in ipſa legunt qui literas neſciunt. Sane caldei ignem adorãt ⁊ cogunt alios idem facere alia idola comburentes. Pagani vero ymagines ſeu ycones ⁊ idola adorant: qꝺ ſarraceni non faciunt. qui imagines nec habere: nec videre volunt: moti ex verbo illo. Nõ facies tibi omnem ſimilitudinem eorum que in celo vel in terra vel ĩ aquis vel ſub terra ſunt. Exo. xx. ⁊ ex alijs auctoritatibus que ſtatim ſequunt̃: nos valde ſuper hoc increpãtes: ſed nos illas nõ adoramus: nec deos appellamus: nec ſpem ſalutis in eis ponimus: quia hoc eſſet idolatrare: ſed ad memoriam ⁊ recordationem rerum olim geſtarum eos veneramur.

Unde verſus.

Effigiem chriſti qui tranſis pronus honora.
Non tamen effigiem: ſed qꝺ deſignat adora.
Eſſe deum ratione caret: cui contulit eſſe.
Materiale lapis: effigiale manus.
Nec deus eſt: nec hõ: preſens quã cernis imago:
Sed deꝰ eſt ⁊ hõ quẽ ſacra figurat imago: ⁊ alibi
Nã deus eſt qꝺ imago docet: ſed nõ deus ipſa.
Hanc videas: ſed mente colas qꝺ noſcis in ipſa.

Greci etiam vtuntur imaginibus pingentes illas: vt dicitur ſolum ab vmbilico ſupra et nõ inferius: vt omnis ſtulte cogitationis occaſio tollatur: nullam etiam faciunt ſculptilem imaginẽ: pro eo qꝺ legitur Exod. xx. capi. Non facies ſculptile neqꝫ imagines. Item leui. xxvj. Non facies idolũ neqꝫ ſculptile. Item deuter. iiij. c. Ne forte decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem. Itẽ non facietis vobis deos aureos ⁊ argenteos. Item propheta. Simulachra gentium argentum ⁊ aurum opera manuum hominum. Similes illis fiãt qui faciunt ea: ⁊ omnes qui confidunt in eis. Confundantur omnes qui adorant ſculptilia et qui gloriantur in ſimulachris ſuis. Item moyſes ait populo iſrael. Ne forte errore deceptus adores ea que creauit dñs deus tuus. Hinc etiã eſt ꝙ ſerpentem eneum quem moyſes erexerat Ezechias rex confregit quia populus ille contra legis preceptum thuris adolebat incẽſum. Ex his autem ⁊ ſimilibus auctoritatibus reprobatur nimius imaginum vſus. Ait eñ apl's. j. corinthio. Scimus eñ quia idolum eſt in mundo ⁊ nullus deus niſi vnus. Poſſent nãqꝫ ſimplices ⁊ infirmi per nimium ⁊ indiſcretum vſum facile ad idolatriam trahi. Unde Sapien. xiiij. ca. Idolis nationum non erit reſpectus qm̃ creature dei in odiuz facte ſunt ⁊ in tentationem anime hominuz: ⁊ in muſcipulam pedibus inſipientium. Moderate vero vti picturis ad repreſentandum mala vitanda et bona imitanda reprehenſibile non eſt. vnde dominus ad Ezechielem. Ingredere ⁊ vide abhominationes peſſimas: quas iſti faciunt: et ingreſſus vidit omnẽ ſimilitudinẽ reptiliũ ⁊ alaliũ ⁊ abhominationẽ ⁊ vniuerſa idola domus iſrael depicta ĩ pariete. Nempe Gregorius hoc exponẽs in paſtorali libro. ij. c. xx. dicit. Dum exteriorum rerum intrinſecus ſpecies attrahuntur: quaſi in corde depingitur quicquid fictis imaginibus deliberando cogitatur. Rurſus ad eũdem Ezechielem dicitur. Sume tibi laterem: et pones eũ coram te: et deſcribes in eo ciuitatem hieruſalẽ. Ei aũt qꝺ dictũ eſt ꝙ imagines ſunt laicorum litere: obuiat illud euãgelij. Habent inquit moyſen ⁊ prophetas audiant eos. De hoc etiam dicetur in quarta parte ſub quarta particula cano. ſuꝑ verbo Seruitutis. Concil. agathenẽſ. de cõſe. diſ. iij. placuit prohibet picturas in eccleſijs fieri: et qꝺ colit̃ ⁊ adoratur in parietibus depingi: ſed Grego. de conſe. diſt. iij. perlatũ dicit ꝙ picturas nõ licet frangere ea occaſione ꝙ adorari non debent: pictura nãqꝫ plus videt̃ mouere aĩm q̃ ſcriptura. Per picturã quidẽ res geſta ante oculos ponitur. de cõ. di. ij. ſemel: ſꝫ per ſcripturã res geſta quaſi per auditũ qui minus mouet aĩm ad memoriã reuocatur. Hinc etiã eſt ꝙ in eccleſia non tantã reuerẽtiam exhibemus libris quãtam imaginibꝰ ⁊ picturis.

Pictura magis animuz mouere videtur q̃ ſcriptura.

Picturarũ ſiue imaginũ alie ſunt ſupra eccleſiã: vt gallus vel aquila: alie extra eccleſiam. ſ. foris in fronte eccleſie vt bos ⁊ leo: alie intra: vt ycone ſtatue ⁊ diuerſa ſculpturarum ⁊ picturarũ genera. que vel in veſtibus vel in parietibus vel in vitrealibus depinguntur: de quorũ aliquibꝰ ſub tractatu de eccleſia dictum eſt ꝙ a tabernaculo moyſi ⁊ tẽplo Salomonis ſcriptũ eſt: ſcripſit eñ moyſes ſcripſit ⁊ pinxit Salomõ: et parietes celaturis ⁊ picturis ornauit. Sciendum aũt eſt ꝙ ſaluatoris imago tribꝰ modis ↄuenientius in eccle

ſta depingit̃: videlicet aut reſidēs in throno: aut
pēdēs in crucis patibulo: aut vt reſidens in ma=
tris gremio. Quia vero Joānes baptiſta chriſtū
digito demōſtrauit dicens. Ecce agnus dei: ideo
quidā depingebāt chriſtū ſub ſpecie agni. Quia
tñ vmbra tranſiuit: ꝛ chriſtꝰ verus eſt homo: dicit
Adrianus papa de cōſe. diſt. iij. ſextā: ꝙ ipſum in
forma humana depingere debemus: nō eñ agnꝰ
dei in cruce principaliter depingi debet: ſed homi
ne depicto non obeſt agnum in parte inferiori vel
poſteriori depingi: cū ipſe ſit verus agnus qui tol
lit peccata mundi. His quidē ꝛ alijs diuerſis mo
dis ſaluatoris imago depingitur propter diuer=
ſas ſignificationes: nā picta in preſepio rememo=
rat natiuitatē: depicta in matris gremio puerilez
etatē: depicta vel ſculpta in cruce paſſionem. Et
quandoq; in ipſa cruce ſol ꝛ luna quaſi eclipſim
patiētia depingūtur: depicta vero in ſcalarū aſcē
ſu aſcenſionem: picta vt reſidens in throno ſeu in
ſolio excelſo preſentē indicat maieſtatē ꝛ poteſta
tem: quaſi dicat: data eſt ei omnis poteſtas in ce=
lo ꝛ in terra: iuxta illud. Uidi dñm. ſ. ſ. e. ꝛc. id eſt
dei filiū ſuper angelos regnantē: iuxta illud. Qui
ſedes ſuper cherubin. Quādoq; vero depingitur
ſicut viderūt eum moyſes ꝛ aaron nadab ꝛ abyu.
ſcilz ſupra montē: ꝛ ſub pedibꝰ eius quaſi opus
ſaphirinum: ꝛ quaſi celū ſerenum. Et quoniā ſicut
ait Lucas. Tunc videbunt filiū hominis venien
tem in nube cum poteſtate magna et maieſtate:
ideo ei quādoq; circūcirca pingunt̃ angeli qui ei
ſemper ſeruiunt ꝛ aſſiſtunt: ꝛ depingunt̃ cum ſex
alis ſcdm Eſa. vj. Seraphin ſtabant iuxta illud
ſex ale vni ꝛ ſex ale alteri: ꝛ duabus velabant fa=
ciem eius: duabus pedes: ꝛ duabꝰ volabant. De=
Angeli in etate iuuenili pingun tur. pinguntur etiā angeli tanq̄ in etate iuuenili florē
tes: nunq̄ eñ ſeneſcūt. quādoq; etiā circūpingitur ar
chāgelus michael dracones ſuppeditans. iuxta
illud Joan. apocalip. xij. Factū eſt preliū in celo:
michael cum dracone pugnabat: que pugna eſt
diſſidium angelorum cōfirmatio bonorū: ꝛ ruina
malorū: aut in preſenti eccleſia perſecutio fideliū:
quādoq; etiā circūpinguntur. xxiiij. ſeniores ſecū
dum viſionē ipſius Joannis in veſtibus albis: et
coronis aureis per quos ſignificantur vete. ꝛ no.
legis doctores: qui ſunt. xij. propter fidē trinitatis
quā annunciant per quatuor clymata mūdi aut
xxiiij. propter opera ꝛ obſeruantiā euangeliſtarū
ſi lampades adduntur dona ſpiritusſancti repre=
ſentantur: ſi mare vitreū baptiſmus innuit̃. Quā
doq; etiā circūpinguntur quatuor animalia ſecū
dum viſionē Ezechielis ꝛ eiuſdē Joannis. Fa=
cies hominis ꝛ facies leonis a dextris ꝛ facies
bouis a ſiniſtris: ꝛ facies aquile deſuper ipſorum
Quatuor euāgeliſte quō pingantur. quatuor. Hi ſunt quatuor euangeliſte. Unde pin
guntur cum libris in pedibus: quia que verbis et
ſcriptura docuerunt mente ꝛ opere cōpleuerunt.
Matheus figuram ſortitur humanā. Marcus
figuram tenet leonis. Hi ponuntur a dextris: q2
chriſti natiuitas ꝛ reſurrectio fuerunt omnium le
ticia generalis: vnde in pſal. xxix. Et ad matuti=
nū le. Lucas vero vitulꝰ eſt eo q2 zacharia ſacer
dote inchoauit: ꝛ chriſti paſſionem ꝛ hoſtiam ſpi
ritualibꝰ pertractauit. Uitulus eñ eſt animal ſa=
cerdotum ſacrificijs aptum. Comparaturꝰ etiam
vitulo propter duo cornua: quaſi duo continens
teſtamenta ꝛ propter quatuor pedum vngulas:
quaſi quatuor euangeliſtarū ſententias. Per hūc
quoq; figuratur chriſtus qui fuit pro nobis vitu=
lus immolatus: ideoq; ponitur a ſiniſtris: quia
mors chriſti fuit apoſtolis triſtis. De hoc ꝛ quali
ter beatus Marcus depingi debet in ſeptima pa=
te ſub titu. de euāgeliſtis. dicetur. Joannes autē
figurā habet aquile: q2 excelſa peruolās ait. In
principio erat verbū. Hoc quoq; ſignificat xp̄m:
cuius iuuētus vt aquila renouatur: q2 reſurgens
a mortuis floret: ꝛ in celū ingreditur. Hic tamen
nō iuxta ſed ſupereſſe depingit̃: q2 aſcenſionē de
ſignat: ꝛ verbū apud deū pronūciat. Sed cū quōli
bet ipſorū aīaliū haberet quatuor facies ꝛ qua
tuor alas qualiter poſſent depingi dicet̃ in ſepti=
ma parte ſub tit. de euangeliſtis: vbi etiā latiꝰ de
hoc agetur. Quādoq; etiā circūpingūtur vel po= Apli q̄=
tius ſubpingūtur. apli: qui fuerūt teſtes eius ver re ſub=
bo ꝛ opere vſq; ad vltimū terre: ꝛ pingūtur crini pingan=
ti quaſi nazarei. i. ſancti: lex eñ fuit nazareorū vt tur.
a tēpore ſue ſeparationis a cōmuni vita hominū
nouacula nō tranſiret ſuper caput eorū. Pingun
tur etiā quādoq; ſub forma duodecim ouium: q2
tanq̄ bidētes occiſi ſunt propter dñm: ſed ꝛ duo
decim tribus iſrael: quādoq; ſub forma. xij. ouiū pin=
guntur: quādoq; tamē plures vel pauciores oues cir
ca ſedē maieſtatis pingunt̃: ſed tunc aliud figu=
rant: iuxta illud Matt. xxv. c. in fine. Cum vene=
rit filiꝰ hoīs in maieſtate ſua: tūc ſedebit ſuper ſe=
dē maieſtatiſ ſue ſtatuēs oues a dextris ꝛ hedos
a ſiniſtris. Qualiter Bartholomeus ꝛ Andreas
apoſtoli depingi debēt in ſeptima parte ſub eorū
feſtis dicet̃. ¶ Et aduerte quia patriarche et pro=
phete pinguntur cum rotulis in manibus: quidā
xo apoſtoli cum libris: ꝛ quidā cum rotulis. Nē
pe quia ante chriſti aduentū fides figuratiue oſtē=
debatur ꝛ quo ad multa in ſe implicita erat: ad
quod oſtendendū patriarche ꝛ prophete pingun
tur cū rotulis: per quos quaſi quedā imperfecta
cognitio deſignat̃. Quia vero apli a xp̄o perfecte
edocti ſunt: ideo libris per quos deſignat̃ cōgrue
perfecta cognitio vti poſſunt. ſed q2 quidā illorū
qd didicerunt ad doctrinā aliorū in ſcriptis rede
gerunt: ideo illi cōgrue tanq̄ doctores cum libris
in manibus depinguntur: ſicut paulus: euangeli
ſte: petrus: iacobus ꝛ iudas. Alij vero qui nihil
ſtabile ſeu ab eccleſia approbatū ſcripſerunt non
cum libris: ſed cū rotulis in ſignū ſue predicatio=
nis pingūtur: vñ aplſ ad Ephe. ꝛ extra de here.
cum ex iniuncto. Dñs quoſdā dedit aplos: quoſ=
dā prophetas: alios euangeliſtas: alios paſtores
ꝛ doctores in opus miniſterij. Sed ꝛ diuina ma=
ieſtas depingitur quandoq; cum libro clauſo in
manibus: quia nemo inuentus eſt dignus aperi=
re illum niſi leo de tribu iuda: ꝛ quandoq; cum li
bro aperto: vt in illo quiſq; legat ꝙ ipſe eſt lux mūdi
ꝛ via veritas ac vita ꝛ liber vite: quare aūt pau=

lius ad dexterā ⁊ petrꝰ ad ſiniſtrā ſaluatoris depinguntur dicet̃ in .vij. parte ſub titu. de euangeliſtis. Joānes vero baptiſta qn̄qȝ depingitur: vt heremita. Martyres cū aculeis: vt laurētius in craticula: ſtephanus cū lapidibus: ⁊ qn̄qȝ cū palmis q̄ victoriā ſignāt: iuxta illud. Juſtus vt palma florebit: ⁊ ſicut palma viret: ſic eorū memoria feruet. Hinc eſt ꝙ qui de hieroſolymis veniunt palmas in manibus ferūt in ſignū ꝙ illi regi militauerunt qui hieroſolymis cū palmis honorifice receptus eſt: ⁊ poſtmodū ibidē cū diabolo pugnans victor extitit: ⁊ celi palatium cum angelis triūphans introiuit: vbi iuſti vt palma florebunt: ⁊ ſicut ſtelle fulgebūt. Cōfeſſores pinguntur cū ſuis inſignijs vt epiſcopi mitrati: abbates capuciati: ⁊ qn̄qȝ cū lilijs que caſtitatē deſignāt: doctores cum libris in manibus: virgines ſm euāgeliū cū lāpadibus. paulus cū libro ⁊ enſe: cum libro quia doctor ſiue propter conuerſionem ſuam cū enſe: qꝛ miles: vnde verſus. Mucro furor pauli: liber eſt conuerſio ſauli. Generaliter autē ſanctorū patrū imagines qn̄qȝ in parietibus eccleſie: quandoqȝ in poſteriori altaris tabula: qn̄qȝ in veſtibꝰ ſacris ⁊ alijs varijs locis pingunt̃: vt illorū actꝰ ⁊ ſanctitatē iugiter nō indiſcreta vel inutilia meditemur: vnde in Exo. diuina voce precipit̃ vt in aarō pectore rationale iudicij vittis ligātibus imprimatur: quatenꝰ ſacerdotale cor nequaq̄ fluxe cogitationes poſſideant: ſed ratio ſola conſtringat: in quo etiā rationali vigilant ſm Greg. xij. patriarcharū nomina deſcribi iubent̃. Nempe aſcriptos patres ſemper in pectore ferre eſt antiquorū vitā ſine intermiſſione cogitare. Tunc autē ſacerdos irreprehēſibiliter graditur cū exēpla patrū precedentiū indeſinenter intuetur cū ſanctorū veſtigia ſine ceſſatione cōſiderat: ⁊ illicitas cogitationes deprimit: ne extra rationis limitē operis pedem teneat. Conſiderādum quoqȝ eſt ꝙ ieſus ſemper coronatus depingitur quaſi dicat. Egredimini filij hieruſalē ⁊ videte regē ſalomonē in dyademate quo coronauit eū mater ſua. Fuit enī chriſtus coronatus tripliciter. Primo a matre corona miſericordie in die cōceptionis: que corona duplex eſt propter naturalia ⁊ gratuita: ideoqȝ ⁊ dyadema vocatur: quod eſt duplex corona. Scđo a nouerca corona miſerie in die paſſionis. Tertio a patre corona glorie in die reſurrectionis vnde gloria ⁊ ho. co. eū do. Demum coronabitur a familia corona potētie in die vltime reuelationis: veniet enī cū ſenatoribꝰ terre iudicās orbē terre in equitate. Sic ⁊ oēs ſancti pinguntur coronati. q. d. Filie hieruſalē: venite ⁊ videte martyres cū coronis aureis quibus coronauit eos dn̄s. ⁊ in libro Sap. Juſti accipiēt regnū decoris ⁊ dyadema ſpeciei de manu dn̄i. Corona autē hmōi depingit̃ in forma ſcuti rotūdi: qꝛ ſancti dei protectione diuina fruuntur. vnde cantant gratulabundi. Domine vt ſcuto bone voluntatis tue coronaſti nos verumtamen chriſti corona per crucis figurā a ſanctorꝫ coronis diſtinguitur: per crucis vexillum ſibi carnis glorificationē ⁊ nobis meruit a captiuitate liberationem ⁊ vite fruitionem. Cum vero aliquis prelatus aut ſanctus viuens pingitur non in forma ſcuti rotundi: ſed quadrati corona ipſa depingitur: vt quatuor cardinalibus virtutibus vigere demonſtret̃: prout in legenda beati Grego. habetur. Rurſus quandoqȝ in eccleſijs paradiſus depingitur: vt aſpicientes ad delectationē premiorū alliciat: et qn̄qȝ infernꝰ: vt eos formidine penarū a vitijs deterreat: qn̄qȝ flores et arbores cū fructibus ad repreſentādum fructus bonorū operū ex virtutū radicibus prodeūtium. Picturarū autē varietas virtutū varietatē deſignat. Alij enī datur per ſpm̄ ſermo ſapientie: alij ſcientie ⁊c. virtutes vero in mulieris ſpecie depingūtur. quia mulcent et nutriūt. Rurſus per celaturas que et laquearia nominant̃ que ſunt ad decorem domus ſimpliciores xp̄i famuli intelliguntur. qui eccleſiā non doctrina: ſed ſolis virtutibus ornāt. Ceterū ſculpture prominentes de parietibus egredientes eſſe videntur: qꝛ cum virtutes fidelibus in tantam conſuetudinem deuenerūt: vt eis naturaliter inſite videantur multipharijs earum operationibus exercentur. Synagoga vero qualiter depingitur dicetur in quarta parte ſub tit. de reuerentia. Qualiter pallium romanorꝫ pontificū pingatur in tertia parte ſub tit. de pallio dicet̃. Annus vero ⁊ .xij. ſigna ⁊ menſes qualiter depinguantur dicetur in principio. viij. partis vbi ⁊ de mēſe agit̃. Sed ⁊ diuerſe hiſtorie tā noui q̄ȝ veteris teſtamēti pro voluntate pictorū depingunt̃: nā pictoribus atqȝ poetis quelibet audēdi ſemper fuit equa poteſtas. Porro ornamēta eccleſie in tribꝰ cōſiſtunt. ſ. in ornatu eccl'ie: chori ⁊ altaris. Ornatus eccl'ie cōſiſtit i cortinis et auleis: ⁊ palleis ſericis ⁊ purpureis ⁊ ſimilibꝰ. Ornatus chori in dorſalibus: tapetis ſubſtratorijs ⁊ bācalibꝰ. Dorſalia ſunt pāni in choro pēdētes a dorſo clericorꝫ: ſubſtratoria que pedibꝰ ſubſternuntur. Tapeta etiā ſunt pāni qui pedibꝰ ſternunt̃ quaſi ſtratio pedū: ⁊ precipue pedibꝰ epōrꝫ: qui mūdana pedibus calcare debēt: bācalia ſunt pāni q̄ ſuper ſedes vel bāchas in choro ponunt̃. Altaris vero ornatꝰ cōſiſtit in capſis: in palleis: in philaterijs: in cādelabris: in crucibꝰ: in aurifrizio: in vexillis: in codicibꝰ: in velaminibꝰ ⁊ in cortinis. Et nota ꝙ capſa in qua hoſtie cōſecrate ſeruātur ſignificat corpus virginis glorioſe: de qua dr̄ in pſal. Surge dn̄e in requiem ⁊c. que quandoqȝ eſt de ligno: qn̄qȝ de ebore candido: qn̄qȝ de argēto: qn̄qȝ de auro: ⁊ quādoqȝ de criſtallo: ⁊ ſm varias ſuas ꝓprietates varias ipſius corporis xp̄i exprimit dignitates. Rurſus capſa ipſa continens hoſtias ſiue cōſecratas ſiue nō cōſecratas memoriā deſignat humanā: dȝ naqȝ hō iugiter recordari acceptorū bñficiorū dei tā tꝑalium que ꝑ hoſtias nō cōſecratas: q̄ȝ ſpūalium q̄ ꝑ cōſecratas deſignātur: qđ figuratū eſt in vrna in qua deꝰ iuſſit māna reponi: qđ lȝ tꝑale eſſet. ꝑfigurabat tn̄ iſtud nr̄m ſacrificiū ſpūale ꝑcipiēs vt eſſet i memoriale ſempiternū i futuras gn̄atiōes: ſicut legit̃ i exo. capſe autē poſite ſuꝑ altare qđ eſt xp̄s ſūt apl'i ⁊ martyres palle ⁊ veſtes ſunt ꝯfeſſores ⁊ ꝟgines vel oēs

ſancti

Marginal notes:

Qui de hieroſolymis veniūt palmas in manibꝰ ferunt.

Jeſus ſemper coronatus depingit̃.

Chriſtꝰ tripliciter fuit coronatus.

Picturarū varietas virtutū varietatem deſignat.

Eccleſie ornamēta in tribus conſiſtunt.

ſancti:de quibus ait dñs ad prophetā. His ſicut
veſtimēto veſtieris ⁊ de hoc dictū eſt in ti. prece-
dēti. Aliud aūt eſt philaterium:aliud philateria.
Philateriū eſt cartula in qua decē precepta legis
deſcribunt:hmōi cartulā ſolebāt phariſei ante ſe
in ſignū religionis portare vnde in euāgelio. Dila
tāt philateria ſua ⁊c. ⁊ ſic ſumitur. xxvj.q.v. non
opʒ: ⁊ dr̄ philateriū a philare qđ eſt cuſtodire et
thorax qđ eſt lex. Philateria vero eſt vaſculū de
argēto:vel auro:vel chriſtallo:vel ebore et hmōi:
in quo ſanctorū cineres vel reliquie recōduntur.
Cū eñ Elundius fideles cinericios vocaret ꝓ eo
ꝙ cineres ipſos ſeruabāt:cōtra' ei⁹ deciſionē ſta-
tutū fuit in eccleſia vt honorifice et ī precioſis va
ſculis ſeruarenf:qđ nomē eſt cōprehenſum a phi
lare qđ eſt ſeruare: ⁊ terō qđ eſt extremitas:qꝛ ibi
aliquid de extremitate corporis ſctōꝝ puta dens
vel digitus vel aliquid tale ſeruatur. Super alta
re etiā in quibuſdā eccleſijs collocaf tabernaculū
de quo ſub tit. de altari dictū eſt. In cornib⁹ alta-
ris duo ſunt cādelabra cōſtituta: ad ſignificandū
gaudiū duorum populorū de xp̄i natiuitate letā-
tiū:que cādelabra mediāte cruce faculas ferūt ac
cēſas:angelus eñ inquit paſtorib⁹. Annūcio vo-
bis gaudiū magnū qđ erit oī populo: qꝛ nat⁹ eſt
no. ho. ſal. mū di. Hic eſt verus yſaac qui riſus in
terpretaf. Lumē eñ cādelabri fides eſt ppl'i: nam
ad iudaicū populū inquit ꝓpheta. Surge illumi-
nare hieruſalē:qꝛ venit lumē tuū: ⁊.g.d.ſ.te or.eſt.
Ad populū vero gentilē dicit apl's. Eratis aliqñ
tenebre:nūc aūt lux in dño. Nā ⁊ ī ortu chriſti no-
ua ſtella magis apparuit ſm vaticiniuʒ balaam.
Orietur inqt ſtella ex iacob: ⁊ conſurget virga ex
iſrael. De hoc etiā dictū eſt ī ti. de altari. Emūcto
ria ſiue forcipes ad emungendū lichinia ſunt ver
ba diuina:quib⁹ literas legis amputam⁹: ⁊ lucen
tem ſpm̄ reuelamus:iuxta illud. Uetuſtiſſima ve-
terū comedetis: ⁊ nouis ſuperuenientibus vete-
ra abijcietis. Uaſa in quibus emuncta lichinia ex
tinguuntur ſunt corda fideliū q̄ obſeruantiā lega
lē ad literā admittunt. Rurſus forcipes quorū ge
mino dente componif ignis:ſunt predicatores: q̄
nos conſonis vtriuſqꝫ teſtamēti paginis inſtruūt
et moribus componentes ad charitatē accēdūt.
Scutra vero.i. vaſa equalis amplitudinis in fun
do ⁊ in ore ad calefaciendū facta: ſunt illi docto-
res qui theſaurū cordis non celāt:ſed ex eo profe
runt noua ⁊ vetera. Lucernā quoqꝫ nō ponūt ſub
modio:ſed ſuper candelabrū: vt hi q̄ ſunt ī domo
dñi lumē ⁊ calorē accipiāt.ſ. Crux quoqꝫ ſup alta
re ponēda eſt: ⁊ eam inde tollit baiulus crucis:in
quo recolitur:qꝛ crucē de chriſti humeris ſublatā
tulit ſymon cyreneus. Inter duo cādelabra crux
in altari media collocaf: qm̄ inter duos populos
chriſtus in eccleſia mediator exiſtit. Ipſe enim eſt
lapis angularis qui fecit vtraqꝫ vnū: ad quē pa-
ſtores a iudea: ⁊ magi ab oriēte venerūt. De hoc
aliter dicetur in prohemio. iiij. partis ſub titu. de
ac. ſac. ad alta. Rurſus altaris frōs artificio orna
tur. iuxta illđ Exo. xxv. ⁊. xxviij. c. Cōſtrues mihi
altare:facieſqꝫ illi coronam per gyrum ſeu circui-

Quid philateriū: ⁊ qd philateria?

Crux ſuper altare ponēda eſt.

tum altam quatuor digitis. Itēpe altare qñqꝫ ſi-
gnificat cor hominis in quo ſacrificiū vere fidei ꝑ
cōſtitutionē offerri dʒ. ⁊ tunc aurificium conceptū
bone operationis ſignificat:quo frontē noſtrā or
nare debemus: vt ceteris luceamus. Quandoqꝫ
altare ſignificat chriſtū:et tunc per aurificiū con-
grue ornamentū charitatis deſignatur. Sicut eñ
aurū preeminet oībus metallis:ſic ⁊ charitas ce-
teris virtutibus. xcvj. di. duo. vñ apl's ad Cor. j.
Maior horū eſt charitas. Frontē eñ noſtram ſic
aurificio charitatis debemus ornare: vt parati ſi-
mus pro chriſto aīas ponere. Uexilla etiam ſuper
altare eriguntur: vt triūphus chriſti iugiter in ec-
cleſia memoretur:per quē et nos de inimico triū-
phare ſperamus. Codex etiā euangelicus ſuper
illud adaptatur:eo ꝙ euangeliū ab ipſo.ſ. chriſto
ſit editum: ⁊ ipſi perhibeat teſtimoniū:qui quare
exterius ornetur dicetur in. iij. parte ſub tit. de le-
ga. indu. Deniqꝫ vaſa et vtenſilia in domo dñi a
moyſe ⁊ ſalo. originē habuerūt:que in veteri teſta
mento plura et diuerſa fuerunt:prout in Exo. le-
gitur diuerſa habentia ſignificata: de quibus hic
breuitatis cauſa non agimus. Sane oīa que ad
ornatum pertinent tēpore quadrageſime remoue
ri vel contegi debent qđ fit ſm aliquos in domini
ca de paſſione:qꝛ extunc diuinitas fuit abſconſa ⁊
velata in chriſto:dimiſit eñ ſe capi et flagellari: vt
homo tanqꝫ non habēs in ſe virtutē diuinitatis:
vnde in euāgelio huius diei dr̄. Jeſus aūt abſcō
dit ſe ⁊ exiuit de tēplo:tunc ergo cooperiunf cru-
ces.i. virtus ſue diuinitatis. Alij hoc faciūt a pria
dñica q̄drageſime:qꝛ extūc eccl'ia incipit de eius
paſſione agere: vnde eo tp̄e crux per eccleſiā non
niſi cooperta portari debet: ⁊ ſm morē quorūdaʒ
locorū duo tantū velamina ſeu cortine tūc retinē-
tur:quorū vnū ponif per circuitū chori:aliđ ſuſpē
ditur inter altare et chorū: ne appareāt que ſunt
intra ſancta ſanctoꝝ: ꝙ ſanctuarium ⁊ crux tunc
velantur ſignificat literā legis.i. eius carnalē ob-
ſeruantiā:ſiue ꝙ in veteri teſtamento ante chriſti
paſſionē intelligentia ſacrarū ſcripturarū velata
operta et obſcura erat. Et qui tēpore illo fuerunt
velamen.i. obſcurā ſcientiam ante oculos habue
runt:ſignificat etiā rumpheā illā que fuit ante ia
nuā paradiſi. et qm̄ hmōi carnalis obſeruantia ⁊
obſcuritas ⁊ rūphea in xp̄i paſſione ſublata ſunt:
ideo cortine vel velamina hmōi in paraſceue re-
mouētur. Sed ⁊ qꝛ in veteri teſtō fuerunt anima-
lia ruminātia ⁊ vngulas ſcindentia vt boues arā
tes.i. ſcripturarū myſteria diſcernētes ⁊ ſpūaliter
intelligentes:ideo in quadrageſima poſt velū in-
grediūtur ſacerdotes pauci:quib⁹ datū eſt noſſe
myſteriū regni dei. Circa hoc aūt notanduʒ eſt ꝙ
triplex genus veli ſuſpendif in eccleſia: vcʒ qđ ſa
cra operit:qđ ſacrariū a clero diuidit: ⁊ qđ clerū a
populo ſecernit. Primū eſt nota noſtre legis. Se-
cundū nota noſtre dignitatis: qꝛ indigni ſumus
immo īpotentes celeſtia intueri. Tertiū eſt coher
tio noſtre voluptatis carnalis. Primum vcʒ corti
ne que ab vtroqꝫ altaris latere extenduntur ſacer
dote ſecretum intrante prout in quarta parte ſub

Altare nōnūqꝫ cor hominis: nōnūqꝫ chriſtuʒ ſignificat.

Oīa q̄ ad ornatū pertinēt tp̄e quadrageſime remoueri debēt et q̄re?

Triplex gen⁹ veli ī eccleſia ſuſpēditur.

tit. de ſecreta dicetur: ſignificatū eſt in hoc ꝙ ſicut
legitur Exod. xxxiiij. Moyſes poſuit velamē ſup
faciem ſuā: q2 filij iſrael claritatē vultus eius ſuſti
nere nō poterāt: ⁊ ſicut dicit apoſtolus. hoc vela=
mē adhuc hodie eſt ſup corda iudeoꝝ. Scdʒ vcʒ
cortina q̄ in quadrageſima in officio miſſe añ al=
tare extenditur: ſignificatū eſt in hoc ꝙ velū ītra
tabernaculū erat ſuſpēſum: qđ diuidebat ſancta
ſanctoꝝ a ſanctis: vt dicetur in prohemio quarte
partis: per qđ archa populo velabatur: ⁊ erat mi
ro opere cōtextum: et pulchra varietate diſtinctū:
qđ in paſſione domini ſciſſum eſt: ⁊ illius exem=
plo hodie cortine varia pulchritudine texuntur.
De premiſſo velo et quales debēt eſſe cortine ha
betur Exo. xxvj. ⁊. xxxvj. ca. Tertium inde iūc ha
buit originem: quia in primitiua eccleſia peribo=
lus: id eſt paries qui circuit chorum non eleuaba
tur niſi vſq; ad appodiationem: quod adhuc in
quibuſdaʒ eccleſijs obſeruatur: qđ ideo fiebat vt
populus videns clerū pſallentem inde bonū ſu=
meret exemplū. Uerūtamen hoc tēpore quaſi cō=
muniter ſuſpenditur: ſiue interponitur velum aut
murus inter clerū et populū. ne mutuo ſe cōſpice
re poſſint: quaſi ipſo facto dicaꝛ. Aduerte oculos
tuos ne videāt vanitatē ⁊c. In paraſceue vero oē
tollitur velū: q2 in paſſione dñi velū tēpli ſciſſum
eſt: et ꝑ cā reuelata ē nobis legis ſpūalis itelligē
tia: que antea latebat: vt premiſſum eſt: ⁊ aperta
eſt regni celeſtis ianua: ⁊ eſt data nobis fortitudo
vt vinci niſi velimus a carnali concupiſcentia ne=
queamus. Uerūtamē velū qđ diuidit ſanctuariū
a clero retrahitur vel eleuatur in veſpera cuiuſli=
bet ſabbati quadrageſime qñ officiū diei dñice in
choatur: vt clerus poſſit in ſanctuariū intueri: q2
dñicā recolit reſurrectionē. Hoc etiā ideo fit ī ſex
diebus dñicis: q2 nulla fuit etas in qua non fuerit
gaudiū eternū. Gaudiū quidē figuratuʒ qđ celo
velatur: qđ per velū illud ſignificatur: inde eſt ꝙ
diebus dñicis nō ieiunamꝰ: ⁊ hoc ꝓpter gloriam
dñice reſurrectionis. Nam prima dñica ſignificat
gaudiū qđ habuerūt primi parentes in paradiſo
ante peccatū. Scđa dñica figurat gaudiū qđ pau
ci habuerunt in archa noe alijs oībus diluuio ſub
merſis. Tertia quod habuerūt filij iſrael alijs ſub
Joſeph fame afflictis. Quarta quod habuerunt
ſub ſalo. in pace viuentes. Quinta quod habue=
rūt redeūtes de captiuitate babylonis. Sexta qđ
diſcipuli habuerunt a reſurrectione vſq; ad aſcen
ſionē: quādo cū eis preſentialiter fuit ſponſus: in
feſtiuitatibus etiā nouē lectionuʒ quadrageſime
velū ipſum eleuatur vel retrahitur. Sed hoc non
habetur de primaria inſtitutione eccleſie: q2 tunc
nullum feſtū celebrabatur in quadrageſima ſolē=
niter. Sed ſi aliquod feſtum occurrebat quacūq;
die occurreret in ſabbato ⁊ in dñica de eo cōme=
moratio fiebat: prout ī canone Martini pape ha
betur. xxiij. q. iiij. non oportet. el. j. ⁊. c. non licet. et
in burcardo. lib. xiij. et hoc totum propter tēporis
illius triſtitiam. Poſtea vſus in contrarium obti
nuit vt videlicet feſtum. ix. lectionū in ſuo die ſolē
niter celebretur et nihilominꝰ ieiuneꝛ. ¶ Rurſus

Dē velū tolliꝛ paraſceue q̄re.

Diebus dñicis ñ ieiunamus ꝓpter gloriā dñice reſurrectionis.

cortine in feſtiuitatibꝰ extendūtur in eccleſijs pro=
pter ornatū: vt per viſibiles ornatus ad inuiſibi=
les moueaꝛ: que ſunt qñq; varijs coloribus colo=
rate: vt premiſſum eſt: vt ex diuerſitate colorum
ipſorum notetur ꝙ homo qui eſt dei templū orna
tus eſſe debet varietate ſeu diuerſitate virtutuʒ.
Cortina alba ſignificat vite munditiā: rubea cha
ritatē: viridis cōtemplationē: nigra carnis morti=
ficationē: liuida tribulationē. Adhuc ſuper corti=
nas candidas ſuſpendūtur qñq; pāni varij colo=
ris ad notandū ꝙ cor noſtrū purgatū eſſe dʒ a vi
tijs et in eo debent eſſe cortine virtutū ⁊ varieta=
tes bonorum operum. ¶ Porro in feſto natiuita
tis dñi quedā eccleſie nullos ſuſpendūt pannos:
quedā viles: ⁊ quedā bonos: que nullos ſuſpen=
dunt noſtrū figurāt ruborē: ſi eniʒ maximū ſit no
bis gaudiū de nato ſaluatore: non tñ eſſe debemꝰ
ſine rubore ꝓ eo qđ tantū fuit noſtrū peccatuʒ ꝙ
dei filius ſeipſum ꝓpter nos exinaniuit formam
ſerui accipiēs ⁊ ꝓpterea etiā in ipſiꝰ obitu nō cū
letitia ſolēnizamꝰ: ſed acerrimū ieiuniū facimus:
cū tñ in alioꝝ ſctōꝝ obitu leti ſolēnizemus: ⁊ ali=
quātulū lautius in cibo et potu nobis indulgea=
mus: prout in. vi. parte ſub paraſceue dicetur. Ru
bor quippe nobis eſt ꝙ dñs mortuus eſt propter
pctā noſtra. Scti vero non propter pctā noſtra: ſʒ
ꝓpter xp̄m paſſi ſunt qui viles ſuſpēdunt figurāt
ꝙ dñs ſeruilem induit formā: ⁊ vilibꝰ pānis eo die
inuolutꝰ fuit. Qui bonos gaudium de rege nato
habitū attēdunt: ⁊ quales eſſe debeamus in rece
ptione tāti hoſpitis oſtēdunt. ¶ In quibuſdam
eccleſijs altare ī paſcha ꝓcioſis ornaꝛ pallijs: ſup
ponunꝛ velamina triū coloꝝ: rubeū: ſubalbū: ⁊ ni
grū: q̄ tria tpa deſignant. Prima lectiōe ⁊ rñſorio
finitis remouetur velamē nigrū: qđ tp̄s ante legē
ſignificat. Scđa lectione ⁊ rñſorio finitis remoue
ſubalbū: qđ tp̄s ſub lege deſignat. Tertia finita
remoueꝛ rubeū qđ tp̄s gr̄e ſignificat: in quo ꝑ xp̄i
paſſionē ad ſctā ſctoꝝ ad eternā gloriā nobis adi
tus patet. De pānis vero ⁊ veſtimētis altaris in
tractatu de altari dictū eſt. In precipuis feſtiuita
tibꝰ theſauri eccleſie in publicū educunꝛ propter
tria: primo ꝓpter cōſiderationē cautele: vt vcʒ ap
pareat q̄ʒ cautꝰ fuerit in ſeruādo q̄ illū ſeruare te
netur: ſcđo ꝓpter ſolēnitatis venerationē: tertio
ꝓpter oblationis memoriā: vcʒ in memoriā illorū
qui prius ea eccleſie obtulerūt: ꝙ aūt eccleſia intꝰ
et nō extra feſtiue ornaꝛ myſterialiter inuit ꝙ oīs
gl'ia eiꝰ ab intꝰ eſt. extra de ſac. vnc. lʒ enim exteriꝰ
deſpicabilis ſit: ī aīa tñ q̄ ſedes dei eſt radiat. iuxta
illud. Nigra ſum ſʒ formoſa ⁊c. ⁊ dñs ꝑ ꝓphetā.
Etenim hereditas. m. preclara eſt mi. ꝓpheta etiaʒ
cōſiderās hoc ait. Dñe dilexi decorē domus tue:
quā ſpūaliter fides ſpes ⁊ charitas exornāt. Ec=
cleſia dʒ materialis: et etiā ſpūalis mūdari dʒ. de
quo in. vij. parte ſub tit. de paſcha: ⁊ de. v. feria ce
ne diceꝛ. In nōnullis eccleſijs oua ſtructionum ⁊
hmōi q̄ admirationē inducunt ⁊ q̄ raro videntur
cōſueuerūt ſuſpēdi: vt per hoc ppl's ad eccleſiam
trahaꝛ: ⁊ magis afficiaꝛ. Rurſus aiunt quidam ꝙ
ſtrutio tāq; auis obliuioſa derelinquit in ſabulo

Cortine ī feſtiuitatibus quare in eccleſijs extēdūꝛ

Cortina alba q̄d ſig̃t.

Eccleſie theſauri in precipuis feſtiuitatibus propter tria in publicū educūtur.

oua ſua: demon quadã ſtella viſa recordatur ⁊ re
dit ad illa aſpectu ſuo fouens ea: oua ergo ĩ eccle
ſijs ſuſpendũtur ad notandũ ꝙ ſi hõ ꝓpter pecca
tum a deo derelict⁹ ſit: tandẽ diuino lumine illu-
ſtratus recordatus derelictoꝝ ſuoꝝ penituerit: et
ad ipſum redierit per aſpectũ lumine illius fouet
per quẽ etiã modũ dr in Luc. ꝙ reſpexit dñs Pe-
trũ poſtq̃ negauit xp̃m. l. di. fidelior. ſuſpẽduntur
etiã vt in illis vnuſq̃ſq; cõtempletur ꝙ homo fa-
cile deum obliuiſcitur: niſi per ſtellã. i. ſpũſſcĩ gra
tiam influẽtẽ illuſtrat⁹ ad eũ redire per bona opa
recordet.

Sacrificiũ .i. primitiua eccleſia fiebat in vaſis ligneis et veſtib⁹ cõibus.

¶ Sane in primitiua eccleſia ſacrificiũ
fiebat in vaſis ligneis et veſtibus cõibus: tũc em̃
erant lignei calices ⁊ aurei ſacerdotes: nunc vero
ecõtra eſt. Sed Seuerinus papa inſtituit ꝙ in vi
treis fieret: q: vero illa fragilia erant: ideo vrban⁹
papa. et etiã cõciliũ remeñ. de cõſ. di. j. vt calix. et
de cele. miſ. c. ſi. ſtatuit ꝙ in argenteis vel aureis
vaſis ſacrificet: vel propter paupertatẽ in ſtãneis
qui nõ eruginantur: nõ tamẽ in ligneis vel ex au-
ricalco. Nõ ergo dꝫ eſſe de vitro ꝓpter periculum
effuſionis: nõ de ligno: q: cũ ſit poroſum et ſpon-
gioſum corpus ſanguinẽ abſorberet: nõ de ere vel
auricalco. qm̃ ob vini virtutẽ erugitũ vel vomitũ
ꝓuocaret. ¶ Et no. ꝙ calicis nomẽ a vete. et no.
teſt. originẽ traxit. Hiere. xij. Calix aureus baby-
lon inebriãs omnẽ terrã. ⁊ Dauid. Calix ĩ domo
dñi vini meri plenus mixto. ⁊ alibi. Calicẽ ſaluta
ris accipiã: ⁊ nomẽ dñi inuocabo. Itẽ in euange-
lio. poteſtis bibere calicem illũ. q. e. b. ſum. Item
accipiẽs calicẽ grãs egit. Calix aũt aureus ſigni

calix aureus q̃d ſigt ⁊ cõſequenter quid argẽte⁹: et quid ſtãne⁹.

ficat theſauros ſapientie in xp̃o abſconditos: ar-
genteus mũdiciã culpe: ſtãneus innuit ſimilitudi
nẽ culpe et pene. Stannũ em̃ eſt mediũ inter argẽ
tum ⁊ plumbũ: ⁊ caro xp̃i licet non fuerit plũbũ. i.
peccatrix: fuit tñ carni ſimilis peccatrici: ⁊ licet nõ
fuerit argentũ. i. paſſibilis ꝓpter ſuam culpã: fuit
tamen paſſibilis propter noſtram culpam quia lã
guores noſtros ipſe tulit: et do. n. ipſe por. ¶ De
calice et patena dicetur ſub tit. de conſe. ⁊ vnctio-
nibus. Nempe ſi quis tenui religione tẽtus: dicat
ꝙ dñs p̃cepit moyſi vt cuncta vaſa tabernaculi in
omnes vſus et cerimonias ex ere faceret: vt legit
Exod. xxvij. et. xxxviij. c. Quoq; hmõi precioſa
vaſa et ornamenta poterant venũdari et dari pau
peribus ſimilis eſt iude: et mulieri vnguẽtarie cõ-
trarius: hoc enim agimus nõ ꝙ deo minus vilia
ornamenta delectent q̃ꝫ aurea: ſed quia cum ho-
mines qd̃ diligũt deo libẽter offerunt per diuinã
latriã ſuam vincũt auaritiã. Preterea hec diuine
pietatis officia moralia ſunt ⁊ future glorie ſigni-
ficatiua. Vñ etiã ĩ veteri lege ex auro et iacintho
purpura cocco diſtincto et biſſo retorta et alijs
precioſis ſuperhumerale fieri precipitur: vt quãta
ſacerdos virtutum diuerſitate clareſcere debeat
demonſtretur: et altare et propiciatorium ac can-
delabrum et alia vaſa et ornamenta altaris ex au
ro fieri et argento. Exo. xxv. ⁊. xxx. et. xxxviij. c. ta
bernaculum quoq; ex diuerſis precioſis fieri pre-
ceptum eſt. prout dictum eſt ſub tit. de eccleſia. Le
galis enim pontifex alijs diuerſis precioſis vteba
tur ornamentis: prout dicetur in tertia parte ſub
titu. de legalibus indumentis. De hoc etiam ſub
titu. de eccleſie dedicatione: prope principium di-
cetur. Porro prohibitum eſt in concilio aurelianẽ.
ca. di. ad nuptiarum: ne diuina myſteria preſten-
tur ad nuptiarum ornatum: ne improborum ta-
ctu vel pompa ſecularis luxurie polluantur quo
nimirum oſtenditur ꝙ ex veſte cuiuſcunq; perſo-
ne fieri nõ dꝫ caſula vel aliquis alius ſacris my-
ſterijs deputandus ornat⁹. ¶ Stephanus quoq;
papa ſtatuit ea. diſt. veſtimenta: ne veſtimentis ec
cleſie ĩ alijs vſibus quis fruatur: quodq; niſi a ſa
cratis hominibus tangantur: ne vitio que balta-
ſar regem babylonie percuſſit ſuper hoc tranſgre-
diẽtes veniat. ¶ Clemens etiam papa ſtatuit. e.
diſt. nemo. ne mortui ſepeliantur vel inuoluantur
ſeu operiantur vel etiam feretrum cum palla. i. pã
nis altaris: aut cum mappa qua calix inuoluitur:
ſeu cum qua ſacerdos manus poſt conſecrationẽ
tergit. Quando vero palle. i. corporalia ⁊ vela id
eſt ornamenta altaris ſeu cortine ſuper altare pẽ-
dentes ſordidate fuerint dyaconi cum miniſtris
humilibus illa lauent intra ſacrarium ⁊ nõ extra.
Pro velis autem lauandis que ad cultum altaris
pertinent noua peluis habeatur. Palle vero. i. cor
poralia in alia pelui lauentur. Vela quoq; ianua-
rum. i. cortine que extenduntur in eccleſijs ĩ feſtis
et quadrageſima in alia pelui lauentur. Hinc eſt
ꝙ ſtatutum eſt in concilio Ilerdeñ. de conſe. diſt.
iiij. omnis. ꝙ ad corporale lauandum ⁊ ad pallas
altaris propria habeantur vaſa foris in quibus
nihil aliud lauetur. Sed ſecundum eundẽ clemẽ
tem. ea. diſtinc. altaria. ſi altaris palla. i. veſtimen
ta altaris vel cathedra in qua ſedet ſacerdos ſa-
cris veſtibus indutus vel cãdelabrum vel velũ. i.
pannus vel cortina ſuper altare pendens fuerint
vetuſtate conſumpta crementur et cineres vel in
baptiſterio vel in pariete: aut in foſſis pauimento
rum vbi non fit trãſitus iactentur. Et no. ꝙ eccle
ſiaſtica ornamenta benedicũtur vt dicetur ſub ti.
de conſecrationibus ⁊ vnctionibus.

¶ De campanis. Rubrica

Campane ſunt vaſa enea in nola ciui
tate campanie primo inuenta: maio
ra itaq; vaſa cõpane a campania re
gione: minora vero nole a nola ciuita
te dicuntur. Pulſatur autem et bene
dicitur campana vt per illius tactum et ſonitum
fideles inuicem inuitentur ad premium: et creſcat
in eis deuotio fidei: fruges mentes et corpora cre
dentium ſeruẽtur: procul pellantur hoſtiles exer
citus: ⁊ oẽs inſidie inimici: fragor ⁊ grãdinũ: pro
cella turbinum impetus tempeſtatũ ⁊ fulgurũ tẽ
perentur. Infeſtaq; tonitrua ⁊ ventorũ flamina
ſuſpendant: ſpiritus procellarum et aeree ptãtes
proſternãtur: ⁊ vt hoc audientes cõfugiãt ad ſctẽ
matris eccleſie gremiũ ante ſctẽ crucis vexillũ cui
flectit omne genu ⁊c. ſicut hic ſingula in bñdictio
nibus cãpane habent. Sciendũ aũt eſt ꝙ cãpane
quarum ſonoritate conuenit populus ad eccleſiã
ad audiendũ ⁊ clerus ad annunciandũ mane ma-

ſericordiā dñi et virtutē eius per noctem. extra de homi. Joānes. i. di. ſuis militare. ſignificāt tubas argēteas quib⁹ in veteri lege pp̄ls ad ſacrificandū accerſiebat: de quib⁹ dicet in. vj. parte ſub pēthe. quēadmodū enim vigiles in caſtris tubis: ſic et eccleſiarū miniſtri cāpanarū ſonitu ſe excitant vt cōtra inſidiantē diabolum pernoctēt: ſignatur tur noſtra enea ſonoriora ſunt tubis veteris legis quia tunc notus erat deus in iudea tantū: nūc vero in oī terra. Sunt etiam durabiliora: ſignificant enim predicationem noui teſtamenti fore ampli⁹ duraturā tubis ⁊ ſacrificijs veteris legis q: vſqꝫ ad mundi finem. Siquidem campane predicatores ſignificant qui fideles ad ſimilitudinem campane ad fidem vocare debent qḋ ſignificatum eſt in eo ꝙ dominus precepit moyſi vt faceret veſtem ſummo pontifici habentē. lxxij. tintinabula q̄ ſonarent cum pontifex in ſanctaſanctorum ingrederetur. xlij. di. ſit rector. Ipſum ergo vas os predicatoris deſignat iuxta illud apoſtoli. Factus ſum velut es ſonans ſiue cymbalum tinniens. Duritia metalli fortitudinem deſignat in mente predicatoris: vnde dñs. Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Plectrum ſeu ferrum quod interius ex vtraqꝫ parte feriēs ſonum reddit doctoris linguam que ſcientia ornatur ⁊ que vtrūqꝫ teſtamentum reſonare facit figurat. Prelatus ergo abſqꝫ ſciētia predicationis erit quaſi cāpana ſine plectro: iuxta illud Greg. Sacerdos ſi predicationis eſt inſcius quā clamorus vocem daturus eſt: preco mutus eſt etiam quaſi canis mutus latrare nō valens. Ipſa vero percuſſio denotat ꝙ predicator primū debet per correctionē in ſe vitia ferire ⁊ poſtmodum ad aliena exprobanda accedere ne contra doctrinam apoſtoli alijs predicans ipſe reprobus inueniatur. iij. q. vij. qḋ teſtatur. vñ ps. predicatori autē dixit deus quare tu enarras iuſtitias meas ⁊ aſſumis teſtamentum meū per os tuum ſane namqꝫ actionis exēplo plerūqꝫ accendit quos eruditiōe ſermonis monere nequit. vij. q. j. §. ꝙ vero. Uinculū vero quo plectrū vaſi coniungitur ſeu ligatur eſt moderatio qua lingua tēperatur que ad tractum cordis. i. auctoritate ſcripture linguā mouet predicatoris. Lignum in quo

Ligni in quo cāpana pē det ſigni ficatio. cāpana pendet lignū dominice crucis ſignificat: qḋ ideo qñqꝫ a ſuperiorib⁹ cōtinet: q: crux ab antiqꝫ partib⁹ nūciat. Inſtrumēta quib⁹ ipm lignū alligatum ſeu affixū eſt oracula ſunt ꝓphetarū. Ligatura vero ferrea qua cāpana ligno coniungitur charitatem denotat: per quam predicator indiſſolubiliter cruci affixus gloriatur dicēs. Mihi abſit gloriari niſi in cruce. d. n. Cauilla ligno affixa qua mediāte cāpana pulſatur: rectā predicatoris mentē ſignificat: qua diuinis mandatis inherens illa fidelium auribus per frequentem pulſationē inculcat. Funis autem ab illa pēdēs qua cāpana pulſat eſt humilitas ſeu vita predicatoris:

De fune ⁊ ipſius ſiḡtione funis etiā ipſe vite noſtre menſurā oſtēdit. Adhec cū funis initiū habeat a ligno in quo cāpana pendet: per qḋ crux dñica intelligitur: recte ſacrā ſcripturā a ligno ſancte crucis deſcendentē deſignat ſicut etiam funis ex tribus eſt funiculis: ita et ſcriptura ex trinitate conſiſtit. ſ. ex hyſtoria: ex allegoria et ex moralitate: funis ergo deſcendēs a ligno in manu ſacerdotis eſt ſcriptura a myſterio crucis deſcendens in oīe predicatoris. Rurſus ideo funis vſqꝫ ad manus quibus continetur extendit q: ſcriptura vſqꝫ ad opera trāſire debet. Funis qꝫ eleuatio et depreſſio in pulſando denotat ꝙ ſacra ſcriptura aliqñ loquitur de altis: aliqñ de inferioribus ſeu ꝙ predicator aliqñ propter aliquos alta dicit. viij. q. j. op̄ꝫ. xliiij. diſt. §. ſi. quandoqꝫ propter alios cōdeſcendit. iuxta illud apoſtoli. ſiue extendimus propter deū: ſiue condeſcendimus propter vos. Ad hoc ſacerdos deorſum funem trahit dum ad actiuā vitā a cōtēplatione deſcendit: ipſe vero ſurſum trahitur dū ſcriptura docēte in contēplatione erigit. Deorſum etiā trahit dū ſcripturā ad literā q̄ occidit intelligit: ſurſuꝫ trahitur dū ſpiritualiter eā exponit. Rurſus ſm Grego. deorſum trahit ⁊ ſurſum trahit dū in ea ſe metit: q̄tū vero in imis taceat ⁊ q̄tū ad bona facienda pficiat. Sed ⁊ qñ ex tractu funis cāpana reſonat populus ad expōnē ſacre ſcripture adimat: predicator auditur: ⁊ pp̄ls in vnitate fidei ⁊ charitatis vnit. Sacerdos itaqꝫ q̄ ſe recognoſcit ꝑdicationis debitorē nō ſe ſubtrahat a mouendis ſignis: qm ⁊ filij aaron clangebāt tubis. Funē ergo mouet qui fratres aut pp̄lm ex officio cōuocat. Anulus in fune chorde p quē in plerſqꝫ locis chorda trahit: eſt corona premij ſeu pſeuerātia in finē: vel eſt ipſa diuina ſcriptura. porro ſauinianus pa. ſtatuit vt horę dici per eccleſias pulſent. Et not. ꝙ ad diuina officia per. xij. dici horas cāpane cōiter. xij. pulſantur: vcꝫ in prima hora ſemel: ⁊ in viтima ſimiliter ſemel: q: ab vno deo oīa ⁊ idē vnus erit oīa in oībus. In tertia pulſatur ter pro ſcḋa tertia quarta hora q̄ ſub illis cantant. Siſr ⁊. vj. ter ꝑ trib⁹ vcꝫ pro. v. vj. vij. hore. Similiter in. ix. ter ꝑ trib⁹. Ad veſperas vero q̄ eſt. ix. hora non ſolū ſemel: ſꝫ multipliciter: q: in tpe grē multiplicata eſt predicatio apoſtolo₂. Itē in nocte ad matutinū ſepe: q: ſepe exclamandū eſt. Exurge qui dormis: ⁊ exurge a mortuis. Communiter tamen ter pulſatur in noctumis. Primo cum ſquilla que ſignificat Paulum acute predicantem. Secunda pulſatio ſignificat Barnabam ſibi aſſociatum. Tertia innuit ꝙ iudeis repellentibus verbum dei apoſtoli conuerterunt ſe ad gentes quas in fide trinitatis quatuor euangeliorum imbuerunt diſciplinis. vnde ⁊ quidam quater pulſant. Et nota ſex eſſe genera tintinabulorum quibus in eccleſia pulſatur ſcilicet ſquilla: cymbalum: nola: nolula ſeu dupla campana et ſignum ſquilla pulſatur in triclinio. ideſt in refectorio. Cymbalum in clauſtro. Nola in choro. Nolula ſeu dupla campana in horologio. Campana in campanili. Signum in turri. Quodlibet tamen horum poteſt generaliter tintinabulū nūcupari. Uarijs ergo deſignantur vocabulis: quia predicatores per illa deſignati ad multa neceſſarij ſunt. Sane in tota ſeptuageſima ſub qua quadrageſima continetur in dieb⁹ profeſtis nō debet

Ad diuina offi cia p. xij. dici ho ras cam pane cō muniter pulſant.

Tres pulſatio nes in no cturnis quid de ſignāt.

Titina bulorū duo in eccleſia pulſa tur ſex gña.

cō pulſari: nec depulſari: ſed ſimpulſari id eſt ſimpliciter pulſari ad horas diei vel matutinas. In eccleſijs tamē bene ordinatis bis pulſatur ad primam: primo ad inuocandū: ſecundo ad inchoandum: in tertia ter ſecundum numerum horarum que ſub illo pulſantur: vt premiſſum eſt: vna ad inuocandum: alia ad congregandum tertia ad inchoandum. Similiter fit in.vj. et in.ix. et eedem campane ⁊ eodem ordine pulſantur ad matutinas ſimpliciter. Ad miſſam vero et ad veſperas duabus dumtaxat campanis pulſatur. In minoribus vero eccleſijs ſimpliciter tantum pulſandum eſt iuxta premiſſa: ⁊ hoc in ferijs. In dominicis vero et in ſolennibus diebus prout in alijs temporibus compulſatur. Quia enim predicatores qui per campanas figurantur tempore gratie celebrius abundant ⁊ oportune ⁊ importune inſtant: idcirco in feſtis que ad gratiam pertinēt campane tumultuoſius tinniunt ⁊ prolixius concrepant: vt dormientes ⁊ ebrioſos excitēt ne dormiant vltra modum. Quid autem ſignificet compulſatio quando cantatur. Te deum lau. in.v. parte ſub titu. de nocturnis dicetur. Uerum aliquo moriente campane debent pulſari: vt populus hoc audiens oret pro illo: pro muliere quidē bis pro eo ꝙ ipſa inuenit alteritatem. Primo enī fecit hominem alienum a deo: quare ſecūda dies non habuit benedictionē. Pro viro vero ter pulſatur: quia primo inuenta eſt in homine trinitas. Primo enim formatus eſt adam de terra: deinde mulier ex adā: poſtea homo creatus eſt ab vtroqꝫ: et ita eſt ibi trinitas. Si autem clericus ſit tot vicibus ſimpulſatur: quot ordines habuit ipſe. Ad vltimum vero compulſari debet cum omnibus campanis: vt ita ſciat populus pro quo ſit orandum. Debet etiam compulſari quando ſumus ad eccleſiam ⁊ quando de eccleſia ad tumulum deportatur. Ceterum campane in proceſſionibus pulſantur: vt demones timentes fugiant. prout in.iiij. parte ſub titu. de acceſſio. pon. ad alta. dicetur. Timēt enim auditis tubis eccleſie militātis ſcilicet campanis: ſicut aliquis tyrannus timet audiens in terra ſua tubas alicuius potentis regis inimici ſui. Et hec etiam eſt cauſa quare eccleſia videns concitari tempeſtatem campanas pulſat ſcilicet vt demones tubas eterni regis id eſt campanas audientes territi fugiant: ⁊ a tēpeſtatis concitatione quieſcant: ⁊ vt ad campane pulſationem fideles admoneantur: ⁊ prouocētur pro inſtanti periculo orationi inſiſtere. Silent autem campane triduo ante paſcha: vt dicetur in ſexta parte ſub.v. feria cene. Rurſus campane tēpore interdicti ſilent: quia ſepe ob delictum ſubditorum impeditur ligua predicatorum iuxta illud prophete: Linguam tuam adherere faciam palato tuo: quia domus: id eſt populus exaſperans. id eſt inobediens eſt. extra de renūtiatio. niſi.§. propter. Habet etiam eccleſia organa de quibus in quarta parte ſub tit. de ſanctis dicetur.

Morientē aliq campane debēt pulſari ⁊ q̄re.

Campane in pceſſionib; q̄re pulſant.

Eccl'ia videns cōcitari tēpeſtatē q̄re campanas pulſat.

De cymiterio ⁊ alijs locis ſacris ⁊ religioſis.

Hunc de cymiterio et alijs locis ſacris ac religioſis dicamus. Sane venerabilium locorū alia ſunt humane neceſſitati deputata: alia orationi dedicata. Loca humane neceſſitati deputata ſunt xenodochium: xenoſtorium: quod idem eſt: vaſochonium: ierontho conium: orphanotrophium et brephotrophium. Sancti etenim patres ⁊ religioſi principes huiuſmodi inſtituerunt loca in quibus pauperes: peregrini: ſenes: orphani: infantes: emeriti: infirmi: imbecilles: ⁊ ſaucij reciperentur ⁊ fouerentur: ⁊ no. ꝙ geronta grece dicitur ſenex latine. Locorum autem orationi dicatorum alia ſunt ſacra: alia ſunt ſancta: alia religioſa. Sacra ſunt que per manus pontificum rite dedicata ⁊ deo ſanctificata ſunt que varijs nominibus appellantur. prout ſub ti. de eccleſia premiſſum eſt. Sancta ſunt loca immunitatis ſiue priuilegia ſeruitoribus ⁊ miniſtris eccleſiarum deputata: de quibus videlicet ſub interminatione certe pene vel a iure vel per ſpeciale priuilegium interdicitur ne quis illa violare preſumat ſicut ſunt atria eccleſiarum. xvij. q. iiij. ſi quis in atrio ⁊ in quibuſdam locis clauſtra infra que ſunt domus canonicorum in quibus reis cuiuſcūqꝫ ſceleris cōfugientibus ſi ſe ibi receperint ſecuritas preſtatur ⁊ ſecundum ſtatuta regalia. inſtit. de re. di. §. ſancte porte ⁊ theatra ciuitatum. Religioſa ſunt vbi cadauer hominis integrum vel etiam caput tantum ſepelitur: quia nemo poteſt duas ſepulturas habere. Corpus vero vel aliquod aliud membrū abſqꝫ capite ſepultum non facit locum religioſū ff. de reli. ⁊ ſump. fu. cum in diuerſis. Sed ⁊ ſecundum legalia inſtituta cadauer iudei vel gentilis vel infantis nondum baptizati locum in quo ſepultum eſt facit religioſum ſecundum religionē tamen chriſtianam ⁊ canonicam doctrinam ſolū chriſtiani cadauer locum facit religioſum. Et no. ꝙ quicquid eſt ſacrum eſt religioſum: ⁊ non econtra. Ceterum locus iſte locus religioſus diuerſimode appellatur: videlicet cymiterium polianstrū ſiue androposis quod idem eſt. Item ſepulchrū mauſoleum quod etiam idem eſt dormitoriū: tumulus monumentum: ergaſtulum: ſarcophagus piramis: buſtum: vrna: ⁊ ſpelunca. Cymiterium dicitur a cymen quod eſt dulce: ⁊ ſterion. quod eſt ſtatio: ibi enim dulciter defunctorum oſſa quieſcunt: ⁊ ſaluatoris aduentum expectant. Uel quia ibi ſunt cymices. i. vermes vltra modum fetentes. Polianstrum dicitur quaſi pollutum antrum propter cadauera hominum ibi ſepultorum. Uel polianstrum interpretatur multitudo virorum: a polis quod eſt pluralitas: ⁊ antros quod eſt vir: ⁊ ſecundum hoc propter dicitur cymiterium propter multitudinem hominum ibi ſepultorum. Similiter ⁊ andropolis quod idem eſt. Sepulchrum dicitur quaſi ſine pulſu: quia qui ibi ſepelitur pulſu caret: vel eſt locus vbi oſſa conduntur. Mauſoleum dictum eſt a quodam qui dictus eſt mauſolus qui fuit diues et potens: et ab arthemeſia eſt vxore valde dilectus: adeo ꝙ eo defuncto ipſa

Loca religioſa.

Cymiterium.

Polianstrum.

Sepulchrum.

Mauſoleum.

glorioſuȝ cōſtruxit ei ſepulchrū q̄d vocauit mau
ſoleum a nomine viri ſui. Et inde igit̄ mos inole-
uit: vt quelibet precioſa ſepultura mauſoleū nun
cuparetur. xcvj. diſt. bene quidē. prope prin. Dor
mitoriū dicitur a dormiēdo. q2 ibi corpora ſancto
rū quieſcūt q̄ in dn̄o moriunt̄. Tumulus dicitur
quaſi tumens tellus: q2 in homine in terra ſepulto
terra aliquantulū eleuatur: monumentū dicitur:
q2 mouet mentē cuiuſlibet inſpicientis: vt recor-
detur q̄ cinis eſt ⁊ in cinerem reuertetur. Erga-
ſtulū dicitur ab erga q̄d eſt opus: vel ab erga q̄d
eſt labor ⁊ ſtenon q̄d eſt ſtatio ibi eīm requieſcunt
corpa eoꝝ qui in dn̄o moriunt̄: vnde beati mor-
tui qui in dn̄o moriunt̄: amodo iā dicit illi ſpūs
⁊c. Sarcophagus dicitur a ſarcos q̄d eſt caro: et
phagin quod eſt comedere: q2 ibi caro comeditur
i. cōſumitur. Piramis dicitur a pir quod eſt ignis
q2 corpora igne cremata ⁊ incinerata ibi reconde
bantur: vel q2 ſicut ignis a lato incipit et tēdit in
acutum: ſic ⁊ piramis: ⁊ eſt genꝰ altiſſime ſepultu
re: tale eſt rome in quo fuerunt cineres iulij ceſa-
ris collocati. Et corrupto vocabulo vulgariter vo
catur acus ſancti petri: q̄ iā iulia dici deberet. Si
milem piramidem fieri fecit ceſar iuxta turonum
prope ripā ligeris ⁊ recluſit ibi cineres cuiuſdam
Buſtū. militis amici ſui interfecti. Buſtū vero a nomine cō
tēti nomē traxit continentis locus vcȝ in quo bu
Urna. ſta ſiue humana corpora ſepeliebantur. Urna di
cta eſt eo q̄ antiquitus mos fuit humana corpo
ra rogo cōburere ⁊ cineres in terreis vrnis collo-
catos ſeruare. Spelunca q̄ꝙ dicitur duplex vt
Cymite tam dicet̄. Cymiteriū initium habuiſſe dicitur ab
rij initiū Abrahā q̄ emit agrū ab ebrō in quo erat duplex
ſpelunca: vbi ipſe ſepultꝰ eſt ⁊ ſarra ⁊ yſaac iacob
⁊ adam ⁊ eua propterea eūi emit vt ſibi ⁊ ſuis ſe-
pultura eſſet. Duplex ſpelūca iō ibi erat q2 duo
ibi ſepeliebantur cōiugue ſcȝ vir ⁊ vxor vel in vna
viri ⁊ in altera mulieres: vel vnicuiꝙ illic ſepeliē-
do duplex ſpelunca in modū cathedre fiebat. vn
de dicit Hie. q̄ tres pr̄iarche ſepulti ſunt in ciuita
te ebron in ſpelunca duplici cum tribus vxoribus
ſuis. Sepeliebantur autem quaſi ſedētes: ⁊ ſupe-
rior pars ſpelunce que truncū capiebat a natibꝰ
ſupra dicebatur vna ſpelunca, pars vero inferior
que capiebat pedes: crura: ⁊ femora dicebat̄ alia
ſpelunca. Sane nō debent paſſim oēs intra eccle
ſiam ſepeliri. videt̄ eīm q̄ locus ſepulture non pro
ſit. extra de ſepul. ſacris. Lucifer nāꝙ de celo fuit
proſtratꝰ ⁊ adā de paradiſo electus ⁊ q̄ loca his
meliora ſunt. Item Joab in tabernaculo interfe-
ctus eſt. ⁊ Job in ſterquilinio triumphauit: immo
obeſſe videtur ſi quis indignus peccator in eccle
ſia ſepeliatur. xiij. q. ij. cū grauia. Legitur enim in
dialogo beati grego. lib. iiij. c. lxj. q̄ cum quidam
flagitioſus in eccleſia beati fauſtini brixienſis ſe-
pultus fuiſſet eadē nocte beatus fauſtinus appa
ruit cuſtodi eiuſdē eccleſie dicēs. Dic epō vt pro-
ijciat hinc carnes fetētes quas hic poſuit alioqn
ipſo die. xxx. morietur. Cuſtos vero timuit hec di
cere epō. ⁊ epūs die. xxx. ſubito mortuus eſt. Legit̄
etiā ibidē. c. lxij. de quodā alio qui ſepultus fuit
in eccleſia q̄ cadauer eius poſtea inuentū fuit ex-
tra eccleſiam: et lintheamina remanſerunt in loco
ſuo. ⁊ Aug. inquit. xij. q. ij. quibus. ⁊ c. ſe. Quos
peccata grauiora deprimunt ſi in locis ſacris ſe-
pelire ſe faciunt reſtat vt de ſua preſumptione iu
dicentur: quia eos ſacra loca non liberant: ſȝ cul-
pa temeritatis accuſat. Nullum ergo corpus de-
bet in eccleſia aut prope altare vbi corpus dn̄i et
ſanguis conficitur ſepeliri: ⁊ niſi corpora ſanctoꝝ
patrum qui dicuntur patroni. i. defenſores q̄ me-
ritis ſuis totam defendūt patriam. ⁊ epiſcopi ab-
bates ⁊ digni preſbyteri ⁊ layci ſumme ſanctita-
tis xiij. q. ij. precipiendum. ⁊ c. nullus: ſed cuncti
debēt circa eccleſiam ſepeliri: puta in atrio aut in
portica aut in exedris ſiue voltis eccleſie exterius
adherentibus: aut in cymiterio: vt in. c. precipimꝰ
⁊ in eodem. c. nō eſtimemꝰ. Dicunt eīm quidā q̄ lo
cus. xxx. pedum circa eccleſiam debet ad hoc con
ſecrari: alij vero ſolum circuitionē quam facit epūs
dedicans eccleſiam ad hoc ſufficere dicunt. Aug.
dicit in lib. de cura pro mortuis agenda in fine q̄
ſepelire apud martyrum memorias in hoc defun
cto prodeſt: vt commēdans eū etiam in martyruȝ
patrocinio affectus prō illo ſupplicationis augea
tur. Antiquitus ſolebant homines in proprijs do Holes
mibus ſepeliri: ſed ꝑpter cadauerum fetorem ſta antiq̄ꝰ
tutum fuit: vt extra ciuitatem ſepelirentur: ⁊ quē- ī ꝑprijs
dam locū cōem ſanctificatum ad hoc deputabāt. domibꝰ
Nobiles vero ſepeliebantur ſuper mōtes ⁊ in me- ſepelie-
dio montiū ⁊ in radicibꝰ eoꝝ ⁊ in proprijs. Cete- bantur.
rū ſi quis in obſidione interficiat̄: nec poſſit cymi
terium haberi: ſepeliat̄ in loco vbi pōt. Si vero ne
gociator vel peregrinus moriatur in equore ⁊ fue
rit terra vicina ſepeliatur ibi: q̄ ſi portus remo-
tus ſit in aliqua inſula propinqua ſepeliatur.
Si autem terram non videant fiat ei domuncu-
la de lignis ſi haberi poſſunt ⁊ proijciatur in ma-
re. In cymiterio aūt xp̄ianorum non niſi xp̄ianus
baptizatus ſepeliri debet. de hoc in. c. ex parte de
ſepul. nec tamē omnis q2 nullus ex maleficio in-
terfectus ſi maleficiū ſit mortale pctm̄ vt ſi ſit in-
terfectus in adulterio vel latrocinio: vel in ludis
gētilium: extra de tornea. c. ⁊ nullus. et laici ſum-
me ſanctitatis. xiij. q. ij. Et ideo vbi quis inuenit̄
mortuus ibi ſepeliat̄ ꝑpter dubium cauſe mortis
eius. Si vero quis ſubito moriatur in ludis ꝯſue
tis: vt in ludo pile: ſepeliri poteſt in cymiterio: q2
nemini nocere intēdebat. Sȝ quia mundialibꝰ oc
cupabatur: aiunt quidā q̄ ſepeliri debet ſine pſal
mis ⁊ ſine ceteris mortuorū exequijs. Sed ⁊ ſi qs
impetēs aliū in rixa vel tumultu. impenitēs mo-
riatur nec ſacerdotē petijt: non debet ſepeliri ī cy
miterio: vt quidā dicūt: ſicut nec is qui manu ꝓ-
pria mortē ſibi ꝯſciuit. xxiij. q. v. ſi non licet. ⁊ c. cū
homo ⁊ de pe. di. iij. iudas. ſecus ſi vim ad tutelam
ſui vel ſuorum repellebat ⁊ alias in penitētia re-
manebat. Si vero non propter aliquā manifeſtā
cauſaȝ ſȝ ſolo dei iudicio q̄s ſubito morit̄ pōt ī cy
miterio ſepeliri. Juſtꝰ eīm ī quacūꝙ hora morit̄
ſaluat̄ preſertiȝ ſi dabat operā alicui rei licite. De
fenſori iuſtitie ⁊ pugnāti in ꝓlio iuſto ocaſio cymi

terium et officium libere conceduntur. interfecti
tamē in eccleſia non portentur: ne pauimentum
ſanguine polluatur. Sed ſi aliquis rediēs de lu-
panari vel de aliquo loco vbi fornicatus ſit ī via
occidatur: vel aliquo caſu confitens moriatur: nō
ſepeliatur in communi cymiterio: ꝛ hoc ſi legitime
probari poteſt eum fornicatum fuiſſe: nec conſtat
eum poſtea confeſſum vel contritum fuiſſe. de pe.
diſt. v. c. j. alioquin ſepeliri debet. Rurſus mulier
moriens in partu nō debet in eccleſia poni. vt qui-
dā dicunt: ne pauimentum eccleſie ſanguine pol-
luatur: ſed extra eccleſiam ei dicatur obſequium:
et in cymiterio ſepeliatur: qḋ nō placet. alioquin
pena ſibi verteretur in culpa. v. di. baptizari. Uñ
licite in eccleſiam fertur ita tamē ꝙ eccleſia a ma-
culis corporis ne polluatur diligenter caueatur.
partus tñ de ventre ipſius extractus mortuus et
non baptizatus extra cymiterium ſepeliat̃. Sunt
tñ quidā qui dicūt ꝙ partus debet vna cū mulie-
re in cymiterium ſepeliri: eo ꝙ pars viſcerum eſſe
cenſetur. de conſe. di. iiij. ſi quicq̄d. ſane vir ꝛ vxor
in eodem ſepulchro ponendi ſunt. xiij. q. ij. vna-
queq;. extra de ſepul. de vxore exemplo abrahe et
ſare, vbi ſpecialem non elegerint ſepulturam; vñ ꝛ
Thobias precepit filio vt cum mater ipſius com-
pleuiſſet dies ſuos locaret eam in eodem ſepul-
chro cū eo. xiij. q. ij. ebron. Item quilibet in ſepul-
chro parentū tumulādus eſt niſi ex deuotione ali-
bi elegerit ſepeliri ea. q. ſoror. xuj. q. ij. c. fi. Ceterū
in concilio magū. de conſe. di. vi. c. fi. ſtatutū eſt ꝙ
ſuſpenſi qui pro ſuis peccatis penā extremā per-
ſoluunt: et quo confeſſi ſunt vel confiteri deſide-
rauerunt: ꝛ cōmunicauerunt in cymiterijs ſepeli-
ri poſſunt: ꝛ oblationes: ꝛ miſſe fieri ꝑ eis diſt. vl-
ti. c. fi. Qualiter humanum corpus ſepeliendū ſit
dicetur in. vij. parte ſub ti. de offi. mortuorum.

Mulier in partu mouēs an debeat in eccleſia poni.

De eccleſie dedicatione. Rubrica.

Quia de eccleſia ꝛ altari: in ſuperiorib⁹
mētio facta eſt conſequens eſt vt ali-
qua de illorū dedicatione ſubijciam⁹,
dicētes. Primo vnde cōſecratio eccle-
ſie ortum habuit. Scḋo ꝑ quos. Ter-
tio quare. Quarto qualiter eccleſia dedicet̃: ꝛ q̄d
ſignificet tam ipſa dedicatio q̄ ſingula que in eo
aguntur: de officio vero feſti dedicationis eccleſie
in. vij. parte dicetur. Primo igit̃ dicendū eſt vnde
dedicatio eccleſie initium habuit. Super quo no.
ꝙ moyſes dño precipiēte fecit tēplū: ꝛ ſacrauit il-
lud cū mēſa ꝛ altari eius ꝛ ceteris vaſis ꝛ vtenſili-
bus ad diuinū cultū explendū: ꝛ nō ſolū diuinis
precibus ea ſacrauit: verūetiā ſancti olei vnctio-
ne dño iubente liniuit. de cōſe. di. j. §. 4. Legitur eñ
dñm precepiſſe ipſi moyſi vt chriſma ꝯficeret quo
vngeret tabernaculū in dedicatiōe ꝛ archā teſta.
Salo. quoq; filius dauid iubente dño perfecit tē-
plum cū altari ꝛ reliqua ad diuinū cultū peragen-
dū conſecrauit ſicut in lib. Reg. habet̃. iij. rñ. c. vij.
Nabuchodonoſor etiā rex vocauit oēs ſatrapas
optimates et tyrannos ad dedicationē ſtatue au-
ree quā fecerat. Iudei ergo ſicut legitur in bucar-
do in. liij. c. j. iudei loca in quib⁹ dño ſacrificabant

Eccle dedicatio vnde habuit initium.

diuinis habebant ſupplicationib⁹ conſecrata nec
in alijs q̄ deo dedicatis locis munera dño offere-
bant. Si igitur illi qui vmbre legis deſeruiebant
hoc faciebant: q̄to magis nos quib⁹ veritas pa-
tefacta eſt gratia et veritas ꝑ ieſum xp̄m data eſt
templa domino edificare: ꝛ prout melius poſſum⁹
ornare: atq; ea diuinis precibus et ſanctis vnctio-
nibus cū altaribus ꝛ vaſis veſtibus quoq; ꝛ reli-
quis ad diuinū cultū implendū vtēſilibus deuo-
te ꝛ ſolenniter ex inſtitutiōe Felicis pa. iij. ſacrare
debemus. Rurſus cum in ſyria in ciuitate baruth
iudei quādam imaginem crucifixi pedibus cōcul-
carent et latus eius perforarēt: mox inde ſanguis
et aqua exiuit. Iudei autem hoc viſo mirati ſunt
et infirmi eoꝝ hoc ſanguine deliniti ab omnibus
infirmitatibus ſuis liberati ſunt: propter qḋ oēs
xp̄i fide ſuſcepta baptizati ſunt ꝛ ſynagogas eoꝝ
in eccleſias conſecrauerunt et inde mos inoleuit
vt eccleſie conſecrentur cum prius tantū altaria
conſecrentur: propter hoc etiam miraculum ordi-
nauit eccleſia fieri memoriam dñice paſſionis. v.
kal̃. decēbris ꝛ eadem ratione conſecrata eſt eccle-
ſia in honore ſaluatoris vbi quedam ampula cū
illo ſanguine reſeruatur ꝛ ſolenne feſtū tunc agit̃.

Secūdo notandum ꝙ ſolus pontifex pōt eccle-
ſias ꝛ altaria dedicare. xxvj. q. v. miniſtrare. de cō-
ſe. di. j. nemo: extra de cōſe. ec. ꝙ in dubijs. qm̄ ge-
rit imaginē ꝛ figurā ſummi pontificis xp̄i ſpiritua-
liter dedicantis ſine quo nihil poſſumus in eccle-
ſia ſtabilire. vnde ipſe ait. Sine me nihil poteſtis
facere. ꝛ pſal. Niſi dñs edifi. do. vñ concilium car-
tha. xxvj. q. vj. c. iij. prohibet hoc facere ſacerdotē
nec poteſt hoc alicui inferioris ordinis demanda-
ri. extra. e. aqua. Sane eccleſia vt ſacri edocent ca-
nones de conſe. diſt. j. nemo. extra de conſe. eccle.
vel alta. cum ſicut dedicanda non eſt niſi prius
dotata ſit ꝛ ex licite acquiſitis. j. q. j. non eſt putan-
da. Legitur enim ꝙ dum quidaꝫ epiſcopus eccle-
ſiam de vſuris ꝛ rapinis conſtructam conſecraret
vidit poſt altare diabolum ſtātem in cathedra in
habitu pontificali qui dixit epiſcopo. Ceſſa eccle-
ſiam conſecrare. Ad meā eñ iuriſdictionē ꝑtinet
cum ſit ex vſuris et rapinis facta. Epiſcopo vero
et clero territis ꝛ inde fugientib⁹ diabolus conti-
nuo ipſam eccleſiam cum grandi ſtrepitu deſtru-
xit. Rurſus eccleſia que ꝑ queſtu cupiditatis con-
ſtructa eſt. e. di. ſi quis baſilicā conſecranda nō eſt
et cui dos ſufficiēs aſſignata nō eſt extra eo. ſicut
et in qua paganus vel infidelis ſepultus eſt. c. de
ſtiu. eccleſia. j. et. ij. donec inde fuerit eiectus ꝛ ec-
cleſia abraſis prius parietibus vel tignis reconci-
liata. Idem etiaꝫ eſt de excōicato. extra de ſepul.
ſacris. Si vero mulier pregnans illic ſepulta ſit ea
non eiecta poterit conſecrari: licet partus baptiza-
tus nō ſit. ff. de ven. inſpi. l. j. §. j. ff. de ſta. ho. qui in
vtero. de cōſe. di. iiij. ſi ad matris. ꝛ. c. ſe. q̄ꝗ q̄dā
aliter ſcripſerint ſapientes: poteſt etiam conſecra-
ri diebꝰ dñicis ꝛ priuatis: extra. e. c. ij. ꝛ plures ep̄i
et plura altaria pñt ſimul ab eodē in vna eccleſia
cōſecrari extra ea. c. cū ſuis. Tertio dicendū eſt
quare eccl'ia dedicet̃ ꝛ q̄dē ꝑpter. v. cauſas. Pri-

Eccl'ias et altaria ſol⁹ pōtifex pōt dedicare.

mo vt diabolus ⁊ eius poteſtas inde penitus ex-pellatur vnde refert Greg. in dialogo lib. iij. c. xxi. q cum quedã eccleſia arrianoꝝ fidelibus reddi-ta conſecraret̃ et reliquie ſancti Sebaſtiani ⁊ bea-te Agate illuc delate fuiſſent ppl's ibi congrega-tus porcũ repente inter pedes huc illuc diſcurre-re ſenſerunt qui fores eccleſie repetens a nullo vi-deri potuit: oẽſq in admiratione commouit. Qḋ idcirco dñs oſtendit vt cũctis pateſieret q de lo-co eodẽ immũdus habitator exiret. Sequẽti autẽ nocte magnus in eiuſdẽ eccleſie tectis ſtrepit᷒ fa-ctus eſt ac ſi in eis aliquis errãdo diſcurreret. Se-cunda vero nocte grauior ſonus increuit. Tertia quoq nocte tant᷒ ſtrepitus inſonuit: ac ſi oĩs illa eccleſia fundamẽtis fuiſſet euerſa: ſtatimq receſ-ſit nec vlterius apud illã antiq̃ hoſtis inquietudo apparuit. Scḋo vt ad eã cõfugiẽtes ſaluent̃. put legit̃ in caſi. Greg. xxiij. q. v. reus. Et ob hoc ioab in tabernaculũ fugit ⁊ altaris cornua apprehen-dit. Tertio vt ibi orationes exaudiantur. Vn-de in oratione ad miſſam dicitur. Concede vt omnes qui huc deprecaturi conueniunt ex qua-cũq tribulatione cõſolationis tue bñficia conſe-quant̃. Sic etiã orauit Salomõ in tẽpli dedicatio-ne. prout legit̃. iij. Regũ. viij. c. Quarto vt ibi deo laudes ſoluantur prout ſub ti. de eccleſia dictum eſt. Quinto vt ibi ſacramenta eccleſiaſtica mini-ſtrentur. Unde ipſa eccleſia dr̃ tabernaculum quaſi taberna dei in qua ſacramenta diuina continẽtur et miniſtrantur. ¶ Quarto dicendũ eſt qualiter eccleſia conſecratur. Et quidẽ oĩbus de eccleſia

Eccleſie ɔſecran de modo.

eiectis ſolo diacono ibi remanẽte recluſo ep̃s cũ clero ante fores eccleſie aquã non ſine ſale bene-dicit. interim intrinſecus ardẽt. xij. luminaria an-te. xij. cruces in eccleſie parietibus depicta. Poſt-modum vero clero et populo inſequente ter circũ-eũdo eccleſiam exterius cũ faſciculo yſopi parie-tes cum aqua iam benedicta aſpergit et qualibet vice ad ianuam eccleſie veniens percutit ſuperli-minare cum baculo paſtorali dĩ. Tollite por. prin-ci. ve. ⁊c. Dyaconus deintus reſpondet. Quis eſt iſte rex glorie? Cui pontifex. Dominus fortis ⁊c. Tertia vero vice reſerato oſtio ingreditur põtifex eccleſiam cum paucis ex miniſtris clero ⁊ populo foris manente dĩ. Pax huic domui. ⁊ dicit leta-nias. deinde in pauimento eccleſie fiat crux de ci-nere ⁊ ſabulo vbi literis grecis ⁊ latinis totum de-ſcribitur alphabetum. Et iterum aliam aquã ſan-ctificat cum ſale ⁊ cinere ⁊ vino ⁊ altare cõſecrat. Deinde. xij. cruces in parietib᷒ depictas chriſma-te inũgit. Sane quecunq hic viſibiliter fiũt deus per inuiſibilem virtutem in aĩa operatur que veri dei templũ eſt vbi fides facit fundamentum: ſpes erigit: charitas cõſummat. ipſa eñ eccleſia catho-lica ex viuis multis lapidibus adunata dei tẽplũ eſt: quia multa templa vnum templum quorum vnus eſt verus deus ⁊ vna fides. Domus igitur

cõſecratio duo efficit.

dedicanda eſt anima ſanctificanda. ¶ Et eſt no-tandum q conſecratio duo efficit nam ipſaꝫ eccle-ſiam materialẽ deo appropriat: et noſtram ſcilicet tã eccleſie q fidelis anime deſponſationem inſinuat.

Domus namq nõ cõſecrata eſt ſicut puella viro alicui deſtinata: non tñ dotata. nec matrimoniali cõmercio in vnione carnis vnita. Sed in conſecra-tione dotat̃ ⁊ tranſit in propriũ ieſu xp̃i ſponſam quã ſacrilegiũ eſt per adulteriũ vlterius violari. Deſinit eñ lupanar eſſe demonũ: vt patet in con-ſecratione illius tẽpli qḋ antea pãteon vocabat̃. Primo itaq dicendũ eſt de aque benedictione ſu-per quo dicit dominus. niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpirituſancto non intrabit in regnum celo-rum. Aqua enim que lauandis corporib᷒ idonea eſt tantam diuinitus virtutem accipere meruit q ſicut corpora lauat a ſordibus ita ⁊ animas mun-dat a peccatis. Manifeſtũ quideꝫ eſt q hec aqua cuius aſperſione eccleſia conſecratur baptiſmum ſignificat: quia quodãmodo ipſa eccleſia baptiza-tur. Ipſa vero eccleſia illã vniq eccleſiã deſignat que in ea continetur. ſ. fideliũ multitudineꝫ. vnde etiã eccleſia vocatur eo q eccleſia contineat con-tinens videlicet pro contẽto. Querendũ eſt auteꝫ quare huic aque ſal admiſceatur cum ſaluator no-ſter de baptiſmo loquẽs nullã de ſale fecerat mẽ-tionẽ. Non eñ dixit. Niſi qs renat᷒ fuerit ex aqua ſalſa vel ſale mixta vel aliquid hmõi: ſed dixit. niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto ⁊c. Et idipſum de oleo ⁊ chriſmate queri poteſt. Sꝫ no-tandum q ſal in diuino eloquio ſepe pro ſapiẽtia ponitur. iuxta illud. Sermo veſter ſit ſale condit᷒. Et dñs inquit diſcipulis ſuis. Habete ſal i vobis ⁊ pacem inter vos. Itemq vos eſtis ſal terre q ſi ſal infatuatũ fuerit in quo cõdietur. iij. q. vij. § itẽ i euangelio. hinc etiã eſt q ſm legẽ nulla hoſtia ſi-ne ſale offerebatur ſed in oĩ ſacrificio ponebat̃ ex quibus omnibus conuincitur q ſal pro ſapientia ponitur. Eſt enim ſapientia condimentuꝫ omniũ virtutũ ſicut ſal omnium ciborum. Hinc ergo eſt q nullus baptizatur priuſq ſale cibetur: etiam in-fantes vt qḋ actu habere non poſſunt: habeãt ſa-lem ſignificatione ſacramenti: nec ſine ſale benedi-cetur aqua. ¶ De alterius aque benedictione in ſequẽti tractatu dicetur. Trina autẽ interius ⁊ ex-terius cũ yſopo et aqua benedicta aſperſio trinã baptizãdi immerſionẽ ſignificat. Et fit ꝓpter tria. Primo ꝓpter demonũ expulſionẽ. Nã aqua bñdi-cta proprie de ſui virtute habet demones expelle-re. Unde in exorciſmo eius dicit̃ vt fiat aqua exor-cizata ad effugandã omnẽ ptãtẽ inimici ⁊ ipſum inimicum eradicare ⁊c. Scḋo propter ipſius eccle-ſie purgationẽ ⁊ expiationẽ: oĩa nãq terrena pro-pter peccatũ corrupta ſunt et fedata. Hinc etiã eſt q in lege oĩa pene mundabant̃ per aquã. Tertio propter remouendã omnẽ maledictionẽ et intro-ducendã benedictionẽ: terra eñ ab initio cum fru-ctu ſuo maledictionẽ accepit: eo q ex eius fructu deceptio facta fuit. Aqua vero nulle maledictio-ni ſubiacuit. Hinc eſt q dñs piſcem comedit: ſed carnem non legitur nominatim comediſſe niſi de agno paſchali: ⁊ hoc propter legis preceptum: in exemplum ſcilicet abſtinendi: aliquando a licitis aliquando eadem comedendi. Rurſus aſper-ſio in circuitu facta ſignat q dñs curam ſuorum

De aq benedictiõe cuius aſperſione eccleſia cõſecrat̃.

Sal pro ſapiẽtia ponit̃.

habens mittit angelum ſuum in circuitu timẽtiũ
ſe. Tria vero reſponſoria que interim decantãtur
eſt hylaritas trium ordinũ fidẽ ſuſcipientiũ ſcili-
cet Noe: Daniel: et Iob. Et qm̃ ad hanc inuoca-
tionẽ gratia fidei ſpei ⁊ charitatis īfunditur: ideo
ad pedẽ ⁊ ad mediũ; ⁊ ad ſũmũ parietis ſuperiorẽ
aſpgitur. De interiori etiaʒ aſperſione iã dicetur.
De virtute yſopi in ſequenti titu. dicetur. Triplex
vero circuitus quem ep̃s aſpergendo facit tripli-
cem circuitum quem xp̃s fecit propter eccleſie ſan
ctificationem deſignat. Primus fuit quo venit de
celo in mundum. Secundus quo de mũdo deſcẽ-
dit in lymbũ. Tertius quo de lymbo rediens ⁊ re
ſurgens aſcendit in celũ. Triplex quoq; circuitus
oſtendit q̃ eccleſia illa ad honorem trinitatis de-
dicatur. Oſtẽdit etiã triplicẽ ſtatũ ſaluandorũ de
eccleſia: qui ſunt virgines continẽtes ⁊ cõiugati:
qđ etiam diſpoſitio ipſius eccleſie materialis oſtẽ
dit prout ſub ti. de eccleſia dictuʒ eſt. Porro trina
ad ſuperliminare oſtij percuſſio ſignat triplex ius
quod chriſtus habet in eccleſia ſua: propter quod
ſibi debet aperiri. Eſt enim ſua creatione redem-
ptione et glorificationis promiſſione. Nã põtifex
xp̃m: virga eius poteſtatem figurat. Rurſus p tri
plicẽ percuſſionẽ ianue cum virga paſtorali predi
catio euangelica intelligitur. Quid eñ eſt virga
paſtoralis niſi ſermo diuin⁹. iuxta illud Eſa. Per
cutiet terra virga. i. ſermone oris ſui ⁊c. Virga igi
tur ianuas percutere eſt aures audientiũ predica
tionis voce pulſare. Aures eñ porte ſunt per quas
ad corda audientium ſancte predicationis verba
introducimus. vnde pſal. Qui exaltas me de por
tis mortis vt annunciem omnes laudes tuas in
portis filie ſyon. Quid eñ ſunt porte filie ſyõ niſi
aures ⁊ auditus fideliũ. Tertio triplex cũ virga
percuſſio ⁊ ianuarum apertio ſignificat q̃ per pre
dicationẽ paſtorum infideles veniẽt ad fidei con-
ſenſum. Per illam eñ porte iuſtitie aperiuntur: et
illas ingreſſi fidem cõfitentur: vnde pſal. Aperite
mihi portas iuſtitie ⁊ ingreſſus in eas confitebor
domino hec porta domini iuſti intrabunt per eã.
Percutit igitur epiſcopus in ſuperliminari ſcʒ ra
tionis dicens. Supplicio vos principes ideſt de-
manes ſeu potius homines: tollite. i. auferte por-
tas: ideſt ignorantias veſtras ſcilicet cordibus ve
ſtris. Interrogatio vero dyaconi incluſi reſpõdẽ-
tis ī perſonam populi. Quis eſt iſte rex glorie. eſt
ignorantia populi neſcientis quis eſt iſte qui de-
bet intrare. Apertio oſtij euacuatio eſt peccati. re
cte ergo epiſcopus ter percutit: quia numerus iſte
notiſſimus et ſacratiſſimus eſt: et in omni de-
dicatione epiſcopus ter ianuas percutere debet
quia ſine inuocatione trinitatis nullũ fit in eccle-
ſia ſacramentum. Trina vero proclamatio. Tolli
te portas ⁊c. ſignificat triplicem poteſtatem chri-
ſti: videlicet quam habet in celo in mundo ⁊ in in-
ferno. Unde in hymno aſcenſionis dicitur. Ut tri-
na rerum machina celeſtium terreſtrium ⁊ infer-
norum condita flectant genua iã ſubdita. Condi-
ta. Conſequẽter oſtio aperto intrat epiſcopus ad
notandũ q̃ ſi debite vtaĩ officio ſuo nil ei reſiſtere

predicatio euãgelica p triplicem ianue percuſſionẽ cũ virga paſtorali intelligitur.

poteſt. Iuxta illud. Dñe quis reſiſtet potentatui
tuo. Ingreditur autẽ cũ duobus vel tribus vt in
ore duorũ vel triũ teſtiũ ſtet omne conſecrationis
verbum. Uel q̃ paucis preſentibus dominus ſe
transfigurans pro eccleſia orauit. Et ingrediens
dicit. Pax huic domui ⁊ omnibus habitantibus
in ea: q: xp̃s mundũ ingrediens pacẽ inter deũ ⁊
hominẽ fecit. Uenit enim vt nos deo patri recon-
ciliaret. Poſt hec cũ dicit letania proſtratus orat
pro ſanctificatione domus. Nam et xp̃s humilia
tus ante paſſionem pro diſcipulis et crediturís oĩ
bus orabat dicens. Pater ſanctifica eos in nomi
ne tuo. Poſtq̃ vero ſurrexit orat ſine ſalutatione
qm̃ nõ dicit dñs vobiſcũ cũ eccleſia nõdũ ſit qua
ſi baptizata ⁊ q: cathecumini tantũ nõ ſunt digni
vt eis fiat applauſus: cũ nõdũ ſint ſanctificati eſt
tñ pro eis orandũ. Clerus orãs ⁊ letaniã cõcinẽs
apoſtolos repreſentat qui pro eccleſie ⁊ animarũ
ſanctificatione ad deũ intercedebãt. In pauimẽ-
to eccleſie ſcribitur alphabetũ hoc modo. Fit eñ
crux de cinere ⁊ ſabulo ex tranſuerſo eccleſie: ſu-
per quam crucẽ pulueris ſcribitur alphabetũ in
modum crucis litteris grecis ⁊ latinis nõ autem
hebraicis: quia iudei receſſerunt a fide ⁊ ſcribitur
cum baculo paſtorali. Sane alphabetum ſuper
crucẽ ſcriptũ tria repreſentat. Primo quidem ſcri
ptura ex grecis ⁊ latinis litteris in modum crucis
facta repreſentat coniunctionẽ ſeu vnionem in fi
de vtriuſq; populi iudei videlicet et gentilis per
crucẽ chriſti factã. Iuxta illud. Iacob cãcellatis
manibus filijs benedixit. Ipſa vero crux ſiue ver
ſus ex trãſuerſo eccleſie directus: videlicet vnus
a ſiniſtro angulo orientis in dextrũ occidentis et
alter a dextro orientis in ſiniſtrum occidentis ſi-
gnificat q̃ populus ille qui prius erat dexter fa-
ctus eſt ſiniſter et qui erat in capite factus eſt in
cauda et econuerſo: ⁊ hoc propter crucis virtutẽ.
Chriſtus enim ab oriente tranſiens reliq̃t iudeos
in ſiniſtra: q: infideles ⁊ venit ad gẽtiles quibus
licet in occidente fuiſſent dat eſſe in dextra ⁊ tan-
dem a gentilibus in dextra orientis poſitis viſita
bit iudeos in ſiniſtro angulo occidentis quos cõ-
ſtat deteriores eſſe q̃ꝫ prius inuenerit gentiles.
Ideo autem in obliquum ⁊ in modũ crucis ⁊ nõ
in directũ he littere ſcribunt: q: ad hanc ſanctam
intelligentiã pertingere non valet qui crucis my
ſterium non recipit ⁊ chriſti paſſione non ſe credit
eſſe ſaluandum: in maliuolã animã non introibit
ſapientia: et vbi chriſtus fundamẽtũ nõ eſt ſuper
edificari nõ põt. j. q. j. cũ paulus. Scđo ſcriptura
alphabeti repreſentat paginã vtriuſq; teſtamen-
ti quod per crucẽ xp̃i adimpletũ eſt In paſſione
nãq; eius velum templi ſciſſum eſt: q: tunc ſcriptu
re aperte ſunt ⁊ reuelata ſunt ſancta ſanctorũ. Un
de ipſe moriens dixit. Conſummatum eſt. In his
quidem paucis litteris omnis ſcientia continetur
et tunc crux ex tranſuerſo ducitur: q: vnum teſta-
mentum in alio continetur rota enim erat in rota.
Tertio repreſentat articulos fidei. Eccleſie enim
pauimentum eſt noſtre fidei fundamentum: Ele
menta ibi ſcripta ſunt fidei articuli quibus rudes

Alphabetũ ſuper crucem ſcriptũ tria repſentat.

atq; neophiti in vtroq; populo in eccleſia,erudiũ
tur qui ſe debẽt pulueꝛẽ et cinerem repreſentare.
Iuxta illud quod dicit Abraham Geneſis.xviij.
Loquoꝛ ad dominũ meum cum ſim puluis et ci-
nis. Scriptura ergo alphabeti in pauimento eſt
ſimplex doctrina fidei in coꝛde humano. Sãbu-
ca ſeu baculus quo alphabetũ ſcribitur mõſtrat
apoſtoloꝛũ doctrinã vel doctoꝛũ myſterium quo
facta eſt conuerſio gentilium ꝛ perfidia iudeoꝛũ.
Cõſequenter ep̃s ad altare accedens incipit ſtãs
Deus in adiutoꝛiũ meum intende: qꝛ tunc demũ
incipit quod eſt in hoc officio pꝛincipale ꝛ dicitur
verſus. Gloꝛia patri ꝛc. qꝛ hec benedictio fit ad
exhibendam gloꝛiam trinitati: nõ tñ dicitur alle-
luya: pꝛout in ſe. ti. dicet᷑. c cõſecrat altare in qua
quidẽ cõſecratione alia aqua benedicit᷑ pꝛout in
ſe. ti. dicetur ex qua poſtq̃ȝ altare ſepties aſperſuȝ
fuerit: aſpergitur etiam ter interius tota eccleſia
ſicut pꝛius abſq; aliqua differentia maioꝛũ lapi-
dũ vel minoꝛũ quoniã apud deũ nõ eſt acceptio
perſonarũ. extra de iudeis nouit. §. j. de ſta. mo. ca
que in pꝛinci. Ideo interius ad notandum q̄ ex-
terioꝛ ablutio ſine interioꝛe nil pꝛodeſt. extra de
ſac. vn. c. j. Ideo ter qm̃ vt pꝛemiſſuȝ eſt aſperſio
illa ſignificat aſperſionẽ ꝛ inũdationẽ baptiſmi q̃
datur beneficio trinitatis iuxta illud. Ite docete
omnes gẽtes baptizãtes eos in nomine patris ꝛ
filij ꝛ ſpiritusſancti qꝛ eñ eccleſia nõ põt in aqua
immergi ſicut immergitur baptizandus: ideo ter
aſpergit᷑ aqua quaſi loco trine immerſionis. Rur
ſus aſpergitur pꝛocedendo ab oꝛiente in occiden
tẽ ꝛ per mediũ ſemel in foꝛmã crucis: qꝛ chꝛiſtus
totã iudeã aut omnes gẽtes baptizare pꝛecepit
ĩ nomine trinitatis cui baptiſmo tribuit efficaciã
in miniſterio paſſionis incipiẽs a iudeis de qui-
bus oꝛtus eſt: ꝛ reſiduum aque ad baſim altaris
funditur pꝛout in ſequẽti titulo dicetur. Quidaȝ
tamẽ aliam aquam nõ benedicunt: ſed cum pꝛius
benedicta totũ officium implent. Interim auteȝ
cantat choꝛus pſalmũ illũ. Exurgat deus ꝛ diſſi-
pent᷑ inimici eius ꝛc. ꝛ illum. Qui habitat in ad-
iu. ꝛc. in quibus fit mentio de eccleſia ꝛ eius con
ſecratione: vt patet ibi. Qui habitare facit vnius
moꝛis in domo. Ep̃s vero dicit. Domus mea do
mus oꝛationis vocabitur: quia eius officium eſt
facere vt eccleſia domus dei ſit non negociatio-
nis. j. q. iij. ex multis. Sane chꝛiſmato altari. xij.
cruces in parietibus eccleſie depicte chꝛiſmantur
Depingunt᷑ aũt ipſe cruces. Pꝛimo ꝓpter demo-
nũ terroꝛẽ vt. ſ. demones qui inde expulſi ſunt vi
dentes ſignũ crucis terreãtur ꝛ illuc ingredi non
pꝛeſumant. Secundo pꝛopter triũphi oſtenſionẽ.
Cruces nãq; ſunt vexilla xp̃i ꝛ ſigna triũphi ſui.
Merito ergo vt oſtendatur q̄ locus ille xp̃i dñio
ſubiugatus eſt ibidẽ cruces depinguntur. Nam ꝛ
apud imperialem magnificẽtiã obſeruatur vt ali
qua ciuitate ſibi tradita imperiale vexillum in ea
erigatur. Et in hmõi figuratione dicitur. Gene.
xxviij. q̄ iacob lapidem quem ſuppoſuerat capiti
ſuo erexit in titulũ videlicet in titulũ pꝛeconialẽ:
memoꝛialẽ ꝛ triũphalẽ. Tertio vt earũ inſpecto-
res xp̃i paſſionẽ que ꝛnã eccleſiã cõſecrauit ꝛ paſ
ſionis fidẽ ad memoꝛiã reducãt vnde in canticis.
Pone me vt ſignaculũ ſuper bꝛachiũ ꝛc. Duode
cim ꝟo luminaria ante cruces ipſas poſita ſigni
ficant. xij. apoſtolos qui per fidẽ crucifixi totum
mundũ illuminauerũt ꝛ quoꝝ doctrina tenebre
fugate ſunt vnde dicit Berñ. Tota pꝛophetia ve
ra eſt in fide crucifixi. ꝛ apoſtolus. Nil me iudico
ſcire inter vos niſi ieſum chꝛiſtum ꝛ hunc crucifi-
xuȝ. Cruces igitur per quattuoꝛ eccleſie parietes
illuminantur ꝛ chꝛiſmate inunguntur qm̃ apoſto
li crucis myſterium pꝛedicãtes fide paſſionis xp̃i
quattuoꝛ mũdi clymata illuminauerũt: ad cogni
tionẽ inflãmauerũt: ad amoꝛẽ vnxerũt: ad cõſciẽ
tie nitoꝛẽ quod per oleũ ꝛ ad bone fame odoꝛem
qd̃ per balſamũ deſignat᷑. Adhuc poſt chꝛiſmatio
nẽ altaris ipſum altare ꝛ eccleſia oꝛnantur: lapi-
des accenduntur. Miſſa dicitur in qua pontifex
alijs veſtibus vtitur q̃ȝ fuerit in aſperſione vſus,
pꝛout in ſe. titu. dicetur. ¶ Poſtremo notãdũ eſt
q̄ eccleſia dicit᷑ in ſanguinẽ alicuiꝰ ꝯſecrari. vnde
ſm̃ Pelagium ꝛ nico. pa. in martyrio aploꝝ Pe-
tri ꝛ Pauli eccleſia romana conſecrata eſt. xxj. di
ſtin. Quis. xvj. di. ſacro. Conſecratur itaq; eccle-
ſia vt pꝛemiſſum eſt ꝛ altare pꝛout in ti. ſe. ꝛ cymi
teriũ ac alia pꝛout ſub. ti. de cõſe. dicitur. Et q̃q̃ȝ
legatur in vete. teſt. templũ ter fuiſſe conſecratũ.
Pꝛimo in ſeptẽbꝛi de cõſe. di. j. c. j. Scd̃o in mar-
tio ſub dario. xx. j. q. j. ꝓphetizauit. Tertio in de-
cembꝛi ſub iuda machabeo. de conſe. di. j. ſolenni
tates. Eccleſia tñ ſemel conſecrata non eſt iteruȝ
reconſecranda ea. diſ. eccleſijs. de ſacra. nos ite. c.
j. ꝛ. ij. de apoſta. c. j. niſi fuerit execrata: quod con-
tingit tripliciter. Pꝛimo ſi fuerit combuſta: ita vt
parietes oẽs vel eoꝛum maioꝛ pars fuerint decru
ſtati. vt di. c. eccleſijs. ff. de ꝯtrahen. emp. l. demũ.
Leuiter. c. xiij. ꝓpe fi. ſi eñ ſolũmodo tectũ vel ali
qua eiꝰ pars parietibꝰ integris manẽtibꝰ. vel ſal-
tem in modica parte deſtructis combuſta fuerint
reconſecranda nõ eſt extra de conſe. ec. vel alta. li
gneis. Scd̃o ſi tota eccleſia aut tota maioꝛ pars
ſimul funditus coꝛruerit ꝛ ex toto: ſiue ex eiſdẽ: ſi
ue ex alijs fuerit lapidibꝰ reparata. c. de fabꝛica.
Conſecratio etenim eccleſie maxime in exterioꝛi
vnctione ꝛ in lapidũ cõiũctiõe ꝛ diſpoſitione con
ſiſtit. vt in di. c. eccleſijs. Si vero nõ ſimul ſed ſuc
ceſſiue parietes oẽs ruerint ꝛ reparati fuerint ea
dẽ cenſetur eccleſia ideoq; nõ reconſecranda. ſed
dũtaxat cũ aqua exoꝛcizata ꝛ miſſe ſolẽnitate eſt
recõcilianda. de ꝯſe. diſt. j. de fabꝛi. ꝛ. c. ſi motũ. ff.
de leg. j. q̄ in teriũ q̃q̃ȝ eã reconſecrandam quidã
ſcripſerint ſapientes. Tertio reconſecranda eſt ec
cleſia ſi dubium ſit vtrum aliquando fuerit con-
ſecrata eo q̄ ſuper hoc nulla ſcriptura de pictura
aut ſculptura nulluſq; etiã vnicus teſtis vel viſu
vel etiam de auditu qui vt quidam dicunt ſuffice
ret extat de cõſe. di. j. eccl̃ie. ꝛ. c. ſolẽnitates. xxiij.
q. ij. ſane xvij. q. v. hoc videtur. de conſe. diſtin. iiij.
paruulos. Altare quoq; ſemel conſecratũ recõſe-
crãdũ nõ eſt niſi aliud execrari ꝯtingat de ꝯſe. di.
j. ſi motũ extra. c. c. j. ꝛ. c. q̄ in dubijs quod ſit pꝛi-

Sambuca ſeu baculus quo alphabetũ ſcribitur apoſtoloꝛuȝ doctrinã monſtrat.

Cruces vexilla ſunt xp̃i et ſigna triũphi ſui.

Eccleſia ſemel cõſecrata an iterũ ſit cõſecranda.

mō ſi mēſa.i.ſuperior tabula in qua ſit principali
ter conſecratio mota vel in ſui forma mutata vel
enormiter puta vltra medietatem fracta ſit. Enor
mitas tñ huiuſmodi iure valet ad epi arbitriū re=
ferri. Idem quoqꝫ maxime eſt ſi tota altaris ſtru=
ctura mota ⁊ reparata fuerit. Eccl'ia tñ ꝓpter al=
taris vel ſtructure motionē vel fractionē reconſe=
crāda nō eſt extra eo.c.j. quia alia eſt altaris cōſe
cratio ⁊ alia eccl'ie. Sic ecōuerſo ſi eccl'ia totaliter
deſtructa altare nō leditur eccl'ia ipſa reparata ſo
lū ⁊ nō altare recōſecratur: quāuis tūc decēs ſit il
lud aq̄ exorcizata lauari. de ꝯſe. di.j. ſi motū. Cōſe
crato tamē maiore altari nihilomin⁹ alia minora
altaria eccl'ie ꝯſecrāda ſūt extra eo. cū ſis: quāuis
q̄dam dixerūt ſufficere in illi⁹ cōſecratione alia di
gito demōſtrati arg. ff. de acqui. poſ. ꝙ l eo. §. ſi vē
ditionē. C. de natu. li. aut. item ſiquis. Si vero alta
re modicā exterius patiat̃ leſionē nō ob hoc eſt re
cōſecrandū extra eo.c.j. Scdo recōſecratur alta=
re ſi altaris ſigillū.i. paruus lapis cum quo ſepul
chrum ſiue foramē in quo reliquie recōdūtur clau
ditur ſeu ſigillatur motū aut fractū ſit extra eo. li=
gnis. Et ſit foramē ipſum qñqꝫ in ſummitate ſti=
pitis ⁊ tunc qñqꝫ aliud ſigillū non apponitur ſed
principalis menſa ſuperpoſita loco ſigilli habet̃.
Qñqꝫ vero ſit in parte poſteriori. ⁊ qñqꝫ in anterio=
ri. in quo etiā foramine in teſtimoniū cōſecratio=
nis caute includi ſolēt littere cōſecrationis epi cō
tinētes nomē eius ⁊ alioꝝ epoꝝ in cōſecratione
preſentiū ⁊ in cuius ſancti honorē cōſecratur al=
tare: ⁊ etiā ipſa eccl'ia quādo ſimul cōſecrat̃ vtrū=
qꝫ anuū quoqꝫ ⁊ diē cōſecrationis. Tertio recōſe=
cratur altare ſi iunctura qua ſigillū foramini vel
etiā qua menſa ſtipiti vbi aliud ſigillū quod men
ſa ipſa nō eſt mota adheret vel aliquis ex lapidi=
bus ipſius ſtructure ſeu ſtipitis mēſa vel ſigillū tan
gens motus vel fractus ſit. In cōiunctione etenī
ſigilli ⁊ foraminis atqꝫ menſe ⁊ ſtipitis ſeu ſtructu
re inferioris ꝑcipue cōſecratio intelligit̃. ¶ Quar
to recōſecratur altare ſi ei vel cōiunctioni mēſe et
ſtructure inferioris tantū fiat augmentū qd̄ priſti
nā formā amittat: quoniā forma eſt eſſe rei argu.
x.q.ij. hoc ius. xxxij.q.ij. quod. vnde eſt. ff. de ope.
no. nunci. l.j. §. ſi quis edificiū propter modicū ta=
men additamētum nō execratur. ſed tunc ſacrum
trahit ad ſe non ſacrum. extra eo. ꝙ in dubijs duꝫ
tamen coniunctio menſe ⁊ ſtructure inferioris nō
multum immutetur. ¶ Quinto altare ſicut ⁊ ec=
cleſia propter dubiū reconſecratur. e. di. eccleſia.
¶ Sexto altare viaticū ſi lapis de ligno in quo i
ſertus eſt qui quodammodo ſigillum repreſentat
remoueatur ⁊ in eodē vel in alio ligno iterum re=
ponatur: nonnulli reconſecrandū: alij verum ſolū
modo reconciliandum autumant. Quāuis autē
illud ſepe iuſſu epi de loco ad locū transferatur ⁊
per viā portetur propter quod portabile vel via=
ticum appellatur ea. di. concedimus extra de pri.
in his non tamen ob hec reconſecratur aut recon
ciliatur. ¶ Quid ſi calix conſecratus deauratur
numquid eſt reconſecrādus. Et videtur ꝙ ſic quo
niam nouus calix eſſe videtur nouum enim opus
videtur facere qui priſtinā operis faciem innouat
ff. de op. nū. nō. l.j. §. opus nouū: ⁊ reficit qui rei iā
facte remedium facit. ff. de iti. ac. pri. l. iij. §. pe. ff. de
vſufru. l. vſufructuarius extra de iudicijs cōſuluit.
Siquidē conſecratio in ſuperficie conſiſtit. ⁊ hinc
eſt ꝙ eccleſie muris decruſtatio reconſecrandū eē
predixi. Cōtrarium tamen verum eſt: quia nec pro
pter muroꝝ dealbationē aut propter picturā aut
propter modicum additamentū eccleſia reconſe=
cranda eſt vt iam dixi. Cum enim propter hoc ca
licis forma non mutetur: idem calix manet: quare
reconſecrādus nō eſt ſicut ⁊ eccleſia reparata: quā
eadē manet. i. conſecrādam nō eſſe premiſſum eſt.
Si vero forma prior immutaretur ſecus eſſet: quā
forma dat eſſe rei vt dixi. honeſtum tamē eſt ꝙ tā
propter pollutarū manuū contractū q̄ etiā pro=
pter prophane materie appoſitionē calix aqua ex
orcizata lauetur priuſq̄ꝫ ibi ſacroſanctū corpus ⁊
ſanguis dñi immolet̃. de conſe. diſtin. j. ſi motum.
Premiſſo de conſecratione aliqua de recōciliatio
ne dicamus. ¶ Circa quod notandū eſt quod tē=
pliū ſpirituale qd̄ eſt hō quādoqꝫ pollut̃. xxxij.q.
iiij. i eo ⁊ .q. vi. nō ſolū. Unde in leuitici. xv. Uir qui
fluxum ſeminis patitur immūdus erit. xliiij. di. ſit
rector prope ſi. ⁊ idē in muliere fluxum ſanguinis
mēſtrui vel alterius patiēte vt ibidē in eodē ⁊ di.
v. ad eius. Et ideo ibi pollutus eccleſiam ingredi
prohibebatur donec aqua lauaretur ⁊ purificare
tur ⁊ numeri. xix. c. Qui cadauer mortui tetigerit
immūdus eſt. Unde aſpergatur aqua ⁊ ſic mūda
bitur ⁊c. ⁊ propheta. Aſperges me domine yſopo
⁊ mun. ¶ Materiale etiā tēplum qd̄ eſt eccleſia
teſtante papa Grego: ⁊ leui. c. xv. polluitur. Unde
propheta. Polluerunt templum ſanctū tuum ⁊c.
Et hoc ſimiliter hodie aqua lauatur ⁊ recōciliat̃
extra. e. propoſuiſti. ⁊ .c. conſuluiſti. ⁊ .c. vl. ⁊ ſi. Fit
enī recōciliatio cum miſſe celebratione ⁊ aque cū
vino ſale ⁊ cinere ſolēniter bñdicte aſperſione. eo.
di. de fabrica. ⁊ .c. propoſuiſti. Nēpe per ſalem di=
ſcretio: per aquā popul⁹. extra de cel. miſ. cuꝫ mar
the. §. queſiuiſti. ad finem. per vinum diuinitas ꝑ
cinerē paſſionis chriſti memoria. per vinum aque
immixtum vnio deitatis ⁊ humanitatis ſignifica=
tur. Hec ergo ſimul ponūtur ad notandū ꝙ ꝑ pſe
diſcreta memoria paſſionis xp̄i mundat̃ ꝑ xp̄o adu
natur. Fit etiam per epm̄ tm̄ ſi ſit eccl'ia cōſecrata.
Et quāq̄ꝫ ipſe alteri coepiſcopo poſſit ſimul totū
ſ. aque benedictionē ⁊ reconciliationē vel ſolum
aque benedictionē vel etiā tantum reconciliatio=
nem aqua prius per ipſum benedicta committere
ſimplici tamen ſacerdoti neutrum committi valet
extra eo. aqua. ⁊ .c. conſuluiſti. niſi forte hoc ex pri
uilegio ſibi competat ſpeciali. Si vero eccleſia cō=
ſecrata non ſit: tūc ſtatim ſm̄ cōſtitutionē Greg. ix.
extra. eo. c. ſi. aqua exorcizata lauari quam lotio=
nem quidam fieri poſſe aſſtruūt iuſſu tamē epiſco=
pi per ſimplicē ſacerdotem cum fieri habeat cum
aqua exorcizata que fieri poteſt per quemlibet ſa
cerdotē. Nonnulli vero ex ſūme autoritatis periti
ſcripſerunt ꝙ tutius eſt hoc dūtaxat per epiſco=
pum fieri: nec per eum ſacerdoti poſſe cōmitti: nā

Altare ſi modicā exterius patiat̃ leſionē nō eſt recōſecrādū.

Calix cōſecratus ſi deauretur an ſit reconſecrand⁹.

Tēpluꝫ ſpirituale qd̄ eſt hō qñqꝫ pollut̃.

Tēpluꝫ materiale qd̄ eſt eccleſia pollut̃: ⁊ de ipſi⁹ recōciliatione.

canones. de cōſe. di. ſi motū ⁊c. de fabrica. aquam exorciȝatā vocāt aquā cum vino ⁊ cinere ſolenniter benedictā. quod quidē veruȝ eſt de eccleſia nō conſecrata ad cōſecrandū tamen deo dedicata. extra de immuni. eccleſie. eccleſia. Secus eniȝ eſt in ſimplici oratorio quod nec ſacer nec religioſus locus eſt: et pote quod vnuſquiſqꜫ pro velle vt placet ordinat ſaltē ad odorandū de cōce. di. j. vnicuiqꜫ. extra de ſen. c. ſi. licet forte nō ſine dioceſani licētia ad celebrādū ⁊ pro velle ad aliū vſum deputat locū ipſum in aut. col. v. vt null⁹ fabri. ora. do. §. j. in aut. col. ix. de eccle. ti. §. ſi vero Eſt autē eccleſia reconcilianda in premiſſo caſu. Itē propter adulteriū ibi cōmiſſum ⁊ propter fornicationē. ea di. ſi motū ⁊ generaliter cuiuſcunqꜫ ſemine. extra de adul ſignificaſti. ſcilicet maris ⁊ femine: clerici vel laici: heretici vel pagani naturaliter ſiue innaturaliter ſtudioſe ⁊ peccādi libidine ibi emiſſo fuerit polluta: etiam ſi vir ibi vxorē cognoſcat quoniam licet talis concubitus ſit alias legitimus et cōceſſus nō tamen quolibet tempore ſiue loco. extra eo. c. ſina. q̄ꝫ multi de hoc contrariū ſentiant ſapientes ſecus autem eſſe dicimus ſiquis forte ibi in ſomnis polluatur: nam tunc animus magis pertuliſſe q̄ feciſſe dolendus eſt. xxj. diſtin. qm̄ et nō in cuiuſcūqꜫ animalis ſemine ibi emiſſo cū ratiōe careat neqꜫ peccat. vj. diſtin. teſtamētū. ¶ Reconciliatur etiā eccleſia propter homicidium. ff. ſi quadru. pau. ſe. di. li. xv. q. j. §. ex eo. ſiue cū ſanguinis effuſiōe ſiue ſine ibi quocūqꜫ mō ſtudioſe cōmiſſum ⁊ etiam citra homicidiū ꝑpter quālibet violentiā ⁊ iniurioſam humani ſanguinis effuſionem. ea. diſtinc. ſi notū. ſiue ex vulnere ſiue abſqꜫ vulnere ex naſo vel ore: nam in vete. teſtamen. Leuit. xiiij. ⁊ xv. capitu. prohibitum fuit ſanguinem in templū fundi ⁊ ſemē emitti. ⁊ talia agentē ⁊ patiētē illud ingredi. Si autē abſqꜫ violētia vel iniuria ex naſo vel ore cicatrice vel imminutione: aut etiā ex emorroidis vel mēſtruis vel aliter naturaliter in eccleſia fluxerit: aut forte ludo: aut caſu fortuitu elicitur ead. diſtin. eccleſijs. extra eo. c. ſi. aut ſi quodcunqꜫ animal ibi occiditur: vel ſiquis ſubito per ſe ibi moritur; aut lapide vel ligno cadente aut fulgure occiditur ꝑpter hec quidem ⁊ ſimilia nō recōciliatur: nec etiā ſi alibi vulneratur ad eccleſiā cōfugiens illic ſanguine multo effuſo morit̄ quoniā tūc nō fuit homicidiū in eccleſia perpetratū. xv. q. j. §. itaqꜫ. Si vero ecōuerſo in eccleſia vulneratus extra moritur vel etiam extra ſanguis ex vulnere fluxerit ſecus eſt: etiam ſi intra eccleſiam ex vulnere ſanguis minime fluxerat: quoniā ictus vulnerum attenduntur. ff. ad. l. aquil. item mela. §. ſed ſi plures. ff. ad. l. cor. de ſic. vltimū extra de cle. percu. ca. ij. Sed ⁊ ſi ſupra tectū eccleſie ſanguis effunditur: aut ſemen humanum emittitur: quia per hoc extra eccleſiā committitur non recōciliat̄. ¶ Ceterum ſi furtū aut rapina in eccleſia committit̄ de cōſuetudine que in talib⁹ attēditur reconciliat̄. extra de cele. miſ. pernicioſis. Idemqꜫ in qualibet violentia ſine ſanguinis effuſione ibi commiſſa fieri debere quidam affirmant: cum illa fornicationi

Eccl'ia propter homicidium reconciliat̄.

Furtuȝ rapina ſi ī eccleſia ꝯmittit̄ an reconcilieī.

equipparetur in iure. xvij. q. iiij. ſicut qui eccleſiā. vt ſi ad eā cōfugiēs inde per violētiā extrahat̄. xvij. q. iiij. re. extra de immu. eccle. inter. vel ibi effractio cōmittat̄: vel etiā preter ſanguinis effuſionē irra tumultuoſe agat̄ vel ſi quis fracto oſſe vel liuore ſecuto abſqꜫ ſanguine ibi grauiter verberetur: vel ad mortē vel ad mutilationē ibi preſentialiter condennatus inde extrahitur vt ad locū executionis ducatur. extra de reli. do. decet. ⁊ de immuni. ecc. cum in eccleſia. ⁊ de appel. qua fronte. Sed cū caſus iſti non ſunt in iure expreſſi neceſſe nō eſt eccleſiam per epiſcopū ſolēniter recōciliari. Honeſtū tamē fore putam⁹ per ſacerdotē cum aqua exorciȝata epi iuſſu lauari. Idēqꜫ dicendū videt̄ ſi eccleſia diu abſqꜫ tecto ⁊ ianuis plena foret lectamine aliiſqꜫ ſpurcitijs aīalib⁹ ⁊ naturali hominū vſui q̄ſi diuerſorij locus paſſiȝ pateret: nec eēt forte malum eam in tali caſu ſolēniter per epm̄ recōciliari. Si autē aliquis extra eccleſiā occiſus mox intra eccleſiā infert̄: occiſor vel alius mortuū fore nō credens corpori adhuc calido plagā infligit ex qua ſanguis fluit recōciliāda eſt tum propter horrorē ⁊ abhominationē. tum propter violētiā ⁊ peccādi volūtatē: q̄uis em̄ hō mortuus nō ſit hō: humanus tn̄ ſanguis eius per violētiam eſt ibi effuſus. Nā ⁊ ipſi cadaueri violentia horror ⁊ iniuria irrogātur. ff. de ſepul. vio. l. ij. §. nō ꝑpe ⁊ §. aduerſus ⁊. l. ſepulchri. ff. de re. ne. corpora. extra de iudeis ſi ſit iudeus. Secus autē eſt ſi naturaliter mortuus in corporis obſequiū ⁊ honorē in eccleſia demembretur vel excoqueret̄: vt forte pars ibi ⁊ pars alibi ſepeliatur. Recōciliatur etiā eccleſia in qua infidelis vel etiā publice excōmunicatus ſepultus eſt: et tunc parietes ſunt abradendi. de cōſe. di. j. eccleſia j. ⁊ ij. Sane in premiſſis caſibus in quib⁹ eccleſia recōciliat̄ reqrit̄ vt factū recōciliationē idncēs publicū ſaltē p famā exiſtat extra de adulteri. ſignificaſti ⁊ de actu inquiſitionis. §. ſi. Scandalū em̄ eſt ⁊ horror atqꜫ abhominatio de turpitudine ⁊ peccato atqꜫ violētia in ſacro loco ſiue in eccleſia cōmiſſis vbi delictorū veniā poſtulatur vbi eſſe debet tutela refugij vbi immolatur ſalutaris hoſtia pro peccatis. Leui. xliij. c. vbi etiā cōfugientes ſaluātur ⁊ deo laudes exoluūtur recōciliationē inducūt: ⁊ etiā propoſitū vt volūtas mortaliter ibi peccantis. extra eo. cōſuluiſti. extra de ſententia excōmuni. cum volūtate. xvij. q. j. §. ſi ergo. Si vero occultū ſit recōciliari neceſſe nō eſt qm̄ eccleſia cum ſancta ſit coinquinari nō pōt. extra de coha. cle. veſtra. xv. q. vlt. ca. ſi. xxiiij. q. j. §. j. immo ipſius loci ſanctitas infamiā loci abolet quāuis quidā in h̄ contrariū ſentiāt vt ſaltē occulte ita vt delinquētes nō prodantur ſit recōciliāda. Fit em̄ recōciliatio ad exemplum ⁊ terrorem: vt videlicet videntes eccleſiā que in nullo peccauit propter peccatū aliorum lauari ⁊ purificari exiſtiment quātum propter ſuorū delictorū expiationē ſit laborandū. ff. ad. l. iu. repe. l. j. Cymiteriū quoqꜫ in quo pagan⁹ vel infidelis aut excōicatus ſepultus eſt reconciliandū eſt. extra eo. conſuluiſti. de conſe. di. j. eccleſiā. j. ⁊ ij. extra de ſepul. ſacris oſſibus tn̄ ſepultis

Eccl'ia ī qua infidelis vel etiā publice excōicat⁹ ſepult⁹ eſt: recōciliatur.

ſi ab oſſib⁹ fideliuꝫ diſcerni poterũt inde prius ab iectis. Reconciliatur etiaꝫ in premiſſis caſibus in quibus eccleſia recõciliatur. Cymiteriũ eñ eiſdẽ priuilegijs quibus ⁊ eccleſia gaudet. prout ſub ti. de vnc. dicetur. nã ex quo benedictũ eſt ſacer loc⁹ eſt. ff. de re diui. l. ſacra. in fi. ⁊ reconciliat̃ per ep̃m ſicut eccleſia per aſperſionẽ aque ſolẽniter cũ vino et cinere benedicto. extra. eo. cõſuluiſti. ¶ Illud aũt notandum eſt ꝙ in quacunqꝫ parte eccleſie vel cymiterij violentia vel pollutio cõmittatur vtrũqꝫ et etiã quelibet ipſorũ partes propter connexitatẽ violate intelliguntur extra de cõſti. tranſ. Hoc hodie in parte correctũ eſt per dñm Bonifaciũ de conſe. eccle. cap̃. j. in. vj. Et ſi eñ cõſecrationes eccleſie altaris ⁊ cymiterij ſint diuerſe: oiꝫ tñ vna ⁊ eadẽ eſt immunitas. xvij. q. iiij. ſicut antiquitus. ⁊ c. miror. q̃ nõ eſt ad alterũ eorũ tñ vel ad alterius angulũ reſtringenda qđ verũ eſt ſi eccleſia vel cymiteriũ ſunt cõiũcta. Si enim vnũ a reliquo diſtet bene põt vnũ ſine reliqua violari. Si igitur altero eorum violato ſiue polluto etiam aliud violatũ ⁊ pollutũ eſt· pari ratione altero tantũ eorum recõciliato vtrũqꝫ intelligitur reconciliatũ. arg. extra eo. cõſuluiſti. extra eo. de immu. eccle. in rubrica quoniam nihil tam naturale eſt ꝙ̃ vnũquodqꝫ eo genere diſſolui quo ligatũ eſt. ⁊ par eſt iuꝫ ligandi atqꝫ ſoluendi. ff. de. reg. iur. nihil. extra eo. c. j. et ſic violato vel polluto cymiterio ſufficit eccleſiã recõciliari: Nõnulli tamẽ ſimpliciter aſſerũt per vni⁹ violationem nequaꝙ̃ alterum violari: et per conſequens quodlibet eorum debere ſpecialiter recõſiliari quibuꝫ tamen pontificalis libri obuiat auctoritas in qua ſpecialis forma recõciliationis cymiterij habetur. Deniqꝫ ſi eccleſia vel cymiteriũ aut aliud quodcũqꝫ per epiſcopũ excõicatũ cõſecretur ſeu benedicatur tali recõciliatiõe nõ egent quoniã ſacramẽta a talibus in forma eccleſie: collata vera ſunt. ix. q. j. ordinationes. j. q. j. multi. prope finem. extra de ſacra. nõ ite. ca. j. ⁊. ij. ⁊ de cohab. cle. veſtra. vt dicet̃ in prohemio tertie partis. Uerũ ſicut premiſſum eſt excõicatus excõicati funus cymiterium ⁊ eccleſiã prophanet multo quidẽ magis exteriora ſacramenta et benedictiones que ꝑ manus et os excõmunicati tranſeũt et proficiſcũtur quantũ ad eorũ merita pertinent contaminari: ⁊ corã deo fetere videntur. j. q. j. §. qđ autẽ ſacramenta. ⁊ c. ſe. ⁊ c. odit deus. et. c. illi offerũt. extra de ſciſma. c. j. ideo honeſtum eſt ꝙ reconcilientur priuſꝙ̃ fideles talibus ſacramentis vtantur prout ſacrorum canonum lectio edocet euidenter. lxxxj. di. ſi qui ſunt. Ait enim dominus per prophetam. Maledicam benedictionibus veſtris. de cõſe. diſtin. j. altaria. j. ⁊. ij.

¶ De altaris conſecratione. Rubrica.

Altare propter tria conſecratur

Non ſolũ eccl'ia verũetiã altare conſecratur. de cõſe. diſ. j. altaria. j. ⁊. ij. hoc propter tria. Primo ad ſacramẽtũ deo ibi offerẽdum. Geñ. viij. edificauit noe altare dño: ⁊ tollẽs de cũctis volucribus et pecorib⁹ mũdis obtulit ſuper altare. Hoc aũt ſacramẽtũ eſt corpus ⁊ ſanguis xp̃i qđ in memoriã paſſionis dominice immolam⁹ iuxta illud. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Scđo ad nomẽ dei ibi inuocandum. vnde Gene. xij. edificauit abraham altare deo qui apparuit ei et inuocauit ibi nomen domini. Hec autẽ inuocatio que fit ſupra altare proprie dicitur miſſa. Tertio ad cantãdum. Eccleſi. xlvij. Dedit illi contra inimicos patientiam et ſtare fecit contra altare cantores: et in ſono eorum fecit dulces modulos. Sane hoc modo et ordine conſecratio altaris fit in primis nam ꝙ pontifex incipit. Deus in adiutoriũ meũ intẽde: poſtmodũ benedixit aquã: deinde in quatuor cornibus altaris cõfigurat quatuor cruces cũ aq̃ benedicta. Cõſequenter circuit altare ſepties: ⁊ ſepties menſam altaris cum aſperſorio de yſopo aq̃ benedicta aſpergit. Eccleſia quoqꝫ iteruꝫ aſpergitur ⁊ aque reſiduũ ad baſim altaris funditur: deinde in quatuor angulis ſepulchri in quo reliquie recundi debent quatuor cum chriſmate fiunt cruces: ⁊ ponuntur reliquie in capſella cũ tribus granis thuris: ⁊ ſic recondũtur in ſepulchro. Deinde ſupponitur eius tabula cum ſigno crucis facta in medio cõfirmata: poſtmodum lapis qui menſa dicitur ſuper altare adaptatur: et adaptatus vngit̃ cum oleo in quinqꝫ locis et eodem modo inungit̃ poſtea chriſmate ſicut de oleo dictũ eſt. Cõfirmatur etiam altare in fronte crucis chri'matis: ⁊ adoletur incenſum in quinqꝫ locis. Poſthoc altare tegitur et mũdis pannis induitur et demum ſuper altare ſacrificium celebratur. Nunc ſeriatim ſingula premiſſa proſequamur. Primo igit̃ notandũ eſt ꝙ altare chriſmatis vnctione ⁊ benedictione interueniẽte conſecratur ⁊ lapideũ ſolũ de cõſe. di. j. altaria. j. ⁊. ij. Unde pontifex ſtans incipit. Deus in adiu. meũ inten. quia ipſe domin⁹ ait. Sine me nihil poteſtis facere: ⁊ qr hec dedicatio ſignificat baptizandos qui percepta fide ad pugnam ſe preparant: ⁊ qui adhuc ſunt inter ſuſpiria ⁊ certamina mie cõſtituti ideo nõ dicitur alleluya: qui enim baptizati nõ ſunt laudibus angelorum digni non ſunt: vnde Tho. pe. ⁊ in plateis eius alleluya cantabitur. Poſt completam vero eccleſie vel altaris conſecrationẽ cãtatur alleluya: quoniã excluſa demonũ fantaſia deus ibi laudabitur. Nã ⁊ chriſtus ad arã crucis accedẽs ad eternitatis gloriã manifeſtandã mortem ſoluit: ſed alleluya dñtaxat poſt reſurrectionẽ cantau. t. ¶ Scđo circa aque benedictionẽ notãdũ eſt ꝙ hmõi aque exorcizatio fit ad effugandũ inde inimicũ. In qua benedictiõe quatuor neceſſaria ſunt. veꝫ aqua: vinum: ſal: ⁊ cinis. Et hoc propter tria. ¶ Primo qm̃ quatuor ſunt que inimicũ expellunt. Primũ eſt lachrimarũ effuſio que per aquã. Scđm eſt ſpiritualis exultatio que per vinuꝫ. Tertiũ naturalis diſcretio que per ſal. Aqua igitur eſt penitentia: vinũ mẽtis exultatio: ſal ſapiẽtia: ſicut in precedenti tit. probatũ eſt cinis penitẽtie humilitas. Unde de niniuitis dicitur: quia rex ipſe ſurrexit de ſolio ſuo: et indutus eſt ſacco ⁊ ſedit in cinere. Hic ⁊ Dauid inquit. Quia cinerem tamꝙ̃ panem maducabã ⁊c. Hinc ⁊ abraham. Loquar inquit ad dominum meum cuꝫ ſim

Eccleſie vel altaris cõſecratione cõpleta cãtatur alleluya quare.

Quatuor ſũt que inimicum expellũt

puluis et cinis. ¶ Scḋo modo aqua eſt populus ſeu humanitas: quia aque multe populi multivi- nũ deitas: ſal doctrina diuine legis que eſt ſal te- deris. cinis qui ↄſumat memoriã dominice paſſio nis. Uinũ aque mixtũ xp̃s deus ꝛ homo. Per fi- dem enim dominice paſſionis que per doctrinã di uine legis habetur. Populus per aquã ſignatus per fidei vnionẽ coniungitur capiti ſuo deo ꝛ ho- mini. ¶ Tertio modo poteſt dici ꝙ hec aqua be- nedicta ſpiritũ ſignificat ſine cuius flatione nihil vnq̄ ſanctificatur ſine cuius gratia nõ fit remiſſio pctõꝝ: ꝙ ſpiritusſanctus aqua vocet ipſa veritas oſtẽdit dicẽs. Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aque viue qḋ euangeliſta exponens dixit: hoc aũt dixit de ſpiritusſancto quẽ accepturi erant credentes in eũ. ¶ Et nota ordinẽ ſacramẽ ti exterius aqua interius ſpiritu eccleſia cõſecrat. Hoc enim qḋ dominus ait. Niſi quis renat⁹ fue- rit ex aqua ꝛ ſpiritusſancto ꝛc. Ecce aq̃. Ecce ſpiri- tus. In baptiſmatis enim ſacramẽto nec aqua ſi- ne ſpiritu: nec ſpiritus eſt ſine aqua quod quidem ipſe ſpiritus ſanctificabat qui in prima mũdi crea tione ferebat̃ ſuper aquas. Hac ergo aqua ꝛ ipſuꝫ altare ꝛ totũ interius tẽplũ quando illud ſimul et altare dedicantur aſpergitur. Licet igitur ſpiritus ꝛ aqua ad baptiſmi cõſecrationis eccleſie perfectio nem ſufficerent tamen ſancti patres qui hoc cõſti tuerunt voluerũt nobis ſatiſfacere nõ ſolũ in his que ad virtutem verũetiã in his que ad ſanctifica tionem pertinent ſacramẽti: ideoq̧ apposuerunt ſalem vinũ oleum cinerẽ ꝛ chriſma vel oleũ Phi- lippus quãdo eunuchum baptizauit. Act. viij. ca. Alterum ergo horũ deeſſe nõ debet ꝛ ſimul com- miſceri debẽt: quia popul⁹ dei qui eſt eccleſia ſine his ſimul iunctis nec ſanctificat̃: neq̧ a peccatis ſoluitur. De hoc etiã tanget̃ ſub tit. de conſe. De aqua quidem manifeſtum eſt: quia niſi quis rena tus fuerit ꝛc. De ſale etiã quia ſine fidei condimẽ- to quod in ſale ſignificatur nemo vnq̄ ſaluari po- terit quantuncũq̧ aqua baptiſmatis aſpergatur. De vino quoq̧ per quod ſpiritualis diuine legis intelligentia deſignatur. Unde domin⁹ in nuptijs aquã in vinum conuertit. Si quis vero aſperſus nõ fuerit. i. qui: ũq̧ de eo non biberit: vel propinã tibus nõ crediderit: ad vite eterne beatitudinẽ nõ perueniet. Cineris etiã aſperſio per quã penitẽtie humilitas intelligitur tam neceſſaria eſt vt ſine ea nõ fiat in adultis remiſſio pctõꝝ. per ipſam eñ venitur ad baptiſmũ: ꝛ ipſa eſt ſingulare refugiũ peccatorib⁹ poſt baptiſmũ. Unde et nõ immerito baptiſm⁹ vocat̃ dicẽte domino i euãgelio de Jo. qr venit in vniuerſam regionẽ galilee predicãs ba ptiſmũ penitentie in remiſſionẽ pctõꝝ. Et nota quatuor genera eſſe aque bñdicte: de qua in quar ta parte dicet̃ ſub tit. de aque benedicte aſperſiõe. His omnibus permixtis põtifex quatuor cruces cũ aqua ipſa in quatuor cornibus altaris ꝛ vnam in medio facit. Quatuor cruces repreſentãt q̄dru- plicem charitatẽ quam hi qui ad altare accedunt habere debent ſcilicet vt diligãt deũ ſeipſos ami- cos ꝛ inimicos. De quibus quatuor cornibus cha

Spiritusſanct⁹ vocatur aqua

Sine fide cõditmẽto nemo vnq̄ ſaluari poterit quãtũcumq̧ aqua baptiſmatis aſpgatur.

ritatis dicitur Gen. xxviij. Dilataberis ad oriẽ tem ꝛ occidentẽ ſeptẽtrionẽ et meridiẽ: et ideo q̄- tuor cruces in quatuor cornibus fiunt ad deſignã dũ ꝙ xp̃s per crucẽ quatuor mundi partes ſalua- uit: ſcḋo fiũt ad ſignificãdũ ꝙ quatuor mundi cru cẽ dñi portare debem⁹: ſcilicet in corde per medita tionem in ore per cõfeſſionẽ: in corpore per carnis mortificationẽ: ꝛ in facie per aſſiduã impreſſioneꝫ. Crux in medio altaris ſignificat paſſionem quaꝫ chriſtus in medio terre ſubijt per quã operat⁹ eſt ſalutẽ in medio terre. i. in hieruſalẽ. ¶ Deinde ſe- pties altare pontifex circuit. Primo ad ſignifican- dũ ꝙ ipſe debet pro oĩbus curã impendere ꝛ vigi lantiã habere que per circuitũ deſignatur. Unde tunc cãtatur. Inuenerũt me vigiles qui circuibãt ciuitatẽ: debet enim ſollicite vigilare ſuper greges ſibi commiſſos: nam vt ait Gilbertus. Ridiculoſa res eſt ſpeculator cecus p̄curſor claudus: prelat⁹ negligẽs: doctor inſipidus: ꝛ preco mutus. Se- cundo ſeptenus circuitus circa altare ſignificat ſeptem meditationes quas circa ſeptemplicẽ vir- tutem humilitatis chriſti habere debemus ꝛ per ipſas circuire frequenter. Prima virtus eſt ꝙ de diuite factus eſt pauper. Secunda ꝙ in preſepio poſitus. Tertia ꝙ parentibus ſubditus. Quarta ꝙ ſub manu ſerui caput inclinauit. Quinta ꝙ diſci pulum furem ꝛ proditorem ſuſtinuit. Sexta ꝙ ante iniquum iudicem manſuetus ſtetit. Septi- ma ꝙ pro crucifigentib⁹ clementer orauit. ¶ Ter tio per ſeptem circuitus ſeptem vie chriſti ſigni- ficantur. Prima fuit de celo in vterum. Secunda de vtero in preſepium. Tertia de preſepio in mun- dum. Quarta de mundo in patibulum. Quinta de patibulo in ſepulchrum Sexta de ſepulchro in lymbum. Septima de lymbo in celum. Conſequẽ ter epiſcopus aſpergit altare. Quid autem altare in templo ſignificet apoſtolus dicit. Templũ eniꝫ dei eſt quod eſtis vos. Si ergo templum dei ſu- mus altare habemus. Altare noſtrum eſt cor no- ſtrum: hoc enim eſt cor in homine quod altare in templo. In hoc altari fit ſacrificium laudis et iubi lationis iuxta illud ſalmus. Sacrificium deo ſpi- ritus. ꝛc. In hoc altari fit commemoratio corpo- ris ꝛ ſanguinis chriſti. Hinc preces ad celum aſcẽ dunt: quia ad cor reſpexit deus. iiij. q. v. ſi quod. Hoc igitur altare aqua aſpergitur quando corda hominum per euangelicam predicationem a pec- catis mundantur. Nam predicatio aqua eſt. Iux- ta illud. Omnes ſitientes venite ad aquas. Hac igit̃ aq̃ id eſt p̄dicatiõe euãgelica ꝛ ſancti ſpũs ſan ctificatione et altare cordis et totus homo mun- datur et ſanctificatur. Conſecratur etiam altare cordis per conceptum timoris vt inuitetur ad bo- num ꝛ per effectum amoris vt confirmetur in me- lius: nam initium ſapiẽtie timor domini. Septies autem altare aſpergitur aqua ad notandum ꝙ in baptiſmo ſeptem dona ſpiritusſancti tribuuntur. Per hoc etiam figuratur ꝙ habere debemus me moriã dominice paſſiõis. Septẽ nãq̧ aq̃ aſperſio nes ſunt ſeptem ſanguinis xp̃i effuſiones. Prima fuit in circunciſione: ſecũda in oratiõe qñ ſudor ei⁹

Pontifex qui ſepties altare circuit quid repreſentat.

Septeꝫ meditationes habere debem⁹ circa ſeptemplicem virtuteꝫ humilitatiſ chriſti id quod ſeptenus circuit⁹ circa altare ſignificat

Septeꝫ vie xp̃i

Septeꝫ ſanguinis chriſti effuſiones.

fuit ſicut gutte ſanguinis: tertia ī corporis flagel/
latione: quarta in capitis coronatione: quinta in
manuū pforatione: ſexta in pedū cruci affixione:
ſeptima in lateris aprione. Quidā vero ter aſper
gunt: qꝛ ī ſancte trinitatis noīe baptizatur,: vel qꝛ
eccleſia a peccatis cogitationis locutionis ⁊ ope
ris emūdatur: vnde ⁊ tunc miſerere mei dī. Fiunt
inſuper hmōi aſperſiones cū aſperſorio de yſopo
facto: per quā herbam que humilis eſt: xpī humi
litas congrue deſignatur: qm̄ predicte ſanguinis
effuſiones facte fuerunt cū yſopo humilitatis xpī
inextinguibilis charitatis quo aſperſa eccleſia ca
tholica mundatur. Hec etiam herba naturaliter
creſcit in petra: ⁊ humilitas nature creuit in chri-
ſto petra. Nam iuxta apoſtolum. Petra aūt erat
xp̄s. Calide etiā nature eſt: ⁊ xpī humilitas cor-
da frigida ad exercenda opera charitatis accēdit.
Item eius radices ſaxa penetrāt ⁊ humilitas du
ritias abſtinentie cōſtringit. Ualet ad pectus ⁊ cō
tra tumorē: ⁊ hic tumorē ſuperbie ſanat. Prez illa
naſcitur ⁊ renaſcitur ⁊ radicatur in terra. Unde ſi
per eam tota fideliū multitudo intelligi poſſit pre
cipue tñ illi per yſopū figurātur qui in xpī fide ra
dicati ⁊ fundati ab eiꝰ amore euelli et ſeparari nō
poſſunt per quos quid melius ꝙ̄ epos ⁊ preſby-
teros intelligere poſſumus: qui quāto maiorē in
eccleſia obtinent dignitatē. tāto firmius xpī fidei
inherere debēt. Per hos ſiquidē aſpergiꝶ aqua ꝑ
hos ⁊ ab his baptizanꝶ xpī fideles: his datū eſt ꝑ
ficere baptiſmatis ſacramenta. Dum vero altare
aſpergitur ep̄s cātat. Domus mea domꝰ orōnis
eſt ⁊c. Et iterū narrabo nomē tuū fratribus meis.
Et qꝛ ſine deo nullū opus perficitur: in cōſumma
tione orat vt exaudiantur ingredientes ibi bene-
ficia petituri. Cōſequēter qñ eccleſia ſimul ⁊ alta
re ꝯſecrātur tota eccleſia aqua illa aſpergiꝶ prout
in precedenti titu. tactū fuit: quo facto pōtifex ad
altare cū p̄s. accedit ⁊ reſiduum aque infunditur
ad baſim altaris ſicut in veteri teſtamēto reſiduū
ſanguinis fundebatur in crepitudinē qꝺ idē eſt ꝙ
baſis: per qꝺ ſignificatur ꝙ reſiduū qꝺ excedit vi
res humanas in tanto ſacramēto deo cōmendaꝶ
qui eſt ſummus ſacerdos cuius eſt alioꝝ ſacerdo
tū ſupplere defectum. Sepulchrū vero ſiue fora
mē in quo reliquie recōdi debēt ſignificat vrnā au
reā plenā māna q̄ in archa teſtimonij poſita erat:
prout ſub ti. de altari dictum eſt. Siquidem ſepul
quatuor chrū hmōi qꝺ a quibuſdā cōfeſſio nūcupatur eſt
ꝟtutes cor noſtrū qꝺ quatuor crucibꝰ de chriſmate factis
libro ſa- cōſecratur: qꝛ quatuor ſunt virtutes in libro ſapiē
piētie de tie deſcripte. ſ. prudentia: fortitudo: tēperātia: ⁊ iu
ſcripte. ſtitia quibꝰ cor noſtrū quaſi inungitur dū ad ſuſci
piēda ſecretoꝝ celeſtiū myſteria per donū ſancti-
ſpiritus preparatur. Fit autē ſepulchrū hoc qñqȝ
ex ſuperiori parte altaris ⁊ qñqȝ ex latere anterio-
ri. Sane ſine ſanctoꝝ reliquijs aut vbi ille haberi
nō poſſunt: ſine corporis xpī non fit cōſecratio al-
taris fixi. de cōſe. diſt. j. de fabri. ⁊ ca. placuit: ſꝫ via
tici vel portatilis ſic ea. diſt. cōcedimus. Reliquie
ſiquidem ſunt exempla vtriuſqȝ teſtamē. auctores
paſſionis martyrū ⁊ vita cōfeſſoꝝ que nobis ſunt

ad imitationem relicta. Hec in capſa recōdimus
cū ad imitandum ea in corde retinemus: ꝙ ſi au-
dimus et intelligimus ⁊ opera non facimus ma-
gis eſt ad damnationem ꝙ̄ ad ſalutem: quia non
auditores legis iuſti ſunt apud deuꝫ. ſed factores
tantū: vnde apoſtolus dicit. Imitatores mei eſto
te ſicut et ego chriſti. Solēnis vero reliquiarū de
portatio et ad imitationem eius ꝙ ſicut legitur in
Exo. In archa teſtamenti erant duo circuli aurei
totum lignū penetrātes. xxxvj. di. § ecce. ⁊ per eos
vectes de lignis ſethin deaurati imittebanꝶ qui-
bus archa ferebatur. Et priuſꝙ̄ pontifex intraret
in eccleſiam circuit eam cū reliquijs vt ſint illius
eccleſie ꝓtectores. Legitur quoqȝ. iij. Reg. viij. c.
ꝙ in tēpli dedicatione cōgregati ſunt oēs maio-
res natu iſrael cum principibus tribuum ⁊ duces
familiarum ad regem Salomonem in hieruſalem
vt deferrent archā federis dñi veneruntqȝ cūcti ſe-
nes de iſrael ſacerdotes autem intulerūt archā fe
deris dñi in locum ſuuꝫ in oraculū tēpli in ſancta
ſanctoꝝ ſubter alas cherubin. Siquidē cherubin
extendebāt alas ſuꝑ locum arche ⁊ ꝓtegebant
illā vectes eiꝰ. Rex autē Salomon ⁊ oīs multitu
do iſrael q̄ ad eū conuenerāt gradiebaꝶ cum illo
ante archam. In cuius quidem rei teſtimonium
prelati magnates et apoſtoli prouincie hodie con
ueniunt ad eccleſiarū dedicationē ⁊ ſequunꝶ pro-
ceſſionaliter conſecrantē: et reliquie per ſacerdo-
tes ſub papilione ſeu vmbraculo ſolenniter depor
tantur. Deinde pontifex priuſꝙ̄ eccleſiam cū illis
ingrediatur: ſermonem facit ad populum. Nam ⁊
Salomon archa deportata conuertit faciē ſuam
et benedixit omni eccleſie iſrael: ⁊ pro orātibus in
eccleſia orauit. Omnis eñ eccleſia iſrael ſtabat et
ait Salomon. Bñdictus dñs deus iſrael ⁊c. prout
legitur ibidem. Recondunꝶ autē reliquie ſanctoꝝ Sctōꝝ
cum tribus granis thuris ī capſula: qꝛ exēpla ſan reliq̄ cū
ctorū cum fide trinitatis. i. patris et filij et ſpiritus tribꝰ gra
ſancti debemus in memoria retinere. Nam debe- nis thu-
mus credere vnum deum: vnam fidem: et vnum ris in ca
baptiſma: quia iuſtus ex fide viuit: ſiue quia ſicut pſula re
dixit apoſtolus. Impoſſibile eſt placere deo. Sup cūduꝶ: ⁊
ponitur et aptatur ipſi ſepulchro quedam tabula quare.
ſigno crucis ex chriſmate roborata. Siquidē per
criſma intelligitur ſpiritusſancti domum quo ta-
bula id eſt charitas ſuperinungitur: quia cor no-
ſtrum ad obſeruanda ſecreta celeſtia ſpiritusſan-
cti gratia roboratur. Tabula ergo hoc ſigno ro-
borata reliquijs ſupponitur. quia per exempla ſan
ctorum charitas accenditur que operit multitudi
nem peccatorum ſicut ⁊ tabula reliquias operit.
vnde apoſtolus. Charitas dei diffuſa eſt in cordi
bus noſtris per ſpiritumſanctū qui datus eſt no-
bis. Hec autē tabula ſiue lapis continet ſiue dici
tur ſigillum ſepulchri ſicut ait Alexāder papa. iij.
extra de conſe. ec. vel alta. ca. j. Poſtea vero lapis
qui menſa altaris dicitur ſuper altare adaptatur
per quē perfectionē ⁊ ſoliditatem notitie dei poſ-
ſumus intelligere que nō ꝓpter duritiē. ſed ꝓpter
ſoliditatem fidei lapidea eſſe dꝫ. de cōſe. di. j. alta-
ria. ſicut dñs ait petro. Tu es petrus ⁊ ſuper hāc

petram.ſ.hãc fidei firmitatē edificabo eccleſiam
meã.i.oĩ.fideliõ.Sicut eñ menſa confirmatio et
Notitia perfectio altaris eſt:ita notitia dei confirmatio et
dei con= perfectio eſt oĩm bonoꝝ.Uñ dr̃ i ſapiẽtia ad deũ.
firmatio Noſcere eñ te ꝯfirmata iuſtitia eſt: ⁊ noſcere iuſti
et perfe ciã tuã ⁊ virtutē tuã radix ē imoꝛtalitatis.Et dñs
ctio eſt per hiere.In hoc glorieẗ q̄ gloꝛiaẗ ſcire et noſcere
oĩm bo= me.Uel per ipſum lapidē xp̃s intelligitur de quo
noꝛum. dicit apl's.Ipſo ſummo angulari lapide xp̃o ieſu
per lapidē q̃dē xp̃i humanitas deſignaẗ.De quo
i Daniele legiẗ ꝙ lapis abſciſſus eſt de mõte ſine
manib⁹.q: xp̃s de beata virgine que propter emi
nentiam virtutē mons dr̃ ſine virili ſemine mira=
biliter eſt natus.et factus in montē magnũ totũ
repleuit oꝛbē terrarum.de quo etiã per p̃s.dr̃.La
pidē quem reprobauerunt edificantes hic factus
eſt in caput anguli.qm̃ xp̃o quē edificantes.i.iu=
dei reprobauerunt dicẽtes.Nolum⁹ hunc regna=
re ſuper nos.hic factus eſt in caput anguli: quia
ſicut ait apl's.Exaltauit illũ deus ⁊ dedit illi no=
mē ⁊c.vel per lapidē charitas intelligitur vt pre=
miſſum eſt qui dꝫ eſſe magnus ⁊ latus quoniã la
tum eſt mandatũ charitatis qđ etiã ad inimicos
extendiẗ iuxta preceptũ dñi.Diligite inquit inimi
cos veſtros.Nõ ergo vnguntẗ altaria niſi lapidea:
q: xp̃s per altare ſignificatus eſt lapis excreſcẽs
in montē vt dictũ eſt.ipſe eſt mons pinguis:oleo
letitie pre conſoꝛtib⁹ vnctus.Uerũtamen in Exo.
legitur dñm ꝓcepiſſe fieri altaria de lignis ſethim
que ſunt imputreſcibilia:et altare laterũ ligneum
eſt.Salomon quoqꝫ fecit altare aureum prout le=
gitur.iij.Reg.viij.c.ſꝫ illa facta ſunt in figura.Et
in comitatu prouincie in caſtro ſancte Marie de
mari eſt altare terreũ qđ ibi fecerũt maria magda
lena et martha ⁊ maria Jacobi ⁊ maria ſalome.
Poſt hoc aſperſo altari ⁊ cũ aqua baptizato: re=
ſtat vt oleo et chꝛiſmate liniaẗ.Epiſcopus enim
ſuper infundit oleũ et chꝛiſma ⁊ cantat.Erexit ia
cob lapidē in tit.fundẽs oleũ deſuper.Illa enim
eccleſia fuit titulus altarũ:q: de ſyon exiuit lex et
verbũ domini de hieruſalē.Faciens pꝛimo ſuper
illo quinqꝫ cruces ex oleo infirmoꝛũ ſm̃ oꝛdinem
romanum ſm̃ quaſdam vero alias eccleſias de
vtroqꝫ oleo vnam in medio ⁊ quatuoꝛ in cornib⁹
poſtea modo totidē ex chꝛiſmate.ſane per oleum
ſpiritusſcĩ gr̃a intelligitur de quo dicit Eſa.pro=
pheta cõputreſcet iugũ a facie olei:q: ſicut epiſco
pus oleũ infundit ſuper altare ita xp̃s q̃ eſt ſum=
mus pontifex infundit gr̃am ſuper altare noſtrũ
qđ eſt coꝛ noſtrũ:q: ipſe eſt diſtributoꝛ oĩm gr̃arũ
per ſpiritũſanctum ſicut dicit apl's.Alij datur ſer
mo ſapientie:alij ſermo ſciẽtie:alij fides⁊:alij gra=
tia ſanitatũ ⁊c.Et ſicut per oleum ep̃s purificat
mẽſam altaris:ita ⁊ ſpiritusſanctus purificat coꝛ
noſtrum ab omnibus vitijs ⁊ peccatis.Chꝛiſtus
Chꝛiſt⁹ quoqꝫ oleo fuit vnctus non quidē viſibili: ſed in=
oleo in= viſibili.i.gratia ſpiritusſancti.Unde dauid.Unxit
viſibili te deus deus tuus oleo letitie pre conſoꝛtib⁹ tuis
fuit vn= idest plus q̃ oẽs ſanctos qui fuerunt participes
ctus. gratie eius.i.chꝛiſti:vnde vnctio expreſſius conue=
nit chꝛiſto q̃ alijs:q: pre oĩbus alijs vnxit eũ de⁹

ad habendum plenitudinem bonoꝛum:ideoqꝫ in=
terpretatur vnctus.Unctio quoqꝫ ex oleo miſeri=
coꝛdiã ſignificat:iuxta illud euangelij.Unge oleo
caput tuum: ⁊ faciē tuã laua:quia ſicut oleum in
liquoꝛibus:ita miſericoꝛdia in bonis operibus ſu=
perioꝛ eſt:quẽcunqꝫ enim liquoꝛem oleo ſuperin=
fundas illud ſemper deſuper natat.De miſericoꝛ=
dia vero ſcriptum eſt.Suauis dñs vniuerſis et
miſerationes ei⁹ ſuper oĩa opera eius ⁊ miſericoꝛ
dia ſuperexaltat iudicium.Hoc igitur oleo linia=
tur altare coꝛdis noſtri: vt ſemper miſericoꝛdie me
moꝛes aſꝑſionis aque ⁊ regenerationis baptiſmi
Quiqꝫ et affectũ nõ amittamus.Quinqꝫ cruces de oleo
cruces đ ſignificant ꝙ memoꝛiã quinqꝫ paſſionum chꝛiſti
oleo q̃d quas pro nobis in cruce ſuſtinuit ſemper habere
ſignt. debemus.Ipſe nãqꝫ quinqꝫ plagas ſuſtinuit ſci=
licet in manibus in pedibus ⁊ in latere.Deſignãt
etiam quinqꝫ paſſiones miſericoꝛdie q̄ nobis ſunt
neceſſarie.Neceſſe enim eſt vt homo miſereatur
chꝛiſto paſſioni eius compatiendo.vnde Job in
ꝑſona chꝛiſti.Miſeremini mei miſeremini mei ⁊c.
Opoꝛtet etiam vt homo miſereatur proximo cu=
ius mala videt.vnde in eccleſiaſtico.Miſeratio
hominis circa proximũ ſuũ.Et ſibijpſi ⁊ hoc tri=
pliciter ſcꝫ pro cõmiſſis plangendo illa.Uñ Hie.
Nullus eſt qui agat penitentiã ſuper peccato ſuo
dicẽs.Quid feci.Pro omiſſis.vnde Eſa.ve mihi
quia tacui.i.quia nõ ſum locut⁹: quaſi dicat:quia
omiſi bonum qđ facere potui: ⁊ pro bonis minus
pure factis.vnde Lu.Cum bona omnia fecerim⁹
dicamus ꝙ ſerui inutiles ſumus ⁊c.quaſi dicat
bona fecimus non bene:non pure:et ideo inutili=
ter fecimus:ſicut faciens eleemoſynam ad vanaꝫ
gloꝛiam bonum facit:ſed non bene non pure.De
hac triplici miſeratione diciẗ Eccle.Miſerere ani
me tue placens deo quia vera compaſſio mentis
debet eſſe cũ exhibitione operis ideo bis fiũt cru=
ces.Pꝛimo de oleo poſtmodũ de chꝛiſmate.vnde
p̃s.Beatus qui mi.⁊ cõ.qui mẽte miſeretur ⁊ cõ=
modat opere.Et quoniã non ſufficit habere com
paſſionē in mẽte cũ boni operis exhibitiõe abſqꝫ
odoꝛe bone fame iuxta illud euãgelij.Sic luceãt
opera veſtra vt gloꝛificetur deus:et ideo fiũt cru=
ces de chꝛiſmate quod cõſtat ex balſamo ⁊ oleo.
Balſamũ quidē propter bonum odoꝛem ſignifi=
cat bonã famã.oleum propter claritatem nitoꝛem
conſcientie quã habere debemus:iuxta illud apo
ſtoli.Gloꝛia noſtra hec eſt teſtimoniũ conſcientie
noſtre.extra de ſac.vnc.c.j.Tunc autē balſamum
oleo recte ꝯiungitur qñ bonus odoꝛ mis additur.
Attẽde ¶ Rurſus per quinqꝫ cruces de oleo ⁊ chꝛiſma=
de q̃nqꝫ te quinqꝫ ſenſus coꝛpoꝛis noſtri intelliguntur qui
ſenſib⁹ duplicantur ⁊ in denarium ſurgunt:q: quandoqꝫ
coꝛpis in ſenſibus coꝛpoꝛis bene vtẽdo ⁊ noſmetipſos cu
noſtri. ſtodimus ⁊ alios exẽplo ⁊ doctrina noſtra in bo=
no opꝫ cõfirmam⁹.vñ ille bonus negociatoꝛ glo=
riabaẗ dicẽs.Ecce alia q̃nqꝫ ſuplucratus ſuꝫ.Dũ
aũt fiũt ille ꝑmiſſe inunctiones cãtaẗ.Unxit te de⁹:
deus tu⁹.qđ de xp̃o dictũ eſt. ¶ Ter ergo altare
inungiẗ bis oleo:tertio chꝛiſmate: qm̃ eccl'ia fide:
ſpe:charitate:q̄ maioꝛ eſt ceteris inſigniẗ: et dum
chꝛiſma

chriſma infundit cantatur. Ecce odor filij mei ſi-
cut odor. a.p. Hic ager eſt eccl'ia que floribus ver
nat. virtutib⁹ ſplēdet operib⁹ flagrat ꝛ ibi ſunt ro
ſe martyrū lilia virginū viole cōfeſſorū: ꝛ viror in-
ſipientiū. Poſt vnctionē adoletur incēſum qꝺ de
uotionē orationis ſignificat. Qui enī hꝫ ſeptē do
na ſpūſſancti: aſſimilat⁹ eſt deo. deuotā poteſt illi
offerre orationē cui⁹ hꝫ ſimilitudinē. ¶ In quin-
qꝫ locis adolet videlicet in quatuor angulis: ꝛ in
medio: quia ſic quiſqꝫ ſenſus corporis exercere de
bemus: vt fame boni op'is nr̄i vſqꝫ ad proximos
extēdatur. De qua dicit ap'ls. Chriſti bonus odor
ſum⁹ in omni loco. extra de ſac. vnc. c. j. Et in euā
gelio. Sic luceat lux veſtra. ꝛc. Ad hoc incēſi fre-
quētatio eſt continua chriſti ſacerdotis atqꝫ pon
tificis pro nobis apud deum patrē interpellatio.

Crucē cū īceſo facere qd ſit.

Crucē cum incenſo facere eſt eius paſſionē patri
oſtendere ꝛ ipſum pro nobis interpellare. Incen
ſum copioſe in medio ꝛ in angulis comburere eſt
orationes per hieroſolimā ꝛ in vniuerſali eccleſia
multiplicare. Conſequēter altare Cum ſigno cru
cis confirmatur dicendo. Confirma hoc deus ꝛc.
que confirmatio ex chriſmate a pontifice in fron-
te lapidis facta ſignificat confirmationē que quo
tidie fit a ſpirituſancto per charitatē in altare cor-
dis: vt nulla tribulatio cor noſtrū a charitate dei
valeat ſeparare: vnde dicit apoſtolus. Quis ſepa
rabit nos a charitate xp̄i: tribulatio: an anguſtia

Altaris vltima benedictio qd ſignat vtēſilia bn̄dicere quid ſit.

ꝛc. Et ſubiungit gloria patri ꝛ laus trinitati can-
tetur. Ultima altaris benedictio ſignat illam fina
lem benedictionem quando dicetur. Uenite bene
dicti patris mei ꝛc. Deinde altare lintheo cādido
extergitur ad notandū ꝙ cor noſtrum caſtitate vi
te mundare debemus. Deinde benedicuntur va-
ſa veſtes ꝛ lintheamina diuino cultui deputāda.
Nam ꝛ moyſes per. xl. dies edoctus eſt a domino
facere linthcamina ꝛ ornamenta in templo neceſ-
ſaria. Nempe vtenſilia benedicere eſt opera nr̄a
ad deum referre. Poſt hoc altare albis ꝛ mundis
pannis veſtitur de quo ſub titu. de altari dictum
eſt. ¶ Poſtremo ornatur eccleſia ꝛ accēduntur lu
minaria tunc enim opera iuſtorum ſplendeſcent:
tunc fulgebunt iuſti ꝛ tanqꝫ ſcintille in arūdineto
diſcurrent. Et inde ſuper altare hoc ordine conſe
crato miſſa celebratur ꝛ ſacrificiū altiſſimo offer-
tur. Illud videlicet de quo propheta ait. Sacrifi-
cium deo ſpiritus contri. ꝛc. prout dicetur in pro-
hemio quarte partis. Non enim debet fieri conſe
cratio ſine miſſa ſcd'm Gelaſium papam de cōſe.
di. j. omnes. quia tunc reuelat ſacramētū qꝺ etiā
angelis ab initio fuit abſconditū. Et attēde quo-
niam in aſperſione baſilice pontifex lineis dumta
xat ꝛ minoribus vtitur indumentis: ſed in miſſa
veſtibus ornatur pontificalibus ꝛ precioſis: reco-
lens ꝙ legalis pontifex in lineis ſanctuarium ex-
piabat: ꝛ poſt lotus in pontificalibus in olocau-
ſtum arietum offerebat. Sed quia in eiſdē lineis
hircum emittebat poſt expiationem ideo etiam
in conſecratione fontium ꝛ immerſione cathecu-
minorum vbi peccata eorum transferuntur qui-
dam vtuntur ſimplicibus ꝛ lineis indumentis.

¶ De ꝯſecrationib⁹ ꝛ vnctionib⁹. Rubrica.

Legitur dominū p̄cepiſſe moyſi vt cō
ficeret chriſma quo vnguento vnge-
ret tabernaculū dedicatione ꝛ archā
teſtamēti mēſamqꝫ cū vaſis: ꝛ quo ſi-
militer ſacerdotes ꝛ reges iungerent
de cōſe. diſtin. j. §. j. Moyſes tamē non legit fuiſſe

Moyſes ſicut ꝛ chriſt⁹ ſola vnctiōe ſpirituali legitur fuiſſe vnctus.

vnctus niſi vnctione ſpirituali ſicut ꝛ xp̄s. Uoluit
itaqꝫ xp̄s non vnctione materiali iungi: vt ex illa
cōſequamur ſpiritualē: ꝛ ideo pia mater eccleſia
diuerſas exhibet vnctiones. De quibus hic ali-
qua perſtringamus dicentes. Primo quid hmōi
ſignificent vnctiones. Secūdo ex quib⁹ fiāt. Ter
tio de vnctione baptizandorū. Quarto de vnctio
ne baptizatorū que p episcopū fit in frōte. Quin
to de vnctione ordinandorū. Sexto de vnctione
cōſecrandorum ep'orum ꝛ principū. Septimo de
vnctione eccleſie altaris calicis ꝛ aliorū miniſte-
riorū eccleſiaſticorū. Octauo de extrema vnctiōe.
Nono de cōſecratione ꝛ benedictiōe cymiterij ve
ſtium ꝛ aliorū ornamētorū eccleſiaſticorū. Deci-
mo de cōſecratione ꝛ benedictione virginū. Cir-
ca primū igitur notandum eſt ꝙ due ſunt ſpecies

vnctionis due ſunt ſpecies.

vnctionis. extra de ſa. vij. ca. j. exterior que mate-
rialis ſiue corporalis ꝛ viſibilis eſt ꝛ interior que
ſpiritualis ꝛ inuiſibilis eſt: exteriori viſibiliter vn
gitur corpus. De prima. Iacobus apoſtolus ait.
Infirmatur quis ex vobis: inducat preſbyteros
eccleſie ꝛ orēt ſuper eum vngētes eum oleo in no
mine dn̄i ꝛ oratio fidei ſaluabit infirmū. De ſcd'a.
Iaco. ap'ls ait. Et vos vnctionē. i. vnctio quā ab
eo accepiſtis maneat in vobis vt non neceſſe ha-
beatis vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio ei⁹
docet vos de omnib⁹. Unctio exterior ſignū eſt in
terioris. Interior xͦo nō ſolū eſt ſignū id eſt ſigni-
ficatū ſed etiā ſacramentū: q2 ſi digne ſumitur vel
agit vel auget abſqꝫ dubio quod deſignat puta
ſalutē. iuxta illud. Super illos manus imponent
ꝛ bene habebūt. Circa ſcd'm ſciendū ꝙ exhibēdo
exteriorē ꝛ viſibilē vnctionē duplex oleū benedici
tur. extra de ſac. vnc. c. j. videlicet oleū ſanctū vel
cathecuminorū quo cathecumini vngunt ꝛ oleū
infirmorū de quo infirmi vnguntur. De qua vn-
ctione loquitur dicta auctoritas infirmatur quis
ex vobis ꝛc. ¶ Qualiter autē fiunt benedictiōes
vtriuſqꝫ olei ꝛ chriſmatis in. vij. parte ſub. v. feria
cene dn̄i dicet. ¶ Sed queritur quare infirmi ꝛ ca

Infirmi ꝛ cathecumini q̄re oleo vnguntur.

thecumini oleo iungunt. Reſpōdeo vt ex viſibili-
bus inuiſibilia facilius capiātur ſicut enī oleū fu-
gando infirmitatē recreat artus feſſorum: ꝛ de ſui
natura lumen preſtat: ſic credendum eſt ꝙ vnctio
olei conſecrati quod eſt ſignū fidei peccata fugan
do ſanitatem anime confert ꝛ lumen ei preſtat. Si
quidem oleum viſibile in ſigno: oleum inuiſibile
in ſacramento ꝛ oleum ſpirituale int⁹ eſt. De oleo
infirmorum auctoritatem accepimus ab apoſto-
lis. De oleo cathecuminorū ab ap'licis viris: et li
cet deus poſſit oleum ſpirituale ſine corporali tri-
buere quia tamen apoſtoli pro infirmis apoſtoli-
ci viri pro cathecuminis hac arte vſi ſunt non ſi-
ne peccato omitti poteſt quod eorum auctoritas

conſecrauit prout ſub ti. de altari dictū eſt ſicut ⁊ antiquitus iuſti ſine circuncisione placuere deo: ſed poſtq̃ eis preceptū fuit vt circunciderent. hoc ommittētes pctō ſubiiciebantur. xxxv. di. ab exordio. ¶ Tertio dicendū eſt de vnctione baptizandorum. Et quidē in nouo teſtamēto. extra de ſac. vnc. non ſolū reges ⁊ ſacerdotes vnguntur: ſicut iā dicet. veruntamen quia xp̄s in ſanguine ſuo fecit nos deo noſtro regnum ⁊ ſacerdotes. i. regales ſacerdotes iuxta quod petrus apl's ait. Uos eſtis genus electū. i. electi ex generibus hominū: regale ſacerdotiū id eſt bene vos regentes. oēs xp̄iani bis ante baptiſmū inunguntur. ſ. oleo benedicto. Primo in pectore deinde inter ſcapulas. ⁊ bis poſt baptiſmū ſcilȝ chriſmate ſacro. primo in vertice. deinde per epiſcopū in fronte: ⁊ ſm Aug. ij. di. eccleſiaſticarū. prime tres vnctiones introducte ſunt potius vſu q̃ per aliquā ſcripturā. In pectore q̄dē in quo eſt locus. cordis baptizandus vngitur oleo. Primo vt per ſpiritusſancti bonū abiiciat errorē: ⁊ ignorantiā ⁊ ſuſcipiat fidē rectā: quia iuſtus ex fide viuit: ⁊ corde creditur ad iuſtitiā. Inter ſcapulas vero vt per ſpiritusſancti gratiam excutiat negligētiā ⁊ torporē ⁊ exerceat bonā operationē: quia fides ſine operibus mortua eſt: vt per fidei ſacramētum ſit mūditia cogitationū. In pectore vt per operis exercitiū ſit fortitudo laborꝫ. In ſcapulis quatenus fides per dilectionē ſm apoſtolū operetur. Oleū igitur a corde ad ſcapulas transfertur quādo fides que mēte cōcipitur opere perficitur: quia iuxta hoc fides eſt facere qd̄ dicis. In vertice vero baptizatus chriſmate a ſacerdote inungitur vt ſit paratus omni poſcēti de fide reddere rationē: quia per caput mēs intelligitur. iuxta quod legitur. Oculi. i. intellect⁹ ſapiētis in capite. i. in mēte ei⁹ cuius. ſ. mentis ſuperior pars eſt ratio: ⁊ inferior ſenſualitas. Unde bene per verticem que eſt ſuperior pars capitis intelligitur ratio que eſt ſuperior pars mētis. De hoc etiā l. vj. pte ſub ſabbato ſancto vbi agitur de cōfirmatione dicetur. Ideo autē ante baptiſmū vngitur oleo benedicto ⁊ poſt baptiſmū chriſmate ſacro. quia chriſma ſolū competit xp̄iano. Chriſtus eīn a chriſmate dicitur vel potius a xp̄o dicitur chriſma nō ſm nominis formam: ſed ſm fidei rationē. A xp̄o vero chriſtiani dicuntur tanq̄ vncti deriuentur ab vncto. ſ. a xp̄o vt oēs cōcurrant in odorē vnguēti illius ſcilȝ chriſti cui⁹ nomen oleum eſt effuſum: ſed ſm vim nominis chriſtiani a chriſmate dicuntur ſecundum Iſydo. de hoc dicetur in prohemio ſcd̄e partis. ¶ Rurſus ſm aug. de conſe. di. iiij. prima vnctio ex oleo oſtendit nos ad auditū plene fidei preparatos: ⁊ ad bonū xp̄i odorē vocatos: ⁊ ad renunciandum diabolo eſſe cōmonitos. Secunda vnctio in pectore ⁊ inter ſcapulas fit ſm Rabanū ea. di. Deinde vt per fidē vndiq̄ muniamur. ⁊ ad bona opera perficienda per dei gratiam roboremur. Nempe per pectus fidei virtus: per ſcapulas vero in quibus onus portatur hominis robur ⁊ operatio recte intelligitur. iuxta illud. xxvj. q. vj. alligant. alligant onera importabilia ⁊ imponūt humeris hominum ⁊c. Ungitur ergo in pectore ⁊ inter ſcapulas: vt mente ⁊ actu opera diaboli poſtponat: ⁊ vt ſit capax ad intelligendum verbū dei: ⁊ robuſtus ad portandū iugū ipſius ⁊ onus legis. Unctio vero que fit in vertice. i. ſummitate capitis ſuper cerebrum fit ſm ipſum eadē diſ. poſtq̃ ⁊ diſt. v. nouiſſime. vt celeſtis regni particeps fiat inunctus: ⁊ quia baptizati anima capiti. i. xp̄o deſponſatur: ⁊ propterea fit cum chriſmate oleo ⁊ balſamo cōfecto vt ſciamus ꝙ ſpiritusſanctus ei datur qui inuiſibiliter operatur: oleum nāq̄ feſſa membra fouet: ⁊ lumen preſtat: vt premiſſum eſt. Balſamus vero redolere facit. Siquidē feſſa ſunt aīe membra quando penitet ſe contra deū egiſſe ſpiritusſanctus venit ad illam illuminans eius intelligentiam ⁊ demonſtrās ei peccata ſibi eſſe dimiſſa vel dimittenda: ⁊ preſtans illi bona opera que in aliis bonum inſpirant odorē: quod per fragrātem balſamum deſignatur. Itē quia ſedes ſuperbie que ſemper iuxta ipſius nominis cōſonantiā ſuperiora appetit in vertice eſſe videtur: ideo rite fit ibi hec vnctio ſub forma crucis: ⁊ ſub nomine humilitatis. Hanc vnctionem Silueſter papa fieri inſtituit per preſbyteros propter occaſionē mortis. Unde credibile eſt ꝙ ante eius tempus vtraq̄ vnctio: ſcȝ ⁊ verticis ⁊ frontis epiſcopo reſeruabatur. Cum enim gremiū dilataretur eccleſie nec omnibus epiſcopi valerent per confirmationē occurrere: ideo ne ſine chriſmatis vnctione perirent inſtituit vt a ſacerdotib⁹ in vertice ſupra cerebrū: vbi eſt ſedes ſapientie vngerētur ad robur ⁊ augmentū gratie. Unde ſi poſtea deceſſerint dicit Ricardus in mitrali ꝙ pro rata gratie augmentum cōſequētur ⁊ glorie. Uerūtamen ⁊ ſine vnctione credimus ſolo baptiſmo ſaluari ⁊ ſine manus impoſitione ſpiritū ſanctū dari cui deus dare voluerit prout in actibus apoſtolorū legitur. Arnaldiſte tamē perfidi heretici aſſerūt ꝙ nunq̄ per baptiſmū aque hoīes ſpm̄ ſanctū accipiūt: nec ſamaritani baptizati illū receperūt donec man⁹ impoſitionē acceperūt. Sane vtraq̄ vnctio fit ſm Rabanū. de cōſe. di. iiij. poſtea in modū crucis vt ab eo tpe diabol⁹ in vaſe ſuo priſtine cognoſcēs ſignū ſue interēptiōis. i. ſctē crucis qua īterēptus eſt iā ſibi deinceps illud ſciat alienū. i. a ſe alienatū. Fit quoq̄ ſm eū. ea. di. deinde vnctio ī pectore cū inuocatione trinitatis: vt nulle reliquie latētis inimici in eo reſideāt: ſed in fide ſancte trinitatis mēs ei⁹ cōfortetur: ⁊ ſuſcipiat ⁊ habeat intelligētiā mādatorū dei. Quiſq̄s ergo fidelis bis inūgitur pri⁹ oleo poſtea ſiſr bis chriſmate. Primo in baptiſmo in vertice. Secundo poſt baptiſmum in fronte ſcilicet in confirmatione: quia etiā ſpiritusſanctus bis fuit apoſtolis datus vt dicetur in ſexta parte ſub ſabbato ſancto. Quarto loco dicendum eſſet de vnctione que fit per epiſcopum in fronte baptizati. ſed de hoc dicetur in ſexta parte ſub ſabbato ſctō. Quinto loco circa vnctionem ordinādorū notādū eſt ꝙ manus preſbiteri ab ep̄o inunguntur vt cognoſcat hoc ſacramēto ſe per ſpiritūſanctū ſuſcipere virtutē ⁊ gratiā ↄſecrādi. Unde ep̄s

Chriſtiani oēs ante baptiſmū bis oleo inunguntur.

Xp̄s vn dicat

Xp̄iani a chriſto dicunt.

Arnaldiſte pfidi heretici.

Unctio ī pectore cū inuocatione trinitatis cur fiat.

eas inſigens dicit. Cõſecrare ⁊ ſanctificare digne
ris dñe manus iſtas per iſtã vnctionem ⁊ noſtrã
benedictionẽ: vt queciiq cõſecrauerint conſecren
tur: ⁊ quecunq benedixerint benedicantur in no
mine domini. xvj. q. j. §. hoc ide ⁊ extra de ſac. vnc.
cap. j. Ideoq viri deuoti oſculantur manus ſa-
cerdotũ ſtatim poſt ordinationẽ eorum: credẽtes
per hoc orationũ illorum ⁊ bonorũ participes fie
ri. Et vnguntur oleo ſacro: vt opera miſericordie
pro viribus ad omnes debeant exercere. Per ma
nus enim opera: per oleum miſericordia deſigna
tur. Unde ſamaritanus ille appropiãs vulnerato
vinũ ſuper infudit ⁊ oleũ vulneribus eius. Ungũ
tur etiã oleo vt humide ſint ad offerendũ deo ho
ſtiã ꝑ peccatis ⁊ large ad cetera officia pietatis:
non aride et curue ad retinẽdũ. j. q. j. ſicut vigeri.
Utrũq enim videlicet gratia curationis ⁊ chari-
tas dilectiõis per oleũ deſignaẽ. Ruſus ideo im
poſitio manus cũ oleo ſuper caput ordinandi fit
qꝛ per manus opus. per digitoꝫ dona ſpiritusſan
cti: ⁊ per caput mens intelligitur. Manus ergo
imponitur: qꝛ donis ſpiritusſancti imbut⁹ ad ope
ra chriſti mittitur. Sexto circa epiſcoporũ ⁊ prin-
Epiſcoporũ vnctio a veteri teſtamẽto ſũpſit originem.
cipũ vnctionẽ ſciendũ eſt ꝙ epiſcoporũ vnctio a
veteri teſtamẽto ſumpſit originem. extra de ſacra
vnctione ca. j. Nã Leui. xxj. c. dicitur. Pontifex ſu
per cuius caput fuſum eſt vnctionis oleũ: et cui⁹
manus ſunt in ſacerdotio cõſecrate. Sane epiſco
pus vngitur chriſmate: quod ſicut premiſſum eſt
cõficitur ex oleo ⁊ balſamo ⁊ vngitur illo tam in
corpore ꝙ̃ in corde: vt interius nitorẽ conſcientie
quãtum ad deũ quod per oleũ ⁊ exterius habeat
odorem fame quo ad ꝓximũ quod per balſamũ
deſignatur. De nitore conſcientie dicit apoſtol⁹.
Gloria noſtra hec eſt teſtimoniũ conſcientie no-
ſtre. Nam omnis gloria filie regis abintus ſcilicet
procedit. De odore bone fame idem apoſtolus
ait. Chriſti bonus odor id eſt exemplum ⁊ imita
tio ſumus in omni loco: ⁊ alijs ſumus odor vite
in vitam. xxiij. q. iij. Nabuchodonoſor. in princi.
quaſi diceret: ſumus exemplum dilectionis ⁊ bo-
ne opinionis ducentis in vitam eternã. alijs odor
mortis in mortem id eſt inuidie ⁊ male opinionis
ducentis in mortẽ eternam. Debet enim epiſcop⁹
in ſe bonum habere teſtimoniũ ⁊ ab his que ſunt
intus: ⁊ ab his que ſunt foris vt cortina. i. fidelis
cortinam. i. infidelem trahat ſcilicet ad fidẽ: ⁊ qui
audit: ſcilicet addiſcendo ⁊ credẽdo dicat veni ſci
licet predicãdo et do. hoc vnguento caput ⁊ ma
nus epiſcopi conſecrantur. per caput enim mens
intelligitur. iuxta illud euãgelij. Unge id eſt hu-
milia caput tuum et faciẽ tuam. i. conſcientiã la-
na. ſcilicet lachrymis. Per manus opera deſignã
tur. iuxta illud in cãticis ⁊c. Manus mee. i. bona
opera diſtillauerunt myrrhã. i. dederũt alijs bo-
nũ exẽplũ. Caput igitur vngitur balſamo chari-
tatis. Primo vt epiſcopus diligat deũ ex toto cor
de ⁊ ex tota mente ⁊ tota anima ſua: ⁊ etiam chri
ſti exemplo proximũ ſuũ ſicut. ſ. ad id qđ ſcip. iuꝫ.
Oleum enim in capite eſt charitas in mente ſm
Greg. Secũdo caput vngitur propter auctorita-
tẽ ⁊ dignitatẽ qm̃ non ſolũ epiſcopus: ſed etiã rex
cõſecratur. Tertio vt oſtẽdatur illius ſcilicet chri
ſti tãq eius vicarius repreſentare perſonã. de quo
dicitur per prophetã. Sicut vnguentũ in capite ⁊c.
Caput enim viri eſt chriſtus. caput chriſti deus
qui de ſe dicit. Spiritus dñi ſuper me eo ꝙ vnxe-
rit me ⁊ euangelizare pauperibus miſit me. Chri
ſtus enim caput noſtrum vnctus eſt oleo inuiſibili
ipſe pro vniuerſa interpellat eccleſia: epiſcopus
pro ſibi cõmiſſa. Manus vero vnguntur propter
myſteriũ ⁊ officiũ. Manus quidẽ que opera de-
ſignant vnguntur oleo id eſt chryſmate pietatis et
miſericordie. Primo vt epiſcopus operetur bonũ
ad omnes: maxime autẽ ad domeſticos fidei ne-
mini claudantur omnib⁹ aperiantur: iuxta illud.
Manus aperuit inopi ⁊ brachiũ extẽdit ad pau
perẽ. Manus arida manus auara. manus tena-
citate contracta aperiri non poteſt. Ungantur igi
tur vt ſanentur ⁊ aperiantur: ⁊ vt indigentibus ele
moſynas largiantur. Scđo vt oſtendatur accipe
re poteſtatẽ benedicendi ⁊ conſecrãdi. vnde cum
eas conſecrator inũgit. conſecrare inquit ⁊ ſancti
ficare inquit dñe digneris man⁹ iſtas ⁊c. vt ſupra.
Tertio vt munde ſint ad offerẽdum hoſtias pro
peccatis. Et nota ꝙ licet manus epi inuncte fue-
rint oleo cũ in preſbyterũ ordinaretur: iterũ chriſ-
mate inungũtur cũ in epm cõſecratur extra de ſac.
vnc. c. vno. Siquidẽ per manus opera: per oleuꝫ
ſpiritusſancti vel gratie copia. per balſamũ quod
oleo admiſcetur in chriſmate odor bone fame de
ſignatur. Eccle. xxiiij. quaſi balſamũ non mixtum
odor meus. Quia ergo in operibus epiſcoporꝫ ⁊
aliorũ ſuperiorũ plus ꝙ̃ in alijs inferioribus mu-
nus ſpiritusſancti apparere: ⁊ odor fame ſentiri de
beat. Juxta illud ſecũda ad Corinthios. ij. Chri
ſti bonus odor ſumus deo. nam ⁊ in celeſti hierar
chia ſuperiores angeli inferioribus donis ⁊ gra-
tia eminẽt. lxxxviij. diſt. ad hoc. idcirco in eorũ cõ
ſecratione manus alias oleo inũcte chriſmate ra-
tionabiliter inũguntur. Pollex etiã chriſmate cõ
firmatur: vt pollicis impoſitio cũctis proficiat ad
ſalutẽ. Nẽpe in veteri teſtamẽto: nõ ſolum vnge-
batur ſacerdos: verũetiam rex et propheta: ſicut
in libris Regũ habetur. Unde dñs precepit He-
lye. Uade ⁊ reuertere in domũ tuã per deſertũ in
damaſcũ cumq perueneris illuc vnges Azael in
regẽ ſuper ſyriam ⁊ Jeu filiũ nauſi: vnges regem
ſuper iſrael. Helyſeum aũt filiũ ſaphat qui eſt de
abel vnges prophetam pro te. Samuel quoq vn
xit Dauid in regẽ. Sed poſtꝙ̃ Jeſus nazarenus
quẽ vnxit deus ſpiritusſancto ſicut in actibus apo
ſtolorum legitur. vnctus eſt oleo pre conſortibus
ſuis qui ſecundum apoſtolum eſt caput eccleſie
que eſt corpus ipſius principis vnctio a capite
ad brachium eſt tranſlata: vt princeps a tempo-
re chriſti non vngatur in capite: ſed in brachio ſi-
ue in humero vel in armo in quibus principatus
congrue deſignatur. iuxta quod legitur. Factus
eſt principatus ſuper humerum eius ⁊c. Ad
quod etiam ſignandum Samuel fecit poni ar-
mum ante Saul cui dederat locũ in capite mẽſe

Sacerdos non ſolũ vngebatur in veteri teſtamẽto: verũ etiã rex ⁊ ꝓpheta.

ante eos qui fuerant inuitati. In capite ĩo ponti ficis ſacramẽtalis eſt delinitio obſeruata: q2 per ſonã capitis ſcilicet chriſti qui eſt caput eccleſie in pontificali officio repreſentat. Differt autem inter pontificis ⁊ principis vnctionem: quia caput põ tificis chriſmate conſecratur brachiũ vero princi pis oleo delinitur. vt oſtendatur quanta ſit diffe rentia inter auctoritatẽ pontificis ⁊ principis po teſtatem. Et nota ꝙ ſicut in euãgelio legitur qui dam paterfamilias vocauit ſeruos ſuos et dedit illis decẽ mnas. Siquidẽ vocatio ſerui eſt cano nica electio epĩ que fit ſm vocationẽ domini vo cantis Aaron. extra de elect. trãſmiſſa. Mna da tur et quando is qui ſibi manus impoſuit dat ei textum euangelij: dicens. Uade predica. ⁊ ipſe cũ primo ingreditur ciuitatem ſuam preter euange lium in pectore ſuo iuxta morẽ quarũdam eccle ſiarũ oſtendens quaſi negociator mnam ſuã. In quibuſdã etiã eccleſiis cum archiepiſcopus dat illi virgã dicit. Uade predica. ⁊ ille ſtatim benedi cit populum in quo ſignatur ꝙ moyſes cum vir ga miſſus eſt in egyptum. Rurſus epiſcopi in die ſue conſecrationis conſueuerunt equitare equos albis pãnis coopertos repreſentãtes illud quod legitur in Apo. xix. Exercitus qui ſunt in celo ſe quuntur illum in equis albis. Siquidẽ exercitus qui ſunt in celo ſunt boni ⁊ iuſti viri ⁊ prelati qui quotidie ſequuntur pro celeſtibus deũ in omnibꝰ bonis operibus: qui ideo dicuntur eſſe in celo: q2 ſola celeſtia diligunt ⁊ querunt. Unde Apoſtolꝰ. Noſtra cõuerſatio in celis eſt. Ibi exercitus: id eſt boni ⁊ iuſti viri ⁊ prelati ſequũtur ieſum quando ſcilicet expugnant in ſe vitia per correctionem. et in proximis per admonitionem. vnde Jacobus. Qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab errore vite ſue li berabit animam ſuam a morte ⁊c. Iſti exercitus ſunt in equis albis ⁊ in corporibus caſtis. Corpo ra bonorũ dicuntur equi quia ſicut equi dirigun tur ſm volũtatẽ ſeſſoris: ita iuſtorum corpora re guntur ſm voluntatẽ chriſti. Iſti equi debent eſ ſe albi ſiue albis operti id eſt corpora iuſtorum et prelatorum debent eſſe caſta ⁊ munda. Si enim caſta non fuerint: chriſtum ſequi nõ poterunt. Et petrus. Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis vobis relin quens exemplum vt ſequamini veſtigia eius ⁊c. Sed ⁊ clerici ſancte Romane eccleſie ex cõceſſio ne conſtantini imperatoris. xcvi. diſt. cõſtantinus equitant equos decoratos lintheaminibus can didiſſimi coloris. Qua die debeat epiſcopus con ſecrari: quare et codex euãgelij ponitur ſuper hu meros cõſecrãdi dicetur in ſecũda parte ſub titu. de epiſcopo. Septimo loco dicendum eſt de vn ctione eccleſie altaris calicis ⁊ aliorũ miniſterio rum eccleſie que ſm morem dum dedicantur inũ guntur. extra de ſacra. vnc. c. vno. non ſolũ ex mã dato legis diuine: ſed etiam ꝙ moyſes tabernacu lum ⁊ omnia vaſa miniſterij ſanguine aſperſit: et oĩa pene in ſanguine mundabant: verũetiã exem plo beati ſiluestri qui qñ conſecrabat altare illud chriſmate perungebat. Precepit enim dominus moyſi vt faceret oleũ vnctionis de quo vngeret tabernaculũ teſtimonij menſam archã teſtamẽti candelabrũ ⁊ ſuppellectilia. Exod. xxx. ⁊. xl. ca. et alia vt premiſſum eſt. Que vnctiones fiũt in rebꝰ inunctis ⁊ vt maior reuerentia exhibeatur et ma ior eis gratia infundatur. De his vnctionibus in ſuis locis dictum eſt ⁊ dicetur. Uerum vnctionis ſacramentum aliud quidem efficit ⁊ figurat tã in nouo ꝙ̃ in veteri teſtamento. extra de ſacra vnct. Unde non iudaizat eccleſia cũ vnctiõis celebrat ſacramentum ſicut aliqui antiqui mentiũtur qui neq3 ſcripturas neq3 dei nouere virtutem. De vn ctionibus eccleſie ⁊ altaris in ſuis titulis dictum eſt. Patena ſiquidem conſecratur ⁊ inungitur ad miniſtrationem corporis chriſti: qui in ara crucis pro omnium ſalute immolari elegit. Nã ⁊ omni potens deus cõſperſam ſimilaginem in patenis aureis ⁊ argenteis ad altare ſuum deferri iuſſit. Calix quoq3 cõſecratur ⁊ inungitur vt gratia ſpi ritusſancti perficiatur nouum ſepulchrũ corporis ⁊ ſanguinis chriſti: ⁊ ipſe dignetur illum ſua vir tute perfundere qui calicẽ melchiſedech famuli ſui perfudit. Octauo de extrema vnctione que ſci licet ex inſtitutione Felicis pape quarti ⁊ ex prece pto Jacobi apoſtoli datur laborantibus in extre mis dicendum eſt. De qua dicunt quidam ꝙ illa non eſt ita proprie ſacramentũ ſicut chriſmatio ꝙ̃ fit in fronte vel alia: quia ſicut aſſerũt iterari põt cũ ſit oratio ſuper hominẽ quod in ſacramentis nõ cõtingit. de cõſe. di. iiij. oſtẽditur ⁊ no. de cõſe. di. v. ca. j. Sane hec vnctio nõ per ſolũ ſacerdotẽ fieri poteſt ſi plures adeſſe non poſſunt. extra de verbo. ſigni. queſiuit. per quã quidẽ venialia re mittuntur. iuxta illud Jacobi. Infirmatur quis ex vobis vt ſupra. Fit autem vnctio hec in diuer ſis partibus corporis ſiue membris propter cau ſas que ex orationibus que tunc dicuntur colli guntur ⁊ ſpecialiter in illis in quibus quinq3 ſen ſus hominis vigent vt quicquid per illos infir mus deliquit per huius vnctionis virtutem abo leatur. De quibuſdã ordinarie legitur ꝙ inungẽ dus debet eſſe ad minus. xviij. annorũ ⁊ ꝙ egro tans ſemel dũtaxat debet in anno inũgi: licet plu ries egrotet: et ꝙ nullus inungendus eſt niſi qui prius compos mentis exiſtẽs verbis aut ſignis il lud poſtulauerit. xxvj. q. vlti. is qui. ⁊ capi. ſequẽ. extra de ſenten. excõmu. ca. a nobis. ⁊ ꝙ nõ debẽt ſcapule inungi: quia in baptiſmo fuerũt inuncte ⁊ ammodo miniſterio carent: ⁊ ꝙ cõfirmatus nõ debet inungi in fronte: ſed in timporibus nec pre ſbyteri manus vngebãt interius ſed exterius: pu ta in ordinatione eiꝰ interius inuncte fuerũt: ⁊ ꝙ ab epiſcopo ſemel inunctus nõ debet propter eiꝰ reuerẽtiã vlterius per preſbyterum inungi: extra de tempo. ordina. cũ in diſtribuendis de conſe. di ſtin. ij. c. fina. ⁊ ꝙ ſi eger inunctus cõualeſcit: loca inuncta lauentur ⁊ aqua lotionis in ignẽ proijcia tur. Si vero decedat nõ lauetur corpꝰ propter recẽ tem vnctionem ⁊ ꝙ ſi eger in extremis laborat: ci to vngatur ne inunctus decedat. v. diſt. baptiza ti. Quidam etiam penitentes ⁊ morituri cilicium induunt ⁊ ſternuntur in cinere vt dicetur in ſexta

Epiſcopi qui in die ſue cõſecrationis eqs albos equitãt quid repreſentant.

Opinio aliquorum qui dicũt extremam vnctionem nõ eſſe ita ꝓprie ſacramentũ ſicut chriſmatioq̃ fit i fronte.

parte ſub quarta feria in capite ieiuniorũ. Nono cymiteriũ quod eiſdẽ gaudet priuilegijs cũ eccleſia cõſecratur ⁊ benedicitur. xviij. q. iiij. ſicut dñs contumax. ⁊ ca. ſequẽ. extra de. cõſe. eccle. conſuluiſti ⁊ de immu. eccleſie. in rubrica. ⁊ ca. cũ eccleſia. ſicut domin⁹ benedixit per man⁹ ſeruorũ ſuorum abrahã yſaac ⁊ iacob: terrã filijs effron. cauſa ſepulture compararã. Benedicitur autẽ vt vlterius deſinat illic immundorũ ſpirituũ habitatio eſſe ⁊ fideliũ corpora ibi vſq; ad diem iudicij reqeſcant in pace niſi paganorũ vel infideliũ vel etiã excommunicatorũ corpora ibi fuerint inhumata donec inde fuerint eiecta. de ꝯſe. di. j. eccleſiã. ⁊ c. ij. extra de ſepul. ſac. Illud etiã notãdum ꝙ palle altaris viſtimenta ſacerdotalia. ⁊ huiuſmodi eccleſiaſtica ornamẽtã benedicẽda ſunt. Legim⁹ enĩ de cõſe. diſ. j. §. j. Moyſen ex precepto domini tabernaculũ diuinis precib⁹ ſacraſſe cũ menſa ⁊ altari ⁊ vaſis ⁊ vtenſilibus ad diuinũ cultum explẽdum. Si ergo iudei qui legis ⁊ futurorũ vmbre ſeruiebãt hoc agebant. Heb. viij. ⁊ x. c. quãto magis nos quib⁹ veritas per xp̃m patefacta eſt hoc agere debemus. ⁊ hoc per ep̃os ſacratos ⁊ nõ per corepiſcopos. lviij. di. quãuis. Unde legitur Exo. penul. Cuncta vaſa miniſterij benedixit moyſes: ⁊ ſi ſacre veſti petia vel filũ adiungatur: nõ ideo benedictionem iterari debere iuris teſtimonio cõprobatur. argu. inſti. de re. diui. §. cũ ex aliena. ⁊ §. qui tamẽ extra de cõſe. eccle. qđ in dubijs. Quare autem res hmõi ⁊ ſiles bñdicantur ex earũ benedictionibus colligitur euidẽter. De veſtib⁹ vero ſacris dicetur i prohemio tertie partis. Et attẽde qr benedictio ſeu cõſecratio eccleſie ⁊ veſtiũ ornamẽtorũ eccleſiaſticorũ non fit: eo ꝙ illa ſint grẽ ſuſceptiua cum ſint inanimata: ſed hoc noſcit introductum: quia ſicut ⁊ hoĩes ſic ⁊ illa per benedictionẽ ⁊ cõſecrationẽ diuino cultui habilitanẽ: et idonea ⁊ maioris reuerẽtie efficiunt. Perſonis vero p vnctionẽ ⁊ bñdictionẽ maior grã infundit. Quidam autẽ ornamẽtorũ bñdictiõe man⁹ ſuſpẽdũt. de quo dicet in ſcđa parte ſub tit. de diacono Decimo eſſet de conſecratione virginum dicendum ſed de hoc in prohemio ſecunde partis agetur.

Cymiterij benedictio.

Pallea altaris veſtimẽta ſacerdotalia ⁊ hmõi eccleſiaſtica ornamẽta benedicenda ſunt.

¶ De eccleſiaſticis ſacramẽtis. Rubrica.

Circa eccleſiaſtica ſacramẽta notãdũ eſt ꝙ ſm Gre. j. q. j. multi Sacramẽtũ eſt in aliqua celebratione cum res geſta ita ſit: vt aliquid ſignificate rei accepimus quod ſancte ⁊ digne accipiẽdum eſt. Myſterium vero eſt qđ occulte ⁊ inuiſibiliter operat ſpiritusſctũs: ita ꝙ operando ſignificat ⁊ ſanctificando benedicat. Myſteriũ enĩ eſt in ſacramentis: miniſterium dicitur in ornamentis. Sed ⁊ ſm Auguſti. de conſe. diſtin. ij. ſacrificium. ⁊ ca. ſignum ſacramentũ eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma. Item ſacrificiũ viſibile: inuiſibile ſacramentũ. Item idem ſignum eſt res preter ſpeciẽ quã ingerit ſenſibus aliquid aliud ex ſe faciens in cognitionẽ venire. Dicit etiã ſacramentũ ſacre rei ſignum vel ſacrũ ſecretũ. De hoc etiã in quarta parte ſub ſexta particula canonis dicet ſuper verbo myſteriũ fidei ⁊ ſub tit. de oblatione.

Myſterium.

Sacramẽtum Signũ.

Sane quedã ſunt ſacramẽta neceſſitatis tãtum: quedã dignitatis ⁊ neceſſitatis: quedã ordinis ⁊ neceſſitatis. quedã dignitatis ⁊ volũtatis: quedã vero volũtatis tantũ. Sacramẽtum neceſſitatis tantũ eſt baptiſm⁹ q̃ in ſumma neceſſitate a quocũq; dũ tamẽ in forma eccleſie collatus proſit ad ſalutem. de ſum. tri. ca. j. §. pe. xxij. di. §. verũ. Et dicitur neceſſitatis: quia ſine eo nemo ſaluari poteſt ſi ex cõtẽptu deſerat. De hoc ſacramẽto in ſexta parte ſub ſabbato ſancto dicet. Sacramẽtũ dignitatis ⁊ neceſſitatis eſt cõfirmatio dignitatis: qr a ſolo ep̃o cõfertur. extra de confirma. q̃to. de ſac. vnc. c. j. neceſſitatis: qr ex contẽptu illud dimittẽs nõ ſaluatur: vt in predicto. ca. quãto. De hoc etiã ſub dicto ſabbato dicet. Sacramẽta vero ordinis ⁊ neceſſitatis ſunt penitentia: eucharistia: ⁊ extrema vnctio: ordinis quia tantũ a rite ordinatis ſecundũ claues eccleſie dari debẽt. niſi in neceſſitate in qua quis poteſt etiã laico confiteri. Neceſſitatis quoniã ex comtemptu illa dimittẽs ſaluari nõ poteſt. De penitẽtia vide in ſexta parte ſub tit. de quinta feria cene domini: ⁊ diximus in repertorio noſtro ſub titu. de pe. ⁊ re. De eucharistia in quarta parte ſub canone dicetur. De extrema vnctiõe in precedẽti titulo dictũ eſt. Sacramẽtum vero dignitatis ⁊ volũtatis eſt ordo dignitatis: quia a ſolis ep̃is cõfertur: vel quia nõ niſi dignus ⁊ digne ad illum aſſumendus eſt. extra de ſum. tri. ca. j. in fine. Volũtatis: qr ſine illo quis ſaluari poteſt extra de epiſcopo qui re. epiſ. ca. j. ⁊ j. q. j. §. ſed notãdum. ⁊ §. ecce cum. De hoc dicetur in p̃hemio ſecunde partis. Sacramentum volũtatis tantũ eſt matrimoniũ ⁊ dicitur volũtatis: quia ſine illo q̃s ſaluari poteſt. Nõ enim expedit homini ad regna celorum tendere volenti nubere. xxij. q. iiij. tunc ſaluabitur. Circa qđ notandũ eſt ꝙ ſm canones xxij. q. iiij. nõ oportet. extra de ferijs. capellanus. ſolennitas nuptiarũ faciẽda non eſt a ſeptuageſima quod eſt tẽpus triſtitie vſq; in octauã paſche nec tribus ebdomadis ante feſtũ ſancti ioannis. Sed ſm cõſuetudinẽ eccleſie generalis matrimonium publice contrahit in eccleſia a craſtino dominice in albis: videlicet ab octaua die paſche vſq; ad primũ diem rogationum Et in prima die rogationũ in mane clauditur hec ſolennitas: ⁊ durat prohibitio vſq; ad octauã diẽ poſt penthecoſſtem incluſiue: ⁊ ſic loquitur Clemẽs papa in ſua epiſtola decretali extra de ferijs. capellan⁹. A prima quoq; dominica aduent⁹ vſq; ad epyphaniã nõ debent nuptie celebrari vt in predicto ca. non oportet. xxxiij. q. iiij. Nec etiã fierent vſq; ad octauam epyphanie niſi qr dominus nuptias tum ſui preſentia: tum etiã miraculo decorauit. Unde tũc cantatur. Hodie celeſti ſponſo iuncta eſt eccleſia. Quidã tamẽ dicunt ſanctius eſſe ꝙ hec prohibitio vſq; ad octauã ipſius feſti extendat. ſicut officiũ cõuerſionis aque in vinũ in nuptijs. In p̃miſſis ergo tẽporib⁹ matrimonia nõ cõtrahunt: quoniam ipſa tẽpora ſunt orationi deputata. Et ideo debet tunc homo etiã a lecto vxoris ſequeſtrari.

Sacra multiplicia.

Sacrm neceſſitatis qđ ⁊ q̃re ſic dicatur.

Scrm dignitatis ⁊ voluntatis.

Sacramẽtũ voluntatis tãtum.

Gñalis eccleſie cõſuetudo circa matrimoniũ ꝯhẽdũ.

Tpe q̄ a nuptijs abſtineat̄ ⁊ cōiugali ēt amplexu abſtinēdū eſt.

Generaliter enim tempore quo abſtineatur a nuptijs abſtinēdū eſt etiā a ↄiugali amplexu. xxxiij. q. iiij. per to:ū. niſi forte ob fragilitatē humanitatis vir ab vxore poſcat coniugale debitū vel ecōuerſo quoniam poſcenti ſoluēdum eſt: quia ſcd̄m apoſtolū vir nō habet poteſtatē corporis ſui ſed mulier ⁊ econuerſo. ⁊ extra de conuer. coniug. quodđ. Licet autem ſolennitas nuptiarum premiſſis temporibus interdicta ſit quocūq̄ tamen tempore matrimoniū legitime per verba de preſenti cōtractum fuerit tenet. Quod vero ſtatutū eſt in canone. xxxiij. q. iiij. de oportet. Ut tribꝰ ſeptimanis precedentibꝰ feſtum beati Joannis baptiſte nuptie celebrarentur. ideo factum fuit vt liberius orationi vacetur. Inſtituerat enim eccleſia priꝰ duas quadrageſimas p̄ter maiorē vnā an̄ natale domini que cōmuniter vocat̄ ſancti Martini ⁊ durabat vſq̄ ad natale. Aliam ſcilicet quadraginta dierum ante feſtum beati Joānis bap. in quibus vacandum erat orationibus: elemoſynis: ⁊ ieiunijs. Sed propter hominū fragilitatē ille due ad vnam ſunt redacte: ⁊ iterum illa diuiſa eſt in tres ebdomadas aduentꝰ ⁊ tres ante natiuitatem ſancti Joannis in quibus eſt ieiunandum ⁊ a nuptijs eſt abſtinēdum. ¶ Porro ſcd̄m beatum Iſido. ea. q. femine dum maritātur: ideo velantur: vt nouerint ſe ſemper viris ſuis ſubditas eſſe: ⁊ quia Rebecca videns Iſaac ſe velauit. Item ideo nubentes poſt benedictionem vitta vno inuicem vinculo copulātur ne compaginem id eſt fidem vnitatis coniugalis diſrumpant. Eadem vero vitta candida purpureoq̄ colore permiſcetur: quia candor eſt mundicia vite purpura ad ſanguinis poſteritatē adhibetur vt hoc ſigno ⁊ continentia ⁊ lex continendi ab vtriſq̄ ad tempus admoneatur: ⁊ poſt hoc ad reddendum debitum non negetur.

Anulꝰ q̄re ſpōſe dat̄ a ſponſo.

Item ꝙ in primis anulus a ſponſo ſponſe datur: fit nimirum propter mutue dilectionis ſignū vel propter id magis vt pignore id eſt ſigno eorū corda iungantur.

Anulꝰ q̄re l q̄rto digito iſerit̄.

Unde ⁊ in quarto digito ideo anulus inſeritur: quia in eo vena quedā vt fertur ſanguinis ad corvſq̄ perueniat. Item protheus quidā ſapiens primum ob amoris ſignū ferreum anulū fecit ⁊ inibi adamantē incluſit: ⁊ inde ſubbarrari ſponſas inſtituit: qꝛ ſicut ferrū omnia domat: ſic amor omnia vincit: quoniā nihil amoris furore vehemētiꝰ: in aut. de nup. Et ſicut adamas eſt īfrāgibilis: ſic amor eſt īſuperabilis. Fortis eſt enī vt mors dilectio. Ideo ꝙ in digito anulari in quem vena procedit a corde illū portare inſtituit. Poſtmodū vero pro ferreis ſunt aurei conſtituti: ⁊ pro adamante gēmis ornati: quia ſicut aurum cetera metalla: ſic amor vniuerſa bona precellit: ⁊ ſicut aurū gēma decoratur: ſic coniugalis amor ceteris virtutibus adornatur.

Nuptie vnde dicte.

Nuptie autem ſcd̄m Ambroſium ea. q. nec illud dicte ſunt a nubēdo. Ille enim que nubunt caput propter verecūdiam obnubere nō loqui ſolent: vnde ⁊ Rebecca viſo Iſaac cui deſponſari debebat caput obnubere cepit. xxxij q. ij. honorat in fi. Verecūdia nāq̄ debet p̄cedere nuptias quo ipſum coniugium plus verecundia commendet ⁊ magis expetita debet videri a viro ꝙ ipſa virum expetiiſſe. Sed ſcd̄m Hiero. ca. connubia. Connubia legitima peccato carēt nō tamen tēpore illo quo actꝰ cōiugales gerunt̄ p̄ſentia ſpūſſancti datur etiā ſi propheta eſſe videatur que officio generationis obſequitur.

Triplex ſpūale ſacramētū in carnali mrīmonio cōſūmato deſignat̄.

¶ Notandum etiam eſt ꝙ triplex ſpirituale ſacramentū in carnali matrimonio conſummato deſignatur. Primum ſacramentum eſt vnio fidelis anime ad deum per fidem: dilectionem ⁊ charitatem ſiue vnio voluntatis ſcilicet charitatis que conſiſtit in ſpiritu inter deum ⁊ iuſtam animā. extra de big. debitum. Unde apoſtolus. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt cū illo. Hoc ſacramentum ſignificatur per coniunctionē animorum habitā in prima deſponſatione carnalis matrimonij. Secundum eſt vnio humane nature ad deum que facta eſt in vtero virginali per incarnationem verbi dei ſiue nature conformitas que conſiſtit in carne inter chriſtū ⁊ ſanctam eccleſiam. de conſe. diſt. ij. in chriſto patre. Ad quod p̄tinet illud. Verbū caro factum eſt ⁊c. Hoc ſacramentū deſignatur in matrimonio carnali per coniunctionem corporum conſummato: nō ꝙ ipſa cōiunctio in qua ſpiritusſanctus nō adeſt illud deſignet ſed per ipſum actum conſummatū ſignificatur. Tertium ſacramentum eſt eccleſie vnitas ex omnibus gētibus collecta: ⁊ vni viro ſcilicet chriſto ſubiecta. xxvij. diſtin. acutius. Hoc ſacramentum ſignificatur in eo qui vnicam tantum ⁊ virginem habuit vxorem facto poſtmodū clerico ⁊ ordinato: vbi vero quis ad bigamiā ſiue ad ſecundum matrimoniū tranſit: iam ab vnitate recedit: quia carnē ſuam in plures diuidit. ⁊ ſic huius tertij ſacramenti ſignificatio in eo non cadit: quare promoueri non poteſt: nam promotus vnitatem ſignificare non poteſt. Preterea per ſcd̄m matrimonium receditur a prioris coniunctione matrimonij. Eccleſia vero ex quo chriſto ſe coniunxit nunq̄ ab eo diſceſſit: nec ipſe ab ea. Bigamus ergo talem vnitatē ſignificare nō poteſt. Unde merito propter huius ſacramenti defectū promoueri nō pōt. extra de ſecū. nup. c. j. ⁊ c. vir. ⁊. xxxj. q. j. de his. Illud etiā nota ꝙ ſicut ſtatutum eſt in cōcilio chartagi. xxv. diſtin. ſponſus. ⁊. xxiij. di. ſponſa. Sponſus ⁊ ſponſa benedicendi a parentibus vel a paranymphis offerantur eccleſie ſacerdoti. Accepta autē benedictione eadē nocte pro reuerētia benedictionis in virginitate permaneant. Ceterū nuptie benedicēde ſunt a ſacerdote cuꝫ precibus ⁊ oblationibus ex inſtitutione Euariſti pape

Vir vel mulier ad bigamiā trāſiens mrīmoniū ↄhendo nō dꝫ a p̄ſbytero benedici.

xxx. q. v. ca. j. Verūtn̄ vir vel mulier ad bigamiā trāſiens matrimoniū ↄtrahendo nō debet a preſbytero benedici. extra de ſecun. nup. ca. j. ⁊ c. vij. xxxj. q. j. de his qui. quia cum alia vice benedicti ſint eorū benedictio iterari non debet. Non ergo debent nuptie benedici. niſi vbi virgo cum virgine cōtrahit propter rationem que ponitur in prohemio ſcd̄e partis immo preſbyter qui benedictionem cum ſecunda vxore celebrauerit officio ⁊ beneficio ſuſpenſus eſt ad ſedem apoſtolicā mittendus.

dus:quod quidē ad exhortationē cōtinentie noſcatur introductū ſecundum quorūdam locorum cōſuetudinē ſi quis contrahat cū ſecūda virgine benedictio iteratur ꝛ hoc ſi dñs papa ſciat ꝛ tolerat:alioquin non valet. Dicūt etiā quidā ꝙ ſi aliqui virgines contrahentes nō fuerint benedicti: facti bigami iterū cōtrahendo poterūt benedici: ſed ꝛ ſi cōtrahētes fuerint benedicti:licet ſe nō cognouerint carnaliter:non ideo iterū cōtrahentes benedicent:de benedictione virginū dicet in prohemio ſecūde partis. Notandū aūt eſt ꝙ vnū ſacramentū dignius eſt alio:quattuor modis. ſ. ratione efficacie vt baptiſmus:ratione ſanctitatis: vt eucharistia. de cōſe. diſt. ij. nihil:ratione ſignificationis:vt cōiugiū:quidā tñ nō approbant iſtū modū:ꝛ ratione cōferentis:vt cōfirmatio ꝛ ordo.

Sacramētum vnū alio dignius eſt q̄tuor modis.

¶ Sed querit quare inſtituta ſunt ſacramēta: qꝛ ſine illis potuiſſet deus humano generi vitā eternā ꝛ gratiā donaſſe? Reſpondeo ꝓpter tria. Primo ꝓpter humiliationē vt dū hō ex dei precepto ſe reb⁹ inſenſibilib⁹ ꝛ ſe inferiorib⁹ reuerēter ſubijciat ex hac obedientia magis apud deū mereatur. Scđo ꝓpter eruditionē:vt per id quod foris in ſpecie viſibili cernit ac inuiſibilē virtutē que interius eſt agnoſcendū mens erudiat. Tertio ꝓpter exercitationē:qꝛ cū hō ocioſus eſſe nō debeat preponit ei vtilis ꝛ ſalubris exercitatio in ſacramentis:qua vanā ꝛ noxiā declinet occupationē. Iuxta illud. Semꝑ aliq̇d boni opis facito vt diabolus inueniat te occupatū de ꝯſe. diſt. v. nūq̄. Nō ergo debēt omitti ꝓut in preced. ti ti. dictū eſt.

¶ Incipit liber ſecūdus.

¶ De miniſtris ꝛ ordinibus eccleſiaſticis ꝛ de eorum officijs.

IN hac ſecunda parte de miniſtris ꝛ ordinibus eccleſiaſticis eorūq; officijs tractare preuidimus: premit tentes ꝙ tres ſunt ſecte famoſe: videlicet gentiliū:hebreorum ꝛ chriſtianorum. Prima eſt erroris. Secunda veritatis. Tertia veritatis ꝛ ſalutis. In prima naufragamur. In ſecunda a periculo eripimur. In tertia ſaluamur. Prima ſecta dicitur a ſecando:quia ſecat:id eſt ſeparat nos a deo. Secunda ꝛ tertia a ſecando ꝛ tenēdo quoniam illuminant ſaluant et liberant. Chriſtianorum perſone tam ſeculares q̄ȝ eccleſiaſtice de alijs duabus ſectis ſumpte ſunt:hebrea videlicet et gentili. Sicut enim apud nos ſunt duo genera perſonarum videlicet laicales et eccleſiaſtice. xij. q. j. duo. ſic apud gētiles ꝛ hebreos. Apud gentiles quidem ſeculares perſone erant he. non monarchas. ſcilicet imperator romanus:patricij: qui ꝛ ſenatores dicebantur. Ad quorum arbitriū vniuerſa ordinabantur: reges : duces: comites: preſides:prefecti:ſuffecti:tribuni militum:tribuni plebis. pretores:centuriones:decuriones:quaterniones:duumuiri queſtores:ediles:ꝛ aule ianitores. Inter poetas vero erant aduocati:carminū relatores:carminum ſcriptores:comedi : tragedi: et hyſtoriographi. Vates autem qui a vi mentis dictus eſt modo ſacerdotem: modo prophetam: modo poetam ſignificat ſecundum Iſidorum. In ritu templorum erant apud gentiles archiflamines:prothoflamines:flamines ꝛ ſacerdotes vt iam dicetur. Erant quoq; apud eos virorum et mulierum religioſi conuentus. Apud hebreos quoq; eadem erat diuerſitas perſonarum:alie namq; erant ſeculares:alie diuino cultui : videlicet in templo dedicate. In templo erant ſummus ſacerdos:vt melchiſedech:minores ſacerdotes:leuite: nathinei:luminum extinctores: exorciſte : ianitores:editui ſeu cantores. Super populum vero regendum erat dux populi Moyſes ꝛ ſub eo quos ipſe conſtituerat ad conſilium Iethro ſoceri ſui: erant etiam ciliarche ꝛ acontharche:penthacontarche: et decacontarche. i. milenarij: centenarij: quinquagenarij ꝛ decani. Cillos enim interpretatur mille:ꝛ archos princeps:inde ciliarcha id eſt princeps ſuper mille:ꝛ a centum inde et a centarcha qui ſuper centum poteſtatem habebat. Penthacontarchus dicitur qui preeſt quinquaginta: penta enim quinq; ſonat. Decanus qui decem. deca enim decem ſonat. Apud chriſtianos quoq; ſimilis diuerſitas reperitur. ¶ Et nota ꝙ chriſtiani a xp̄o dicti ſunt. Chriſtus vero a chriſmate: de quo dictum eſt in parte prima ſub titulo de conſecra. Nomen chriſtianorum primum in antiochia inuentum eſt. Antea enim omnes vocabantur diſcipuli vel fratres:donec apoſtoli in antiochia cōſilium fecerunt. ij. q. iij. ad menſam. Et dicunt chriſtiani orthodoxi id eſt recte glorātes:ꝛ vt credūt viuentes:nam orthos grece dicitur recte latine:ꝛ doxa gloria. Dicitur ergo chriſtus a chriſmate q̄ſi vnctus. Ipſe autē vnctus eſt eternaliter a deo pre conſortibus ſuis:prout legitur in act. apoſtolorum. ꝛ hoc nomen eſt oleum effuſum. Hinc eſt ꝙ in veteri teſtamento ſacerdotes ꝛ reges chriſti nuncupabantur:quia vncti erant vnctione temporali. Iuxta illud. Nolite tāgere chriſtos meos. Hoc autem nomen chriſtus non eſt proprium nomen ſaluatoris:ſed eſt communis nuncupatio poteſtatis : eſt enim commune nomen dignitatis. Sed hoc nomen ieſus proprium eſt vocabulum perſone ſaluatoris quo ab angelo. Gabriele

Perſonarū duo genera.

Vates a vi: eos dictos per multis placet.

in conceptione vocatus eſt euangeliſta teſtante. Uocabis inquit nomen eius ieſum: ⁊ ab hominibus in circuncisione. Et nota q̄ ieſus hebraice dicitur meſſias: grece chriſt⁹: vel ſother: vel ſophir: latine vnctus: vt premiſſum eſt: vel ſaluator eo q̄ ipſe ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Poteſtatem em̄ habet dimittēdi peccata ſicut ⁊ ipſe dicit: vel ſaluatoris: q: ipſe nobis ſalutē dedit. Si em̄ precepta eius ſeruauerimus: vitam eternam poſſidebimus. Hoc autem nomen ieſus Porphirius philoſophus greca ⁊ latina lingua perit⁹ ſcribebat latine ieſus grece vero per h quā greci per i longā ſonant. Unde ⁊ quidā proferunt gyſus: latini per e longam. Rectius ergo videtur ſic eſſe pingendum yhs per grecam abbreuiationem: q̄ⱥ hieſus per latinam aſpirationem. Sed et hoc nomen chriſtus cū ſit grecum: greca ſcribitur abbreuiatione ſic chriſtus. Nam greci ponunt x pro ch. p. pro r. ⁊ c. pro s. Si autē ſcribitur per s a latina terminatione finitur: ergo ſi longa ſcemate ſcribitur ſic per aſpirationez pinguatur chriſt⁹.

Jeſus p̄priū ſaluatoris vocabulum.

De chriſti nominibus.

Circa nomina autē chriſti notandū eſt q̄ quedā ex ipſis dicuntur de chriſto latine ſeu quaſi relatiue ſeu relatiue. vt paſtor: ſpōſus: ⁊ mediator: quedam nō relatiue: vt homo: quedam tranſitiue: vt agnus: ouis: vitulus: ſerpens: aries: leo: vermis: ⁊ quedam cum ſint inſtitutione relatiua: ſunt em̄ prerogatiua priuilegij appropriata vt chriſtus. Jeſus autem eſt proprie proprium nomen eius: vt premiſſum eſt. vocatur etiam chriſtus alpha ⁊ o: id eſt principiū ⁊ finis et hebraice emanuel qđ eſt nobiſcum deus interpretatum. Nobiſcum em̄ eſt per preſentiam maieſtatis: per participationē veritatis: per vinculum charitatis: ⁊ per adimpletionem veritatis. Uocatur preterea via veritas ⁊ vita. Joh. xiiij. Uia in exemplo vel precepto: veritas in promiſſo: vita in premio. Sabaoth vero: id eſt deus exercituum. adonay quod eſt dn̄e. athanatos. id eſt immortalis. kyrios. id eſt dominus. Theos id eſt deus. Panthograton. id eſt pater diſponēs vel perfectus. Homoyſon. id eſt vnius eſſentie. Nomina ſunt dei non tantū perſone chriſti. de conſe. diſt. ij. ego. Uocatur propterea chriſtus ſm̄ Eſa. admirabilis conſiliarius deus fortis: pater futuri ſeculi: princeps pacis: admirabilis in incarnatione: conſiliarius in integra rerum cognitione: deus in rerum creatione: fortis in rerum diſpoſitione: pater futuri ſeculi in meritorū retributione: princeps pacis dicitur vel quia fuit mediator dei ⁊ hominum vel etiam hominum et angelorum: vel quia confert illis pacem que exuperat omnem ſenſum cuius pacis non erit finis: vocatur etiā chriſtus ineffabili nomine tetragramaton. id eſt quattuor litterarum que ſunt: ioth: hee: vau: beth. q̄ ſunt apud nos i: e: u: he. eſt ergo nomen iehue quod dicitur ineffabile: nō quia nō valeat fari: ſed quia non eſt deus hoc nomine niſi in arduis inuocandus: vel quia eius ſentētia ſufficienter nequeat explicari. cuius interpretatio eſt talis. ioth. principiū. he. iſte. vau paſſionis. beth. vite. quaſi iſte eſt principium vite paſſionis. Genitiuus more grecorum ponitur pro ablatiuo paſſionis: pro paſſione. id eſt per paſſionē. Quomodo autem vita noſtra ab ipſius morte dependeat non poſſumus intueri. De hoc dicet in tertia parte ſub titu. de indumentis legalibus. Hoc autem nomen deus appropriatur patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto prout in ſymbolo athanaſij legitur. Quāuis etiam quandoq̄ ad alias perſonas extendatur iuxta illud. Dijs non detrahes. extra de here. cum ex iniuncto. ij. queſtio. j. ex ſacerdotibus. Et alibi. Applica illum ad deos. Et apoſtolus. Naz ⁊ ſi ſunt qui dicātur dij ſiue in celo: ſiue in terra: nobis tantum vnus deus pater ex quo omnia et idem. Si noſtrum euangelium eſt opertuz: in his qui pereunt eſt opertum: in quibus deus huius ſeculi excecauit mentes infidelium. Rurſus. Jeſus dictus eſt nazarenus a quodam vico galilee: deus dictus eſt propter vnicam cū patre ſubſtātiā dominus vero dicitur propter ſeruientē creaturā deus ⁊ homo dicitur: q: verbū ⁊ caro: verbū dicitur q: pater per eum omnia cōdidit ſiue iuſſit ymago dicitur propter parem ſimilitudinem patris. Siquidem apud chriſtianos ſeculares perſone laici dicuntur. laos enim grece dicitur populus latine. Clericales ſunt qui i eccleſia deſeruiūt vel ipſam regunt a cleros quod eſt ſors prout iā dicetur. He autem ſubdiuiduntur in monachos. id eſt in ſingulariter degentes. xvj. queſtio. j. ſi cu pis. nam monos grece dicitur ſingularis latine et arios religioſos. Sunt autem quattuor genera monachorum. alij ſunt cenobite: qui videlicet in cōmuni monaſterij regula ⁊ vita obedientie maiorum deſeruiunt. alij ſunt anachorite qui videlicet edificant ſolitudines: ⁊ q̄ⱥuis in communi vita poſiti priuate tamen contemplationi vacant. Alij ſunt heremite qui videlicet ſolitarie in deſertis degunt. Alij ſunt gyrouagi. id eſt vagabundi ⁊ circuncelliones. xxiij. queſtio. v. ca. primo. Religio vero dicta eſt q: per eaz vni deo religamur ad diuinum cultū vinculo ſeruiendi: ⁊ in clericos ſeculares qui vſurpato nomine ſeculares dicūtur. extra de offi. ordi. licet. ad differentiam regulariū qui proprie carent: quod contingit in iſtis. Nā et ſm̄ Augu. ij. q. j. legi. bonus non monachus vix bonū clericū facit. Sed eccleſiaſticarū perſonarū duo ſunt genera. Nam aliud eſt dignitatis: aliud ordinis. Dignitatis vt papa: patriarcha: primas: archiepiſcopus ſiue metropolitanus quod idem eſt: epiſcopus: archidiaconus: ⁊ archipreſbyter: ⁊ prepoſitus. Quamuis omnes qui preſint prepoſiti generaliter rite vocentur. extra de verb. ſigni. q̄ⱥuis. in choro vero perſone ſunt decanus: ſubdecan⁹: cātor ſiue precētor: ſuccētor: theſaurari⁹: ſiue ſacriſta archiacola ⁊ hmōi. Dignitates autez vt ordines o lege originem ⁊ exemplū traxerunt. iuxta illud. Conſtitues eos principes ſuper oēm terrā q̄ⱥ q̄ⱥ quidam dicūt dignitates a gentilitate ſumpſiſſe initium. Ordinis autē perſone ſunt: ſacerdos: diaconus. ⁊ ceteri quos inferius pſequemur. Qualiter a veteri ritu tā gentiliū q̄ⱥ hebreorū ad cultū preſentis eccleſie tranſlatio perſona-

Perſone ſeculares apud chriſtianos vocātur laici: ⁊ q̄ ſunt clericales.

rum facta ſit: ⁊ qualiter ab illis perſone dignita-
tum in eccleſia ⁊ originem habuerunt: breuiter vi
deamus et quidem dominus papa qui pater vel
cuſtos patrum eſt vicem gerit ſummi pontificis:
romanus imperator monarche ſimilitudinem ge
rit. Senatorum et patriciorum dignitas manet in
eccleſia in quatuor patriarchis: et in eccleſia ro-
mana in cardinalibus.lxxxvj.diſtinctione. conſtã
tinus. Primates qui trib⁹ archiepiſcopis preeſſe
habent regem exprimũt qui tribus ducib⁹ preeſt.
Metropolitani ſeu archiepiſcopi ducibus com-
parantur qui plurib⁹ comitibus preſunt ſicut illi
pluribus epiſcopis. Pelagius tamen papa dicit
vj.q.iij.ſcitote.ꝙ vna prouincia habet regem et
metropolitanum. Epiſcopi comitum ſimilitudi-
nem gerunt coepiſcopi quorum poteſtas ſublata
eſt.diſt.lxviij.quis ca.coepiſcopi.preſidum et pre
fectorum. Prepoſiti vero tribunos militum imitã
tur. Archipreſbyteri tribunos plebis: cancellarij
pretores: archidiaconi centuriones: decani decu-
riones: preſbyteri curati aduocatos. Perſone
quoq ordinum ab illis originem habuerunt: naꝫ
preſbyteri vices gerunt edilium: diaconi quater-
nionum. ſubdiaconi duũuirorũ: exorciſte queſto-
res imitantur: oſtiarij aule ianitores: lectores car-
minum relatores: accoliti carminum ſcriptores.

Epũalis ordo q̃drip̃tit⁹ eſt.

Sane epiſcopalis ordo ſm Iſido.xxj.diſt.cleros
quadripartitus eſt vcꝫ in patriarchis: archiepiſco
pis: metropolitanis atq ep̃is. Ap̃lica autẽ fides
ſicut ait Anacletus papa.xxij.diſt.ſacro. caput et
cardo eſt aliarũ: qm̃ ſicut oſtiũ cardine regitur: ſic
illius auctoritate oẽs eccleſie reguntur et inde di
cti ſunt cardinales ꝑ quos tota eccl'ia ſicut oſtiũ
per cardinalẽ gubernat̃. Illius autem prelat⁹ pa
pa.i.pater patrum vocatur et vniuerſalis: q2 vni-
uerſe eccleſie principatur. et apoſtolicus: quia pri
cipis apoſtolorũ vice fungitur: ⁊ ſummus ponti-
fex: quia caput eſt oim̃ pontificũ: a quo illi tanq̃
a capite mẽbra deſcendũt: et de cuius plenitudi-
ne oẽs accipiunt quos ipſe vocat in partem ſolli-
citudinis non in plenitudinẽ poteſtatis. extra de
vſu pallij. ad honorẽ. Hic eſt Melchiſedech cui⁹
ſacerdotiũ nõ eſt ceteris cõparatum. Patriarcha
vero greca lingua ſummus patrũ interpretat̃: q2
primum.i.apoſtolicũ retinet locũ.xxj.di. cleros. et
ideo q2 ſummo honore fungitur tali noie cenſetur
ſicut romanus ꝯſtantinopolitanus antiochenus
alexãdrinus Hieroſolymitanus. Dicitur etiã pa-
triacha quaſi pater arche.i.eccleſie vel pater pa-
trum princeps. Archos enim grece princeps inter-
pretatur latine. hic eſt Moyſes qui aaron in pon
tificem oleo cõſecrauit. Archiepiſcopus greco vo
cabulo dicitur eo ꝙ ſit ſummus ſeu princeps epi
ſcoporum. Tenet em̃ vicem apoſtolicã ⁊ preſidet
tam metropolitanis q̃ ceteris ep̃is Metropoli-
tani ſeu metropolite a menſura ciuitatũ vocãtur:
ſingulis em̃ prouincijs preeminent quorũ auctori
tati ⁊ doctrine ceteri ſacerdotes ſubiecti ſunt ſine
quib⁹ nihil reliq̃s ep̃is agere licet. Sollicitudo et
totius ꝓuincie ipſis cõmiſſa eſt. vnde Pelagius
papa ait.v.q.iij.ſcitote. Scitote certã eſſe prouin
ciã que habet decẽ aut vndecim ciuitates ⁊ vnũ
regem: ⁊ totidẽ minores poteſtates ſub ſe: ⁊ vnũ
metropolitanũ alioſq ſuffraganeos decẽ vel vn-
decim iudices ep̃os. Ad quorum iudiciũ omnes
cauſe epiſcoporum reliquoꝝ ſacerdotũ ac ciuita-
tum referantur. Omnes autem ſuperius deſigna
ti ordines epiſcoporum ⁊ ſuperiorum vno codẽq
vocabulo epiſcopi nominantur. Sed priuato no-
mine quidã vtuntur propter diſtinctionẽ poteſta
tuũ quã ſingulariter acceperũt. Epiſcopatus vo
cabulũ vnde dictum ſit ſub tit. de ep̃o dicet̃. Por-
ro ſm Anacletum papã.xcix.diſt. prouincie. Pri
mates et patriarche diuerſorum nominũ: ſꝫ eiuſ-
dem forme atq officij ſunt. Et ideo quidam pri-
mates vſurpant ſibi nomen patriarche vt aquile
gienſ. ⁊ gradenſ. Primatia autem dicta eſt a primi
tijs conuerſionis ad fidem. ¶ In concilio quoq
affricano eadem diſtinctione prima ſtatutum eſt
ne prime ſedis epiſcopis princeps ſacerdotũ aut
ſummus ſacerdos aut aliquid huiuſmodi ſed tã-
tum prime ſedis ep̃s appelletur. Pelagius etiam
papa ſtatuit eadẽ diſt. nullus. vt nullus patriar-
charum vniuerſitatis vocabulo vnq̃ vtatur: nec
aliquis in ſuis epiſcopis vniuerſalem nominet il-
lum: quaſi ſi vnus patriarcha vniuerſalis dicitur
patriarcharũ nomẽ ceteris derogatur ⁊ ſubtrahi
tur. Ad hoc ſummoꝝ pontificum preſulũ atq re-
liquoꝝ ſacerdotum inſtitutio in veteri teſtamẽto
ſumpſit exordium ⁊ in nouo eſt plenius conſum-
mata.xvj.diſt.§.j. Summi namq atq minores ſa
cerdotes a deo per moyſen inſtituti ſunt vt ꝑpe-
tuus eſſet cultus tabernaculi per ſucceſſiones eo
rum a filijs iſrael. Exo.xxviij. Dauid aũt miniſte-
ria domus dei amplians ianitores inſtituit ⁊ can
tores. Salomon exorciſtas inuenit: ſicut ſub titu.
de ſacerdoce dicetur. Hec omnia eccleſia in nouo
teſtamento imitata eſt vt iam dictum eſt. Habet
em̃ ianitores quos oſtiarios appellamus pro cã-
toribus vero lectores ſimul ⁊ cantores inſtituit.
Exorciſtas etiam nomine et officio antiquo ma-
nente recipit pro filijs aarõ. Oẽs infra ſummũ põ
tificem ſacerdotiũ adminiſtrantes conſecrati ſũt
inter quos quedã diſcretio eſt exorta vt alij appel
lentur ſimpliciter ſacerdotes: alij archipreſbyteri:
alij epiſcopi: alij archiepiſcopi ſeu metropolite:
alij primates: alij patriarche: alij ſummi pontifi-
ces vt premiſſum eſt. que diſcretio maxime a gen
tilibus introducta eſt qui ſuos flamines: alios ſim
pliciter flamines: alios archiflamines: alios ꝓtho
flamines.i.primates appellabant: hi in capite pi-
leum habebãt in quo erat breuis virga qua a car
nibus ſacrificioꝝ aues arcebant. Pileum autem
ipſum deſuper aliquid lane habebat qđ cum per
eſtum ferre non poſſent filũ tm̃ in capite ferre ce-
perũt. vnde a filo quo vtebant̃ flamines dicti ſũt
quaſi filamines. Verũ feſtis diebus filo depoſito
pro ſacerdotij eminẽtia pileũ imponebãt. Maio
rũ quoq ⁊ minorum ſacerdotũ diſcretio in nouo
teſtamẽto ab ipſo chriſto ſumpſit exordium: qui
apoſtolos pro maioribus: diſcipulos pro minori-
bus ſacerdotibus inſtituit. Petrum vero in ſum-

Prima-tes ⁊ pa triarche diuerſo-rũ noim ſꝫ eiuſdẽ forme at q officij ſunt.

mum ſacerdotem elegit. Apoſtoli etiam eandem
formam ſecuti in ſingulis ciuitatibus epiſcopos
et preſbyteros ordinauerunt prout ſub titu. de ſa
cerdote dicetur. Leuitas vero ab apoſtolis legi=
mus ordinatos. vnde Cyprianus ait. xciij. di. dñs.
Meminiſſe debent diaconi qm̄ epiſcopos ⁊ pre=
poſitos dñs elegit. Diaconos autē poſt aſcēſum
dñi in celum apoſtoli ſibi conſtituerunt: ſubdiaco
nos ⁊ accolitos tempore ꝓcedēte eccleſia ſibi con
ſtituit. Et ſic canon clementis pape teſtaī. lxxx.
diſtin. quibus beatus Petrus epiſcopos prima=
tes vel patriarchas in illis ciuitatibus poni prece
pit: in quibus olim apud ethnicos ſiue gentiles
erāt flamines eoꝝ atq; prime legis doctores. In
quibus vero olim apud eos erāt eoꝝ archiflami=
nes: quos minores reputabāt q̃ dictos primates
eoꝝ archiepiſcopos inſtitui precepit: ⁊ in ſingu=
lis reliquis ciuitatibus ſingulos epiſcopos. Ana
cletus quoq; papa ca. di. epiſcopi. inſtituit preſby
teros per caſtella ⁊ villas poni et ordinari. Cete=
rū in leui. legitur voce ſuperna ad Moyſen dictū
eſſe. Loquere ad aaron homo de ſemine tuo per
familias qui habuerit maculā non offerat panes
deo ſuo: nec accedat ad miniſteriū eius ſi cec⁹ fue
rit: ſi claudus: ſi paruo vel grandi vel torto naſo:
ſi fracto pede: ſi mancus: ſi gibbus: ſi lippus: ſi al=
buginē habens in oculo: ſi iugē ſcabiē: ſi impeti=
ginē in corpore: ſi pōderoſus: ſi languidus: qꝛ indi
gnū eſt date deo qđ dedignatur homo. lxxi. diſt.
hinc eſt. ⁊ .c. ſequēti in quo inſtituiī quales a cle=
ricatu ſint repellēdi. Dicuntur aūt clerici a cleros
grece qđ eſt ſors ſeu hereditas latine quaſi ſint
de ſorte dñi: vel quaſi dñs eoꝝ ſit. Iuxta illud ꝓ=
phete. Dñs pars hereditatis mee ⁊c. xij. q. j. cleri
cus. ⁊ .c. qui. extra de preben. cum ſm̄. Ex quo pa
tet ꝙ nihil extra deū habere debēt: ſed ſolum deci
mas primitias ⁊ oblationes que ſunt hereditates
dñi accipiant ſiue quaſi ſint ſorte electi. In veteri
namq; teſtamēto ⁊ apud gentiles ⁊ clerici ⁊ ſacer
dotes ſorte et liberis eligebantur et in nouo teſta
mento Mathias ſorte electus eſt. Primus autē
clericus factus eſt petrus. Iginius papa decim⁹
a beato Petro cōpoſuit clerū. ⁊ diſtribuit gradus
Circa coronam clericorum tria attendenda ſunt
ſcilicet capitis abraſio: capilloꝝ detruncatio ⁊ for
me circulatio. Ad capitis abraſionē tria ſequitur
ſcʒ mundicie cōſeruatio deformatio ⁊ denudatio.
Mūdicie cōſeruatio: qꝛ ex capillis ſordes in capi
te aggregātur. Deformatio: quia capilli ad orna=
tum ſunt ſignificat ergo tonſura mundā ⁊ nō for
mabilem vitam. i. ꝙ clerici debent habere mundi
ciam mentis interius ⁊ non formabilem vitam id
eſt non exquiſitum habitum interius ſm̄ Dio=
nyſium in eccleſiaſtica hierarchia. Raſura quoq;
et tōſura capillorū eſt depoſitio omniū tēporaliū.
Clerici eñ victu ⁊ veſtitu contēti oīa communia
habere debēt. j. q. j. clericus. ⁊ .c. dilectiſſimus. Vñ
contra apoſtolum comā non nutriant: ſed caput
deſuper in modū ſphere radant. xxiij. di. prohibi=
te. Denudatio autē ſuperioris partis capitis nul=
lum debere eſſe medium inter nos et deum demō
ſtrat vt reuelata facie gloriam domini libere con
templemur. Rurſus radimus caput relictis in
ferius in modum corone capillis: quia caput men
tē ſignat: capilli ꝓ ſeculares cogitationes. Sicut
ergo caput mundatur ſuperius a capillis ita mēs
noſtra dū ſuperiora. i. celeſtia cogitat a ſecularib⁹
cogitationibus mundari debet: ſed pars inferior
capillos habet: quia non eſt prohibitum aliquan
do de ſecularibus cogitare ſine quibus vita pre=
ſens duci non poteſt. j. q. j. ſi quis obiecerit. Cir
ca detrūcationem capillorum notandū eſt ꝙ illa
ſignificat ꝙ clerici oēs ſuperfluas cogitatiōes de
bent a mente abſcindere. Abtonſo igitur capi
te et patentibus auribus incedere debēt ne capil=
li creſcendo aures operiant et oculos impediant.
xxiij. di. non liceat quoniam prouidendum eſt ne
ſeculares cogitationes aures et mentis oculos im=
pediendo nos ad ſecularia trahāt. vnde capillos
ſuper aures tondeamus vt quinq; capitis ſenſus
expeditos ad dei ſeruitium habeamus. Bene
igitur ad Ezechielem dicitur. xliiij. c. Sacerdotes
caput ſuum non radant: neq; comaʒ nutriant ſed
tondentes attondeant capita ſua. Siquidē vt ait
Greg. in paſto. li. ij. c. xvij. Capilli in capite exterio
res ſunt cogitationes in mente qui dum ſuper ce=
rebrum inſenſibiliter oriūtur curas vite preſentis
exprimunt: que quia ex negligenti ſenſu importu=
ne aliquando prodeunt: quaſi non nobis ſentien=
tibus procedunt. Quia ergo ſacerdotes qui ſunt
ſacri fidelium duces ſollicitudines exteriores ha=
bere poſſunt: nec tamen eis vehementer incūbere
debent: recte caput radere et comam prohibentur
nutrire: vt cogitationes cordis de vita ſubditorū
nec a ſe funditus amputent: nec rurſus ad creſcē=
dum nimis relaxent. Et bene ſubditur. Tōdētes
attondeant capita ſua vt videlicet cure tempora=
lis ſollicitudines ⁊ q̃ntum neceſſe eſt prouideant ⁊
tamen reſcindantur citius ne imoderatius excre=
ſcant. Dum ergo per adminiſtrationem exteriorū
prouidentia corporum vita protegitur: ⁊ rurſum
per moderatam cordis intentionem non impedi=
tur. capilli in capite ſacerdotis reſeruantur: vt cu
tem cooperiant: ⁊ reſecantur ne oculos claudant.
Circa forme circulationem ſeu coronam ſciē=
dum eſt ꝙ fit propter multa. Primo in ſignum ꝙ
chriſtus rex noſter ſeipſum in ara crucis oblatur⁹
ſpineam coronam portauit. Unde et nos qui per
eandem paſſionem ſaluari deſideramus domini=
ce paſſionis ſignum id eſt formam ſpinee corone:
quam ipſe vt ſpinas peccatorum noſtrorū aufer=
ret in paſſione portauit in capite in verticibus no
ſtris portamus: vt ſicut ille pro nobis ſic ⁊ nos ꝓ
illo irriſiones ⁊ opprobria paratos eſſe libenter
ſufferre monſtremus. Secundo circulus ca=
pillorum virtutem equalitatis vndiq; rationi con
ſentientem deſignat: tūc enim temporales res be=
ne cogitantur: ſi conueniant rationi. Tertio cir
cularis figura fit quia hec figura non habet prin
cipium neq; finem per quod datur intelligi ꝙ cle=
rici ſunt miniſtri dei qui nō habuit principiū neq;
habebit finem. Quarto hec figura nullum ha

Anacletus papa inſti=
tuit pſbiteros p
caſtella
⁊ villas
poni et
ordinari.

Detruncatio ca
pillorum
clerici
q̄d ſigni
ficant.

bet angulum per quod ſignificatur ꝙ clerici non
debēt habere ſordem in vita: qm̄ vbi angulus ibi
ſordes vt dicit Bernar. ¶ Et ꝙ debēt habere ve
ritatē in doctrina: quoniam veritas angulos non
amat vt dicit Hiero. ¶ Quinto quia hec figura
omnium figuraruꝫ eſt pulcherrima. Unde in hac
deus celeſtes creaturas fecit per qđ ſignificatur
ꝙ clerici debent habere pulchritudinem interius
in mente ⁊ exterius in conuerſatione. ¶ Sexto qꝛ
hec figura eſt omniū ſimpliciſſima. Nam ſecundū
Auguſtinum nulla figura ex vna linea tātum cō
ſiſtit niſi ſola circularis que vnica linea clauditur
per quod ſignificatur ꝙ clerici debēt habere ſim-
plicitatem columbinam. Iuxta illud. Eſtote ſim
plices ſicut colūbe. v. q. j. ex merito. ¶ Septimo
corona clericos eſſe ſpecialiter regnū dei demon-
ſtrat. Ipſi namqꝫ ſm̄ Hier. xij. q. j. deo ſunt reges
⁊ ſacerdotes. i. regales ſacerdotes ⁊ ſunt reges id
eſt ſe ⁊ alios in virtutibus regentes ⁊ ita in deo re
gnum habent. ¶ Sane raſura capitis clericoruꝫ
fit ſicut ait Beda in hyſtoria anglorum in memo
riam eius: qꝛ cum beatus petrus in antiochia pre
dicaret abraſerunt ſummitatem capitis eius in
contumeliam nominis chriſtiani ⁊ dominice paſ-
ſionis: quod quidem hodie toti clero in honorem
Tonſure eccleſiaſtice vſus vnde exortus. traditur. Fuerunt tamē qui dicerent ꝙ tonſure ec
cleſiaſtice vſus a nazareis qui omnia veteris le-
gis cuſtodiunt exortus eſt. xxiij. q. iij. verſi. naza-
rei. Hi enim prius crine ſeruato denuo. poſt ma-
gne vite continentiam caput radebāt: ⁊ capillos
in ignem ſacrificij mittebant vt perfectionem de-
uotionis ſuo dn̄o conſecrarent quorum exemplo
ab apoſtolis introductū eſt: vt ⁊ nazarei ac ſancti
dei crine precon'o innouentur q̄uis olim xp̄iani
a iudeis quaſi in opprobriū nazarei vocarentur
pro eo ꝙ ſaluator noſter a vico quodā galilee na
zarenuꝫ appellatus eſt. Poteſt etiam dici ꝙ vſus
tonſure a lege occaſionem trarit. Sacerdos nāqꝫ
legis tyaram. i. pileum ex byſſo in modum medie
ſphere in capite: rex vero coronam geſtabat: pars
vero capitis raſa tyaram: circulus crinium deſi-
gnat coronā ad notandū ꝙ inſtituit eos deus ge
nus electum et regale ſacerdotium. Rurſus lex
coronam quatuor digitorum ſuper menſam ⁊ de
ſuper aureolam fieri iubebat. Ceterū ad Ezechie
lem dominus dicit. Sume gladium acutum: ⁊ e-
duc per caput tuum ⁊ barbam: longitudo namqꝫ
capillorum multitudinem ſignificat peccatorum.
Hinc igitur clerici barbas ſibi radere informan-
tur. Raſio namqꝫ pilorū barbe que ex ſuperfluis
ſtomachi prouenire dicunť humoribus, deſignat
ꝙ vitia ⁊ peccata que in nobis ſuperflua ſunt re
ſecare debemus. Radim⁹ eñ barbas vt per inno
centiam ⁊ humilitatē puri videamur: et angelis
qui ſemper in iuuenili etate florent coequemur.
In ieiunijs tamen quādoqꝫ capillos creſcere per
mittimus: qꝛ cogitationes que cōtra deū nō ſunt
vt eſt eccleſiā edificare agruꝫ colere ⁊ ſimilia que
tēpore abſtinētie fieri ſolent prohiberi nō debent.
Cōci. carthagi. ſtatuit extra de vita ⁊ ho. cle. cleri
ci. xxiij. di. ſi qđ vt clerici neqꝫ comā nutriāt neqꝫ

barbam. ¶ Ordinantur autem clerici vt deo ſer-
uiant nec de cetero ſeruiant mundo neqꝫ glorie
mundi. Debent ergo offerre corpora ſua hoſtiam
viuentem ſanctam deo placentem. Unde apoſto-
lus ad romanos. Confundantur omnes qui glo-
riantur in ſtultitia ſua id eſt in gloria mundi que
non eſt vera gloria: ſed ymago glorie. Quare au-
tem ordinandis manus imponatur dicetur in tra
ctatu de diacono. ¶ Ordinantur in quatuor tem Clerici quatuor tēporibus ordināť.
poribus: ideo quia ſacerdotes ⁊ alij clerici locum
in eccleſia obtinent quem leuite in populo iſrael
obtinuerunt: quos ſicut in libro numerorum legi
tur dominus pro primogenitis recepit ⁊ eos i egy
pto dum primogenita egyptiorū interficerentur
cuſtodiuit: primogenita vero quaſi quedam pri-
mitie ſunt. Unde quaſi primitias domino offeri-
mus cū aliquos ad ſacros ordines conſecramus.
Cōueniēs igitur eſt vt in primitijs tēpoꝝ. ſ. i qua
tuor tēporibus primitias hominū offeram⁹. Rur
ſus ideo in quatuor tēporibus vt quatuor virtuti
bus exornēť: ⁊ ſub quatuor euāgelijs ſeruire xp̄o
et eccleſie moneātur. In vere vt virtutib⁹ floreāt
In eſtate vt fructus afferāt. In autūno vt fruct⁹
bonoꝝ operū metant. In hyeme vt collectos cō-
ſeruent in horreo ⁊ eis fruantur in dn̄o. Et vide i
ſexta parte ſub ſabbato poſt dn̄icā. xvij. Ideo au
tem potius in ſabbatis quatuor tēporū q̄ i quar-
tis vel ſextis ferijs fiunt ordinationes: qꝛ illa dies
ſpiritui ſancto conſecrata eſt cuius dona in ordini
bus recipiūtur: preceptum eñ eſt a priori populo
ſabbatū celebrare ad hoc vt hoc eſſet figura ſan-
ctificationis ſpūſſancti. Uñ Exo. xvj. c. Requies ſab
bati ſanctificata eſt dn̄o. Et iterū. Cuſtodite ſab-
batū meū ſanctū eſt enim mihi: quia erit ſignum
inter me ⁊ vos i generationib⁹ veſtris. Exo. xxxj.
⁊ xxxv. cap̄. Preterea nūq̄ legimus in geneſi ſan-
ctificationē fieri, per oēs priores dies: ſed de ſab-
bato ſolum dictū eſt. Sanctificauit deus diē ſab-
bati: fiunt etiā ſabbato in ſignū ꝙ ordinandi de-
bent habere ſabbatuꝫ peccatoris: vt tādē trāſeāt
ad ſabbatum eternitatis. Ordinatio autē que fit
in ſabbato ſequentis diei eſt: figurat eñ ſacerdo-
tes ordinatos eſſe miniſtros diuerſoꝝ dominico
rū ſacramētoꝝ. Ideoqꝫ fit hora nona: qꝛ iam illđ
tēpus ad dn̄icū diē. ſ. reſurrectionis intelligiť per-
tinere. lxxv. di. quia partibus. extra de tēpo. or. li-
teras. Ordinandi eñ ad xp̄i ſimilitudinē ſabbato
reſurrexiſſe intelliguntur. Cōgrue igiť in hac die
ſcꝫ dominica celebrantur miniſteria ſacerdotaliū
benedictionū in qua ſunt collata cariſmata gra-
tiarum: in ea enim dominus reſurrexit: i ea apl̄is
inſufflauit ſpiritumſanctū dicēs. Accipite ſpiritū
ſanctū quoꝝ re. pec. re. eis. In hac promiſſus ſpi-
ritusſanct⁹ aduenit. Recte ergo ad eā benedictio-
nes ſacerdotales dirigimus: vt cū apoſtolis hyla
riter cātare poſſim⁹. Ueni ſancte ſpirit⁹ reple tuo-
rum corda fidelium ſcꝫ ordinatorū. Fiunt etiā or-
dinationes in ſabbato medie ebdomade quadra
geſime qua cantatur. Sitiētes. lxxv. di. c. ſi. lxxij.
ca. principali. xvj. q. j. in parrochijs. ⁊ etiā in ſabba
to ſancto. Ueruntamen vſqꝫ ad tempora Simplis

tij pape romani pontifices dicuntur ſemper in de
cembri ordines celebraſſe. vt dicetur in.vj.parte
ſub ſabbato poſt.xvij.dominicam. Unde ⁊ tunc
officia plena inueniuntur quod in alijs non con-
tingit. In ſabbato vero ante penthe. ordines ſa-
cri non conferuntur: quia in ſequēti tunc ſeptima
na recepta ſpiritusſancti gratia celebrantur. So-
lus autem romanus pōtifex poteſt ſubdiaconos
facere in diebus dominis.extra de tempo.ordi.ca
pi.j. Alij prelati poſſunt in diebus dominicis ſolū
minores conferre ⁊ virgines conſecrare. Si autem
vigente neceſſitate in die dominica ordinatio fiat
quia forte perfici non potuit in ſabbato debet hoc
fieri ieiunio continuato: tam ab ordinando ꝗ̄ ab
ordinatore: quia tunc propter continuationē ieiu
nij fingitur vna dies.extra de tempo.ordi.literis
lxxv.diſt.quod patribus. ⁊ .c.ſequen. ¶ Ceterum
in quibuſdam locis habentes feſta ſuarum eccle-
ſiarum in ſabbatis quatuor temporum transferre
dicuntur ieiunium in precedentem ſeptimanā ob
honorem ſuarum feſtiuitatum: ſed dicim⁹ nec hoc
eis licere: nec tunc poſſe ordines celebrari. Me-
lius igitur eſſe feſtiuitates ipſas transferri. de hoc
dicetur in.vj.parte ſub quarta feria tertie ebdo-
made aduentus. Qua die ⁊ hora fiat epiſcoporū
conſecratio ſub titu. de epi. dicetur. ¶ Illud etiā
conſiderandum eſt ꝙ ſacerdotes diaconi tantum
nominantur ab apoſtolo in epiſtola: eo ꝙ ipſi pre
cipue in miniſterio altaris neceſſarij ſunt. Ceteri
vero ordines poſt ea adiecti ſunt pro vtilitate mi-
niſterij: quia propter multitudinem credentium ri
te per illos non poterat adimpleri. Unde ſm Am
bro. illorum ordinatio precipue circa altaria cele-
bratur: et pro eis epiſcopus ante altare proſterni-
tur. Alij vero nequaꝗ̄ ad altare ordinantur eo ꝙ
nec ad altaris miniſteria ſtatuuntur: ſed alia offi-
cia implent ſiue cantando: ſiue legendo: ſiue alia
ſeruicia faciendo: omnes tamen querunt faciem
prelati.i. preſentiam domini vt valeant in primo
genitis hereditare ad inſtar Jacob qui ſibi fra-
tris primogenita vendicauit. Et attende ꝙ in qui
buſdam eccleſijs immediate poſt collationem cu
iuſlibet ordinis cantatur reſponſorium vel tract⁹.
prout apparet in libro pontificali per nos edito: ⁊
bene: ad denotandum ꝙ ordinati in lectione iam
lecta inſtructi ad ſollicitudinem ⁊ laborem que ꝑ
reſponſum et tractum ſignificātur vocant̄. Quia
vero de virginum conſecratione mentio facta eſt
videndum eſt primo quibus diebus benedican-
tur. Secundo quid ſignificent que in eorum bene
dictione aguntur. Benedicuntur autem in domi
nicis diebus et in diebus epyphaniarum ⁊ in al
bis paſchalibus et in feſtis apoſtolorum vt ſpiri
tusſanctus ſuper eas ſimplices vt columbas de
ſcendere videatur: vt per apoſtolos qui morē vir
ginitatis eccleſie primo tradiderunt quaſi per pa
ranymphos ſponſe domino conſecrentur. ¶ Se
quitur videre quid ſignificent que in earum bene
dictione aguntur: ⁊ licet oīs aīa deo deſponſetur
per fidem. Unde Oſee.ij. Spōſabo te mihi in fide
virgines tn̄ ſpecialius xp̄o deſpōſari dicunt̄: quia

Sol⁹ romanus pōtifex pōt ſubdiaco-nos facere in diebus dñicis.

earum caro carni xp̄i familiarius ſe cōformat: pro
eo ꝙ illa ſicut nec caro chriſti corruptionem ſenſit
Et inde eſt ꝙ virgines ſequūtur agnum quocū-
ꝗ̄ ierit. Apoca.xiiij. Sane virgines benedicende
ſub papilione vel aliquo alio loco ſtant incluſe ꝗ̄
archipreſbytero vel alio ante euangeliū alta vo-
ce cantāte. Prudentes virgines ⁊c. cum cereis ar
dentibus in manibus nudis capitibus exeūt ob-
uiam epiſcopo ⁊ eccleſiam ingrediuntur. Siqui-
dem cereos accenſos ferunt in manibus. Juxta
illud Luce.xij. Sint lumbi veſtri precincti: et lu-
cerne ardentes in manibus veſtris: vt oſtendant
ſe imitari prudentes virgines que ornauerunt lā
pades ſuas et exierunt obuiam ſpōſo: ſpōſus nā
ꝗ̄ earū eſt chriſtus quem pontifex eius vicarius
repreſentat. Lucernas quidem ardentes in mani
bus tenere eſt per bona opera exemplum proxi-
mis mōſtrare. Juxta illud Luce.xxv. Luceat lux
veſtra coram hominibus vt videant opera veſtra
bona ⁊c. Egreſſus vero earum de papilione ⁊ in
greſſus in eccleſiam deſignat ꝙ per ſuſcipiendam
benedictionem ⁊ a chriſto deſponſationem: de er-
gaſtulo ⁊ erumnis ac tenebris preſentis vite falla
cis ad celeſtis regni libertatem gaudium ac clari
tatem ⁊ ad superni regis thalamū trāſducuntur.
Unde in cāticis. Ueni electa mea ⁊ ponam in te
thronum meū. Nudis capitibus obuiam veniūt:
⁊ pontifex cantādo dicit illis. Uenite. ⁊ ipſe can-
tando ſimiliter reſpōdēt: ⁊ nūc ſequitur ad repre
ſentandū quod in canticis legitur. Surge amica
mea ſponſa mea oſtende mihi faciem tuam ⁊ ſo-
net vox tua in auribus meis. ¶ Rurſus denuda
tio capitum depoſitionem ⁊ abrenunciationē mū
danorū congrue deſignat. Nudato etiā capite ec
cleſiā ingrediuntur: ad notandū ꝙ velut formoſe
⁊ ſponſo placide in ipſius ſponſi tabernaculum
introducuntur. Juxta illud in canticis. Nigra ſum
ſed formoſa: ⁊ introduxit me rex in tabernaculum
ſuum. Ter autē dicitur eis: venite: ad notandum
ꝙ ad hoc tripliciter debent venire ſcilicet per ab-
dicationem proprietatis: per votum caſtitatis: et
per ſponſionem obedientie. Debent quidem ve-
nire. Primo per abdicationem proprietatis de cō
uerſatione mundana: de ſeruitute egyptiaca: de
carcere: de laqueis: ⁊ de retibus. vnde pſalmus.
Cadent in retiaculo eius peccatores. Et Sapiē.
xiiij. Creature dei facte ſunt in tentationem ani-
me hominū ⁊ in muſcipulā pedibus inſipientiū.
Secūdo debent venire per votum caſtitatis de le
ctatione carnali: ⁊ de immūditia ⁊ de loco toxica-
to: de quo ſi quid anima ſumit: ⁊ per penitentiam
non reijcit moritur morte eterna. Tertio per ſpon
ſionem obedientie de propria voluntate ſicut de
corruptione ⁊ de clibano accenſo: ⁊ de babyloni-
ca fornace: ⁊ ideo cum pueris qui erant in forna-
ce illa dicūt. Et nūc ſequimur ī toto corde ⁊ time
mus te: ⁊ querimus faciē tuā. Danielis tertio pa
rum ante pſal. Benedic. de quolibet autē iſtorum
excūdū eſt firmo cordis propoſito ſolēniori voto
⁊ toti⁹ vite pſeuerātia. Et he ſunt quaſi tres die-
te. Exo.tertio. Uiam trium dierū ibimus in ſolitu

Uirginibus ter dicit̄ venite: de quib⁹ ꝑ ordinem vide.

dine. Quas tres dictas premiſſe tres vocationes tripliciter facte deſignāt. Qr vero poſt ſuſceptū tam laudabile propoſitum reſtant inſidie ⁊ tēta=tiones demonū atq3 acerrima contra mūdum carnem et demones certamina: ⁊ inſuper regularis obſeruantie difficultas: que muliebris infirmitas ſufficienter per ſe ſuſtinere non poſſet: ideo diuinū auxilium et ſanctorum ſuffragia per letaniā3 que ſubiicitur implorantur. Conſequenter deponunt veſtes veteres ⁊ induunt nouas benedictas: ad notandū q͛ in hoc propoſito vetus homo exuit: et nouus induitur: qui ſicut legit͛ Ephe.iiij. Creatus eſt in iuſtitia ⁊ ſanctitate veritatis: ⁊ debent eſſe veſtes munde ⁊ candide ad ſignificandum q͛ quia dei filio deſpōſantur: debent de cetero ſe mūdas ⁊ ſanctas abſq3 macula preſeruare vel cōſer=uare. Iuxta illud apoſtoli. Deſpondi enim vos vni viro virginē caſtam exhibere chriſto. hec enim candor ſeu mundicia veſtis oſtendit. Unde eccle=ſiaſtes.ix.ca. Omni tempore veſtimenta tua ſint candida: ⁊ hoc eſt ſumptum a beata Cecilia q̄ ex=terius veſte fulgebat: intus caſtitate nitebat: ⁊ ab angelis qui in chriſti reſurrectione viſi ſunt in ve=ſtibus albis. Uel ſi ſit niger habitus ſignificat carnis mortificationē: qr cū xp̄s ſponſus ſuus mor=tuus eſt p ipſis: debēt ⁊ ipſe cōmori p illo. Unde gal͛ v. Qui xp̄i ſunt carnē ſuā crucifixerunt cū vi=tijs et ꝯcupiſcentijs. Et Roma.vi. Si cōplantati facti ſumus ſimilitudini mortis xp̄i ſimul ⁊ reſur=rectionis erimus. Rurſus nigredo habitus eſt cō=tēptus virilis amplexus. ¶ Subſequēter indute veſtibus benedictis verſus cp̄m veniūt quaſi ipſo actu dicant. Regnū mundi ⁊ oēm ornatum ſeculi contēpſimus propter amorē dn̄i noſtri ieſu xp̄i ⁊c.

Uela ſuꝑ ſcapulas ⁊ pectora virginū depēdētia q̄ cū ſigno crucis carū capitib⁹ ipoūt/ q̄d ſignificant.

¶ Uela quoq3 ſuꝑ ſcapulas ⁊ pectora depēdētia ex inſtitutione Sotheris pape cum ſigno crucis earum capitib⁹ imponunt͛. Primo ad ſignificādū q͛ pro chriſto debēt mundū humiliter corde ⁊ opere ꝯtēnere ⁊ ſenſus velare ac memoria paſſionis xp̄i munire ne ad mūdana laſciuiendo hereāt: vel illa ad illorū3 ſenſus intrent. Iuxta illud Gal͛.v. Mihi mūdus crucifixus eſt ⁊ ego mūdo: ſecūdo velantur: qr non ſunt imago dei.xxxiij.q.v. mulie=rem. Tertio vt oſtēdantur ſubiecte. Quarto vt il=licite cunctis viris appareant. Quinto ne ſpecies earū occaſio inſpectorib⁹ ſit peccandi: qr p̄s. aīt. Dn̄e delectaſti me cū factura tua ⁊ creature dei fa=cte ſunt in tentationē vt premiſſum eſt. Uelū ergo eſt ſignū pudoris ⁊ futuri honoris. ¶ Deinde qr xp̄o deſponſantur qui eſt alpha ⁊ o. i. principiū ⁊ finis: ideo datur ei anulus qui eſt rotūdus princi=pio ⁊ fine carens. Et ponitur in quarto digito ex quo vena quedam ſanguinis ad cor protēditur: vt ſciat ſe ſponſum ſuū xp̄3 toto corde debere dili=gere ⁊ ei inſeparabiliter adherere. Poſtremo ve=ro corone capitibus earū imponūtur. Iuxta illud in canticis. Ueni ſponſa xp̄i ⁊ accipe corona3 ⁊c. ad notandum q͛ quando virgo per conſecrationē ſummo regi deſponſatur regina efficitur. id eſt ſe et alios in virtutibus regens. Unde prouer.i. Ut addatur gratia capiti tuo et torques collo tuo.

In qua coronatione pontifex cantat illud canti=cum letitie. Ueni electa mea ⁊c. tāq3 celeſtis ſpōſi paranymphus. Et hinc eſt q͛ illarum amici ⁊ conſanguinei in hac conſecratione letantur. Leo pa=pa primus inſtituit in concilio calcedon̄. qđ ipſe celebrauit ſolas virgines debere velari. Quia ve=ro in premiſſis de velo mētio facta eſt: ideo notan=dum eſt q͛ velum aliud eſt ꝯuerſionis: aliud con=ſecrationis: aliud pfeſſionis: aliud ordinationis: aliud prelationis. Uelum conuerſionis aliqua de ſeculari vita: ad religionem tranſiens aſſumit: et tunc ſi per annū inter velatas ſteterit vlterius exi=re nō poterit. extra de reg. vidua. ⁊ capi. ſtatuim⁹.

Uelum multiplex.

Uelū cōſecrationis a ſolis epiſcopis ſolis virgini=bus et ſolum in feſtis et dominicis diebus datur. Urgente tamen neceſſitate ſicut et baptiſmus of die dari poſſet.xx.q.i. deuotis. non datur etiā niſi in.xxv. anno illud recipientis niſi forte diſpenſa=tiue.lxxviij. diſtin. placuit. Uelum aūt profeſſionis ſuſcipitur a virgine quando continentiam profite=tur: non tamen ante.xij. annum ea.q.i. ⁊.q.ij. puel=la. quoniam nec ante illud tēpus benedicit͛ extra de regu. cum virum. Datur velum huiuſmodi cū benedictione ſolēni ⁊ cum letania extra eo. ex par=te. Hoc velum nullus epiſcopus dat viduis vel corruptis. vt. i. c. deuotis. in fi. ſed ipſummet de al=tari vt quidā dicunt aſſumunt.xxviij.q.i. viduas. extra de regu. virum. ſane virgo et nō vidua ideo ab epiſcopo velatur: quia virgo in hac deſponſa=tione typum gerit eccleſie que pura et virgo vni nupſit viro. i. chriſto. Et in ſignum huius rei vela=tur ab epiſcopo: quia a xp̄o recipitur in coniugiū. In cuius perſonam dictum eſt anulo ſuo ſubarra=uit me dominus. Sed vidua non gerit in tali fa=cto typum eccleſie ſicut virgo cum non ſit integra mente ⁊ corpore ſicut illa. Unde non ſic coniungi=tur chriſto vt repreſentet eccleſie coniunctionem quare non velatur. Preterea ſacerdos prohibetur ſecundis nuptijs intereſſe: ⁊ ſuper ſecundo nubē=tes benedictionē infundere. extra de ſecū. nup. c.i. prout dictum eſt in prima parte ſub titu. de ſacra=mentis. ſed hec vidua quaſi ſecundo nubit primo homini poſtea in pfeſſione chriſto. ideoq3 ei quaſi celebranti ſecundas nuptias non porrigitur velū conſecrationis nec etiā profeſſionis: ſed ipſa illud ſuſcipit de altari. Aiunt tamen quidam q͛ licet nō ab epiſcopo poteſt tamen a ſacerdote velo pfeſſio=nis vel conuerſionis velari. extra de regu. vidua. xx.q.i. deuotum. extra quod metus cau. c.i. a quo ſeu a cuius miniſtro habitum ſeu veſtem religio=ſam aſſumit.xx.q.i. vidua. extra qui cle. vel vo. cō=ſuluit. In libro tamen pontificali ſcđm ordinem romanum habetur benedictio vidue continentiā profitentis et veli eius. Nam et dominus ſarepta=nam viduam per heliam prophetam conſolatus eſt. Et vidimus in vrbe epiſcopum hoſtien̄. inter virgines benedicere duas viduas moniales. Ue=lum ordinationis olim diaconiſſe in quadrageſi=mo anno dabatur: vt poſſet legere euangelium in nocturnis.xxi.q.i. ſanctimoniales.xxvij.q.i. dia=coniſſam. in concilio tamen laudicen̄.xxxij. diſtin.

ctione.ca.ii. ſtatutum eſt: vt mulieres que apud grecos preſbytere appellātur: apud nos vero vi due aut ſeniores vniuire: aut matricurie appellā tur in eccleſia tanq̄ ordinatas conſtitui non debe re. Uelum prelationis olim abbatiſſis in quadra geſimo anno dabatur.xx.q.ii.iuuenculas.xxxi.q. i.quo modo. Illud autem ſciendū eſt q̄ ſacroſan cta mater eccleſia gradus et ordines habet diſtin ctos. Et romanus pontifex celebriter miſſarum ſo lennia agens ſex habens ſecum ordines clerico rum.ſ.epiſcopos preſbyteros: diaconos: ſubdiaco nos: accolitos: ⁊ cantores ipſo numeri ſacramen to perfectionem huiuſmodi officij manifeſtans. Senarius nāq̄ numerus pfectus eſt: vt in prohe mio tertie partis dicetur. Sed ⁊ ſex ordines mini ſtrorum fuiſſe in veteri legimus teſtamento. vide licet pontifices ſacerdotes: leuitas: nathineos: ia nitores: ⁊ pſallentes: quos ex maiori parte diſtin xit artaxerxes in epiſtola quam Eſdre ſcribe dixe rit dicens. Notum facimus de ſacerdotibus vni uerſis et leuitis cantoribus et ianitoribus et na thineis: et miniſtris domus dei: vt eis vectigal tri butum et annona nullatenus imponatur. Ordi nes vero eccleſiaſticos Siluester papa enumerat xxiij.diſtin.a ſubdiacono.⁊.i.q.vij.clericus. dicēs pōtifici pſbyter: pſbytero diacon⁹: diacono ſubdia con⁹: ſubdiacono accolit⁹: accolito exorciſta: exor ciſte lector lectori oſtiarius: oſtiario abbas: abba ti monachus: in omni loco obſequiū repreſentēt. Beatus quoq̄ Iſidorus.xxi.diſt.cleros.ita dicit generaliter clerici nuncupantur omnes qui in ec cleſia chriſto deſeruiunt: quorum gradus ⁊ nomi na ſunt hec. oſtiari⁹: pſalmiſta: lector: exorciſta ⁊c. mentionem enim faciens poſt alia de cantore. Et hi omnes gaudent priuilegio clericali. Uerūtamē quidam perfidi heretici ſacramentum ordinis cō dēnantes falſo mentiuntur q̄ eccleſia chriſti non habebat perſonas quas exorciſtas ceroferarios: lectores vel diaconos appellaret: ſed ſolum exor ciſtas demonum qui aduerſabantur Paulo nec ea que chriſtus fecit vel apoſtolus dixit pro tam vilib⁹ ſignificationib⁹ que infra ſequuntur fecit ⁊ dixit: ſed altiora et precioſiora que romana neſcit eccleſia demonſtrauit. ¶ Horum autem ordinū quidam ſunt non ſacri et quidam ſacri. Non ſacri ſeu minores ordines ſunt hi. cantoratus: pſalmi ſtatus: oſtiariatus: lectoratus: exorciſtatus: acco litatus: Sacri vero ſeu maiores ſunt iſti. ſubdiaco natus: diaconatus: preſbyteratus: epiſcopalis or do. ¶ Communiter autem aſſeritur ſeptem ordi nes fore quorum oſtiarius eſt primus: et ſacerdos vltimus propter ſeptiformē ſpūſſancti gratiā cui⁹ munere ſua officia proſequuntur. Si autem velis ad ſingulos ordines ſingula dona referre a timo re incipiens illum oſtiario deputabis ⁊ exinde ſin gula ſingulis referēs ſapiētiā preſbytero adapta bis. Hec ſunt ſeptem mulieres in quibus ſpiritus ſanctus habet hoſpitium ⁊ vnaqueq̄ illarū ſuum parat conuiuium. ¶ Burſus ſpiritualiter oſtiari⁹ eſt quicunq̄ ſpiritualiter alios in eccleſiam intro ducit.i. qui fidem predicando docet. lector eſt qui libet mores docendo' exorciſta orando accolitus illuminādo. ſubdiaconus humilitatem monſtran do: diaconus alios exortādo: ſacerdos ſeipſū ho ſtiā ſanctā deo offerēdo: epiſcopus ſacramēta mi niſtrando: de quolibet tamen ſeriatim ſpecialiter proſequamur.

Romanus pōtifex celebriter miſſarū agēs ſolēnia ſex hꝫ ſecū ordines clericoꝝ

¶ De cantore. Rubrica.

Nonnulli cecitate ignorantie ducti cā toratum de minoribus eſſe autumāt ordinibus pro eo q̄ vt iam premiſſū eſt in quibuſdam canonibus inter mi nores ordines fit mentio de cantore. falluntur tamen: quoniam nomen eſt officij et nō ordo: qui autem in veteri teſtamento cantores di cti ſunt hodie lectores vel pſalmiſte vocantur. ¶ Cantor itaq̄ vocatur qui vocem modulatur in cantu.xxi.diſtinc.cleros. cuius duo ſunt in arte muſica genera: precentor ſcilicet et ſuccentor: pre centor vocem premittit in cantu: ſuccentor canen do ſubſequenter reſpondet. Concentor vero dici tur qui conſonat. vnde qui non conſonat non con cinit nec concentor erit. Sane Dauid prophetarū eximius cultum dei volens ſolennius ampliare cantores inſtituit qui coram archa federis domi ni muſicis inſtrumentis ⁊ modulatis vocibus de cātarent: inter quos precipui fuerūt hemā: aſaph et ethā: ſed omnium primus hemam: cuius vicē nunc in eccleſia primicerius obtinet vel precentor qui cantoribus eſt prelatus. vnde legitur in para lipomenon. Iſti ſunt quos conſtituit Dauid ſup cantores domus domini ſtantes iuxta ordinem ſuum in miniſterio de filijs caphah. hemā cantor filius iohel ⁊ a dextris ſuis aſaph. filius barachie ad ſiniſtram autem etham filius cuſi. ¶ Porro debent cantores cantare conſonis vocibus ⁊ ſua ui modulatione concinere quatinus animos au dientium ad deuotionem dei valeant excitare. Uerum ſm Grego.xcij.diſtinctio. in ſancta. Ple rumq̄ in ſacro miniſterio dum blanda vox queri tur congrua vita negligitur. ⁊ cantor deum mori bus ſtimulat cū vocibus ppl'm delectat. Et Au guſti. libro confeſſio. Cum me magis mouet can tus q̄ res que canitur penaliter peccaſſe cōfiteor: et tunc me audiſſe cantantem. Ideoq̄ in eccleſia romana altaris miniſtri cantare non debent. ſo lumq̄ euangelice lectionis officium intra miſſa rum ſolennia exoluant. Et apoſtolus ait: cantan tes et pſallentes in cordibus veſtris domino. et Hier.xcij.diſtinctio.c.i. Non audiant inquit ado leſcentuli. audiant hi quibus eſt officium in eccle ſia pſallendi deo non voce tantum ſed corde eſſe cantandum nec in tragediarum modum guttur et fauces medicamine liniende ſunt: vt in eccleſia theatrales moduli et cantica audiantur. Cantan tes igitur in corde et in charitate cantent in cho ro: quoniam magis deuotione cordis q̄ iubilatio ne vocis cantandum eſt.xxxviij. diſtinctio. edulio non tenente manibus cymbala vel aliquid huiuſ modi prout in veteri teſtamento fiebat: ceterum propter carnales non propter ſpirituales cantan di vſus in eccleſia inſtitutus eſt vt qui verbis nō

Attendāt hec plati et principes qs cāt⁹ magis mouet q̄ res q̄ canitur.

compunguntur ſuauitate modulaminis moueantur. Unde Auguſti. in libro confe. Conſuetudinē canendi probat eccleſia: vt per oblectamenta aurium infirmior animus ad defectū pietatis aſſurgat. Antiqui pridie quod cantandum erat cibis alijs abſtinebant propter cauſam vocis: preterꝗ̄ leguminibus pſallentibus aptis. Unde ⁊ cantores vulgo fabarij dicti ſunt. Cantores autē ſunt qui dei laudatores repreſentant p̄dicatores alios ad dei laudem excitantes: eorum namqꝫ ſimphonia plebem admonet in vnitate cultus vnius dei perſeuerare. Per cantoris quoqꝫ officium pater familias intelligitur qui de theſauro ſuo noua ⁊ vetera profert. Hec eſt preterreundum ꝙ cantores tenent baculos in choro ad repreſentādum illud quod in lege precipiebatur: vt videlicet edentes agnum baculos in manibus haberent ſignificantes ꝙ qui ad patriam feſtinant eſu celeſtis agni ⁊ baculis id eſt ſcripturarū ſententijs indigent contra demones. per baculos enim cantorum ſententias ſcripturarum vel doctrinas predicatorum intelligimus. Unde cum legitur euangelium deponuntur: quia per euangelicam predicationē legales depoſuimus obſeruantias. De choro dictum eſt in prima parte ſub tractatu de eccleſia. De cantu vero in fine prohemij quinte partis dicetur.

Cantores qui ſint.

Cantores ad q̄d i choro tenēt baculos

De pſalmiſta. Rubrica.

PSalmiſtatus quandoqꝫ tonſuratus vocatur ſicut conſtitutio Innocen. iij. extra de regu. iur. cum inter. euidēter oſtendit: quandoqꝫ etiam clericatus. Unde in alia eiuſdem Innocen. epiſtola extra de eta. et qualita. contingat. dicitur ꝙ abbas benedictus ⁊ ſacerdos poteſt in ſuo monaſterio clericalem dare tonſuram per quam ordo clericalis confertur qui ordo ſic collatus pſalmiſtatus vocatur. In canone quoqꝫ Leonis pape. xxxi. diſtinctio. ſeriatim ſic inter cetera continetur. Seriatim et aperte proſequamur ꝙ ſancta romana eccleſia in gradibus clericorum ait clericos oſtiarios lectores ⁊c. At nomine clericorum pſalmiſtas ibi intelligi indubitatum eſt. Uocatur etiā quādoqꝫ cantatoratus. Unde in toletano cōſilio. xxij. diſtinctio. ſi pſalmiſta ita legitur: pſalmiſta id eſt cantor poteſt abſqꝫ conſcientia epiſcopi ſola iuſſione preſbyteri officium ſuſcipere cantandi dicente ſibi preſbytero vide vt quod ore cantas corde credas: et quod corde credis operibus comprobes. Sane ꝙ in pleriſqꝫ ſacris canonibus et precipue. xxiij. diſtinct. a diacono. lxxvij. diſtinctione. cap̄. primo ſecundo et tertio. facta de alijs ordinibus mentione nihil de hoc ordine tangitur ex eo contingit quoniam alij omnes cum ſolennitate et a ſolis epiſcopis dantur: iſte vero etiā a ſacerdote conferri poteſt. Ideoqꝫ hunc non ordinem ſed officium fore plurimi aſſerunt q̄ꝗ̄ in eo ab epiſcopo collato qui clericale priuilegium aſſequatur. xxj. diſ. cleros. in princi. Dictus eſt autem pſalmiſta a pſalmis dicendis ſiue ab officio canendi: prout ſub lectore dicetur. Ad ipſum nāqꝫ pertinet ſm̄ Iſid. xxv. di. perlectis. officium canendi dicere benedictiones. i. benedicamus domino laudes id eſt alleluya: vel chriſt⁹ vincit: vel chriſtus regnat ⁊c. ſacrificium id eſt offertorium reſponſorium id eſt officium miſſe ⁊ quicquid ad canendi peritiam ſpectat.

De oſtiario. Rubrica.

OStiarij ſm̄ Iſid. xxi. diſt. cleros dicti ſunt eo ꝙ oſtijs templi preſunt. Ipſi claues eccleſie tenentes omnia intus extra quoqꝫ cuſtodiunt atqꝫ inter bonos ⁊ malos habentes iudiciū fideles recipiūt. infideles reſpuūt ⁊ excōicatos repellunt. Oſtiarij idem ſunt ꝙ ianitores: qui in veteri teſtamēto ad cuſtodiā tēpli electi ſunt: ne ingrederetur in illud immūdū in omni re: id eſt aliquid de omnib⁹ reb⁹. Stabāt enim prout legitur in Paralipomenon: in quattuor tēpli partib⁹ videlicet in oriente: in occidēte: aquilone. ⁊ auſtro. Portas templi ſingulas ita obſeruantes vt nec in puncto diſcederent a miniſterio. Leuite enim quibus numerus ianitorꝫ creditus erat ei cibos parabant. Hi aūt imitantur edituos qui apud gētiles erāt ⁊ edē tuebantur ⁊ cuſtodiebant. Sane iuxta decretū tholetani cōcilij. xxiij. di. oſtiarius. Oſtiari⁹ cū ordinat̄ poſtq̄ ab archidiacono inſtructus fuerit qualiter in domo dei debeat ꝯuerti ad ſuggeſtionem archidiaconi tradat ei ep̄s claues eccleſie de altari dicens ei. Sic age: ac viue quaſi redditur⁹ deo rationē pro his rebus que his clauib⁹ recluduntur. Clauium ergo traditio ⁊ verba premiſſa ſunt huius ſacramenti ſubſtantialia cetera ſunt ſolennitatis hoc officium implemus dum per fidem in eccleſiam aliquem introducimus vel docemus. Xp̄s hoc officium impleuit quando dixit Attolite portas p̄ncipes veſtras ⁊ eleuamini porte eternales ⁊c. Et quando ementes ⁊ vendentes de templo eiecit. xvi. q. vii. ſed hec diximus ꝙ in eccleſia ſpiritualiter agit. Unde in euangelio dicit. Ego ſum hoſtiū.

Oſtiarij offm̄ qn̄ Chriſt⁹ impleuit

De lectore. Rubrica.

LEctor ſm̄ Iſido. xxi. di. cleros a legēdo pſalmiſta a pſalmis canendis vocati ſunt. Lector enim predicat. i. legit ſiue recitat populo que ſequat̄. pſalmiſta vero canit vt excitet ad cōpunctionē animos audientium: licet quidā lectores ita miſerabiliter p̄nūciēt ſcilicet alte ⁊ per vocem ſonorā vt quoſdā ad luctum lamētationēqꝫ compellant. Lectores etiā pronunciatores vocantur pro eo ꝙ porro ſiue a longe pronunciant tanta enim et tam clara debet eſſe eorum vox: vt q̄ꝗ̄uis longe poſitorum aures impleat. Ad lectoreſquoqꝫ pertinet lectiones et legendas in matutinis pronunciare et ea que prophete vaticinati ſunt: ⁊ apoſtoli dixerunt populis predicare id eſt legere. Ad hoc enim ordinantur vt libros dei diſtincte ⁊ aperte ad intelligendum legat ſicut in veteri teſtamento accepimus Eſdram feciſſe neemie. viij. Ad eiuſquoqꝫ pertinet officium panem ⁊ oēs nouos

fructus benedicere. Lectores vero idē ſunt ꝙ carminū relatores qui erant apud gentiles. Martinus papa. xxiij di. lectores ſtatuit vt nulli liceat in populo pſallere aut legere niſi q̄ ab epiſcopo fuerint ordinati lectores. Sane iuxta decretum tholetani concilij. xxiij. di. lector. Lector cum ordinat faciat de illo verbum eps ad plebē indicans eius fidem ac vitam atq; ingeniū poſt hunc ſpectāte plebe tradat ei codicē in quo lecturus eſt dicens Accipe ⁊ eſto relator verbi dei habiturus es ſi fideliter ⁊ vtiliter impleueris officiū partem cum eis qui verbum dei miniſtrauerint. Codicis ergo traditio ⁊ verba premiſſa ſunt de ſubſtātia huius ordinis: cetera ſunt ſolennitatis. ¶ Hoc officiū implemus dum male viuentes in eccleſia corrigimus: ⁊ aliquē bonis moribus inſtruimus. Chriſtus hoc officium impleuit q̄n in medio ſeniorum librum Yſaye prophete apertēs legit diſtincte ad intelligendum dicens. Spiritus domini ſuper me eo ꝙ vnxerit me ⁊c. extra de ſac. vnc. c. vno.

¶ De exorciſta. Rubrica.

Exorciſta ſm Yſi. xxj. di. cleros grece latine adiurans ſiue increpās vocatur Inuocat enim ſuper cathecuminos ſeu ſuper eos qui habent ſpiritū immūdū nomē dñi ieſu adiurās per illud vt egrediat ab eis de quo in ſexta parte ſub ſabbato ſancto dicetur. Decet igitur vt mūdū habeat ſpiritum qui debet immūdis ſpiritibus imperare. Ad eū itaq; pertinet exorciſmos memoriter retinere man⁹ ſuper energuminos ⁊ cathecuminos exorcizando imponere. xxv. diſt. perlectis. Et ſecūdū cōciliū carth. de cōſecra. di. v. energuminis. ipſis energuminis in domo dei aſſiſtentibus victū quotidianum oportuno tempore miniſtrare. ¶ Refert ioſephus regem ſalomonem modos exorciſmi id eſt coniurationes adinueniſſe q̄bus immūdi ſpirit⁹ ab homine obſeſſo per Eleazarum exorciſtā pellebant: ita vt reuerti vlterius non auderent. Huic officio mācipati exorciſte vocati ſunt: de quibus in euangelio legitur. Si ergo i beelzebub eijcio demoniū: filij veſtri exorciſte videlicet in quo eijciunt ⁊ imitantur queſtores qui erant apud gentiles. Sane iuxta decretū tholethani concilij. xxiij. di. exorciſte. Exorciſta cum ordinatur accipiat de manu epi librū in quo ſcripti ſunt exorciſmi ſiue adiuratiōes dicēte ſibi epiſcopo. Accipe ⁊ commenda memorie ⁊ habeto poteſtatē imponēdi manū ſuper energuminū ſiue baptizatū ſiue cathecuminum. Libri ergo acceptio ⁊ verba premiſſa ſunt de ſubſtantia huius ordinis: cetera ſunt ſolennizatio energumini ſunt qui a demonibus obſeſſi ſunt vel lunatici: ſiue morbū caducū patientes ſic dicti ab erge quod eſt labor: ⁊ mene quod eſt defect⁹ ⁊ moys q̄d eſt mens: q2 ſcʒ defectū mentis in defectu lune maxime patiūtur. Cathecumini dicuntur in fidei articulis ante baptiſmū inſtructi. Hoc officiū implemus dū per noſtras orationes vitiū diaboli de homine expellimus. Chriſtus hoc officium exercuit quādo de maria magdalena. vij. demonia eiecit.

Salomō ſiue potius. Solomō modos exorciſmi (vt refert Ioſephus) adinuenit.

¶ De accolito. Rubrica.

Accoliti grece latine ceroferarij vel accenſores luminū nūcupant. Hi ab aarō ⁊ filijs ei⁹ miniſterij ſui ſuʒ pſerūt exēplū. Iuxta illud Exod. Precipe filijs aarō vt offerāt oleū de arboribus oliuarū puriſſimum piloq; cōtuſum vt ardeat lucerna ſemper in tabernaculo teſtimonij et collocabunt eam aaron ⁊ filijs eius vſq; mane luceat coram domino. Quod ergo tunc ſacerdotes agebant hoc nūc accoliti faciūt in miniſterio lucernarum: quoniam preparant luminaria in ſacrario. multa quippe nō ſolum in nouo: verūetiā in veteri teſtō legi moſayce ſuperaddita legimus ⁊ mutata. extra de conſanguinita. ⁊ affinita. non debet. Unde dauid in libro Paralippomenon dixiſſe perhibetur non erit officium leuitarū vt portent vltra tabernaculum ⁊ omnia vaſa eius ad miniſtrandū. Accoliti autem ſm Yſidorum. lxxxj. diſtinctione. cleros. xxiij. diſtinctione accolitus cereos ferunt accenſos dum legitur euangelium aut offertur ſacrificium: non vt tenebras aeris ſed cordis illuminent: cum ſol forte eodem tempore rutilet ⁊ vt proximis opera lucis oſtendant atq; ad ſignum leticie demonſtrandum vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendat de qua in euangelio legitur. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ipſi etiam preparant pro eucharistia ſuggeſta. i. vinum et aquam ſeu vaſa in quibus ponitur aqua et vinum. xxv. diſt. perlectis. ¶ Accoliti imitantur carminū ſcriptores qui erant apud gentiles ſeu verius emunctores ſiue luminū extinctores qui lucernas emūgebant: et luminaria continuabant: vt Nadab: et Abiu. Sane iuxta decretum concilij toletani. xxj. di. accolitus. Accolitus cum ordinatur ab epiſcopo quidem doceatur qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab archidiacono accipiat ceroferariuʒ id eſt candelabrum cum cereo vt ſciat ſe ad accendenda eccleſie luminaria: id eſt cereos dum euangelium legitur mancipari. Accipiat ⁊ vrceolū vacuum ad ſuggerendum: id eſt adminiſtrandū vinum in eucharistiam. i. in caliceʒ in quo eſt eucharistia ſanguinis chriſti. Premiſſa igitur verba et vtenſilia ſunt huiuſmodi ordinis ſubſtātialia: cetera ſunt de ſolennitate. Hoc officium implemus dum ignem verbi celeſtis quo fratres ad cognoſcendum deum illuminentur et inflamment predicando miniſtramus: et dum lucem boni operis alijs miniſtramus. Dominus autem hoc officiuʒ ſe habere teſtatur cum dicit. Ego ſum lux mundi qui ſequitur me non ambulat in tenebris: ſed habet lumen vite.

Multa nō ſolū i nouo verūetiā i veteri teſtamēto legi moſaice ſuperaddita ⁊ mutata legimus.

¶ De ſubdiacono. Rubrica.

Diximus de non ſacris ⁊ minoribus ordinibus. Nunc de ſacris ⁊ maioribus qui anthonomaſice ſacri dicuntur ſubijciamus et primo de ſubdiacono. Ordo enim ſubdiaconatus ſacer hodie ſm Innocentium, tertium reputatur

extra de

extra de eta. ꝛ quali.ordi.a multis. Siquidē ſubdiaconi nathineorū vices in eccleſia repreſentāt. De quib⁹ in Eſdra legiꝶ ꝙ dauid dederat nathineos ad miniſteria leuitarū. Unde grece hypodiaconi dicunꝶ: q2 officijs ꝛ preceptis leuitaꝝ ſubiacent ꝛ eis miniſtrēt ex quorū ordine fuit ille nathanael quē dñs i euāgelio cōmēdauit dicēs. Ecce vere iſraelita in quo dolus nō eſt. Nathinei autē hebraice dicūtur latine in humilitate dño ſeruiētes vel deo oblati. Subdiacones debēt ſm Yſid.xxv. di. perlectis. oblatiōes in tēplo dñi a fidelib⁹ ſuſcipere ꝛ leuitis ſuperponēdas altarib⁹ deferre: calicē ꝛ patenā ad altare chriſti deferre: leuitis tradere eiſq3 miniſtrare vrceolū quoq3 cū vino ꝛ aqua ⁊ manile ꝛ manutergiū tenere epo ꝛ pſbytero ꝛ leuitis pro lauādis ante altare manib⁹ aquā prebere corporalia ꝛ ſubſtratoria lauare de quib⁹ recte placuit patrib⁹.xxxj.di.lex. ꝛ.c.omnino.vt qui myſtica ſacramēta ↄtractant legē cōtinentie debeāt obſeruare ſicut ſcriptū eſt in propheta. Mundamini qui fertis vaſa domini. Tenent autē locum duum virorū qui erāt apud gentiles. Sane iuxta decretū concilij toletani.xxiij. diſt. ſubdiaconus. Subdiaconus cū ordinatur q2 manus impoſitionem cōſecratoriā nō accipit patenā de manu epiſcopi vacuā accipiat dicente ſibi epiſcopo. Uide cuius miniſterium tibi traditur. De manu vero archidiaconi pro eo ꝙ in eius adiutoriū cōſecraꝶ accipiat vrceū.ſ.cū vino ꝛ aqua manille.i. bacille ꝛ manutergium. Premiſſa igitur verba ꝛ vtēſilia ſunt hmōi ſacramēti ſubſtantialia: cetera ſunt de ſolēnitate. Queritur autē quare ſubdiaconus legit lectiones ad miſſam cū nō reperiatur hoc ſibi competere vel ex nomine vel ex miniſterio ſibi conceſſo? Reſpondeo in primitiua eccleſia dyaconus nō legebat euangeliū: quia hoc ſtatutū non erat: poſtq3 vero illud ſtatutū fuit: ꝑceptū eſt etiā ꝛ vt ſubdiaconus qui diacono ſubeſt epiſtolā ſiue lectionē legat. ſubdiacon⁹ autē vtiꝶ amictu alba ꝛ baltheo ſicut ꝛ oſtiari⁹. lector exorciſta: ꝛ acolitus. ꝛ inſuper tunica ꝛ ſudario. tunicā ſtrictā portat vt ſe iuſtitia quaſi lorica induat. ſudariū vt ſordes ex vaſis extergat. de quo in parte ſequēti ſub tit. de tunica ꝛ manipulo dicetur. Hoc officio vtiꝶ qui tante mūditie eſt ꝙ ipſi⁹ exēplo ꝛ cōſilio ceteri a ſordibus criminū lauanꝶ. ¶ Chriſt⁹ hoc officiū exercuit quā io i chana galilee de aqua vinū fecit ꝛ quādo cena facta mittēs aquā i peluim pedes diſcipuloꝝ lauit. Canō adriani pape.lxiij. diſt. valentianus. in fine videꝶ innuere ꝙ imperator debet ordinē ſubdiaconatus habere: vbi dicitur. Adiutor ꝛ defenſor tuus vt meū ordinem decet ſemper exiſtam: ſed nō eſt ita: gerit tamē illud officium: quoniam in die ordinationis ſue recept⁹ primo in canonicum a canonicis ſancti Petri miniſtrat domino pape in miſſa in officio ſubdiaconatus parando calicem et huiuſmodi faciendo. Quidam etiam dicunt. vt no. ff. de re. diſtin. ſancta. ꝙ ſit preſbiter. Iuxta illud. Cui⁹ merito quis nos ſacerdotes appellat. Imperator etiā pōtifex dictus eſt prout in tractatu de epiſcopo dicetur.

Subdiacon⁹ q̄re legit lectiōez ad miſſam.

Xp̄s q̄ñ h officiū exercuit.

¶ De diacono. Rubrica.

Diaconi grece dicūtur hebraice leuite latine vero miniſtri ſiue aſſumpti ſiue offerētes ſm Yſido.xxxj.di.lex. ꝛ.xx. diſtin. cleros. Diaconorū quidē ordo i libro numeri a tribu leui filio Iacob ſumpſit: ibi legiꝶ exordiū ꝛ inde leuite: id eſt aſſumpti vocabātur: quoniā aſſumpti ſunt ad auxilium ſacerdotū. vt eleazar ꝛ ithamar. Dominus enim ad moyſen locutus eſt dicens. Applica tribum leui ꝛ fac eam ſtare in conſpectu aaron ſacerdotis ꝛ miniſtrent ei vt excubent ꝛ obſeruēt quicquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo teſtimonij. ꝛ cuſtodiant vaſa tabernaculi ſeruientes in miniſterio. ſicut enim in ſacerdote ꝛ conſecratio: ita in diacono miniſterij diſpenſatio habeꝶ vt iam dicetur. A quinquageſimo autē anno: iuſſi ſunt leuite vaſa cuſtodire. ꝛ a.xxv. an. ꝛ ſupra iuſſi ſunt in tabernaculo deſeruire tāq3 etatis ad onera portanda robuſti qui poſſent archam federis mēſam propoſitionis ꝛ vaſa tabernaculi deportare qđ ꝛ in nouo teſtamēto recoliꝶ cū diaconibus ſupra ſiniſtrum humerū ſtola imponitur: ꝛ in diebus ieiuniorū ſuper eundē humerū caſula cōplicatur. quia quicquid laboris in hac vita ſuffe rimus tanq3 in ſiniſtra portamus donec a ſiniſtra tranſeamus in dexterā in qua requiē habeamus. Hinc etiā diaconi cardinales menſam lateranēſ. altaris humeris ſuis in die cene ad ſacrarium deportant: ꝛ in ſabbato ſancto ab altari reportant. Ipſi quoq3 ſemper ſummū pontificē velut archā federis deportant. Non ergo diaconus dalmaticam nec ſubdiaconus tunicellā in diebus ieiuniorum in officio miſſe portāt propter rationē in.iiij. parte ſub tit. de diacono. ꝛ in.vj. parte ſub tit. de ſeptuageſima ſcriptā. ſed caſulas ſeu planetas ſuper humerū ſiniſtrū cōplicatas geſtant non replicatas a dextris ꝛ a ſiniſtris ſicut facit ſacerdos ſed ab anteriori parte ſup brachia eleuatas. Subdiaconus tamē epl'am lecturus illā deponit qua lecta eam reſumit ꝛ diaconus euāgeliū lecturus illam exuit ꝛ eā decenter plicatā ſuper ſiniſtrū humerū imponit ꝛ ſub brachio dextro ligat: ita ꝙ ab humero ſiniſtro ad latus dextrū ad modum ſtole deſcendat: ſicq3 circūcinctus eam tenet donec dicatur illa vltima oratio poſt cōmunionē tunc enī illā induit ſicut prius. Miſſa vero finita tam ſubdiaconus q3 diaconus illas deponit. Sane hoc diuino plena ſunt myſterio. Planetas vero replicatas his temporibus portant. Primo propter iam ſuprapoſitam rationē. Secundo eas portant ad oſtendendū ꝙ ipſi ad tantā perfectionē in illis tenentur ad quantā ſacerdos in alijs diebus. et ad notandum ꝙ ex charitate que per planetam ſignificatur miniſtrāt. ꝛ nō ex timore prout in veteri lege fiebat que erat lex timoris ꝛ nō amoris: ſicut noua preſertim tēpore ieiuniū quod ſine charitate factū meritoriū nō eſt. Ferunt autē illas ab interiori parte eleuatas: vt liberius valeant miniſtrare: ꝛ ad oſtēdendū ꝙ ipſi iuxta apl'm ad hebreos. que retro ſunt obliuiſcentes ad interiora ſe

Diaconorum exordiū.

In diacono miniſterij diſpēſatio habetur.

runtur. Portāt etiā illas ſuper brachia eleuatas
ad ſignificandū ꝙ opere debēt charitate oſtende
re quā gerūt in mēte. p man⁹ enī ⁊ brachia chari-
tas cōgrue deſignat̃. nō autē replicatas a dextris
⁊ a ſiniſtris ,put facit ſacerdos ad inſinuādā diſſi
militudinē poteſtatis ⁊ officiorū ſuorū. Subdia-
conus tamē ep̃lam lectur⁹ tanꝙ officio ſuo ,fun-
cturus illā deponit. ipſe nāq; ex officio ſuo veterē
legem repreſentat. Unde ⁊ ep̃le qñq; de veteri le-
ge ſumūtur ſub qua nō ex amore vt premiſſuз eſt
ſed ex timore ſeruiebat̃: q2 ꝗ illud durauit quādiu
lex durauit: ideo ad hoc figurandū donec ep̃la fi-
niatur nō tenet planetam que amorem deſignat.
¶ Diacon⁹ vero euāgeliū legēs eam nō deponit
ſed iuxta modū ſtole ſuo officio cōpetēris illā ſibi
coaptat: quia eius officiū eſt doctrinā euāgelicā
que eſt lex amoris predicare: ⁊ hoc eſt eſt amore q̇
facit iugū dn̄i ſuaue: qđ iugū ex quo oīa munda-
na premūtur per ſtolā ſuper ſiniſtrū humerum ſi-
gnificatur. Cingitur autē planeta. i. charitate ab
humero ſiniſtro in latus dextrū vt ſit ei ſuaue iu-
gum domini in proſperis ⁊ in aduerſis que per le
uam ⁊ dextram deſignat̃: tanꝙ armat⁹ in hume-
ris cōtra aduerſa ⁊ ſuccinctus in latere cōtra mū
Diaconus duplex gerit officium.
di ſuauia ſeu proſpera. Rurſus diaconus duplex
gerit officiū. ſ. predicandi pp̃lo. vnde lectur⁹ euā-
gelium dicit popu'o. Dominus vobiſcum. ⁊ mini
ſtrandi ſacerdoti. Nempe propter predicādi offi-
cium caſulā ſuper humerū portat: quia predica-
tor in p̄ſenti vita opera populi portare debet qđ
a legali ſacerdote tractū eſt: qui dum ſacrificabat
ſummitates balthei ſuper humerū reflectebat. p
eo vero ꝙ ſacerdoti miniſtrat ⁊ q2 propter inſtan-
tes neceſſitates ire atq; redire habet dexterā ha-
bere debet expeditā ⁊ liberā. Unde in toletano cō
cilio. xxv. diſt. vnū ita legitur. Unū orariū op3 le
uitam geſtare in ſiniſtro humero propter qđ orat
ideſt pro eo ꝙ predicat. Preterea ſubdiaconus et
diaconi le turi deponūt caſulas quaſi profitētes
nō eſſe veſtē propriā ſed ob reuerentiā tēporis re
cipere commodatam. ¶ Deniq; circa finē miſſe
diaconus planetā induit ad notandū ꝙ nō ſuffi-
cit opus ex charitate ichoare ⁊ niſi in charitate p
ficiatur. Tertio etiā dici poteſt ꝙ diaconus caſu-
lam induēs innuit ſe eſſe predicatorē qui in dile-
ctione feruecat: ⁊ vite cōtemplatiue inhiet. dum ve
ro ſe illa precingit ⁊ humero duplicatā imponit
opus predicationis orationis: ⁊ lectionis intro-
mittit. ⁊ proximo in neceſſitatibus ſubuenit ꝗ re
flectit in dextrū cum oīa referr ad ſummū bonū.
Et ſic dum caſulā induit Mariā: dum precingit
Diaconorū ordo in nouo teſtamēto ab apoſtolis ſumpſit initium.
repreſentat in miniſterio marthā. Quarto dū dia
conus ieiuniorū tēpore caſulā ſuper humeꝝ repli
cat quaſi gladiū contra hoſtem vibrat: vt dicetur
prohemio tertie partis. In nouo vero teſtamēto
ordo iſte ab apoſtolis ſumpſit initiū qui ſeptē vi-
ros boni teſtimonij plenos ſpiritu ſācto diaconos
elegerunt vt iam dicetur. Unde ⁊ ſancti patres de
creuerunt. xciij. diſtinc. diaconi. ⁊ ca. ſe. vt in matri
ce eccleſia ſeptem diaconi circa altare pontifici in
celebratione miſſe aſſiſtant. Ubi in apocalypſi di-
cun⁹ur ſeptem angeli tuba canentes quia illorum
eſt alta myſteria de ſuperna inſpiratione foris re-
ſonare. Ubi ſunt ſeptem cādelabra aurea qui chri-
ſti lucem euangelij alijs oſtendere debent. Ubi di-
cuntur ſeptem tonitrua: quia terribiliter cōmina-
ri debēt ꝙ omnis arbor que nō facit fructū bonū
⁊c. extra de deci. quāuis. in fi. xciij. di. diaconi. ⁊ c.
ſequen. Ubi preconis more balaam admonent ad
orandum ⁊ genua flectendum. Ad eos quidem
pertinet aſſiſtere ſacerdotibus ⁊ miniſtrare in o-
bus que aguntur in ſacramentis chriſti in baptiſ-
ſcilicet in chriſmate: in patena ⁊ in calice oblatio-
nes id eſt hoſtias inferre et diſponere in altari: cō
ponere etiam id eſt ornare menſam domini: id eſt
altare atq; veſtire: crucem ferre: puta in proceſſio-
nibus ⁊ predicare id eſt legere euāgelium ⁊ apo-
ſtolum id eſt epiſtolam: puta ſubdiacono deficien
te. xxv. diſtinc. perlecti. extra de deci. quamuis. in
fi. Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum: ita
diaconibus nouum predicare id eſt legere precе-
ptum eſt. ſicut enim dominus donec euangelium
predicauit miniſter fuit. Iuxta illud. Non veni mi
niſtrari ſed miniſtrare: ita nulli magis conuenit
euangelium legere ꝗ diacono qui miniſter inter- Euāgeliū legere nulli magis ꝗ diacono cōuenit.
pretatur. Unde cum ordinatur ideo ſtolam per
quam chriſti iugum ſignificatur accipit quia euā
geliū in quo de ipſo iugo continetur lecturus eſt.
Ad ipſum quoq; pertinet officium precum: id eſt
dicere letanias ⁊ recitatio nominum eorū qui or-
dinandi vel etiam baptizandi ſunt. Ipſe premo-
net aures adhibere ad deum cum dicit humilia-
te capita veſtra deo: vel humilitate vos ad benedi
ctionem ipſe hortatur clamari dicendo. Kyrieley
ſon in rogationibus: ipſe donat pacē ſcilicet ſub-
diacono: vel ſaltem cum dicit dominus vobiſcū
⁊ annunciat feſtiuitates. ¶ Hec ſiquidem ⁊ alia
plura ad eius pertinent officium que in canoni-
bus Hieronimi. xciij. diſtinctione diaconi. ⁊ ca.
legimus plenius continetur. Debent etiam tanꝙ
oculi epiſcopi cuncta circumluſtrare ⁊ epiſcopo re
ferre. xciij. diſtinctione diaconi eccleſie. ⁊ capitu-
lo ſequenti vſq; ad. §. compagis. non tamen de-
bent baptizare nec dominicum corpus diſpenſa-
re niſi in neceſſitate ſcilicet epiſcopo vel preſbyte-
ro abſentibus et iubentibus: nec poſſunt calicem
benedicere. Non debent etiam inter ſacerdotes
vel coram eis vel ſupra ipſos niſi eorum iuſſu ſe-
dere. poſſunt tamen in conuentu preſbyterorum
rogati predicare. ¶ Diacones tenent loca qua-
ternionum qui apud gentes erant. ¶ Sane ſi-
cut in canone. xciij. diſtin. diaconus. legitur diaco
nus cum ordinatur ſolus epiſcopus qui eum be-
nedicit manus ſuas ſuper caput illius imponit:
quia non ad ſacerdotium ſed ad miniſterium: id
eſt diaconatum conſecratus id eſt ordinatur. In
actibus tamen apoſtolorum ita legitur. Hos ſta
tuerunt ante conſpectum apoſtolorum ⁊ orantes
impoſuerunt manus ſuper eos. In quo oſten-
ditur non ſolum epiſcopum: verumetiam preſby-
teros tunc aſtantes debere manū ſuper diaconū
dū ordinatur imponere. Aliquid enī pl⁹ pōt pre-

cari ſolus epũs ꝗ plures apoſtoli: imponẽtes eni
manũ nõ dat ſanctũſpiritũ ſed orant vt ſuper eos
veniat. Cũ igitur vſus omniũ donorũ non ſit in
vno: ſed in pluribus: merito plures manus impo
nunt vt vnuſquiſꝗ dominũ deprecetur: vt patrẽ
de ſpiritu ſuo tribuat ordinando ad inſtar moyſi
de cuius ſpiritu dñs dedit ſeptuaginta viris. Jdõ
autem fit manus impoſitio ſuper ordinandos: qꝛ
per manũ opera: per digitos ſpiritusſancti dona.
per caput vero mentem intelligimus. Recte ergo
manus imponitur: qꝛ donis ſpiritusſancti in men

Man⁹ impoſitio ſup ordinandos q̃re fiat.

te imbuti ad opera chriſti mittuntur. De manus
impoſitione ſub titulo de epiſcopo dicetur. Sed
cũ diacono manus imponatur. extra de ſacramẽ.
non iteran. c. ſi queritur quare quando poſtea fit
preſbyter ei manus imponitur iterato. Reſpon-
deo quia per conſecrationẽ trãſit de opere ad op⁹
id eſt de miniſterio ad dei immolationem quod ſi

Diacono cum man⁹ imponat: q̃re poſtea qñ fit pꝛeſbyter ei man⁹ iterato imponit.

cut nec illud gratia dei adiuti agere nõ valemus
Suſpenſio vero manuum fit dum oratio ſuper ca
put effunditur ordinãdi. extra de ſacramen. non
iteran. ca. ſi. ¶ Et nota qm̃ tunc ꝛ ſuper cõfirma
tos in frontibus ꝛ cum ſal ꝛ aqua palle altaris ve
ſtes ſacerdotales ꝛ huiuſmodi benedicunt: ideo
manuũ ſuſpẽſio fit: quia virtus quedã manib⁹ cõ
ſecratis ineſt que quaſi ſuſcitatur dũ benedictio
cũ huiuſmodi manuum ſuſpenſione ſuper res ef-
funditur benedicendas. Unde apoſtolus monẽs
diſcipulũ inquit. Moneo te vt reſuſcites gratiã
dei que eſt in te per impoſitionẽ manuũ mearuꝫ.
ij. ad Thimo. j. ca. Ut ſicut corde per effectum: ſic
corpore per ſuſpenſionem manuũ deuotio excite
tur: nõ eñ ſolũ in rebus animatis: verũetiam in
rebus inanimatis virtus conſiſtit vnde nonnulli
aſſerunt ꝙ virtute templi ſi quis illud ex deuotio
ne ingredit venialia in eo delẽtur. ¶ Rurſus ſuſ-
pẽſio huiuſmodi in prelationẽ exorciſmorũ potiſ-
ſime fit: quaſi ſacerdos ipſo corporis actu fugan-
do diabolos virtute conſecrationis manuũ cõmi
netur. ¶ Tertio poteſt dici ꝙ diſpenſatio ſacra-
mentorum ſoli deo principaliter: miniſtris vero ec
cleſie miniſterialiter competit: ipſi enim nihil a ſe:
ſed a principali habẽt agẽte. Quia ergo in ſacra-
mentorũ diſpẽſatione veſtiũ vel aque ꝛ huiuſmo
di benedictione ſeu conſecratione aliqua ſpiritua
lis ſanctificatio confertur quam miniſtri de ſuis
meritis non confiſi: debẽt ab ipſo deo corde ꝛ ope
re poſtulare: cõgruũ eſt hec per eleuationẽ ſeu ſu
ſpenſionem manuũ per quas opera intelliguntur
exprimi. Unde Threnorũ. iij. Leuemus corda no
ſtra cum manibus. ¶ Diaconus dalmatica vti-
tur: vt diſcat occultã rationẽ ſublimiũ indagare.
Unde in quibuſdam eccleſijs ea non niſi in feſtis
vtitur: quia diſcipuli ſublimia non intellexerunt
niſi poſtꝗ dominus eſt glorificatus: et vtitur ea
ſine alba tempore oblationis ꝛ locutionis tãtũ ſi
cut ſtatuit zozimus papa. xciij. diſt. diaconus ſe-
deat. Ab hoc diacono cũ ordinatur traditur ſub
certis verbis ſtola ꝛ codex euãgelij que res ꝛ ver
ba ſunt huius ſacramẽti ſubſtãtialia: cetera ſunt
de ſolennitate. Jdeo autem ſtolam accipit quia
euangelium quod per chriſti iugum figuratur le
cturus eſt. Hoc officio vtit qui corpus ꝛ ſangui-
nem chriſti diſcrete diſpenſat ꝛ qui ad orandũ et
vigilãdũ ſui exẽplo alios hortatur. Chriſtus ve-
ro hoc officium exercuit quando poſt cenam ſa-
cramentum corporis ꝛ ſanguinis ſui proprijs ma
nibus diſcipulis diſpẽſauit: ꝛ iterum quãdo apo
ſtolos hortatus eſt ad orandũ dicens. vigilate et
orate ꝛc. ꝛ qñ euãgelium predicauit.

¶ De ſacerdote. Rubrica.

Sacerdotalis ordinis inſtitutio a vete
ri lege exordiũ ſumpſit: dñs nãꝗ legi
tur precepiſſe moyſi. Applica inquit
fratrẽ tuũ aaron ad te cum filijs ſuis
de medio filiorũ iſrael vt ſacerdotio
mihi fungatur. Unxit ergo moyſes aaron in ma-
iorem ſacerdotem: filios vero illius in minores.
Unde ꝓpheta inquit. Moyſes ꝛ aaron in ſacer-
dotib⁹ eius: id eſt primi ꝛ ſummi inter ſacerdotes
fuerunt. Jpſe tñ moyſes prior fuit ꝗ aaron ordi-
ne ꝛ maior adminiſtratione. xxij. diſt. ſacro in glo.
hinc eſt ꝙ moyſes illum inſtruebat: ꝛ tanꝗ mi-
norẽ redarguebat. de pe. diſt. iij. inter hec. ſed quo
ad conſecrationem ſacerdotalem pares fuerunt.
Moyſes autẽ non offerebat hoſtias: ſed ſolũ vo
ta pro populo. xxvj. diſtin. ſi quis vult. lxxxviij. di

Moyſes prior fuit ꝗ Aarõ ordine ꝛ maior adminiſtratiõe.

ſtin. decreuit. Ante legem etiam ſacerdotes fuiſ-
ſe leguntur. Unde melchiſedech iuſtus ſacerdos
dei altiſſimi legitur extitiſſe: cui decimas et omni
bus ſpolijs abrahã tãꝗ ſacerdoti perſoluit. Erãt
aũt multi minores ſacerdotes quos chananeos
cõmuniter appellabant. et vnus erat ſummus ſa
cerdos quem vocabant ſpecialiter arabarchum.
Sed et dauid. xxiiij. ſummos ſacerdotes inſtituit
ſextedecim de eleaſar. ꝛ octo de ythamar: quibus
tamen omnibus vnum prefecit quem ſtatuit prin
cipem ſacerdotum ꝛ ſingulis per ſortem vicis ſue
diuiſit hebdomadas: quarum octaua peruenit
Abie: de cuius genere zacharias pater Johan-
nis baptiſte deſcendit. ¶ Jn nouo quoꝗ teſta-
mento chriſtus maiores et minores ſacerdotes
cõſtituit videlicet duodecim apoſtolos et ſeptua
ginta duos diſcipulos ꝑ apoſtolos electos: quos
premittebat binos in omnem ciuitatem ꝛ locum
quo erat ipſe venturus. xxj. diſtinctione. in noua.
Sicut enim deus per moyſen ſummos põtifices
regendis populis in lege prefecit: ꝛ ad eorum ſo-
cietates et operis adiumentum ſequẽtis ordinis
viros ꝛ ſecunde dignitatis elegit. Nam in eleaza
ro ꝛ ythamar filijs aaron paterne tranſfudit ple-
nitudinis abundantiam vt hoſtias ſalutares et
frequentioris officij ſacramenta miniſterium ſuf-
ficeret ſacerdotũ. Et ſicut in heremo ꝑ ſeptuagin
ta virorum prudentiũ mẽtes moyſi ſpiritũ propaga
uit. quibus ille vſus in pplo innumerabiles mul
titudines facile gubernaret. ſic ꝛ chriſtus apoſto
lis ſuis diſcipulos addidit quibus illi totuꝫ orbẽ
terris ꝑdicationib⁹ replerent ſicut hec ꝛ alia in põ
tificali ſub ordinatione ſacerdotis habẽtur. Apo
ſtolorum itaꝗ vices maiores obtinent ſacerdotes. l.

epi qui dicunt ſummi.j.q.vij.accuſatio.de ꝯſe.di
ſtin.v.manus:⁊.c.de his diſcipulorū vero mino-
res.i.pſbyteri. Petrū aūt quaſi in ſummū ſacer-
dotē elegit et pre omnibus claues regni celorum
tradēs:⁊ ipſum pre ceteris ponens caput et fidei
fundamentū:inquiens. Tu es petr⁹ et ſuper hāc
petrā edificabo eccleſiā meā.xxi.diſtinc.in nouo.
Iuxta illud prophete. Pro patrib⁹ tuis nati ſunt
tibi filij ⁊c.lxviij.diſt.quorum. Apoſtoli vero epi-
ſcopos preſbyteros ⁊ leuitas ordinauerunt ſicut
in prohemio huius partis dictum eſt. Sacerdo-
tes ergo ſunt ſucceſſores ſeptuaginta virorū qui
bus dominus Moyſi ſpiritum propagauit.⁊ ſe-
ptuaginta diſcipulorꝫ ſicut epiſcopi ſunt vicarij
moyſi ⁊ apoſtolorum. ¶ Ceterum ſm Iſidorū.

Preſbyter grece latine ſenior interpretatur.

xxj.diſt.cleros. Preſbyter grece latine ſenior in-
terpretatur:non modo pro etate vel decrepita ſe
nectute:ſed propter honorem ⁊ dignitatem quā
acceperunt. Senectus enim venerabilis eſt: ⁊ ca
ni ſunt ſenſus hominis extra de tranſla.quanto.
ij.q.vj.anterior. Unde ⁊ dominus inquit ad moy
ſen. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſeniori
bus iſrael quos tu noſti ꝙ ſenes ſint populi ⁊ ma
giſtri.preſbyter ergo ſm Hierony.xciij.diſtin. le-
gimus ad finem:nomen eſt etatis epiſcopus ve-
ro dignitatis. ¶ Porro ſicut in libro numerorum
legitur. Moyſi precipitur vt eligat preſbyteros:
id eſt ſeniores.lxxxviij.diſ.porro.vnde in prouer.
dicitur.gloria ſenum eſt canicies. Hec vero cani-
cies ſapientiam deſignat:de qua ſcriptū eſt. Ca-
nicies hominum prudentia eſt. Cumqꝫ nongen-
tis ⁊ eo amplius annis ab Adam vſqꝫ ad Abra-
ham vixiſſe homines legamus nullus alius pri-
mus appellatus eſt preſbyter.i.ſenior niſi Abra-
ham qui multo paucioribus annis vixiſſe cōuin-
citur. Non ergo propter decrepitam etatem: ſed
propter ſapientiam preſbyteri nominātur. Hinc
eſt ꝙ illi duo iudices qui falſo iudicauerunt ſu-
ſannam preſbyteri vocati ſunt:qui autem preſby
teri nunc nūcupantur.olim principes populi: vt
chore:dathan et abyron.vel magiſtratus aut,ma
giſtri templi vt nichodemus et Gamaliel dicebā
tur. ¶ Dicitur autem preſbyter quaſi alijs viuen
di prebens iter:vel prebens beatum iter videlicet
populo de exilio.mundi ad patriam paradiſi. de
preſbytero etiam ſub titulo de epiſcopo dicetur.
¶ Sacerdos vero antiſtes dict⁹ eſt: q2 ante ſtat
⁊ ſupra ſe nullum in eccleſia habet.xxj.diſtin.cle-
ros. Dicitur quoqꝫ ſacerdos a ſacrificando:quia
conſecrat ⁊ ſanctificat. vnde etiā dicitur ſacerdos
quaſi ſacra dās:vel ſacer dux:vt ait Beda ⁊ Gre
go.in paſtorali.lib.ij.xviij.c. Sacerdos etiam di-
cit iuſticie cultor.iuxta illud. Cuius merito quis
nos ſacerdotes appellat.ff.de iuſti.⁊ iure.libro.j.
In plerisqꝫ locis ſacerdotes capellani vocantur.
Nam antiquitus reges francie ad bella procedē-
tes cappā beati Martini ſecū portabāt que ſub
quodā tentorio ſeruabatur: quod ab ipſa cappa
dictum eſt capella:et clerici in quorum cuſtodia
ipſa capella erat:inde capellani dicebantur: ⁊ cō
ſequenter ab illis ad cunctos ſacerdotes nomen

illud in quibuſdam regionibus eſt tranſfuſum.
Sunt etiam qui dicunt ꝙ antiquitus in expedi-
tionibus in tentorijs fiebant domuncule de pelli-
bus caprarum ſupertecte in quibus miſſe celebra
bant:⁊ inde capelle nomen tractum eſt. Sacerdo
tes vero gentilium flamines dicebantur: ſicut in
prohemio huius partis dictum eſt. Preſbyteri vi
ces gerunt edilium qui apud gentiles fuiſſe no-
ſcuntur. ¶ Sane ſecundū canonicā traditionem
preſbyter cū ordinatur epiſcopo eū benedicente:
⁊ manū benedictoriā ſupra caput eius tenente ⁊
omnes preſbyteri qui preſentes ſunt man⁹ ſuas
iuxta manus epiſcopi teneant ſuper caput iſtius
ſpiritumſanctū inuocātes que manus impoſitio
operū ſanctiſpiritus exercitationē ſignificat. Nā
per caput mens accipitur per digitos ſanctiſpiri-
tus dona:per manus opera figuramus. Quare
autem fit manus impoſitio cū facta fuerit cum in
diaconum ordinaretur dictū eſt ſub titulo de dia
cono. Unguntur etiam manus preſbyteri oleo in
ſui ordinatione:de quo in prima parte ſub titulo
de vnctione dictum eſt. ¶ Sacerdotes vicem ge
runt chriſti dum pro peccatis obſecrant: ⁊ per pe
nitentiam reconciliant peccatores. Mediatores
enim ſunt inter deum ⁊ homines prout in ſequen
ti titulo plenius oſtendetur. Et ſtolā ſuper vtrū-
qꝫ humerū accipiūt:vt ex hoc ſe per arma iuſticie
eſſe munitos intelligant:prout in ſecunda parte
ſub titu.de ſtola dicetur. Accipiunt quoqꝫ de ma
nu pontificis calicem cum vino et patenam cum
hoſtia:quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe
accepiſſe cognoſcāt.placabiles hoſtias ⁊ corpus
⁊ ſanguinē chriſti offerendi. Unde epiſcopus hec
tribuēs dicit. Accipite poteſtatē offerre ſacrificiū
deo miſſamqꝫ celebrandi tā pro viuis ꝗꝫ pro de-
functis in nomine domini. Hoc ordine nullus in
eccleſia celſior eſt. Epiſcopis tamen quedam ſu-
peraddita eſt poteſtas ſicut in proximo titulo di-
cetur ⁊ in huius partis prohemio tactū eſt:ne ſi
eadē poteſtas paſſim penes oēs ſit obediētia ſol
uatur ⁊ ſcandalū generetur.lxxxix.diſtin.ad hec.
¶ Non autem vacat a myſterio ꝙ ordinator or-
dinatum in ſacerdotē cōmunicans oſculatur:dia
conus vero vel ſubdiaconus ordinati cōmunicā
tes oſculantur manum ordinatoris. Ratio diuer
ſitatis eſt primo:vt per hoc ordinum notetur di-
ſtinctio.prout in quarta parte ſub titulo de cōica
tione ſacramenti dicetur. Secūdo q2 pōtifex oſcu
lando ſacerdotem denotat ꝙ ille ad equalitatem
ordinis recipitur ꝗtū ad ſacramentū eucharistie
cōſecrandū:qđ eſt ꝙ ſacramentū amoris qui per
oſculū ſignificatur. Diaconus vero ⁊ ſubdiacon⁹
nō recipitur ad talē equalitatē:ſed ad imitatio-
nē bone operationis q̄ ex charitate ꝓcedit:qđ ſm
Greg.per manus oſculū deſignatur. Sane et qui
in preſbyterū ordinant tradunt ſub ceteris verbis
ſtola et caſula calix cum patena ⁊ etiā inūgitur.q̄
res ⁊ verba ſunt huiuſmodi ſacramēti ſubſtātia.
Cetera vero precedētia ⁊ ſequētia de ſolennitate
ſunt. Porro ſicut ait beatus Aug.xxvij.diſt. que
ipſis. Sacerdotes ſcire debent librū ſacramētorꝫ

Sacerdotes inter deū ⁊ homines mediatores ſunt

ſiue miſſale lectionariū antiphonariū: baptiſteriū
cōpotū canones peniales: pſalteriū homelias p
circulū āni dieb' dominicis ⁊ feſtis aptas: ex qb'
oībus ſi vnū defuerit ſacerdotio nomen vix in eo
cōſtabit. Magnꝰ etiā dionyſius.ea. diſ. oēs inqt.
Subſtātia ſummi ſacerdotij ſunt eloquia diuini-
tus tradita id eſt vera diſciplina ſeu ſciētia diui-
narū ſcripturarū. Et propheta. quia tu ſcientiā re
pulisti ⁊ ego te repellā ne ſacerdotio mihi funga-
ris: nō debēt eñ diſcere qui ex officio alios debēt
docere. xxxvij. di. ecce. j. q. vij. cōuenientibus. De p̄-
miſſis vero libris ⁊ homelijs ⁊ in prohemio ſexte
partis dicetur. Itē qui ſint canones penitētiales
⁊ verū ſacerdos penitentias in illis diffinitas va
leat moderari: ⁊ que ſacerdotes ſcire oportet dixi
mus in aureo repertorio noſtro ſub tit. de peni. et
Xp̄s ſacerdotis officium quando exercuit. rc. de cōpoto in finali parte dicemꝰ. Hoc officium
chriſtꝰ exercuit quando poſt cenā panē ⁊ vinū in
corpus ⁊ ſanguinē ſuū diuina virtute cōuertit di
cens apoſtolis. Accipite ⁊ comedite: hoc eſt cor-
pus meum ⁊c. Excellētiꝰ quoq3 hoc officio viꝰs
eſt cum pro peccatis humani generis ſeipſum in
ara crucis obtulit patri. Idem epiſcopus ſacerdos
⁊ hoſtia. ⁊ adhuc glorioſiꝰ implet dum ſedēs ad
dexteram patris interpellat pro nobis.

De epiſcopo. Rubrica.

PRopter ea que ſpecialiter officio epi-
ſcopali incūbūt epiſcopatꝰ inter ordi-
nes l ſacris canonibꝰ cōnumerat. xxj.
diſtin. cleros. in prin. extra de pur. ca.
quotiēs ⁊ decōſe. eccle. vel alta. c. pe.
Epi nomē plus onerisſonat q̄ȝ honoris. Epiſcopi autē nomē plus ſanat oneris q̄ȝ hono-
ris Nā epiſcopꝰ grece ſuperintendēs interpretat
latine ſpeculatoris officiū gerēs. xx. diſ. cleros. Nā
p̄poſitus in eccleſia ſpeculator dictus eſt. Juxta
qd dominꝰ inquit p̄phete. Fili hominis ſpecula-
torē dedi te domui iſrael. vt plebi ſibi cōmiſſe nō
negligēter incūbat: ſed vitā ⁊ mores eorū ⁊ cūcta
Epiſcopus ſpeculator eſt. diligēter proſpiciat. Quia ergo epiſcopus ſpecu-
lator eſt: ideo ex inſtitutiōe clemētis primi cathe-
dra ſiue locus eius in eccleſia altior eſt vt ſuperin
tendat ⁊ populū cuſtodiat: omneſq3 cōſpiciat ⁊ il
lum cūcti ſicut vinitori altior locus eſt pro vinea
cuſtodiēda. ob hoc inquit apl'is. Qui epiſcopatū
deſiderat bonum opus deſiderat. viij. q. j. qui epi
ſcopatum. nō dicit honorē ſed onus: quoniā epi-
ſcopus nō tam vt preſit q̄ȝ vt proſit eligit. Rur
ſus faldiſtoriū epiſcopi ſpiritualē iuriſdictionē an
nexam pōtificali dignitati deſignat: quā exercere
diffiniēdo nō debet niſi pro tribunali ſedēs: quod
probatur ex verbis domini dicentis in euāgelio.
Supra cathedram moyſi ſedent ſcribe ⁊ phariſei
que dixerint facite ⁊c. xix. diſtinc. ſecundum. iij. q.
viij. §. fina. Per ſcabellū vero tēporalis poteſtas
ſignificatur: que ſubiecta debet eſſe ſpirituali. ſi-
cut probat Gelaſius papa extra de maio. ⁊ obe.
ſolite. xcv. diſtin. duo. ⁊ c. ſeq. ⁊ Innocē. iij. in ſua
epiſtola decretali: ⁊ a ſpirituali per diſciplinā cor-
rectiōis cōculeatur quādo vero exorbitat per pec
catū. extra de iud. nouit. lxiij. diſt. valentianꝰ. Uñ
pſal. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pe-

dum tuorū. Pōtifex vero princeps ſacerdotū eſt
quaſi pons ⁊ via ſequentiū factus. xxj. diſt. cleros
ipſe ⁊ ſummus ſacerdos ipſe a pōtifex maximus
nūcupatur vt premiſſum eſt. ipſe nāq3 efficit ſacer
dotes atq3 leuitas. ipſe officia ⁊ eccleſiaſticos or-
dines diſtribuit ⁊ diſponit preordinator eſt in cun
ctis: ipſe qd vnuſquiſq3 facere debeat oſtēdit. An
tea autem pōtifices ⁊ reges erāt prout actū eſt in
prima parte ſub tit. de con. Maiorū eñ hec erat
cōſuetudo vt rex ⁊ ſacerdos pōtifex eſſet. Unde ⁊
romani imperatores pōtifices dicebātur. Dicitur
etiā preſul quoniā in cōſilio preſidet extra de tem
po. ordi. ꝙ trāſlationē. Dicitur etiā antiſtes: quia
ante alios ſtans preeminet populo vel ab antiqd
eſt cōtra qm̄ hereticis cōtradicit vt paſtor lupis.
Ordo epiſcopalis vnde proceſſit dictū eſt in pro-
hemio huiꝰ partis. Sane cōſecratio epiſcopa-
De cōſecratione epiſcopali. lis in qua ſpiritusſanctꝰ digne ſumēti datur ſem-
p in die dñica ⁊ hora tertia fit. lxxv. di. c. j. qm̄ ipſi
epiſcopi vicem apoſtolorū obtinent quibꝰ in die
penthecoſ. ⁊ hora tertia ſpiritusſanctꝰ datꝰ eſt nō
tamen poteſt quis in epiſcopum cōſecrari die illa
qua in preſbyterū ordinatur: ſed ⁊ iuxta canonū
ſtatuta lxxviij. diſt. ſi forte. epiſcopus cum ordina
tur cōprouinciales epiſcopi cōuenire debēt cum
metropolitano ⁊ duo epiſcopi ponant ⁊ teneant
euāgeliorū codicē ſuper caput ⁊ ceruicē eius ſiue
ſuper humeros vno ſuper eum fundēte benedi-
ctionē: reliqui vero oēs epiſcopi qui aſſunt mani-
bus ſuis caput eius tāgāt. xxiij. diſtin. epiſcopis.
Siquidē tenetur liber ſuper caput eius. primo vt
dñs firmet euāgeliū in corde ipſius: ſecūdo vt per
hoc itelligat cui labori ⁊ honori ſubijciatur: quia
omne qd hic eminet. i. omnis prelatus plus mero
ribus afficitur q̄ȝ honoribus gaudeat. xxij. di. ve-
rum. tertio ad notandū ꝙ pōdus euangelice pre-
dicationis eum circūquaq3 ferre pigere nō debet.
quarto ad monēdū illū vt magis ſolito iugo ſub
iaceat ⁊ obediat euāgelio. Trium autē epiſco-
porum ad minus cōputato metropolitano p̄ſen-
tia requiritur ratione ⁊ exēplo. Ratione: ne tantū
beneficiū videatur furtiue preſtitū vt pro illo pari
ter preces ad deum effundant. Et exēplo qr ⁊ Ja
cobus frater domini a petro iacobo ⁊ ioanne apo
ſtolis ordinatus eſt epiſcopus hieroſolymitanꝰ
lxvj. diſt. porro. Manus vero impoſitio ſumpſit
exordium ab Iſaac qui dum Jacob benedixit im
poſuit ſibi manū. ⁊ Moyſes Joſue cū eū populo
prefecit: ⁊ dñs aplis cum eos principes mūdi cō-
ſtituit. Sed ⁊ ipſi apoſtoli per manus impoſitio-
nem ſpiritū ſanctū dederūt. De manus impoſitio Attēdēda circa ep̄i ordinationē.
ne dictū eſt ſub titulo de diacono. Ceterū cir-
ca epiſcopi ordinationē ſciendū eſt ꝙ ipſe ſabba-
to hora veſpertina examinat de moribus ⁊ ſta-
tu p̄terite vite vbi ter bñdictio petit vt ſancta tri-
nitas in ordinatione preeſſe mōſtretur. Mane ve
ro ſequenti examinatur de futura conuerſatione
⁊ fide primitiue eccleſie inſtitutione p̄pter ſuſpe-
ctos in fide moribus ⁊ conditione: ⁊ vngitur ca-
put eius: ⁊ manus de quo dictū eſt in prima par-
te ſub titu. de conſecratio. Deinde vnguntur ma-

nus eius ꝛ datur ei mitra in capite in ſignū ꝙ benedictionē omniū gentiū dedit illi: ꝛ teſtamentū ſuum confirmauit ſuper caput eius. Dantur etiā ei baculus ꝛ anulus de quibus in ſequenti parte dicetur. Singula autē cum proprijs verbis traduntur ꝛ fiunt que verba ꝛ capitis ꝛ manuū vnctio ꝛ pollicū cōfirmatio baculi ꝛ annuli atqꝫ euāgelij traditio ſint huius ſubſtantia ſacramēti. Cetera ſolennitatis ſunt. De euāgelio ꝛ baculi traditione ꝛ quare cōſecratus equū album ſeu albis coopertum equitat dictum eſt in predicto titu. de conſe. Conſecratur autem epiſcopus inter epiſtolam ꝛ euangeliū extra de elect. ꝙ ſicut. nec poteſt die ſue cōſecrationis ordines celebrare quia ipſe tunc non celebrat ſed cōcelebrat principaliter celebranti. Papa tamē qui ante hymnū angelicū cōſecratur hec poſſet quia ipſe miſſarū ſolennia perficit cōſecratus. Differt autē inter epiſcopos ꝛ ſacerdotes: quia licet ſex ſint que cōmuniter ad omnes pertinēt ſacerdotes videlicet cathetizare: baptizare: predicare: cōficere: ſoluere ac ligare: tamē ad pontificē nouē ſpecialiter ſpectāt ſciꝫ clericos ordinare: virgines benedicere: pontifices cōſecrare: manus imponere baſilicas dedicare: degradā deponere: ſynodos celebrare: chriſma cōficere. veſtes ꝛ vaſa ſacrare. ¶ Sunt ꝛ alia que ad officiū epiſcopale pertinent puta in fronte chriſmare: benedictionē ſolēnem ante pacē dare ꝛ ſimilia. xxv. diſt. perlectis. lxviij. di. quāuis verūtamē ꝛ maiores ꝛ minores ſacerdotes cōmuniter in quibuſdā vicem gerūt ſummi pōtificis id eſt chriſti dum videlicet pro peccatis obſecrāt et per penitētiā recōciliāt pecatores. Unde apoſtolus ait. Deus erat in chriſto mundū ſibi reconcilians ꝛ poſuit in nobis verbū reconciliationis: obſecramus ergo pro chriſto recōciliamini deo. ¶ Mediatores eñ ſūt ſacerdotes inter deū ꝛ homines: dum ꝛ precepta dei populo deferūt predicando: ꝛ vota deo porrigunt ſupplicando: quocirca tales debent exiſtere vt ꝛ deo grati: ꝛ hoībus ſint accepti. Nam vt ait Alexan. papa. j. q. j. chriſti ſacerdotes. quanto digniores fuerint tanto facilius in neceſſitatibꝰ pro quibꝰ clamāt exaudiūtur. Et ſicut apoſtolus dicit. Mediator nō eſt vnius: ꝛ diſcordes recōciliare nō poteſt qui ſimul vtriuſqꝫ ſocietatis ꝛ amicitie vinculo non eſt conſors. Si eñ is qui diſplicet ad intercedēdū mittitur: irati animus ad deteriora prouocat. xlix. diſt. §. primo. Epiſcopus quoqꝫ ꝛ ſacerdos nomine preſbyteri itelligūtur: ſicut patet ex his que ad tytum apoſtolꝰ ſcripſit: qui eundem ꝛ epiſcopū ꝛ preſbyterū nominauit. Quod autē idē ſit epiſcopus ꝛ preſbyter multis modis comprobatur. Preſbyteri a filijs Aaron in veteri teſtamēto ſumpſerūt exordiū. Epiſcopi vero ab ipſo Aarō. Qui vero vocabantur ſacerdotes nūc preſbiteri dicuntur. qui tunc principes ſacerdotū nunc epiſcopi nominantur. Hodie autē ideo diuerſa ſunt vocabula vt epiſcopus nō dicatur preſbiter vel econtra: quoniā antiquitus quādo pietati ſtudebāt preſbyteri in omni loco ordinabant ꝛ apud iudeos qui populo preerant preſbyteri dicebantur hoc nomen honoris accipiētes. Uocabantur etiam epiſcopi ab illo opere quod implere videbantur: eo ꝙ conſiderare habebant: quecunqꝫ ad pietatis cultum fuerant conſtituta Hinc etiam Hiero. ſic ait. xcv. diſt. olim. Olim idē preſbyter qui ꝛ epiſcopus ꝛ anteqꝫ diaboli inſtinctu ſtudia ſiue diſſentiones in religione fierēt ꝛ diceretur in populis ego ſum pauli ꝛ ego ſum apollo: ꝛ ego ſum cephe cōmuni preſbyterorū cōcilio eccleſie gubernabātur. Poſtqꝫ autē vnuſquiſqꝫ eos quos baptizauerat ſuos eſſe putabat non chriſti: in toto orbe decretū eſt vt vnus de preſbyteris ſuperponeretur. Epiſcopi ergo nouerint ſe magis cōſuetudine qꝫ diſpenſatione dominice veritatis preſbyteris eſſe maiores. Auguſtinꝰ vero ij. q. vij. qꝫqꝫ. dicit ꝙ qꝫqꝫ ſm vocabula que vſus obtinuit epiſcopus ſit preſbytero maior. Aug. tamen minor Hieronymo eſt. Hoc officiū xp̄s exercuit quādo manus ſuper capita diſcipulorum leuans eis benedixit dicens: accipite ſpiritum ſanctum quorū remiſeritis peccata remittunt eis ꝛc.

Preſbyterorū et ep̄orū exordia.

¶ Incipit liber tertius.

¶ De indumētis ſeu ornamētis eccleſie ſacerdotorū atqꝫ pōtificū ꝛ aliorū miniſtrorū. Rubrica.

In quotidiano vſu non eſt veſtibus ſacris vtendum ad notandū ꝙ ſicut mutationem habitus ſecundum litteram facimus: ita et ſecundum ſpiritum agamus. Nō ergo cum veſtibus communis vite vſu pollutis in ſancta ſanctorū ingrediamur. ſed cum conſcientia munda ꝛ veſtibꝰ mūdis ꝛ ſacris dei ſacramēta tractemꝰ de cō. diſtinctione. j. capitulo primo. Unde Stephanus papa. de conſe. diſtinctione. j. veſtimenta. ſtatuit ſacris veſtibus non niſi in eccleſiaſticis et deo dignis officijs vti. et Eze. xliiij. Non ſanctificabant populum in veſtibus ſuis. Habet ergo religio diuina alterum habitum in eccleſiaſticis officijs alium in communi vſu vt cuncto populo xp̄iano exēplum prebeat bone cōuerſationis ꝛ

Ueſtibꝰ ſacris in q̄tidiano vſu nō eſt vtendū: q̄re.

quatenus loti pri⁹ ſordes noui xp̄o fiāt homines Exuit enim tūc ſacerdos veterē hominē cū actib⁹ ſuis: et induit nouū qui ſm deū creatus eſt. Per veſtes quoqꝫ quibus in ſacris vtimur tantū nō oīa ſacramenta fore populo releuanda intelligimus. xliij. diſt. in mandatis. §. ſi. q. iij. nolite. Et nota ꝙ tēpore Ludouici imperatoris filij karoli magni: epī et clerici cingula auro texta: exquiſitas veſtes et alia ſecularia ornamenta depoſuerūt. Sacre autē veſtes a veteri lege vidētur aſſumpte. precepit enī dñs Moyſi vt faceret Aarō ſacerdoti et filijs eius veſtes ſanctas in gloriā et decorē vt loti et ſacris veſtibus induti fungerent officio in ſacris. Exo. xxviij. xxxi. xxxv. et xl. ca. Docuit enim dñs Moyſen per. xl. dies facere pōtificalia et ſacerdotalia veſtimēta ſacerdotibus et leuitis ſuis ornamenta quoqꝫ et lintheamina. ſed et maria texuit et fecit illa in vſum miniſterij tabernaculi federis. Et eccleſiaſtici. xlvij. dedit celebrationib⁹ decus et c. Quedā tñ ab apoſtolis ſumuntur: ſed tā ille ꝙ iſte virtutes deſignāt vel miniſterium incarnationis. Sane pontifex celebraturus exuit veſtes quotidianas et īduit mūdas ſacras. Et pⁱmo ſandalia calciat vt ſit memor dominice incarnatiōis. Secūdo ſibi imponit amictū vt motus et cogitatus fauces et linguā cohibeat vt fiat cor mundū: ſpiritū rectum percipiens in viſceribus innouatū Tertio albam talarem vt habeat mundiciā carnis perſeuerantem. Quarto cingulū vt impetus luxurie refrenet Quinto ſtolam in ſignū obediētie. Sexto tunicā iacinthinā id eſt celeſtē conuerſationē. Septimo ſuperinduit dalmaticam: id eſt ſanctā religionē et carnis mortificationē. Octauo cyrothecas vt declinet vanā gloriā. Nono anulū vt diligat ſponſam. i. eccleſiā ſicut ſe. Decimo caſulam: id eſt charitatem. Undecimo ſudarium vt quicquid fragilitate vel ignorantia peccat penitētia tergat. Duodecimo palliū ſuperponit vt oſtēdat ſe imitatorem chriſti qui lāguores noſtros tulit. Decimotertio mitrā vt ſic agat ꝙ coronā mereatur percipere eternā. Decimoquarto baculum id eſt autoritatē poteſtatis et doctrine. Et poſtea tapeta calcat vt terrāz deſpicere et amare celeſtia diſcat. Omnibus autem premiſſis veſtib⁹ induitur a miniſtris: quia ei vt veſtes induat ſpirituales angeli ſuffragantur: vel quia vicarius eſt chriſti cui angeli miniſtrant et omnia ſeruiunt. Rurſus pontifex verſus aquilonem ſuſpiciens quamuis verſus orientem ſeu verſus altare ſi ſit magis accomodum reſpicere poſſit tanꝙ aduocatus et pugil cum hoſte pugnaturus antiquo veſtibus ſacris quaſi armis induitur iuxta apoſtolum: vt iam dicetur. Primo ſandalia pro ocreis habet ne quid macule vel pulueris affectionum inhereat. Secundo amictus pro galea caput cōtegit. Tertio alba pro lorica totum corpus cooperit. Quarta cingulum pro arcu ſubcingulum pro pharetra aſſumit: et eſt ſubcingulum illud quod dependet a cingulo quo ſtola pontificis cum ipſo cingulo colligatur. Quinto ſtola collum circundat quaſi haſtam contra hoſtem vibrans. Sexto, manipulo pro clauo vtitur. Septimo caſula quaſi clypeo tegitur: manus libro pro gladio armatur. De ſingulis etiam aliter dicetur infra. ¶ Hec itaqꝫ ſunt arma quibus pontifex vel ſacerdos armari debet contra ſpirituales nequitias pugnaturus. Nam vt inquit apoſtolus. Arma militie noſtre nō ſunt carnalia: ſed ad deſtructionem muniminum potētia. et in alia epiſtola ad Epheſi. vj. capi. Induite vos inquit armaturā dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate: et induti loricam iuſtitie: et calciati pedes in preparatione euangelij pacis in oībus ſumentes ſcutum fidei in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere et galeā ſalutis aſſumite et gladium ſpiritus quod eſt verbū dei. Hec quidem armatura eſt premiſſa ſeptuplex veſtis ſacerdotalis: ſignificatiua ſemptemplicis virtutis ſacerdotis et repreſentatiua chriſti veſtium quibus indutus fuit tempore paſſionis vt infra dicetur. Prouideat ergo diligenter epiſcopus et attendat ſtudioſe ſacerdos vt ſignum ſine ſignificato non ferat: id eſt vt veſtem ſine virtute nō portet: ſimilis ſit ſepulchro foris dealbato: intus vero omni ſpurcitia pleno. quiſquis enim ſacris indumentis ornatur et honeſtis moribus nō induitur quanto venerabilior apparet hominibus tanto redditur indignior apud deum. Pontificalem itaqꝫ gloriam non iam honor commendat veſtiū ſed ſplendor animarū. quoniā illa que quondam carnalibus blandiebantur obtutibus: ea potiꝰ que in ipſis erant intelligēda poſcebāt: vt quicquid illa velamina in fulgore auri in nitore gēmarū: et in multimodi operis varietate ſignabāt hoc iā in morib⁹ actibuſqꝫ clareſcat. cum et apud veteres reuerentiam ipſa ſignatio non ſpecies obtineret et apud nos certiora ſint experimenta rerum ꝙ enigmata figurarum prout hec et alia in pontificali vbi agitur de conſecratione leguntur. Sic itaqꝫ munitus ad certamen contra ſpiritualia nequitie in celeſtibus et pro ſedanda in ſubditos iudicis ira ad altare procedit: et per confeſſionem diaboli renunciat dominio et ſeipſum accuſat. Populus vero quaſi pro ſuo pugile oraturus in profeſtis diebus terre proſternitur. Dum autem ille orationes et alia recitat quaſi totis viribus contra diabolum pugnat. Dum diaconus in ieiunijs ante euangelium caſulam ſuper humerum replicat: quaſi gladium cōtra hoſtem vibrat. Dum epiſtola legitur voce preconis imperatoris edicta dantur. Cantus ſunt tubicines: preſentores chorum regentes ſunt duces exercituum ad pugnam inſtruentes quibus laceſſentibus alij ſubueniunt. Cantus autem ſequentie eſt plauſus ſeu laus victorie. Dum euāgelium legitur hoſtis quaſi gladio vulneratur aut exercitus poſt victoriā diſperſus adunatur Epiſcopus predicās eſt imperator victores laudans. oblationes ſunt ſpolia que victoribus diuiduntur. Cantus offertorij eſt triumphus qui debetur imperatori. Pax autem in fine datur vt populi quies hoſte proſtrato inſinuetur. Et deinde populus data licentia per Ite miſſa eſt

Sacre veſtes a veteri lege vidētur aſſūpte.

Epiſcopus veſtē ſine vir te nō portet.

cum gaudio de victoria ⁊ pace obtēta ad propria redit. ¶ Celebraturus itaq̧ miſſam ep̄s aut preſbyter indumentis ſuo ordini cōgruētibus ſe exornet: ⁊ veſtiū cultui actionis quoq̧ cōueniant ornamēta. ca. vi. rationis. ¶ Circa quod notandū eſt ꝙ ſex ſunt indumēta ſacerdotib⁹ ⁊ ep̄is cōia: qꝛ ⁊ ſex ſunt in quibus cōis preſbyteroꝝ ⁊ ep̄oꝝ poteſtas cōſiſtit. Nouē vero ſunt ornamēta pontificis ſpecialia: qꝛ ⁊ nouē ſunt in quibus ſpecialis ep̄orū poteſtas ꝯſiſtit. Per hūc ergo cōmuniū ⁊ ſpecialiū indumētoꝝ numerū cōitas ⁊ ſpecialis poteſtatū inter ep̄os ⁊ ſacerdotes ſignificat᷑ de quo in parte precedenti dictū eſt ſub titu. de ep̄o. Hoc etenim tā in nouo ꝙ̄ in veteri teſtamento legitur cōſtitutū vt pōtifices preter cōes veſtes habeant ſpeciales: ſed ibi quattuor erant cōes ⁊ quattuor ſpeciales: prout dicetur ſub titulo de legalib⁹ indumētis. quod ſiquidē ratio myſtica poſtulabat nam ille date ſunt carnalib⁹ ⁊ mūdanis: qm̄ quaternari⁹ numerus cōuenit carni ꝓpter quattuor humores ⁊ mūdo propter quatuor elemēta. Hec autē ſpiritualib⁹ ⁊ perfectis data ſunt. Nā ſenarius numerus qui perfectus eſt: qꝛ reddit ex ſuis partib⁹ aggregatis: perfectis ꝯuenit. Unde ⁊ ſexto die perfecit deus celum ⁊ terrā ⁊ omnē ornatū eorū: ſed ⁊ cū plenitudine temporis ſexta veniſſet etate ſexto die ſub hora ſexta redemit genus humanū.

Quaternari⁹ numer⁹ carni cōuenit.

Senarius ergo numerus perfectus eſt: qꝛ ſuo ordine numeratus perficitur. Nā cū vnū duo ⁊ tres dicūtur: ſenarius numerus impletur. vel qꝛ in tribus partibus diuiditur. i. in ſexta tertia ⁊ dimidia: videlicet in vno duobus tribus. Nouenarius etiam ſpiritualibus conuenit: qꝛ nouem ſunt ordines angelorū qui ſm̄ prophetā per nouē gēmarū ſpecies deſignantur.

Senari⁹ numer⁹ pfectis cōuenit.

¶ Quindecim ergo ſunt ornamenta pontificis: quindecim virtutum gradus ipſo numero deſignantia: quos per quindecim cantica graduū pſalmiſta diſtinxit. Ueſtes enim ſacerdotales virtutes ſignificant: quib⁹ debent ſacerdotes ornari ſm̄ illud propheticū. Sacerdotes tui induātur iuſticiā ⁊ ſancti tui exultēt Que talares dicuntur: qꝛ talus finis eſt corporis per quod oſtenditur ꝙ nō ſufficit opus bonū inchoare niſi ſtudeatur perſeueranti fine compleri: prout ſub titulo de tunica dicetur. Sic ergo noſter pōtifex plura ꝙ̄ octo induit veſtimēta. Quis Aaron niſi octo habuiſſe legatur quibus moderna ſuccedunt quod ideo eſt quoniā oportet iuſtitiam noſtrā magis abundare ꝙ̄ ſcribarū ⁊ phariſeoꝝ vt intrare poſſimus in regnū celoꝝ. Poteſt etiam dici ꝙ noſter pontifex octo habet a capite vſq̧ ad pedes exceptis veſtimentis pedū et manuū ſcilicet amictū albam ⁊ cingulū ⁊ ſtolā: duas tunicas: caſulam ⁊ palliū veſtimentum eīm pedū potius pertinet ad noſtrū ꝙ̄ ad Aaron: quia noſtris dictū eſt. Eūtes in omnes gentes ⁊c. ¶ Denique preter premiſſas veſtes ſacris ordinib⁹ ⁊ miniſtris deputatas eſt ⁊ alia quedam veſtis linea que ſuperpellicium dicitur quo quibuſlibet ſeruitijs altaris ⁊ ſacrorum vacātes ſuper veſtes communes vti debēt prout in ſequēti tit. dicetur. Superpelliciū autē propter ſui candorē mundiciam ſeu puritatem caſtitatis deſignat. Iuxta ill᷑ d. Omni tempore veſtimenta: id eſt opera tua ſint candida ⁊ mūda propter nomen vero ſuum carnis mortificationem figurat. Dictū eſt eīm ſuperpelliciū eo ꝙ antiquit⁹ ſuper tunicas ſuperpelliceas de pellib⁹ mortuoꝝ animaliū factas induebatur: quod adhuc in quibuſdā eccleſijs obſeruatur repreſentātes ꝙ Adam poſt peccatū talibus veſtitus eſt pellicijs. Tertio denotat innocentiā: ⁊ ideo ante oēs alias veſtes ſacras ſepe induitur qꝛ diuino cultui deputati innocentiā vite cunctis virtutū actibus ſuperponere debent. Iuxta illud p̄s. Innocentes ⁊ recti adheſerūt mihi. Quarto propter ſui latitudinē cōgrue charitate deſignat. Unde ſuper prophanas ⁊ cōmunes veſtes induitur ad notandū ꝙ charitas operit multitudinem peccatorum. Quinto propter ſui formā qꝛ in modū crucis format᷑ paſſionē dn̄i figurat quoq̧ illud gerentes crucifigi debēt cū vitijs ⁊ cōcupiſcētijs. Fiūt aūt ſuperpellicia in quibuſdā locis de chriſmalibus lineis que ponūtur ſuper infantulos baptizatos: exēplo Moyſi qui de purpura ⁊ byſſo: ⁊ alijs a pplo in tabernaculo oblatis fecit veſtes quibus Aaron ⁊ filij eius induerētur qn̄ miniſtrabāt in ſanctis. Exo. xxxix. ca.

De cappa. et ipſius ſignificatione.

Eſt etiā ⁊ alia veſtis que pluuiale vel cappa vocatur que creditur a legali tunica mutuata. Unde ſicut ille tintinabulis ſic iſta fimbrijs inſignitur q̄ ſunt labores ⁊ huius mūdi ſollicitudines. Habet etiam caputium qđ eſt ſupernū gaudium. Prolixa eſt vſq̧ ad pedes per quod perſeuerantia vſq̧ in finem ſignificatur In anteriori parte aperta eſt ad denotandum ꝙ ſancte conuerſantibus vita patet eterna: ſeu ꝙ eorum vita patere debet alijs in exēplū. ij. q. iij. non ſunt. in fine. Rurſus per cappā glorioſa corporū immortalitas intelligitur. vnde illam non niſi in maioribus feſtiuitatibus induimus: aſpicientes in futurū reſurrectionē quādo electi depoſita carne binas ſtolas accipient videlicet requiem animarū ⁊ gloriam corporum. Que cappa recte interius patula eſt niſi ⁊ ſola neceſſaria fibula inconſulta: quia corporalia ſpiritualia facta nullis animā obturabūt anguſtijs: fimbrijs etiam ſubornātur: quia tunc noſtre nihil deerit imperfectioni: ſꝫ quod nunc ex parte cognoſcimus: tūc cognoſcemus ſicut et cogniti ſumus. ¶ Quidā autē heretici garriunt nuſꝙ̄ reperiri in nouo teſtamento ꝙ chriſtus vel diſcipuli eius premiſſis veſtibus induerentur reprehendētes nos temere: qꝛ talibus ornamur: quoniā ſicut Ioānes ait. Domin⁹ ſurgens de cena poſuit veſtimēta ſua: ⁊ poſtea alia nunꝙ̄ accepit niſi ſua. Nos vero vt dicunt plura alia: ꝙ̄ veſtimus reueſtimus in miſſa in qua cenā ipſam imitamur: ⁊ dn̄s ab his qui volūt ambulare in ſtolis nos cauere precepit dicens. Cauete a ſcribis qui volūt ambulare in ſtolis. Dicūt eīm ꝙ hoc facimus vt iuſtiores ⁊ excellētiores ppl̄is appareamus. ꝯ illud Uos eſtis qui iuſtificatis vos coraꝫ hominibus: deus autē nouit corda veſtra: qꝛ qđ hominibus altum eſt. abominatio eſt apud

deum. Error autẽ iſte ex premiſſis apertiſſime cõfutatur. Legitur quoꝫ Ezechie.xlij.⁊.xliiij. Cũ ingrediẽtur ſanctuarium meum et accedẽt ad mẽſam meam vt mihi miniſtrent ⁊ cuſtodiant cerimonias meas veſtibus lineis induentur: nec aſcẽdet ſuper eos quicq̃ laneum. Cum egrediẽtur atriũ exterius ad populum exuent ſe veſtimentis ſuis in quibus miniſtrauerunt ⁊ non ſanctificabũt populum in veſtimentis ſuis. ¶ Et nota ꝙ oſtiarij: lectores: exorciſte et accoliti veſtibus albis vtunꝛ videlicet ſuperpellicio: amictu ⁊ alba ⁊ baltheo: vt angelos dei miniſtros per caſtitatis mundiciã imitentur: et eis in carne glorioſa effecta ſpirituali quaſi in albis veſtibus ſocientur. Unde eſt ꝙ poſtius lineis veſtibus vtuntur: quia ſicut linũ multo labore ad candorem perducitur: ſic neceſſe eſt per multas tribulationes ad regni gloriam peruenire. In concilio magũ.ij.q.j. epiſcopus preſbyter. ſtatutum eſt ꝙ epiſcopus in ordinatione ſua recipiat orarium baculum et anulũ preſbyter oratiũ et planetam: diaconus orarium et dalmaticã: ſubdiaconus patenam ⁊ calicem: ⁊ cũ degradãtur ea perdunt. Et in concilio tholetano.xciij. diſtin. diaconus in conuentu ſtatutũ eſt ꝙ diaconus tẽpore oblationis tantũ ſcꝫ qñ legit euangeliũ vtatur alba.i. dalmatica. Notandum quoꝫ eſt ꝙ veſtes euãgelici ſacerdotis aliud deſignãt in capite ſcilꝫ in xp̃o aliudq; figurãt in membris eiꝰ q̃ ⁊ caput ⁊ mẽbra ſacerdotis noĩe nũcupentur. Ad caput dicit pſalmigraphus. Tu es ſacerdos in eternũ ẜm ordinẽ melchiſedech. Ad membra vero dicit apoſtolus. Vos eſtis genus electum regale ſacerdotium. Exponẽda ergo ſunt eorꝫ myſteria. Primo ẜm ꝙ mẽbris cõſequẽter ẜm ꝙ capiti ſcꝫ xp̃o conueniũt prout i quolibet capitulo diſtiguetꝛ. ¶ De ornamentis autem et paleis ⁊ veſtibꝰ eccleſie vel altaris in prima parte dictũ eſt vbi agitur de picturis. Porro ſex indumẽta ſacerdotibus ⁊ epiſcopis cõmunia ſunt hec amictus: alba: zona ſeu cingulum: ſtola: manipulus: planeta. Nouem vero pontificibus ſpecialia ſunt hec: calige: ſandalia: ſuccinctoriũ: tunica: dalmatica: cyrothece: mitra: anulus baculus paſtoralis. De quibus omnibus ſingulatim proſequimur: ⁊ etiã de ſudario ⁊ de pallio ⁊ de coloribus quibꝰ eccleſia in eccleſiaſticis vtitur indumentis et de legalibus indumentis ſiue veteris teſtamenti.

Veſtes euãgelici ſacerdotꝭ aliud deſignãt in capite aliudꝫ i mẽbus figurãt.

¶ De amictu. Rubrica.

PRimo de ſex ornamẽtis epiſcopis et ſacerdotibus cõibus eſt ẜm p̃miſſa dicendum. Lotis itaq; manibus epiſcopus ſeu ſacerdos celebraturꝰ aſſumit amictũ quo caput tegitur: quẽ pontifex loco ephot ſiue ſuperhumerale et rationale habet: ⁊ nũc etiam ſuperhumerale poteſt vocari ſignificans ſalutem que per fidem tribuitur. De hoc apoſtolus ad Ephe.vj. Galeam ſalutis aſſumite. Significat etiam caſtitatem cordis et corporis: quia renes et pectus ambit ⁊ tegit: ⁊ oĩbus ſacris veſtibus ſupponitur: ſed oĩbus ſupereminet: quia caſtitas etiam debet eſſe intus in pectore ⁊ foris nitere opere. Unde in renibus ſtringiꝛ quia ibi precipue luxuria dominaꝛ. Per amictum quoꝫ ſuper humeros: quia circũquaq; diffundiꝛ operum fortitudo deſignatur. Humeri namq; fortes ſunt ad opera peragẽda. Iuxta illud patriarche Iacob. Suppoſui humerũ ad portãdũ et factus eſt tributis ſeruiens. Duo vaſculi ſiue due chordule: quibus amictus ante pectus ligatur ſignificant intentionem ⁊ finem quibꝰ informandũ eſt opus ne fiat in fermento malitie et nequitie ſꝫ in azimis ſinceritatis et veritatis. Sacerdos igitur non dꝫ ocioſus exiſtere ſed bonis operibꝰ inſudare ẜm illud ap̃li ad thy. Labora ſicut bonꝰ miles ieſu xp̃i. Laudãda tñ quorũdã locorꝫ hꝫ conſuetudo vt linia camiſia alba aut ſuperpelliciũ ſuper cõmunes veſtes induantur priuſq; amictꝰ imponatur: per qđ fides que primo adeſſe dꝫ ſignificatur. Porro amictus ſuper os planete reuoluiꝛ de quo ſub titu. de planeta dicetur. Amictu quoꝫ collũ ſtringiꝛ per qđ vocis caſtitas intelligitur quĩ per collũ in quo vox eſt vſus loquendi exprimitur. Stringitur ergo collũ ne inde ad linguam mendaciũ tranſire poſſit. Leuiter tñ cũ eo pectꝰ ⁊ fauces ſtringuntur prout ſub tit. de cingulo dicetur. Illo etiam caput operimus ne circũquaq; libere proſpiciendo illicita cogitemus. Pectus ſeu cor eo tegitur: quia animus ſacerdotis ad ea que incũbunt debet totus eſſe intentus nec dꝫ tunc ad vanitates vel ad aliqua mundana libere meditanda diſſolui. Porro amictus quo ſacerdos caput obnubilat ẜm ꝙ capiti ſcꝫ xp̃o cõuenit ſignificat id quod in Apo. deſcribitur videlicet angelũ dei fortẽ deſcẽdiſſe de celo amictum nube. Et ait pſa. Ecce dominus aſcendit ſuper nubẽ candidã. Ueniens etiam ad ſaluationẽ mũdi ſaluator mũdi dei filius angelus magni conſilij amictus eſt nube dum diuinitatem abſcondit in carne. Nã caput viri chriſtus: caput chriſti deus extra de ſa. vnc.c. vno. Hoc ergo carnis latibulum ſignificat ſacerdotis amictus quod per illam ſindonem expreſſius ſignificatur: quia ſummus põtifex caput obducit. de qua ſub tit. de ſuccinctorio diceꝛ. ⁊ pulchre quidem quod per calciamentũ pedũ hoc ipſꝫ per amictum capitis deſignatur: quia diuinitas i carne latuit ⁊ per carnem innotuit. Nam cum notus eſſet in iudea deus ⁊ in iſrael magnum nomẽ eius. In idumeam extendit calciamentum ſuum et ante conſpectum gentium reuelauit iuſtitiam ſuam. Amictus etiam repreſentat operimẽtũ quo iudei velabant faciẽ chriſti dicentes. Math.xxv. Prophetiza nobis chriſte quis eſt q̃ te percuſſit.

chordule du: q̄bus amictus ãſi pectꝰ ligaꝛ q̄d ſignificãt

¶ De alba. Rubrica.

POſt amictum camiſiam ſiue albã ſacerdos induit que membris corporis conuenienter apta nihil ſuperfluum aut diſſolutum in vita ſacerdotis aut in eius membris eſſe debere demonſtrat. hec ob ſpeciem candoris mundiciam demõſtrat ẜm ꝙ legitur. Omni tempore veſtimẽta tua ſint candida. Fit autem de byſſo vel lino propter quod dictum eſt. byſſinũ ſunt iuſtificationes ſan

albamũ dictã demõſtrat

ctorum. Eſt autē byſſus linum egyptiacū. Sicut enim linum vel byſſus candorem quem ex natura non habet: multis tonſionibus attritum acquirit per artem: ſic et hominis caro mundiciam quam non obtinet per naturam: per exercitia bonorū operum multis caſtigationibus macerata ſortit per gratiã. Sacerdos ergo ſm apoſtolū caſtiget corpus ſuum et in ſeruitutem redigat: ne forte cū alijs predicauerit ipſe reprobus fiat. Habet autē alba caputium quod eſt profeſſio caſtitatis. Habet etiam ligulam que ſignificat linguam ſacerdotalem que ligat contumaces ⁊ abſoluit penitētes.

¶ Rurſus hec veſtis que in veteri ſacerdotio linea vel poderis grece ſeu tunica talaris dicebatur ſtricta fuiſſe deſcribitur propter ſpiritum ſeruitutis iudeorꝝ in timore. In nouo vero larga eſt propter ſpiritum adoptionis in libertate qua nos chriſtus liberauit. Quod autem aurifriſium ⁊ grāmata diuerſis in locis ac varijs operib' ad decorem habet illud inſinuat quod propheta dicit in pſal. Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato circum. ¶ Rurſus alba cingulo ſtringitur vt omnis voluptas carnalis aſtricta intelligatur dicente domino. Sint lumbi veſtri precincti. Manice quoqꝫ tam albe ꝙ̃ etiam tunicelle conuenienter debent eſſe ſtricte non nimis laxe vt labantur et brachia nudentur. habentes in ſummitatib' aurifrigia ad deſignandum aureos torques qui brachia nuda beati Martini miſſam celebrātis miraculoſe decēter operuerūt: prout in ſexta parte ſub eius feſto dicetur. Per albam etiam qua corpus a ſurſum vſqꝫ ad deorſum tegitur ſpes que ex gratia prouenit eccleſie deſurſum: et ex meritis eccleſie deorſum figuratur. De hac apoſtolus ad Roma. viij. Spe ſalui facti ſumus. Quia ṽo vſqꝫ ad talos deſcēdit perſeuerantiam deſignat prout tactum eſt prope finem in prohemio huius partis. Porro ſm ꝙ capiti ſcilicet chriſto conuenit alba que eſt lineū veſtimentum longiſſime diſtās a tunicis pelliceis que ex mortuis animalibus fiunt quibus Adam veſtitus eſt poſt peccatum nouitatem vite ſignificat quā chriſtus et habuit et docuit: et habuit in baptiſmo de qua dicit Apoſtolus. Exuite veterem hominem cum actibus ſuis et induite nouū qui ſm deū creatus eſt. Nam in transfiguratione reſplenduit facies eius ſicut ſol et veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix. Semper enim veſtimenta chriſti munda fuerunt ⁊ cādida: quia peccatum non fecit: nec inuētus eſt dolor in ore eius. Hec etiam veſtis repreſentat albam veſtem in qua Herodes illuſit chriſto. Luce. xxiij.

Chriſti veſtimēta ſemꝑ mūda ⁊ candida fuerunt.

¶ De zona ſeu cingulo. Rubrica.

Debet autem alba circa lumbos ſacerdotis ſeu pontificis zona ſeu cingulo quod in lege et apud grecos balthcū dicebatꝛ precingi ne deffluēdo greſſuꝫ impediat vt caſtitas ſacerdotis per albam ſignificata nullis incēttiuorū ſtimulis diſſoluatur. Cingulum namqꝫ continentiam ſignificat. Unde ſint lumbi veſtri precincti ⁊ lucerne ardentes in manibus veſtris. In lumbis quidē luxuria dominatur: ſicut dominus loquēs de diabolo manifeſtat. Uirtus eius in lūbis eius et fortitudo ei' in vmbilico ventris eius. de pe. diſtin. ij. Si enim inquit. ad finem. Sane a ſiniſtro latere pontificis ex cingulo duplex dependet ſuccinctoriuꝫ: quia duo ſunt quibus caſtitas roboratur ⁊ ſine quibus difficile conſeruatur ſcilicet oratio et ieiunium. Unde dominus ait. Hoc genus demoniorum non eijcitur niſi in ieiunio ⁊ oratione. Debent ergo lumbi per continentiam precingi: ⁊ per abſtinentiam ſuccingi. Unde apoſtolus. State ſuccincti lumbos veſtros in veritate. Uerum ſuccinctorium quod alias vel perizoma vel ſubcingulum vocatur inter indumenta legalia fuiſſe non legitur: quia et ſi legales ſacerdotes accincti tempore ſacrificij abſtinere deberent: alio tamen tempore licite vacabant amplexibus. Hodie autē additur cingulo: quia moderni miniſtri iugem debent habere continentiaꝫ: et ideo non ſolum cingi: ſed etiam ſuccingi debēt. Ideo autem duplex eſt ſuccinctorium vt duplex caſtitas denotetur: videlicet mentis que per cingulum: et corporis que per ſubcingulum ſignificatur. A parte ſiniſtra dependet: quia potior eſt caſtitas mentis ꝙ̃ corporis: ⁊ dextra pars potior eſt ꝙ̃ ſiniſtra. Unde Grego. Lumbis precingimur cū carnis luxuriam per carnis continentiam coartamus. Cingulum quoqꝫ conuenienter temperantiam deſignat. De ſubcingulo etiam dictum eſt in prohemio huius partis. Et aduerte ꝙ pectus et fauces leniter cum amictu ſtringuntur: quia motus in noſtra poteſtate non ſunt. Helias pu' clauſit celum quando petijt ꝙ non plueret ꝙ̃ animuꝫ quando deſiderabat vindictam de morte prophetarum. Lingua etiam in humido ſed in madido ⁊ facile lubricatur. Unde princeps apoſtolorum ad vocem ancille magiſtrum ſuum negauit. Sed renes fortiter cingulo ſtringuntur: vt caſtigetur corpus et in ſeruitutem redigatur et impetus luxurie refrenetur. Porro ſcd̄m ꝙ capiti ſcilicet chriſto conuenit zona ſacerdotalis ſignificat illud quod Joannes apoſtolus ait. Conuerſus vidi ſimilem filio hominis precinctū ad mamillas zona aurea. Per zonam auream perfecta chriſti charitas deſignatur: quoniam dicit apoſtolus. Superuenientem ſcientie charitatem chriſti feruentē in corde: radiantem in opere: cuius ſuccinctorium illud ſignificat quod Eſaias. ij. capi. de chriſto loquens predixit. Erit iuſtitia cingulum lumborum eius ⁊ fides cinctorium renum eius. Nam iuſtus dominus iuſtitiam dilexit: equitatem vidit vultus ei'. Et fidelis dominus in verbis ſuis et in operibus ſuis. Due ſummitates ipſius due ſunt partes naturales iuſtitie quam chriſtus fecit et docuit ſcilicet quod tibi non vis fieri alteri non feceris: ſed quecunqꝫ vultis vt faciant vobis homines ⁊ vos eadem facite illis. Cingulum ergo iuſtitiam ſignificat cuius duo ſunt brachia ſeſe conſtringentia ſcilicet declinare a malo: et operari bonum. Repreſentat etiam flagellum quo pylatus cecidit Jeſum. Joannis. xix.

Succinctorio duplici duplex caſtitas denotatꝛ

¶ De ſtola. Rubrica.

POſt cingulum ſacerdos orariū ſiue ſtolam que leue dñi iugū ſignificat. xxiij. diſt. eccleſiaſtica. ſiue que eſt iugū preceptorū dñi ſuper collū ſibi imponit: vt iugum dñi ſe ſuſcepiſſe demonſtret. Quā cū oſculo ſibi imponit ⁊ deponit ad notandū aſſenſum ⁊ deſideriū quo ſe ſubijcit huic iugo. Jlla aūt a collo per anteriora deſcendens dextrū ⁊ ſiniſtrū latus adornat: qꝛ per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris. i. in ꝓſperis ⁊ in aduerſis ſacerdos debet eſſe munitꝰ: quatenꝰ nec aduerſis frangat: nec ꝓſperis eleuet. Unde ⁊ cū ſacerdos in ordinatiōe ſtolā accipit dicit eps̄. Accipe iugū dei. Jugū eīn eiꝰ ſuaue eſt ⁊ onus eiꝰ leue: ſuaue in ꝓſperis: leue ī aduerſis. ¶ Stola ꝗ̄ppe vſqꝫ ad genua que curuantur protenditur vt nos mites corde et humiles inſinuet. Significat enim patientiam de qua ſcriptū eſt: patientia vobis neceſſaria eſt vt reportetis promiſſiones. Et iterū in patientia veſtra poſ. a. ve. Hinc eſt ergo ꝙ ſtola cū zona ſeu cingulo a dextris ⁊ ſiniſtris quibuſdam nexibus colligatur: qꝛ virtutes virtutibꝰ ſociātur ⁊ iuuantur: ne aliquo moueantur tentationis impulſu: ⁊ ad deſignandum ꝙ tā in proſperis ꝗ̄ in aduerſis debet chriſti iugū patienter ferri faciēte glutino charitatis. A quibuſdam vero pontificibus additur premiſſis verbis ſtola innocētie induat te dñs. Quod ſtolam reſpicit primitiuam que fuit innocentie ſignificatiua. Rurſus ſtola ab humero ſiniſtro ſacerdotis in dextrū dū ordinatur reflectitur: quia cum obedientia incipiat ab actiua per dilectionē proximi tranſit in cōtemplatiuam vitam per dilectionē dei. Longitudo autem ſtole perſeuerantiā ſignificat. Duo brachia ſtole dependentia ſignificant prudentiam ⁊ tēperantiam. Unde apoſtolus ad Tymot. iij. Sobrie iuſte ⁊ pie viuamus ⁊c. Sed ⁊ ſecundū decretū bracharēſ. conci. xxiij. diſti. eccleſiaſtica. debet ſacerdos de vno eodēqꝫ orario ceruicem pariter ⁊ vtrūqꝫ humerū premens ſignū crucis in ſuo pectore deportare: vt qui imperturbatus precipitur inter proſpera ⁊ aduerſa conſiſtere virtutum ſemper ornamento vtroqꝫ circūſpectus appareat humero. Si quis autem aliter egerit excommunicationi debite ſubiacebit: niſi forte quis dixerit hoc decretū per contrariariam generalis eccleſie conſuetudinem abrogatum. Nam non vbiqꝫ partes ſtole reducuntur ante pectus in modum crucis. Crucē aūt gerit in pectore dum chriſti paſſionē cuius miniſter eſt imitatur in mente. ¶ Orarium itaqꝫ iugum ſimul ⁊ onus eſt iugum ſacerdotibꝰ onus diaconibus. vnde fit vt ſacerdotibꝰ circa collum: ⁊ diaconibus ſuper ſiniſtrū humerum ponatur. Sicut enim iugū collo portatur: ſic ⁊ humeris onera feruntur. Lege in leuitico ⁊ videbis ſolos leuitas ferendis oneribus deſtinatos. Jn diacono etiam ſtola iugum ſignificat: prout in parte. ij. dictum eſt vbi de diacono agitur. Adhuc ſtola ſiniſtro humero diaconi imponitur: quia decet tēporalia ſpiritualibus deſeruire: vel quia dextram diaconi oportet eſſe liberam vt expeditius ad miniſterium ſacerdotis diſcurrat: de quo etiam dictū eſt. Ad lumbos ſtola ſuccingintur: vt ſit fortis et expeditior contra pugnas libidinū: quandoqꝫ tamen ſolum ſuper ſiniſtrum brachium pars anterior ſtole complicatur: quod tractum eſt a legalibus ſacerdotibus: qui dum ſacrificabant ſummitates balthei ſuper humerū reflectebant. Jn epiſcopo vero vel ſacerdote ab vtraqꝫ parte equaliter dependet anterius: quia chriſtus cuius typū gerunt qui equanimiter ſe habuit in proſperis et in aduerſis que per leuam et dextram ſignificantur habitatores terre ad celeſtia ducere deſiderabat: quos ſemper ante oculos mentis ſuggerebat. Dictum eſt autem orarium: quia ꝗ̄uis ſine alijs indumentis ſacerdotibus baptizare: conſignare et alia plura orando facere liceat: ſine orario tamen niſi magna neceſſitate cogente nihil horum facere liceat. Jn concilio triburiēſ. in burcardo libro ſexto capitulo preſbyteri. legit̄ vt preſbyteri non vadant niſi ſtola orariove induti. ¶ Notandum autem eſt ꝙ antiquitus ſtola erat veſtis candida pertingens vſqꝫ veſtigia: qua patriarche vtebantur ante legem quam primogeniti cum benedictionem patris acciperent induebant: et domino victimas vt pontifices offerebant. Sed poſt ꝗ̄ alba cepit portari mutata eſt ī torquē. Per primam ſtolam innocentia intelligitur que fuit in primo homine. Sed cum eam perdidit propter peccatum oportuit eam recuperare per vitulum ſaginatum: quia igiturupereſt vt qui per inobedientiam cecidimus per obedientiam reſurgamus recte pro veſte innocentie recuperāda ſubimus torquem obedientie. Nam per ſtolam qua nunc vtimur obedientiam accipimus euangelij crucifixi. Porro ſcdm̄ ꝙ capiti ſcilicet chriſto conuenit ſtola que ſuper amictum collo ſacerdotis incūbit obedientiam et ſeruitutem ſignificat quam dominus omnium propter ſuorum ſalutem ſubijt. Nā cum in forma dei eſſet: non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe equalem deo. Exinaniuit enim ſemetipſum formam ſerui accipiēs factus obediens vſqꝫ ad mortem: mortem autem crucis. Cauſam quippe mortalitatis nec traxit origine nec commiſit in opere. Stola etiam ſignificat ligaturam qua Jeſus ligatus fuit ad columnam. Statutum eſt in canonibꝰ xxiiij. diſtinc. non oportet. et duobus capi. ſequentibus ne ſubdiaconi: lectores ⁊ pſalmiſte orarijs ſiue ſtolis vtantur.

Longitudine ſtole pſeuerantia deſignatur.

Stola antiquitus veſtis erat candida ptingēs vſqꝫ veſtigia.

¶ De manipulo. Rubrica.

QUia vero mentibus bene compoſitis et diuino cultui mancipatis ſepe ſubrepit accidia que quodam tempore reddit animum dormientem. Unde pſalmiſta. Dormitauit anima mea pre tedio: ideo in ſiniſtra manu miniſtri ad altaris miniſterium accedentis quedam apponitur manipula que fanum vel manipulus vel ſudarium appellatur: quatenus ſudorē mentis abſtergat et ſoporem cordis excutiat vt bonis operibus inuigilet depulſo tedio vel torpore. Per manipu-

lum eñ bona opera vel vigilantia deſignãtur: de
qua dominus ait. Vigilate quia neſcitis qua ho=
ra filius hominis venturus ſit. Unde ſponſa di=
cit in canticis. Ego dormio et cor meum vigilat.
Per ſudarium etiã penitẽtia deſignatur: qua la=
bes quotidiani exceſſus ⁊ tediũ mundane cõuer=
ſationis extergitur: de quo dicit. Dormitauit ani
ma me pre tedio: tedet enim animã peccatorũ cõ=
ſcientie ⁊ infirmitatis torpore. Significat etiã fu=
turorũ bonorũ retributionẽ. ¶ Unde i quibuſdã
locis quotiens in feſtis albis vtuntur manipulos
portant: ex eo ꝙ in illa vita vnuſquiſꝫ propriam
mercedem accipiet. Et veniẽtes venient cũ exul=
ta. portã. manipu. ſuos. Itẽ quia manipulus pe=
nitentiã deſignat inde eſt ꝙ ſudariuz ſubdiaconi
magis fanone ſacerdotali formatur: q2 vbi maior
exceſſus maior exigitur penitẽtie fructꝰ. De ſuda=
rio etiam infra dicetur. Sane miniſtri manipuluz
in brachio ſiniſtro ferũt ad notandũ ꝙ ſtricti de=
bent eſſe ad terrena: ſed ad celeſtia expediti. An=
tiqui autẽ nõ erãt aſtricti ad hoc: q2 deo etiã ꝓ tẽ
poralibꝰ ſeruiebãt: ad ſignificãdũ nos in hac vita
que per ſiniſtrũ ſignificat pati tediũ ſuperflui hu
moris. id eſt delectationis ⁊ alia ſuperflua mẽtis.
Ad hoc manipulus in ſiniſtra fidẽ in hac vita de
ſignat. Manipuli vſus ſumptus eſt non ab aarõ
ſed ab antiquis patribꝰ quia ſicut legitur in mar
tyrologio Bede. Arſeniꝰ ſudariũ ſemper ferebat
in ſinu vel manu ad tergendũ effluẽtiã lachryma
rũ. Habebãt quoꝫ ſancti patres dũ ſacra tracta
bãt ⁊ ſacramẽta cõficiebant mapellas id eſt par=
uas mappas ⁊ mãtellũ in manus nũc pro tergẽ=
dis manibꝰ ⁊ nũc pro operibꝰ ⁊ nũc pro reueren=
ter tractandis ſacramẽtis. Porro ſecũdũ ꝙ capi=
ti ſcilicet chriſto cõuenit ꝙ ſacerdos manipulum
portat in leua deſignat ꝙ chriſtus brauiũ obtine=
bat in via. Per manipulum enim premium deſi=
gnatur. Iuxta quod legitur. Venientes autẽ ve=
nient cum exultatione portãtes manipulos ſuos
Per leuã vita preſens accipitur. iuxta illud. Leua
eius ſub capite meo ⁊ dextera illius amplexabit
me: chriſtus autem ſimul fruebatur ⁊ merebatur
⁊ fruebatur in patria: ⁊ merebatur in via. Nam ſi
mul ⁊ brauium cõprehendebat ⁊ ſtadium percur
rebat: q2 ſimul erat in patria ⁊ in via: nemo inquit
aſcendit in celũ niſi qui deſcẽdit de celo filius ho
minis qui eſt in celo. Manipulus etiam repreſen
tat funẽ quo Ieſus cõprehenſus a iudeis ligatꝰ
fuit. Unde Ioan. xviij. Comprehenderunt ⁊ liga
uerunt eum. Manipulus tamen poſt indutã pla
netam cõſueuit romano pontifici immitti: quod
etiam a pluribꝰ obſeruatur de quo in quarta par
te ſub titulo de cõfeſſione dicetur. ¶ Notandum
autem ꝙ diaconus ⁊ ſubdiaconus põtifici induẽ
ti ⁊ exuẽti ſe a ſacris veſtibus ſine manipulis ſer
uiunt. Primo vt expeditius et liberius admini=
ſtrent. Secundo ad notandũ ꝙ in tali obſequio
nõ debet fructũ querere temporalẽ qui quãdoꝫ
per manipulum ſignificatur. Iuxta illud ps. Ve=
nientes autem ⁊c. Rurſus dum põtifex ſe induit
vel exuit diaconus ſtat a dextris ⁊ ſubdiaconus

Miniſtri manipuluz in brachio ſiniſtro quare ferunt.

a ſiniſtris quia diaconus ex ordine ſuo ad fortio=
ra et perfectiora que per dextram ſignificant aſſu
mitur ꝙ ſubdiaconus.

¶ De caſula ſeu planeta. Rubrica.

Poſtremo ſuper omnes veſtes indui=
tur caſula que quaſi parua caſa dicit
et a grecis planeta vocatur a planus
quod eſt error: quia errabũdus eius lym
bus ſup brachia eleuatur ſignificãs
charitatem ſine qua ſacerdos eſt ſicut es ſonans
aut cymbalum tinniens: ſicut enim charitas ope
rit multitudinem peccatorum ⁊ omnia legis ⁊ ꝓ=
phetarum mandata cõtinet dicente apoſtolo. ple
nitudo legis eſt charitas ſic et veſtis cuncta pla=
nat et alia omnia indumenta intra ſe claudit ⁊ cõ
tinet. De charitate dicit apoſtolus: adhuc excellẽ
tiorem viam vobis oſtendo. ſi linguis hominum
loquar ⁊ angelorum: charitatem autem non ha=
beam nihil ſum: et iterum. Si fidem habeã vt mõ
tes transferam: charitatem autem nõ habeã nihil
ſum. de conſe. diſtin. iiij. ſolent. Hec ſiquidẽ eſt ve
ſtis nuptialis de qua dominus inquit in euange
lio. Amice quomodo huc intraſti non habens ve
ſtem nuptialem. ſine hac autem nunꝫ ſacerdos
debet ſuum officium exercere: quia ſemper decet
eum in vinculo charitatis permanere: per hoc au
tem ꝙ amictus ſuper os planete reuoluitur innui
tur ꝙ bonum opus debet ad charitatem referri.
Nam finis precepti eſt charitas de corde pura et
conſcientia bona et fide non ficta: ꝙ vero caſula
in extenſione manuum in anteriorem et poſterio=
rem partem diuiditur ſignificat duo brachia cha
ritatis ad deum ſcilicet et proximum. Diliges in=
quit deum ⁊c. In his duobus mandatis tota lex
pendet et prophete. Rurſus latitudo planete lati
tudinem ſignificat charitatis: que etiam vſꝫ ad
inimicos extenditur. Unde latum mandatũ tuuz
nimis. Due quoꝫ plicature ſiniſtre videlicet ⁊ de
xtre ſunt duo precepta charitatis ſcilicet amor dei
et proximi duplicatur etiaz ante pectus per quod
cor et inter humeros per quos opera exprimun=
tur et in eis veſtimentum duplex in ipſum effici=
tur: quia ſic debemus bona opera foris oſtendere
proximis vt eadem intus in corde coram domino
integra ſeruemus. Charitatem enim debemꝰ ha
bere in corde et opere et intus et foris. Rurſus an
te pectus duplicatur: quoniam per charitatem bo
na voluntas et ſancta cogitatio generatur. Du=
plicatur etiam inter humeros: quia per illam ad=
uerſa proximis ⁊ aduerſarijs ſupportantur. Ad
brachia autem eleuatur dum bona opera charita
tis operantur. Ad dextrum dum operamur bonũ
ad domeſticos fidei. Ad ſiniſtrum dum extendi=
tur etiam ad inimicos. Adhuc triplicatur in bra=
chijs in dextro quidem dum fidelibus monachis
clericis et laicis ſubuenimus: in ſiniſtro dum infi=
delibus ſcilicet malis chriſtianis iudeis ⁊ paga=
nis neceſſaria miniſtramus. per caſulam quoꝫ re
cte opera iuſtitie deſignantur. Iuxta illud. Sacer
dotes tui indu. iuſti. Sane ſacerdos ſuũ agẽs offi
cium non debet caſulã exuere: quia precipiẽte do=

Caſula quare ante pectꝰ duplicat.

mino. Leui. xxi. ca. nõ licet ei egredi de ſanctis ſci-
licet rebus vel preceptis. Porro ſcðm ꝙ capiti ſci
licet xp̃o ↄuenit caſula magni ſacerdotis eſt eccle
ſia vniuerſalis. De qua dixit apl's. Quotquot in
chriſto baptizati eſtis chriſtum induiſtis hoc eſt
illud aaron veſtimentum cuius in oram deſcẽdit
vnguentum: ſed a capite deſcendit in barbam ⁊ a
barba deſcendit in oram quoniam de plenitudine
ſpiritus eius nos omnes accepimus primo apo-
ſtoli: deinde ceteri: ꝙ autem caſula vnica et inte-
gra ⁊ vndiqꝫ clauſa eſt ſignificat fidei vnitatem ⁊
integritatem verumtamen in extenſione manuũ
in anteriorem ⁊ poſteriorem partem quodammo
do diuiditur deſignans antiquam eccleſiam que
paſſionem chriſti preceſſit: et nouam que chriſti
paſſionem ſubſequitur: nam et qui preibant ⁊ qui
ſequebantur clamabant dicẽtes. Oſanna filio da
uid benedi. qui venit in no. do. Hec etiã veſtis re
preſentat purpureum veſtimentũ quo milites cir
cũdederunt ieſum. Jo. xix. ca.

¶ De caligis ⁊ ſandalijs. Rubrica.

SUperius de ſex ornamentis tam ſa-
cerdotibus ꝙ̃ epis cõibus dictũ eſt:
nunc autem de nouẽ pontificum ſpi-
ritualibus dicendũ reſtat ⁊ prius de
caligis ⁊ ſandalijs videamus. Veſti-
mentũ aũt pedũ non habuit originẽ ab aarõ qui
dũtaxat in iudea cõuerſabatur: ideoqꝫ neceſſe nõ
habuit: ſed ab apl'is quibus dictum eſt. Euntes
docete oẽs gẽtes niſi forte quis dixerit ꝙ calige ⁊
ſandalia in locum femoralium ſuccedunt. ¶ Cele
braturi igitur pontifices pedes interea dum dicũ
tur quinqꝫ pſalmi. in preparatione euangelij pa-
cis caligis ⁊ ſandalijs calciantur: quorũ pulchri-
tudinẽ admirabatur propheta dicens. Quã ſpe-
cioſi pedes euangelizantiũ pacẽ euãgelizãtiũ bo
na. Unde apoſtolus ad epheſios. Calciati pedes
calciamentis virtutum. et in euangelio legiť dñm
miſiſſe diſcipulos ſuos ſandalijs calciatos vtiqꝫ ĩ
preparatione euangelij pacis. ſi enim calciati non
eſſent quomodo ſuper ſerpentes ⁊ ſcorpiones cal
care potuiſſent. Cogitent igitur epiſcopi cur ita
calciati ſunt: imitentur eorum exempla quoꝝ imi
tantur calciamenta. Siquidem per pedes con-
uenienter affectus intelliguntur. Debent nãqꝫ ha
bere affectus et deſideria calciata ne puluere ter-
renorũ ſeu tẽporalium maculentur. Per huiuſmo
di quoqꝫ calciamentum prohibitio pedũ cõgrue
intelligitur ne vez ad illicita feſtinẽt: qꝛ vero affe-
ctus facilius inficiuntur ⁊ maculantur tp̃e proſpe
ritatis qđ per dextrũ: ꝙ̃ tẽpore aduerſitatis quod
per ſiniſtrũ intelligitur: ideo vt maiori periculo ci
tius occurrendũ oſtendatur a dextro pede ponti
fex incipit calciari: prius tñ ꝙ̃ ſandalia pedib' im
ponantur caligis induuntur vſqꝫ ad genua ꝓten
ſis ibiqꝫ conſtrictis: quia predicator pedibus ſuis
rectos debet facere greſſus ſuos et genua debilia
roborare: nam qui fecerit et docuerit hic magnus
vocabitur in regnum celorũ. Calige quoqꝫ iacyn
thini: id eſt aerei ſeu celeſtis coloris denotant ꝙ
celeſtes debet habere pedes: id eſt affectus et fir-

Veſtimẽtũ pedũ ab apl'is habuit originẽ.

Per pedes affectus cõuenient intelligũtur.

mos ne claudicet: ſed dicat: cõfortamini puſillani-
mes. Et conſequenter ſandalia pedibus imponũ
tur que ſic vocantur ab herba vel ſandalico colo
re quo depinguntur. Habent autem deſubtus in
tegram ſoleam deſuper vero corium feneſtratum:
quia greſſus predicatoris ⁊ ſubtus debẽt eſſe mu
niti ne polluantur terrenis. Juxta illud dñicum.
Excutite puluerem de pedibus veſtris ⁊ ſurſum
aperti quatenus ad cognoſcenda myſteria ſeu ce
leſtia reuelentur. Juxta illud propheticum. Reue
la oculos meos ⁊ cõ. mi. de le. tua. In hoc quoqꝫ
ꝙ deſuper aperta ſunt ꝙ corda ſemper ad deũ ere
cta habere: ⁊ oculos mentis ad ea que ſurſuz ſunt
aperire debemus ſignificatur. Quia etiã ſubt' ſo
lida ſunt ſignificat ꝙ mentem in terrenis obtuſaz
habere debemus: nec debem' querere benedictio
nem eſau qui in terris eſt: ſed iacob qui eſt ĩ celis.
¶ Rurſus ꝙ ſandalia in quibuſdã locis aperta ⁊
in quibuſdam integra ſeu clauſa ſunt deſignat ꝙ
euangelica predicatio nec omnibus reuelari: nec
omnibus abſcondi debet iuxta illud. Uobis da-
tum eſt noſce myſteriũ regni dei: ceteris aũt in pa
rabolis. Nolite ſanctum dare canib' neqꝫ marga-
ritas ſpargere ante porcos. ij. q. iij. nolite. ¶ San
dalia quoqꝫ interius qñqꝫ ex corio albo fiũt quia
neceſſe eſt intentionem candidam ⁊ cõſcientiã pu
ram coram deo habere: et exterius nigrum appa-
ret: quia predicatoꝝ vita ꝓpter tribulationes hu
ius mundi nigra ⁊ deſpecta ſecularibus videtur.
¶ Quãdoqꝫ etiã rubeũ ad votum martyrij deſi-
gnandũ ⁊ quãdoqꝫ diuerſis coloribus variatum:
in quo virtutũ varietas quib' ornatus eſſe debet
ſignificatur. Ligula vero a corio ſeparata ſup pe-
dem cõſurgens linguas eoꝝ qui predicatori bo-
num perhibent teſtimoniũ ſignificat: qui tñ quo-
dãmodo a ſpiritualiũ cõuerſatione ſeparati ſunt:
Secũdo ligula ipſa ſpiritualiũ lingua eſt que pre
dicatorem in opus predicationis introducit. Ter
tio etiã ipſius predicatoris linguã deſignat: linea
vero ab ipſa ligula vſqꝫ ad finẽ ſandalij ꝑ mediũ
eius procedens euangelicã perfectionez deſignat
linee vero ab vtroqꝫ latere procedentes que ĩ fine
ſandalij ad ipſam lineam mediam referunť ibiqꝫ
terminantur legem figurant propheticã: q̃ in euã
gelio recapitulatur ⁊ in eo terminatur. Superior
quoqꝫ pars ſandalioꝝ per quã pes introducitur
varijs conſuiť funiculis: ne duo eius cornua de-
fluant ſeu ab inuicẽ diſiungantur: ad notandũqꝫ
predicator ſeipſum varijs debet alligare virtutib'
atqꝫ ſcripture ſentẽtijs: ne ipſius intrinſeca ab his
que exterius lucent corã altiſſimo diſiungantur.
Ipſa quoqꝫ ſandaliorũ ligatura ſignificat ꝙ pre
latus qui huc illucqꝫ diſcurrere habet greſſus mẽ
tis firmare debet cum in turbis verſatur. Quia ve
ro corrigie huc atqꝫ illuc manibus ducuntur: vt
ſandalia firmentur ⁊ ligentur ſignificat ꝙ predi-
cator ſic firmo greſſu incedere debet: vt nulli one-
roſus exiſtat: et ne in via miniſtrando deficiat.
Nã fruſtra velociter currit qui priuſqꝫ ad metã
perueniat deficit. de penitẽ. diſtinctio. iij. in caſſuz.
Myſtice enim ſandalia curſum predicatoris ſi-

Sandalia q̃re ſic vocãtur.

Ligula ſup pedẽ ꝯſurgẽs qđ ꝺſignat

gnificent. Quandoq̃ tamen ſandalia non ligant quia xp̄i incarnatio aliq̃n l humanis ſenſib⁹ aperta eſt: vt eſt pānis inuolut⁊ in p̄ſepio poni. Aliquando vero corrigie ſandalis ſupererogantur: quia ſcriptū eſt. Quodcūq̃ ſupererogaueris ego cum rediero reddā tibi. Poteſt etiā dici ꝙ caligę ſignificant illam lotionē de qua dn̄s ait. Qui lot⁹ eſt non indiget niſi vt pedes lauet: ſʒ q: non ſufficit mundicia cordis abſq̃ patientia perſecutionis ideo ſequūtur centones rubei qui martyriū figurant. ⁋ Qui autem in corde mundiciā ⁊ in voluntate ſi opus fuerit habuerit patientiā: ſecurius accedet ad predicationem quam ſandalia deſignāt apoſtolica. ⁋ Porro ſcd̄m ꝙ capiti ſcʒ chriſto cōueniunt ſandalia aliud deſignant. Pontifex enim in altaris officio capitis ſui ſcilʒ chriſti cuius eſt membrum repreſentans perſonam dum pedibus aſſumit ſandalia illud incarnatiōis dominice calciamentum inſinuat: de quo dominus ait in pſalmo. In idumeam extendam calciamentum meū: id eſt in gentibus notam faciā incarnationē meā. Venit em̄ ad nos calcrata diuinitas: vt pro nobis dei filius ſacerdotio fungeretur. Per ligulas autē quibus pedibus ipſa ſandalia conſtringunt: illud idem accipimus quod per calciamenti corrigiam Ioā. baptiſt. ſignificauit: cum ait. Cuius nō ſum dignus corrigiam calciamenti ſoluere. vnionem videlicet ineffabilem: et copulam carnalem inſolubilem: quibus verbi diuinitas noſtre ſe carni coniunxit. ⁋ Sane mediantibus caligis pedes ſandalijs coniunguntur: quoniam anima mediāte carne diuinitati eſt vnita: ſicut enīʒ pes corpus ſuſtentat: ita diuinitas mundū gubernat. ⁋ Vnde pſalmiſta. Adorate ſcabellum pedū eius quoniā ſanctū eſt. Verū ſm̄ decretū Grego. xciij. diſtinctione. §. compagis. ⁊ duobus capitulis ſequentibus. Diaconi non debent vti cōpagis. i. ſandalijs neq̃ manipulis: id eſt calciamētis epiſcopalibus abſq̃ indulgētia ſedis ap̄lice ſpāli. Olim enim vtebantur: quia eoꝝ erat diſcurrere per comitatum. Hodie ergo nec ipſi: nec ſacerdotes vtuntur: ſed ep̄i ſolum: vt per varietatem ſandaliorum noteẗ varietas officiorum. Preterea epiſcopi habēt per plebes diſcurrere: ſacerdotes vero dn̄i hoſtias immolare. Clerici autem romane eccleſie ex cōceſſione Conſtantini imperatoris vti poſſent calciamēto cum vtonibus. i. candido lintheamine. xcvj. diſtinc. conſtantinus.

Diaconi nō debent vti calciamentis ep̄alib⁹ abſq̃ indulgentia ſpāli ſedis apoſtolice.

⁋ De ſuccinctorio ⁊ orali. Rubrica.

De ſuccinctorio nil aliud dicim⁹ q̄ꝫ qḋ ſub zona ⁊ cingulo in prohemio hui⁹ partis dictū eſt. Sane romanus pontifex poſt albā ⁊ cingulū aſſumit orale quandā videlicet ſindonē qḋ capiti quaſi in modum veli imponit: ⁊ replicat ſuper humeros ⁊ ante pectus legalis pontificis ordinem ſequens qui poſt lineam ſtrictam et zonam induebat ephot id eſt ſuperhumerale cuius locum modo tenet amictus. ⁋ Aſſumit etiam crucem quandam: cathenulis inſertam quam a collo ſuſpenſam ſibi ſtatuit ante pectus: quoniam et legalis pontifex laminam auream gerebat in fronte pro qua pontifex iſte crucem gerit in pectore: et ſic ſigno crucis aurea lamina ceſſit. Nam myſterium quod in quatuor literis auri lamina continebat in quatuor partibus forma crucis explicuit. Iuxta quod inquit apoſtolus. Ut comprehendatis cum omnibus ſanctis que ſit latitudo ⁊ lōgitudo: que ſublimitas et profundum. Sacramentum ergo quod ille tunc per laminam preferebat in fronte hoc iſte iam recondit in mente. Nam corde creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutē. et ſcd̄m Hieronymum auro legis: ſanguis euangelij precioſior eſt. Crucem quoq̃ ſtatuit ſibi ante pectus ad ſignandum quod ait apoſtolus. Glorificate ⁊ portate deum in corpore veſtro. Imponendo autem ſibi et deponendo crucem illam obſculatur: ad denotanduʒ ꝙ xp̄i paſſionem que propter illam ſignificatur credit ⁊ confitetur: ad quā repreſentandā in officio miſſe ſe parat.

⁋ De tunica. Rubrica.

Poſt appoſitam ſtolā pontifex induit tunicam que alibi ſubtile: in lege vero poderis id eſt talaris dicebatur ſignificātem perſeuerantiā. Unde Ioſeph inter fratres ſuos talarem veſtem deſcribitur habuiſſe. Cum enim cetere virtutes in ſtadio currant perſeuerantia tantum brauiū accipit: quoniam qui perſeuerauerit vſq̃ in finem hic ſaluus erit. de pe. diſt. ij. apoſtolus. ⁊ c. multi. Unde precipitur. Eſto fidelis vſq̃ ad mortem: et dabo tibi coronam vite. Rurſus ideo poſt albam tunica induitur: quia ſicut per albam caſtigatio corporis ita per tunicam virtutes intime intelliguntur: quas ſemper debet habere perfectus. Porro tunica non cingitur: quoniam ſcd̄m ſui formā iter non impedit: ſic et virtutes ꝑ illā deſignate liberū iter ad contemplationem dei prebent: ſed alba cingitur prout ſub ſingulo dictum eſt. ⁋ In veteri teſtamento erant due tunice videlicet byſſina ⁊ iacynthina. Exo. xxxix. c. ⁊ hodie etiam quidam pōtifices duabus vtuntur: ad notandum ꝙ propriū eoꝝ eſt habere ſciam duorum teſtamentorum: vt ſciant de theſauro dn̄i ꝓferre noua et vetera: ſiue vt ſe oſtendant diaconos ⁊ ſacerdotes. Preterea vnaqueq̃ earum typum proprium gerit: quoniā alba que byſſina ſiue linea eſt caſtitatem ſignificat: vt ſub tit. de alba dictum eſt. Prima etiam tunica ſi ſerica eſt que originem traduxit ex vermibus qui ſine coitu creantur caſtitatem ⁊ humilitatem demonſtrat. Secunda tunica que iacynthina eſſe debet ſicut et olim erant coloris lapidis iacynthini qui etheris ſerenitatem imitatur: ſanctos ſignificat celeſtia cogitantes et imitantes ſiue celeſtem cogitationem ⁊ conuerſationem: ſicut em̄ lapis ille colorem cū aere mutat: nam in ſereno aere ſerenus: ⁊ i obſcuro pallidus eſt: ſic ſpecialiter decet epiſcopum gaudere cum gaudentibus et flere cum flentibus. Si aūt illa alterius coloris fuerit ſit alterius ſignificationis. Ceterum pōtifex vnā tunicā ſub alia induit: ad denotandū ꝙ ſicut cor-

Tunice due qb⁹ nōnulli pontifices vtūtur qd denotāt

operta tunica a populo non videtur: ſed tantum a clericis ſcitur: ita et ratio ſublimium ⁊ virtutes quas perfectus ſemper habere debet que per illā ſignificantur patere non debent oībus ſed maioribus et perfectis. ¶ Porro ſcḋm ꝙ capiti: id eſt chriſto conuenit hec veſtis que in veteri ſacerdotio iacynthini erat coloris ⁊ habebat pro fimbriis mala punica cum tintinabulis aureis ab inferiori parte depēdētia vt pontifex totus vocalis incederet: prout dicetur ſub titulo de legalibus indumentis: celeſtem chriſti doctrinam inſinuat: cuius notitiam habuerunt omnes quibus dicitur per prophetam. In montem excelſum aſcende tu q̄ euangelizas ſyon. Precipue tamen hanc tunicam habuit euangelice textrix doctrine ſapiētia dei ieſus chriſtus et dedit illam apoſtolis ſuis. Omnia inquit que audiui a patre meo nota feci vobis. hoc ergo ſignificauit illa tunica domini quam milites ſcindere noluerunt: eo ꝙ eſſet inconſutilis deſuper contexta per totum. xvj. q. vij. ſicut dn̄i dānū fore magnum exiſtimantes in quo ſignificatū eſt q̄ dānoſum ſit qui doctrinam euangelicam hereſibus ſcindere moliantur. Subdiaconus quoq veſtitur tunica de qua in ſequenti tracta. dicetur.

¶ De dalmatica. Rubrica.

Colobiū Silueſter papa in dalmaticam vertit.

POntifex immediate ſuper tunicā dalmaticam veſtit ſm̄ inſtitutionem Silueſtri pape que ab inconſutili domini tunica et apoſtolorum colobio creditur mutuata. Eſt autem colobium veſtis ſine manicis prout ī cucula monachali apparet: ſed Silueſter papa in dalmaticam vertit: latas manicas addendo ⁊ in ſacrificiis altaris portandum inſtituit. xxiij. diſtincti. diaconi ita. Dicta eſt autem dalmatica eo ꝙ in dalmatia et poſt oīa alia indumenta ſacerdotalia ſit reperta. Hec ſui forma ſignificat largitatem eo ꝙ largas habet manicas ⁊ protenſas. Unde ſm̄ apoſtolum oportet epiſcopum non eſſe turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalem. xlvij. diſtinc. lxxxvij. diſtinctio. conſequens. Non ergo manum habeat ad dandū collectam ⁊ ad recipiendum porrectam: ſed ī lud efficiat quod propheta ſuadet. Frange eſurienti panem tuum ⁊ ege. vag. intro. in domum tuam ⁊c. Et ob hoc forte diaconi ſpecialiter veſtiūtur dalmaticis: quia principaliter electi ſunt ab apoſtolis vt menſis et officio miniſtrent. Ceterum dalmatica diaconi ampliores hꝫ manicas q̄ tunicella ſubdiaconi que alicubi ſubtile vocatur: quia ipſe ampliorem habere debet charitatē q̄ ſubdiaconus propter maius donum: pontificis etiam dalmatica latiores habet manicas q̄ diaconi ad notandū ꝙ ipſe magis eſt expeditus nihil habens qḋ ipſius manus reſtringat quia pro celeſtibus omnia debet largiri. Charitas enim eius extēdi debet etiā vſq ad inimicos. ¶ Nempe tunicella ſubdiaconi dalmatica diaconi: caſula preſbyteri: ſuccedunt in locum tunice iacynthine que erat coloris celeſtis. id eſt aerei ad notandum qḋ omnes miniſtri altaris celeſtem debent habere cōuerſationem: licet ſm̄ maius et minus: qḋ notat latitudo vel ſtrictura manicarū dalmatice vel tunicelle: vt premiſſum eſt. Quia igitur ſacerdos maxime debet eſſe ad celeſtia expeditus: ideo hec ornamenta non gerit nec aliquid brachia ſtringens. Epiſcopus autem ſimul veſtitur ⁊ dalmatica ⁊ tunicella ⁊ omniū ornamentis: vt oſtendat ſe perfecte omnes habere ordines tanq̄ qui eos aliis confert. Minores ſacerdotes eos non cōferunt: ⁊ ideo illa nō portāt quibus ſufficit vnū quod celeſtē ſignificet cōuerſationem. Preterea pontifex in ornamentis atq in officio magis expreſſe gerit ſimilitudinem ſaluatoris q̄ ſimplex ſacerdos: ⁊ magis ſibi conueniunt ornamentorū ſignificata. ideoq pluribus vtitur ornamētis.

Pōtifex in ornamētis atq in officio magis expſſe gerit ſimilitudinē ſaluatoris q̄ ſimplex ſacerdos.

Debet autē dalmatica habere duas lineas coccineas hincinde ante ⁊ retro a ſūmo vſq ad deorſum vt pontifex oſtēdatur habere feruorem charitatis ad deum ⁊ proximū in proſperis ⁊ aduerſis. Iuxta veteris ⁊ noui teſtamenti preceptum qḋ eſt. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊ proximū tuū ſicut teipſum. Unde Ioan. Chariſſimi non mandatū nouū ſcribo vobis: ſed mandatū vetus quod ab initio habuiſtis. Et iterū. Mādatum nouū ſcribo vobis ⁊c. Que linee purpuree ſunt ſignificātes fidē ſanguinis xp̄i ī vtroq populo neceſſariā. In ſiniſtro quoq latere dalmatica fimbriis ſolet habere ſollicitudines actiue vite ſignificantes quas epiſcopus pro ſubditis ſuis debet habere. Iuxta qḋ dicit apoſtolus: Preter illa q̄ extrinſecus ſunt inſtantia mea quotidianā ſollicitudo omniū eccleſiarū. Per dextrū vero latus quo fimbriis caret notatur cōtēplatio celeſtiū ſine ſollicitudinibus ⁊ quiete a multiplicitate perturbationū. Adhuc quedā dalmatice quindecim habēt fimbrias ante ⁊ retro: q quindecim pſalmi in veteri teſtamēto quaſi quindecim rami gradus exeunt de tramite charitatis: ⁊ quindecim ſimiliter in nouo teſtamento excreſcūt de opere charitatis. verbigratia, Charitas patiēs ⁊ benigna eſt ⁊c. vſq charitas nunq̄ excidit. Alique vero habent vigintiocto ante ⁊ totideꝫ retro vbi ſeptiformis ſpiritus eſt octies repetitus qui replet octo manerics laudantium deum ſcilicet reges: ⁊ populos: principes: ⁊ iudices: iuuenes ⁊ virgines ſeniores ⁊ iuniores. Rurſus in dalmatica varietas eſt ſine ſciſſura: q licet varia religionis opera apud deū agantur: tamen votis non diſcrepāt. Item aperta eſt a lateribus ſub aſcellis īſinuās illi qui eam induit vt chriſti qui in latere lanceā perforatus eſt veſtigia imitetur. ¶ Adhuc dalmatica formā crucis pretēdit. Unde ꝑ eā xp̄i paſſio figuratur: ideo in miſſe officio portat vbi xp̄i paſſio figurat. Significat etiā dalmatica ſanctā religionē: ⁊ carnis mortificationē atq ſublimium rationē. Alba dalmatica ſanctam ⁊ immaculatā ſignificat vitam. Rubea martyriū. Alba vero opere polimitico variata notat mundiciam ⁊ virtutum varietatē ⁊ aurifriſio adornata. Iuxta illud aſſiſtit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato. ¶ Porro ſm̄ ꝙ capiti ſcilicet chriſto cōuenit dalmatica ſui forma latā ⁊ largā chriſti miſericordiā

ſignificat quā ipſe pre ceteris ⁊ docuit ⁊ impēdit. Eſtote inquit miſericordes ſicut ⁊ pater veſter miſericors eſt. Beati nāq; miſericordes: qm̄ ipſi miſericordiam conſequentur. Hic eſt ergo ſamaritan⁹ ille proximus noſter qui fecit nobiſcum miſericordiam ⁊ ſuperinfundens vulneribus noſtris vinū et oleum. Nam per viſcera miſericordie dñi dei noſtri viſitauit nos oriens ex alto. qui non ex operibus iuſtitie noſtre que fecimus nos: ſed ſm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit pro peccatoribus venit vt de peccatis veniam indulgeret. Miſericordiam inquit volo et non ſacrificium. Legitur ī canone Grego. xciij. diſtin. communis. q̄ in primitiua eccleſia non licebat ep̄o vel diacono vti dalmatica abſq; indulgentia ſedis apoſtolice ſpeciali. Sane dalmatice tēpore aduētus dñi a diaconibus intermittunt: qm̄ quando aliqua claritas ſacri ordinis ad tēpus intermittitur clarius reſplendet ⁊ auidius ſumitur quando reſumitur in animis deuotorum: quia quod ratum eſt: magis appetitur. xciij. di. legimus. ad fi. ¶ Rurſus in aduētu diaconus non vtitur dalmatica: nec ſubdiaconus tunica: quia lex quā ſubdiaconus ſignificat ante incarnationez dñi euangelij ornatu carebat: et charitas euangelij quā ſubdiaconus ſignificat nondū apparuerat: vel quia nondū venerat q̄ veſtem innocentie ⁊ immortalitatis nos induere debebat: ideo veſtes licite dimittuntur. Utunt autē tunc caſulis: de quo in ſecunda parte ſub titulo de diacono dictum eſt. In ieiunijs tñ penthecoſtes poteſt diaconus dalmatica vti.

Tēpore aduent⁹ dñi dalmaticē diaconibus itermittunt ⁊ quare.

¶ De cyrothecis. Rubrica.

Quia plerūq; bonū op⁹ qd̄ faciūt inani fauore corrūpunt: ideo poſt ſtatim indutam dalmaticā pontifex iuxta ritū apoſtolorum manus operit cyrothecis: vt neſciat ſiniſtra ſua quid faciat eius dextera: per cyrothecam ergo cautelas ↄgrue deſignatur: que ſic facit opus in publico q̄ intentionem continet in occulto. Nam ⁊ ſi dominus dixerit. Luceat lux veſtra corā hoībus vt videant opera veſtra bona: ⁊ glorificent patrem veſtrum qui in celis eſt. Ad quod etiā deſignādū cyrotheca circulū deſuper habet aureum ipſe tñ precepit. Attēdite ne iuſtitiā veſtrā faciatis corā hominibus: vt videamini ab eis alioq̄n mercedē nō habebitis apud patrē veſtrū q̄ in celis eſt. Man⁹ ergo qñq; velātur cyrothecis: ⁊ qñq; denudanť: qr bona opera interdū ad vitandū vanā glorīā occultātur: ⁊ interdū ad edificandū proximos propalantur. Sunt aūt incōſutiles: qm̄ actiones pōtificis fidei recte debēt eſſe concordes. Per cyrothecas quoq; in manibus exempla ſanctorum: que in operibus habenda ſunt intelliguntur que opera ab omni inquinamento mundata ſunt: ne modicum fermenti totam maſſam corrumpat. Per ipſas vero cyrothecas albas caſtitas et mundicia denotatur: vt manus. i. operationes ſint mūde ⁊ ab omī ſorde immunes. Porro ſm q̄ capiti ſcilicet chriſto conueniunt cyrothece ſunt hedoꝝ pellicule quas manibus iacob rebecca circūdedit vt piloſe man⁹ ſimilitudinem maioris fratris exprimerēt. Sane pellis hedi eſt ſimilitudo peccati quā rebecca mater: id eſt ſpiritusſancti gratia manibus veri iacob: id eſt operibus chriſti circundedit: vt ſimilitudinem maioris: id eſt prioris ade ſecundus exprimeret. Chriſtus enim ſimilitudinem peccati ſine peccato ſuſcepit: vt incarnationis myſteriū diabolo celaretur. Nam ad ſimilitudinē peccatorū eſurijt ⁊ ſitiuit ⁊ doluit ⁊ expauit: dormiuit ⁊ laborauit. Unde cum ieiunaſſet quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctib⁹ ac poſtea eſuriſſet accedens ad illum diabolus eum ad ſimilitudinem prioris ade tentare tentauit: ſed qui primū vicerat eiſdem modis victus eſt a ſecundo.

¶ De mitra. Rubrica.

Poſtq̄ ep̄s planetā induit mitra loco cidaris ſeu tyare ſeu infule capiti ei⁹ imponiť. Iuxta illud. Gloria ⁊ honore coro. eū domi. Sed ⁊ papa coronā frigiū loꝝ ſuperhumerale clamydem purpureā ⁊ tunicā iacynthinam habet ex cōceſſione cōſtātini imperatoris. xcvj. diſtinctione cōſtātinus. Mitra autē ſcientiā vtriuſq; teſtamēti deſignat. Duo nāq; illius cornua duo ſunt teſtamēta: anterius nouum: poſterius vetus: que duo epiſcopus memoriter debet ſcire. xxiij. q. j. ep̄s. et illis tanq̄ duplici cornum fidei inimicos ferire. Uideri debet quidem ſubditis epiſcopus cornutus ſicut ⁊ moyſes de monte ſynai deſcendēs ⁊ duas tabulas teſtimonij tenens apparebat cornutus Aaron ⁊ filijs iſrael ex cōſortio ſermonis dei. put legitur Exo. xxxiiij. c. Quidam autē heretici mitram ⁊ eius cornua ⁊ epiſcopum illam ferentē cōdemnāt inducētes in fomētū ſui erroris. qd̄ Io. ait in apocaly. Uidi aliā beſtiā aſcēdentē de terra ⁊ habebat cornua duo ſimilia agno: ⁊ loquebať ſicut draco. Due vero fimbrie poſterius dependētes ſpiritus ⁊ littera ſunt. Per duas quoq; fimbrias ſeu ligulas notatur q̄ paratus eſſe debet tā in myſtico q̄ in hiſtorico ſacre ſcripture intellectu in quarum ſummitatibus ſunt fimbrie rubei coloris denotantes eius promptitudinem ad fidei ⁊ ſacre ſcripture defenſionem etiam vſq; ad ſanguinis effuſionē. xxv. q. j. ſunt quidā. q̄ ſuper ſcapulas pendent ad notandū q̄ id qd̄ predicat ore oſtendere dz opere: qr cū ſcapulis nulla pars altior eſt opus ſiue ad onus ferēdū id̄ recte per eas opus intelligiť. Circulus aure⁹ qui poſteriorē et anteriorem mitre partē cōplectitur indicat q̄ oīs ſcriba doctus in regno celorū de theſauro ſuo noua ⁊ vetera proferre debet. Caueat ergo diligenter ep̄s ne prius velit eſſe magiſter q̄ nouerit eſſe diſcipulus. x. diſt. miſerū. extra de elec. cum in magiſtrū. de renū. poſt trāſlationē. ⁊ ca. niſi ne ſi cec⁹ cecū duxerit ambo in foueā cadāt. ſcriptū eſt enī per ꝓphetā. Tu ſciētiā repuliſti: ⁊ ego te repellā ne ſacerdotio fungaris mihi. xxxviij. di. oēs. in p̄dicto ca. niſi. Nō incōpetēter etiā mitra q̄ in altū de ſui forma ꝓduciť: altitudinē ſapiētie deſignat. Debet enī ep̄s ſic ſubditos ſcia excellere vt ipſi⁹ cōparatione ceteri merito grex dicantur. xxv. diſt.

Heretici nōnulli mitrā ⁊ epiſcopū illaz ferentez condemnant.

Nunc

Et nunc autē.j.q.j.vtiliſſimus.⁊.q.vij. conuenien-
tibus. Due pendule ex poſteriori parte duplicem
deſignant memoriā. Prima eſt actuū diuinorum
ne celebrando eam contemnēs puniatur. Unde ⁊
in veteri teſtamēto ſacrificiū oblaturus ambieba
tur tintinabulis: vt per eorū ſonitum reciperetur
dignus vel repelleretur indignus ab angelo ad
cuſtodiā templi poſito.xliij.diſtinctione.ca.j. Se-
cunda eſt peccatorum ſuorum vt de illis compū-
gatur.de pe.diſtinctio.iij.iudas. Mitra etiam q̃
quandoqꝫ linea eſt ⁊ alba caſtitatis candorē mū-
diciamqꝫ ſignificat. Unde hoc ornamentū multū
capiti neceſſariū erat in quo quinqꝫ ſenſus corpo
ris vigēt quibus corruptis facile caſtitas violat̄.

Mitra pōtificis vt nōnullis placet ſpineā coronā ſignificat.

❡ Sunt etiā nonnulli dicentes ꝙ mitra pōtificis
ſpineam coronam ſignificat: ⁊ inde eſt ꝙ diacon⁹
in officio miſſe in quo pontifex chriſtum in paſſio
ne figurat mitrā illi īponit: ⁊ deponit q̃ ipē ex of
ficio ſuo habet euangelium legere in quo chriſt⁹
ſpinis legitur coronatus. Duo cornua ſunt duo
charitatis precepta. Pontifex igitur mitram acci
pit intelligēs ꝙ quinqꝫ ſenſus a mundi illecebris
cuſtodire debet vt duorum teſtamētorum prece-
pta ſeruet: ⁊ duo charitatis precepta impleat: vt
coronam mereatur percipere eternam. Ceteri ve
ro ſacerdotes ⁊ clerici generaliter caput cōtegūt
nullo ornamento: licet in feſtis ſint in toto alio cor
pore ſubornati. tum quia nōdum eſt plenum gau
dium noſtrum: gaudemus enim non in re preſen-
tium ſed in ſpe futurorum: tum quia ad hoc tēdi-
mus vt deum nuda facie cōtemplemur. ❡ Sane
mitra aurifriſiata vtendum eſt a paſcha vſqꝫ ad
aduentum: ⁊ a natiuitate domini vſqꝫ ad ſeptua-
geſimam in omnibus feſtis duplicibus ⁊ nouem
lectionum totius anni niſi in feſto innocentiū: pro
ut dicetur ſub titulo de coloribus ⁊ in dominicis
predictorum temporum: ⁊ generaliter quandocū
qꝫ Gloria in excel. ⁊ Te deum laudamus dicunt̄.
Cū enī illa dicantur in feſtis diebus in quib⁹ vir
tutem ⁊ gaudiū generale vel ſpeciale capitis vel
membrorum ad memoriam reducimus: vt dicet̄ ī
prohemio ſeptime partis merito tunc mitra auri
friſiata vtimur: quia aurum ⁊ gēmarū nitor gau-
dium repreſentant. In diebus vero ieiuniorum
non eſt ea vtendū vt ſequitur: quia cum dies illi
ordinati ſint ad delēda peccata que tunc ſunt ad
memoriam reducenda nō ſunt tunc agēda vel fe-
renda que gaudium: ſed que potius humilitatē ⁊
afflictionē deſignant. In alijs vero tēporibus re
gulariter non aurifriſiata: ſed ſimplici vtendū eſt
videlicet ab aduentu vſqꝫ ad natiuitatē: niſi quia
dñs papa vtit̄ aurifriſiata a dñica gaudete: ⁊ a ſe-
ptuageſima vſqꝫ ad paſcha: ⁊ ī dñica Letare hie-
ruſalem: prout dicetur ſub tit. de coloribus: ⁊ etiā
in quinta feria cene domini in officio miſſe tm̄ et ī
ſabbato ſancto in officio miſſe. Item in feſtis triū
lectionum illius temporis: ⁊ in omnibus vigilijs
in quibus ieiunium celebratur: ⁊ in quattuor tem-
poribus: ⁊ in rogationibus: dominus tamen pa-
pa vtitur in feſto ſancti Marci in miſſa tm̄. Itē
in officio defunctorum. Illud quoqꝫ notandū eſt
ꝙ romanus pōtifex in ſignū imperij vtit̄ regno.ī.
corona imperiali: ⁊ in ſignū pontificis vtitur mi-
tra: ſed mitra ſemper vtitur ⁊ vbiqꝫ: regno ꝟo nō
ſemper: nec vbiqꝫ quia per pontificis auctoritas ⁊
⁊ prior ⁊ dignior ⁊ diffuſior eſt q̄ imperialis pote-
ſtas. Sacerdotium enim in populo dei regnū pre
ceſſit. Cum Aaron primus pontifex Saulem pri
mum regem preceſſerit ⁊ Noe nemrhot. quia ſicut
legitur principium regni Nemrhot ex titulo baby
lonis.vj.diſtinc. quibus ita. Noe vero edificauit
altare domino ⁊ olocauſta obtulit ſuper illud re-
gno quidem non vtitur niſi certis diebus ⁊ locis
⁊ nunq̄ intra eccleſiam: ſed extra. Porro ſecun-
dum ꝙ capiti id eſt chriſto conuenit mitra ponti-
ficis illud ſignificat quod propheta loquens deo
filio dicit ad patrem. Gloria ⁊ honore coronauit
eum dñs ⁊ conſti.⁊c. Hoc itaqꝫ nomen quod eſt
ſuper omne nomē vt ī nomine ieſu omne genu fle
ctatur celeſtiū terreſtriū ⁊c. Nam ⁊ in aurea lami-
na ciclaris pontificalis ſculptū erat nomen domi
ni tetragramaton: cuius myſterium declarabim⁹
in titulo de lega. indumētis. Per mitram ergo ca-
pitis chriſti ſummam illam glorificentiā intelligi-
mus que propter diuinitatē debetur humanitati
nam propter pedum adoratur ſcabellum. Adora
te inquit ſcabellum pedum eius quoniam ſanctū
eſt. ❡ Et nota ꝙ ſicut ait zacharias papa de con
ſecratione diſtinctione.j nullus epiſcopus ad al-
tare oraturus accedens ſeu altari aſſiſtēs vel ora
tiones ad deum effundens mitram deponit ⁊ ba
culum quia apoſtolus prohibet viros capite vela
to in eccleſia orare vt reuelata facie gloriā domi-
ni cōtemplētur. Quando vero ad populū ſe con-
uertit vt illi predicet inſignia cōminationis ſue re
ſumit. Unde ⁊ moyſes cauſam populi apud deū
precibus: cauſam vero dei ad populū gladijs al-
legabat. xlv. diſtin. diſciplina. ad fi. ❡ Ultimo no-
ta ꝙ quidā epiſcopi ſolenniter benedicūt in miſ-
ſa ⁊ altare thurificant depoſita mitra. Alij vero
cum mitra in capite. Primi ea ratione mouentur:
quia ſolenniter benedicendo vice dei funguntur
⁊ deus per eorum myſteriū benedicit. Nume. vj.
in fi. vbi dicitur. Inuocabunt nomen meū ſuper
filios iſrael: ⁊ ego benedicā eis. Altaris vero thu
rificatio ſignificat orationes. Apoca. viij. Aſcēdit
fumus incenſorum de orationibus ſanctorum.
Quia ergo in orationibus cauſam plebis ad deū
agit: ideo cum reuerentia mitra videlicet depoſi-
ta illud agere debet. Secundi vero attendunt ꝙ
benedictio ⁊ thurificatio non ſunt eſſentialia ad
conſecrationem corporis chriſti. ſed ad ſolenni-
tatē pertinent: ⁊ ideo ea cum mitra agunt vt ꝑ hoc
a ſimplicibus ſacerdotibus diſcernatur. quāuis
enim plus habeat epūs q̄ ſimplex ſacerdos in his
que ad ſolennitatem pertinent: vt in ornamentis
⁊ alijs: non eſt in his que ad conſecrationē ipam
ſpectant. Sed hec ratio minus ſufficiens videtur
quoniā ſecundum hos mitra in miſſa deponeret̄
niſi quādo verba ad quorum prolationem fit ſpe
cierum tranſubſtantiatio ꝓferuntur.

Mitra ſm ꝙ capiti id eſt xp̄i cōuenit qd ſignificat.

❡ De annulo Rubrica.

Anulus eſt fidei ſacramentũ quo xp̄us
ſponſus ſponſam ſuã ſanctã eccleſiã
ſubarrauit vt ipſa de ſe dicere valeat
Anulo ſuo ſubarrauit me dñs meus
ieſus chriſtus cuius cuſtodes ⁊ peda
gogi cū ſunt ep̄i ⁊ prelati anulos pro ſigno in teſti-
moniũ huius rei ferẽtes: de quibus ſponſa dicit
in canticis. Inuenerũt me vigiles qui cuſtodiunt
ciuitatẽ. Hunc anulũ dedit pater filio reuertenti:
ſecundũ illud euangelij. Date anulum in manu
eius ex quo euãgelio anuli vſus creditur acceptꝰ.
Anulus ergo pontificis integritatem ſignificat fi
dei: vt videlicet eccleſiam dei ſponſã ſibi creditã
ſicut ſe diligat ⁊ ſobriã ⁊ caſtã celeſti ſponſo cuſto
diat. Iuxta illud. Deſpondi eñi vos vni viro vir-
ginem caſtã exhibere xp̄o: ⁊ ſe meminerit nõ dñm
ſed paſtorẽ. vj. q. j. ſicut alterius. De hoc ſponſo ⁊
ſponſa Ioãnes euangeliſta dicit. Qui habet ſpõ
ſam ſponſus eſt. amicus autẽ ſponſi qui ſtat ⁊ au
dit eum gaudio gaudet propter vocẽ ſponſi. Epi
ſcopus ergo vicarius ⁊ amicus ſponſi ꝙ ſi vicariꝰ
eſt ⁊ ipſe quodãmodo ſponſus eſt. ¶ Rurſus an
tiqui litteras anulo ſigillabant. Unde epiſcopus
anulũ portat: quoniã ſcripture myſteria ⁊ eccleſie
ſacramenta perfidis ſigillare ⁊ humilibus reuela
re debet. ¶ Porro ſecũdũ ꝙ capiti ſcilicet chriſto
cõuenit anulus digiti donũ ſignificat ſanctiſpiri-
tus. Digitus enim articularis atꝙ diſtinctus ſpi-
ritum ſanctũ inſinuat ſecundũ illud. Digitus dei
eſt hic. Et alibi. Si ego in digito dei eijcio demo-
nia: filij veſtri in quo eijciunt? Anulus autẽ aureꝰ
⁊ rotundꝰ perfectionẽ donorũ eius ſignificat quẽ
ſine mẽſura chriſtus accepit qm̄ in eo plenitudo
diuinitatis corporaliter habitat. Nam qui deſur-
ſum venit ſuper omnes eſt: cui deus nõ dedit ſpi-
ritum ad menſuram dicẽs. Super quem videris
ſpiritumſanctũ deſcendentẽ ⁊ manentẽ ſuper eũ:
hic eſt qui baptizat iam requieſcet ſuper eum ſpi-
ritus ſapientie ⁊ intellectus. Ipſe vero de pleni-
tudine ſua ſecundũ differentes donationes diſtri-
buit: alij ſecundũ apoſtolũ dans ſermonẽ ſcientie
alij gratiã ſanitatũ: alij operationẽ virtutẽ ⁊ cete-
ra qđ ⁊ viſibilis põtifex imitatur alios in eccleſia
ꝯſtituẽs ſacerdotes: alios diaconos alios ſubdia
conos ⁊ huiuſmodi: nõ igitur ab re in epiſcopi di-
gito gemmatus fulget anulꝰ: per cuius myſteriũ
dantur fulgida chariſmata gratiarum. De anulo
ſpõſe ſatis dictum eſt in prima parte ſub titulo de
eccle. ſacramentis.

¶ De baculo paſtorali. Rubrica.

Baculus paſtoralis correctionẽ paſto
ralem ſignificat propter quod a conſe
cratore dicitur cõſecratio. Accipe ba-
culum paſtoralis officij: vt ſis in corri
gendis vitijs pie ſeuiens. De quo di-
cit apoſtolus. In virga veniã ad vos. Uirga igit̃ (Uirga paſtoralis itelligit̃ põtãs ſacerdotalis.)
paſtoralis poteſtas intelligitur ſacerdotalis quã
chriſtus eis contulit quando apoſtolos ad predi
cãdũ miſit precipiẽs eis vt baculos tollerent. Et
moyſes cum virga miſſus eſt in egyptum: de hoc
in prima parte dictũ eſt in tit. de conſecrationibꝰ.

Baculus ergo a lege euangelio ſumitur: quia et
virga paſtoralis ⁊ ſambuca ⁊ pedum ⁊ ferula nũ-
cupantur. Moyſes enim ex mandato domini vir
gam habuit que terribilia fecit in celo: ⁊ in mari:
quia cibum de celo potũ de petra producit ⁊ gre-
gem ad terrã fluentem lacte et melle minauit. Ad
huc per baculũ doctrine auctoritas intelligitur. (Auctoritas doctrine p baculũ itelligit̃.)
Hac eñi infirmi ſuſtentãtur: inquieti corripiuntur
errantes a penitentiã trahuntur. Unde ⁊ pedum
vocatur quod eſt lignũ recuruũ quo paſtores pe
des retrahunt animaliũ. Sane quãdoꝙ baculus
ex oſſe ⁊ ligno conficitur que chriſtallina ⁊ deau- (Pedu.)
rata ſperula coniuguntur: os ſuperius recuruat̃
lignum inferius ferro acuitur: modice tamen retũ
ditur. Sq̃idẽ os eſt duricia: legis lignũ manſuetu
do euangelij: que duo cõiuncta ſunt ſperula diui-
nitatis ieſu chriſti. Uel os ſeueritas lignum pon-
tificis eſt leuitas quas iungit in iudicio per chari
tatem. Nam ſeueritas vel miſericordiã multũ de-
ſtituitur ſi vna ſine altera teneatur. xlv. diſt. diſci-
plina. ad quod ſignificandũ ferrum obtunditur:
quia iudicium miſericordia temperatur: baculus
recuruatur cum penitentes ad penitentiã reuocã-
tur. Aliquando in recuruatura caput formatur:
quoniã ad deum conuerſus vita eterna promitti-
tur. Quãdoꝙ etiã i curuatura ſcribit̃. Cum iratꝰ
fueris miſericordie recordaberis: ne ob culpam
gregis ira turbet in paſtore oculum rationis. vj.
queſtione. j. ex merito. Aliquando in ſperula ſcri-
bitur: homo vt pontifex ſe hominem memoretur:
⁊ de poteſtate collata non eleuetur. Aliquando
etiam iuxta ferrum ſcribitur. Parce vt diſciplina
ſubditis parcat. et miſericors a miſericordia miſe
ricordiam conſequatur. Quod vero baculus eſt
acutus in fine: rectus in medio et retortus in ſum
mo: deſignat ꝙ pontifex debet pungere pigros:
regere debiles ſui rectitudine et colligere vagos
xlvij. diſtinctione. § neceſſe. xlviij. diſtinctione diſ-
ciplina. ⁊ capitulo omnis. Unde verſus. Collige
ſuſtenta ſtimula: vaga: morbida: leta. Et red-
dendo ſingula ſingulis verſus iſte continet om-
nia premiſſa: vel ſic. Attrahe per primum: medio
rege: punge per imum. Romanus autem ponti-
fex paſtorali virga non vtitur: tum propter hyſto-
riam tum propter myſticam rationem extra de ſa
cra vnc. ca. vnico. in fine. Hiſtoria eſt quoniam
beatus petrus apoſtolus Martialẽ diſcipulum
ſuum quẽ dominus inter diſcipulos conſtituit cũ
dixerit. Niſi efficiamini ſicut paruulus iſte non in
tra. ⁊c. miſit cum quibuſdã alijs ad predicandum
germanis quo in via ad viginti dietas defuncto
Fronto collega eius rediit ad nunciandum hoc
petro. Cui petrus. Accipe hunc baculum et tan-
gens illũ dic. Surge in nomine domini ⁊ predica.
Ille vero in quadrageſimo die a tempore mortis
illius tetigit eum ⁊ ſurrexit: ⁊ predicauit: ⁊ ita pe-
trus baculum a ſe remouit ⁊ ſubditis dedit: nec re
cuperauit. Innocẽtius vero papa tertius ſcripſit
in eccleſie ſpeculo ꝙ beatus petrus miſit baculũ
ſuum Euchario primo treuerorum epiſcopo: quẽ
vna cum Ualerio et Materno ad predicandum

euangeliū genti theutonice deſtinauit cui ſucceſ-
ſit in epiſcopatum Maternus qui per baculū pe-
tri de moꝛte fuerat ſuſcitatus: quem baculū vſqȝ
hodie cum magna veneratiōe treuerēſis eccleſia
ſeruat: ⁊ ideo papa in illa dioceſi vtitur baculo ⁊
nō alibi. Myſtica vero eſt ratio: qꝛ baculus ī ſum-
mitate eſt curuus quaſi ad attrahēdum: quod in
romano pontifice neceſſe nō eſt: qꝛ nullus ab eo
finaliter diuertere poteſt. Preterea per baculum
deſignatur cohertio: quam quia ceteri pontifices
ab homine recipiūt: ideo a ſuis ſuperioꝛibus ba-
culos recipiūt ⁊ habent. Romanus vero pōtifex:
qꝛ poteſtatē a ſolo deo accipit baculū nō habet.
¶ Poꝛro ſecundū ꝙ capiti ſcȝ chꝛiſto cōuenit vir-
ga pontificis poteſtatem chꝛiſti ſignificat. de qua
pſalmi. Uirga recta ſiue directionis virga regni
tui: qꝛ dilexiſti iuſticiā ⁊ odiſti iniquitatē: propter
qđ alibi dicit. Reges eos in virga ferrea: duricia
ferri vigoꝛem ſignificat equitatis qua chꝛiſtus tā-
ꝗ̄ vas figuli peccatoꝛes confringet. Uerum pote-
ſtas chꝛiſti non ſolū eſt virga ſed baculus: qꝛ non
ſolū coꝛripit: ſed etiā ſubſtentat. Unde pſalmiſta.
Uirga tua ⁊ baculus tuus ipſa me cōſolata ſunt.

¶ De ſudario. Rubꝛica.

Expeditis nouē ſpecialibus pōtificū
oꝛnamentis aliqua de quibuſdā alijs
⁊ pꝛimo de ſudario videamus: quod
eſt lineus pānus quē miniſtrās epi-
ſcopo ſemper paratū habet: quo ille
ſudoꝛē ⁊ omne ſuperfluū coꝛpoꝛis tergat humo-
rem: ſignificans ſtudiū quo humanas contagio-
nes in hac vita extergimus per exēpla ſanctoꝝ pa-
trū quib⁹ ad patiētiā coꝛroboꝛamur. Sicut eñ ſu-
doꝛ eſt in coꝛpoꝛe: ſic etiā tediū eſt in aīa qñqȝ ex
cōſcientia peccatoꝛū pꝛemens cōſcientie frontem
Habeamus igit̃ ſudariū ex lineo multis tōſioni-
bus caſtigato ⁊ mūdato: per qđ mūdanos exter-
gamus affectus ⁊ etiam cū dauid ⁊ iob triſtitiā
abijciēdo nos tergamus. In quibuſdā eccleſijs
diaconus ſudariū habēs illud in dextro coꝛnu al-
taris deponit: vt ſi foꝛte quicꝙ̄ ſoꝛdidū acceſſerit
illo tergatur: ⁊ ſudariū ſacerdotis mūdiſſimū ma-
neat. ¶ Manipuli quoqȝ pene eadē eſt ſignifica-
tio: pꝛout ibi dictum eſt.

¶ De pallio. Rubꝛica.

Conſequēter aliqua de pallio ſub-
iciamus quod patriarcharum pꝛi-
matū ⁊ metropolitanoꝛū eſt pꝛo-
pꝛiū: vt per illud a ceteris ep̄is di-
ſcernantur: ⁊ priuilegiatā obtinēt
dignitatem: quare ſub pꝛemiſſis a
cōmunibus vel ſpecialibus oꝛna-
mentis minime continentur. Siquidem per pal-
lium ſimul vtrūqȝ ⁊ ſuperhumerale ⁊ rationale le-
galis pontificis intelligimus: qꝛ enim ſuper vtrū-
qȝ pontificis humerum iacet ſuperhumerale ſiue
longeon dicitur: qꝛ vero inde deſcendens in ipſo
pontificis pectoꝛe iungitur rationale vocatur: ha-
bebat enī ſuperhumerale ⁊ rationale que cathe-
nulis aureis ſimul iungebātur. Sunt tamen qui
dicunt ꝙ rationali nullum hodie oꝛnamentū ſuc-

Per palliū quid intelligimus.

cedit: de quo ſub tit. de lega. ind. dicetur. Alij di-
cunt ꝓ palliū pꝛo aurea lamina inſtitutum eſt: ꝙ̄
uis pꝛobabilius videatur ꝙ aurifriſia mitre vicē
lamine gerant. ¶ Sane palliū quo maioꝛes vtū-
tur ſignificat diſciplinam qua ſeipſos ad exēpluȝ
ſubditoꝛū ⁊ etiā ipſos ſubditos regere ⁊ conſtrin-
gere debent: per hanc acquiritur toꝛques aurea
quam legitime certantes accipiunt: de qua dicit
Salomon in parabolis. Audi fili mi diſciplinam
patris tui ⁊ ne dimittas legem matris tue: vt ad-
datur gratia capiti tuo ⁊ toꝛques collo tuo. Si-
cut tamē toꝛques ſeu brauium non datur niſi legi-
time certanti iuxta illud apoſtoli. Multi quidem
currunt: ſed vnus accipit brauium. ita ⁊ ad hono-
rem pallij nemo aſcēſurus eſt niſi qui in ſingulis
honoꝛū gradib⁹ legitime pꝛius deſudauerit. Naȝ
⁊ officia ſecularia nō deferunt pꝛincipalē locū in-
greſſis veſtibuluȝ actionis. lix. di. ſi officia. ſed ex-
animatis per plurimos gradus: ⁊ io gradus cete-
ros antecellat: quē laboꝛ pꝛolixioꝛ ⁊ ſtipēdia lon-
gioꝛa fecerūt ante: tre. C. de offi. ma. offi. nemo. ff.
de mune. ⁊ hono. gradatim. Super cuncta indu-
menta fertur: vt ceteri hoc videntes ad legitimū
certamen hoꝛtentur. ¶ Pontifex vero palliū duȝ
ſibi imponitur ⁊ detrahitur oſculatur: ad notan-
dum ſummū legitime certādi deſideriū ⁊ brauiū
pꝛomerendi. Eſt autē palliū de candida lana cō-
textū habens circulū humeros cōſtringentem ⁊
duas lineas ab vtraqȝ parte videlicet ante ⁊ retro
pendētes. A ſiniſtris eſt duplex: a dextris eſt ſim-
plex habet quattuoꝛ cruces purpureas. ſcilicet an-
te. ⁊ retro. a dextris ⁊ a ſiniſtris. Infigūtur in pal-
lio tres acus: ⁊ quedam ſunt que per metropo-
lis ſine pallio agi non poſſunt: quo etiam niſi
certis diebus vti non valet: que omnia moꝛali-
bus ſunt imbuta myſterijs ⁊ diuinis grauida ſa-
cramentis. Nam vt ſcriptura teſtatur. In theſau-
ris ſapientie ſignificatio diſcipline. In lana quip-
pe aſperitas: in candoꝛe benignitas deſignatur.
Nam eccleſiaſtica diſciplina contra rebelles ⁊ ob-
ſtinatos ſeueritatem exercet: ſed erga penitentes
⁊ humiles exhibet pietatem: propter quod nō de
lana cuiuſlibet animalis: ſed ouis dūtaxat effici-
tur: que eſt animal manſuetum. Unde pꝛopheta:
tanꝗ̄ ouis ad occiſionē ductus eſt: ⁊ ſicut agnus
coꝛam tōdente ſe non aperuit os ſuum. Hinc eſt
ꝙ illius ſemiuiui vulneribus quem ſamaritanus
duxit in ſtabulum ⁊ vinum adhibetur et oleum:
vt per vinum moderentur vulnera: ⁊ per oleum
foueantur quatenus qui ſanandis vulnerib⁹ pꝛe-
eſt in vino moꝛſum ſeueritatis adhibeat in oleo
molliciem pietatis. Hoc nimirum ⁊ per archā ta-
bernaculi deſignatur. xlv. diſtin. diſciplina in qua
cum tabulis virga continetur ⁊ māna: qm̄ in mē-
te rectoꝛis cum ſcripture ſcientia virga debet eſſe
directionis ⁊ manna dulcedinis: vt ſeueritas im-
moderate non ſeuiat ⁊ pietas plus ꝙ̄ expedit nō
indulgeat. Item fit de vili materia: ſcilicet lana vt
habeat pꝛeciū non a ſe: ſed ab eo quod ſignifica-
tur in ſe: vt nō oculis ſed mēti ſpectabile ſit: vt nō
ad oꝛnandū ſed ad ſignificandū indui intelligat-

Diſciplina eccleſiaſtica cōtra rebelles ⁊ obſtinatos ſeueritatem exercet: ſed erga penitentes ⁊ humiles exhibet pietatem.

tur. ¶ Circulus pallij per quē humeri cōſtringū
tur eſt timor dñi per quē opera exercentur:ne vel
ad illicita defluant vel ad ſuperflua relaxent̄.qm̄
diſciplina ſiniſtrā cohibet ab illicitis fortitudine
pene:dexterā vero temperat a ſuperfluis iuſtitie
amore. Beatus ergo vir qui ſemper eſt pauidus.
Nā iuxta ſentētiā Salomonis. Timor dñi pecca
tū expellit. Qui vero ſine timore exiſtit:iuſtificari
nō poterit. Ideo em̄ circulus pallij ſub collo hu-
meros cōſtringit:ad notandū φ illū ferēs dʒ eſſe
i dē opere ⁊ ſermone. ¶ Duas vero lineas quarū
vna poſt dorſum ⁊ altera pgreditur ante pectus
huius vite curas ⁊ ſollicitudines ſignificare pu-
tamus:quibus ⁊ cor ⁊ humeri pontificis ſic ſepiſ
ſime grauātur ⁊ impediunt̄:vt a proprio ſtatu cū
auertāt:⁊ vana quedam ⁊ tranſitoria cogitare ⁊
portare compellant. Hinc eſt φ pallium ante ⁊ re
tro a dextris ⁊ a ſiniſtris ante pectus ⁊ ſuper hu-
meroȝ frequenter aptatur.vt his poſt habitis in
ſeipſum ſepe redire intelligatur. Actiuam quoqȝ
⁊ contemplatiuam vitam ſignificant:quas ita de
bet exercere prelatus:vt exemplo Moyſi nunc in
montem aſcendat ⁊ ibi philoſophetur cum domi
no:⁊ nunc ad caſtra deſcendat ⁊ ibi neceſſitatib⁹
prouideat populorum prouiſurus attētius:vt cū
ſepe ſe dederit alijs interdū ſe ſibi reſtituat quate
nus ⁊ cum martha circa frequēs miniſteriū fati
gat:⁊ cū maria verba audiat ſaluatoris. extra de
renun:niſi ad finem.lxxix.diſtin.decreuit. vtraqȝ
tamen linea grauat inferius:qr corpus quod cor-
rumpitur aggrauat animā:⁊ deprimit terrena in

Palliuȝ duplex eſt in ſiniſtra: ſȝ ſimplex i dextra: ⁊ quare.

habitatio ſen'ū multa cogitantem. Palliū du-
plex eſt in ſiniſtra ſicut ⁊ rationale:ſed ſimplex in
dextra:quia vita preſens que per ſiniſtram accipi
tur multis eſt ſubiecta moleſtijs:⁊ in ea duplicita
te carere non poſſumus:quia nūc proſperis extol
limur:nūc aduerſis frangimur:nunc terrena peti
mus:nunc celeſtibus adheremus:nunc carni:nūc
menti ſeruimus:ſed vita futura que per dextram
ſignificatur in vna ſemper eſt collecta quiete:qḋ
veritas ipſa deſignauit cū intulit Martha mar-
tha ſollicita es:⁊ turbaris erga plurima. Porro
vnū eſt neceſſariū. Maria optimam partem ele-
git que nō auferetur ab ea. ¶ Burſus palliū du-
plex eſt in ſiniſtra quatenus ad tollēdas vite pre
ſentis moleſtias:prelatus fortis exiſtat:ſimplex
in dextra:quatenus ad obtinēdā vite future quie
tē toto ſuſpiret affectu. Iuxta verbum pſ. dicen-
tis. Unam petij a domino hanc requirā:vt inha-
bitē in domo domini omnibus diebus vite mee.
Illic enim nulla eſt duplicitas ſiue ruga:ſed pro-
ſperitas ſine aduerſitate:gaudium ſine triſtitia:
et felicitas ſine miſeria. ¶ Quattuor cruces pur-
puree ſunt quattuor virtutes politice ſcilicet iuſti
tia:fortitudo:tēperantia:⁊ prudentia:que niſi in
crucis xp̄i ſanguine purpurentur falſum ſibi no-
men virtutis vſurpāt ⁊ ad verā beatitudinis glo
riā non perducūt. Unde dñs inquit apoſtolis. Ni
ſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſqȝ ſcribarum ⁊
phariſeorum nō intrabitis in regnū celoruȝ. Hec
eſt purpura regis tincta canalibus quam Salo-
mon cōmemorat in canticis canticorum. Is ergo
qui pallij gloria decoratur ſi cupit eſſe qḋ dicitur
in anteriori parte:debet habere iuſtitiā vt reddat
vnicuiqȝ qḋ ſuū eſt:prudentiā in poſteriori vt ca-
ueat qḋ cuiqȝ nociuū eſt fortitudinē a ſiniſtris vt
cū aduerſa nō deprimant:temperantiā a dextris:
vt cū proſpera nō extollant. ¶ Tres autē acus

Acuum triū in pallio infixarū ſignificatio.

in pallio infiguntur ſcȝ ante pectus:⁊ ſuper ſini-
ſtrū humerū:⁊ poſt tergū nō ad pungendū:id eſt
nō propter huius vite punctionem:ſed ad plane-
tā palliūqȝ iungendū ſunt inuente. vnde quedaȝ
anſule antiquitus in planetis poſite erant quib⁹
acus inſerebant̄:⁊ palliū ſimul cū planeta firma
bant:ne a ſuo loco palliū moueretur. Poſſumus
tñ per tres acus fidē ſpem ⁊ charitatē intellige-
re:ſine quibus palliū ab epiſcopo rite teneri non
pōt. Burſus tres acus cōpaſſionē proximi admi
niſtrationē officij diſtinctionēqȝ iudicij ſignificāt:
quarū prima pūgit animā per dolorē:ſecūda per
laborē:tertia per terrorē.prima pungebat apoſto
lū cum dicebat. Quis infirmatur ⁊ ego non infir
mor:quis ſcandalizatur ⁊ ego non vror. extra de
renun.niſi. Secunda cū aiebat preter illa que ex-
trinſecus ſunt inſtātia mea quotidiana ſollicitu-
do omniū eccleſiarū. ¶ Tertia pungebat Iob di
centē. Si iuſtus vix ſaluabit̄:impius et peccator
vbi apparebunt? Super dextrum humerū nō in-
figitur acus:qm̄ in eterna quiete nullus eſt affli-
ctionis aculeus:nullus ſtimulus punctionis.
¶ Abſterget enim deus omnē lachrymā ab ocu-
lis ſanctorū:⁊ iam non erit amplius neqȝ luctus:
neqȝ clamor:ſed neqȝ vllus dolor:quoniā priora
tranſierunt. Acus vero aurea eſſe debet:ſed infe-
rius eſt acuta:⁊ ſuperius rotunda lapidem conti
nens precioſum:qr nimirū bonus paſtor propter
curā ouiū in terris affligitur:ſed in celis corona-
bitur:vbi illā precioſam margaritam habebit:de
qua dñs ait in euāgelio. Simile eſt regnū celorū
homini querēti bonas margaritas:⁊ inuēta vna
precioſa margarita dedit omnia ſua ⁊ cōparauit
eā in pallio:⁊ cū ipſo confertur pōtificalis officij
plenitudo:hinc eſt φ anteqȝ metropolitanus pal
lio decoretur nō debet cōciliū cōuocare:chriſma
cōficere:clericos in ſua puincia ordinare:pontifi-
ces conſecrare:vel eccleſias dedicare:nec ſe archi
epiſcopū nominare.extra de elect. φ ſicut in fi. de
poſtu.bone.ij.ad finē. Aiunt tñ quidā φ extra p-
uinciā ſuā inuitatus poſſet ordinestanqȝ ſimplex
epiſcopus ſine pallio celebrare. Sunt etiā qui di-
cūt φ epiſcopus etiam ſi ſit talis φ pallio vtatur
nō pōt dare licentiā alieno archiepiſcopo vtendi
pallio in dioceſi ſua:niſi dictus epiſcopus pallia-
tus exēptus exiſtat:nec etiam archiepiſcopus in
puincia ſua niſi forte inuitat⁹ priuilegiū habeat
φ poſſit vti pallio extra ſuā puinciā ſi fuerit inui-
tatus:ſed hec potius iuris ⁊ rigoris ſunt qȝ curia
litatis:neqȝ ſubtiliter intuēti aliud videtur in epi
ſcopo palliatio.exēpto qȝ in non exēpto:ſed vnus
metropolitanus nō pōt cū alterius pallio celebra
re:neqȝ pari ratione ſepeliri:ſed cū proprio tantū.
extra de vſu pallij ad hoc palliatus tñ ad aliam

eccleſiam trāſlatus cū pallio ſcdo loco ſibi cōceſ-
ſo ſepelitur. Itē palliatus ad aliā trāſlatus eccle-
ſiam nō poteſt vti ibi pallio in pꝛima eccleſia ob-
tento: quia nō ſolū datur cōtemplatione perſone
verūetiā loci. extra de poſtula. bone .ij. ad finem.
Hinc eſt ꝙ nō poteſt vti eo extra prouinciā ſibi de
cretā. extra de vſu pallij cū nup. ⁊c. ex tuarū. Sed
⁊ ſi quis renūciet archiepiſcopatui nequit vlteri⁹
pallio vti. extra de renū. cap. ad ſupplicationem:
nec etiā pōt quis pallio niſi intra eccleſiā ⁊ in di-
uinis officijs vti. vnde ſi forte proceſſionaliter vel
ad predicandū vel ad aliquod hmōi cum eccleſia
Uſus extre cōtigerit: cum pallio nō exibit. extra eo. ca. j.
pallij re di. i. palliū. ⁊ ca. ſemper. Siquidē regulariter vſus
gulari- pallij interdicit: niſi in ſolennib⁹ dieb⁹ ⁊ qui in cu-
ter iter- iuſcūqꝫ eccleſie priuilegijs cōtinet. extra eo. c. pe.
dicit: ni- ⁊ vlti. puta in feſtiuitatib⁹ natalis domini: ſancti
ſi i dieb⁹ Stephani: ſancti Ioannis: Circūciſionis: Epipha
ſolenni- nie: Ramis palmarū: Cene domini: Sabbati ſan-
bus. cti: in trib⁹ dieb⁹ Reſurrectionis: Aſcenſionis Pē
thecoſtes: ſancti Ioannis baptiſte: omniū apoſto
lorū: in quatuor feſtiuitatib⁹ beate Marie. ⁊ ſan-
cti Michaelis: ⁊ oīm ſanctorū: ſancti Martini q̄
eſt par apoſtolis: in feſtiuitatib⁹ pꝛincipalis eccle-
ſie pallio decorare in dedicationib⁹ eccleſiarū cō-
ſecrationibus epiſcoporū ordinationib⁹ clericoꝝ:
⁊ anniuerſario cōſecrationis palliati. de cōſe. diſt. j.
Porro quidā etiā addūt dies dominicas que ad
reſurrectionē pertinent quod tamē in vſu non eſt.
Poſſet etiā dici ꝙ vbicūqꝫ in ſua prouincia corp⁹
alicui⁹ ſancti quieſcit metropolitan⁹ in feſto eiuſ-
dem ſancti: ⁊ etiā in pꝛincipali feſto cuiuſlibet lo-
ci ſue prouincie ad locū illū declinās poterit pal-
lio ⁊ ſandalijs vti. In exequijs vero defunctorū
vel in benedictionibus nubentiū vti non licet niſi
hoc priuilegio cōtineatur expreſſum extra. eo. ca.
finali. Epiſcopus Hoſtieñ. qui papā cōſecrat pal
lio vtitur ex inſtitutione Marci pape ⁊ etiā qui-
dā epī ex priuilegio ſpeciali vt anticieñ. ⁊ quādoqꝫ
eccleñ. extra de pſum. cum in iuuētute. Poſtremo
ſciendū eſt ꝙ romani pōtifices qui beatū Silue-
ſtrum preceſſerūt depingūtur tanqꝫ gerentes li-
neas pallij circa humeros inuolutas: nā legalis ſa
cerdos dū ſacrificabat ſummitates balthei ſuper
humeros reflectebat in quo ſignificat ꝙ illorū iu-
riſditio ⁊ poteſtas per palliū ſignificata inuoluta
⁊ implicata nō libera fuit. Ipſe vero ⁊ ei⁹ ſucceſ-
ſores liberā ⁊ explicatā habuerūt: quare linee ipe
in eis explicite ⁊ extēſe: ante ⁊ retro depēdētes de
pingūtur. Poteſt etiā dici ꝙ linee ipſe que vt p-
miſſum eſt ſollicitudines ⁊ curā ſignificant: ideo a
tēpore Siluestri pape explicite dependēt propter
Tēpalia cōceſſa ſibi ⁊ ſucceſſorib⁹ tēporalia que abſqꝫ ſolli
ſollicitu citudine ⁊ cura nequeūt poſſideri. xcvj. di. cōſtāti
dīe ⁊ cu nus. Deniqꝫ bruno dixit ꝙ ſūmus pōtifex preter p
ra neq- miſſa ornamēta ⁊ regnū portat ⁊ purpura vtitur.
unt poſ prout ſub titu. de mitra dictū eſt nō pro ſignifica-
ſideri. tione: ſed quia conſtantinus imperator olim bea-
to Silueſtro omnia romani imperij inſignia tra-
didit in predicto cap. conſtantinus: vnde ⁊ in ma-
gnis proceſſionibus oīs ille apparatus romano

pontifici exhibet qui quōdā imperatorib⁹ fieri ſo- 35
lebāt: ⁊ cū dyademate īperiali papa ipſe coronat.
¶ De quatuor coloribus quibus eccleſia in eccle
ſiaſticis vtitur indumentis. Rubrica.

Quatuor ſunt pꝛincipales colores qui-
bus ſꝫ ꝓprietates dicrū ſacras veſtes
eccleſia diſtinguit albus: rubeus: ni-
ger: ⁊ viridis. Nā ⁊ in legalibus indu-
mētis quatuor colores fuiſſe legunt:
byſſus purpura: iacinthus ⁊ coccus: de quib⁹ in
ſequēti. dicet. eccleſia etiā romana violaceo: ⁊ cro
ceo colore vtit vt infra dicetur. Albis indumentis
vtendū eſt in feſtiuitatib⁹ ſanctorū cōfeſſorū ⁊ vir
ginum qui martyres nō ſunt propter integritatē
⁊ innocentiā nam cādidi facti ſunt nazarei eius: ⁊
ambulāt mecū in albis virgines enī ſunt ⁊ ſequū
tur agnū quocūqꝫ ierit. Propter eadē cauſam vtē
dum eſt albis in ſolēnitatibus angelorū: de quoꝝ
nitore dominus loquitur ad luciferū. Ubi eras cū
me laudarent aſtra matutina. Item in omnibus
feſtis dei ſancte genitricis Marie. In feſto oīum
ſanctorū quidā tamen tunc rubeis vtuntur vt in
fra dicetur. In pꝛincipali feſto ſancti Ioānis euā
geliſte: In couerſione ſancti pauli: In cathedra
petri: de his etiā infra dicet. Itē a vigilia natiui-
tatis dñi: vſqꝫ ad octauā Epyphanie incluſiue: vt
dicetur in prohemio ſeptime partis exceptis feſti-
uitatibus martyrū intermedijs. In natiuitate ſal
uatoris ⁊ etiā precurſoris: quoniā vterqꝫ nat⁹ eſt
mundus: id eſt carens originali peccato. Aſcēdit
enim dominus nubem leuem: id eſt aſſumpſit car
nem a peccatis immunē ⁊ intrauit egyptū: id eſt
venit in mundū: iuxta illud quod angelus inquit
ad virginē. Spiritusſanct⁹ ſuperueniet in te ⁊ vir
tus altiſſimi obūbrabit tibi ⁊c. Ioannes autē ⁊ ſi
fuerit in peccato cōceptus fuit tamē in vtero ſan-
ctificat⁹ ſm illud propheticū. Antequā exires de
vulua ſanctificaui te. Et angelus iquit ad zacha- Ioan-
riam. Spiritusſancto replebitur adhuc ex vtero nes xpī
matris ſue. Item in epyphania propter ſplendo- pcurſor
rem ſtelle que magos duxit ſm illud propheticū. in vtero
Ambulabūt gentes in lumine tuo ⁊ reges in ſplē fuit
dore ortus tui. In ippopanti propter puritatem ſanctifi-
marie que iuxta canticū Symeonis obtulit lumē catus.
ad reuelationē gentiū ⁊c. I ncena domini ꝓpter
cōſecrationem chriſmatis quod ad mūdationem
anime cōſecratur. Nam ⁊ euangelica lectio mūdi
ciam pꝛincipaliter in illa ſolennitate cōmendat: q̄
lotus eſt inquit nō indiget niſi vt pedes lauet: ſed
eſt mundus lotus. Et iterum: ſi nō lauero te non
habebis partē mecū. Item in ſabbato ſancto in
officio miſſe vſqꝫ ad octauam aſcenſionis incluſi-
ue quandocunqꝫ officiū de tempore agitur preter
dies rogationum ⁊ preterqꝫ in feſtis martyrū in-
termedijs: prout infra dicetur. In reſurrectione
propter angelū teſtem reſurrectionis nunciū qui
apparuit ſtola candida coopertus: de quo dicit
Mattheus: ꝙ erat aſpectus eius ſicut fulgur: et
veſtimenta eius ſicut nix: ⁊ quia pueri tunc renati
albas habent veſtes. In aſcenſione propter nubē
lucidā in qua xp̄s aſcendit. Nam ⁊ duo viri aſta

terunt iuxta illos in veſtibus albis qui ⁊ dixerūt.
Viri galilei quid hic ſtatis ⁊c. ¶ Illud autē notā
dum eſt ꝙ licet in cōſecratione pontificis talibus
ſit indumētis vtēdū qualia ſm diei proprietatem
cōueniūt. In dedicatiōe tamē eccleſie ſemper eſt
vtendū albis quocūꝙ dierū dedicatio celebretur
qm̄ in cōſecratione pontificis cantaꝛ miſſa de die:
ſed in dedicatione baſilice de dedicatiōe miſſa cā=
tatur. Nam ⁊ eccleſia virgineo nomine nūcupaꝛ:
iuxta illud apoſtoli. Deſpōdi eñ vos vni viro vir
ginē caſtā exhibere chriſto. De qua ſpōſus ait in
cāticis. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō
eſt in te: veni de libano ⁊c. Ipſe tamē qui cōſecra=
tur debet eſſe albis ornatus ad notandum ꝙ om=
ni tēpore veſtimēta eius. debēt eſſe cādida: id eſt
vita eius immaculata. Itē per octauas predicto=
rum feſtorū octauas habētiū vtendū eſt colore al
bo qn̄ de ipſis agitur octaua. ¶ Rubeis aūt vten
dum eſt indumētis in ſolēnitatibus aplorū euan
geliſtarū ⁊ martyrū propter ſanguinē paſſionis
quē pro chriſto fuderūt. Nam ipſi ſunt qui vene=
runt ex magna tribulatiōe ⁊c. preterꝙ̄ in feſto in=
nocentiū: vt iam dicetur. Itē. in feſto crucis ī qua
xp̄s ſanguinem fudit pro nobis. Unde propheta.
Quare rubrū eſt indumētū tuū ſicut calcantiū in
torculari? Sed ſm alios meli⁹ eſt tunc albis vti:
qm̄ nō paſſionis ſed inuētionis vel exaltationis
eſt feſtū. Itē a vigilia penthecoſtes in miſſa vſꝙ
ad ſabbatū poſt ipſum feſtū incluſiue: ⁊ hoc pro=
pter ſpiritusſancti feruorē qui ſup aplos ī linguis
igneis apparuit: nam apparuerūt illis diſpertite
lin. tanꝙ̄ ignis ⁊c. vnde propheta. De celo miſit
ignē in oſſib⁹ meis. Licet autē in aplorū petri et
pauli martyrio rubeis ſit vtēdū: in conuerſione tñ
pauli ⁊ in cathedra petri vtendū eſt albis: ſicut et
licet in natiuitate ſancti Ioānis bap. ſit albis vtē
dum: in decollatione tñ ipſius vtendū eſt rubeis.
Martyriū virginitati p̄fertur. Cū autē illa feſtiuitas celebraꝛ qui ſimul eſt mar=
tyr ⁊ virgo: martyriū virginitati preferꝛ: qꝛ ſignuꝫ
eſt perfectiſſime charitatis. Iuxta qđ veritas ait.
Maiorē charitatē nemo hꝫ vt animā ſuam quis
po. pro ami. ſuis. Quapropter ⁊ in omni comme
moratione ſanctorū quidā rubeis indumētis vtū
tur: alij vero vt eccleſia romana cādidis cū nō tñ
ī eadē ſꝫ de eadē ſolēnitate dicat eccl'ia ꝙ ſācti ſm
Apo. Ioānis. Stabāt ī cōſpectu agni amicti ſtolis
albis ⁊ palme in manib⁹ eorū. Hinc ſponſa dicit
in canticis. Delictus meus cādidus ⁊ rubicūdus
electus ex milibus. Cādidus in cōfeſſoribus ⁊ in
virginibus: rubicūdus in martyribus ⁊ apoſtolis
hi ſiquidē ⁊ illi ſunt flores roſarū ⁊ lilia cōuallitū
Rurſus qui in feſto omniū ſanctorū rubeis vtunꝛ
ex eo mouentur: quia feſtū illud primo in honorē
martyrū tantum inſtitutum fuit. Sed reſponderi
poteſt: ꝙ immo etiā in honorē beate virginis: ⁊ ho
die ex inſtitutione Greg. vij. feſtat eccleſia die illa
etiā pro confeſſoribus ⁊ virginibus. prout in. vij.
parte ſub ipſo feſto dicetur. Item per octauas p̄=
miſſorum feſtorū octauas habentiū vtendum eſt
colore rubeo quādo agitur de octaua. Nigis vtē=
dum eſt feria ſexta in paraſceue: ⁊ in diebus affli=
ctionis ⁊ abſtinētie pro peccatis: ⁊ etiā in rogatio
nibus: ſicut ſub illo tractatu. in ſexta parte diceꝛ:
⁊ in proceſſionibus quas romanus pontifex nu=
dis pedib⁹ fecit: ⁊ in miſſis pro defunctis: ⁊ ab ad
uentu vſꝙ ad vigiliā natiuitatis: ⁊ a ſeptuageſi=
ma vſꝙ ad ſabbatum paſche. Sponſa quippe di=
cit in canticis. Nigra ſunt ſed formoſa filia hieru=
ſalem ſicut tabernacula cedar: ſicut pellis ſalomo
nis. Nolite me conſiderare ꝙ fuſca ſim quia deco
lorauit me ſol. In feſto autem ſanctorū innocen=
tium quidam nigris: alij vero rubeis indumen=
tis vtendum eſſe contendunt. Illi propter triſti=
ciam: quia vox in rama audita eſt ploratus ⁊ vlu
latus multus rachel plorans filios ſuos ⁊c. nam
⁊ propter eandem cauſam cantica letitie ſubticen
tur: ⁊ ſine aurifricio mitra defertur iſti ꝓpter mar=
tyrium quod principaliter commemorans inquit
eccleſia. Sub throno dei ſancti omnes clamant.
Uindica ſanguinem noſtrum qui effuſus eſt do=
mine deus noſter. Sicut ⁊ in letare ieruſalem pro
pter leticiam quam aurea roſa deſignat roman⁹
pontifex portat mitram aurifriſio inſignitam: ſed
propter abſtinentiam nigris vtitur indumentis.
Sed eccleſia romana tunc vtitur violaceo colore
quando illud occurrit extra dominicā ſed in octa
uo rubeo. Reſtat ergo ꝙ in diebus ferialibus ⁊ cō
munibus viridibus ſit indumentis vtendū: quia
viridis color medius eſt inter albedinem ⁊ nigre=
dinem et ruborem: et ſpecialiter inter octauam
epyphanie et ſeptuageſimam ⁊ inter penthe. et
aduentum quando dominicale agitur officium:
hic color exprimitur vbi dicitur cipri cum nardo
nardus ⁊ crocus. Ad hos quatuor colores ceteri
referuntur ſcilicet ad rubeum colorem coccineus:
ad nigruum violaceus qui aliter coccus vocatur
ad album byſſinus: ad viridem croceus: quamꝙ̄
nonnulli roſas ad martyres: crocum ad confeſſo=
res: ⁊ lilium ad virgines referant. De coloribus
etiam in fine ſequentis tractatus dicetur. Uiola=
ceo autem colore vti in diebus quib⁹ eſt vſus ni=
gri coloris non eſt inconueniens. Unde eccleſia
romana vtitur colore violaceo a prima dominica
aduentus vſꝙ ad miſſam vigilie Natiuitatis dn̄i
incluſiue: ⁊ a ſeptuageſima vſꝙ ad officiū miſſe vi
gilie paſche excluſiue quādocūꝙ in predictis tē=
poribus officiū de tēpore agiꝛ exceptis quinta fe=
ria cene domini. ⁊ ſexta feria in paraſceue. In feſti
uitatib⁹ vero ſanctorū que in ſeptuageſima ⁊ in
aduētu occurrūt nō eſt nigris vel violaceis vten=
dū. Et eſt īntelligēdū ꝙ in ſabbato ſancto ī toto of
ficio qđ agitur ante miſſam vtēdū eſt violaceo co
lore: hoc excepto ꝙ diacon⁹ qui benedixit cereum
indutus dalmatica: ⁊ ſubdiacon⁹ miniſtrās indu=
tus tunicella albis vtunꝛ: quia benedictio illa ſi=
cut ⁊ miſſa ad reſurrectionē pertinet: ſed benedi=
ctione cerei expleta diaconus remota dalmatica
aſſumit planetā violacei coloris: ⁊ tenet eam vſꝙ
dū inchoaꝛ officiū miſſe. ſubdiacon⁹ vero nō mu=
tat veſtes. Quidā etiā in dominica ramiſpalmaꝝ
vtunꝛ albis in proceſſione ⁊ in ramorū benedictio
ne dum legitur euangeliū: ⁊ dum cantatur gloria.

IndumētꝪ viridib⁹ q̄bus in dieb⁹ ſit vtēdū.

laus propter leticiam feſtiuitatis chriſto facte que
in premiſſis cõmemoratur: ſed in eccleſia romana
tunc ſemper vtitur violaceo colore: ⁊ in proceſſio-
ne que fit in purificatione ante miſſam: pro eo ꝙ
officium illud eſt de anxia expectatione Symeo-
nis ⁊ ſapit vetus teſtamentũ: vtitur etiã eccleſia
romana violaceo colore in quattuor temporibus
ſeptembris: ⁊ in vigilijs ſanctorum: in quibus eſt
ieiunium quando miſſa eſt de vigilia. Et in dieb⁹
rogationũ ⁊ in miſſa que dicit in die ſancti Mar-
ci de officio letanie. Cum enim ieiunamus carnez
noſtram crucifigentes maceramus: vt ſic facta li-
uida chriſti liuoribus cõformetur cuius liuore ſu
mus ſanati. Ad quod deſignandũ tũc colore vio-
laceo vtimur: qui pallidus ⁊ quaſi liuidus eſt: ce
terum velamina trium colorum ponuntur in alta
ri in feſto paſchalis prout dictũ eſt in parte prima
ſub tracta. de picturis ⁊c.

¶ De indumentis legalibus ſeu veteris te-
ſtamenti. Rubrica.

Uoniã minus plene rem ſignificatã
humana fragilitas apprehẽdit ſi pe
nitus rem ſignificãte ignoret idcirco
de indumentis legalibus ad huius
cecitatis ignorantiã propellẽdã pri-
mo ſm hyſtoriã. ſecũdo ſm allegoriam. tertio ſm
tropologiã aliqua dicem⁹. Primo igit ſm hyſto-
riã notãdũ eſt ꝙ quattuor erãt legalia indumẽta
ſm moſaycã legem tam minoribus ſacerdotibus
ꝙ̃ principi ſacerdotũ communia: de quibus legi-
tur Exo. xxviij. ca. Primũ dicebatur manaſtaſim
quod grece brace: latine vero feminalia linea dici
poteſt de biſſo retorta contextũ. quo vtebant pro
eo quod legitur in Exo. xx. c. in fi. Nõ aſcẽdes ad
altare meũ per gradus ne reueleť turpitudo tua.
Eze. xliiij. Feminalia linea erunt in lumbis eorũ.
Scdm cathemone ſiue linea quod nos ſubuncu-
lam vel albã. ſed moyſes abaneth appellauit. he-
brei vero deſcendentes a babylonijs emiſſaneam
vocauerunt: eratq; biſſinum ⁊ duplex. Tertiũ bal
theus. id eſt zona vel cingulum latus quaſi digi-
tis quattuor ſic reticulatus: vt quaſi pellis vipe-
rea videretur cõtextũ de biſſo cocco purpura ⁊ ia
cintho per que quattuor elementa ſignificantur.
Quartũ eſt thiara quod hebrei mãphic nos au-
tẽ infulã vel mitrã appellamus: a thidari pontifi
cali in plurimũ differens quaſi formã rotũde caſ-
ſidis repreſentans. ¶ Super hec quattuor com-
munia quattuor ꝓprijs indumentis põtifex vte-
batur. Primũ erat tunica iacinthina quã hebre⁹
dicit vethit grece dicitur poderis latine talaris ꝙ̃
habebat pro fimbrijs malogranata: cũ octuagin
ta tintinabulis aureis interſcalari modo diſpoſi-
ta: vt audiretur ſonus cum põtifex ingrederetur
ſanctuariũ ne forte moreref. Secũdũ erat ephot
i. ſuperhumerale de quattuor predictis colorib⁹
auroq; cõtextũ ſine manicis admodũ colobij ha
bẽs aperturã in pectore quãdã ad magnitudinez
palmi in qua longeon eiuſdem menſure inſereba
tur. In cuius parte ſuperiori: videlicet ſuper hu-
meros inſibulati erãt auro duo lapides onichini

Qua-
tuor erãt
legalia
indumẽ-
ta ſcdm
Moſay
cã legem
tam mi-
noribus
ſacerdo-
tibus ꝙ̃
princip
ſacerdo-
tũ cõmu
nia.

quibus duodecim nomina filiorũ iſrael erãt inſcul
pta: ſex in vno: ⁊ ſex in altero. Quod aũt ſamuel ⁊
dauid induti leguntur ephot illud erat lineũ: ⁊ ꝓ
prie quidẽ ephothar dicebatur. Tertiũ hebraice
dicebaſ heſen grece lõgeon latine vero rationale
vocatur quod pontifex ferebat in pectore. Dictũ
eſt autẽ rationale iudicij: q: ibi erat lapis in cuius
ſplendore ſibi deum eſſe propitiũ cognoſcebant.
Erat autem rationale quadrãgulũ duplex in mo
dũ vnius palmi: de quattuor predictis coloribus
auroq; contextũ habẽs duodecim lapides per ꝗt
tuor ordines. In primo ſardiũ thopaſiũ ⁊ ſmarag
dũ. In ſcdo carbũculũ ſaphyrũ ⁊ iaſpidẽ. In ter-
tio liguriũ achatẽ ⁊ amatiſcũ. In quarto criſoli-
tũ onichinũ ⁊ berillũ: in quibus erãt ſcripta duo-
decim nomina filiorũ iſrael: in ſingulis ſingula iu
xta ordinẽ ſue natiuitatis. Erãt etiã in eo ſcripta
hec duo nomina purim ⁊ thiamin: i. eſt veritas
⁊ diſciplina. Inſerebatur autem longeon ſuper-
humerali a parte ſuperiori ꝑ duos anulos ⁊ duas
cathenulas aureas imiſſas duob⁹ vncinis ꝗ ſub
duobus predictis onichinis ⁊ ſuperhumerali cõ
tinebãt infixi: ab inferiori vero parte per duos anu
los aureos cũ duab⁹ iũcturis ſiue cathenis iacin
thinis colligebaſ ephot. Quartũ ⁊ vltimũ erat ca
pitis ornamẽtũ vcz thiara ſeu tidaris in acutũ ꝓ
cedens habẽs circulũ aureũ cũ malogranatis et
floribus ex qua ſupra frontẽ pẽdebat aurea lami
na quã petalũ dicũt admodũ lune dimidie: i qua
ſcriptũ erat anoth: adonay. i. ſcĩm nomẽ dñi. tetra
grãmaton. i. quattuor litterarũ vt infra diceť. Ne
vero cũ mouebaſ pontifex moueref ⁊ lamina li-
gabaſ vitta ſeu iũctura iacinthina perſpicua que
ſummitates poſterius diffundebat. Noſter ergo
pontifex pro feminalibus habet ſandalia. pro li-
nea albam: pro baltheo cingulũ pro poderi tuni-
cã: pro ephot amictũ vel ſtolã: pro lõgeon palliũ:
pro tidari ſeu thiara mitrã: pro lamina crucem. ⁊
quedã ex his diuerſam habent formã ab illis ſm
eãdẽ figurã. Secundo dicamus de typo dictorũ
legaliũ indumentorũ ſm allegoriã. Sane his ve-
ſtibus ornatus põtifex toti⁹ orbis preferebat ima
ginẽ. Feminalia nãq; biſſina terrã cõgrue figura
bant: q: byſſus de terra procedit. Eſt enim byſſus
linũ egyptiacũ. Balthei cũ vittis ⁊ vaſculis circũ
uolutionẽ oceani deſignabãt. Tunica iacinthina
ipſo colore aera preferebat. Per tintinabula ſoni-
tus tonitruoꝝ. Per malogranata choruſcationes
fulgurũ ſignabantur. Quattuor minoris ſacerdo
tis: ⁊ quattuor ſummi põtificis indumẽta: ꝗttuor
microcoſmi ⁊ quattuor macrocoſmi partes ipſo
numero deſignabãt: id eſt quattuor hũores ⁊ ꝗt-
tuor elementa. Ephot ſui varietate celũ ſydereũ
oſtẽdebat. Quod aũt aurũ erat intextũ colorib⁹ fi-
gurabat ꝙ calor vitalis penetrat vniuerſa: duo la
pides onichini ſolẽ ⁊ lunã vel duo hemiſperia de
ſignabãt. In rõnali ꝟo duodecim geme pectora-
les duodecim ſigna i zodiaco ꝑferebant. Rõnale
ꝗdẽ erat i medio: q: rõne plena ſunt vniuerſa ter
ena. ⁊ que celeſtibus herent: immoratio terreno
rum ⁊ temporum caloris ⁊ frigoris ⁊ duplex inter

De typo
legaliuz
indumẽ
torũ ſm
allego-
riam.

vtrumqꝫ temperies de celi curſu ⁊ ratione deſcen
dit. Per anulos cathenulas ⁊ vncinos elemento
rū humoꝝ ⁊ tempoꝝ colligamēta ſignabantur.
Tidaris celū empireum lamina ſuperpoſita deū
prefigurabat omnibus preſidentē. Hāc quidem
allegoriā libri ſapientie cap̄. xviij. confirmat auto
ritas dicens. In veſte enī poderis quaꝫ habebat
totus erat orbis terrarū ⁊ parētū magnalia in q̄t
tuor lapidū ordinibus erant ſculpta ⁊ magnificē-
tia tua in dyademate capitis illius erat ſcripta.

Indumētoꝝ legaliū ſm tropologiā expoſitio.

¶ Tertio ſubijcienda eſt expoſitio indumentoꝝ
legaliū ſm tropologiam his ſiquidem indumen-
tis legalis ſacerdos hoc ordine induebatur: lotis
nāqꝫ prius manibus et pedibus prius induebat
manaſtaſim: id eſt feminalia: ſignificans ꝙ ſacer-
dos mundatis operibus ⁊ affectibus lachrymis
penitentie debet aſſumere continentiā: vt offerat
hoſtiā immaculatā ſanctā deo placentem. Noſter
tn̄ pōtifex qui iugē debet habere cōtinētiā nō in-
duit in ſacrificio feminalia ſed ſandalia ac ſi dicat
Qui lotus eſt nō indiget niſi vt pedes lauet: ſed
eſt mūdus totus. Per manus enī opera deſignā
tur ſm illud. Benedictus dn̄s de⁹ meus qui do-
cet manus meas ad preliū ⁊ digitos meos ad bel
lū. Per pedes ſignificantur affectus ſm illud. Ex
cutite puluerem de pedibus veſtris. Et eſt notā-
dum ꝙ ipſemet ſacerdos ſibi feminalia induebat
per que virginalis cōtinentia ſignificabatur: que
quī res eſt cōſilij nō precepti. xxxiij. q. j. ſicut enī.
xxxiij. q. v. quia ſitit. ideo ipſemet ſibi imponebat.
Iuxta illud ap̄li ad Cor. vij. c. De virginib⁹ pre-
ceptū dn̄i non habeo. conſiliū autē do. Et dn̄s in
euangelio. Qui pōt capere capiat. Hoc indumē-
tum alternatim induebant ſacerdotes: quī ad iu-
gē cōtinentiā nō ita tenebātur ſicut miniſtri no-
ui teſtamenti: ideoqꝫ ſm quoſdam huic indumē
to nullū hodie reſpōdet. Scd̄o īduebat cathemo
ne. i. lineam: ſignificans ꝙ ſacerdos debet indue-
re innocētiā: vt quod ſibi nō vult fieri alijs ne fa-
ciat. Linū enī propter candorē ſignificat innocen
tiā ſm illud. Omni tēpore veſtimēta tua ſint can
dida. Tertio cingebat ſe baltheo ſignificans caſti
tatem: quocirca lūbos debet accingi vt reſtringat
carnis cōcupiſcentiā. Unde veritas ait. Sint lūbi
veſtri precincti: ⁊ lucerne ardē. in ma. ve. Baltheū
autē quod cōtextū erat ex quatuor prout ſuperi⁹
dictū eſt: ſignificabat ꝙ oēs motus ſurgentes ex
quatuor humorib⁹ ſiue ex quattuor elemētis de
bet refrenare. Prouerb. vl. Et cingulum tradidit
chananeo ⁊ Iſa. xi. c. Erit iuſtitia cingulū lūboꝝ
eius. Per iuſtitiā enī refrenātur hmōi motus be-
ſtiales: pēdebant autem vſqꝫ ad pedes: quia vſqꝫ ad
finem vite debebat eſſe mundus. Quarto indue-
bat tunicam poderi id eſt talarē: ſignificās ꝙ pō
tifex debet induere perſeuerantiā: quia qui perſeue-
rauerit vſqꝫ in finē: hic ſaluus erit. Per talū enī. i.
per extremitatē perſeuerātia deſignatur: ſm illud
Ipſa conteret caput tuum ⁊ tu inſi. cal. eius. De
pendebant autē pro fimbrijs malogranata cū tin
tinabulis aureis: per malogranatū intelligit̄ ope
ratio. per tintinabulū aureū accipit̄ predicatio q̄
duo debēt in ſacerdote cōiūgi: ne ſine illis ingre-
diēs ſanctuarium in cōſpectu dn̄i moriatur: cepit
enī Jeſus facere ⁊ docere: ſacerdotib⁹ relinquēs
exemplū vt ſequantur veſtigia eius qui peccatū
non fecit: vt ſit honeſtas in cōuerſatione: nec in-
uētus eſt dolus in ore eius vt ſit veritas in predi
catione. Per tintinabula quoqꝫ intelligitur vox
predicatoris: ne videlicet ſacerdos per ſilentiū iu
dictū ſuperni inſpectoris offendat. Per malogra-
nata exēplū bone vite vel volūtas martyrij: quia
hmōi granis reficiunt̄ infirmi: ſacerdos autē ſm
Greg. xliij. diſt. rector. ingrediens morit̄: vel egre-
diēs morit̄ ſi de eo ſonitus nō audiatur: quia irā cir
ca ſe occulti iudicis exigit ſi ſine predicationis ſo
nitu incedit. apte ergo tintinabula veſtimentis il-
lius deſcribunt̄ inſerta: per veſtimēta etenī ſacer-
dotis quid aliud q̄ recta opera accipere debem⁹?
Iuxta illud ꝓphete. Sacerdotes tui induātur iu
ſtitiā. Ueſtimentis itaqꝫ illius tintinabula inherēt
vt vitevia cū lingue ſonitu ipſa quoqꝫ ſacerdotis
opera clament. iterum tintinabulis malapunica
cōiūgūtur. quid per malapunica niſi fidei vnitas
deſignat̄: nam ſicut in malopunico vno exterius
cortice multa interius grana vniunt̄: ſic innume-
ros ſancte eccleſie populos vnitas fidei contegit
quos intus diuerſitas meritorum tenet. Quinto
induebat ephot: id eſt ſuperhumerale ſignificās
ꝙ pōtifex debet induere patientiā: vt in patientia
ſua poſſideat animā ſuā: humeris enī onera por-
tamus ſm illud. Superpoſuit humerū ſuum ad
ſupportandū ⁊ factus eſt tributis ſeruiens: habe
bat autē duas oras cōiūctas in vtroqꝫ latere ſum
mitatū ſignificās ꝙ pōtifex dꝫ habere arma iuſti
cie a dextris ⁊ a ſiniſtris vt non erigatur ꝓſperis.
nec deprimat̄ aduerſis: habebat ⁊ duos lapides
onichinos inſertos humeris in quib⁹ ſculpta erāt
duodecim nomina filioꝝ iſrael: ſex in vno: ⁊ ſex ī
alio. Per duos onichinos ſignificant̄ veritas et
ſinceritas. ſinceritas per claritatē: veritas per ſo-
liditatē. per filios iſrael ſignificant̄ ſancta deſide
ria ⁊ iuſta opera ſm illud. Maledict⁹ homo qui
non reliquerit ſemen in iſrael. per ſenariū ſignifi-
catur perfectio: eo ꝙ dn̄s ſexto die perfecit celū et
terrā ⁊ omnē ornatū eorum. ꝙ ergo ſex nomina fi
lioꝝ iſrael ſculpta erāt in vno lapide ⁊ ſex in alio
ſignificabat ꝙ deſideria ſacerdotis ⁊ opera cōfici
debēt nō in fermēto malitie: ⁊ nequitie: ſed in azi
mis ſinceritatis ⁊ veritatis vt ſinceritas informet
intētionē ⁊ veritas finē. Gregori⁹ ait in paſtorali
xiij. c. ꝙ ſup humerale ex auro hiacincto purpure
coccoqꝫ biſtincto ⁊ byſſo retorta fieri ꝓcipit̄ vt quā
ta ſacerdos clareſcere virtutū diuerſitate debeat
demōſtret̄: ī ſacerdotis quippe habitu an̄ oīa aurū
fulget: vt in eo intellect⁹ ſapiētie principaliter re
niteat: cui hiacinctus aereo colore ſplendēs adiū
git̄ vt oē p qđ itelligēdo penetrat nō ad fauores
īfirmos: ſꝫ ad amorē celeſtiū ſurgat: ne dū ſuis ī-
cautus laudib⁹ capit̄ ipſo etiā veritatis intellectu
euacuet̄: auro quoqꝫ ⁊ hiacīcto purpura ꝑmiſcet̄
vt ſacerdotale cor cū ſumma q̄ predicat ſperat ī ſe
metipſos ſuggeſtiōes vitioꝝ reprimat eiſqꝫ velut ex

Scīā deſideria ⁊ iuſta opera per filios iſrł ſignificā tur.

regia poteſtate contradicat. auro autem biſtincto
byſſo ac purpura hiacinctus coccus adiungitur:
vt ante interni iudicis oculos oim virtutum bo-
na ex charitate decorentur: vt cuncta que coram
hominibus rutilant: hec in conſpectu oculi iudi-
cis flamma intimi amoris accendat: que.ſ.chari-
tas quia deum ſimul ⁊ proximum diligit quaſi ex
duplici tinctura fulgeſcit: ſed cum mens ad chari
tatis precepta tenditur: reſtat vt per abſtinētiā ca
ro maceretur. Unde ī biſtincto cocto torta byſſus
adiungitur: de terra enim byſſus nitēti ſpecie ori-
tur. et quid per byſſum niſi candens decore mun-
dicie corporalis caſtitas deſignatur: que videlicet
torta pulchritudini ſuper humeralis innectitur.
quia tunc caſtimonia ad perfectū mundicie cādo-
rem ducitur: cum per abſtinētiam caro fatigatur.
cūqꝫ inter virtutes ceteras etiā afflicte carnis me
ritum proficit quaſi in diuerſa ſuphumeralis ſpe-
cie byſſus torta candeſcit. Sexto induebat lōgeō
id eſt rationale ſignificans ꝙ pontifex debet īdue-
re diſcretionē per quā diſcernat inter lucē et tene
bras inter dextrā ⁊ ſiniſtrā: quia non eſt conuētio
lucis ad tenebras: neqꝫ chriſti ad belial. de pe. di.
j.§. hoc idem. erat autē rationale quadrangulum
ſignificans qꝺ debet diſcernere inter quatuor ſcili
cet inter verū ⁊ falſum ne deuiet in credendis. in-
ter bonum ⁊ malum: ne deuiet in agendis. Erat ⁊
duplex: quia debet diſcernere pro duobus ꝓ ſe vi
delicet et pro populo: ne ⁊ ſi cecus cecum duxerit
ambo in foueam cadant. habebat et quatuor or-
dines lapidum: ſignificans ꝙ pontifex debet ha-
bere quatuor virtutes principales: ſcilicet iuſtitiā
fortitudinem prudentiam ⁊ tēperantiam. In ſin-
gulis autē ordinibus habebat tres lapides: ſigni
ficans ꝙ pontifex in primo debet habere fidē: ſpē
et charitatem. in ſecūdo modeſtiā: manſuetudinē
et benignitatem. in tertio pacem ⁊ miſericordiam
et largitatem. in quarto vigilantiā: ſollicitudinem
et longanimitatem. Per lapides eni figurantur vir-
tutes: ſm illud. Alius edificat aurum et argentū
et lapides precioſos habebat ⁊ duas cathenulas
auri puriſſimi ſibiinuicem coherentes: qui duob⁹
inſerebantur vncinis. ſignificans ꝙ pontifex dꝫ ha
bere duos charitatis affectus ad deū ſcꝫ ⁊ ad pro
ximum. de quibus precipitur. diliges deum tuum
ex toto corde tuo. et proximum tuū ſicut teipſum.
Sicut eni aurū preeminet vniuerſis metallis: ita
charitas precellit vniuerſas virtutes. de qua dicit
apſus. Maior horū eſt charitas: duo vncini ſunt
intentio ⁊ finis: quibus cathenule inſerūtur: vt tā
deū qꝫ proximū diligat ex corde puro ⁊ conſciētia
bona ⁊ fide non ficta tam deū qꝫ proximū diligat
ꝓpter beatitudinē: deū ꝓpter ſemetipſum diligat.
⁊ proximū ꝓpter deū. Portabat aūt Aaron ratio
nale iudicij: in quo deſcripta erāt duodecim nola
prophetarū prout dictū eſt in prima parte ſub tit.
de picturis: qꝺ ſm Greg. in paſtorali. lib. iij. c. xij.
bene rationale iudicij vocatur: qꝛ rector dꝫ ſubtili. ſ.
nuper examine bona malaqꝫ diſcernere: ⁊ que vel
quib⁹ qñ ⁊ qualiter congruant ſtudioſe cogitare:
nihilqꝫ ꝓpriū querere: ſed ſua cōmoda ꝓpinquo-

Pōtifex duos habere dꝫ charitatis affectus.

rū bona deputare. vñ in Exo. ſcriptum eſt. Pones
aūt in rationali iudicij doctrinā ⁊ veritatem que
erūt ī pectore aarō qñ ingredietur corā dño: ⁊ geſta
bit iudiciū filiorꝫ iſrael in pectore ſuo in cōſpectu
dñi ſemꝑ. Sacerdotē quippe iudiciū filiorꝫ iſrael
in pectore ſuo corā cōſpectu dñi geſtare eſt ſubie-
ctorū cauſas ꝓ ſola interni iudicis intētione diſcu
tere. Quidā aūt dixerūt ꝙ rōnali nullū reſpondet
hodie ornamētū: qm nō habemus copiā lapidum
precioſorꝫ: ſed ad inſtar illius defert pontifex ī cō
ſecratione ſua textū euāgelij ante pectus corā po
pulo. ibi eni ſcriptū erat doctrina ⁊ veritas: ⁊ eps
dꝫ habere in corde veritatē euāgelij ⁊ ī ore doctri
nā qꝫtum ad manifeſtationē ⁊ hec pōt eſſe cauſa
quare in qbuſdā eccleſijs poſtes codicis euāgelij
ci ex auro ⁊ argēto ⁊ lapidib⁹ precioſis ornantur.
Eſt etiam ⁊ alia ratio: qꝛ in illo rutilat aurū ſapiē-
tie: argentū eloquētie: ⁊ miraculorū lapides pre-
cioſi. xxxix. di. §. hinc etiā. Hec ſunt ſponſe murenu
le auree argento vermiculate. Septimum ⁊ ſupre
mū capitis ornamētū erat thydaris vel tyara quā
vltimo pōtifex aſſumebat: ſignificās humilitatem
de qua dñs ait. Ois qui ſe exaltat humiliabitur ⁊
qui ſe humiliat exaltabitur. Hāc autē geſtabat in
capite ſignificans ꝙ pontifex debet gerere humili
tatem in mente exemplo capitis noſtri dicentis.
Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Per
caput enim mens intelligitur ſm illud. Unge ca-
put tuū ⁊ faciē tuā laua. Rurſus thyara in mino-
ribus ſacerdotib⁹ ſignificat ꝯtinentiā quinqꝫ ſen-
ſuum: in maioribus vero ꝯtēplationē: debēt enim
eſſe contēplatiui. De thydari depēdebat a fronte
lamina aurea ſignificās ſapientiā: vel figurabat ſi
gnum crucis: qꝺ fit in officio cōfirmationis ī qua
ſcriptū erat nomē dñi tetragramaton. i. quatuor lit
terarū que ſunt he: ioth: eth: ⁊ vau. i. principiū vi-
te paſſionis: iſte prout dictū eſt in prohemio ſecū-
de partis ac ſi apertius diceretur. Ille cuius pon-
tifex iſte gerit perſonā ſcꝫ xp̄s eſt principium. i. au
tor vite paſſionis. i. vite reſtaurate per paſſionē qꝛ
mortē noſtrā moriendo deſtruxit ⁊ vitā noſtrā re-
ſurgēdo reparauit. Erant autē hec indumēta ꝓ
maiori parte contexta opere polimito. i. vario pro
pter varietatē virtutis: de q̄ dicit pſalmigraphus.
Aſtitit regina a dextris tuis ī veſtitu deaurato cir
cūdata varietate: ⁊ ex quatuor precioſis colorib⁹
ſcꝫ purpura cocco byſſo ⁊ iacyntho. Per purpurā
regie dignitatis ſignificatur pōtificalis poteſtas q̄
per viā regiam dꝫ incedere ne declinet ad dextrā
vel deuiet ad ſiniſtram: ne liget dignos aut ſoluat
indignos. Per purpurā quoqꝫ aqua ſignificatur
quia in conchis marinis habitant vermes qꝛ eam
egerunt. Per coccum caloris ignei ſignificatur pon
tificalis doctrina que ſicut ignis lucere dꝫ ⁊ vrere
propter qꝺ ⁊ biſtinctus fuiſſe narratur: lucere qui
dem debet per ꝓmiſſionem vt omnis qui reliquerit
rit domum patrem ⁊ matrē ⁊c. centuplū accipiet
et vitam eternam poſſidebit: vrere debet per com
minationē vt omnis arbor que non fecerit fructū
bonū excidetur ⁊ in ignē mittetur. Hinc eſt ꝙ ſum-
mus pontifex capa rubea exterius ſemꝑ apparet

Opinio nōnullorū dicentium hodie nullū ornamētū reſpondere rationali.

indutus cum interius ſit indutus candida veſte: quia etiam interius candere debet per innocētiā et charitatem: et exterius rubere per compaſſionē vt vcʒ oſtendat ſe ſemper paratum ponere aīam pro ouibus ſuis: quia perſonam gerit illius qui p ouibus vniuerſis rubrum fecit indumentum ſuū. Ex conceſſione vero Cōſtantini īperatoris .xcvij. di. conſtantinus ferre poteſt clamydem purpureā atqʒ tunicam coccineam ⁊ omnia imperialia indumenta. ſ. ſceptra ſigna ⁊ ornamenta: crux quocūqʒ ierit eū precedit ad ſignificandū magis ei q̄ cuiqʒ alteri cōuenire iuxta illud apoſtoli. Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce dn̄i ⁊c. vt ſe crucifixum imitari debere cognoſcat. Rurſus coccus bistinctus in veſte pontificali eſt charitas que quaſi bis tingitur dum dilectione dei et proximi coloratur.

Quid p byſſuʒ ſignificat

Per byſſum vero candoris eximij ſignificatur preclaritas fame q̄ dʒ eſſe rectoris: vt pōtifex bonū habeat teſtimonium ſm apoſtolum: ⁊ ab his q̄ ſunt intus: et ab his que ſunt foris. Per iacynthū qui eſt coloris aerei ſignificatur ſerenitas conſcientie quam intra ſe pontifex debet habere ſm q̄ dicit apoſtolus. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium cōſcientie noſtre.

Liber quartus.

De miſſa et ſingulis que in miſſa aguntur. Rubrica.

Inter cuncta eccleſie ſacramenta illud conſtat eſſe precipuuʒ quod in miſſe officio ſupra menſam ſacratiſſimi celebratur altaris illud eccleſie repreſentans cōuiuium in quo filio reuertenti pater occidit vitulum ſaginatū pane vite et vinum quod miſcuit ſapientia proponens. Hoc autem officium ipſe chriſtus inſtituit cum nouū condidit teſtamentum diſponens heredibus ſuis regnum ſicut pater ſuus ſibi diſpoſuit: vt ſuper menſam eius edant ⁊ bibant in regno quod eccleſia cōſecrauit. Cenantibus enim illis accepit Jeſus panem a gratias agens benedixit ac fregit deditqʒ diſcipulis ſuis dicēs. Accipite ⁊ comedite hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Hac igitur inſtitutione formati ceperunt apoſtoli ſacroſanctum frequentare myſterium propter cauſam quā chriſtus expreſſerat et formam ſeruantes in verbis et materiam tenentes in reb⁹ ſicut apoſtolus corinthijs proteſtatur dicēs. Ego accepi a domino qd̄ et tradidi vobis: quoniam dominus ieſus in qua nocte tradebatur accepit panem ⁊c. Quia igitur miſſe officium ceteris diuinis officijs dignius ⁊ ſolennius eſt: ideo de illo prius q̄ in alijs officijs eſt in hac quarta parte dicendum in qua aliquib⁹ additis et detractis ſpeculum Innocentij pape tertij proſequamur. Sane vt premiſſum eſt miſſam inſtituit dominus ieſus ſacerdos ſm ordinē melchiſedech: quando panem ⁊ vinū in corpus ⁊ ſanguinem ſuum tranſmutauit dicens. Hoc eſt corpus meum: hic eſt ſanguis meus et ſubiungens: hoc facite in meam commemorationem. Apoſtoli autem hanc miſſam adduxerunt dicentes ī miſſa non ſolum verba premiſſa: verūetiā dominicā orationem ſuperaddentes. Unde beatus Petrus ſic miſſam primus dicitur celebraſſe in partibus orientalibus vbi poſt domini paſſionem in quatuor annis cathedram tenuit ſacerdotalem. Deinde vero accepit cathedram antiochie vbi tres orationes ad miſſam adiecit. In primordio ergo naſcentis eccleſie miſſa aliter dicebatur q̄ mō ſicut in ſexta parte ſub titulo de paraſceue dicetur: ſequenti vero tempore epiſtola tantum et euangelio recitatis miſſa celebratur. ſubſequenter celeſtinus pa. inſtituit introitum ad miſſam cantari prout ſub introitu dicet. Cetera diuerſis temporibus ab alijs papis ⁊ a Gelaſio celeſtino ⁊ Gregorio: ⁊ alijs diuerſis tēporibus legūtur adiecta: prout chriſtiane religionis cultu creſcente viſa ſunt decentius cōuenire: de hoc dicetur in prohemio ſexte partis in canone de conſe. di. j. iacobus. legitur q̄ iacobus frater domini epiſcopus hieroſolymitanus ⁊ Baſilius epiſcopus ceſarienſi. addiderunt nobis in ſcripturis ordinem celebrandi miſſam. Item iſte Jacobus alphei dr̄ primam miſſam inter apoſtolos celebraſſe: nā ppter excellentiam ſanctitatis eius apoſtoli hunc ſibi fecerūt honorē vt poſt domini aſcenſionē primus inter eos miſſaʒ hieroſolymis celebraret etiam priuſq̄ eſſet in epiſcopum ordinatus vl̄ forte ideo dr̄ primus celebraſſe: quia primus in pontificalibus eam dixiſſe perhibet: et ſic Petrus poſtmodum primus miſſam in antiochia celebrauit: ⁊ Marcus in alexādria. Quidā auteʒ perfidi heretici reprehēdūt nos: qr̄ euāgeliu p particulas lacerata in miſſa legim⁹ ⁊ qr̄ primitiue miſſe videlicet vltra dominicam orationē aliquid ſuperaddimus: ſcriptum enim eſt. Si quis appoſuerit ad hoc apponet ſuper illū deus plagas ſcriptas in libro iſto: ⁊ qr̄ ſuper nouū teſtamentum ⁊ precepta apoſtolorum alias inſtitutiones ⁊ nouā doctrinam doctorum inſtituimus ⁊ ſeruamus cōtra illud qd̄ xp̄s ait bene irritū feciſtis mādatum dei vt veſtrā traditionem ſeruetis ⁊ alibi. Omnis plātatio quā nō plātauit pater meus celeſtis eradicabitur: ⁊ apl̄us. Doctrinis varijs ⁊ peregrinis nolite abduci. ⁊ .xij. diſ. de his. Item fundamentū

Chriſt⁹ officiuʒ miſſe qñ inſtituit

Jacob⁹ Alphei dr̄ p̄mā miſſam īter apoſtolos celebraſſe.

aliud nemo põt ponere preter id quod poſitũ eſt quod eſt xp̃s. Dicũt etiã ꝙ eccleſia xp̃i nec miſſaȝ nec matutinas cãtauit: nec xp̃s nec apoſtoli eã inſtruerũt: nec in tp̃e apoſtoloꝝ cãtata fuit: nec nomen miſſe tũc in mũdo audiebatur: ſed id qđ miſſa repreſentat ab euãgeliſtis cena vocatur: nec eccleſia in principio: nec apoſtoli cũ muſicali organo nec alta nec dulci voce eam cantabãt reprehẽdẽtes nos q2 hec agimus: ⁊ q2 nocturnos ⁊ alias canonicas horas dicimus falſo cõtra nos inducentes illud Amos prophete. Conuertam feſtiuitates veſtras in luctum: ⁊ omnia cãtica veſtra in planctũ: ⁊ illud ꝓpheticũ audiũt ſermones tuos ⁊ nõ faciũt eos: q2 in canticũ oris ſui vertũt eos: ⁊ auariciã ſequit̃ cor eoꝝ: ⁊ eſt illis quaſi carmen muſicũ cũ ſuaui dulciq3 ſono canitur. Illoꝝ tñ error apertiſſime ꝯfutat̃ ex his q̃ in ꝓhemio quinte partis dicentur. Burſus in primitiua eccleſia diuina myſteria hebraice celebrabãtur: ſed tempore Adriani primi imperatoris grecie in orientali eccleſia chriſtianorũ primo celebrari ceperũt: porro miſſe officium taȝ prouida reperitur ordinatione diſpoſitum vt que per chriſtum ⁊ in chriſtum ex quo de celo deſcẽdit vſq3 dũ in celũ aſcẽdit geſta ſunt magna ex parte cõtineat ⁊ ea taȝ verbis q̃3 ſignis admirabili quadam ſpecie repreſentat: ipm aũt officiũ in quattuor cõſiſtit: videlicet in perſonis: in operibus: in verbis: ⁊ in rebus. Perſonarũ tres ſunt ordines: ſcilicet celebrãtes: miniſtrãtes: ⁊ circũſtantes. Operum quoq3 tres ſunt ſpecies: videlicet geſtus: actus: ⁊ motus. Verborũ etiam tres ſunt diuerſitates. ſcilicet orationes: ⁊ modulationes: ⁊ lectiones. Berũ ſimiliter tres ſunt maneries. ſ. ornamẽta: inſtrumẽta: ⁊ elementa: ſiquidẽ hec omnia plena ſunt diuinis myſterijs ſicut in prohemio libri dictũ fuit. Sane olim templum erat in duas partes interpoſito velo diuiſum: ꝓs prior vocabatur ſancta: interior vero ſancta ſanctorum. quicquid ergo in officio miſſe ante ſecreta agitur quaſi in ede priori eſt. qđ autẽ in ſecreta agitur intra ſancta ſanctorum eſt. Erunt igitur intra ſancta ſanctorũ ara incenſi archa teſtamẽti: tabula ſuper archã: prout in prima parte ſub tit. de eccleſia ⁊ de altari dictum eſt. ⁊ in Exo. habetur. Et ſupra tabulã duo cherubin glorie mutuo vultu ſeſe reſpicientia. Huc intrabat ſolus põtifex ſemel in anno habens nomina patrũ in rationali ⁊ ſuperhumerali ſcripta ferens ſanguinem ⁊ carbones quos omnesciũ timiamate in thuribulo orãs ponebat donec fumus eam obũbraret: deinde tabulã ⁊ aram ſanguine aſpergebat: poſt exibat ad populũ: ⁊ veſtes lauabat: nõ eñ iudicabatur mũdus ante veſperã poſt immolationẽ vituli ruffi. hec olim ſigna fuerunt: ſed receſſerũt poſtq̃3 ſignificata venerunt: ſi quidẽ prior edes ſignificat preſentem eccleſiã: ſancta ſanctorum celum: pontifex chriſtũ: ſanguis paſſionem carbones charitatem chriſti. thuribulum carnem ipſius thus cremẽtũ preces odoriferas: ara cohortes celi archa xp̃m ſm humanitatẽ: tabula deũ patrẽ: duo cherubin duo teſtamẽta: q̃ ſeſe adinuicẽ reſpiciũt: q2 cõcordant: veſtis que lauatur hominem: veſpera hominis veſtem ſignificat: conferas ergo que olim fiebant et que xp̃s egit ⁊ reſpice quomodo miniſter eccleſie illa in officio miſſe repreſentat ⁊ agit: quid etiã hec ſignificent ſub canone miſſe i principio cuiuſlibet particule illius tãgetur: per archam quoq3 xp̃i humilitas intelligitur: a qua nobis per ipſius miam omne bonum aduenit. Et nota ꝙ ſicut in Exod. xxv. xxxvij. legitur. Factum eſt ſuper archam propiciatorium aureum. i. tabula aurea eiuſdẽ lõgitudinis ⁊ latitudinis cui⁹ ⁊ archa vt eã tegere ſufficeret. Et hoc dicebatur oraculum: q2 dñs de loco illo reſponſa dabat orantibus. Dicebatur etiã propiciatoriũ: quia exinde loquens dominus ꝓpiciabatur populo: vel quia die ꝓpiciationis videbant gloriam dñi ſemper ibi deſcendere: ⁊ inde tabernaculum ſiue locus ſuper poſteriori parte altaris collocatus in quo xp̃s propiciatio noſtra. i. hoſtia cõſecrata ſeruatur hodie propiciatoriũ nũcupat̃ ⁊c. Ex vtraq3 vero parte oraculi: ſcȝ in duob⁹ angulis anterioribus poſiti ſunt duo cherubin: q̃ ſunt ſm Joſephum duo aĩalia volatilia habentia figuram que a nullo hominum eſt inſpecta. Hec dicit moyſes ſe in dei ſede conſpexiſſe figurata. Unus cherub alterum inſpiciebat. verſis tamen vultibus in propiciatorium duabuſq3 alis ex oppoſito expanſis et mutuo ſe tangentib⁹: velabant oraculum ſiue tegebant propiciatorium. Siquidem per propiciatorium incarnatus domin⁹ figuratur. De quo Joannes. Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Duo cherubin duo ſunt teſtamenta: ſcilicet nouum et vetus. dum ergo illa non diſcrepant ſed myſterium incarnationis chriſti concorditer narrant illud prophetando: iſtud aſſeuerando: in propitiatorium vultum ſue intentionis dirigunt: ſe mutuo reſpiciunt. ¶ Burſus tria ſunt eccleſie ſacrificia que in veteri teſtamento per propiciatorium thuribulum et altare ſignificata ſunt videlicet ſacrificium penitentie: iuſtitie et euchariſtie de primo. Sacrificium deo ſpiritus contribulat⁹ ⁊c. De ſecundo. Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitie. De tertio tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Super altare ſcilicet corporis caro mactatur per contritionem. Inter thuribulum. ſcilicet cordis thus adoletur per deuotionem ad propiciatorium: ſcilicet dei patris ſanguini inferetur pro redemptione. Hec quidem tria ſacrificia ſacerdos offert i miſſa. Primum in confeſſione. Secundum in prefatione. Tertium in actione. Naȝ hec tria ſunt que ſm prophetam deus reſpicit in homine: ⁊ requirit ab homine diligere miſericordiam: facere iudicium: et ſollicite ambulare cum deo. Diligat ergo miſericordiam qui vult offerre ſacrificium penitentie: faciat iudicium qui vult offerre ſacrificium iuſtitie: cum deo ſollicitus ambulet qui vult offerre ſacrificium euchariſtie. Hinc eſt qđ ait beatus Bernardus. Fratres mei immolãtes hoſtiã laudis iungamus verbũ verbis. ſenſum ſenſui: affectũ affectui exaltationẽ exaltationi: maturitatem maturitati: humilitatẽ humilitati libertatẽ libertati. Celebraturus ergo miſſam offerat altiſſimo ſacrificium li-

Diuina myſteria in primitiua eccleſia hebraice celebrabãtur.

Tria ſũt eccle ſacrificia q̃ in veteri teſtõ ꝑ ꝓpiciatorium thuribulũ ⁊ altare ſigta ſunt.

lud de quo pſal. ait. Sacrificium deo ſpiritus cō
tribulatꝰ ⁊ alibi. Immola deo ſacrificiū laudis.
⁊ apoſtolꝰ. Exhibete mihi corpora veſtra hoſtiā
viuentem ſanctā deo placentē: vt ſit rationabile
obſequiū veſtrum mortificantes in altare cordis
membra veſtra que ſunt ſuper terrā: videlicet im-
mundiciā libidinem: concupiſcentiam malam et
auariciam quatenus mundo corde ⁊ caſto corpo
re ſacrificetis deo voſmetipſos. ¶ In ſacramen-
to autē corporis chriſti: ſm Augu. de cōſe. diſt. ij.
vtrū nil a bono magis nil a malo minꝰ perficitur
ſacerdote: dummodo ille: cū ceteris in archa con
ſiſtit ⁊ formam obſeruet traditam a columba q2
non in merito ſacerdotis ſed in verbo conficitur
creatoris. Aurum cū eque verū eſt in archa furis
ſicut in theſauro regis. j. q. j. §. ex his. Unde ⁊ cay
phas pontifex perſecutor vnius ⁊ veriſſimi ſacer
dotis quāuis ipſe verax non eſſet quod dedit ta-
men verum fuit ſi non ſuum dedit ſed dei. i. in for
ma eccleſie. j. q. j. dominus. ⁊ ca. dictū. nō ergo ſa

Sacerdotis iniquitas nō impedit effectū ſacramēti.

cerdotis iniquitas īpedit effectū ſacramēti ſicut
nec medici infirmitas virtutem impedit medici-
ne: quāuis igitur opus operās aliqñ ſit immun-
dū opus tñ operatū ſemper eſt mūdū: ⁊ ſicut oīa
ſunt mūda mūdis: ſic oīa ſunt īmūda īmūdis. j.
q. j. omnia. ⁊ ca. multi. malus ergo cū vitā accepit
mortem incurrit ſic econtra bonus cū mortē ſuſti
net vitā acquirit. Nam qui manducat indigne iu
diciū ſibi manducat q̄ vero de talibus propheta
ait. Maledicā benedictionibus veſtris. et Greg.
Benedictio eoꝝ vertitur in maledictionē: ⁊ ora-
tio in peccatū deprecatio ab eccleſia nō toleratis
ſeu notorijs intelligitur: quorū benedictio debet
ꝯtrū ad ipſos maledictio reputari: qm̄ ſm Aug.
j. q. j. ꝙ quidē: mali inq̄tum in eis eſt dicunt ſa-
cramēta polluere: cū tñ illa permaneāt impollu-
ta: ſunt em̄ bonis ad premiū reprobis ad iudiciū
Unde Augu. j. q. j. Si fuerit ſpiritualis virtus ſa-
cramēti vt lux puta ab illuminādis excipit ad ſa
lutē ſed per immūdos miniſtros quaſi per cana-
le trāſiens nō coinquinatur Arnadiſte tñ perfidi
heretici dicūt nuſq̄ legi ꝙ immūdis ⁊ luxurioſis
miniſtris xp̄s ſpōſam ſuā eccleſiā traderet cuſto
diendā vel poteſtatē ſacroꝝ miniſterioꝝ perage-
re vel claues regni vel poteſtatē ligādi vel ſoluē-
di: q2 illi ſoli: vt ait Gre. ⁊ iuſti in hac carne poſiti
poteſtatē habent ligandi: atq̄ ſoluendi: ſicut apo
ſtoli qui vitā vel fidē illorū cū eorum doctrina te-
nent: vnde vt dicunt a talibus ſacramenta preſti-
ta: nec valent nec proficiunt ad ſalutem. Legitur
enim in libro Nume. Quicquid tetigerit immun
dus immundum faciet: et chriſtus. Non poteſt ar
bor mala fructus bonos facere. ⁊ dauid. Pecca-
tori autē dicit deus quare tu enarras iu. m. ⁊ tu.
a. t. m. per os tuum. Et apoſtolus omnia munda
mūdis: coinquinatis aūt ⁊ infidelibꝰ nihil eſt mū
dū. ⁊ Grego. in paſtorali. lib. j. c. x. et. xax. diſt. §. j.
Dum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur
irati animus ad deteriora prouocatur. Itē ibidē
lib. iij. ca. xij. Neceſſe eſt vt mūda debeat eſſe ma-
nus que diluere ſordes curat. ne tacta quecp̄ ipſa
ſordida deterius inquinet. ¶ Celebratur autem
miſſa hora tertia ſexta ⁊ nona. In tertia: quia ſm

Miſſa hora tertia ſexta et nona celebrat̄.

Marcū hora illa xp̄s crucem aſcendit: ⁊ linguis
iudeoꝝ crucifixus eſt clamantium. Crucifige. Et
quia illa hora ſpiritusſanctus ſuper apoſtolos in
linguis igneis deſcendit. de conſe. diſt. j. nocte. In
ſexta: quia illa hora ſm Mattheum vere crucifi-
xus et immolatus eſt. Et in nona: quia illa hora i
cruce pendens emiſit ſpiritum. Theleſphorus pa
pa. de conſecra. diſtinc. j. nocte ſtatuit vt miſſa an
te horam tertium non dicatur quod de publicis
et popularibus miſſis intelligendum eſt: quia
ſicut ait Auguſtinus de cōſe. diſt. j. ⁊ hec nō debe
rent in publico fieri: ne populus a publicis q̄ ho-
ra tertia dicuntur retrahatur. Cantat̄ autē diebꝰ
dominicis ⁊ feſtis hora tertia: in profeſtis hora
ſexta: in quadrageſima hora nona. de cōſe. diſt. j.
ſolent. ⁊ §. in ieiunijs. ⁊ etiam ex inſtitutione Pe-
lagij pape ⁊ aliorum in diebus ieiuniorum: non ta
men omnium. In ſabbatis vero ieiuniorum. qua-
tuor temporum ſero poteſt celebrari propter ordi-
nes ſacros qui ad dominicā ſequentem pertinere
noſcuntur. Sed quia miſſa in ieiunio dici dꝫ: ideo
ne minus ieiunent poſt veſperas inchoatur: ⁊ ſic
vſq̄ ad noctem ieiunium protelatur. lxxv. diſt. q̄d
a partibus. lxxvj. di. dilectiōis. de quo in ſexta par-

Quando ſero poſſit celebrari.

te ſub ſabbato paſchali dicetur: quod vero miſſa
quandoq̄ ſummo mane cantatur ex conſuetudi-
ne non ex ordine eſt. Leo tñ papa. de con. di. j. ne-
ceſſe diluculo ſiue prima diei parte ad miſſam in-
trabat neſcio an neceſſitate an ratiōe an ſola vſus
apoſtolica poteſtate vel de peculiari miſſa intelli-
gendum eſt. qui aūt neceſſitate preueniunt tertiā
aut offerūt poſt ſextam aut nonam amore diuino:
ne videlicet eis dies abſq̄ ſacrificio ꝑtereat excu-
ſari poſſunt cū diſcipulis qui euellebant ſpicas in
ſabbato. de conſe. di. v. diſcipulos: ⁊ cum dauid q̄
comedebat panes propoſitionis. de conſe. diſt. ij.
tribus: vel q2 in miſſa fit memoria paſſionis: mor-
tis ſepulture reſurrectionis ⁊ aſcenſionis: ideo cā
tatur tot varijs horis: in tertia in memoriā paſſio-
nis ⁊ aſcenſionis poſt ſextam in memoriam mor-
tis: poſt nonam in memoriam ſepulture in mane
in memoriam forte reſurrectionis. Aſſerunt enim
quidā dñm in meditullio horarum crucifixum: et
ideo nūc hāc: nūc illā horā poſitā. vnde eccleſia in
ter vnam horam ⁊ alteram celebrat miſſam: in die
autē natalis dñi prima miſſa de nocte cātat̄ prout
ſub iſto feſto dicet̄. Ceterū ſi in quadrageſima oc-
currūt duo officia: q̄s dies duplices vocamꝰ miſ-
ſa de feſto dꝫ i tertia ⁊ abſq̄ genuflexione: officiū
vero de ieiunio dꝫ in nona ⁊ cū genuflexione. tpe
etiā aduētus dꝫ miſſa in ſctōꝝ feſtiuitatibꝰ hora
tertia celebrari: verū nullus dꝫ eadem die plures
miſſas regulariter celebrare. de conſe. di. j. ſufficit.
extra de ce. miſſa. te reuerētie. quia xp̄s ſolus paſ
ſus fuit: ⁊ valde felix eſt qui etiā vnā digne pōt ce
lebrare: nec poteſt q̄s duas miſſas cū vno vel vnā
cū duobꝰ ſacrificijs celebrare. e. di. tribus: ſub vno
tñ canone poſſunt plures hoſtie ꝯfici: nā ⁊ preſby
ter debet ſemper hoſtiā ꝓ infirmis habere paratā.

ea. diſtin. preſbyter. poteſt quoq; ſacerdos vnam
miſſam cū ſacrificio ⁊ aliam ſiccā celebrare. miſſa
ſicca dicitur qm̄ ſi ſacerdos non poteſt cōficere. q2
forte iam celebrauit vel ob aliam cauſam pōt acce
pta ſtola epiſtolā ⁊ euangeliū legere et dicere ora
tionem dñicam ⁊ dare benedictionē: quinimmo ſi
ex deuotione non ex ſuperſtitione velit totum offi
ciū miſſe ſuo ſacrificio dicere: accipiat oēs veſtes
ſacerdotales et miſſam ſuo ordine celebret vſq;
ad finem offerende dimittens ſecreta que ad ſa-
crificium pertinēt: prefationē vero dicere pōt: lʒ in
eadē videant angeli inuocari ad cōſecrationē cor-
poris et ſanguinis xp̄i. De canone ꝟo nihil dicat.
ſed orationē dñicā non pretermittat: et que ibi ſe-
quūtur ſub ſilentio dicēda non dicat: calicē vel ho
ſtiam non habeat: nec de his q̄ ſuper calicem ſeu
euchariſtiam dicūtur vel fiūt aliquid dicat vel fa
ciat poteſt etiam dicere. Pax dñi ſit ſemꝑ vobiſcū.
Et exinde miſſe officium ſuo ordine peragat: me-
lius eſt tamen alia omittere. Verū quidā incipiūt
miſſam de die celebrantes illā ſuo ordine vſq; ad
offerendam: poſtea incipiunt aliam miſſam ⁊ eaꝫ
cantāt vſq; ad eūdem locum: et idem faciunt plu-
ries ſi volunt ⁊ incepta miſſa viuoꝝ incipiūt quā
doq; miſſam mortuorum eam proſequentes vſq;
ad eūdem locum: ⁊ exinde proſequentes dicūt tot
ſecretellas quot miſſas inceperunt ſemel tantū ca
nonem dicētes et cōſecrantes: et in fine tot oratio
nes dicant quot officia miſſe inceperunt: ſed hoc
tanq̄ deteſtabile reprobamus. poteſt tamē ſacer-
dos quandoq; plures miſſas vna die celebrare.
extra de celebratione miſſa. c. iij. Primo in feſto na
talis dñi: ſicut in ſeptima parte ſub illo feſto dice
tur. Scdo vbi neceſſitas exigit puta ſi quis moria
tur. vt ibi: ⁊ de conſe. di. j. ſufficit. Conciliū tamen
carthaginenſe ea. diſt. ſacramenta dicit ꝙ ſi epiſco
pus vel alius poſt tertiam obierit: commemoratio
ſolis orationibus facienda eſt ſine miſſa. Tertio
cauſa honeſtatis vt ſi aliqua magna perſona ſu-
perueniēs velit miſſam audire extra eo. cap. j. ⁊ ij.
Quarto ſm quoſdam cauſa vtilitatis: puta pro-
pter peregrinos: propter hoſpites propter cōmeā
tes propter infirmos: propter ſponſos: ⁊ ꝓpter ra
ritatem clericoꝝ: ⁊ propter paupertatē eccleſiarū
ſacerdotes proprios non habentium. ¶ Quinto
vt dicit Richardus epūs crem. in mitrali cum due
feſtiuitates occurrunt poſſunt etiam tres celebra
ri. tum quia hoc fit licite in materiali: tum q2 xp̄i
paſſio tripartita eſt: paſſus eſt eñ linguis inſultā
tium: manibus verberantiū ⁊ clauis crucifigētiū.
Ipſe eſt etiā a patriarchis geſtibus immolatus
a prophetis verbis ſacrificatus a patre ⁊ a ſeipſo
realiter oblatus. Sexto pari ratione ſi in die ieiu-
nij occurrit aliqđ ſolēne feſtū poteſt vnā de feſto
et aliam de ieiunio celebrare ſi alius preſbyter nō
aſſit. Legitur etiam ꝙ Leo papa ſepe ſepties ⁊ ali
quando nouies in eadem die miſſam celebrauit:
Sacerdos tamen aliam miſſam in eadem die cele
braturus in vltima tātum perfuſionē ſumat: quo
niam ſi in prima ſumeretur ieiunus non eſſet: ⁊ ſic
alia miſſa impediretur eo. titu. ex parte. alia autē

Leo pa pa noui es eadē die iter- dū miſ- ſam cele brauit.

quotiēs celebrat totiēs corpus chriſti et etiā per-
fuſionem ſumat: de conſecra. diſtin. ij. comperim⁹.
et cap. tribus. Sed nūquid ꝓ ranſus ꝯficit. Reſpō
deo ſic licet hoc facere non debeat: non enim ieiu
nium eſt de ſubſtantia: prout innuit Aug. ī dicto
cap. liquido alias dominus non confeciſſet. magi
ſter tamen Hug. dicit contra. Sane priſcis tempo
ribus hereſibus pullulātibus et trinitatem impu
gnantibus ex inſtitutione Alcuini magiſtri karo-
li rogatu Bonifacij archiepiſcopi Maguntini ſta
tuētis prima feria miſſa de trinitate dicebatur: ſe-
cūda feria de ſapientia: tertia feria de ſpiritu ſan-
cto: quarta de charitate: quinta feria de angelis:
ſexta de cruce: ſeptima de beata virgine: cauſa ve-
ro illa ceſſante illud ceſſauit: ⁊ dominicali officio
ordinato ſtatutum fuit ꝙ prima feria ſuum habe-
ret officium ſcilicet de trinitate: ſecunda de ange-
lis: quia tunc primo creati ſunt in bonis gratuitis
tunc eñ lux diuiſa fuit a tenebris. id eſt boni ange
li a malis: quia tunc ceciderunt mali: boni vero cō
firmati ſunt. In prima vero feria creati fuerūt an-
geli in bonis naturalibus. Cantatur etiam in ſe-
cunda feria pro defunctis: vt illis adhibeam⁹ ſuf-
fragia angelorū: ⁊ quia vt dicunt quidam in p̄ma
feria refrigerium habent illi qui ſunt in purgato-
rio: ⁊ ſtatim in ſecunda feria redeunt ad penas et
laborem ideo vt eoꝝ ſubueniatur laboribus miſſa
pro illis in ſecunda feria celebratur: in tertia feria
pro peccatis: in quarta pro pace: in quinta pro tri
bulatione vel in tertia fe. debet repeti introit⁹ miſ-
ſe de dominica inſtitutum etiam fuit vt in quarta
feria ieiunaretur: ⁊ illa ſimiliter die debet miſſa de
dñica dici niſi feſtiuitas impediat. In quinta fe-
ria debet ſimul repeti officium dñice introitus epi
ſtola et euangeliū q2 dies iouis di cognata dñice
diei prout dicetur ſub ti. de acceſſu pō. ad alta. In
ſexta feria de cruce: illa eñ dies appropriatur xp̄o
et cruci: q2 ipſe in ea mori et crucifigi voluit ꝓ ſa-
lute generis humani. In ſeptima feria de beata
virgine qđ initium habuit qm̄ olim in quadā ec-
cleſia ciuitatis conſtantinopolis erat ymago ma-
rie virginis coram qua dependebat velum qđ to-
tam velabat ymaginē: ſed hoc velum in ſexta fe-
ria poſt veſperas recedebat ab ymagine nullo mo
uente ſolo dei miraculo quaſi deferretur in celum
vt ad plenum poſſet ymago a populo ꝓſpici. Ce-
lebratis vero veſperis in ſabbato deſcēdebat ip̄m
velum ante eādem yconam ſiue ymaginem: ⁊ ibi
manebat vſq; ad ſextam feriam. Hoc viſo miracu
lo ſancitum eſt vt ſemper illa feria de beata virgi-
ne cantaretur. Alia autem feria eſt quia dño cru-
cifixo ⁊ mortuo ⁊ diſcipulis fugientibus et de re-
ſurrectione deſperantibus in ea ſola tota fides in
ſabbato illo remanſit. de conſe. diſtin. iij. ſabbato.
Sciebat enim quomodo portauerat euꝫ ſine labo
re et pepererat ſine dolore: et ideo certa erat ꝙ fi-
lius dei eſſet ⁊ a mortuis tertio die reſurgere debe
bat: et hec eſt ratio quare dies ſabbati magis q̄
alia dies beate Marie appropriatur. Tertia ra-
tio eſt quia dies ſabbati eſt ianua ⁊ introitus ad
dominicam diem: vnde cū ſumus ī ſabbato ſum⁹

Pro de- functi q̄ re ī ſcđa feria ce- lebraſ.

In ſepti ma feria q̄re can- tatur de virgine.

iuxta dominicã: dies autẽ domica eſt dies requiei et ſignificat vitam eternam: vnde cũ ſumus ĩ gratia dñi noſtri ſumus quaſi in ianua paradiſi: quia igitur ipſa eſt nobis porta ad regnum celorũ qḋ per diẽ dñicã figuratur: ideo de illa ſolẽnizamus ĩ ſeptima fe. q̃ diẽ dñicã precedit. Quarto vt ſolẽnitas matris ſolẽnitati filij ↄiũgatur. Quinto vt feſtiuitas agatur in die in qua deus ab omni opere requieuit. ¶ Notandũ eſt etiam ꝙ in miſſe officio vbi xp̄i paſſio repreſentatur tribus linguarũ generibus vtimur. ſ. greca: hebrea: ⁊ latina ad ſignificandum ꝙ his tribus linguis ſcriptus eſt titulus crucis xp̄i. Jo. xix. Et ad deſignandum ꝙ ols lingua que per hanc triplicem intelligitur deum laudare et confiteri debet: quia dñs noſter ieſus chriſtus ĩ gloria eſt dei patris. Licet enim ſint multa genera linguarum: iſte tñ principales ſunt: hebrea ꝓpter legem ⁊ quia eſt aliarum mater: greca ꝓpter ſapiẽtiam: latina ꝓpter nobilitatẽ ⁊ dominiũ romani imperij. Uerba latina ſunt epiſtole euangelia: orationes ⁊ cãtus. Greca ſunt kyrieleyſon chriſteeleyſõ et ymas. Hebraica ſunt alleluya amen ſabaot et oſana. vnde ⁊ in miſſa romani pontificis in precipuis ſolẽnitatibus legitur euangelium et epiſtola non ſolũ in latino verũ etiã in greco ad deſignãdum coniunctionem vtriuſq; populi ſub vna fide deſignãꝫ ꝙ eccleſia cõſtat non ſolũ ex latinis: verũetiam ex grecis ⁊ vide in ſexta parte ſub tit. de paraſceue. ¶ Sed queritur vtrum ſacerdos minus ꝙ̃ duobus preſentibꝰ debet celebrare miſſaꝫ. Et videt̃ ꝙ nõ. Statuit nãq; Sother papa de cõſe. di. j. quoq;. vt nullus miſſarũ ſolẽnia celebrare preſumat niſi duobus preſentibꝰ ſibiq; reſpondentibus ipſe tertius habeat̃: cum em̃ preſbyter dicat dñs vobiſcũ. ⁊ in ſecreta dicit: orate pro me conuenit vt ipſius ſalutationi a pluribus reſpõdeatur. Uerum aliud eſt neceſſitatis articulus in quo poteſt vno ſolo preſente celebrare: ⁊ aliud religionis contẽptus. Hic quoq; credẽdum eſt: ⁊ ſacris auctoritatibus cõprobatur ꝙ angeli dei comites aſſiſtunt orantibus. Juxta illud propheticũ. In conſpectu angeloꝝ pſallã tibi. et angelus ad thobiã. Quando tu orabas cũ lachrymis ego obtuli orationẽ tuam dño: ſed ⁊ in canone miſſe continetur. Supplices te rogamus oĩpotens deus: iube hec perferri per manus ſancti angeli tui in ſublime altare tuũ. Preterea quilibet homo habet ſuũ proprium angelum ad cuſtodiam. Unde dñs in euangelio loquẽs de paruulis ait. Angeli eorum ſemꝑ vident faciem patris. Illos igitur habemꝰ in oratione participes quos habebimus in glorificatione conſortes. Solus tamen preſbyter non põt diuinum officium abſq; miniſtri ſuffragio celebrare prout in conſtitutione alexandri cauetur extra de fi. preſby. propoſuit. Canon quoq; tholetanĩ. cõci. xij. q. j. illud ſtatuit vt vbi tẽporis vel loci ſiue clericj copia ſuffragat̃: habeat quiſq; deo ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem: vt ſi aliquo caſu ille qui ad officia impleturus accedit turbatus vel ad terram eliſus fuerit a tergo ſemper habeat qui eiꝰ vicem intrepide aſſequatur. Si q̃dẽ copia tẽporis ſuffragatur: ſi nõ ſit guerra loci: ſi eccleſia ſit diues cleri: ſi ſit ſibi copia clericorũ. Generaliter autem dicendũ eſt ꝙ illa eſt legitima miſſa in qua ſunt ſacerdotes: reſpondẽs: offerẽs atq; communicans ſicut ipſa precum cõpoſitio euidenti ratione demonſtrat. Introitus ad chorum prophetarum reſpicit. quia ſm̃ Auguſt. Moyſes miniſter fuit veteris teſtamenti: prophete miniſtri noui. kyrieleyſon. ad eos reſpicit ꝓphetas qui circa domini aduentum erat: de quibus fuerũt zacharias ⁊ Joannes baptiſta filius eius. Gloria in excelſis ad celum reſpicit angelorum gaudiuꝫ natiuitatis dñi paſtoribus annũciatum. Prima collecta reſpicit ad hoc qḋ dñs circa annũ. xij. agebat. ſed quãdo aſcendens hieroſolymam ſedebat inter doctores audiens ⁊ interrogans. Epiſtola ad Joannis predicationem pertinet. Reſpõſorium ad beniuolentiam apoſtolorum reſpicit: ſcꝫ quomodo a dño vocati ſecuti ſunt eũ. Alleluya ad letitiam mentis eorum pertinet quam habebant de promiſſionibꝰ eius vel de miraculis que per eum vel per nomen eius fiebant. Euangelium reſpicit tempus a ſuo predicatione vſq; ad predictum tempus. Quod vero deinceps ĩ miſſe officio agitur ad illud reſpicit tempus quod eſt a dominica quando pueri hebreorum obuiauerunt ei vſq; ad diem aſcenſionis eius ſiue penthecoſtes. Oratio vero ſecrete vſq; nobis quoq; peccatoribus deſignat illã orationẽ quam Jeſus in monte oliueti exercebat: qḋ autem poſtea agitur ſignificat tempus illud: quo dominus in ſepulchro iacuit. Quando vero panis in vinum mittitur animam dei ad corpus redire demonſtratur. Salutatio ſequens ſignificat ſalutationes poſtea diſcipulis a chriſto factas. Fractio oblate ſignificat fractionem panis factaꝫ a domino diſcipulis in emaus: hec plenius in ſuis locis dicentur. ¶ De miſſa pro mortuis: ⁊ ipſorũ officio in. vij. parte dicetur. Adhuc miſſa non niſi in ſacratis deo locis. id eſt tabernaculis diuinis precibus a pontificibꝰ delibutis abſq; magna neceſſitate dici debet: non ergo in prophanis domibus abſq; epiſcopi licentia: quia ſanctius eſt miſſam non cantare vel non audire: ꝙ̃ in locis in quibus hoc fieri non oportet. de conſecra. diſt. j. clericos. ⁊ ca. ſeque. vnde ſcriptum eſt de conſecra. di ſtinc. j. ſicut. ⁊ ca. iij. ſe. ⁊ ca. concedimus. ⁊ ca. vniculꝫ. Uide ne offeras holacauſta tua in omni loco quẽ videris: ſed in omni loco quẽ elegerit dñs deus tuus: de hoc dicetur in ꝓhemio quinte partis. põt aũt eſſe neceſſitas vt dicatur in naui vel ĩ exercitu ſub papilione ſiue ſub diuo ſi illud haberi non poſſit: ſed tunc cũ tabula ſeu altari viatico. ea. diſt. c. ſi. Preſbyter autẽ nõ debet miſſam celebrare ſine licẽtia ep̄i in altari in quo ep̄s ea die celebrauit. ea. diſt. cõcedimus. extra de priui. in his. Sixtus tñ papa ſtatuit miſſam nõ niſi ſuper altare celebrari. Felix papa primꝰ ſtatuit ſupra memorias martirũ miſſas celebrari. Bonifacꝰ papa ſecũdꝰ ſtatuit vt in miſſe celebratione clerici a laicis ſint diuiſi. Martinus papa ſtatuit miſſaꝫ alta voce cãtari. Uirgiliꝰ papa ſtatuit cã ĩ eccl'ie orienta-

Sacerdos an minꝰ ꝙ̃ duobus pñtibus debeat celebrare miſſam.

Miſſa nõ niſi ſacratis deo locis abſq; magna neceſſitate dici debet.

li parte dici. ¶ Illud quoqꝫ notandum eſt ꝙ in miſſa repreſentatur pugna ⁊ victoria ſacerdotis contra hoſtem antiquũ: proceſſus ad hanc pugnã ponetur ſub titu. de acceſ. ponti. ad alta. in fi. Arma vero et pugna ſacerdotis poſita ſũt in prohemio tertie partis. ¶ Rurſus miſſam quaſi quodam iudicium imitatur vnde ⁊ canon actio vocatur v. de conſecra. di. j. neceſſe. Eſt autem actio cauſa in iudiciũ deducta. extra de verbo. ſigni. forus. in miſſa quidem cauſa noſtra agitur: oratoriũ eſt pretorium deus iudex: diabolus accuſator. miniſtri teſtes: ſacerdos aduocatus ⁊ defenſor: hic eſt moyſes qui cauſam populi ad dominũ allegabat cuius patrocinio delatoris fallacia confutatur: et noſtra innocentia cõprobatur ⁊ abſoluitur ⁊ iudicis ira placatur: ⁊ per miſericordiã culpa remittitur. xlv. diſt. diſciplina. extra de re iudica. cum venerint.

Pugna ⁊ victoria ſacerdotis cõtra hoſtẽ antiquũ in miſſa repreſentatur.

Ceterum miſſa dicitur myſterium qđ profertur: ⁊ ſacrificium qđ offertur. Miſſe autem officium in duas principaliter diuiditur partes: vꝫ in miſſam cathecuminorum: ⁊ miſſam fidelium. Miſſa cathecuminorum eſt ab introitu vſqꝫ poſt offertoriũ: que miſſa ab emittendo dicitur: quoniam quando ſacerdos incipit conſecrare eucharíſtiã: cathecumini foris de eccleſia mittitur. Unde antiquitus perlecto euangelio diaconus ſupra pulpitum acclamare ſolebat. ſi quis cathecuminus adeſt exeat foris prout dicetur in ſexta parte ſub quarta feria quarte dominice quadrageſime: quod ideo fiebat: qm̃ cathecumini licet ſint in fide inſtructi: nõdum tamen ſunt renati ſiue baptizati: ideo nondũ ſunt de corpore eccleſie: ſicut nec iudei nec gentiles: quare ſacri altaris myſteriis intereſſe nõ debent que non niſi baptizatis fidelibus committũtur: nec theſauri eccleſie ſunt inimicis oſtendẽdi: vnde de quibuſdam qui cathecuminorum ⁊ nondum renatorum typum ſeu figurã gerebant: ſcriptum eſt. Ieſus autem non credebat ſe illis ſciẽs quid in homine eſſet. hinc etiam in canone carthagiñ. concilij. de conſecra. diſtinc. j. epiſcopus. dicitur ꝙ nec gẽtilis nec hereticus nec iudeus prohibeatur eccleſiam ingredi et audire verbũ dei vſqꝫ in finem miſſe cathecuminorum: nec etiam inceſtuoſi. xxxv. diſtin. iij. de inceſ. ⁊ c. ſeq. Miſſa vero fidelium eſt ab offertorio vſqꝫ ad poſtcommunionem: et dicitur miſſa illa a dimittendo: quia ea expleta ad propria quiſqꝫ fidelis dimittitur: miſſa ergo aliquãdo eſt nomẽ collectiuũ: qꝛ quãdoqꝫ miſſa vocatur qđ eſt ab introitu vſqꝫ ad offertorium: quãdoqꝫ qđ eſt ab introitu vſqꝫ ad Ite miſſa eſt. et hoc verius: quia tunc hoſtia mittitur: quãdoqꝫ qđ viſitatius eſt dicitur miſſa totum officiũ ab introitu vſqꝫ ad Ite miſſa eſt: ſiue inuocatio nominis dei q̃ fit a ſacerdote ſup altare quaſi trãſmiſſa: eo quod populus fidelis per myſterium ſacerdotis qui vice mediatoris inter deũ ⁊ homines. i. xp̃i fungitur preces: ſupplicationes: ac vota altiſſimo tranſmittit: quandoqꝫ tantum officium quod ſub ſilentio dicitur: quandoqꝫ ſolũ verba illa quibus dominicum conficitur corpus. Aliquando miſſa eſt nomen proprium: quia ſignificat chriſtũ qui miſſus eſt a patre in hunc mũdum: ſignificat etiam angelũ qui mittitur: vt per eius manus hoſtia offeratur in ſublime altare domini. Ipſum ergo ſacrificiũ: id eſt hoſtia vocatur miſſa quaſi trãſmiſſa: prius ſiquidẽ a patre nobis: vt ſcilicet eſſet nobiſcum poſtea a nobis patri vt intercedat ⁊ ſit ꝓ nobis apud ipſum. ¶ Item tranſmiſſa primo nobis a patre diuino qui per incarnationem chriſti filij ſui qui fuit miſſus celeſtis: ⁊ poſtea patri a nobis per paſſionem eius. Similiter in ſacramento tranſmiſſa nobis primo a patre per ſanctificationem qua nobiſcum eſſe incipit: poſtea patri a nobis per oblationem qua pro nobis apud patrẽ intercedat: hec enim miſſio ſeu legatio ſola ſufficiens et idonea eſt ad ſoluendas inter deum ⁊ homines inimicitias ⁊ offenſas. Cum ergo diaconus in fine miſſe dicit. Ite miſſa eſt: idẽ eſt ac ſi dicat. redite ad propria vel ſequimini chriſtum: qꝛ miſſa ſiue oblata eſt hoſtia ſalutaris pro nobis ad deũ patrẽ placandum: poteſt etiã ⁊ aliter miſſa diuidi in quattuor partes ſcḋm apoſtolum. j. ad Timotheum. ij. ⁊ habetur etiam in canone cõci. toleta. ſcilicet in obſecrationes: oratiões: poſtulationes: ⁊ laudes ſiue gratiarũ actiones. quorũ verborũ expoſitio in quinqꝫ partes ſub tertia ponetur. Prima pars protenditur ab introitu vſqꝫ ad offertorium: ⁊ dicitur obſecrationes. id eſt precationes q̃ ſcilicet fiunt priuſqꝫ ſpecies incipiãt benedici. Secunda vſqꝫ ad finem dominice orationis ibi videlicet: libera nos queſumus domine ⁊c. Tertia vſqꝫ ad communionem: videlicet ſecundũ Auguſtinũ orationes quas epiſcopus dicit poſt cõmunionẽ. Quarta vſqꝫ in finem: ſcilicet ſecundum Auguſtinum quando poſt Ite miſſa eſt vel Benedicamus domino populus reſpondet. Deo gratias: ſecundum alios vero prima pars protenditur ab introitu vſqꝫ ad Te igitur: ſecunda vſqꝫ ad Oremus p̃ceptis ſalutari. ⁊c. tertia vſqꝫ ad collectas: quarta vſqꝫ ad Ite miſſa eſt. ¶ Rurſus qꝛ quinqꝫ fuerunt ſanguinis chriſti effuſiones: ideo miſſe officium ab offertorio in antea in quinqꝫ ſubdiuiditur partes: vt ibi dicetur ⁊c. Sed ⁊ qꝛ in ſola cruce etiam in quinaria fuit ſanguinis effuſio: ideo ⁊ ſolus canõ ſubdiuiditur in quinqꝫ partes. prima vſqꝫ Qui pridie: ſecunda vſqꝫ ad Memento. tertia vſqꝫ ad Preceptis. quarta vſqꝫ ad emboliſmũ quinta ad collectas.

Solus canon in quinqꝫ partes ſubdiuiditur.

¶ De. v. pſalmis q̃s põtifex celebraturus dt. Rub.

Celebraturus põtifex miſſarũ ſolẽnia q̃ſdã pſalmos ⁊ oratiões ex inſtõne. Celeſtini primi premittit: q̃s interim dũ caligis ⁊ ſandalijs ornatur dicit ſcḋm exhortationẽ pſalmiſte dicẽtis. Preoccupemus faciẽ eius in ꝯfeſ. ⁊ i pſal. in bi. et. Hi pſalmi ſunt q̃nqꝫ vꝫ. Quã dilecta taberna. tua. Benedixiſti. Inclina. Credidi: ⁊ De ꝓfundis: vt q̃cq̃d imũdũ q̃nqꝫ ſẽſuũ trãſgreſſiõe cõmiſit q̃nqꝫ pſalmorum oratione detergat. Quedã eni ꝑtinent i q̃libet ipſorum q̃ recte ꝯueniũt celebraturis altaris myſteriũ ⁊ eucharíſtie ſacramẽtũ. Orationes vero q̃s dicit manifeſte ꝑtinet ad impetrãdũ cordis ⁊ corporis

mundiciã ⁊ munimẽ. Rurſus ideo dicit. Quã dilecta taber. ⁊ alios pſalmos: vt in chriſto cuius typum gerit virtutũ plenitudo noteſ. Et nota ꝙ religioſus ſm ordines ſue profeſſionis diſcalciatus incedens miſſam celebraturus diſcalciatus ex precepto apli dicẽtis ad Ephe. State calciati pedes in preparatione euãgelij pacis. Nempe per calciamenta que fiunt de pellibus animalium mortuorum et calcant terrã ⁊ ſunt clauſa deſubter ⁊ aperte deſuper ſignificatur ꝙ ſacerdos debet eſſe mortuus mundo et debet cor habere clauſum ad terrena: et ipſa tanꝙ lubrica calcare et vilipendere: ⁊ apertum ad recipiendum ⁊ deſiderandũ celeſtia.

¶ De capitis compoſitione ⁊ manuum lotione. Rubrica.

Caligis ⁊ ſandalijs impoſitis pontifex et ſacerdos caput pectit manus ⁊ faciem lauat. Nam et legalis ſacerdos ſacrificaturus lotis prius manibus et pedibus induebat manaſtaſim cuius loco ſandalia habentur: prout dictum eſt in tertia parte ſub titulo de legalibus indumẽtis. Pectit igitur caput ⁊ faciem lauat. Primo exẽplo Marie que futuram chriſti paſſionem figurans vnxit oleo caput eius etenim in miſſe officio chriſti paſſio repreſentatur. Secundo ex mandato dicentis Luce tertio. Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum ac faciem tuam laua: per hoc ſignificans ꝙ in ſanctis operibus noſtris omnem fictionem et ſimulationẽ a nobis amouere debebus. Tertio pectitur caput: nam per capillos ſuperflue cogitationes: ⁊ cura terrene ſollicitudinis per caput mens et intentio que cũctis anime actibus ſicut caput ceteris membris ſupereminet ſignificantur. Congrue igitur pectine capilli cõplanantur ⁊ ordiuantur: ⁊ euulſi ſeparantur: ad notãdum ꝙ tunc ſpecialiter mores componere et ſuperfluas cogitationes a ſe repellere debet. Iuxta illud propheticum. Auferte malum cogitationum veſtrarum atꝙ mens ipſius preuia diſcretione ſeparari: quietari et purgari a terrenis ſollicitudinibus et virtutibus ornari debet. Pecten enim propter ordinatam in inciſionibus diuiſionẽ diſcretionem ſignificat: qua intentio anime adornatur ſicut capilli capitis pectine adornantur. Manus quoꝙ lauat propter reuerentiam tanti ſacramenti quatinus ad illud pertractandum mundiſſim⁹ accedat. Unde Grego. in paſtorali libro. j. cap. xij. Neceſſe eſt vt mũda ſtudeat eſſe man⁹ que diluere ſordes curat corporaliter igiẽ lauat man⁹: vt ſpiritualiter mundet actus. Iuxta illud pſalmi. Lauabo inter innocentes manus meas ⁊c. ne quaſi illotis manibus ad menſam peruenire videatur: non ꝙ lutum manuum diuina ſacramenta contaminet: ſed ſi quis indigne manducat ⁊ bibit iudiciũ ſibi manducat ⁊ bibit. Unde in euãgelio Mathei. Non lotis manibus mãducare non coinquinat hominẽ: que vero de ore procedunt ⁊ de corde exeũt: vcꝫ cogitationes male homicidia ⁊ adulteria ⁊ hmõi: hec ſunt que inquinãt hoĩem. Sollicite ergo ſatagendũ eſt vt nõ tam exteriora manuũ ꝙ interiora mentiũ inquinamẽta purgẽtur. Manuum aũt lotio a lege ſumpſit exordiũ vt premiſſum eſt. Legitur etiaꝫ Exod. xxx. ⁊. xxxviij. ⁊. xl. c. ꝙ moyſes fecit labrum eneum de ſpeculis mulierum: in quo lauabãt ſacerdotes in ingreſſu tabernaculi teſtimonij ⁊ quando acceſſuri erant ad altare. Siquidem in labro eneo ſonoro ſignificatur cõfeſſio: in altari aureo mentis amaritudo: in ſpeculis mulierũ vite ſanctorũ conſideratio. Sacerdos ergo priuſꝙ ad altare veniat per confeſſionẽ ſine lachrymis penitẽcie ſe abluat per mẽtis amaritudinẽ ſe purget: per cõſiderationẽ vite ſanctorum ſe informet. De primo Iſa. lij. Mundamini qui fertis vaſa domini. De ſecundo. prima Corin. v. Expurgate ve. fer. ⁊c. De tertio. Heb. xij. Habentes impoſitam nubem deponamus omne põdus ⁊ circunſtans nos peccatum vt ſit in numero innocentium audacter dicentiũ. Iudica me domine: quoniã ego in inno. ⁊c. et infra. Lauabo inter inno. ma me. ⁊ cir. al. tuũ domine. Deinde manus lotas manutergio tergit: quia poſt lachrimas cõtritionis peccata abhorrere ⁊ abolere per opera ſatiſfactionis debet. Linũ quidẽ per laborem ad candorem perducitur ⁊ penitentes per ſatiſfactionẽ ad perpetuã glorificationẽ perducunẽ. Cunctũ igitur manuũ ⁊ faciei ornamẽta: nõ ſunt voluptatis oblectamenta: ſed in figuram a domino ſacerdotibus legis iniuncta.

Chriſti paſſio in miſſe officio repñſentat.

Manuum lotio a lege ſũpſit exordium.

¶ De aque benedicte conſecratione ⁊ aſperſione. Rubrica.

Sacerdos in dominicis diebus celebraturus alba ⁊ ſtola parat⁹ priuſꝙ planetam induat: vt liberius vacare poſſit aquam ex inſtitutione Alexandri pape primi benedicit altare: eccleſiam ⁊ populum aqua benedicta conſpergit: vt omnis ſpirituũ immundorũ ſpurcitia tam de habitaculo ꝙ de cordibus fideliũ propellatur. Hec enim virtus aque exorcizatẽ ineſt: ⁊ etiam qr oĩs chriſtianorum populus baptiſmatis ſacramento renatus: ita miniſterio aque lota renatorũ corpora innuit ſicut ſanguis agni a priſco populo ad repellendũ percuſſorẽ in poſtibus ponebatur. Unde in canone. Alexãdri ita legiẽ. Aquã ſale aſperſam populis benediximus vt ea cũcti aſperſi ſacrificenẽ ⁊ purificenẽ: qđ ⁊ omnibus ſacerdotib⁹ faciendũ eſſe mandamus: nam ſi cinis vitule aſperſus populum ſanctificabat atꝙ mũdabat ſcilicet a venialibus: multo magis aqua ſale aſperſa diuiniſꝙ precibus ſacrata populũ ſanctificat atꝙ mũdat a venialib⁹: ⁊ ſi ſale aſperſa per helyſeum ſterilitas aque ſanata eſt: quanto magis diuinis precibus ſacratus ſal ſterilitatem rerum aufert humanarum ⁊ coinquinatos ſanctificat ⁊ purgat: et cetera bona multiplicat: ⁊ inſidias diaboli auertit et a fantaſmatis verſutijs homines defendit.

Aq̃ exorcizate vſus.

¶ Rurſus tunc ſacerdos iuſtus tabernaculum aſpergit dum dei miſericordiam petit. Cyprian⁹ quoꝙ papa ait ꝙ ideo homines aqua benedicta aſperguntur: qr valet ad ſanctificationem: vnde ſcriptura per Ezechielem dicit. Aſpergam ſuper vos aquam

vos aquã mũdã ⁊ mũdabimini ab omnib⁹ immũdicijs veſtris: ⁊ dabo vobis cor nouũ ⁊ ſpiritũ nouum in vobis. Itẽ in numeris. Qui tetigerit cadauer hoĩs ſiue humane aĩe morticinum: id eſt a morte cadẽs ⁊ ꝓpter hoc octo dieb⁹ fuerit immũdus aſpergat ex hac aqua die tertia ⁊ ſeptima et ſic mũdabitur a peccato. Si eñ aſperſus die tertia nõ fuerit ſeptima nũ poterit emũdari. Itẽ qui ex hac cõmixtiõe aſperſus nõ fuerit polluet tabernaculũ .i. ſeipſum qui eſt pars tabernaculi dñi .i. eccleſie ⁊ peribit ex iſrael. Itẽ qui aqua expiationis nõ eſt aſperſus immũdus erit ⁊ manebit ſpurcitia ei⁹ ſuper eũ ⁊ iterũ. Purificabis leuitas circũſpargẽs eos aqua purificatiõis: ⁊ iterũ. Aqua aſperſiõis purificatio ẽ ex quib⁹ apparet aſperſionem aque inſtar ſalutaris lauacri obtinere. Quidam tñ premiſſa referũt ad aquã baptiſmi. aqua igit in memoriã baptiſmi dñica bñdicitur: vt dicetur in ſexta parte ſub aſcẽſione preterq̃ȝ in paſcha ⁊ penthecoſte: qꝛ in ſabbatis dñicas illas precedẽtibus bñdictis fontib⁹ ante chriſmatis infuſionẽ aqua recipitur: ⁊ ad aſpergendũ nos ⁊ domos reſeruatur ſicut in canone cautũ habet. Et aqua ergo bñdicta nos ⁊ loca in ſignificationẽ baptiſmi aſpergim⁹: nec aſpergimur vt rebaptizemur: ſed vt gratiã diuini noĩs cũ memoria baptiſmatis inuocemus: licet in dictis duab⁹ dñicis aſpergat altare: nõ tamẽ tũc cãtatur antiphona. Aſperges me dñe yſopo ⁊ mun. ⁊c. qꝛ tũc poti⁹ lugendũ nobis eſt cũ recolim⁹ nos eſſe a xp̃o mũdatos ꝑ ſue ſupplicium paſſiõis. Iuxta illud treno. iij. Memoria memor ero ⁊ tabeſcet in me anima mea. In dñicis ergo dieb⁹ ante miſſam ⁊ mai⁹ altare tñ ⁊ totus populus aſpergũtur q̃uis in nocturnis: ⁊ veſperis oĩa altaria: vel ſaltẽ precipua thurificẽtur. Circa qđ cõſiderandũ q̃ȝ huiuſmodi aſperſio alia ratione fit ſuper populũ ⁊ ſuper altaria: quia eñ cõcludit deus omnes ſub peccato ſaltẽ veniali qꝛ ſepties in die cadit iuſt⁹ idcirco ipſe popul⁹ eccleſiã ingrediẽs diuinis inſiſtere intendẽs ipſa aqua ſanctificata aſpergitur que valet ad quotidiana delẽda ſicut ⁊ cinis vitule in veteri teſtamento ſm qđ qui immũdus erat prohibebat eccleſiã igredi donec aqua lauaretur altare eñ aſpergit propter reuerentiã ſacramenti quod ibidẽ cõſecrandũ eſt vt ide omniũ malignoꝝ ſpirituũ preſentia arceat ⁊ quẽadmodũ xp̃s per altare quod eſſe debet lapideũ ſignificatur ſm illud apoſtoli. Petra autẽ erat xp̃s ⁊ fides noſtra de vno xp̃o ⁊ nõ de pluribus eſt idcirco vt ſignũ ſignato rñdeat vnico altari aſperſo vniuerſus populus apergitur qꝛ ipſe ſol⁹ eſt qui tollit peccata mundi: thurificatio vero quãdoq̃ȝ repreſentat diffuſionẽ diuerſarũ gratiarum ſpiritualiũ: ⁊ qm̃ gr̃a nõ ſolũ in capite verũ etiã in alijs ſubiectis capiti inuenitur ideo conuenienter poſt primũ ſecũdario alia altaria que per diuerſi gradus ſanctorũ intelliguntur thurificari ſolent. Rurſus thus in thuribulo cor igne orationis aſcenſum ſignificat: qꝛ vero ſolũ oratio noſtra ad deum ⁊ xp̃m mediatorẽ noſtrũ debet principaliter applicari: ideo ⁊ altare et crucifix⁹ thurificari ſolent.

Alia rõne fit aſꝑſio ſuꝑ populũ ⁊ alia ſuꝑ altaria.

In paſchali autẽ tempore ad aſpergendũ cantamus vidi aquam quod ſumitur de Eze. ca. xlvij. cui dominus ciuitatẽ oſtendit edificatã ſuper montẽ vergentẽ ad auſtrũ in qua erat mirabile templum ciuitas eccleſia eſt de qua dicitur: nõ poteſt abſcondi ciuitas ſupra montẽ poſita. templum eſt corpus chriſti. De quo dicitur. Soluite tẽplũ hoc ⁊ poſt triduũ reedi. illud. aqua de tẽplo egrediẽs fons eſt baptiſmi de latere chriſti procedens ſed cum fuerit in leuo lanceatus cur hic dicitur a latere dextro: reſpondeo duo ſunt latera xp̃i ſcilicet dextrũ ⁊ leuũ: dextrũ eſt diuinitas ⁊ leuũ humanitas: a latere igitur dextro exiuit aqua: qꝛ de diuina xp̃i natura ſpiritusſancti aqua inuiſibilis procedit qui aqua viſibili q̃ de latere leuo .i. humanitate lanceata profluit ſaluandi virtutem tribuit. Recte igitur hec in proceſſione paſchali cantamus in laudem fluminis huius: cuius inundatione per mortẽ xp̃i reuiximus. Verũ poſt octauam penthe. cantatur in dominicis ad aſpergendum antiphona. Aſperges me domine. ⁊c. que a paſcha vſq̃ȝ tunc intermittitur: quia de fide paſſionis ⁊ humilitate baptiſmi propheta predixit. Porro aqua cum benedicitur ſal admiſcetur quod ab Elizeo ſumpſit exordiũ ⁊ fit hoc ad notãdum ꝙ populus per aquam intellect⁹ vt ſanctificari poſſit per ſacerdotis officium verbo dei imbuitur qđ per ſalẽ ſignificatur. ¶ Fit ter crux ſuper aquam ⁊ ſalẽ: quia docetur pp̃ls ſancte trinitati gratias pro ſua eruditione atq̃ȝ redemptione referre. Per aquã quoq̃ȝ cõfeſſio per ſalẽ amaritudo ſignificatur. Ex aqua mixta geminus partus procedit: ſcȝ diuiſio ſeu ſeparatio delictorũ ⁊ ortũ virtutũ bonorum operũ. Sed quare prius benedicat ſal q̃ȝ aqua. Reſpondeo per ſal intelligit amaritudo penitentie per aquã baptiſmus: quia ergo cordis cõtritio debet precedere abſolutionẽ ⁊ penitẽtia baptiſmũ ideo prius benedicit ſal q̃ȝ aqua. ¶ Et nota quatuor eſſe genera aque bñdicte. Prĩa in qua fit iudiciũ purgatiõis q̃ in vſu nõ eſt. Scđa aqua ſignificatur in dedicatione eccleſie ⁊ altaris de q̃bus in prima parte dictũ eſt ſub titu. de conſe. eccle. ⁊ alta. Tertia eſt qua in eccleſia aſpergimur de qua hic agitur. Quarta aqua baptiſmi de qua dicetur in ſexta parte ſub ſabbato ſancto ⁊ hac ſolebant homines aſpergi prius q̃ȝ chriſmarentur ⁊ ahuc fit in quibuſdam locis: ſed adhuc hodie interdictum eſt. putabant enim ſe iterum a peccatis huius aque aſperſione mundari cum tamen cõſtet nullum bis baptizari poſſe. Quia vero maius dignum trahit ad ſe minus dignum: ideo ſi aqua non benedicta admiſceatur benedicte efficitur benedicta.

Sal q̃re pri⁹ bñdicat q̃ȝ aqua.

¶ De officio ſeu introitu miſſe. Rubrica.

In introitu prima pars miſſe incipit. Sciendum eſt autem ꝙ ſancti patres ⁊ prophete ante chriſti aduentum ſuſpirãtes et preconizantes premiſerũt deſideria: opera: laudes ⁊ preces: que ſingula figurantur in miſſa. Introitus namq̃ȝ ſcȝ ipſa antiphona vaticina prophetarũ ⁊ ſanctorũ

patrum deſiderium cum preconijs filij dei aduen
tum ⁊ incarnationem dei expectantium exprimit.
In cuius rei ſignum in prima dominica aduent⁹
cantat eccleſia introitum. Ad te leuaui. Chorus
igitur pſallentium clericorum qui ſignificat cho-
rum prophetarum ⁊ multitudinem ſanctorū xp̄i
aduentum expectātium animā ſuam dilatat ⁊ in-
troitum in iubilo cantat: quoniā p̄phete: patriar
che: reges ⁊ ſacerdotes: omneſq̄ fideles aduentū
chriſti cum deſiderio expectabant clamātes ⁊ im
plorantes. Emitte agnum domine dominatorem
terre ⁊c. Item veni dn̄e ⁊ noli tardare ⁊c. Hinc
etiam ille ſimeon iuſtus ⁊ ſenex benedicit dicens.
Nunc dimittis ſeruum tuum domine. ⁊c. Quia vi
derunt oculi mei. ⁊ apoſtolus Multi reges ⁊ pro
phete voluerunt videre que vos videtis ⁊ nō vi-
derunt ⁊c. Ex eorum ergo perſona cantatur in-
troitus per quos chriſtus introiuit in mundum
iuxta illud apoſtoli. Et cum introduxit primoge-
nitum in orbem terre ⁊ adorent eum omnes ange
li dei ſequitur verſicul⁹ pſalmiſticus ſiue p̄s qui
verſionem ad operationem notat. Dicitur etiam
verſus quia per eum reuertimur ad introitum ſi-
gnificantis opera ⁊ vaticinia. Conſequenter ex in-
ſtitutione Damaſi pape dicitur gloria ⁊c. quod
ſignificat laudem: quia poſt operationem danda
eſt gloria. Dicitur etiam gloria: vt oſtendatur pa-
trem ⁊ filium ⁊ ſpiritum ſanctum habere equalem
gloriam coeternā maieſtatem in principio ⁊ nūc
⁊ ſemper ⁊ in ſecula ſeculorum. id eſt in preterito
preſenti ⁊ futuro tempore. Interpoſitio autem
glorie inter primam cantationem introitus ⁊ ip-
ſius repetitionem deſignat captationem beniuo-
lentie vt enim quod expectabant facilius obtine-
rent: ad totam trinitatem cordis ⁊ vocis glorifi-
cationem clamabant dicentes. Oſtende nobis
domine miſericordiam tuam: ⁊ ſalutare tuum da
nobis qui ſedes ſuper cherubin apparet coram ef
fraim. ben. ⁊ manaſſe. quorum tandem clamorem
ſpiritusſanctus exaudiens vnxit eum oleo leticie
pre conſortibus ſuis: ⁊ ad euangelizandum pau
peribus deſtinauit: ſicut ipſe dei filius per pro-
phetam teſtatur dicens Spiritus domini ſuper
me propter quod vnxit me: euangelizare paupe-
ribus miſit me. Deinde antiphona ipſa ſeu in-
troitus repetitur: vt deſiderium antiquorum pa-
trum ſeu iteratio ⁊ multiplicatio ſuſpiriorum et
clamoris ipſorum euidentius exprimatur. Unde
propheta. Manda remanda expecta reexpecta:
modum ibi et modicum ibi: ſi moram fecerit ex-
pecta eum: quia veniens veniet ⁊ non tardabit.
Hoc autem deſiderium antiquorum non ſemper
repreſentat introitus intellectu litere: ſed iubilo
cantilene. Uerum in diebus profeſtis bis introi-
tus cantatur in laudem diuine ⁊ humane nature
que in perſona filij ſunt vnite. In quibuſdam ve
ro eccleſijs ⁊ precipuis feſtiuitatibus triplicatur
in laudē ⁊ honorem trinitatis quaſi ei tripudie-
mus: in cuius memoriā miſſam cantamus: ⁊ di-
citur ſemel cum gloria patri. ad laudem incarna-
tionis. Quandoq̄ autem inchoatur voce demiſ-

Introitus non ſemp re p̄ſentat antiq̄ꝝ deſide-
riū ītel-
lectu lſe ſed iubi lo canti lene.

ſa ad notandum humilitatem: ſubſequenter al-
ta voce repetitur: que vocis exaltatio ſignificat
excitationem a ſomno peccati quam vox ſuppreſ
ſa demonſtrat. Iuxta illud apoſtoli. Hora eſt iam
nos de ſomno ſurgere. Poteſt etiam ⁊ aliter di-
ci: prout de inuitatorio in ſexta parte ſub titulo
de nocturnis dicetur: ſemper tamen integre repe-
titur: vt perfectio leticie denotetur. Quedam ve
ro eccleſie dicunt introitum primo perfecte: quia
eccleſia deum laude perfecta laudat: ſecundo im
perfecte: quia imperfecta eſt omnis laus vite ter-
tio perfecte: quia perfecta eſt laus patrie. Dici-
tur autem introitus eo ꝙ dum ille canitur ſacer-
dos miniſtratur⁹ ad altare intrat: ſeu quia per il-
lam antiphonam ad officium intratur qui etiam
vocatur officium quaſi efficium: prout dicetur in
prohemio quinte partis. ¶ Celeſtinus papa ſta
tuit vt pſalmi dauid centum quinquaginta ad in
troitum miſſe ante ſacrificium antiphonatim ca-
nerentur quod antea nō fiebat: ſed epiſtola Pau-
li tantum ⁊ euangelium legebatur: ⁊ poſtea miſ-
ſa celebrabatur. De illis ergo pſalmis excepti
ſunt omnes introitus regulares gradualia offer-
toria ⁊ communiones que cum modulatione pri-
mo ceperunt ad miſſam in eccleſia romana can-
tari. Grego. enim introitum miſſe cum cantu or-
dinauit ⁊ vnum verſum de illo pſalmo qui can-
tabatur retinuit. Irregulares vero introitus ſunt
qui ſecundum varietates ſolennitatum inſtituti
ſunt: vt Puer natus eſt nobis ⁊c. ⁊ ſpiritus domi
ni repleuit ⁊c. ⁊ hi habent verſus preter q̄ꝫ illi: viri
galilei ⁊ nunc ſcio vere: quia ⁊c. ⁊ alij quidam ſe-
cundum aliquas eccleſias. Et eſt notandum ꝙ
quando introitus de pſalmo ſumitur: ſi primus
verſus pſalmi ſit introitus aliquis de ſequentib⁹
verſibus eiuſdem pſalmi erit verſus illius introi-
tus: ſicut patet in introitu tertie ferie prime heb-
domade quadrageſime que incipit. Domine re-
fugium: verſus enim eſt. Priuſq̄ꝫ montes fierēt.
Si vero non primus verſus pſalmi ſed aliquis
alius de ſequentibus ſit introitus: tunc primus
verſus pſalmi erit verſus introitus: ⁊ ecce in nata
li eſt introitus. Dominus dixit ad me ⁊c. verſus
vero eſt. Quare fremuerunt gentes. Et in feſto in
nocentiū introitus eſt. Ex ore infantiū ⁊c. verſus
eſt. Domine deus noſter ⁊c. ⁊ ſic adde alijs: quod
fit ad ſignificandum vnctionem ⁊ connexitatem
capitis ⁊ membrorum. Rurſus verſus quandoq̄
eſt duplex: quandoq̄ vnus quandoq̄ dimidius:
de quo dicet in ſexta parte ſub ſabbato tertie eb-
domade quadrageſime. Cum autē introitus can
tatur nō ſedetur: quoniam ad opus ⁊ preconium
chriſti introitus refertur: vt predeſtinati ad verū
cultum dei vocentur. In quibuſdam eccleſijs tro
phi dicuntur pro pſalmis ex inſtitutione Grego.
pape ad maius gaudium de chriſti aduentu rep̄-
ſentandum. Eſt autem proprie trophus quidam
verſiculus qui in precipuis feſtiuitatibus canta-
tur immediate ante introitum quaſi quoddam
preambulum ⁊ continuatio ipſius introit⁹ vt ver
bi gratia. In feſto natiuitatis ante introitū illum.

Irregulares introit⁹ q̄ ſunt.

Puer natus eſt ⁊c. pcedit trophus iſte. Ecce adeſt. de quo prophete cecinerūt dicētes. Puer natꝰ eſt ⁊c. Habuit autē trophus originē a lege. Legitur eñ numeri. x. ꝙ dum eleuaretur archa cantabatur. Exurge dñe. cū vero deportabatur cantabatur. Reuertere dñe ad multitudinē exercitus: ⁊ dicit trophus a trophos qđ eſt cōuerſio: qm̄ q̄dā ibi ſolēt fieri cōuerſiōes ad introitū. vnde qñqꝫ prius dicit verſus ⁊ poſt cleyſon ⁊ inde etiam trophus dicitur zona: qꝛ cōuertitur ab vmbilico ad vmbilicū circūeundo. Pōt etiā aliter dici: qm̄ introitus eſt laus eccleſie de iudeis cōuerſis. Unde tria cōtinet: videlicet antiphonā: verſus ⁊ gloria: ⁊ hoc propter tres ordines fidelium qui fuerūt hebraice lingue ſcilicet patriarche: prophete ⁊ apoſtoli. Introitus ſine antiphona eſt patriarcharū: verſus prophetarū. Gloria vero apoſtolorū: antiphone repetitio eſt predicationis idētitas Et cōfirmatio quaſi qđ lōge prius patriarcha geſtibꝰ figurauit: ꝓpheta predixit: apoſtolus euāgelizauit. Ad quā etiā cōuerſionē notandū ſolēnes trophi alicui inſerunt qui ſunt laudes ad itroitū cōuertibiles. Nā trophos grece dicitur cōuerſio latine: vt premiſſum eſt.

De acceſſu ſacerdotis ac pōtificis ad altare ⁊ de proceſſione. Rubrica.

Cum introitus canitur pōtifex ſeu ſacerdos paratus ⁊ ſacris indumentis ornatus de ſacra ede egredit: ⁊ ad altare accedit: ſignificans ꝙ xp̄s expectatio gētiū carne ſacroſancta aſſumpta ex virginis carne incorrupta de ſecreto habitaculo celoꝝ egreſſus eſt in mūdū: vel de ſecreta ede videlicet de virginali vtero egreſſus eſt tāq̄ ſpōſus de thalamo ſuo. Porro ep̄s ſiue ſacerdos egrediēs ꝓcedit inter duos: videlicet inter vnum preſbyterū ⁊ diaconū quē antecedit ſubdiaconus euāgelij codicē clauſum gerēs. Illuc ꝓcedūt duo ceroferarij: quos etiā precedit ferēs thuribulū cū incenſo. Demū ep̄s vel ſacerdos ad altare perueniēs mitrā deponit: cōfeſſionē facit: codicē aperit ⁊ oſculat apertū. Sacerdos itaqꝫ ſeu ep̄s illū magnū repreſentat ſacerdotē ſcilicet chriſtū: de quo ait apoſtolus. Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorū bonorū ⁊ cetera: ſacerdos ⁊ leuita illum deducentes legem ⁊ prophetiā deſignant ſecūdū illud quod ipſe dominus ꝓpoſuit in parabola ſauciati: qꝛ ſacerdos quidam deſcendit eadem via: ⁊ viſo illo preterijt: ſimiliter ⁊ leuita. Moyſes quoqꝫ ⁊ helias in figura legis ⁊ prophetie apparuerunt in monte cū chriſto loquentes. Sacerdos ergo ⁊ leuita deducūt epiſcopum: qꝛ lex ⁊ ꝓpheta chriſtum annunciauerunt ⁊ promiſerunt. Unde moyſes inquit. Prophetā ſuſcitabit nobis deus pro fratribus noſtris: ipſum tanq̄ me audietis. Itez Eſa. Ecce veniet propheta magnus ⁊ ipſe renouabit hieruſalem. Uel epiſcopus ſeu ſacerdos inter duo exiſtens ſignificat chriſtum inter duo teſtamenta: ipſe enim a duobus teſtamentis mundo per prophetas ⁊ apoſtolos predicatur. Quia vero ille in mundū venturus premiſit prophetas ſapientes ⁊ ſcribas in locum ſcribarum premittit pontifex ſeu ſacerdos ſubdiaconum portantē ſcripturas qui ſapiens ſit dominica diſponere vaſa. Quandoqꝫ vero archidiaconus ⁊ ſacerdos pōtificem deducunt quē immediate diaconus ⁊ ſubdiaconus antecedunt qui ſignificant apoſtolos ⁊ diſcipulos quos chriſtus miſit ante faciem ſuam ⁊ adhuc quotidie mittunt predicatores ⁊ prelati eccleſie preparare viam domino ſpiritualiter ante faciem tuam. Adhuc ſubdiaconus antecedēs ſignificat Joannē baptiſtam qui preceſſit in ſpiritu ⁊ virtute helye preparare domino plebem perfectam: ⁊ fert ante pontificem codicem euangelij. quia Joannes ante chriſtū predicationem euangelicam inchoauit dicēs. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum. Diaconꝰ vero repreſentat prophetas qui annunciauerunt futuram ex euangelio vitam. Ceterum epiſcopus: ideo ſequitur euangelium ad notādum ꝙ debet ſemper illud intueri ⁊ in mēte habere ⁊ ante illuz portatur: qꝛ per doctrinam euangelij ad chriſtum vitā via preparat. Poteſt etiā dici ꝙ per ſubdiaconū librū ferentem: ⁊ per diaconū euangelij preconē ſanctos noui teſtamenti: per librū vero euāgelij nouū intelligimus teſtamentū: per ceroferarios vero ⁊ thuriferariuz ſanctos qui preceſſerūt nouū teſtamentū: ⁊ per duo candelabra cū cereis ardētibus legem ⁊ prophetiam que chriſtum mūdi lucē nunciabāt cōmemoramus. Sine igne eñ nō debet ſacrificari. extra de cele. miſ. cap. ꝗ. iuxta illud Leuit. vj. ca. Ignis in altari meo ſemper ardebit. Quid lumen huiuſmodi ſignificet: ⁊ de cādelabris dictum eſt in prima parte ſub titu. de picturis. Cerei feruntur ſuper candelabra que fundamentū deſignant: vt ſuper fundamentū luceat coram hominibus lux predicatoꝝ. Pulchre ergo candelabra diaconus ⁊ ſubdiaconus ante euāgelium precedunt: qꝛ lex ⁊ prophete legē gratie preceſſerunt. In quibuſdam eccleſijs ſunt tres cerei: quorū medius ſignificat illum qui agit vbicunqꝫ fuerint duo vel tres ⁊c. In alijs ſeptem quia gratia ſeptiformi tota eccleſia illuminat. De hoc aliter ſub euangelio dicetur. Thuriferarius vero ceroferarios ⁊ alios antecedit: ad notandū ꝙ thurificatio ſanctis vtriuſqꝫ teſtamenti communis eſt. Per thuribulum autem cor humanum competenter notatur quod debet eſſe apertum ſuperius ad ſuſcipiendum ⁊ clauſum inferius ad retinendum: habens ignem charitatis et thus deuotionis ſiue ſuauiſſime orationis ſeu bonorum exēplorum ſurſum tendentium quod per fumum inde reſultantem notatur: ſicut enim thus in igne thuribuli ſuauiter redolet et ſurſum aſcendit: ita opus bonum vel oratio ex charitate vltra omnia thimiamata fragrat. Adhuc thuribulum cum inſenſo corpus chriſti ſuauitatis odore plenum: carbones ſpiritūſanctum: thus boni operis odorem deſignant: de hoc dicetur in quinta parte ſub titu. de laudibus matutinis: et infra ſub titulo de thurificatione. ¶ Poſtq̄ ad altare ventum eſt cerei qui preceſſerant poſtponuntur vt oſtendatur

Epiſcopus ſeu ſacerdos ad altare inter duos ꝓcedēs ꝗd ſignificat.

Epiſcopus q̄re ſequitur euangelium.

doctores fuiſſe añ natiuitatē ⁊ poſt illuminātes. Candelabra vero manibus per accolitos tenenť donec kyrieľ. incipiatur ad notādū ꝙ doctor opere debet exercere qḋ docet: quodqꝫ nō debet rudē populū deſerere donec ſciat ꝯfiteri. Dñe miſerere Illo vero incepto deponunť qñqꝫ in pauimento: tū qꝛ poſt artē bona opera humiliare ⁊ eſſe puluerem recognoſcere nos debemus: tum qꝛ doctores in bono opere ⁊ in predicatione ſe terram eſſe cognoſcere debent. Sed dū officiū inchoatur ſubleuari debent: qꝛ quiſqꝫ ⁊ precipue prelatus ſe erigere per bona opera debet: vt ceteri hoc vidētes glorificēt patrem qui in celis eſt. Adhuc pontifex ad altare perueniēs mitrā deponit: prout dictum eſt in tertia parte ſub ti. de mitra. deinde cōfeſſionē dicit. ¶ In tertia vero dū cōfeſſio fit ſubdiaconus tenet librū euangelioꝝ clauſum ante faciē eius a parte ſiniſtra. Stat quidē ad ſiniſtrā: qm̄ ipſe tenet in aliquib⁹ locū ꝓphetarū quos ſepe in eccl'ia legit: tenet librū ante oculos pontificis vt ille iugem memoriā habeat euāgelice predicationis: qui clauſus tenetur: qm̄ lex euāgelica clauſa in prophetis miſtice continetur. Confeſſione aūt facta ſacerdos librū aperit ⁊ oſculatur: prout ſub titulo de oſculo altaris dicet. ¶ Sane ſm Inno. papā. iij. roman⁹ pōtifex dū ſtationalis ſolēnitas celebratur cū ſex ordinib⁹ clericoꝝ de quib⁹ in ꝓhemio. ij. partis dictū eſt a ſacrario ſiue a loco vbi ſe induit ⁊ parauit ꝓceſſionaliter ꝓgreditur ad altare: deſignās ꝙ xp̄s exiuit a patre ⁊ venit in mūdū. Hic em̄ proceſſionis ordo generationis xp̄i ſeriē repreſentat quā Mattheus euāgeliſta deſcribit: in qua ſex inueniūtur ordines perſonarum a quibus ſm carnem xp̄s originē traxit: ⁊ in mūdū proceſſit videlicet patriarche: ꝓphete: reges: principes paſtores ⁊ duces. Abrahā patriarcha: Dauid ꝓpheta: Salomon rex: Salomon princeps: Iudas paſtor: zorobabel dux. Duo diaconi pōtificē deducentes ſignificāt Abrahā ⁊ Dauid: quibus incarnationis xp̄i facta eſt repromiſſio. Nā illi repromiſſum eſt. in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. ¶ Iſti vero pollicitū eſt. De fructu vētris tui ponam ſuper ſedē tuā: propter qḋ euangeliſta figuraliter hos duos in generatione chriſti premiſit: inquiens. Liber generationis dñi noſtri ieſu chriſti filij Dauid: filij Abraham. Iſte ſunt due colūne quas vetus ille pontifex in veſtibulo templi poſuit ante oſtiū quas ambit funiculus duodecim cubitorum: id eſt quos fides duodecim apoſtolorum amplectitur: de quarum medio chriſti oſtiū credentibus aperitur. Quattuor autem miniſtri ſuper pontificē mapulam ferūt in ſummitatibus quattuor baculorum colligatam ⁊ inde ipſi miniſtri mapularij nuncupantur: mapula illa que diuerſis figurata eſt imaginibus ſacrā deſignat ſcripturam que multis ⁊ varijs eſt inſignita myſterijs. Hec quattuor baculis ſuper pōtificem portatur extenſa: qꝛ ſacra ſcriptura quattuor modis ſuper chriſtū fertur expoſita: videlicet hiſtorice: allegorice: anagogice: ⁊ tropologice: prout dictū eſt in prohemio libri. Hic eſt fluuius

Sex ordines ꝑſonarū a quibus Chriſt⁹ ſm carnē originē traxit ⁊ in mūdū ꝓceſſit.

paradiſi qui quattuor in capita diuiſus progreditur. hec eſt mēſa propoſitionis que quattuor pedibus eleuata ſubſiſtit. Super pontificē ergo portatur extenſa: vt his veniſſe monſtretur quem lex ſcripſerat ⁊ prophete. Nam ipſemet chriſtus incipiēs a moyſe ⁊ prophetis interpretabať in omnibus ſcripturis que de ipſo ſcripta erant: propter quod dicitur alibi. ſi crederetis moyſi: crederetis ⁊ mihi. De me enim ille ſcripſit. Quattuor miniſtri mapulam ferentes: quattuor ſunt euangeliſte ſacram ſcripturam declarantes ⁊ fidem exaltantes. Hinc eſt ꝙ in ſummitatibus baculorum eoꝝ imagines collocātur: ⁊ preferunť duo luminaria cum incenſo: qꝛ lex ⁊ prophete cum pſalmis chriſti pronunciauerunt aduentū xp̄o atteſtante qui ait. Neceſſe eſt impleri omnia illa q̄ in lege moyſi ⁊ ꝓphetis ⁊ pſalmis de me ſcripta ſunt. In maioribus aūt ſolennitatibus ſeptem candelabra corā pontifice deferuntur: per qḋ illud oſtendiť quod Ioā. in apoc. deſcribit. Conuerſus inquit vidi ſeptem candelabra aurea ⁊ in medio illoꝝ: ſimilem filio hominis veſtitū podere: vt ille per hoc aduen iſſe mōſtretur: ſuper quē requieuit ſpiritus gratie ſeptiformis: ſm illud Eſa. vaticinium. Egredietur virga de radice yeſſe ⁊ flos de radice eius aſcendet: ⁊ requieſcet ſuper eū ſpūs dñi ⁊c. In quibuſdā etiā baſilicis circa mediū chori manipul⁹ ſtuppe appēditur. cui pōtifex trāſiēs ignē apponit vt in conſpectu populi cito incineret per hoc ſm aduētū cōmemorās in quo xp̄s viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculū per ignem iudicabit. Nam ignis in conſpectu eius ſemper ardebat ⁊ in circuitu eius tempeſtas valida: ne videlicet quis male ſecurus exiſtat: qm̄ qui in primo aduētu blādiť: per ſecundū exterret: qui enim iudicandus venit in primo iudicaturus veniet in ſecūdo. Hoc etiā fit vt pontifex ignē apponēs conſideret ꝙ ipſe debet in cinerem redigi: ⁊ ornatus eius in fauillā cōuerti: ⁊ quod queadmodū ſtuppa facile cōburiť: ſic etiā facile ⁊ quaſi in momēto preſens tranſit mūdus ⁊ cōcupiſcentia eius: qꝛ ſm Iacobum apoſtolū: vita noſtra vapor eſt: ⁊ ad modicum parens: ne forte qui glorioſus incedit in tēporali gloria delectetur: nam omnis caro fenū ⁊ omnis gloria ei⁹ quaſi flos feni. Cum autem iam pontifex appropinquat altari primicerius ſtole cantorum accedens dextrū ipſius humerū coram aſtantibus oſculať: qꝛ cū chriſtus naſceretur in mūdo angelus ille cū quo facta eſt celeſtis militie multitudo laudātiū deū natiuitatē eius paſtoribus patefecit: de quo dicit ꝓpheta. Puer natus eſt nobis: ⁊ filius dat⁹ eſt nobis: ⁊ factus eſt principatus ſuper humerū eius. ¶ Porro tres ſacerdotes qui pōtifici venienti coram altari reuerenter occurrūt: ⁊ inclinantes os eius oſculantur ⁊ pectus: ſignificant illos tres magos qui venerūt hieroſolymam dicentes. Vbi eſt qui natus eſt rex iudeoꝝ: ⁊ procidentes adorauerunt eum: ⁊ quia apertis. t. ſ. o. e. m. a. t. ⁊ myrram. Per geminum quidem oſculum geminā in chriſto confitentur naturam: diuinam ſcilicet et humanam diuinam quaſi latētem in pectore: hu

Manipulus ſtuppe quibuſdā in baſilicis appenſus cui pōtifex tranſiēs ignē apponit quid ſignificat

monũ quaſi patẽtẽ in ore quas etiã ꝑ oblata munera magi myſtice figurarũt. Oſculũ eñ ſignũ eſt reuerẽtie: ꝑut ſub tit. de pacis oſculo dicet. ❡ Diſponit autẽ iſta proceſſio velut caſtrorũ acies ordinata. Nã maiores ⁊ fortiores quaſi cuſtodes exercitus preueniũt ⁊ ſequunt minores autẽ quaſi debiliores in medio colligũtur: precedũt eñ epĩ: ⁊ preſbyteri ſubſequunt põtifex ⁊ diaconi: in medio colligũtur ſubdiaconi ⁊ accoliti: cãtores ꝟo quaſi tubicines exercitũ precedũt: vt eũ ad prelia cõtra demones excitẽt ⁊ inuitẽt. De quo prelio apl's dicit. Nõ eſt nobis colluctatio aduerſus carnẽ ⁊ ſanguinẽ: ſed aduerſus ſpiritũ nequitie in celeſtib'. Unde bucinate in neomenia tuba in die iſignis ſolẽnitatis veſtre. ❡ Premiſim' de ꝓceſſione ſummi põtificis: inde etiã occaſione ſumpta: ⁊ de alijs ꝓceſſionibus aliqua ſubijciam'. Circa qḋ generaliter notandũ eſt ꝙ ſicut in miſſa legatio xp̄i pro nobis in mũdũ figurat: ⁊ in ꝓceſſionibus noſtris reuerſio noſtra ad patriã denotat: quarũ ſolennitas egreſſum ppl'i de egypto pene in omnib' imitatur. Sicut eñ ppl's ille per Moyſen erept' eſt de manib' pharaonis: ſic ppl's dei per xp̄m liberatur de ore leonis. Et ſicut tabule teſtamẽti de mõte ſynai accepte ſunt a moyſe ⁊ corã ppl'o portate. Exo. xxxiiij. ⁊ xxxv. c. ſic liber euãgelij ſumitur de altari ⁊ portat. Illos vero colũna ignis precedebat: ⁊ nos lumẽ candele precedit: ante turmas illorũ ſigna ferebãtur ante nos cruces ⁊ vexilla portãtur. Ibi prodigia fiebãt: ⁊ apud nos miracula nõ ceſſant. Illic leuite tabernaculũ federis portabãt: ⁊ nr̄i diacones ⁊ ſubdiacones planaria ⁊ capſas ferũt. Ibi archa dñi a ſacerdotib' portabat: ⁊ apud nos ſcriniũ, aut feretrũ cũ reliquijs a ꝑſbyteris deportant. Apud illos aarõ ſumm' ſacerdos ſequebat ornat': apud nos epiſcop' infulat'. Apud eos Moyſes cũ virga: apud nos rex cum ſceptro vel ep̄s cũ gambuca. Ibi clãgor turbarũ hic ſtrepit' cãpanarũ. Ibi popul' armatur: hic clerus ſacris veſtib': ⁊ popul' ꝟtutib' adornat. Ibi ppl's aſpergebat ſanguine: hic aqua bñdicta cum ſale. Illis obuiabat amalech ſanguinẽ ſitiẽs: nobis turba demonũ noſtre vite ſemper inſidiãs. Illis ſuus Joſue victor extitit: ⁊ noſter Jeſus victoriam nobis obtinuit. Cũ autẽ ad aliquã eccleſiã ꝓceſſionaliter tẽdim': tũc quaſi ad terrã ꝓmiſſionis accedim'. Cũ vero eccleſiã cãtantes intram' quaſi gaudẽtes ad patriã peruenim'. Cũ circa eccleſiã feretrũ cũ cãpanarũ pulſatione portamus: q̄ſi cũ archa cũ ſono tubarũ ⁊ cũ clangore populi hierico circuim'. Jerico corruit ⁊ deſtruit cũ i nobis cõcupiſcentia vincit. Cũ vero de choro ad aliquod altare imus ⁊ ibi ſtationẽ facim': ſignificat ꝙ anime ad xp̄m tendãt ⁊ cõtinẽtur in conſortijs angelorũ. Secũdo etiã dauid ⁊ ſalomon nos ad proceſſiones informauerũt cũ dauid archã dei tabernaculũ ⁊ ſalomon in templũ cũ hymnis ⁊ canticis portauerũt: ⁊ ſub alis cherubim locauerũt. Sicut xp̄i humanitas aſcendẽs celũ ingreditur ⁊ ab angelis perẽniter adorat quẽ fidelis anima comitatur. ❡ Tertio etiã in ꝓceſſionibus memoramus ꝙ xp̄s de ſinu patris venit i mũdũ de ꝑſepe ad tẽpluʒ: de bethania i hierl'm ⁊ de hierl'm i mõtẽ. optãtes vt de mundo reuertamur ad patriam: ⁊ de vna eccleſia ad aliã. ſ. de militãte ad triũphantẽ: ſequẽtes crucẽ. i. veſtigia crucifixi. ⁊ nos vitijs et cõcupiſcẽtijs crucifigẽtes. Sequẽtes etiam veſtigia ſanctorũ: precepta euãgeliorũ ⁊ indui veſtes ſacras: ſcʒ loricã iuſtitie: cingulũ cõtinentie ſcutũ fidei ⁊ galeã ſalutis eterne. Deinde ſacerdos celebraturus quaſi cõtra ſpiritualia nequitie in celeſtibus pugnaturus ſacris veſtib' quaſi armis induitur prout dictũ eſt in prohemio tertie partis.

In pceſſionib' olb' noſtris reuerſio nr̄a ad patriaʒ denotat

❡ In nõnullis autẽ eccleſijs proceſſio ſic ordinatur. Procedũt nãq ſeptẽ accoliti cum luminarijs ſignificãtes oẽs qui per ſeptiformẽ ſpiritusſancti gratiã lumẽ ſciẽtie fidelib' miniſtrauerũt: illos ſequũtur ſeptẽ ſubdiaconi cũ planarijs: ſignificantes illos qui per eandẽ gratiã plenitudinẽ diuinitatis in xp̄o habiturã corporaliter docuerunt. Et poſt eos ſeptẽ diaconi repreſentãtes vniuerſaliter oẽs qui per eandẽ gratiã ſpiritualẽ intelligentiã vcʒ euãgelicã de xp̄o habuerũt. Et poſt eos duodecim priores figurãtes oẽs qui fidẽ ſancte trinitatis vel triũ vel quatuor virtutũ operib' coruſcarũt: quos comitãtur tres accoliti cũ thuribulis ⁊ incenſo: ſignificantes tres magos qui xp̄o munera obtulerũt. Deinde ſequit vnus ſubdiacon' codicẽ euãgelij baiulãs: qui ſignificat legẽ: qui ideo põtificẽ precedit: q2 lex cõtinẽs in ſe paſſionis euãgelice ſacramentũ preceſſit chriſti aduentũ: ⁊ portat illũ clauſum ad notãdũ ꝙ illud fuit in lege obſcurũ priuſq̄ agnus ſeptimi libri ſignacula aperiret. Deide põtifex a duob' quaſi in curru vehitur quẽ turba comitat orãdo: in quo deſignat ꝙ popul' ſequit chriſtũ in celũ in quo comitatu decẽ ſũt ordi̅es. ſ. oſtiarij: lectores: exorciſte. accoliti: diaconi: ſubdiacõi ꝑſbyteri: cãtatores: laici: mares ⁊ mulieres: quia currus dei decẽ milibus multiplex milibus dicit ad inſinuandũ eorũ perfectionem. Sed diaconos: ſubdiaconos ⁊ accolitos ꝑſertim ſecũ paratos adducũt iuxta illud. Ecce ego mitto vos ad prophetas ſapiẽtes ⁊ ſcribas. Prophete ſunt diaconi: ſapiẽtes ſubdiaconi: ſcribe accoliti. Hĩs ſiquidẽ xp̄i vicari' ⁊ ipſe xp̄s in publicũ deducitur in modũ adoleſcẽtularũ tympaniſtriaꝝ. Cum autem producũt cãtores in duo chori ſuſcipiunt gratulãdo cãtantes introitũ cum gloria in excelſis. Nãpe cãtores ſiue clerici in albis exultãtes angeli ſunt qui xp̄m aſcendentẽ cum gloria ⁊ laudibus in altiſſimis acceperunt. Duo chori qui laudes cõcinunt ſunt duo ppl'i iudaicus videlʒ ⁊ gẽtilis qui xp̄o veniẽti cũ laudib' occurrũt. Ipſa vero proceſſio eſt via ad celeſtẽ patriã. Aqua benedicta procedens mundicia vite eſt. Luminaria miſericordie opera: iuxta illud. Sint lumbi veſtri precincti ⁊ lucerne ardẽtes in manib' veſtris ⁊c. Si quidẽ põtifex ſeu ſacerdos quaſi medi' collocatur inter clerum ⁊ crucẽ precedentẽ ⁊ populum ſubſequentẽ tãq̄ mediatoris dei ⁊ hominũ vices gerens. Preterea maiores in choro ⁊ in proceſſione poſteriores ſunt: quia ſalus fit deſcendenti.

Ordinatio pceſſionũ ĩ nõnullis eccleſijs.

Unde zacheus princeps publicanoꝝ: quia puſillus erat cum aſcendiſſet arborē ſycomoꝝ: vt videret ieſum tranſeuntē ait ei ieſus: zachee deſcende: quia hodie oportet me manere in domo tua: at ille deſcendit ⁊ excepit illum gaudens in domum ſuam. iudei vero in ſublimi ſtantes erant ⁊ maiores eorum primas cathedras in ſynagogis habebant.

Crux in pceſſiōibus pmittit: ⁊ quare.

¶ Crux ergo quaſi regale vexillū ⁊ triumphale ſignum in proceſſionibus premittitur. Primo vt fugiant qui oderunt eum a facie eius: eſt enim ſignum victorie chriſti: iuxta illud. Uexilla regis prodeunt ⁊c. quo demones victi ſunt. vnde illo viſo timent fugiunt: ⁊ propter hoc in quibuſdam locis tempeſtatibus aeris opponitur: vt demones fugiant: ⁊ ab aeris concitatione deſiſtant. Nempe ſancte crucis myſteriū eſt noſtrū ſignum ⁊ vexillum. Unde Eſa. ij. Stat in ſignum populorum ipſum gentes deprecabunt: ⁊ erit ſepulchrū eius glorioſum. Secundo crucis vexillum premittitur: quia ſicut ait apoſtolus ad Gal. Abſit nobis gloriari niſi in cruce domini noſtri ieſu chriſti per quem mundus nobis ⁊ nos mundo crucifigi debemus. de hoc etiā ſub titu. de euangelio dicetur. Quandoq̧ etiā vexilla premittuntur: vt dicetur in ſexta parte ſub titu. De rogationibus. Sane vt premiſſum eſt dum fit proceſſio cāpane pulſantur.

Cāpane q̄re pulſant dū fit pceſſio.

Nam ſicut rex terrenus in exercitu ſuo legalia habet inſignia ſcꝫ turbas ⁊ vexilla: ſic ⁊ rex eternus chriſtus in eccleſia ſua militanti campanas pro tubis ⁊ cruces ꝓ vexillis habet. De quo in parte prima ſub titu. de campanis dictum eſt. Adhuc campanarū ſtrepitus prophetas qui xp̄i prenunciauiſſe aduentū figurat panni ⁊ alia ſubſternuntur in loco: vnde tranſire ⁊ ad cantandū proceſſio ſtare debet iuxta illud Thobie penul. Platee tue ſternentur auro mundo ⁊ candido: et in viis eius cantabitur alleluya. Illud autem ſciēdum eſt q̄ quatuor ſunt ſolennes proceſſiones ſcilicet in purificatione beate virginis Marie. in ramis palmarum. in paſcha. de quibus in ſuis locis dicetur: ⁊ quarta que fit in aſcenſione domini ad repreſentationem illius vltime proceſſionis quā diſcipuli poſt dominū in die aſcenſionis eius i celum fecerunt venientes ſimul cum eo ad mōtem oliueti. Unde aſſumptus eſt videntibus illis in cuius proceſſionis repreſentationem fit proceſſio in dominicis diebus. ¶ Sciendum eſt enim q̄ primitiua eccleſia obſeruabat diem dominicā ſolennem vt ⁊ modo: ⁊ fiebat in ea proceſſio in memoriam reſurrectionis: ⁊ obſeruabat etiā quintā feriam ⁊ fiebat in ea proceſſio in memoriam dominice aſcenſionis: ſed multiplicatis ſanctorum feſtiuitatibus ſublata eſt ſolennitas quinte ferie: ⁊ eius proceſſio per Agapitum papam in dominicam tranſlata eſt: vt a populo tunc ad eccleſiam conuenien te ſimul ⁊ ſolenniter valeat celebrari: ⁊ propter hoc dies iouis dicitur vulgariter cognata diei dominice: quia videlicet antiquitus par ſolennitas fuit vtriq̧. In dieb⁹ igitur dominicis proceſſionem facientes reſurrectionem dominicam memoramus: ⁊ proceſſionem per diſcipulos poſt dominum factam repreſentamus: non q̄ illi eam in dominica die fecerint vt premiſſum eſt. Nempe egrediendo eccleſiam ⁊ regrediēdo ad eam quaſi de hieruſalem redimus ad hieruſalem: prout illi fecerunt ⁊ ſequimur crucem ſicut illi crucifixū: ⁊ licet ſine ieſu redierunt: nos tamen cruce redim⁹ pro eo q̄ ipſe dixit Uobiſcum ſum vſq̧ i cōſummationem ſeculi: que proceſſio anteq̄ꝫ tertia dicatur facienda eſt: prout in ſexta parte ſub aſcenſione dicetur. Non eſt etiam pretermittendum q̄ in dominicalibus proceſſionibus de nouo dumtaxat feſta. cantare ⁊ virginem ſalutare ⁊ aliquid quod ad eius laudem proprie pertineat cantare debemus ex quo etiam conſuetudo inoleuit vt in clauſtris oratorium virginis conſtruatur: quam in ſtatione primo ex priſtina conſuetudine ſalutamus: licet enim dicatur q̄ chriſtus reſurgens primo magdalene apparuerit verius tamen creditur q̄ matri ſue ante omnes apparuerit: ſed ad euangeliſtas hoc dicere non pertinuit: quorum officium fuit teſtes reſurrectionis inducere: nec decuit ad teſtificandum pro filio matrem inducere. Si enim verba extranearum feminarum viſa ſunt incredulis deliramenta: quomodo non magis matrem filij amore crederent deliraſſe: ⁊ ſic romana ſentire videtur eccleſia: que in prima die poſt reſurrectionem ſcilicet in paſcha apud beatam Mariā maiorem celebrat ſtationem quaſi preponens hieruſalem: id eſt virginem que vidit pacem pre aliis in principio leticie ſue: quo circa ſicut prima die ad miſericordiam apud ſanctam Mariam maiorem precurrimus: ſic ⁊ ad eius honorem in dominicalibus proceſſionibus prima ſtatio deputatur vt eam laudibus extollentes ⁊ ad eius oratorium feſtinantes cum ſponſo dicere videamur. Uadam ad montem mirrhe ⁊ ad collem thuris. mōs quidem eſt ipſa vaſa virgo ad quam filius reſurgens vadit apparendo ⁊ nos adorando. Sed non eſt neceſſe q̄ ſi dicatur quia nunq̄ꝫ diſparuit: ⁊ q̄ ſemel melius eſt ⁊c. Sed ideo ſic ponitur propter rudes ⁊ ſenſibus tantum et non intellectui. Poſtremo notandum q̄ in quibuſdam eccleſiis poſt proceſſionem omnes clerici ante crucifixum veniunt inclinantes: illi ⁊ dicentes. Aue rex noſter benedictus: ſed qui pluuialia aut alias ſolennes veſtes portarunt ante altare illas deponunt: primo ad repreſentandum q̄ filii ebreorum ſternebant veſtimenta ſua in via ante chriſtum in proceſſione ſibi hieruſalem venienti facta Secundo ad oſtendendum q̄ diuino vacaturi officio omnia mundana a mentibus abiicere debent.

Ad euāgeliſtas nō pertinuit dicere q̄ xp̄s reſurgēs mr̄i ſue añ oēs apparuit.

¶ De confeſſione. Rubrica.

Priuſq̃ ſacerdos vel epiſcopus grad⁹ altaris aſcendat: anteq̄ꝫ ſacrū ordinet officiū ad ſeipſum reuertēs inclinat ſe ante altare ſignificans xp̄i exinanitionem qui inclinauit celos: ⁊ deſcendit cū ſe formā ſerui acciptēs exinaniuit ⁊ cōſiderās q̄ ſicut dicit Salomō. Iuſt⁹ in principio ſermonis

accuſator eſt ſui. confiſus etiã de illa prophetica cõſolatione. Dixi cõfitebor ꝛ tu remi. de pe. diſt. j. dixi. De peccatis ſuis cũ aſtãtibus generaliter cõfitetur pſalmũ illũ premittẽs ex inſtitutione celeſtini pape. j. q. j. rite ad hoc cõuenietẽ. Judica me deus ꝛc. vt diſcretus a gente nõ ſancta ab homine liberatus iniquo ad altare dei dign⁹ introeat. Petit em̃ liberari a tẽtatione ꝛ illuminari a gratia: vt patet i ipſo pſalmo. Petit etiã a deo vt det ei ꝙ offerat ſcʒ filiũ ſuũ quem niſi ei daret prout abrae dedit nõ haberet quid offerret. Fit ergo cõfeſſio vt purior ſit ꝛ ſine macula ingrediatᷣ: in qua notandũ eſt qꝛ nõ vt quidã minus prouide faciũt in ſpecie ne cautheriſentur cõſcientie auditorum: ſed in genere cõfitẽda ſunt peccata: quoniam iſta confeſſio nõ eſt occulta ſed manifeſta. Et nota ꝙ cũ i tẽplo ſalomonis dedicato ſacerdotes dicerẽt Confitemini dño quoniã bonus quoniã in ſeculũ miſericordia eius. nebula impleuit domum domini ꝛ obũbrauit facies ſacerdotũ ita ꝙ ſeinuicẽ videre nõ poterant. Et ait Salomon. Dixit dñs ꝙ habitaret in nebula dixit: id eſt opere demonſtrauit quoniã in mõte ſynai apparuit in nebula: iſrael in nube preceſſit ꝛ ante moyſen in cauerna poſitum tranſiuit in nebulã. Percutimus autem pectus cũ peccata confitemur exemplo publicani qui pectus ſuũ percutiebat dicẽs. Domine propicius eſto mihi peccatori. In tunſione quidẽ peccatoris tria ſunt: ictus: ſonus ꝛ tactus per que ſignificanṫ tria q̃ ſunt in vera penitẽtia neceſſaria: videlicet cordis cõtritio: oris cõfeſſio: ꝛ operis ſatiſfactio. qꝛ in tribus peccamus. ſ. corde: ore ꝛ opere: deinde pro circũſtantibus orat: indulgẽtiã peccatorũ implorãs: nã chriſtus de ſecreto patris in mundũ veniens ꝛ de vtero virginali procedẽs patribus ſuſpiria multiplicantib⁹ pro nobis paſſurus hieruſalẽ introiuit in mõtẽ ſe inclinauit cauſam ſuã cõtra hominẽ doloſum ꝛ iniquũ deo cõmittẽs ꝛ patri cõfeſſionẽ fecit dicẽs. Cõfiteor tibi pater celi ꝛc. ipſe quoqꝫ nobis indulgens proprio corpore peccata noſtra portauit. Sane põtifici facturo cõfeſſionẽ ſubdiaconus manipulũ corã altari immittit. Primo ad notãdũ ꝙ cõceſſa tẽporalia per manũ alienã puta ſubdiaconi vel alterius ꝛ non per propriaʒ recipere ꝛ adminiſtrare debet. Secundo ad deſignandum ꝙ non ſufficit oris cõfeſſio niſi ꝛ boni operis fructus per populũ ſignificatus ſequatur. Tertio vt vidẽs ſe inferioris miniſterij ornamẽto ornari animo humilietur. Rurſus pontifex poſt acceptã caſulam ꝛ non ante manipulũ recipit qꝛ chriſtus cuius typũ gerit: nõ prius manipulos operum qui per manipulũ ipſum deſignantur obtulit: ꝙ̃ celeſtem haberet conuerſationem que per caſulam figuratur prout in parte tertia ſub dalmatica dictum eſt. Sacerdos vero ecõtra ante indutam caſulam manipulum ſumit quoniam celeſtem conuerſationẽ adipiſci nequit: niſi prius ſanctorum operum manipulos portet. Adhuc pontifex poſtqꝫ ad altare peruenit manipulum recipit ad notandũ ꝙ tũc demũ bonorum operũ effectiuũ premiũ percipiemus cũ ad eterni tribunal iudicis perueniemus. ¶ Sacerdos autẽ dũ facit cõfeſſionẽ ꝛ etiã ſepe in miſſe officio manus iũgit: que manuũ iũctiones deuotionẽ ſignificãt. Et qꝛ illa in aliquo eſt maior: i aliquo eſt minor: ideo certus manuũ iunctionũ non eſt numerus determinatus. Rurſus ſacerdotis manuũ iũctio ſignificat omniuʒ bonorum a deo fluentium in ipſo vnitatem ꝛ coniunctionem. Et quia infinita bona infinitis indeterminatis modis poſſunt a deo procedere: ideo manuum iunctionum ſacerdotis numerus determinatus non eſt: inclinationes vero ſacerdotis in officio miſſe ſm morẽ quarũdã eccleſiarũ ſub certo numero perſtringuntur quoniã regulariter octo vicibus profunde coram altari ꝛ tredecim vicibus mediocriter ſuper altari inclinat. Octo profundas inclinationes ante altare facit ad referendas gratias ipſi chriſto de octo principalibus que egit ante ſui immolationẽ quã ſacerdos in officio figurat altaris. Primũ fuit eius mirabilis incarnatio. Secundũ fuit diſcipulorum gratuita vocatio. Tertium demonis in tentationibus ſuperatio. Quartũ miraculorum operatio. Quintum infirmorum ſanatio. Sextum mortuorum reſuſcitatio. Septimum omnium queſtionũ et propoſitarum per ſuam ſapientiam determinatio. Octauum ſalutaris populorum inſtructio: et quecunqꝫ ante ſui immolationem ad hec octo ſm Bernardum reduci videntur. Tredecim vero inclinationes mediocriter facit ſuper altare: qꝛ chriſtus tredecim fecit in ara crucis ſumendo arã crucis pro toto tempore ſue paſſionis: quod incepit in hora captionis. Primum fuit iude proditoris diſcreta redargutio dicens. Juda oſculo filiũ hominis tradis. Secundum fuit ipſius captionis in ſui prebitio dicens eis quem queritis qui reſponderunt. Jeſum nazarenũ, quibus reſpondit. Ego ſum. Tertium falſis teſtibus ꝛ regibus manſueta reſponſio. Quartum ſputorum ꝛ verberum ſine murmuratione toleratio. Quintum in hiis que vidit ꝛ audiuit nulla ſibi vel alijs data perturbatio. ¶ Sextum diſcipuli eum negantis culpe cõdonatio. Alia vero ſeptem enumerat Ambroſius ab eo in ligno crucis facta dicẽs. Auctor pietatis in cruce pendens officia diuidebat perſecutionẽ apoſtolis pacem diſcipulis: corpus iudeis: ſpiritum patri: paranymphum virgini: paradiſum latroni et infernum peccatori. Oſcula quoqꝫ ſub certo numero fiunt: prout dicetur in quarta particula canonis.

Pectus quare percutimus cũ peccata cõfitemur.

De tredecim inclinationib⁹ quas ſacerdos mediocriter facit ſuper altare.

¶ De incẽſo benedicendo ꝛ in thuribulũ mittendo. Rubrica.

Poſt factam cõfeſſionem ꝛ datã abſolutionẽ pontifex vel ſacerdos priuſqꝫ dicat. Deus tu conuerſus ꝛc. incenſum cum benedictionẽ thuribulis apponit repreſentans ꝙ legalis ſacerdos ferens ſanguinem ꝛ carbones cum tymiamate in thuribulo orans ponebat donec fumus eum obumbraret prout dictum eſt in prohemio huius partis. Per hoc etiã illud inſinuão

ꝙ angel⁹ venit ⁊ ante altare ſtetit habẽs thuribu
lũ aureũ in manu ſua qḋ impleuit de igne altaris
⁊ data ſunt ei incẽſa multa vt daret de orõnibus
ſanctoꝝ. Sane angelus eſt xp̃s thuribulũ aureũ
corp⁹ immaculatũ: altare eccl̃ia : ignis charitas:
incẽſum oratio ſm illud propheticũ. Dirigat oro
meo ſicut incẽſum in cõſpectu tuo. Venit ergo an
gel⁹. i. xp̃s qui ſicut ante altare. i. in ꝯſpectu eccle
ſie habẽs thuribulũ aureũ. i. corp⁹ immaculatuꝫ
plenũ igne. i. charitate. ⁊ data ſunt ei. ſcilicet a fi-
delibus incẽſa multa. i. orationes: vt daret. i. rep̃
ſentaret eas patri de orationibus ſanctorũ. ¶ Et
nota quia nõ dicit orationes: chriſtus eñ nõ oẽs
orationes exaudit: ſed dicit de orationibus de il-
lis videlicet que pertinẽt ad ſalutẽ. Unde cũ pau
lus ter dñm rogaſſet vt ab eo ſtimulũ carnis au-
ferret reſpondit ei dñs. Sufficit tibi gratia mea.
Nam virtus in infirmitate perficit. Epiſcopus er
go vel ſacerdos thus in thuribulo apponit: quia
chriſtus orationes inſpirat in animo: vt per ipſuꝫ
offeratur incenſum in odorẽ ſuauitatis: ſacerdos
autẽ miniſter incenſum repreſentat epiſcopo vel
diaconus ſacerdoti: qꝛ lex illud precioſum tymia
ma confecit quod in odorem ſuauitatis altiſſimo
offerret: de quo dñs ſubdit in Exod. x. c. Talẽ cõ
fectionẽ nõ facietis in vſus veſtros quia ſanctũ
eſt dño ⁊ homo quicũq̧ fecerit ſimile vt odore il
li⁹ perfruatur peribit de populis ſuis. Et ex hoc
verbo fuerũt qui dicerẽt ꝙ ſi oblato thure ⁊ bene
dicto ſupra altare thuribulũ deſcendat ab altari:
ad clericos vel laicos: tunc aliud ibi thus ſine be
nedictione apponendũ eſt: ⁊ omnibus tã clericis
q̃ꝫ laicis offerendũ tanq̃ꝫ illud ſpectet ad latriaꝫ:
illud ad duliam. Melius tñ ſm ſpiritũ q̃ꝫ ſm lit-
terã intelligitur: nã littera occidit: ſpiritus viuifi-
cat. ⁊ propter premiſſam etiã cauſam odor thuris
benedicti non datur in eccleſia ſponſo et ſponſe.
Per concremationẽ vel cõſecrationẽ vero thuris
ſignificat ꝙ ſacerdos orationẽ feruentẽ ⁊ deuotã
debet habere. Thus enim virtutẽ habet aſcẽdẽ-
di, ex fumi leuitate: cõſolidandi ſui qualitate: con
ſtringendi, ex glutinitate: confirmandi ex aromati
citate: ſic oratio dum aſcendit in dei memoriã ani
mã cõſolidat quãtũ ad culpã preteritã impetran
do medelã: ⁊ cõſtringit quo ad cõmittendi licen-
tiã cõfortat quo ad preſentem impetrando tutelã
de quo etiã dictum eſt ſub titulo de acceſſu põti-
ficis ad altare ⁊ dicetur ſub titulo de thurificatio
ne. Nauicula vero in qua incẽſum reponitur de
ſignat ꝙ per orationẽ quã incenſum ſignificat de
huius mundi mari magno ⁊ ſpacioſo ad celeſteꝫ
patriã ſatagamus nauigare. Unde in prouerbijs
Facta eſt quaſi nauis inſtitoris portãs de longe
panẽ ſuum. Poteſt etiam dici per thuribuluꝫ cor
hominis: ⁊ per ignẽ feruor deuotionis: per incen
ſum orationes offeruntur que per angelum ad
deũ perferuntur ſignãtur. Vaſcula quibus ignis
recipitur ſunt filij qui corda patrũ pietate ⁊ fluen
tia imitantur: et flammã celeſtis ſacrificij quam
in proximorũ mentibus aſpiciunt: in ſuis accende
re ſatagunt. Inſtrumenta vero quibus ignis ad

Eps vel
ſacerdoſ
q̃re thus
in thuri-
bulo ap
ponit.

altare portatur ſunt predicatores qui exẽplo ſan
ctorum charitatis ignem portant: ⁊ in corda fide-
lium transferũt: que corda patrum in filios cõuer
tunt. Thuribulum autem quid ſignificet dicetur
ſub titulo de thurificatione.

¶ De oſculo altaris ⁊ libri. Rubrica.

Poſt immiſſum in thuribulo incẽſuꝫ
ſacerdos ſeu epiſcopus dicto Deus
tu conuerſus viuificabis nos ⁊c. ſa-
crum oſculatur altare: vt notetur pa
cificatio cum iudeis ad deſignandũ
ꝙ dominus Jeſus chriſtus ad nos veniens ſan-
ctam ſibi copulauit eccleſiam: iuxta illud. Epita-
lamicum. Oſculetur me oſculo oris ſui. In oſcu-
lo ſiquidem os oris ſui coniungitur et in chriſto
nõ ſolum humanitas eſt vnita diuinitati: verum
etiam ſponſa copulata eſt ſponſo. iuxta illud pro
pheticum. Quaſi ſponſam decorauit me corona:
⁊ quaſi ſponſam ornauit me monilibus. Rurſus
quando prophetalis verſus introitus a cantore
incipitur ſacerdos ad altare aſcendens illud oſcu
latur: quia prophetarum teſtimonio chriſtus ve-
nit in mundum ⁊ ad paſſionem altaris. Quotiẽs
autẽ in officio miſſe oſculetur altare. ⁊ in qua par
te eius oſcula fiant: ⁊ quare manibus ſuper illud
depoſitis: ⁊ quare ſigno crucis in locis oſculan-
dis prius impreſſo dicetur ſub quarta particula
canonis. In hoc autem loco altare: ſignificat po
pulum iudaicum. codex vero euangelij ſiue euan
gelium populũ gentilẽ qui per euangeliũ credide
rit: ideo ergo epiſcopus vel ſacerdos euangeliũ ⁊
altare oſculatur: qꝛ chriſtus vtriq̧ dedit pacẽ quã
do lapis angularis factus fecit vtraq̧ vnum. Po
teſt etiam dici ꝙ ſubdiaconus librũ euangelij qui
clauſus portabatur offert epiſcopo vel ſacerdoti:
ille vero ad altare perueniens illum aperit ad in-
ſinuandum illud quod in Apocali. deſcribitur: ꝙ
nemo dignus eſt aperire librũ qui intus erat ſcri
ptus: ⁊ foris ſigillis ſeptẽ ſignatus: niſi leo de tri-
bu iuda clauis Dauid qui librũ aperuit ⁊ ſeptem
eius ſignacula ſoluit. Per altare vero eccleſia ſi-
gnatur. Iuxta illud Exod. Si altare lapideum fe
ceris mihi non edificabis illud de ſectis lapidib⁹
Per ſectionem lapidum in altari diuiſionem fide
lium reprobat eccleſia ne videlicet per errores et
ſciſmata diuidantur. Liber ergo aperitur cũ epi-
ſcopus ad altare peruenit: quoniam vbi chriſtus
primitiuam apoſtolorum congregauit eccleſiam
docens et predicans ſcripture myſteria reuelauit
dicens. Vobis datum eſt noſſe myſteriũ regni dei
ceteris autẽ in parabolis. Unde poſt reſurrectio-
nem aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcriptu-
ras. Rectius igitur facit epiſcopus cum ipſemet
aperit librum euangeliorum: licet et chriſtus per
miniſtros ſuos patefecit myſteria ſcripturarum.
Libro vero aperto illum oſculatur a parte ſini-
ſtra ad deſignandum ꝙ predicatores reconcilia-
uerunt et obtulerunt gentes chriſto: quibus ipſe
per ſe non predicauit: licet et ipſe per ſe pacem in
euangelio predicauit dicens. Pacem meã do vo

Eccleſia
per alta-
re ſigna
tur.

bis ⁊c. Quia vero ipſe etiã in cruce pendẽs pacẽ fecit: ideo mox trãſiturus ad dextrũ cornu altaris ſignat ſe ſigno crucis: quia vt ait apl's ad Epheſi. Chriſtus pax noſtra vtraq; fecit vnum: duos ad diuerſos parietes .i. populos copulans. Poſt hoc codex euangelij ſuper altare clauſus ponitur: qđ quantum ad hoc ſignificat hieruſalem: prout ſub euangelio dicetur. Deinde Romanus pontifex ⁊ etiã alij quidẽ conuerſus: oſculatur diaconum: vt oſtendat pacem illam in aduentu chriſti veniſſe: quam prophete promiſerant. Unde dauid. Orietur in diebus eius iuſtitia et abũdantia pacis donec au. luna. Et alius propheta. Pax erit in terra noſtra cũ venerit. Et ideo chriſto naſcente vox intonuit angelorum. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Oſculum eñi quãdoq; pacẽ ſignificat: prout dicetur ſub titu. de oſculo pacis. Diaconus vero ſtatim ſe inclinans oſculatur pectus ei' deſignans q inſpiratione diuina prophete pacẽ predixere futurã. Nã ⁊ Joãnes ſuper pectus domini recũbens euangelij fluẽta de ipſo ſacro dñici pectoris fonte potauit. xciij. di. legimus. In nõnullis vero eccleſijs epiſcopus primum oſculatur miniſtros. poſtea altare deinde euangelium quoniã chriſtus primum reconciliauit ſibi apoſtolos: poſtea iudeos: deinde gentiles. In quibuſdam etiam locis offert oſculum pacis cantoribus quaſi retrorſum implens illud pacem meam do vobis pacem relinquo vobis. Dat quidem preſentibus: relinquit abſentibus: nec ante oſculum pacis cantores dicunt gloria patri: quia fides trinitatis nõ ante claruit: q̄ ſe dominus inclinauit: et nos recõciliauit et trinitatem per apoſtolos predicari mandauit. Et ideo oſculo dato epiſcopus innuit eis: vt dicant gloria patri et filio ⁊ ſpirituiſancto ſicut erat in principio. Ecce quid cantor annunciat: ſcilicet q corda patrum conuertant in filios. Abraã tres vidit et vnum adorauit. Sic oportet nos filios eius credere trinitatem in vnitate. Poſt datã ergo pacem cantor dat ſancte trinitati gloriã quaſi diceret referimus gloriam deo patri et filio ⁊ ſpirituiſancto: quia pacem quam prophetauit per ſanctos ſuos: prophetãs nobis in nouiſſimis temporibus dignatus eſt oſtendere. Quãdo vero dicit: ſicut erat in principio diaconi ad altare procedunt ⁊ iterum reuertuntur ad epiſcopum: in quo figuratur q ideo apoſtoli ſe morti tradiderunt: vt chriſti corpori adunarentur. Prius autem ſteterũt cum epiſcopo ante altare inclinati. ſed cum verſus ipſe incipitur. ſe erigunt: quia chorus ſanctorum martyrũ ante nouiſſimã tribulationẽ in cõualle lachrymarũ manẽt. Poſtea vero martyrio coronati ſtabunt liberati ⁊ ſecuri ante dominum ſemper. Oſculo autem dato rurſus diaconi cum põtifice orant quaſi dicant. Dñe doce nos orare. In quibuſdã eccleſijs diaconi bini et bini latera altaris intrinſecus ſiue alternatim oſculantur eo q dñs apoſtolos binos miſit ad predicãdum dicẽs eis. In quãcũq; domum intraueritis dicite pax huic domui qui reuerſi ſunt ad chriſtum ſicut diaconi reuertuntur ad epiſcopum.

Apl'i iõ ſe morti tradiderunt: vt xp̄i corpori adunarent.

¶ De thurificatione. Rubrica.

Poſt datum oſculũ epiſcopus ſeu ſacerdos accipiens de manu diaconi thuribulum ſacrum incenſat altare: quia chriſtus corpus aſſumẽs de genere pphetarum factus ex ſemine dauid ſcđm carnem ſuis orationibus fouet eccleſiã ſcđm quod orat in euangelio pater ſancte ego p eis rogo: ⁊ nõ pro eis tantum: ſed pro illis qui credituri ſunt per verbum eorum. Quod autem diaconus poſtea thuribulum accipit vt incenſet epiſcopum vel ſacerdotem moraliter inſtruit quod ſi digne volumus incenſum orationis offerre thuribulum incarnationis debemus tenere. Nam ſine fide mediatoris homines deo placere nõ poſſunt: ſed iuxta verbum promiſſionis ipſius ſiquid petierint in oratione credentes accipient. Per thuribulum enim verbum accipitur incarnatum. Nam ſicut in thuribulo pars ſuperior ⁊ inferior tribus cathenulis vniuntur: ita in chriſto tres ſunt vniones quibus diuinitas et humanitas vniunt. vnio carnis ad animam: vnio diuinitatis ad carnem: vnio diuinitatis ad animam. Quidam eñi quartam vnionem aſſignant: videlicet diuinitatis ad compoſitum ſimul ex anima et carne. vnde ⁊ quedam thuribula quatuor cathenulas habent. De hoc etiam thuribulo Moyſes inquit ſpecialiter ad aaron. Tollite thuribulum ⁊ hauſto igne de altari mitte incenſum deſuper. Eſt ⁊ alia in thuribulo conſideratio: prout ſub titulo de acceſſu põtificis ad altare tactum eſt. ¶ Rurſus ideo thurificato altari epiſcopus vel ſacerdos thurificat ad ſignificandum q ſicut chriſtus eſt altare ⁊ hoſtia ſic eſt pontifex ⁊ ſacerdos: cui eſt orationis ſacrificium offerendum: quia vero adoratur non ſolum inquantum deus ſed etiam inquantum homo: iõ in quibuſdam eccleſijs pontifice thurificato altare a diacono circũcirca thurificatur. Unde ps. Circundabo altare tuum domine. Sane thuribulum aureum ſignificat ſapiẽtiam: quia omnes theſauri ſapientie dei in eo fuerunt abſconditi. Unñ Stetit angelus iuxta altare habens thuribulum aureum in manu ſua .i. chriſtus reſurgens carnẽ habuit in poteſtate. Argentum ſignificat chriſti carnem ab omni labe mundam ⁊ mundicia renitentem: cupreum fragilem ⁊ mortalem ferreum reſurgentis fortitudinem. Si quatuor habet cathenulas demonſtrat eum ex quatuor elementis conſtare: vel quatuor virtutibus ſcilicet: iuſticia: prudentia: fortitudine et temperentia decorari. Quinta q̄ partes diuidit animam deſignat: que ſe in morte a carne in illo triduo ſeparauit. Si vero tres habet cathenulas figurat animam carnem ⁊ verbũ in vna conuenire perſona. Quarta que partes ſeparat poteſtas eſt qua animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis. Si vna tñ cathenula ſuſtentatur deſignat q ſolus de virgine generat': q̄q; ſolus eſt inter mortuos liber. Circulus cui hec oĩa innectuntur eſt deitas q̄ nullo termino clauditur: a qua hec oĩa continentur ⁊ operant: preter myſticã etiã rationẽ: ob hoc thurificatur altare: vt oĩa ab eo nequitia

Epi vel ſacerdotis thurificatio qđ ſigt.

dēmonū ꝓpellatur. Fumus enim incenſi valere
creditur ad demones effugandos. vnde cū Tho-
bias interrogaſſet angelū qd remediū haberēt ea
que de piſce iuſſerat obſeruari? Reſpondit: cordis
eius particulam ſi ſuper carbones ponas: fumus
eius omne demoniorum genus extricat. Sother
papa. xxiij. di. ſacras. ſtatuit: ne moniales incēſuꝫ
circa altaria ferant.

¶ Qualiter epiſcopus vel ſacerdos ⁊ miniſtri
ad altare ſtare debent. Rubrica.

Thurificatione peracta eps vel ſacer-
dos ad dextrā altaris ptē ſe trāſfert:
ibi vna cum miniſtris plane officium
et kyrieleiſon dicit: qui trāſit9 de me-
dio altaris in dextram partem ſignifi
cat chriſti trāſitū de paſſione per reſurrectionē ad
vitā eternā. Itē a leua trāſiēs in dextrā imitatur
xpm ingredientē mundū: leuā eñ tetigit xps qñ
tēporalem aſſumpſit vitam: ad dextrā iuit qñ car
nē aſſumptā ad dei dextrā eleuauit. ¶ Rurſus ꝑ
hoc ꝙ accedēs ad altare prius dextram illius par
tem petit innuit ꝙ emanuel in lege ꝓmiſſus: pri9
venit ad iudeos ꝗ ad gentiles. Iudei eñ tūc pro
pter legē in dextera parte fuerunt. Gentiles vero
quaſi in ſiniſtra: quia idola colebāt. Sacerdos er
go ſacris veſtib9 ornatus chriſtū carne noſtre hu-
manitatis veſtitū ſignificat. veniēs ad altare xpm
de celis veniſſe ad pplm vt eū ſaluaret deſignat:
deinde in dextram tranſiens deſignat ꝙ chriſtus
in mundum veniens venit ad iudeos de quibus
voluit naſci. Beata enim maria iudea fuit. de hoc
tranſitu dicetur ſub titulo de mutatione ſacerdo
tis ⁊ ordine. Et nota ꝙ licet dño pape celebranti
vel miſſam audienti legatur a capellanis ſuis in-
troitus: ⁊ kyrieleiſon ⁊ Gloria ī excelſis deo ⁊ Cre
do: et Sctūs: ⁊ Agnus dei: nō tñ graduale: vel al
leluya: vel tractus: vel offertorium vel poſtcōmu-
nio: ꝓ eo ꝙ illa inſtructoria ſunt: ⁊ introductoria
quib9 ipſe nō eget. Illud autē notandū eſt ꝙ ſa-
cerdos ſtat erectus ante altare ad notandum ꝙ
xps venit ſuos regere inuincibili doctrina: ⁊ reſpi
cit verſus orientem: quia chriſtus non ſuam: ſed
patris voluntatē queſiuit: nec reſpicit retrorſuꝫ tū
quia chriſtus ſemper patris faciē intuetur: iuxta
illud. Scio vnde venio: ⁊ quo vado: tum quia ne-
mo mittens manū ad aratrū et reſpiciēs retro ap.
eſt reg. dei. extra de voto magne. immo ad populū
dorſum vertit: repreſentans ꝙ dñs ait ad moyſen
Uidebis poſteriora mea: faciem autem videre nō
poteris. Exo. xxxviij. c. Epi autē et ſuperiores ce-
lebrantes nō ante altare: ſed remoti ab illo ad dex
trum eius latus vſqꝫ poſt dictū offertoriū manēt:
quod fit primo ad repreſentandum ꝙ ex latere xpi
qui per altare ſignificatur initium noſtre redēptio
nis fuit. Secundo fit hoc nō ſolum ad maiorē ſo-
lennitatem: vt per hoc a minoribus ſacerdotibus
decernantur: verūetiā fit hoc quia ipſi in miſſa re
preſentant non ſolum chriſti dignitatem ⁊ excellē
tiam aut eius oblationem: verūetiam humilitatē
et obedientiam in ipſa ſui oblatione et conſecra-
tione. Siquidem chriſti quātum ad ſui dignitatē

Sacerdos ſtās erectus ante altare qd ſignificat.

eſt patri equalis: et ſedet a dextris dei patris ꝓut
in ſymbolo legitur: ꝙ repreſentat platus ſtā ante
oblationem ad dextrū latus altaris. In ſui ve-
ro oblatione chriſtus pro nobis factus eſt hoſtia:
et ideo prelatus eius vices gerens: extunc ipſi al-
tari quod aram crucis inſinuat debet totaliter in-
herere. Tertio quoniam prelatorum actus eſſe de
bent ſubditis ad doctrinam: ideo vſqꝫ tunc ma-
net ab altari ſeparatus. ⁊ extunc manus lauandū
et thurificandum ⁊ ſacrificandū ad altare accedit
vt oſtendat quecūqꝫ in miſſa precedunt ſolēnita-
tes ⁊ laudes eſſe. de conſe. diſt. ij. panis eſt. ſꝫ tunc
deinde ad eſſentialia ſeu ſubſtantialia pagēda ac
cedit. Quarto in hoc repreſentat ꝙ legalis ponti-
fex intrans in ſancta ſanctorū carbones ferebat ⁊
ſanguinem prout tactū eſt in prohemio huius par
tis. Quinto fit hoc ad repreſentandum qd ait pro
pheta. Dixit dñs dño meo: ſede a dextris meis:
Donec ponā inimicos tuos ſcabellum pedū tuo-
rum. Sacerdos quidem chriſtū repreſentās ſedet
a dextris altaris deū patrē in hoc loco ſignantis
donec ad conſecrandū hoſtiam accedat per quaꝫ
fracta ſunt tartara: ⁊ inimici demones deuicti et
quaſi ſcabellum pedum poſiti. Miniſtri vero ſcilꝫ
diaconus ⁊ ſubdiaconus retro illū ad altare ſtan
tes qui tamē in veniendo precoſſerunt ſignantes
martyres qui in veteri teſtamento fuerūt poſt dñi
natiuitatē digne coronantur: ⁊ ad quācūqꝫ alta-
ris partē ille tranſierit: ipſum retro ſtantes ſequū-
tur: vt oſtendat impletū eſſe qd dñs admonuit di
cens. Qui mihi miniſtrat me ſequatur: ⁊ vbi ego
ſum ⁊c. Intendentes ſemper atqꝫ ſollicite in illud
ad denotandum qd fideles ꝗuis adhuc in hac vi
ta poſiti tamen eternitati chriſti ſemper intēdunt.
In quibuſdam etiam eccleſijs illo ſe vertente ad
populū ſimiliter ſe vertunt: ⁊ illo ſe conuertēte ad
altare ſimiliter ſe conuertunt. Nam xps ab orien-
te ad predicationem aliquando vero ecōuerſo dū
viueret ſe conuertit: quod deſignat verſio ad po-
pulum ⁊ econuerſio ad altare. In quo quidē imi-
tandum eſt a predicatorib9 qui ꝑ miniſtros ipſos
congrue deſignantur. Anacletus papa de conſe-
cra. diſtinct. j. epiſcopus. ſtatuit ꝙ epiſcopus deo
ſacrificans ſecum teſtes habeat diaconos qui ocu
los eius dicuntur ⁊ ſubdiaconos reliquoſqꝫ mini
ſtros qui ſacris induti veſtibus in fronte. id eſt an
te ⁊ a tergo: et preſbyter e regione id eſt a pte dex-
tra leuaqꝫ contrito corde ⁊ humiliato ſpiritu ac ꝓ-
no ſtent vultu cuſtodientes eum a malignoſis ho
minibus: conſenſum preſtantes ſacrificio. Et ſm
Lucium papam de conſecra. diſtinc. j. iubem9: eū
non deſerant: quia propter maliuolos oportet illū
habere bonū teſtimonium ab his qui foris ſunt.
Statutum eſt etiā vt celebrans miſſam habeat a
tergo vicini ſolaminis adiutorē prout dictū eſt in
prohemio huius partis. Et ideo ī quibuſdā eccle
ſijs aliqui diaconi ſtāt poſt epm quaſi orātes vt
eū ſequant vſqꝫ ad mortē ⁊ cū eo trāſeāt ad vitam
eternā. Maior tñ pars in dextera parte more al-
taris ⁊ minor ī ſiniſtra: qꝛ vtrūqꝫ petit eccl'ia ſcꝫ ⁊
tēporalē bñdictionē: ⁊ eternā vt ibi ſic trāſeamus.

Actus prelatorum debent eſſe ſubditis ad doctrinaꝫ.

per bona tēpoꝛalia vt nō amittamus eterna. Ce-
terū dicti miniſtri retro ſtantes inclinati ante fa-
cies ſuas vſq; in finē dominice oꝛationis perſeue
rant: ſignificantes illos apoſtolos qui in paſſione
domini magna tribulatione oppꝛeſſi nō audebāt
ſe erigere vt xp̄i diſcipulos ſe eſſe confiterentur.
Stabāt tñ in facie fidei: ſed poſtea eriguntur ſicut
dicetur ſub.xi. particula canonis ſuper verbo: no-
bis quoq; ſignātes etiā choꝛū ſanctoꝛū martyrū
in cōualle lachrymarū ante nouiſſimā tribulatio
nē manentiū poſtea eriguntur qꝛ illi poſtea marty
rio coꝛonati ſtāt erecti. i. ab omni tribulatione libe
rati. Adhuc ſtantes facie inclinati ſignant mulie
res que de cenaculo ad monumentū vultibus de
clinatis currebant in chꝛiſti amoꝛe ardentes. Sa
ne ſacerdos miniſter inter moꝛas puluinar molle
miſſali ſupponit: ad notandū ꝙ deuotum ⁊ molle
coꝛ qḋ facile diuinā impꝛeſſionē recipiat ſupponi
debet iugo dñi ⁊ celeſtiū pꝛeceptoꝛū. Juxta illud
ſapientis. Suſcipiat verba mea coꝛ tuū ⁊c. vt in
eo ſpiritus domini requieſcat. De hoc etiam ſub
euangelio dicetur.

¶ De kyrieleiſon. Rubrica.

TRāſlato in dexterā altaris partē epo
ſeu ſacerdote deinde qꝛ tp̄s plenitu-
dinis ⁊ annus benignitatis aduenit
ſicut pdictū fuit a pſal. Tu exurgēs
dñe miſereberis ſyon qꝛ venit tp̄s mi
ſerēdi eius: cōgrue choꝛus laudat ⁊ inuocat trini
tatē triplicādo kyrieleyſon. Jdeo aūt poſt introi-
tū dicit̄ kyrieleiſon: qꝛ ante oēm ofonē ſacerdotū
neceſſe eſt miſericoꝛdiā dñi imploꝛare. Siquidem
kyrieleiſon grece interpꝛetatur domine miſerere.
Nam kyrie ſonat domine leyſon miſerere. et inde
Chꝛiſteleiſon. id eſt chꝛiſte miſerere vel kyri chꝛi-
ſte et deus ei miſerere ſon nobis inde kyrieleiſon.
ideſt o chꝛiſte deus miſerere nobis. Unde pꝛophe
ta. Miſerere nobis: te enim expectamus. Dicitur
autem nouies pꝛimo vt oꝛdo decimus ex homini
bus reparatus nouem aſſocietur oꝛdinibus ange
loꝛum: ſecundo vt eccleſia perueniat ad ſocietatē
nouem oꝛdinum angeloꝛum: tertio contra nouē
genera peccatoꝛum. Eſt enim peccatum oꝛigi-
nale: veniale: ⁊ moꝛtale. Jtem peccatum cogita-
tionis locutionis ⁊ perpetrationis. Jtem pecca-
tum fragilitatis ſimplicitatis: ⁊ malignitatis: fra-
gilitatis per impotentiā: ſimplicitatis per ignorā
tiam: malignitatis per inuidiam. Hoc eſt pecca-
tum in patrem: peccatum in filium: peccatum in
ſpiritumſanctum: adhuc ideo dicitur ter ad patrē
kyrieleiſon: ter ad filium chꝛiſteleiſon. ⁊ ter ad ſpi
ritumſanctum kyrieleiſon. ſed ad patrem ⁊ ſpiri-
tumſanctum ſub eodem vocabulo: qꝛ pater ⁊ ſpi-
ritusſanctus ſunt eiuſdem tantum nature: ad filiū
vero ſub alio: quia filius: et ſi ſit eiuſdem nature
cum illis eſt tamen ⁊ alterius vt gemine gyga
ſubſtantie. Pꝛeterea ideo dicit ter quantū ad pa-
trem: ter quantū ad filiū: ter quantum ad ſpiritū-
ſanctum: vt notetur pater in filio: et filius in patre
et ſpiritusſanctus in vtroq;. De hoc dicetur in
quinta parte ſub tit. de pꝛima ſed in medio mutat̄
kyrie ⁊ xp̄e: vt notetur duas eſſe naturas in xp̄o.
Rurſus kyrieleiſon ter triplicatū ſignificat pꝛeces
patrū veteris teſtamēti multiplicatas ad hoc vt
gratia ſumme trinitatis per aduentū xp̄i eos con
ſociaret nouē agminibus angeloꝝ. Eſt autē ma
gna iſtoꝝ verboꝛū efficacia. Legit̄ eñ ꝙ dū beat'
Baſilius kyrieleiſon clamaſſet poꝛte ticine ſiue
Papieñ. eccleſie ſunt aperte. Rurſus cū btūs Ge
minianus kyrieleiſon clamaret quinq; reges con
uerſi dicunt̄ in fugā. vnde foꝛte ſignificat aliud ꝙ̄
dñe miſerere: qḋ tamē nos ignoꝛam'. Jn qbuſdā
eccleſijs ſtatim poſt vltimū kyrieleiſon ſubijciūt
ymas: qḋ verbum grecum ſonat latine nobis. Et
ſenſus eſt kyrieleiſon ymas. i. potentia diuina mi-
ſerere nobis: beatus Grego. inſtituit kyrieleiſon
nouies et a clero tantum publice in miſſa cantari:
quod pꝛius apud grecos ſimul a clero et populo
cantabatur. Silueſter vero papa illud de grecis
aſſumpſit.

¶ De gloꝛia in excelſis. Rubrica.

DJcto kyrieleiſon mox ſacerdos vel
pontifex ex inſtitutione Theleſphoꝛi
pape inchoat hymnū. Gloꝛia in excel
ſis deo quē angeli auditi ſunt decan-
tare ſicut legitur in euangelio Luce.
qui angeloꝛum hymnus perhibet teſtimoniū tē-
poꝛali chꝛiſti natiuitati. Sane ſacerdos pꝛimus ⁊
ſolus illum inchoando pꝛonunciat qui angelum
magni conſilij repꝛeſentat. Nam oꝛtum Saluato-
ris ſolus angelus cuius perſonam ipſe gerit pꝛi-
mo nūciauit. Unde Luce. ij. Ecce euangelizo vo-
bis gaudium magnum quod erit omni populo:
quia hodie natus eſt ⁊c. et illum inchoando ſtat
ante mediū altaris in hoc cōmemoꝛans ꝙ dū me
diū ſilentiū tenerent omnia natus eſt in medio. i.
pꝛo hominibus meſſias quē pꝛophete pꝛedixerūt
repꝛeſentans etiam ꝙ angelus chꝛiſti natiuitatē
paſtoꝛibus annuncians ſtetit in medio eoꝝ: ⁊ in
cipiens eleuat manus ꝓpter cauſas ſcriptas i ſe-
quenti titulo ad finem. Jtē incipiens vertit ſe ad
oꝛientem. Tum quia angelus ab oꝛiente venit in
bethleē: tum quia ad oꝛientem dñm adoꝛare ſole-
mus. Tertio inchoans ſtat ante medium altaris
ad notandum ꝙ chꝛiſtus fuit mediatoꝛ inter nos
et deū. x. di. qm̄. per cuius mediationē deo pacifi-
cati ſumus. choꝛus vero concinendo reſpondens
gerit perſonam multitudinis de qua in euangelio
ſequitur. Subito facta eſt cum angelo multitudo
ce. mi. lau. deū et dicē. gloꝛia in altiſſimis deo: ⁊ in
terra pax hominibus bone volun. de conſe. diſt. i.
nocte. Hymnus aūt iſte non tantum eſt angelo-
rum ſed etiam hominum congratulantium ex eo
ꝙ mulier iſta que dꝛagmam perdiderat decimam
iam lucernam accenderat: vt dꝛagmam perditam
inueniret. et paſtoꝛ dimiſſis nonagintanouem oui
bus in deſerto iam venerat: vt quereret centeſimā
ouem amiſſam. Ante natiuitatem enim xp̄i tres
erant inimiciciarum parietes. Pꝛimus inter deū
et homines. Secundus inter angelum ⁊ hominē.
Tertius inter hominem et hominem. Homo nāq;
ꝙ per inobedientiam creatoꝛem offenderat: et

Saluatoris oꝛtū ſolus angel' pmo nūciauit.

per ſuū caſum reſtaurationē angeloꝝ impediue‑rat: atq; per varios ritus ſe ab homine ſeparaue‑rat. Judeus nāq; cerimonias excolebat: gentilis ydolatriam exercebat: ſed veniens pax noſtra fe‑cit vtraq; vnum ⁊ huiuſmodi parietes deſtruxit. Abſtulit enim peccatū: ⁊ reconciliauit hominem deo: reparauit caſum recōciliauit hominē angelo deſtruxit varios ritus: ⁊ recōciliauit hominē ho‑mini. Reſtaurauit ergo ſm̄ apl'm Ephe. j. que in celis ⁊ que in terris ſunt ⁊ ob hoc illa celeſtis mili‑tie multitudo pſallebat. Gloria in excelſis deo. i. in angelis qui nūq; peccauerunt: nec diſcordiam cum deo habuerunt. Et in terra pax a chriſto fa‑cta hominibus videlicet iudeis ⁊ gentilibus bo‑ne voluntatis: qui vſq; ad chriſti natiuitatē pro‑pter peccata ſua cū deo ⁊ cum angelis diſcordiaꝫ habuerunt. Hinc etiaꝫ eſt q' angelus loquitur et congaudet paſtoribus: q2 pax eſt inter angelos et homines reformata naſcitur deus homo q2 pax eſt inter deū ⁊ hominē reſtaurata. naſcitur in pre‑ſepio bouis ⁊ aſini: q2 pax eſt inter homines ⁊ ho‑mines reparata. Per bouem iudaicus: per aſinū gentilis populus figuratur ſm̄ illud non arabis in boue ⁊ aſino: iudeo ſcilicet ⁊ gentili. xvj. q. vij. in noua. Et iterum cognouit bos poſſeſſorē ſuū: ⁊ aſinus preſepe domini ſui. ideo ergo canit hym‑nus iſte: quia quem venerantur angeli in celis homines venerantur in terris: per hoc quod dici‑tur Gloria in excelſis deo ⁊c. repreſentatur meſti‑cia antiquorum patrum ex tedio expectādi incar‑nationem domini. Eſaie. xxviij. Expectate deum ⁊c. Et ideo etiam cantatur alleluya: q2 habebant ſpem liberationis. Unde pſal. Sperauerūt et libe‑raſti eos. Jn hoc quoq; hymno notatur ſpes ec‑cleſie qua cū angelis ſperat ſe canere: vnde iā illo‑rum canticum aſſumit. Sequitur laudamus te: ſcilicet inenarrabilia opera tua predicando: q̄ ver‑ba ⁊ ſequētia a beato Hylario pictauieñ. aſſerun‑tur appoſita fuiſſe: ⁊ precedētia ſolū antiquit' di‑cebantur in miſſa. Jnnocentius tamen. iij. dixit il‑la a Theleſphoro papa addita fore. Alij v'o a Si‑macho papa. Simachus papa conſtituit tam in dominica die q̄ȝ in natalitijs martyruꝫ Gloria in excelſis ad miſſam cantare: quia ſanctos per do‑minicā reſurrectionē glorie angelorū ſociatos eſſe recolitur: cantatur etiā in feſtis apoſtolorū ⁊ con‑feſſorum in quorum honorē queclibꝫ eccl'ia dedi‑cata eſt: ⁊ generaliter in feſtis q̄ nobis celeſtē ſo‑lennitatē repreſentant. Jn diebus vero luctus ⁊ ieiunioꝝ non dicitur: preterq̄ȝ i duobus ſabbatis ſpecialib' myſterijs adornatis. Juxta illud. Cāta‑te dn̄o canticū nouū: prout dictū eſt in prohemio hui' partis. Dictus quoq; Theleſphorus papa precepit illū cantari ad miſſam nocturnā natalis dn̄i: quā ⁊ ipſe inſtituit. quidā dicūt nō eſſe cātā‑dū in miſſa niſi in hora tertia: q2 tūc ſpiritusſctūs ſup aplos deſcēdit ⁊ eos gl'ia ⁊ exaltatione reple‑uit. Jnnocentius tertius ſtatuit: vt qn̄ in dieb' ꝓ‑feſtis celebrat' in honorē btē virginis vel ſpūſſcti vel ſancte crucis: nec hymn' angelic': nec ſymbo‑lū dicat': nec etiā Te deū laudamus in laudibus matutinis. Jn aduentu vero vel in ſeptuageſima non canitur: prout ibi in ſeptima parte ⁊ ſub titu‑lo de ſeptem diebus poſt paſcha dicetur. Eps ta‑men bethlemitanus ex abuſu omni die ⁊ oī miſſa et pro defunctis Gloria in excelſis decantat pro eo q' hymnus ille Luca teſtante: primo in bethle‑mitana regione cantatus eſt.

Judaicus populus per bouē gentilis per aſinum figuratur.

¶ De ſalutatione ad populum. Rubrica.

Angelico hymno finito ſacerdos ad populum ſe voluens illum ſalutat di‑cens. dominus vobiſcum. qd̄ ſumptū eſt ex illo libro Ruth ſecūdo. Sic enī legitur booz ſalutaſſe meſſores ſuos et propheta in Paralipomenon Aſa regem ⁊ qui cum eo erant: et angelus ſalutans Gedeonem di‑xit dominus tecum. Booz quidam figuram ſalua‑toris expreſſit qui Ruth moabitem duxit vxoreꝫ. Et hec ſalutatio ſignificat ſalutationem quā xp̄s fecit apoſtolis poſt reſurrectionem: de quo i quin‑ta parte ſub titu. de prima parte dicetur. Jn omni‑bus ergo miſſe orationibus ſacerdos premittit do‑minus vobiſcum: niſi in orationib' que precedūt prophetias: vel etiam orationes ſuper populum in quadrageſima. et niſi in orationibus que imme‑diate ſequuntur poſt primam orationem: ⁊ in illis que dicuntur in paraſceue: ſed tunc miſſa non di‑citur: licet ſacerdos communicet. Cum enim per dictam ſalutationem optetur dominum eſſe cum populo qui eſt in eo per ſpiritum gratie ſeptifor‑mis: ideo eccleſia ordinauit ſepties tantū in miſſa populum ſalutari: vt iam dicetur. Jdeoq; in pre‑miſſis orationibus tantum dicitur. Premittit ta‑mē alijs exhortatio ad humiliationem per flecta‑mus genua: vel per humiliate capita veſtra deo: quia oratio que facienda eſt cum ieiunio ad mali‑gnum ſpiritum eijciendum tunc demū valet ſi cū humilitate fiat. Rurſus in diebus ieiuniorum re‑preſentat eccleſia tēpus babylonice captiuitatis. Merito ergo ſacerdos tunc populū vtpote abſen‑tem nō ſalutat nec ſe ad illum ꝯuertit: ſed abſolu‑te incipiēs. Oremus inſinuat ꝓ illo fore orandū: ⁊ q2 oratio dꝫ fieri cū effectu: mox ſubijcit' flectamus genua vel humiliate capita veſtra deo. Rep̄ſen‑tat etiā tp̄s dn̄ice paſſionis: qd̄ precipue poſt cenā cum diſcipulis factā incepit: q2 ergo tp̄e illo dn̄s diſcipulos non ſalutauit: ſed eos ad orandū plu‑ries excitauit: ideo ſacerdos tunc populū nō ſalu‑tat: ſed eis orare inſinuat. Sed ⁊ quia tp̄e illo xp̄s in oratione genua flexit ideo mox ad genua flectē‑dum inuitat: dicit autem: flectamus genua in per‑ſona vniuerſitatis oīm fideliū quaſi oīm ſindicus ſeipſum includens: ⁊ ideo loquit' in prima pſona excitans ſe et omnes ad orandū humiliter ⁊ deuo‑te: ſed mox ſubijcit leuate in perſona alterius ſcili‑cet chriſti cuius typum gerit in officio miſſe: ⁊ tūc loquitur in ſcd̄a perſona ⁊ in diſſimili cātu quaſi ipſe chriſtus dicat ſurgite: qm̄ veſtrā humilitatē et deuotionē video ⁊ tunc vice oīm loquitur ſiue orat. Quid ſignificēt collecte q̄ dicunt' poſt flecta‑mus ⁊ poſt humiliate dicet' in ſexta pte ſub quar‑ta feria in capite ieiuniorū. ¶ Alijs vero dieb'

Sacerdos quibus orationib' miſſe p̄mittit dn̄s vobiſcū et qb' nō.

eccleſia tempus exaltationis ⁊ plenitudinis que precipue fuit poſt chriſti reſurrectionem repreſentat: ⁊ tunc ſacerdos populum ſalutat: repreſentās vt premiſſum eſt ꝙ dn̄s poſt reſurrectionē diſcipulos ſalutauit. Sacerdos ergo orationibus premittit dn̄s vobiſcum: vt populū reddat attentum ꝙ mēs eius ad deū dirigatur: et ei per intentionē ſedulam cōiungat: et eſt ſenſus. dominus vobiſcū. i. in vobis maneat et vos premio vite eterne remuneret: et petitionibus veſtris effectum tribuat ſeu gratiam dei impetretis perſeuerātes in illa. Chorus vero et populus reſpōdent ⁊ cum ſpiritu tuo: qđ ſumptū eſt ex epiſtola. ij. ad Timoth. vlti. vbi dicitur dominus Ieſus chriſtus cum ſpiritu tuo: huiuſmodi etenim mutue ſalutiones notant ꝙ ſacerdotis ⁊ populi vnus dꝫ eſſe affectus: et eſt ſenſus tu pro nobis facturus es preces ad dominū: et quia dominus deus preces illas tantū approbat ⁊ exaudit que ex bono corde procedūt oram⁹: et nos ſimuliter pro te: vt ille ſine quo nullū eſt bonum ſit cū ſpiritu tuo: vt qui tecū eſt in ore ſit ⁊ in corde ⁊ i te maneat: ⁊ ſm̄ hoc ceſſat heſitatio querentium quare populus reſpondet et cum ſpiritu tuo cū ſacerdos dicēdo dn̄s vobiſcum optauerit dominum eſſe cū illis nō ſolū in ſpiritu: verūetiaꝫ in corpore: nā ⁊ idipſum populus per hoc reſponſionē optat vt premiſſum eſt. Poteſt etiam dici ꝙ hac reſponſione populus ſe refert ſolū ad actionē immolationis ad quā ſacerdos procedit in qua ꝑ ſpiritum totaliter eleuatus ⁊ ab omni terrenitate prorſus abſtractus eſſe dꝫ. poſtq̄ꝫ vero chorus rñdit ipſe ſe ad altare reuoluit ſcꝫ ad oriētem: vt dicetur in prohemio quinte partis et quaſi parū de ſua bonitate confidens vniuerſalem ad ſe colligit eccleſiā dicens quaſi omniū ſindicus orem⁹. q. d. orate omnes ſimul mecū vt qđ poſtulamus citius impetremus: quoniā impoſſibile eſt multitudinē nō exaudiri: et ſic orationē dicit dicendo ergo oremus hortatur alios ad orandū: qꝛ ⁊ ipſe chriſtus monuit diſcipulos orare dicens: orate ne intretis in tentationē: ⁊ poſtea orat: qꝛ poſtea chriſt⁹ orauit: ipſe eñi fecit et docuit ꝙ autē dicit oremus ab antiquis habem⁹ qui premiſſo oremus ſubiungebant cōiter orationē. dicit aūt oremus ſtans ante mediū altaris ꝓpter rōnes poſitas i principio precedentis tituli: oratio aūt quā dicit ſignificat indulgentiā quā dn̄s repromiſit ⁊ deinde trāſit ad dexterā partē altaris: vt dicet ſub tit. ſe. Oratione finita chorus reſpondet amen qđ eſt hebraicū verbū. q. d. fiat nobis ſicut oraſti: ſeu feliciter acta ſit oratio tua: ⁊ eſt ſumptū amē ex Apoc. x. Ambroſius exponit amē. i. verū eſt qđ ſermo ſonat affectus ſentiat: de cōſe. diſt. ij. reuera in fi. xxxviij. diſt. ſedulo. iiij. q. v. ⁊ hoc nomē q̄nq꞉ ponit ꝓ vere. vt ibi: amen amen dico vo. extra de iureiu. et ſi xp̄s ꝓiout ſub ti. de oratione dicet. Et no. ꝙ premiſſa ſalutatio. ſ. dn̄s vobiſcum ad minores ⁊ imperfectiores ⁊ ſimplices pertinet ſacerdotes: epiſcopus vel eius ſuperior qui perfect⁹ eſſe dꝫ ⁊ expreſſam xp̄i ſimilitudinē gerit vt ſe vicariū xp̄i oſtēdit oraturus prima vice vtitur verbo dn̄i dicētis Io. xx. Pax vobis que fuit prima vox dn̄i ad diſcipulos q̄n eis poſt reſurrectionē apparuit quaſi dicat in preſenti detur vobis pax pectoris: et in futuro pax eternitatis. De vtraq꞉ Io. xiiij. Pacem relinquo vobis: pacē meā do vobis. Hoc etiā verbo vſus eſt diſpenſator Ioſeph ad fratres eius. Poſtea vero ad inſtar ceterorum ſacerdotum dicit dominus vobiſcum: vt ſe eſſe vnuꝫ ex ipſis oſtendat. xcv. diſt. olim. ⁊ ca. ſeq. in fi. Et eſt aduertendū ꝙ tunc demum pax vobis dicitur quando gloria in excelſis cantatur: ⁊ hoc ideo vt reſpondeat ei qđ ibi dicit: et in terra pax hominib⁹ bone voluntatis ⁊c. Preterea hec ſalutatio a chriſto tempore gaudij et letitie ſcilicet reſurrectionis ad diſcipulos facta illi cantico letitie correſpondere debet. Sunt etiā qui dicunt ꝙ pontifex ſolēniter celebrans in dieb⁹ quibus gloria in excelſis dicitur repreſentat chriſtuꝫ poſt reſurrectionē ſeu reſurrectionis gaudiū quo tēpore ſepe chriſtus dicta ſalutatione ad diſcipulos vſus eſt: ideoq꞉ chriſtū imitando premiſſis diebus. h. d. In miſſis vero quas alijs diebus vel tēporibus dicit vel etiā que ab inferioribus dicunt chriſti paſſio figuratur: ⁊ planct⁹ atq꞉ afflictio cōformatur. Et ideo in illis pax vobis non dicit: ne gaudium cum dolore miſceatur. Poteſt etiā dici ꝙ per chriſtum facta eſt pax inter deū ⁊ hominem et inter angelos ⁊ homines: qđ manifeſtauit angelus quando in chriſti natiuitate cantauit. Gloria in excelſis deo: et in terra pax hominib⁹. Pacē vero inter deum et homines manifeſtauit xp̄s q̄n poſt reſurrectionē dixit apoſtolis pax vobis. hec repreſentatur in miſſa. Primū per quēlibet ſacerdotem qui poteſt cantare. Gloria in excelſis: angelū repreſentās. Secūdum per epiſcopū qui ſolus dixit pax vobis repreſentans chriſtum qui in perſona eccleſie dicit apoſtolis: pax vobis: vtrūq꞉ aūt epiſcopus dixit ſolenniter celebrans: quia vtrūq꞉ ſcꝫ chriſtum ⁊ angelum repreſentat. Ipſe eñi ſpecialior eſt xp̄i vicarius q̄ ſimplex ſacerdos: ideoq꞉ cum omittit officium angeli ſcilicet temporib⁹ quibus cātica letitie ſubticētur. ſ. Te deū laudamus et Gloria in excelſis omittit: ſimiliter ad hoc officium chriſti non dicēs pax vobis: ſed dominus vobiſcuꝫ ſicut ſimplex ſacerdos. Non eñi per ep̄m q̄ repreſentat xp̄m ⁊ angelū vna pax ſine altera nūciatur. Idem etiā eſt in Ite miſſa eſt. qđ non dicit niſi Gloria in excelſis dicatur. Sane diaconus nō dicit dn̄s vobiſcū per horas eo ꝙ non ita gerit typum xp̄i qui per Booz hac ſalutatione vſus eſt ſicut ſacerdos qui in ea perſona xp̄i vtit legēs tamē euangelium hoc dicit: quia tunc vtitur officio predicatoris ⁊ ꝓnunciat doctrinā ab ipſo xp̄o immediate prolatā: et etiā cereū paſchale benedicēs quia tunc xp̄i reſurrectionē repreſentat. Sunt tamen quidā qui dicūt ꝙ in diuinis officijs que dicere tenentur licite poſſunt hoc dicere cū prohibitum nō legatur quib⁹ generalis vſus eccleſie contradicit vt ſe inferiores ſacerdotibus cognoſcant. Notandum autem eſt ꝙ ſeptem vicibus populus ſalutatur in miſſa quatenus excluſis ſeptē vitijs capitalibus ſuſcipiat gratiam ſeptiformē. Myſte

Salutationes ſacerdotis ad chorū ⁊ populum ⁊ chori ſiue ppli reſponſiones ſeu ſalutationes qđ deſignant.

Epiſcopus eſt ſpālior xp̄i vicarius q̄ ſimplex ſacerdos.

rium miſſe ad ſeptem dona ſpiritusſancti refertur. Primo in ipſo miſſe exordio ante collectã. Secundo ante euangeliũ. Tertio poſt euangeliũ ſiue dicto ſymbolo ſcʒ ante offertoriũ. Quarto ante prefationẽ cũ dicit ſacerdos. Per om̃ia ſecula ſeculoꝝ: cõſequẽter dñs vobiſcũ. Quinto ante pacis oſculum cũ dicit. Pax domini ſit ſemꝑ vobiſcũ. Sexto ante primã communionem. Septimo finito finali poſt cõmunionẽ vel orationẽ. In prima ſalutatione ſpiritus ſapientie intelligitur: q2 ſapientia intrauit in hũc mũdũ, vt ſaluaret nos. In ſcḋa ſpirit⁹ intellectus: ideo enim predicauit vt doceret nos. In tertia ſpiritus cõſilij: hoc em̃ ſecreto dei concilio ſe paſſioni obtulit vt redimeret nos. In quarta ſpiritus fortitudinis: q2 pendens in cruce diabolum expugnauit vt redimeret nos. In quinta ſpiritus ſcientie: quia reſurgẽs diſcipulos ſalutauit: et eis ſenſum aperuit: vt erudirent nos. In ſexta ſpiritus pietatis: q2 ſola pietate humanã naturaʒ ſuꝑ aſtra leuauit vt exaltaret nos. In ſeptima ſpiritus timoris: q2 angeli tremebũt cũ venerit ad iudiciũ vt glorificet nos. Ceterum in qualibet ſalutatione mutatur officiũ miſſe ⁊ de vno officio ad aliud tranſitur: quare merito ſalutatio premittit: cũ em̃ ad operarios nouiter ingredimur eos ſalutare ſolemus: ⁊ ſm̃ hoc octo officia ſunt in miſſa: Rurſuʒ ſalutatur etiã in octauo vt quidã volũt: ſcʒ poſt offertoriũ ante ſecretellã: nam voluens ſe ad populũ dicturus orate fratres ⁊c. debet dicere ſub ſilẽtio. Dñs vobiſcũ. Verũ licet eis quos ſalutamus faciẽ regulariter repreſentemus tñ ſ quiq3 dũtaxat ex premiſſis ſalutationibus ſacerdos ad populum ſe cõuertit: nam in illa ſalutatione q̃ fit ante euangeliũ ſe nõ cõuertit: q2 iam intentus eſt ad verba dei annũcianda: nec etiã in illa q̃ fit ante prefationẽ: q2 iam intẽtus eſt ad ſacrificiũ altaris tractandũ: nec etiam in illa que fit ante pacis oſculum: q2 iam tenet corpus xp̄i in manib⁹ et habet cor ſurſum ad deũ. et om̃no intẽtus eſt ad reuerenter illud tractandũ. Nemo em̃ mittẽs manum ad aratrũ ⁊ reſpiciẽs retro aptus eſt regno dei: extra de voto. magne. ¶ Ceterum quina ad populũ cum dominus vobiſcuʒ facta conuerſio ſignificat quinq3 apparitiones: quas chriſtus fecit diſcipulis ſuis in die reſurrectionis. Prima fuit marie magdalene. Joã. xx. ⁊ Math. vlti. Secũda eideʒ et alijs mulieribus redeũtibus de ſepulchro quando dixit eis. Auete Matthei vltimo. Tertia Petro. Quarta duobus diſcipulis eũtibus i emaus. Quinta in domo decem diſcipulis abſente Thoma. Joã. xx. Sed quia altera illarũ manifeſta nõ fuit: qñ videlicet primo apparuit magdalene vel ſm̃ alios quando apparuit Petro: quia neſcit qñ aut vbi ideo ſacerdos ante ſecretellam dicturus. Orate fratres predicit ſub ſilentio. Dñs vobiſcũ: ſed patenter dicit orate ⁊c. q2 patẽter dicit apl̄s. Orate ne intretis in tentationẽ. Fuerũt etiã ⁊ alie apparitiones de quibus nl̄ ad preſens. ¶ Nõ eſt etiã omittendũ q̄ ſacerdos ſemper voluit ſe ad populum ad dexterã ⁊ per eãdẽ ſe ad altare reuoluit quaſi ipſo facto dicens. Dextera dñi fecit virtutẽ dex. do. ex. m. dex. do. ſe. vir. Secũdo ad deſignandum q̄ in ſepulchro dominico angelus a dextris ſedebat. Tertio vt per hoc ſacerdos innuat ſe rectam ⁊ obtentam habere intentionẽ pro ſe ⁊ ꝓ populo ad celeſtem patriam que per dexteram ſignificatur. Iuxta illud in canticis. Dextera eius amplexabitur me. Quarto quia verſus ſalutãdo populum et conuerſus dicendo. Oremus hortatur tam ſe q̃ʒ populum ad orãdum ⁊ oratio debet fieri pro eternis que per dexteram ſignificantur: vñ chriſtus ſedere dr̄ ad dexterã patris merito a parte dextera fit vterq3: gerit quippe ſacerdos typum chriſti qui perfectus eſt in ſalutationibus ⁊ orationibus q̃ ad dexteram fiunt. Verũtamẽ poſtq̃ʒ dicit. Orate pro me fratres ⁊c. ſe reuoluit ad ſiniſtrã. Iuxta illud pſalmi. Circuiui ⁊ immolaui in tabernaculo eius ho. vo. ⁊c. preparans ſe ad immolandum quẽdam circuitum facit: ſe igitur conuertit tunc ad ſiniſtram que imperfectior ⁊ infirmior eſt ad notandum imperfectionem cuiuſlibet ſacerdotis preter xp̄m. Hinc eſt q̄ premiſſa verba dicẽdo obſecrat tanq̃ʒ imperfectus ⁊ peccator ⁊ indulgẽs aliorũ auxilium impendi ſibi ab alijs ſiue beneficiũ orationis. Secundo quoq3 reuoluitur: tunc a ſiniſtra et per hoc ſignificat triſtitiam de paſſione chriſti ad quam preſentandam ſtatim intendit: triſtitia em̃ recte per ſiniſtrã ſignificatur. Iuxta illud apoſtoli. A dextris ⁊ a ſiniſtris per gloriã ⁊ ignobilitatẽ per infamiam ⁊ bonam famã. Debẽt etiaʒ fieri ille volutiones ⁊ reuolutiones ante mediũ altaris. Iuxta illud. In medio eccleſie aperuit os ſuum ⁊c. In quo et illud cõmemoratur q̄ redemptor noſter iuxta ſalomonẽ corpus ſuũ media charitate conſtrauit propter filias hieruſalem: et attẽdite q2 quidam dicto Dñs vobiſcum ad altare reuoluti dicunt Oremus ſtãtes ante medium altaris: per hoc inſinuantes ſe in loco manifeſto ⁊ populo conuenienti orare ſcilʒ ante medium altaris: quodq3 populus debet de medio cordis oratiões ad deum effundere. ¶ Alij ꝟo ad dextrum cornu altaris vbi orationem proferre debent dicunt oremus. vt ſic inter inſinuationem ⁊ orationem nullũ actum alium interponant: et vt ibi precedat orandi inſinuatio vbi mox ſubſequi ipſa oratio et orãtis populi eſſe debet intentio.

Quina ſacerdotis ad ppl̄ʒ cũ dñs vobiſcũ facta ↄuerſio q̃d ſignificat

Triſtitia per ſiniſtrã ſignificat

¶ De oratione ſeu collecta. Rubrica.

Salutatione premiſſa ſubijcitur orationes: quia enim omnis noſtra oratio a deo inchoata circulariter in ipſm terminari debet ideo miſſe officiũ incipit ab oratione ⁊ terminatur in gratiarum actione. Unde videndum eſt quis dʒ orationes dicere. Qualiter et pro quibus ſit orandũ. Quid ſit oratio et quãdo et vbi: et verſus quam partem orationes dicende ſint. De mutatione ſacerdotis ab vna parte altaris ad alteram. Unde orationes dicantur: et vnde originem habuerunt. Qualiter verba eorum intelligantur. Qualiter orationes terminentur. Quare vocantur collecte. Que et quot orationes dicende ſunt et de inuen-

toribus earum. Quomodo pontifex vel ſacerdos illas dicens ſtare debet. ¶ Circa primum notandum eſt ꝙ ea quibus populus immediate ordinatur ad deum ſacerdotes tantum dicuntur q̄ ſunt mediatores inter deum et populum: quorum quedam dicuntur publice ſpectantia ad totum populum: in cuius perſona ipſe ſolus ea deo proponit ſicut ſunt orationes: ⁊ gratiarum actiones: quedā priuatim que ad officium eius tantum ſpectant vt conſecrationes ⁊ huiuſmodi orationes quas ipſe pro populo facit non tamen in perſona ppli orās: et in omnibus premittit dominus vobiſcum: vt mens populi deo coniungatur: quia populus in his que ad deum pertinent ſacerdotem ducē habet: idō in fine cuiuſlibet ſue orationis populus cōſentit reſpondens amen: vt iam dicetur: ꝓpter qđ et omnis oratio alte terminatur: etiam ſi priuatim fiat. ¶ Sane orandum eſt breuibus verbis non in multiloquio: vt iam dicetur. xij. diſt. oīa. xliij. diſ. ſi rector. prope fi. vnde greci parum et frequenter orant: ſed in lachrymis et in puritate cordis non in voce clamoſa: ſed in mentis intētione: ⁊ lachrymarum compunctione: ſic in conſpectu diuine maieſtatis ⁊ angelorum oportet nos eſſe: vt mēs noſtra voci concordet. iuxta pſal. Exaudiuit dominus vocem fletus mei. Et iterum. Sacrificiū deo ſpiritus contribulatus ⁊c. Debet etiam oratio eſſe deuota nam omnium creatori cum deuotione eſt ſupplicandū. Dum autem ſacerdos alte dicit orationem: alij non debent verbis orare: ſed illā orationem attendere: et ad eam reſpōdēre amē. Pro quibus ſit orandum dicetur in ſexta parte ſub tit. de paraſceue. Quid ſit oratio ⁊ qua ora et vbi hore canonice dicende ſunt: et verſus quam partem orandum eſt dicetur in prohemio quinte partis. quid ſignificet oratio que dicitur ante epiſtolā dicetur ſub titulo de ſeſſione epiſcopi. Sane ſacerdos dum orat ad dextram conſiſtit altaris: iuxta illud Exod. xxx. Deprecabitur aaron ſuper cornu altaris: et placabit ſuper eum in generationibus ſuis: in hoc illud ſignās qđ fuerat prophetatum. Deus ab auſtro veniet. chriſtus enim iudeos docuit ad quos a patre miſſus fuit: quia dextra iudeos gentiles ſiniſtra figurat: ⁊ quoniam letitia per dextram triſtitia vero per ſiniſtram deſignaꝛ: idcirco ad dextram partem altaris primum acceſſit: vt gaudiū dominice natiuitatis oſtendat: deinde dicturus euangelium ad ſiniſtram conuertitur vt triſtitiam paſſionis inſinuet: ſed iterū redit ad dextrā vt gaudiū reſurrectionis annūciet. de hoc aliter dicetur ſub titulo de mutatione ſacerdotis. Romanus ꝓo pontifex oraturus ad ſedē poſt altare vel alius eps ad lat⁹ altaris aſcēdit. ⁊ ſtās collectā ꝓnūciat quā in libro legit apto. ⁊ deinde ſedet: qꝛ ſicut euangeliſta teſtaꝛ: venit Jeſus in nazareth vbi nutrit⁹ fuerat ⁊ intrauit ſm̄ conſuetudinem diei ſabbati in ſynagogam ⁊ ſurrexit legere ⁊ traditus eſt ei liber Eſa. prophete quē vt aperuit inuenit locū vbi ſcriptū erat. Spūs dn̄i ſuper me ꝓpter qđ vnxit me: ⁊ cū plicuiſſet librū reddidit miniſtro ⁊ ſedit. Rurſus pōtifex ad latus altaris vſqꝫ ad dictū offertoriū moraꝛ vt dictū eſt ſub tit. qualiter eps vel ſacerdos. Sequiꝛ videre vnde oratio dicaꝛ: ⁊ vn̄ orōnes originem habuerūt. Et quidē dicitꝛ oratio ab orādo eo ꝙ per eā a populo bona corporis ⁊ anime orādo petunꝛ: lꝫ em̄ dn̄s ſciat quib⁹ egemus: orare tn̄ debemus prout dicetꝛ ſub oratione dn̄ica: orat enim ſacerdos pro bonis vt aſſint: ⁊ pro malis vt abſint. Deſignanꝛ aūt oratiōes in apoc. per fumū aromatū qui aſcēdit in cōſpectu dn̄i de manu angeli. Xp̄s em̄ ver⁹ homo ꝓpter nos paſſioni deditus: cuius illa vox eſt holocauſta etiā pro delicto nō poſtulaſti tunc dixi ecce venio ſemper pro nobis orabat: quia ſm̄ apoſtolū. Exauditus eſt in omnibus pro ſua reuerentia. Qualiter verba orationum intelligenda ſint videamus. Et quidem ꝙ in quibuſdā codicibus cōtinetur proſit huic vel illi ſancto talis oratio ad gloriā ⁊ honorē ſic intelligi debet ꝙ ad hoc ꝓſit vt ille magis ⁊ magis ī fidelib⁹ glorificeꝛ: aut etiā honoreꝛ in terris. extra de cele miſſe. cū marthe. prope fi. Cū em̄ ipſi ſint perfecte beati omnia eis ī celis ad votū ſuccedūt: vnde nō egēt noſtris orationibus immo iniuriā facit martyri qui orat ꝓ martyre licet pleriqꝫ reputēt nō indignū ſanctorū gloriā poſſe vſqꝫ in diem iudicij augmentari. ⁊ ideo eccleſiā interim rite pro poſſe augmētationē glorificationis eorū optare. Quod aūt poſt finē orationis ſubiūgitur per dn̄m noſtrū ieſum chriſtū illud ſignificat quod ipſe in euāgelio dicit. Quicquid petieritis patrē meū in nomine meo fiet vobis. Orat em̄ ſacerdos ad deū patrē vt per filium ſuū qui dn̄s noſter eſt equaliter ſicut pr̄ orō perficiaꝛ. Hinc em̄ eſt ꝙ oīs oratio generaliter ad patrē dirigiꝛ ⁊ terminaꝛ in nomine filij. Non em̄ per aliā viā ad eterna dei beneficia poſſunt decurrere q̄ꝫ per eū qui eſt mediator dei ⁊ hominū hō chriſtus ieſus. x. di. qm̄. ſicut per mediantē criſtallum mittitur ignis in eſcā ſuperpoſitā ſole lōginquo. Et ſumptū eſt hoc de epiſtola ad romanos vbi dicitur. Glorientur in deo per dn̄m nr̄m ieſum. Nemo em̄ vadit ad patrē niſi per me. Et ipſe alibi dicit. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. ¶ Et nota ꝙ ieſus eſt propriū nomen: ꝓut dictū eſt in ꝓhemio ſecūde partis. Qđ vero ſequiꝛ. Qui tecū viuit ⁊ regnat in vnitate ſpūſſancti ⁊c. ita pōt intelligi in vnitate ſpiritusſancti: hoc eſt vna cū ſpūſancto: nam pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus ſunt vnus. Uel in vnitate ſpiritusſancti: hoc eſt in ſpiritu ſancto. qui eſt vnitas patris ⁊ filij: ⁊ amor ⁊ connexio vtriuſqꝫ. Poſſunt etiam ſic exponi premiſſa verba per dominum noſtrum ⁊c. vt ſit ſenſus. O pater exaudi per filium tuū qui hoc vult ⁊ poteſt. vult qꝛ viuit: poteſt qꝛ regnat: viuit inquam ⁊ regnat tecum in vnitate ſpiritusſancti nō quidem viuit et regnat vt tyrannus ſpiritu iniquitatis: ſed viuit et regnat deus ſpū benignitatis. Quod vero ſequitur. Per omnia ſecula ſeculorū: vel cōſecutiue vel antiphonomaſice intelligi poteſt. Conſecutiue ſicut generationes generationum quaſi dicat: per omnia ſecula ſeculorum ſibi inuicem ſuccedentium: dicuntur enim ſe

Oratio dꝫ eſſe breuis iuxta illud. orātes nolite multū loqui

Orationū ꝟba qualiter intelligēda ſunt.

cula quia ſequūtur:nā in alijs deſcēdētibus alia
ſequūtur. Anthonomaſice ſicut cantica canticoꝝ
et eſt ſenſus: ſicut ante omnia ſecula filius cū pa-
tre in vnitate ſpiritusſancti in deitate vixit et fuit:
ita et in preſenti ſeculo et in futuro: vbi iuſti cum
ſanctis angelis permanebūt: ⁊ iniuſti cū diabolis
cruciabuntur credatur equaliter viuere cū patre ⁊
ſpiritusſancto et nullo fine concludi. Sequit̄ amē.
quod verbū optātis vel affirmantis oſtendit affe-
ctum: vel conſenſum vt premiſſum eſt: populus ei
aſſentiens voci ſacerdotis qui dixit: per omnia ſe-
cula ſeculorum: aſſentit ꝙ ſeculum per eum crea-
tum eſt. Unde in fine pſalmorum vbi nos dicim⁹
fiat: fiat: hebreus dicit amē amē. Et xp̄s in euan-
gelio ſepe dicit amen amen. i. verum dico vobis.
Reſpicit ergo ad formam orationis: vt qđ oratur
optetur: vel ad modum concluſionis: vt quod cō-
cluditur affirmetur. ꝟbi gratia. cū ſacerdos orās
dicit. Da nobis q̄s dn̄e ſalutem mentis ⁊ corpo-
ris: populus reſpondet amē. i. fiat: ⁊ cum ſacerdos
concludit: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpi-
ritusſancti deus per omnia ſecula ſeculorum: po-
pulus affirmando reſpondet amen. i. verū eſt vel
amen interpretatur veritas: vt in Apo. hoc dicit
amen teſtis fidelis. de hoc dictum eſt in preceden-
ti tractatu. ¶ Circa terminationē collectarū no- *De terminatione collectarum.*
tandū eſt ꝙ in eis quādoq̄ dirigitur ſermo ad pa-
trem: quādoq̄ ad totam trinitatem. Si ſermo ad
ſolum patrē dirigitur non habita mentione de fi-
lio: neq̄ de ſpiritusſancto: tunc dicetur in fine. Per
dominum noſtrum ieſum xp̄m filium tuū qui te-
cum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpūſſancti deus per
oīa ſecula ſeculoꝝ: ſiue per eūdē ⁊ eiuſdē vt ī illa
oratione. Protector in te ſperantiū ⁊c. Si ꝟo fiat
mentio de filio: vel de ſpūſancto refert an ante fi-
nalem partē orationis an in fine ipſius fiat men-
tio de filio. Si vero dirigatur ad patrē habita mē-
tione de filio ante finē tunc dr̄ in fine per eūdē do-
minū noſtrū ⁊c. vt in illa oratione. Deus q̄ de bea-
te marie virginis ⁊c. Si in fine tunc ſubijcit̄ imme-
diate qui tecū: ſiue per eūdē ⁊ eiuſdē: vt in illa col-
lecta ſancti Stephani. Omīpotēs ſempiterne de⁹
qui primitias martyrū. Et in illa. Deus qui ſalu-
tis eterne vel dn̄m noſtrum ieſum xp̄m: ſiue per vt
in illa collecta. Deus qui nos redēptione: que dici-
tur in vigilia natalis. ⁊ in illa. Illumina queſum⁹.
que dr̄ in epyphania. vel ieſus xp̄s dn̄s noſter vt
in illa. Deus qui ad eternā. que dr̄ feria tertia poſt
paſcha: ⁊ in ſecreta illa. Ipſi tibi. que dicit̄ in cena
dn̄i. Si vero in oratione que ad patrē dirigitur fit
mentio de ſpiritusſancto. dicitur in fine. Per dn̄m
noſtrum: ſed tunc dicitur ibi in vnitate ſpūſſancti
deus. vt in illa. Deus qui corda fidelium ⁊ in illa.
Aſſit nobis queſumus virtus ſpūſſancti ⁊c. Qđ
ſi fiat ibi mētio primo de ſpiritusſancto ⁊ poſtea de
filio: tunc ſubijcitur in fine immediate qui tecum:
vt in illa oratione. Mētes noſtras queſum⁹ dn̄e
paraclytus: ⁊ in illa. Ure igne ⁊c. ¶ Ruſus quā-
do ad patrem dirigimus ſermonem orādo vt ipſe
det nobis ſpiritum viuificandi vel huiuſmodi
tunc dicitur. per dominū: ſiue per eūdem vel eiuſ-
dem: vt in illa oratione que dicitur in benedictio-
ne cinerum. Deus qui humiliatione ⁊c. ⁊ in illa q̄
dicitur in benedictione fontis. Omnipotens ſem-
piterne deus reſpice ⁊c. ſi autem ſermo ad filiū di-
rigatur: vt in illa oratione. Excita domine poten-
tiam tuam: ⁊ veni: ⁊ ſimiliter in alijs collectis de
aduentu domini: ⁊ in illa. Deus qui virginalem
aulam: tunc dicitur in fine qui viuis ⁊ regnas cū
deo patre in vnitate ſpūſſancti deus ⁊c. Et ſi fiat
ibi mentio de patre. tunc dicitur qui cum deo pa-
tre ⁊c. vt in illa oratione canonis. Dn̄e ieſu chriſte
fili dei ⁊c. Si ꝟo ſermo dirigitur ad ſpiritūſanctū
dicūt quidā ꝙ tunc dicitur in fine. qui cum patre
⁊ filio viuit ⁊ regnat deus ⁊c. Ueruntamen omnis
oratio dirigitur ad patrem vel ad filium: ⁊ nulla
ad ſpiritūſanctū: q2 ſpūſſctūs eſt donū et a dono
nō petitur donū: ſed potius a largitore doni. Pe-
titur ergo a patre ⁊ filio ⁊ ad eos ſermo dirigit̄ tā-
q̄ ad donatorem: ⁊ nō a ſpiritusſctō qui eſt donū:
⁊ pariter ab vtroq̄ procedit. Si autem ad totam
trinitatē ſermo dirigitur: tunc dicitur in fine per
dn̄m ſiue per eundem ⁊ eiuſdem vt in illa oratio-
ne canonis. Suſcipe ſancta trinitas: ⁊ in illa que
dicitur in fine miſſe. Placeat tibi ſancta trinitas
in quibus dicitur per chriſtum dn̄m: quod ſucce-
dit in orationibus in locū per dn̄m noſtrum: cau-
ſa breuitatis. Ideoq̄ in oratione que ad deum pa-
trem dirigitur de eo mentio fiat vt in illa. Omni-
potens ſempiterne deus qui dediſti famulis tuis
tunc dicunt quidam: qui viuis ⁊ regnas de⁹ per
omnia ſecula ſeculorū. Alij vero intelligentes ꝙ
oratio ipſa ad deum filiū dirigatur: dicūt tūc: qui
viuis ⁊ regnas in vnitate ſpiritusſancti deus per
omnia ſecula ſeculoꝝ: ⁊ in illa oratione. Fideliuz
deus omniū cōditor: tota nāq̄ trinitas cōditor: ⁊
redēptor eſt: licet xp̄s proprie ſit redēptor. Poteſt *Oro q̄ ad trinitatē dirigitur ſine aliq̄ pſonarū diſtīctione cōcluditur.*
etiā dici ꝙ oratio que ad trinitatem dirigitur cō-
cluditur ſine aliqua perſonarū diſtinctiōe ſic qui
vi. ⁊ reg. deus per omnia ſecula ſeculorū. Uel cō-
uertat orans ſermonem ad ſe vel ad populum di-
cens ꝙ ipſa preſtare dignet̄ ⁊ ſic etiā concluditur
in orationibus benedictionalibus. Sanē oratio-
ne in qua ſermo dirigitur ad caput eccleſie ſic vi-
detur debere dici: qui viuis ⁊ regnas: cū xp̄s ſit ca-
put eccleſie. extra de ſa. vnc. c. j. ſed nō eſt ita. To-
ta nāq̄ trinitas eſt caput eccleſie. ideoq̄ dici de-
bet per dn̄m noſtrū. In exorciſmis vero ad expel-
lendū demonē aliter dicit̄: qm̄ in aque benedictio-
ne dicit̄ per eū qui vēturus eſt iudicare viuos et
mortuos ⁊ ſeculū per ignē. Siīr ⁊ in cathechiſmis
dicit̄ qui vēturus eſt ⁊c. q̄ctio eīn diabol⁹ audit
xp̄m eſſe venturū iudicare ſeculū per ignē: fugit
timens iudiciū ignis: q2 ſcit ſe poſt diē iudicij eter-
no igne premēdū. Eadē queq̄ ratione dicit ma-
giſter Gilbertus ꝙ orationes in exequijs mortuo-
rū debēt ſimili modo finiri: cōmunis tn̄ vſus eccle-
ſie tz vt dicat̄. Per dn̄m noſtrū ⁊c. in illa tn̄ oſone
Fideliū de⁹ oīm ꝯditor: dz dici q̄ viuis ⁊ regnas
⁊c. vt ꝓmiſſuz eſt. Et aduerte ꝙ oſones ī laudib⁹
ī miſſa: ⁊ in veſperis: ſub eodē ⁊ ſolēniori tono di-
cunt̄ ꝓ eo ꝙ ille hore ſolēnius ⁊ feſtiu⁹ in eccl̄ia
dicunt̄: in

dicunt i alijs pro horis z officijs alit̃ ton⁹ min⁹ ſo
lẽnis ſeruatur tñ q̃ minus ſolẽniter dicunt: tum
q̃ ille ad aliũ referri poſſunt ſignatũ. Omnib⁹ au
tem orationib⁹ preterq̃ exorciſmis premittit ore=
mus nõ tñ ſemper dñs vobiſcũ: vt dictũ eſt in pre=
cedẽti. ¶ Sequit videre quare orationes que cir=
ca principiũ miſſe dicunt collecte vocant. Et qui=
dem ideo ſacerdos qui fungit legatione ad deum
pro populo in eis petitiones oĩm in vnũ colligit
z cõcludit vt eas ad dñz ferat: ꝓpterea tñ dicunt col
lecte que ſup collectũ pplm dicunt: puta in ꝓceſ=
ſionib⁹ vel dũ colligit popul⁹ ad ſtationẽ faciẽdã:
vt de vna eccl'ia ꝓcedant ad altare. lix. diſt. qm̃. de
cõſe. diſt. v. cõuenit. In vrbe nãq̃ quelibet eccl'ia
ſtationalis habet aliquã eccleſiã ſibi vicinã i qua
colligit popul⁹ die ſtationis z ibi dicit collecta ſu=
per populũ collectũ: z inde oẽs ſimul ad eccleſiaz
in qua fit ſtatio accedũt. Unde in cõcilio agathen
de conſe. di. v. cõuenit. in fi. dicit q̃ plebs collecta
oratione ad veſperã dimittat ab ep̃o cum benedi
ctione z eſt ſumptũ hoc nomẽ de leuitico vbi ſce=
nophegia que eſt vltimũ feſtorũ legaliũ collecta
vocat: pro eo q̃ in fructuũ collectione fiebat: z fi=
gurabat futurã operũ noſtrorũ collectionẽ cũ di=
cetur. Ecce homo: z oĩa opera ei⁹ cũ eo. ¶ Ora=
tionũ varij fuerũt doctores: quarũ numer⁹ z va=
rietas intantũ excreſcebat: q̃ octauũ affricanũ cõ
ciliũ cõſtituit vt nulle preces vel oratiões vel miſ
ſe vel prefationes vel cõmendationes vel manuũ
impoſitiones dicant niſi in cõcilio fuerint appro=
bate. Et Gelaſi⁹ papa tam a ſe q̃ ab alijs appo
ſitas preces dicit ordinaſſe beat⁹ Grego. ſeclufis
his que nimia vel incõgrua videbantur rationa=
bilia coadunauit: congrua multa nihilomin⁹ per
ſe neceſſaria ſuperaddẽs. Ceterũ quidã modũ et
ordinẽ excedẽtes intantũ orationes multiplicant
vt auditorib⁹ tantũ tediũ generẽt z faſtidiũ qua=
ſi deus z homo verborũ multitudine flecti poſſit:
vt premiſſum eſt. de cõſe. diſtin. v. nõ mediocriter
cum ecõtra Eſayas dicat. Cum multiplicaueri=
tis orationes veſtras nõ exaudiã. z dñs in euãge
lio dicat. Cum oratis nolite multũ loqui ſicut eth
nici faciunt. Putant enim in multiloquio exaudi
ri. Unde cum ei dixiſſent apoſtoli. Domine doce
nos orare: cõpendioſam eos orationẽ docuit. Pa
ter noſter zc. Huiuſmodi ergo orationis formam
ſequentes ſacerdotes in miſſa ſeptenariũ oratio=
nis numerũ nõ excedũt. Nam Chriſtus ſeptẽ pe=
titionibus omnia corpori z anime neceſſaria com
prehendit in illa prout ſub eo dicetur: quia vero
numero deus gaudet impari: quidã obſeruãt vt
impares dicant in miſſa orationes: videlicet vel
vnam tantũ: ſicut vna epiſtola: vel vnum euange
lium dicunt: z iſte numerus eſt ordinari⁹ vel tres
vel quinq̃ vel ſeptem. Unum ad deſignandum fi=
dei vnitatẽ vel vnitatis ſacramentũ. Tres ad ſi=
gnificandũ myſteriũ trinitatis: z quia chriſt⁹ ter
in paſſione orauit dicens. Pater ſi fieri poteſt trã=
ſeat a me calix iſte. Quinq̃ ad deſignandũ quin=
q̃ plagas xp̃i ſeu in quinq̃partitã xp̃i paſſionez.
Septem ad deſignãdũ ſpiritũ gratie ſeptiformis

Sacerdotes dñice orõnis formã ſequẽtes i miſſa ſeptẽariũ orõnis numerũ nõ excedunt.

ſeu ſeptẽ dona ſpiritusſancti: deus enim diuiſionẽ
z diſcordiã deteſtatur. Unde cum ceterorũ dierũ
operibus benedceret: operibus tamẽ ſecũde diei
benedixiſſe non legitur: eo q̃ binarius numerus
primo ab vnitate recedebat: z ab eo ceteri diuiſibi
les numeri originẽ ſortiuntur z impar numerus
mũdus eſt. xxxij. q. j. nuptie. ¶ Et nota q̃ in ſum=
mis feſtis tantummodo dicitur vna collecta: niſi
forte eadẽ die aliud feſtum occurrat. ¶ Sciendũ
quoq̃ eſt q̃ totidẽ collecte z eodẽ ordine dici de=
bent in ſecreta poſt cõmunionẽ quot preceſſerunt
ante epiſtolã in exordio miſſe: nec plures nec pau
ciores: finis namq̃ debet ſuo principio z quelibet
poſt cõmunionẽ collecte z ſecretelle precedentib⁹
cõuenire: cauendũ eſt etiã quia ſi collecta pro de=
functis intermiſceatur in miſſa que dicit pro viuis
nõ finaliter ſed penultima vel ante penultima di=
catur: quia finis debet ad ſuũ principiũ retorque=
ri. de cõſe. di. j. null⁹ ep̃s. Sẽper enĩ faciẽda eſt me
moria pro defunctis ꝓut dicet ſub. x. particula ſe=
crete ſup v̄bo Memẽto ẽt dñe zc. q̃ ẽt illi riuoꝝ
z ẽt ſanctorũ i quorũ honore celebrant q̃ vita glo
rie viuit auxilio egẽt. Sed in miſſa pro defunctis
intermiſceri no debet collecta pro viuis etiã vt q̃=
dam dicũt illa cõmunis. Deus qui viuoꝝ domina
ris zc. ab Augu. cõpoſita: ad notandũ q̃ defun=
cti iuuari nequeũt viuẽtes in hac vita nec etiã im
plorare eternã vitã: lz ipſi iuuare valeãt ab vtriſ=
q̃. In miſſa tñ pro defunctis poteſt vt quidam di
cunt eſſe penultima collecta de ſanctis z econuer=
ſo. Innocẽti⁹ papa primus cõpoſuit quatuor col=
lectas pro menſe ſeptẽbri. Innocenti⁹ vero papa
tertius cõpoſuit illam. A cunctis nos queſumus
dñe mẽtis z corporis deffende zc. In eccleſia la=
terañ. nunq̃ dicit oratio: ſed in miſſa z in oĩbus
horis loco oratiõis alta voce ꝓnunciat oratio dñi
ca que in no. teſta. prima oratio fuit. Nam z in pri
mitiua eccleſia ſic fiebat. ¶ Sane pontifex ſeu ſa=
cerdos dum orare ſeu orationẽ dicere incipit: ma=
nus eleuat z extẽdit. Iuxta illũ. Man⁹ demiſſas
erigite: z genua debilia roborate: z romano põtifi
ci z etiã alijs epiſcopis in multis eccleſijs miniſtri
aſtantes eleuãtes manus ſubſtentãt: que manuũ
eleuatio a lege ſumpſit exordiũ. Legit enim Exo.
xvj. ca. z. xxxvj. di. ſi quis. q̃ cũ iſrael pugnaret ad
uerſus amalech in diſerto moyſes aſcendit ſuper
verticẽ collis. Cũq̃ leuaret manus vincebat iſra
el: ſi vero paululũ remiſiſſet: amalech populũ ſu=
perabat. Aaron autẽ z Hur ſuſtẽtabant manus
eius ex vtraq̃ parte Legitur etiã. iij. Reg. ca. viij.
q̃ Salomon ſtetit ante altare domini in cõſpectu
eccleſie iſrael: z expãdit manus ſuas in celũ orãs
pro populo. z Geñ. iiij. Leuo manũ meã ad domi
num meum excelſum Eleuatio autem ipſa repre=
ſentat q̃ chriſtus eleuatis manibus ferebatur in
celum: vel eleuat manus ad inſtar ſaluatoris in
cruce pendẽtis. Unde illud. Eleuatio manũ mea
rum ſacrificiuz veſpertinũ. Extenſio vero manuũ
ideo fit. Nam chriſtus cum expandiſſet manus in
cruce pro perſecutoribus orauit dicens. Pater mi
dimitte illis quid neſciunt quid faciunt: moraliter

Orõ dominica i nouo teſtamẽto fuit prima orõ.

inſtruĉs qꝛ xp̄s ſemꝑ paratus eſt recipere penitē-
tes. Juxta illud qđ ipſe promiſit. Omnis qui ve-
nit ad me nō eijciam foras. Quidaȝ tamē perfidi
heretici derident huiuſmodi manuum extenſionē
propter illud Eſa. Cum extenderitis manus ve-
ſtras auertam oculos meos a vobis.

De epiſtola. Rubrica.

Epiſtole ſignificatio

Ratione finita dicitur epiſtola: que ſi-
gnificat doctrinā apoſtolorū: elegāter
aūt illā precedit oratio: qꝛ legitur Lu.
x.c. Rogate dn̄ȝ meſſis: vt mittat ope
rarios ſuos in meſſeȝ ſuā. Sane ep̄la

vnde dicatur ep̄la

grece latine ſupermiſſio vel ſuperrogatio dicitur
ab epi qđ eſt ſupra ⁊ ſtolō miſſio: miſſa em̄ eſt ab
apoſtolis ſupra legem moyſi ſuꝑ pſalmos ꝓphe-
tas: ⁊ ſupra euangeliū: ſicut ⁊ ꝓphetie ſupra legē
vnde ⁊ littere de vna perſona ad aliā miſſe appel
lātur epiſtole ſcȝ ſupra miſſe quaſi miſſe ſupra ſeu
preter id qđ refert nūcius viua voce ſicut ⁊ ap̄lus
ſupra id quod dixerat epheſijs: corinthijs: ⁊ alijs
epiſtolis mittebat. Legi debet epiſtola ſm̄ magi-
ſtrū Petrū Antiſiodorēſi. in dextra parte eccleſie:
qꝛ xp̄s primo venit ad iudeos qui dicebanť in dex
tra eſſe. Melius tn̄ fit in medio eccleſie pro eo ꝙ
Joannes fuit medius inter apoſtolos ⁊ ꝓphetas
vt iaȝ diceť. Dicitur quoqȝ epiſtola in loco inferio
ri: euangelium in ſuperiori: ⁊ ſuppoſito panno: de
quo ſub euāgelio dicetur. Premittitur aūt epiſto-
la euangelio. Epiſtola namqȝ deſignat officiū qđ
Joannes ante xp̄m exercuit qui preiuit ante faciē
dn̄i parare vias eius ſicut ipſe teſtatur. Ego vox
clamātis in deſerto: parate viā dn̄i. Joānes ergo
quaſi ſubdiaconus ⁊ ſubminiſter illi⁹ qui de ſe di-
cit. Nō veni miniſtrari: ſed miniſtrare. vnde ſicut
predicatio Joannis preceſſit predicationē xp̄i: ita
epiſtola euāgeliū precedit. Gerit quoqȝ ep̄la figu-
rā legis ⁊ prophetie q̄ xp̄i aduentū preceſſerūt: ſi-
cut ipſa euāgeliū precedit: preceſſit quidē lex euā-
geliū ſicut vmbra lucē ſicut timor charitatē ⁊ ini-
tiū perfectionē. Sane ſubdiaconū epiſtolā lecturꝫ
vnus tn̄ comitatur accolit⁹: qꝛ predicationē Joā
nis pauci ſecuti ſunt: qm̄ lex neminē ad perfectio-
nē ducit: ſed diaconū euangeliū lecturꝫ: tā ſubdia
coni q̄ȝ accoliti ⁊ ceteri comitanť: qꝛ predicationeȝ
euangelij que perfectū facit. plurimi ſuſceperunt.
Dici etiā poteſt ꝙ per ſubdiaconi ⁊ diaconi ad le-

Duplex xp̄i aduentus.

gendū proceſſum duplex chriſti manifeſtatio per
duplicē eius aduentū ſignificatur: quorū primus
vnum tm̄ habuit precurſorē. ſ. Joannē qui ꝑ ſub
diaconū precedentē ſignificatur. Scđs duos ha-
bebit. vcȝ enoch ⁊ helyā qui per duos vel per plu
res precedētes diaconū figurātur. Facies autem
ep̄lam legētis reſpicere debet altare: qđ xp̄m ſigꝫt.
qꝛ Joannis predicatio ſe ⁊ alios dirigebat in xp̄ȝ
de cuius vultu iudiciū ⁊ equitas procedunt. extra
de eccle. bene. vt noſtrū. Js vero qui precedit ſub
diaconū euntē legere non vertit faciem ad legen-
tem: quia Joannes non ad ſe audientes: ſed po-
tius ad chriſtum dirigebat: ſed qui diaconum eun
tem legere precedebant: nunc reſpiciunt ad euan-
gelium et ad faciem recitantis. Primo vt ex mu-
tua vtriuſqȝ inſpectione amor et charitas chriſti
notetur: qui in euangelio predicatur. Secundo vt
ſe eſſe conteſtes euangelice doctrine oſtendant: ſi-
cut legitur in Eſa. Uos eſtis teſtes mei dicit do-
minus. Quia vero Joannes fuit limes preceden-
tium ⁊ ſubſequentium medius inter apoſtolos et
prophetas. Nam lex ⁊ prophete vſqȝ ad Joannē
⁊ ex eo regnum dei euangelizatur. ideo epiſtola
nec ſemper legitur de prophetis. nec ſemꝑ de apo
ſtolis: ſed interdum ſumitur de veteri teſtamento
interdum de nouo. Joannes enim cuius vocem
repreſentat epiſtola cū antiquis xp̄m predixit fu-
turū dicēs. Qui poſt me venit an̄ me fact⁹ eſt: ⁊ cū
modernis chriſtum oſtendit preſentem dicens.
Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mūdi. In-
terdum ergo ſumitur de apoſtolis: quia licet eo-
rum doctrina non preceſſerit euangelium: tamen
ad vitam eternam refertur ſicut lex ⁊ prophetia.
Et interdū de veteri teſtamento: raro tamen quia
velum templi ſciſſum eſt: nec ponendum eſt ante
oculos velum. Epiſtola tamen non legitur de q̄n
qȝ libris moyſi: quia in illis temporalia promitte-
bantur. In cuius ſignum lectiones de illis ſum-
pte terminantur in grauem accentum vt iam dice
tur. Conſiderandum autem eſt ꝙ quando le-
ctio vel epiſtola de libris moyſi vel ſalomonis ſu-
mitur nomen eorum recitatur: vt dicetur in prohe
mio ſexte partis. Item in epiſtolis que ſumuntur
de prophetis vel de actibus apoſtolorum: ſiue de
apocalypſi ponitur in ꝓncipio hec oratio. In die-
bus illis: ⁊ in fine dicitur ait domin⁹ omnipotēs:
eo ꝙ in libris illis hoc ſepe ſcriptū inuenitur. Ea-
dem etiam ratione dicetur in epiſtolis Jacobi et
petri Chariſſimi: et in epiſtolis Pauli fratres: et
in chriſto ieſu domino noſtro. In epiſtola tamen
ad hebreos dicunt quidam non debere apponi
Fratres: eo ꝙ apoſtolus ſuſpectus erat hebreis:
ſed melius eſt vt apponatur: quoniam quidaȝ bo
ni erant inter eos ⁊ ipſe eos in quodam loco eiuſ-
dem epiſtole vacat fratres. Propter premiſſam
etiam cauſam dicitur in euangelio. In illo tempo
re. proprie tamen loquendo nulla epiſtola eſt de
veteri teſtamento: ſed ille lectiōes vocantur. Por
ro licet in epiſtolis que de apocalypſi legūtur di-
catur. Lectio libri apocalypſis beati Joānis apo
ſtoli: in quibuſdam tamen eccleſijs et epiſtolis ta-
cetur illud verbum beati. Certum eſt enim quod
beatus Joannes precipue fuit inter omnes apo-
ſtolos a chriſto dilectus. Dilectio tamen dei bo-
nos nos efficit: quia beatus quem elegiſti et aſ-
ſumpſiſti. Hac ergo conſideratione cum ſicut
ceteros ſanctos ſuperuacuum eſt beatitudinis ti
tulo ſanctum oſtendere: et ſolem quodam modo
facibus adiuuare. xvi. queſtione prima. capitu
lo omnia. cum ipſe velut titulus per ſe patens eſſe
ctum beatitudinis ſcilicet dilectionem dei euiden
ter pre ceteris ſit ſortitus. Ceterum nullus de-
bet epiſtolam ſolenniter in eccleſia legere, niſi ſit
ſubdiaconus: qui ſi forte defuerit dicatur a dia-
cono: de quo dictum eſt in ſecunda parte ſub titu.
de ſubdiacono vel etiā a ſacerdote. Melius enim

Qui debent epiſtolaȝ ſolenniter in eccleſia legere.

eſt vt ſacerdos etiam miſſam cantās illā legat ꝙ ſi ab accolito vel alio inferioris ordinis legatur. ¶ Circa hoc autē notandum eſt ꝙ populi inſtructio fit per verbū dei: quod quidē a deo per ei⁹ miniſtros ad populū peruenit: ⁊ ideo ea que ad plebis inſtructionē pertinent non a ſacerdote: ſed a miniſtris dicuntur. Miniſterium tamen verbi dei triplex eſt. Primū auctoritatis quod cōpetit chriſto: q: miniſter dicitur ad romanos. xv. Erat enī ſub poteſtate docens. Secundum manifeſte veritatis quod cōpetit predicatoribus noui teſtamēti: de quo dicit in ſecūda Cor. iij. Qui ⁊ idoneos fecit miniſtros. Tertium figurationis: quod competit predicatoribus veteris teſtamēti: ideoq; doctrinam chriſti proponit diaconus. Doctrina vero predicatoꝝ veteris teſtamenti proponitur per ſubdiaconos: nec obſtat ꝙ aliquādo per eos legitur loco epiſtole aliquid de ipſo veteri teſtamento: q: predicatores noui teſtamenti etiā vetus predicant. Ceterum doctrina predicatorum veteris teſtamenti non ſemper legitur ſed illis dieb⁹ quibus precipue cōfiguratio noui ⁊ veteris teſtamēti deſignatur: vt in ieiuniis quattuor tēpoꝝ ⁊ quādo aliqua celebrantur: que in veteri lege figurata ſunt ſicut paſſio natiuitas: baptiſmus ⁊ aliquod huiuſmodi: et quoniā vtraq; doctrina ordinat ad chriſtū ⁊ eorū qui dicibāt: ⁊ coꝝ qui ſequebātur ideo doctrina chriſti poſtponitur quaſi finis. Cū aūt dicitur epiſtola genua non flectimus: cum ad nouū pertineāt teſtamamentum: immo ſedemus quia doctrina in quiete et ſilentio audienda eſt. Uſus etiam ſedendi a veteri teſtamento aſſumitur ſicut in Eſdra legitur. Milites tamē ſtare cōſueuerunt quando epiſtole pauli leguntur in honorē eius q: miles fuit. Unde in ſignū militie ſue depingitur cū enſe in manu: vł ideo quia ipſe ſuā predicationē euangeliū nominauit. ¶ Et eſt ſciēdū ꝙ nunq̄ in quadrageſima legit̄ epiſtola pauli: niſi tātū in cena domini: que ad nouū pertinet teſtamentū. ¶ Sane lectiones apoſtolicas ⁊ euāgelicas quis primo ante ſacrificiū dici debere ſtatuit non omnino certū eſt. Creditur tamen ꝙ primi ſucceſſores apoſtolorum eo ꝙ in illis eadē ſacrificia celebrari iubentur. ¶ Queritur autē quare prophetias voce inferius deflexa euangelium vero ac epiſtolam vocem exaltando finimus? Reſpondeo per prophetiam que eſt de veteri teſtamento ſynagoga que inclinata eſt ⁊ cecidit intelligitur: ideoq; inclinando vocem ⁊ quaſi cadendo prophetia finitur. Hinc etiam eſt: ꝙ ſynagoga depingitur quaſi fracta haſtia vexilli: per euangelium vero ⁊ epiſtolam eccleſia militans repreſentatur que exaltata eſt: ⁊ ideo illa cum exaltatione vocis finiuntur. Preterea in veteri teſtamento tēporalia ⁊ caduca promittebantur: in cuius figura lectiones in grauem accentū terminantur. In nouo vero teſtamento ſpiritualia ⁊ eterna in cui⁹ rei ſignum euangeliū ⁊ epiſtola in accentū terminantur acutum. Quedam tamen lectiones de veteri teſtamento ſumpte que in officio miſſe pro epiſtolis ſepe leguntur in accentum terminantur acu-

Doctrina l̄ quiete ⁊ ſilē. tio audiēda eſt.

rum ⁊ ſub tono epiſtolari leguntur: cum enim tūc in locū epiſtole ſuccedant: merito ⁊ quo ad hoc ⁊ quo ad nomen illarum debent imitari formam.

¶ De reuerentia poſt lectam epiſtolam facienda. Rubrica.

POſt lectā epiſtolā ſubdiaconus cum accolito ad ſacerdotē accedit illud inſinuās ꝙ Ioānes cū audiſſet in vinculis opera xp̄i miſit duos ex diſcipulis ſuis nō credentes xp̄m eſſe meſſiā. vt interrogarent illum. Tu es qui venturus es an alium expectamus? Et reſpōdēs Jeſus ait illis. Euntes annūciate Ioanni que vidiſtis et audiſtis. Ceci vident ⁊c. vt dicetur in ſexta parte ſub tertia dominica aduentus. Quia vero illi per viſa miracula cognouerunt hunc eſſe de quo eorū magiſter predixerat. Qui poſt me venit ante me factus: eſt cuius nō ſum dignus ſoluere calciamēta ſua: ideo pronus ad pedes calciamentū romani pontificis ſubdiaconus oſculatur. Preterea q: dextra dn̄i fecit virtutē: ideo ſubdiaconus in quibuſdam eccleſiis oſculatur dextram ſacerdotis. Adhuc lecta epiſtola ſubdiaconus librū clauſuꝫ epiſcopo repreſentat: ipſe vero ſupra illum manū ponit quam ſubdiaconus oſculatur. Nempe epiſcopus chriſtum figurat: cui clauſus liber repreſentatur ad deſignandū ꝙ ſolū xp̄s potuit aperire libruꝫ ⁊ ſoluere ſignacula eius in quo ipſe xp̄s ⁊ eius myſteria clauſa erant donec cepit ab ipſo chriſto per predicationem euangelij aperiri. Chriſtus autem legem in qua clauſus tenebatur opere impleuit qui non venit legē ſoluere ſed adimplere quod ſignificat man⁹ impoſitio ſuper librū. Manus enim opus ſignificat. Ipſa quoq; man⁹ poſitio ſignificat deſiderium ⁊ promiſſionem credendi ⁊ opere complendi que lecta ſunt. Quia vero nemo accipit benedictionem in lege promiſſaꝫ niſi qui cum amore: qui per oſculum deſignatur: opere perficit quod ſermone alios facere docet: ideo ad hoc deſignādū ſubdiaconus benedictionē accepturus manū epiſcopi oſculatur. ¶ Rurſus q: pōtifex vt premiſſum eſt chriſtum repreſentat: ſubdiaconus ⁊ ceteri debent ei actus ſuos humiliter ſubdere: ⁊ ab ipſo benedictionis gratiam poſtulare: vnde in euangelio. Cum omnia benefeceritis dicite Serui inutiles ſumus: quod debuimus facere fecimus: ⁊ ſubſequēter epiſcopus vel ſacerdos ſubdiacono benedicit. quia chriſtus cōmendauit Ioannem dicens. Quid exiſtis videre in deſerto prophetam? etiam dico vobis pluſq̄ ꝓphetam. Amen dico vobis. Inter natos mulierum ⁊c. Subdiaconus ergo poſt finem: diaconus vero ante principium lectionis ad ſacerdotes accedit ⁊ exhibet reuerentiam: q: lex finē accepit in chriſto: ſed euangelium originem ſumpſit ab ipſo nam lex ⁊ prophete vſq; ad ioannem euangeliū chriſti ⁊ epiſtole poſt Ioannē. In miſſa vero pro defunctis ſubdiaconus: lecta epiſtola non venit ad oſculum manus: tum quia ibi ceſſat ratio ſupradicta: tum quia in illa miſſa quelibet ſolennitates ſubtrahuntur.

Pontificis Romani calciamētū q̄re ſubdiacon⁹ oſculat̄.

¶ De ſeſſione ſacerdotis vel epiſcopi ⁊ miniſtrorum. Rubica.

ORatione finita ſacerdos ſeu epiſcop⁹ ſedet. Et eſt notandū ꝙ in miſſe officio tribus horis ſedet: videlicet dum epiſtola legiť de quo in titulo de mutatione ſacerdotis dicetur ⁊ dū reſpōſoriū ⁊ alleluya cantanť ſignificans tres dies quibus dominus ſedit hieroſolymis in tēplo in medio doctorū audiens ⁊ interrogās illos. Sedens aūt ſtat cōuerſus ad populū: vt oſtendat poteſtatem ſibi a deo eſſe datam ꝙ poſſit ſpeculari ⁊ ſuperintendere qui ſtāt in eccleſia humiliter: qui ſuperbe anime enim ei cōmiſſe ſunt: ⁊ de illis eſt rationem redditurus deo. Sed etiam in loco eminē tiori vt quaſi vineator cuſtodiat vineam ſuam: et populo ſuperintendat: nā ⁊ dominus in alta poſ lorum ſedens cuſtodit ciuitatem ſuam. ¶ Porro oratio que dicitur ante epiſtolā priuſq̄ʒ ſacerdos ſedeat ſpecialiter ſignificat tēpus illud quo chriſtus in celū aſcēſurus apoſtolis benedixit. Seſſio vero que ſequitur ſignificat chriſti ſeſſionem poſt aſcenſionem ad dextram patris ſedēs: quippe victoris eſt Unde ſeſſio ſacerdotis victoriaʒ chriſti deſignat: vt dicetur ſub titulo de mutatione ſacerdotis. Seſſio miniſtrorum ſignificat ſeſſionē ipſorum quibus dicitur. Sedebitis vos ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus iſrael ſcilicet illos ꝗ in celeſtibus iam regnant. Qui vero in choro laborant illos qui adhuc in mundo peregrinantur Unde lectores ⁊ cantores ad officiū ſurgentes negocium dei agūt: quibus dicitur negociamini dū venio. Quidam ergo miniſtrorum cum epiſcopo ſedent per quos chriſti mēbra in pace iam quieſcē tis ibi intelliguntur: de quibus apoſtolus. Conſedere fecit nos in celeſtibus in xp̄o aut illi qui iudicabunt duodecim tribus iſrael: alij vero ſtant per quos chriſti membra adhuc in certamine poſita intelliguntur. Nempe pontifice ſedente in quibuſdam eccleſijs candelabra mutantur de locis ſuis ⁊ collocantur in ordinē vnius linee a primo vſq̄ʒ ad altare: ad notandum ꝙ de plenitudine chriſti omnes accepimus in ſpiritus vnitate: ſed gratiarum varietate diuiſiones enim ſunt gratiarum: idem autem ſpiritus. de cōſe. diſt. iiij. cum omni. Spiritus enīʒ a primo cereo ſtato ſeu candelabro incipit a chriſto procedēs ⁊ vſq̄ʒ ad altare: id eſt electorum corda perueniens alternatim in membris dona variat gratiarum. Et memēto ꝙ accoliti deponunt candelabra in terrā: quoniā poſt peracta predicationis officia per humilitatem agnoſcunt ꝙ ſunt puluis ⁊ cinis: ſicut dicit Abraaʒ. Loquar domino cum ſim puluis ⁊ cinis. In romano ordinario legitur vt pōtifex non ſedeat donec poſt primam orationem dicatur. Amen. Non ergo debet ſedere vſq̄ʒ ad lectionem: quoniam precedens officium gratulationi de aduentu: operibus chriſti deputatur: epiſcopus enim chriſtum venientem et operantem ſignificat: ceteri vero eos qui preibant ⁊ qui ſequebantur ⁊ qui obuiabant repreſentant.

Significatio ſeſſionis miniſtrorum.

¶ De graduali. Rubica.

POſt epiſtolaʒ cantatur graduale ſeu reſponſoriū quod pertinet ad opera actiue vite: vt notetur nos operibus reſpondere eis que in lectione audiuimus ſcilicet predicationē. Rurſus ꝙ Joannes predicabat penitentiam dicens. Penitentiā agite appropinquabit enim regnū celorum. Et iterū. Facite dignos fructus penitētie. Merito poſt epiſtolam graduale: ſequitur quod penitentie lamentum inſinuat: propter quod in dieb⁹ penthecoſtes de officio tollitur vt iam dicetur. Tertio ideo poſt epiſtolā ſequitur graduale: quia poſt predicationem Joānis diſcipuli ſecuti ſunt chriſtum: ſicut Joannes euangeliſta deſcribit. Stabat inquit Joannes ⁊ ex diſcipulis eius duo ⁊ reſpiciens ieſum ambulantem dixit. Ecce agn⁹ dei. audierunt duo diſcipuli eum loquentem ⁊ ſecuti ſunt ieſum. Ad hoc cantus epiſtolam comitatur: quia predicationes predicatorum ſecuta ſunt gaudium eccleſie ⁊ dei laudes ⁊ preconia de credentiū conuerſione: quia per graduale conuerſio de iudeis: per verſum cōuerſio de gentilibus: per alleluya vtriuſq̄ʒ in fide leticia: per ſequentiam cāticum victorie figuratur. Alia ratio ponetur ſub titulo de tractatu. ¶ In quibuſdā tamen eccleſijs graduale ante epiſtolam cantatur: ad notandum ꝙ predicator prius opere ⁊ poſtea verbo oportet docere. Dicitur auteʒ graduale vel gradale a gradibus ſcilicet humilitatis ſignificans aſcēſus noſtros de virtute in virtutem ſicut filij iſrael de mā ſione in manſionem proceſſerunt: vt tandem videatur deus deorum in ſyon. Unde in Deutero. Terra noſtra mōſtruoſa eſt. Hec terra eſt celeſtis hieruſalem: que per cogitationes celeſtium habetur. Conuenit enim graduale illi qui necdū aſcēdit de virtute in virtutem: ſed adhuc in conualle poſitus lachrymarū: iam tñ aſcenſiones in corde diſpoſuit. Rectius ergo faciunt qui graduale nō feſtiuis ⁊ modulatis vocibus offerunt: ſed quaſi canticū grauamen aſperū ſimpliciter potius ⁊ lamentabiliter canunt: tñ reſponſoriū ꝑ quod etiā predicatio noui teſtamēti figuratur: altius lectione ⁊ ep̄la que ſignificat predicationē veteris teſtamenti canitur: vt ſiquis forte cordis auribus obturatis depreſſa amonitione veteris teſtamēti nō excitatur: ſaltē excelſa modulatione noui demulceatur. Ueruntamen ⁊ lector ⁊ cātor officiū ſuū impleturi gradū aſcēdūt: qꝛ doctor perfectione vite vulgus trāſcendere debet. iiij. diſt. ſtatuimus. Poteſt etiā dici ꝙ per ep̄ſam Joannis: per graduale apl̄orum ꝑdicatio intelligiť: per alleluya deuotio et letitia. ¶ Rurſus per lectionē vetus: per cantū vero nouū intelligitur teſtamentū. Sic ergo cantus ſuauior eſt lectiōe ſicut nouū teſta. ſuauius eſt veteri. Scdo diciť graduale a gradu altaris: eo ꝙ in feſtis diebus in gradib⁹ cantatur ſicut ⁊ alleluya ad notādū premiſſos virtutū gradus. In profeſtis vero diebus in medio chori ante gradus altaris cātať ad deſignādū ꝙ in corde qd̄ eſt ī medio corporis premiſſos gradus fundare debem⁹. Ter

Graduale in quibuſdā eccleſijs cātatur ante epiſtolā.

tio dicitur graduale: quoniã apoſtoli poſt domi-
Reſpon num gradiebant vt iam dicetur. Reſponſoriũ ve-
ſoriũ vñ ro dicitur: quia verſui vel epiſtole correſpondere
dicatur. debet vt ſi in epiſtola agat de gaudio ⁊ in reſpon
ſorio ſimiliter ſi ibi de triſtitia ⁊ hic ſimiliter ne poſ-
ſit nobis improperari quod dñs dicit. Cantaui-
mus vobis ⁊ nõ ſaltaſtis lamẽtauimus ⁊ nõ plo
raſtis. Unde apoſtolus. Gaudete cum gaudenti
bus: ⁊ flete cum flentibꝰ. Dicitur etiam reſponſo-
rium: quia choro reſpõdente illud recipientibus
cantatur: propter quod ſignificat. vitam actiuam
in qua ſancti ſe inuicem hortantur: vt ad eternam
perueniãt vitã. Poteſt tamẽ reſpõſoriũ ad reſpõ-
ſionẽ apoſtolorũ referri qñ chriſto vocãte ⁊ dicẽ-
te Uenite poſt me: ipſi nõ tantũ verbo ſed opere
reſponderũt. qꝛ relictis omnibus ſecuti ſunt eũ:
⁊ gradiebantur poſt dñm. diſcipuli poſt magiſtrũ
gradua de hoc dicetur in prohemio quinte partis. Signi
lis ſeu re ficat aũt graduale ſeu reſpõſoriũ laborãtes in hac
ſpõſorij vita: ⁊ ideo nõ dicitur infra octauas paſche ⁊ .pẽ
ſigñtio. thecoſtes per quas octaue noſtre reſurrectiõis de
ſignãtur: qñ omnis laboris expertes erimus. Ab-
ſterget deus omnẽ lachrimã ab oculis ſanctorum
ſuorũ. Itaq; in graduale ſeminamus: in alleluya
metemus. Uerſus reſpõſorij ſic vocatur: qm̃ de eo
fit reuerſio ad ipſum reſponſoriũ prout ſub titulo
de alleluya dicetur. Rurſus graduale bonũ opꝰ ⁊
vitã preſentẽ in qua ſeminamus ⁊ a dño peregri-
namur ſignificat: verſus vero adiutoriũ deſignat.
Uerſus ergo poſt graduale canitur: qꝛ adiutorium
nobis eſt neceſſariũ quãdiu in hoc ergaſtulo deti
nemur. Graduale plane incipit ne nimis verſus
aſcendat in quo deſignãtur: qui religionẽ ꝓpter
eius auſteritatẽ ingredi metuũt verſus vero alte:
in quo deſignãtur qui ieiunãdo: orãdo: ⁊ alia bo-
na faciendo aſcendũt nõ timentes carnẽ quã cum
vitijs ⁊ cõcupiſcentijs mortificant. Ad hoc quoq;
vnus ſolus verſum cãtat ad monẽdum ꝙ quiſq;
ſecũ fragilitatẽ ſuã tractet. Et quãq; graduum te-
nore verſus alte nõ inchoetur. In quo etiã ſigni-
ficantur hi qui cõſideratione ꝓprie fragilitatis qc-
quid agunt humiliter agũt finito tñ verſu vox fi-
ducialiter exaltatur: in quo deſignat ꝙ de miſeri-
cordia dei cõfiſi fiducialiter omni ſue actioni inſi-
ſtũt. Cantatur aũt graduale a perfectis: prout in
titulo ſequenti dicetur. Porro reſponſorium qđ in
miſſa cantatur: nec perfecte nec imperfecte repeti-
tur: nec ei gloria patri ſubijcitur: qđ tamẽ in reſpõ
ſorio altarũ fit horarũ. Circa qđ attẽdendũ eſt qđ
alie canonice hore inſtitute ſunt ad referendũ deo
laudes pro diuerſis beneficijs in illis horis ab eo
receptis: hinc eſt ꝙ lectio in illis ꝑmo dicit in qua
beneficiũ vel pars eius in illa hora datũ deſigna-
tur: poſtea cãtatur reſponſoriũ in quo laus bene-
ficio correſpondet: qꝛ ergo laus repeti debet. iuxta
illud apoſtoli. Gaudete in dño ſemꝑ: iterum dico
gaudete. ideſt laudẽ deo dicite: ideo hmõi reſpon
ſoriũ repetitur. Sed ⁊ qꝛ quis benefactori ſuo te-
netur: deo vero nihil aliud poſſumus niſi gloriam
⁊ honorẽ offerre: ideo in fine reſpõſorij ⁊ cuiuſcũ,
q; nocturni: vbi in lectionibus aliqđ beneficiũ to
tũ vel pars eius eſt repetitũ referimus gloriam: et
gratiã trinitati. Reſponſoriũ aũt qđ in miſſa can-
tatur gratiã deſignat: vt premiſſum eſt reſponſo-
riũ apoſtolorũ chriſto eos vocãte omnia relinquẽ
tium. Quia ergo illi nihil retinuerũt pro quo ite-
rũ eos vocari oporteret: ideo reſpõſoriũ illud nullo
modo repetitur: ſed nec cũ gloria patri finitur: qꝛ
nõ ad gloriã ſed ad luctũ vocati ſunt dicente dño
in Luca. Sicut miſit me pater et ego mitto vos.
¶ Et nota ꝙ Gregorius: Ambroſius: ⁊ Gelaſius
cõpoſuerunt gradualia: tractus: ⁊ alleluya: et ad
miſſam ea cãtari ſtatuerunt. Ceterũ quoq; ſolũ re-
ſponſoriũ cantatur in miſſa: quoq; ſolũ alleluya qñ
q; reſpõſoriũ cũ alleluya: quoq; cũ tractu: quoq; alle
luya cũ tractu: de quo dicetur in ſexta parte ſub ti
tulo de ſeptem diebus poſt paſcha.

¶ De alleluya. Rubrica.

Quia poſt luctũ ſequit ꝯſolatio. Nam
beati qui lugẽt: qm̃ ipſi conſolabũtur
ideo poſt graduale cãtatur alleluya:
qđ eſt leticie cãticũ ⁊ auditũ ab ange
lis decãtari. ſicut legit i Apocalypſi.
Rurſus qꝛ aſcenſus de virtute in virtutẽ ꝑ quos
graduale dicimus ſignificari: ſepe tedioſi eſſent
niſi gaudiũ haberent admixtum: ſicut filijs iſrael
multa incõuenientia acciderũt qñ de manſione in
mãſionẽ ꝓceſſerũt: idõ poſt graduale cãtatur all'a.
Thobie penul. Platee tue ſternãtur auro mũdo
⁊ candido: ⁊ in vicis eius cãtabitur alleluya. Eſt
aũt alleluya laus angelica ſententia quidẽ breuis
magnũ cõtinens iubilũ ſiue inuitãs ad iubilũ. Iu
bilat enĩ eccleſia ſciens ꝙ grandis reſtat via vſq;
ad montẽ dei oreb: qđ interpretatur mẽſa timens
ꝙ fideles obdormiãt in fide ⁊ faciant vitulũ con-
flabilẽ. ideſt laſciuiãt in temporalibꝰ. Eſt aũt alle
luya hebraicũ nomẽ vocabulũ ſiquidẽ ſignificãs All'a no
potius ꝙ̃ exprimens ineffabile gaudiũ ab hac vi mẽ ẽ he
ta peregrinantiũ: gaudiũ vez angelorũ ⁊ hominũ braicum
in eterna felicitate letantiũ qđ nec oculꝰ vidit: nec de cuiꝰ
auris audiuit: nec in cor hominis aſcẽdit. Cuius expõne
verbi expoſitio ſm Inno. iij. ex. cxij. pſalmo habe- varios
tur: cui cũ alleluya ꝑmittatur in ti. ſtatim pſalmꝰ docto-
exponẽdo ti. incipit. Laudate pueri dñm. vñ ſm res vide
eũ alleluya interpretatur Laudate pueri dñm Au
gu. vero ſic exponit. al. i. ſaluũ. le. i. me. lu. i. fac. ya.
i. dñe. Hieronymꝰ ſic alle. i. cãtate. lu. i. laudẽ. ya.
i. ad dñm. Grego. ſic alle. i. pater. lu. i. filꝰ. ya. i. ſpi-
ritus ſanctꝰ. vel alle. i. lux. lu. i. vita: ya. i. ſalꝰ. Ma-
giſter petrus antiſſiodoreñ. ſic al. i. altiſſimꝰ. le. ele
uatus eſt in cruce. lu. i. lugebãt apl'i. ya. i. iam ſur-
rexit Petrus comeſtor dicit ſuꝑ apoca. ⁊ Augu.
in gloſa pſalterij ꝙ all'a eſt ꝟbũ imperatiui modi:
⁊ ſonat allelu. i. laudate. ya. i. vniuerſalẽ. vel ya. i.
inuiſibilẽ. ſ. deũ: quaſi laus inuiſibilis dei. Et qm̃
alleluya future beatitudinis quaſi propriũ eſt vo
cabulum merito magis eo tẽpore ſcilicet paſcha-
li frequentatur quo chriſtus reſurgens eiuſdẽ bea
titudinis ſpeciem nobis tribuit ⁊ promiſſum: ꝓut
ibi dicetur. Quod enim alijs temporibus canere-
tur ad miſſam olim eccleſie romane cõſuetudo nõ
erat: ſed a beato Gregorio conſtitutũ: immo pot

reſtitutum eſt. Naʒ cū prius tempore Damaſi pape fuiſſet eadē cōſuetudo defecerat. Hieronymus dicit ꝙ alleluya dicat̄ in miſſa eſſe de eccleſia hieroſolymitanorū. Canim⁹ igit̄ alleluya poſt graduale cāticū videlicet leticie poſt luctū penitētie ſummopere nitētes exprimere magnitudinem cōſolationis: q̄ repoſita eſt lugentibus. iuxta illud. Beati qui lugent: qm̄ ipſi cōſolabuntur iubilantes potius q̄ʒ canentes vnamq̊ʒ breuem digni ſermonis ſyllabam in plures neumas protrahimus: vt iocundo auditu mēs attonita repleatur ⁊ rapiatur illuc vbi ſemper erit vita ſine morte ⁊ dies ſine nocte. Eſt etiam alleluya modicū in ſermone ⁊ multum in neuma: q2 gaudiū illud magis eſt q̄ʒ poſſit explicari ſermone. Neuma eñ ſeu iubilus qui fit in fine exprimit gaudium ⁊ amorē credentium: et quanta letitia ⁊ laus ſecuta ſit per predicationē ⁊ fidem auditā. iuxta illud. Audiuit ⁊ letata eſt ſyō ⁊ in cāticis. Exultabim⁹ ⁊ letabimur in te. Quid ſit neuma dicet̄ in prohemio quinte partis. Quādo aūt dicitur ſequētia nō dicitur neuma poſt alleluya: prout ſub titu. de ſequētia dicetur. Poteſt etiā alleluya referri ad exultationē eorū qui de miraculis chriſti gaudebāt laudantes dñm ⁊ dicentes. Quia vidimus hodie mirabilia: ⁊ q̊ viſitauit dominus plebem ſuā. Tunc eñ cantabitur in iubilo alleluya: q2 omnis plebs vt vidit dedit laudē deo: ⁊ gaudebat de vniuerſis que glorioſe fiebāt ab eo. Hinc eſt ꝙ a ſeptuageſima vſq̊ʒ ad paſcha nō cantatur alleluya: q2 tempore triſticie nō debet decantari carmen leticie: prout ibi in p̄hemio ſexte partis dicet̄. Porro ꝙ alleluya interpoſito verſu repetitur ⁊ ſic bis in miſſa dicitur: deſignat eterne vite gaudium: ⁊ qḋ interiecta letitia ſancti geminam glorificationis ſtolam accipient anime videlicet et corporis. Nam ſcḋm ſtolam mentis ſeu anime exultabunt ſancti in gloria letabūtur in cubilibus ſuis: ſʒ ſtolā carnis fulgebūt ⁊ tanq̄ʒ ſcintille in arūdineto diſcurrēt: ⁊ de hoc dicetur in ſexta parte: ſub ſabbato in albis. Verſus ergo nihil ſiniſtrū aut triſte: ſed totū iocundū ⁊ dulce debet ſonare: quales ſunt illi Dñs regnauit decorē indutus. Dñs regnauit exultet terra ⁊c. Jubilate deo omnis terra ⁊c. Juſtus vt palma florebit ⁊c. qm̄ abſterget deus omnē lachrymam ab oculis ſanctorum ⁊ iam nō erit luctus neq̊ʒ ⁊.q.p.t. Verſus quoq̊ʒ dicitur a reuertendo eo ꝙ per eū reuertimur ad alleluya: qui poſt alleluya ſequitur q2 ſignificat operationē que laudi ꝯiungi debet: quia nō bene deū laudat qui bene operari ceſſat. Per hoc vero ꝙ alleluya cum neuma reperitur laus ⁊ gaudiū ineffabile patrie ſignificatur. Jn nonnullis eccleſijs alleluya cantatur a pueris: graduale a magnis: vt notetur ꝙ deus ex ore infantiū perfecit laudem: ⁊ pſalmiſta. Laudate pueri dominū cuius pſalmi titulus eſt alleluya. Jlli enim q̄ pueri ſunt laudi chriſti conueniunt: fortes vero in fide ⁊ in tolerando aduerſa qui pugnare poſſunt contra amalechitas graduale debent cantare. ¶ Circa hoc notandum eſt ꝙ cantorum alij ſunt qui in choro cantus voce magna diſtribuunt: hi ſunt rectores eccleſie qui deum laudant ⁊ alios verbo et exemplo ad laudandum inuitant: alij ſunt pueri qui graduale in gradibus cantant: hi ſunt actiui de virtute in virtutē in charitatis gradibus aſcendentes: qui dum graduale inchoant alios ad coniunctionem inuitant. Dum verſum concinunt pedes redeuntes ſuas cogitationes accendūt: ⁊ dum illum finiunt ſe bonuʒ certamen certaſſe ⁊ curſum inſinuant conſummaſſe. Alij ſunt perfecti viri qui in alijs eccleſijs alleluya vel tract⁹ in pulpitis concinunt: hi ſunt contemplatiui carnem affligentes ⁊ mentem excedentes: quorum conuerſatio eſt in celis: non eſt hic hominum: ſed angelorū. Sequētia vero non illi ſoli decantant: ſed chori communiter iubilant: quoniam iubilus eternus ⁊ ineffabilis angelis erit communis ⁊ hominibus. Deberet etiam alleluya in gradibus et verſus orientem decantari: ⁊ quoniam vitam contemplatiuam ſignificat: debet legi in altiori loco q̄ʒ reſponſorium qḋ actiuam deſignat. Rurſus in quibuſdam eccleſijs cantans alleluya ſumit aliquid in manu: vt inſinuet ſe deum nō ſolum voce: ſed etiam opere collaudare ſeu manus ducit. Juxta pſalmiſtā. Omnes gentes plaudite manibus iubilate ⁊c. Jn pleriſq̊ʒ etiam eccleſijs alleluya de trinitate cantāt in dominicis diebus ſcilicet. Benedictus. vel qualis pater: vt fidem hylariter profitentes ad ſpem perueniant. ¶ Et attende ꝙ alleluya dominicalia a penteceſte vſq̊ʒ ad aduentum ſepe omittim⁹ quoniam aliter ⁊ aliter in alijs ⁊ in alijs gradualibus diſponuntur. Ea igitur diligens cantor attendat ⁊ diligēter vniuerſitatibus officiorū aſſignet.

a ſeptuageſima vſq̊ʒ ad paſcha: q̄re non cātatur alleluya

alleluya dñicalia a pēthecoſte vſq̊ʒ ad aduentū ſepe omittimus.

¶ De tractu. Rubrica.

A Dominica ſeptuageſime vſq̊ʒ ad vigiliam paſche. ſcilicet in diebus et officijs luctus: quia tunc non canitur carmen letitie loco alleluya quod ſignificat exultationē habitam de ſpe eternorum: dicitur tractus ex inſtitutione Theleſphori pape. Dicitur autem tractus a trahendo: quia tractim ⁊ cum aſperitate vocum ⁊ prolixitate verborum canitur: eo ꝙ miſeriam ⁊ laborem preſentis incolatus inſinuant: de quo Pſalmiſta. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt ⁊c. Jn tractibus enim repreſentatur longa ſanctorum patrum expectatio: et iudeorum captiuorum meror ⁊ afflictio: qui tempore babylonice captiuitatis ſedentes ſuper flumina babylonis ⁊ flentes in ſalicibus ſua organa ſuſpenderunt quod tempus eccleſia repreſentat a ſeptuageſima cāttica letitie ſubticendo ⁊ tractus dicendo. Tantum autem intereſt inter alleluya ⁊ tractum q̄ʒtum inter letitiam et tribulationem. Jtem tantum intereſt inter reſponſorium cui omnes reſpondent: et tractum cui nemo q̄ʒtum inter actiuam ⁊ contemplatiuam vitā. Eſt autē tractus medius inter reſponſorium ⁊ alleluya: vt dicetur in ſexta parte ſub tit. de ſeptē diebus poſt paſcha. Porro tractus q2 gemitū ⁊ cāticū lachrymale exprimit lachrymas ſanctorū ſiue actiua ſiue cōtemplatiua vita repreſent

tat. Unde tract⁹ dicit̃ q: ſancti ſuſpirãtes ab imo
pectoris gemitũ trahũt: q: licet gaudeant: vt mo=
net alleluya: tñ hic in valle lachrymarũ cõmorãn
tes habent irriguũ ſuperius ⁊ inferius: quod tra
ctus myſticat gemit em̃ flebiliter pro dilectiõe ſu
perne beatitudinis ⁊ ſup flumina babylonis ſedẽ
tes patrie ſue memores interim lachrymas fun=
dunt pro ſuis ⁊ aliorũ exceſſibus dũ ex vicinitate
babylonici fluuij ſeipſos vident ſepe aſperſos et
alios penitus immerſos ipſius fluuij rapiditate
ferri deorſum. Sed q: hic ploratus q̃nq; eſt reſpe
ctu superni gaudij: quandoq; reſpectu noſtre mi=
ſerie: ideo tractus ſimiliter quandoq; eſt de leticia
pro ſuperiori irriguo. vt De profundis: ⁊ alij hu=
iuſmodi. de vtroq; irriguo tractat Greg. in lib. iij.
dialogorum. cap. xxxiiij. ¶ Et eſt aduertendũ q:
poſt duos tractus tribulationis ſequit̃ tractus le
ticie. put ſub dñica ſeptuageſime ⁊ dñicis ſequẽti
bus videri poteſt: ⁊ hoc ideo quia poſt duos dies
ſepulture dñi occurrit tertius reſurrectionis. Rur
ſus quia gaudiũ ſanctorum non eſt hic plenum ⁊
continuum: ſed ſepe interrumpitur: ideo eccleſia
q̃nq; interponit tractum vt in tẽpore ſeptuageſi=
mali: ⁊ cũ i ſabbato paſchali poſt alleluya ſequa
tur tractus: q: hoc gaudiũ non expedit ſine fletu
in ſabbato tamen in albis duplicatur alleluya: q:
eterna vita perfectũ erit gaudiũ glorificata a car
ne cum anima ⁊ cõpleta reſurrectione ſanctorum
cum reſurrectione chriſti. ¶ Sane in dominica ſe
ptuageſime vſq; ad quartam feriam cinerũ dicũ
tur tractus ſolum in dominicis diebus: eo q᷑ po=
pulus tunc melius conuenit in eccleſia qui indi=
get edoceri qualiter captiuitatem diabolicaꝫ per
babylonicam ſignificatã debet deplorare. Tract⁹
em̃ tp̃s babylonice captiuitatis repreſentat: ſed
poſt dictã feriam que eſt caput ieiuniorũ magis
frequentatur: q: tunc magis eſt tempus meroris
⁊ afflictionis: vtpote ordinatũ ad excutiendũ iu=
gum diabolice captiuitatis per merorem contri=
tionis ⁊ humilitatem confeſſionis atq; aſperitatẽ
ſatiſfactionis que precipue in ieiunio vigẽt. Sed
⁊ licet dominica dies reſurrectionẽ figuret: tamẽ
in dominicis ſeptuageſime cantica leticie ſubticẽ
tur: ⁊ tractus dicuntur: q: iudei toto ſeptuagena=
rio babylonice captiuitatis continue afflicti fue=
runt: ⁊ nos in iſtius vite ſeptuagenario que per
ſeptuagenarium ⁊ per cõſequens per ſeptuage=
narium ducitur continue dolores ⁊ miſerias ex=
perimur donec ad octauã vere ⁊ perfecte ⁊ nõ fi=
gurate reſurrectionis per xp̃i miſericordiã veniã=
mus. ¶ Poſtremo conſiderandum eſt q᷑ verſus
ſequentiarum bini ⁊ bini ſub eodẽ cantu dicunt̃:
quod contingit: q: vt plurimũ bini ⁊ bini per rith
mos ſub parib⁹ ſyllabis cõponũtur: quod in ver
ſibus tractuũ nõ reperitur: qui ex ſacra ſcriptura
vt plurimum ſum ũtur: ideoq; in tanto nequeunt
cõbinari. Rurſus ille ſub vno cantu cambinat̃ ad
notandũ q᷑ exultatio vere charitatis in vno deo
perficit̃: ſequẽtia em̃ exultationẽ: cõbinatio cha=
ritatem deſignat. Verſus vero tractuum q: mero
rem ſignificant ſingulariter decãtantur. Iuxta il

In dñi=
cis ſe=
ptuage=
ſime q̃re
cãtica le
titie ſub
ticẽtur ⁊
tractus
dicunt̃.

lud pſ. Singulariter ſum donec ego trãſeã. Hie.
xj. q. j. q̃ſi ſolus ſedebam: q: amaritudine plenus
erã. ¶ Non eſt etiã omittendũ q᷑ licet regulariter
graduale vel alleluya immediate ſequatur epiſto
lam ne nos muſicus ille reprehendat dicẽs. Cã=
tauimus ⁊ nõ ſaltaſtis: lamentauimus ⁊ nõ plãxi
ſtis. Alleluya enim cãtat̃ pro ſaltatione: gradua=
le pro planctu ſubiungitur penitentie. Hoc tamẽ
fallit in ſabbatis quattuor temporum: ⁊ in quar=
ta ⁊ in ſexta ferijs maioris ebdomate: ⁊ in quib⁹
tractus immediate ſequitur epiſtolã: ⁊ hoc ideo
quia in illis dieb⁹ muſicus ille nobis aufert̃. Naꝫ
in dicta quarta feria venditur: in ſexta crucifigit̃:
quod in dictis ſabbatis quo ad aliquid repreſen
tat̃: ⁊ ideo ad maiorẽ luctũ inſinuãdũ tractus in
illis immediate epiſtolã comitatur. Quod aũt tra
ctus maiorẽ inſinuet luctuꝫ q̃ꝫ graduale per hoc
innuitur q᷑ nunq̃ꝫ cũ alleluya cantatur niſi ob ſpe
cialem cauſam in ſabbato paſchali.

¶ De proſa ſeu ſequentia. Rubrica.

Poſt alleluya proſa ſeu ſequẽtia dicit̃
qꝺ eſt ſilr̃ canticũ exultationis ad no
tandũ gemin ã glorificationis ſtolam
quã ſancti accipient: prout iã premiſ
ſum eſt. Cãtat̃ autẽ ſequẽtia ab oib⁹
ſimul in choro: vt notet̃ cõcordia charitatis: talis
em̃ laus deo placet. Unde in canticis. Vulneraſti
cor meũ ſoror mea ſpõſa mea in vno oculorũ tuo
rum: ideo dicit in vno vt notet̃ cõcordia ⁊ volun=
tas vniformis: q: laus ſic facta eſt cibus delicatiſ
ſimus deo: hec eſt tunica illa incõſutilis quã de⁹
non patitur ſcindi. xvj. q. xj. ſicut de hoc dictũ eſt
ſub titulo de alleluya ⁊ dicetur in prohemio quĩ=
te partis vbi de antiphõis agitur. ¶ Nochetus
abbas ſancti galli in theutonia primo ſequẽtias
pro neumis ipſius alleluya cõpoſuit ⁊ Nicolaus
papa ad miſſas cantari conceſſit. Sed ⁊ herman
nus contractus theutonicus inuentor aſtrolabij
cõpoſuit ſequẽtias illas. Rex omnipotens ⁊ Sã=
cti ſpiritus ⁊c. ⁊ Aue maria gratia ⁊ antiphonã.
Alma redemptoris mater. ⁊ Simõ bariona. Pe=
trus vero cõpoſtellanus epiſcopus fecit illã. Sal
ue regina miſericordie vita dulcedo ⁊ ſpes noſtra
ſalue ad te clamamus. Quidam vero rex francie.
Robertus nomine cõpoſuit ſequentiã illam. Ve=
ni ſancte ſpiritus: ⁊ hymnum Chorus noue hie=
ruſalẽ. Antiquitus enim mos erat vt ſemper alle
luya cantaretur cum neuma: ſed poſtea dictus pa
pa inſtituit loco illius neume in precipuis ſolenni
tatibus ſequentias dici. Quando ergo non dici=
tur alleluya: nõ dꝫ ſequentia dici q̃m loco neume
eius dicit̃: ⁊ idẽ ſignificat q᷑ neuma ſcꝫ eterne vite
gaudiũ ⁊ delicias que nullo verbo exprimi p̃nt ⁊
iõ per neuma que eſt vox nõ ſignificatiua intelli=
gũtur. Et inde eſt q᷑ quedã ſequentie antique ſo
lẽt noua ꝟba ⁊ icõgrua habere ⁊ inuſitata: tũ q:
celi gaudiũ ſecretũ atq; icognitũ mortalib⁹ eſt: tũ
q: nobis incognit⁹ eſt modus laudãdi deũ in pa=
tria: tũ q: iubilus cordis in preſenti vita incogni=
tus eſt ad plenũ: tũ q: oĩa noua ſunt pulchritudi=
ne decorata: vt in prohemio digeſtorũ Hodie ve=

Rober=
tus Frã
cie rex
Chriſtia
niſſim⁹
ſequẽtiã
illã veni
ſcẽ ſpũs
et hy=
mnum
chor⁹ no
ue hieru
ſalẽ cõ=
poſuit.

ro ſequentie cum voce ſignificatiua dicuntur, ad
notãdum ꝙ illa magna feſtiuitate vite eterne iu
bilus plene ſcietur. Sequentie ꝟo eterne vite my
ſticant laudes iuxta illud. Beati qui habitãt in
domo tua dñe: in ſecula ſeculorum laudabũt te.
Habent eñ verba laudiflua ꝛ dulcem atq; ſua
uem cãtum: q: ibi omnia erunt plena laude ꝛ me
lodia celeſtis organi abũdabit dulciflua leticia:
q: ſicut letantium oĩm habitatio erit ibi. Rurſus
qm̃ laudes eternitatis verbis humanis plene nõ
reſonantur: ideo quedam eccleſie myſtice neuma
tizant ſequẽtias ſine verbis aut ſaltem aliquos
verſus earum. nulla enim erit ſignificatio verborũ
neceſſaria vbi ſingulorum corda patebunt ſingulis
intuentibus librum vite: ꝛ vbi idẽ erit teſtis accu
ſator ꝛ iudex. xi. q. iij. corã. Et nota ſm̃ Iſido. ꝙ
proſa eſt producta ratio a lege metri reſoluta ſic
dicta ex eo ꝙ ſit ꝓfuſa: ſequẽtia ꝟo dicta eſt: quia
neumã iubili ſequitur ꝛ hic in euãgelio ḃr: ſequẽ
tia ſequentie in numero ſingulari.

De mutatione ſacerdotis. Rubrica.

Hactenus dum epiſtola lecta fuerit ꝛ
choro graduale pſallente: ſacerdos
acti⁹ ad dextrã partem ſedeat alta
ris illud inſinuans ꝙ Ioanne predi
cãte xp̃s quodãmodo tacebat q: nõ
predicabat aperte ſed dicturus euangeliũ ſurgit:
q: vt euãgeliſta tradit poſtq̃ ioannes tradit⁹ eſt
venit Ieſus in galileã predicãs euangeliũ regni
dei: ꝛ qm̃ ſedes victoris eſt: ſeſſio ſacerdotis victo
ri am chriſti recte ſignificat qui poſt ieiunium vi
cit diabolum: nã reliquit eũ tentator: ꝛ acceſſerũt
angeli ꝛ miniſtrabãt ei. Poſt dictam ergo ſequẽ
tiam ſurgens ſacerdos ꝛ ad ſiniſtram altaris par
tem accedens pronũciat euãgelium ſignificãs ꝙ
chriſtus nõ venit vocare iuſtos ſed pctõres iuxta
quod ipſe in euangelio dixit. Q: non indigent q̇
ſani ſunt medico: ſed qui male habent. ij. q. j. mul
ti per dextram enim iuſti: per ſiniſtrã autem pec
catores ſignificantur: propter quod dominus in
Per dex trã iuſti: per ſiniſtrã peccatores ſignificãtur. iudicio ſtatuet quidem oues a dextris hedos ve
ro a ſiniſtris. De hoc dictũ eſt ſub titu. de oratio
ne. Quidam tamen dixerunt ꝙ ideo ſacerdos in
principio miſſe cõſiſtit ad dextram. Cũ vero pro
nunciat euangelium conuertitur ad ſiniſtrã: ꝛ cir
ca finem iterum redit ad dextram: quia cultus
dei primo fuit in populo iudeo ꝛ iudea tunc erat
dextra: deinde iudeis non credentibus ꝛ verbum
dei tanq̃ indigni reſpuentibus cultus dei tranſi
uit ad gentes ad quas apoſtoli tranſierunt: ꝛ tũc
iudea fuit a ſiniſtra parte: ꝛ circa finem vertetur
iterum ad iudeos ad predicationẽ enoch ꝛ helye
qui cõuertent corda patrũ in filios qm̃ in diebus
illis ſaluabitur iuda: ꝛ reliquie iſrael ſalue fient:
qui eñ primo dixerat in viã gentium ne abieritis
poſtea precepit dicens. Ite in orbem vniuerſum.
Quia ergo predicatio peruenit etiã ad illos qui i
ſiniſtra parte fuerũt dũ ſiccato gedeonis vellere
tota arcã irrigauit: merito in parte ſiniſtra legitur
euangeliũ ſicut in ſequẽti tit. dicetur. Unde verſus.
Eſt rõ cur pars altaris dextera miſſe. Principiũ
finẽq; tenet mediũq; ſiniſtra. Dextera iudeos: gẽ
tiles leua figurat. Cepit ab his deferi ad hos: re
fertur ad illos noſtra fides: ꝛ erũt oẽs in fine fide
les. Sed cũ ſacerdos qui pronunciat euãgeliũ re
preſentet perſonã chriſti qui nõ predicauit genti
libus: ſed iudeis iuxta quod ipſe dicit in euãgelio
Non ſum miſſus niſi ad oues que perierunt do
mus iſrael. Uerũ illud recte dicatur prudens au
ditor aduertat. De hoc dictum eſt ſub ti. qualiter
epiſcopus vel ſacerdos. Ad quancunq; vero alta
ris partẽ ille ſe trãſferat miniſtri eum retro ſequũ
tur prout dictum eſt ibidem.

De euangelio. Rubrica.

Supra prime tactũ eſt qualiter ſacer
dos nõ ſolẽniter celebrans ipſemet
euãgeliũ dixit. Uerũ qñ ep̃s vel ſacer
dos celebrat cũ miniſtris cũcta ſolẽ
nius peraguntur: tũc eñ in quibuſdam
eccleſijs vt rome: diaconus dextra manu pontifi
cis oſculata codicem euangelij ſumit de altari il
lum ſubdiacono ad ferendum tradens poſtea be
nedictionem poſtulat ab epiſcopo vel a ſacerdo
te ꝛ ei benedicitur: in alijs tamen eccleſijs pri⁹ be
nedictionẽ poſtulat q̃ codicem accipiat de altari
Data itaq; benedictione ꝓcedit diaconus ad pul
pitum per dextram partẽ chori quẽ precedit ſub
diaconus cum textu euãgelij: ꝛ illũ precedit thu
ribulum cum incenſo ꝛ ante thuriferarium cero
ferarij cum faculis accenſis ante illos in quibuſ
dam eccleſijs crucis vexillum: ſicq; pulpitũ aſcen
dit ꝛ euangelium incipit: quo dicto ad epiſcopum
vel ſacerdotem ſimul redeunt: que ſingula proſe
quemur. Notandum eſt autem ꝙ in quibuſdã
eccleſijs in precipuis feſtiuitatibus diaconus ꝓ
ficiſci volens ad legendum euangeliũ incipit an
tiphonã que eſt in nocturnis ſuper benedictus: ꝛ
dũ ipſe accedit ad pulpitũ illa cantatur ꝛ finitur
a choro: vt notetur charitas ꝛ cantatur ſine neu
ma ad notandũ ꝙ deus nõ precepit nos habere
niſi ſimplicẽ charitatem. Sane iam figura muta
tur: nam diaconus qui prius repreſentabat pro
phetam iã repreſentat Ioannẽ euãgeliſtam: qm̃
lex ꝛ prophete vſq; ad Ioannẽ: ꝛ ex eo regnũ ce
lorũ euangelizatur. Ideo autẽ euangelium legi
tur: vt velut xp̃s poſt legẽ prophetias ꝛ pſalmos
ore ſuo predicauit: ita poſt epiſtolã reſponſoriũ ꝛ
alleluya per illud populo predicatio eius annun
cietur. Et dicitur euãgeliũ quaſi bonus nũcius:
ab eu qđ eſt bonũ: ꝛ angelus quod eſt nuncius.
Eſt eñ euangeliũ xp̄i ꝛ apoſtolorum predicatio: nũ
ciat quidẽ vitã poſt mortẽ: requiẽ poſt laborẽ re
gnũ poſt ſeruitiũ. Eſt aũt ſciẽdũ ꝙ ſicut caput
preeminet ceteris corporis mẽbris ꝛ illi cetera mẽ
bra ſeruiũt: ſic euãgeliũ principale eſt oĩm que ad
officiũ miſſe dicuntur ꝛ toti preeminet officio miſſe
ꝛ quecũq; ibi cantãtur ꝛ leguntur illi cõſentiũt ꝛ in
tellectuali ratione prout in ſexta parte ſub quali
bet dñica dicetur. Diaconus ergo primo dextrã ma
nũ põtificis oſculatur nihil dicens: q: predicator
euãgelizare dꝫ pro glĩa eterna: de qua ſpõſa dicit
in canticis. Dextra illius amplexabitur me. Nã ꝛ

Euãgeliũ quare legitur.

Euãgeliũ vnde dicatur.

angelus qui reſurrectionis xpi gloriam venerat nunciare ſedebat in dextra ſtola cādida coopert⁹. In alijs tñ eccleſijs nō oſculatur: ſ; ſolū inclinās benedictionē poſcit. Verū ſubdiaconus vel diaconus nō manus ſed pedes romani pōtificis oſculatur vt ſummo pontifici ſummā exhibeat reuerentiam: ⁊ oſtendat eū eſſe illius vicariu; cui⁹ pedes oſculabatur mulier illa que fuerat in ciuitate peccatrix. Adorandū eſt eñ ſcabellum pedu; eius: q: ſanctum eſt. cuius etiam reſurgētis a mortuis pedes mulieres tenentes adorauerunt. Generaliter enim nemo debet manū ſummi pontificis oſculari: niſi cum de manib⁹ eiu; aliquid accipit vel cū ad manus eius aliquid tribuit vt oſtendatur ꝙ ex vtroqꝫ debemus ei gratias agere q̄ ſicut ſemꝑ dat propria: ſic nūqꝫ recipit aliena. Quas oblationes romanus pontifex recipiat ſub titulo de oblationibus dicet. Subſequēter diaconus textū euangelij ſumit de altari q: de ſyon exibit lex ⁊ verbū dñi de hieruſalem non vtiqꝫ moſayca lex quondā exiuerat de mōte ſinay: ſed euangelica: de qua ꝓpheta ait. Ecce dies veniunt dicit dñs ⁊ cōſummabo teſtamentū nouū ſuper domū iuda. Sumitur etiā liber de altari: qm̄ apoſtoli de altari euangelium acceperūt cū predicātes paſſionē xpi euangelizabant. Vel altare in hoc loco ſignificat iudeos a q̄bus trāſfertur regnū dei ⁊ datur genti faciēti fructum eius. Et ex eo ꝙ liber ſumitur de altari notatur ꝙ euangelium eſt verbum dei qđ per altare ſignificatur ſꝫm illud. Exo. xx. Altare de terra facietis mihi. Et ꝓpter premiſſas rōnes quidā volentes dicere finita miſſa euangelium ſancti ioannis vel aliud imprimunt primo ſignum crucis ſuꝑ altare ⁊ poſtea in fronte. Sumit aūt illum vt quidā volunt de dextra parte altaris: quia eccleſia de iudeis a quo noſtra ſumpſit exordiū antiquit⁹ fuit a dextris ⁊ ponit eū in manu ſiniſtra dextrā ſuper ponens iuxta illud. Leua eius ſub capite meo et dextra illius amplexabitur me: ⁊ hoc propter triplicem cauſam. Primo quia euangeliſta docet celeſtia que per dextram terrenis que per ſiniſtrā intelliguntur ſupponi. Scđo inclinatur liber ſuꝑ ſiniſtrū humerū ad notandum ꝙ xpi predicatio de gentili tranſibit ppl'o ad iudaicum. Eſa. xx. c. In diebus illis ſaluabitur iuda. Tertio quia in vita tēporali que per illam ſignificatur neceſſe eſt euāgelium predicare. Et textus euangelij ī quibuſdā eccleſijs ornatur exterius argento ⁊ lapidib⁹: ꝓut dictum eſt in parte. iii. ſub titu. de legalibus indumentis. Liber autem ipſe ob aduentu ſacerdotis ad altare donec euangelium legatur ſuper altare remanſit: ꝙ quātum ad hoc ſignificat hieruſalem qm̄ euangelica doctrina primū hieruſalē facta eſt et ibi permanſit ab aduentu dñi donec publicaretur gentilibus: iuxta illud. De ſyō exibit lex ⁊c. vt ſupra. Hieruſalem eſt locus paſſionis que per altare etiā ſignificatur. Cōſequenter benedictione; poſtulat: q: nullus debet predicare niſi mittatur: iuxta illud apoſtoli. Quomodo predicabunt niſi mittantur. extra de here. cū ex iniuncto. ⁊ dñs inquit apoſtolis. Rogate dñm meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuā. xxv. diſt. in nouo. Eſaias autē cū audiſſet vocē dñi dicētis. Quē mittā ⁊ quis ibit ex vobis? Reſpondit. Ecce ego ſum: mitte me dixitqꝫ dñs. Vade ⁊ dic ppl'o huic: audite audientes ⁊c. viij. q. j. ſciendū. Rurſus hmōi benedictionē prefigurauit moyſes qui aſcendēs in mōtē accepit tabulas ⁊ benedictionē ⁊ populo mandata propoſuit: ⁊ dñs etiam benedixit ordini diaconali cui dedit ſpiritūſanctum ⁊ miſit ad predicandum per vniuerſum orbem. Pontifex ergo vel ſacerdos viſibiliter benedicit diacono qui lecturus eſt euāgelium qđ non fecerat ſubdiacono lecturo epiſtolam: quia xp̄s inuiſibilis manēs legem ⁊ prophetas que per epiſtolā ſignificant̄ inuiſibiliter miſit poſtqꝫ in terris viſus eſt: ⁊ cū hoībus cōuerſatus eſt apoſtolos ⁊ euangeliſtas viſibiliter miſit ⁊ docuit. Eūtes inquit predicate dicentes. Appropinquabit regnū celorū. Illi aūt regreſſi circuibāt caſtella euangelizantes ⁊ curantes vbiqꝫ ⁊ mittit eū ad legendu; euangeliū: ad notandū ꝙ xp̄s miſit apoſtolos ad predicādū regnū dei. Diaconus autem ea que in benedictione dicuntur cōſiderās ſe corde purū: ore mundū ⁊ opere caſtū ſtudeat exhibere: quatenus ſacroſanctū euangeliū poſſit digne ꝓferre: quia puteus aquarū viuētium. i. euangelica predicatio nō fluit impetu. i. libere niſi de libano. i. corde caſto ⁊ ore cādido. Nō eñ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: immo peccatori dicit de⁹ Quare tu enarras iuſtitias ⁊ aſſumis teſtamētū meū ꝑ os tuū. iij. q. vii. §. qđ teſtat̄: ⁊ iō ſigno crucis munit̄: deinde licētia ⁊ benedictione obtētis ⁊ tu ſuꝑ cruce impreſſa vt ſecurus incedat ꝓcedit ad pulpitū cū ſilētio inclinato capite nihil in quibuſdam eccleſijs ferens ꝓpter illud qđ dñs ipſe precepit apl'is quos miſit ad predicandū regnū dei. Nihil inquit tuleritis in via ⁊ neminē ſalutaueritis. In alijs tñ eccleſijs diaconus fert librū vt ia; dicetur. Sed perueniens ad ambonē ſalutat quaſi intrans domū cui offert pacē: vt infra dicetur: ⁊ trāſit per dextrā partem chori ad ſiniſtrā: vt liber euangelij de dextra ad ſiniſtram transfertur: ⁊ ibi legitur quia de ſyō exibit lex ⁊ ꝟbū: vt ſupra. Iudea eñ reſpuēte verbū dei apoſtoli tranſierūt: de iudeis ad gētes ⁊ poſtea predicatū eſt gētib⁹ que per ſiniſtram intelliguntur. vñ apl's ad Hebreos dicit. Vobis oportebat primus predicare verbū dei ſ; qm̄ repuliſtis illud idignos vos iudicaſtis ecce conuertimur ad gentes: extra de renū. niſi de hoc ſupra in titu. proxi. In eccleſia romana ⁊ in q̄buſdam alijs ſubdiaconus per vnā viā ⁊ diaconus ꝑ aliā in pulpitū aſcēdūt: qm̄ ille docēdo ⁊ iſte diſcēdo in augmentum ſcientie procedit: ⁊ quia miniſtrator per meritum operis et predicator per meritum oris in augmētū iuſtitie progrediunt̄: vnde pſal. Iuſtitia tua ſicut mōtes dei: per eādē tamen viā deſcendentes ad pontificē reuertunt̄: q: per finalem perſeuerantiam pertingūt ad premiū ſicut dominus ait. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finē ⁊c. de pe. diſt. ij. apoſtolus. ⁊. c. multi: ⁊ quia predicatio ſine opere non ſufficit. Cepit eñ ieſus facere ⁊ docere: ideo predicator per eādem viam reuertitur:

Liber euangelij quare ſumitur de altari.

Pōtifex vel ſacerdos diacono euangelium lecturo benedicit.

per quam acceſſerat miniſtrator. Preterea ideo lecturus euãgeliū ab vna parte progreditur ⁊ aſcēdit: ⁊ ab altera regreditur et deſcēdit. Juxta illud euangelij. Per aliam viam reuerſi ſunt in regionē ſuam: qm̄ apoſtoli prius predicauerunt iudeis et poſtea gētibus ſm̄ illud apoſtoli. Quī repuliſtis verbū dei ⁊ indignos fe. ⁊c. Sane diaconū ſubdiaconus antecedit: quia ioannes ⁊ eius predicatio chriſtū ⁊ eius predicationem preceſſit portans in quibuſdam eccleſijs puluinar qđ libro ſupponat. Per puluinar quidē qđ feſſo ſupponitur ad quietem ſignificat̄ vite ſolatiū ſiue temporalia: quaſi dicat. Si vobis ſeminamus ſpiritualia nō eſt mirū ſi a vobis metimus carnalia. xij. q. j. §. j. Nā ſm̄ apl'm. j. ad Corin. Qui altari ſeruiūt cū altari participāt. extra de prebē. cū ſm̄. Dignus eſt eñ operarius mercede ſua. Math. x. ⁊ dñs precepit in lege. Non claudes os bouis triturātis. extra de prebē. extirpande. Rurſus puluinar ſupponitur euāgelio ad notādū ꝙ ſuaue eſt iugum dñi ſiue onus euangelij illud portare volētibus: vnde in Mat. Jugum enim meum ſuaue eſt: et onus meū leue: huic iugo qui ſubijcitur oīa ſubiecta hꝫ ſm̄ Aug. Puluinar ergo ſuauitas ⁊ dulcedo in mandatis dei. Unde ꝓpheta. Paraſti in dulcedine tua pauperi deus: ⁊ iterum: quam dulcia faucibus meis eloquia tua dñe. Jn eccleſia tamē romana diaconus precedit: vt doctor ſubdiaconus ſequit̄ vt auditor: ille precedit vt predicet: iſte ſequit̄ vt miniſtret. Poſt lectionē vero ſubdiaconus quaſi ſufficiēter edoctus precedit referēs euāgeliū: qm̄ mercedē euāgelij de ſua miniſtratione reportat: ſm̄ illud qđ dñs ipſe promiſit in euāgelio. Qui recipit prophetā in noīe ꝓphete mercedē prophete recipiet: quē ideo ꝑmittit diaconus ad pōtificē vt oſtēdat ſe fructū predicationis referre: de quo domin⁹ iuſſerat. Poſui vos vt eatis ⁊ fructuꝫ afferatis: et fructus veſter maneat. Ad hec ſubdiaconus librū ⁊ puluinar reportans ſignificat ꝙ predicator bono opere dꝫ vitā ſuā deo offerre. Uñ apl's ad Corin. x. Omne quodcūqꝫ facitis aut verbo aut opere in noīe dñi ieſu xp̄i facite. xxvij. q. vi. non obſeruetis. Premittit quoqꝫ ep̄s ante euangeliū thuribulum cū incēſo: qꝛ xp̄i opera preceſſerūt eius doctrinā. Juxta illud. Cepit ieſus facere ⁊ docere. Thuribulū aūt cū thure ſignificat orationē cū deuotione quā tūc maxime debēt habere fideles in audiēdo diuinū ſermonē. Rurſus diacon⁹ ideo premittit thuribulū: qꝛ predicator dꝫ odorē bone opinionis ex ſe mittere. Juxta illud apli. Chriſti bonus odor ſumus in oī loco. Nam cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predicatio contēnatur. extra de ſac. vnc. c. j. Tertio thuribulū precedit vt ipſius diaconi oratio ſicut incēſum in cōſpectu dñi dirigatur. Ante thuribulū vero premittit duos ceroferarios cum faculis accēſis. Primo qꝛ debet deſiderium ⁊ gaudiū in cordibus auditoꝝ accendere: quaten⁹ et libenter audiant et gratanter obediāt. Jn quibuſdam tamē eccleſijs thuribulū cereos precedit. qm̄ orationes et opera ⁊ virtutes de ratione famā lucem et ſigna precedunt. Juxta illud Luce. Luceat lux veſtra: ⁊ illud. Et virtus exibat de illo et ſanabat oēs. Secundo ſacerdos vel ep̄s premittit ante diaconū duos accolitos portantes cereos et incēſum: ad notandū ꝙ ep̄s ꝑmittebat binos nūcios ante faciē ſuā in omnē ciuitatem ⁊ locuꝫ quo ipſe erat venturus preferentes choruſcationes miraculorum et odorē virtutū: vnde reuerſi dixerūt. Dñe in tuo noīe etiā demonia ſubijciuntur nobis. Facies eñ chriſti cōuenienter hic intelligunt̄ apoſtoli qui normā doctrine ſue populis oſtendebāt: propter quod ipſis aiebat. Qui vos recipit me recipit. Tertio ideo librū euangelij precedunt thuribulū ⁊ candelabra: quia doctrinā xp̄i virtus ⁊ fama preibat euãgeliſta teſtante. Exiuit ieſus in virtute ſpiritus in galileā: ⁊ fama exiuit de illo in vniuerſam regionē: ⁊ ipſe docebat in ſynagogis eoꝝ. Quarto propter cauſam in ſcđa parte ſub titulo de accolito ſcriptam. Rurſus duo cerei illuminati doctores eccleſie: per quos eccleſia illuminat̄ qui debent habere notitiam vtriuſqꝫ teſtamenti deſignant. Hinc eſt ꝙ ipſi cerei plerūqꝫ quibuſdā diuerſoꝝ coloꝝ lineis decorātur: ad notandū ꝙ per doctores ipſos ſacra ſcriptura diuerſis ſenſib⁹ exponitur prout dictum eſt in principio libri. Si ꝟo linee ipſe auree vel argentee ſint deſignant ꝙ in ipſis doctoribus eſt aurum ſapientie ⁊ argentum eloquentie. vel cerei ipſi deſignant duo teſtamenta quibus genus humanum illuminatur: vel legē et prophetas qui in quibuſdā eccleſijs dū euangelium legitur in pauimēto ponūtur: qm̄ leges vmbra ⁊ prophetarū enigmata per lumē euangelij etiā ab humilib⁹ intelligunt̄: qꝛ per euangelicam doctrinā lex ⁊ prophetia penitus euanuerūt in litera: in quibuſdā tñ eccleſijs in dieb⁹ profeſtis vn⁹ puer cū vno tm̄ cereo diaconū precedit: per qđ ſignificatur ꝙ primū xp̄i aduētū qui humilis fuit ⁊ occultus preuenit tm̄ vnus precurſor ſcꝫ Joānes baptiſta qui fuit lucerna verbi. Jn diebus vero feſtiuis duo cerei precedūt qꝛ in ſcđo aduētu qui fulgēns erit manifeſtus duo ꝑmittent̄ precones: ſcꝫ Helias ⁊ Enoch qui interficientur ab antichriſto in hieruſalē qđ ſignificat̄ ꝑ extinctionē cereoruꝫ. De cādelabris ⁊ etiā cereis aliter dictū eſt i prima parte ſub titulo de picturis. Antecedit quoqꝫ crux primo ad notandū ꝙ diaconus dꝫ predicare crucifixū. Secūdo ꝙ qui eū intuetur: ꝑ fidem ſanatur a morſu ſerpētis antiqui: ipſe eſt eñ ſerpēs in palo. Tertio crux ꝑcedit euãgeliū i ſignū ꝙ predicator ſequi dꝫ crucifixū. Unde dñs inqt Petro. Sequere me. Jo. xxj. ca. Poſt hec diaconus ſuper ambonem aſcendit: dicitur autem ambo ambonis pulpitum vbi legitur euangelium ab ambio ambis: quia locus ille gradibus ambitur. Sunt enim in quibuſdam eccleſijs duo paria graduuꝫ ſiue duo aſcēſus in illū ꝑ mediū chori vnus a ſiniſtris: vcꝫ ꝟſus oriētē quo fit aſcēſus alter a dextris videlꝫ verſus occidētē quo fit deſcenſus: vt premiſſuꝫ ē. Uel aſcēdit ab auſtrali parte: nam xp̄s a bethel. i. bethleē que eſt auſtrū venit in hieruſalem. Uñ dr̄. deus ab auſtro veniet. Aſcēdit ergo ſuꝑ ambonē ad notādū ꝙ xp̄s ābit oēs q̄ cuſtodiūt ꝟbū euãge

Puluinar quare ſupponitur euāgelio.

Cerei ꝓcedētes euangeliū q̄d deſignant.

lij vt poſſit ambiri: ⁊ ſic melius ab hominib⁹ intel
ligi. Itẽ aſcẽdit vt in edito ⁊ alta voce annũciet
euãgeliũ tãq̄ vbiq̄ ⁊ ab omnib⁹ audiẽdũ: iuxta
illud propheticũ. Super montẽ excelſum aſcẽde
tu qui euãgelizas ſyon: exalta in fortitud inevocẽ
tuã. Et dñs inquit i euãgelio. Quod dico vobis
in tenebris dicite in lucẽ: ⁊ qđ in aure auditis pre
dicate ſuper tecta: extra de here. cũ ex iniuncto vt
imitemur dñm qui in mõtẽ aſcẽdit vt euãgelium
predicaret ⁊ aperiens os ſuũ docebat diſcipulos
dicẽs. Beati pauperes ſpũ ⁊c. Lex etiã in mõte
data eſt: euãgeliũ ergo in alto ⁊ eminẽti loco legi
tur: q̄ doctrina euãgelica dilatata fuit vbiq̄ ter-
rarũ: vnde In omnẽ terrã exiuit ſonus eorũ ⁊c.
xix. diſt. ita. ep̄la vero in loco inferiori: q̄ lex ⁊ pro
ꝑhete qui per illã figurant̄ clauſi fuerũt in iudea
vnde notus in iudea de⁹ ⁊c. Preterea per epiſto-
lã predicatio veteris teſtamẽti que humilior: per
euãgeliũ noui teſtamẽti que excelſior eſt intelligi
tur: doctrina eñ xp̄i vel lex euãgelica excellit apo
ſtolicã ⁊ ap̄lica legalẽ doctrinã. Unde apoſto. ad
Heb. vij. Lex neminẽ ad perfectionẽ ducit euãge
liũ aũt dat ſalutẽ omni credẽti. In miſſa aũt pro
defunctis non in loco eminẽtiori: ſed iuxta altare
euangeliũ ⁊ epiſtola leguntur: ad notãdũ ꝙ quã
tũ ſpectat ad defunctos talia nõ ſunt predicatio-
nes que viuis publice fiũt. Ipſis aũt cũ ſint ab-
ſentes fieri nequeunt publice vel occulte: ſed ma
gis fiunt pro ipſis orationes per quas ad xp̄m q̄
per altare ſignificat̄ appropinquantes eis poſſu-
mus reuelationẽ aliquã obtinere. Legitur etiam
de morte euãgeliũ ſuper aquilã. Iuxta illud. Et
volauit ſuper pẽnas vẽtoꝝ: ⁊ aquila ipſa ſeu loc⁹
in quo legit̄ in dieb⁹ feſtis aliquo pãno lineo vel
ſerico cooperitur ad ſignificandũ mollitiẽ cordiũ
xp̄ianoꝝ. Uñ dñs per prophetã. Ecce cor carneũ
dabo vobis ⁊ ſcribã legẽ meã in cordib⁹ veſtris.
Loc⁹ vero in quo ep̄la legit̄ nõ cooperit̄: ad ſigni
ficãdũ duritiã cordiũ iudeoꝝ. Lectur⁹ aũt euãge
liũ trãſit ad partẽ ſiniſtrã prout iã vt ſupra ſub ti.
de mutatiõe ſacerdotis dictũ eſt ⁊ apponit faciez
ſuã aq̄loni: iuxta illud Eſa. xliij. Dicã aq̄loni da
Euãgelium verſus aquilonẽ legitur. ⁊ auſtro noli prohibere: vt oſtẽdat nos doctrina
euãgelij debet armari: et ꝑdicationẽ xp̄i cõtra il-
lum ſpecialiter dirigi qui ait. Ponã ſedẽ meã ab
aquilone ⁊ ſimilis ero altiſſimo: nã ⁊ ſm ꝑphetã
Ab aquilone pandet̄ oẽ malũ ſuper habitatores
terre. Rurſus verſus aq̄lonẽ euãgeliũ legit̄ iuxta
illud qđ legit̄ in cãticis. iiij. Aquilo ſurgat. i. dia-
bol⁹ fugiat: ⁊ auſter veniat. i. ſpũſanct⁹ accedat.
Recte eñ cõtra diabolũ euãgeliũ legit̄ vt illũ ſua
virtute expellat q̄m diabolus nihil tãtũ q̄tũ euã
geliũ odit. Siquidẽ aquilo vẽtus frigid⁹ diabolũ
ſignificat qui flatu tẽtationũ corda hoim a dei ti
more ꝯgelat ⁊ refrigerat. Cũ ergo fides in euãge
lio cõtineatur que eſt armatura nr̄a ꝯtra diabolũ
iuxta illud. Cui reſiſtite fortes i fide: merito legit̄
cõtra illũ. Quãdoq̄ etiã verſus meridiẽ legit̄ q̄
doctrina chriſti que primo fuit inter iudeos ⁊ tũc
inter gẽtiles ad eos i fide redibit. Ubi vero q̄ cũ in
veniẽdo ꝑceſſerũt reſpiciũt ad euangelium et ad
faciem recitantis prout ſub epiſtola dictũ eſt. De
inde lecturus euangeliũ ſalutat populum vt illuz
ad audiendũ verbũ dei attentum reddat dicens.
Dominus vobiſcum: oſtendens etiam per hoc ſe
orare: vt dñs ſit cũ eis: ⁊ obſeruans qđ dño iuſſit.
In quãcũq̄ domum intraueritis primum dicite.
pax huic domui: chorus vero et populus quaſi
redditus attentus ad illum ⁊ ad quãcũq̄ partem
in qua euangelium legitur ſe vertunt: quia omni-
bus propoſitum eſt. Ite in mundum vniuerſum
predicate euangelium omni creature. i. hoi ꝓ quo
facta eſt ois creatura vel qui habet aliqđ partici-
piũ cũ oi creatura. Et r̄ndẽt ⁊ cũ ſpiritu tuo ſup.
vt digne poſſis euãgeliũ legere: ac ſi dicãt: tecum
ſit ad dicẽdũ: ⁊ ſic mutuo ſe ſalutãt: prout ſub pre
fatione dicetur. Sane euangeliũ ſtando ⁊ non ſe-
dẽdo audire: ſicut ſtatuit anaſtaſius papa. de con
ſe. di. j. apoſtolica. vt ad preciũ ꝓ xp̄i fide ſeruãda
prõptitudo notet̄. Unde Lu. xxij. Qui nõ hz gla-
dium vendat tunicã ⁊ emat illum. Et quia ipſius
doctrina ad amorẽ celeſtiũ dirigit mẽtes noſtras
ad hmõi etiã prõptitudinẽ deſignandũ quidã dũ
euãgeliũ legitur clamideas deponũt. ⁊ etiã ad no-
tandũ ꝙ oia tẽporalia dimittẽda ſunt ꝓpter xp̄m
iuxta illud euangelij. Ecce nos reliquimus oia et
ſecuti ſumus te. Et ex quo ſtandũ eſt apparet ꝙ
nec iacere nec appodiare debemus euangeliũ au
diendo. Reclinatoria tunc relinquunt̄ ad notan-
dũ ꝙ non debemus confidere in principibus: nec
ſubſtentari in terrenis q̄ vanitas vanitatũ et oia
vanitas dixit eccleſiaſtes. Subauditur compara-
tione dei in quẽ curam noſtram iactare debemus
et ſm ipſum Anaſtaſium ſtantes curui manere de
bemus: vt humilitatẽ que a dño docetur etiã cor-
pore demõſtremus. Auditur etiam capite nuda-
dato primo vt attentio adeſſe demonſtret̄: ob quã
etiam cauſam quidã tunc mentionẽ et genas ma
nu tenẽt: ſecundo vt quinq̄ ſenſus patuli ſint ad
audiendũ. Tertio ad notandũ ꝙ oia que ſub ve-
lamine ⁊ figura in lege ac prophetis cõtinebantur
ſunt in euangelio manifeſtata. in xp̄i eñ paſſione
velũ tẽpli ſciſſum eſt ⁊c. Deponunt̄ etiã tunc ba-
culi ⁊ arma. Primo ne imitetur iudeos i cõſpectu
crucifixi arundines ⁊ arma ferẽtes. Scđo ad notã
dũ ꝙ xp̄o predicãte oẽs legales obſeruantie que
per baculos ſignificant̄ depoſite ſunt. Tertio de-
poſitio baculorum et armorum humilitatem no-
tat et chriſtiane perfectionis eſſe non ſe vindicare
ſed dño ſeruare vindictam iuxta illud. Mihi vin
dictam ⁊ ego retribuam dicit dñs. Mat. v. Qui
te percuſſerit in vna maxilla prebe ei ⁊ alterã. xxiij.
q. j. §. j. Auditur etiam euangeliũ in ſilẽtio: q̄ oia
ſoluta ſunt in euangelio que in lege ⁊ prophetis
promiſſa erãt. Põtifex ꝟo ſeu ſacerdos dũ euãge
liũ legitur faciẽ vertit ad illud ad notandũ ꝙ xp̄s
predicatores euangelij ſemper ad adiuuandũ re-
ſpicit: ſtãs ſup ſcabellũ ad deſignãdũ ꝙ per hmõi
predicationẽ omnis aduerſa poteſtas debellatur
⁊ chriſti pedibus ſubmittitur: ⁊ ſic impletur qđ in
pſal. dicitur. Donec ponam inimicos tuos ſcabel-
lum pedũ tuoꝝ. Diaconus vero ſtatim poſtq̄ ſibi

Põtifex ſeu ſacerdos dũ euangeliũ legit faciẽ vertit ad illud.

reſponſum eſt: ⁊ cū ſpū tuo vt cūctos reddat do-
ciles ac beniuolos ad audiendū verbū euangelij
i. bonū nūciū nūciantē regnū dei ſubdit. Sequen
tia ſancti euāgelij thurificādo librū: ⁊ ſignās ſigno
crucis. Et etiā in quibuſdā locis oſculaꝛ librū: q̄ſi
dicat. Hic eſt liber ſeu euangeliū dei. Hic eſt liber
crucifixi quem predico. Hic eſt liber pacifici ꝑ quē
recōciliationē accepimus. Unde apoſtolus .i. ad
Corin. i. Predicamus vobis xp̄m crucifixū. Per
incēſi aūt fumū bona predicationis opinio intelli
giꝛ. Deinde ſignat ſe in fronte: in ore pariter ⁊ pe-
ctore ſeu in corde: ne diabolꝰ q̄ bonis operibꝰ inſi
diaꝛ tollat ei per erubeſcētiā deuotionem de cor-
de vel ſermonē de ore: ac ſi dicat. Ego xp̄i crucem
nō erubeſco: ſed eam ore predico ⁊ corde credo q̄ꝛ
corde crediꝛ ad iuſticiā. ore autem confeſſio fit ad
ſalutē. Predicamus inquit apoſtolus xp̄m ieſum
⁊ hūc crucifixū: iudeis quidē ſcādalū: gētibus au
tē ſtultitiā. Et apl's ad Gal'. vi. Mihi autē abſit
gloriari niſi in cruce dn̄i noſtri Jeſu xp̄i. Dominꝰ
etiā in euāgelio ait. Qui me erubuerit ⁊ ſermōes
meos hūc filiꝰ hominis erubeſcet cū venerit i ma
ieſtate ſua ⁊ patris ⁊ ſanctorū angelorū. Unde in
daniele legiꝛ. Nō eſt cōfuſio cōfitētibꝰ te. Quidā
aūt ſignāt ſe tm̄ in frōte ⁊ in pectore quaſi in vtro
q̄ ſuperliminari. Clerus vero ⁊ populus audito
ti. euangelij. ſcꝫ ſequentia ⁊c. ſiue bono nūcio ver
tentes ſe ad oriētē ſiue ad altare vt deum qui eſt
verus oriens glorificēt: q̄ꝛ miſit eis verbum ſalu-
tis ſicut legitur in actibus apoſtolorū ⁊ glorifica-
uerunt deū dicētes ergo ⁊ gentibus deꝰ peniten
tiā dedit ⁊ vitā cum reuerentia ⁊ honore reſpon-
dent gloria tibi dn̄e. Propoſito itaq̄ꝫ euāgelio ad
legēdū in quo agiꝛ de gl'ia ⁊ de nr̄a liberatiōe ſcꝫ
qualiter xp̄s diabolū deuicit: ⁊ nos ab ipſius ſer-
uitute liberauit ⁊ victor ad gloriā patris aſcendit
ipſi auditores euāgelij letātes in laudē ſui ſalua-
toris conclamant dicentes. Gloria tibi dn̄e: quaſi
dicant gloria tua que nobis in euangelio predica
tur nobiſcū ſine fine permaneat ⁊ ſemper creſcat:
⁊ hec dicēdo ſigno crucis in fronte in ore ⁊ in pe-
ctore ſe ſimiliter contra diabolū muniunt: ne eos
Euangelij auditores quare crucem fronti imprimūt.
impediat in audiendo. In fronte quia ibi eſt locꝰ
pudoris ⁊ verecundie. vnde per hoc q̄ crucē fron
ti imprimunt oſtendunt ſe non erubeſcere credere
crucifixum cuius liber legitur ⁊ eū habere deū et
dn̄m. Per hoc q̄d in ore ſignāt ſignificant crucem
dn̄i audacter predicare. Per hoc q̄ i pectore oſtē-
dūt ſe libēter cōpati ꝓ noīe xp̄i: qua etiā ratione
quidā q̄ꝫ diu euāgeliū legiꝛ cū vtroq̄ꝫ pollice ante
pectꝰ ſignū crucis figurāt. ¶ Rurſus nos in ore
ſignamus ad deſignādū q̄ de verbis euāgelij de
bet eſſe locutio noſtra. In pectore v̄o ad deſignā
dū q̄ verbū euāgelij debet nos percutere i pecto
re ⁊ in mente. Mox vero poſt factū ſignū crucis
verſus diaconū audituri euangeliū ſe conuertūt.
De crucis myſterio dicetur in prohemio quinte
partis. ¶ Porro alicubi ſubdiaconus dum legi-
tur euangeliū ſiniſtrā manū lib. ſupponit ad notā
dum q̄ illi qui ſub tempore legis fuerunt quorū
finis ſeu vltimus fuit Joannes quem ſignificat
ſubdiaconus. Et ſi aliqua bona agebant illa ta-
men debilia et infirma erant: que per ſiniſtrā ſigni
ficantur: quia ſi lex ad gratiam diſponeret tn̄ gra-
tiam nō prebebat. Conuenienter ergo ſiniſtra ma
nus li. euāgelij ſupponitur. In quo xp̄i fides pre-
dicatur ſine qua per opera legis nemo ſaluatur.
¶ Rurſus per ſiniſtram manū tp̄alia per librum
euangelij ſp̄ualia cōgrue deſignantur. Manꝰ er-
go ſiniſtra libro ſupponitur ad notandum q̄ ſicut
aīa ſine corpore non viuit: ita nec ſp̄ualia diu ſine
tēporalibus ſubſiſtere poſſunt. Terminatur autē
euangelium exaltādo vocē in fine: prout ſub ep'la
dictum eſt. ⁊ mox illo finito munit ſe diaconus ſi-
gno crucis ne diabolus ſuſceptum ſemen euange
lij de vaſe ſignato ſurripiat. Et deinde euangeliū
oſculatur ad notandū ſe ex charitate ⁊ amore euā
gelizaſſe. Auditores vero ſe verſus orientem con
uertūt quaſi ad hieruſalem gratias agētes: quia
inde venit ad nos euangeliū. Juxta illud q̄d dn̄s
dixit in euangelio apoſtolis. Uos eritis mihi te-
ſtes horū in oēs gentes incipiētes a hieruſalē ⁊ ſi
gno crucis ſe in pectore muniunt cōtra diabolum
ne ſemē verbi dei ſuffoceꝛ in eis. Unde Luce. viij.
Uolucres celi comederūt illud: ⁊ ne ſermonē dn̄i
rapiat de pectoribus coꝝ. q. d. deus nos faciat in
doctrina xp̄i ꝑſeuerare: ⁊ vt ſignificet ſe habere in
corde q̄d exprimiꝛ ore. Q̄d etiā apertius deſigna
tur in quibuſdā eccl'is in quibꝰ finito euāgelio dr̄
Euangelio finito in nonnullis eccleſijs diciꝛ amen.
amen: ⁊ bene. q. d. verū eſt q̄ in euangelio dictum
eſt q̄d eſt cōtra quoſdā hereticos qui lecto euāge
lio quaſi ꝯtradicētes dicūt falſum eſt. Uel tn̄. q. d.
fiat nobis q̄d dn̄s in euangelio pollicetur. Juxta
illud neemie. viij. Benedixit eſdras dn̄o deo ma-
gno. Et reſpondit omnis populus amen amē. Et
eleuantes manus ſuas incuruati ſunt ⁊ adoraue-
runt proni in terrā. In alijs v̄o eccl'is dr̄ deo gra-
tias: ſicut fit poſt aliquā lectionē vel capl'm. Qui
dam etiā literati dicūt. Benedictus qui venit i no
mine dn̄i: q̄d eſt finis euāgelij matthei q̄d legiꝛ in
feſto beati ſtephani ⁊ in dn̄ica palmarū. In qui-
buſdā locis cerei qui ſignificant doctores ꝑ quos
eccleſia illuminaꝛ poſt lectū euangeliū extinguuꝛ
q̄m xp̄o in eo loquēte poſſunt eccleſiam illumina
re: eo aūt tacēte. i. ſpūſctō ab eis recedente hec ne-
queūt. Preterea euāgelij predicatione finita lex ⁊
prophetie ceſſabūt. In nōnullis tn̄ eccleſijs dum
euangelium legitur candelabra cū cereis deponū
tur ad terrā ad notandū legē ⁊ prophetiam infe-
riorē euāgelio eſſe. Conſequēter ſubdiaconus co
dicē euangelij refert diaconus v̄o vacuus redit vt
oſtendat ſe predicatione finita cōtēplationi vaca-
re. Ueniēs autē priꝰ ad legēdū euāgeliū librū i q̄-
buſdam eccleſijs ferebat ad notandum q̄ ipſe non
ſolum debeat docere: ſed ⁊ facere. Redit etiam ad
ep̄m ſeu ſacerdotem: vnde venit ad notandum q̄
oīs doctrina a deo eſt ⁊ i ipſum reuertiꝛ: vn̄ Salo
mon: vnde exeunt flumina reuertuntur. Textus
quoq̄ꝫ euangelij ſuper puluinar reportaꝛ q̄ꝛ eccle-
ſia vt audiuit euangeliū illud ſuauiter corde ſuſce
pit ⁊ letata eſt. Juxta illud. Audiuit et letata eſt
ſyon. Et ait. Anima mea liquefacta eſt vt dilectꝰ

locutus eſt. Liber quoqȝ euangelij ꝛ thuribulum
ad pontificẽ reportanť: qꝛ ad eũ oĩa bona referen-
da ſunt a quo cũcta procedũt. Ipſe enĩ eſt finis cõ
ſummãs ſȝ nõ cõſumẽs alpha ꝛ o primꝰ ꝛ nouiſſi
mus: initiũ ꝛ finis. Nã ꝛ apl'i predicatione peracta
ad xp̃m reuerſi ſunt referẽtes ei grãs de miracu-
lis ꝛ predicationis ꝑfectu. Ep̃s ꝟo thus adorat:
et euangeliũ oſculatur. Primo ad notandũ qꝛ qđ
ep̃s inſpirauit ꝛ docuit hoc approbat ꝛ acceptat.
Deus enĩ nihil accepit niſi qđ offICIt: nec remune-
rat niſi qđ donat: qꝛ ſi cuncta que fecit bona ſunt
ſic nulla ſunt bona niſi que fecit. Nã vidit deꝰ cũ-
cta que fecerat ꝛ erãt valde bona. Scđo opertum
codicẽ oſculatur ad ſignificandũ ꝙ ſcire dȝ et nu-
da ac aperta ſibi eſſe debẽt quecũqȝ ſunt in lege.
vnde Luc. viij. Uobis datum eſt noſſe myſterium
regni dei: et Malachie. ij. Labia ſacerdotis cu-
ſtodiunt ſcientiam ꝛ legẽ requirũt ſup. ſubditi de
ore eius. extra de here. cũ ex iniũcto. Tertio quia
ipſe ſolus intrat in ſctã ſctõꝝ prout in prohemio
huius partis dictũ eſt. Quarto qꝛ hmõi oſculum
ſignificat affectum amoris ad euangeliũ qui pre-
cipue in epiſcopo vigere dȝ adeo vt paratꝰ ſit mor
tẽ ꝓ eo ſubire. xxv. q. j. violatores: quinto ſubdia
conus librũ apertũ prelato ſeu ſacerdoti offert ad
oſculandũ ad notandũ ipſum debere delectari in
fide fideliũ que infuſa eſt in eis ꝛ patefacta ꝑ euã
gelij predicationẽ que prius in lege fuerat clauſa.
Poſtea in quibuſdã eccleſijs liber clauſus illis q̃
ſunt in choro oſtendiť pro eo qđ poſt premiſſa ver
ba vobis datũ eſt ꝛc. ſequitur in apoſtolo ceteris
autẽ in parabolis. Et aduertendũ ꝙ poſtq̃ diaco
nus lecto euangelio librũ oſculatus eſt ad notan-
dũ ſe et charitate ꝛ amore euangelizaſſe tunc de-
mum fertur euangeliũ epiſcopo: qui chriſtũ ſigni-
ficat ad oſculandũ. i. ad predicationẽ acceptandã
et non ante ad figurandũ ꝙ deus illã dũtaxat ad
predicationẽ acceptat que fit ex amore et charita
te. Uerũtamẽ in miſſa ꝓ defunctis euangeliũ non
fertur pontifici ad oſculandũ: tũ quia tũc premiſſe
rationes ceſſant: tum qꝛ in miſſa illa oĩs ſolẽnitas
ſubtrahiť: ne feſtiue ſolẽnitates cum deſolationis
meroribus miſceanť. Legẽs tñ euãgeliũ in miſſa
pro defunctis librũ in quibuſdã eccleſijs oſculať:
quia quicũqȝ illud pronũciat dȝ charitatis amore
in illũ tendere cuius doctrinã euãgelicã recitauit
qui amor per oſculũ deſignať. Et eſt aduertendũ
ꝙ ſtatim poſt libri oſculum ſacerdos miniſter põ-
tificẽ qui xp̃m deſignat incẽſat ad oſtendendũ ꝙ
ſacerdotis maxime officiũ eſt orationis igniũ ſa-
crificiũ qđ per incẽſum ſignificatur xp̃o offerre nõ
ſolum in expiationẽ delicti. verũetiã in gratiarũ
actione: prout in leui. habeť. Poteſt etiã ſub epilo
go dici. qꝛ qđ liber euangelij per ſubdiaconũ por-
tatur ꝙ ſubdiaconus pulpitũ aſcẽdit ꝙ aperto li-
bro populũ ſalutat. ꝛ oẽs rñdent ꝙ titulũ euãge-
lij premittit ꝙ alta voce ꝛ diſtincte ꝛ ↄtra aquilo-
nẽ legit ꝛ oĩs populus aures ꝛ oculos ad librum
dirigit ꝛ in ſilentio ac ſtando audit et in fine ad ce
lũ manus leuans orat dicens amen. Hec tñqȝ oĩa
et ſingula ex lege ſumunť. Legitur enĩ in principio

Neemie ꝙ cõgregato populo ad plateam: que eſt
ante portam aquarũ. Eſdras ſcriba attulit librũ
legis moyſi ꝛ ſtetit ſuper gradum ligneũ quẽ fece
rat ad loquendũ ꝛ aperuit librum coram omni po
pulo. ¶ Porro leuite ſilentiũ faciebant in popu-
lo ad audiendum legem benedicẽtes deo magno
et omnis populus ſtans in gradu ſuo reſpondit
amen. Et legerunt in libro legis dei diſtincte ꝛ ap
te ad intelligendũ. Omnis vero populus eleuan
tes manus ſuas adorauerũt proni ad terrã. illud
quoqȝ preterreũdum nõ eſt ꝙ euangelijs q̃ in eccle
ſijs leguntť generaliter due prefationes premittun
tur: prima eſt. Initium ſancti euãgelij. ſcđa ſequẽ
tia ſancti euangelij. Siquidẽ prima prefatio ꝑmit
titur principio cuiuſlibet euangelij quatuor euan-
geliſtarũ. ſcȝ euãgelio Ioãnis. In principio erat
verbũ: ꝛ euangelio Matthei. Liber generationis
et euangelio Luce. Fuit in diebus herodis: ꝛ euã
gelio Marci. Principium euangelij ieſu xp̃i qđ in
quibuſdam eccleſijs legitur prima dñica de aduẽ
tu: vt ibi dicetur. ꝛ nunc non ſubijcitur in illis. In
illo tp̃e. qꝛ in ipſis principijs agitur et determinať
certũ tp̃s vnde eſſet nugatio ꝛ ſuperfluerent ꝟba
illa. Scđa vero prefatio premittitur omnibꝰ alijs
euangelijs. Et dr̃ ſequentia qꝛ verba ipſa que legẽ
da ſunt ſequunť poſt initiũ: ſeu poſt ea que prece-
dunt euangeliũ vnde ſumpta ſunt: vnde cũ diciť
ſequentia ſupplendũ eſt: ſunt verba ſancti euãge-
lij ꝛc. vel ſequentia eſt numeri ſingularis: ꝛ tũc cũ
diciť ſequentia ſancti euangelij ſm Ioãnem: ſup-
pleť hec eſt. Sane in euangelijs qbꝰ ipſa ſcđa pre
fatio ꝓponiť ſubijciť qñqȝ. In illo tp̃e. ꝛ qñqȝ non
ſubijcitur. Siquidẽ ſine in illo tp̃e dicunť qñ ex eo
rũ verbis certum eſt de tp̃e vt premiſſum eſt: ꝛ tũc
incipiũt per aliquã determinationẽ regis vel alte-
rius prĩcipis: vt illud. Anno quintodecimo tyberij:
vel per ſimplicẽ rei geſte narrationem certum tp̃s
determinantem. vt illud. Cum eſſet deſponſata. ꝛ
illud. Poſtq̃ cõſummati ſunt. et illud. Cum natꝰ
eſſet Ieſus. ꝛ illud. Factum eſt autẽ cũ baptizare-
tur. ꝛ illud. Cũ autẽ eſſet annoꝝ duodecim. ꝛ illđ.
Poſtq̃ impleti ſunt dies. ꝛ illud. Ueſpere autem
ſabbati. ꝛ illud. Elizabeth impletũ eſt ꝛc. Reliqs
vero euãgelijs ſubijcitur. In illo tp̃e: ꝛ eſt ſenſus.
In illo tp̃e. ſcȝ gratie de quo dicit apl's. Ecce nũc
tp̃s acceptabile ꝛc. de pe. diſt. j. ecce. Nõ eſt etiam
omittendũ ꝙ euangeliũ legiť in eccleſia qñqȝ ſm
hyſtoriam. vt illud quod dr̃ in die paſche: Maria
magdalene ꝛ maria iacobi ꝛc. ꝛ illud qđ cantatur
in natali ad ſecũdã miſſam de paſtoribus. Quã-
doqȝ ſm allegoriã. vt illud qđ legiť in aſſumptio-
ne beate marie: in quo mentio fit de maria ꝛ mar-
tha vt dr̃. Intrauit Ieſus in quoddã caſtellũ ꝛc.
prout ibi in. vj. parte dicitur. Quandoqȝ ſm rẽ. vt
illud de ſancta trinitate. Quandoqȝ ſm perſonã:
vt illud qđ cantať in feſto ſancti Thome apoſto-
li vbi dicitur. Thomas vnus de duodecim. Quã
doqȝ ſm partẽ: vt illud quod dicitur i feſto ſancte
crucis. de Nicodemo vbi dr̃. Sic oportet exaltari
filium hominis ꝛc. In quo verbo chriſtus paſſio-
nem ſuam ſignificat ꝛ exaltationẽ corporis ſui in-

Epiſcopus debet eſſe paratus ꝓ euãgelio mortẽ ſubire ꝛc.

Euãgeliũ legiť in eccl'ia qñqȝ ſm hiſtoriã et qñqȝ ſm allegoriam.

cruce. Et ideo euangelium in quo hec clauſula cō
tinetur legitur in feſto ſancte crucis ⁊ in feſto mi-
chaelis archāgeli ꝓpter illū verſum. Angeli eo-
rum ſemper vident faciem patris mei qui in celis
eſt. Itē etiā ſm partē vt illud. Liber gñatiōis ⁊c.
Et hoc ꝓpter vltimum verſum in quo fit mentio
de xp̄o. Quandoqꝫ ſm totum vt illud qḋ legitur
in circūciſione dñi. Poſtq̄ꝫ conſummati ſunt dies
octo ⁊c. Quandoqꝫ ſm tempus vt illud quod di-
citur in prima die quadrageſime ſcilicet ꝓpter ie-
iunium. Quandoqꝫ propter letanias vt illud. Si
quid petieritis ⁊c. quod in letanijs dicitur in quo
fit mentio de quo pane et piſce. Et quandoqꝫ pro-
pter locū: vt illud quod legitur in dñica ſexageſi-
me. ſ. Exijt qui ſeminat ⁊c. Sane mulier etiam ab-
batiſſa non debet legere euangelium. Licet enim
beata virgo dignior ⁊ excellentior eſſet apoſtolis
vniuerſis: dominus tamen nō commiſit ei claues
regni celorum: extra de peni. ⁊ re. noua. hinc eſt ꝙ
abbatiſſa non poteſt proprias montales benedice-
re vel earum confeſſiones in criminibus audire:
vel euangelium legere: vel publice predicare. In
matutino tamen poſſet ſed non publice euange-
lium dicere. xvij. q. j. diaconiſſam. Et nota ꝙ qua-
tuor ſunt euangelia de beata maria: vt dicetur in
ſeptima parte ſub feſto aſſumptionis.

Beate virgini nō commiſit dominus claues regni celorum.

De ſymbolo. Rubrica.

Euangelio lecto mox cantatur alta vo-
ce ſymbolū illud ſcʒ Credo in vnum
deum. quia enī corde credit ad iuſti-
tiam ore aūt ꝯfeſſio fit ad ſalutē: ideo
vt eccleſia oſtendat ꝙ euangelij ver-
bum ſeu predicationem fide ⁊ ordine recipit mox
fidei ſymbolum ore decantat. Symbolū ergo poſt
euangelium fidem poſt predicationem oſtendit:
vnde Jo. hec eo loquente multi crediderunt i eū.
Nam ſcd̄m apoſtolum ad Roma. x. Fides eſt ex
auditu: auditus autem per verbum dei. Dicitur
autem alta voce: vt omnes illud dicāt ⁊ addiſcāt.
Omnis enim chriſtianus tenetur publice fidē ca-
tholicam profiteri propter quod in fronte ſigna-
tur. In prima vero et in completorio ſub ſilentio
dicitur: ne muſce morientes perdant ſuauitatem
vnguenti prout in quinta parte ſub titu. de prima
tangetur. Rurſus ideo in miſſa patenter dicitur
ad notandum ꝙ hodie fides catholica libere pre-
dicatur et docetur. In prima vero ſub ſilentio di-
cetur ad notandum ꝙ in prima eccleſia preſertim
tempore paſſionis chriſti predicatores ⁊ fidei pro-
feſſores ſiluerunt: ⁊ in completorio ad notandum
ꝙ ſimiliter in fine ſeculorum antichriſti perſecutio-
ne inualeſcente illorum ora claudentur. Sane ſa-
cerdos ſeu epiſcopus illud incipit ad deſignaduꝫ
ꝙ omne bonum a chriſto procedit. Nam omne da-
tum optimum ⁊ omne donum perfectū deſurſum
eſt. de. a pa. iu. j. q. j. q̄ꝫ pio. Ne aūt muſicus ille ce-
leſtis dicat. Cantauimus vobis et non ſaltaſtis:
chorus euangelice doctrine conſona voce reſpon-
det ⁊ ſolenni tripudio fidem catholicā profert di-
cens. Patrem omnipotentē ⁊c. Quis in miſſa pa-
pe quandoqꝫ aliter obſeruetur: prout iam dicetur.
Ad hoc ſacerdos illud incipiens manet erectus.
ante medium altaris manibus extēſis ſurſum ele-
uatis quas poſtq̄ꝫ inceperit iungit. Siquidem ſa-
cerdos chriſtum repreſentans erectus manet: ad
notandum ꝙ chriſtus ſemper paratus eſt cunctis
ſpiritualia bona largiri: et añ altaris mediū innuēs
ꝙ non eſt perſonarum acceptio: ſed quātū in ipſo
eſt omnibus equaliter inſtituit: nec angelum dili-
git neqꝫ ſignum: manibus quoqꝫ extenſis ad deſi-
gnandum ꝙ paratus eſt abundanter benemeri-
tis illa largiri ſurſum tamē eleuatis quaſi ipſo fa-
cto oſtendens ꝙ que ſurſum ſunt querere atqꝫ a
deo miſericordiam poſcere ⁊ in eo ſolo ſperare de-
bemus. Deinde poſtq̄ꝫ inceperit manus iungit: qꝛ
ei ſoli de perceptis bonis gratias agere ⁊ nos hu-
miliare debemus. Et quoniam ſymbolum verbū
eſt euangelicum quoad ſenſum: ideo ſtando illud
audire ſicut et euangelium et illo dicto ſignū cru-
cis facere debemus. Symbolum autem grece lati-
ne ſonat iudiciū vel ſignū vel collectio: tum qꝛ re-
gulam fidei plenā indicat ⁊ perfectā: tum quia ſi-
mul in vnū fidei continet articulos. Et nota ꝙ
triplex eſt ſymbolū. Primum eſt ſymbolum apl̄o-
rum qḋ vocatur ſymbolū minus. qḋ vcʒ ex inſtitu-
tione Damaſi pape dicitur tacite per ferias in ſin-
gulis canonicis horis. Et illud dicitur a ſin qḋ eſt
con: et bolos qḋ eſt ſententia: quia compoſitū fuit
ex diuerſis verbis apoſtolorum ſicut pueri in feſti-
uis conuenientes afferre ſolent bolos. i. fruſta car-
nium panes que in vnum collecta ſymbolum vo-
catur. i. collectio minutiarū. xliij. di. non oportet.
Traditur enim poſtq̄ꝫ apoſtoli ſpiritum paracli-
tum acceperunt cum iam forent ad predicandum
euangelium profecturi conferentes in vnum ſup
articulis fidei ſtatuerunt vt ſicut omnes erant in
vna fide concordes: ſic omnes vnam fidem cōcor-
diter predicarent: ⁊ ideo ſymbolum minus cōpo-
nentes: vnuſquiſqꝫ bolū. i. particulam vnā appo-
ſuit. Unde ſm apoſtolorum cathalogum ſiue nu-
merum duodecim particulas dignoſcitur contine-
re. Petrus nāqꝫ appoſuit. Credo in deum patreꝫ
omnipotentē creatorē celi ⁊ terre. Andreas. Et in
ieſum chriſtum filium eius vnicum dñm noſtrum.
Jacobus. Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto na-
tus ex ma. virgi. Joā. Paſſus ſub pontio pylato
crucifixus mortuus et ſepultus: Philippus. De-
ſcendit ad inferos tertia die reſurrexit a mortuis.
Bartholomeus. Aſcēdit ad celos ſedet ad dexte-
rā patris oīpotētis. Thomas. Inde vēturus eſt
iudicare viuos ⁊ mortuos. Mattheus. Credo in
ſpiritū ſanctū. Jacobus. Sanctā eccleſiā catholi-
cā ſctōꝝ cōīonē. Symon. Remiſſionē peccatorū.
Thadeus. Carnis reſurrectionē. Mathias. Et
vitā eternā. Scd̄m ſymbolū eſt. Quicūqꝫ vult ſal-
uus eſſe ⁊c. Ab athanaſio patriarcha alexādrino
in ciuitate treueri cōpoſitū. Hoc tñ pōt dici tertiū:
nā nicenū de quo ſequit̄ fuit prius in prima nicena
ſynodo cōpilatum. Tertiū eſt nicenū. xv. di. c. j. ſ.
Credo in vnū qḋ Dama. papa ex cōducto vni-
uerſalis ſynodi apud conſtantinopolim celebrate

Symbolum grece qd latine deſignat.

Uſus cã tãdi ſymbolũ ad miſſaʒ a grecꝭ credit puẽniſſe.

inſtituit in miſſa cãtare patenter: quãq̃ꝫ ꝛ Marcus
pa. pꝛimus ſtatuiſſet illud alta voce cantari ꝛ vo
catur ſymbolũ maius. A grecis ergo vſus cãtan
di ad miſſam ſymbolũ credit puẽniſſe: qꝺ ſiłr duo
decim clauſulas cõtinet. Pꝛima eſt. Credo in vnũ
deũ ꝛc. Scꝺa. Et in vnũ dñm ieſum xp̃m. Tertia.
Qui propter nos homines ꝛc. et cũ dr ibi. Et ho
mo factus eſt: debemus genua flectere: qꝛ xp̃m ho
minem factum: ꝛ pro nobis crucifixum adoꝛam⁹.
Quarta. Crucifixus etiam pro nobis. Quinta.
Et reſurrexit tertia die ſm̃ ſcripturas. i. eo modo
eo oꝛdine: ꝛ eo tempoꝛe quo predictũ eſt in ſcriptu
ris. Sexta. Aſcendit in celum. Septima. Et iterũ
vẽturus eſt ꝛc. Octaua. Et in ſpiritũſanctũ dñm.
Nona. Et vnã ſanctã catholicã eccleſiã. Decima.
Cõfiteoꝛ vnũ baptiſma. Undecima. Et expecto re
ſurrectionẽ moꝛtuoꝝ. Duodecima. Et vitã vẽturi
ſeculi amen. ¶ Et eſt notandũ ꝙ in predictis nice
no ꝛ conſtãtinopolitano cõciliis nõ leguntur ver
ba illa ſm̃ ſcripturas: neqꝫ illa filioqꝫ procedit: et
qm̃ apud grecos i fine ipſius ſymboli: ſub anathe
mate dr̃ pꝛohiberi ne quis de fide trinitatis aliud
docere vel aliter predicare quã ibi cõtinetur preſu-
mat: ſed calcedonẽſe cõciliũ apud eos celebratuꝫ
anathematizare precipit eos qui alteram fidẽ au
ſi eſſent cõponere: pferre: ſcribere: docere vel aliud
ſymbolũ tradere quã premiſſum eſt. Ideo ipſi greci
nos anathematizatos aſſerunt: pro eo qꝺ ibi ad-
dimus verba ipſa. Sed minus bene dicunt: tũ qꝛ
illud non fuit canon late ſententie: ſed cõminatio
quedã: tũ qꝛ inferioꝛ potentioꝛem ligare non po-
teſt. xx. di. inferioꝛ. Romana eñ eccleſia nõ ſubeſt
cõciliis: ſed potius concilia ſubſiſtũt ſibi. extra de
elec. ſignificaſti. Preterea v̾ba illa ſm̃ ſcripturas
ſumpta ſunt ex expoſitione fidei eiuſdem concilii
conſtantinopoli. et ſic nihil videtur additum nec
erroꝛẽ aliquẽ ſapiunt: ſane vt ſupꝛa ſunt expoſita
intellecta. Item per verba illa: filioqꝫ non docem⁹
aliud vel aliter de trinitate predicam⁹ immo idẽ.
Cũ eñ filius idẽ ſit cũ patre in ſubſtãtia: ergo qꝺ
a patre procedit: ꝛ a filio procedit: ꝛ ſic nihil addi-
mus: ſed potius declaramus: nec alterã fidẽ cõpo
nimus: pꝛofertimus: ſcribimus vel aliud ſymbolũ
tradimus: nec in aliquo ꝯtra predictũ facim⁹ ana
thema. Mirũ tñ eſt quõ auſi ipſi greci ſpũſſan-
ctum a filio procedere negare preſumunt cũ ꝛ hoc
in ꝯcilio epheſino apud eos edito cõtineat expſſe
de cõſe. diſt. v. c. vlti. ꝛ penul. ſed ipſi ſe erraſſe vi-
dẽtes quoſdã prelatos de ſuis ad generale conci-
lium Lugduñ. ſub Grego. papa. x. celebratũ miſe
runt: qui in dicto cõcilio publice nobis vidẽtibus
ſuo ꝛ oim̃ prelatoꝝ ꝛ imperatoꝛis romani nomi-
ne profeſſi ſunt ꝙ ſpiritusſanct⁹ eternaliter ex pa-
tre ꝛ filio non tanq̃ꝫ ex duobus principiis: ſed tãq̃ꝫ
ex vno principio non duabus ſpirationib⁹: ſꝫ vni
ca ſpiratione procedit. extra de ſumma trinita. et
fide catho. pꝛout in eiuſdẽ Grego. cõſtitutione ha
bet corã toto cõcilio ter grece ꝛ ter latine ſymbo-
lum cũ dictis verbis ſm̃ ſcripturas ꝛ filioqꝫ ſimili-
ter decãtãdo. Cãtatur aũt hoc ſymbolum maius
in ſolẽnitatibus eoꝝ dũtaxat q̃ illud cõpoſuerũt
ꝛ in illis de quibus aliqua mẽtio fit in ipſo vcꝫ in
oibus diebus dñicis. In feſtiuitatib⁹ dñi. ſ. in na-
tali epiphania: cena dñi: paſcha: aſcenſione: pen-
thecoſte: ꝛ trãſfiguratione: ꝛ in feſto de trinitate:
ꝛ in oib⁹ feſtiuitatibus beate Marie: ſctẽ crucis:
angeloꝝ ꝛ aploꝝ. de quibus fit mẽtio ibi. Et apo
ſtolicã eccleſiã. In ſolennitatibus autem Luce ꝛ
Marci euãgeliſtarũ dicũt quidã non debere cã-
tari: qꝛ illi apoſtoli non fuerunt. Itẽ dici debet in
dedicationib⁹ eccleſiarũ ꝛ i cõmemoꝛatione oim
ſanctoꝝ: quãq̃ꝫ ꝛ ipſa ſit dedicationis feſtiuitas.
Et dicatur etiã infra octauã natalis dñi excepta
die innocentium in qua cantica leticie ſubticẽtur
In octaua tñ cantatur pꝛout in ſexta parte ſub il
lo feſto dicetur. Cantatur etiã infra octauas epi
phanie: paſche: aſcenſionis: penthecoſtes: apo-
ſtoloꝝ petri ꝛ pauli. ꝛ aſſumptionis btẽ marie. Li
cet enim in natiuitatibus ſanctoꝝ Joãnis bapti
ſte ꝛ ſancti Laurentii ſymbolũ non canteñr. In
octauis tñ eoꝝ cãtatur: eo ꝙ infra octauas apo-
ſtoloꝝ ꝛ aſſumptionis occurrũt. ꝛ ob hoc etiam
in octa. ſancti Jo. bap. prefatio de aplis ꝛ in octa
ua bti Laurẽtii pfatio de aſſumptiõe cantat. In
q̃buſdã tñ eccleſiis dr̃ ſymbolũ in feſto beati Jo.
bap. ꝛ non incõpetẽter: quia in ſymbolo de pphe
ta fit mẽtio ibi. Qui locutus eſt per prophetas: ꝛ
qꝛ ipſe non ſolum fuit propheta: ſed pluſq̃ꝫ pphe
ta. De eo quoqꝫ ſcriptũ eſt. Fuit homo miſſus a
deo ꝛc. ꝛ ita fuit apls. De ipo etiã ait Jo. os au-
reũ in ſermone qui legitur in feſto decollationis
Jo. par angelis apoſtoloꝝ vox. Ipſe etiã pꝛimo
baptizauit ꝛ baptiſmum predicauit: ꝛ in ſymbo-
lo fit mentio de baptiſmo. Hoꝛum quidẽ omniũ
fit cõmemoꝛatio in ſymbolo. Quoꝛũdã tñ obſcu
re vt epiphanie. eſt tñ illud pꝛofectum domini: eſt
etiam illud baptiſmatis. de quo in ſymbolo cõti-
netur ibi. Cõfiteoꝛ vnum baptiſma ꝛc. ꝛ cene dñi:
ſed illa eſt ſolẽnitas euchariſtie ad quã reſpicit il
lud. Sanctoꝝ cõmunionẽ ꝛ angeloꝝ: ſed illi no
mine celi debẽt intelligi: de quo in ſymbolo dici
tur ibi. Creatoꝛẽ vel factoꝛẽ celi ꝛ terre ꝛc. Qui-
buſdã tñ videtur tũc nõ eſſe cantandũ: eo ꝙ an-
geli nunq̃ꝫ habuerũt fidẽ ſed ſpem nec credũt: ſed
ſciunt qm̃ plenã ſciẽtiã habẽt. Fit etiã cõmemo-
ratio: lꝫ obſcure dedicationis eccleſiarũ. ſed ad il-
lã reſpicit illud. Sanctã eccleſiã catholicã: tũc eñ
ſanctificatur: ꝛ vt ita dicam catholizetur eccleſia
cũ dedicatur. Ad octauas vero reſpicit ſurrectio
moꝛtuoꝝ. De qua dicitur. Expecto reſurrectionẽ
moꝛtuoꝝ. In feſto ſancte agnetis ſymbolũ nõ cã
tatur: ꝙ lꝫ in eccleſia celebretur: nõ eſt tamẽ feſtũ
octaue: pꝛout in ſeptima parte ſub ipſo dicetur.
¶ Poꝛro quidã nõ abſurde ſymbolũ cantãt ſin-
gulis dieb⁹ a die reſurrectionis vſqꝫ ad feſtũ aſcẽ
ſionis: ſicut in omnib⁹ diebus dñicis: ꝛ etiã in ſo-
lẽnitate beate marie magdalene dicẽtes illã tuiſ-
ſe aploꝝ apoſtolã: eo ꝙ ipſa pꝛima reſurrectiõis
gaudiũ aplis nunciauit: ꝛ in feſto beati Marti-
ni: quia de eo cantatur. Martinus par apoſtolis.
Quidã etiã dicũt illud in principali feſto cuius ha
bet eccleſie ſeu oꝛatoꝛii: nõ tñ in octauis illoꝛum ſ

Angeli non credunt ſed ſciunt.

cas celebrent. Uerūtamē de quibuſdā mētio fit in ſymbolo in quoꝝ cōmemoratione ſymbolū nō cā tatur paſſionis ⁊ ſepulture: qm̄ illoꝝ dierum offi cium alioꝝ officium regulā nō ſectat̄. Nō dicatur etiam qn̄ in profeſtis celebrat̄ ad honorē beate vir ginis vel ſancte crucis vel ſancti ſpūs. extra de ce le. miſ. ↄſiliū. ¶ In quibuſdā locis cātato ſymbo lo vel cū cantatur populus cātat kyrieleiſon: qm̄ poſtq̄ xp̄s ⁊ apl̄i docuerunt fideles: fide recepta laudes deo dederūt quas forſitā repreſentat ſua= uiſſimi ſymboli melodia. Illud autem ſciendū eſt ꝙ chriſtus non venit predicare gentilibus: ſed iu= deis iuxta illud euangelij. Nō ſum miſſus niſi ad oues que perierunt domus iſrael. Unde precepit apl̄is. In viā gentiū ne abieritis: ⁊ in ciuitatē ſa= maritanoꝝ ne intraueritis: donec poſt reſurrectio nē precepit eis dicēs. Eūtes in mundū vniuerſuz predicate euangeliū oī creature. Et idcirco roma= no pōtifice ſolēniter celebrāte ſymbolū fidei nō cā tores in choro ſed ſubdiaconi ad altare decantant et generaliter ipſi ad vniuerſa rńdent vſq̄ dū ipſe pōtifex dicit. Pax dn̄i ſit ſemper vobiſcū qm̄ vſq̄ poſt chriſti reſurrectionē ſola iudeoꝝ eccl̄ia q̄ per ſubdiaconos qui ſurſum ad altare cōſiſtunt deſi= gnat̄: corde credit̄ ad iuſtitiā: ⁊ ore cōfeſſio eſt ad ſalutē. extra de ſacra. c. ſ ſed extunc cantores ī cho ro reſpondēt ⁊ vniuerſa decantant: q2 poſt reſurre ctionē eccleſia gentiū quā cantores qui deorſum in choro ſubſiſtunt deſignant fidē chriſti recepit ⁊ laudū preconia perſonuit ſaluatori. Inter euange lium tn̄ ⁊ ſacrificium chorus concinit offertorium qm̄ inter paſſionē ⁊ predicationem gēlitas fidei votum deo offerēs cātauit qn̄ mulier cananea de finibus tyri ⁊ ſydonis egreſſa clamitauit ⁊ dixit. Miſerere mei dn̄e fili dauid. Filia mea male a de monio vexatur: cuius tandē fidē commēdās dn̄s ait. o mulier magna eſt fides tua fiat tibi ſicut pe tiſti. ¶ Poſtremo ſymbolū apoſtoloꝝ tāq̄ breue ⁊ oīa cōtinēs ſub compēdio exponamus. Credo in deū patrē omnipotentē creatorē celi ⁊ terre ⁊c.

Credere deo: credere deum: ⁊ credere in deū.

¶ Nota ꝙ aliud eſt: vt ait Aug. credere deo: aliō eſt credere deum: ⁊ credere ī deū. Credere deo eſt credere vera eſſe que loquit̄: qđ etiā mali faciunt: ⁊ nos credimus homini ⁊ non in homine. Crede dere deum eſt credere ꝙ ipſe ſit deus: qđ etiā de= mones faciunt: credere in deū eſt credendo amare et credendo in eū ire: credendo ei adherere: quod ſoli boni faciunt: ergo qui dicit credo in deū mētit̄ ſi non diligit deum: niſi dixerit ꝙ in perſona eccle ſie loquitur. Dicēs autē deū ſingulariter: deoꝝ fu git pluralitatē: vnde notabiliter in maiori ſymbo= lo additum eſt hoc verbū vnū iuxta illud. Audi iſrael dn̄s deus tuus vnus eſt. Et apl̄s. Unus eſt deus: vnā fides: vnū baptiſma. Dicēs vero patrē incipit pſonas diſtinguere: de quibus Eſa. Quis appendet tribus digitis molem terre? Et alibi. Seraphin clamabat ſanctus ſanctus ſcūs dn̄s. Baptizate oēs gētes in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpiri= tuſſcti. Et Iacobꝰ. Tres ſunt qui teſtimoniū dāt in celo: pater: vbū ſpūſſcūs. Pater ē pſa nō tpe: ſz autoritate ī trinitate pſona. Qđ ſequit̄ oīpotē= tē nomē eſt eſſentiale: ideoq̄ illud ad ſubſtātiuū deū vel ad relatiuū patrē nō ſine rōne referimus dicētes. Credo in deū patrē omnipotentē: vel cre do in patrē omnipotētē. Similiter ⁊ qđ ſequitur. Creatorē celi ⁊ terre vbi cōfutatur hereticus qui aliū celi: aliū terre aſſerit creatorem: aliū celeſtiū: aliū terreſtriū: aliū corpoꝝ: aliū animarum: cōtra quos ait moyſes. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. ⁊ Dauid. In principio tu dn̄e terrā funda ſti: ⁊ opera manuū tuarū ſunt celi. ⁊ Apoſtolꝰ. In ipſo cōdita ſunt vniuerſa in celo ⁊ in terra. Sequi tur. Et in Ieſum chriſtū filiū eius vnicū dominū noſtrū. Ecce altera in trinitate pſona. Hic eſt Ie ſus qui ſaluū facit populū ſuū a peccatis eoꝝ: hic eſt chriſtus oleo letitie pre cōſortibus vnctus: hic eſt enim vnicus patris filius: de quo Dauid. Fi= lius meus es tu: ego hodie genui te: ⁊ apl̄s. Mi= ſit deus filiū ſuū natū de muliere factū ſub lege: hic eſt dn̄s noſter qui nos creauit: qui nos ſeruos alienos precio ſanguinis emit. Sequitur. Qui cō ceptus eſt de ſpirituſancto natꝰ ex Maria virgi= ne. ecce primū Chriſti ſacramentū: ſcilicet incarna tio: ac ſi dicat. Qui cum ſit deus factus eſt homo: non ex virili ſemine: ſed conceptus operatione ſpi rituſſancti: natus ex maria virgine. vnde Eſa. Ec ce virgo concipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabitur nomē eius emanuel. ⁊ angelus in euangelio. Aue ma= ria gratia plena dn̄s tecū: ⁊ infra. Spiritꝰſſanctꝰ ſuperueniet in te ⁊ virtus altiſſimi obūbrabit tibi. Quidā tamen hec verba. Qui conceptus eſt de ſpirituſancto: iungunt cū precedētibus. Sequit̄. Paſſus ſub pōtio pylato crucifixus mortuus ⁊ ſe pultus. Ecce ſm̄ ſacramētū ſm̄ humanitatē chri ſti: ſcz paſſio cuiꝰ tp̄s deſcribitur ſub pontioꝰpyla= to forma ſubdiuiditur crucifixus: finis concludit̄: mortuus ⁊ ſepultus: vnde plangens dicit ex ore dauid ⁊ hieremie. Foderunt manꝰ meas ⁊ pedes meos ⁊ dinumerauerūt omnia oſſa mea. De mor te ait propheta. Domus dn̄i fuit exitus mortis. De ſepulchro ait Eſa. Sepulchrū eius extitit glo rioſum. Hec ſunt in euāgelio manifeſta. Sequit̄. Deſcendit ad inferos tertia die reſurrexit a mor= tuis. Ecce iterū ſacramētū: ſcilicet reſurrectio: ſed de deſcenſu ad inferna premittitur ex quo mortui liberant̄: vnde in Oſee. De manu mortis libera= bo eos: đ morte redimā eos: ero mors tua o mors morſus tuꝰ ero inferne. Hic eſt euāgelicus fortis qui fortē ligauit ⁊ eius vaſa dirupit: hic eſt qui di cit in pſalmo. Ego dormiui ⁊ ſoporatꝰ ſuz: ⁊ exur rexi: qm̄ dn̄s ſuſcepit me: qui patri dicēt Exurge gloria mea. Exurge cū pſalmis ⁊ cythara: breui ſermone reſpondet. Exurgā diluculo cuius reſur rectioni mulieres ⁊ viri perhibent teſtimonium in euāgelio. Quod autē dicitur in maiori ſymbolo. Reſurrexit tertia die ſm̄ ſcripturas exponitur: id eo modo eo ordine ⁊ eo tēpore quo predictum eſt a ſcripturis. Sequitur. Aſcēdit ad celos ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ecce quartū ſacramentum ſcilicet aſcēſio. Aſcendit enim ſicut ait dauid. Super cherubin ⁊ volauit ſuper pēnas ventoꝝ ⁊ parauit in celo ſedem ſuam et regnum eius

Chriſti primum ſacramē tum in= carna= tio.

eius omnibus dominabitur. Cui ait pater. Sede
a dextris meis: donec ponã inimicos tuos ſcabel
lum pedũ tuorũ. ⁊ vt aſcenſioni de viſu quoq; te
ſtimoniũ nõ deeſſet ait Lucas. videntibus diſci
pulis eleuatus eſt: ⁊ nubes ſuſcepit euꝫ ab oculis
eorũ. Sequit. Inde venturus eſt iudicare viuos ⁊
mortuos. Ecce quintũ qđ nondũ apertũ eſt ſacra
mentũ. Ueniet enĩ rex manifeſte cui pater iudiciũ
dedit: ⁊ ſicut ait dauid. Parauit in iudicio thronũ
ſuum iudicabit orbem terre in equitate: iudicabit
populos in iuſtitia: ⁊ alibi. Deꝰ manifeſte veniet
deus noſter ⁊ nõ ſilebit ⁊ Lucas. Ita veniet ſicut
vidiſtis eũ euntẽ in celũ ⁊ Micheas. Iudiciũ dñi
cũ pplo ſuo. Sequitur. Credo in ſpiritũſanctum.
Ecce tertia in trinitate perſona: ſcꝫ ſpiritusſanctꝰ:
de qua moyſes. Spiritꝰ dñi ferebatur ſup aquas.
⁊ pſal. Flabit ſpiritus eiꝰ ⁊ fluent aque: ⁊ dominꝰ
in euangelio. Spiritus qui a patre procedit doce
bit vos omnia. Ille enĩ docet: ille ſacrificat: ille vi
uit: ille peccata remittit: per hunc reſurrectionẽ in
gloria: per hunc conſequimur vitã eternã. Unde
ſequitur. Sanctã eccleſiam catholicaꝫ: ⁊ poſſunt
hec verba ⁊ ſequentia ſic intelligi ⁊ cõiungi. Cre
do in ſpiritũ ſanctũ ſanctã eccleſiam catholicã: id
eſt credo per ſpiritum ſanctũ ſanctam eccleſiã fide
liũ ſanctificari. Item credo in ſpiritũ ſanctuꝫ ſan
ctorũ cõiõnẽ: ideſt per ſpiritũ ſanctum ſanctos in
vinculo charitatis vniri: ⁊ Credo in ſpm̃ ſanctum
remiſſionẽ peccatorũ. i. per ſpm̃ ſanctũ peccata re
mitti. Et credo in ſpiritũ ſanctum carnis reſurre
ctionem ⁊ vitam eternam ideſt per ſpiritũ ſanctũ
gloriam carnẽ cõſecuturã ⁊ animã vitam eternã:
vel ſic. Credo ſanctam eccleſiam catholicam non
ita dicuntur: vt aſſerit Auguſtinus de conſecra
tione diſtinctione. quarta prima in fine. credite in
eccleſiam ſicut in deũ: ſed in eccleſiam ſanctã ca
tholicam credimus dum in eccleſia conuerſantes
⁊ in deum credimus: ⁊ que ſequitur nos inde fir
miſſime cõſequi profitemur: ſcꝫ ſanctorũ cõmunio
nem remiſſionẽ peccatorũ: carnis reſurrectionẽ: ⁊
vitam eternam. vnde ſic cõiungeo. Credo in ſan
ctam eccleſiã catholicã ſanctorũ cõmunionem. id
eſt per fidem quã habeo exiſtens in ſancta ⁊ vni
uerſali eccleſia aſſequor ſanctorũ cõmunioneꝫ. id
eſt cõcordiam ⁊ vnionẽ. Sicut enĩ eſt vnus paſtor
ſic vnũ ouile: ſicut vnus deus ſic vna fides ⁊ vnũ
baptiſma: vel perceptio ſanctorũ cõmunionẽ. ideſt
panem benedictionis de quo dicitur. Crede ⁊ mã
ducaſti. de conſe. diſt. ii. vt quid. Similiter ⁊ que ſe
quuntur. Credo in ſanctam eccleſiã peccatorũ re
miſſionem. ideſt per fidem quã habeo exiſtens in
ſancta ⁊ vniuerſali eccleſia cõſequor remiſſionem
peccatorũ: ⁊ lepre curationẽ de qua dicitur in lege
⁊ euãgelio. Maria ſoror aaron cũ ſeptẽ diebꝰ fue
rit extra caſtra eſt a lepra mundata. l. diſti §. econ
tra. Naaman ſyrus ſepties lotus in iordane eſt a
lepra curatus. ſic etiam dñs decem leproſos mun
dauit: ſed vnus tñ dedit gloriã deo. De magdale
na dicitur: q: dimiſſa ſunt ei peccata multa: q: dile
xit multũ. Paralytico quoq; ait dñs. Fili remittũ
tur tibi peccata tua. Sequit. Credo in ſancta ꝫ.

ſacrꝫ dñ tũ qđnõ dũ aper tũ eſt.

eccleſiam catholicam carnis reſurrectionẽ. ideſt ꝑ
fidẽ quã ego habeo exiſtẽs in eccleſia conſequor
carnis reſurrectionẽ. De qua Iob. Credo ꝙ redẽ
ptor meus viuit: ⁊ in nouiſſimo die de terra ſurre
cturus ſum: ⁊ in carne mea videbo deum ſaluato
rem. ⁊ ĩ in euãgelio. Deus abrahã deus yſaac ⁊ ia
cob nõ eſt deus mortuorũ: ſed viuorũ. Et paulus.
Oẽs quidẽ reſurgemꝰ: ſed nõ oẽs immutabimur.
Similiter cõiungendum eſt qđ ſequitur. Credo in
ſanctã eccleſiã catholicaꝫ vitã eternã. i. per fidem
quã habeo exiſtens in eccleſia cõſequar vitã eter
nam hec eſt terra viuentiuꝫ de qua dauid. Credo
videre bona domini in terra viuentium. Eſt autẽ
vita eterna videre deũ patrẽ ⁊ quem miſit Ieſum
chriſtum. De hoc etiam ſub ſabbato ſancto in ſex
ta parte vbi agitur de batiſmo dicetur.

vita eterna q̃ ſit.

¶ De predicatione. Rubrica.

Quoniã vt premiſſum eſt euangeliũ et
predicatio eſt ⁊ ſymbolũ fidei ꝓfeſſio:
ideo poſt illa fit populo ꝑdicatio qua
ſi euangelici verbi ⁊ ſymboli ſiue no
ui et veteris teſtamẽti expoſitio q̃ mo
dus ſumptus eſt ex libro Neemie in principio vbi
legit. Et legerũt leuite in libro legis dei. Neemias
autẽ ſacerdos ⁊ Eſdras ſcriba interpretabantur
populo vniuerſa. Preterea monebant antiquitꝰ
qui in fraterno odio erant vt ad cõcordiã venirẽt
priuſq; cõmunicarẽt vt mundi eſſent priuſq; corã
ſuo ſaluatore cui nota ſunt ſecreta cordiũ appare
rent: et quo ſiquidẽ predicandi vſus in eccĺia mo
leuit. Inde etiã eſt ꝙ oratio dominica que eſt ad
primam et in alijs horis voce demiſſa dicitur ad
miſſam alta voce ⁊ patenter dicatur: q: i ea huiuſ
modi fraterna monitio continetur cõmuniter ta
men poſt predicationẽ ſymbolũ declaratur: q: fidẽ
predicatã ſe tenere eccleſia profitetur. ¶ Uerum
cum predicandi officium priuilegiatũ ſit nullꝰ ꝑ
care debet niſi cui committitur: aut cui ex officio
ſibi iniũcto incumbit. Iuxta illud apoſtoli. Quo
modo predicabunt niſi mittantur: extra de here
ti. cum ex iniuncto. ⁊ ideo predicatu⁊ us licentiam
petit dicens. Iube domine. Debet autem predica
tor in loco eminentiori eſſe ſicut ⁊ euangelium le
gens propter rationes ſub ti. de euãgelio ſcriptas
Nã ⁊ ieſus videns turbas aſcendit in montem et
aperiẽs os ſuũ docebat eos. Matth. v. ⁊ Eſdras
fecit gradum ligneum ad loquendum. vt dictum
eſt in prima parte ſub titu. de eccleſia. vbi de pul
pito agitur. Debet tamen humiliter proferre que
docet. nec ſm Grego. xlvi. diſtin habet in fi. illum
elatis moribus ꝑdicet quem in cordibus audien
tium ſacris ſermonibus inſectatur. Et ſm Amb.
predicatio chriſtiana non indiget pompa nec cul
tu ſermonis. Debet quoq; ſm Grego. predicator
eſſe diſcretus in ſilentio vtilis in verbo ne aut ta
cenda proferat: aut proferenda reticeſcat. xliii. di
ſtin. ſit rector. Sunt tñ nonnulli huius doctrine
obliti qui ſicut ait Beda. ii. q. vii. ſecuti ſunt audi
tores ſuos in precipitiuꝫ mergunt: quibus nõ ſa
lutaria que corrigant ſed que illos delectent ex
ronea predicant. Alij vero ſm Greg. xlix. di. hinc

Predicatio xp̄iana non indiget pompa nec ſermõis cultu.

etcē. viij. q. j. ops. xliiij. diſt. §. ſi. dū eſtimari ebetes
nolūt ſepe ex immoderata ſubtilitate ſe in quibuſ
dam inquiſitionibus pluſq̄ expediat exercēt ſecre-
ta myſteria ſua predicatione nō intelligētibus re-
ſerādo. Oportet em̄ eū qui docet ⁊ inſtruit pro in-
genio diſcentiū ſemetipſm̄ aptare ⁊ verbi ordinem
pro audiētiū capacitate dirigere: qm̄ qui docet ea
q̄ ab auditoribus intelligi nequeūt nō ad eorum
vtilitatē ſed ad ſui oſtentationē facit: vt plura ſci-
re videatur vel adulatione vt eis placeat q̄buſ ſe
creta reuelat. Iuxta qđ apl's ait. xp̄s me miſit pre
dicare nō in ſapientia verbi. ¶ In cōcilio cartha
ginēſi. de cōſe. di. j. ſacerdote. ſtatutū eſt vt ſacerdo
te verbū. ſ. predicationis in eccl'ia faciente q̄ egreſ
ſus de auditorio fuerit vel cōtemnens excōmuni-
cetur. Poſt predicationē fit cōfeſſio ⁊ indulgentia
pro cōmiſſis ⁊ omiſſis cōcedetur vt ſic cōſcientijs
emundatis. Iuxta illud propheticū. Et ſcopebā
ſpiritū meū accedāt ſinguli ⁊ cōmunionis ſacrm̄
qđ mox in miſſa vel ſacramentaliter vel ſpūaliter
recepturi ſunt que ſpūalis cōmunio fit per fidem
operantē per dilectionē. Iuxta illud Augu. Cre-
de ⁊ manducaſti de conſe. diſtin. ij. vt quid.

Attendant hoc predicatores.

¶ Secūda pars miſſe in offertorio. Rub.

Secunda pars miſſe in offertorio
ſiue dñs vobiſcū incipit: q̄ in qua-
tuor ſubdiuiditur particulas. Pri
ma dicitur ſecretella. Scđa prefa-
tio. Tertia canon. Quarta oratio
dñica cū ſua prefatione ſcz. Prece
ptis ſalutarib⁹. Pōt etiā q̄cq̄d ab
hoc loco vſq̄ ad finē miſſe dr̄ ſecreta vocari q̄ ſecre
ta in quinq̄ diuiditur partes. Prima eſt ab offer-
torio vſq̄ ad prefationē: ⁊ hec ſpecialiter dicitur ſe
creta. Scđa dicitur prefatio. Tertia canon. Quar
ta oratio dominica. Quinta eſt embolīſm⁹. Quin
ta etēm fuit dominici ſanguinis effuſio. Prima in
circunciſiōe. Scđa in ſudore. Tertia in flagellatio
ne. Quarta in crucifixione. Quinta in mortui lan
ceatione. ¶ Hanc ordo cōueniens eſt vt poſt pre
dicationē ſequatur fides in corde: laus in ore: fru-
ctus in ope. Predicatio q̄dē eſt in euāgelio: fides
in ſymbolo: laus in offertorio: fructus in ſacrificio
quapropter offerēda cātatur: q̄ ſacrificiū laudis
offertur. vñ pſal. Circuiui et immolaui in taberna
culo eius hoſtiā vociferatiōis cantabo ⁊ pſalmū
dicā dño. ⁊ in paralipomenō cū offerrēt holocau-
ſta ceperūt laudes canere dño organis: ⁊ in diuer
ſis que dauid rex cōparauerat cōcrepare. Offer-
toriū quidē inter euangeliū ⁊ ſacrificiū canit: put
in ti. de ſymbolo dictū eſt. Sacerdos aūt dictur⁹.
Oremus premittit. Dominus vobiſcū quaſi dice
ret. niſi dñs ſit nobiſcū orare nō poſſumus ad ſa-
lutē noſtram. ſubijcit ergo oremus monēs pplm̄
orare: vt fidē in ſymbolo recitatā credat: ⁊ ſea ſta
bilis pmaneat: q̄ ⁊ xp̄s diſcipulis ſuis dixit. Ora
te ⁊c. Luc. xxij. monēs ēt vnūquēq̄ ad ſe redire cō
ſciētiā ſuā diſcutere ⁊ ſeipſum in holocauſtū iuſtū
deo offerre. Pri⁹ ergo q̄ chor⁹ cātet offertoriū ſa-
lutat a ſacerdote: vt poſſit deuote cantare: ⁊ mox
poſtq̄ ille dixit. Orem⁹ cantat cāticū offerentium
ſiue offertoriū ⁊ popul⁹ offert: vt notet q̄ poſt im
pletionē mādatorū offerim⁹ noſmetipſos ſicut ſub
titu. de oblatiōe dicet. Ac ſi vnuſquiſq̄ offerēs di
cat. Credo ⁊ fidē quā in ſymbolo pfeſſus ſum ope
re cōpleo ⁊ orationi ſacerdotis ꝯſentio: vñ ⁊ ſacer
dos ſtatī offert dona cōſecrāda. ¶ Et attende q̄
offertorij verſus cū multa diligentia ab antiquis
patrib⁹ inuēti hodie in pleriſq̄ locis omittunt̄ tū
breuitatis cauſa vt tā miniſtri q̄ ppl's oblatiōib⁹
oratiōi ⁊ ſacramēto altaris liberi⁹ vacēt: tū etiam
q̄ ſicut ait Auguſti. xij. diſtin. ola ipſam xp̄ianam
religionē pauciſſimis ⁊ maniſeſtiſſimis celebratio
nū ſacramētis miſericordia dei voluit eſſe libera. ⁊
ſm̄ Hieronymū de cōſecra. diſtinc. v. nō mediocri
ter. Melior eſt quinq̄ pſalmorū cū cordis hylari
tate decātatio q̄ totius pſalterij cū anxietate mo
dulatio: verborū em̄ multitudine de⁹ flecti nō po-
teſt. Solū ergo in offertorio qđ dr̄ in miſſa pro de-
functis verſus ipſi hodie dicunt̄ q̄ officiū illud nō
ſequitur in multis normā alteri⁹ officij. ¶ Porro
a patrib⁹ introductū eſt vt offertoriū cantetur: q̄
vt premiſſum eſt qñ offerebāt in tubis clangebāt
hylarē nāq̄ datorē diligit de⁹. xxiij. q. vj. §. ex his
Inductū eſt ēt ex eo q̄ Salomō in dedicatione tē
pli ⁊ altaris innumerabilē multitudinē holocau-
ſtorū obtulit cū magna ſolennitate ⁊ a moyſe cui
deſcendenti de monte ⁊ populū ſalutanti ⁊ oran-
ti occurrit populus ⁊ munera obtulit. Cantatur
etiam offertorium dum offertur ad memorandū
iocunditatē iſraelitici populi offerentis donaria
ad edificiū tabernaculi. vel potius ad deſignādū
clamorē mulieris de qua legitur in Apo. xij. cap.
Mulier ideſt eccleſia amicta ſole. i. chriſto quem
induit in baptiſmo habens lunam ſub pedibus
ideſt. omnia mutabilia calcans ⁊ in capite coro-
nam duodecim ſtellarum ideſt chorum duodecim
apoſtolorū ⁊ hñs in vtero ſupple ea q̄ in ſui initio
geſta ſunt clamat parturiēs ⁊ cruciatur vt pariat.
Clamorē ergo ei⁹ parturiētis vel ſalubrē domini
cruciatū imitatur offerēda per ſuū grauem ⁊ grā-
diſonum cātū: q̄ neumis diſtēta ⁊ verſib⁹ fecūda-
ta: q̄ſtitutis lōga iubilatione qđ ſignificat nō ſatis
exprimere vz. Quis tñ offertoriū cantare inſtitue-
rit ignoratur. Traxit nomen offertoriū a ferta qđ
eſt oblatio q̄ in altari offertur ⁊ a pōtificibus cōſe
cratur: inde offertorium dicitur quaſi prefertum:
oblatio vero vocatur q̄ offertur. Dicitur etiam
offertoriū q̄ dū offerēda cantat̄ ſacerdos accipit
oblatiōes vel hoſtias a miniſtris de q̄b⁹ ſub ti. de
oblatiōe dicet̄. Aduertendū aūt eſt q̄ licet ſacer-
dos premittat Oremus nō tñ immediate orat im
mo thurificat: oblationes recipit ⁊ alia agit quaſi
ipſo facto dicat: nō ceſſat orare q̄ nō ceſſat bñ age
re. Dū ergo offertoriū canitur ⁊ incenſum portat̄
inſtante memoria dñice paſſionis ſilentiū obſer-
uant vſq̄ dū alta voce dicit. Per omnia ſecula ſe
culorū. Illud inſinuans q̄ Ieſus poſt ſuſcitatio-
nē lazari nō palā ambulabat apud iudeos cū co-
gitarēt eū interficere: ſed abijt in ciuitatē que dr̄

Offertorium vñ traxit nomen.

effren: ⁊ ibi morabatur cũ diſcipulis. Collegerũt enim põtifices ⁊ phariſei cõſiliũ: ⁊ vnus ex ipſis cayphas nomine dixit. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo: ⁊ non tota gens pereat. Et ab illo die cogitauerunt eũ interficere: de hoc dicetur ſub titulo de inclinatione ſacerdotis.

De manuum ablutione. Rubrica.

Dtriuſq; ſacerdos offerat munus iter lauat: quis pri⁹ dũ veſtib⁹ ſe ornaret lauiſſet: prout dictũ eſt ſub titulo de capitis coopertione ⁊ etiã poſt ſecũdã thurificationẽ iterũ lauat vt ſic magis ac magis mũdatus offerat hoſtiã immaculatã ſanctã deoq; placentẽ. Nã ⁊ pſal. cũ mũdatus eſſet petebat amplius emũdari dicens. Amplius laua me ab iniq̃tate mea ⁊ a peccato meo ⁊c. Lauat autem ſemper ad dextrum cornu altaris: nã dextra pſperitatẽ ſiniſtra aduerſitatẽ ſignificat: qr igitur pluries peccaẽ in pſperis q̃ in aduerſis Iuxta illud pſal. Cadent a latere tuo ſcilicet ſiniſtro mille ⁊ decẽ milia a dextris tuis: merito magis lauandũ eſt ad dextrã q̃ ad ſiniſtrã. Sacerdos itaq; hoſtiã oblaturus lauat man⁹ ad ſignificãdũ ꝙ lauare ac mũdare debet cõſciẽtiã lachrymis penitẽtie ⁊ cõpũctionis. Iuxta illud. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectũ meũ: lachrymis meis ſtratũ meum rigabo. Et ideo tunc dicit. Lauabo inter innocẽtes manus meas. i. opera. ⁊ Eſa. Lauamini mundi eſtote. Nam ⁊ xp̃s priuſq; verũ et vnicũ ſacrificiũ in ara crucis offerret: in reſuſcitatione lazari lachrymas miſeratus effudit euangeliſta teſtante. Ieſus inquit infremuit ſpiritu: turbauit ſemetipſum ⁊ lachrimatus eſt. Lauat etiã manus ne reus ſit corpis ⁊ ſanguinis dñi. Iuxta illud. Munde ſunt manus mee a ſanguine huiꝰ ⁊ vt mũdi ſint a terreno pane iã in populi oblatione recepto vel a terreno deſiderio.

De pallis ⁊ corporalibus. Rubrica.

Nterim vero dũ ſacerdos manus abluit diaconus corporalẽ pallã ſuper altare diſpoſuit in quo amonenẽ miniſtri ⁊ populus vt ſint ab omni carnali cupiditate mũdi ſicut ipſa palla mũdata eſt a naturali viriditate ⁊ humore: mũdicia quoq; corporalis ſignificat mundiciã populi fidelis. De hac palla in canone ita dicetur. de cõſe. diſt. j. ex cõſulto. Ex cõſulto enim cõſtituimus vt ſacrificiũ altaris non in ſerico panno: aut in tincto quiſq̃ celebrare preſumat: ſed in puro lintheo ab epiſcopo conſecrato terreno: ſcilicet lino: id eſt de terra procreato atq; contexto ſicut corpus domini noſtri Ieſu chriſti in ſyndone linea munda ſepultum fuit: ⁊ chriſtus verã carnem paſſibilem ⁊ mortalẽ de terreno virginis corpore aſſumpſit: de lino igitur candido non intincto ex inſtitutione ſixti pape ⁊ Euſebij fit corporale. Significat autem corporale paſſionis intentionem ſeu corpus chriſti: quia ſicut linũ multo labore ac multis tonſionibus acquirit candorẽ: ita chriſti caro multo certamine ad reſurrectionis gloriã peruenit. Significat etiam eccleſiã per quã corp⁹ chriſti intelligiẽ: que multis paſſionibus et preſſuris ad candorem eterne vite perducitur. Tertio ſignificat ipſum chriſtũ. Cum enim ſic complicetur vt nec initiũ nec finis eiꝰ appareat: ſic eiꝰ diuinitas initio caret: nec finem habebit. Et ſic oblata coniungitur corporali ⁊ ponitur in altari: ſic chriſti caro iuncta diuinitati affigitur cruci. Et nota ꝙ in quibuſdã eccleſijs palla corporalis que calici ſupponitur in longũ altaris extẽditur: que quatuor in longũ et tres habet plicaturas in latum. Siquidem in longũ altaris extenditur: qr vt aiũt quidam lintheamen quo corpus chriſti inuolutũ fuit per illam figuram extenſum in longitudine ſepulchri inuẽtum eſt. Quattuor eius plicature in longum quattuor deſignant cardinales virtutes ſ. iuſtitiam: prudentiã intemperantiam: ⁊ fortitudinem: per quas innate nobis paſſiones reprimũtur. Tres vero plicature in latum tres theologicas virtutes: ſcilicet fidem: ſpem: ⁊ charitatem ꝑ quas deo vnimur figurant. Poteſt quoq; ⁊ aliud in his figurari. Duplex enim eſt palla: que dicitur corporale vna: ſcilicet quam diaconus ſuper altare extendit: altera ſuper calicem plicatam impoſuit ſignificantes duo lintheamina quib⁹ ioſeph corpus xp̃i inuoluit. Extenſa repreſentat ſyndonẽ qua corpus fuit in ſepulchro inuolutũ. ⁊ inde corporale vocaẽ: plicata ſuper calicẽ poſita: ſudariũ quo caput eius fuit ſeparatim inuolutũ. Siquidẽ extẽſa que corporale vocatur ſignificat fidẽ: plicata que ſudariũ vocatur intellectum: hoc enim myſterium credi debet: ſed cõprehendi non valet: vt fides habeat meritũ cui humana ratio nõ prebet experimentum. de penitẽ. diſt. iiij. in domo. Secundo quoq; corporale ſiue ſyndon ſubſiſtens ſignificat xp̃i humilitatem in paſſione ſudarium vero laborẽ. Tertio corporale ſignificat lintheũ quo chriſtus erat precinctus: ſudariũ laborem in perſecutionibus. Ad hoc palla ſuper calicem poſita aliquam. ſ. ſuperiorẽ eius partem non totum tegit: in quo datur intelligi ꝙ ſudariũ aliquam partem capitis chriſti tegebat: ⁊ aliquam non: ſicut mos eſt iudeis facere. quedã tamen eccleſie nõ habent niſi vnum corporale pro eo ꝙ in euãgelio legitur ꝙ ioſeph corp⁹ ieſu inuoluit in ſyndone munda: nõ enim dixit in ſyndonibus in plurali: ⁊ hoc ad ſignificandum ſacramẽti vnitatẽ: ⁊ ſignificat ſyndonẽ qua chriſti corpus fuit inuolutũ. Corporale autẽ ideo remanet ſup altare vſq; poſt ſumptionẽ corporis ⁊ ſanguinis ⁊ eleuationẽ calicis de altari: qr lintheamen et ſudarium in ſepulchro poſt domini reſurrectionẽ remãſerũt preterea corporale remanẽs propter ſui albedinẽ oſtendit mundiciam mentis quã ſemper habere debet corpus dñi ſumẽs. Sother papa. xxiij. diſt. ſacratas: ſtatuit ne femĩe ſacrate vel moniales ſacra vaſa puta calicẽ vel patenã vel ſacras pallas ⁊ corꝑale cõtingãt. Ipſe tñ hmõi ornamẽta altaris ⁊ miniſtrorũ facere poſſunt: exẽplo marie que talia fecit ⁊ texuit in vſum miniſterij tabernaculi federis. Cõmuniter tñ palla vocatur mũda mappa ſuper quã diſtẽditur corporale. Et dicitur pal

Corporale fit de lino candido.

Corporalis ſignificatio.

la eo ꝙ palliat vel abſcondat in ſe myſterium ſupradictū. Debet aūt altare duplici mappa operiri; ad duplicem ſtolam mentis: ſcilicet ⁊ corporis deſignandum.

¶ De oblatione ſacerdotis ⁊ de officio miniſtrorum circa illam: ⁊ de patena ⁊ de oblationib⁹ populi ⁊ clericorum. Rubrica.

Lotis igitur manibus diaconus vel ſacerdos miniſter extēſis manibus mediāte mūda taballia accipit manuo epiſcopi quaſi iuuās illū de faldiſtorio ad ſurgendū: qḋ quidem fit nō ad iuuandū: ſed potius ad prouocādū illū.i. xp̄m quem ſignificat ꝙ ſurgat ⁊ pro populo oret. Iuxta illud. Exurge dn̄e adiuua nos. Et iteruꝫ. Exurge qui dormis: ⁊ ſic mediante mūda taballia ad notandum ꝙ mediāte mundicia manuū.i. operū noſtrorū excitat̄ dn̄s ad iuuādū nos apud patrē. Si aūt hoc ad ipſum pontificē chriſti vicariū referatur: tunc dicendū eſt ꝙ ipſe prouocatus adiuuat̄ per mūdiciā manuū eorū pro quib⁹ orat vt ei⁹ orō efficax habeat̄.

Chriſt⁹ omnia opa bona eccleſie principaliter operat̄.

Rurſus xp̄s oīa bona opera eccl'ie principalr̄ operat̄: ſicut legit̄ in Eſa. Oīa bona opera noſtra operat⁹ es in nobis dn̄e cui⁹ locū gerit ep̄s. Miniſter vero tanꝙ ei⁹ famulus ⁊ eius coadiutor typū cooperātis eccl'ie gerit q̄ in ſuis operib⁹ xp̄i operātis miniſtra eſt ⁊ adiutrix: ſicut dicit ap̄ls. Coadiutores em̄ dei ſumus: qui taballiā.i. deuotā reuerentiā adhibet: qm̄ ſm apl'm. Nō ſumus ſufficiētes aliqḋ cogitare a nobis: quaſi ex nobis: ſꝫ ſufficiētia noſtra ex deo eſt. Deinde ep̄s vel ſacerdos ingreditur ſanctuariū perueniens ad altare cōſecratū hic eſt xp̄s qui cenaculū grāde ſtratū eſt ingreſſus cū diſcipulis cenaturus: ⁊ eis corpus ſuū traditurus: vbi myſticam oblationē accepit a miniſtris inſinuās illud quod Ioannes euangeliſta deſcribit. Ieſus inquit ante ſex dies paſche venit in bethaniam vbi Lazarus mortuus fuerat quē ſuſcitauit Ieſus: ⁊ fecerunt ei cenā in q̄ martha miniſtrabat. Procedit aūt ad altare abſq; mitra ⁊ baculo ⁊ cū veſtibus ſacris prout in locis dictū eſt. Cōſidera ergo ordinem. Nā euangeliū precedit fides in ſymbolo ſequit̄. Deinde munera offerunt̄. neceſſe eſt em̄ primū audire quomodo inquit ap̄ls credent ſine predicante: deinde quis niſi recte crediderit munus deo acceptabile offerre non poterit: qꝛ ſine fide impoſſibile eſt deo placere. Hic ergo de triplici oblationis gn̄e dicēdū eſt videlicet de oblationibus ſacerdotis: miniſtroꝝ ⁊ populi. Sacerdos itaq; primo offert ſeipſum. Offerenda etiā ſunt q̄ ſunt dei deo.i. anime habētes ſimilitudinē dei impreſſam. Deinde que ſunt ſacrificio neceſſaria ſcilicet panē vinum ⁊ aquam: ⁊ alia ſacrificio apta. Et nota ꝙ in veteri teſtamēto ponebant̄ ſup mēſam tabernaculi duodecim panes azimi de ſimila mūdi valde ⁊ ponebant̄ ſeni altrinſec⁹ ⁊ ſingulis ſopponebat̄ patena aurea: ⁊ ſuper patenā pugillus thuris. Panes autē iſti dicti ſunt ſacerdotales: qꝛ ſoli ſacerdotes eos de altari ſublatos comedebant: vel ſm Ioſephū: qꝛ dn̄s preceperat ꝙ ſoli ſacerdotes illos formarent ⁊ coquerent ⁊ ponerent in menſa ⁊ tollerēt: ipſi tn̄ hoc nō obſeruauerūt: ⁊ ex his colligitur ꝙ ſacerdotes debeāt hoſtias facere per ſeipſos. Dicebantur etiam panes propoſitionis: qꝛ poſiti erāt ſuper mēſam ꝓpoſitionis corā dn̄o i memoriā ſempiternā duodecim tribuū filiorū iſrael. Exo. xxv. ca. vel porro poſiti i. lōgo tp̄e poſiti. ſ. per totā hebdomadā. Nā in diluculo ſabbati recentes ⁊ calidi imponebant̄ mēſe ⁊ erant ibi immoti vſq; ad ſequens ſabbatū: et tunc ſubtrahebantur: vel erant ibi in eternuꝫ per ſucceſſionē ponēdi in mēſa. Hoſtia aut formatur rotūda: qꝛ dn̄i eſt terra ⁊ plenitudo ei⁹ orbis terrarū: ⁊ vniuerſi qui habitant in eo. viij. diſt. quo iure: vt ipſa ſui forma ſignificet illū qui principio caret ⁊ fine: cū ipſe ſit alpha ⁊ o: principium principiās atq; finis. Apo. j. c. ¶ Rurſus cū figura rotūda formetur a pūcto ad punctū: per hoc innuit̄ ꝙ ab ipſo ſunt oīa: ⁊ ad ip̄m oīa retorquent̄: vnde pſal. Ueritas tua in circuitu tuo. De hac figura dictū eſt in ꝓhemio ſcḋe ptis: de hoc etiā dicet̄ in ſexta particula canonis ſuper verbo. Accepit panē. ¶ Ceterū duo ſunt que offerunt̄ donū veꝫ ⁊ ſacrificiū. Donū dicit̄ quicquid auro vel argēto vel qualibet alia ſpecie offert̄. Aliud tn̄ eſt donū ⁊ aliud mun⁹: prout dicet̄ ſub prima particula canonis ſuper verbo hec dona. Sacrificiū eſt victima ⁊ quecūq; in ara cremātur ſeu ponunt̄ quaſi ſacrū factū vel ſignū: qꝛ prece myſtica cōſecratur ꝓ nobis in memoriā dn̄ice paſſionis. Quidā aūt peruerſi heretici nobis ad preſumptionē magnā reputāt: qꝛ ſacrificamus ⁊ cōſecrationē hoſtie ſacrificiū appellamus cum ſcriptura in perſona dn̄i dicat. Nolo ſacrificiū ⁊c. ⁊ Eſa. Ne offeratis ſacrificiū fruſtra. Et in euangelio. Miſericordiā volo ⁊ nō ſacrificiū. Et dauid. Si voluiſſes ſacrificium ⁊c. De hoc ⁊ quid ſit ſacramentū dictū eſt in prima parte ſub titu. de eccleſiaſticis ſacramentis. Omne aūt quod de deo datur aut dedicatur aut cōſecratur. Quod dedicatur dicēdo datur: vnde ⁊ appellatur. Errāt igitur qui cōſecrationē dedicationē ſignificare putāt: immolatio ab antiquis dicta eſt: eo ꝙ in mola altaris ſupra poſita victima cederetur: mactari enim poſt immolationem eſt: nunc autē immolatio pani ⁊ calici cōuenit: libatio vero tm̄ calicis oblatio eſt. iuxta illud. Et libauit de ſanguine vue. ⁊ illud poeticū. Nūc pateras: libate ioui.

Error eoꝝ qui cōſecrationem dedicationem ſignificare putant.

Libare em̄ proprie eſt effundere: ⁊ antiquit⁹ qḋ in liquida materia offerebat̄. vt vinū ⁊ oleum libamē dicebatur: qḋ vero in ſicca: vt ſimila panis ⁊ thus oblatio nominabatur. Hoſtie apud veteres dicebantur ſacrificia que fiebāt priuſq; cōtra hoſtes pergerent: victima vero ſacrificia que poſt victoriā deuictis hoſtibus immolabant: de quo ſub ſexta particula canonis dicetur ſub verbo. Qui pridie. ⁊ erāt victime maiora ſacrificia ꝙ hoſtie: vel victima dicebat̄: qꝛ vincta ducebat̄ ad aras. Holocauſtū illud eſt vbi totū qḋ offerebat̄ puta agn⁹ vel vitulus in altari igne cōſumit̄. Olon em̄ grece dicit̄ totū: cauſtos incenſio. Cerimonie apud latinos dicunt̄ ſacra oīa q̄ apud

grecos orgia vocant ꝓprie tñ cerimonie a carẽdo
dñr. eo ꝙ his q̄ in ſacris offerunt in ſuo vſu careãt
hoies: alij appellant cerimonias obſeruãtias iu-
deoꝝ in abſtinẽtia quarũdã eſcarũ ſm veterẽ le-
gẽ a carẽdo: qꝛ carẽt rebus quibus abſtinẽt. Pa-
nis aũt ⁊ calicis ſacramentũ eucharistia dr: prout
dicetur ſub dicto verbo. Qui pridie. ¶ Porro cir
ca oblationem ſacerdotis miniſtri ſua officia exe-
quũtur: diaconus eñ corporale ſup altare expli-
cat ⁊ diſponit: in quo oſtenditur ꝙ euãgeliũ xp̄m
ſeu corp⁹ xp̄i: immo tantã ipſi⁹ humanitatẽ plene
deſcribit. Corporale eñ hoc corp⁹ xp̄i ſignificat:
prout in precedẽti titulo dictũ eſt. Deinde ſubdia
conus in primis calicem preparat: panẽ ⁊ vinũ in
illo diſponẽs a ſacerdote poſtmodũ cõſecrãda: qꝛ
nimirũ lex que per ſubdiaconũ hic congrue deſi-
gnatur hmõi oblatiõis myſteriũ pręſignauit: di-
cens ꝙ melchiſedech ſacerdos obtulit abrahe pa
nem: ſcꝫ de frumẽto ⁊ vinũ de racemis a xp̄o poſt-
modũ exhibẽda: ⁊ in veritate cõſecranda: ſicut in
geneſi habetur. ⁊ dicet ſub ſexta particula cano-
nis ſuper verbo. Accepit panẽ. Oblatio panis ⁊
vini ſignificat pia deſideria fidelium: ſeu pro im- Panis
molatione: ſeu pro hoſtia viua. ¶ Rurſus in pa- vñ dicit
ne corpus xp̄i ⁊ in vino ſanguis eius in aqua po- Aq̄ ab
pul⁹ repreſentatur. Et dicitur panis a pan qd̓ eſt equali-
totũ: qm̄ hic ⁊ in futuro eſt tota vita noſtra: vinuꝫ tate dr.
dicitur a vite cui dñs in euãgelio ſe cõparat. Aq̄
vero ab equalitate dicitur: qꝛ per hoc ſacramentũ
angelis equari debemus. Licet aũt due ſint ſpẽs
nõ tñ ſunt duo ſacrificia: vnitas eñ verbi vnitatẽ
efficit ſacrificij: hoc eſt eñ illud palliũ qd̓ noe filij
cõtexerũt quo xp̄iani xp̄i ebrietatẽ: ſcꝫ paſſionem
ſub ſacrificio tegunt: deinde ſubdiaconus ferẽs in
manu ſiniſtra calicẽ ⁊ deſuper corporale: ⁊ illum
diaconũ offerẽs ſignificat ꝙ dñs ſubdiacon⁹ fuit
qñ librum aperuit ⁊ diaconus qñ dixit. Non veni
miniſtrari: ſed miniſtrare. Diaconus vero patenã
cũ hoſtia de manu ſubdiaconi recipit inter polli-
ces ⁊ indices vtriuſq; manus: interpoſito tñ mani
pulo inter ipſos pollices ⁊ patenã. Nempe man⁹
ſubdiaconi opera ſunt legis: patena latitudo cor-
dis: manipulus opera euãgelij: pollex vigor virtu
tis: index diſcretio. Fiunt igit̃ hec ad ſignificandũ
ꝙ opera legis ⁊ latitudo cordis ad opera charita
tis nõ ſufficiũt ad ſalutẽ. niſi operib⁹ euãgelicis
quorũ diaconus annũciator eſt cũ vigore virtutis
⁊ diſcretione mẽtis adhibitis adiuuẽtur atq; per
ficiantur. Supponuntur autem indices pollicib⁹
ad notandũ ꝙ virtutis vigor exercendus non eſt
abſq; diſcretione que cunctarũ eſt mater ⁊ funda
mentum virtutũ. extra ne offi. cura. c. j. ¶ Subſe-
quenter diaconus ipſe patenã cũ hoſtia ex inſtitu
tione cõcilij anchiritani. l. di. preſbyteros. xxv. di.
perlectis. pontifici repreſentat: ad notandũ ꝙ per
euangelicã traditionẽ quã diaconus figurat ad
altare. i. ad ſolẽneꝫ ritũ puenit eccl̃ia: qꝛ lex que p
ſubdiaconũ ſignificat̃ hoc noſtre ſalutis ſacrificiũ
ſolũmodo pręfigurauit: vt p̃miſſuꝫ ẽ: ⁊ ſ ꝑtifex ſeu
ſacerdos hoſtiã collocat ſup altare: calicẽ vero cũ
vino ipſe diacon⁹ retinet ⁊ collocat in altari. Cir-
ca qd̓ notanduꝫ eſt ꝙ hoſtia ſignificat corpus xp̄i
nõ ſanguineꝫ: ſacerdos xp̄m: ſolus ergo ſacerdos
abſq; cuiuſq; adiutorio illã offert dicens. Suſcipe
ſancte pater ⁊c. qꝛ xp̄s ſeipſum in ara crucis obtu
lit deo patri ⁊ illã in altari ſup corporale quaſi ſu-
per ſyndonẽ mũdã diſpõit: innuẽs ꝙ ip̄e ſemel xp̄s
hoc ſacramentũ inſtituit ⁊ eccleſie tradidit ad ob
ſeruandũ dicens. Hoc eſt corpus meũ ⁊c. hoc faci
te in meã cõmemorationẽ ⁊c. Diſponit aũt ⁊ col-
locat hoſtiã cũ ſigno crucis: qꝛ ſicut xp̄i oblatio in
cruce facta fuit: ſic ⁊ oblatio ſacerdotis q̄ in illius
memoriã fit cũ ſigno crucis fieri debet. Collocat
etiã illã directe ſup crucẽ in cõſecrationẽ altaris
cũ chriſmate factã: qꝛ ⁊ xp̄s carnẽ ſuã cruci affixit
Verũ vinũ in calice ſanguinẽ xp̄i deſignat: ⁊ ideo
ſolus dyacon⁹ abſq; ſacerdote qui xp̄m deſignat
calicẽ tenet: ad notandũ ꝙ in xp̄i immolatiõe ſan
guis fuit a corpore ſeparatus: nõ tamẽ ſolus: ſed
vna cũ ſacerdote offert: ⁊ ſuper pallã corporalem
collocat ſeu potius ſacerdos illo mediante quod
ex eo patet: qꝛ nõ dicit offero in ſingulari: ſicut di-
citur in hoſtie oblatione: ſed dicit offerim⁹ tibi do
mine ⁊c. Ex quo etiam clare conuincitur ꝙ ambo
pariter debẽt ipſa verba proferre. Diaconus ergo
calicem vna cũ ſacerdote offert quia nõ ſoluꝫ xp̄s
ſeipſum deo patri obtulit: verumetiã per euange-
lium ſuũ cuius dyaconus eſt figura ⁊ baiulus hu
ius ſacrificij ritum inſtituit: ⁊ eccleſie commenda-
uit: quã inſtitutionẽ ⁊ cõmendationẽ ipſe dyaco-
nus tanq̄ predicator euãgelij nunciare ⁊ manife
ſtare debet ex ſuo officio ab iſta militante eccleſia
obſeruandaꝫ. Ideoq; participari debet ſacerdoti
in calice offerendo nõ tamen in conſecrando: quia
illud ſolius eſt officiũ ſacerdotis. Solus aũt xp̄s
vel ſacerdos aquã vino cõmiſcet in calice qd̓ nul-
li inferiori facere licet: qm̄ ſolus xp̄s ppl̄m ſangui-
ne ſuo redemit. Preterea admixtio huius vnionẽ
ppl̄i cũ xp̄o deſignat. vt ſequit̃: que fieri nõ poteſt
niſi per gratiã xp̄i cui⁹ typum gerit pontifex ⁊ ſa Aq̄ ad
cerdos. Cõmiſcetur aũt aqua vino in calice ex in- qd̓ vino
ſtitutione alexãdri pape. j. Primo ad notandũ ꝙ cõmiſce
nunq̄ ſalus populi eſſe potuit ſine ſanguinis xp̄i tur in ca
effuſione: nec etiã ſanguinis effuſio ſine populi ſa lice.
lute: qꝛ xp̄s ppl̄m ſibi reconciliauit in morte. Scri
ptũ eſt eñ ꝙ aque multe ſunt populi multi: chri-
ſtus aũt ſanguinẽ ſuũ fudit pro populo ſicut ipſe
teſtatur. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti q̄
pro multis effundetur in remiſſionem peccatorũ.
ſecundo ad notãdum ꝙ de latere chriſti ſimul exi
uit ſanguis ⁊ aqua: quatenus nec chriſt⁹ ſit ſine
populo nec populus ſine chriſto. Cuꝫ ergo aqua
vino miſcetur: tunc chriſto populus adunatur. de
conſecra. diſtin. ij. cum omne. prope finẽ. Hoc quo
q; myſterium lex moſayca pręfigurauit ſicut apo-
ſtolus exponit dicens. Bibebant de ſpirituali cõ-
ſequenti eos petra: petra autem erat chriſtus. de
conſecra. diſtin. ij. reuera. Quapropter ſacerdos
in calice aquam fundit vt ſicut aqua nõ ſeparat̃ a
vino: ſic populus nunq̄ ſeparetur a chriſto. Ter-
tio commiſcetur: vt diuinitas ⁊ humanitas in vna
perſona coniuncte eſſe intelligantur. de conſecra.

diſtin.ij.c.iij.iiij.⁊.v. Nam per vinū diuinitas: per
aquā humanitatis intelligitur: qui ergo in alta-
ris officio aquā ſine vīo vel ecōuerſo ei miniſtrat
q̄tū in ſe eſt diuinitatē ab humanitate ſeparat: de
hoc dicet in particula canonis ſuper verbo. Hoc
eſt corp⁹ meū: ⁊ ſup verbo Hic eſt calix. Sane ſa-
cerdos vel miniſter miſſurus vinū ⁊ aquā in cali
cem pri⁹ effundit modicū in terrā nō ſolū vt mea-
tus: ſiue locus vaſis per quē fluere debet: munde
tur: ⁊ ſiquid eſt in ſuperficie vini vel aque emittat
verſetiā ad oſtendendū ꝙ ſanguis ⁊ aqua de la-
tere chriſti vſqꝫ in terrā fluxerūt: ad qḋ myſteriū ſe
preparat peragendū. Cōſiderandū etiā eſt q: aq̄
benedicitur qñ vino admiſcetur: vinū vero non: ⁊
hoc ideo vt dicūt quidā primo: q: vinū ſuā bene-
dictionē expectat: ſed hec ratio nō videt ſufficiēs:
immo q: tunc totū vinū eſt: qñ in benedictione vi
ni ſub noīe calicis tā vinū q̄ʒ aqua ſimul benedicū
tur: vñ pōt ſcḋo modo dici ꝙ vinū in hoc loco xp̄ʒ
ſignificat: q̄ nulla eget benedictione: aqua pplꝫ q̄
in hac vita nequit eſſe ſine peccato: ꝓpter quod in
diget benedictione dei: vt reddat dignus ad pre-
miſſam vnionē cū xp̄o. Ad hoc igitur ſignificādū
aqua benedicitur: qñ vino admiſcetur. Tertio ē
vinū nō benedicitur: q: diaconus qui nō pōt bene
dicere debet illud ex officio ſuo in calicē mittere:
vt premiſſum eſt. Quarto q: populus per aquaꝫ
ſignificatus vnitur xp̄o ſolū per benedictionē gra
tie ipſius xp̄i quem ſacerdos benedicēs figurat.
Eſt aūt plus de vino q̄ʒ de aqua ponendꝫ arbi-
trio ſacerdotis: ita tñ ꝙ aqua vino abſorbeatur et
vini ſaporē retineat. extra de cele. miſſa. pernicio-
ſus ⁊ hoc in ſignū ꝙ eccleſia debet icorporari xp̄o
nō chriſtus eccleſie. Unde Auguſtin⁹. Nō tu mu-
tabis me in te ſicut cibū carnis tue: ſed mutaberis
in me. de hoc etiā dicetur ſuper dicto verbo Hic
eſt calix: ⁊ in ſexta parte ſub quinta feria cene dn̄i
prope finē. Predictus etiā Alexāder papa ſtatuit
oblationē ex azimo ⁊ in modica fieri quātitate di
cens. Hec oblatio q̄to rarior tāto precioſior. Non
eſt etiā omittendū ꝙ in miſſis priuatis miniſtrās
ſacerdoti ampullā cū vino: manū eius nō oſcula-
tur: ſed miniſtrans āpullā cū aqua ſic: qñ vinum
xp̄m: aqua genus humanū: oſculū vero pacem in
ter deū ⁊ hominē ſignificat reformatā. Regulari-
ter tñ cū celebrāti aliquid porrigitur vel ab eo reci
pitur manus oſculū interponit ad deſignandū ꝙ
oē ſeruitiū omniſqꝫ reuerentia deo exhibita cuius
vices celebrās gerit procedere dꝫ ex fauore chari-
tatis ⁊ amoris qui per manus oſculū deſignatur:
de hoc etiā ſub euāgelio dictū eſt ſub tit. de pacis
oſculo dicetur. Calix aūt ponitur rome ad dextrū
latus oblate: ⁊ bene quaſi ſanguinē ſuſcepturus
qui de latere xp̄i noſcitur ꝓfluxiſſe: ⁊ ad deſignan
dum ſanguinē ⁊ aquaꝫ de dextro xp̄i latere ema-
naſſe. preterea niſi a latere ſtet recta pars crucis q̄
fit cōmuniter ſuper hoſtiā ⁊ calicē nō producitur
ſolūmodo ſuper hoſtiā: qḋ tñ fieri debet. Crux eñ
ipſa inchoari dꝫ ſuper hoſtiā ⁊ perfici ſuper calicē
put ex diuerſis locis ⁊ verbis ipſius canonis col
ligit euidēter: de hoc dicet in octaua ꝑticula cano

Aq̄ bñ-
dicit qñ
vino ad
miſcet:
vinū au
tē nō: et
quare.

nis ſuper verbo hoſtiā ſanctā. Cōmuniter tñ alu-
bi ponitur hoſtia inter ſacerdotē ⁊ calicē. Primo
ad notandū ꝙ xp̄s eſt mediator dei ⁊ hoim. x. di.
qñ. ⁊ ſm hoc ſacerdos deū patrem hoſtia chriſtū
aqua in calice populū ſignificat: q: nō niſi xp̄o me
diante ad reſurrectionis gaudiū poſſumus perue
nire. Scḋo propinquior eſt ſacerdoti hoſtia q̄ʒ ca-
lix: q: prius a xp̄o cōſecrata legitur q̄ʒ ſanguis et
apl'is prius data: ſed hec ratio facit potius pro di
ctis romanis qui cruces incipiunt ſuper hoſtiam:
⁊ deinde eas ſuper calicē ꝓducunt. Porro cum ſa
cerdos accipit patenā cū hoſtia viceolam cuꝫ aq̄:
calicem cum vino: thuribulum cum incenſo: effi-
cit ſuper ea crucis ſignaculum: vt per crucis virtu
tem omnis conatus diabolice malignitatis effu-
giat. ne contra ſacerdotē vel ſacrificiū aliquo mo-
do preualeat. ¶ Et nota ꝙ in ampullis in quibus
vinū ⁊ aqua cōtinetur pro ſacrificio ſpiritualiter
cōſiderandum eſt ꝙ in parua ſubſtantia incōpre-
henſibilia cōtinentur futura ſacramenta. Dicitur
autem ampulla quaſi ampla bulla ſignificās cor
humanū qḋ amplū debet eſſe latitudine charita-
tis. Rurſus ampulle. i. vaſa ad offerenduꝫ vinum
ſunt predicatores mordaciter increpantes vel qui
liber ſpūſſancti gratia inebriati ⁊ alios inebriātes.
Ydrie vero. ideſt aquatica vaſa ſunt doctores aq̄
ſapientie ſalutaris potati ⁊ vitalibus aquis re-
pleti. Rurſus adhuc premiſſa alio ordine proſe-
quamur. In quibuſdam eccleſijs ſubdiacon⁹ por
tat calicem in ſiniſtra: patenam in dextra ⁊ deſu-
per corporale: vnus cantor oblatam cum fanone
⁊ vinum cum ampulla: alter vero prebet aquā vi-
no miſcendam: vltimo diaconus fundens aquaꝫ
in calice offert presbytero ſeu epiſcopo. Nēpe ſub
diaconus eſt chriſtus calix paſſio patena crux ſi-
niſtra preſens vita: dextra futura corporale eccle-
ſia: vnus cantor iudaicum populum figurat: alter
gentilem ampulla deuotionem oblata corpus: vi-
num ſanguinem aqua eccleſiam: archidiaconus
chriſtum presbyter ſeu epiſcopus deum patrem.
Subdiacon⁹ ergo calicē portat in ſiniſtra: q: xp̄s
de torrente bibit in via. i. paſſionem ſubſtinuit in
preſenti vita: patenā in dextra: quia per crucē per
uenit ad gloriam: propter hoc eñ exaltauit illum
deus deſuper corporale quia eius paſſionem eccle
ſia non deſinit imitari. Corporale enim candida-
tur: ⁊ eccleſia per multas tribulationes chriſto cō
formatur. Subdiaconus etiam noſter ſcilicet chri
ſtus patenam cū calice portauit: quando crucem
in paſſione baiulauit. Primus cantor offert obla-
tam cum fanone ⁊ vinum cum ampulla: q: primi
tiua eccleſia de iudeis ſuſcepit fidē paſſiōis in de-
uotione mentis. Oblatā ergo nō nudis manibus
ſed cū fanone candido: ideſt cū mappula alba et
munda offert ad notandum ꝙ xp̄i corpus ab his
tñ digne ſuſcipitur qui carnem ſuā cum vitijs et
concupiſcentijs crucifigunt. Alt⁹ aūt cantor offert
aquā quā dyaconus miſcet vino ⁊ offert presby-
tero ſeu ep̄o: hoc eſt gētilitas q̄ ſuā obtulit multi-
tudinē quā xp̄s in paſſione obtulit deo patri. Po
teſt eñ non incompetenter dici ꝙ altare menſam

Ampul
la vñ di
catur⁹ ꝗ
ſigñio.

60

dñi in qua cum diſcipulis ſuis conuiuabatur: ara
crucẽ: calix ſepulchrũ vel paſſionẽ chriſti: de quo
in prima parte ſub titulo de picturis dictũ eſt: et
patena que a patendo dicitur cor latum et amplũ
ſignificat ſuper hãc patenã: id ẽ ſuper latitudinẽ
charitatis ſacrificiũ iuſticie dz offerri vt holocau-
ſtum anime pingue fiat. Hanc cordis latitudinẽ
habebãt apoſtoli cũ petrus dicebat. Et ſi oportue-
rit me mori tecũ nõ te negabo. Simuliter ⁊ omnes
apoſtoli xp̃o dixerũt. Sed latitudo cordis ab eis
aufugit ⁊ latuit: cuz omnes magiſtro relicto fuge
rũt ⁊ latuerũt. Ad qḋ ſignificandũ poſt ſuſceptã
inde oblatã ſacerdos abſcondit ſub corporali pa
tenã: vel ſaltẽ eã ab altari remotã ſubdiaconus
retro continet inuolutã. Per hoc ergo diſcipulo-
rũ fuga: vel latibulũ: vl' infidelitatis excecatio deſi
gnatur: qui dũ verũ ſacrificiũ offerret xp̃o relicto
fugerũt ⁊ latuerũt ſicut eis ipſe predixerat. Oẽs
inquit vos ſcãdalũ patiemini in me in hac nocte.
Scriptum eſt eñ. Percutiã paſtorez ⁊ diſpergenł
oues gregis: poſtq̃ aũt ſurrexero precedã vos in
galileã. Aliquãta particula patene nõ abſcõdił:
vt oſtẽdał ꝙ beata ṽgo ⁊ beat⁹ ioannes euãgeli
ſta nõ fugerũt nec latuerũt: de hoc dicetur ſub ti-
tulo de ſanctis. Et ideo ſacerdos dicturus. Pax
dñi quaſi diſtor reſurrectionis annũciaturus eu-
logiã: reſumit patenã: qr cũ eſſet ſero die illa vna
ſabbatorum ⁊ fores eſſent clauſe vbi erant diſci-
puli congregati propter metum iudeorum venit
Jeſus ⁊ ſtans in medio dixit eis. Pax vobis reſu
mens oues q̃ trepidãtes aufugerunt. Rurſus pa
tena que pp̃ ſui formã diuinitatẽ q̃ initio caret ⁊
fine ſignificat vſq; ad dominicã orationẽ abſcon-
ſa teneł ad deſignãdũ ꝙ diuinitas nobis abſcõ-
ſa ⁊ velata eſt in hoc mundo: ſed qñ in oratione
dñica dicetur. Panẽ noſtrũ manifeſtatur: ad oſtẽ
dendũ ꝙ qñ ad panẽ noſtrũ qui in celis eſt perue
nim⁹: tũc diuinitas que in hoc mũdo abſconſa et
velata eſt manifeſtabit ſe nobis ⁊ videbimus eũ
ſicuti eſt. De hoc dicetur ſub tit. de reſumptione
patene. In quibuſdã tñ locis patena diſcooper-
ta tenetur ad deſignandũ ꝙ ſacerdos orat ꝑ eter
nis que per chriſti predicationem nobis reuelan-
tur. Per patenam que rotunda eſt eternitas que
principio caret ⁊ fine congrue deſignatur. Sane
ſubdiaconus tenet patenã a parte poſteriori ele-
uatam quaſi diceret: imitamini me qui poſterio-
rũ oblitus ad anteriora me extendo innuens etiã
ꝙ referre debemus omnia opera noſtra ad xp̃m
⁊ ad coronã eternã. Patena quoq; ſeorſum a ca-
lice reuoluta ſcilicet pars ſuperior ſubtus poſita
ſignificat lapidẽ a ſepulchro cõmotũ ⁊ reuolutũ.
Et nota ꝙ diaconus tradit patenam ſubdiaco-
no tenendã innuẽs ꝙ xp̃s cõtulit diſcipulis ſuis
poteſtatẽ predicandi regnũ dei. Circa hoc etiã vi
debitur ſub titu. de reſumptione patene. ¶ Circa
oblationem populi notãdũ eſt ꝙ populus offer-
re debet iuxta illud. Exo. Non apparebis in con-
ſpectu dei tui vacuus de conſe. diſt. i. omnis. Per
oblata quoq; munera poſſumus cõmemorare co
pioſam victimam que oblata eſt a populo cũ rex

Pate-
na non-
nullis i
locis ad
quid diſ
cooper-
ta teneł

ſalomon templum ⁊ altare domino ſacraret. Exẽ
plo enim illius plebs fidelis offert ſe ⁊ donat deo
ſed in veteri teſtamento cõueniebat populus in
hieruſalem quibuſdam magnis ſolẽnitatibus. ſ.
paſcha penthecoſtẽ: ⁊ in feſto ſenophegiarum vt
orarent in tẽplo ⁊ tũc tenebanł offerre. ¶ Et no-
ta ꝙ in veteri teſtamẽto pp̃ls offerebat ſacrificiũ
legale ⁊ volũtariũ pro peccato pro gratiarũ actio
ne dona vota ⁊ holocauſta. Sacrificiũ legale ſũt
decime ⁊ primitie vel ea q̃ lex iuſſit offerri. Deut.
xij. c. Volũtarium eſt quod ſponte pro peccato et
pro legis trãſgreſſione offerebatur. Dona ſunt q̃
in tẽpli ornatum offerebantur: vota que pro peri-
culis infirmitatis vel belli. De holocauſto premiſ
ſum eſt. Unde dicitur in paralypo. ꝙ obtulerunt
principes pro votis pro ſpontaneis: pro peccato:
pro regno. pro ſanctuario: pro iuda. Ritus igitur
ſynagoge tranſiuit in religionem eccleſie ⁊ ſacri-
ficia carnalis populi mutata ſunt in obſeruantiã
populi ſpũalis. Nã ſicut populus ille moyſi de-
ſcendenti de mõte diuerſa dona ad faciẽdũ taber
naculũ offerebat ſic epõ de pulpito veniẽti chri-
ſtiani deuotas offerunt oblationes. Alius offert
aurũ imitamus magos qui aurum domino obtu
lerunt. Alius argentũ ſecutus illos qui pecuniã
in gazophilatio poſuerũt. Alius vero aliquid de
ſua ſubſtantia: vt aſſocieł illis qui per Paulum
⁊ Barnabã neceſſaria pauperib⁹ trãſmiſerũt: nec
eſt curandũ que q̃titas vel ſpecies offeratur: ſed
potius mens attẽditur offerẽtis. Unde Prouer.
iij. Honora dñz deũ tuũ de tua ſubſtãtia. ⁊ Tho.
iiij. Ex tua ſubſtãtia fac elemoſynã ⁊ magi obtu-
lerũt chriſto nato aurum: thus ⁊ myrram. Mat.
ij. iuxta illud p̃s. Tibi offerẽt reges munera. nec
ſecũdũ Gre. offeres a muneribus ſed munera ab
offerente placent. Offerunt quoq; legale ſacrifi-
cium in decimis ⁊ primitijs: volũtarium in ſpon-
taneis oblationibus: pro peccato dũ penitentias
redimunt pro gratiarum actione dũ pro collatis
a deo aliqua gratia quicq; offerunt dona dum in
edificio eccleſiarum vel vtenſilia aliquid offerũt.
vota dũ ꝙ in periculis vouerunt exoluunt. Holo-
cauſtũ offerunt qui ſeculum derelinquunt ⁊ ſua
pauperibus diſtribuunt. Offerens autem manũ
ſacerdotis oſculatur per quod fides cum opere
deſignatur: de quo etiam iam premiſſum eſt. Of-
ferens vero panẽ ⁊ vinũ ſignificat diſcipulos qui
preuenerunt parare neceſſaria ad paſcha. Uerum
clerici ⁊ monachi etiã adminiſtrationem haben-
tes nõ offerunt niſi in officio mortuorum ⁊ in no-
ua celebratione ſacerdotis: ⁊ in quibuſdam preci
puis ſolennitatibus. de conſe. di. i. alia cum enim
ipſi de oblationib⁹ viuant: ⁊ ipſi ac ſua deo obla-
ti ſunt non tenentur offerre. Uiri ante mulieres
offerunt ipſi enim fortes in chriſto deſignant ſcili
cet martyres qui in primitiua eccleſia plures con
tumelias paſſi: chriſto victimã obtulerũt dũ occu
buerũt. Deinde mulieres q̃ fragiliores deſignãt.
ſ. cõfeſſores qui tẽpore pacis dño laudis hoſtias
obtulerunt. Preterea vir caput eſt mulieris et
ideo a capite ratio eſt reddenda. ff. de edẽ. argẽta

Rit⁹ ſy-
nagoge
trãſiuit
i religio
nẽ eccle
ſie.

rius. Subdiaconi ſiūt vel accoliti recipiūt oblationes que ad manū epiſcopi deferuntur ad notādū ꝙ ipſe nō ſua: ſed aliena manu debet tēporalia miniſtrare. Sane romanus pōtifex nullā oblationē manibus tangit: niſi illā que pro defunctis offertur: quā ideo manib⁹ accipit vt ſigillet errorē dogmatizantiū elemoſynas non prodeſſe defunctis ⁊ niſi oblationē panis quā tāgit: tum propter reuerentiā ſacrificij qđ ex pane cōficitur. tū ꝙ ẽ vicarius ei⁹ qui de ſe dicit. Ego ſum panis viuus. Ceteras vero oblatiōes ad pedes accipit propter illud quod in actibus apoſtolorꝫ habet: qm̄ offerebāt precia eorum que vendebātur ⁊ ponebāt ante pedes apoſtolorꝫ: ⁊ ꝙ omnia ſua ſunt prout ſub euangelio tactū eſt: ⁊ ſacerdos oblationes manu tāgit repreſentans illud Leui. i. et. iiij. Ponetq̃ manus ſuper caput hoſtie ⁊ acceptabilis erit atq̃ in expiationē proficiens. Et nota ꝙ ꝓ defunctis offert panis ⁊ vinū. Iuxta illud Tho. iiij. Panē tuū ⁊ vinū tuū ſuper ſepulturā iuſti cōſtitue. i. diſtribue: ⁊ pecunie ſiue argētū exēplo iude machabei qui miſit offerri. xij. milia dragmas argēti pro peccatis mo. tuorꝫ. ij. Mach. xij. ⁊ precia eorū ponebantur ante pedes apoſtolorum: vt premiſſum eſt etiā lumē ad illuminādū illos qui in tenebris purgatorij ſedent quaſi offerens ipſo facto dicat. Lux eterna luceat eis dñe ⁊c. Sane moyſes vidēs ꝙ populus multa obtuliſſet iuſſit preconis voce cātare ne quis vltra offerret. Exo. xxxv. ⁊. xxxvj. c. nullus tamen ſacerdotū noſtri tēporis talia facere viſus eſt. In nōnullis locis parrochiani in die natalis domini offerūt ſacerdotibus panes quos kalēdarios vocāt propter illud qđ legit Leui. xxiij. Offeretis panes duos ſacerdoti qui cedunt in vſum eius: ⁊ vocabitis hunc diē celeberrimū atq̃ ſanctiſſimū ⁊c. Susceptis ita ꝙ a populo oblationibus ⁊ choro offertoriū cātāte: eps vel ſacerdos ad altare reuertitur: qm̄ xp̄s ſuſceptis fideliū votis cantantib⁹ turbis. Oſanna in excelſis in proximo immolandus intrauit in templum.

Romanus pōtifex nullā oblationem manib⁹ tāgit: niſi illaꝫ q̄ ꝓ defunctis offertur.

¶ De ſecunda thurificatione. Rubrica.

OBlatione myſtica de qua ꝑmiſſuꝫ eſt ſuſcepta ſtatim adolet incēſum ꝑ qđ illud innuit qđ ſtatim ſubſcribitur a Ioanne in euāgelio de quo ꝑmiſſum eſt ꝓpe principiū ꝑcedētis titu. Maria ergo ſcilicet magdalena accepit librā vnguēti nardi piſtici precioſi ⁊ vnxit pedes ieſu: ⁊ impleta eſt dom⁹ ex odore vnguēti ⁊ ſacerdos in modum crucis ſuperducit ⁊ circunducit incēſum ſuper ſacrificium ⁊ altare: vt ⁊ crucis ſignaculo ⁊ thuris incenſo diabolice fraudis malignitas extricetur ⁊ effugiat. Quod vero tertio ſuperducit ⁊ circūducit incēſuꝫ deſignat ꝙ maria ter exhibuit ⁊ adhibuit vnguētū circa corpus ieſu. Primo eñ vnxit pedes illius in domo ſymonis phariſei. Secūdo cum in domo ſymonis leproſi ſuper caput ei⁹ vnguentum effudit. Tertio cum emit aromata viueniens vngeret ieſum iam poſitum in monumento: voluntas enim reputatur pro facto. xvij. q. i. ⁊ ſi ergo cum per ipſam nō ſteterit quominus expleuerit quod incepit. Quod vero poſtmodū vndiq̃ totū incēſatur altare deſignat ꝙ poſt factū illud totam reſperſit eccleſiā ſicut dominus ipſe teſtatur. Amen amen dico vobis vbicunq̃ predicatū fuerit euangelium hoc in toto mundo dicetur qđ ⁊ hoc fecit in memoriam eius. Poteſt etiā dici ꝙ altare thurificatur i figurā angeli qui ſtetit iuxta aram templi habens thuribulum in manu ſua de quo fumus aromatū in cōſpectu domini aſcendebat. Chriſtus enim magni conſilij angelus carnē immaculatā igne ſanctiſpiritus plenā pro nobis in ara crucis obtulit domino in ſuauitatem odoris. Fumus aromatū ſunt orationes ſanctorum que per ardorē charitatis ex paſſione domini propagate ad deum patrem aſcendunt: ⁊ nos ad coronam trinitatis prouehunt: ideoq̃ ſacerdos thurificat in modum crucis ⁊ corone: ſi ſemel thurificat recolit vnicam paſſionem. ſi autem ſemel coronat vnius denarij retributionem. Si vero ter: eternitatis in paſſione operationem ⁊ triū ordinū glorificationem: ideo thurificans ait. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. et. e. m. m. ſa. ve. Moraliter autem incenſum deuotionis adolendum eſt in thuribulo cordis igne charitatis: vt odorē ſuauitatis emittat: vt videlicet tam nos ꝙ oblatio noſtra ſimus bonus odor deo: de quo dicit ſcriptura. Fūgi ſacerdotio ⁊ habere laudem in nomine ipſius ⁊ offerre illi incēſum dignū in odorem ſuauitatis. Hoc enim incenſum ſacerdos incipit. id eſt chriſtus acceptat ⁊ incenſat ex eo ſacrificium ⁊ altare. Poteſt etiam dici ꝙ thuribulum: quod oblationi ſacerdos ſupponit ſignificat chriſtum per quē petit vt ſibi propitietur de⁹. Sane omnibus defertur incenſum vt oſtendatur ꝙ omnia a ſacerdote facta pertinent ad omnes. vnde pſalmiſta. Dirigatur domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Niſi in miſſa pro defunctis: vt dicetur i ſeptima parte ſub titulo de officio mortuorum. In concilio Rothomageñ. in burcardo. li. iij. vt tempore ita legitur. In tempore quo legitur euangelium finito euangelio ſuper oblationem incenſum in mortem videlicet redemptoris noſtri ponatur decreuimus. Leo etiaꝫ papa ſtatuit incenſum ſuper oblatam poni: quidam tamen heretici garriunt non eſſe in miſſa thurificandum: quoniam chriſtus in cena terrenum incenſum non fumigauit. ⁊ Eſa. Incenſum eſt abhominatio mihi. Quare altare ⁊ crucifixus thurificantur dictum eſt ſub titu. de aque benedicte aſperſione. Poſt thurificationem iterum digitos lauat: ne vlterius vſq̃ poſt communionem cum eis cum quibus ſacram hoſtiam tractare habet aliquid tangat: ſed poſt eius eleuationem eos tungat: vt dicetur ſub. viij. particula canonis. Miniſter quoq̃ epiſcopi trahit: ⁊ ſup brachia ei⁹ informat planetam ⁊ alia indumenta: nam ⁊ legalis ſacerdos dū ſacrificabat ſummitates balthei ſuper humerum reflectebat.

Thuribulū qđ oblatiōi ſacerdoſ ſuppoſnit quid deſignat.

¶ De inclinatione ſacerdotis et oſculatione altaris ac oratione. Rubrica.

Purificationis expleto myſterio ſacerdos ſe inclinando dicit. Suſcipe ſancta trinitas ꝛc. qḋ ſumitur de.iij. Dan. vt vc; hoſtiā offerat ex pinguedine charitatis vt ſit dignus ad ſacrificium immolandū. Sacerdotis inclinatio xp̄i humilitatē ſignificat qui exinaniuit ſemetipſum formā ſerui accipiēs: factus obediens vſq; ad mortē mortē autē crucis: qui etiā inclinans ſe ad pedes diſcipuloꝝ poſt ſacramētū in cena traditū orauit ad patrē. Poſtea vero ſe erigens oſculatur altare ad notandū ꝙ per paſſionē chriſti populus liberatus eſt ꝛ deo patri reconciliatus. vnde apl's ad Ephe.ij. Faciēs pacē vt recōciliet amboo deo in vno corpore. Cōſequēter ſacramentū incepturus orat primū pro ſe: deinde ꝓ populo. Cōuertēs enī ſe ad illū ſub ſilentio dicit: dn̄s vobiſcum: ſicut dictum eſt ſub titu. de ſaluta. ꝛ mox voce aliquātulum eleuata: vt oratio oīm auxilietur ei quaſi nō preſumēs ꝙ ſolus poſſit tantū myſteriū exeq̄ monet illū dicens. Orate pro me fratres ꝛc. ꝛ ego pro vobis: in quo ſignificatur illud ꝙ xp̄s diſcipulis ſuis dixit. Luce.xxij. Orate ne intretis in tentationem: ꝛ ibidem. Ego ꝓ te oraui petre. Monet aūt orare vt ſacrificium fiat deo acceptabile: ꝛ populus dȝ ſimiliter ſecrete orare reſpōdens. Memor ſit dn̄s oīs ſacrificij tui ꝛ holocauſtū tuū pingue fiat: vel reſpondet. Suſcipiat dn̄s ſacrificiū ꝛc. vel dicat. Spiritusſanctus ſuperueniet in te. vel illud. Mittat tibi dn̄s auxiliū de ſancto. vel imola deo ſacrifi. lau. Debemus enī inuicē orare ſm apl'm vt ſaluemur. Orauit enim chriſtus primū pro ſe. Pater inquit venit hora clarifica filiū tuū: vt fili' tu' clarificet te: deinde ꝓ populo dicēs. Pater ſancte ſerua eos quos dediſti mihi: vt ſint vnum ſicut et nos. extra de ſumma trinitate. c. xj. Dictur' ergo. Orate pro me fratres. ſe vertit ad ppl'm: quia ipm diſtincte alloquitur: ſed dicturus: oremus poſt dominus vobiſcū ſe ad altare conuertit: q: tunc non diſtincte ſed per modū cōceptionis ad aliquid excitat ad ſecum orandū ſeu gratias referēdū. Monito itaq; populo ſacerdos ſtatim reuoluit ad altare per ſiniſtrā partē: prout ſub titu. de ſalutatione ad populum dictum eſt: ꝛ tunc tandē dicit orationē quā intermiſerat ab offertorio citra quando dicit. Oremus. Ad notandum qḋ chriſtus rediit hieroſolimam ad domum orationis quā ad tempus deſeruerat cum receſſerat in effrem. Sic enī legitur in euangelio. Cum veniſſet ieſus hieroſolymam intrauit in templum ꝛ eiecit ementes ꝛ vēdentes de templo dicens. Domus mea dom' orationis vocabitur. Inſtat enī ſacerdos orationibus ne indignus inueniatur vt oza qui tetigit temere archam domini ꝛ percuſſus eſt a domino: nec legitur aliud feciſſe niſi vxorem propriam cognouiſſe in nocte precedenti. Bethſamite quoq; quia temere voluerunt archam domini tangere: occiſi ſunt de populo. lxxxviij. de plebe quinquaginta milia: precioſa archa eſt calix domini. Orat autem voce demiſſa primo de vileſcat officiū miſſe: ꝛ ideo oratio ipſa quia ſecrete dicitur: a quibuſdam ſecreta: a quibuſdam ſecretella ad differentiam maioris ſecrete: a quibuſdam vero ſacra vocatur: de quo et de huiuſmodi ſilentio ſub titu. de ſecreta dicetur. vt dictum eſt ſub titu. de offer. Sc'do orat in ſilentio vt deuotius oret: ne cogitet quomodo eius vox et corporis compoſitio placeant ppl'o: q: ꝛ dominus elongatus eſt a diſcipulis quātum continet iactus lapidis vt oraret. Tertio in hoc ꝙ ſecrete orat ſignificat ſecretas preces xp̄i dicentis. Pater mi ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. Matthei xxvj. Quarto hoc ſilentium recolit ſacramentum in ſacrificijs patrum abſcōditum. vt ī Abel Iſaac in agno paſchali: in vitula ruffa: in hyrco emiſſorio. Quinto in hoc repreſentatur ſilentium quod dominus habuit in paſſione: q: tanq̄ ouis ad occiſionē ductus eſt: qḋ ꝛ martyres imitati ſunt. Vn̄ non murmur reſonat: non querimonia ꝛc. Sexto ideo orationes que poſt oblationē ſequunt̄ in ſilētio et ſecrete dicuntur: quia iudei poſt ſuſcitationē lazari voluerunt occidere ieſum. ille vero abſcondit ſe in ciuitatē effren in ſolitudine ꝛ tacuit a predicatione ꝛ miraculoꝝ operatione vſq; ad ſabbatum ramiſpalmarum quo venit in domo ſymonis leproſi: ꝛ tunc predicauit aperte: ad quod deſignādum ſacerdos in fine ſecrete eleuat iterū vocem dicens palam ꝛ alta voce. Per omnia ſecula ſeculorum. qḋ expoſitū eſt ſub titulo de oratione. Secūdo ideo dicitur alte. Per oīa. ad notandū qḋ poſt reſurrectionem chriſtus predicauit aperte. Tertio quia eſt principium ſequentis orationis: vt iam dicetur. Quia vero querit aſſenſum populi ꝛ cōfirmationē: quia ipſe eſt quaſi legatus populi: ideo populus aſſentiens voci eius dicit amen: quia ſeculum per ipſum creatū eſt. Adhuc dicturus. Per omnia ſecula ſeculorum deponit manus ſuper altare. Primo ad notandū qḋ omnem cogitatū tēporalem deponit: ꝛ ſe totaliter deo cōmittit immolationi dūtaxat tota mēte intendens. Secūdo manus deponit: cum enī nunc ad cordis eleuationē: et ad gratiarū actionē inuitet: ꝛ eleuationem cordis per contemplationem precedere debeat exercitium bone operationis quā manuū depoſitio ſignificat: de qua operatione poſtea gratias referimus ei qui in nobis incipit opus bonū vt ꝑficiat ſicut dicit apoſtolus: idcirco tūc manus deponit.

Chriſt' primū ꝓ ſe deīde ꝓ pplo orauit.

Sacerdos in fine ſecrete quare eleuat vocē dicturus ꝑ oīa ſecula ſeculorum.

¶ De prefatione. Rubrica.

Ante prefationem deſcribitur in libris quedam figura repreſentans a parte anteriori literā u: ex parte vero poſteriori literam d: que due litere coniuncte pro vere dignum ponuntur: litera videlicet pro dictione. Sane per literam u que inferius clauſa ꝛ ſuperius aperta eſt: habens minimā linea lōgiorē: humanitas ſiue humana chriſti natura que in virgine principium habuit: ſed fine carebit. per d vero circulariter clauſuȝ diuinitas ſeu diuina natura que nec principium nec finem habet figuratur. Tractus autem in medio vtrāq; copulans partem crux eſt per quam diuinis ſociam-

tur et vniuntur humana. Jdeo ergo hec figura in
prefationis principio ponitur: quia per myſterium
vnionis et dominice paſſionis pacificantur homi
nes angelis ⁊ ſociantur humana diuinis in preco
nio ſaluatoris. Jn prefationibus enim omnibꝰ cō-
ueniunt homines ⁊ angeli ad concinendū preco-
nia regi. vnde ⁊ alta ⁊ delectabili voce cantantur:
q: in eis angeloꝝ preconia repreſentant. Et cantā
tur corā altari ⁊ a ſacerdote. Juxta illud Apoca.
xiiij. Et cantabant quaſi canticū nouū ante ſedē:
et nemo poterat dicere canticū niſi ⁊c. Siquidem
hec oratio vocat prefatio: q: precedit ſacrificiū prī-
cipale. Eſt eñ quaſi prelocutio. i. ad miniſterium
preparatio prelocutio: vcȝ totius orationis ſecutu
re a Te igitur vſqȝ ad Agnus dei. Jn hac eñ pre
loquitur ſacerdos laudes deo: vt melius ad conſe
crandū corpus chriſti valeat peruenire. Uocatur
etiam preparatio: quia preparat fidelium mentes
ad future reuerentiā conſecrationis. Dicitur etiā
hymnus angelicus: quia angelicis laudibꝰ eſt ple
nus. Uerumtamen ſacrificium vocatur in ſecretel
la oblatio: ſed a dominus vobiſcū qd ſtatim poſt
illam ſequitur vſqȝ ad ſanctus vocatur hymnus.
Sane ſicut in proximo titulo dictum eſt in fine ſe-
cretelle dicitur alta voce. Per omnia ſecula ſecu-
loꝝ. quod ſiquidem eſt finis illius orationis: ⁊ ini
tium prefationis per quod ſacerdos inſinuat qd
chriſtus eſt lapis angularis qui fecit vtraqȝ vnuȝ
iudeos continens ⁊ gentiles vt ſit vnum ouile et
vnus paſtor Dicturus ergo ſacerdos rem attētio
ne digniſſimam ſalutat populū dicens. Dominus
vobiſcū optans nos tales exiſtere cum quibꝰ dñs
manere dignetur: ⁊ illud nobiſcū celebrare conui-
uium ad qd mulier attulit alabaſtrum vnguenti
nardi piſtici precioſi: ⁊ effudit illud ſup caput dñi
recūbentis: ⁊ ppl's rñ. d. ⁊ cum ſpiritu tuo: ⁊ ſic mu
tuo pro ſe orant. Nam ⁊ in veteri teſta. omnes ſa-
cerdotes orabant dum conſummaretur ſacrificiū
Ionatha inchoante ⁊ ceteris reſpondentibꝰ. Poſt
ea ſacerdos eos incitans ſubiungit. Surſum cor-
da. ſ. in celeſtibus non in terrenis: ⁊ eleuat manus
propter rationes ſub titu. de oratione ſcriptas ad
ſi. Chorus reſpondet. Habemus ad dominum. i.
habere debemus. vnde in canone cypriani. de con
ſe. di. j. qñ pape ita dr. ideo ſacerdos ante orationē

Sacerdos dicē do ſurſū corda parat fratrū mentes.

canonis prefatione premiſſa parat fratrum mētes
dicendo. Surſum corda: vt dum plebs reſpōdet.
Habemus ad dominum admoneatur nihil ſe qȝ
dñm cogitare debere. Rurſus ideo chorus ſubiū-
git. habemꝰ ad dñm vt eccleſia vere ſicut mulier
vnguētaria ſurſum ad illam verbi diuinitatē cor
eleuet: ⁊ illud caput equale deo patri fide contin-
genowngueto catholice profeſſionis perungat:
cuius ſane preconium ſacerdos proſequit dicens.
Gratias agamus dño deo noſtro: q: p oībus be-
neficijs que nobis cōtulit gratias ei referre debe-
mus. Chorus rñdet. Dignum ⁊ iuſtū eſt: qm̄ gra-
tias omnipotēti deo referre debemus. Sequitur
Per chriſtum dñm noſtrum: ſupplendū eſt confi-
dentes ⁊ credentes ꝙ per chriſtū maieſtatē eius
laudant angeli: adorant dominationes; tremunt
poteſtates. Hoc ſacre confeſſionis preconium: ita
recte concludit eccleſia vt cum angelis ⁊ homini-
bus decantet hunc deuoti pectoris hymnū. San-
ctus ſanctus ſanctꝰ dñs deꝰ ſabaoth. pleni ſūt ⁊c.
de quo infra dicetur. Poteſt etiam prefatiōis offi
cium ad illud referri: quia Jeſus aſcendit in cena-
culum magnum ſtratum in quo multa locutꝰ eſt
cum diſcipulis ſuis: ⁊ gratias agens hymnū illū
retulit deo patri. de quo di. Mat. ⁊ hymno dicto
exierunt in mōtem oliueti. Ergo per dñs vobiſcū
oratio quā diſcipulis fecit accipitur. per Surſum
corda aſcenſus ad cenaculum. Jterum per ſurſuȝ
corda ad ꝯfitendū filio ſurgimus ⁊ angelorum mi
niſterium imploramus qui vota noſtra ſuſcipiant
et ad deū perferant. Per gratias agamus: chriſto
recolimus gratiarū actionē: ⁊ inuitamus populū
ad agendū gratias deo patri per filium per quem
redimimur ⁊ cum angelis ad laudandū admitti-
mur. Monet ergo ſacerdos populum ſurſum. i. ſu
pra ſemetipſum habere vel eleuare corda ad dñm.
Juxta exhortationem apoſtoli dicentis. Que ſur
ſum ſunt querite non que ſuper terrā. Namque in
terrenis ſunt nihil dignuȝ deo offerre poſſunt: vbi
eñ eſt theſaurus tuus ibi eſt ⁊ cor tuum. Multi
quidem dum ore loquuntur celeſtia corde meditā
tur terrena: quibus dñs improperat per prophetā.
Populus hic labijs me honorat: cor autem eorū
longe eſt a me. Chorus vero reſpondens profitet
ſe ſacerdotis monita ſuſcepiſſe di. Habemꝰ ad do
minum. vnde diligenter prouideat ne cor habens
deorſum ad ſeculū ſpirituiſancto dānabiliter men
tiatur. Sacerdos etiā poſtqȝ attentos reddidit: et
deuotos hortatur vt gratias agamus dño deo no
ſtro: qm̄ ipſe eſt deus. i. creator ipſe eſt dominus. i.
redemptor: ipſe eſt noſter. ſ. ſaluator. Tunc eñ erit
veriſſime noſter cum erit omnia in omnibus id eſt
ſufficientia ſingulorum. ¶ Rurſus quia populus
profeſſus eſt ſe intantum eſſe ad dominum: ideo
presbyter ſubiungit. Gratias agamus. Chorus ve
ro ſacerdotis verbum approbās ⁊ affirmās reſpō
det. Dignum ⁊ iuſtum eſt. Dignum quidem quā-
tum ad deū q: ipſe eſt dñs deꝰ noſter. Juſtū quā-
tum ad nos q: nos ſumus populus eius et oues
paſcue eius. Dignū quoqȝ ⁊ iuſtū eſt quātum ad
vtrūqȝ: vt ſcȝ populus ſimul cū ſacerdote gratias
agat deo: a quo oīa bona ſuſcipimus. ¶ Subſe-
quenter ſubiungit ſacerdos. Uere dignum ⁊c. Et
ſm magiſtrū Petrū antiſſiodoreñ. hic incipit pre-
fatio: id eſt prologus vel prolocutio ſequentis ca-
nonis captās dñi beniuolentiam dicens. Uere di-
gnum ⁊ iuſtū eſt equū ⁊ ſalutare: dignū: quia bo-
nus eſt: iuſtū q: beneficus equū q: miſericors. ſa-
lutare quia ſalus vel dignū quia nos mera volun
tate feciſti: iuſtū q: nos pura miſericordia redemi-
ſti: equū q: gratuite nos iuſtificas: ſalutare id eſt
ſalute plenū quia perpetuo nos glorificas. Nos ti
bi ſemp ⁊ vbiqȝ gratias agere domine ſancte pa-
ter oīpotens eterne deus vbiqȝ eñ eſt dñs ſanctꝰ
vbiqȝ eſt pater oīpotens ⁊ ſemp eſt eternus deus:
vñ pſal. Jn oī loco dñationis eius benedic anima
mea dño. ⁊ iterū. Benedicā dominū in omni tem-

Multi dum ore loquūt celeſtia corde meditā tur terrena.

pore ſemper laus eius in ore meo. Sequitur Per
xp̄m dñm noſtrū. Aduocatū em̄ habem⁹ ſm apo
ſtolū apud patrē ieſum xp̄m dñm noſtrū q̄ inter=
pellat pro nobis: ⁊ ipſe eſt propiciatio pro pecca=
tis noſtris qui exauditur in oībus pro ſua reuerē
tia. Per eū ergo quaſi per mediatorē laudes offe
rimus: per eum quaſi aduocatum gratias exhibe
Maieſtas. mus. Per quē maieſtatē tuā ⁊c. Maieſtas dicit̄
quaſi maior ſtans vel maior poteſtas: q̄ maior ē
eius poteſtas q̄ hoīm laudant angeli: adorāt do
minationes: tremūt poteſtates vtiq̄ per illū lau=
dant: adorant: ⁊ tremunt per quem oīa facta ſunt
per quē ſimul cū patre oēs ſpūum ordines ſunt
creati. Nam dixit deus. Fiat lux: ⁊ facta eſt lux.
Verbo dixit ⁊ verbo fecit q̄ verbo dñi celi firma=
ti ſunt ⁊ oīa per ipſum facta ſunt ⁊ ſine ipſo factū
eſt nihil. Choros angelorū noīat: q̄ angeli huic
Eccl'ia angelis ē aſſimilanda ad h̄ vt deo placeat. officio non dubitantur adeſſe. ¶ Et eſt notandū
q̄ eccleſia angelis eſt aſſimilanda ad hoc vt pla=
ceat deo. ¶ Rurſus per hoc qd̄ dicit̄. Dñe ſancte
pater omnipotens eterne deus per xp̄m dominū
noſtrū quē laudant angeli adorant ⁊c. intelligit̄
q̄ eccleſia ⁊ angeli laudant deū non ſolū inquan
tū deū: verūetiā inquantū hoīem. Dicit̄ ergo lau
dant. vñ ps. Laudate eū oēs angeli eius: adora
te ⁊c. vñ Eſdras. Exercitus celi te adorat. Tre=
munt. vñ Job. Columne celi contremiſcunt ⁊ pa
uent aduentū eius. Tremere vero dicuntur non
metu formidinis cū ſint perfecte beati: ſꝫ admini
ſtrationis affectu: vel obedientie famulatu: cū ſm
ap̄lm oēs ſint adminiſtratorij ſpūs in miniſteriū
Poteſtates q̄ño tremere dicantur. deſtinati. Tremūt quoq̄ poteſtates: nō q̄ ordines an
gelorū corporales ſint: ſed ideo dicitur vt intelli=
gamus oīa celeſtia terreſtria ⁊ infernalia ante cō
ſpectū diuine maieſtatis tremere atq̄ timere ſicut
⁊ nos tremere ac timere ante dños nr̄os ſolem⁹.
Sequitur. Celi celorū per celos hic troni accipiū
tur: q̄ dñs ait. Celū mihi ſedes eſt ⁊ dicunt̄ celi
laudare deū: q̄ laudis materiā prebēt: vñ prophe
ta celi celorū ⁊ aque que ſuper celos ſunt laudent
nomē dñi. Celi quidē diuine iuſſioni obediūt: q̄
ſe oſtendere ſerenos ⁊ nebuloſos poteſtatē nō ha
bent. ¶ Cherubin quoq̄ ⁊ ſeraphin. Ad intelligē
tiā eorū q̄ hic dicunt̄ notandū eſt nouē eſſe ordi=
nes angelorū: vꝫ angeli: archāgeli: throni: dña=
tioes ꝟtutes: ꝑncipat⁹: p̄tātes: cherubi ⁊ ſeraphi.
¶ Angeli quoq̄ grece dicunt̄ nūcij latine ſcꝫ ex=
celſi ⁊ celeſtes eo q̄ de celis ad annūciādū ⁊ exe=
quendū dñi volūtatē mittuntur: angelorū autem
vocabulū officij nomen eſt nō nature: ſpūs enim
ſunt ſemper: ſed cū mittūtur angeli vocant̄. Qui
bus ideo pictorū licentia pennas facit: vt celerem
eorū in cuncta diſcurſum ſignificet ſicut ⁊ iuxta
fabulas poeta ꝟēti pēnas habere dicunt̄ ꝑpter
velocitatē ſcꝫ. Juxta illud. Qui ambulat ſup̄ pē=
nas ventorū. Archāgeli vero grece ſummi nuncij
interpretant̄: q̄ eñ parua vel minima annūciant
angeli ſunt: qui ſumma archāgeli nūcupant̄. Ar=
chāgeli ergo dicunt̄ eo q̄ inter angelos teneant
principatū: nā archos grece latine princeps inter
pretat̄. Sūt eñ duces ⁊ pn̄cipes ſub quorū ordie
vnicuiq̄ angelorū ſunt officia deputata. Quidam
aūt archangelorū priuatis noībus appellant̄: vt
Gabriel interpretat̄ fortitudo dei. per vocabula ipſa in opere ſuo quid valeant deſi=
gnetur. Gabriel nāq̄ hebraice interpretatur lati=
ne fortitudo dei: vbi eñ ipſa potentia diuina vel
fortitudo manifeſtatur. Gabriel mittitur: vñ ipſe
annūciauit xp̄m naſciturū qui diabolū deuicit et
humiliter ad debellandas aereas p̄tātes venit.
Michael interpretat̄ quis vt deus qñ eñ aliquid
mire virtutis in mundo fit: hic archangelus mitti
tur ⁊ ex ipſo opere nomē eſt ei: q̄ nemo valet face
re qd̄ facere poteſt deus. Vñ ipſe miſſus eſt in egy
ptū ad immittendas illas plagas famoſas. Qui=
dam tñ dixerūt q̄ michael eſt nomē vnius angeli.
Raphael iterpretat̄ curatio vel medicina dei: vbi=
cūq̄ eñ curādi vel medicādi opus neceſſariū eſt:
raphael archangelus mittit̄. Vñ ad Thobiā miſ=
ſus eſt vt eum a cecitate liberaret. De gabriele mi
chaele ⁊ raphaele dicit̄ in ſeptima p̄te ſub feſto mi
chaelis. Uriel interpretatur ignis dei ſicut legim⁹
apparuiſſe ignē in rubo. legim⁹ etiā ignē miſſum
deſup̄ ⁊ impleſſe qd̄ p̄ceptū eſt: hec ſunt noīa pſo=
nalia angelorū q̄ nec a ſeipſis nec a deo impoſita
ſunt: ſꝫ ab hoīb⁹: ⁊ neſcit̄ a q̄b⁹ nec alia pſonalia
inueniunt̄ in ſcriptura. Alia vero ſunt noīa ordi=
nū. Ceterū throni: dñationes: virtutes principat⁹
et p̄tātes: quibus vniuerſam celeſtem ſocietatem
ap̄ls cōplectitur ordines angelorū ⁊ dignitates in
telligunt̄ vt iam dicetur. Sed ꝓ hac ipſa diſtribu=
tione officiorū alij throni: alij dñationes: alij virtu
tes: alij principat⁹: alij p̄tātes: dicunt̄ ꝓ dignitati=
bus q̄b⁹ abinuicē diſtinguunt̄. Throni ſūt agmi=
na angelorū q̄ latine ſedes interpretant̄ et vocati
ſunt throni: q̄ illic ꝯditor p̄ſidet ⁊ per eos iudicia
ſua diſponit. Dñatiōes ſunt hi q̄ ſ' virtutib⁹ ⁊ prin
cipatib⁹ preeminēt q̄ pro eo q̄ ceteris angelorū do
minant̄ agminib⁹ dñationes vocant̄. Nominātur
ergo hic ad notandū q̄ eis magis aſſimilari debe
mus q̄ vſum dñandi docēt. Et eñ dñatio facere
dei volūtatē. Uirtutes angelice quedā miniſteria
perhibent̄ ꝑ quas in mūdo ſigna ⁊ miracula fiūt
ꝑpter qd̄ et virtutes dicunt̄. Principat⁹ ſunt qui
angelorū agminibus preſunt q̄ pro eo q̄ ſubditos
angelos ad explendū miniſteriū diuinū diſponūt
principat⁹ vocabulū acceperūt: nā alij ſunt qui ad
miniſtrāt: alij q̄ aſſiſtunt: ſicut ⁊ per Danielem dr̄.
Millia miliū miniſtrabāt ei ⁊ decies millies cētena
milia aſſiſtebant ei. Poteſtates ſunt quibus virtutes
aduerſe ſubiecte ſunt: ⁊ inde poteſtatuū noīe nun
cupant̄: q̄ maligni ſpūs eorū poteſtate coercentur
ne tantū noceāt quātū cupiūt noīantur ergo hic
ad notandū q̄ poteſtatē diaboli arcere debemus.
Cherubin aūt ⁊ ipſi ſublimes celorū poteſtates et
angelica miniſteria perhibent̄ q̄ ex hebreo in lati=
no ſciētie multitudo ſeu plenitudo interpretātur.
Sunt eñ ſublimiora agmina angelorū q̄ pro eo q̄
vicini⁹ ſunt poſiti: diuina ſciētia ceteris amplius
ſunt pleni. Ipſi ſunt illa duo alalia ſuper propi=
ciatoriū arce ficta ex metallo propter ſignificandū
apoſtolorum preſentiam in quorum medio medi⁹
oſtenditur deus. Seraphin vero multitudo eſt

angeloꝝ q̄ ex hebreo in latinū ardētes vel incēdē
tes interpretanť: eo ꝙ pre ceteris ardēt ⁊ accēdū
tur in charitate: ⁊ q2 inter eos ⁊ deū nulli angeli
cōſiſtūt: ⁊ ideo quāto vicini⁹ corā eo cōſiſtunt: tā
to magis claritate diuini luminis inflāmātur. vñ
⁊ ipſi ſicut in Eſaia legitur: velāt faciē ⁊ pedes ſe
dentis in throno dei. Et idcirco cetera angeloꝛuꝫ
turba videre plene dei eſſentiā nō valet: qm̄ ſera-
phin eā tegit ſm Eſa. Nominanť ergo hic cheru
bin ⁊ ſeraphin: q2 ſicut illi toti in dei dilectione ar
dere debemus. Reperitur autē hoc nomen ſera-
phin neutrū ⁊ maſculinū ſed neutraliter termina
tur in n vt in hoc loco dr̄ ſeraphin. Maſculinive
ro terminať in m vnde ꝓpheta. Seraphim clama
bant alter ad alterum. Hiero. dicit ꝙ cherubin et
ſeraphin ſingularis ſunt numeri ⁊ gn̄is maſculi-
ni cui⁹ terminatio pluralis eſt per n. non quod in
miniſtris dei ſit ſexus: ſed vocabula diuerſis ge-
neribus iuxta lingue proprietatem appellantur.
Greca vero cōſuetudo neutro genere per m ſcri-
bit. Joſephus dicit cherubin ⁊ ſeraphin eſſe duo
animalia volatilia: put dictū eſt in ꝓhemio hui⁹
partis. Premiſſa aūt ordinū nomina preter cheru
bin ⁊ ſeraphin ⁊ preter noīa angeloꝝ latina ſunt.
Uerū cū nouē ſint ordines angeloꝝ ſicut dictum
eſt. Qui poſtq̄ꝫ decimus cadēs ꝓpter ſuperbiam
ꝯſus eſt in diabolū in perſeuerātia eterne beatitu
dinis ſolidati ſunt. ¶ Queritur quare trib⁹ exclu
ſis ſex tm̄ in prefatione cōi ponunť in qua p celos
throni accipiunť vt dictū eſt. Uideť em̄ ex hoc illi
cū ceteris maieſtatē diuinā. nō glorificare ⁊ ado-
rāt: ſꝫ ꝙ abſit h̄. Nā virtutes celoꝝ oēs ordies cō
prehēdūt: vt teſtať Gre. in omelia illius euāgelij.
Erūt ſigna i ſole ⁊ luna. vñ p̄s. Uerbo dñi celi fir
mati ſunt ⁊ ſpū oris ei⁹ oīs virtus eoꝝ. Et iterū.
Dñs virtutū ipſe eſt rex glie: vel forte licet occul-
ta: tn̄ circa hoc prouiſuꝫ eſt ratione. Dioniſi⁹ quip
pe tres eſſe tradidit hierarchias ſiue ordines an-
geloꝝ trinos in ſingulis ponēs vt ſimilitudo tri-
nitatis in eis inſinueť impreſſa ⁊ dr̄ hierarchia a
hierar qđ eſt ſacrū ⁊ archos qđ eſt princeps: qua
ſi ſacer principat⁹. Sūt em̄ tres ordines ſupiores
⁊ principales tres inferiores ⁊ tres medij. Supio
res ſunt cherubin ſeraphin ⁊ throni: medij ſunt
dñatiōes principat⁹ ⁊ ptātes inferiores ſunt vir-
tutes archāgeli ⁊ angeli: de quoꝝ ſingulis medi⁹
ordo in prefatione ſubtrahiť ad notādū ꝙ cōpa-
ratione trinitatis eterne cuius maieſtas in ea pre
cipue cōmendať omnia alia trinitas diminuta re
peritur ⁊ imperfecta: nā quis in nubib⁹ equabitur
dño: quis ſimilis erit dño in filijs dei: de ſuperio-
rib⁹ ſubtrahiť cherubin de medijs principat⁹: de
inferiorib⁹ archāgeli. Hāc quippe eternā ⁊ indi-
uiduā trinitatē laudant angeli: adorāt dñatiōes
tremūt poteſtates: cū quib⁹ ⁊ noſtras voces ⁊c.
Deus oīps duas rationales edidit creaturas: an
gelicā videlicet ⁊ humanā: que laudibus diuinis
inſiſterēt ⁊ ei grārū rederēt actiōes quas dū pa
ri voto cōcelebrāt tāq̄ꝫ ſuperiores cū inferiorib⁹
corde in celeſti cythara ſociantur: de quo dicit Jo
annes. Et audiui vocē cytharedorum cytharizā
tiū in cytharis ſuis ⁊ cātabāt quaſi cāticū nouū:
ideo ergo dicit. Socia exultatione ꝯcelebrāt: qm̄
oēs predicti ordines ⁊ etiā humana creatura ma-
ieſtatē dei patris p xp̄m ſocia exultatione equali-
ter cōcelebrāt: ſupplici ꝯfeſſione quaſi nō ſuperba
preſumptione ſed humili laude dicētes. Sanctus
ſanct⁹ ſanct⁹ ⁊c. Porro gela. pa. tract⁹ ⁊ hymnos
cōpoſuit ⁊ prefationes cātu quidem ⁊ nō elimato
ſermone dictauit. Et eſt notandū ꝙ lꝫ olim innu-
mere eſſent prefationes hodie decē tm̄ ſunt cano-
nizate. Uñ gela. pa. de cōſe. di. i. inuenimus indt.
Inuenimus has nouē prefationes i ſacro catha-
logo tātūmodo recipiendas vnā i reſurrectione ⁊
in albis paſchalibus. i. ſeptimana paſchali: aliā in
die aſcēſionis dñi: tertiā in die penthecoſtes: quar
tam in natali dñi: quintā in epiphania dñi: ſextaꝫ
de apoſtolis: ſeptimā de ſancta trinitate: octauam
de cruce: nonā de ieiunio in quadrageſima tantū-
modo dicendā: de qua dicetur in ſexta parte ſub
quarta feria cinerum. Urbanus quoq̄ꝫ papa. lxx.
di. ſanctoꝝ addidit decimā de beata virgine ma-
ria: illam vꝫ. Equum ⁊ ſalutare que et vnigenitū
tuum ſanctiſpiritus ⁊c.

Tres hierarchie angeloꝝ ſm Dionyſ.

Prefationes lꝫ olī eēnt innumeř: hodie ſunt tm̄ canonizate.

¶ De ſanctis. Rubrica.

Eccleſia ſperans ſociari angelis ⁊ ar-
chāgelis de quibus in prefatione mē
tio facta eſt ſtatim poſt illam confor-
mat ſe angelico cantui canēs hymnū
illum. Sanctus ſanctus quē Sixtus
papa primus inſtituit decantari. Hinc eſt em̄ can
tus puerorū quē cantauerūt domino offerenti ſe
illis in decima luna qui quaſi reſeruatus fuit vſq̄ꝫ
ad quartādecimā lunā in bethania. Cum ergo ſa
cerdos finit laudē ſiue prefationē totus chorus q̄
repreſentat eccleſiā ſimul canit dictū euangelij cū
hymnū vt vna ⁊ equalis gloria ⁊ laus ⁊ honor de
cantetur patri et filio et ſpirituiſancto. Notanduꝫ
aūt eſt ꝙ hymnus iſte partim angeloꝝ ⁊ partim
hominū verba cōplectiť: prima em̄ pars laudē cō
tinet angeloꝝ vltima hoim. legitur in Eſa vi. ca.
ꝙ ſeraphin clamabant alter ad alterū ⁊ dicebant.
Sanctus ſctūs ſctūs dñs deus exercituum plena
eſt oīs terra gloria eius. Legitur quoq̄ꝫ in euange
lio Math. xxi. c. ⁊ Marci. xi. c. ꝙ q̄ preibant ⁊ qui
ſequebanť clamabant dicentes. Oſanna filio da-
uid benedictus qui venit in noīe dñi. Siquidē vox
angeloꝝ. ſ. oſanna in altiſſimis trinitatis et vnita
tis in deo cōmendat archanū: vox hominū. ſ. oſan
na filio dauid diuinitatis ⁊ humanitatis in xp̄o p
ſonat ſacramentū: merito aūt cātica angeloꝛuꝫ in
eccleſia cātamus q2 per hoc ſacrificiū terrena cele
ſtibus iūgi nō dubitamus: et ideo cū eis in excel-
ſis ſaluari clamamus. Illud em̄ aduertenduꝫ ꝙ
ter dr̄ ſanctus vt notetur trinitas ſeu diſtinctio p-
ſonarū: ſed ſemel tantū dr̄ dñs deus ſabaoth: vt
notetur diuine eſſe vnitas: de conſe. diſt. ij. ego q2
vnitas adoratur: vt ſic trinitatis myſterio cōpro-
betur. Item dr̄ ter in ſingulari numero ſanctus et
non dicitur pluraliter ſancti: vt vna ſanctitas in
his tribus perſonis ⁊ vna eternitas intelligatur.
Hoc non ſolum ſeraphin clamabant ſub excelſo

dei ſolio ſm prophetam: ſed ꝛ quatuoꝛ animalia ſm apoc. in circuitu ſedis requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus ſanctus ſanctus dñs deus oĩpotens. Dicitur aũt deus ſanctus .i. ſanctificans nõ autem ſanctificatus: vnde ſancti eſtote: quia ego ſanctus ſum dñs deus veſter. Dicitur pater ſanctꝰ dicente filio. Pater ſantifica eos in veritate quos dediſti mihi quia tu ſanctus es. Dicitur filius ſanctus angelo proteſtante. Qđ naſcetur inquit ex te ſanctũ vocabitur filius dei. Dicitur ſpũſſanctus xp̄o dicẽte. Accipite ſpiritũſanctum quoꝝ remiſeritis peccata remiſſa erũt. Dicitur quoqꝫ dñs deus ſabaoth .i. dñs exercituũ: vꝫ angeloꝝ ꝛ hominũ quoꝝ terribilis eſt: vt caſtroꝝ acies ordinata: de quo in pſalmo dr̄ ab angelis. Quis eſt iſte rex glorie: dñs virtutum ꝛc. tot enim exercitus hꝫ deus in terra: quot ſunt ordines ĩ eccleſia: tot hꝫ in celis: quot ordines ſunt ĩ angelis. Noĩe ergo celoꝝ ꝛ terre angeli ꝛ hoĩes diuina pleni gr̃a perhibent̃: vel ad literã celi ꝛ terra gr̃a diuina replentur. quia deitas eſt vbiqꝫ. Vñ propheta. Si aſcendero in celũ tu illic es: ſi deſcẽdero ad infernũ ades. Sabaoth ergo dñs exercituũ ſiue militariũ virtutũ ſiue victoriarũ interpretatur: vel oĩpotens: vt ipſe ſit dñs deus: ꝛ ipſe oĩpotẽs q̃ exercitus angeloꝝ atqꝫ hoĩm diſponit: et ideo ſubdit. Pleni ſunt celi ꝛ terra gloria tua: hoc eſt vt eiꝰ gloria celi ꝛ terra gubernẽt̃: ꝛ qui in celis ꝛ q̃ in terra ſunt glorificẽt ꝛ honorẽt nomẽ ſcm̃ eius: celi aũt pleni ſunt gloria re: terra vero ſpe. Tũc vero in re plena erit cũ adimplebitur illud. Fiat volũtas tua ſicut in celo ꝛ in terra. Dũ aũt dicimus. Pleni ſũt celi ꝛ terra gloria tua. Agimꝰ gratias creatori de oĩbus beneficijs. Cũ vero dicimus. Benedictus qui venit ꝛc. agimus gratias ſpecialiter de beneficio redẽptionis. Quia ei neceſſariũ eſt ad eternã ſalutẽ incarnationis myſteriũ cõfiteri recte ſubiũgitur. Benedictus qui venit ĩ noĩe dñi. Ego inqͣ veni in noĩe patris mei: nomẽ patris eſt filiꝰ de q̃ dicit ꝑpheta. Ecce nomen dñi venit de lõginquo. Dũ ergo ſerũs inchoat̃ inclinati ſtare debemꝰ: qꝛ tunc incarnationẽ maieſtatẽqꝫ diuinã per angelorũ hominũqꝫ cantũ incognitã veneramur. ¶ Rurſus dicẽdo. Benedictus ꝛc. cũ hec ſunt de euãgelio debemus ſignũ ſeu vexillũ crucis nobis facere ſeu imponere: quia xp̄s per crucem triumphauit et nos triũphare facit. Qñ enim xp̄s venit ad hieruſalẽ. Deſcẽdit de mõte oliueti: tũc filij iſrael clamauerũt dicentes. Benedictus qui venit in noĩe
Aduẽtꝰ xp̄i ĩ hieruſalem ſignificatio. dñi quia aduẽtus xp̄i in hieruſalẽ ſignificat futurã reſurrectionem qñ ipſe veniet iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ apparebit nobis in eadẽ carne in qua pro nobis paſſus eſt: ꝛ tũc in noĩe Jeſu omne genu flectetur celeſtiũ: terreſtriũ: ꝛ infernoꝝ: vnde et extunc quidã incipiũt genu flectere: ꝛ deuote orare. Sequit̃ Oſanna qđ eſt verbũ hebreũ ꝛ ſignificat ſalua obſecro: ſupplendũ eſt ppl'm tuũ: vel totũ mũdũ cõpoſitũ quidẽ verbũ ex oſi qđ interpretatur ſaluifica: ꝛ anna qđ eſt apud hebreos interiectio obſecrãtis motũ animi ſignificãs ſub deprecantis affectu. Integre ergo dr̄ oſiãna qđ nos corrupta ĩ vocali litera ꝛ eliſa dicimus oſanna: qđ facimus ex ignorantia aut ſciẽtes ſynalimphantes vocalem elidimus prout in metris fieri cõſueuit. Dicitur aũt bis oſanna in excelſis: propter duas partes ſalutis q̃ ſunt ſtola mentis ꝛ ſtola carnis: quibus ſancti beatificantur in gloria vꝫ aĩa ꝛ corpore ſaluati inter angelos deputemur in excelſis: id eſt altis .ſ. in celo. Reperit̃ aũt hic verſiculus in pſalmo. cxvij. ꝙ eũ turbe dixerũt. Oſanna hoc eſt qđ hic dicit̃. O dñe ſaluũ me fac. ꝛ eiſdẽ verbis ibi ſubiũgitur. Benedictus qui venit in noĩe dñi. Sane in hoc angeloꝝ ꝛ hoĩm concentu qñqꝫ organa cõcrepant qđ a dauid ꝛ ſalomone introductũ eſt: qui inſtituerũ hymnos in ſacrificio dñi organis ꝛ alijs inſtrumentis muſicis concrepari ꝛ laudes a populo ꝯclamari verũtamẽ q̃to cor eſt maius corpore tãto dño deuotius corpore ꝯfitemur. de hoc dicetur in fine prohemij quinte partis. Et nũc autẽ verbis et geſtibus xp̄i paſſio repreſentatur. Nã diaconus ꝛ ſubdiaconus vadũt poſt dorſum ep̄i ſeu ſacerdotis in quo fuga apoſtoloꝝ in xp̄i paſſione ſignificatur prout in ti. de oblatione dictum eſt. Si q̃ vero ſtant retro altare proſpiciẽtes ĩ ep̄m ſignificãt mulieres q̃ a longe ſtantes eius paſſionẽ viderũt. Oẽs aũt ꝛ q̃ retro ſtant ꝛ qui in faciẽ ep̄i inſpiciũt inclinant ſe maieſtatẽ diuinã ꝛ incarnationẽ dñi venerantes: que per cantũ angelorum et hoĩm ĩtraducta ſunt. Ordo eñ angeloꝝ .d. ſanctus ſanctus ſanctus dñs deus ſabaoth: maieſtatem introduxit diuinã. Ordo vero hoĩm dicens. Benedictus qui venit in noĩe dñi aduẽtũ ſignificauit in carne ipſaqꝫ inclinatio meſtitiã ſignificat diſcipuloꝝ de morte xp̄i qui nõ audebãt ſe erigere et confiteri ſe eſſe diſcipulos eius: ideoqꝫ ſtant inclinati donec dicatur libera nos a malo. Vanum eñ erat eis ante lucẽ ſurgere .i. ante reſurrectionẽ de chriſto gloriari per quã ſunt ab oĩbus tribulationibꝰ liberati. Vñ ꝛ hec petitio dñica oratione ſeptima eſt qui numerus eſt vniuerſitatis: de hoc dictum eſt ſub titu. qualiter epiſcopus vel ſacerdos ad altare ꝛc.

Dauid ꝛ Salomõ inſtituerũt ĩ ſacrificio dñi hymnoſ organis ꝛ alijs ĩſtrumentis muſicis concrepari.

¶ De ſecreta vel canone miſſe. Rubrica.

Poſt acclamatũ preconiũ ſequitur ſecretum ſilentiũ in quo ꝛ miſſe canon deuote dr̄ ꝛ ſacrũ myſteriũ peragitur: qđ fit ꝑ ſolũ ſacerdotẽ: qm̃ ſm Mattheũ xp̄s ſolus orauit. Et ſm quoſdã hic incipit miſſa qm̃ cetera ſunt de ſolennitate: de cõſe. diſt. ij. panis eſt. Canõ aũt miſſe ꝛ oblatio: vt dictum eſt in titu. de pfatione ꝛ actio ꝛ canon et ſacrificiũ ꝛ ſecreta vocatur. Actio dr̄ propter ſacra myſteria que in eo aguntur: et quia tunc cum deo agitur cauſa noſtra vt dictũ eſt in prohemio huiꝰ partis vnde quia in .c. illo. Cõmunicãtes ꝛc. et in illo. Hanc igitur oblationẽ certis diebꝰ vltra ordinaria canonis ſeu actionis verba quedã addunt̃ et dicuntur ideo in miſſalibus in varijs locis ſup illas additiões ſcribitur talis titulus ſeu rubrica. Infra actionem eo ꝙ ille infra ſeu quaſi in medio ipſius actionis: ſiue canonis: dici debet. Canõ vero dr̄ ꝙ regulis patrũ cõpoſitus eſt: a ſanctis eniꝫ

patribus aliqua verba myſtica ſunt ibi inſtituta.
Canon autem grece đi regula latine. Dicit etiam
canõ: qr regulariter xp̄s verus ſacerdos in eo re-
preſentat: ſeu qr per hunc regulariter fit ꝯſecratio
ſacramẽti. Sacrificiū aūt đi a ſua parte digniori:
de quo dictū eſt ſub titu. de oblatione. Secreta đi
quaſi nobis occulta qr humana ratio nequaꝗ̄ tā-
tum myſteriū plenarie capere poteſt: ad quod ſi-
gnificandū merito ſecreta voce celebratur. ¶ Ad
hoc ēt ſignificandū ſacerdos ſecretā intrāo ꝗ̄ſi ve-
latur quibuſdā cortinis que ſunt in lateribus alta-
ris prout infra dicetur in .iiij. particula canonis ſu-
per verbo. Hanc igitur. Dicitur etiā ſecreta ꝙ ſe-
crete ⁊ ſub ſilẽtio đi. Chriſtus eñ ad cõſecrationē
corporis ſui vẽturus ſecrete ⁊ ſolus orabat ab ho-
ra cene vſq; dū ſuſpẽſus eſt in cruce quas oratio-

Priſcis: tꝑib⁹ antiq̄ p̄res ſub ſilētio ſacrificabant ⁊ cõicabant.

nes ſecrete ſignificãt. Priſcis quoq; tꝑibus antiꝗ̄
patres ſub ſilẽtio ſacrificabant ⁊ cõicabant quod
etiam in ſabbato ſancto obſeruamus. Preterea vt
Jo. euāgeliſta deſcribit poſtꝗ̄ xp̄s honorifice fuit
receptus ⁊ magnificatus a turbis cum pſalmis ⁊
laudib⁹ abijt ⁊ abſcondit ſe: non vtiq; trepidātis
formidine: ſed diſpẽſationis officio: quia nōdū ve-
nerat hora eius: ꝗ poſtꝗ̄ aduenit ſpontaneus ad
paſſionē acceſſit. Jllud ergo xp̄i latibulum. hoc ſe-
cretū ſilentiū repreſentat in quo ſola dirigitur ad
dñm intenta deuotio. Tunc eñ ſacerdos intrare
debet cubiculum cordis et oſtio ſenſuū corporis
clauſo deū patrē orare qui exauditor eſt clamoris
cordis non vocis. Unde anna typum gerens eccle-
ſie non petitione clamoſa: ſed tacita deuotione qđ
petiuit impetrauit: de qua in libro regū legitur ꝙ
loquebatur in corde ſuo ⁊ labia eius tñ mouebā-
tur: ſed vox penitus non audiebatur. Ubi et moyſi
dñs inquit. Quid clamas ad me: cum tñ ipſe tace-
ret. Propheta etiā dicit. Dicite in cordib⁹ veſtris ⁊
in cubilibus veſtris cõpūgimini. ¶ Poteſt tñ di-
ci ꝙ prima ſecretella repreſentat tꝑs illud qñ xp̄s
venit hieroſolymā ad diē feſtū nõ manifeſte. Hec
autē ſecreta tꝑs illud quo receptus fuit in hieru-
ſalem cū hymnis ⁊ ramis ⁊ ſexta feria ſequēti cru-
cifixus fuit. prefatio vero illud qñ xp̄s in cenaculo
hymnū retulit: et illo dicto exiuerūt in mõtē oliue-
ti ſurſum corda aſcenſionē. Secūdo ideo ſecreta in
ſilentio đi ne ſacerdos clamando bis que agūtur
minus intendat. Tertio ne vox ſacerdotis minus
clamore deficiat. Quarto ne ſacroſancta verba vi-
leſcant. Fertur eñ ꝙ cū antiquitus publice ⁊ alta
voce canon diceretur: oēs pene per vſum illū ſcie-
bant: ⁊ in plateis ⁊ in vicis decantabant. Unde cū
quidam paſtores illū in agro cantarent ⁊ panē ſu-
per lapidem poſuiſſent ad verborum ipſorum pro-
lationem panis in carnē conuerſus eſt: ipſi tamē
diuino iudicio igne celitus miſſo percuſſi ſunt pro-
pter ꝙ ſancti patres ſtatuerūt verba iſta ſub ſilen-
tio dici inhibentes ſub anathemate ne proferātur
niſi a ſacerdotibus ſuper altare et in miſſa ⁊ cū ve-
ſtibus ſacris. Quedam etiam orationes que ante
prefationem ſub ſilentio dicuntur ſecrete vocātur
de quo et de ſilentio ſub titu. de inclinatione ſacer-
dotis dictum eſt. Conſecrantis ergo mens vt pre-
miſſum eſt ad id ſolum debet eſſe intenta: nā eos
qui adorant in ſpiritu ⁊ veritate adorare oportet.
Ne vero muſce venientes perdant ſuauitatē vn-
guenti. i. ne importune cogitationes tollant deuo-
tionem orationis. Flabello ſpiritus abigantur: id
eſt inſpiratione gratie repellantur quatenus au-
ſter adueniens: et ſpiritusſanctus accedēs: perflet
ortum: id eſt mentem fecundet vt aromata fluant:
id eſt vt virtutes abundent. Ad qđ etiam ſignifi-
candum eſtiuo tempore maieſtale flabellum dum
ſecreta dicitur adhibetur. Hac etiam ratione vide-
licet ne muſce venientes perdant ſuauitatem vn-
guenti dici poteſt ꝙ canon dici debet expedite. nõ
moroſe et ne auditoribus tediū generetur. Unde
in Exo. dicitur. Fac feſtinanter qđ de immolatio-
ne agni dictū eſt. Et probatur etiam ibi. Et cõede-
tis feſtinãter: ſed nec nimis etiā feſtinãter qr non
debet ſacrificium ſine ſale. i. diſcretione ⁊ deuotio-
ne offerri. Debet etiā in libro legi ne vllus error cõ-
tingere poſſit. Porro ſacerdos miſſam celebrās re-
preſentat ea que olim põtifex inter ſancta ſanctoꝝ
egit ⁊ que chriſtus egit quem ille prefigurauit. Si-
quidem ea que fiunt a principio ſecrete vſq; in fi-
nem: paſſionem domini: ſepulturam ⁊ reſurrectio-
nem dominicam repreſentant. Recolitur enim ibi

Ea que fiūt a principio ſecrete vſq; in finē qđ repreſentant.

memoria eorum que geſta ſunt per hebdomadā
ante paſchalem a decima luna primi menſis quā-
do Jeſus abijt hieroſolymam vſq; ad ſeptimāde-
cimā quando reſurrexit a mortuis propter quod
in pleriſq; ſacramentarijs inter prefationem et ca-
nonē imago crucifixi depingitur: vt non ſolum in-
tellectus litere verūetiā aſpectus picture memo-
riam dominice paſſionis inſpiret. Et forte diuina
factum eſt prouidentia: licet humana nõ ſit indu-
ſtria procuratū: vt ab ea litera canon inciperet ſcꝫ
a T. que hebraice thau dicitur que in ſui forma ſi-
gnū ⁊ myſteriū crucis oſtendit et exprimit dicente
dño per Ezechielē. Signa thau in frontib⁹ viroꝝ
dolentiū ⁊ gementiū ſuper abhominationib⁹ hie-
ruſalē qm̄ per xp̄i paſſionem hec omnia in cruce
impleta ſunt ⁊ efficaciam habēt. Jn quibuſdā tñ
codicibus et maieſtas patris ⁊ etiā imago depin-
gitur crucifixi: vt ſacerdos quaſi preſentem videat
quem inuocat: et quē alloquitur dicēs. Te igit ⁊c.
et paſſio que hic repreſentat cordis oculis ingera-
tur. Sacerdos aūt oſculatur pedes ipſi⁹ maieſta-
tis ⁊ ſe ſignat in frõte innuens ꝙ reuerēter ad my-
ſteriū paſſionis accedit. Quidā tñ prius oſculant
pedes maieſtatis ⁊ poſtea crucifixi ſm̄ ſeriem ca-
nonis. Alij ecõtra: qr per filiū peruenit ad patrem
deinde dicēs. Te igit ſe inclinat vt ibi dicetur. Se-
creta ergo paſſionē repreſentat paſſio incipit ibi.
Unde ⁊ memores ⁊c. crucifixio ibi. Hoſtiā purā:
hoſtiam ſanctā: hoſtiā immaculatā: oratio vero a
xp̄o in cruce incepta ibi. Supplices te rogam⁹ ⁊c.
Epiſcopi ſeu ſacerdotis inclinatio tunc facta ante
altare ſignificat emiſſionē ſpiritus: capite inclina-
to. Eleuatio vocis cū đi. Nobis quoq; ſignificat
exclamationē centurionis dicētis. Uere filius dei
erat iſte. Due cruces ſupra corpus ⁊ calicem facte
docent xp̄m pro duobus populis crucifixū: obla-

ta in calice ſignificat corpus xpi. Uinum in calice
ſanguinē eius. Subdiaconus recedēs a facie epi
incipientis. Pater noſter ſignificat mulieres ſepul
to domino recedentes a monumento. Patena ſi-
gnificat ſeminarū corda in obſequio. Sepulture
chriſti latitudine charitatis patientia. prout ſub
titulo de oblatione dictum eſt: de his per ſua loca
dicetur. Traditur autem ꝙ Galaſius papa quin-
quageſimus primus a beato Petro canonē prin-
cipaliter ordinauit. Non enī ſecreta tota ſimul ab
vno cōpoſita eſt: prout dicetur in tertia particula
ſuper verbo Cōmunicātes. Et licet aliqua verba
ſint ab aliquib⁹ quo tn̄ ignoramus addita que in
euangelij textu nō continent: vt dicetur in. xi. par
ticula ſuper verbo Eleuatis oculis: nulli tn̄ ſubtra
here vel addere licet: niſi forte quoqꝫ coꝝ nomina ꝓ
quibus nominatim ſacrificium offertur ſicut infe
rius in decima particula oſtenditur. ¶ Notādū
vero eſt ꝙ quidā ſedēt in canone miſſe ſignifican-
tes apl'os qui ſedebāt triſtes de nece dn̄i i cenacu-
lo. Alij ſtant ſignificātes moyſen qui extēſis ma-
nibus orabat ⁊ aaron ⁊ hur illius manus ſuſtēta
bant de quo ſub titu. de oratione dictū eſt. Qui-
dā vero vt aliqui ex miniſtris nec ſedent: nec ſtant
ſed in veſtibus ſacris ſtant capite inclinati prout
dictū eſt ſub tit. de ſanctis. ⁊ ſub tit. qualiter ſacer-
dos ⁊ miniſtri ad altare debent ſtare.

Canonē quis principaliter ordinauit.

¶ De expoſitione canonis qui incipit Te igitur. Rubrica.

Expoſition canonis hic vacare preuſ
ſimus. Uerūtamen quicquid exponē
do conamur exprimere vix illi⁹ appa-
ret eſſe momēti: deficit nāqꝫ lingua:
ſermo diſparet: ſuperatur ingenium:
opprimitur intellectus pulſabo tamē ad hoſtiū vt
amicus accōmodet mihi tres paneo: de peni. di. j.
opportuna: qui maxime in hoc cōuiuio neceſſarij
erūt videlicet fidem que petit et accidit vitā: ſpem
que querit ⁊ inuenit viam ⁊ charitatē que pulſat
et aperit veritatē. ¶ Canon autē vndecim conti-
net partes. Secunda incipit ibi. Memento domi
ne. Tertia ibi. Cōmunicantes. Quarta ibi. Hanc
igitur. Quinta ibi. Quam oblationē. Sexta ibi.
Qui pridie. Septima ibi. Simili modo. Octaua
ibi. Unde et memores. Nona ibi. Supplices te ro-
gamus. Decima ibi. Memento. Undecima ibi.
Nobis quoqꝫ. Alij dicunt ꝙ continent duodecim
partes. Secunde pars ibi. In primis. Tertia ibi.
Memento. Quarta ibi. Communicantes. Quin
ta ibi. Hanc igitur. Sexta ibi. Qui pridie. Septi-
ma ibi. Unde ⁊ memores. Octaua ibi. Supra que
propitio. Nona ibi. Memento. Decima ibi. No-
bis quoqꝫ. Undecima ibi. Per quem hec omnia.
Duodecima ibi. Oremus preceptis ſalu. mo. Sed
Sed ſcdm alios ſex ſolum continet partes. Secū-
da incipit ibi. In primis. Tertia ibi. Communicā
tes. Quarta ibi. Hanc igitur. Quinta ibi. Suppli
ces te rogamus. Sexta ibi. Oremus preceptis.
¶ Sunt etiā qui dicūt ꝙ quinqꝫ tn̄ ſunt partes:
vnde ⁊ quinquies ꝯcluditur per chriſtū dn̄m no-
ſtrū eo ꝙ per quincupartitam dn̄i paſſionē oratio
fideliū exauditur: de hoc dictum eſt in fine prohe
mij huius partis. ¶ Incipit ergo canō ⁊ eius pri
ma particula. Te igitur. Et exponit igitur: id eſt
certe ſacerdos enī hoc dicens alloquitur deū tā-
ꝗ̄ preſentē vel igitur iſtud continuat ad precedē
tia. q. d. Tu es ſanctus deus: igitur clemētiſſime
pater. id eſt clariſſima mēte abundātiſſime vel. i.
miſericordiſſime vel. i. mētē clarificās. Mens enī
clareſcit cū deū ꝓpitiū ſentit q̄ v̄ba dicēdo ſacer.
ſe ań altare inclinat ſignificās ꝙ petr⁹ inclinauit
ſe dū ꝓſperit in monumētū. Rurſus hec ſacerdo
tis inclinatio in principio canonis humilitatē xpi
ad paſſionē: quodqꝫ ſacerdos ipſe cū reuerentia
ad myſteriū crucis accedit ſignificat. ¶ Et in his
v̄bis notat ꝙ ſicut legalis ſacerdos vultū aduer-
ſus ꝓpiciatoriū habebat: prout dictū eſt in prohe
mio hui⁹ partis: ſic ⁊ noſter ad dei clemētiā cor de
bet habere: ⁊ ſicut pontifex intrabat in ſctā ſctōꝝ
ſemel in anno ferens ſanguinē hirci aut vituli: ſic
xp̄s per propriū ſanguinē introiuit ſemel i ſancta
eterna redēptione inuenta: ſic ⁊ miniſter eccleſie
intrat cū ſanguine in ſctā ſctōrū quotiēs in mēte
memoriā ſanguinis xpi gerēs ſecrete inchoat my
ſteriū qui nō ſolū mēte: ſed etiā crucis ſignaculo
de quo iā dicet xpi recitat paſſionē. ¶ Sequitur
Supplices i. humiles vti accepta habeas. i. vt ac
cipias: ſeu vt grata habeas: ⁊ hic oſculat altare i
reuerētiā paſſionis per hoc compati ſe oſtendēs.
¶ Sane eodem die qua laudes a turbis chriſto
ſunt acclamate. videlicet decima luna primi men
ſis qn̄ ſm legē typicus agnus in domos hebreo
rū inferebat verus agnus ieſus xp̄s ingreſſus eſt
hieroſolymā ⁊ multis inſidijs querebat ad mor-
tē. Traditus aūt eſt a trib⁹ ſcꝫ a deo ꝓ nobis. Uñ
apl's. Proprio filio ſuo nō pepercit deus: ſed pro
nobis omnib⁹ tradidit illū. A iuda. vñ in Mat.
Querebat iudas oportunitatē vt eū traderet iu-
deis: ⁊ a iudeis pylato. vt in Joāne. Gens tua et
pōtifices tui tradiderunt te mihi. Prima traditio
fuit ex gratia: qꝛ dilexit nos: ⁊ tradidit ſeipſum ꝓ
nobis. Secunda ex auaritia: qꝛ cōſtituerūt ei tri-
ginta argenteos. Tertia fuit ex inuidia. Sciebat
enī pylatus ꝙ per inuidiā tradidiſſent eū. De⁹ er
go tradidit ex dono: iudas ꝓ munere iudeus i ſa
crificiū illibatū. ¶ Ad qđ deſignādū ſacerdos fa
cit tres cruces ſuper oblatā ⁊ calicē cū dicit. Hec
dona hec munera hec ſancta ſacrificia illibata. q.
d. offerimus tibi clemētiſſime pater hec dona: hec
munera: hec ſancta ſacrificia: cōmemorātes illam
traditionē quā de⁹ fecit ex dono. iudas ꝓ mune-
re: iude⁹ in ſacrificiū illibatū: ſinguli tn̄ ad mortē:
mortē aūt crucis. Secūdo etiā fiūt tres cruces in
reuerentiā eius qui eſt trinus deus cuius poten-
tia fit conuerſio panis ⁊ vini. Tertio in figurā tri
plicis vnionis in acceptiōe ſaluatoris. Quarto i
memoriā trine crucifixionis. Prima fuit in volūta
te perſequētiū: de qua Jo. xi. collegerūt ergo pō-
tifices ⁊ pharisei ꝯciliū ⁊c. Scđa fuit i voce clamā
tiū: de q̄ Mar. xv. At illi magis clamabāt crucifi
ge eū. Tertia fuit in crucifixione manuū ⁊ pedum
de qua Luce. Crucifixerunt eum. Quinto in trib

Chriſt⁹ a tribus ꝓ nobis eſt traditus.

bus cruciб⁹ tpſ ante legẽ qđ trib⁹ diſtinguiť inter
uallis: innuimus ſcilicet ab adã ad Noe. inde ab
Abraã ⁊ inde ad Moyſen. In quib⁹ trib⁹ tẽpori
bus iuſti xp̄m ſuis ſacrificiјs pꝛefigurauerunt: vt
Abel in agno. Melchiſedech in pane et vino. et
Abraã in filio. Verũ ꝑ premiſſa tua verba nõ aliđ
atq₃ aliud đr: ſed res vna pro ſui magnitudine di
uerſa appellatione laudatur donum quidem dan
tis: munus accipientis: ſacrificiũ offerẽtis. Pater
dedit: filius obtulit: ſpiritusſanctus recepit: vnde
apoſtolus. Chꝛiſtus per ſpiritũſanctũ ſemetipſu₃
obtulit deo immaculatũ ſinguli tñ dederũt ⁊ ob-
tulerũt ⁊ acceperũt: ſed ad diſtinctionẽ pater diciť
dediſſe propter auctoꝛitatẽ: filius obtuliſſe ꝓpter
humilitatẽ: ſpiritusſanctus accepiſſe propter beni
gnitatẽ. Eadẽ eñ ſacrificia dona ſunt ſimul ⁊ mu
nera: dona ſunt nobis ad ſuſtentationẽ a deo col-
lata: munera ſunt a nobis deo vt laudetur oblata

Que ſacris altaribꝰ offerunť munera et dona nũcupanť.

Nã ⁊ que ſacris offerunť altarib⁹ ⁊ munera nũcu
pantur ⁊ dona. vnde ⁊ dñs inquit in euãgelio. Si
offers munus tuũ ante altare vade pꝛius recon-
ciliari fratri tuo. Et Daniel dixit ad balthaſar. mu
nera tua tibi ſint: ⁊ dona tua alteri da. xiiij. q. v.
ſcriptũ. ⁊ alibi. Reſpexit dñs ad Abel ⁊ ad mune-
ra eius. Sacrificia dicuntur quia ſacrificanť ⁊ offe
runtur pro peccatis noſtris vt nos ſacros efficiãt.
Unde apoſtolus inquit de pontifice vt offerat do
na ⁊ ſacrificia pro peccatis. Sermonũ igitur ícul-
catio pie deuotionis eſt exercitatio ⁊ íeffabilis cõ
mendatio ſacramẽti qđ ſacramentũ digne eucha
riſtia appellať pꝛout dicetur in. vj. particula ſuper
verbo. Qui pꝛidie q̃ pateretur. ꝓpꝛie autẽ mun⁹
homini: donũ deo datur. Nã munera dicunť que
manibus dãtur vel accipiunť. Rurſus dicunť do-
na quo ad panem in quo eſt farina ⁊ aqua: mune
ra quo ad vinũ ĩ quo eſt vinũ ⁊ aqua. Hec ſancta
ſunt ſacrificia quo ad vtrũq₃ ſm Aug. Dona refe
rimus cũ noſmetipſos deo offerimus ⁊ donam⁹:
munera cũ eius beneficioꝝ memores ſumus: ſa-
crificia illibata cũ ei humilitatẽ ⁊ laudes impẽdi-
mus: de hoc vide de cõſe. diſt. ij. in canone cõperi-
mus. Et nota ꝙ ideo đr pluraliter dona: munera:
ſacrificia: quia panis ⁊ vinũ pꝛiuſq₃ cõſecrentur: ⁊
diuerſe ſunt ſpẽs ſubſtãtiarũ ⁊ diuerſe ſubſtantie
ſpecierũ: ſ₃ vbi ꝯſecratio celeſtis acceſſerit ſpecies
quidẽ remanẽt ſ₃ ſubſtãtie cõuertuntur: itaq₃ di-
uerſa ſunt ꝯtinẽtia. ſ₃ vnicũ eſt cõtẽtũ. nã idẽ ſub
vtraq₃ ꝯtineť: ſ₃ nõ in idẽ vtraq₃ ſubſtãtia ꝯuertať
ſicut infra planius ⁊ plenius oſtendeť. Dicuntur
etiã ſancta ⁊ illibata quia panis ⁊ vinũ ſanctificã
tur in ſacroſanctũ coꝛpus ⁊ immaculatũ ſangui-
nẽ xp̄i. Nõ eñ dicunť illibata quaſi nõdũ guſtata
ſed potius dicunť illibata. i. immaculata que ſine
macula coꝛdis ⁊ coꝛpoꝛis opoꝛtet offerri: quaten⁹
et coꝛ ab iniquitate: ⁊ coꝛpus ab immundicia pur
getur anteq̃ offerantur: q̃m vt ait apoſtolus de
cõſe. diſt. ij. qui celare. ⁊. c. ſequẽti. Quicũq₃ man-
ducauerit panẽ ⁊ biberit calicẽ dñi indigne reus
erit coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis dñi. Pꝛobet aũt ſeipſu₃
hõ: ⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat: qui eñ
mãducat ⁊ bibit ídigne. iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bi
bit. Dicuntur ergo illibata. i. ſine labe ſicut agn⁹
paſchalis immaculatus q̄ ſignificat xp̄m q̄ eſt ſi-
ne macula. i. ruga. vel illibata. i. incoꝛrupta: nõ q꞉
ſubſtãtia panis ⁊ vini coꝛrũpi non poſſit. ſed quia
coꝛpus ⁊ ſanguis filij dei in qua virtute verboꝛũ
ſpẽs iam trãſubſtantiate ſunt coꝛrũpi nõ pñt. vñ
pſ. Nõ dabis ſanctu₃ tuũ videre coꝛruptionem.
¶ Tertio dicitur illibata ad notandũ ꝙ null⁹ ex
trane⁹ ad fidẽ d₃ appꝛoximare illis vt dicetur in.
iij. particula ſuper verbo Cõmunicãtes. ¶ Tria
autem ſunt eccleſie ſacrificia per tria que fiebant
in ve. te. figurata: pꝛout dictu₃ eſt in pꝛohemio hu
ius partis. ¶ Sequiť in pꝛimis que tibi offerim⁹
⁊c. Sane legalis põtifex ingrediens in ſctã ſctõꝝ
oꝛabat vt dictum eſt in pꝛohemio huius partis ⁊
xp̄s ante paſſionẽ oꝛauit ſe gloꝛificari diſcipuloſq₃
cõſecrari: ⁊ nũc etiã ſedens ad dexterã patris in-
terpellat pro nobis: ſic ⁊ noſter miniſter ſequens
Aaron ⁊ chꝛiſtũ pro tota ſupplicat eccleſia q̄ cõ-
ſiſtit in pꝛelatis ⁊ ſubditis ⁊c. Licet aũt vnus tã-
tũ ſacrificiũ offerat tñ pluraliter dicit offerimus:
q꞉ ſacerdos nõ tm̃ in ſua ſed in totius eccleſie per
ſona ſacrificat. Quapꝛopter in ſacramento coꝛpo
ris chꝛiſti: nil a bono maius nil a malo minus per
ficitur ſacerdote: pꝛout dictũ eſt in pꝛohemio hu-
ius partis. Verũ nobis hic inueſtigandũ occurrit
quib⁹ ⁊ pro quibus ⁊ qualiter ⁊ quare debeamus
ſacrificiũ altaris offerre? Et quidẽ hec quattuoꝛ
ex ipſo canone colligere poſſumus euidẽter qui-
bus ſoli deo: ve₃ indiuidue trinitati: pro quib⁹ ec-
cleſia ſancta catholica ve₃ pro omnib⁹ oꝛthodo-
xis: qualiter in vnitate fidei: ve₃ ĩ cõmunione ſan
ctoꝛũ quare pro beneficiјs coꝛpoꝛalibus: ſpiritua
libus: ⁊ eternis: ſed omnib⁹ ꝓpter deũ. Pꝛimũ no
tať ibi. Tibi reddunt vota ſua eterno deo viuo et
vero. Scđm ibi. Pro eccl'ia tua ſancta catholica.
Tertium ibi. Cõmunicantes ⁊ memo. ve. Quar
tũ ibi. Pro redẽptione animarũ ſuarũ ꝓ ſpe. ⁊ ſa.
⁊ in col. ſue. Sacrificiũ ergo laudis offertur ⁊ ge-
neraliter ꝓ cũctis: ⁊ ſpecialiter pro quibuſdã ſcili
cet pro pꝛelatis qui ſunt iuxta ap̄ſm in ſublimita
te cõſtituti: ⁊ pro ſubditis viris ⁊ mulieribus: pro
ſacerdotibus ⁊ aſtantibus: pro nobis et noſtris.
De pꝛelatis ⁊ ſubditis ibi. Una cum famulo tuo
papa noſtro ⁊ oĩbus oꝛthodoxis. De viris ⁊ mu-
lierib⁹ ibi. Memẽto dñe famuloꝛũ fa. tuarũ. De
ſacerdotibus ⁊ ſtantibus ibi. Omniũ circũſtãtiũ
⁊ qui tibi offerunt hoc ſacrificium. De nobis ⁊ no
ſtris ibi. Pro ſe ſuiſq₃ omnibus. Sic ergo exponẽ
da eſt litera que tibi offerimus in pꝛimis. i. pꝛinci-
paliter pro eccleſia tua ſancta catholica. i. vniuer
ſali toto terrarũ oꝛbe diffuſa: ſed fidei ſacramẽtis
vnita: quam. i. vt eam pacificare digneris: vt ha-
beat pacem ab hereticis ⁊ ſciſmaticis ⁊ adunare
que diſperſa eſt inter perfidos ⁊ paganos. Vel hic
diciť ꝙ oꝛandũ eſt pro diſcoꝛdantibus ab inuicẽ:
quã ⁊ cuſtodire digneris a vicijs ⁊ demonibus ⁊
regere in ꝓſperis ⁊ aduerſis. Idipſum tñ videtur
eſſe pacificare quod adunare: cuſtodire qđ regere
Tunc eñ pacificat cũ fideliũ mẽtes adunãť: vt ꝑ
ſpm̃ſanctũ charitate diffuſa multitudinis creden
tium ſiut

Expoſitio verborũ Que tibi offerimus.

tiū ſint cor vnū ⁊ aīa vna. extra de ſū.tri.c.ij. Hic
cuſtodit cū inter mūdi pericula regit: vt de ſctō mit
tēs auxiliū cā de ſyon tueatur. Lʒ eñi in apoc. ſe-
ptē ſcribaꝛ eccleſijs: vna tñ in cāticis eſt columba:
nā ſapientia edi. ſi. do. ⁊ excidit col. ſeptē. Una igi
tur eſt eccleſia ſeptē ordinibꝰ diſtributa vel ſeptē
criſmatibus inſignita quā ipſe pacificat ⁊ adunat
ille cuſtodit ⁊ regit qui ꝓpter ipſius regimē ⁊ mu
nimē propoſuit vniuerſis ⁊ oēs ab vno ſicut cor-
pus a capite gubernētur pro quo ſtatim oraꝛ cuʒ
dr. Una cū famulo tuo papa noſtro: que verba cle
mens papa addidit. Nā vt inquit Pelagius pa-
pa cōſtat ab vniuerſo orbe ſeparatos eſſe qui qua
libet diſſenſiōe inter ſacra myſteria aplici pōtifi-
cis memoriā ſm cōſuetudinē frequentāt qui ve-
ro nō ſunt de romana dioceſi pro ſuo quoqꝫ debēt
orare pontifice: quatenus vnitatē ſpiritꝰ in vincu-
lo pacis obſeruet: vñ debent dicere verba ſequen
tia ſcʒ ⁊ antiſtite noſtro. Antiſtes tñ ipſe celebrās
nō debet ea dicere. Quod vero addūt quidaʒ de
antiſtite ⁊ rege noua traditio eſt vbi orandūʒ eſſe
pro prelatis oſtenditur orandū etiaʒ pro ꝑncipe
apoſtolus docet. j. ad Thimo. ſecundo Obſecro
inquit primo omniū fieri obſecrationes: oratiōes:
⁊ poſtulationes: ⁊ gratiarū actiones pro omnibꝰ
hominibus pro regibus ⁊ omnibꝰ qui in ſublimi
tate ſunt cōſtituti: vt quietā ⁊ trāquillā vitā agā-
Due ſūt vite. mus in oī pietate ⁊ caſtitate. de cō. di. j. de hymnis
ad fi. Sicut eñi due ſunt vite celeſtis vcʒ ⁊ terrena
vna qua ſpūs viuit ex deo: ⁊ altera qua caro vi-
uit ex ſpū: ita ſunt due poteſtates eccleſiaſtica vcʒ
⁊ mūdana vna q̄ moderatur ſpiritualia: ⁊ altera
q̄ moderaꝛ carnalia: iſta ꝑ clericos: ⁊ illa ꝑ laicos.
xvj. di. duo. Poſt vtrāqꝫ poteſtatē orandū eſt pro
omnibꝰ orthodoxis qui vtrāqꝫ fidē catholicā vcʒ
⁊ apoſtolicam venerātur ⁊ colunt: ⁊ ſic heretici ⁊
Orthodoxi qui dicātur. ſciſmatici excluduntur. Orthodoxi eñi quaſi glo-
riantes dicuntur: qui videlicet deum recte fidei
confeſſione glorificant.

¶ De ſecunda parte canonis. ſcilicet Memento
domine. Rubrica.

Memento dñe famulorū famularūqꝫ
tuarū ⁊ omniū circūſtantiū ⁊c. Scḋa
pars in qua etiā oſtēdiꝛ orandūʒ eſſe
pro ſubditis. Et ex hac iunctura ver-
borū euidēter cōuinciꝛ ꝙ in hoc loco
debeat ſacerdos ſpecialiter viuos quos voluerit
memorare: qm̄ ſubſequēti. Memēto defunctorū
poterit agere memoriā ſpecialē. Hinc etiā euiden
ter apparet ꝙ ſanctū ſit ⁊ ſalubre miſſaꝝ intereſſe
myſterijs cū ſacrificiū eucharíſtie pro circūſtanti-
bus ſpecialiter offeratur. Verū cū deus nihil igno
ret nec alicuius valeat obliuiſci: quid eſt qḋ peti-
mus vt deus meminerit noſtri. Porro deus dici-
tur ſcire quos approbat: vñ nouit dñs qui ſunt eiꝰ
⁊ dicitur neſcire quos reprobat: vñ noui vos. Rur
ſus dicitur obliuiſci malorū cū malus ad bonū re
uertitur: vñ ſi impius egerit penitentiā omniū ini
quitatū eius nō recordabor. Et dr obliuiſci bono
rū cū bonus ad malū peruerti‹t›ur: vñ ſi iuſtus a iu
ſtitia ſua auerterit ſe omnes iuſticias eius nō re-
cordabor. Deus etiā qñqꝫ recordatur ad miſeran-
dū. Unde memento mei deꝰ qꝛ vētus eſt vita mea
qñqꝫ ad puniendū. Unde Memēto dñe filiarum
edon in die hieruſalē. Petimus ergo nō vt noſtri
meminerit: ſed vt noſtri miſereaꝛ: ſm illud. Remi-
niſcere miſerationū tuarū dñe ⁊ miſericordiarum
tuarū que a ſeculo ſūt. Sequitur quorū tibi fides
cognita eſt ⁊ nota deuotio ⁊c. quaſi qui propitia-
ris fidelibus ⁊ deuotis qui ſolus vides in cōſcien
tijs que recte credāt ⁊ deuote te diligāt: vtpote re
num ſcrutator ⁊ cordiū deus ſcientiarū dñs occul
torū omniū perſcrutator: in cuius conſpectu nulla
creatura eſt inuiſibilis. Pro quibus tibi offerimꝰ
vel qui tibi offerūt hoc ſacrificiū laudis ⁊c. quaſi
diceret. Memēto dñe nō ſolū eorū pro quibꝰ offe-
rimus. ſed etiā ſacerdotū qui offerunt hoc ſacrifi
ciū laudis ⁊c. Cū eñi ſacerdos offert pro populo
nihilominus ⁊ pro ſe. Vel ideo dicit pro quibus ti
bi offerimus vel q̄ tibi offerūt: qꝛ nō ſolū offerunt
ſacerdotes: ſed ⁊ vniuerſi fideles: nā ⁊ qḋ ſpecia-
liter adimpletur myſterio ſacerdotū: hoc vniuerſa
liter agitur voto fideliū vel pro quibꝰ offerimus .ſ.
actu vel que tibi offerūt. ſ. deuotiōe. Dr aūt ſacrifi-
ciū laudis ſm illud apli. Quicq̄d facere debetis: Sacrificiū lau-
omnia in laudē dei facite: vt deus laudetur in vo dis quare
bis. Scḋo ſacrificiū laudis dr: qꝛ xp̄s gr̄as agens re dicaꝛ
inſtituit ꝓut dicetur in ſexta particula ſuper ver-
bo. Gratias agēs. Tertio ideo qꝛ cum deo quicqꝫ
offerimꝰ ſua ſibi reddimus nō nr̄a largimur: vñ ſi
eſuriero nō dicam tibi meꝰ eſt eñi orbis terre ⁊ ple
nitudo eius ergo immola deo ſacrificiū laudis et
redde altiſſimo vota tua. Quarto qꝛ deū laudare
debemus nō ſolū qꝛ paſſus eſt pro nobis: ſed etiā
qꝛ nobiſcū eſt quotidie vſqꝫ ad cōſummationē vi-
te: vel qꝛ nō ſolū ſe dedit pro nobis in precium: ſed
etiā qꝛ dedit ſe pro nobis in cibū vt per preciū re-
dimeret nos a morte: per cibū alleret nos ad vitā
Vñ. Qui māducat me viuit ꝓpter me pro ſe ephe-
geſis eſt. i. expoſitio eiꝰ qḋ ſequitur. ſ. pro redēptio
ne animarū noſtrarū pro ſpe ſalutis ⁊ incolumita
tis ſue. Sequiꝛ. Suiſqꝫ omnibus ⁊c. vcʒ cōſangui
neis vel affinibus familiaribus vel amicis: lʒ eñi
diligere teneamur etiā inimicos ſm illud. Dilígi-
te inimicos veſtros: ſeruare tñ debemꝰ ordinē cha
ritatis qui incipit a ſeipſo. xxiij. q. v. ſi non licet. de
pe. di. iij. ſane cauendū: extra de vſu pallij in fi. ſm
illud. Introduxit me rex in cellā vinariā: ⁊ ordina
uit in me charitatē. Nā ⁊ apoſtolus ait. Dū tem-
pus habemꝰ operemur bonū ad omnes maxime
aūt ad domeſticos fidei. Pro redēptione animaꝝ
ſuarū ⁊c. quaſi nō pro tēporali lucro: vel appetitu
terrenorū: ſed pro ſpe ſalutis ⁊ incolumitatis ſue
ideſt pro ſalute vel incolumitate ſperāda: ſpe enīʒ
ſalui facti ſumꝰ pro ſalute quidē mētis ⁊ incolumi
tate corporis: nā vtraqꝫ ſanitas eſt ab illo qui di-
cit. Salus populi ego ſum. Verum vtraqꝫ ſanitas
prouenit ex redēptione anime: ideſt de remiſſione
peccati ſic econtra de reatu peccati procedit infir-
mitas vtriuſqꝫ iuxta ſententiaʒ veritatis. Ecce ſa
nus inquit factus es: iaʒ noli peccare ne deterius
aliquid tibi contingat extra de pe. ⁊ re. cum infir-

mitas. in princ. Porro tria ſunt hominis bona: cor=
poralia: ſpiritualia: ⁊ eterna vȝ infima: media et
ſuprema pro quibus ſacerdos dicit ſe offerre: pro cor=
poralibus: idest pro incolumitate pro ſpiritualitate
ideſt pro redemptione pro eternis. i. pro ſalute Naȝ
⁊ dño docet nos pro his tribus orare: vȝ pro eter=
nis vñ adueniat regnũ tuũ: pro ſpiritualibus fiat
voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra: pro corporali
bus vnde Panẽ noſtrũ quotidianũ da nobis ho=
die. Offerimus enim ſacrificiũ pro eternis vt detur
nobis in premiũ: pro ſpiritualibus vt detur nobis in
meritũ: pro corporalibus vt dentur nobis admi=
niculũ vt per hec ⁊ iſta perueniamus ad illa. Ve=
rum cũ dicat apoſtolus ꝙ virtus in infirmitate ꝑ=
ficitur. extra de ſacra. vnc. c. j. ⁊ iterũ cuȝ infirmor:
tũc fortior ſum. Quid eſt ꝙ pro corporali incolu=
mitate ſacrificium laudis offerimus niſi vt nobis
conferta vel reddita ſanitate gratiarum actiones
in eccleſia referamus. Sequitur. Tibiꝗ reddunt
vota ⁊c. Vota ſua dicũtur q̃ volũtarie ꝓmittũtur
qꝛ volẽter ⁊ libenter deuouere ⁊ votũ reddere de=
bemus. extra de voto. magne verũ cũ noſtra done
mus ⁊ aliena reddam⁹ quomodo vota ſi ſua ſunt
reddunt: ⁊ nõ potius donãt: vel ſi reddũt quomo
do ſua ⁊ nõ potius aliena. Sane votũ ⁊ hominis
⁊ dei eſt: ſed dei propter autoritatem gratie: homi
Votũ et nis propter libertatem arbitrij propter quod dicit
hoĩs et apoſtolus. Non autem ego: ſed gratia dei mecum
dei eſt. vel vouere hominis eſt: reddere vero dei.

¶ De tertia parte canonis. Rubrica.

Communicãtes tertia pars. Cirtius
papa addidit hec verba. Cõmunicã=
tes ⁊ memoriã venerantes. Sane põ
tifex vt lex iubebat thuribulum ignis
carbonibus plenum intra ſancta ſan
ctorũ ſecũ portabat ſicut in prohemio huius par=
tis dictum eſt: ⁊ chriſtus carnis ſue thuribulũ om
ni virtute plenum tulit ad aſtra ſic ⁊ ſacerdos no=
ſter chriſti vicem tenens vacuus a peccatis ⁊ ple=
nus virtutum odoribus ad ſacrificiũ altaris acce
Cõica= dere debet. ¶ Cõmunicantes ⁊ memoriã venerã
re qd ſit tes. Cõmunicare idẽ eſt qꝺ participare: quia ſan=
ctorum ⁊ angelorum paſcuis communicare debe
mus. Quatuor autem modis in eccleſia commu=
nicatur prout dicetur in ſexta particula ſuper ver
bo. Qui pridie. Memoriã venerari idem eſt quod
memoriam honorabiliter colere quod beata Ma
ria virgo per aduentum ſpiritusſancti genitrix fa=
cta eſt filij dei Jeſu chriſti domini noſtri qui deus
et homo eſt. ¶ Jllud autem notandum eſt ꝙ ſe=
creta nõ tota ſimul ab vno ſed particulariter a plu
ribus ex eo perpenditur fuiſſe compoſita quia ter
in ea ſanctorum cõmemoratio repetitur: licet hoc
ipſum prouenerit ad laudem ⁊ gloriam trinitatis.
Jn ſecunda quippe commemoratione ſupplẽtur
que de primitiuis ſanctis deeſſe videbãtur in pri=
ma: verum in ea commemoratione que fit ante cõ
ſecrationem corporis chriſti: poſtulatur ſanctoruȝ
ſuffragium: in ea vero que fit poſt conſecrationeȝ
corporis chriſti ſanctorum conſortiuȝ imploratur

quia nimirum anteꝗ̃ corpus chriſti quod eſt vni=
uerſalis eccleſia conſecretur: ideſt anteꝗ̃ regnum
adueniat neceſſarium eſt nobis: in via ſanctorum
ſuffragiũ: vt meritis eorum ⁊ precibus diuine pro
tectionis muniamur auxilio: ſed vbi corpus chri=
ſti fuerit conſecratum: ideſt vbi regnuȝ aduenerit
aſſequemur in patria ſanctorum conſortium vt ſo
cietatem: ⁊ partem cum ſanctis apoſtolis ⁊ marty
ribus habeamus. Jn via quippe communicam⁹
cum ſanctis per fidem quam ipſi hic habuerunt:
⁊ nos habemus. Jn patria participabimus cum
ſanctis per ſpem quam ipſi habent ⁊ nos habebi
mus. Nos enim fidem habemus et ſpem et illi
ſpẽ habent ⁊ rem: nos percurrimus ſtadium: ipſi
poſſident brauium: nos pugnamus in via: illi triũ
phant in patria. Cõmunicamus igitur ⁊ memo=
riam veneramur apoſtolorũ ac martyrum ⁊ preci=
pue glorioſe virginis dei genitricis marie: vt eorũ
ſuffragio de fide perducamur ad ſpem: de ſtadio
perueniamus ad brauium: de via ad patriam trã=
ſeamus. Jn primis aũt nominatur nomen beate. Nomen
Marie: qꝛ ipſa eum qui oblaturus eſt ⁊ qui vere btẽ vir=
hoſtia eſt genuit ⁊ in celis obtinet principatũ. No ginis q̃=
minantur ⁊ duodecim apoſtoli ⁊ duodecim mar= re in pri
tyres qui oẽs huius ſacrificij teſtes fuerunt ⁊ paſ mis no=
ſionem xp̃i verbis ⁊ effuſione ſanguinis teſtimo= minatur
nium ꝓbauerunt. Jn hac igitur cõmemoratione
ſanctorum illud obſeruat eccleſia qꝺ antiquitus
agere cõſueuit vt in orationibus ſuis recolat pa
trũ memoriã quatenus eorũ meritis ſuffraganti=
bus facilius obtineat qꝺ implorat. Sic ⁊ moyſes
pro peccante pp̃lo intercedens. patrum memoriã
impoſuit dicens recordare abrahaȝ yſaac ⁊ iacob
ſeruorũ ⁊c. Exo. xxxj. Sic ⁊ azarias oraſſe legitur
in fornace. Ne queſum⁹ auferas miſericordiã tuã
a nobis domine deus noſter propter abrahã dile=
ctum tuũ ⁊ yſaac ſeruũ tuũ ⁊ iſrael ſanctũ tuũ. Et
qm̃ extra vnitatẽ eccleſie nõ eſt locus offerẽdi ſa=
crificiũ vnitatis: ideo ſanctoꝝ memorie cõmunica
mus in ſacrificio: quatenus in cõmunione ſancto=
rum ſacrificium offeram⁹: nã ſicut vnus panis ex
multis granis ⁊ vnuȝ corpus ex multis membris:
ſic ex multis fidelibus vna conſtat eccleſia Scri=
ptum eſt enim: alienigena nõ veſcetur ex eis quo=
niam ſancta ſunt: ⁊ ideo ſolum illuȝ ad eſum eius
agni recipimus qui noſtre coniunctus eſt domui:
videlicet omnem domeſticum fidei a principe vſꝗ
ad plebeium a populo vſꝗ ad publicanum. Scri
pſerunt autem quidam ꝙ quia ſacerdos legalis
ſcripta habebat in longeon nomina duodecim tri
buum ſeu patrum. Exod. xxx. ideo in huius rei
memoriam presbyter nominat memoriam beate
virginis et apoſtolorum et quorundam marty=
rum. Sed cũ eccleſia inter ſanctos magnifice me=
moriam cõfeſſorum veneretur: quare in canone nõ
fit de illis cõmemoratio? Reſponderi põt ꝙ canõ pri⁹
fuit editus q̃ȝ memoriã ſanctorũ cõfeſſorũ eccleſia
celebraret. Nã omnes fere ſancti qui in canone cõ
memorantur preceſſere ſilueſtrum preter ioannẽ
⁊ paulum ⁊ marcellinum ⁊ petrum qui proxime
ſucceſſerũt. Eccleſia vero poſt tẽpus beati ſilue=

ri cepit memoriā ſanctorū cōfeſſorum venerari. Canon aūt ex eo cōuincit̄ preceſſiſſe ꝙ apoſtolorū cathalogus nō ita reperit̄ in illo diſpoſitus ſicut in emēdatioribus codicib⁹ ſiue euāgelijs inuenit̄. In prioribus enim editionibus: vt dicit Hieronymus non ſolū euangeliſtarū mutatus eſt ordo: ſed etiā verborū ⁊ ſententiarū erat cōfuſa cōmixtio. Pōt etiā dici ꝙ ideo in canone ſolū fit mētio de martyribus quia cum hoc ſacramentum ſit ſacramētū amoris in ipſius ſacramenti miniſterio debet ſolum memoria fieri de illis de quibus ſpecialius apparuit ſignū veri amoris. In apoſtolis apparuit per tēporaliū abiectionē: in martyribus per corporū tormētis expoſitionē. De primo matthei. xix. Ecce nos reliquimus omnia ⁊c. De ſcdo Sapien. iij. Et ſi corā hominib⁹ tormēta paſſi ⁊c. Rurſus ideo nō fit mētio de cōfeſſorib⁹: q2 illi non ſunt paſſi ſicut xp̄s cuius paſſionis eſt memoriale hoc ſacramentū. Gregori⁹ terti⁹ addidit hec verba. ſ. illa que ī quibuſdā eccl'ijs dicunt̄ ſ. quoꝝ ſolennitas hodie in cōſpectu tue maieſtatis celebrat̄ dn̄e deus noſter in toto orbe terrarū. Terminat̄ aūt hec particula per eūdē dn̄m nr̄m ſicut eñ per filiū omnia facta ſunt: ita ⁊ per ipſuȝ habent oīa eſſe reparata ⁊ terminata: ⁊ ſm̄ quoſdā nō debet hic rn̄deri amen neq3 vſq3 ad fractionē hoſtie: q2 angelorum chorus ſancto miniſterio aſſiſtens rn̄det amen. hoc tn̄ non vtiq3 ſeruat̄. De hoc dicetur in ſecunda particula.

In caſnone q̄re ſoluȝ fit mentio de martyribus.

¶ De quarta parte canonis. Rubrica.

Hanc igitur oblationē ⁊c. Quarta pars hoc dicendo ſacerdos in quibuſdā eccleſijs profunde ſe inclinat. ¶ Sane legalis pōtifex orās fumo thymiamatis obūbrabat̄ ⁊ tegebat̄ ne pateret alicui dū cremaret incenſum ſicut in ꝓhemio hui⁹ partis dictū eſt. Et xp̄s dū patrē interpellat pro nobis angeloꝝ pertranſit intuitū: q2 intelligi nō pōt q̄tū preſentia ſumpte carnis ipetret apud patrē pro nobis. Sacerdos quoq3 dū vicē xp̄i gerit quodāmō tegit̄ ⁊ latet q2 nec cogitari nec narrari pōt q̄ta virtus ⁊ potētia ſit in verbis eius: ⁊ hoc in myſterio qđ latet hoīes ⁊ angelos. Ad qđ repreſentandū in quibuſdā eccleſijs ſacerdos ſecretā intrans quibuſdā cortinis que ſunt invtroq3 latere altaris que tunc extēduntur quaſi tegit̄ ⁊ velatur. ¶ Seruitutis nr̄e: id eſt mee ⁊ cūctoꝝ qui tibi ſeruiunt ⁊ famulant̄. Et nota ꝙ due ſunt ſeruitutis ſpecies: vna q̄ ſoli creatori debet̄: que dicitur latria: altera que creaturis impēditur: que vocatur dulia: quaſdā enim creaturas poſſumus inter omnia venerari. Utrāq3 ſpeciē dn̄s determinat dicēs. Reddite que ſunt ceſaris ceſari ⁊ q̄ ſunt dei deo. vnde verſus. Latria fit dn̄o debetur dulia ſeruo. Ad corpus chriſti fertur perdulia fere. Latria ergo eſt ſeruitiū ſiue cultus ſoli deo creatori debitus: quem debemus ſuper omnia reuereri. Ad eā quidē pertinēt tēpla ⁊ altaria, ſacerdotalia: ſacrificia: feſtiuitates cerimonie ⁊ hmōi q̄ ſoli deo ſunt exhibenda. Iuxta illud Dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi ſoli ſerues: id eſt ſoli deo ſeruitutem adorationis impendes. Non enim ſanctis ⁊ angelis ad honorē dei: ſed potius deo ad honorē ſanctorū et angelorū dedicantur tēpla ⁊ altaria conſecrātur ⁊ ſacrificia offeruntur: nec ipſis adorationis ſeruitus ſed ſoli deo impenditur: vt dicetur in prohemio. vij. partis: nec ſi ſec⁹ fiat non theoſebie cultus exhibeatur: ſed idolatrie crimē incurratur ſeruiendo creature tanq3 creatori ⁊ mutādo gloriā incorruptibilis dei in ſimilitudinē corruptibilis hominis. Si igitur nec homines nec angeli adorandi ſunt: attēdāt qđ agūt: qui ſub pretextu cuiuſdam religionis ſeu pietatis diuerſas adorāt imagines nō eñ licet aliquid manufactū adorare: ꝓut probatū eſt ī parte prima ſub titulo de picturis. Una quidē tantū dei patris eſt imago quā vna cū patre adoratione venerari debemus. ſcilicet vnigenitū dei filiū Ieſum xp̄m qui eſt ſplēdor glorie a figura ſubſtātie eius cui⁹ nō ſolū deitatē ſed etiam humanitatē adorare debem⁹. Iuxta illud. Adorate ſcabellū pedum eius: qm̄ ſanctū eſt. Ceteras vero imagines ⁊ creaturas ſacras ⁊ ſanctas: id eſt angelos homines ⁊ ſacramenta nō latria: ſed dulia poſſumus venerari. De adoratione angelorū legitur ꝙ abraā oculis eleuatis in conualle mambre tres vidit et vnum adorauit ex angelis. Loth quoq3 duobus angelis intrātibus ciuitatē occurrens adorauit: petens vt in domū ſuam hoſpitio declinarēt. De adoratione hominū legitur ꝙ Iacob videns Eſau venientē preceſſit vtrāq3 turmā ⁊ pronus ī terrā ſepties adorauit. Filij quoq3 Iacob adorauerūt Ioſeph in egypto. De adoratione ſacramentorū dicit eccleſia. Crucem tuam adoramus domine. ⁊ alibi legitur. Chriſtiani ſacras imagines pie venerantur ⁊ adorant. ¶ Sequitur dies quoq3 noſtros. Et nota ꝙ Leo papa adiunxit infra actionē. Hanc igitur oblationē vſq3 placatus accipias. Beatus autem Greg. has tres petitiones in canone dicitur addidiſſe. Prima, eſt dieſq3 noſtros in tua pace diſponas ſup. per eum qui pro nobis eſt traditus in manus eorū qui pacē oderūt. Secūda ab eterna dānatione nos eripi ſup. per eum qui pro nobis tēporali morte dānatus eſt. Tertia ⁊ in electorū iubeas grege numerari ſup. per eū qui pro nobis dānatus eſt cum iniquis. ¶ In pace tua ⁊c. Et nota ꝙ eſt pax peccatorū pax iuſtorū que dicit̄ pax pectoris ſiue ſpiritualis: pax tēporalis ⁊ pax eternitatis. De pace pctōrū dixit ꝑs. zelaui ſuper iniquos pacē pctōrū vidēs. Et de pace iuſtorū dicit apoſtolus. Fruct⁹ ſpiritus eſt charitas: gaudiū pax patientia. Hanc reliquit dn̄s apoſtolis dicens. Pacē relinquo vobis. De pace tp̄is inquit propheta. Orietur in diebus eius iuſticia ⁊ abūdātia pacis. De pace eternitatis dn̄s dixit aplis. Pacē meam do vobis: nō quō mūdus dat ego do vobis: pro hac triplici pace ter oramus in miſſa. Primo in hac oratione. Hanc igitur ibi dieſq3 noſtros in tua pace diſpone. Secūdo in oratione. Libera nos: ibi da propitius pacem in diebus noſtris. Tertio in pax dn̄i ibi. Da nobis pacem vt de pace tp̄is per pacē pectoris trāſeam⁹ ad pacē eternitatis. Ob hoc etiā

Non licet aliquid manifeſtuȝ adorare

ſacerdos in miſſa ter oſculatur altare vez in prin. canonis di. Uni accepta ꝛc. ⁊ in oratione. Supplices: ⁊ poſt orationē. Dñe Jeſu chriſte qui dixiſti apoſtolis licet quidā nouies oſculenẗ: vt i ſui adiutoriū ad hoc impetrandū nouē choros vel ordines angelorū in quibus oēs ſancti locati vel locādi ſunt inuocēt vel inducāt: vel hoc faciūt quaſi gratias agētes de nouē ordinibus quos quilibet ſacerdos gradatim ſuſcepit. ℭ Circa hmōi altaris oſcula notandū eſt ꝙ ſacerdos ea facit tribus tēporibus in miſſa: iuxta tria quibus indiget: et alia tria ab eo in altari agēda. Primo enim facit quedā oſcula ante collocationē hoſtie ⁊ calicis .ſ. qñ primo ad altare accedit qñ ad primā collectā dictur⁹ eſt dñs vobiſcū ⁊ iterū poſt euangeliū dicturus dñs vobiſcū qui oſcula facit vt fiat dign⁹ miniſter in ſacrificando. Scḋo facit alia poſt collocationez calicis ⁊ hoſtie priuſq̄ cōmunicet: ſcʒ dicturus. Orate fratres ꝛc. ⁊ qñ in canone dicit. Uni accepta ⁊ qñ dicit ex hac altaris participatione: ⁊ finita oratione illa. Dñe Jeſu chriſte qui dixiſti apl̄is que facit vt ſit iuſtus in chriſti corpore recipiēdo. Tertio ṽo facit alia poſtq̄ cōicauit ſcʒ dicturus dñs vobiſcum ante ⁊ poſt cōmunionē: ⁊ cōpleta oratiōe. Placeat tibi ſancta ꝛc. que facit vt ſufficiēs inueniatur gratiaʒ dño deo pro receptis referendo. Uerum oſcula que fiunt ante collocationē hoſtie ⁊ calicis ⁊ ea q̄ fiunt poſt cōmunionem fiunt ſuper altare videlicet in medio eius. Cū enim ſacerdotis dignitas ⁊ authoritas in ſacrificando necnon ſufficientia ad referendas gratias de acceptis ſit ſolum a deo: a quo noſtra ſufficiētia eſt: idcirco ante calicis ⁊ hoſtie locationem: ⁊ poſtq̄ cōmunicauit oſculatur mediū altaris per quod propter virtutē conſecrationis ⁊ vnctionis ibi in miſſa altaris facte maxime repreſentatur deus in quo vniuntur extrema. Oſcula vero que fiunt poſt calicis ⁊ hoſtie collocationē anteq̄ cōmunicet fiunt a ſiniſtris calicis prope hoſtiam. Ad hoc enim ꝙ ſacerdos ſit iuſtus in ſacrificando requiritur nō ſolū actio diuina: verūetiā ſua. vnde Augu. Qui fecit te ſine te: nō iuſtificabit te ſine te. Requiritur ergo diſpoſitio ex parte ſua quod fit ſi nō reſiſtit diuinis monitib⁹: ſed infuſio gratie fit ex parte dei: ideoq̄ oſcula que fiūt ante cōmunionē nō directe fiūt in medio altaris. Rurſus illud qḋ eſt ex nobis in iuſtificatione noſtra eſt quid diminutiuū: ⁊ eſt modicum reſpectu eius qḋ ex deo eſt: merito ergo fiūt a ſiniſtra parte calicis que eſt pars diminuta ⁊ obliqua reſpectu dextre. Fiunt tñ iuxta hoſtiā. Tum qꝛ in iuſtificatione plura ⁊ nobiliora ſunt a deo ſeu xp̄o: tuʒ qꝛ etiā illud qḋ a nobis eſt potius haberet rationē mali q̄ boni niſi quodā modo eſſet a deo per gratiā preuenientem elicitū regulatū ⁊ acceptuʒ. Poteſt etiā ſecundo dici ꝙ ideo qñ calix ⁊ hoſtia nō ſunt ſuper altare: oſcula fiunt in medio altaris videlicet directe ſuper locū crucis ex chriſmate in ipſius conſecratione facte: qꝛ xp̄s ſtans in medio diſcipulorū ſuorū dixit eis. Pax vobis: que pax p ipſa oſcula deſignaẗ. Tertio ad deſignandū ꝙ ſicut habeẗ in cāticis. Chriſtus aſcenſum in cruce purpureū .i. ſanguine rubricatū media charitate cōſtrauit: q̄ charitas per oſculū deſignaẗ q̄ etiam media dr̄: qꝛ cōis oībus: pro oībus em̄ voluit pati ex charitate. Porro fiunt oſcula ipſa manibus ſuper altare depoſitis. Primo ad notandū ꝙ charitas per oſculū deſignata operib⁹ debet mitti: nā ſm̄ Gregoriū. Operaẗ magna ſi eſt: ſi autē renuit operari amor nō eſt. Secūdo ad notādū ꝙ in altaris ſacrificio ſacerdos oīm tēporaliū curā deponere ⁊ ſolū ipſi ſacrificio affixā mentem debet habere. Tertio ad deſignandū ꝙ ad hec opera eius nō ſufficit ꝙ ſolum dei miſericordia obtineẗ. Adhuc nōnulli in locis ipſis oſculādis ſignū crucis cū tribus extenſis digitis prius imprimunt: tū qꝛ omnia in fide trinitatis agenda ſunt: tum quia regulariter quicquid dñi applicandū eſt debet prius crucis ſignacula inſigniri. Et q̄uis q̄ altaris menſa conſecrata fuerit: ⁊ alia multa crucis ſigna in ipſo miſſe officio preceſſerint: nō tñ hec ſuperfluūt. Tū qꝛ nō ratione ipſius loci: ſed ratione operis in loco ipſo fiēda ſiūt: tū qꝛ quantūcūq̄ altaris menſa fuerit cōſecrata: neſcitur: tñ quid in loco ipſo maligno ſpiritui permittatur a deo. Alia etiā multa ſigna prius facta nō ratione loci ſed ratione conſecrationis corporis ⁊ ſanguinis xp̄i facta fuerunt. Alij tñ in penultimo ⁊ finali dñs vobiſcū: nec oſculantur altare: nec in illo imprimunt ſignū crucis: ſed ſe ſolū ante faciem ſuā ſignāt ⁊ bene: tū quia per altaris oſculū quod in fine miſſe fit intelligiẗ ſacerdos omnia precedētia approbare: ⁊ eis toto mentis affectu aſſentire: tum qꝛ per corporis dñi preſentiā omnis immundus ſpiritus de loco ipſo credendus eſt aufugiſſe. De oſculo etiam altaris ⁊ libri ſub titulo de altaris oſculo dictum eſt.

Ad hoc ꝙ ſacerdos ſit iuſt⁹ in ſacrificādo quid requiritur.

Per altaris oſculuʒ quod in fine miſſe fit qḋ intelligitur.

ℭ De quinta parte canonis. Rubrica.

Quam oblationē tu deus ꝛc. Quinta pars in qua ſacerdos accedit ad dñici corporis cōſecrationē dicēs. Quā oblationē .i. terrenā materiā ad corpus tui filij deſtinatā: tu de⁹ q̄ſumus in omnib⁹ .i. tota cogitatione: tota mēte: ⁊ toto intellectu digneris facere benedictā ꝛc. Sane quarta feria iudas vnus ex duodecim a diabolo ſupplātatus immane ſacrilegiū perpetrauit: dū filiū dei triginta argēteis vēdidit phariſeis in recōpēſationē dāni quod incurrerat propter effuſionem vnguenti. Quare inquit hoc vnguētum non venditur trecentis denarijs: ⁊ datū eſt egenis? Dixit aūt hoc nō qꝛ de egenis pertinebat ad eū: ſed qꝛ fur erat et loculos habens ea que mittebātur aſportabat. Quilibet autem argenteus valebat decem denarios vſuales ⁊ ita damnum vnguēti qḋ valuerat trecētos denarios triginta cōpēſauit argēteis. Si vero dicam⁹ argēteos fuiſſe denarios vſuales dicem⁹ ꝙ iudas vēdidit chriſtū quaſi vile mancipiū triginta denarijs qui ſunt decima trecentorū denariorū quos valuerat vnguentū: propter quod dñs deſpectiue loquitur per prophetā. Appenderūt inquit mercedem meam triginta argēteos preciū appreciati quos appreciatus ſum

ab eis. Ad deſignandū ergo precij quātitatē quo chriſtus venditus eſt ſacerdos hic facit tres cru-
ces cōmuniter ſuper oblatam ⁊ calicē cū dicat be-
nedictā: aſſcriptā ⁊ ratā. naʒ trecenta pariter ⁊ tri-
ginta multiplicationē ſuſcipiunt a trinario. Poſt-
modū aūt ad deſignandū venditionē ⁊ emptionē
duas cruces imprimit ſigillatim. vnā ſuper obla-
tam: ⁊ alterā ſuper calicē cū dicit. Ut nobis corp⁹
⁊ ſanguis fiat. q. d. Illa vēditio fuerit maledicta:
proſcripta: irrita: iniqua: ⁊ deteſtabilis: ſed tu de⁹
hanc oblationem digneris facere benedictā: aſcri
ptā: ratam: rationabilē ⁊ acceptabileʒ. Judas eñ
dilexit maledictionē ⁊ venit ei: ⁊ noluit bñdictio-
nem ⁊ elongata eſt ab eo: ſʒ tu deus hanc oblatio
nem digneris facere benedictā: per quā nos in ce-
leſtibus benedicas. Judas deletus eſt de libro vi
uentiū: ⁊ cū iuſtis nō ſcribetur. Sed tu deus hanc
oblationē digneris facere ſcriptā per quā nos in-
ter electos aſcribas. Judas laqueo ſe ſuſpēdit: et
epiſcopatū eius accepit alter. Sed tu deus digne
ris hanc oblationē facere ratā per quā ratū ſit no
ſtre ſalutis promiſſum. vel ratā quo ad confirma-
tionē in omnibus bonis ne ſicut Cayn offeram⁹:
qui ſe nō deo ſed diabolo obtulit ſacrificiū. Itē iu
das exiuit cōdemnatus ⁊ oratio eius facta eſt in
peccatū. Sed tu deus hanc orationē facere digne
ris rationabilē. i. ratione plenā per quā rationabi
le fiat noſtre ſeruitutis obſequium. Judas quoq̧
reddidit malū pro bonis: ⁊ odiū pro dilectione re-
tribuit. Sed tu deus hāc oblationē facere digne-
ris acceptabilē: per quā nos tibi reddas acceptos
Scdo fiūt tres cruces cōmuniter ſuper oblataʒ ⁊
calicem qꝛ chriſtus tria cōmuniter egit circa panē
⁊ vinū vcʒ accepit benedixit ⁊ dedit. Poſtmodum
ſpecialiter facit vnā crucē ſuper oblatā qꝛ dicit co
medite. hoc eſt corpus meū: ⁊ alterā ſuper caliceʒ
qꝛ dicit. bibite. hic eſt ſanguis me⁹. ⁊ ſm hunc ſen-
ſum recte ſubiūgitur. Qui pridie q̄ pateretur ⁊c.
Tertio fiunt tres cruces: qꝛ iudas vēdidit xp̄ʒ ad
crucifigendū trib⁹. ſ. ſacerdotib⁹ ⁊ ſcribis ⁊ phari
ſeis Ad notandū ergo cōmuniter tres emptores
facit ſacerdos tres cruces cōmuniter ſup oblataʒ
⁊ calicē dū dicit. Benedictā aſcriptā ⁊ ratam. Ad
notandū vero diſcrete venditorē ⁊ vēditū: vel tra
dentem ⁊ traditū facit duas cruces diſcrete ſuper
oblatam ⁊ calicē: cum dicit. Ut fiat corpus et ſan-
guis. Quarto tres prime cruces notant qḋ factuʒ
eſt eſſe ex virtute crucifixi. Uel ſignificāt tres dies
quibus chriſtus predicauit poſt dominicam in ra
mis palmarū vel triduū quo in ſepulchro quieuit
vel tria loca corporis in quibus paſſus eſt. i. man⁹
pedes ⁊ latus. Due vero ſequentes ſignificāt di-
uinā ⁊ humanam naturam: vel ꝙ xp̄s in anima ⁊
corpore paſſus eſt. Et fiunt quinq̧ in figuram ꝙ
xp̄o quinq̧ vulnera habuit: vel in quinq̧ crucib⁹
tempus legis exprimim⁹ qḋ q̄nq̧ libris diſtingui
tur: ⁊ in quolibet xp̄i paſſio denotatur: que lex q̄n
q̧ perſonis regebatur. ſcʒ iudice: rege: p̄ncipe: pro
pheta: ſacerdote: quib⁹ xp̄s aſſimilatur. Poſſunt
quoq̧ premiſſa verba ſcdo modo ſic expont: peti-
mus vt deus hanc oblationē faciat benedictam:

Xp̄m vt crucifi-
gere᷑ iu-
das tri-
bus ven-
didit.

aſcriptā: ⁊ ratam. i. vt eā cōſecret: approbet ⁊ cōfir
met: in rationabilē hoſtiā ⁊ acceptabile ſacrificiū:
ita vt nobis. ideſt ad noſtrā ſalutē: panis fiat cor-
pus: ⁊ vinū ſanguis dilectiſſimi filij tui dñi noſtri
ieſu xp̄i. Patri quidē dilect⁹ eſt filius ſicut ipſe pa
ter de celo teſtatus eſt dicens. Hic eſt filius meus
dilect⁹ ⁊c. ⁊ nos eū diligere debemus: qꝛ ipſe prior
dilexit nos ⁊ pro nobis paſſus ē. Tertio modo ſic
Queſumus vt tu deus hāc oblationē facere di-
gneris benedictā. i. vt a te ſpiritualiter benedica᷑.
Uñ virtute patris noſtri ſit benedictus fruct⁹ vir-
ginis marie: aſcriptā. i. talem que de memoria tua
nulla poſſit obliuione deleri: ratā. i. talē que de be
neplacito tuo nulla poſſit obliuione cōuelli. ratio
nabilē. i. talem que tue diuine rationi cōuenit. Re
fert eñ inter rationabile et rationale: rationabile
dicitur qḋ de ratione procedit: rationale vero dici
tur qḋ vtitur ratione: vñ ⁊ liber iſte rationale vo-
catur: qꝛ eoꝝ que in eccleſiaſticis officijs aguntur
rationes continet. acceptabilē. i. vt per eā tibi do.
acceptemur. Quarto modo ſic. Digneris facere
benedictā. i. ſpiritu ſancto replere. aſcriptā. i. diui-
nitati aſcribere. ratā. ideſt in veritate vt ad ſalutē
ſufficiat ſolidare. rationabilem. ideſt in noſtra fide
acceptabilē ideſt in noſtra deuotiōe. Quinto mo-
do ſic. Quā oblationē tu deus omnipotēs digne
ris facere in omnibus benedictā. hoc eſt transferre
in eam hoſtiā que eſt omnimode benedicta: aſcri
pta: rata: rationabilis: ⁊ acceptabilis. Benedicta
dicitur hoſtia ſalutaris. ideſt ab omni cauſa male
dictionis immunis tā originali q̄ actuali: tā crimi
nali: q̄ veniali: ſicut Elizabeth inquit ad virginē.
Benedict⁹ fructus ventris tui: aſcripta dicitur. i.
figuris ⁊ ſcriptis veteribus deſignata tā in agno
paſchali q̄ in manna celeſti: tā in yſaac immolan-
do q̄ in abel immolato: qm̄ vt inquid Joannes.
Hic eſt agnus qui occiſus eſt ab origine mundi.
Rata dr̄ quaſi nō trāſitoria ſicut vetus lex q̄ ceſ-
ſit: vbi noua ſucceſſit. Sʒ que permanet in eternū
ſcdm ordinē melchiſedech. Rationabilis dicitur
quaſi nō penalis ſicut erat legalis q̄ ſanguie tau-
rorū ⁊ hircorū nō poterat a peccato mūdare: ſed q̄
ſanguine ꝓprio conſcientias emūdat ab operib⁹
mortuis. Acceptabilis dicit᷑ quaſi non illa de qua
dicit ꝓpheta. Sacrificiū ⁊ oblationē noluiſti: ſicut
dñs ait. Nō accipiā de domo tua vitulos: neq̧ de
gregib⁹ tuis hircos: ſʒ illa de qua dicit pſalmiſta.
Tibi ſacrificabo hoſtiā laudis. Uñ dñs ait. Sacri
ficiū laudis honorificabit me. Et ſcdm hāc diſpo
ſitionē recte ſubiūgitur vt fiat corp⁹ ⁊ ſanguis di
lectiſſimi filij tui dñi ⁊c. Patri eñ dilectus eſt fili⁹
iuxta illud. hic eſt filius me⁹ dilectus ⁊c. ⁊ nos eū
diligere debemus: qꝛ ipſe prior dilexit nos: ⁊ paſ-
ſus eſt pro nobis. Auguſtinus vero ſic exponit.
Benedictam per quam benedicimur: aſcriptam
per quam in celo omnes aſcribimur: ratā per quā
in viſceribus chriſti: ideſt de corpe chriſti quod eſt
eccleſia cenſemur: rationabilem per quā a beſtia-
li ſenſu exuimur acceptabilem: vt qui nobiſipſis
diſplicemus: per hanc acceptabiles eius vnico fi-
lio ſimus: ſubiungens ꝙ ſacerdos euangeliſtarū

Diſcri-
men iter
rōnale ⁊
rationa-
bile.

verba aſſumens dicit. Qui pridie ꝙ pateretur ⁊c. Ambroſius dicit ꝙ hec verba. Quā oblationem aſcriptam rationabilem ⁊c. ſunt verba euāgeliſte vſ ibi. Accipite ⁊ mādu care ⁊ bibite ex hoc oēs. Alij ꝟo dicūt ꝙ Alexāder papa prim⁹ addidit canoni ꝟba illa. Qui pridie vſ. Hoc eſt corp⁹ meū.

De ſexta particula canonis. Rub.

Qui pridie ꝙ pateretur ⁊c. Sexta pars: ⁊ hec verba dī Alexāder papa prim⁹ addidiſſe: vt premiſſum eſt. Qđ autē ab hoc loco agitur repreſentat id qđ xp̄s in cena fecit: ⁊ eſt ſenſus horū verborū. Qui pridie ꝙ pateret̄.i. vna die anteꝙ ipſe paſſus eſt pro nobis voluit tradere diſcipulis ſuis corporis ⁊ ſanguinis ſui myſteriū vt illi traderent nobis. Quintadecima nāq die primi menſis: qui tūc extitit feria ſexta: paſſus eſt xp̄s ⁊ precedente nocte videlicet decima quarta luna primi menſis: ad veſperam: vt leges ſcripturarum impleret: poſt typicū paſcha corporis ⁊ ſanguinis ſui ſacramētum inſtituit: ⁊ eccleſie tradidit frequentandum. Sic enim fuerat prefiguratum in Exod.x. die mēſis primi tollat vnuſquiſ agnum per familias ⁊ domos ſuas ⁊ ſeruabit eum vſ ad quartamdecimam diem menſis huius: immolabit eum vniuerſa multitudo filiorū iſrael ad veſperā ⁊ ſumēt de ſanguine agni ac ponent ſuper vtrū poſtem ⁊ in ſuperliminaribus domorum in quibus comedent illum ⁊ poſt pauca: eſt enim phaſe: ideſt tranſitus domini. Illud aūt notandū eſt ꝙ ſicut manna datū fuit hebreis poſt tranſitū maris rubri iā ſubmerſis egyptijs: ſic euchariſtia datur chriſtianis poſt ablutionem baptiſmi iam deletis peccatis: vt per baptiſmū emundemur a malo: per euchariſtiā confirmemur in bono. Sicut enī māna populum illum per vaſtitatem inuie ſolitudinis ad terram promiſſionis perduxit: ſic euchariſtia populū iſtum per incolatum vite preſentis ad patriam paradiſi perduxit: ſic dicta quia nō aliud inuenitur vocabulum quo digne tantum ſacramentum valeat appellari: niſi quod grece melius dicitur euchariſtia: qđ latine exponitur ſecundū. Iſidorum bona gratia: vel ſecundū alios dator gratie: viaticum quo recte appellatur: quia reficiēs in via deducit ad patriam. Sicut enim filijs iſrael a tranſitu maris rubri manna nō defuit donec venirent ad terram promiſſiōis: ita ⁊ fidelibus renatis per baptiſmum rubricatum: ⁊ ſanctificatū ſanguine chriſti nō deficiet euchariſtia donec veniet finis huius ſeculi. Sed nec tūc niſi quo ad hoc: quia vlterius nō ſumetur ſub ſpecie: ſed videbim⁹ deū facie ad faciem. Hoſtia vero ſm Hebreos dicitur ab hoſtio quoniam ad hoſtium tabernaculi offerebatur. Sed ſecundum gentiles dicitur ab hoſte quia deuictis hoſtibus fiebat hoſtia: ideſt ſacrificium ⁊ victima pro vincendis: de quo dictum eſt ſub titulo de oblatione. Dicitur quo hoſtia immolatio: quia ibi chriſtus ſacramentaliter immolatur qui ſemel in veritate pro peccatis immolat⁹ eſt in cruce: quod tractum eſt a mola que fieri ſolebat de quodā genere frumenti. quod far ſeu ador dicitur: quod ergo in manna precedit in euchariſtiam cōſummatur: nā quātālibet quiſ partem accipiat totam percipit euchariſtiam ſicut euenit de manna: quia nec qui plus collegerat habuit amplius nec qui min⁹ parauerat reperit minus. Hec ergo ꝑfigurabat panis ille celeſtis: de quo ſapiēs proteſtatur. Panē de celo preſtitit ſine labore omne delectamentum in ſe habentem ⁊ omnis ſaporis ſuauitatem: quod de ſe xp̄s exponens. Ego inquit ſum panis viu⁹ qui de celo deſcendi: ſi quis māducauerit ex hoc pane viuet ineternū. Et panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.

Xp̄i paſſiōis dies ⁊ mēſis.

Hoſtia vn̄ dicat̄

Et eſt notandum ꝙ in eccleſia communicatur corpus chriſti ſumendo: pacem dando: panem benedictum ⁊ benedictionē ſuſcipiendo: vt dicetur ſub tit. de pacis oſculo. Qui autem vult communicare debet timorem: fidem: ⁊ dilectionem habere. de conſe. di. ij. timorem. Sequitur. Accepit panem ⁊c. Hunc ſacrificij ritum melchiſedech legitur celebraſſe primus offerens panem et vinum. Erat enim ſacerdos dei altiſſimi. Unde dauid inquit ad chriſtum. Tu es ſacerdos ineternum ſm ordinem melchiſedech ⁊c. Sacrificium igitur euāgelicum precesſit legale: non ſolum dignitate ſed etiam tempore: ſicut apoſtolus plenius oſtendit in epiſtola ad hebreos. Ideo vero panem ⁊ vinū in ſacrificium corporis ⁊ ſanguinis ſui chriſtus inſtituit: vt in ſumptione corporis ⁊ ſanguinis chriſti doceatur eſſe perfecta refectio: quia ſicut pre ceteris cibis ⁊ potibus corporalibus panis cor hominis confirmat ⁊ vinum cor hominis letificat: ita ⁊ corpus ⁊ ſanguis chriſti pre ceteris cibis ⁊ potibus ſpiritualibus interiorem hominem reficiunt et ſatiant. vnde. Poculum tuum inebrians ꝙ preclarum eſt. In his enī duobus plena conſiſtit et perfecta refectio: ſicut ipſe teſtatur. Caro mea vere eſt cibus: ⁊ ſanguis me⁹ vere eſt potus. De hoc etiā dicetur in ſeptima particula ſuper verbo hic eſt calix. Ceterum panis debet eſſe de frumento: vinum de vite: quia chriſtus ſemetipſum cōparauit frumento cum ait. Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipſum ſolum manet: ⁊ viti cū dixit. Ego ſum vitis vera. Ipſe etiā fuit racemus torculari crucis preſſus vnde Eſaie. lxiij. Ueſtimenta tua ſicut calcantium in torculari. Porro nec racemus vue nec granum frumenti debet offerri niſi vel expreſſum in vinum vel redactum in panem. de conſe. diſtin. ij. cum omne. quia chriſtus ⁊ panē ſe dicit ⁊ frumento ſe comparat. In canone tamen apoſtolorum in burcardo lib. v. c. ſi quis ita canitur. Si quis epiſcop⁹ vel preſbyter preter ordinationem domini alia quedā in ſacrificio offerat ſuper altare ſcilicet mel aut lac: aut pro vino ſiceram. aut confecta quedam: aut volatilia animalia aliqua: aut legitima cōſtitutionē faciens deponatur. de hoc dictū eſt ſub titu. de oblatione ſacerdotis. Non debet etiam in pane ipſo poni ſal: ꝙuis quidam heretici contra faciant propter illud quod ſcriptū eſt. Quicquid obtuleris ſacrificij ſale condies. ⁊ illud. Non auferes ſal federis domini dei tui de ſacrificio tuo. ⁊ illđ. In omni

Xp̄s cōparauit ſemetipſum frumento ⁊ viti.

oblatione tua offeres ſal. ⁊ in euangelio. Omnis victima ſalitur: que de ſale diſcretionis non materiali intelliguntur. Panis aũt hic formatur in modũ denarij tũ q2 panis vite pro denarijs traditus eſt: tum q2 idẽ denarius in vinea laborãtibꝰ in premiũ dãdus eſt: ⁊ in forma rotũda vt dictũ eſt ſub titu. de oblatione. In hoc etiã pane ſepe ſcribitur nomen ⁊ imago imperatoris noſtri. j. q. j. qd quidã. in fi. q2 pꝫ cũ ad imaginẽ dei reformamur ⁊ nomina noſtra in libro vite ſcribũtur. Nõnulli etiam ibi agnũ figurãt: tum q2 is qui immolatur verus eſt agnus: tũ etiã ꝓpter illud qd legit̃ Exo. xxix. Hec quidẽ facies in altari. offeres agnos iugiter ⁊ vinũ ad libandũ in agno. Panis quoqꝫ nõ fermẽtatus: ſed azimus in ſacrificiũ debet offerri: tũ ratione facti: tũ ratione myſterij. Scriptũ nãqꝫ eſt in Exo. j. ⁊. xiiij. die primi menſis ad veſperã comedetis azima vſqꝫ ad diẽ. xxj. eiuſdẽ mẽſis ad veſperã. Item ſeptẽ diebus fermentatũ nõ inueniet̃ in domibus veſtris. Item qui comederit fermentatũ peribit anima eiꝰ de cetu iſrael. Itẽ oẽ fermẽtatum nõ comedetis. Itẽ in cunctis habitaculis veſtris comedetis azima. Cũ ergo xp̃s die quartadecima primi mẽſis ad veſperã cenauerit cum diſcipulis ⁊ agnũ paſchalẽ comederit: ⁊ vtiqꝫ ritu legali cũ azimis panibꝰ ⁊ lactucis agreſtibꝰ: conſtat ꝙ ea hora fermẽtatum nõ inueniebat̃ in domibus hebreoꝝ: ⁊ ita panẽ azimũ in corpus ſuuꝫ abſqꝫ dubio ꝯſecrauit. Cũ enĩ fermẽtũ corruptionẽ ſignificet. vnde ſcḋm apl̃m. Modicũ fermẽtũ totã maſſam corrũpit: vt nihil corruptũ vel corrumpens: ſed totũ ſincerum atqꝫ ſincerãs in hoc eſſe ſacramento monſtretur nõ fermẽtatũ: ſed azimũ conſecramus: iuxta illud apl̃i. Paſcha noſtrum immolatus eſt xp̃s: itaqꝫ epulemur nõ in fermẽto veteri: ſed in azimis ſinceritatis ⁊ veritatis. Greci tñ in ſuo perſiſtẽtes errore de fermentato cõficiũt: latinos azimitas vocãtes: cũ ipſi verius fermẽtarij valeãt nũcupari. Dicunt enĩ in paraſceue lunã xiiij. extitiſſe in qua verus agnꝰ eſt immolatus: vt legis impleret̃ figura q̃. xiiij. luna primi mẽſis paſchalẽ agnũ iuſſerat immolari. Dñs igit̃ eo die ſe paſſurũ eſſe prenoſcẽs in precedẽti veſpera neceſſitate ductus anticipauit comedere paſcha: et q2 tũc licite poterat comedere fermẽtatũ: ideo ⁊ ipſi corpus dñi de fermẽtato ꝯficiũt. Dicũt etiã ꝙ cũ btã virgo maria pregnãs fuerit de ſpũſctõ: recte per fermẽtatũ ſignificat̃ dñi incarnatio ꝓpter virginei vteri tumorẽ. Sed rñderi põt ꝙ nõ offerimꝰ in ſacrificiũ virginis vterũ: nec ille eſt ad trãſſubſtãtiãdũ neceſſarius: ſed fides ⁊ dei verbũ. ¶ Sꝫ nũqd ꝯficit qui fermẽtatũ vel azimũ ſimul ⁊ fermẽtatũ hodie apud nos ſacrificat ⁊ videt̃ ꝙ non cũ xp̃s azimũ ꝯſecrauerit qñ ſacrm̃ inſtituit: vt dictũ eſt. Preterea vt iã dicet̃ eccleſia a beatis Petro ⁊ paulo hũc ſacrificij ritũ accepit. Quidam tñ cõtradicunt preſertim ſi negligẽtia vel ignorãtia hoc facit. extra de cele. miſſa. c. fi. Nã ⁊ legit̃ in Leuit. Offeretis panes fermẽtatos cũ hoſtia gratiarum que offeretur ꝓ pacificis. Itẽ in pẽthateuco legitur. Offeretis panes primitiarũ de duabꝰ decimis fermẽtate ſimile ⁊ multis cũ fermentato ſacrificãtibus eccleſia cõmunicat. Sequitur Eleuatis oculis in celũ ⁊c. per hoc ꝙ xp̃s oculos in celũ leuauit: inſinuat nobis ſe habere a patre quod habet ꝙqꝫ in principio noſtroꝝ operũ debemus dirigere mentis oculos ad dñm tanq̃ ad doctorem omniũ operũ bonoꝝ. Item per hoc ꝙ oculos ad celum leuauit ⁊ patri gratias egit: docuit nos ꝙ ſemper patri ſupplicare debemus: vt hoc tã magnũ ſacramentũ per manus noſtras perficere dignetur. Hic aũt tria cõmemorant̃ que nullꝰ euãgeliſtarũ deſcribit: videlicet eleuatis oculis in celũ ⁊c. vſqꝫ diſcipulis ſuis. Item eterni teſtamenti Itẽ myſteriũ fidei: quis ergo tãte audacie extitit: vt hoc de corde ſuo tẽtauerit interponere. extra de cele. miſ. cum marthe. ¶ Sane formã iſtã verborũ ab ipſo xp̃o acceperũt apoſtoli: ⁊ ab ipſis eccleſia. Multa quidẽ tam de verbis q̃ de factis dñicis propter breuitateꝫ ꝑtermiſerunt euãgeliſte: q̃ tñ apl̃i ſuppleuerũt vt eſt qd apl̃s ait in epl̃a ad Corin. Viſus eſt pluſq̃ quingẽtis fratribꝰ ſimul: deinde viſus eſt ⁊ Jacobo: deinde apoſtolis oibꝰ nouiſſime autem tãq̃ abortiuo viſus eſt ⁊ mihi. Nam ⁊ inter ipſos euãgeliſtas quedã omittũtur ab vno que ſupplentur ab alio. Unde cũ tres euãgeliſte cõmemorẽt. Hoc eſt corpꝰ meũ. ſolus Lucas adiecit qd ꝓ vobis tradetur. et cũ Mattheꝰ ⁊ Marcus dicãt ꝓ multis: Lucas dicit ꝓ vobis: ſed Mattheus addidit in remiſſionẽ pctõꝝ. Sequitur Gratias agens ⁊c. Hic colligit̃ vnde ſacrificiũ laudis dicat̃. Dicitur enĩ ſic q2 xp̃s gratias agẽs ⁊c. illud inſtituit. Grãs aũt agebat non pro ſe. ſed ꝓ nobis. i. ꝓ reparatione olim ſit futura: de hoc dictũ eſt in ſecũda particula ſuper verbo. Pro quibus benedixit ⁊c. Benedixit enĩ benedictione celeſti ⁊ virtute verbi qua ꝯuertitur panis in ſubſtantiã corporis xp̃i. ſ. hoc eſt corpus meũ. Et in prolatione huius verbi fit crux ſuper panẽ: que ſignificat ꝙ xp̃s paſſus eſt etiã in natura: totus enĩ paſſus eſt ⁊ ſcḋm animã: ⁊ ſcḋm corpꝰ: vt dicet̃ in. xj. particula ſuper verbo. Et preſtas. vt totũ hominẽ redimeret. Quia enĩ xp̃s accepit panẽ ⁊ calicẽ in ſanctas ac venerabiles manus ſuas vtrũqꝫ benedixit: ideo ſacerdos chriſti exemplo panem ⁊ calicem in manus accipiens vtrumqꝫ per ſe crucis ſignaculo benedixit: que due cruces innuunt tẽpus cene: ⁊ tempus gratie in qua duo parietes in angulari lapide coniunguntur: vel ꝙ gigas gemine ſubſtantie crucifigitur. Cum autem ad prolationem verborum iſtorum. Hoc eſt corpus meuꝫ. Hic eſt ſanguis meus ſacerdos conficiat. de conſe. diſtinctione. ij. panis eſt credibile iudicatur ꝙ et chriſtus eadem verba dicendo confecit. Uerum cum dominus prius fregerit q̃ conſecrauerit videtur ꝙ eccleſia que prius conſecrat q̃ frãgat aliter agat q̃ chriſtus egerit: et ſic peccat quoniam eius actio noſtra debet eſſe inſtructio. xij. q. j. exẽplũ. Super hoc dixerũt quidam ꝙ xp̃s poſt benedictionẽ ⁊ conuerſionem fregit. Nam tunc confecit cum benedixit: litteram hoc ordine conſtruentes. Accepit panem ⁊ benedixit: ſubaudiendũ eſt

Panis azimꝰ in ſacrificium debet offerri.

In principio operum noſtroꝝ debemꝰ mentis oculos ad dñm dirigere

dicēs. Hoc eſt corpus meū ⁊ tunc fregit ⁊ dedit ⁊
ait. Accipite ⁊ comedite: ⁊ iterauit: hoc eſt corpus
meū. Prius ergo protulit hec verba: vt eis viꝫ cō
ficiendi tribueret: deinde protulit eadem: vt apo-
ſtolos formā conficiendi doceret. Alij dixerunt ꝙ
etiā xp̄s prius fregit ꝙ̄ cōſecrauit: nā prius bene
dixit ⁊ poſtea fregit ⁊ demum protulit verba illa.
Hoc eſt corpus meū ⁊c. ⁊ tūc dedit: ⁊ ſm̄ hoc ⁊ ſa
cramētū cōfecit ⁊ formā inſtituit poſt benedictio
nem cū dixit. Hoc eſt corpus meū intelligentes il
lā benedictionē fuiſſe vel aliquod ſignū quod ſu
per panem impreſſit vel aliquod quod ſuper pa-
nem expreſſit: quibus illud videtur obſiſtere ꝙ
prius fregit ꝙ̄ dixit. Hoc eſt corpus meuꝫ: nec eſt
etiā credibile ꝙ prius dederit ꝙ̄ cōfecerit. ¶ Sa
ne dici poteſt ꝙ xp̄s virtute diuina nobis occulta
primo cōfecit: ⁊ poſtea formā expreſſit ſub qua po
ſteri benedicunt. ¶ Ipſe namq; virtute propria
benedixit: nos vero ex illa virtute quā indidit ver
bis. Cum ergo ſacerdos illa xp̄i verba pronun-
ciat. Hoc eſt corpus meū. ⁊ Hic eſt ſanguis meus
panis ⁊ vinū in carnem ⁊ ſanguinem conuertun
tur illa verbi virtute qua verbum caro factū eſt ⁊
habitauit in nobis: q̄ dixit ⁊ facta ſunt mādauit
⁊ creata ſunt qua feminā mutauit in ſtatuā: ⁊ vir
gā cōuertit in colubrū: qua fontes mutauit in ſan
guinē: ⁊ aquā cōuertit in vinū. Nam ſi verbū He
lie potuit ignē de celo deponere: nōne verbū xp̄i
poterit panem in carnem mutare? certe maius eſt
de nihilo creare quod nō eſt: ꝙ̄ quod eſt in aliud
trāſmutare: de cōſe. di. ij. reuera. ⁊. ca. panis. ⁊ in-
cōparabiliter maius eſt ꝙ deus ita factus eſt ho-
mo ꝙ non deſijt eſſe deus ꝙ̄ ꝙ panis ita fit caro
ꝙ deſinit eſſe panis. Illud per incarnationem ſe-
mel factum eſt: iſtud per cōſecrationē iugiter fit.
Ad plationē ergo verborū panis diuinitus trāſ-
ſubſtātiatur in carnē: diuina eñ ⁊ materialis hu
ius ſacrificij ſubſtantia eſt verbum qđ accedēs ad
elementū perficit ſacramētū ſicut verbū carni vni
tū effecit hominē xp̄ꝫ. ¶ Notādū eſt aūt ꝙ in cor
pore xp̄i vndecim miracula ꝯſiderant̄: de quibus
expreſſa reddi ratio nō pōt: lꝫ ſimilitudinarie ra-
(Primū.) tiones ad hoc deſeruiāt. ¶ Primū eſt ꝙ panis ⁊
vinū trāſſubſtantiantur in corpus ⁊ ſanguinē de
quo iā rationes poſite ſunt. Alia etiā ratio huic
deſeruit: qꝛ ⁊ cibꝰ ⁊ potꝰ corporalis fit caro ⁊ ſan-
guis mediante natura multo ergo fortius ipſa na
tura: ſcꝫ deus immediate facere poteſt ꝙ panis
conuertatur in corpus ſuū: ⁊ vinū in ſanguinem.
(Scd̄m.) ¶ Secundū eſt ꝙ quotidie panis tranſſubſtātia
tur in corpus: ⁊ nullum fit augmentū in deo ratio
huic deſeruit: qꝛ ⁊ ſi ſcio aliquod ſecretum quod
pluribꝰ manifeſto: licet illud oēs illi me reuelante
ſciāt tñ in me ſolo ſiue in mēte mea nullū propter
(Tertiū.) hoc fit augmentū. ¶ Tertiū qꝛ quotidie ſumit̄ et
comeditur nec aliqua fit eiꝰ diminutio ratio: qꝛ et
ſi de lumine meo lumina mille ſumant̄: nil deperit
in meo: nā ⁊ vidua ſareptena comedebat et nūq̄
(Quar-tum.) diminuebatur farina de hydria: nec oleum de le-
chito. ¶ Quartū eſt qꝛ indiuiſibile diuiditur: ⁊ in
qualibet parte eucharistie totus et integer rema-
net: ratio in ſpeculo in quo aliquid repreſentatur
⁊ ſi diuidat̄ per partes in qualibet parte idē repre
ſentat̄: vt dicet̄ in ſeq. particula ſup verbo. Simili
modo. ¶ Quintū qꝛ criminoſis ſumptū nō coin- (Quintū.)
quinat̄ ratio qꝛ nec ſol trāſiens ſuper loca fetida
coinquinatur. xix. di. ſecūdū. ¶ Sextū qꝛ corpus (Sextū.)
xp̄i qđ eſt cibus vite peccatoribus eſt mortale: vt
dictū eſt in prohemio huius partis: ratio qꝛ ⁊ in-
firmis ⁊ debilibus corpore bona cibaria vt capo-
nes ⁊ bona vina ſunt nociua. ¶ Septimū qꝛ ſum (Septimū.)
ptū a ſacerdote ⁊ quolibet alio ore clauſo in celū
rapit̄ de cōſe. di. ij. qꝛ corpꝰ in prin. vt iā dicet̄ ſup
verbo. Accipite. ratio qꝛ de corpore virginis incor
rupte xp̄s exiuit ꝙ̄ etiā de monumēto clauſo ſur-
rexit cū ſit res ſimpliciſſima ⁊ hoſtio clauſo in lo-
cū vbi erant diſcipuli intrauit. ¶ Octauū cum ſit (Octauum.)
corpus immēſum quod in tam parua hoſtia ſtat:
ratio qꝛ ⁊ pupilla oculi que minima eſt magnum
montē apprehendit. ¶ Nonū qꝛ idē corpus totū (Nonuꝫ.)
ſimul in diuerſis locis cōſiſtit ⁊ a diuerſis perci-
pit̄: ⁊ videt̄ ratio qꝛ ⁊ verbū hominis ſemel prola
tū iuxta vocis naturā totū ſimul eſt in auribus di
uerſorū. Preterea qui fecit corpus ⁊ locū vtrūq;
facit in altero eſſe vt vult. Rurſus luna ⁊ ſol ⁊ lu-
men in diuerſis locis: ⁊ a diuerſis videtur. ¶ De (Decimū.)
cimū qꝛ pane tranſſubſtantiato remanēt acciden
tia panis. ſ. tactꝰ: color: ⁊ ſapor: ratio per ſimilitu-
dinē deficit hic: vt dicet̄ ſup verbo, Fregit. ¶ Un (Undecimum.)
decimū qꝛ ſub ſpecie panis eſt ⁊ ſumit̄ corpꝰ ⁊ ſan
guis xp̄i imo totꝰ xp̄s. Silr ſub ſpecie vini eſt ⁊ ſu
mit̄ vtrūq; ⁊ tñ nō eſt ibi duplex ſumptio corpis
⁊ ſanguinis xp̄i ratio qꝛ lꝫ in vno prādio comedā
ante potū ⁊ poſt nō tñ dicor bis prādere: ⁊ de hoc
dicetur ſub. vij. particula ſuper verbo. Simili mo
do. Verūtamen ſicut ait Leo papa de conſe. diſt.
ij. in quibus. Quid queris nature ordinē in chri-
ſti corpore cū preter naturā ſit ipſe natus chriſtus
ex virgine. Et nota ꝙ quedam matrona ſingulis
diebus dominicis offerebat panes beato Grego
rio qui cum poſt miſſe ſolennia corpus domini il-
li offerret ⁊ diceret. Corpꝰ domini noſtri ieſu chri
ſti cuſtodiat te in vitam eternā illa laſciua ſubriſit
ipſe vero mox dextrā ab eius ore conuertens par
tem illā dominici corporis ſuper altare depoſuit:
deinde corā populo matronā īterrogauit ob quā
cauſam ridere preſumpſerit? At illa inquit qꝛ pa-
nem quem proprijs manibus feceram tu corpus
domini appellabas. Tunc Gregorius pro mulie-
ris incredulitate ſe in orationē pſtrauit ⁊ ſurgēs
particulam panis ad inſtar digiti carnem factā re
perit: ⁊ ſic matronā ad fidē conuertit. Orauit ite-
rum ⁊ carnem illam in panē cōuerſam vidit ⁊ ma
trone ſumēdam tradidit. ¶ Legitur quoq; ꝙ cū
Hugo de ſctō victore doctor excellētiſſimꝰ vltima
infirmitate laboraret corpus dñi inſtanter petijt ſi
bi dari: cūq; nullū cibū retinere poſſet: fratres eiꝰ
turbationē timētes ſimplicē ſibi hoſtiā attulerūt
quod ille per ſpiritū agnoſcens ait. Miſereat̄ ve-
ſtri deus fratres cur me deludere vultis? Iſte eñ
quē portatis dñs mēs nō eſt. At illi attoniti mox
corpꝰ dñi attulerunt: ſed ipſe ſe vidēs nō poſſe re

ſpecie eleuatis in celum manibus ſic orauit. Aſcẽ
dat filius ad patrẽ ⁊ ſpũs ad eum qui fecit illum.
Eccl. viii. Et inter hec verba ſpiritum emiſit: ⁊ cor
pus dñi inde diſparuit. ¶ Quinqȝ autẽ ex cauſis
ſacramentũ corporis ⁊ ſanguinis ſui xp̄s ſub alia
ſpecie ſumendũ inſtituit. Prima eſt ad augẽdum
meritũ: qm̄ aliud ibi cernitur: ⁊ aliud eſſe creditur
vt fides habeat meritũ cui humana rõ non prebet
experimẽtũ. de pe. di. iiii. in domo. Scd̄a eſt ad fo=
uendũ ſenſum ne abhorreat animus qđ cerneret
oculus: qꝛ nõ cõſueuimus carnẽ crudã comedere
vel ſanguinẽ humanũ bibere. de cõſe. di. ii. panis
eſt. Fouet̃ eñ̄ ſenſus in vno dũ vꝫ ſolita percipit:
et edificat̃ fides in altero: dũ in eo qđ videt quale
ſit illud qđ nõ videt agnoſcit. Tertia eſt ad vitan
dũ ridiculũ ne inſultaret paganus cũ illud ageret
chriſtianus: ⁊ ita veritas aſſit ⁊ ridiculum deſit.
Quarta qꝛ nõ poſſet mortalis hõ intueri clarita=
tẽ q̃ eſt in corpore xp̄i: qđ experti ſunt diſcipuli in
trãſfiguratione. preterea panis cõfirmat ⁊ vinũ le
tificat cor hoĩs. Quinta nõ ſumit̃ ſub ſpecie agni
ne iudaizare videamur: ⁊ de more legali agnũ ꝓ=
ferẽtes. ¶ Sequit̃ fregit: queri ſolet q̃d xp̄s i mẽ=
ſa fregit: ⁊ q̃d ſacerdos nũc in altari frãgit: et fue=
rũt q̃ dixerũt ꝙ ſicut poſt ꝯſecrationẽ vera panis
remanẽt accidẽtia: ſic ⁊ vera panis ſubſtantia: qꝛ
ſicut ſubiectũ nõ põt ſubſiſtere ſine accidentibus:
ſic accidẽtia nõ pñt ſubſiſtere ſine ſubſtantia: qm̄
accidẽtis eſſe nõ eſt aliud q̃ȝ ineſſe: ſꝫ panis ⁊ vini
ſubſtãtijs ꝑmanẽtib' ad ꝓlationẽ illoꝝ verborũ
corpus ⁊ ſanguis xp̄i veraciter incipiũt eſſe ſub il=
lis: ita ꝙ ſub eiſdẽ accidẽtib' vtrũqȝ vere ſuſcipit̃:
ſcꝫ panis ⁊ caro vinũ ⁊ ſanguis quoꝝ alterũ pro=
bat ſenſus: reliquũ credit fides. Hi dicũt ꝙ ſubſtã
tia panis frãgitur ac atteritur: inducentes ad hoc
illud apl̃i: panis quẽ frãgim'. Et lucas. Una ſab=
bati cũ veniſſem' ad frãgendũ panes ⁊c. Et ſcd̄m
eos dũ ſacrm̃ a mure corroditur etiã ipſius panis
ſubſtãtia comeditur ſub qua corpus xp̄i mox eſſe
deſinit cũ corrodi incipit. de cõſe. di. ii. qui bene. ſu
per verbo Hoc eſt corpus. Inno. iii. dicit in ſpecu
lo eccleſie ꝙ forma panis frãgitur ⁊ atteritur: ſed
corpus xp̄i ſumitur ⁊ comeditur ea q̃ notãt corru=
ptionẽ referẽs ad formã panis. ea vero q̃ notãt ac
ceptionẽ ad corpus xp̄i. Berengarius quippe qꝛ
ſuſpectus habebatur de hereſi corã Nicolao pa=
pa ꝯfeſſus eſt panẽ ⁊ vinũ q̃ i altari ponũtur poſt
ꝯſecrationẽ nõ ſolũ ſacrm̃: ſed etiã in veritate ve=
rũ corpus ⁊ ſanguinẽ xp̄i eſſe: ⁊ ſenſualiter nõ ſo=
lum ſacrm̃: ſed etiã in veritate manibus ſacerdotũ
tractari: frãgi: ⁊ fideliũ dentib' atteri: nõ autẽ cor=
pus xp̄i vel in partes diuiditur: vel dentib' lacera
tur: cũ ſit immortale ⁊ impaſſibile. Sed in quo re
fiat fractio vel attritio beatus Aug. de cõſe. di. ii.
qui manducat: oſtendit dicẽs. Qñ xp̄s manduca
tur reficit nõ deficit: nec qñ mãducamus partẽ de
illo facimus. Et quidẽ in ſacramẽto ſic fit: nam et
xp̄s carnalem ſenſum diſcipuloꝝ redarguit q̃ pu
tabãt carnem eius ſicut aliã carnem diuidendam
in partes ⁊ morſibus lacerandam. Dicitur autem
forma panis nõ ꝙ ſit: ſꝫ ꝙ fuit ſicut dicebat̃ ſimõ

Chriſt' q̃d i mẽſa: ⁊ q̃d ſacerdos frangit nunc in altari.

leproſus non ꝙ talis exiſteret: ſꝫ qꝛ talis extiterat.
Si vero queratur quid a mure comeditur dum ſa
cramentũ corroditur: vel quid incinerat̃ dũ ſacrm̃
crematur: Rñdet ipſe Innocẽ. ꝙ ſicut miraculoſe
ſubſtãtia panis cõuertitur in corpus dñi cũ inci=
pit eſſe ſub ſacro: ſic quodã mõ miraculoſe reuer=
titur cũ ipm̃ ibi deſinit eſſe: nõ ꝙ illa panis ſubſtã
tia reuertatur q̃ tranſiuit in carnem: ſed eius loco
aliud miraculoſe creatur q̃uis hmõi accidentia ſi
ne ſubiecto poſſint ſic eſſe ſic edi. ¶ Dedit. Queri
ſolet quale corpus xp̄i in cena dedit mortale aut
immortale paſſibile aut impaſſibile: ac cetera que
ad hanc ꝑtinẽt queſtionẽ. Et lꝫ ſimplicitate fidei
ſufficiat dicere ꝙ tale dedit quale voluit. Et rur=
ſus quale dederit ipſe nouit. Fuerunt tñ qui dixe=
runt ꝙ ſicut veraciter ipſe idẽ erat ⁊ qui dabat: et
qui dabatur. ita i eo qñ dabat erat paſſibilis ⁊ mor
talis: et in eo qđ dabatur erat immortalis ⁊ impaſ
ſibilis: ſicut viſibiliter geſtabat ⁊ inuiſibiliter geſta
batur. inuiſibiliter inquãtum ad formam corporis
nõ quãtum ad ſpeciẽ ſacramenti. Nã in eo quod
geſtabat qđ erat hoc apparebat. in eo ꝟo qđ ge=
ſtabatur: qđ erat ipſe non videbatur: qꝛ forma pa=
nis ⁊ vini velabat formã carnis ⁊ ſanguinis. Hic
eſt ille verus dauid q̃ corã Achis rege geth ſuis
manib' ferebat̃. Qm̄ igit̃ immortalis dabat̃ incor
ruptibiliter edebatur. Hi profecto concedunt ꝙ ſi
pars aliqua ſacramenti per triduũ mortis xp̄i re=
ſeruata fuiſſet idẽ corpus ſimul ⁊ iacebat mortuũ
in ſepulchro ⁊ manebat viuũ ſub ſacro in ara cru
cis patiebatur ⁊ ſub forma panis nõ edebat̃. Sed
qm̄ incredibile iudicatur: vt ſm̄ eãdem naturam
ſimul eſſet mortalis ⁊ immortalis qđ tñ congrue=
bat ei ſm̄ eandẽ perſonã. Fuerũt alij qui dixerũt
ꝙ xp̄s mortalis vtiqȝ fuit nõ neceſſitate: ſed volũ=
tate: in eo quippe ꝙ immunis erat ab omni culpa
liber erat ab omni pena vt nil morti deberet ꝓ eo
ꝙ nil peccati haberet. Suſtinuit tñ ſponte mortali
tatẽ: qꝛ mortem ſuſtinere volebat qm̄ ſi mortalita
tem non ſuſcepiſſet oĩno mori non potuiſſet: vt er=
go probaret ꝙ mortalis erat nõ neceſſitate: ſꝫ vo=
luntate qñ voluit mortalitatem depoſuit ⁊ qñ vo=
luit mortalitatẽ recepit. Legitur in euangelio ꝙ cũ
iudei duxiſſent ieſum vſqȝ ad ſupercilium montis
et eũ precipitare vellent: ille tranſiens per mediũ
illoꝝ ibat. Cũ ergo eſſet ducendus teneri ſe ſicut
paſſibilem tolerabat: ſed cum eſſet precipitandus
ſicut impaſſibilis per mediũ illoꝝ trãſibat. poteſt
tamen ſalua fide concedi ꝙ tunc tale dedit quale
tunc habuit mortale vꝫ et paſſibile: nõ ꝙ poſſet
pati ſub ſacramento ſcilicet nunc: ſed ꝙ ſub ſacra=
mento. poterat pati ſcilicet tunc. Nunc autem ſu=
mitur a nobis immortale ⁊ impaſſibile. nec tamen
maiorem nunc habet efficaciam ſicut nec maiorẽ
potentiã. Qđ ergo paſſibilis edebatur: ⁊ tamẽ nõ
ledebatur nõ erat humane nature: ſed diuine po=
tentie qua valebat quicquid oĩno volebat. ¶ Di
ſcipulis ſuis. Dubitari ſolet vtrum iudas cũ alijs
accepit euchariſtiam: Lucas enim oſtendit iudaꝫ
interfuiſſe cũ alijs: qui ſtatim poſt calicis traditio
nem traditorem commemorat dicens. Hic eſt ca=

Chriſt' q̃le corpus dedit in cena.

lix noui teſtamenti in ſanguine meo qui ꝓ vobis effundetur. Verũtñ etiã ecce manus tradentis me mecum eſt in menſa quotquot autem interfuerũt euchariſtiam acceperunt Marco teſtãte qui ait. Et biberunt ex eo oẽs. Juxta ꝙ xp̃s ipſe precepe rat teſte Matheo. Bibite ex hoc oẽs. Econtra iudas non interfuiſſe probatur. Nã ſm Mattheũ ſtatim dixit ieſus bibentibus calicem. non bibam amplius de hoc genimine vitis vſqꝫ in diem illum cum illud bibam vobiſcum nouum in regno pa‑ tris mei. Judas ergo nõ aderat qꝛ cum eo nõ erat bibiturus in regno. Jn hoc caſu forte tenendũ eſt illud qꝺ Jo. inſinuat: qꝛ cũ iudas accepiſſet buccel lam exiuit ↄtinuo: erat eñ nox: xp̃o aũt poſt alios cibos tradidit euchariſtiã. Luca teſtante qui ait. Similiter ⁊ calicem poſtq̃ꝫ cenauit. Patet ergo ꝙ iudas prius exiuit q̃ꝫ xp̃s traderet euchariſtiam: ꝙ ergo Lucas poſt calicẽ cõmemorat traditorem per recapitulationem intelligi dictum poteſt: quia ſepe in ſacra ſcriptura qꝺ prius factũ fuerat poſte rius enarrat. ſicut mattheus biduo ante paſcha cõmemorat alabaſtrũ vnguẽti: qꝺ ſm Jo. ante ſex dies paſche mulier in domo ſymonis leproſi effu‑ dit. Sed conceſſo ꝙ iudas acceperit euchariſtiam qꝺ pleriqꝫ concedũt quare medicus ſalutaris me dicinam dedit egroto quam ei mortiferã eſſe ſcie‑ bat: qm̃ qui manducat indigne iudicium ſibi mã ducat ⁊c. Reſpondeo forte vt ſuo doceret exẽplo ꝙ ſacerdos nõ debet illi cõionem negare cuiꝰ cri‑ men ⁊ ſi ſit ſibi notum: non tamen eſt eccleſie ma‑ nifeſtum: ne forte non ſit correptor ſed proditor. Unde legitur in cano. de conſe. di. ij. nõ ꝓhibeat. Non prohibeat diſpẽſator. i. ſacerdos pingues ter re. i. peccatores: mẽſam dñi. i. corpus ⁊ ſanguinem xp̃i manducare: ſed moneat exactorẽ timere. Sed cũ minus malũ ſit reddi ſuſpectum de crimine q̃ꝫ cõmittere crimẽ: ⁊ de duobus malis cũ alterũ vr‑ get: minus tamen ſit eligendum. xiij. di. duo. et. c. nerui. videtur ꝙ diſcretus ſacerdos negare debet euchariſtiam criminoſo: quatenus minus malum incurrat vt maius euitet. i. vt reddat̃ ſuſpectus ne manducet indigne. Sane cũ nemo debeat vnum mortale cõmittere ne ꝓximus aliud mortale com mittat eligendũ eſt potius ſacerdoti nõ ꝓderẽ pec catorẽ q̃ꝫ vt ille non peccet: ſed ille potius dꝫ elige re vt abſtinẽdo reddat̃ ſuſpectꝰ q̃ꝫ ꝙ cõicando mã ducet indigne. xiiij. diſt. c. j. Sed querit̃ an xp̃s ad bonũ an ad malũ euchariſtiã iude tradiderit? Et quidẽ non videtur ad bonũ dediſſe: ne ſua ſit intẽ tione fraudatus qui teſte propheta fecit vniuerſa que voluit: iudas eñ nõ ad bonũ: ſed ad malũ ac cepit: ſed nec ad malum dediſſe videtur: qꝛ xp̃us nõ eſt actor maloꝝ ſed vltor. Reſpondet̃ ꝙ ſi hec prepoſitio ad: cum dr̃ dedit ad malũ intentionem denotet vel effectũ falſa eſt propoſitio ſi aũt cõſe‑ cutionẽ innuat vel effectum, vera eſt. Sane quia chriſtus bucellam intinctam iude porrexit: conſti‑ tutum eſt ab eccleſia ne euchariſtia detur intincta de conſe. diſtic. ij. cum omne. Nec debet intelligi ꝙ ſub bucella panis intincta xp̃s euchariſtiam dede rat traditori: ſed per bucellam intinctã atqꝫ porre‑

In ſacra ſcriptura ſepe quod prius factũ fuerat poſterius enarrat̃.

ctam ſuum deniqꝫ traditorẽ expreſſit. Sequitur. Accipite et mãducate. Quis vnq̃ꝫ crederet ꝙ pa nis in carnem ⁊ vinum in ſanguinem conuerti po‑ tuiſſet: niſi ipſe ſaluator hoc diceret. Qui panem et vinum ⁊ oĩa ex inuiſibilibꝰ creauit. voluit ergo per nos panem ⁊ vinum ſibi offerri: ⁊ ob ipſo diui nitus conſecrari: vt fidelis populus credat verum eſſe myſterium qꝺ ipſe tradidit diſcipulis ſuis di‑ cens. Accipite et manducate: ſimiliter ⁊ de calice dixit. Sane non intelligendum ꝙ ſi ſumptũ cor‑ pus de manu dñi ſibi diſcipuli miniſtrarẽt: ſꝫ qui cõſecrauit idem ⁊ miniſtrauit: ac ſi diceret. Cõedi te hanc vtrãqꝫ huius ſacramenti comeſtionem in ſinuans. Dupliciter enim corpus xp̃i comeditur: quia dupliciter intelligitur. ſ. verum qꝺ de virgi‑ ne traxit: ⁊ i cruce pependit: ⁊ myſticum qꝺ eſt ec‑ cleſia xp̃i: ſp̃ iritu vegetata: de vero corpore domi‑ nus ait. Hoc eſt corpus meũ qꝺ pro vobis trade‑ tur. De myſtico dicit ap̃ls. Unus panis ⁊ vnũ cor pus multi ſumus. Verũ corpus xp̃i comeditur ſa‑ cramentaliter. i. ſub ſpecie. Myſticũ aũt comedi‑ tur ſpiritualiter. i. ſub ſpecie panis in fide cordis. De cõeſtione ſacramentali dicit dñs. Accipite et comedite. Hoc eſt corpus meum qꝺ ꝓ vobis tra‑ detur: hoc facite in meam commemorationẽ. Hoc modo tam boni q̃ꝫ mali xp̃i corpus mãducãt: ſed boni ad ſalutem: mali vero ad iudicium. Niſi eñ et mali xp̃i corpus comederent: non dixiſſet ap̃ls ad Coꝝ. xj. Qui manducat indigne iudicium ſibi manducat non dijudicans corpus dñi. Ille autẽ indigne ſumit qui ſacramentaliter ⁊ non ſpiritua‑ liter ſumit. Nã ⁊ iudas cum alijs traditur eucha‑ riſtiam accepiſſe: vt iam dictum eſt. De ſpirituali comeſtione dñs ait. Niſi manducaueritis carnem filij hominis ⁊ biberitis eius ſanguinem non ha‑ bebitis vitam in vobis: hoc modo corpus chriſti comedunt ſoli boni: vnde qui manducat meã car‑ nem ⁊ bibit meũ ſanguinẽ in me manet ⁊ ego i eo. Nam qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo: vt quid paras dentẽ ⁊ ventrem: crede ⁊ mã‑ ducaſti: de conſe. diſt. ij. vt quid. qui credit in xp̃m comedit ipſum: qm̃ incorporatur xp̃o per fidem. i. membrum eius efficietur: vel vnitate corporis eiꝰ firmius ſolidatur. Alibi eñ qꝺ manducatur incor poratur: ⁊ q̇ mãducat incorporat hoc aũt qꝺ man ducatur incorporat: ⁊ q̇ manducat incorporatur. Utrũqꝫ modũ edẽdi xp̃s inſinuat vbi dicit. Sp̃us eſt q̇ viuificat: caro nõ ꝓdeſt q̇cq̃ꝫ: qꝛ caro xp̃i niſi ſp̃ualiter comedat̃ nõ ad ſalutẽ: ſꝫ ad iudiciũ mã ducat̃. Sed q̇d ſit de corpore xp̃i poſtq̃ꝫ ſumptum fuit ⁊ comeſtũ? Rñderi põt ꝙ ſi preſentia queritur corporalis in celo queratur: vbi xp̃s eſt in dextra dei ſedens. de conſe. di. ij. tribus. Ad tẽpus tamẽ preſentiam adhibuit corporalem: vt ad ſp̃ualẽ pre ſentiam inuitaret. Uñ cũ ſacramentũ tenet̃: guſta tur ⁊ comedit̃ xp̃s corporaliter adeſt in viſu et in ſapore: ⁊ q̃ꝫdiu corporalis ſenſus afficitur: corpo‑ ralis preſentia nõ aufert̃. Poſtq̃ꝫ ꝟo in percipien‑ do ſenſus deficit corporalis: deinceps nõ eſt que‑ renda preſentia corporalis: ſꝫ ſp̃ualis eſt retinẽda: quia diſpẽſatiõe cõpleta xp̃s de ore trãſit ad cor.

Dupliciter corpus xp̃i cõedit̃.

Melius eſt cũ vt ꝓcedat in mentẽ ꝙ̃ deſcendat in vẽtrem: cibus eſt nõ carnis: ſed anime: venit vt comedatur nõ vt cõſumatur: vt guſtetur nõ vt incorporetur: ore comedit̃: ſed ſtomacho nõ digerit̃: reficit animũ: ſed nõ effluit in ſeceſſum. Illud vero qđ dñs ait. Omne qđ os intrauit in ventrẽ vadit: ⁊ in ſeceſſum emitti: nõ de ſpũali: ſed de carnali cibo dictũ eſt. Qđ ſi forte ſeceſſus aut vomitus poſt ſolã eucharíſtie perceptionẽ euenerit ex accidẽtibus humorib' gñatur cũ interdũ humores abſq; cuiuſlibet cibi materia vel effluant in ſeceſſum: vel emittantur ad vomitum ita ꝙ ꝙ̃tum ad nos ſeruat per omnia corruptibilis cibi ſimilitudinẽ: ſed quãtũ ad ſe nõ admittit immolabilis corporis veritatẽ: ſpecies qñq; corroditur ⁊ maculatur: ſed veritas nũꝗ̃ corrũpit̃ aut inquinat̃: ſed qñ tale quid videris: noli timere ſibi: ſed eſto illi cautus tibi: ne tu forte ledaris ſi male credideris.

Intellectus illius qđ dñs ait. Omne qđ os ⁊c.

¶ Sequit̃. Hoc eſt corpus meũ. Cũ ad prolationẽ iſtorũ verborũ. Hoc eſt corpus meũ panis mutetur in corpus: ⁊ ad prolationem illorũ verborũ. Hic eſt ſanguis meus: vinum mutetur in ſanguinem. de conſe. diſtin. ij. panis eſt: ⁊ prius proferantur iſta verba ꝙ̃ illa: videtur ꝙ panis prius mutetur in corpus ꝙ̃ vinum in ſanguinem. Et ita videtur per cõſequẽs ꝙ corpus ſine ſanguine eſt: vel ſanguis ſine corpore. Propterea dicitur a quibuſdã ꝙ cũ totũ eſt dictũ: totũ eſt factũ nolentes vel non volẽtes ipſius cõuerſionis determinare momentũ. Alij vero dicunt ꝙ licet ad prolationẽ precedentium verborum panis antea mutetur in corpus: ⁊ ad prolationẽ ſequentiũ vinũ poſtea mutetur in ſanguinẽ: nũꝗ̃ tñ corpus eſt ſine ſanguine: vel ſanguis ſine corpore. de cõſe. diſt. ij. cõperim'. ſicut neutrũ eſt ſine anima: ſed ſub forma panis ſanguis exiſtit in corpore per mutationẽ panis in corpus: ⁊ ecõuerſo nõ ꝙ panis. i. corp' in ſanguinem vel vinum mutetur in corpus: ſed neutrum poteſt exiſtere ſine reliquo: de hoc iã dicetur. Sꝫ queritur quid demõſtrauit chriſtus quãdo dixit. Hoc eſt corpus meũ per hoc pronomen hoc: non enim videtur ꝙ panẽ: q: panis nõ erat corpus xpi: nec etiam corpus: q: nondũ illa verba protulerat ad quorũ prolationẽ panem mutauit in corpus. Super hoc dicunt quidã ꝙ per hoc pronomẽ nihil demonſtratur: ſed illud materialiter ponitur: ſed ſm hoc quõ per dictionẽ nihil ſignificantẽ fit trãſſubſtãtiatio. Preterea dñs vtebat̃ illa voce ſignificatiue: ⁊ nos vtimur materialiter: ergo nõ facimus qđ ipſe fecit. Alij dicunt ꝙ ea vis data eſt ipſis verbis ꝙ ad ipſorũ prolationem fit tranſubſtantiatio. Item ideo ſacerdos ea non profert ſignificatiue: q: non poſſet ſic ea proferre. Mentiretur enim ſi diceret Hoc eſt corpus meum. Verũ a premiſſe queſtionis laqueo facile ſe abſoluit: qui dicit ꝙ xpũs tunc confert qñ bñdicit. De quo dictũ eſt ſup̃ ṽbo Bñdicit. Nã ſi opponatur de ſacerdote qui tũc conſecrat cũ illa verba pronunciat. Reſpondetur ꝙ ſacerdos nil demonſtrat cũ illis verbis nõ vtatur enũciatiue ſed recitatiue: quemadmodũ ⁊ cum ait. Ego ſum vitis vera: ego ſum lux mũdi: ⁊ innumera talia. ¶ Rurſus queritur quid demonſtrauit cum dixit. Manducate ex hoc oẽs licet in nullo quatuor euangeliſtarũ hoc legatur de corpore: ſed tantum de ſanguine inuenit̃ dictũ. Bibite ex hoc oẽs. Cum enĩ iam panẽ fregiſſet ſi demonſtrauit aliquid fragmentorũ illud non debebant omnes comedere: ſꝫ ſingulis debebat ſingula diſtribuere. de conſe. di. ij. ſinguli. ⁊ c. ſequẽ. ſi demonſtrauit corpus nõ poterãt ex illo ſed illđ cõedere: q: corpus xpi nõ manducat̃ per partes: ſed integrũ. Sane frequẽter in ſacra ſcriptura videtur agi de vno: ſed agit̃ de diuerſis vt eſt illud. Benedixit: fregit: ⁊ dedit. bñdixit panẽ: fregit formam: ⁊ dedit corpus. Eodẽ mõ cũ dixit. Mãducate ex hoc oẽs ꝓnomẽ oſtendit integrũ corpus: et prepoſitio innuit formam diuiſam: vt iſte ſit ſenſus. Comedite corpus integrũ ſub forma diuiſa. Nam ſola forma per partes diuiditur: ⁊ totum corpus integrũ manducat̃. Simili mõ poteſt intelligi ꝙ ſubiunxit. Hoc eſt corpus meũ. i. illud qđ prebeo ſub forma.

Quid demonſtrauit xps cũ dixit mãducate ex hoc omnes.

¶ Queritur etiã ſi additio vel ſubſtractio vel tranſpoſitio vel interpoſitio vel mutatio fiat in illa forma ṽboꝝ quã xps expreſſit: vtrũ effectũ cõſecrationis impediat: vt ſi dicatur addẽdo. Hoc eſt corpus meũ qđ aſſumpſi de virgie vel ſubtrahendo. Hoc eſt corpus non dicendo meũ: aut trãſponẽdo vt dicẽdo corpus meum hoc eſt: vel interponẽdo: vt hoc eſt vtiq; corpus meũ: ſiue mutando: vt hoc eſt corpus ieſu. Sane grauiter peccat qui quodlibet horũ quomodolibet attẽtauerit: preſertim ſi formã intendat mutare vel hereſim introducere. de cõſe. di. iiij. retulerũt. q: forma verboꝝ quã xps expreſſit ꝑ oĩa debet illibata ſeruari: ꝙ̃uis ſm philoſophũ noĩa ⁊ verba trãſpoſita idẽ ſignificẽt. extra de reſcrip. neq; vtiq; ꝑ inutile vitietur ⁊ nõ verbũ ex verbo: ſed ſenſum ex ſenſu transferendum. extra de verbo. ſignifi. preterea. ¶ Quid ſi inter ꝓlationẽ forme panis ⁊ vini interponatur ſpaciũ ⁊ quidẽ nihilomin' fit trãſſubſtãtiatio: de hoc tñ dubium nõ eſt ſm illos qui duas aſſerunt eſſe formas: vt iam dicetur: de hoc nota. de cõſe. di. iii. . ſi nõ ſacrificatur. ¶ Sed cũ ad prolationẽ iſtorum verborum. Hoc eſt corpus meum panis mutetur in carnem. de ꝯſe. di. ij. panis. ⁊ ad prolationem illorum. Hic eſt ſanguis meus: vinũ mutetur in ſanguinẽ: videtur ꝙ panis ſine vino vel vinum ſine pane valeat conſecrari vt ꝑmiſſũ eſt: et ita ſi poſt prolationem iſtorum ⁊ ante prolationẽ illorũ impedimentũ accidat ſacerdoti: quominus ꝓcedere valeat: videtur ꝙ panis ſit mutatus in carnem: vino in ſanguinẽ non mutato. Nũ quid ergo hoc caſu alius ſacerdos totum repetet a principio ⁊ ſic ſuper panem iterabitur conſecratio: an vero ab eodem loco tantũ incipiet in quo ſacerdos ille dimiſit: ⁊ ſic diuiditur myſteriũ vnitatis. extra de electio. qđ ſicut. Super hoc ita legitur in concilio toletano. v. q. j. nihil. Cenſuimus conuenire vt cum a ſacerdotibus miſſarũ tempore ſacra myſteria conſecrantur: ſi egritudinis accidit cuiuſlibet incurſus: quo ceptũ nequeat cõſecrationis explere myſteriũ: ſit liberũ epõ vel pſbr

lic noui teſtamenti in ſanguine meo qui ꝓ vobis
effundetur. Verũtñ etiã ecce manus tradentis me
mecum eſt in menſa quotquot autem interfuerũt
euchariſtiam acceperunt Marco teſtãte qui ait.
Et biberunt ex eo oẽs. Iuxta ꝙ xp̃s ipſe precepe
rat teſte Matheo. Bibite ex hoc oẽs. Econtra
iudas non interfuiſſe probatur. Nã ſm Mattheũ
ſtatim dixit ieſus bibentibus calicem. non bibam
amplius de hoc genimine vitis vſq; in diem illum
cum illud bibam vobiſcum nouum in regno pa-
tris mei. Iudas ergo nõ aderat q: cum eo nõ erat
bibiturus in regno. In hoc caſu forte tenendũ eſt
illud qđ Io. inſinuat: q: cũ iudas accepiſſet bucel
lam exiuit ꝯtinuo: erat eñ nox: xp̃s aũt poſt alios
cibos tradidit euchariſtiã. Luca teſtante qui ait.
Similiter ꝛ calicem poſtq̃ cenauit. Patet ergo ꝙ
iudas prius exiuit q̃ xp̃s traderet euchariſtiam:
ꝙ ergo Lucas poſt calicẽ cõmemorat traditorem
per recapitulationem intelligi dictum poteſt: quia
ſepe in ſacra ſcriptura qđ prius factũ fuerat poſte
rius enarraẽ. ſicut mattheus biduo ante paſcha
cõmemorat alabaſtrũ vnguẽti: qđ ſm Io. ante ſex
dies paſche mulier in domo ſymonis leproſi effu-
dit. Sed conceſſo ꝙ iudas acceperit euchariſtiam
qđ pleriq; concedũt quare medicus ſalutaris me
dicinam dedit egroto quam ei mortiferã eſſe ſcie-
bat? qm̃ qui manducat indigne iudicium ſibi mã
ducat ꝛc. Reſpondeo forte vt ſuo doceret exẽplo
ꝙ ſacerdos nõ debet illi cõionem negare cuiꝰ cri-
men ꝛ ſi ſit ſibi notum: non tamen eſt eccleſie ma-
nifeſtum: ne forte non ſit correptor ſed proditor.
Unde legitur in cano. de conſe. di. ij. nõ ꝓhibeat.
Non prohibeat diſpẽſator. i. ſacerdos pingues ter
re. i. peccatores: mẽſam dñi. i. corpus ꝛ ſanguinem
xp̃i manducare: ſed moneat exactorẽ timere. Sed
cũ minus malũ ſit reddi ſuſpectum de crimine q̃
cõmittere crimẽ: ꝛ de duobus malis cũ alterũ vr-
get: minus tamen ſit eligendum. xiij. di. duo. et. c.
nerui. videtur ꝙ diſcretus ſacerdos negare debet
euchariſtiam crimino ſo: quatenus minus malum
incurrat vt maius euitet. i. vt reddaẽ ſuſpectus ne
manducet indigne. Sane cũ nemo debeat vnum
mortale cõmittere ne proximus aliud mortale com
mittat eligendũ eſt potius ſacerdoti nõ ꝓderẽ pec
catorẽ q̃ vt ille non peccet: ſed ille potius dꝫ elige
re vt abſtinẽdo reddaẽ ſuſpectꝰ q̃ ꝙ cõicando mã
ducet indigne. xiij. diſt. c. j. Sed queriẽ an xp̃s ad
bonũ an ad malũ euchariſtiã iude tradiderit? Et
quidẽ non videtur ad bonũ dediſſe: ne ſua ſit intẽ
tione fraudatus qui teſte propheta fecit vniuerſa
que voluit: iudas eñ nõ ad bonũ: ſed ad malũ ac
cepit: ſed nec ad malum dediſſe videtur: q: xp̃us
nõ eſt actor maloꝝ ſed vltor. Reſpondeẽ ꝙ ſi hec
prepoſitio ad: cum di dedit ad malũ intentionem
denotet vel effectũ falſa eſt propoſitio ſi aũt cõſe-
cutionẽ innuat vel effectum, vera eſt. Sane quia
chriſtus bucellam intinctam iude porrexit: conſti-
tutum eſt ab eccleſia ne euchariſtia detur intincta
de conſe. diſtic. ij. cum omne. Nec debet intelligi ꝙ
ſub bucella panis intincta xp̃s euchariſtiam dede
rat traditori: ſed per bucellam intinctã atq; porre-
ctam ſuum deniq; traditorem expreſſit. Sequitur.
Accipite et mãducate. Quis vnq̃ crederet ꝙ pa
nis in carnem ꝛ vinum in ſanguinem conuerti po-
tuiſſet: niſi ipſe ſaluator hoc diceret. Qui panem
et vinum ꝛ oĩa ex inuiſibilibꝰ creauit. voluit ergo
per nos panem ꝛ vinum ſibi offerri: ꝛ ob ipſo diui
nitus conſecrari: vt fidelis populus credat verum
eſſe myſterium qđ ipſe tradidit diſcipulis ſuis di-
cens. Accipite et manducate: ſimiliter ꝛ de calice
dixit. Sane non intelligendum ꝙ ſi ſumptũ cor-
pus de manu dñi ſibi diſcipuli miniſtrarẽt: ſꝫ qui
cõſecrauit idem ꝛ miniſtrauit: ac ſi diceret. Cõedi
te hanc vtrãq; huius ſacramenti comeſtionem in
ſinuans. Dupliciter enim corpus xp̃i comeditur:
quia dupliciter intelligitur. ſ. verum qđ de virgi-
ne traxit: ꝛ ĩ cruce pependit: ꝛ myſticum qđ eſt ec-
cleſia xp̃i: ſpiritu vegetata: de vero corpore domi-
nus ait. Hoc eſt corpus meũ qđ pro vobis trade-
tur. De myſtico dicit apl's. Unus panis ꝛ vnũ cor
pus multi ſumus. Verũ corpus xp̃i comeditur ſa-
cramentaliter. i. ſub ſpecie. Myſticũ aũt comedi-
tur ſpiritualiter. i. ſub ſpecie panis in fide cordis.
De cõeſtione ſacramentali dicit dñs. Accipite et
comedite. Hoc eſt corpus meum qđ ꝓ vobis tra-
detur: hoc facite in meam commemorationẽ. Hoc
modo tam boni q̃ mali xp̃i corpus mãducãt: ſed
boni ad ſalutem: mali vero ad iudicium. Niſi eñ
et mali xp̃i corpus comederent: non dixiſſet apl's
ad Coꝝ. xj. Qui manducat indigne iudicium ſibi
manducat non dijudicans corpus dñi. Ille autẽ
indigne ſumit qui ſacramentaliter ꝛ non ſpiritua-
liter ſumit. Nã ꝛ iudas cum alijs traditur eucha-
riſtiam accepiſſe: vt iam dictum eſt. De ſpirituali
comeſtione dñs ait. Niſi manducaueritis carnem
filij hominis ꝛ biberitis eius ſanguinem non ha-
bebitis vitam in vobis: hoc modo corpus chriſti
comedunt ſoli boni: vnde qui manducat meã car-
nem ꝛ bibit meũ ſanguinẽ in me manet ꝛ ego ĩ eo.
Nam qui manet in charitate in deo manet ꝛ deus
in eo: vt quid paras dentẽ ꝛ ventrem: crede ꝛ mã-
ducaſti: de conſe. diſt. ij. vt quid. qui credit in xp̃m
comedit ipſum: qm̃ incorporatur xp̃o per fidem. i.
membrum eius efficietur: vel vnitate corporis eiꝰ
firmius ſolidatur. Alibi eñ qđ manducatur incor
poratur: ꝛ q̇ mãducat incorporat hoc aũt qđ man
ducatur incorporat: ꝛ q̇ manducat incorporatur.
Utrũq; modũ edẽdi xp̃s inſinuat vbi dicit. Spũs
eſt q̇ viuificat: caro nõ ꝓdeſt q̇cq̃: q: caro xp̃i niſi
ſpũaliter comedaẽ nõ ad ſalutẽ: ſꝫ ad iudiciũ mã
ducaẽ. Sed q̇d ſit de corpore xp̃i poſtq̃ ſumptum
fuit ꝛ comeſtũ? Reſponderi põt ꝙ ſi preſentia queritur
corporalis in celo queratur: vbi xp̃s eſt in dextra
dei ſedens. de conſe. di. ij. tribus. Ad tẽpus tamẽ
preſentiam adhibuit corporalem: vt ad ſpũalẽ pre
ſentiam inuitaret. Unũ cũ ſacramentũ teneẽ: guſta
tur ꝛ comediẽ xp̃s corporaliter adeſt in viſu et in
ſapore: ꝛ q̃diu corporalis ſenſus afficitur: corpo-
ralis preſentia nõ auferẽ. Poſtq̃ xo in percipien-
do ſenſus deficit corporalis: deinceps nõ eſt que-
renda preſentia corporalis: ſꝫ ſpũalis eſt retinẽda:
quia diſpẽſatiõe cõpleta xp̃s de q̃re trãſit ad cor.

In ſacra ſcriptura ſepe quod prius factũ fuerat poſterius enarraẽ.

Dupliciter corpus xp̃i cõedit.

Melius eſt enī vt pcedat in mentē ꝙ deſcendat in vētrem: cibus eſt nō carnis: ſed anime: venit vt comedatur nō vt cōſumatur: vt guſtetur nō vt incorporetur: ore comedit̄: ſed ſtomacho nō digerit̄: reficit animū: ſed nō effluit in ſeceſſum. Illud vero qđ dñs ait. Omne qđ os intrauit in ventrē vadit: ꝛ in ſeceſſum emittit̄: nō de ſpūali: ſed de carnali cibo dictū eſt. Qđ ſi forte ſeceſſus aut vomitus poſt ſolā eucharistie perceptionē euenerit ex accidentibus humorib' generatur cū interdū humores abſqꝫ cuiuſlibet cibi materia vel effluant in ſeceſſum: vel emittantur ad vomitum ita ꝙ ꝙtum ad nos ſeruat per omnia corruptibilis cibi ſimilitudinē: ſed quātū ad ſe nō admittit inuiolabilis corporis veritatē: ſpecies quippe corroditur ꝛ maculatur: ſed veritas nūꝙ corrūpit̄ aut inquinat̄: ſed qñ tale quid videris: noli timere ſibi: ſed eſto illicitus tibi: ne tu forte ledaris ſi male credideris.

Intellect' illius qđ dñs ait. Dē qđ os ꝛc

¶ Sequit̄. Hoc eſt corpus meū. Cū ad prolationē iſtorū verborū. Hoc eſt corpus meū panis mutetur in corpus: ꝛ ad prolationem illorū verborū. Hic eſt ſanguis meus: vinum mutetur in ſanguinem. de conſe. diſtin. ij. panis eſt: ꝛ prius proferantur iſta verba ꝙ illa: videtur ꝙ panis prius mutetur in corpus ꝙ vinum in ſanguinem. Et ita videtur per cōſequēs ꝙ corpus ſine ſanguine eſt: vel ſanguis ſine corpore. Propterea dicitur a quibuſdā ꝙ cū totū eſt dictū: totū eſt factū nolentes vel non volētes ipſius cōuerſionis determinare momentū. Alij vero dicunt ꝙ licet ad prolationē precedentium verborum panis antea mutetur in corpus: ꝛ ad prolationē ſequentiū vinū poſtea mutetur in ſanguinē: nūꝙ tñ corpus eſt ſine ſanguine: vel ſanguis ſine corpore. de cōſe. diſt. ij. cōperim'. ſicut neutruꝫ eſt ſine anima: ſed ſub forma panis ſanguis exiſtit in corpore per mutationē panis in corpus: ꝛ ecōuerſo nō ꝙ panis. i. corp' in ſanguinem vel vinum mutetur in corpus: ſed neutrum poteſt exiſtere ſine reliquo: de hoc iā dicetur. Sꝫ queritur quid demōſtrauit chriſtus quādo dixit. Hoc eſt corpus meū per hoc pronomen hoc: non enī videtur ꝙ panē: qꝛ panis nō erat corpus xpi: nec etiam corpus: qꝛ nondū illa verba protulerat ad quorū prolationē panem mutauit in corpus. Super hoc dicunt quidā ꝙ per hoc pronomē nihil demonſtratur: ſed illud materialiter ponitur: ſed ſm hoc quod per dictionē nihil ſignificantē fit trāſſubſtātiatio. Preterea dñs vtebat̄ illa voce ſignificatiue: ꝛ nos vtimur materialiter: ergo nō facimus qđ ipſe fecit. Alij dicunt ꝙ ea vis data eſt ipſis verbis ꝙ ad ipſorū prolationem fit tranſubſtantiatio. Item ideo ſacerdos ea non profert ſignificatiue: qꝛ non poſſet ſic ea proferre. Mentiretur enim ſi diceret Hoc eſt corpus meum. Verū a premiſſe queſtionis laqueo facile ſe abſoluit: qui dicit ꝙ xps tunc confert qñ bñdicit. De quo dictū eſt ſup v̄bo Bñdicit. Nā ſi opponatur de ſacerdote qui tūc conſecrat cū illa verba pronunciat. Reſpondetur ꝙ ſacerdos nil demonſtrat cū illis verbis nō vtatur enūciatiue ſed recitatiue: quemadmodū ꝛ cum ait. Ego ſum vitis vera: ego ſum lux mūdi: ꝛ innumera talia.

¶ Rurſus queritur quid demonſtrauit cum dixit. Manducate ex hoc oēs licet in nullo quatuor euangeliſtarū hoc legatur de corpore: ſed tantum de ſanguine inuenit̄ dictū. Bibite ex hoc oēs. Cum enī iam panē fregiſſet ſi demonſtrauit aliquid fragmentorū illud non debebant omnes comedere: ſꝫ ſingulis debebat ſingula diſtribuere. de conſe. di. ij. ſinguli. ꝛ. c. ſequē. ſi demonſtrauit corpus nō poterāt ex illo ſed illō cōedere: qꝛ corpus xpi nō manducat̄ per partes: ſed integrū. Sane frequēter in ſacra ſcriptura videtur agi de vno: ſed agit̄ de diuerſis vt eſt illud. Benedixit: fregit: ꝛ dedit. bñdixit panē: fregit formam: ꝛ dedit corpus. Eodē mō cū dixit. Mãducate ex hoc oēs pnomē oſtendit integrū corpus: et prepoſitio innuit formam diuiſam: vt iſte ſit ſenſus. Comedite corpus integrū ſub forma diuiſa. Nam ſola forma per partes diuiditur: ꝛ totum corpus integrū manducat̄. Simili mō poteſt intelligi ꝙ ſubiunxit. Hoc eſt corpus meū. i. illud qđ prebeo ſub forma.

Quid demonſtrauit xps cū dixit mãducate ex hoc omnes.

¶ Queritur etiā ſi additio vel ſubſtractio vel tranſpoſitio vel interpoſitio vel mutatio fiat in illa forma v̄boꝝ quā xps expreſſit: vtrū effectū cōſecrationis impediat: vt ſi dicatur addēdo. Hoc eſt corpus meū qđ aſſumpſi de virgie vel ſubtrahendo. Hoc eſt corpus non dicendo meū: aut trāſponēdo vt dicēdo corpus meum hoc eſt: vel interponēdo: vt hoc eſt vtiqꝫ corpus meū: ſiue mutando: vt hoc eſt corpus ieſu. Sane grauiter peccat qui quodlibet horū quomodolibet attētauerit: preſertim ſi formā intendat mutare vel hereſim introducere. de cōſe. di. iiij. retulerūt. qꝛ forma verboꝝ quā xps expreſſit p oīa debet illibata ſeruari: ꝙuis ſm philoſophū noīa ꝛ verba trāſpoſita idē ſignificēt. extra de reſcrip. neqꝫ vtiqꝫ p inutile vitietur ꝛ nō verbū ex verbo: ſed ſenſum ex ſenſu transferendum. extra de verbo. ſignifi. preterea.

¶ Quid ſi inter plationē forme panis ꝛ vini interponatur ſpaciū ꝛ quidē nihilomin' fit trāſſubſtātiatio: de hoc tñ dubium nō eſt ſm illos qui duas aſſerunt eſſe formas: vt iam dicetur: de hoc nota. de cōſe. di. iii.. ſi nō ſacrificatur.

¶ Sed cū ad prolationē iſtorum verborum. Hoc eſt corpus meum panis mutetur in carnem. de ꝯſe. di. ij. panis. ꝛ ad prolationem illorum. Hic eſt ſanguis meus: vinū mutetur in ſanguinē: videtur ꝙ panis ſine vino vel vinum ſine pane valeat conſecrari vt pmiſſuꝫ eſt: et ita ſi poſt prolationem iſtorum ꝛ ante prolationē illorū impedimentū accidat ſacerdoti: quominus pcedere valeat: videtur ꝙ panis ſit mutatus in carnem: vino in ſanguinē non mutato. Nūquid ergo hoc caſu alius ſacerdos totum repetet a principio ꝛ ſic ſuper panem iterabitur conſecratio: an vero ab eodem loco tantuꝫ incipiet in quo ſacerdos ille dimiſit: ꝛ ſic diuiditur myſteriū vnitatis. extra de electio. qđ ſicut. Super hoc ita legitur in concilio toletano. v. q. j. nihil. Cenſuimus conuenire vt cum a ſacerdotibus miſſarū tempore ſacra myſteria conſecrantur: ſi egritudinis accidit cuiuſlibet interuētus: quo ceptū nequeat cōſecrationis explere myſteriū: ſit liberū epo vel pſby

ſiu a eſt eleuatio: tū propter cauſas premiſſas: tum
quia ibi tpe̅s ⁊ locus agēdi opus ſe offerunt fides
ſine operibus ſm Iaco. mortua eſt. propter eaſdē
quoqꝫ cauſas calicis eleuatio: licet ſanguis videri
nō poſſit ſuperflua nō eſt. Utrū aūt calix coopert⁹
debeat eleuari dicetur in ſequēti particula ſuper
verbo Qui pro vobis. ⁊ tam corpus ꝙ͞ calix cum
vtraqꝫ manu eleuantur: ꝓpter maiorem reueren-
tiam et ſecuritatē. Et exinde ſtringit pollices ⁊ in
dices: prout dicetur ſuper verbo. Unde ⁊ memo-
res. ¶ In eleuatione autē vtriuſqꝫ ſquilla pulſat̄.
nā in vete. teſt. leuite tpe ſacrificij tubas clāgebāt
argēteas vl earum ſonitu ppl's premonitus foret
ad orandū dn̄m preparatus. Et ꝓpter cauſam eā
dem ſquilla pulſat̄ dū corpus xp̄i ad infirmū por-
tatur. Mula eñ capellā dn̄i pape baiulās ſquillā
fert ob reuerentiā reliquiarum quas portat: tunc
etiam cerei accenduntur propter cauſam in ſecun
da parte ſub titu. de accolito ſcriptam.

¶ De ſeptima particula canonis. Rubrica.

Simili modo ⁊c. Septima pars lꝫ ſub
vtraqꝫ ſpecie ſumatur vtrumqꝫ. ſ. cor-
pus ⁊ ſanguis: vtraqꝫ tn̄ ſpecies con-
ſecratur et neutra ſuperfluit. de cōſe.
di. ij. comperimus vt oſtendat̄ ꝙ xp̄s
humanam naturā aſſumpſit. ſ. corpus ⁊ animam:
vt totum redimeret. Panis enim refertur ad car-
nem: et vinum ad animam: q͞ꝛ vinum ſanguinem
operatur in quo ſedes eſt anime. xxiij. q. ij. Moy-
ſes. Unde legitur in Leuit. Anima carnis in ſan-
guine eſt. Moyſes quoqꝫ teſtat̄ ꝙ caro pro corpo
re: ſanguis aūt effertur pro ala quocirca panis et
vinū in ſacrificio offerunt̄ qd̄ valet ad tuitionem
corporis ⁊ ale: ne ſi ſub ſpeci: panis ſanguis ſuma
tur cū corpore ⁊ ſic ſub altera tn̄ ſpecie ſumat̄ ad
alterius tn̄ putetur peruenire ſalutē ⁊ q͞uis ſub
ſpecie panis ſanguis ſumat̄ cū corpore: ⁊ ſub ſpe-
cie vini ſumatur corpus cum ſanguine. ſm Inno.
iij. nec ſanguis ſub ſpecie panis: nec corpus ſub
ſpecie vini bibitur aut comeditur: q͞ꝛ ſicut nec ſan-
guis comedit̄ nec corpus bibitur: ita neutrum ſub
ſpecie panis bibitur aut ſub ſpecie vini comedit̄.
Et ſi conceſſibile videat̄ ꝙ corpus bibēdo ⁊ ſan-
guis comedēdo ſumatur. Eſt ergo ſm eū modus
ſumendi carnē ⁊ ſanguinē quo neutrū manduca-
tur aut bibitur: ⁊ ideo recte ſtatuitur ī canone. de
cōſe. di. ij. cōperimus. ꝙ corpus xp̄i ſacerdos ſine
eius ſanguine nō ſumat: vñ ī quibuſdā locis poſt
ſumptionē corporis ⁊ ſanguinis xp̄i aliq̄d de ipſo
ſanguine reſeruatur in calice ⁊ ſuperinfunditur vi-
nū purū vt ipſi cōicantes inde ſumant: non enim
eſſet decens tn̄ ſanguinē ꝯficere: nec calix capax
inueniretur. Utrum autē per cōtactū ſanguinis
vinum appoſitum efficiatur ſacramentū. dicetur
ſuper verbo Hic eſt calix. Sequitur. Poſtea ꝙ͞ ce-
natum eſt ⁊c. xiiij. luna primi menſis ad veſperam
chriſtus ſm legem typicum paſcha cū ap'lis cele-
brauit: de quo cum dixiſſet. Deſiderio deſideraui
hoc paſcha manducare vobiſcū anteꝙ͞ patiar: cū
hoc diceret ſtatim oſtēdit: vt ſcꝫ veteri paſche finē
imponēs noui paſche ſubſtituerat ſacramentum.

Vinum
ſangui-
nē opat̄
ī qua eſt
ſedes
anime.

Accipiēs enim panem benedixit ac fregit deditqꝫ
diſcipulis ſuis dicēs. Accipite ⁊ comedite hoc eſt
corpus meum quod pro vobis tradetur. Simili-
ter ⁊ calicem poſtꝙ͞ cenauit dicens. Bibite ex hoc
oēs. Hic eſt ſanguis noui teſtamēti qui pro vo. et
pro mul. ef. in remi. pec. hoc facite in meam cōme-
morationem. Hac igitur inſtitutione formati cele-
bramus iugiter per myſterium qd̄ ſemel offereba-
tur in precium: nam vbi veritas venit figura ceſ-
ſauit: chriſtus eñ poſt cenam corpus ⁊ ſanguinē
ſuum dedit ap'lis: vt hoc ſacramentum velut vlti
mum teſtatoris mandatū altius memorie cōmen
daretur. de conſe. di. ij liquido. vnde nouiſſimum
condēs heredibus teſtamentū dixit. Uos eſtis q̄
permanſiſtis mecū in tentationibus meis: ⁊ ego
diſpono vobis regnū ſicut pater me⁹ mihi diſpo-
ſuit: vt edatis et bibatis ſuper menſam meam in
regno meo: ⁊ licet apoſtoli euchariſtiā non ieiuni
acceperūt nō ideo calūniandū eſt ꝙ pranſi debeāt
hoc ſacramentū recipere ſicut faciebant illi quos
ap'ls arguit dicens. Conuenientibus vobis ī vnū
iam non eſt dominicā cenā māducare: vnuſquiſqꝫ
eñ preſumit cenā ſuā ad māducādū: ⁊ alius q̄dē
eſurit: alius ebrius eſt. Item ex hoc verbo poſtꝙ͞
cenatuꝫ eſt videtur ꝙ ſacerdos cōicare dꝫ priuſꝙ͞
tranſeat ad calicis conſecrationē. Sed de hoc dice
tur ſub ti. de cōicatione ſacerdotis. Sequit̄. Acci-
piens ⁊ hunc preclarū calicē ⁊c. ponit̄ ꝯtinens pro
contēto. Nā ⁊ vnus ⁊ idē ⁊ tunc ⁊ nunc ⁊ hic ⁊ ali
bi ſacrificat̄ ab oībus totus eſt in celo: totus in al
tari ſimul ⁊ ſedet ad dexteram patris ⁊ manet ſub
ſpecie ſacramenti: ſicut tactum eſt in. vj. particula
ſuper verbo eleuatis oculis. ¶ Qd̄ aūt vinum in
calice cōſecrauerit patet ex eo qd̄ ipſe ſubiungit.
Non bibam ammodo de hoc genimine vitis ⁊c.
Et ſūt iſte conſecrationes cum ſigno crucis: vt di
ctum eſt in. vj. particula ſuper verbo Benedixit.
qꝛ virtute crucis et verboꝝ fit tranſſubſtantiatio
naturarum. Hec autem ſunt verba. Hic eſt calix
mei ſanguinis. i. continēs ſanguinē meū vel ſan-
guis ſignificans paſſionē. ¶ Et nota ꝙ paſſio dꝛ
calix vel a calida potione vel qꝛ menſurate ſumit̄.
Fidelis eñ deus q̄ nō ſinit affligi pluſꝙ͞ portare
poſſumus. De calice dictū eſt in parte prima ſub
titu. de picturis. Hic aūt parū eleuato calice ſacer
dos illum deponens nō deſerit eū ad notandū ꝙ
quilibet ap'loꝝ ſic calicem accepit qd̄ vnicuiqꝫ do
minus miniſtrauit. ¶ Sequitur noui ⁊ eterni te-
ſtamenti ⁊c. Subaudi cōfirmatio noui dicit: quia
nos innouat: per fidem xp̄i eterni dicit: qꝛ lex noua
nō eſt tranſitoria ſicut antiqua. extra de cele. miſ.
cū marthe. Uetus eſt teſtamentū qd̄ hircoꝝ ⁊ vi-
tuloꝝ fuit ſanguine dedicatū ꝓmittebat homini
temporalia ⁊ trāſitoria. nouū vero qd̄ xp̄i ſangui-
ne fuit conſecratum promittit eterna: ⁊ ideo teſta-
mentum. ſ. illud fuit vetus ⁊ tranſitorium. hoc au
tem nouum eſt ⁊ eternum. De nouo habetur Lu-
ce. xxij. diſpono vobis regnum ⁊c. vt ſup. vel inde
probatur eternum. i. perpetuū: vnde aſſeritur. no-
uum. i. vltimum. Nouiſſimū enim hominis teſta-
mentū immobile perſeuerat: quia teſtatoris mor-

Figura
ceſſauit
vbi veri
tas ve-
nit.

Teſtamētū nō ſolū ē ſcriptura: ſed ⁊ pmiſſio

te firmatur. Iuxta illud apli. Teſtamentū in mor
tuis confirmatū eſt: alioquin nō valet dū viuit q̄
teſtatus eſt. ¶ Porro teſtamentum non ſolum ē
ſcriptura ſed ⁊ pmiſſio: vt dicetur in prohemio. vj.
partis ⁊ ſm hunc modū dr. Hic eſt ſanguis noui
et eterni teſtamēti. i. confirmatio noue ⁊ eterne p-
miſſionis ſicut dñs ipſe pmittit. Qui manducat
corpus meū ⁊ bibit meū ſanguinē hʒ vitā eternā.
vnde nec primū teſtm̄ vt inquit apls ſine ſangui-
ne dedicatū eſt. Lecto eñ vniuerſo legis mādato:
moyſes accipiēs ſanguinē hyrcoꝝ aut vitulorum
ipſum librum ⁊ omnem populum aſperſit dicens.
Hic eſt ſanguis teſtamenti qd mandauit ad vos
deus. Ecce q̄ꝫ pro pue moyſes verba precepit qui-
bus xp̄s vſus eſt in cena. ¶ Queritur vtrū aqua
cū vino ꝯuertatur in ſanguinē: de quo etiam iam
infra dicetur. Si enim conuertitur: ergo aqua eſt
ſacramentū ſanguinis: immo videtur ꝙ ppli. Nā
aque multe populi multi Et ob hoc aqua miſcet̄
vino vt xp̄o populus adunetur. Nā ⁊ de latere xp̄i
ſanguis exiuit ⁊ aqua prout tactum eſt ſub tit. de
oblatione. Si vero non conuertitur: queritur vbi
poſt conſecrationē exiſtat ⁊ quomō ſeparatur a vi
no cui fuerat in vnū commixta? Si autē poſt con
ſecrationē aqua pura permanſerit ſcdm hoc non
bibit ſolum ſanguinem ſacerdos in hoc ſacramen
to: ⁊ ſic poſt vnam ſumptionem iterum eodem die
cōicare non debet ac ſi prius aquam bibiſſet: nam
idcirco ſacerdos poſtq̄ꝫ perfudit eodē die iterū nō
ſacrificat quia vinum purificationis ſumit. An for
te dicetur ꝙ ſicut vinū mutatur in ſacramentum
redēptionis ſic ⁊ aqua trāſit in ſacrm̄ ablutionis
que de latere xp̄i pariter effluxerūt quis hoc au-
deat diffinire? Nam ⁊ illud inquiritur vtrū xp̄s re
ſurgēs a mortuis ſanguinem illum reſumpſit quē
in cruce effudit? Si eñ capillus de capite noſtro
non peribit q̄ꝫto magis ſanguis ille non perijt qui
fuit de veritate nature: ⁊ tñ ille in plerijq̄ꝫ eccleſijs
dr conſeruari. Quidā etiā de circūciſione preputij
vel de preciſione vmbilici dicetur an in xp̄i reſur-
rectione redijt ad veritatem humane nature ⁊ ad
locum glorificatum. Sed melius eſt totū deo cō-
mittere q̄ꝫ aliud temere diffinire. Creditur tamen
preputium in lateraneſi. baſilica conſeruari: licet a
quibuſdam dicatur ꝙ illud fuit in hieruſalē dela-
tum ab angelo Charolo magno q̄ tranſtulit illud
et poſuit Aquiſgrani honorifice in eccleſia beate
marie: ſed poſt a Charolo caluo poſitum eſt in ec
cleſia. ſ. ſaluatoris apud croſium: ſed ſi hoc verum
eſt mirādum eſt. Cum eñ caro illa de veritate hu
mane nature fuerit: creditur ꝙ xp̄o reſurgente ad
locum ſuū glorificatum redijt. Aliqui tñ dixerunt
ꝙ hoc verum eſſe poſſet iuxta opinionē eoꝝ qui
dicunt id ſolum eſſe de veritate nature humane ⁊
reſurgere qd ab adam traductum eſt. Illud autē
omnino nephas eſt opinari qd quidā dixere pre-
ſumpſerunt videlicet aquam in flegma conuerti.
Nam ⁊ de latere xp̄i non aquam: ſed aquaticū hu
morem. i. flegma mentiūtur exiſſe. extra de ce. miſ.
in quadā Duo nāq̄ꝫ pcipue eccleſie ſacra de xp̄i
latere fluxerūt vcʒ ſacramentum redemptionis in
ſanguine ⁊ ſacrm̄ regenerationis in aqua. Nō eñ
baptiʒamur in flegmate ſed in aqua. Iuxta illud
euangelij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpi-
ritu ſancto non introibit in regnum celorum. Qui
buſdam tñ non videtur abſurdū ꝙ aqua cū vino
tranſeat in ſanguinem ea vcʒ rōne ꝙ aqua per ad
mixtionem trāſit in vinū: ⁊ vinum per ꝯſecratio-
nē tranſit in ſanguinē vt in. c. cū marthe. et not. de
cōſe. di. ij. c. j. ⁊ c. non opʒ. Aqua nāq̄ꝫ trāſit in vi-
nū cū multo vino modicū infundit aque alioquin
tota vini ſubſtantia propter guttā aque mutaret̄
vt quoddam fiat ex illis cōfuſum qd nec ſit aqua
nec vinum: ⁊ tota fontis vel fluminis aqua pp̄ter
modicā vini ſtillam in confuſionis ſpeciem muta-
retur: nec panis ille poſſet in euchariſtiam cōſecra
ri qui factus eſt de frumento cui forte cōmixtū fue
rit vnum granū ordei vel auene. Sic ergo ſi plus
apponatur aque q̄ꝫ vini irritū tacrm̄ opʒ quidē vt
tm̄ vini ponatur ibi ꝙ aqua cōmixtū ſaporē vini
retineat. extra de ce. miſ. c. pe. de hoc dicetur in. vj.
parte ſub quinta feria cene dñi ad finē. Si autē
poſt calicis cōſecrationē aliud vinū mittatur in ca
lice illud quidē nō trāſit in ſanguinē nec ſanguini
cōmiſcetur: ſed accidentibꝰ prioris vini cōmixtū
corpori qd ſub eis latet vndiq̄ꝫ circūfunditur non
madidans circūfuſū. extra de ce. miſ. cū marthe.
Ipſa tñ accidentia vinum appoſitum vident̄ effi-
cere qd inde ꝯficit̄. qr ſi aqua pura fuerit appoſita
vini ſaporē aſſumit. Quidā aūt voluerūt aſtruere
ꝙ ſicut aqua pura per aque benedicte cōtractum
efficitur benedicta ſic ⁊ vinum per ſacramēti con
tactū efficitur cōſecratū ⁊ trāſit in ſanguinē quo
rū aſſertioni minime rō ſuffragat̄. extra de cōſe. ec.
vel al. qd in dubijs de quo etiā dicet̄ ſub quinta fe
ria cene dñi. Sed nūquid irritū eſt quod geritur
ſi forte aqua pretermittat̄: ⁊ videt̄ ꝙ ſic ex hiis q̄ ſub
ti. de oblatione tacta ſunt. Cautū quoq̄ꝫ eſt in ca-
none Cypriani: de cōſe di. ij. ſicut in ſanctificādo.
ꝙ nō pōt calix dñi eſſe aqua ſola neq̄ꝫ vinū ſolum
niſi vtrūq̄ꝫ miſceat̄. Et ſicut calix dñi nō eſt aqua
ſola neq̄ꝫ vinū ſolū. ſic nec corpus dñi pōt eſſe fa-
rina ſola niſi vtrūq̄ꝫ fuerit adunatū ⁊ panis vniꝰ
cōpage ſolidatum. ⁊ hoc quidā cōſtāter affirmāt
aſſerētes ꝙ ſicut aqua ſine vino cōſecrari nō pōt:
ſic nec vinū ſine aqua trāſubſtātiari valeat qr de
latere xp̄i ſimul vtrūq̄ꝫ manauit. Alij vō cōcedūt
ꝙ ſi quiſq̄ꝫ nō intēdēs hereſim introducere obli-
uione vel ignorātia pretermiſerit aquā nō fit irri-
tū ſacrm̄. Illā tñ per obliuionē pretermittens ve-
nialiter peccat: per negligentiā mortaliter ⁊ grauı
ter eſt puniēdus ⁊ ſemꝑ pōt apponi an̄ trāſubſtā
tiationē ⁊ ꝙ predicitur vinū ſolū non poſſe offerri
intelligūt niſi fiat ſimpliciter vel ignorāter vel nō
poteſt. i nō dʒ. Nā ⁊ grecoꝝ eccleſia dr non appo
nere aquā in ſacramēto. ait eñ Cyprianus de con
ſecratio. di. ij. Scriptura. Si quis de anteceſſoribꝰ
vel ignorāter vel ſimpliciter non obſeruauerit qd
nos dñs facere exemplo ⁊ magiſterio docuit pōt
ſimplicitati eius de indulgētia dñi venia ꝯcedi:
nobis vero non pōt ignoſci qui nūc a dño inſtru-
cti ſumus vt calicē dñi cū vino mixto. i. vinum cū ſacrm̄

Si quiſq̄ꝫ nō intē-
dēs he-
reſim in-
troduce-
re obli-
uiōe vel
ignoran-
tia pter-
miſerit
aquā nō
fit ſcdm
aliquos
irritum

aqua in calice mixtum ſm qd dñs obtulit offera-
mus. Ex quibus verbis aperte colligitur q̃ vinū
aque mixtū xp̄s in cena diſcipulis tradidit. Si ꝓo
vinum pretermittatur: de hoc dictū eſt in. vj. parti-
cula ſuper verbo hoc eſt corpus. Porro licz diligen
ti ſtudio vinum optimū pro ſacrificio ſit querēdū
vitium tamen vini non maculat munditiam ſacra
menti quocirca ſiue nouum vinum quod muſtū
appellat: ſiue etiam acidū qd appellatur acetum
offertur: ſacrm̄ cōficitur ⁊ diuinitus ꝯſecratur: vi-
Conſici tandū eſt tñ ne tale vinū mixtū vel coctum vel ro-
ex aceto ſatū vel ſpeciatum in calice ponatur. Sunt tñ qui
vel agre dicūt acetum nō eſſe vinum cū ꝓpriā mutauerit
ſta an naturam: nam vinū eſt calidum: illud frigidum: et
poſſit. ideo ex hoc confici non poſſe ſicut nec ex agreſta
qd concedi poteſt in aceto ex alio q̄z ex vino facto.
Nam ſi ex vino factum fuerit ſecus: cum eadē pro
prie ſit vſia. i. ſubſtantia. ff. de contrahen. emp. in
venditionibus. de conſecra. diſt. ij. ego. C. de ſum.
trini. inter claras. §. omnes vero. Julius quoq; pa
pa. de conſe. di. ij. cū omne ⁊c. precedēti. dixit q̃ cū
lacte confici non poteſt. Botrus autem vue in ne
ceſſitate comprimi ⁊ inde confici poteſt: ſz de ipſo.
Botro nō cōpreſſo nō pōt cōficari. non poteſt etiā
confici cum aqua cum qua panis in muſto intin-
ctum lauatur. Illud autem notandum eſt q̃ ſi vi-
num in calice cōgelatum fuerit debet tādiu exha-
lare ſacerdos donec glacies ſoluatur q̃ ſi ſic ſolui
nequiuerit adhibeat ignem. Si autem muſca vel
aranea vel aliquid tale ceciderit in calicem proijci
debet vinum illud in piſcinam ⁊ aliud vinum et
aqua apponi. Si vero poſt tranſſubſtantiationez
ibi ceciderit vel ſanguinē tetigerit ſanguis ſuma-
tur ⁊ illud prius in aliquo calice ſepe ⁊ vino ꝑfun
datur ⁊ q̄to diligentius ⁊ cautius fieri pōt ablua
tur ⁊ demū ſup piſcinā cremet̄ q̄r vix poſſet abſq;
horrore ⁊ vomitu ſumi. Ablutionē ꝓo ipſam ſa-
cerdos poſt conſecrationem vel miniſter ſumat.
Sed ⁊ ſi quis ſtatim xp̄i corpore ſumpto nauſeam
patitur: vomitus ſimiliter ſuper piſcinam cōbura
tur ⁊ puluis in piſcinam mittatur. Si tñ aliqua ho
ſtie particula videretur ibi vel ſi corpus xp̄i infir-
mo datum reijcitur illud reuerenter ſuſcipiat̄ ⁊ cō
tritū cū vino in calice ſumat̄ ſi integrū nequeat re
cipi ⁊ ſi horror ſit illud ſumere pro reliquijs cuſto-
diatur. nō eſt igitur danda euchariſtia egroto vo
mēti ſed credat ⁊ manducauit. de cōſecra. di. ij. vt
quid. Sed ⁊ ſi quis adeo egrot⁹ eſt vt maſticare
non poſſit: tūc tñ ſumat aquā a xp̄i corpore tactā
minimā tamē particulā ſumēs totū ſumit vt pre-
miſſum eſt. nō eſt etiā dāda ebrioſo īſano heretico
epilētico ⁊ ſīlib⁹: niſi īfirmitate ceſſāte. xxvj. q. vi.
is qui. leproſo tamen dari poteſt ⁊ muto ⁊ egroto
compoti ſue mētis poſt cōfeſſionē ⁊ abſolutionez
a peccatis. Qualis aūt penitentia imponenda ſit
ei qui ꝓpter ebrietatē vel voracitatē vel infirmita
tem euchariſtiā euomit in canone bede habetur.
de cōſe. diſ. ij. ſi q̄s per totū. Et nota q̃ is q̄ cōica-
uit ſi cōmode ⁊ abſq; violētia nature pōt dz abſti
nere a ſputo alioq̄n poſt horam conuenientē ſpue
re poteſt ſaltē in loco vbi ſputū nequeat pedibus
cōculcari. Siquidē homo ſpūalis omnia iudicat
⁊ ipſe a nemine iudicatur ⁊ omnia mūda ſunt mū
dis q̃ ſi ſuper lignū vel lapidē vel terrā euchari-
ſtia vel aliquid de ſanguine ceciderit: ſanguis lin
gua lambendus eſt ⁊ deinde radendus ⁊ extergen-
dus eſt ipſe locus ⁊ puluis in ſacrario ſiue cū reli
quijs reponendus. Si vero ſuper corporale ceci-
derit ſugatur ſicut diligentius fieri poterit ⁊ laue
tur ter in calice: ⁊ aqua lotionis poſt miſſaz ſuma
tur: deinde corporale recōdēdū eſt ⁊ loco reliquia
rū ſeruandū eſt. Si vero palla altaris intincta fue
rit eodem modo ipſa particula intincta inciſa eſt
pro reliquijs ſeruāda. ſi aūt ſuper caſulā vel albā
deguttet ſimiliter fiat ſi ſuper quodcūq; propha-
nū veſtimētū cōburēda eſt pars illa ⁊ cinis in lo-
co ſacro reponendus vt dicunt. Pius tñ papa ſta
tuit de ꝯſe. di. j. ſi per negligētiā: vt ſi aliq̄d de ſan
guine ſtillauerit in terra lingua lambatur. Si ve-
ro fuerit tabula locus corrodatur ne cōculcet̄ ⁊ ra
ſura igne cōſumat̄ ⁊ cinis intra altare condat̄. Et
ſi ſuper altare ſtillauerit ſorbeat miniſter ſtillā q̄z-
tū poterit. Si ſuper lintheū altaris miniſter lauet
lintheamina que ſtillā tetigerūt trib⁹ vicib⁹ calice
ſubterpoſito ⁊ aqua ablutionis ſumat̄ in calice ⁊
iuxta altare recōdatur. Ibidez etiā ſequit̄ qualis
pnia ſacerdoti cui hec cōtingerēt ſit priuſq; cele-
bret imponēda. Et nota q̃ ſi añ trāſſubſtātiatio-
nē effuſa fuerit pars mutent̄ palle ſub ſilētio ⁊ ce
lebrās ſuū officiū exequatur: ſi totum effuſum ſit
tūc premiſſa cōfeſſione miniſter denuo reincipiat
officium ab illo loco. Hanc igitur oblationez ⁊c.
Si vero poſt tranſſubſtantiationem pars effuſa
eſt tūc ſimiliter officiū exequatur. Si totum ita q̃
nihil hauſerit quod valde enorme eſt: tūc ponat
hoſtiā ſuper ꝓpiciatoriū ⁊ miniſter denuo ponat
vinū ⁊ aquā ⁊ reincipiat. Hanc igitur oblationē ⁊c.
confeſſione tñ premiſſa ⁊ hoſtia ſeruata ſumatur
poſtmodū a miniſtro in fine miſſe vel ſeruetur pro
infirmis. Rurſus conſiliū aurelianū. de conſe. diſ. Penitē
ij. ſtatuit q̃ qui non bene cuſtodierit ſacrificiū vt tia eius
mus vel aliud animal illud comederet. xl. dies pe q̄ nō bñ
niteat. Qui aūt perdiderit illud in eccleſia vel pars cuſto-
eius ceciderit ⁊ inuenta nō fuerit triginta dies pe dierit
niteat. In eodem etiā. c. ita ſequitur in burcardo ſacrifi-
lib. v. Unde ſcriptū eſt perfundens aliquid ſuper ciū.
altare de calice quando offertur ſex dies peniteat
aut ſi abundantius. vij. dies peniteat. Qui autē
perfundit calicē dū miſſe ſolēnitas celebratur. xl.
dies penitebit Si vero miſſa celebrata presbyter
neglexerit accipere ſacrificium ſimiliter. xl. dies pe
niteat. ¶ Et qui pollutus nocturno tēpore: acce-
perit ſacrificium. vij. dies peniteat. Qui negligen
tiā erga ſacrificiū fecerit vt a vermibus conſum-
ptū ad nihilū deuenerit tres quadrageſimas cū
pane ⁊ aqua peniteat. ¶ Si integrū inuentū fue
rit: ⁊ in eo vermis cōburatur ⁊ cinis ſuper altare
recondatur: ⁊ qui neglexerit quaternis dieb⁹ ſuaz
negligentiā ſoluat: ſi cū amiſſione ſaporis ſacrifi-
ciū dulcoratur. xx. dies ieiunio expleatur. Qui ꝓo
cōglutinatū miſerit. vij. dies peniteat ſi ſacrificiū
fuerit ſordida vetuſtate perditū igne cōburendū

eſt: ꝛ cinis iuxta altare ſepeliēdus: ſicut legitur in
burcardo. lib. v. c. omne. Itē etiā notandū ē ꝙ ſi a
naſo ſacerdotis celebrātis ſanguis exierit vel nau
ſea ſuperuenerit recipientur in aliquo vaſculo ne
ſctā contamineŧ ꝛ ter terſo naſo vel ore abluto re
incipiat ſub ſilentio vbi dimiſit. Si ꝟo infirmitas
ſuperuenerit inuitatur ſuper crepidinem ſiue orā
altaris vel ſedeat donec conualeſcat ꝛ ſic incipiat
vbi dimiſit ſed ſi nullo modo poteſt conſummare
miniſterium alius ſacerdos paratus incipiat vbi
ille dimiſit prout dictum eſt in certa particula ſup
verbo Hoc eſt corpus meū. ſed ſi incertum eſt vbi
ille dimiſit tūc qꝛ periculoſum eſſet verba ſacramē
ti iterari vel pretermittere poſita oblata illa ſuper
propiciatorium miniſtret denuo vt premiſſum eſt.

Ad qđ dr myſteriū fidei

Sequiŧ myſterium fidei ꝛc. ideo dr myſteriū quia
aliud videtur ꝛ aliud intelligitur hoc credere iu-
bemur: diſcutere nō audemus fides eñ nō eſt niſi
de occultis iuxta illud. Fides nō hꝫ meritū ꝛc. vt
ſupra Greg. de conſe. di. ij. qđ ſit ad fidē dicit ꝙ iō
dr myſteriū fidei qꝛ credere debemus ꝙ ibi ſalus
noſtra conſiſtit vel qꝛ ſine fide non fit hoc ſacr̄m.
ſine ea illud intelligi plene nō poteſt. Dicitur autē
myſteriū qꝛ ſecretam ꝛ reconditā hꝫ diſpenſatio-
nem. j. q. j. multi. Myſteriū aūt grece dr ſecretū la
tine et ſm Inno. iij. de cele. miſ. cū marthe. nullus
euangeliſtarum dixit hec verba. Ex his autem et
alijs ſcripture verbis quidam dixerunt in ſacramē
to altaris veritatem corporis et ſanguinis chriſti
non eſſe ſed imaginē tantū ꝛ ſpeciem et figuram:
pro eo ꝙ ſcriptura memorat aliquotiēs: id qđ in
altari ſuſcipitur eſſe ſacramentum ꝛ myſterium ꝛ
exemplū: ſed hi profecto laqueū erroris incurrūt.
De quo etiam tactū eſt in ſexta particula ſup ver
bo fregit. Aliquid enim ideo ſacramento altaris
veritas nō eſt: quia figura eſt. Abſit omnino ſi eñ
hoc eſſet: ergo nec mors chriſti veritas eſt: quia fi
gura eſt reſurrectio chriſti veritas non eſt: quia fi
gura eſt nam mortem ꝛ reſurrectionē chriſti figu-
ram ꝛ imaginem ꝛ ſimilitudinem eſſe manifeſte de
clarat apl's dicens: chriſtus mortuus eſt pro deli-
ctis noſtris et reſurrexit propter iuſtificationē no-
ſtram. Et Petrus apl's. Chriſtus paſſus eſt pro
nobis vobis relinquens exēplum vt ſequamini ve
ſtigia eius: ergo mors chriſti exemplū fuit vt pec-
cato moriamur: et reſurrectio eius exemplum fuit
vt iuſte viuam⁹ ſi eñ veritas nō fuit: ergo xp̄s ve
re mortuus non fuit ꝛ vere nō reſurrexit: ſꝫ mors
eius ꝛ reſurrectio eius vera nō fuit: ſed abſit hoc.
Nam propheta de eo predicit. Vere lāguores no-
ſtros ipſe tulit: ꝛ dolores noſtros ipſe portauit. Al
taris ergo ſacramentum eſt veritas ꝛ figura. Tria
quippe ſunt in hoc ſacramēto diſcreta vꝫ forma
viſibilis: veritas corporis: ꝛ virtus ſpiritualis. de
cōſe. di. ij. corpus forma panis ꝛ vini veritas car-
nis ꝛ ſanguinis: virt⁹ charitatis ꝛ vnitatis. Pri-
mū oculo cernitur: ſcđm aīo creditur: tertiū corde
percipiŧ. Primū eſt ſacramētū ꝛ nō res: ſcđm eſt
ſacramentum ꝛ res: tertiū vero res ꝛ nō ſacramen
tum. Sed primum eſt ſacramentū gemine rei: ter-
tiū eſt res gemini ſacramenti: ſcđm autē eſt ſacra-
mētū vnius ꝛ res alterius. Nā forma panis vtrā-
ꝙ xp̄i carnē ſignificat: id eſt verā ꝛ myſticam: ſed
verā carnē ꝛ cōtinet ꝛ ſignificat: myſticam vero ſi
gnificat ſed nō cōtinet. Sicut eñ vnus panis ex
multis granis cōficitur ꝛ vinum ex diuerſis race-
mis confluit: ſic ꝛ corpus chriſti ex multis mēbris
cōponitur. ꝛ vnitas euchariſtie ex diuerſis perſo
nis conſiſtit ſcilicet in predeſtinatis: vocatis: iuſti
ficatis ꝛ glorificatis. Nā quos predeſtinauit hos
ꝛ vocauit: ꝛ quos vocauit hos ꝛ iuſtificauit. Un-
de ꝛ apoſtolus. Unus panis vnum corpus multi
ſumus. In cuius rei typum facta eſt archa domi
ni de lignis ſethin q̄ ſunt imputribilia ꝛ albe ſpi-
ne ſimilia. Patet ergo ꝙ ſubſtātia corporis ꝛ ſan
guinis chriſti eſt ſacramentū ꝛ res: ſed alteri⁹ ſa-
cramētū eſt res: ꝛ alteri⁹ rei eſt ſacramētū. Eſt eñ
res primi qꝛ figuraŧ ꝛ ꝯtineŧ a primo: vꝫ a forma
viſibili ꝛc. Et eſt ſacramētū tertij qꝛ ſignificat ꝛ ef
ficit tertiū. i. vnitatē eccleſiaſticā. Dicitur ergo hoc
myſteriū fidei qm̄ aliud ibi cerniŧ: ꝛ aliud ibi cre-
diŧ. Cerniŧ eñ ſpecies panis ꝛ vini: ꝛ crediŧ veri-
tas carnis ꝛ ſanguinis. Quod aūt hic diciŧ my-
ſteriū fidei alibi diciŧ ſp̄us ꝛ vita. Sp̄us enim eſt
myſteriū ſm illud. Littera occidit: ſpiritus autem
viuificat: ꝛ fides ē vita ſm illud. Iuſtus ex fide vi
uit. Hinc ergo dñs ait. Verba que locut⁹ ſum vo-
bis ſpiritus ꝛ vita ſunt. Verū cū cōſecratio perfi-
ciat ſacramētū ꝛ poſt conſecrationē nō ſit in alta
ri panis: aut vinū queritur quis panis eſt corpo-
ris aut qđ vinū eſt ſanguinis ſacramētū. Nā ſi di
caŧ ꝙ panis qui fuit vel vinū quod extitit ꝓfecto
nec ille corporis nec illud eſt ſanguinis ſacramētū
qꝛ panis trāſiuit in corpus ꝛ vinū in ſanguinem.
Si vero dicaŧ ꝙ ſpecies illa que remāſit. Illa qui
dē nec extitit ex granis nec confluxit ex racemis:
quoniā ex his nō prouenit accidēs: ſed ſubſtātia.
Quā ergo ſimilitudinem aſſignabimus inter ſa-
cramentū rei ꝛ rem ſacramēti. Nam ſi ſacramēta
nō haberēt ſimilitudinē rerum quarū ſunt ſacra-
mēta proprie ſacramēta nō dicerentur ſicut ſacra
mentū baptiſmi quod eſt ablutio carnis exterior
ſimilitudinem habet ſignificati qđ eſt ablutio mē
tis interior. Sane ſacramentū iſtud in eo gerit ſi-
militudinē corporis in quo panis ſimilitudinē re-
preſentat. ſpecies ergo panis ſacramentū eſt cor-
poris nō ſolū ratione rei ſignificate: verūetiā rō-
ne contēte. Queritur aūt vtrū ſpecies panis ꝛ ve
ritas corporis vnum ſint ſacramentū an diuerſa.
Et videtur diuerſa. Cū eñ diuerſa ſint ſigna vi-
detur ꝙ diuerſa ſint ſacramēta. Preterea ſcriptū
eſt: proficiāt in nobis queſum⁹ dñe tua ſacramen
ta qđ cōtinēt que verba ſub ti. de oratione nouiſ-
ſima exponētur. Sed videŧ ꝯtra ꝙ ſint ſolū vnū.
Cū eñ eandē rem ſacramenta ſignificēt: videŧ ꝙ
idē ſint ſacramentū. Preterea legitur. Preſta vt
hoc tui corporis ꝛ ſanguinis ſacramentum nō ſit
nobis reatus ad penā. Super hoc dicūt quidā ꝙ
forma panis ꝛ vini ſunt vnū ſacramētū nō ꝓpter
vnū ſignificatū: ſed propter vnū cōtētū. Species
aūt panis ꝛ veritas corporis ſunt vnū ſacramētū
nō propter vnū cōtētū: ſed ꝓpter vnū ſignificatū.

Unitas euchariſtie ex diuerſis ꝑſonis cōſiſtit.

Nõ debẽt cõcedere ꝙ ſicut diuerſe res ꝓpter idez
ꝛ vnũ ſignificatũ idem ſunt ſacramentũ: ſic eadez
res propter diuerſa ſignificata diuerſa ſunt ſacra-
menta: quibꝰ obijcitur ꝙ ſi ſpẽs panis ꝛ veritas
corporis idẽ ſunt ſacramentũ cũ ſpecies panis ſa-
cramentũ ſit corporis: ergo veritas corporis idez
eſt ſacramentũ: ꝛ ita idẽ eſt ſacramentuz ſui. Sed
hoc nõ procedit: quia ſpecies panis eſt quoddam
ſacramentũ quod eſt veritas corporis: ꝛ eſt quod
dam qđ nõ eſt illa qm̃ duo ſunt ſacramenta diuer
ſa. Alij vero dicunt ꝙ ſiue diuerſa ſint ſignificata
ſiue diuerſa ſignificantia ſemper diuerſa ſunt ſa-
cramenta qđ oportet cõcedere ꝙ in altari ſunt ad
minus quatuor ſacramẽta vez ſpecies panis ꝛ ſpe
cies vini: veritas carnis ꝛ veritas ſanguinis. Pre
terea cũ panis ꝛ vini diuerſa ſint accidentia: vt ſa
por ꝛ odor: pondus ꝛ color q̃titas ꝛ figura: videt̃
ꝙ ſingula per ſe ſint varia ſacramenta: que em̃ ra
tione potius vnum ꝙ̃ aliud dicendũ eſt ſacramen
tum: ſed cuius rei ſacramentũ eſt odor: aut ſapor.
Ad hoc poteſt nõ incõgrue reſpõderi: ꝙ omnia ſi
mul accepta ſunt vnũ eucharistie ſacramentũ: eo
ꝙ nullũ per ſe ſolũ ſignificet: ſed omnia ſimul pa-
nis ſpeciẽ repreſentãt qui corpus xp̃i cõtinet ꝛ ſi-
gnificat. Signorũ aũt alia ſunt naturalia: alia po
ſitiua. Naturalia ſunt que ſcḋm naturã ſignificant:
quorũ quedã ſunt que per antecedens ſignãt con
ſequens vt in rubore veſpertino ſignificatur ſere-
nitas matutina: alia ſunt que per ꝯñs ſignificant
antecedẽs vt fumo vel cinere ſignificat̃ ignis fuiſ
ſe. Poſitiua ſunt illa que ſcḋm impoſitionem ſignifi
cant: quorũ alia ſunt ſigna rei ſacre vt ſerpẽs eneꝰ
erectus in heremo. Alia ſunt ſigna rei nõ ſacre vt
arcus triũphalis erectus in biuio. Porro ſignorũ
rei ſacre alia ſunt ſacra: vt baptiſmus alia non ſa-
cra: vt agnus paſchal̃. Sacra ſunt ſigna no. teſt.
nõ ſacra veteris: quãuis em̃ vtraq; ſint ſigna rei
ſacre. i. rem ſacram ſignificãtia: nõ tñ vtraq; ſunt
ſacra. i. iuſtificantia licet nõnulli dixerint ſacramẽ
ta legalia iuſtificaſſe: hec em̃ eſt differentia inter le
galia ꝛ euãgelica ſacramenta: q2 illa ſignificabant
tm̃: hec tamen iuſtificãt ꝛ ſignificãt. Verũ quãdo-
q; large q̃nq; ſtricte ſacrm̃ accipitur. Large ſcḋm ꝙ
oẽ ſignũ rei ſacre ſiue ſit ſacrũ ſiue nõ ſacruz dicit̃
ſacramentũ: vñ ſigna legalia ſacramenta dicũtur.
Stricte ſcḋm ꝙ ſacrũ ſolũmodo ſignũ dicitur ſacra
mentũ: de conſe. diſt. ij. ſacrificiũ. ꝛ. c. ſignũ: ꝛc. ſpe-
cies. j. q. j. multi. Sacramentũ aũt dr̃ actiue ꝛ paſ-
ſiue quaſi ſacrum ſignans vel ſacrum ſignatum.
Nã omne ſacramẽtũ q̃nq; ſignũ rei q̃nq; res ſigni
varie nũcupatur: ſcḋm ꝙ ſacramentũ accipitur pro
ſigno rei ſacramentũ dicitur a ſacro ꝛ ſignũ quaſi
ſacrũ ſignũ ſed ſcḋm ꝙ ſacramentũ accipitur pro re
ſigni ſacramentũ dicitur a ſacro ꝛ ſecreto: quaſi ſa
crum ſecretum. Species ergo panis dicitur ſacra
mentum actiue. ideſt ſacrum ſignans vnitas aũt
eccleſie dicitur ſacramẽtũ actiue. i. ſacrũ ſignatũ.
Corpus vero dñicum vtroq; modo dicitur ſacra-
mentum: ideſt ꝛ ſacrũ ſignans ꝛ ſacrum ſignatũ.
Sacramentũ vero cõſiſtit in tribus. ſ. in rebus: in
factis: in ꝟbis: ſcḋm ꝓprietatẽ: ſiĺitudinẽ ꝛ interpre

Sacrm̃ nõnũq; large nõ nũq; ſtricte accipitur.

tationẽ. Leo nãq; ſcḋm ꝓprietatẽ ſignat diabolũ: vñ.
Aduerſarius veſter diabolus tãq; leo rugiẽs cir
cuit querẽs quẽ deuoret. Seminare ſcḋm ſiĺitudinẽ
ſignificat predicare: vñ. Exijt q̃ ſeminat ſeminare
ſemẽ ſuũ: ꝛ aliud cecidit in terrã bonã: ꝛ aliud ſuꝑ
petrã. ꝛ aliud inter ſpinas. Emanuel ſcḋm interpre
tationẽ ſignificat xp̃m: vñ. Et vocabit̃ nomẽ eius
emanuel qđ interpretatur nobiſcũ deꝰ. Res vt aq̃
baptiſmi tactũ vt ſignaculũ crucis verbũ ꝛ inuo-
catio trinitatis. Singula reperiũtur in hoc excellẽ
tiſſimo ſacramẽto res. i. corpus ꝛ ſanguis: factum
ideſt eſca ꝛ potus: ꝟbũ hoc eſt corpꝰ meũ: hic eſt
ſanguis meꝰ. Sequit̃. Qui pro vobis ꝛ pro mul-
tis effundet̃ in remiſſionẽ pctõꝝ ꝛc. Pro ſolis pre
deſtinatis effuſus eſt quãtũ ad efficaciã: ſed pro
cũctis hoībus quantũ ad ſufficientiã. Effuſio ꝗp
pe ſanguinis iuſti pro iniuſtis: tã fuit diues ad ꝓ-
ciũ vt ſi vniuerſitas crederet in redẽptorẽ nullũ
omnino vinculũ diaboli retineret. Verbũ em̃ effuſio-
nis abundantiã notat. xvj. q. j. reuertimini. Pctã
aũt duobus modis remittit̃: vez quo ad meritum
culpe: ꝛ hoc per ſanguinis fidẽ qua iuſtificamur a
culpa: ꝛ quo ad debitũ pene: ꝛ hoc per ſanguinis
preciũ quo redẽpti ſumus a pena. Oẽs em̃ quaſi
oues errauimus: vnuſquiſq; in viã ſuã declinauit
ꝛ dñs in eo poſuit iniquitates omniũ noſtruz: vñ
vulneratus eſt ꝓpter iniquitates noſtras: attritus
eſt ꝓpter ſcelera noſtra diſciplina pacis noſtre ſu-
per eũ: ꝛ liuore eiꝰ ſanati ſumꝰ. Vere lãguores no-
ſtros ipſe tulit ꝛc. Qz ergo iuſtꝰ iniuſte punitꝰ eſt:
iniuſti iuſte ſunt liberati. Aſſumpſit em̃ in ſe penã
pro oībꝰ: vt daret ſempꝫ gratiã vniuerſis. Hic aũt
ſacerdos eleuat calicẽ vt illũ populo oſtẽdat: nec
eſt ſuperflua hec eleuatio vt dictũ eſt in fine parti
cule precedẽtis. Et eſt notandũ ꝙ quedã eccleſie
duas habent pallas corporales ꝛ ibi eleuatur calix
coopertus cũ altera earũ. In quo oſtenditur hoc
ſacramentũ occultiſſimũ fore ꝛ difficillimũ ad in-
telligendũ quoq; tẽpore inſtitutiõis huiꝰ ſacramẽ
ti ſanguis xp̃i inuiſibilis erat: qui inter venas eiꝰ
exiſtebat: alie vero eccleſie vnã tm̃ habẽt pallã: et
ibi eleuatur diſcoopertus abſq; velamine. Primo
ad deſignãdũ ꝙ poſt inſtitutionẽ huiꝰ ſacramẽti
ſanguis xp̃i factꝰ fuit viſibilis ꝑ ipſiꝰ effuſionẽ in
cruce: vñ hic dr̃. Hic eſt ſanguis meꝰ ꝛc. in eo eniz
ꝙ calix nõ eſt coopertꝰ cũ palla ſuper qua eſt ho-
ſtia cõſecrata deſignatur ꝙ ſanguis xp̃i a corpore
effuſus eſt ꝛ ſeparatus eſt. Scḋo quia hoſtia ſuꝑ
pallã corporalẽ: nec bono modo poſſet alibi poni.
Tertio quia propter venti flatum periculoſum eſt
coopertum cum palla leuare. ¶ Et nota ꝙ ſacer-
dos actus chriſti repreſentans dũ dicit. Accipiẽs
calicem parum eleuat calicẽ: deinde dicit: benedi-
xit vt ſine periculo calicem benedicat illuz in alta-
ri deponit. Subſequenter etiam dicit: accipite pa
rum tenet eleuatum vſq; dum alteruz eleuet vt illũ
populo oſtendat. Sequitur. Hoc quotienſcũq; fe
ceritis ꝛc. Hec clauſula quia conſecrationem tam
corporis q̃ ſanguinis reſpicit poſt depoſitum ca-
licem debet dici. Sane in perceptiõe corporis xp̃i
ꝛ ſanguinis magna eſt nobis adhibẽda diſcretio.

Nonnulle eccleſie hñt duas pallas alie ꝟo eccleſie vnicã pallã habent.

Cauendū eſt em̄ ne ſi nimiū differatur mortis periculū incurratur dn̄o proteſtāte. Niſi mānducaueritis carnē. filij hoīs ⁊ biberitis eius ſanguinē nō habebitis vitā in vobis. Si vero quis indigne ſuſcipit ſm apoſtolū iudiciū ſcȝ dānationis ſibi mānducat ⁊ bibit: de cōſe. di. ij. q̄ ſcelerate. ⁊ .c. ſeq. Jōs ꝙ ſm eūdē apoſtolū pbet ſeipſum hō: ⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat ⁊c. Dicet ergo quiſꝙ̄ cōmunicandū eſſe quotidie. Alius vero dicet econtra. Faciat igitur vnuſquiſꝙ qđ pie crediderit faciendū: nō em̄ litigauerunt adinuicē: nec alter alteri ſe prepoſuit zacheus .ſ. ⁊ ille cēturio cū alter eorum gaudens xp̄ȝ in domo ſua ſuſcepit: ⁊ alter dixerit. Dn̄e nō ſum dignus vt intres ſub tectū meū ⁊ hoc eſt qđ Augu. ait. xij. di. illa. de cōſe. diſtin. ij. quotidie. Alij quotidie cōmunicant corpori ⁊ ſanguini dn̄i: alij certis diebus accipiūt qđ liberā habet obſeruantiā. De hoc ſub titu. de oſculo pacis dicetur. ¶ Et nota ꝙ licet xp̄s ſemel credētes ſua morte redemerit: eccleſia tn̄ hoc ſacramentū quotidie neceſſario repetit ob tres pcipue cāſ. Primo q: in vinea laborātes eo quotidie reficiūtur. Secūdo vt neophiti per illud incorporētur xp̄o. Tertio vt memoria paſſionis xp̄i quotidie mentibus fideliū ad imitandū infigatur: quotidie em̄ egem⁹ ideoꝙ panis quotidianus vocat̄. Quotidianum ergo ſacrificiū: vt probat Paſchaſius papa. de cōſe. di. ij. iteratur eſt cōmemoratio nō iteratio paſſionis. Et ideo ſequitur. In mei memoriā facietis idest in hoc ſacramento vobis quotidie mortis et paſſionis xp̄i memoria renouabitur. de cōſe. di. ij. corpus. ⁊ .c. iteratur. vn̄. j. ad Corin. x. Quotienſcūꝙ manducaueritis panē hunc ⁊ calicem bibetis mortē domini annūciabitis donec veniat: propter qđ ipſe dicebat apoſtolis. Hoc facite in meā commemorationē. Hanc vltimā nobis memoriā dominus dereliquit: prout dictū eſt ſuper xbo Poſt ꝙ̄ cenatū eſt. Et nota ꝙ habemus triplex memoriale dominice paſſionis. Primū quantū ad viſuȝ in imaginibus ⁊ picturis ⁊ ppterea crucifixi imago depingitur in libro ⁊ in eccleſijs. Scđm quantū ad auditū ſcȝ paſſio xp̄i pdicata. Tertiū quantū ad guſtū .ſ. ſacramētū altaris in quo xp̄i paſſio patēter exprimit̄ ⁊ ppter hoc premiſit ⁊ memoriā ve. Et ſequit̄. Vn̄ ⁊ memores. Qui āt calicē diſco opertū eleuāt illū in hoc loco cū palla corpali cooperiunt innuētes ꝙ ſepulto dn̄o aduoluto lapide clauſum eſt hoſtiū monumēti: vt dicit mar. ⁊c.

Triplex memoriale dn̄ice paſſionis habemus.

¶ De octaua parte canonis. Rubrica.

Vnde ⁊ memores ⁊c. Octaua pars q: dn̄s ipſe pceperat in .c. Simili modo ⁊ hoc in ſui memoriā faciem⁹. Idcirco in hac parte tria ſibi cōmemoranda proponit eccleſia .ſ. tam beatā paſſionē necnō ⁊ ab inferis reſurrectionē: ſed ⁊ in celos glorioſam aſcenſionem: quorum primuȝ idest paſſio excitat charitatem ſcđm .i. reſurrectio corroborat fidem: tertiuȝ .i. aſcenſio letificat ſpē. Quid em̄ in nobis magis charitatem aſcendit ꝙ̄ ꝙ proprio filio ſuo non perpercit deus. Quid magis in nobis fidem confirmat ꝙ̄ ꝙ chriſtus reſurrexit a mortuis. Sicut em̄ in adā omnes moriuntur: ita ⁊ in chriſto omnes viuificabuntur. Quid magis in nobis amplificat ſpem ꝙ̄ ꝙ chriſtus aſcendens in altum capti. d. c. de. do. ho. vt vbi ipſe eſt illic ſit et miniſter eius. Sacerdos igitur hoc repreſentans dicendo tam beate paſſionis manus in modū crucis extendit: vt habitu corporis manuum chriſti extenſionem in cruce repreſentet: quod tamen alij faciunt qn̄ dicunt. Hanc igitur oblationem repreſentantes crucifixionem ſtatim ſecutam. Et quia chriſtus prolixius orās factus eſt in agonia: ideo agoniam illam habitu oculorum ⁊ faciei quodaȝ modo repreſentat. Dicens autem necnon ab inferis reſurrectionem: illas ad ſe vt prius reducens: eas parū erigit: vnde in cātico Abachuch. Altitudo manus ſuas leuauit: ⁊ hoc in ſignū ꝙ xp̄s inuictus leo ſurrexit a mortuis. Item dicens. Sed et in celos glorioſe aſcenſionis eas erigit equaliter vſꝙ ad humeros in ſignū ꝙ chriſtus eleuatis manibus ferebatur in celum ⁊ ſedet ad dexteraȝ dei patris. Quod igitur dicitur: vnde ⁊ memores ⁊c. ſic eſt intelligendum quaſi di. nos eſſe ſacerdotes profitemur: ⁊ plebem tuam memorē eſſe teſtamur chriſti filij tui ⁊c. ſacerdotes quidem memores et inſtructi eſſe debent: quia ipſi miſſam celebrant et ſacrificium chriſti exemplo offerunt. Plebs etiam ſancta memor eſſe debet: quia chriſtus nō ſolum pro ſacerdotibus: verumetiā pro plebe paſſus eſt que ſancta dicitur: quia fide ⁊ baptiſmo chriſti pcepto ſanctificata eſt.

Plebs ad quid dr̄ ſancta.

Item ex nunc ſtringūtur digiti: ſcilicet pollices ⁊ indices nec diſiungunt̄ niſi quando oportet hoſtiam tangi vel ſigna fieri: qđ fit primo ob reuerentiam ſacramenti ne videlicet aliquid tangant poſt tactum corporis chriſti. Secundo videlicet in ſignum ꝙ in hoc ſacramento ſecūdus accedit primo. idest filius patri obedit. Et ideo ſubijcitur: vnde ⁊ memores tam beate paſſionis: reſurrectionis ⁊ aſcenſionis ⁊c. Tertio digiti qui corpus chriſti tetigerunt iunguntur ad oſtendendum ꝙ fideles illud fide ⁊ deuotione tangentes debent eſſe charitati coniuncti: ⁊ ſicut digiti in tangendo ⁊ ſignando ab inuicem ad horā diuidūtur: ſic ⁊ fideliū operatiōes in hac vita cū expedit ſeparantur: qr̄ qn̄ꝙ per cōtemplationem ad ſpiritualia eleuantur ⁊ qn̄ꝙ pro mundanis neceſſitatibus temporalia adminiſtrant. Quarto digitorū cōiunctio indicat ꝙ corpori ⁊ ſanguinis dn̄i noſtri ſacramento ⁊ mens ⁊ corpus ſacerdotis inſeparabiliter eſſe debent affixa. Quinto ſtringūtur ne puluis ſeu particula hoſtie illis forte adherēs cadat. Quia vero eccleſia dixit ſe memorem dominice paſſionis ideo ſtatim acerbiorem ſpeciem ipſius paſſionis cōmemorat recolens in quinꝙ crucibus quinꝙ plagas. Sicut em̄ ſubſequēs expoſitio declarabit abhinc vſꝙ dū corporale deſuper calicem remouetur: dominice paſſionis ordo memoratur. Nam vbi dicit ſacerdos hoſtiā puram: hoſtiam ſcām: hoſtiam immaculatā: panē ſcm̄ vite eterne ⁊ calicē ſalutis perpetue quinariū crucis ſignaculū imprimit ſuper oblatam ⁊ calicem ſignificans quinꝙ xp̄i plagas: vcȝ duas manuum: to-

tidemq; pedū ⁊ vnā lateris: vel quinq; cruces ſi-
gnificant ꝙ x̄ps q̄nq; ſecula redemit. Tres autē
cruces cōmunit facit ſacerdos ſuper oblatā ⁊ ca
licē q̄m in tribus ꝟbis vtrūq; pariter intelligit.
Nūq; cū in crucis ſignaculo panis ſeparat a ca
lice. niſi cū ſeparatim nominantur in canone: et
q̄n hoſtia collocat a miniſtro in latere calicis re-
cta pars crucis ſolūmodo ſuper panē trāſuerſa
ꝓo vſq; ad calicē dʒ ꝓtēdi q̄m erecta pars crucis
corpus x̄pi ſuſtinuit trāſuerſa vero brachia diſtē-
dit: due vero cruces ſeparatim facte animā x̄pi ſe
paratā a corpore ſignificāt. Sed cū iā plene ⁊ per
fecte ſit conſecratio celebrata nā materia panis ⁊
vini iā trāſijt in ſubſtantiā carnis ⁊ ſanguinis nec
vlterius pōt deteriorari vel meliorari ⁊ ſacerdos
vlterius vtitur ſuis non x̄pi ſermonibus. de cōſe.
diſt. ij. panis eſt: queritur quare ſuper euchariſtiā
adhuc benedictionis ſignū imprimit aut aliquod
cōſecrationis verbū profertur. Preterea quedam
ſubiungunt in canone inuēta ꝙ nōdū ſit trāſſub-
ſtātiatio cōſummata. Super hoc dicūt quidā. de
cōſe. diſt. ij. verū ꝙ ſcriptura nō attēdit hic hmōi
anguſtias tēporis: ſʒ ſacerdos cū nō poſſit ſimul
multa ꝓferre ⁊ agere ita loquitur ⁊ agit ac ſi x̄ps
ſtaret ⁊ eſſent adhuc faciēda q̄ in principio ſermo
nis nondū erant facta ⁊ ꝟba ⁊ ſigna nō ad tēpus
ſue ꝓlationis ſed ad cōceptionē loquētis ſunt re
ferēda. Inn. papa iij. dicit ꝙ in canone aliud ver
ba ſignificāt ⁊ aliud ſigna pretendūt: nāq; verba
principaliter ſpectant ad euchariſtiā cōſeruādā.
ſigna vero principaliter pertinēt ad hyſtoriā reco
lēdā. nā ꝟbis vtimur ad cōſecrādū panē ⁊ vinū
in corp⁹ ⁊ ſanguinē ieſu x̄pi: ſignis vtimur ad re-
colēdū ea q̄ per hebdomadā ante paſchalē geſta
ſunt circa x̄pm. Patet ergo ꝙ quātū ad ordinem
euchariſtie cōſecrande. ca. illud qui pridie q̄ʒ pate
retur ⁊c. in fin. canonis ſubijci debuiſſet: q: in eo
conſecratio conſummatur ſed quoniā impediſſet
ordinem hyſtorie recolēde: q: fuit geſtū in medio
poneretur in fine prouidus canonis ordinator vt
ordinem ſeruaret hyſtorie quaſi quadā neceſſita-
te compulſus capitulū illud. Qui pridie ⁊c. qua-
ſi cor canonis in medio collocauit: vt que ſequun
tur intelligantur precedere ſm illā figurā qua ſe
pe ſit vt que narratione ſuccedūt intellectu prece
dāt: vel potius vt tā littere q̄ʒ hyſtorie ſuus ordo
ſeruet. Dicat itaq; ꝙ ptinēt ſigna ad hyſtoriā paſ
ſionis recolendā: q: ſignificant quinq; ſenſus qui
tūc re vera patiebātur i chriſto vel quinq; ei⁹ pla-
gas. vt dictū eſt: ſed verba nō pertinent ad eucha
riſtiā conſecrandā: immo pertinēt ad euchariſtiā
conſecratā hoc modo nos ſerui vcʒ ſacerdotes:
ſed ⁊ plebs tua ſancta ſcʒ populus chriſtianus.
Nā quod populus agit voto: ſacerdotes peragūt
miniſterio. Offerimus preclare maieſtati tue. i. pre
ceteris clare. Nā ſi iuſti fulgebūt: ſicut ſol i regno
patris eorū quanto clarius maieſtas diuina ꝑful
get. De tuis donis. i. de frugib⁹ ſegetū ⁊ hoc quā
tū ad panē qui eſt conſecratus in carne. Ac datis
i. fructibus arborū: ⁊ hoc quantū ad vinum quod
eſt cōſecratū in ſanguinē. De his inquā ⁊ illis of

ferimus: hoſtiā purā: hoſtiā ſanctā hoſtiā imma-
culatā: id eſt euchariſtiā immunē ab omni culpa
originali veniali: ⁊ criminali. Unde dicat hoſtia di
ctū eſt in ſexta particula ſuper verbo. Qui pridie.
vel purā quātū ad cogitationē quaſi puro corde
ſanctā quantū ad locutionē: Immaculatam quan
tū ad operationē: q: peccatū nō fecit: nec inuent⁹
eſt dolus in ore eius: ſupple hoc eſt panē ſanctū.
i. ſanctificantem ſup. datorē vite eterne q̄ʒtum ad
ſtolam carnis ⁊ calicē ſalutis perpetue q̄ʒtum ad
ſtolā anime ſm illud. Ego ſum panis viu⁹ qui de
celo deſcēdit: ſi quis manducauerit ex hoc pane
viuet in eternū. Poſſunt etiam ſecūdo modo hec
verba exponi vt vcʒ x̄ps dicat hoſtia pura: q: cō Chriſt⁹
cept⁹ eſt ſine pctō dicat panis vite eterne: q: eſt re ꝓdicat
fectio angelorū ⁊ calix ſalutis perpetue: q: refectio hoſtia
eſt hoim. Uel tertio mō hoſtiā purā: q: x̄ps obla- pura.
tus eſt vt nos liberaret de feditate originalis pec
cati. Sāctā q: vulnerat⁹ eſt vt ſuperflueret ſacrā
q̄b⁹ eccl̄ia ſcītificat. Immaculatā q: mortu⁹ eſt vt
nos liberaret de morte eterna. Panē vite eterne.
q: eſt nr̄m viaticū quaſi via. Et calicē ſalutis per
petue: q: eſt refectio āgelorū inebriās in pria. Uel
ſic quarto mō de tuis donis ac datis. Dona ſunt
in re eterna: data in opera tēporaliū. Offerim⁹ ho
ſtiā purā. ſ. corporis. hoſtiā ſanctā. ſ. ſanguinē ho
ſtiā īmaculatā quo ad vtrūq;. Uel purā. i. ab alijs
ſeparatā ſanctā. i. ſanctificatā īmaculatā. i. a ma-
culis emūdatā hoſtiā de corde puro cōſciētia bo
na ⁊ fide nō ficta. Sequit. Supra que ⁊c. Cū aūt
orauerit ꝓ hoſtia trāſſubſtātiāda cāq; iā trāſſub-
ſtantiatā patri obtulerit: nūc orat pro ipſius acce
ptatione: vt eā ad inſtar antiquorū ſacrificiorū ac-
ceptet propitio ſup. nobis ac ſereno vultu. i. reſpe
ctu placabili digneris reſpicere nō ꝙ vultus eius
mutet aliq̄n: ſed tūc de⁹ vultū ſuū ſuper nos illu-
minat ⁊ ſerenat cū miſericordiā ſuā ſuper nos ex-
hibet ⁊ declarat ſm illud ps. Illuminet vultū ſuū
ſuper nos ⁊ miſereat noſtri. Item per hoc ꝙ dicit
digneris reſpicere: notat ꝙ ſacerdos nr̄ vultū ha
bet verſum ad ꝓpiciatoriū: de quo in ꝓhemio hu
ius partis dictū eſt: ⁊ tūc aſpergit intus taberna-
culū dn̄i ꝓ dei miſericordiā q̄rit ei⁹ ꝓpiciationē: vt
habeat de⁹ illa munera accepta ſicut habuit mu
nera abel iuſti. Unde ſequit. Sicuti accepta habe
re dignatus eſt munera abel ⁊c. Hoc autē aduer-
biū ſicuti ſilitudinē innuit nō exprimit quātitatē
Multo q̄ppe accepti⁹ eſt hoc ſacrificiū deo q̄ʒ qd
obtulit abel: qd obtulit abrahā qd obtulit melchi
ſedech: valet eñi ampli⁹ res q̄ʒ vmbra veritas q̄ʒ
figura: ipſam ergo ſilitudinē magis q̄ʒ quātitatē
debemus attendere: offerēdo igitur ſimiles ſum⁹
abel ſi recte quidē offerētes: recte nihilomin⁹ diui
dam⁹ qd q: cayn nō egit peccauit: ſua nāq; recte
cū debebat obtulit deo: ſed retinēs ſibi ſeipſum ⁊
cor ſuū ſubtrahēs deo male diuiſit: abel aūt acce
ptū deo intus in corde obtulit holocauſtū: q: nō
ſe ſibi retinuit: ſʒ deo totū ſubdidit ⁊ impēdit. Et
iō legitur in Gen. Reſpexit de⁹ ad abel ⁊ ad mu-
nera eius: ad cayn vero ⁊ ad munera ei⁹ nō reſpe
xit. xxiiij. q. v. ſcriptum. Prius reſpexit ad abel et

In canone aliud verba ſignificāt: aliud ſigna ꝓtēdant.

poſtea ad munera eius: q non offerens a muneribus: ſed munera ab offerēte placuerūt. Similiter ⁊ abraham egregius fide totū prius ſe offerebat altiſſimo ⁊ propterea dum ſua duceret offerenda placidas ei hoſtias offerebat qđ vt nos ſcientes imitaremur paternos ab illo deus exigit affectus Tolle inquit filiū tuū vnigenitū quē diligis yſaac: ⁊ offer eū in holocauſtū ſuper vnū montiū quem monſtrauero tibi. Statimqꝫ promptum ⁊ obediētē inuenit immo nobis oſtēdit melchiſedech qꝫ niſi ſe prius acceptū deo ſacrificiū obtuliſſet futurorū cauſas minime preuidiſſet: quarum intuitu myſticū panis ⁊ vini primꝰ obtulit ſacrificiū. erat enī ſacerdos dei altiſſimi.

Abel Abrahā ⁊ Melchiſedech q̄re nominātur.

Nominant̃ igit̃ iſti tres patres veteris teſtamēti: q illi ⁊ eorū ſacramēta ſpecialius ceteris hoc ſacramētū preſignauerūt. Quid enī ꝑ munus abel offerētis de primogenitis gregis niſi xp̄s primogenitꝰ in multis fratribꝰ exprimit̃ qui malitioſe occiſus eſt a populo iudeorū ſicut ille inuidioſe a fratre ſuo. Nā ſm Apoca. Ipſe eſt agnꝰ dei qui occiſus eſt ab origine mūdi. Quid per ſacrificiū abrahe dilectū ⁊ vnicum filiū offerētis niſi chriſti paſſio deſignatur: de quo dicit apoſtolus. Proprio filio ſuo nō pepercit deus: ſed pro nobis omnibꝰ tradidit illū. Hic eſt inquit filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. Oblatio quoqꝫ melchiſedech tā propriae nouum ſacrificiū preſignauit vt inde ꝓdictū ſit. Tu es ſacer. in eter. ſecūdū ordi. melch. qui ſecūdū apl̃m aſſimilatus per omnia filio dei manet ſacerdos imperpetuū. Abel dicit̃ puer nō tā a pueritia qꝫ a puritate ſm illud. Ecce puer meus dilectus quem elegi poſui ſuper eū ſpm̄ meū. abraaz dicit̃ patriarcha nō tā iſraelitice plebis qꝫ ppl̃i xp̄iani illꝰ per carnē huiꝰ per fidē ſm illud. Nō vltra vocabitur nomen tuū abram: ſed appellaberis abraā q patrē multarū gentiū cōſtitui te. Melchiſedech interpretatus eſt rex iuſticie deinde rex ſalem id eſt pacis propter illud quod legitur. Orietur in diebus eius iuſticia ⁊ abūdantia pacis donec auferat̃ luna. Sanctū ſacrificiū immaculatā hoſtiā hoc addidit in canone leo papa primus.

¶ De nona particula canonis. Rubrica.

SUpplices te rogamꝰ ⁊c. Nona pars pōtifex vt lex iubebat ⁊ in prohemio huius partis dictū eſt aſpergebat tabulā ⁊ arā ⁊ exterius ſacrū ſanguine pacifico ⁊ xp̄s totiēs aſpergit patrē ſanguine quotiēs eū placat per carnē aſſumptā: arā aſpergit qꝫdiu numerū reſtaurat angelorū. Exterius ſacrū aſpergit dū homines ſanctificat ⁊ patri qui in terris ſunt reconciliat. Sacerdos eoſdē aſpergit: q hoc ſacrificiū placat deum ⁊ veniam impetrat: ⁊ ſic etiam ſuper hos aſpergit: nam qui nos emundat augmentat numerū ciuium ſupernorū. Aſpergit etiā intus tabernaculum prout in precedenti particula dictū eſt. Dum aūt hic nominat ſublime altare: cōmemorat ſancta ſanctorum Sane hymno dicto poſt cenā exiuit Ieſus in mōtē oliueti trans torrentē cedron ⁊ progreſſus puſillum cecidit in faciē ſuā orans ⁊ dixit. Pater ſi fieri poteſt transfer calicē hunc a me. Sed ⁊ ſecūdo ⁊ tertio abijt ⁊ orauit eūdē ſermonē dicens: ⁊ factus in agonia prolixius orabat: ⁊ factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguinis decurrētis in terrā: tunc venit ad diſcipulos ſuos dicens. Surgite eamus: ecce appropinquat qui me tradet. Traditor autem dedit eis ſignū dicens. Quē oſculatus fuero ipſe eſt tenete eum: ⁊ confeſtim accedēs oſculatus eſt eū. Quia ergo Ieſus procidit orās ⁊ dicēs: pater ſi fieri ⁊c. ideo ſacerdos ſe inclinās orat ⁊ dicit. Supplices te rogamus ⁊c. vel ſacerdotis inclinatio ſignificat remiſſionē ſpiritus xp̄i: prout dictū eſt in prohemio canonis. De inclinationibus dictū eſt ſub titu. de cōfeſſione. Item dicens: vt quotquot ex hac altaris ⁊c. oſculat̃ ſemel altare per qđ reputatur oſculū proditoris poſtqꝫ dn̄s ab oratione ſurrexit. Quidā ter oſculāt̃ agētes gratias trinitati q̄ per paſſionē dn̄i genus recōciliauit humanū. Alij bis ad notanduꝫ geminā in xp̄o naturā ſeu ipſum in anima ⁊ corpore paſſuꝫ. Quia vero in agonia prolixius orabat tertio dicens eūdē ſermonē: ideo ſacerdos facit tres cruces. Primā ſuper oblatam dicendo: ſacroſanctuꝫ filij tui corpus: ⁊ ſecūdā ſuper calicē dicēdo ⁊ ſanguinē: tertiam ſignādo ſeipſum in facie dū dicit. Omni benedictione celeſti: forte propter ſudorem corporis crucē imprimens ſuper corpꝰ ⁊ propter guttas ſanguinis crucem imprimens ſuper ſanguinē: ⁊ q procidit in faciē ſuā orans: ideo imprimit ſibi crucē in facie. Vel potius crux que fit ſupra corpus deſignat vincula quibꝰ eſt ligatū corpus illa q̄ fit ſuper ſanguinē deſignat flagella quibus alliſus eſt ⁊ ſanguis eductus.

Crux q̄ fit ſupra corpꝰ q̄d deſignat

De vinculis legit̃. Miniſtri iudeorū cōprehenderūt ⁊ ligauerūt ⁊ vinciētes duxerūt: ⁊ tradiderūt pontio pilato. De flagellis legit̃. Apprehēdit pilatꝰ ieſuꝫ ⁊ flagellauit cuiꝰ liuore ſanati ſumus. Per tertiā v̄o crucē q̄ fit in facie recolitur illud qđ expuebant in faciē eius ⁊ palmas in faciē eiꝰ dabāt: ⁊ velātes faciē eiꝰ dicebāt: ꝓphetiza nobis xp̄e q̄s eſt q̄ te ꝑcuſſit? Tertio crux q̄ fit ſupra corpꝰ martyriū xp̄i q̄ fit ſupra ſanguinem martyriū ſanctorū deſignat. Quarto due prime cruces ſignificant q xp̄s pro duobus ppl̃is paſſus eſt. Tertia que fit in facie q in corpore ſuo paſſus eſt. Alij v̄o nō faciūt premiſſas duas cruces. Cōſiderari etiā opꝫ q ſacerdos dicēdo ſupplices ⁊c. ſtat inclinatꝰ: cācellatis manibus añ pectꝰ ad deſignādū q orationis humilitas ꝑ inclinationē deſignata tūc demū ⁊ nō alr̃ exaudiri digna ē ſi ex fide ꝓcedat pectoris. i. mētis. Fide dico ꝑ dilectionē operātē q̄ operatio ꝑ manꝰ intelligit̃ Q v̄o quedā ſunt opa vite actiue: quedā vero vite cōtēplatiue: ſed opera vite actiue quodāmodo cancellatim ad opera cōtēplatiue vite ſicut ſiniſtra ad dextrā cōparātur eo q opera actiue ſicut ſuppoſita ſeu inferiora ad opera cōtēplatiue diſponunt ⁊ opera contemplatiue ſicut ſuppoſita ⁊ altiora illa ꝑficiūt ⁊ cōfirmāt: ideo in ipſa manuū cancellatiōe dextra ſupponit̃ ſiniſtre. Rurſus orat cācellatis manibꝰ añ pectꝰ quaſi ipſo facto dicat. Obſecro te per crucē ⁊ paſſionē tuā vt iubeas hec per

ferri ⁊c. Cācellatio eñ manuū paſſionē xpi figu-
rat: ⁊ dextra per quā reſurrectio: leue per quā paſ-
ſio deſignaꝛ ſupponiꝛ: vt per hoc xpi reſurrectio a
mortuis inſinueꝛ. Uerū in nōnullis eccleſijs dia-
conus infra actionē lauat manus ſignificans pri-
mo ꝙ ꝓlatus ſe lauit: cū ſe mundū a xpi ſangui-
ne proclamauit: vel ſcdo qḋ noſtra ſordida opera
xpi paſſione mūdantur. Tertio ꝙ nullus niſi mū-
dus ad percipienda fidei ſacramenta ꝓcedat. Se-
quitur iube hoc perferri ⁊c. tante ſunt profundita-
tis hec verba: vt intellectus humanus vix ea ſuf-
ficiat penetrare. vñ beatus Grego. de cōſe. diſtin.
ij. quid ſit ſanguis. ⁊ in fine dialogi tanti ſacramē-
ti dignus interpres de illis tanꝗ̃ de re ineffabili
pene ineffabiliter loquēs: quis inquit fideliū ha-
bere dubiū poſſit in ipſa immolationis hora ad ſa-
cerdotis vocem celos aperiri: in illo Jeſu xpi my-
ſterio angelorum choros adeſſe: ſummis ima ſo-
ciari: terrena celeſtibus iungi: vnūqꝫ ex inuiſibili-
bus: atqꝫ viſibilibꝰ fieri. Jdē etiā alibi dicit. Uno
eodēqꝫ tēpore ac momento in celum. i. celeſtē na-
turam rapitur miniſterio angelorū cōſociandum
corpori xpi. ſ. myſtico: ⁊ ante oculos ſacerdotis in
altari videꝛ. Saluo tñ occulto celeſtis oraculi ſa-
cramento poſſent hec verba licet ſimplicius: tñ ſe-
curius ſic exponi. Jube. i. fac hec. ſ. vota fidelium
ideſt ſupplicationes ⁊ preces perferri. i. preſentari
per manꝰ ſancti angeli tui. i. per miniſteriū angelo-
rum qui ſunt adminiſtratorij ſpiritus ⁊ vota no-
ſtra corā deo offerūt: iuxta illud qḋ ait raphael an-
gelus ad Thobiā. xij. c. Quando orabas cum la-
chrymis ego obtuli orationē tuā dño. Ex hoc er-
go euidenter apparet ꝙ angelus ſacris myſterijs
adeſſe credendus eſt: nō vt cōſecret: qꝛ hoc nō po-
teſt: ſed vt orationes ſacerdotis ⁊ ppli deo repre-
ſentet: ſm illud Apocal. Aſcendit fumus aroma-
tum in cōſpectu dñi de manu angeli que ſunt ora-
tiōes ſanctoꝝ. Jn ſublime altare tuū ſup. hoc eſt
in cōſpectu diuine maieſtatis ⁊ curie tue celeſtis:
naꝫ ipſe deus dicitur altare ſublime Exod. xx. Nō
aſcendas ad altare meū per gradus. i. in trinitate
nō facies gradus. Porro ſicut beatus Aug. deter-
minat: nō dicitur angelꝰ offerre orationes deo ꝗ̃ſi
tūc primo deus nouerit quid velimus: qꝛ deꝰ oīa
nouit anteꝗ̃ fiāt: ſed qꝛ neceſſe hꝫ rationalis crea-
tura tēporales cauſas ad eternitatem referre: ſiue
petendo quid erga ſe fiat: ſiue conſulēdo quid fa-
ciat: aut quid deo iubente implendū eſſe cognoue-
rit: hoc nobis vel euidenter vel latenter reportet.
Poſſunt etiā ſcdo modo premiſſa verba ſic expo-
ni. Omnipotens deus iube hec ſcꝫ panē ⁊ vinum
perferri. i. tranſmutari in ſublime altare tuū: ideſt
in corpus ⁊ ſanguinē filij tui ſup choros angeloꝝ
exaltari: qꝛ corpus dñi dictū eſt altare: iuxta illud.
Altare de terra facietis mihi per manꝰ angeli tui.
ideſt per miniſteriū ſacerdotis. Nō eñ ſm Aug.
depoſcit ob aliud illic deferenda niſi vt intelligaꝛ
ꝙ illa fiant: ideſt tranſſubſtantiētur in eo ſacerdo-
tio. i. in eius myſterio virtute ſpiritusſancti. Sꝫ cū
iam trāſſubſtantiate ſint: expōi poſſent tertio mo-
do ſic. Jube hec. i. corpus xpi myſticū. ſ. eccleſiam

Angelꝰ ſacris myſterijs adeſſe credendꝰ ē: vt ſacerdotis et ppli orōnes deo repñtet.

chriſti militantē perferri. i. aſſociari in ſublime al-
tare tuū. i. in ecclīā triūphātem que dicitur altarē
ſm illud Leui. Jgnis in altari meo ſemp ardebit.
ideſt feruor charitatis in ecclīa triūphanti: ⁊ hoc
per manus angeli tui. i. per operationē ⁊ virtuteꝫ
xpi filij tui qui eſt magni conſilij angelus. Eſa. ix.
Jpſe eñ corpus ſuū myſticū deo patri cōiungit ⁊
eccleſie triūphanti. Quarto modo hic angelꝰ ma-
gni conſilij: cōſiliarius ille cuius cōſilio pater mū-
dum creauit: ⁊ recreauit ſublime altare in ꝯſpectu
dei eſt xps crucifixus ſedēs in dextera patris. Jgi-
tur angelus fert hec ſacramenta in ſublime altare
in cōſpectu dei dū cicatrices oſtendēs interpellat
apud patrē pro nobis: hec ſacramēta conficienti-
bus. Que vero ſint illa que petit in ſublime altare
perferri determinat dñs dicens. Ut quotquot ⁊c.
per hoc eñ demonſtratur corpus xpi myſticū: qḋ
xps quotidie ad ſe trahit ꝑ mēbra. Unñ Hiero. Pa-
trē vocabis me: ⁊ poſt me ingredi nō ceſſabis.

De decima parte canonis. Rubrica.

Memēto etiā dñe ⁊c. Decima pars hec
cōiuncto etiā cōtinuat ſequētia pri-
me precedentibus: vel dici pōt ꝙ ſup-
fluit. Nā in antiquis codicibus prece-
debat immediate quedaꝫ oratio inci-
piens. Memento mei queſo dñe ⁊c. in qua ſacer-
dos pro ſe orabat: vt digne poſſet offerre. Unñ tunc
recte ſequebatur. Memento etiam dñe famuloꝝ
⁊c. Sed qꝛ in multis modernis codicibus oratio
illa nō inuenitur: ideo ſm illos iſtud etiā ſupfluit:
vel qḋ melius eſt reſpicit aliud Memēto: qḋ pre-
cedit: in quo rogauit pro viuis: hic aūt orat pro de-
functis. Orat ergo pia mater eccleſia nō ſolū pro
viuis verū etiā pro defunctis: ⁊ eos deo patri ſa-
cre oblationis interceſſiōe cōmēdat certiſſime cre-
dens ꝙ ſanguis ille precioſus: q̇ pro multis effu-
ſus eſt in remiſſionē peccatorū: nō ſolū ad ſaluteꝫ
viuētiū: verūetiā ad abſolutionē valeat defuncto-
rū: ideoqꝫ Gabilonē. cōſiliū. de cōſe. di. j. viſum. ſta-
tuit vt in oībus miſſarū ſolēnijs loco cōpetēti: vꝫ
in hoc loco ſecrete vel in diebus nō ſolēnibꝰ in do-
minica eñ die ob reſurrectionē dñicā aīe requiem
credūtur habere: ecclīa pro defunctis dñm depre-
cetur: iuxta illud Auguſt. Nō ſunt pretermittēde
ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorū quas fa-
ciendas pro oībꝰ in xpiana catholica ſocietate lau-
damus. Et qꝛ quandoqꝫ deſunt defunctis paren-
tes filij cognati ⁊ amici qui ſupplicatiōes pro eis
effundant vna ⁊ pia mater. i. tota eccleſia omnes
defunctos ſub generali commemoratione ſuſcipit
tacitis illorū nominibus: ⁊ eis exhibet communio-
nem. Jnnocentius quoqꝫ papa ſtatuit eadem di-
ſtinctione de nominibus vt ante conſecrationem
hoſtie nō recitentur cōmunia defunctorū: poſſent
eñ populo recitari: ſed deo quem nihil latet neceſ-
ſe non eſt: qui cum ſigno fidei nos preceſſerūt ſcili-
cet ad dñm. xiij. q. ij. qꝫ prepoſterum. in fi. nō ꝙ ibi
ſit fides aut ſpes vbi ſpes eſt ⁊ res: nam fides eua-
cuatur: charitas nūꝗ̃ excidit. ſed ſignum fidei pro
caractere fidei chriſtianitatis accipitur. de peni. di-
ſtin. ij. charitas. quo fideles ab infidelibus diſcer-

Pia mater eccleſia nō ſolū pro viuis verū etiā pro defūctis orat.

nunt. ſm illud. Audiui numerū ſignatorū. cxliiij.
milia ſignati ex omni tribu filiorū iſrael: ⁊ dormiūt
in ſo= no pacis: ſm illud. In pace in idipſum dor=
miam ⁊ requieſcā. Frequenter em̄ ſacra ſcriptura
defunctos dormiētes appellat: pro eo q₂ ſicut dor
mientes euigilant: ita mortui reſurgent ꝓpter qđ
dicit Apoſtolus. Nolo vos ignorare de dormienti
bus: vt nō cōtriſtemini: ſicut ⁊ ceteri qui ſpem nō
habent. Et dñs inquit in euāgelio. Lazarus ami=
cus noſter dormit. Ipſis dñe ⁊ omnib⁹ in chriſto
quieſcentibus: in hoc loco ſacerdos quorū malue
rit defunctorū debet agere memoriā ſpecialē. Fi=
nita eſt enī₃ memoria mortis dñi: ⁊ ideo ſequitur
mors noſtra: xp̄s preceſſit: ⁊ nos eius veſtigia ſe=
quimur. In xp̄o quieſcentibus. Sed nōne qui de
ceſſerunt cū fide ⁊ dormiunt in ſomno pacis: de q̄
bus premiſſum eſt quieſcunt in chriſto: ⁊ ſic videt
hoc ſuperfluere. Sed quia ſacerdos poſt verba il
la in ſomno pacis fecerat ſpecialem memoriā₃ pro
aliquibus ideo ſubiicit pro ipſis dñe ⁊ mox nō īn
cōpetenter ſupponit clauſulā generalē: ⁊ omnib⁹
in chriſto quieſcentibus: de quib⁹ premiſerat. Hic
aūt vocātur quieſcētes in chriſto qui in charitate
mortui ſunt: habentes tñ aliqua purgabilia eo ꝙ
nō plene ſatiſfecerant pro peccatis confeſſis: pro=
pter qđ ad locum purgatorij deſcenderūt vbi exi=
ſtentes ſuffragio indigent eccleſie militantis tāq̄
nōdum habētes in re pacem ⁊ refrigeriū glorie: ſ₃
habeant incerta ⁊ infallibili ſpe locu₃ refrigerij in
quo nō eſt ardor penarū: lucis in quo nō eſt obſcu
ritas tenebrarū: ⁊ pacis in quo nō eſt cōflictus pu
gnaꝝ. Nā abſterget deus omnē lachrymā ab ocu
lis eorū: ⁊ iam nō erit ampli⁹ neq₃ luctus neq₃ cla
Paradiſus dicitur loc⁹ refrigerij.
mor: ſed nec vllus dolor: qm̄ priora trāſierūt: ſ₃ de=
lectabuntur in multitudine pacis cū placebūt co=
rā dño in regione viuentiū. Paradiſus dr̄ ergo lo
cus refrigerij ꝓpter ardorem ignis purgatorij per
quē anime tranſierūt. Iuxta illud pſal. Trāſiui=
mus per ignem ⁊ aquā ⁊c. Locus lucis cōtra te=
nebras inferni: de quibus Matth. xxxuj. Mittite
eū in tenebras exteriores. Locus pacis ꝓpter mē
tis tranquillitatē: que eſt ibi cōtra vermē cōſcien=
tie eorū qui ſalui nō erunt. Unde Eſa. vermis eo=
rum non morietur nec ignis eorum extinguetur.

¶ De vndecima parte canonis. Rubrica.

Nobis quoq₃ ſic. Undecima pars hec
aūt oratio protēditur: vſq₃ per oia ſe=
cula ſeculorū. Et hec verba proferen=
do ſacerdos paululū expreſſa voce ꝑ
cuſſo pectore ſilentiū interrūpit repre
ſentans cōtritionem ⁊ confeſſionē latronis in illo
paſſionis dominice articulo increpātis alterū ⁊ di
centis. Nos digna factis recipimus: hic autem ni
hil mali geſſit: ⁊ dicebat ad Ieſu₃. Luce. xxiij. Do
mine memento mei dum veneris in regnum tuū:
propter quod dixit illi Ieſus. Amen dico tibi ho=
die mecum eris in paradiſo. Rurſus per exaltatio
nem vocis ⁊ percuſſionem pectoris exprimitur il=
lud quod centurio ⁊ qui cum illo erant viſis his q̄
fiebant timuerunt valde dicentes. Uere filius dei
erat iſte: ⁊ omnis turba q̄ ſimul aderāt ad ſpecta=
culum illud percutientes pectora ſua reuertebant.
Noti vero eius ⁊ mulieres que chriſtū ſecute fue=
rant a galilea ſtabant a longe hec videntes quos
ſignificāt miniſtri. ſ. diaconus et ſubdiaconus re=
troſtantes qui ad hāc vocē erecti in os ſacerdotis
vel epiſcopi intuentur. Premiſſa aūt pectoris vni=
ca tunſio ſignificat ꝙ ſm apoſtolū ad Roma. vj. Pectoris tūſio qđ ſignificat.
Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt:
⁊ fit cū tribus digitis. ſ. ſine pollice ⁊ indice vt tri=
nitas in vnitate notetur. Pectoris quoq₃ tunſio
qñq₃ penitentiā deſignat prout ſub titu. de confeſ
ſione dictum eſt. ¶ Peccatoribus ideo dicit q₂ ſi
dixerimus ꝙ peccatum non habemus noſmetip=
ſos ſeducimus: ⁊ veritas in nobis non eſt. de pe.
diſt. ij. ſi enim inquit. Licet em̄ omni tempore de=
beam⁹ ex corde nos recognoſcere peccatores. vj.
diſt. teſtamentum: precipua tamen pro remiſſione
peccatorum ſacroſanctū myſterium celebramus.
¶ De multitudine miſerationum tuarum ſperan
tibus. Iuxta quod pſal. inquit. Secundum multi
tudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem
meam. Et nota ꝙ vna tantum eſt dei miſericordia
non aliud quidē q̄₃ ipſe miſericors: ſed multi ſunt
eius effectus qui miſerationes dicuntur: vnde Re
miniſcere miſerationum tuarum domine: ⁊ miſeri
cordiarum tuarum que a ſeculo ſunt. Partem ali=
quam ⁊ ſocietatem donare digneris: ſed cum ipſe
deus ſit omnia in omnibus ſalus ⁊ premiū ⁊ glo=
ria ſinguloꝝ. Iuxta illđ. Salus populi ego ſum.
quid eſt quod dicitur aliquam ſocietatem ⁊c. tan=
q̄₃ non omnes ſint eundem denarium accepturi.
Sane licet vnum ⁊ idem ſit premium ſingulorum
videlicet ipſe deus in cuius cognitione ſalus eter
na conſiſtit: ſecundum illud quod ipſe dicit in euā
gelio. Hec eſt vita eterna vt cognoſcam te verum
deum: ⁊ hunc quem miſiſti Ieſum chriſtum tamē
ſecundum differentiam meritorum alij plus: alij
minus diuina viſione fruuntur. Nam ⁊ ſtella dif=
fert a ſtella in claritate. propter quod ipſe domin⁹
ait. In domo patris mei māſiones multe ſunt: de
peni. diſtin. iiij. in domo: ſicut vnus ſol eſt cuius lu
mine participant vniuerſi: alij plus alij minus ſe=
cundum differentiam intuentium. ¶ Cum Ioā=
ne: Stephano: Mathia: Barnaba. In hac ſecū=
da commemoratione ſanctorum magna ex parte
ſupplentur qui de primitiuis ſanctis deeſſe vide=
bantur in prima. Sed quare Ioannes repetitur ⁊
Stephanus ſociatus Ioanni premittitur Ma=
thie ⁊. Barnabe apoſtolis. Super hoc dici poteſt
ꝙ Ioannes in prima commemoratione diſponi=
tur ⁊ cum ceteris numeratur propter dignitatem
apoſtolatus. In hac autem commemoratione re
petitur et cum Stephano ſociatur propter priui=
legium celibatus: virgines enim ſunt: et ſequun
tur agnum quocunq₃ ierit: propterea ceteris pre=
mittitur. Uirginitas namq₃ ioannis inde maxime
commendatur: quia chriſtus in cruce matrem vir
ginē diſcipulo virgini commēdauit ⁊ ex illa hora
accepit eā diſcipulus in ſuā. Stephani vero virgi
nitas ex eo maxime cōprobatur: q₂ ipſe deputat⁹
eſt ſub apl'is ad miniſteriū viduarum ⁊ in eo ꝙ ſe=

minis eſt prepoſitus teſtimoniū meruit ſinceriſſi-
me caſtitatis. Poſſet aūt nō euāgeliſta: ſed bapti
ſta Joānes intelligi niſi premitteret: cū tuis ſan-
ctis apoſtolis ac martyribus: vnde cōiungitur ꝙ
apl'i tantū ac martyres ſubnotant: ꝗbus ⁊ Joan
nes baptiſta merito poſſet inter martyres nume-
rari. Enumerat ergo ſacerdos ſanctos quorū ſo-
cietatem petit: quia ⁊ ſacerdos legalis nomina fi-
liorū iſrael habebat ſcripta: vt ſupra dictū eſt. Et
aduerte ꝙ hic octo viri ⁊ ſeptem mulieres cōpu-
tantur: q̄ per hoc ſacrificiū ſeptē chariſmata gra
tiarū ⁊ octo btitudines iūgunt ī nobis. Sequit.
Non eſtimator meriti quia non ſm exigentiā me
ritorū retribuit: ſed minus puniendo vel magis re
munerando ꝗ̄ quiſq̄ meruit. Unde non ſm pec-
cata noſtra fecit nobis neq̄ ſecūdū iniq̄tates no-
ſtras retribuit nobis: ⁊ alibi. Menſuram bonā ⁊
confertam ⁊ coagitatā ⁊ ſuperfluentem reddent
in ſinum veſtrū. ¶ Per chriſtū dn̄m noſtrū. Hic
nō reſpondet amē: tū q̄ angeli q̄ ſemper aſſiſtūt
rūdēt ꝓut ī fine tertie particule dictū eſt: tū q̄ hec
tacite dicunt: nec rn̄dentes audire poſſunt: tum q̄
verba ſequentia per que omnia ⁊c. iſtis coniūgun
tur ⁊ ab eis dependēt: ita ꝙ nihil interponi pōt.
Hoc aūt loco benedicunt vue: prout dicet in ſepti
ma parte ſub quinta feria cene dn̄i vbi agitur de
diurno officio. In canone apoſtolorū ī burcardo.
lib. v. c. offerri. ita legitur. Offerri non liceat ad al
tare ſc3 ad benedicendum preter nouas ſpicas ⁊
vuas ⁊ oleū ⁊ fabas ⁊ thymiama ad incenſum tē
pore quo ſctā oblatio celebratur. Sequitur. Per
quē hec omnia ⁊c. ideo dicit omnia: quia per filiū
oīa creata ſunt: vnde Jo. j. Omnia per ipſum fa-
cta ſunt ⁊ ſine ipſo factū eſt nihil: ⁊ vidit deus cū
cta que fecerat ⁊ erant valde bona. Creas igitur
condendo naturam: ſanctificas cōſecrādo mate-
riā: viuificas trāſſubſtātiādo creaturā: benedicis
accumulando gratiā: ꝙ autē dicit hec omnia eſt
ſimplex pronominis demōſtratio ſicut tp̄s verbi
concluſum: nā preſens cōfuſum preſentis non te-
net vſum: ⁊ eſt ſenſus. hec omnia ſc3 panē ⁊ vinū
aquam ſemper bona creas: ſm cauſas canonicas
primordiales ⁊ ſanctificas ſm cās ſacramētales:
viuificas vt tranſeant in carnem ⁊ ſanguinē: ⁊ be
nedicis vt cōſeruent vnitatē ⁊ charitatē. ¶ Rur
ſus in eo ꝙ dicit ſanctificas: notat ꝙ quodcūq̄
ſanctificatur per gratiam chriſti ſanctificatur. De
plenitudine eius omnes accepimus. vnde Joā.
xvj. Pater ſanctifica eos in veritate. i. in filio. In
eo ꝙ dicit viuificas notatur quicquid viuificatur
per filiū viuificatur. Joan. xi. Ego ſum via veri-
tas ⁊ vita. viij. diſt. qui cōtempta. In eo ꝙ dicit.
Benedicis: inſinuat ꝙ benedictio celeſtis dat no
bis per fructum virginis benedictū: vel creas vt
ſint: ſanctificas tibi deputando: viuificas animā-
do: benedicis vt vtilia ſint: preſtas vt ꝓſint. Fiūt
aūt tres cruces ſuper dictis verbis ſanctifi. viui.
bene. in quibus eccleſia primitiua repreſentatur q̄
fidē trinitatis ſuſcepit. De hoc tn̄ aliter iā dicetur
Siquidē ſacerdos dicturus: ⁊ preſtas nobis. vel
diaconus remouet corporale deſuper calice: ad no

Octo vi
ri ⁊ ſe-
ptē mu-
lieres q̄-
re hic cō
putant.

tandū ꝙ q̄ñ xp̄s emiſit ſpm̄ velū tēpli ſciſſum eſt
a ſummo vſq̄ deorſum: ⁊ aperta ſunt nobis ea q̄
prius obſcura erāt in lege ⁊ clauſa: ſicut dicitur in
euangelio de quibuſdam ⁊ erat abſcōditū verbū
iſtud ab eis vbi eñ ſumpto aceto cōſummatū eſt
reuelatū eſt: ⁊ calice diſcooperto accipiēs hoſtiā
dicit. Et preſtas nobis. Dubitari autem vidimus
quare calix ⁊ nō hoſtia coperit? Ad quod qua-
druplex poteſt ratio aſſignari. Primo ꝓpter peri
culū: q̄ ſanguis facilius poſſet recipere immūdi-
ciā ꝗ̄ hoſtia. Scḋo q̄ in calice ⁊ ſanguine magis
ſignificatur paſſio xp̄i ꝗ̄ in hoſtia. vnde illud. Pa
ter ſi fieri pōt tranſeat a me calix iſte: ⁊ in canone
in forma ſanguinis ponitur actus effuſionis ibi.
Qui ꝓ vobis effundetur ⁊c. q̄ ergo in calice ⁊ in
ſanguine magis ſignificatur xp̄s mortuus ꝗ̄ in
corpore: ideo ſicut ⁊ mortu' pannis ⁊ lapidibus
operitur: ita ⁊ calix panno ⁊ ſanguis calice ⁊ cor-
porali coperit. Tertio ſanguis in calice cooper-
to repreſentat corpus chriſti in ſepulchro clauſo
⁊ ſignato: hoſtia vero corpus xp̄i. extra ſepulchrū
Quarto ſanguis xp̄i calice cooperto repreſentat
xp̄i corp' in ſyndone inuolutū hoſtia vō nō inuo
lutū. Sequit per ip̄m ⁊c. Si abſq̄ alicui' vbi vel
tp̄is interpoſitione cōiūgas ꝑmiſſa vba per xp̄m
dn̄m nr̄m. Per quē hec omnia ⁊c. ⁊ facis pūctum
ibi. ⁊ preſtas nobis plena eſt littera. Dic ergo per
ip̄m. i. tāq̄ ꝑ mediatorē eūcoequali: q̄ ipſe eſt coe
qualis pr̄i. In ipſo tanq̄ in cōſubſtantiali: vel in
ipſo. i. mēbris eius in patre quippe notat autori-
tas ꝓpter principiū in filio equalitas propter me
diū: in ſp̄uſancto cōmunitas ꝓpter cōſortiū. Sa-
ne ſexta feria crucifix' eſt xp̄s hora tertia linguis
iudeoꝝ qḋ narrat marcus: hora ſexta manib' gē-
tiliū qḋ narrat Jo. circa horā aūt nonā inclinato
capite tradidit ſpm̄. Ad recolendā igitur crucifi-
xionē hora tertia factā ex linguis iudeoꝝ clamā-
tiū ter. Crucifige crucifige eū ⁊ rurſus. Tolle tol-
le crucifige eū. Sacerdos facit tres cruces ſuper
oblatam ⁊ calicē dū dicit. Sanctificas: viuificas:
⁊ benedicis. Ad recolendā vero crucifixionē que
poſt interuallū triū horarū eſt facta manibus gē-
tiliū cū milites crucifixerunt ieſum. Sacerdos fa-
cit iterū tres cruces cū hoſtia ſuꝑ calicē ſuper pre
miſſis tribus verbis ſc3 per ipſum ⁊ cū ipſo ⁊ in
ipſo: poſtmodū aūt ad deſignādū diuiſionē car-
nis ⁊ anime dn̄i morientis facit duas cruces cū ip̄a
oblata in ore calicis dū dicit Eſt tibi deo patri oī-
potenti in vnitate ſp̄uſſancti. Cū eñ in xp̄o tres
ſint vnite ſubſtātie: vc3 diuinitas: corp' ⁊ aīa due
tm̄ ſc3 corp' ⁊ aīa fuerūt in morte diuiſe: nā diuini
tas a neutra eſt diuiſa ⁊ ſeparata ⁊ ꝓpterea non
trib' crucibus: ſed duab' mors dn̄i deſignat. Ce-
terū ſacerdos: faciēdo cruces. manus ſuper men-
ſam altaris extēdit: q̄ ⁊ xp̄s ſuꝑ arā crucis man'
expādit: iuxta illḋ ꝓpheticū. Expādi man' meas
ad ppl'3 nō credētē mihi. Scḋo et ꝑmiſſe tres cru
ces cū corꝑe ſuꝑ nudū calicē facte ſignificāt tres
cruciatus quos xp̄s in nuda cruce ſuſtinuit: vc3
paſſionē ꝓpaſſionē ⁊ cōpaſſionē: paſſionē ī corꝑe
ꝓpaſſionē in mēte: cōpaſſionē ī corde. De paſſiōe

In chri
ſto tres
ſunt vni
te ſub-
ſtantie.

coꝛpoꝛis ait dñs per ꝓphetā. O vos oēs q̄ trāſi-
tis ꝑ viā attendite ⁊ videte ſi eſt doloꝛ ſicut doloꝛ
meus. Foderūt eñ manus meas ⁊ pedes meos:
⁊ dinumerauerunt omnia oſſa mea. De paſſione
mētis dñs inquit apl'os. Triſtis eſt aīa mea vſq̄
ad moꝛtē. Cepit enim Jeſus tedere ⁊ pauere ce-
pit cōtriſtari ⁊ meſtus eſſe. Ex compaſſione vero
coꝛdis ꝓ crucifixoꝛib' oꝛauit ad patrē dicēs. Pa-
ter ignoſce illis: qꝛ neſciūt quid faciunt. Si eñ co
gnouiſſent nūq̄ dñm glie crucifixiſſent: ⁊ iō ſacer
dos facit has cruces cū hoſtia ſup calicē: qꝛ xp̄s
ſuſtinuit hmōi cruciatus in coꝛpoꝛe ſuper patibu
lū. Per calicē eñ paſſio deſignatur: vt iā dictū eſt
Tertio mō tres cruces cū hoſtia ſup calicē facte
ſignificāt fidē cēturionis dicentis. Matth. xxvi.
Uere filius dei erat iſte: ⁊ ita cognouit: eum vnū i
trinitate .ſ. chꝛiſtū deū ⁊ hominē. Due vero que
fiūt in oꝛa ſeu latere calicis deſignāt duo ſacramē
ta que de latere xp̄i pꝛofluxerunt: videlicet aqua
regenerationis ⁊ ſanguis redēptionis. iuxta teſti
moniū Joh. dicētis. Unus militū lācea latus ei'
aperuit ⁊ continuo exiuit ſanguis ⁊ aqua: ⁊ ideo
immediate poſt has duas cru. es latus calicis in
quibuſdā eccleſijs cū hoſtia tāgit per qđ ꝑcuſſio
lateris xp̄i cum lācea militis deſignatur. Quarto
tres pꝛemiſſe cruces in quibuſdā eccleſijs ita fiūt
⁊ bn̄. Nā pꝛima que fit ſup ipſum fit ſupꝛa os cali
cis exteri' ſignificās ꝙ de' eſt extra oīa nō exclu
ſus. Scđa que fit ſuper cū ipſo fit parū inferi' ſub
pꝛima: videlicet a labio calicis in labiū ſignificās
ꝙ de' eſt ſuper omnia nō elatus. Tertia que fit ſu
per in ipſo fit inter os calicis circa mediū cōcaui-
tatis ei' ſignificās ꝙ eſt inter omnia nō incluſus.
Quarta q̄ fit ſuper deo patri: fit a medio oris cali
cis recta dyametro cōtra faciē ſacerdotis: ſignifi-
cās ꝙ oīa que in miniſterio miſſe occulte agunt̄:
in fine nobis ante oculos ponentur. Quinta que
ſuper in vnitate ſpiritusſancti fit a latere calicis in
ter ipſum calicem ⁊ ſacerdotē: videlicet deſcēden
do a ſummitate calicis cōtra pedē ſignificans ꝙ
deus eſt ſubter oīa nō cōpreſſus: ſeu pꝛoſtratus:
q̄dā tñ de his duabus vltimis nō faciūt niſi vnā

Tres cruces ſignificāt tres cruciat' q̄s trib' tēpoꝛib'. chꝛiſtus ſuſtinuit in pedib'.

Quinto dicte tres cruces ſignificāt tres cruciat'
quos chꝛiſt' ſuſtinuit tribus tēpoꝛibus: videlicet
ante moꝛtē alapas: flagella ſputa ⁊ hmōi in moꝛ-
te crucifixionē: ⁊ poſt moꝛtē lateris perfoꝛationē:
pꝛima ſignificat pꝛimū: ſecūda ſecūdū: tertia ter-
tiū: quarta ꝓo ſignificat ſeparationē anime a coꝛ-
poꝛe xp̄i: quinta deſceſſum in lymbū vel cruciatū
in pedib'. Sexto quinq̄ oꝛdines ſignoꝝ que fiūt
ante ſextū ſcȝ ante tactū calicis cū hoſtia qñ vcȝ
de duabus vltimis nō fit niſi vna: ſignificāt q̄nq̄
etates mūdi q̄ fuerūt ante xp̄i natiuitatē. Sextū
vero vcȝ ipſe tactus ſignificat ſextū tp̄s: ſcȝ a xp̄i
natiuitate vſq̄ ad finē mundi: ipſe eñ vnicus ta
ctus ſignificat dñm ſemel aſcendiſſe crucē vt finē
haberet. Ipſa aūt res eſt cruciat' qui per dictas
q̄nq̄ etates oīb' hoībus fiebat. ¶ Notādū igit̄
eſt ꝙ ſacrificiū ſeptē vicibus ſignatur in canone.
Pꝛima vice ter vbi dr̄. Hec dona. hec munera ⁊c.
Scđa vice quinquies vbi dicit̄. Quā oblationē
tu deus oīpotēs ⁊c. Tertia vice. bis ſemel. vbi di
cit̄. Qui pꝛidie ⁊c. Tibi gr̄as agens benedixit ⁊c.
⁊ iterū vbi dr̄. Simili mō ⁊c. Itē gr̄as agēs ⁊c.
Quarta vice quinq̄es vbi dicit̄. Hoſtiā purā ⁊c.
Quinta vice bis vbi dr̄. Sacroſanctū filij tui coꝛ
pus ⁊c. Sexta vice ter vbi dr̄ Sctificas viuificas
⁊c. Septima vice quinquies vbi dicit̄. Per ipſuȝ
⁊c. put in ipſis locis dictū eſt inter quas ſeptē vi
ces ſacrificium ſignat̄ duab' vicib' bis: ⁊ duab'
vicib' ter: ⁊ duab' vicib' quinquies: ſeptima vero
vice bis ⁊ ter. Signat̄ ergo ſimul omnib' vicib'

Sacrificiū septē vicib' ſignat̄ in canone.

ſictis quinquies quinq̄: q̄ ſunt ſimul. xxv. qui nu
merus per ſe dictus ſemper in ſeipſum reducit̄:
ſi ducat̄ in infinitū: quantūlibet enim multiplicet̄
eucharistie ſacramentū ſemper eſt idē ſacrificiuȝ.
Aug. tñ de cōſe. diſt. ij. ſemel. dicit ꝙ ſi tātū ſemel
ſignū crucis fieret ſuper panē ⁊ vinū ſufficere poſ
ſet: qꝛ ſemel dñs crucifixus eſt. In hoc etiā ſacra
mēto quinq̄ ſenſus coꝛpoꝛis ſcȝ viſus: auditus:
guſtus: odoꝛatus: ⁊ tactus exercētur: ſcȝ circa co
loꝛē: ſapoꝛē: odoꝛē: fractionē: ⁊ ſumptionē. vt q̄n-
q̄ ſenſus anime ſpirituales exuberent: ſcȝ viſus
intelligentie: auditus obedientie: odoꝛatus diſcre
tionis: guſtus dilectionis: ⁊ tactus operis: de q̄-
bus reperit̄ in euāgelio. Domine quinq̄ talenta
tradidiſti mihi: ecce alia quinq̄ ſupͣlucratus ſuȝ:
ſed ⁊ binarius ⁊ ternarius bene cōgruit ſacramē
to: binarius: pꝛopter carnē ⁊ ſanguinē: ternarius
pꝛopter panē ⁊ vinū ⁊ aquā. Item binarius pꝛo-
pter duplicē modū edendi: ſcilicet ſacramentaleȝ
ſub ſpecie panis ⁊ vini: ⁊ ſpiritualē in fide coꝛdis
Et ternarius ꝓpter tria que ſunt in hoc ſacramē
to diſcreta: videlicet foꝛma viſibilis vini ⁊ panis:
veritas coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis ⁊ virtus ſpiritualis
vnitatis ⁊ charitatis: de quibus dictū eſt in ſexta
particula ſuper verbo myſteriū fidei. vt ita terna-
rius binariū. id eſt fides trinitatis per dilectionē
dei ⁊ pꝛoximi operetur. Fiunt igitur tres cruces
que quattuoꝛ habent angulos ſuper ſacrificium:
qꝛ chꝛiſtus dñs in cruce pependit quattuoꝛ clyma
ta mūdi redemit: ⁊ ſeptē oꝛdinibus oꝛdinātur ad
notādū ſeptifoꝛmē ſpiritusſancti gratiam que in
hoc myſterio neceſſaria eſt: ⁊ fere in quolibet oꝛdi
ne per numerū imparem ſignacula diſponunt̄: qꝛ
coꝛp' xp̄i vnū manēs nō ſcinditur oīs honoꝛ: tā-
q̄ dño ⁊ gloꝛia tāq̄ deo. Sequit̄. Per oīa ſecula
ſeculoꝝ nō ſolū crucis ipꝛeſſio: ver ēt etiā vocis ex-
pꝛeſſio ⁊ pectoꝛis ꝑcuſſio: q̄ geſta ſunt iuxta crucē
inſinuat ꝑut dictū eſt ſuper verbo. Nobis quoq̄.
Qꝛ ergo ieſus clamās voce magna tradidit ſpm̄
ideo ſacerdos dicēdo. Per omnia ſecula ſeculoꝝ
exaltat vocē: ⁊ aliquantulū calicē eleuat. Uel dici
tur alte ad incitationē populi: ⁊ ſciens finē cano-
nis reſpōdeat. Amē. vel ideo qꝛ cēturio clamauit
Uere fili' dei erat iſte: qꝛ vero mulieres lamētabā
tur flētes dñm: iō choꝛus quaſi lamētando rñdet
Amen. repꝛſentās fideles: q̄ dñm cōtrito coꝛde lu-
gebāt: velut quōdā abel inuidi fratris furoꝛe occi
ſum parētes ei' lamētabant. Cōſequēter diaco-
nus accedit: ⁊ exaltatū parūper ſacrificiū ſeu cali
cē cū coꝛpe de altari tā ipſe q̄ ſacerdos depōit: qꝛ

vt legitur Jo.xx. Venerũt ioſeph ab arimathia et nichodemus ⁊ impetratũ corpus ieſu a pylato de ponẽtes ſepelierũt. Sacerdos ergo eleuãs nichodemũ repreſentat: ipſa vero eleuatio xp̄i depoſitionẽ de cruce depoſitio collocationẽ in ſepulchro demõſtrat. Et aduerte q: ſacerdos dicẽs. Preceptis ſalutarib⁹ moniti: calicẽ ſimul ⁊ hoſtiã deponit. Ad cuius rei euidẽtiã notandũ eſt ꝙ xp̄i corpus et ſanguis bis in ſexta feria eleuata ⁊ depoſita fuerũt ſemel in cruce eleuata de cruce ad terrã depoſita: ⁊ ſemel de terra eleuata ⁊ in ſepulchro collocata. Primũ repreſentatur in prima eleuatione et depoſitione corporis ⁊ ſanguinis xp̄i: q̄ fit ſtatim poſt eoꝝ conſecrationẽ: alia repreſentat᷑ in eleuatione ⁊ depoſitione que fit ĩ hoc loco. Cõgrue igit᷑ dum hec verba proferunt᷑ fit corporis ⁊ ſanguinis eleuatio et depoſitio deſignãtes eleuationẽ corporis xp̄i de terra ⁊ locationẽ eius in ſepulchro quia Joſeph q̄ illud de cruce de terra leuauit. ⁊ ĩ ſepulchro locauit monit⁹ ⁊ inſtructus erat preceptis ſalutaribus xp̄i ſicut fidelis diſcipulus eius. Vñ de eo legit᷑ in Marco. Et ipſe erat expectãs regnum dei. Simul aũt eleuãtur corpus ⁊ ſanguis iam cõſecrata: q: ipſe Joſeph vt aiũt quidã ſimul corp⁹ cũ ſanguine in ſepulchro locauit. Adhuc ipſa eleuatione tenet᷑ hoſtia cũ quatuor digitis. Cũ enim expectemus et neceſſe habeamus impetrare quatuor principaliter per merita paſſionis xp̄i. ſ. prtãtẽ cõtra diabolũ: humilitatẽ ꝯtra mũdũ: caſtitatẽ cõtra corpus ꝓpriũ et ſubiectionẽ ⁊ dilectionẽ quo ad deũ et proximũ: ideo ad hoc repreſentandũ merito cũ quatuor principalibus digitis hoſtia tenetur. Quedã tñ eccleſie in trib⁹ primis petitionib⁹ dñice orationis tenẽt calicẽ eleuatũ: ⁊ tunc calicis eleuatio aliud ſignificat: prout ibi dicetur. Jn quibuſdã etiã eccleſijs dũ calix parũper ab altari eleuatur: quidã puer ſtãs vltim⁹ poſt diaconũ habẽs capã: ex trãſuerſo ad deſignandũ ꝙ caput. i. iudei expectãtes meſſiã. i. xp̄m cũ iã venerit trãſuerſuz eſt in caudã. Quia vero nichodemus ſepulto domino aduoluit ſaxum magnũ ad hoſtiũ monumẽti: ideo diaconus ſuper os depoſiti calicis corporale deponit: diaconus quoq; calicẽ cũ corporali inuoluens repreſentat ioſeph: qui corpus dñi ſyndone mũda inuoluit. Rurſus q: in pace factus eſt locus ei⁹ diaconus ſm morẽ quarũdã eccleſiarũ mẽſam oſculat᷑ altaris ⁊ q: fact⁹ eſt principat⁹ ſuꝑ humerũ ei⁹ oſculat᷑ dextrum armũ põtificis: vt in vtroq; ſignificet xp̄m ⁊ quieuiſſe poſt mortẽ: ⁊ viciſſe poſt mortẽ. Juxta q̇d ipſe predixit ĩ pſalmo. Jn pace in idipſum dormiã ⁊ requieſcã: ⁊ alibi. O mors ero mors tua morſus tuus ero inferne: xp̄s

Chriſt⁹ poſt mortẽ triũphauit de morte.

eñ per mortẽ triũphauit de morte: nã q: fact⁹ eſt obediẽs vſq; ad mortẽ: mortem aũt crucis: idcirco deus exaltauit illũ ⁊c. hoc ipſum etiã ſignificat ꝙ xp̄s ſibi crucẽ ſuper humerũ baiulauit. Scd̄o diaconus oſculando dextram ſacerdotis ſignificat ꝙ vult eſſe particeps laboris: vt ſit ſocius eterne retributionis. Tertio per hoc innuit ꝙ ioſeph deponẽs corpus illud fuit obſculatus. Jn quibuſdam eccleſijs ſacerdos hic etiã hoſtiã oſculatur: inuẽs ꝙ nichodemus idẽ fecerit ꝙ ioſeph: vel potius ꝑ dñi paſſionẽ factã eſſe noſtrã recõciliationẽ. Poſt oſculum hmõi diaconus retrocedit a facie ſacerdotis: repreſentans mulieres ſepulto dño a monumento recedentes.

¶ De pater noſter ⁊ eius expoſitione. Rubrica.

Secundũ eos qui dicunt ꝙ tertia pars miſſe que d: poſtulationes incipit hic Oremus preceptis ſalutaribus ⁊c. ⁊ ꝙ durat vſq; ad collectas. Hec pars continet quinq; clauſulas. Prima eſt ipſa prefatio. ſ. Oremus preceptis: q̇d addidit beatus Grego. Scd̄a eſt pater noſter. Tertia. Libera nos queſumus dñe. Quarta. Pax dñi. Quinta. Fiat commixtio. Quia ergo Jeſus voce magna clamabat. Jn ma. tu. do. cõ. ſpi. me. ideo ſacerdos et non totus populus prout greci faciunt eleuata facie pronũciant. Oremus preceptis ⁊c. non ei᷑ d: ſub ſilentio: ſed palam: quia eſt de euãgelio: ad no notandũ ꝙ rex celorũ in noua lege parũ loquebat᷑ et ſine velamine predicauit. Ad hoc ideo hec dñica oratio ⁊ etiã credo in vnũ deũ alta voce dicunt᷑ vt oẽs illam dicãt ⁊ addiſcant. Alia etiã ratio poſita eſt ſub titulo de predicatione. Sed tertia clauſula ſcz Libera nos ⁊c. ſub ſilentio d: in ſignum ꝙ xp̄s interdum a predicatione ſiluit: aliter tamen ibi dicet᷑: ſz ⁊ proferẽs Pater noſter ⁊c. iterũ ſicut prius extendit ac ſurſum eleuat manus. primo eñ dicens. Preceptis ſalutaribus ⁊c. actus ioſeph de quibus in precedenti colũna dictũ eſt. quos preceptis ſalu. mo. ⁊ di. inſti. informatos geſſit repreſentauit. Quia igitur doctrina audiendo meditando et in quiete docenda eſt. v. q. iiij. in loco. ideo verba iſta depoſitis ſuper altare manibus protulit dicens. Pater noſter ⁊c. chriſtum populum orare docentem repreſentans: ideoq; moyſi orantis exẽplo manus extendit ⁊ ſurſum eleuat vt feruorem cordis ⁊ rectam ad deum intentionẽ oſtẽdat. xxxvij. diſt. ſi quis vult. Rurſus dicendo. Preceptis ſalutaribus ⁊c. calicem ſimul ⁊ hoſtiã deponit vt premiſſum eſt.

Chriſt⁹ interdũ a predicatione ſiluit.

¶ Sane legalis pontifex regreſſus ad populum lauabat veſtes immundus tamen erat vſq; ad veſperã: ſicut in prohemio huius partis dictũ eſt. Sic ⁊ chriſtus qui intrauit in ſancta ſanctorum redit ad eccleſiam compatiẽdo ⁊ auxiliando: ⁊ lauat veſtes ſuas. i. ſanctos mundificat, ⁊ tñ vſq; ad finẽ mũdi membris eius alique macule adherent Sacerdos etiam redit ad populũ: quia dum rurſus alta voce multiplicat preces foras exire videtur: et precibus velut aquis veſtimẽta ſua: ideſt populum lauat et mundat: ⁊ tamen immundus iudicatur: quia vſq; ad mortem erit in omni homine quid lauetur. Oraturus ergo ⁊ oſtenſurus ſe cauſam ſuam agere coram deo et que quotidie petere debeamus monet populum orare dicens. Pater noſter ⁊c. que oratio habet᷑ Matth. vj. ca. Fiducialiter eñ orare poſſumus vt filij patrem quos ipſe dominus ad ſic orandum informauit et ipſe vice vniuerſalis eccleſie quam repreſentat: orat tamẽ ſua auctoritate ⁊ quaſi preſumptiue petere videatur premittit quaſi loco prefationis:

preceptis ſalutarib⁹ ꝛc. Dicit autē preceptis ꝛ di-
uina inſtitutione: quia dñs ꝛ hanc orationē inſti-
tuit: ꝛ apl'os ſic orare precepit: ꝛ tunc maxime pro
ſtrati orare debemus vſq; in finē dñice orationis
ſaltem in profeſtis diebus in feſtiuis vero ſtantes.
Tres aūt articuli ſequentes. ſ. Preceptis ſalutari
bus Pater noſter ꝛ Libera nos: ſignificant tres
dies dñice ſepulture; ideoq; ꝛ his dūtaxat vtimur
in paraſceue. In quibuſdā eccleſijs dum ſacerdos
dicit. Pater noſter a diacono: ꝛ dum prelatus dat
benedictionē ſolēnē poſt pater noſter manus ei⁹
a diacono ꝛ ſacerdote ſuſtētatur in quo repreſen-
tatur ꝙ hur ꝛ aaron ſuſtentabant manus moyſi
orantis: de quo ſub titulo de oratione dictum eſt.
¶ Beatus Greg. orationē dñicā poſt canonē ſup
hoſtiā cēſuit recitari aſſerēs in regiſtro incōgruū
eſſe: vt ſup eucharistiā diceret' orō quā ſcholaſti-
cus cōpoſuerat ꝛ illa omitteret' quā dñs ipſe dicta
uerat ꝛ apl'i dicere cōſueuerāt. ꝛ cantat' apud gre
cos toto ppl'o: ſed apud nos a ſolo ſacerdote. Illō
notandū eſt ꝙ hec oratio ceteras orationes ꝓpter
quatuor antecellit. ſ. autoritate doctoris: breuitate
ſermonis: ſufficientia petitionum ꝛ fecūditate my
ſteriorum. Autoritate doctoris: quia fuit ipſi⁹ ſal-
uatoris apoſtolos orare docentis. ore prolata: ꝛ in
de dicitur oratio dominica. Breuitate ſermonis:
quia facile dr̄ et profertur. Iuxta illud. Cum ora-
tis nolite multum loqui ꝛc. Sufficientia petitionū
quoniā vtriuſq; vite neceſſaria continet. Fecundi
tate myſterioꝝ: quia immēſa cōtinet ſacramenta.
Uerū licet ſciat dñs quid velimus: vult tamē nos
orare vocaliter ꝓpter multa. Primo ꝑ excitanda
deuotione: q2 qō facit flatus carboni: hoc facit ꝓ-
nunciatio deuotioni. vnde ad ipſum ore meo cla-
maui ꝛ exaltaui ſub lingua mea. Scōo pro aliorū
inſtructione: vt cortina cortinā trahat ꝛ qui audit
dicat veni. extra de ſacra vnc. c. j. Unde luceat lux
veſtra coram hominibus. Tertio pro lingue obſe-
quio: vt qō in lingua peccamus: lingua ſatiſfacia-
mus. Uñ ſicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire ini-
quitati ad iniquitatē: ita exhibete ea ſeruire iuſti-
tie in ſatiſfactionē. xlvij. diſt. oēs. Quarto ꝑ rei pe
tende cōmemoratione: q2 facilius obtinetur quod
inſtātius poſtulatur. de pe. diſt. j. importuna. xliij.
diſt. ſit rector. in fine. Uñ petite ꝛ accipietis: pulſa-
te ꝛ aperietur vobis. Quinto ꝑ impetrate rei cu-
ſtodia: quia qō ſepius requiritur diligētius cuſto
ditur. vnde. Tene qō habes ne alius accipiat co-
ronā tuā. ¶ Sane in hac oratione oratur pro bo-
nis adipiſcendis ꝛ pro malis vitandis. Pro bonis
temporalibus ſpiritualibus ꝛ eternis: pro malis
preteritis preſentibus ꝛ futuris. De bonis eternis
dicitur. Adueniat regnum tuum. De bonis ſpiri-
tualibus. Fiat voluntas tua ſicut in celo ꝛ in ter-
ra. De temporalibus. Panem noſtrum quotidia-
num da nobis hodie. Eterna petuntur in premiū:
ſpiritualia in meritū: temporalia in ſuſtentaculuꝫ.
De malis preteritis. Dimitte nobis debita nr̄a ꝛc.
De preſentib⁹. Sꝫ libera nos a malo. De futuris.
Et ne nos inducas ꝛc. Preterita ſunt dolēda: pre-
ſentia ſunt vincēda: futura ſunt precauenda. Se-

In orōne dñica orat' pro bōis adipiſcēdis ꝛ ꝑ malis vitādis.

ptem ſunt orationis dñice petitiones preter capta
tionē beniuolentie que ſignificant ſeptē verba xp̄i
in cruce. Primum fuit. Pater ignoſce illis. Scōm
Ecce mulier filius tuus. Tertiū. Ecce mater tua.
Quartum. Hodie mecum eris in paradiſo. Quin
tum. Eloy eloy. Sextum. Pater in manus tuas.
Septimū. Cōſummatum eſt. Uel ſignificāt ſepteꝫ
verba que tm̄ beata virgo legitur de xp̄o dixiſſe:
primum fuit diſcretionis. Quō fiet iſtud. Secūdū
humilitatis. Ecce ancilla dñi. Tertiū ſalutatiōis.
Ecce vt facta eſt vox ſalutationis tue in auribus
meis. Quartū grarū actiōis. Magnificat anima
mea dñm. Quintū cōpaſſionis. Filij vinū non ha-
bēt. Sextū inſtructionis. Quodcūq; dixerit vo-
bis facite. Septimū amoris. Fili qd feciſti nobis
ſic. Prima aūt petitio eſt. Sanctificet' nomē tuuꝫ.
Scōa. Adueniat regnū tuū. Tertia. Fiat volun-
tas tua. Quarta. Panē noſtrū quotidianū. Quin-
ta. Et dimitte nobis debita noſtra. Sexta. Et ne
nos inducas i tentationē. Septima. Libera nos a
malo. Et he ſeptē petitiōes ſm apl'm: ſeptē poſtu
lationes dicunt': quaꝝ prime tres ſpectant ad vitā
eternā: ſiue ad patriā: ꝛ ideo ſacerdos i quibuſdaꝫ
locis eleuato calice dicit eas: et prefationem pre-
ceptis ſalutarib⁹ ꝛc. dicens vero. Sicut in celo: pa
rū magis eleuat illum: ꝛ dicens: ꝛ in terra deponit
illū. Tres vltime ad preſentē viam ſiue ad vitam
pertinēt: ꝛ ideo depoſito calice dicit eas: media ve
ro. ſ. Panē noſtrum ꝛc. pertinet ad vtrūq;. Porro
tres prime ſuccedūt ordine tp̄is: ſed precedūt ordi
ne dignitatis. Tres vltime ſuccedūt ordine digni
tatis: ſed precedūt ordine tp̄is. Duplex igit' ordo
eſt in dñica oratione notandus: vnus in aſcēdēdo
qui ꝯuenit cū virtutib⁹: alter in deſcēdēdo: qui cō
cordat cū donis: dona nāq; de ſummis ad ima de
ſcendūt: vñ requieſcet ſup eū ſpūs ſapiētie ꝛ intel-
lect⁹ ꝛc. Uirtutes ꝟo de imis ad ſumma cōdeſcen
dunt: vñ beati pauperes ſpū: qm̄ ipſorū eſt regnū
celorū. Beati mites ꝛc. Nēpe dñs in oratione ipſa
ſecutus eſt ordinē dignitatis qui eſt artificialis vt
de maiorib⁹ ad minora deſcēderet. Sed doctores
in illius expoſitione ſequunt' ordinē tēporis q̇ eſt
naturalis. vt de minorib⁹ ad maiora. i. de tp̄alib⁹
ad eterna cōdeſcendat quēadmodū ſeruabim⁹ ex
ponēdo: ꝛ ſit hic adaptatio ſeptē petitionū: ſeptē
virtutū: ſeptē donoꝝ ſpūſſcti: ꝛ ſeptē beatitudinū
cōtra ſeptē vitia capitalia ſeptē virtutib⁹ oppoſi-
ta. Nā dona petitionib⁹: virtutes donis ꝛ beatitu
dines virtutib⁹ optinētur. ¶ Septē dona ſūt hec
ſapiētia: intellectus. ꝯſiliū: fortitudo: ſcientia: pie-
tas ꝛ timor: de quib⁹ dicit ꝓpheta. Requieſcet ſu
per eū ſpūs ſapiētie ꝛ intellect⁹: ſpūs cōſilij ꝛ forti
tudinis: ſpūs ſciētie ꝛ pietatis: ꝛ replebit eū ſpūs
timoris dñi. ¶ Septē vero virtutes ſunt hec: pau
pertas ſpūs: manſuetudo luctus: eſuries iuſtitie:
miſericordia: mūdicia cordis ꝛ pax. ¶ Septē quo
q; beatitudines ſunt iſte: regni celoꝝ poſſeſſio ter
re ꝯſolatio: ſaturitas: mie ꝯſecutio: viſio dei: filia-
tio dei: de quib⁹ ꝯiunctim ait dñs. De prima. Bea
ti pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum
celoꝝ. De ſecunda. Beati mites: qm̄ ipſi poſſide-

Ordo duplex notād⁹ ē i orōne dñica.

bunt terram. De tertia. Beati qui lugent: qm̄ ipſi
cōſolabuntur. De quarta. Beati qui eſuriunt ꝛ ſi
tiūt iuſticiā: qm̄ ipſi ſaturabunt. De quinta. Bea
ti miſericordes: qm̄ ipſi miſericordiā conſequent.
De ſexta. Beati mūdo corde: quoniā ipſi deū vi
debūt. De ſeptima. Beati pacifici: quoniā filij dei
vocabunt. ❡ Septem vero vitia capitalia ſunt:
Septē vitia capitalia.
inanis gloria ſiue ſuperbia: ira: inuidia: accidia:
auaricia: gula: luxuria: que ſignificata fuerūt in ſe
ptem populis qui terrā iſrael promiſſam tenebāt:
videlicet etheus: gergezeus: amorreus: cananeꝰ
ferezeus: eueus: ꝛ iebuſeus. Homo igit̃ eſt egrotꝰ
deus medicus: vitia ſunt languores: petitiones
ſunt plāctus: dona ſunt antidota: ꝛ virtutes ſunt
ſanitates: beatitudines ſunt felicitates. Hec ſe
ptē vitia per ſeptē petitiōes hmōi orationis fugā
tur prout inferius oſtēdetur. ❡ Ad orationis er
go expoſitionē veniamus. ❡ Et no. ꝙ in quibuſ
dā eccleſijs dū hec ſeptē petitiones dicunt: diaco
nus ſtat inclinatus cōmunionē expectās in quo
ſignificat apoſtolos qui poſt mortē dn̄i per ſeptē
ebdomadas confirmationē. ſpiritus expectaue
runt: ſubdiaconus vero quieſcit: q: mulieres in
ſabbato que eſt dies ſeptima ſiluerunt.

❡ Expoſitio dn̄ice orationis. Rubrica.

PAter noſter. Ordinē tēporis vt pmiſ
ſum eſt in hmōi orationis expoſitione
ſeruātes a fine eius initiū ſumamus
verſus principiū ordine retrogrado
pcedēdo. Siquidē homo multis ma
lis circundatus primo petit liberari a malo: q: ve
ro ſine tētatione nō eſt vita hominis ſuper terrā:
ideo liberatus a malo petit vt in tentationē nō in
ducat. Et q: dū in hac vita cōſiſtit ſemper eſt in
quocunqꝫ pctō: nā ſi dixerimus q: peccatū nō ha
bemus veritas in nobis nō eſt: ideo petit vt debi
ta. id eſt peccata ſibi dimittant. Cū autē fuerit li
beratus a malo cum vicerit tentationes: cū debi
ta fuerint ei dimiſſa: q: qui per ſe ſtare non poteſt
neceſſarius eſt ei ſpiritus fortitudinis ne premiū
expectando perficiat: ideoqꝫ petit vt panis quoti
dianus ſibi donetur: deinde cū fuerit liberatus a
malis ꝛ roboratus in bonis petit vt fiat volūtas
dei ſicut in celo ꝛ in terra: qm̄ premiſſa in hac vita
pfecte fieri nō poſſent: mox petit vt regnū adue
niat in quo nomē prīs ſanctificet in celis: vt nūqꝫ
de cetero poſſit a ſctificationis gr̃a ſeparari. Poſt
qꝫ petitionū continuationē premiſimus: mox ad
earū expoſitionē veniamus: prenotandū tñ eſt ꝙ
illud qd̄ i ofone premittit videlicet. Pater noſter
qui es in celis: captatio beniuolentie eſt: vt iam di
cetur. Nempe pater grece dicitur genitor latine: ꝛ
hebraice abba: ꝛ dr̄ deꝰ pater a patrādo ſiue perfi
ciēdo: q: per eū oīa facta ſunt. Deus aūt ꝛ gn̄ali
ter ꝛ ſpecialiter ꝛ ſingulariter dicit pater. Gn̄ali
ter oīm p creationē: ſpecialiter iuſtoꝝ p adoptio
nē: ſingulariter xp̄i p generationē. Per creationē
vt ibi. Flecto genua mea ad deū patrē omnipotē
tē a quo oīs paternitas i celo ꝛ in terra nominat.
Per adoptionē vt ibi. Si vos cū ſitis mali noſtis
bona data dare filijs veſtris: qꝫto magis pater ve
ſter de celo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe.
Per generationē vt ibi. Nemo nouit filiū niſi pater
et patrē niſi filius: ꝛ cui voluerit filius reuelare. p
hoc qd̄ dicit pater noſter qui es in celis dehorta
tur nos a duobus vcꝫ a ſuperbia ne dicatur pa
ter mi: quaſi raputantes propriū qd̄ eſt cōmune: ꝛ
ab indignitate. ſ. ne reddamur indigni tāto patre
qui cōſiſtit in celis. Deus eīn ſolus xp̄i eſt pater
p naturā cui ſoli cōpetit dicere pater mi: fidelium
autē eſt pater per gratiā quibus cōpetit dicere pa
ter noſter: ille dicit. Pater mi: ſi poſſibile eſt trāſfer
a me calicē hunc. Iſti dicūt. Pater noſter qui es i
celis ſanctificetur nomen tuū ꝛ ipſemet dicit.
Uado ad patrē meū ꝛ ad patrē veſtrū: meū qui
dē per naturā: veſtrū per gratiā. ❡ Hortatur etiā
nos per hec ad duo. ſ. ad ſeruādū gratiā adoptio
nis: cū dicit pater: ꝛ vnitatē fraternitatis: cū ait no
ſter. ❡ Rurſum per hoc ꝙ dicit Pater quod eſt
nomen piū notatur bonitas eius ꝛ eccleſie deuo
tio qꝫ ipm̄ patrē appellat: per hoc vero qd̄ dicit no
ſter oſtendit dilatatio charitatis: per hoc qd̄ dicit
in celis. i. i ſanctis quoꝝ ꝯuerſatio a fecem ūdi re
mota eſt dei pietas deſignatur. Quia igitur capta
tio beniuolentie in hac oratione premittitur: ſcien
dum eſt ꝙ beniuolentia captatur a tribus. ſ. perſo
Beniuolētia captatur tribus.
na cognitoris: petitoris ꝛ aſſeſſoris: cognitor eſt
deus: petitor eſt hō: aſſeſſor eſt angelus. A perſo
na cognitoris cū ait pater: petitoris cū ait noſter:
aſſeſſoris cū ait qui es i celis. i. in angelis vel ſctīs
de quibꝰ habetur. Celi enarrāt gloriā dei. vn̄ ſpes
nobis attribuitur vt ſctōs nos faciat. Uel in celis
i. in ſecreto maieſtatis diuine p qd̄ datur fiducia
obtinēdi bonū occultum: qd̄ oculus nō vidit: nec
auris audiuit: nec in cor hoīs aſcendit. Dat ergo
fiduciam impetrādi bonū: vn̄ nō dr̄. Dn̄e cui ſerui
tur timore: ſed pater cui ſeruit amore. q. d. q: pater
es vis: q: in celis es: potes. ergo libera nos a ma.
❡ Et no. ꝙ celū dr̄ a celando: q: celat diuina ſecre
ta: vel a celſitudine: q: altiꝰ eſt terrenis rebꝰ. Sed
libera nos a malo. Triplex eſt malū a quo petimꝰ
liberari. innatū additū ꝛ inflictū. Primū cōtrahit
ſcꝫ originale. Scd̄m cōmittit. ſ. actuale. Tertiū ſu
ſtinemus ſcꝫ penale. Malum autem vitamus per
ſpiritū timoris. Nā vt inquit ſcriptura. Timor dn̄i
expellit peccatū. Porro triplex eſt timor quo ceſſa
mus a malo: ſeruil: initialis: ꝛ filialis. Timore ſer
uili ceſſamꝰ a malo formidine pene. Timore filiali
ceſſamus a malo amore iuſtitie. Initiali amore
ceſſamus a malo partim formidine pene partim
amore iuſtitie. Seruilis timor eſt incipiētiū: initia
lis pficientiū: filialis perficientiū. Dicit ergo. Sed
libera nos a malo. q. d. Da nobis ſpiritū timoris ꝛ
paupertatē ſpūs vt p ſpm̄ timoris vitemꝰ mala p
paupertatē ſpūs abdicemus bona: quatenus ex
cluſis vitijs ꝛ cōtēptis terrenis habeamus eterna
ſcꝫ regnū celoꝝ qd̄ lucifer ꝛ primi parētes p inanē
gloriā ſiue ſuperbiā amiſerūt. p hoc ergo ꝙ ſe hu
miliando petit liberari a malo qd̄ fit p donum ti
moris: fugatur ſuperbia qꝫ opponit timori: ꝛ ſic fi
nis ofonis cōcordat cū principio vbi ab hūilitate

cõtra ſuperbiã incepit: vt premiſſum eſt. ¶ Et ne nos inducas in tẽtationẽ. ſ. diabolicã. Nota ꝙ tẽtat nos deus: tẽtat homo: tẽtat diabolus: deꝰ tẽtat vt probet: homo vt ſciat: diabolus vt fallat. De primo legitur. Tẽtauit deus abrahã. De ſecũdo. Tenta nos obſecro diebus decem. De tertio. Cur ſathanas tentauit cor tuũ?

Duobꝰ modis tentamur.

¶ Porro duobꝰ modis tentamur: interius per delectationẽ: ⁊ exterius per ſuggeſtionẽ: interior tentatio parum efficit: exterior multũ proficit ſi non conſentiatur ſed reſiſtatur. Scriptũ eſt enĩ. Tentatio vos non apprehẽdat niſi humana. Rurſus. Beatus vir qui ſuffert tentationẽ qꝛ cũ probatus fuerit accipiet coronã vite. Cũ igitur circa cõſenſum tentamur ducimur in tentationẽ: cũ conſentimus in tentationẽ inducimur: ſicut piſcis ante capturã ducit in rethe: cum autem inducitur capitur ⁊ tenetur: tũc impletur qđ Jacobꝰ apl's ait. Tentatur autẽ vnuſquiſq; a cõcupiſcẽtia ſua mala abſtractꝰ ⁊ illectꝰ. Deinde cõcupiſcẽtia cũ cõceperit parit peccatũ: peccatũ vero cum cõſummatũ fuerit generat mortem. Verum cũ idẽ apl's dicat: qꝛ deus eſt intentator maloꝝ. Quid eſt qđ petimus ne deus nos inducat in tentationem? Sed dicendũ eſt ꝙ deus quodã modo tẽtat: ⁊ quodã modo nõ tentat: tentat vt probet: iuxta illud. Proba me deus ⁊ tẽta me: non tentat vt fallat. iuxta illud. Deus neminẽ tentat. Petimus ergo ne nos deus in tẽtationẽ inducat. i. ne permittat induci: qꝛ ſicut dicitur. Non eſt malũ in ciuitate qđ deus nõ faciat i. qđ fieri nõ permittat. Scriptum eſt enĩ. Fidelis deus qui nõ patit vos tentari ſupra id qđ poteſtis quaſi dicamus. Da nobis ſpm̃ pietatis ⁊ mãſuetudinẽ ſpũs vt per ſpiritũ pietatis vincamus tentationes exercẽdo nos ad pietatẽ: ⁊ per manſuetudinẽ vincamus irã nõ reddendo malũ pro malo. Vincamus etiã inuidiã que opponit pietati: vt ita poſſideamus terrã viuẽtiũ quã per ſpm̃ pietatis per manſuetudinẽ ſpiritꝰ obtinebimus. Nã pietas ꝓmiſſionẽ h3 vite q̃ nũc eſt ⁊ future: ⁊ beati mites qm̃ ipſi poſſidebũt terrã. vñ ps. Mãſueti poſſidebũt terrã: ⁊ delectabunt i multitudine pacis. Dimitte nobis debita nr̃a ⁊c. Debita dicunt pctã q̃ nos debitores pene cõſtituũt: nõ enĩ hic agit de debitis pecuniariũ: ſed offenſaꝝ. Tria ſunt debita q̃ petimꝰ nobis dimitti: ſc3 pctm̃ i deũ peccatũ in proximũ ⁊ peccatũ in nos. vnde. Peccauimus cũ patribꝰ noſtris iniuſte egimꝰ iniquit. feci. vnde Peccauimꝰ cũ patribꝰ i deũ: iniuſte egimus in ꝓximũ: iniquitatẽ fecimꝰ in noſmetipſos. Et qꝛ peccauimus in deũ: iõ petimꝰ vt ipſe dimittat nobis debita noſtra: qꝛ peccauimꝰ i nos. iõ petimꝰ vt dimittat nobis debita nr̃a: qꝛ peccauimꝰ in proximũ: iõ petimus vt dimittat nobis debita noſtra ſicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nr̃is. Hoc pacto ergo ⁊ ea cõditione nobis dimittunt ſi nos dimittamus debitoribus: alioquin etiã dimiſſa reuocãtur in debitũ ſm̃ illud euãgelij. Serue neq; omne debitũ dimiſi tibi qm̃ rogaſti me: nõne ergo oportuit ⁊ te miſereri cõſeruo tuo: ſicut ⁊ ego miſertꝰ ſum tui ⁊ iratꝰ dñs eiꝰ tradidit eum tortoribus quoadusq; redderet vniuerſum debitũ: ſic et pater meus celeſtis faciet vobis ſi non dimiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibꝰ veſtris. Ut ergo dñs euidenter oſtenderet ꝙ nullus eſt totius orationis fructus: niſi debitoribꝰ dimittamus in fine eiuſdem euangelij ſubiunxit ad omnia. Si dimiſeritis hoibus pctã eoꝝ: dimittet vobis pater veſter celeſtis peccata veſtra. Si aũt nõ dimiſeritis hominibus pctã eoꝝ: nec pater veſter di. vo. peccata veſtra. Hiis ergo qui debitoribꝰ non dimittũt hec oratio non prodeſſe videtur: ſed obeſſe. Nã qui ſic petit ſibi dimitti ſicut debitoribꝰ ſuis ipſe dimittit profecto ſi nõ dimittit ipſe debitoribꝰ videt petere vt ſibi nõ dimittatur de cõſe. di. ij. panẽ. Sed queritur qui tenet illi dimittere q̃ nec ſatiſfacere vult nec veniã poſtulare? Sane diſtinguendũ eſt inter perfectum et imperfectum. Jõ qui viam perfectionis arripiat etiã non petenti veniam omnibꝰ modis indulgere tenetur. Unde in canone Jnnocen. de peni. diſt. v. c. fi. legitur. Falſa eſt penitẽtia ſi penitens offenſo nõ ſatiſfaciat: aut ſi offendẽti offenſus nõ indulgeat. Qui vero nondũ perfectiõis votum aſſumpſit tenetur quidẽ rancorem cordis deponere: ſed nõ tenetur ſatiſfactionẽ debitã condonare. Unde in canone Fabiani. xxiij. q. iiij. cũ in lege ita canitur. Si quis cõtriſtatus recõciliari noluerit fratri ſuo ſatiſfaciẽte eo qui cõtriſtauit acerrimis maceretur inedijs vſq; dũ gratanti animo ſatiſfactionẽ recipiat. Quãq; oẽs vere teneamur diligere inimicos noſtros: ⁊ bñfacere his q̃ oderũt nos: ⁊ orare pro perſequẽtibꝰ ⁊ calũniantibꝰ nos. xc. di. ſi quis. Quia ꝓo ſunt culpe in quibꝰ eſt culpa relaxare vindictã. xxviij. di. qui ſunt. ⁊ ſi peccatũ in nos teneamur dimittere: pctm̃ tñ in deũ ⁊ i proximũ debemus punire. Quiſquis ergo laborans odio vel inuidia grauat magis hac oratione q̃3 iuuetur niſi iã ꝓpoſitũ h3 dimittẽdi. Uerũtñ non in ſua quiſq; ſ3 in totius eccleſie videt pſona orare: vñ nõ dicit dimitte mihi debita mea ſicut ego dimitto debitoribus meis: ſ3 dicit dimitte no. de. no. ſicut ⁊ nos di. de. no. Quidã etiã volũt ita illud intelligi. dimitte nobis ⁊c. i. ſic di. no. de. no. vt ⁊ nos di. de. no. q. d. Da nobis donũ: ſcientiã: luctũ ⁊ virtutẽ: quatenus tã noſtra q̃3 aliena peccata cognoſcamus ⁊ defleamus vt nobis debita noſtra dimittas ⁊ ita cõſolationẽ habebimus aduerſus inuidiã que facit hoiem dolere ⁊ de alieno bono tabeſcere aduerſus irã que eſt cõtraria ſcie: qꝛ ira impedit animũ ne poſſit cernere verũ. xj. q. iij. illa. et ca. ſequẽ. Per ſcientiã enĩ ⁊ luctũ in preſenti remiſſionem accipimus: ⁊ in futuro conſolationẽ habebimus iuxta illud qđ legit a delicto meo mũda me: qm̃ iniquitatẽ meã ego cognoſco. ⁊ beati qui lugẽt qm̃ ipſi cõſolabunt. Panẽ no. quo. ⁊c. Vñ in euangelio Jo. Dñe ſemper da nobis panẽ hunc. panis aũt grece interpretatur latine oẽs. Vñ oramus vt oẽs pr oẽm victũ ſpũalem ⁊ carnalẽ ⁊ corporalẽ oĩ tpe largiri dignet. Quinq; aũt panes ſunt nobis neceſſarij: in via quatuor: ⁊ quintus in patria: corporalis ad ſuſtẽtationẽ: ſpiritualis ad informationẽ doctrinalis ad eruditionem: ſacramentalis ad

Panes quinq; ſũt nobiſ neceſſarij in via.

expiationẽ ⁊ eternalis ad fruitionẽ. De primo le-
gitur. Nõ in ſolo pane viuit homo. De ſcdo. Ami
ce accõmoda mihi tres panes. De tertio. Uenite
comedite panẽ meũ. De quarto. Qui panem dñi
mãducauerit idigne reus erit corpis dñi. De q̃n-
to. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi.
Poſtq̃ eñ fuerint homini peccata dimiſſa: neceſ-
ſarius eſt ei ſpũs fortitudinis vt pmiſſum eſt. ideo
dicit. Panẽ noſtrũ quotidianũ. i. nobis quotidie
neceſſariũ alioquin qd noſtrũ eſſet nobis dare nõ
poſſet. niſi prius deſineret eſſe noſtrũ. extra de fi.
inſtru. inter. Da nobis hodie. q. d. Da nobis ſpm̃
fortitudinis qui multiplici pane roborat animam
ne deficiamus in preſenti eſuriendo iuſtitiam per
quam expellentes accidiam: ⁊ tedium de bono
plena iuſtitia ſaturabimur in futuro ſcdm̃ illud.
Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſtitiam: qm̃ ipſi ſa-
turabuntur. Matheus dicit. Panẽ noſtrũ ſuper-
ſubſtãtialem qd duob⁹ modis põt intelligi: vel vt
vna ſit dictio: quaſi da nobis panẽ noſtrũ ſuper-
ſubſtãtialẽ. i. xp̃m q̃ ẽ ſupſubſtãtialis. i. ſup omnẽ
ſubſtantiã. ſ. creatã: qui panis eſt in altari: vel vt
ſint due dictiones: quaſi da nobis panẽ noſtrũ. i.
xp̃m qui eſt ꝓprius cib⁹ fideliũ ⁊ hoc ſup panẽ. i.
preter panẽ ſubſtãtialẽ. i. neceſſariũ ad ſubſtenta-
tionẽ. q. d. da nobis vtrũq;. ſ. mẽtis ⁊ corporis. Lu
cas dicit. Panẽ noſtrũ quotidianũ: qd tã de corpo
re q̃ de ſacrãli pane poteſt intelligi. vz de viati-
co. Grecus hz epyuſion: qd interpretat̃ ſupſubſtã
tialẽ. de cõſe. di. ij. in calice. in fi. Hebreus ꝟo ſego
la: qd iterpretatur egregiũ vel peculiarẽ. Ob hoc
forte lucas vides mattheũ dixiſſe ſegola qd ſonat
peculiarẽ: dicit quotidianũ. Grecus autem inter-
pres Matthei quia vidit eum dixiſſe ſegola qd ſa
nat egregium: dixit epyuſionẽ. ſ. ſuperſubſtantia-
lem. Fiat volũtas tua. Hoc rogamus vt quomo-
do angeli vel oẽs ſancti inculpabiles deo ſeruiũt:
ita ⁊ nos abſq; graui peccato illi ſeruiamus ĩ ter-
ra. Uolũtas dei dupliciter intelligitur. ſ. ⁊ benepla
citum dei eternũ ⁊ ſignũ beneplaciti temporalis.
Beneplacitũ dei eternũ ſemper impletur. vñ volũ
tati eius quis reſiſtet: ⁊ oĩa quecũq; voluit dñs fe
cit. Signa beneplaciti tẽporalis ſunt quinq; prece
ptio: prohibitio: permiſſio conſiliũ ⁊ operatio. Uñ
magna opera dñi exquiſita in oẽs volũtates ei⁹.
Hec nõ ſemper implentur: ſed vt impleant̃ oratur.
Uñ dr̃ fiat voluntas tua. i. opere cõpleatur qd pre
cipis: qd cõſulis: qd ſuades: quia nõ ſufficit niſi
aſſit facultas. lxxx. di. nõ ſatis. Sicut in celo et in
terra. i. ſicut illi qui ſunt in celo voluntatẽ eius fa-
ciũt. ſic ⁊ nos ĩ terra faciamus: vel ſicut in celo ⁊ in
terra. i. ſicut in angelis: ita ⁊ in hoĩbus vel ſicut in
pfectis: ita ⁊ in cõuerſis. vel ſicut in xp̃o ita ⁊ ĩ ec-
cleſia: vel ſicut in mente ita pariter ⁊ in carne vt ca
ro nõ concupiſcat aduerſus ſpiritũ ſm̃ illud. Cor
meũ ⁊ caro mea exul. i. d. vi. q. d. Da nobis ſpm̃ cõ
ſilij vt faciamus voluntatem tuam: maxime miſe-
ricordiã que perimit auaritiam quatenus miãm
cõſequamur ſm̃ illud. Beati miſericordes qm̃ mi.
cõſe. Sicut eñ auaritia cõſiſtit in acquirẽdo ⁊ re-
tinendo: ita mia cõſiſtit in dãdo ⁊ dimittẽdo: hui⁹

Panem nr̃m ſup ſubſtantialem duobus modis ĩtelligere poſſumus.

petitionis ⁊ aliarũ duarũ impletio inchoat̃ in via
et cõſumatur in patria vbi nil velle poterimus niſi
q̃ deũ velle ſciemus tunc diligemus deum ex toto
corde ⁊ ex tota mẽte. ⁊ ex tota aĩa: ⁊ ex corde. i. in-
tellectu diligimus filium toto. i. ſine errore ex men
te. i. memoria diligimus patrẽ tota. i. ſine obliuio-
ne. ex aĩa. i. volũtate: diligimus ſpiritumſanctũ to
ta. i. ſine cõtrarietate: patrẽ potentẽ: filium ſapien
tem: ſpiritũſanctũ benignũ. i. trinitatis potẽtiam:
ſapientiam: ⁊ bonitatem. Adueniat regnũ tuum.
Hoc rogamus vt ſemper xp̃s regnet ĩ nobis ⁊ nõ
peccatum vt nos paratos inueniat qñ aĩam a cor
pore iubebit exire. Regnũ aũt dei dr̃ ⁊ militãs ec-
cleſia q̃ regitur: ⁊ triũphãs eccleſia quia regnat.
Itẽ regnũ dei dr̃ a gratia fidei ⁊ gloria ſpei. Rur-
ſus regnum dei dr̃ ⁊ intellectus ſcripture ⁊ locus
patrie. De regno militantis eccleſie ſcriptum eſt.
Exibunt angeli meſſores ⁊ colligent de regno ei⁹
oĩa ſcandala. De regno triũphantis eccleſie repe
ritur. Uenient ⁊ recũbent cũ abraã yſaac ⁊ iacob ĩ
regno celorum. De regno fidei dicit ſcriptura. Re-
gnũ dei intra vos eſt: de regno ſpei ait dñs. Per-
cipite regnum qd vobis paratũ eſt ab origine mũ
di. De regno ſcripture legitur. Auferetur a vobis
regnum dei ⁊ dabitur genti facienti fructus eius.
De regno patrie reperitur. Fulgebunt iuſti quaſi
ſol in regno patris eorꝝ. ſed etiam xp̃s ipſe dicitur
regnum dei. ſcdm̃ illud. Si ego in digito dei eijcio
demonia. profecto venit in vos regnum dei. Adue
niat igitur regnum tuum. i. adueniat regnum ad
regnum militantis. ſ. ad triumphãtem: vel regnũ
tuum adueniat. i. ad videndum te veniat: regnum
fidei ad regnum ſpei tranſeat. quoniam hec eſt vi-
ta eterna vt cognoſcamus te ſolum verum deum:
et quem miſiſti ieſum chriſtum. q. d. da nobis ſpiri
tum intellectus quo mundati corde intelligamus
te in preſenti regnare per fidem: vt in futuro videa
mus te regnantem in nobis per ſpem. Tũc cogno
ſcemus ſicut ⁊ cogniti ſumus videntes nũc quaſi
per ſpeculum in enigmate. ſed tunc facie ad faciẽ
cũ videbimus quõ videbimus deũ deorꝝ in ſyon.
Qd eſt cõtra gulã: de qua propheta. Uinũ inquit
et ebrietas aufert cor. Per intellectũ eñ deſinit hõ
carnaliter viuere. vñ Hiero. Ama ſcientiã ſcriptu
rarũ ⁊ carnis vitia non amabis. Sanctificetur no
mẽ tuũ. Hoc rogamus vt nos ſancti ſimus ⁊ iuſti
recedamus a malo ⁊ ſemper faciamus bonum. Et
nota q̃ nomen patris quatuor modis ſanctificat̃
in filijs: duobus modis in via ⁊ duobus in patria.
In via per efficientiã ⁊ perſeuerãtiã: in patria per
conſummationẽ ⁊ effectionẽ. In via nãq; nomen
patris ſanctificatur in filijs qñ ſanctificatiõis effe-
ctum operatur in eis: vel qñ ſanctificatio quã acce
perunt in noĩe patris pſeuerat in illis. In patria
vero nomẽ patris ſanctificat̃ in filijs: q̃ ſanctifica-
tur et cõfirmatur in eis: vt nũq; poſſit a filiationis
grã ſeparari: hic eſt quaſi mobile nomẽ patris in
filiis. Nã ⁊ iudas qñq; fuit fili⁹ ⁊ qñq; nõ fuit pro
qua poſſibilitate mouẽdi dicit apl's: ⁊ habet̃. iij. q.
vij. §. qd teſtat̃. Caſtigo corpus meũ ⁊ in ſeruitutẽ
redigo ne forte cũ alijs predicauerim ipſe reprob⁹

Homo per intellectũ deſinit carnaliter viuere.

efficiat: ſicqȝ nomē patris ſanctificat̄ in filijs: quia
ibi tales ſunt filij in quib⁹ pater ſanctus apparet:
tūc erunt manifeſti qui nunc ſunt occulti ſm illud.
Nos inſenſati vitā illoꝝ eſtimabamus inſaniam:
et finē illoꝝ ſine honore ⁊ ecce quō cōputati ſunt
inter filios dei ⁊ inter ſanctos ſors illoꝝ eſt. Dicit̄
ergo ſctificetur nomē tuū. q. d. da nobis ſpm̄ ſapiē
tie prout dr̄ a ſapore. i. iocūditatē eternā vt guſte-
mus q̄ȝ ſuauis eſt dn̄s generans in nobis pacē. i.
motuū interioꝝ quietē vt caro noſtra non concu-
piſcat aduerſus ſpm̄: qr nō eſt pax oſſib⁹ meis a fa
cie pctōꝝ meoꝝ: vt ita ſanctificetur nomē tuuȝ. i.
pater in filijs quatenus in preſenti difficile in futu
ro nequaq̄ȝ a filiationis gratia ſeparemur: qd̄ eſt
manifeſte contra luxuriā: qr qui laborat non locū
Pacem datur in deo. ⁊ qui pacē mētis nō hȝ filius dei nō
mētis q̄ eſt: ſed iumēto aſſimilatur quia quaſi iumentū in
nō hȝ fi ſuo ſtercore ꝯputreſcit: guſtato eñ ſpū deſipit oīs
lius dei caro. In fine orationis dn̄ice ponitur Amē qd̄ ad
nō eſt. oēs petitiones refertur. Hebreus aūt ponit ī fine
vnū ex his tribus amē: ſela: ſalē q̄ ſonāt vere ſem-
per pacē: de amē dictū eſt ſub titu. de ſalutatione
ad ppl̄m: licet aūt amē quādoqȝ affectū optantis
exprimat: hic tñ concluſionis affirmationē oſten-
dit. Vñ glo. Matth. vj. Amē ſignificat ī his oib⁹
petitionib⁹ indubitanter a dn̄o tribui: qd̄ petitur
ſi vltime cōditionis pactū ſeruauerimus: vñ ſub-
dit. Si dimiſeritis ⁊c. ⁊ ideo amen hic non a ppl̄o
vel a clero ſȝ a ſacerdote profertur: cū enim ipſe ſit
mediator inter deū ⁊ hominē: qr eius eſt vota po-
puli deo offerre ⁊ ipſius volūtatē populo renūcia
re ſicut legitur Exod. xix. Magis cōgruit illud a
ſacerdote proferri a quo conuenit petitio a domi-
no fuiſſe conceſſa affirmari q̄ȝ a populo cui hmōi
renunciatio ipſo mediāte fieri debet. In alijs ve-
ro orationibus que in officio eccleſiaſtico dicūtur
amen exprimit potius affectū optātis q̄ȝ cōcluſio-
nē affirmātis: ideoqȝ in illis cōgrue pfert̄ a ppl̄o
a quo optat̄ qd̄ in illis a ſacerdote orāte poſtulat̄
profert tamen hic ſacerdos amen ſub ſilentio. Pri
mo in ſignum q̄ dn̄s vult orantes latere q̄ a dn̄o
exauditi ſint ne poſtmodū tepeſcāt. Scd̄o quia ſi
alte proferret amen quo affirmatur orationem do
minicam exauditā eſſe: indicari poſſet preſumptio
et quedam oſtentatio ſacerdotis.

¶ Tertia pars miſſe de ſilentio poſt dominicā
orationem. Rubrica.

Tertia pars miſſe incipit in hac oratio
ne Libera nos queſumus domine ⁊c.
Que oratio dicitur emboliſmus vel
ſuperexcreſcentia: eo q̄ nihil in ea pe-
titur quod in precedenti oratione do-
minica petitum non fuerit: nec tamen ſuperfluit:
quoniā eſt repetitio ⁊ expoſitio nouiſſime petitio
nis illius. Illa enim dicit. Libera nos a malo. iſta
dicit. Libera nos queſumus ⁊c. Et ſubdit a qui-
bus malis ſcilicet preſentibus preteritis ⁊ futuris:
ſubdit̄ etiam tranſitur ad orationem pro pace ibi
intercedente beata ⁊c. Vel dicitur ſuperexcreſcen
tia: quia in primitiua eccleſia multo tempore dicta
non fuit. Et nota qd̄ duplex eſt emboliſmus vide-
licet quotidianus et annuus quotidianus eſt hec
oratio cū enim amen ſit finis dominice orationis:
et illud reſeruatur ſacerdoti a clero dicente. Sed
libera nos a malo: vt p̄miſſum eſt patet q̄ hec ora
tio intelligitur emboliſmus non ſolum quotidia-
nus: verumetiaȝ dominice orationis. Emboliſmus
etiam quotidianus ſunt prefationes. Ut vere di-
gnum ⁊c. Communicantes ⁊c. ⁊ hanc igitur obla
tionem offerri ⁊c. Te igitur clementiſſime pater.
Annuus vero emboliſmus eſt conſecratio olei in
firmorum de qua dicetur in ſexta parte ſub titulo
de cena domini: benedictio vuarū ⁊ agni paſcha-
lis ⁊ huiuſmodi: et etiam frugum ⁊ fabarum pri-
marum que ex inſtitutione Eutichiani pape ſup
altare benedicuntur: emboliſmo finito non cōclu-
ditur per dominum. Hec enim eſt emboliſmorum
et prefationum conſuetudo: ſed et continuat ora-
tio. Da propitius pacem ⁊c. Da pacem inquā pe-
ctoris vt ſimus a peccato liberi. Da pacem tem-
poris vt ſimus ab omni perturbatione ſecuri: no-
cet enim infirmis perturbatio ⁊ ecce q̄ȝ aperte eno
datur a quibus malis erui deprecemur. Hec autē
oratio. Libera nos queſumus ⁊c. ſub ſilentio dicit̄
prout dictū eſt ſub ti. de pater noſter ſuper verbo
Oremus preceptis: qd̄ ſilentiū ſignificat ſabbatū
quo corpus dn̄i in ſepulchro quieuit: tunc eñ nul-
lus fidē predicauit. Vñ Luca teſtāte. Mulieres q̄
parauerāt vnguēta ſabbato quidē ſiluerunt ſm
mandatū legis: xp̄s tñ nō ſiluit: immo ipſe qui ſm
carnē in ſepulchro quieuit ſm aīam deſcendit ad
inferos vt fortior ſuperueniēs ſuperaret fortē arma
tū: ad qd̄ ſignificādum eccl̄ia romana dicit ipſam
orationē alta voce in die paraſceue ⁊ Mediolañ.
ſemp ⁊ tūc momordit infernū ducēs ſuos vinctos
de lacu in quo nō erat aqua liberās eos de malis
preteritis preſentib⁹ et futuris: et dās eis perpe-
tuā pacē in qua ſunt ſemper ⁊ a peccato liberi: et
ab omni perturbatione ſecuri. Vñ de hoc lacu libe
rari ſe ⁊ totā eccleſiā orat preſbyter dicēs. Libera
nos ⁊c. Et qr nos indigni ſumus veniā de preteri
tis ⁊ preſentibus atqȝ futuris ꝓmereri niſi nobis
donetur oratione beate virginis ⁊ beatorū Petri
et Pauli atqȝ Andree ⁊ aliorū ſctōꝝ: ideo hic eos
in noſtrū patrocinium inuocamus. Ad impetrandū
ergo pacis gratiā implorat̄ mater ſalomonis. i. vi
ri pacifici ⁊ michael nūcius pacis ⁊ baptiſta preco
pacis: ⁊ tres apl̄i teſtes pacis: ⁊ nō plures: qr ī ore
duoꝝ vel triū teſtium ſtat oē verbum. Prius ergo In ore
orauimus vt liberaremur a malis: nūc ꝓo p pace duoꝝ vel
oramus. Rurſus licet oēs apl̄i fuerūt ꝓpter auto triū ſtat
ritatē apoſtolatus cōnumerati. In hac tñ oratio- oē ꝟbū.
ne q̄ triduū quo dn̄s in ſepulchro iacuit deſignat
tres repetunt̄: ⁊ ſpāliter iſti tres ꝓpter aliq̄s eorū
prerogatiuas: vȝ ꝓpter priuilegiū prerogatiue di
gnitatis quo ad petrū: ꝓpter priuilegiū predica-
tionis ⁊ immēſi laboris quo ad paulū: ⁊ ꝓpter pri
uilegiū nimiū ꝯcupite crucifixiōis quo ad andreā
Adhuc in hac oratione eſt intentio inuocare non
ſolū apl̄os veruetiā oēs ſctōs qui per triplicē ſta-
tum diſtinguunt̄: ſicut ⁊ oēs qui ſunt in eccl̄ia mi-
litante: aut eñ fuerūt vel ſunt in ſtatu continētie:

autviduali qui per Andreã qui ſm Chryſoſtomũ
creditur in viduali ſtatu fuiſſe aut in ſtatu virgina
li qui ꝑ paulũ deſignatur: ad quẽ ſtatũ etiã angeli
reducunt: qꝛ virginitas eſt ſoꝛoꝛ angeloꝝ ⁊ de bea
ta maria etiã fit mentio tanq̃ de poꝛta miſericoꝛ Uirginitas angelorum ſoror.
die. ¶ Poſtremo nota ꝙ poſt ſecretã tria dicunt
ad myſteriũ ꝯſecrationis coꝛpoꝛis dñi ꝑficiẽdum
vcȝ. Preceptis ſalutaribus: ⁊ oꝛo dñica: ⁊ hec oꝛo
Libera nos queſumꝰ: ⁊ hoc ꝑpter tres dies: quibꝰ
dñi coꝛpus iacuit in ſepulchꝛo: ſiue ꝑpter triplicẽ
legem. ſ. naturalẽ: moſaycã: ⁊ euãgelicã.

¶ De reſumptione patene. Rubrica.

Quia poſt paſſionis triſtitiam ad re
ſurrectionis gaudiũ peruenit. Iuxta
illud. Ad veſperam demoꝛabitur fle
tus: ⁊ ad matutinum letitia: ideo ſub
diaconus interea dũ choꝛus reſpon
det. Sed libera nos a malo: accedẽs ad diaconũ
tradit illi patenã inuolutã: diaconus vero illam re
cipiẽs eã reuelat: ⁊ reuelatam repreſentat ⁊ tradit
ſacerdoti oſculando illius manum aut humerum
dextrũ. Sacerdos vero cum ea ſignum ſancte cru
cis ſibi facit in faciẽ ⁊ eãdem poſtmodum oſcula
tur. Ibi quidẽ tã numero q̃ obſequio ſanctas il
las mulieres ſignificãt: de quibꝰ narrat euangeli
ſta Mattheus ꝙ veſpere ſabbati q̃ luceſcit ĩ pri.
ſab. ve. ma. mag. ⁊ al. ma. vi. ſepul. preſentãtes pa
tenã. i. coꝛ patẽs latitudine charitatis l obſequiũ
ſepulture. Iuxta qȝ legitur ꝙ mulieres emerunt
aromata. vt ve. vn. ieſum. Et valde ma. vna ſabb.
ve. ad mo. oꝛ. iam ſo. ⁊ dice. adinuicem: quis re. no
bis la. ab hoſti. mo. Acceſſus igitur diaconi q̃ ma
rias ſignificat in tradendo patenã ſignificat illud
qȝ marie venerũt videre ſepulchꝛum ⁊ reſurrectio
nem chꝛiſti late credẽtes eam apl'is nunciauerũt
qui demum domino ſuo fidei latitudinem obtule
runt: ⁊ ideo de manu diaconi patenam. i. latitudi
nem charitatis accipit ſacerdos. i. xp̃s acceptat.
Uel per ſubdiaconum intelligitur Nichodemus
qui etiam late credidit ⁊ obſequiũ exhibuit ſalua
toꝛi. Qȝ vero patena prius inuoluta dehinc reue
lata ad altare depoꝛtatur hic eſt moyſes de fiſcel
la ad regiam perductus domum. Exo. ij. Lex qui
dem que latuit: ſed cognitis myſterijs ab eccleſia
exaltata ad xp̃m aſcendere de egypto docẽs. Qȝ
vero ſacerdos ſuper patenã ſibi a miniſtris obla
tam ſignum crucis facit: repreſentat illud quod in
Mattheo legitur. ꝙ principes ſacerdotum ⁊ pha
riſei ſignauerũt lapidem cum cuſtodibus: ſed nec
ratio iſta nec ſignũ ſancte crucis neceſſitatis ſunt.
Item ꝙ patenã oblatam recipit ſignificat ꝙ xp̃s
omnes ad ſe ex charitate redeuntes cum deſide
rio recipit: qȝ etiã ex eo patet ꝙ ſtatim marie per
ſeueranti et alijs comparuit: de hoc etiam dictum
eſt ſub titu. de oblatione ſacerdotis. Poſt traditã
diacono patenam ſubdiaconus mapellam que pa
tenam tenuerat inuolutã plicatam non ſuper pal
lam altaris ſed alibi deponit: in quo ſignificatur
illud quod legitur Ioannis. xx. Quia Petrus in
monumentum intrans vidit ſudarium qȝ ſuper
caput chꝛiſti fuerat non cum linteaminibus po
ſitum: ſed ſeparatũ in vnũ locũ inuolutũ. Diaco
nus autẽ manũ ſeu humerũ dextrum ſacerdotis
oſculatur ad notandum ꝙ ipſe vult eſſe ſocius in
paſſione: vt ſocius ſit in regno. extra de ſepul. ca.
j. ſm ꝙ dicit apoſtolus. Si cõpatimur ⁊ cõregna
bimus. ¶ Rurſus ꝙ oſculetur dextrũ illius hu
merũ ſignificat ꝙ deũ hic videre nõ poſſumus ni
ſi per ſpeculũ ⁊ in enigmate: in futuro vero vide
bimus eũ ſicuti eſt: qꝛ vero crucifixus ardenti de
ſiderio querebatur. Iuxta quod angelus inquit
mulieribus. Scio qꝛ ieſum queritis crucifixum: id
circo cuȝ patena ſignatur crux in facie ſacerdotis
in qua maxime vires anime vigẽt: ⁊ vt hoc ſigno
munitus poſſit dei ſeruitiũ ſine impedimento cõ
ſummare. Statimq; ſacerdos oſculatur patenam
oſtendens ꝙ xp̃s cõfeſtim impleuit deſideriũ mu Sacerdos q̃re
lierũ. Mox enim occurrit illis dicens: auete: que oſculat
procidentes tenuerũt pedes eiꝰ: ⁊ adoꝛauerunt. patenã.
Nec eſt dubiũ quin pedes eiꝰ fuerint oſculate. De
hoc ſub ti. de oſculo pacis dicetur. Oſculatur etiã
patenã quaſi petẽs a deo pacem coꝛpis ⁊ anime.
Oꝛatur etiã ꝑ pace tẽpoꝛali: qȝ fit ſpecialiter in
quibuſdã eccleſijs: oſculũ etiã hmõi charitatẽ ſigni
ficat: ꝑut dicetur ibidẽ. ¶ Rurſus ideo ſe ſignat
cũ patena ⁊ oſculatur poſt illã: ad notandũ ꝙ ſi
per paſſionem filij recõciliamur deo patri erimus
⁊ heredes regni celeſtis: vel ſignũ crucis cũ oſcu
lo ſignificat gloꝛiationẽ xp̃i in cruce cũ charitate.
Quidã etiã cũ patena ſe ſignãt ante pectus per
quod ſignificatur ſincera affectio que per partes
coꝛpoꝛis ⁊ coꝛdis in ſacra ſcriptura ſignificatur.
Quidam autem prius oſculantur patenã cum di
cunt. Da propitius pacem: ⁊ poſtea cum oſculata
patena in vltima clauſula ſcȝ omni perturbatio
ne ſecuri ſe ſignant: qꝛ per crucẽ ⁊ hoc ſacrificium
⁊ odoꝛem eius omnia in celis ⁊ in terris ſignifica
ta deificiant. Quidã quoq; cõſequenter oſculan
tur ſummitatẽ ⁊ pedẽ calicis: quod oſculũ preten
dit intimũ affectũ ad monumẽtũ ſeu ſepulturam
chꝛiſti: exemplo magdalene que ex affectu ſtabat
ad monumentũ foꝛis ploꝛans: vt dicitur in Ioan
ne. Oſculũ quoq; pedis calicis ſignificat oſculuȝ
pedũ chꝛiſti. i. de quo iam dictũ eſt. Aliqui etiam
cum patena ſummitatẽ latus ⁊ pedẽ calicis tan
gunt quod ſimiliter ex affectu intimo faciũt qua
ſi totũ monumentũ amplectentes qȝ per calicem
⁊ patenã repreſentatur. hoc enim propriũ eſt fer
uenter amantiũ ꝙ nõ ſatiantur dilectum ex omni
parte coꝛpoꝛis ſui tãgere ⁊ etiã res dilecti: qȝ ma
xime oſtendit Magdalena que a monumẽto nõ
recedebat. Tactus quoq; cũ patena in ſummita
te ⁊ latere ⁊ pede calicis ſignificat tres cruciatus
dñi: ſcilicet in capite in latere ⁊ in pedibus.

¶ De fractione hoſtie. Rubrica.

Finita oꝛatione premiſſa ſcilicet libe
ra nos ⁊ reſumpta patena diaconus
diſcooperit calicẽ inde remouens coꝛ
poꝛale: ⁊ ſuper calicem ſedulo intue
tur. Deinde ſacerdos intendens ho
ſtiam frangere ipſam de altari leuat ſupponens
illi patenam et ſuper oꝛa eius collocat inde

tollēs eam ſuꝑ calicē per mediū frāgit dicēs. Per
eūdē dn̄m noſtrū. Et in quibuſdā eccleſijs parteꝫ
que poſt fractionē in dextera manu remāſit ponit
ſuꝑ patenā dicēdo qui viuit ⁊c. Partē ꝟo q̄ in ſi=
niſtra remāſit iterū ꝑ mediū frāgit: ⁊ particulaꝫ q̄
poſt ſubdiuiſionē in ſiniſtra manu remāſit ꝯiūgit
parti prius ſuꝑ patenā poſite dicendo in vnitate
ſpi.ſ.⁊c. Alterā ꝟo particulā ad dextrā remanētē
tenet ſuꝑ os calicis cū duobꝰ digitis.ſ.cū pollice ⁊
indice ⁊ erecto calice ſimul ⁊ ipſa particula parū
cū ambabꝰ manibꝰ eleuatis alta voce dicēs. Per
oīa.ſ.ſ.quo dicto calicē ſimul cum hoſtia deponit
proferēs pax dn̄i ſit ſemꝑ vobiſcū: ⁊ hoc dicendo
ꝓducit ter ſignū crucis ſuꝑ calicē cū dicta hoſtie
particula: deinde mittit particulā illā in calice di=
cēs. Fiat cōmixtio cor.⁊c.⁊ poſtea ꝑ epm̄. daꝛ be=
nedictio ſolēnis. De ſingulis igiꝛ eſt videndum: et
primo quare diaconus diſcooperit calicē ⁊ in eum
diſcoopertū intuetur. ¶ Circa qđ dicendū eſt ꝙ
os calicis in hoc loco oſtiū ſignificat monumenti:
de quo diaconus corporale remouet ⁊ in eo ſedu=
lo intueꝛ ſignificās ꝙ angelus dn̄i lapidē ab ho=
ſtio monumēti reuoluit: ⁊ lintheamē amouit ⁊ in
ſepulchro diligēter aſperit. ¶ Scđo videnduꝫ eſt
quare ſacerdos hoſtiā ſuꝑ patenā locat ⁊ inde eā
tollēs ſuꝑ calicē frāgit. Circa qđ dicendū eſt ꝙ ꝑ
calicē xp̄i paſſio vel etiā eterne beatitudinis frui=
tio deſignaꝛ. Vn̄ ps. Et calix meꝰ inebriās ꝗꝫ pre=
clarus eſt: ⁊ iterum. Inebriabuntur ab vbertate

Patene rotunditas quid ſignificat

domus tue ⁊c. Per patene rotunditatē bonorum
operū perfectio ſignificatur: ſacerdos ergo volēs
hoſtiam frangere primo eam ſuper patenā locat:
vt idē illā tollēs ſuper calicem frangat: ad ſignifi=
candū ꝙ nemo paſſionibus huius mundi merito=
rie valeat exponi: vel etiā ad eterne beatitudinis
fruitionē admitti niſi prius in bonoꝝ operū perfe=
ctione fuerit ſolidatus. Vn̄ apl's ad Ephe.vj. Ac=
cipite armaturam dei vt poſſitis reſiſtere ī die ma=
la: ⁊ in oībꝰ perfecte ſtare. Ad hoc patena hoſtie
ſupponitur ⁊ ſuper calicem frangitur et ad ſignifi=
candum ꝙ xp̄s ex latitudine charitatis per pate=
ne diſpoſitionem ſignificate ſe ſupponit paſſioni.
Rurſus ſuper calicem frangitur ne minutie ſpar=
gantur: ſꝫ in eius cōcauitate caute recipianꝛ. Ali=
bi tamen ſuper patenam poſtea frangitur: vt ipſe
panis viuꝰ qui de celo deſcendit fractus ꝓ nobis
in ara crucis rememoretur: alibi quoqꝫ hoſtia cō=
edenda de altari tollitur: nam in veteri teſtamento
ſacerdos panes propoſitionis de altari ſublatos
comedebat: prout dictum eſt ſub titu. de oblatio=
ne ſacerdotis. Tertio videndum eſt quare hoſtia
frangitur: ⁊ quidē quia in lege iubebatur ſimila=
go fruſtatim offerri: ſed et redēptor noſter bn̄dixit
panē et fregit: fractūqꝫ diſcipulis diſtribuit: ⁊ idō ſa=
cerdos ⁊ chriſtum et legem ſequens panem ſacro=
ſanctum in tres partes partitur: vt in fractiōe pa=
nis dn̄m agnoſcamꝰ ſicut ⁊ illi duo diſcipuli dn̄m
cognouerūt: quibꝰ ipſe reſurrectionis die eūtibus
in emaus apparuit. Dum eñ ſicut ait Proſper de
cōſe.di.ij. frāgitur hoſtia ⁊ ſanguis in ora fideliū
infunditur immolatio corporis xp̄i in cruce et effu=
ſio ſanguinis eiꝰ de latere deſignaꝛ. Quarto qua=
re per mediū hoſtia frangitur. Circa qđ notandū
eſt ꝙ in duas medietates frangitur iuxta duplicē
predeſtinatorū ſtatū ſcꝫ eterne glorie ⁊ tēporalis
miſerie: ideoqꝫ vna medietas ſubdiuidiꝛ in duas
partes: quarū vna eſt de predeſtinatis qui purgā=
tur in purgatorio: alia pro illis qui adhuc viuunt
in hoc mundo caduco: prout infra dicetur. Quin=
to quare pars hoſtie poſt fractionē in manu dex=
tra remanēs potius ponitur ſuper patenā ꝗꝫ que
in manu ſiniſtra remanſit: ⁊ quideꝫ pars ipſa que
in manu dextra remanſit deſignat predeſtinatos
qui iā ſunt in gloria: ⁊ iā tenent illā altitudinē cui
nulla rectitudo admiſceri poterit: ⁊ ideo merito ī
parte dextra tenetur. Altera vero pars deſignat
illos predeſtinatos qui adhuc ſunt in tēporali mi=
ſeria: vbi multa obliqua ⁊ pauca recta inueniunꝛ
quare merito ī ſiniſtra tenetur. Illa igitur que eſt
in dextra cū diuidēda nō ſit: vt iam dicetur ſuper
patenā ponitur: que vero eſt in ſiniſtra cū diuidē=
da ſit nō deponitur: ſed diuidēda retineꝛ. Sexto
quare pars q̄ in ſiniſtra remāſit iterū ſubdiuidiꝛ.
Ad quod dicēdū eſt ꝙ illi qui ſunt in gloria vni=
formeꝫ ſtatū tenent: ⁊ vna beatitudine fruuntur:
ideo pars in dextra manu retenta: ⁊ ſuper patenā
collocata que illos vt premiſſum eſt ſignat nō frā=
gitur: ſed illi qui ſunt in tēporali miſeria: in ſtatu
⁊ miſeria ſunt diuiſi. Nam alius eſt ſtatus ⁊ miſe=
ria coꝝ qui adhuc viuūt in corpore: ⁊ alius eſt eo=
rū qui purganꝛ in purgatorio igne: ideo pars que
in ſiniſtra tenetur illos ſignificans diuidi debet.
Septimo quare particula poſt ſubdiuiſionem re=
manēs in ſiniſtra cōiūgitur parti ſuper patenam
prius poſite: Ad quod dicendū eſt ꝙ ſm̄ Augu.
deus duas habet manus.ſ.dextrā qua miſeretur — Deus
⁊ ſiniſtrā qua punit illos qui ſunt in purgatorio: — duas ha
inquantū ibi purgantur reſpōdet ſola punitio: et — bet ma
ideo particula q̄ in ſiniſtra tenetur illos figurat. — nus.
Illi vero qui ſunt adhuc in preſenti vita: ī qua eſt
ſtatus merēdi cōſequi poſſunt miſericordiā: et idō
ipſi per aliā particulā que eſt in dextra ſignātur.
Quia ergo de his qui ſunt in purgatorio nullum
eſt dubium ſicut de illis qui ſunt in paradiſo quā=
tū ad futurā gloriā: ideo merito particula q̄ erat
in ſiniſtra eos deſignans coniungitur parti prius
ſuper patenā poſite que illos qui ſunt in paradiſo
deſignat: q̄m iſti illis indubitanter ſunt coniungē=
di. de hoc tn̄ aliter infra diceꝛ. Sed particula q̄ in
dextra parte remanſit ⁊ deſignat eos qui ſunt ī vi=
ta preſenti illi parti q̄ eſt ſuper patenā nō ꝯiungiꝛ
ſed ī ſanguinē mittitur: q2 illi adhuc egēt meritis
paſſionis xp̄i: q̄ merita ꝓceſſerūt ex effuſione ſan=
guinis agni imaculati. Ex ꝑmiſſa aūt duarū par=
tiū cōiūctione duo reſultant quaſi in modū lune
cornua cōnexionē vtriuſqꝫ teſtamēti in xp̄i paſſio=
ne factā deſignātia: ⁊ illa verſus calicē dirigēda
ſunt quaſi ſibi incorporent ſanguinē ſine quo cor=
pus nō eſt. In hac etiā cōiūctione repreſentaꝛ ꝙ
poſtqꝫ aliqui taꝫ preſentibus ꝗꝫ futuris preſſuris
purgati fuerint ipſi deo qui eſt noſtra beatitudo:
perfectiſſima vnione iungentur. Octaua quare
ꝑmiſſe

premiſſe due partes extra calicē ſupra patenā reſeruētur ſupra qđ aiunt quidā ꝙ tres partes hoſtie tres ſtatus beatoꝝ figurāt. ſ. qui ſunt in celo: ꝗ in purgatorio: ⁊ ꝗ in mūdo verſant᷑: vt iā dicet᷑.

[Status tres beatorum.]

Per calicē autē ſm̄ aliquē reſpectum ipſa eterna fruitio vt premiſſum eſt figurat᷑. Qꝛ ergo tā illi ꝗ verſant᷑ in hoc ſeculo ꝙ̄ illi ꝗ ſunt ī purgatorio nōdū ad illā fruitionē admiſſi ſunt: ideo ipe due partes extra calicē reſeruant᷑ donec ſumant᷑. Sed hec ratio nō cōcordat per oīa cū premiſſis: ⁊ ideo alia ratio inferi᷒ aſſignatur. Pōt etiā dici ꝙ due hoſtie partes iō ſuper patenā ponunt᷑: qm̄ ſi oēs partes ſuper os calicis ambab᷒ manib᷒ tenerētur: multa quidē pericula cōtingere poſſent: de facili em̄ poſſet errare: ⁊ pars nō mittēda in calicē mitti: vel ꝓpter manuū tremorē oēs partes poſſent in calicē cadere. Sacerdos etiā taliter impedit᷒ nō poſſet que incūbūt libere expedire ⁊ ſimilia. Alij tamen omnes partes ſupra os calicis tenēt: ne forte propter illarū deportationē ſeu tranſlationē aliqua inde particula cadat aut remaneat in patena: de quo etiā ſub tit. de cōicatione ſacerdotis dicetur. Nono quare pticulā que remāſit in dextra ſacerdos ſup os calicis tenet? Ad qđ dicendū eſt ꝙ particula ipa vt premiſſum eſt repreſentat illos ꝗ adhuc in corpore viuētes indigēt miſericordia dici ſine predictis meritis paſſionis xp̄i ⁊ ſanguinis ei᷒ effuſionis precedentibus. Tenet᷑ ergo ipa particula ſupra os calicis reſpectu directo ad ſanguinem vt detur intelligi intētio necnō expectatio ⁊ ꝯſideratio viuentiū quo ad merita ⁊ paſſionē xp̄i: ⁊ tenetur cū pollice per quē virgo virtutis ⁊ cū indice per quē mētis diſcretio ſignificat᷑: ad oſtendendū ꝙ cū fidei vigore ⁊ mētis diſcretione hec cōſiderāda ⁊ expectāda ſunt. Uel cū duob᷒ digitis tenetur ad deſignādū duplicē naturā que fuit in corpore xp̄i diuinitatē ſcȝ ⁊ humanitatē. Et cōiungit᷑ ſanguini: ad oſtendendū ꝙ qui digne ⁊ cum fide merita paſſionē xp̄i cōſiderāt ⁊ expectāt: eius paſſione et meritis iuuātur. Decimo quare ſacerdos dictur᷒. Per oīa ſecula ſeculoꝝ ſe erigit? Et ē dicēdū ꝙ cū ipſe petere velit perpetuā exītiā dño vobiſcū. ⁊ oē datū optimū ⁊ oē donū perfectū deſurſum ſit. j. q. ij. ꝙ̄ pio. merito ad deū ſe tunc corpore ⁊ mēte erigit: ſperās ſe accepturū qđ petit. Undecimo quare verba ipſa ꝓferēs vocē ſuā exaltat ⁊ parū calicem eleuat? Super quo dicendū eſt ꝙ ſacerdos xp̄i vicarius hoſtia vt p̄miſſum eſt iracta mox pacē annunciatur᷒ vocē exaltat: vt ppl's pacē deſiderans hoc intelligēs dicat. Amen. xxxviij. di. ſedulo. ⁊ calicem parū ab altari eleuādo oſtēdit ꝙ xp̄s qui per paſſionē ꝗ per calicē deſignāt᷑ deſcēderat eleuat᷒ per reſurrectionē a mortuis pacē poſtmodū diſcipulis timētibus nūciauit dicens eis. Pax vobis. poteſt etiā dici ꝙ quēadmodū premiſſum eſt particula que ſuper os calicis tenetur repreſentat viuētes: credētes: ⁊ expectantes iuuari meritis paſſionis. ⁊ effuſionis ſanguinis xp̄i. Sed vt credam᷒ duo p̄mū ſcȝ xp̄m verū fuiſſe deū ⁊ ſanguinē ⁊ corpus nūꝙ̄ fuiſſe a diuinitate ſeparata. Scōm xp̄m fuiſſe verū hominem ⁊ corpus verum ⁊ ſanguinē verū dicta nō cōſequimur. ꝓpter hoc ergo calicē ⁊ dictā particulā parū ſimul eleuat: vt oſtdat ꝙ ſimiter credim᷒ primū: ⁊ eū ſtatī deponit: vt oſtdat ꝙ etiā eodē mō credim᷒ ſcōȝ. Duodecio quare dicta eleuatio ⁊ depoſitio fit cū vtraqȝ manu ⁊ cū altera tm̄. Ad qđ dicēdū ꝙ hoc fit vt per hoc det᷑ intelligi: ꝙ ſicut premiſſa deo credit intellectu: ita amat ⁊ appetit affectu ⁊ toto conatu. Fit etiā hoc mō vt ſecurius ⁊ decētius fiat. Decimotertio q̄re mox dicit altiori voce. Pax dñi ⁊c. Et quidem qꝛ nō ſolū ꝑ ſigna. verū etiā per v̄ba reſurrectionis ē gaudiū exprimēdū: iō ſacerdos per leticiā de reſurrectione habitā ꝓcedēs ſtatim depoſito calice altiori voce dicit. Pax dñi ſit ſemper vobiſcū. rep̄ſentās ꝙ vna ſabbatorum ieſus poſtꝙ̄ ſurrexit a mortuis ſtans in medio diſcipuloꝝ dixit eis Pax vobis. ⁊ iterū. Pax vobis. Joā. xx. q. d. do vobis pacē pectoris in via ⁊ pacē eternitatis in patria. Jdē ergo inuit ſacerdos dicēs. Pax dñi. i. pax pectoris ſit ſemꝑ vobiſcū. i. in preſenti hic. ⁊ pax eternitatis in futuro. hec quidē pax eſt illa ꝗ tunc iuſtis data eſt: qñ aīa xp̄i in infernū deſcēdens inde oēs fideles eduxit abſtergēs oēm lachrymam ab oculis eoꝝ: vt ampli᷒ nō ſit eis dolor: ſed pax qua cū eo viuā ineternū: vel illa ꝗ data eſt corpori xp̄i: qñ aīa ei᷒ ad corp᷒ rediȷt: vt ſicut nūꝙ̄ aīa turbata eſt pro corporis morte: ita nec ipſum corp᷒ vlterius de ſua mutatiōe turbet᷑: ſed vtraqȝ pace fruatur: ⁊ ſemper de eterna beatitudine letet᷑. Decimo quarto quare dicēdo Pax domini ⁊c. facit ſignuȝ crucis ſupra ſanguinē cū dicta hoſtie pticula? Ad hoc dicendū eſt ꝙ tres cruces ſignificāt triduum quo xp̄s fuit in ſepulchro: vel ꝗ tres mulieres ꝗrebāt xp̄m crucifixū ad oſtiū monumēti. Uñ illud. Quē queritis viuētē cū mortuis? Decimoquinto quare dicto. Pax domini ⁊c. chor᷒ reſpōdet Et cū ſpiritu tuo. ⁊ quidē hoc dicēdo optat pacē ipſi ſacerdoti: petit etiā pacē ſibi dari: ⁊ vt dignus ſit illam recipere predicit ter. Agnus dei. Uerūtamen pape celebrāti in eccleſia ſancte marie maioris in vrbe ⁊ dicēti. Pax dñi: nil reſpōdetur: prout in ſexta parte ſub ti. de paſcha dicet᷑. Decimoſexto quare dicta hoſtie particula immittit᷑ in ſanguinē? Nēpe fit hec cōmixtio primo ad notandū ꝙ xp̄i corp᷒ nonꝗ̄ fuit ſine ſanguine: nec ſanguis ſine corpore. Secundo ad deſignandum ꝙ vnum ſacramentū conficitur ex ſpecieb᷒ panis ⁊ vini. Tertio corporis ⁊ ſanguinis poſt trinū crucis ſignū cōmixtio eſt anime ad corp᷒ reditio. Omnib᷒ em̄ ī celo ⁊ in terra pacificatis virtus trinitatis aīam crucifixi reducit ad carnē: nec derelinqueret aīam eius in inferno: nec daret ſcm̄ ei᷒ videre corruptionē: iuxta qđ ipſe dicit in p̄s. Ego dormiui ⁊ ſomnū cepi et exurrexi: qꝛ dñs ſuſcepit me ſignificat ergo vnitatē ⁊ aīe ⁊ carnis ꝗ in reſurrectiōe xp̄i denuo ſunt vnite. Nā vt premiſſuȝ eſt panis ad carnē: ⁊ vinū refertur ad ſanguinē: quia ſm̄ philoſophū in ſanguine eſt ſedes aīe. xlij. q. ij. mox ſeq. De hoc etiam ſub tit. de oblatione dictū eſt. Decimaſeptima qñ immiſſio ſit faciēda: ⁊ quidē aliqui infundūt particulam ipſam in calicē poſtꝙ̄ dicūt. Pax dñi ⁊c.

[Quare ſacerdos dicendo pax dñi ⁊c. facit ſignum cruciſ ſupra ſanguinem cū dicta hoſtie particula.]

qm̄ manifeſtū eſt pacē datam eſſe hominibus bone volūtatis per reſurrectionē quā verba ipſa ſignificant. Alij vero dicto. Pax domini ꝛc. ꝛ dicto etiā prius. Agnus dei ꝛc. demū immittunt ipſam in ſanguinē vt eoꝝ oratio efficacior ſit pro eo ꝙ tenentes eam in manibus dum dicunt. Agnus dei oculo corporali ꝛ mentali reuerēter intuent̄. Tertij vero eā immittunt: cū dicūt. Da nobis pacem. Cū eīm ter dicat̄. Agnus dei ꝛ in primis duabus vicib⁹ dicatur. Miſerere nobis: in primo dicitur Miſerere nobis. quātū ad animam que maxime fundat̄ in ſanguine: in ſecūdo quātū ad carnē patet ꝙ iſta duplex oratio diuiſim dicitur: ꝛ ideo illa pars hoſtie per quā caro ſignificatur: et ſanguis per quē anima intelligitur nō debent cōiungi: dū illis duabus vicibus dicat̄ Agnus dei: ſed ſolū in fine tertij Agnus dei. vbi repetitur pax ſm vtrūqꝫ. ſ. ſm corpus ꝛ ſm animā. Ipſe eīm lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Quarti rectius ꝛ viſitati⁹ agunt qm̄ dicto Pax dn̄i. ꝛ priuſqꝫ dicāt Agnus dei ꝛc. immittūt. certū eſt autē ꝙ agnus dei poſt ſalutationē repreſentāt illud qđ dn̄s fecit poſtqꝫ diſcipulos viſitauit: qm̄ videlꝫ dedit eis poteſtatē dimittendi peccata: ꝛ ideo ſacerdos illud repreſentās poſt imiſſionē particule hoſtie in ſanguine dicit. Agnus dei q̄ tollis peccata mūdi mi. no. ad deſignandū ꝙ ſicut ipſe corp⁹ ſanguine cōiungit: ita nos cōiunctos eidē ſanguini ſeu meritis ex eius effuſione procedentibus ſua pietate a peccatis emūdet. Et immittendo dicit verba illa. Fiat cōmixtio corporis ꝛc. que ꝟba referēda ſunt ad ſpecies panis ꝛ vini: quib⁹ corp⁹ chriſti ꝛ ſanguis continet̄. Dicunt autē. Agnus dei. calice iā coopto: ad notādū ꝙ chriſtus in domo oſtijs clauſis dedit apoſtolis poteſtatē dimittēdi pctā. Decimaoctaua quare fiunt tres partes: ad qđ dicendum eſt ꝙ frāgitur in tres partes. Primo in memoriā trinitatis. Secūdo in memoriā triplicis ſtatus xp̄i. Primus fuit in viuis manens. Secundus fuit mortuus in ſepulchro iacens. Terti⁹ eſt immortalis in celo exiſtens. Tertio vero in memoriā ꝛ ſignū ꝙ xp̄s paſſus fuit in triplici parte ſui ſcꝫ in pedib⁹: in manib⁹: ꝛ in latere. Quarto in ſignum ꝙ tres ſunt partes myſtici corporis: prima eſt in celo ſiue in pr̄ia ſcꝫ eccleſia triūphans: ſecūda eſt in terra ſcꝫ eccleſia militās: tertia eſt in purgatorio. ꝛ hec dr̄ purgās. Quinto in typum triū perſonarū euntiū in emaus ſcꝫ xp̄i ꝛ cleophe: ꝛ vt qdā dicūt Luce. Decimanona quid partes ipe ſignificant videndū reſtat. ꝛ quidē primo ſm Gelaſium papam pars in calice poſita ſignificat corpus xp̄i: qđ de virgine traxit: pars ſicca comeſta ſignificat oēs fideles: pars reſeruata vſqꝫ in finem miſſe ſm antiquū eccleſie romane morē pro miniſtris vel infirmis ſignificat oēs mortuos. Secunda pars in calice poſita ſignificat eccleſiā militantem: pars comeſta triūphantem: pars reſeruata eos qui ſunt in purgatorio. Tertio Sergius papa de cōſe. di. ij. triforme. ita dicit. Triforme eſt corp⁹ dn̄i: pars oblata in calice miſſa corpus xp̄i qđ iā reſurrexit mōſtrat. pars a ſacerdote comeſta ambulātem adhuc ſuper terrā. pars in altari vſqꝫ ad miſſe finē remanēs corpus xp̄i: vel ſm alios corp⁹ fidelium iacens in ſepulchro. hec pars remanet in altari vſqꝫ ad finem miſſe: q: vſqꝫ in finē ſeculi corpora ſanctorū in ſepulchris erunt: ſed ꝙ pars vſqꝫ ad finem miſſe reſeruet̄ nō eſt in vſu. Quarto etiā modo pōt hoc myſteriū explicari. eſt eīm corp⁹ xp̄i vniuerſalis eccleſia: ſcilicet cū mēbris: iuxta illud apoſtoli. Unus panis ꝛ vnū corpus multi ſum⁹. Et inueniūtur in iſto corpore quaſi tres partes: ex quibus totū cōſiſtit. vna pars eſt ipſum caput: videlicet chriſt⁹ qui caput eſt: ꝛ pars corporis: altera pars ſunt illi quorū corpora requieſcūt in tumulis: ꝛ anime que regnāt cum chriſto: ꝛ ſunt quaſi ſimul iuncte. He due partes caput ſcꝫ ꝛ hec corporis pars altera ſicut ſcriptū eſt. Ubicūqꝫ fuerit corpus illic cōgregabunt̄ ꝛ aquile: propterea in altari ſuper patenā due partes coniuncte extra calicem reſeruantur: quaſi extra paſſionē que per calicem deſignatur: chriſtus eīm reſurgēs a mortuis iam nō moritur: mors illi vltra nō dominabit̄: ꝛ q̄ cum ipſo ſunt ſancti non eſurient neqꝫ ſitient: amplius nō cadet ſuper illos ſol: neqꝫ vllus eſtus: qm̄ priora tranſierunt. ¶ Tertia pars in calice ponitur ſignificans ſanctos qui adhuc in mūdo viuūt paſſioneſqꝫ paſſuri ſunt donec de hac vita migrātes ad caput ſuū tranſeant: vbi nec mouētur amplius: nec vllatenus patiētur. Un̄ ꝟſus. Tres partes facte de xp̄i corpore ſignāt. Prima ſuā carnē: ſanctoſqꝫ ſcđa ſepultos. Tertia viuētes: hec eſt in ſanguine tincta. Martyrij calicē guſtāt in carne fideles. Quinto modo ſm magiſtrū Guil. antiſſiodoreñ. pars q̄ in ſanguine mittit̄ ſignificat viuos. vna illarū eos qui ſunt i purgatorio: alia ꝓ illos q̄ ſunt in paradiſo. Orat eīm eccl'ia pro viuis: vt in bono conſeruētur: pro eis qui ſunt in purgatorio: vt citius liberētur ꝛ purgentur. pro eis qui in celo ſunt vt orēt pro nobis. Sexto etiā modo ſꝫ Aug. pars in calicē mittitur vel ponitur pro nō ſanctis viuētibus qui voluūtur in ſanguine ꝛ in peccatis. Alie ꝟo due pro mortuis offerūtur. vna pro ſanctꝭ qui iaꝫ ſunt in requie ꝛ illa eſt gratiarū actio q: nil reſtat in eis purgandū: altera pro illis aīab⁹ que licet ſaluande ſint: tn̄ adhuc ſunt in penis: ꝛ ideo pars illa dr̄ oblatio. Sane particula hoſtie in calice dimiſſa ſtatim calix cum palla corporali cooperitur: q: xp̄i corp⁹ de cruce depoſitū latuit in ſepulchro ſyndone inuolutū que per ipſam pallā ſignificatur. Uiceſimo loco videndum eſt quare nunc ſolennis benedictio datur. Et quidē hoc loco ſcꝫ ante pacē ſolennis epiſcopalis benedictio datur: ad notandum ꝙ pacem nullatenus habere poſſumus niſi dominus noſter ieſus chriſtus preueniat nos in benedictionibus dulcedinis: que ſunt bn̄dictiones gratie ipſius: q: ſm ps. Dn̄i eſt ſalus ꝛ ſuper populū ſuum bn̄dictio ſua. Dum autē ep̄s ſe ad pplm̄ bn̄dicendū cōuertit: populus reuerēter genu flectit: quaſi ipſo facto dicat. Benedicat nos deus deus noſter ꝛ metuāt eum omnes fines terre. nam ipſe eſt dominus qui ad illius inuocationem benedicit. Unde ps. Benedixit filijs tuis in

Hoſtia q̄re frangitur tres partes.

Myſtici corporis tres ſūt partes.

Corpora ſanctorum vſqꝫ i finē ſeculi in ſepulchris erunt.

te. Et licet hic ſolenniter benedicatur nihilominꝰ quidā in fine miſſe iterū ſolenniter benedicūt: de qua benedictione ibi dicetur tum quia poſtq̄ dominus ſalutauit apoſtolos iterū dixit eis pax vobis: vt iam dictū eſt: et dicetur ſub ti. de pacis oſculo: tum q: ſicut nō poſſumus bene incipere vel pacē acquirere niſi diuine benedictionis gratia preueniat: ita nec in bono proficere: nec in pace finaliter perſeuerare: niſi benedictionis ſue gratia ſubſequatur. In miſſa vero pro defunctis pōtifex ſolenniter non benedicit q: in ea omnes ſolennitates ceſſant: tū quia hec ſolennis benedictio fit nō ſolū pro venialiū delectione verūetiā pro populi excitatione: vt in dn̄i adiutorio cōfidat: et benedictū in ſecula cōfiteatur ac defuncti velut abſentes excitari nequeant: licet poſſint noſtris ſuffragijs adiuuari: tū q: gaudiū nō debet luctui admiſceri. Illud aūt notā dū eſt ꝙ per mortē: et in morte dn̄i fidelis anima benedictionē percipit. Unde circa mortis officiū rite diaconus ad eam humiliari inuitat dicens. Humiliate vos ad benedictionē: et ſtatim pōtifex benedicit. Quidā aſſerūt hoc officiū nō eſſe de ſeptem officijs miſſe: eo ꝙ has benedictiones romana nō inuenerit eccleſia: vnde vtit eis: et ideo nō hic: ſed in fine miſſe benedicit. Sed quicūq̄ inuenerit recte in hoc loco ponūtur vbi chriſtus ad inferos deſcēdiſſe repreſentatur ſcilicet proximo ante reſurrectionē: cum eductis de carcere eternā tribuit benedictionē. Has benedictiōes prefigurauit Jacob qui filijs ſuis et Moyſes qui filijs iſrael: et chriſtus qui diſcipulis moriens benedixit.

De agnus dei. Rubrica.

Quia Jeſus ſtatim vt ſalutauit aplos vt iā premiſſum eſt dedit eis poteſtatē remittēdi peccata dicēs. Quoꝝ remiſeritis peccata remittūtur: et quorū retinueritis retenta ſunt. Idcirco chorus clamat ad deū et poſtulat. Agnꝰ dei q̄ tollis pctā mūdi mi. no. Siquidē Jo. videns Jeſum ambulātem dixit. Ecce agnus dei: ecce qui tollit pctā mūdi. Quare autem eum vocauerit agnum determinat ſubdens: qui tollit. i. qui venit vt tollat pctā mūdi: q: pro pctis tollendis paſcha noſtrū immolatus eſt chriſtus. Nēpe in veteri teſtamēto xp̄s offerebaꝛ agnus pro pctis ppl'i: et in nouo teſtamēto chriſtus obtulit ſeipſum deo patri: vt humanū genus liberaret: et lauaret a peccatis in ſanguine ſuo. Merito ergo dum corpus et ſanguis dn̄i ſumitur Agnus dei cātatur: vt oēs credamus q: ipſius agni corpꝰ et ſanguis tūc ſumiꝛ qui pctā mūdi mouēdo tulit: et vitā eternā nobis reſurgendo donauit Jeſus xp̄s dn̄s noſter: et vt oremus ipſum nūq̄ deſiſtere miſerere nobis: qui in paſſione miſertus eſt noſtri. Agnus aūt grece dicit ab agron q̄d eſt piū: q: ipſe verus agnꝰ ſola pietate ſua ſe obtulit hoſtiā pro nobis: et nos redemit. Dicitur etiā agnus ab innocētia: q: agnꝰ nec hominibus nec beſtijs nocet. In premiſſis ergo verbis agnus dei qui tol. pec. mū. mi. no. eſt q̄dā deprecatio: vt vez innocētis agni miſericordia

Agnus in veteri teſtamēto ꝑ pctis populi offerebaꝛ.

pctā iruentia et ſubitanea auferātur. Tertio modo dicit agnus ab agnoſcēdo: qm̄ in magno grege ſolo balatu matrē agnoſcit: ſic et xp̄s in ara crucis donans nobis prius pacē agnouit nos curat vt iā dictū ē. Agnouit etiā patrē obediētia: iuxta illud apl'i ad Ephe. ij. Factus eſt obediens vſq̄ ad mortē. Agnouit etiā matrē cura quā de ea habuit. Unde illud Jo. xx. Ecce mater tua. Ob hoc ergo in altari imolatiōe ter dr̄ agnꝰ dei q̄ſi agne q̄ agnouiſti patrē miſerere nobis. Agne qui agnouiſti matrē miſerere nobis. Pie qui redemiſti mūdū et qui obtuliſti te pro nobis dona nobis pacē. Uel iō ter dicit: vt triforme corpꝰ dn̄i intelligaꝛ videlicet ambulās in terra: quieſcēs in ſepulchro et reſidēs in celo. Poteſt etiā dici ꝙ chriſtus ad tria venit. Primo vt nos liberaret a miſeria culpe. Secūdo vt nos redimeret a malo pene. Tertio vt nobis daret de plenitudine gratie ſue: quātū ad prima duo bis dicit miſerere nobis. Quantū ad tertiū dicit dona nobis pacē: que petitio pacis ſequitur ſtatim poſtq̄ agnus dei dictū eſt ter: ad notādū ꝙ ex beniuolentia trinitatis agnus miſſus eſt. Unde Eſa. Emitte agnū domine etc. nam ſicut in apo. legiꝛ chriſtus eſt agnꝰ qui occiſus eſt ab origine mūdi. Et attende q: quidā ſacerdotes dicūt Agnus dei manibꝰ ſuper altare depoſitis: oſtendentes in hoc ꝙ ad ea q̄ proferūt tota mēte intēdunt. Intētio em̄ ꝓprie per linguā exprimiꝛ non ꝑ manus: idēq̄ loquēte lingua manus quieſcunt: q̄q̄ ipſam miſericordiā: et pacē celeſtē pro populo petūt nō aūt terrenā quod in manuū diſpoſitione ſignificaꝛ. Alij vero ſtāt manibꝰ iūctis parū ſuper altare inclinati oſtendētes in inclinatione humilitatē q̄ in oratione neceſſaria eſt et in manuū cōiūctione vnicā et nō variā intētionē. ¶ Porro ſm̄ antiquā cōſuetudinē ſchole cantorū in eccl'ia romana quā adhuc ipſa ſchola obſeruat nullatenus variaꝛ: ſed tribꝰ vicibꝰ vniformiter dr̄ xp̄e mi. no. ꝓ tria gn̄a pctōꝝ q̄ petimꝰ remitti: cogitationis i corde: locutiōis i ore: et actiōis i ope. Uel i honorē trinitatis: vel ꝓ tres ordines fideliū i eccl'ia q̄ ſunt Noe Dauid et Job: quos ezechiel vidit i viſione ſaluādos. Poſtmodū aūt multis ac varijs eccleſie aduerſitatibꝰ ingruētibꝰ cepit ad dn̄m de tribulatione clamare dona nobis pacē: et vt clamor eiꝰ faciliꝰ audiaꝛ: iō in ipſa immolationis hora clamat: et hec varietas nō diſcrepat a cōſuetudine ve. teſta. vbi cū ſecūdo repetaꝛ. Parce dn̄e parce ppl'o tuo: tertio variaꝛ: et ne des hereditatē in opprobriū. Dicamꝰ ergo miſerere nobis quantū ad aiam. Itē miſerere quātū ad carnē et dona nobis pacē quātū ad vtrūq̄: vt habeamꝰ pacē pectoris ſpūalē et pacē corꝑis tēporalē. Eſt em̄ pax pctōꝝ pax iuſtoꝝ pax tpis et pax eternitatis. Unde et ter oraꝛ i miſſa ꝓ pace: de q̄ dictū eſt ſub. iiij. ꝑticl'a canonis ſuꝑ ꝟbo Dieſq̄ nr̄os: et q: deꝰ nō dat pacē niſi illis quoꝝ miſereꝛ: iō vltio dr̄ dona nobis pacē. Eccl'ia t̄n lateraū. nūq̄ dicit dona nobis pacē: ſicut nec ſchola cātoꝝ ſequēs vt ꝑmiſſū eſt morē antiquū. Uñ nec vz nec vera eſt rō dicētiū ꝙ in eccleſia lateraū. ideo nō dr̄ dona nobis pacē: q: oēs

Intentio ꝓprie ꝑ linguā exprimitur.

alie eccľe ab illa que primo fuiſſe dicit cōſecrata:
ſumere debēt pacē nō ipſa ab illis. In feria. v. ce
ne dñi. Agn⁹ dei ter dicit cū miſerere nobis: vt ibi
dicet. ❡ Rurſuʒ in miſſa pro defunctis dicit bis.
Agn⁹ dei cū dona eis requiē: tertio additur ſem
piternā: nec dicit dona nobis pacem. qꝛ tūc imita
mur exequias ſaluatoris. Ultimo ergo agnus dei
tm̄ adiungit ſempiternā: ſuper quo notādū eſt ꝙ
pro fidelibus defunctis triplex requies dꝫ optari.
Primo vt auferatur ab eis pena in qua eſt eis la
bor non requies. Scḋo vt eis gloria anime confe
rat: qꝛ tūc veraciter requieſcēt in bono deſiderato
ſ. in ipſo deo. Tertio vt dotent gloria corporis: ne
illud vlteri⁹ miſerijs exponat. Prima nō eſt reqes
ſempiterna: qꝛ pena ſublata adhuc deſiderāt glo
riā. Secūda etiā nō eſt totaliter requies ſempiter
na: qꝛ ſm Aug. ante reſurrectionē corporū ſemp
ineſt animab⁹ quidā naturalis appetitus reſumē
di corpora: quo aliqualiter corpora retardant: ne
totaliter ferant in deū. Sed tertia requies cū pre
miſſis eſt vere requies ſempiterna: qꝛ anime que
deū preſentialiter vident reſumptis corporibus in
ipſa vlterius ⁊ eternaliter ⁊ perfectiſſime requie
ſcēt: ideoqꝫ ſolū in tertia vice ⁊ nō in duabus pre
cedētibus cōgruit dicere requiē ſempiternā. Ser
gius papa primus conſtituit. Agnus dei inter cō
munionem ter a clero ⁊ populo decantari.

❡ De pacis oſculo. Rubrica.

Poſtq̄ dñs ſalutauit apoſtolos vt p̄
miſſum eſt: iterū dixit eis. Pax vobis
oſtendēs ꝙ nō ſolū debemus pacem
habere in ore: verum etiā in pectore:
ne ſimus ex illis qui loquunt pacem
cū proximo ſuo: mala aūt in cordibus eorū: ideoqꝫ
cum hec dixiſſet apoſtolis inſufflauit in illos: ⁊ di
xit. Accipite ſpiritūſanctū: ad qḋ deſignādū vtiqꝫ
ſacerdos facta cōmixtione ⁊ finita oratione acci
pit in quibuſdā eccleſijs pacē ab euchariſtia ſiue
ab ipſo corpore dñi vel ſecūdū alios ab ipſo ſepul
chro. i. calice vel altari: ⁊ mox prebet oris oſculum
miniſtro. ſ. diacono. Qui ab ipſo corpore accipiūt
hoc faciūt in ſignū ꝙ pax ſpiritualis a chriſto da
ta eſt humano generi. Alij etiā idē ſignāt. Diaco
nus vero dat pacem alijs: ⁊ alij inter ſe in ſignum
ꝙ oēs debēt pacē habere preſertim filij eccleſie.
Ipſe vero diaconus pacē a ſacerdote accipiens
reuerenter ſe inclinat: ⁊ pect⁹ oſculat ipſius ſecun
dū morē quarundā eccleſiarū: ⁊ planetā extēdit
vt per pacis oſculū: ⁊ per planete extēſionē chari
tas extēdēda mōſtretur quā per planetā in parte
tertia dixim⁹ deſignari. Quia ergo charitas dei
diffunditur in cordibus noſtris per ſpiritūſanctū
qui datus eſt nobis: ideoqꝫ pacis oſculū per vni
uerſos fideles in eccleſia diffunditur: nā ⁊ apoſto
lus admonet. Salutate vos inuicē in oſculo ſan
cto. Rurſus ꝙ ſacerdos pacē populo tribuit prefi
guratū fuit a Joſue qui hoſtib⁹ ſuperatis: terraʒ
obtinuit quā ſorte diuiſit ⁊ in pace poſſedit: ⁊ chri
ſtus reſurgens diabolo ſuperato pacem ⁊ dona
dedit hominibus. Pontifex vero primo dat pacē
miniſtro qui prius erat a ſiniſtris: ſed pacem rece

Omnes filij eccleſie de bent pacem habere.

pturus accedit ad dextrā eius per quā ſignat po
pulus gentilis qui primus in pace tranſiuit a ſini
ſtra infidelitatis ad dextrā fidei ⁊ eternitatis ⁊ ꝑ
hunc pax ad populū deſcendit. ❡ Ceterū in pri
mitiua eccleſia omnes qui celebrationi miſſarum
intererāt ſingulis diebus cōmunicare ſolebāt: eo
ꝙ apoſtoli oēs de calice biberūt dño dicēte. Bibi
te ex hoc omnes. de conſe. diſt. ij. non iſte. Offere
bāt enim magnū panē ⁊ omnibus ſufficientē: qḋ
adhuc greci ſeruare dicūtur: ſed excreſcente fide
liū multitudine traditur inſtitutū vt tāntū diebus
dominicis cōmunicarent. e. di. quotidie. de quo di
ctū eſt ſub ſeptima particula canonis ſuper ver
bo. Hec quotieſcunqꝫ. Poſtmodū aūt qꝛ nec di
gne hoc potuit obſeruari tertia ſecuta eſt inſtitu
tio: vt ter ſaltē in anno quilibet chriſtianus acci
peret euchariſtiā ea. di. ⁊ ſi nō frequētius: vel ho
die ad minus in paſcha: extra de pe. ⁊ re. ois hoc
inuēto remedio: vt vcꝫ pro eo ꝙ ſingulis diebus
cōmunicabatur ſingulis diebus oſculū pacis da
retur pro miniſterio vnitatis qḋ ſacerdos dās mi
niſtro dicit in quibuſdā locis. Sumite vinculū pa
cis ⁊ dilectionis: vt apti ſitis ſacroſanctis myſte
rijs. q. d. Sumite ex hoc oēs ⁊ diuidite inter vos: et
pro cōione que ſingulis dieb⁹ dñicis fieri ſolebat:
daretur in dieb⁹ dñicis panis benedictus ſancte
cōionis vicarius q̇ ⁊ eulogia dicit. Sed ⁊ loco q̄
tidiane cōionis in quadrageſima dicit in fine miſ
ſe oratio ſuper populū cui p̄dicit. Humiliate capi
ta veſtra deo. Sane ppľs in miſſa ſe oſculat. Pri
mo qꝛ cum ſicut premiſſum eſt per immolationeʒ
hoſtie ſalutaris dimiſſis peccatis recōciliemur al
tiſſimo recte pacis oſculum dari decreuit eccleſia:
cū pro pctīs immolat hoſtia ſalutaris. Hoīes igi
tur oſculū. i. pacis ſignū ſibijnuicē dant: vt oſten
dāt ſe cōiūctos eſſe in corpore xp̄i per quem facta
eſt pax in celo ⁊ in terra. Scḋo Inn. prim⁹ q̇ oſcu
lū in eccľia dari decreuit: qḋ etiā Leo papa. ij. pri
mo ſtatuerat: de ꝯſc. di. ij. pacē ita dicit. Pacē aſſe
ritis ante cōfecta. i. cōſecrata myſteria quoſdā po
pulis imperari: vel ſibi inter ſacerdotes tradere:
cū poſt omnia. i. poſt cōſecrationē que aperire nō
debeo. i. nō poſſum pax ſit neceſſario. i. cauſa my
ſterij indicēda: per quā: id eſt quia per eā conſtat
populū ad omnia que in myſterijs aguntur: ac in
eccleſia celebrantur prebuiſſe cōſenſum: ac finita
eſſe pacis cōcludētis. i. determinantis ſignaculo
demōſtratur. Tertio ideo ſe populus inuicē: oſcu
latur: qꝛ dñi ſui gratiā ⁊ angelorū cōcordiam per
mortē eius ſe promeruiſſe gratulatur. Quarto qꝛ
in oſculo caro carni ⁊ ſpiritus ſpiritui iungitur: vt
nos qui carnis propagine de adā cōiūgimur etiā
charitatis vinculo cōnectamur: qui ergo ſe odien
tes oſculantur: Jude proditoris oſculum imitan
tur. Quinto ꝑpter preceptū apoſtoli de quo pre
miſſum eſt. Rurſus ideo priuſqꝫ cōmunicemus
pacē damus: vt inter nos eſſe cōcordiā oſtenda
mus: ⁊ cū illa corpus dñi ſumamus ſine qua mu
nera noſtra nō recipiūtur a deo. ❡ In miſſa vero
pro defunctis pax non datur: qꝛ fideles anime iā
non ſunt: nec vlterius erūt in turbatione hui⁹ mū

Oſculū dari in eccleſia quis primus decreuit.

di: ſed quieſcunt iā in dn̄o. vnde nō eſt eis neceſſariū pacis oſculū: qḋ eſt pacis ⁊ concordie ſignū: et ideo in miſſa illa nō dicit̄ oratio illa. Dn̄e ieſu xp̄e q̄ dediſti ap̄lis pacē ⁊c: nec ſacerdos recipit pacē ab altari. De hoc dicet̄ in. vij. parte ſub tit. de officio mortuorū. Hinc eſt ꝙ etiā īter monachos pax nō dat̄: qm̄ mūdo mortui reputant̄. de cōſe. diſt. ij. pacē. ¶ Uiri quoq̄ ⁊ mulieres nō ſibijnuicē oſculum in eccleſia porrigūt: ne forte aliq̄d laſciuie ſurrepat: q꞉ ibi carnales fugiēdi ſunt amplex⁹ ⁊ caſti ac ſpūales actus hn̄di: ꝓpter qḋ etiā in eccl̄ia ſitu ſequeſtrant̄ locali. Odia pax pellit: caſtū pax nutrit amorē. Sane oſculū in ſac. ſcriptura ſignificat vnionē: charitatē: pacem ⁊ reuerētiam. De oſculo vnionis dicit ſpōſa in cāticis. Oſculet̄ me oſculo oris ſui. De oſculo charitatis Yſaac inq̄t ad filiū. Accede ad me ⁊ da mihi oſculū filij mi. De oſc̄lo pacis dicit ap̄ls. Salutate vos inuicē in oſc̄lo ſancto. Deus autē pacis ⁊ dilectionis ⁊c. De oſculo reuerētie dn̄s inq̄t ad ſymonē. Oſculū mihi nō dediſti: hec autē ex quo intraui nō ceſſauit oſculari pedes meos. Et Heſter in ſignū reuerētie ſummitatē virge regie dicit̄ oſculatā eſſe. ¶ Ad deſignādum igit̄ tres vniōes in xp̄o .ſ. vnionē diuinitatis ad aīam: diuinitatis ad carnē: ⁊ carnis ad animā: vel vnionē qua vnita eſt in xp̄o hūana natura: ſancta eccl̄ia: ⁊ fidelis aīa. Et ſacerdos ter oſculat̄ altare: vt dictū eſt ſub. iiij. particula canonis ſuꝑ verbo: dieſq̄ noſtros: ad deſignādū triplicē pacē ſcȝ tēporalē ſpiritualē ⁊ eternā. Epiſcop⁹ ſolēniter celebrās iuxta morē quarūdā eccleſiarū ter oſculat̄: ſemel miniſtrū ⁊ ſc̄do diaconū: ⁊ tertio ſacerdotē. Sed ⁊ in miſſa ter orat̄ pro pace: vt dictū eſt ſuper verbo dieſq̄ noſtros. Rurſum ad notādū duorū teſtamētorū cōcordiā ep̄s duab⁹ vicibus codicem oſculat̄: q꞉ rota cōtinet̄ in medio rote: ⁊ duo cherubin ſeſe reſpiciūt verſis vultib⁹ in ꝓpitiatoriū. Ad notādū etiā charitatē ſacerdos oſculat̄ patenā: q̄ deſignat cor patēs in latitudine charitatis. Un̄ Nōne cor noſtrū ardēs erat ī nobis dū loqueretur nobis in via? In ſignū ꝓo reuerētie ſubdiaconus ⁊ diaconus pedes ⁊ manus ſummi ponti. oſculant̄: pedē ſubdiaconus oſculat̄ poſt epiſtolā lectā ⁊ diaconus ante legendū euangeliū: manuȝ vero ſubdiaconus oſculat̄ offerens ampullā cum aqua: calicē cum vino: ⁊ diaconus offerēs patenā cuȝ hoſtia ⁊ thuribulū cum incenſo: vterq̄ etiam de manu ſummi pontifi. eucariſtiā: vt dicetur in titulo ſequēti. Illud quoq̄ vacare nō credit̄ a myſterio ꝙ ſummus pōtifex ſeptē modis accipit oſculum videlicet ad os: ad pect⁹: ad humerū: ad manus: ad brachia: ad genua: ⁊ ad pedes.

Summus pōtifex ſeptem modis accipit oſculū.

¶ Incipit quarta pars miſſe: ⁊ primo de cōmunione ſacerdotis. Rubrica.

Hic incipit quarta pars miſſe: poſt pacis etem̄ oſculū ſacerdos cōicat h̄ modo. Nā ſicut in Niceñ. cōci. xciij. di. peruenit. i. legitur eucharīſtiā cōfectā per ſe de altari ſiue de patena ſumit ⁊ comedit. R. autē vero cum ſanguine nō ipſe ſed diaconus eleuat de altari ⁊ porrigit. Un̄ in canone, Hiero. eadē di. diaconi ſunt inter cetera. ita legit̄. Sacerdotib⁹ etiā preſumptiones nō licet de menſa calicē dn̄i tollere: niſi eis traditus fuerit a diaconibus. Ideo autē ſacerdos corp⁹ xp̄i per ſe ſumit ⁊ nō calicē cū ſanguine: q꞉ ſumptio corporis ſignificat corporū noſtrorū reſtaurationē quā xp̄s nulli⁹ miniſterio ꝑfecit ⁊ futurā reſurrectionē: quā ſua virtute abſq̄ omni miniſtro faciet. Sumptio vero ſanguinis redēptionē animarū ſiue peccatorum ſignificat que fit interceſſionibus alioꝝ. Hoc tamē ⁊ ſi iure cautū ſit: nō tamen ſeruari videm⁹. Sane ſacerdos ipſe oēs ꝑtes hoſtie comedit. In quibuſdā tamē eccleſijs ipſe vnā partē ſumit: ⁊ reliquā eucharīſtie medietatē ſuꝑ patenā in duas partes diuidit: quas miniſtris ſcȝ diacono ⁊ ſubdiacono comedēdas inpendit inſinuans illud qḋ Lucas cōmemorat: quia ieſus ī emaus accepit panem ⁊ fregit ſuper menſam. Et etiā vt aiunt quidam comedit coram duobus diſcipulis ſumenſq̄ reliquias dedit illis. Ipſe quoq̄ poſtmodū partē piſcis aſſi ⁊ fauum mellis mādueauit: ⁊ reliquias diſcipulis dedit: ⁊ ideo poſtq̄ diacon⁹ ⁊ ſubdiaconus cōmunicauerunt clerici ⁊ religioſi ad cōmunicandum accedunt. vt ipſi partem ſancte cōmunionis accipiant. Poſtmodū cōmunicat populuo: q꞉ ⁊ xp̄s comedit nō ſolū cū paucis apoſtolis: verū etiam aſcenſurus in celum comedit cum multitudine diſcipulorū. Unde ⁊ ſumptio corporis aſcenſionem ſignificat ſaluatoris. Illud autem pretermittendum nō eſt ꝙ in perceptione corporis ⁊ ſanguinis xp̄i nulla poſſit fallacia ſuboriri: ſed in vtraq̄ perceptione veritas euidēter appareat ſumm⁹ pontifex nō ſtatim particulam hoſtie permittit cadere in calicē: ſed eam poſt trinum crucis ſignaculum ſuper patenam reponit: ⁊ poſt oſculum pacis ad ſedem aſcendens ibiq̄ cōſiſtens vniuerſis cernentibus maiorē partem oblate ſuſcipit de patena quam ſubdiaconus apportauerat de altari: ipſamq̄ dentib⁹ ſubdiuidēs vnaȝ particulā eius ſumit: ⁊ aliam in calicē mittit: ⁊ de ſanguine cū calamo haurit. Deinde alterā particulā tradit cum oſculo diacono: aliamq̄ ſubdiacono ſine oſculo: quē diaconus miniſtrans ei ad altare calicē oſculatur: ⁊ tunc ſubdiaconus reſiduū ſanguinis cum particula immiſſa in calice ſumit. Roman⁹ itaq̄ pōtifex: ideo nō cōicat vbi frāgit: qm̄ ad altare frāgit ⁊ ad ſedē cōicat: q꞉ xp̄s in emaus corā duobus diſcipulis fregit: ⁊ in hieruſalem corā diſcipulis. xij. mādueauit. In emaus eñ fregiſſe legitur: ſed non comediſſe legitur. In hieruſalem ꝓo fregiſſe nō legit̄: ſed legitur comediſſe ſm̄ Inno. iij. aſcendēs igitur ſedem vbi cōicat. Siquidē ſm̄ ap̄lm xp̄s caput eſt eccleſie caput autē in corpore ſublimius ⁊ excellentius ob ſui perfectionē ceteris mēbris collocatur: per calicē vero ſm̄ quendā reſpēctū eterna beatitudo ſeu ipſius fruitio deſignat̄: q꞉ in eccleſia militante ſumm⁹ pōtifex ſicut xp̄i vicari⁹ ⁊ caput oīm prelatorū perfectius xp̄m repreſentat: congruū eſt vt ipſe nō in altari: ſed in loco ſublimiori cōmunicet: oſtēdēs ꝙ xp̄s etiā in ſua humanitate perfectius ⁊ copioſius participat illa ineffabilia gaudia

Romanus pōtifex q̄re nō communicat vbi frangit̄.

vtpote in bonis potioꝛibus collocata. Cū vero ce lebꝛat pꝛo defunctis: tunc ſuper altare cōmunicat qꝛ tūc ſpecialiter mēbꝛo xp̄i hinc fideliter decedē tiū gl'iā repꝛeſentat ac mēbꝛa xp̄i cū ad illā gloꝛiā ꝑuenīūt īferioꝛē poſt xp̄m gradū obtinēt ſicut mē bꝛa poſt caput. In paraſceue quoq; ad altare cōī catū: ob reuerentiā paſſionis xp̄i: tū qꝛ tunc quaſi exequias celebꝛat ieſu xp̄i: tū etiā tūc ſolus cōmu nicat: qꝛ in xp̄i paſſione omnibus diſcipulis fugiē tib⁹ ipſe ſolus remāſit: alij aūt pꝛelati nō ſic. ſ; ſu per altare cōicāt: quia nō ita ꝓpꝛie xp̄m caput ec cleſie repꝛeſentant. Miniſtri aūt repꝛeſentāt pōti fici oblatā ꝛ calicē: qꝛ diſcipuli obtulerūt xp̄o par tē piſcis aſſi ꝛ fauū mellis: pars piſcis aſſi eſt dn̄i crucifixi qui fuit in ara crucis aſſatus. Fauus mel lis eſt ſanguis xp̄i ſuper mel ꝛ fauum dulcis fauci bus anime diligētis. ambo de manu pape cōmu nicant: qꝛ ꝛ ap̄li de manu xp̄i cōmunicauerūt. Ad notādū vero diſtinctionem inter ſacros oꝛdines ꝛ non ſacros: diaconi qui ꝛ ſuperioꝛis oꝛdinis ſunt cum recipiūt euchariſtiā oſculū ſuſcipiūt ab ipſo. Accolitus ꝛ qui ſunt inferioꝝ oꝛdinū nō ſuſcipiūt Subdiacon⁹ etiā ꝗ caractere hmōi quōdam inter nō ſacros: nunc autē inter ſacros oꝛdines reputaꝛ in perceptiōe coꝛpoꝛis nō ſuſcipit oſculū a pōtifice ſed in ꝑceptione ſanguinis ſuſcipit oſculū a diaco no: vt ſi ꝗ nō ſacri ſunt min⁹ ꝛ ꝗ ſacri ſunt: ampli⁹ honoꝛenꝛ: q̄uis ꝛ in hoc myſtica poſſit rō aſſigna ri. Ipſe autē ſumit illā euchariſtie partē per quā pꝛout ſub tit. de fractiōe hoſtie dictū eſt caput ec cleſie. ſ. xp̄s intelligiꝛ: cui⁹ typū ipſe ſpeciali⁹ gerit qd̄ facit hoc mō. ca illāq; dētib⁹ ſubdiuiſa particu lā in oꝛe remanētē ſumit: alterā ꝟo īter digitos reſi dētem ſumit: alteram vero inter digitos reſiden tem in calicē dimittit: ad notādū ꝙ xp̄s reſurgēs qui ſm Sergiū papā ꝑ partē in calice imiſſam ſi gnificaꝛ infernū momoꝛdit: ꝛ ſuos inde ſumptos in paradiſum miſit: iuxta illud Oſee. vlti. ca. Ero moꝛs tua ꝛc. Alia ꝟo pars ex qua miniſtri cōicāt ſignificat mēbꝛa magis ipſi xp̄o cōfoꝛmia: ꝛ ideo ipſi cōicāt de illa ad oſtēdendū myſteriū vnionis: euchariſtia eñ ſacramentū eſt maxime vnionis.

Euchariſtia ſacramentum eſt maxime vnionis.

Partē ꝟo in calice intinctā ꝗ ſignificat mēbꝛa ꝓ pter xp̄m paſſionib⁹ ſubiecta dn̄s papa nō recipit Pꝛimo qꝛ ipſe magis q̄ alij repꝛeſentat in officio miſſe xp̄m cui moꝛs vltra nō dn̄abiꝛ. Scd̄o qꝛ ipſe illoꝝ typū gerit in eccl'ia ꝗ ꝓpter eximiā ſanctita tem vita actiua ſemoti per cōtēplatiuā iam xp̄o ſocianꝛ. Sed miniſtri illā ſumūt: qꝛ typū actiue cō muniter repꝛeſentāt: ꝛ pꝛecipue ſubdiacon⁹ eā ſu mit pꝛo eo qꝛ ipſe vltimos cōicat: ꝛ vltimi eſt reli quias ſumere ꝛ calicē purificare: vnde ꝛ dn̄s reli quias dedit diſcipulis: vt pꝛemiſſum eſt. Pōt etiā myſtice dici ꝙ pars intincta ſignificat partē coꝛpo ris myſtici que iam regnat cū xp̄o. Cū ergo dn̄s papa expꝛeſſe repꝛſentet xp̄m ꝗ realiter ꝛ ſacramē taliter incoꝛpoꝛatus eſt parti ipſius myſtici coꝛpo ris: ideo ipſe nō recipit illā: nec etiā diacon⁹ qui le gem euāgelicā quā pꝛonūciat repꝛeſentat que eſt lex amoꝛis: pꝛopter amoꝛē eñ charitatis quilibet incoꝛpoꝛaꝛ xp̄o capiti ꝛ oībus partib⁹ coꝛpoꝛis ei⁹ myſtici. Subdiacon⁹ ꝟo repꝛeſentat veterē legem quā ſepe pꝛonūciat: que fuit lex timoꝛis: ſed timoꝛ nō eſt in charitate: immo eū foꝛas mittit: ꝛ iō ipſe ꝑ ticulā in ſanguine miſſam ſacramētaliter ſiue in ſi gnū recipit: quia immixtio ipſi⁹ partis cū ſangui ne dictā incoꝛpoꝛationē figurat quam nō faciebat lex illa licet eam figuraret. Hoc autē breuiter no tandū eſt ꝙ ſacerdos ante perceptionē coꝛpoꝛis ꝛ ſanguinis xp̄i debet dicere oꝛationes a ſanctis pa tribus inſtitutas: deinde meditari debet in īcarna tione: in paſſiōe in virtute huius ſacramēti dicēs. Panē celeſtē accipiā ꝛc. Sed cum ſtatim poſt ver ba ipſa ſubiungat. dn̄e nō ſum dignus ꝛc. videtur cōtrari⁹ ſibiipſi. abſit tñ hoc. ſed dicēs. Panē ꝛc. ſeipſum incitat ad deuotionē reducens ad memo riam quid eſt qd̄ ſumere debet: qꝛ panē qui de ce lo deſcendit: ꝛ qualiter ſumere debet: qꝛ nomē dn̄i inuocādo: vt ſic cū maioꝛi ſumat reuerētia ꝛ timo re. Dicēdo vero ſubſequēter. Dn̄e nō ſum dignus ꝛc. ex humilitate ſua pꝛofiteꝛ indignitatē: exercita tio ad deuotionē ꝛ pꝛofeſſio humilitatis cōtraria nō ſunt. Legitimū itaq; cōmunicādi tēpus eſt an te vltimā oꝛationē que dicitur ad cōplendū: qꝛ ibi maxime petitio pꝛo eis qui cōmunicāt. Deide coꝛ pus ꝛ ſanguinē dn̄i ſumpturus ſe cum illis ām fa ciens crucis ſignat. Sicut eñ pꝛius cruces faciens do actiue tanq; miniſter illa ſanctificauit ſic ſe eis nunc cruce ſignādo paſſiue petit ſanctificari dicto itaq; coꝛp⁹ dn̄i cuſtodiat ꝛ cetera ſumat euchari ſtiā: deinde iunctis manib⁹ inclināns ſanguini di cit. Quid retribuā ꝛc. Et dicens. Calicē dn̄i acci piam: ꝛ nō pꝛius accipit ꝛ eleuat calicē de altari, Poſtea vero dicēs. Laudans inuocabo dn̄m. ſe ſi gnat cum illo: quo verſu expleto ſanguinē ſumit. Sane qꝛ circa maioꝛa cautius eſt agēdū ſacerdos ſanguinē ſumēs ꝓpter maioꝛē ſecuritatē ꝛ reuerē tiam calicē cū vtraq; manu tenere d; : ſed in ſum ptione ꝑfuſiōis ſufficit alterā tm̄ duob⁹ digitis al terius adiūctis: quaſi per hoc innuēs iam ſangui nem ibi nō eſſe Sed ꝛ ſanguinē ſumēdo ter hau rit: trinitatē deſignāns ꝑfuſionē vero ſumēdo bis: vt per hoc charitas que inter duo cōſiſtit: ſignificē tur ſeu etiā quotiēs nouerit expedire. Ruſus ꝗ eadē die debet iterū celebꝛare nō ſumat vinū ꝑfu ſionis: vt dictū eſt in ꝓhemio huius partis. Sed cū in canone dicaꝛ. Simili mō poſtq̄ cenatū eſt ac cipiēs ꝛ hūc pꝛeclarū calicē ꝛc. videꝛ ex hoc ꝙ ſa cerdos ſtatī hoſtia cōſecrata illam debet ſumere pꝛiuſq̄ ad calicis cōſecrationē ꝓcedat: qꝛ oīs xp̄i actio noſtra debet eſſe inſtructio. xij. q. i. exēplum. Sed ad hoc dicendū eſt ꝙ eccleſia inſtituit illam poſt vtrāq; cōſecrationē ſumi: ad oſtēdendū ꝙ ſo lum hoſtiā recipiēs nō plenū ſacramētaliter reci pit ſacramentū. Et ſi eñ hoſtia cōſecrata xp̄i ſan guis ſit: nō tamē eſt ibi ſacramētaliter: eo ꝙ panis coꝛpus nō ſanguinē: ꝛ vinū ſanguinē ſignificat ꝛ coꝛpus. Quia ergo ſub altera tm̄ ſpecie nō eſt cō pletum ſacramentum quo ad ſacramētum vel ſi gnum: debet hoc ſacramētum cōpleri pꝛiuſq̄ pꝛeſ byter eo vtatur. Verumtamē cum vinum ſine re liquo nec ſit nec vnq̄ fuerit niſi in ſolo triduo an te paſcha in quo chꝛiſti coꝛpus moꝛtuū fuit: ī quo triduo ſiquis de apoſtolis hoſtiā cōſecraſſet ſan

Sacerdos ſanguinem ſumēdo ter haurit: ꝑfuſionē vero ſumēdo bis: ꝛ quare.

guis ibi nã eſſet ſi vinum: caro ibi nõ eſſet: quia vt premiſſum eſt: nec panis ſanguinẽ nec vinũ ſignificat carnẽ ſcḋm hoc nũc chriſti ſanguine intra venas eius exiſtente vnũ ſine reliquo propter vnionem ſeu mixtionẽ huiuſmodi recipi nõ poteſt. qḋ tamẽ nõ eſt ratione ſacramẽti vel ſigni qḋ idẽ eſt. Poſt ſumptũ ſacrificiũ nõ eſt ſpuendũ. de cõſe. di. ij. vt quid: prout dictum eſt ſub ſeptima particula canonis ſuper verbo noui ꝛ eterni: ſed nec eucha-riſtia ſicut alius cibus eſt maſticãda: ſed diſcrete: moderate ac leuiter anteriorib⁹ dẽtibus tenẽda: ꝛ lingua mollificãda ne qua eius particula dẽtibus adhereat quã forte poſt modũ emitti ſcreãdo contingat poſt cõmunionẽ illico calix de altari auferꝛ. Circa quod notãdũ eſt ꝙ corpus dñi remanet ſuper altare vſqꝫ dum tria capitula cõpleantur: ſcilꝫ prolog⁹ dñice orationis: ꝛ ipſa oratio: ꝛ libera nos queſumus: qꝛ dñs tribus diebus in ſepulchro quieuit. Poſtea vero cõmixtio dñi corpore cum vino ſimul: quia pace annũciata auffertur corpus dominicum de altari: quoniã in tertia die anima eius q̃ deſcendit ad inferna vt liberaret iuſtos ꝛ membra viuificaret: rediit ad corpus: nec amplius inuentũ eſt corpus dñicũ in ſepulchro: qꝛ ergo chriſtus totus homo reſurrexit ſimul: ideo ad hoc notandũ illico ſimul cum oblatione corpus dñi de altari auffertur ꝛ ſumitur:: ꝛ inde calix ꝛ corporale de altari totaliter eleuanꝛ. ꝑut dictũ eſt ſub tit. de pallis corporalib⁹. Poſtremo notãdũ eſt ꝙ q̃ſqꝫ cõicare dꝫ corpore a carnalibus eſcis ieiunus eſſe dꝫ. Cũ eñ anime ſpirituales ſint ꝛ immortales: ſpiritualia primitus alimenta vite eterne ſumere debent.

Poſt ſũptũ ſacrificiũ non eſt ſpuẽdũ.

De perfuſione. Rubrica.

POſt ſumptum euchariſtie ſacrificium ſacerdos digitos abluit ꝛ perfundit: ne quid forte icaute remaneat ſeu adhereat ex cõtractu diuini ſacramenti: nõ ꝙ quicqꝫ immundũ ex ipſo cõtactu contraxerit: ſed vt potius ſuam cõmemoret indignitatem: qui ſe iudicat tantis ſacramentis celebrandis indignũ. Iuxta illud quod dñs ait. Cuꝫ omnia benefeceritis dicite ſerui inutiles ſumus: ſicut ꝛ ſacerdos legalis immundus erat vſqꝫ ad veſperam poſt immolationem vitule rufe. vñ oĩa veſtimenta ſua lauabat: indignum quidem exiſteret: vt manus que corpus incorruptibile contractarunt corpus corruptibile contingãt: vel ad res cõmmunes tangendas accedant: nec ſtudioſe lauentur. Et propter hoc etiam quidam miſſa finita exutis ſacris veſtibus iterum manus lauant. Perfuſionis autem aqua debet in locum mundum ꝛ honeſtum diffundi: vt altitudo ſacramenti reuerenter honoretur. Trina ergo ſacerdotis ablutio que fit in principio in medio ꝛ in fine deſignat mundationẽ cogitationis: locutionis ꝛ actionis: vel purgationem peccati originalis: venialis: ꝛ criminalis: ſiue quod agitur per ignorantiam ꝛ negligentiam ꝛ induſtriam: ad quorum mundationem offertur ſacrificium ſalutare de conſe. di. ſtin. ij. cum omne. in prin. Hec tamen ablutio referri poteſt ad ablutionẽ baptiſmi: cuius formã xp̃s poſt reſurrectionẽ inſtituit dicens. Euntes docete oẽs gentes baptizantes eos In nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti: qui crediderit ꝛ baptizat⁹ fuerit ſalu⁹ erit. Sane ſacerdos digitos perfundit: ꝛ ꝑfuſionẽ ſumit in dextro cornu altaris vel ſaltẽ reuolutus ad illud. Primo propter rationẽ tactã ſub tit. de manuũ ablutione. Scḋo qꝛ ipꝫ cornu iudaicũ pplm̃ ex quo humanã naturã xp̃s aſſumpſit ſignificat. Sicut aũt ab illis naturã accepit: ſic ꝛ ab eis illi⁹ nature purgationẽ ab oib⁹ defectib⁹ q̃s aſſũpſit habuit: qm̃ ab eis occaſus fuit: ad quã mortẽ ſecuta ẽ reſurrectio i q̃ oẽs defect⁹ dimiſit: ꝛ eis oppoſitas ꝟtutes accepit. Ad hoc igiꝛ repreſentãdũ i dextro cornu altaris vel ſaltẽ reuolut⁹ ad illḋ ſacerdos profundit ꝛ perfuſionẽ ſumit. Tertio qꝛ vt aliũt quidã hec purificatio deſignat ablutionẽ manuũ: quã pilatus fecit a perditione ſanguinis iuſti ſuper iudeos per dextrũ cornu altaris ſignificatos: ad hoc quidẽ hauſta purificatione inclinant calicem ad oſtẽdendũ ſepulchrũ eſſe vacuũ: qꝛ ſurrexit: ꝛ inde prodijt chriſtus.

Sacerdos dũ digitos ꝑfundit quare ꝑ fuſionẽ ſumit in dextro cornu altaris vel ſaltẽ reuolutus ad illud.

De poſtcõmunione. Rubrica.

ANtiphona q̃ poſtcõmunio a plurib⁹ nũcupatur: ideo ſic appellata eſt: qm̃ poſt cõmunicationẽ ſiue in ſignuꝫ ꝙ cõmunicatio expleta eſt concinitꝛ. In primitiua nãqꝫ eccleſia omnes fideles qualibet die corpore ꝛ ſanguine xp̃i cõmunicabãt: ꝑut dictũ eſt ſub titulo de cõmunicatione ſacerdotis: ꝛ ſtatim poſt cõmunionẽ cãt⁹ iſte fiebat: vt populus oſtẽderetꝛ gratias ꝛ laudes agere de xp̃i corpe ꝛ ſanguine ſuſceptis. Verũ ꝑpter circũſtans nos peccatũ ſequenti tp̃e ſtatutũ eſt: vt ter in anno cũmunionẽ ꝛ ſacerdos quotidie ꝓ oibus ſacramentaliter ſumat: prout ſub titulo de pacis oſculo dictũ eſt. Quis aũt ſpecialiter introduxerit vſum cãtãdi hãc antiphonã ignoratꝛ. Hec aũt antiphona apoſtolorũ gaudiũ de xp̃i reſurrectione ſignificat iuxta illud. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo dño: ꝛ pre gaudio mirabantur. Quod vero reciprocãdo in q̃buſdã eccleſijs cãtatꝛ inſinuat ꝙ diſcipuli reſurrectionis gaudiũ ſibi mutuo nũciabant Unde duo diſcipuli cũ inueniſſent ꝯgregatos vndecim: ꝛ eos qui cũ ipſis erãt dicẽtes. Quia reſurrexit dñs vere ꝛ apparuit ſymoni: narrabãt q̃ geſta erãt in via: ꝛ quomodo cognouerũt eũ in fractione panis. Cantitur et: ã ab omnibus: vt noteꝛ cõmunitas gaudij ꝛ quod oibus diſcipulis apparuit dñs. Eſt ergo cõmunio gratiarũ actio: iuxta illud. Edent pauperes ꝛ ſaturabunꝛ ꝛ laudabũt dñm. Proprie tñ nouiſſima oratio de qua infra dicetur poſtcõmunio dici poteſt.

De oꝛõne nouiſſima ꝛ de Ite miſſa eſt. Rub.

PEracto cõionis miniſterio põtifex ſeu ſacerdos oſculatꝛ altare innuẽs ſe credere firmiter ꝛ cõſentire his que circa ſacrificiũ acta ſunt: ꝛ cõuerſus populũ ſalutat: ꝛ deinde redit ad dextrũ cornu altaris ſignificans ꝙ in fine mũdi poſt antichriſti mortẽ chriſti predicatio ſiue chriſt⁹ reditus

rus eſt ad iudeos quos iam reprobauit. Tunc enī cōuertentur ⁊ reliquie iſrael ſalue fient. Et eleuatis manibus vltimā orationē que proprie poſtcō munio vocatur exequitur: in qua rogat ⁊ gratias agit de ſacramenti perceptione dicēs collectas ꝓ numero ſecretellarum. Orat enim pro his qui ad hanc cōmunionē eucharistie acceſſerūt. Hec aūt oratio ſignificat orationē capitis noſtri Jeſu chriſti: qui pro nobis interpellat quotidie apud patrē. Significat etiā ꝙ apoſtoli poſt aſcenſionē dn̄i in oratione perſeuerauerūt. Finis vero illius orationis vbi dicitur. Per dn̄m noſtrum Jeſum chriſtū filiū ⁊c. ſignificat ꝙ aduocatum habemus in celo apud patrē. ¶ Illud autē cōſiderandū eſt ꝙ ſacerdos dicturus poſtcōmunionē premittit. Dn̄s vobiſcū ⁊ Oremus ſtans ante mediū altaris deinde tranſiens ad dextrū cornu altaris ibi ꝓnunciat orationē: qua finita rediens ante altaris mediū dicit. Per dn̄m. prout tactū fuit ſub titulo de ſalutatione. ¶ Circa quod notandū eſt ꝙ dextrū cornu altaris ſignificat populū iudaicū: ſiniſtruz vero gentilē. Predicatio chriſti ⁊ euangeliū eius incepit a iudeis: ⁊ tranſiuit ad gentiles ⁊ iterū redire debet ad iudeos: ad qđ ſignificādū ſacerdos a dextra cornu altaris tranſit ad ſiniſtrū ⁊ ecōuerſo. Merito ergo poſtcōmunio que eſt quaſi finis miſſe dicit̄ in dextro cornu altaris. Quia vero altaris mediū repreſentat fidē chriſti ⁊ ipſum deuz in quē vterq̄ populus vnit̄ reducitur ⁊ finitur: iđ Per dn̄m nr̄m ⁊c. qđ eſt quaſi finis poſtcōmunionis ibi dicit̄. Ipſe etiā eſt qui vtrūq̄ populū ad ſe petendū inducit ⁊ illuminat: ⁊ ideo dn̄s vobiſcū ibi dicit̄. Per ipſum etiā quicquid boni in oratione petimus impetramus: ⁊ ideo ibidē pronunciatur Oremus. de hoc dictū eſt ſub titulo de mutatione ſacerdotis. ¶ Et nota ꝙ in ſabbato quatuor temporū menſis ſeptembris dicitur poſtcommunio illa. Perficiāt in nobis queſumus dn̄e tua ſacramenta quod cōtinēt: vt que nūc i ſpe gerim⁹ rerū veritate capiam⁹. Cuius vltimā partē Greg. exponēs. de cōſe. di. ij. ſpecies. ita dicit. Poſtulat quippe ſacerdos vt corp⁹ xp̄i quod ſub ſpecie panis ⁊ vini nunc gerit̄ manifeſta viſione ſicuti reuera eſt quandoq̄ capiat̄: q̄uis nō improbabiliter quidā exponunt hoc loco carnis ⁊ ſanguinis veritatem ipſam eorūdē efficiētiā. i. peccatorū remiſſionem. De hac etiā oratione dictū eſt ſub ſeptima particula canonis ſuper verbo Myſteriū fidei. ¶ Sane oratione finita iterū populum ſalutat dicens. Dn̄s vobiſcū. Circa quod notandum eſt ꝙ chriſtus poſt reſurrectionē bis legitur diſcipulos ſalutaſſe dicens. Pax vobis: in ſignum duplicis pacis: videlicet pectoris ⁊ eternitatis: qui ſm̄ ꝓphetā eſt pax ſuper pacē: de qua dn̄s lquit apoſtolis. Pacē relinquo vobis: pacē mea do vobis hāc duplicē pacem per duplex oſculū ſacerdos inſinuat: cū videlicet prius oſculatur miniſtrū: ⁊ poſterius oſculatur altare. Prima ergo ſalutatio que fit ante orationē ſignificat benedictionē illā quā chriſtus aſcēſurus in celū legit̄ dediſſe diſcipulis ſuis Nāq̄ vt Lucas cōmemorat: eduxit eos foras in bethaniā: ⁊ eleuatis manibus benedixit eos: ⁊ cū benedixiſſet receſſit ab eis ⁊ ferebatur in celum. Unde poſt ſalutationē nouiſſimā quaz ſacerdos orationē expleta facit ad populū que ſignificat vitam eternā diaconus alta voce pronūciat. Ite miſſa eſt: repreſentās quod dictum eſt ad apoſtolos. Hic eſt ieſus qui aſſumptus eſt a vobis in celum.

¶ Notandū eſt autem ꝙ miſſa trib⁹ modis finit̄: primo per ite miſſa eſt: ⁊ hoc in ſolēnitatibus quotiens cantatur. Te deū laudamus ⁊ Gloria in excelſis deo: prout dicet̄ in ꝓhemio. vij. partis. q. d. Redite ad ꝓpria: q̄ miſſa ſeu oblata eſt deo hoſtia ſalutaris pro genere humano: ꝓut tactū eſt in prohemio huius partis. Uel annūciat populo ꝙ miſſa ſeu preces ſunt finite: quoniā ſtatutū eſt in concilio aurelian̄. de conſe. diſt. j. cū ad celebrādū: ꝙ nullus exire dꝫ de eccleſia donec annūciatū ſit ꝑ miniſtrū. Uel eſt ſenſus. Ite miſſa ē: ſcꝫ ite poſt chriſtū ⁊ ſequimini ipſum. Nō eſt enī i hoc mūdo ſtandū: ſed ad patriā ꝑ bona opera feſtinādū: qđ leuiter facere poſſumus: q̄ miſſa eſt ad deū patrē placandū hoſtia per quā fracta ſunt tartara ⁊ reſeratus paradiſi introitus. Dicens autē. Ite miſſa eſt dirigit vultū ad populū: q̄ ad eos quos preſentes licentiamus ſermonē dirigimus: ⁊ eis ad quos ſermonē dirigimus: faciē repreſentare ſolemus ſicut fit qn̄ dicit̄. Dn̄s vobiſcū: vel orate fratres: prout dictū eſt ſub titu. de inclinatione ſacerdotis. Sed dicens. Benedicam⁹ dn̄o: vel requieſcāt in pace: vel oremus: nō ſtat verſus od populū: quia illū diſtincte nō alloquitur: ſed dirigit faciem ad orientē ⁊ mentem ad deum. Dico autem. Ite miſſa eſt clerus ⁊ populus gratulando reſpōdet Deo gratias: imitātes apoſtolos qui adorantes ingreſſi ſunt in hieruſalē cum gaudio magno ⁊ erant in tēplo laudātes ⁊ benedicētes deuz. Eſt enim prout quidā aſſerūt. Deo gratias interiectio gratulatiua vel ꝯgratulatiua. Et hoc ſumptū eſt de Exo. nō ſm̄ verba: ſed ſm̄ ſenſum: qm̄ popul⁹ iſrael per iuſſum pharaonis licentiāte cyro de babilonica captiuitate ad hieruſalem reuerſus gr̄as egit deo. Sed ⁊ apoſtoli poſt aſcēſionē dn̄i regreſſi ſunt in hieruſalē benedicētes dn̄m: ſic ⁊ nos vltima benedictione accepta ad celeſtem patriā ibimus: vbi ſemper erimus in gratiarū actione. Apoſtoli quoq̄ predicantes dicebant gratias agite: ſine intermiſſione orate. Poteſt etiam dici ꝙ ſacerdos incipiens Gloria in excelſis deo ſignificat angelum annunciantem paſtoribus ineffabile gaudium de chriſti natiuitate. Ite miſſa eſt deſignat acceſſum paſtorū ad locū natiuitatis xp̄i: ꝓut dicet̄ in prohemio. vij. partis. Chorus reſpondens deo gratias repreſentat ꝙ ſicut Lucas refert ibi. Paſtores reuerſi ſunt glorificantes deū in oībus q̄ viderāt ⁊ audierāt. Scđo mō miſſa terminat̄ ꝑ Benedicamus dn̄o: vcꝫ in ꝓfeſtis diebus: ⁊ gn̄aliter qn̄ premiſſa cātica letitie nō dicunt̄ per quod ꝓpl's ad gratiarū iuitat̄ actiōes: q̄ poſt oīa debemus deo humiliari: ⁊ eſt ſumptū de apoſtolo vel de pſalmiſta vel de hymno triū pueroꝝ vbi dicit̄. Benedicamus patrē ⁊ filiū: ⁊ reſpōdet̄. Deo gra

Dextrū cornu altaris ſignificat populū iudaicū ſiniſtrū vero gētilem.

Miſſa tribus modis finitur.

tias:qđ ad gaudiũ apl'orũ de quo premiſſum eſt
referť.de hoc diceť ꝑpe finẽ in ꝓhemio.v.partis.
Et ppl's deo gratias agẽdo ad ꝓpria rediẽs ſigni
ficat diſcipulos cũ grãrũ actione: poſt paſſionem
dñi in hieruſalẽ reuertẽtes. Circa hoc etiã dicen-
dũ eſt ꝙ in primitiua eccleſia cum miniſtri eccleſie
miſſam ſine pplo celebrabãt:claudebať miſſa per
Benedicam⁹:qñ ꝟo ppl's erat pñs: qr al's neſcie
bat ille qñ finita eſſet dicebãt Jte miſſa eſt. Quia
ergo in ꝓfeſtis dieb⁹ miniſtri vt plurimũ quaſi ſo
li ſine pplo miſſas dicũt:ideo iuxta morẽ antiquũ
in illis dieb⁹ dicũt Benedicam⁹.in ſolẽnitatib⁹ ve
ro qr tũc ppl's ↄuenit dicunt Jte miſſa eſt. Prima
tñ miſſa in natali dñi:in quibuſdã locis clauditť ꝑ
Benedicamus dño:eo ꝙ ſaluatoris natiuitas de
qua in illa agiť paucis ab angelo nũciata eſt ſcilʒ
paſtorib⁹ qui miniſtros eccleſie eſſe figurãt: et pre
terea ſepe quaſi ſoli miniſtri in illa preſentes ſunt.
Alia tñ ratio ſcribiť in.vij.parte ſub ti.de aduẽtu.
et qr recedere nõ debẽt ſed intereſſe etiã ſcđe miſſe
in aurora. Jn dieb⁹ quoqꝫ ieiunioꝝ clauditť miſſa
per Benedicam⁹:ad notãdum ꝙ ſi dño ſemꝑ be-
nedicendũ ſit:multo fortius hoc tpe id facere de-
bemus. Significat aũt Benedicamus idẽ qđ be-
nedictio de qua iam ſub tit.de benedictione diceť.
Tertio finitur miſſa ꝑ Requieſcãt in pace.ſ.miſſa
pro defunctis:ꝛ tũc rñdeť Amen.i.fiat. Optať eñ
ex eis reqes. ¶ Rurſus finis miſſe finem mũdi ſi-
gnificat. Jte miſſa eſt.vel Benedicam⁹ dño.liber-
tatẽ ꝗ dabiť iuſtis i pñia vbi ſemꝑ deũ benedicẽt.

Finis miſſe ſi-
nẽ mun
di ſigř.

¶ Quare ſacerdos humerum pontificis
oſculatur. Rubrica.

Dicto Jte miſſa eſt.ſacerdos ꝗ aſſiſtit
epõ ad altare i quibuſdã eccleſijs mẽ
ſam altaris ad armũ dextrũ põtificis
oſculať oſtẽdẽs hũc illũ eſſe põtificeʒ
cui ſm legis figurã dexter armus ſe-
parationis debebať de hoſtijs ſalutarib⁹ ꝛ pacifi-
cis. Sane per humerum exprimiť principatus ſm
illud propheticũ. Factus eſt principatus ſuꝑ hu-
merũ ei⁹:principatũ vero ſaluatoris vere expreſſit
vox angelica:ꝓphetica ꝛ legalis. Angelus eñ di
xit ad virginẽ. Dabit ei dñs ſedẽ dauid patris ei⁹
et regnabit in domo Jacob in eternũ: ꝛ regni ei⁹
nõ erit finis:ꝓpheta dicit. Sedes tua in ſeculũ ſe-
culi virga directionis virga regni tui ꝓpterea vn-
xit te deus deus tu⁹ oleo letitie pre cõſortib⁹ tuis.
Moyſes inquit in lege. Letamini ſimul cũ eo celi
et adorẽt eũ oẽs angeli dei. Ad qđ deſignandũ in
eccleſia romana tres humerũ põti.oſculantur in
ſignum reuerẽtie vcʒ primicerius in principio dia
conus in medio ꝛ ſacerdos in fine miſſe.

¶ De benedictione nouiſſima. Rubrica.

Altari ſeu humero oſculatis epũs vel
ſacerdos pplm benedicit. Rite quidẽ
poſt cõiõnẽ bñdiciť: qm ſicut legitur
Luc.vlti. Poſtꝗ xp̃s in cruce orauit
et corã diſcipulis mãducauit: et reli-
quias eis dedit eleuatis manib⁹ benedixit. Unde
ſtatuit ↄſiliũ aurelian.de cõſe.diſt.j.cũ ad celebrã
das.ꝛc.precedẽti:vt ppl's ante benedictionẽ epĩ
vel vbi ipſe abeſt ſacerdotis de eccleſia non diſce-
dat. Hec aũt vltima benedictio ſuꝑ pplm miſſio
nem ſpiritusſancti ſignificat:quem dñs aſcendens
in celũ de celo miſit in aplos:iuxta qđ ipſe promi-
ſerat eis. Accipietis inquit virtutem ſuperuenien
tis in vos ſpiritusſancti: vt iam dictũ eſt ſub titu.
de oratione nouiſſima. Unde hec benedictio ꝑ ver
bum oris et ſignum crucis exprimitur:quoniã illa
miſſio per ſonum aeris ꝛ linguam ignis innotuit:
iuxta illud. Factus eſt repente de celo ſonus tãꝗ
aduẽ.ſpiritus vehemẽtis ꝛ apparuerũt illis diſꝑ-
tite lingue tãꝗ ignis ꝛc.licet ſpũſſanctus ſpãliter
miſſus fuerit in aplos:quia tñ indiuiſa ſunt opera
trinitatis miſſionem illam tota fuit trinitas opera
ta. Jdeoqꝫ benedictionem iſtam facit chriſtus i no
mine trinitatis:auctoritate pſalmiſte dicentis. Be
nedicat nos deus de⁹ nr̃:benedicat nos deus. Se
cundo hec vltima benedictio ſignificat illam vlti-
mã benedictionẽ. Uenite benedicti patris mei ꝛc.
Tertio illam quã xp̃s aſcenſurus in celũ diſcipu-
lis dedit:vnde ea facta ſacerdos ſe ad oriẽtem ver
tit:quaſi ſe chriſto aſcendenti cõmendãs. Ceterũ
benedictionis formam legis expreſſit autoritas di
cente dño per Moyſen. Jnuocabis nomẽ meum
ſuper oẽs filios iſrael ꝛ ego dñs benedicã. Et ite-
rũ per prophetam. Effundã ſuper vos ſpm̃ grẽ ꝛ
precum. Jtem aaron poſtꝗ ſacrificauerat exten-
dens manum ſupra pplm benedixit illi. Leui.ix.
Jtem Moyſes ꝛ aaron expletis hoſtijs ꝛ holo-
cauſtis intrauerũt tabernaculũ teſtimonij:et poſt
ea exeuntes benedixerũt populo. Leui.xi.in fine.
Huiuſmodi ergo finales benedictiones a vete.te
ſta.ſumũtur:qm̃ ꝛ iacob in fine vite ſue filijs bene
dixit ꝛ moyſes populo ante mortẽ ſicut ꝛ xp̃s di-
ſcipulis ante aſcenſionem:vt predictũ eſt. Et inde
eſt ꝙ cũ ſeparamur comitiuã ꝛ protectiuã queri-
mus benedictionẽ. Sumunť etiam ab eo ꝙ domi
nus precepit dari benedictiones in monte garizin
inſuper legis obſeruatores:ſicut ecõuerſo maledi
ctiones in abal ſuper tranſgreſſores a quib⁹ excõ-
municationes originẽ habuerunt.xxj.diſt.deniqꝫ.
Regulariter autẽ maior minori benedicit. Unde
abrahã a melchiſedech benedicitur: ꝛ nõ ecõuer-
ſo. Nullus ergo ſacerdos maiore ſuo nõ innuente
benedictionẽ dare nitatur:immo epõ miſſam au-
diente ſacerdos celebrãs in cunctis illius licentiã
et benedictionẽ expoſcat Sacerdos tñ miſſam ce
lebrans poteſt benedicere etiã epõ preſente ꝛ per-
mittere ac benedicere nolente alr nõ prout in pre-
miſſo concilio aurelian.cauetur. Nã ſm Hieron.
xcv.di.eadem preſbyter populum benedicere põt
qui chriſtum non metuit conſecrare:illud autẽ qđ
in carthagin.conci.legitur.xxvj.q.v.miniſtrare ꝙ
preſbytero benedictionẽ ſuper plebem fundere nõ
licet.de ſolenni benedictione ſoli epiſcopo compe
tenti:que fit per verba iſta. Sit nomen domini be
nedictũ ꝛc.eſt intelligendum. Rurſus benedictio
epiſcopalis fit per modum manus impoſitionis.
Uñ ꝛ epũs cũ dicẽs tenet manũ more aaron ſuꝑ po
pulum eleuatam:ꝛ exemplo xp̃i qui vt premiſſuʒ
eſt coram diſcipulis manducauit in celum aſcen-

Ultime bñdictio nis ſigni ficatio.

ſurus eleuatis manibus eis benedixit. Quia ergo ſoli epi manus imponūt: quia ſicut legitur in actibus apoſtolorum ſoli apoſtoli manus imponebant ⁊ nullus alius diſcipulus: ideo ſolennem benedictionem ſolus eps dat. Sane poſt benedictionem ſolēnem que fit per epm ante Agnus dei iterum benedici ſolēniter in fine miſſe nō oportet. In miſſa tamen pro defunctis nō benedicit prout ſub titu. de fractione hoſtie dictum eſt. Placeat tibi ⁊c. quia Luca teſtante actuū. i. dns ieſus poſtq̄ locutus eſt diſcipulis benedicēs illis aſſumpt⁹ eſt in celum: et ſedet ad dexteram dei: ideo ſacerdos non ad chriſtum ſolū quē nubes ſuſcepit ab oculis eorū: ſed ad totā trinitatē ſermonem dirigit dicens. placeat tibi ⁊c. Qua oratione finita oſculatur altare: oſtendens per hoc ſe premiſſis omnib⁹ deuote toto mentis ⁊ corporis aſſentire affectu: quo facto recedens a conſpectu populi ingredit veſtiariū vel cortinam interponit repreſentans q̄ vt premiſſum eſt chriſtū in celū aſcendētem nubes ſuſcepit eum ab oculis intuentium ⁊ ſicut legitur Luc. vlti. Receſſit ab eis ⁊ ferebatur in celū. Si vero eps miſſam ſacerdotis audiuerit: ipſe ſacerdos oſculato altari et depoſitis ſacerdotalibus veſtib⁹ mox accedit ad epm ⁊ genuflectens coram illo oſculatur eius manum: in hoc figurans magnā filij obedientiam qui patri obediuit in incarnatione: in paſſione: in aſcenſione: ⁊ in alijs que idem ſacerdos in officio miſſe repreſentauit: ⁊ oſtendens ſe illius fidē veram habere et conſentire. Pontifex vero illi benedicit. q. d. Hic eſt filius meus benedictus ⁊c. Deinde ſtatim dicuntur hymni illi Benedicite et Laudate. vel in totum vel i partē: quia deo p oībus beneficijs gratias agere debemus quē in eternum laudabimus. Unde in concilio agatheñ. de conſe. diſtinc. ij. conuenit. ita legitur. Poſt concluſionē matutinarum vel veſpertinarum miſſarū. i. que dicunt mane vel circa nonam: poſt hymnos ideſt poſtq̄ ſacerdos dixit Benedicite ⁊ Laudate capitula de pſalmis dicātur. ſ. Confiteantur tibi dñe omnia opera tua ⁊c. Et plebs collecta oratione et orationis cauſa ad veſperam ab epo dimittitur cum benedictione: per hoc autem quod dicit ad veſperam innuitur q̄ loquitur dns de miſſis que in quadrageſima dicuntur: poſt quas ſtatim veſpere decantantur. de cōſe. diſt. j. ſolet. Et ſic innuit q̄ eps vel preſbyter nō debet tūc benedicere donec veſpere ſint cantate qd̄ tamē in vſu nō eſt.

Benedictio mēſe dupl'r inchoat

Poſtremo licet preter propoſitum notādum eſt q̄ benedictio mēſe dupliciter inchoatur. primo quia maior incipiēs dicit Benedicite: ⁊ ceteri reſpōdēt dns: q: ſicut debemus dno per gratiarū actiones benedicere: ad qd̄ maior dicēdo benedicite hortatur ſic ⁊ indigemus benedici a dno ſue gratie infuſione quā illi optātes poſtulāt reſpōdēdo dns ſupple nos benedicat ſue gratie infuſione. Scdo mō maiore incipiēte Benedicite: ceteri ſimiliter reſpōdent benedicite: ad oſtendēdum q̄ ad dei benedictionē debemus mutuo nos hortari. Poteſt etiā dici q̄ in priori modo reuerētia dei cōſideratur. Cū enim reſpōdetur dns: supplēdum eſt benedicat: q: nos digni nō ſumus benedicere. In ſecūdo vero reuerētia ſuperioris. Cū eni reſpōdetur Benedicite ſupplēdū eſt vos pater: q: minor maiore preſente benedicere non debet: deide maiore verſum ichoāte ceteri coadiuuant ad dicēdum: ad notādum q̄ inferiores coadiutores ſunt prepoſitoꝝ i onerib⁹ ſupportādis. In nōnullis eccleſijs pueri bñdicūt mēſas etiā prelatoꝝ: pro eo q̄ lectoris officium eſt benedicere panē. Cōuenientius tñ fit per prelatos exemplo chriſti qui in emaus mēſam coram duobus diſcipulis benedixit: poſt omnia in quibuſdā eccleſijs benedicatur a ſacerdote panis populo diſtribuēdus exemplo chriſti qui in deſerto quinq̄ panes benedixit: ⁊ ex eis quinq̄ milia hoim ſatiauit: de quo pane ſub titu. de pacis oſculo dictū eſt deinde ſacerdos ⁊ alij ad propria reuertunt. Sacerdos quidē ad propria rediēs eſt xps qui legatione peracta in gloriam patris aſcendit. Et fideles etiam reuertūtur dum de carceris exilio liberati in glorie libertatem eripiūtur.

Benedictio mēſe platorū fit a pueris i nō nullis eccleſijs.

Incipit liber quintus.

De diuinis officijs tā nocturnis q̄ diurnis in genere. Rubrica.

In exodo legitur. xxv. c. in fine dominum dixiſſe ad Moyſen. Uide fac ſm exemplar quod tibi in mōte mōſtratum eſt: quocirca nos cōformari ꝯuenit illi celeſti hieruſalē que dominum laudare iubetur et que ſicut ait apoſtolus ad Gal. iiij. Deſurſum eſt ⁊ mater noſtra eſt preſertim inſimul laudando deum. Iuxta illud. Super muros tuos hieruſalem cnoſtitui cuſtodes qui tota die ⁊ nocte nō ceſſabunt laudare nomē dni. Et in apoca. iiij. c. habetur q̄ animalia requiē nō habebant dicentia. Sanctus ſanctus ſanctus ⁊c. verū tamē militās eccleſia imitari plene neq̄t triūphātē: q: ſicut legit in libro ſapiē. c. ix. Corpus qd̄ corrūpitur aggrauat alam: neq̄m⁹ eni infirmitate noſtra prepediēte in ſingulis duodecim diei horis iugiter diuinis inſiſtere laudibus: qm̄ neceſſe habet homo aliqñ neceſſarijs corporis intendere. iuxta illud Geñ. iij. ca. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. l. diſtin. in capite: et ideo facimus quod

poſſumus certis diei naturalis horis deum lau-
dando. Unde eſdras propheta populum iſraelitū
cum de babylonica captiuitate reuerſum docuit
deum laudare quater in nocte ⁊ quater in die: vt
vnūquodq; quattuor elementorū ex quibus ho-
mo cōſtat per competentes horas obſequio ſe of-
ferat creatoris: videlicet de nocte i veſperis in cō-
pletorio: in nocturnis: in diluculo ſcʒ in laudibus
matutinis. De die vero in prima: i tertia: i ſexta: in
nona hora. Ueſpertinū igit̃ officiū qđ eſt cuiuſcū
q; officij initiū: ad noctē pertinere probat̃ qđ ſm
Iſido. lib. ethymologiarū dicitur a veſpera ſtella
que ſurgit nocte oriēte. Uerū dauid inq̄t. Septies
in die laudē tibi dixi: ⁊ rurſus. Media nocte ſur-
gebā ad confitendū tibi ⁊c. Quē ordinē cōcilium
agathen. extra de cele. miſſa. c. i. approbat: ⁊ ſan-
cta eccleſia ſeruat: qm̄ nocturnū officiū media no-
cte canitur. Relique vero ſeptē canonice hore de
die dicuntur videlicet laudes matutine que olim
in aurora dicebant̃: licet hodie cū nocturnis cōiū-
gant̃: prima: tertia: ſexta: nona: veſpere: ⁊ cōpleto-
riū que ſeptē hore vocantur canonice quaſi regu-
lares: extra de pe. ⁊ re. ꝙ in te: q2 regulariter a ſan-
ctis patribus obſeruate ſunt. Nā canō grece regu-
la dicit̃ latine. Miſſe aūt oblatio ꝓpter tāti ſacra-
mēti excellētiā qđ in ea cōficit̃ ſuper alias laudes
eſt: ⁊ eſt laus per ſe: nec ſub numero cōprehēditur
aliarū: propter qđ in hoc opere tractatū per ſe ob-
tinet ſpecialē: quāuis nōnulli aſſeruerunt illā fo-
re de officio tertie ſiue none: pro eo q2 in his dua-
bus horis ſolet regulariter celebrari. Sane no-
cturnū officiū tp̄s miſerie quo genus humanū a
diabolo tenebat̃ obſeſſum repreſentat: diurnū ve-
ro noſtre redēptionis ⁊ liberationis per xp̄m ſolē
iuſticie facte tēpus ſignificat: qui claritate ſue di-
uinitatis tenebras noſtras illuminauit: ⁊ a ſerui-
tute diaboli nós eduxit. Qui ergo tantuʒ bonū
dono ſepteformis gratie ſpiritusſancti adepti ſu-
mus: merito ſepties laudē deo cātamus. Secun-
Naturalis dies ſeptē habet varietates do q2 dies naturalis repreſentat vniuſcuiuſq; eta-
tē: non quā quilibet homo habet: ſed quā ſi non
peccaſſet haberet: que naturalis dies ſeptē habet
varietates: prima eſt infantia: q̄ p matutinas lau-
des repreſentat̃: ſcđa pueritia: que per primā: ter-
tia adoleſcētia: que per tertiā: quarta iuuentus q̄
per ſextā quinta ſenectus que per nonam: ſexta ſe-
niū que per veſperas: ſeptima decrepita etas ſiue
finis vite noſtre: que per completoriū deſignatur.
In his ideo ſingulis etatibus creatorē noſtrū ſu-
per iudicia iuſticie ſue laudare debemus. De in-
fantia beatus nicolaus nobis oſtenditur in exem-
plum qui quarta ⁊ ſexta ferijs virtute abſtinentie
materna vberā non ſugebat niſi ſemel in die: de
alijs quoq; etatibus ſatis liquet. Tertio quia ſm
Salomonem ſepties in die cadit iuſtus per negli-
gentiam. de peni. diſtin. iiij. ſepties. ideo merito ſe-
pties: vt per orationis vigilātiā reſurgere valeat:
diuinū debet ſubſidiū inuocare. Quarto quia nu-
merus ſeptenarius vniuerſitatis eſt. Ceterū cuʒ
xij. hore diei attribuantur in quibꝰ omnibus laudā-
dus eſſet dn̄s: quare in quattuor tm̄ diei horis
in eccleſia pſallitur? Ridco cum ſingulis horis vt
premiſſum eſt diuinis iugiter inſiſtere laudibꝰ ne-
queamus: qđ in alijs minus fit. in prima: in tertia:
in ſexta: in nona horis ſuppletur. In earum nāq;
qualibet dicūtur tres pſalmi: ⁊ ſic in quatuor ho-
ris numerus pſalmoꝝ rn̄det numero horarū. Et
quilibet pſalmus ꝯtinet verſuū octonarios octauā
reſurrectionis ſignificātes: de quibꝰ ſub titulo de
cōpletorio dicet̃: per octonarios ſiquideʒ in horis
pſallimus: q2 de reſurrectionis gloria exultamus.
Rurſus in qualibet horarum ipſarū đr ter ſuper
pſalmos gloria patri ⁊c. vt quot diei hore nobis
pro corporis ſuſtētatione ad laborādum conceſſe
ſunt: toties in ipſis horis ⁊ gloria patri dicatur: vt
per hoc in dei ſeruitio ⁊ hora nos eſſe mōſtremus.
Siquidē tres glorificationes que ſunt in hora pri-
Glorificatiōes q̄d indicant. ma indicāt nos eſſe in dei famulatu: in prima ⁊ ſe-
cūda ⁊ tertia horis: ⁊ tres que ſunt i tertia nos ꝓ-
tegūt: in quarta: quinta horis ⁊ ſexta. tres quoq; q̄
ſunt in ſexta nos muniūt ꝯtra inſidias diaboli: in
ſeptima octaua ⁊ nona horis. Nona vero cū ſuis
glorificationibus nos protegit in decima vndeci-
ma duodecima horis: poſſet etiā nō incompetēter
dici ꝙ ſub prima due hore cōprehendūtur vʒ ipſa
prima ⁊ ſcđa. ſub tertia ſimiliter tres. ſ. ipſa tertia
quarta ⁊ quinta: ſub ſexta ſūt tres. ſ. ipſa ſexta ſe-
ptima ⁊ octaua. ſub nona due. ſ. ipſa nona ⁊ deci-
ma: veſpe ꝟo repſentāt vndecimā cōpletoriū duo-
decimā. Sed in premiſſis ſex diei horis vʒ in pri-
ma: tertia. ſexta: nona: veſperis ⁊ cōpletorio: iđ ſpe-
cialiter deū laudamus ⁊ nō in ſecūda: quarta q̄n-
ta ſeptima: octaua et decima: quia ille in aliquibꝰ
pre alijs ſunt priuilegiate prout in principio tra-
ctatus cuiuſlibet earum oſtendet̃: propter qđ me-
rito in illis diuinum celebratur officium. Nempe i
nocte xp̄s eſt comprehenſus: mane illuſus ⁊ hora
prima gentibus traditus: tertia flagellatus voce
crucifixus: ſexta cruci affixus: nona mortuus: vn-
decima de cruce depoſitus: in duodecima ſepultꝰ.
Item in nocte ſpoliauit infernum: mane ſurrexit.
In prima hora manè apparuit tertia de monumē-
to redeūtibus obuiauit: ſexta Iacobo nona Pe-
tro: veſpera duobus diſcipulis euntibꝰ in emaus
ſcripturas aperuit ⁊ ſe manifeſtauit. In cōpleto-
rio apl̄is pax vobis dixit: ⁊ cū eis mādūcauit. Has
autem horarū laudes qualiter abſoluere debea-
mus oſtendit Bern̄. dicēs. Fratres mei immolan-
tes hoſtiam laudis iūgamus ꝟbis ſenſum ſenſui
affectū: affectui exultationē: exultationi maturita-
tē: maturitati humilitatē: ⁊ humilitati libertatem.
Preterea diurne pſalmodie iđ a prima. tertia: ſexta
et nona: ⁊ nō ab alijs nomē ſumpſerūt: vt per eas
dei ſeruitiū agamꝰ: qm̄ paterfamilias cōmemorat̃
in euāgelio exiſſe in illis cōducere operarios in vi-
neam ſuam: que ſanctā ſignificat eccleſiam. Sunt
etiam qui dicūt morē cantādi tertiā: ſextā ⁊ nonaʒ
fuiſſe a daniele ſumptū: q̄ intellecto ꝙ nabucho-
donoſor ſtatuā erexiſſe quā oībꝰ adorādā ꝓcepe-
rat: intra domū ſuā: ⁊ apertis feneſtris ter in die ge-
nua flectebat ꝟſus hieruſalē: qđ Hiero. exponē-
di. Hinc hʒ eccleſiaſtica traditio ꝙ ter in die genua

ſunt flectēda: ſcʒ in tertia: ſexta: ⁊ nona. In eiſdē
quoqʒ horis beatā virginē laudare debemus ſcʒ
in nocturnis ſiue in matutino: q꞉ tali hora quedā
ſtella apparet in celo que trāſmōtana vocatur: cu
ius ductu naute perueniūt ad portum: ⁊ ipſa btā
virgo eſt ſtella tranſmōtana: q꞉ ⁊ ſi eā digne lau=
dauerimus nos qui ſum⁹ in hoc ſeculo ducet ad
portū ſalutis. Item in prima: nā tūc apparet que
dā ſtella que dyana vocat̄ quā ſequitur ſol: ⁊ ipſa
btā virgo eſt vera ſtella dyana que verū ſolē ſcʒ
chriſtū nobis portauit q̄ illuminat totū mūdum.
Itē in tertia: nam hora tertia conſueuimus eſuri
re: ⁊ ipſa portauit panē verū: ſcʒ xp̄m cū quo eſt
omnis ſatietas. Item in ſexta: q꞉ illa hora magis
feruet ⁊ calefacit ſol: ⁊ ipſa laudanda ⁊ roganda
eſt vt nos frigidos calefaciat in charitate per ſolē
xp̄m quē genuit. Itē in nona: q꞉ illa hora ſol de=
clinat ad occaſum. ⁊ ipſa iuuat nos: ⁊ protegit: cū
ad occaſum id eſt ad ſenectutē declinamus. Itēʒ
in veſperis q꞉ tūc incipit dies finiri: ⁊ ipſa lauda=
tores ſuos in hora mortis defendit. Itē in cōple=
torio. Nam tali hora dies eſt cōpleta: ⁊ ipſa in cō=
plemēto vite noſtre pro nobis intercedit: ⁊ in eter
na tabernacula recipi facit: vbi cōpletum eſt gau
diū electorū. Officiū beate Marie inſtituit Urba
nus papa cantari: vt dicetur in titulo de tempore
aduentus. Nocturnale aūt officium nobis ad me
moriā reducit tēpus ab Adā vſqʒ ad Noe. Ma=
tutinale tempus ab Noe vſqʒ ad Abrahā. Prima
tempus ab Abraham vſqʒ ad Moyſen. Tertia a
moyſe vſqʒ ad dauid. Sexta tempus a dauid vſqʒ
ad aduentū chriſti. Nona tēpus ſequens vſqʒ ad
ſecūdū aduentū q̄n venturus eſt reddēs vicē pro
abditis. Per veſperas recolim⁹ ſabbatū. i. requiē
animarū poſt exitū a corporibus vſqʒ ad diē iudi
cij. Per cōpletoriū vero recolim⁹ repletū numerū
⁊. cōſummatū gaudiū ſanctorū: qđ cōplebitur in
die magne feſtiuitatis q̄n benedicti percipient re=
gnū dei. In hac igitur parte de officijs eccleſiaſti
cis in genere tractare intēdim⁹: videlicet de his q̄
in officio cuiuſlibet eccl'ie dicunt̄. De nocturnis:
de laudibus: de matutinis: de prima: de tertia: de
ſexta: de nona: de veſperis: de cōpletorio.

¶ De his que in officio cuiuſlibet ho=
re dicuntur. Rubrica.

Officiū quid ſit. — Eſt aūt officiū ſm Iſidorū xpi⁹ vel
ꝯgruus act⁹ vniuſcuiuſqʒ pſone ſm
mores ciuitatis vel inſtitute pfeſſio=
nis. Alia nāqʒ habēt inſtituta mona
chi: alia canonici: alia heremite: ⁊ ſic
de reliquis. Et dicitur officiū ſm Hieronymū in
Officiū vnde dicatur. — lib. de officijs ab efficiēdo quaſi efficiū ab officio
officis: vna littera in aliam propter decorē ſermo
nis mutata. Unicuiqʒ etenī cōuenit ſuum efficere
officiū. Uel ſm Iſidorū officiū dicitur vt quiſqʒ il=
la agat que nulli officiāt: ſed omnibus pſint. Ce
terū in eccl'ia: gn̄aliter nil canēdū aut legendū eſt:
qđ a ſancta romana eccl'ia canonizatū ⁊ approba
tū expreſſe aut per patientiā non ſit. in primitiua
tn̄ eccl'ia diuerſi diuerſa quiſqʒ pro ſuo velle cāta=
bāt dūmō qđ cantabant ad dei laudē pertineret.
Quedā tn̄ officia obſeruabant̄ ab olb⁹ ab initio
cōſtituta: vel ab ipſo xp̄o vt oro dn̄ica vel ab aplis
vt ſymbolus. Succedētib⁹ ꝓo tp̄ib⁹: q꞉ eccl'ia dei — Eccl'ia
ꝓpter hereſes ſciſſa eſt. Theodoſi⁹ iperator here= — dei pro=
ticoꝝ extirpator rogauit Damaſum papā: vt per — pter he=
aliquē prudētē ⁊ catholicū virū eccleſiaſticū face — reſes ſciſ
ret officiū ordinari. Unī idē papa precepit Hiero. — ſa eſt.
preſbytero tūc in bethleē cum paula ⁊ euſtochio
et alijs virginib⁹ morāti qui prius ſub ſeptē apo=
ſtolicis rome vixerat: quatenus officiū eccleſie or=
dinaret. Ipſe nāqʒ nouerat linguas quatuor: he=
braicā: grecā: caldaicā ⁊ latinā: qđ ille obtēperās
fecit. Ordinauit itaqʒ q̄rtum de pſalmis in dn̄ica:
q̄rtū in ſcđa feria: ⁊ q̄rtū in tertia feria: ⁊ ſic deinceps
legeret̄. Euangelia quoqʒ ⁊ epiſtolas ⁊c. q̄ de no=
uo ⁊ veteri teſtō in eccleſia leguntur preter cātum
magna ex parte ordinauit: cuius operis exēplum
idē Hiero: Romā miſit ⁊ a Damaſo papa cano=
nizatū eſt preceptū a cunctis eccleſijs obſeruari
appropriatū eſt ipſi Damaſo: ꝓpter autoritatem
ſuā qua interpoſuit. C. de ve. iu. enu. l. tanta. Con=
ſequēter tn̄ beatus Gregorius ⁊ Gelaſius oratio
nes ⁊ cātus addiderūt: ⁊ lectionib⁹: ⁊ euangelijs:
reſponſoria coaptauerūt. Gradualia vero: tract⁹: ⁊ al=
leluya. Ambroſius Gelaſius ⁊ Gregorius ad miſ
ſam cantari inſtituerūt. Pleriqʒ quoqʒ alij docto=
res eccleſie aliqua alia ſuperaddidiſſe noſcuntur.
Sancti enī patres non ſimul oīa ad decorē officij
pertinētia: ſed diuerſis tp̄ibus ordinauerūt. Un=
de ⁊ miſſe inceptio tres habuit varietates. Aliqñ
enī a lectione inchoabatur: prout fit hodie in ſab=
bato ſancto. Poſtea celeſtinus papa pſ. ad miſſe
introitū dici inſtituit. Grego. vero introitus cū cā
tu ordinauit. Legitur i vita beati Eugenij ꝙ duʒ
adhuc officiū Ambroſianum magis q̄ꝫ Gregoria
num ab eccleſia ſeruaret̄. Adrianus papa cōſiliū
conuocauit vbi ſtatutū eſt ꝙ Gregorianū deberet
vlr obſeruari: ad qđ Charolus iperator clericos
minis ⁊ ſupplicijs per diuerſas prouincias coge=
bat libros ambroſiani officij comburēs. Beatus
vero eugenius ad conſiliū quoddā ꝓpter hoc cō
uocatum veniēs inuenit ipſum cōſiliū per triduū
iam ſolutum: inducēs dn̄m papā ꝙ oēs prelatos
qui cōſilio interfuerūt ⁊ iam per tres dies receſſe=
rāt reuocaret. Conſilio igitur iterum congregato
oīm patrum fuit vna ſententia ꝙ miſſale Ambro=
ſianū ⁊ Gregorianū ſuper altare ſancti Petri apl'i
ponerentur: plurimorum epiſcopoꝝ ſigillis muni
ta ⁊ fores eccleſie clauderentur: ⁊ ipſi tota nocte
orationi inſiſterent: vt dn̄s per aliquod ſignū indi
caret: quod hora magis ab eccleſia ſeruari vellet:
ſicqʒ per oīa factum eſt. Mane igitur eccleſiā in=
trātes vtrūqʒ miſſale ſup altare apertū inuenerūt. vel
vt alij aſſerunt miſſale Gregorianū penitus diſſo
lutū ⁊ huc illucqʒ diſperſum inuenerūt. Ambroſia
nū vero ſolūmodo apertum ſuper altare in eodeʒ
loco vbi poſitum fuerat inuenerūt quo ſigno edo=
cti ſunt diuinitus Gregorianum officium per totū
mundū diſpergi. Ambroſianū vero tn̄ in ſua ec=
cleſia obſeruari debere: ⁊ ſic vſqʒ hodie ſeruatur.
Siquidē tp̄e Charoli iperatoris officiū Ambro=

ſianum precipue dimiſſum eſt: ⁊ Gregorianum im
periali autoritate plurimū adiuuante diuulgatū.
Ambroſius eīm multa inſtituit iuxta ritum greco=
rū: vt dicetur infra vbi de hymnis agetur. Ut autē
muſce moleſtes abigant ⁊ mens orantis feneret:
vt digne cū deo loquatur: ⁊ vt ſi mente nō oraue=
rit dñs in furore nō iraſcatur: ſed miſereatur: ideo
laudabili conſuetudine inductum eſt vt ſacerdos
ante canonicarū horarū initia: ⁊ in fine dñicā ora=
tionē: ⁊ ante horas beate marie ⁊ in fine Aue ma
ria ⁊c. voce ſubmiſſa premittat. Uñ in concilio ge=
rundēſi. de cōſe. di. v. id ſemꝑ. ſtatutū eſt vt etiam
poſt ſingulas horas dicat: ne diabolus de corde
ſacerdotis rapiat ſi quid boni ibi ſeminatum eſt.
Uñ in primitiua eccleſia poſt quālibet horam alta
voce abſq̄ alia oratione dicebatur ꝙ adhuc eccle
ſia lateraū. ſtr obſeruare. Quidā etiā in fine hora=
rum dicunt. Dominus det nobis ſuam pacē. De
hac dñica oratione ſub prima ⁊ ſub veſperis dicet.
Quia vero dñs ait in euāgelio. Sine me non po=
teſtis facere quicq̄. ideo ī ſingulis diurnis horis
ſacerdos incipit. Deus in adiutorium meū intēde
et ſingule finiuntur per Deo gratias. ⁊ ſic initium
et finis referuntur ad idem: ſcꝫ ad deū q̄ eſt alpha
et o. i. principiū ⁊ finis. xxxv. diſt. ab exordio. Dicē
do igitur. Deus in adiutoriū meū intende. mater
eccleſia inuitat homines. Iuxta illud. Uenite filij
et audite me: qḋ ideo introductum eſt qm̄ dum ar
cha dñi ad portādum leuabatur dicebat moyſes.
Exurgat deus. i. exulgere fac: ⁊ diſſipentur inimi=
ci tui: ⁊ fugiant qui oderunt te a facie tua: ſic ⁊ ſa=
cerdos noſter dicit. Deus in adiutorium meū intē
de: hoc eſt preſta mihi auxiliū in reſurgendo a pec
catis ⁊ ꝯtra varios inimicos qui tuā circūdāt ec=
Eccl'ia cleſiā. Per archā eīm intelligit eccleſia q̄ vtriuſq̄
p archā in finem circūdabit a pſecutorib⁹: ſiue aptis ſiue
intelligi occultis ſicut archa ab inimicis circūdabat. Orat
tur. ergo ſacerdos ne inimici ꝑualere valeāt: aliquos
a cetu fideliuꝫ per aſtutiā forſitam ſeparando. Cū
eīm perſecutio iuſti ſit a leone. i. a diabo: impetu. i.
manifeſte ſeuiente vel a dracone. i. diabolo: in inſi
dijs. i. occulte perſequēte oēs clamant Deus ī ad
iutorium meū intende. vij. q. j. §. cum vero. ꝑterea
cum ſm apl'm in dei noīe omnia faciēda ſint. xxvj.
q. vi. non obſeruetis. merito eſt ab eo inchoandū.
Circa hoc notandum eſt ꝙ contingit trib⁹ mo=
dis peccare: vcꝫ corde: ore: ⁊ opere. ideoq̄ trib⁹ di
uerſis modis hore inchoant: vcꝫ completoriū per
Cōuerte nos deus cōtra peccatū cordis: matuti=
num per Domine labia mea aperies. contra pec=
catū oris. Alie vero oēs dici hore per Deus in ad
iutorium meum cōtra pctm̄ operis. Et qm̄ pecca
to cordis ⁊ oris eſt aliquid operis: ideo in omnib⁹
horis tam diurnis q̄ nocturnis dr. Deus in adiu=
torium meū intende: ꝯtra peccatū operis. Mona
chi vero dicūt primo in nocturnis. Deus in adiu=
torium meū intē. poſtea Domine labia mea ape=
ries: quia ſine adiutorio dei nec cor nec labia ad
ipſius laudē aperire valeāt. Jo. xv. Sine me nihil
poteſtis facere. Interea vero ſacerdos cū dicit.
Deus in adiutorium meū intende: ſigno crucis
ſe munit ad effugandam illius virtutē. ſ. q̄ualibet
diaboli verſutiam ⁊ poteſtatem: valde eīm timet ſi
gnum crucis. Unde Chriſoſtomus. Ubicunq̄ de=
mones ſignū crucis viderint fugiunt timētes ba=
culū quo plagā acceperūt. Stephanus quoq̄ pa
pa. de cōſe. di. v. nunquid ait. Nūquid non omnia
chriſmata. i. ſacramenta que cū chriſmatis vnctio
ne preſtantur ſacerdotalis miniſterij crucis figu=
ra. i. ſigno perficiuntur. Nūquid baptiſmatis vnda
ſine cruce ſanctificata peccata relaxat: ⁊ vt cetera
pretereamus ſine crucis ſignaculo quis ſacerdo=
tij gradus aſcendit? Baptizādus quoq̄ ſigno cru
cis ſignatur in fronte ⁊ ī pectore. De ꝓfundo qui=
dē crucis myſterio dicet in ſexta parte ſub titu. de
paraſceue. ⁊ hic etiā aliqua ſupponamus. Sane Crux
crux dñi multipliciter fuit in vete. teſta. prefigura= dñi mul
ta. Legitur ſiquidē ꝙ moyſes ad mandatum dñi tiplr in
eneū ſerpentē erexit in palo in deſerto ꝓ ſigno quē vete. te.
aſpicientes qui percuſſi fuerāt a ſerpentib⁹ ilico ſa= pfigura
nabantur: qḋ ipſe xp̄s exponens inquit in euāge= ta fuit.
lio. Sicut moyſes exaltauit ſerpentē in deſerto: ita
exaltari opꝫ filiū hoīs: vt oīs qui credit in ipſum
nō pereat: ſed habeat vitā eternā. Legitur etiā ꝙ
cū ioſeph applicuiſſet manaſſem ⁊ effrain ad ia=
cob ſtatuens maiorē ad dextrā ⁊ minorem ad ſi=
niſtram: vt eis ſm ordinē benediceret. Jacob ma=
nus cōmutans. i. in modū crucis cācellās dextrā
poſuit ſuper caput effrain minoris ⁊ ſiniſtrā ſuꝑ
caput manaſſe maioris: ⁊ dixit Angelus qui eruit
me a cūctis malis bñdicat pueris iſtis ⁊c. Itē moy=
ſes ait. Die ac nocte erit via noſtra pendēs: ⁊ vide
bitis ⁊ cognoſcetis. Chriſtus eīm nocte fuit in cru
ce pendēs: quia tenebre facte ſunt ab hora ſexta
vſq̄ ad nonam: ꝙ etiā fuerit pendens certum eſt.
Rurſus legitur Ezechi. ix. Ezechiel audiuit do
minū dicentē ad virū veſtitū lineis habētē attra=
mentū ſcriptoris ad renes. Trāſi per mediā ciuita
tem: ⁊ ſigna thau in frontib⁹ viroꝝ dolentiū ⁊ ge=
mentiū: ⁊ poſt hec dixit ſeptē viris. Trāſite ꝑ me=
diā ciuitatē ⁊ percutite oēm ſuper quē nō videbi=
tis thau: nemini parcet oculus veſter. Itē Hiere.
Congregabo oēs gētes: ⁊ erit eis in ſignū thau.
Itē alibi. Et erit principat⁹ eius ſuꝑ humerū ei⁹.
Chriſtus eīm portauit ſuꝑ humeros crucē in qua
triūphauit. Joānes quoq̄ vidit angelum aſcen=
dentem ab ortu ſolis habentē ſignū dei viui: ⁊ cla
mabat voce magna quatuor angelis quib⁹ datū
eſt nocere terre ⁊ mari dicēs. Nolite nocere terre ⁊
mari neq̄ arborib⁹ quouſq̄ ſignemus ſeruos dei
in frontibus eorum. Item lignū miſſum ī marath
aquas dulcorauit amaras: ⁊ ad lignum miſſuꝫ in
Jordanē ferrū quod inciderat enatauit: hoc eſt li=
gnum: vite in medio paradiſi: de quo ſapiēs prote
ſtatur. Benedictum lignū per qḋ fit iuſticia: quo=
niam regnauit in ligno deus. Hoc ergo crucis ſi=
gno ſe armat eccleſia in pectore ⁊ in frōte ſignifi=
cans crucis myſteriū in corde credendū et manife=
ſte ore confitendū. Per hoc enim ſignū confundit
ciuitas diaboli ⁊ triūphat eccleſia: terribilis vt ca
ſtroꝝ acies ordinata. iuxta illud. Terribilis eſt lo=
cus iſte ⁊c. Et alibi. Uidi ciuitatem magnā ſanctā

hieruſalē nouā ꝛc. Aug. tñ dicit. xj. di. eccleſiaſtica
rū. ꝙ nulla ſcriptura noui teſtamēti vel veteris do
cet fideles crucis ſignaculo īſigniri. Eſt aūt ſignū
crucis trib⁹ digitis exprimendū: qꝛ ſub inuocatio-
ne trinitatis imprimiť. De qua propheta ait. Qui
appēdit trib⁹ digitis molā terre. Pollex tñ ſuper-
eminet qm̄ totā fidē noſtrā ad deū vnū ꝛ trinū re-
ferimus ꝛ mox poſt ipſam inuocationē trinitatis
poteſt dici verſus ille. Fac mecū dñe ſignū ĩ bonū
vt videāt qui me oderūt ꝛ confundātur: qm̄ tu do
mine adiuuiſti ꝛ conſolatus es me. Jacobite ve-
ro aſſerētes ſicut ꝛ euticiani vnā tm̄ naturā. ſ. di-
uinā eſſe in xp̄o: ꝛ ſicut vna eſt perſona vno tm̄ di
gito ſe ſignare dicunť: quoꝝ error in canonib⁹ ex-
tirpať. xij. di. c. j. ꝛ. ij. xxiiij. q. iij. quidā ver. euticia-
ni. Verū quidā ſignāt ſe a fronte deorſum in quo
illud exprimiť myſteriū ꝙ inclinauit deus celos ꝛ
deſcēdit in terrā. Deſcendit quidē vt nos de terra
eleuaret in celū. Deinde a dextra ad ſiniſtrā. Pri-
mo vt eterna que per dextrā: tꝑalibus que ꝑ ſini-
ſtrā ſignificātur preferendo deſignāt. Secūdo ad
notandū ꝙ xp̄s de iudeis trāſiuit ad gētes. Ter-
tio qꝛ xp̄s a dextra. i. a patre veniēs: diabolū q̄ per
ſiniſtrā ſignificatur ĩ cruce peremit. Vñ exiui a pa-
tre: ꝛ veni in mundū. Alij vero ſignū crucis a ſini-
ſtra ꝑducunt in dextrā fulti auctoritate illa. Egreſ
ſus eius a patre: excurſus vſqꝫ ad inferos: recurſus
ad ſedē dei. Incipiūt em̄ ſe ſignare a parte ſupe-
riori que patrē ſignificat: ꝛ deſcendūt ad inferiorē
que mundū deſignat: deinde a ſiniſtra parte que
infernum producūt ad dextrā que celū ſignificat.
Nam xp̄s deſcendit de celo in mundū: de mundo
ad infernū: ab inferno aſcēdit in celū: vbi ſedet ad
dextram dei patris. Scdō hoc faciūt ad inſinuan
dū: qꝛ de miſeria trāſire debem⁹ in gloriam: ꝛ de vi
tijs que ꝑ ſiniſtrā ad virtutes q̄ per dextrā ſignifi-
cantur: vt legitur in euangelio Matth. nā et xp̄s
de morte trāſiuit ad vitā. Tertio qꝛ xp̄s a tꝑalib⁹
ad eterna ꝑ fidē crucis nos eleuat. Cōſiderandū
aūt eſt ꝙ qui a ſiniſtra producūt in dextrā ſeipſos
ꝛ alios pariter cōſignant: ſed tūc ſuper illos ſignū
crucis a dextra in ſiniſtram producunt: quia non
conſignant eos quaſi vertentes dorſum: ſed quaſi
faciem preſentantes: ſed et cum ſuper alios prin-
cipaliter ſignum crucis imprimunt etiā ſeipſos a
ſiniſtra in dextram ſed alios a dextra in ſiniſtram
conſignant. Sane regulariter oib⁹ euāgelicis ver
bis debemus facere ſignum crucis: vt in fine euā-
gelij: ſymboli dñice orationis. Gloria ĩ excelſis deo
Sanctus. Agnus dei. Benedictus dñs de⁹ iſrael.
Magnificat. ꝛ Nunc dimittis. et in principio ho-
rarum: ꝛ in fine miſſe quando ſacerdos dat bene-
dictionē: ꝛ etiā vbicūqꝫ de cruce vel crucifixo men-
tio fit: que etiā oīa ſtando ſicut et euangeliū audi
re debemus. In omni etiā actu noſtro ſignū cru-
Crucis ſignū in oī actu nr̄o facere debemus. cis facere debemus. Unde Ambro. Ad omnē actū
inceſſumve manus impingat in crucē. Et aduer-
te qm̄ crucis figura quadripartita eſt: vel propter
quatuor elementa que in nobis vitiata chriſtus
ſua paſſione curauit: vel propter homines quos
ex quatuor partibus orbis ad ſe traxit. iuxta illud
Si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me-
ipſum: vel vt hec quadratura pertinet ad morali-
tatem: habet enim longitudinem: latitudinē: ſubli
mitatem: ꝛ profundū. Profundum eſt acumen qđ
terre infigitur: longitudo eſt inde ad brachia: lati-
tudo eſt in expanſione: altitudo ſeu ſublimitas eſt
a brachijs vſqꝫ ad caput. Profundum ſignificat fi
dem que eſt poſita in fundamento: altitudo ſpem
que eſt repoſita in celo: latitudo charitatē que eſt
ad ſiniſtram: ꝛ ad inimicos extēdit: longitudo per
ſeuerantiam que ſine fine concluditur: de hoc di-
cetur in. vj. par. ſub tit. de paraſceue. De ſigno cru
cis quod fit in principio et ĩ fine euāgelij dictū eſt
in. iiij. parte ſub tit. de euangelio. Poſt deus in ad
iutorium meum intende ꝛc. ſtatim in ſingulis ho
ris ſubijcitur Gloria patri ꝛ filio ꝛc. Sicut erat ꝛc.
quos duos verſus beatus Hieronỹ. ſcripſit inter
opuſcula que pape Damaſo miſit ꝛ ipſius roga-
tu idem Damaſus illos in fine pſalmorū cantari
inſtituit: ipſum tñ verſum Gloria nicena ſynodus
dicitur edidiſſe: qꝛ cum dñs dixit. Adhuc te loquen
te ecce aſſum: ideo quaſi iā nos intellexerim⁹ exau
ditos eſſe gratiarum actiones trinitati tribuimus
dicentes Gloria patri ꝛc. In exequijs tñ mortuo-
rū nec deus in adiutorium: nec gloria patri dica- Gloria pr̄i poſt
mus: quia in illis ſaluatoris exequias imitamur: vnūquē
in quibus hec ceſſant: prout in ſequenti parte ſub ꝙ pſal-
ti. de quinta feria cene dñi dicetur. Similiter poſt mū dī.
vnūquēqꝫ pſalmū dicitur Gloria patri ꝛc. qꝛ ver-
ſus iſte totius trinitatis ſimplex laus eſt. Pſalm⁹
namqꝫ bonam operationem ſignificat: qua finita
merito deo gloria danda eſt qui pro omni opere
bono laudandus eſt ꝛ nunc ꝛ ſemper ſicut laudā-
dus erat in principio quando celum ꝛ terrā crea-
uit. Sicut enim ſibi ſoli laus eſt de creatione celi ꝛ
terre: ſic ꝛ ei laus eſt de omni opere bono/ nunc et
ſemper. In premiſſo quidem verſu. Sicut erat in
prin. ꝛc. multiplicatū tēporū varietas demonſtrať:
vez in ſicut erat in princi. preteritū: in et nunc pre-
ſens: in ꝛ ſemꝑ futurū et eternū: in ꝛ in ſecula ſecu-
loꝝ: lōgitudo magna. Unde Origenes. Quotiēs
ſecula ſeculoꝝ nominanť fortaſſe licet nobis igno
tus tñ a dño ſtatutus aliq̇s termini indicať. Legiť
ꝙ Ildebrādus prior Cluniacen. fact⁹ papa Gre-
gorius dū in minorib⁹ agēs legationis officio fun
gereť archiepm̄ Ebredun. de ſymonia accuſatum
et accuſatores oēs corrūpentē ita vt cōuinci non
poſſet miraculoſe conuincit: precepit em̄ illi vt di-
ceret verſum Gloria patri ꝛc. Ille vero licet expe-
dite diceret. Gloria patri ꝛ filio: tamē ꝛ ſpiritui ſan
cto proferre non poterat: quippe quia in ſpiritum-
ſanctum peccauerat. Beatum ergo ſuum confeſ-
ſus ꝛ depoſit⁹: mox expediuit ꝛ ſpiritui ſancto pro
nunciauit. Et nota ꝙ gloria patri dicitur. xxiiij. vi
cibus in nocturnis feſtiuitatum: prout dicetur in
ſexta parte ſub titu. de feria quinta cene dñi: qđ fit
in honorē. xij. aplſoꝝ qui ſunt. xij. hore diei. i. xp̄i a
vero ſole illuminate. ꝛ ſunt. xij. hore noctē. i. eccle-
ſiā illuminātes: q̄ dñm glorie in nocte hui⁹ ſeculi
predicauerūt. Tullius dicit ꝙ gloria eſt frequens
de aliquo fama cū laude. Ambr. dicit ꝙ gloria eſt

clara cū laude notitia. Aug. dicit in. v. de ciui. dei de gloria ſeculi. ꝙ gloria eſt iudiciū hominū bene de hominibus opinatū. Et poſt gloria patri: ſubiji citur alleluya. de quo ſub titu. de. pⁱma dicetur. Hymni quoq; iam ex inſtitutione Gelaſij pape q̄ ex approbatione cōciliorū tholetani ⁊ agathenē. de cōſe. diſ. j. de hymnis. ⁊ di. v. cōuenit. in ſingulis diuinis officijs canunt. Eſt aūt hymnus grece latine laus dei cū cātico: vel vox humana in laudē dei metrice compoſita. Canticum vero eſt exultatio mentis habita de eterno in vocē humanā prorūpēs: q̄ vero pſalmi ſunt himni vnde ⁊ pſalteriū dicitur liber hymnorū: ideo in quibuſdā eccleſijs hymnos non cantant: qd̄ tamen approbandū nō eſt: q̄m non ſine cauſa ſunt a ſanctis patrib⁹ inſtituti. ⁊ preterea non oīs hymnus p̄s eſt: vt q̄n nil operando deū cū mentis exultatione laudamus propter quam laudem exprimendam hymnus cā tatur. Pſalmi vero opera bona ſignificant: vt īfra dicetur. Illud autem notādū eſt ꝙ in diuinis officijs hymni precedunt p̄s. in nocturnis vero ſcꝫ in veſperis cōpletorio: ⁊ laudibus matutinis ecōuerſo. Dies eñ pertinet ad ſpūales: qui habent gaudiū conſcientie: nox ad penitentes qui habent remorſum cōſcientie. illos exultatio inducit in operationē: quibus dī. Cantate ei canticū nouū bene pſallite ei in vociferatione. Iſtos per operationē oportet venire ad exultationē. Idcirco in diuinis officijs hymni precedūt p̄s. In nocturnis vero econuerſo: in veſperis aūt ⁊ in pⁱma quo loco hymni canent ibi dicetur. Rurſus ſtādo hymnos cantam⁹ in erectione corporū oſtendētes ꝙ in laudādo deū corda rurſum erecta habere debemus. Verūtñ niſi mēs conſonet lingue: certū eſt vocem quātūlibet clamoroſam dn̄o nō placere. Differentia ergo eſt inter p̄s. hymnum ⁊ canticū. Nā ī p̄s. opera. in hymno laus. in cātico mētis exultatio intelligitur: de quo dicetur ſub ti. de laudib⁹ matutinis. De his tribus dicit apl̄s ad Coll. iij. In p̄s. ⁊ hymnis ⁊ canticis ſpūalib⁹ cantantes ⁊ pſallētes in cordib⁹ veſtris dn̄o. xcij. diſt. cātantes: ⁊ in his trib⁹ varietatib⁹ omne genus muſicorū accipi pōt prout iā dicetur in no. teſ. Hyla. pictauēſ. ep̄s primus hymnorū carmine floruit ⁊ poſt eū Ambro. ideoq; hymni ambroſiani dicunt: quia eius tēpore plurimū in eccleſia mediolañ. cātari ceperunt. Poſtea vo in eccleſijs occidētalibus quecūq; carmina in dei laudē bn̄dicunt hymni vocant. Aug. dicit in lib. confeſſionum: ꝙ cum Ambro. a iuſtina imperatrice ariana perfidia dānata perſecutionē pateret: ⁊ īra ecc̄iam cū plebe catholica inſidijs vigeretur inſtituit hymnos ⁊ pſalmos ſm̄ morem orientalium decantari: ne populus meroris tedio contabeſceret: qd̄ ad oēs fuit poſtmodū deriuatū. Et aduerte ꝙ in quibuſdā eccleſijs hymnus natalis dn̄i ⁊ feſtorū illius ſeptimane ſub eodē cātu dicunt. Ratio eſt: q̄m ſicut membra ad caput ſic ſcī ſe habēt ad x̄p̄m a quo ſicut a capite influēte eterne beatitudinis participare noſcunt. Qui igit hoc inchoatū extitit in eius natiuitate ⁊ cōſummatuꝫ in reſurrectione: quia tūc cyrographus dānationis deletus eſt reſeratū celū quod tot annis māſerat clauſum: idcirco eo p̄cipue tēpore ſolēnitates ſanctorū ſub cantu ſolemnitatis x̄p̄i rationabiliter recoluntur. Hoc aūt nō cōtingit in cantu hymnorum paſchalis tēporis in quo ſignificatur ꝙ ſanctorum gloria in ipſis nondum totaliter eſt perfecta ꝑpter appetitū reſurrectionis corporū ſuorum: ⁊ ideo ipſi x̄p̄o nōdū totaliter cōformantur.

Antiphone quoq; in ſingulis horis ex inſtitutione beati Ambroſij dicuntur pro eo ꝙ btūs Ignatius tertius a beato Petro antiochenus ep̄s audiſſe legitur in tripartita hyſtoria ſuper quendā montem angelorū choros antiphonas canentes. Inde enim greci primo antiphonas cōpoſuerūt ⁊ eas cū pſalmis in choro quaſi in chorea cātari ordinauerūt: qui mos ad vniuerſas trāſiuit eccleſias vt iā vbiq; antiphone decantarentur. Dicuntur autē antiphone reſpectu ad pſalmodiam cui reſpondent ſicut ⁊ reſponſoria reſpectu ad hyſtoriā: vnde antiphona dicit quaſi ante pſalmū ſonans. Inchoatur eñ ante pſalmū: qui op⁹ ſignificat. ipa vero ſignificat charitatis copulā ſeu mutuā dilectionē ſine qua opus nō ꝓdeſt ⁊ per quā opus incipit meritoriū eſſe. Recte igitur ſm̄ eius tonū melodia pſalmi informatur: q̄ dilectio opera noſtra informat: ⁊ ſm̄ hoc dicitur ab anti quod eſt contra: ⁊ phonos quod eſt ſonus: q̄ pſalmus ſm̄ melodiā eius intonatur: ⁊ manus operatur ſecundū ꝙ charitatis igniculo excitatur. Pſalmus autem antiphone intermiſcetur q̄ fides per dilectionē operatur. Verum ante pſalmū imperfecte ⁊ poſt perfecte dicit: q̄ charitas in via imperfecta habet ſeu hic initiat: ſed in patria per bona opera que hic ex charitate fiunt perficiet iuxta illud Eſa. Viuit dn̄s cuius ignis in ſyon ⁊ caminus in hieruſalē. In precipuis tñ feſtiuitatibus etiā ante pſalmū perfecte dicit: ad notādū ꝙ in illis perfectiores in bonis operib⁹ nos exhibere debem⁹. Inchoatur quoq; ab vno vnius chori ⁊ finitur a plurib⁹ vtriuſq; chori. Pⁱmo q̄ charitas ab vno ſ. x̄p̄o incipit: ⁊ in mēbris eius conſummatur. Ab ipſo ſicut ipſe dicit ī euāgelio Jo. Mādatū nouū do vobis ⁊c. Deus eñ prior dilexit nos: vñ ⁊ nos cōmuniter dilectioni eius correſpondere debemus. Secūdo ad notandū ꝙ vox predicatorū que ſemper ad vnitatē tendit nos monet vt qd̄ vnuſquiſq; ſingulariter operādo acquirit: alteri per dilectionē porrigat vt ſi vnus addiſcat in ſcholis: ⁊ alter ſeminat in cāpo tp̄e fruct⁹ doctor ſeminātī doctrinā porrigat ⁊ ſator doctorī panē. Ceterū antiphona poſt pſalmos cōīter ab oībus cātat q̄ de dilectiōe cōe gaudiū ſurgit. Cātat etiā a duob⁹ choris alternatim: ad notādū mutuā dilectionē ſiue charitatē: q̄ in paucioib⁹ q̄ duob⁹ cōſiſtere neq̄t. Cōiūgit ergo antiphona duos choros: vt charitas ꝑ bonū opus cōiungat duos fratres. Iſidor⁹ dicit ī li. vj. ethymo. q̄ antiphona grece īterp̄tat latine vox reciproca: q̄ duo chori ſiue de vno ad vnū reciprocādo viciſſim melodiarū cant⁹ alternāt q̄ſi duo ſeraphin duoq; teſtamēta inuicē ſibi cōclamātia. Vñ clerici antiphonas cantātes non yetruq;

Cantic. quid ſit.

Greci pⁱmo antiphonas cōpoſuerunt.

vultus ad altare:ſed ſe ad inuicē verſis vultibus
reſpiciūt qḋ genus canendi greci adinueniſſe tra-
dunter:eſt itaq; antiphona quedā cantilena diui-
nis laudib⁹ ad recreationem inſerta. Nihil em̄ am
plius charitate recreat animos: ꝙ qꝛ modulando
cantaꝛ:mētis iocūditatē ſignificat iuxta illud ṗs.
Pſallite ſapiēter.tūc em̄ iocūditas ſapida eſt cum
de deo eſt tunc etiā manus ſub pennis ſunt. Eze-
chielꝭ.j.ꝛ in Prouer. Beatus vir qui inuenit ſapiē
tiam:ꝛ qui effluit prudentia:qꝛ qui habet iocūdi-
tatē mētis de eternis:de facili affluit prudentia.i.
bonis operibus quib⁹ ſibi prouidet in futuro. Uel
ſcḋm Moyſen: antiphona eſt quedam vox qua
ſibiinuicem angeli colloquūtur. Sex aūt antipho
ne que diebus ferialis ante ṗs. nocturnales dicū-
tur de pſalmis ſumūtur:ꝛ bonorum operum per-
fectionem vel ſex opera miſericordie deſignāt:qm̄
ſenarius numerus perfectus eſt. Ille vero que di
cuntur ſuper Benedictus.in laudib⁹:ꝛ ſuꝑ Ma-
gnificat.in veſperis de euangelijs dictū in quibus
dicunꝭ ſumunꝭ exceptis illis ꝙ in quinta feria dicū
tur.prout in ſexta parte ſub quinta feria ſecunde
dn̄ice quadrageſime. Rurſus in quibuſdā eccle-
ſijs in fine antiphone fit neuma ſeu iubilus:qꝛ bea
tus ppl's qui ſcit iubilationē. Eſt aūt neuma ſeu
Neuma ſeu iubi lus qd ſit. iubilus ineffabile gaudiū ſeu mentis exultatio ha
bita de eternis. Ideoq; in diebus ieiuniorꝫ ꝛ affli
ctionū non debet fieri:ſicut nec in luctu cythari-
zari ꝛ fit neuma in vnica ꝛ finali litera antiphone:
ad notandum ꝙ laus dei ineffabilis ꝛ incōprehē-
ſibilis eſt:ineffabile nāq; gaudiū per neuma ſigni
ficatum qḋ hic pregustaꝛ:nec penitus exprimi nec
penitus taceri valet:quare merito eccleſia verbis
omiſſis iubilādo cū neuma quaſi in admirationē
protulit:ac ſi dicat ꝙ vox: ꝙ poterit lingua retexe-
re ꝛc. Uerba em̄ hec nō ſufficiūt:nec intellectus ca
pit:nec amor etiam dicere ſinit. Quis enim plene
enarraret qḋ oculus non vidit:nec auris audiuit:
nec in cor hoīs aſcendit: Neumatizando ergo ex-
preſſius quodā mō ſine verbis dicit ꝙ per verba
inſinuat ꝙtum ſit illud celi gaudiū vbi ꝟba ceſſa-
būt:ꝛ hoīes oīa ſcient. Uerū quia perfectorꝫ tātū
iubilus eſt in magnis feſtiuitatib⁹ non tā maiores
ꝙ etiā minores exultāt:inde eſt ꝙ in quibuſdā ec-
cleſijs in quibus neuma non dꝛ:vox non ſignifica
tiua in vocē ſignificatiuā cōuertitur:qꝛ loco iubi-
li ꝛ neume trophi ꝛ ſequētie decantātur ad quas
laudes ꝛ minores ꝛ maiores paſſim admittuntur
et ideo cōiter ab oībus decantanꝭ. In quib⁹ anti-
phonis dicunꝭ neuma ſeu iubilus ꝛ quare hoc po
tius fit in tēpore paſchali dicetꝭ ſub titu. de laudi-
bus matutinis. Iubilus autem diuerſa ſignificat
et in diuerſis locis in eodē rhiſorio ſepe fit prout di
cetur i ſexta parte ſub natali. Item de neuma quē
fit per all'a in quarta parte ſub all'a dictum eſt.
Item in quibus antiphonis dicatur all'a in ſequē
ti parte ſub feſto natalis dicetꝭ. Et nota ꝙ neuma
neume ſine p ꝛ in feminino genere eſt iubilus : de
quo dictū eſt:ſꝫ pneuma pneumatis grece ſcriptū
per p ꝛ in neutro genere eſt ſpūſſanctus:vtrūq; ta
men ꝓ feminino ſepe ponitur in ſcripturis. Sane

neume que in miſſa fiunt repreſentant gaudium
que potius fieri ſolēt in e vt kyrie vel in a vt all'a.
ꝙ in alijs vocalibus:ad notandum gaudiū ſpiri-
tuale quod nobis reſtitutum eſt in partu virginis
cui facta eſt mutatio hui⁹ nominis eua in aue di-
cente angelo. Aue maria ꝛc. et ibi mutās nomen
eue. Significatio nāq; huius nominis eue manſe-
rat vſq; ad angeli ſalutationē. Illā aūt ſignifica-
tionē ade ꝛ eue naſcētes infantes exprimūt. Nam
femina naſcens profert e:maſculus vero a. Unde
verſus. Dicunt e vel a quotquot naſcūtur ab eua
Ille ergo neume ſignificant dolorē quē nobis at
tulit tranſgreſſio ade ꝛ eue.ꝓut quidā ſcripſerūt.
ſed gaudiū nobis in premiſſa ſalutatione virginis
reſtitutū. Rurſus cōſiderandū eſt ꝙ fere vbicūq;
in cantu ſcribitur hierl'm neuma ꝓducitꝭ : vt cele-
ſtis hieruſalē iubilatio figuretur. Exēplū habetꝭ
in all'a. Te decet:quod cātatur dn̄ica decima poſt
penthe. Idē etiā eſt quotiēs all'a duob⁹ verſibus
inſignibus. vt de ſtola duplici gaudeamus. Exē-
plū eſt in all'a. Paſcha noſtrū.quod dicꝭ in die re
ſurrectionis ꝛ in all'a. Angelus dn̄i.qḋ dicꝭ in ſex
ta feria tūc ſequēti. Utrūq; em̄ all'a duos hꝫ ver-
ſus ꝓut gradualia antiqua oſtēdūt:ꝛ ſic de alijs.
In quibuſdā etiā feſtiuitatib⁹ quidā verſiculi in
nocturnis antiphonas precedūt:de quo in ſequē
ti parte ſub dn̄ica de trinitate dicetur. Poſt anti-
phonas in ſingulis horis diurnis ꝛ nocturnis ex
inſtitutiōe damaſi pape pſalmi ad antiphone ſim
phoniā canuntur:ꝛ ſignificat ṗs.bonā ꝛ diuinaꝫ
operationē. vnde dauid:in pſalterio decachordo
pſallā tibi. In tali em̄ inſtrumēto pſallebat inuēs
ꝙ in pſalterio ſpirituali ſpiritu viuificato per fidē
debemus pſallere deo decē legis mandata implē
do. Ipſe autē Damaſus inſtituit:vt chori i duas
partes diuiſi pſalmos canerent alternatim : ꝛ di- Pſalmi q̄re dicū tur alter natim.
cuntur pſalmi alternatim ad notādū alternā ſan
ctorꝫ ad bene operandū exhortationē. Priſcis nā
q; tēporibus ꝯfuſe ꝛ quaſi in chorea dicebantur:
ideoq; ſancti patres ordinauerūt:vt alternatiꝫ di
cerentur.i.vna pars chori vnum verſum:ꝛ altera
aliū diceret : qḋ beat⁹ Ignatius primus ſtatuiſſe
ferꝭ in eccleſia antiochena:pro eo ꝙ in viſione au
diuit angelos antiphonatim pſalmos pſallentes
de hoc etiā dictū eſt in prima parte ſub ti. de eccle
ſia. dicuntur etiam alternatim ad notādū ꝙ alter
alterius onus ferre debet. pſalmos quoq; ſtando
dicimus:ad oſtendendū ꝙ ſtantes in bonis ope-
ribus vincamus. Dum enim populus iſrael cum
amalech pugnabat ꝙdiu moyſes manus leua-
bat populus vincebat:qn̄ vero man⁹ demittebat
ppl's vincebatur.xxxvij.diſt. ſiquis vult. Eleua-
tio igitur ad ſtandū ſignificat mentis noſtre deuo
tionem vt ſtatu corporis mētis affectionem mō-
ſtremus:videlicet nos paratos eſſe ſiue ad domā
dū carnē.ſiue ad exercitiū operis. Lectiones vero
que ſunt doctrina noſtra in ſilentio ꝛ ſedēdo au-
dimus:qm̄ doctrinam ſedēdo ꝛ quieſcēdo recipi
mus. Unde Eccleſiaſticus. Sapientiā ſcribe in tē
pore ocij:ꝛ qui minoratur actu percipiet eā. Et ite
rum:verba ſapientie in ſilentio ꝛ quiete diſcunꝭ:
ꝛ propheta

ꝛ propheta ait. Erit cult⁹ iuſticie ſilentiū. v. q. iiij. in loco. Sctōs quoqꝫ ſtātes oramus ſignificātes eos in perpetua letitia fore. Iuxta illud. Stātes erant pedes noſtri in atrijs tuis hierl'm. Sane in diuinis horis ſex pſalmi dicunt: per quos ſex opera miſericordie denotant: quib⁹ in vinea dñi laborantes in̄tēdere debēt: quaſi pie ꝛ mūdo corde exerceamus a ſeruitute diaboli liberati ad libertatē vite perueniem⁹: ꝛ retributionē diurni denarij recipiemus. Uerumtamē ſub trib⁹ glorificationib⁹ dicunt: ad inſinuandū fidem ſancte trinitatis: ad quā diuina ſunt opera referēda. In veſperis ꝓo quinqꝫ dicunt: prout ibi dicet ꝛ ſunt pſalmi horarum inuariabiles: prout ſub cōpletorio dicet. Illō quoqꝫ pretermittēdū nō eſt: ꝙ vnus atqꝫ idē pſalmus in varijs feſtiuitatib⁹ cātat pro eo: q2 ibi verſus pertinētes ad illas inueniūtur: verbigrā. In natiuitate dñi cantamus pſalmū Eructauit propter verſum illū. Specioſus forma. Cātam⁹ etiā illū in feſto virginū propter verſum Adducentur regi vir. ꝛc. ꝛ etiā in feſto apoſtolorū: propter verſum. Pro patrib⁹ tuis ꝛc. Itē pſ. Quare fremuerunt gentes cātatur in natiuitate propter verſū. Dixit dñs ad me. ꝛ in paſſione dñi ꝑpter verſum. Aſtiterūt reges terre ꝛ ſic de alijs: preterea vnum ac idē vocabulū ſepe diuerſimode accipitur. verbi grā hoc nomē templū ſignificat corp⁹ xp̄i. vt ibi. Soluite templū hoc. Aliquādo ſignificat tēplum materiale inde eſt ꝙ pſalmū illum Magnus dñs ꝛc. Cātamus in natiuitate propter verſum illum Suſcepimus deus ꝛc. Intelligim⁹ eñ ibi de templo corporis. Cātamus etiā eundē pſalmū in purificatione ꝛ ibi accipim⁹ de materiali tēplo i quo fuit eadē die p̄ſentatus. De pſalmodia tā nocturna q̄ꝫ diurna in ſuis locis dicet. Et nota ſm lrāe. de cōſe. diſt. v. nō mediocriter: ꝙ melior eſt quinqꝫ pſalmorū cū cordis puritate ꝛ ſerenitate ſpirituali ꝛ hylaritate decātatio: q̄ꝫ totius pſalterij cū anxietate cordis atqꝫ triſtia modulatio. Poſtremo notandū eſt ꝙ pſalmi graduales ſunt quindecim: q̄ ſignati ſunt per quindecim grad⁹ quib⁹ aſcendebatur ad tēpluꝫ ſalomonis: qd̄ erat in mōte. Hos quindecim grad⁹ vocāt quidā canticū graduum ſinguli pſalmi decantabant: ꝛ verbū graduum caſus genitiui eſt. De dictis gradib⁹ dictū eſt in prima pte ſub ti. de altari. Signati ſūt ēt dicti q̄ndecim pſalmi ꝑ alios q̄ndeciꝫ grad⁹ Ezechielis. q̄b⁹ viſuꝫ eſt ei aſcēdit in ciuitatē dei: de q̄bus habet de pe. di. ij. dum ſanctā. Et ezechie. x. vbi primo habetur de ſeptē gradib⁹: ꝛ poſtea de octo. Nempe quindenarius numerus conſtat ex numero ſeptenario ꝛ octonario: ſeptenari⁹ refertur ad vetus teſtamentum: quia aliqui ſeptimū diem ſeptimū menſem: ꝛ ſeptimū annū celebrant: octonarius ad nouū teſtamentū refertur: propter reſurrectionē vnicam que octauo die facta eſt. Quindecim ergo pſalmos pſallimus: oſtendentes ꝙ vtriuſqꝫ teſtamenti precepta obſeruare debem⁹: quinqꝫ pſalmi: quinqꝫ corporis ſenſus per quos peccauim⁹ ſignificāt: ꝛ ideo in aliquo illorū nō dicitur Gloria patri. q2 illa peccata que per quinqꝫ ſenſus corporis cōmittuntur nobis nō deo imputare debemus: ſed dicitur poſt illos. Requiē eternā q̄ſi i illis pro defunctis oramus: ac ſi dicat. Oramus dñe ne pro peccatis illis que cōmittuntur corporis ſenſibus vita negetur eterna: ſed per dei miſericordiam requies cōcedatur eterna. In ſequentib⁹ decem pſalmis nobis ꝛ noſtris proximis ꝛ congregationib⁹ ꝛ prelatis dei miſericordiā imploramus. ꝛ Gloria patri. ſubiungim⁹: q2 ꝙ a cathena peccatorū abſoluimur: ꝙ te deum toto corde perquirimus: ꝙ tuum decalogū obſeruam⁹: nō nobis dñe nō nobis: ſed nomini tuo gloriā exhibem⁹. Rurſus numer⁹ decem ex trinario ꝛ ſeptenario conſtat. Trinari⁹ ad precepta prime tabule que ad deū ſpectant: ſeptenarius vero ad precepta ſcđe tabule que ad proximuꝫ ſpectant refertur: ac ſi dicat ꝙ decalogus obſeruatur per deū eſt. Uerſiculi etiā in ſingulis dicuntur horis. Legitur eñ in lib. Numeri ꝙ dū archa dñi que eccleſiā figurabat in tabernaculo reponebat: dicebat Moyſes. Reuertere domine ad multitudinē filiorū iſrael. Sane reuerſio dñi ad iſrael nihil aliud eſt q̄ꝫ vt reuerti faceret iſrael ex toto corde ad ſe: deus eñ cui omne tempus preſens eſt nō habet ad quos reuertat: ſed intelligit reuertere. i. fac nos reuerti ad te. Iuxta illū ergo morē verſiculi dicūtur: vt ſi forte mētes noſtre cogitādo vana pre nimio pſalmorū opere deuiauerūt: audito verſu cōuertātur ad orientem. i. ad xp̄m qui eſt noſter oriēs ſeu ad mentē ſm verſus ſignificationem: qui ab ipſa reuerſione nomē traxit: nā dicit a verto vertis: ꝛ inde eſt ꝙ dum verſus dicit ad orientem ſiue ad altare nos vertim⁹. Recte ergo verſus qui ſignificat fructū boni operis alta ꝛ acuta voce dr̄ ad excitandū pigros: qui in laudādo deū et intelligēdo diuina torpent: vt reuertamur ad cor: vt vcꝫ eo audito oīs cogitatio que forte vidēdo tēporalia foras exijt reducat intra nos. Rurſus verſus nocturnalis ſignificat: q2 ab officio pſalmorum ſiue a labore: tunc nō vertimur ad officia locationum ſiue ad quietē: vt qui pſallendo ſtabat: nunc ad lectionē ſedeat. Unde verſus dicit a vertendo. De hoc dictū eſt in quarta parte ſub titu. de graduali. ¶ Et nota ꝙ in quibuſdā eccleſijs i die dñica poſt primū nocturnum dicit iſte verſus. Memor fui nocte nominis tui dñe: poſt ſm dicit. Media nocte ſurgebā. poſt tertium. Exaltare domine: prim⁹ ſiquidē verſus: ſcꝫ Memor fui ꝛc. ad q̄d eccl'ia de lecto ſuo ſurrexit oſtēdit: quo vero tēpore ſurgēdū ſit notat: ſcđs ſcꝫ Media nocte ꝛc. ꝛ ad quid ſurgendū ſit oſtēdit qđ ſequit. Ad cōfitendū nomini tuo. Uerū quidā nolentes mētiri: q2 nō ſurgunt in media nocte loco huius verſus ponunt: illum. Quoniā tu illuminas lucernā meam dñe. Qđ tñ media nocte ſurgendū ſit oſtēdit dauid dicens. Media nocte ꝛc. Et alibi Preueni in maturitate ꝛ clamaui qđ idem eſt. nā in maturitate vnica eſt dictio. Uñ ꝛ quidā libri hñt in maturitate: ꝛ ſonat in maturitate: quaſi tēpus nō aptum operi. Alia tñ litera hꝫ preueni in tēpeſta nocte: quia tempeſtum apud antiquos idem erat quod oportunum a tempore vel a tempeſtate vocabulo

[Margin, left: Unus ꝛ idē pſalmus ad q̄d l varijs feſtiuitatib⁹ cantat.]

[Margin, right: Dū verſus dr: ad oriētē ſiue ad altar nos vertimus.]

dicto. Vñ in antiquis hyſtoriis ſepe ita legit̄ hoc
factū eſt in illa tēpeſtate. i. in illo tēpore. Vñ intē-
peſtiuū vel intēpeſtū aiunt tēpus inopportunū
ideſt nocturnis actionib⁹ nō oportunū. Tertius
autē verſus ſcʒ Exaltare dñe ⁊c. manifeſte ptinet
ad nouū teſtamentū: in quo ſaluator noſter ſcđm
humanitatē fuit exaltatus: quidā tñ dicunt tunc.
Ego dixi dñe miſerere mei: qꝛ ad gloriā que data
eſt tēpore noui teſtamēti nō peruenit̄ niſi p remiſ-
ſionē peccatoꝝ. ¶ Sed qrit̄ qre verſiculi i nocturnis
añ lectiones dicūtur. In aliis vero horis poſt
capitula? Reſpōdeo in nocturnalib⁹ lectionib⁹ p-
pter earū vniuerſitatē ⁊ magnitudinē petere ſole-
mus. Ne igit̄ pꝛopter longā ſeſſionē aut pꝛopter laſſi-
tudinē ſiue ociū obliuiſcamur doctrine dñi: quā
lectiones ſignificāt cogitādo forte inania aut dor-
miendo vel cōfabulādo: ideo verſu pcedēte ad
lectiones audiēdas incitamur. In aliis vero ho-
ris: quia nec tot nec tante ſunt lectiones nō eſt ne-
ceſſe ſedere: nec verſiculos pmitti. Vel ideo in
aliis horis verſus poſt lectiōes dicunt̄: ad notan-
dum q̄ pꝛopter interualla horarū doctrina dñi non
negligit̄. ¶ Rurſus verſus ſepe a pueris cantat̄:
ad notandū ſeruitiū noſtrū cum innocētia pſti-
tum dño fore gratū. De verſiculis qui in veſperis
ſeu in laudibus dicūtur ſub illis locis dicet̄. Et vi-
de quia verſus debet notare aut ſtatū temporis
aut officii. Statum tēporis notat verſus pme ſcʒ.
Exurge xp̄e adiuua nos: ibi cū dicit̄. Exurge in-
nuit initiū operis. Similiter in verſu tertie. Adiu-
tor meus eſto dñe ne derelinquas me: cū dicit̄ ne
derelinquas: notat̄ ſtatus pugne. Similiter in ver-
ſiculo ſexte. ſcʒ. Dñs regit me ⁊ nihil mihi deerit i
loco paſcue ibi me collocauit: ſignificat̄ ſtatus per-
fectus ⁊ pfectionis. In verſiculo none ſcʒ. Ab oc-
cultis meis mūda me dñe: ⁊ ab alienis parce ſer-
uo tuo: ſtat⁹ demōſtrat̄ frigeſcētis dilectiōis. Sta-
tum quoq̄ tēporis innuūt verſiculi qui in paſſiōe
⁊ reſurrectione cantat̄. Sed verſus veſpertinalis
officii ſtatū officii inſinuāt: vt veſptina oratio ⁊c.
Dirigat̄ dñe oratio ⁊c. Ex quib⁹ verbis colligitur
q̄ veſpertina oratio exercitat̄. Poſt verſum ſequit̄
orō dñica: ⁊ poſtea preces: de quib⁹ dicet̄ ſub no-
cturnis. Lectiōes quoq̄ in ſingulis horis tam no-
cturnis q̄ diurnis dicūtur. Et dr̄ lectio qꝛ nō can-
tatur vt pſalm⁹ vel hymn⁹: ſed legit̄ tm̄. Illuc eñ
modulatio: hic ſola pronūciatio querit̄. Siquidē
lectiōes nocturnales ſunt doctrina noſtra: qꝛ per
eas docemur opera noſtra retorquere ad deū: ob-
tinent ergo vicē lectionū quas doctores faciūt ad
ignaros: per eas quoq̄ ſanctorū opera imitamur
⁊ earū cōmemoratione ad dei laudē cōpungimur
⁊ ideo vt pmiſſum eſt ſedēdo: ⁊ in ſilētio audiū-
tur. Lectur⁹ autē lectionē ad librū accedēs ſuper
gradū aſcēdit: qꝛ doctor pfectiori vita vulgus trā-
ſcēdere debet: ⁊ a pꝛeſbytero vel ep̄o benedictionē
tanq̄ legēdi licentiā poſtulat dicens. Iube dōne
benedicere: per qđ pncipat⁹ eccleſie quodq̄ nul-
lus niſi a maiore iuſſus debet in eccleſia legere de-
ſignat̄: ⁊ dicit dōne ⁊ nō dñe: qꝛ ſolus deus. vere
dñs eſt. Hinc eſt q̄ presbyter ſeu ep̄s nō a ſe bene-

Verſiculi in nocturnis q̄re dñr ante lectiōes: i aliis vo horis capl'a.

dictionē largit̄: ſed diſcrete a deo poſtulat illā da-
ri dicens. Bñdic. perpetuā tribuat nobis ⁊c. In fi-
ne vero dicit. Tu autē dñe miſerere noſtri ⁊c. qꝛ
tunc ſermonē ad deū dirigit q̄ vere dñs eſt. Rur-
ſus ideo in pncipio imperfecto ⁊ ſincopato voca-
bulo pronunciat: qꝛ tunc ad imperfectū vcʒ ad ho-
minē ſermonē dirigit. Iuxta illud pphete imper-
fectū meū viderūt oculi tui: qđ etiā monachi vidē-
tur obſeruare: dicētes dōnus abbas. Hac quoq̄
cōſideratione famuli dñis ſeruientes alterū genu
tm̄ ſcʒ ſiniſtrū flectere debēt: per quā partē corpo-
ralis ſeruit⁹ ſignificat̄: q̄ tm̄ hoībus ⁊ nō ſpiritua-
libus debet̄: ſʒ in eccleſia vtrūq̄ genu flectēdū eſt
nō alterū tm̄: ne iudeis aſſimilent̄. Nam ⁊ xp̄o oē
genu flectet̄. ad Philip. ii c. extra de immu. eccle.
decet. Salomō quidē pro ppl'o orās vtrūq̄ genu
in terrā figebat: ⁊ man⁹ ad celū expādebat: prout
legit̄. iii. Reg. ca. viii. Eadē etiā ratione nō eſt icli-
nandū pncipi ſeculari facie recta ſiue ſecrete: ſibi
loquēdo ſiue auſcultādo: ſed dñitatat ab aure ſi-
niſtra capite flexo. In fine vero perfecte ⁊ cōplete
pronūciat: qꝛ ad perfectū ⁊ perfecto vocabulo di-
gnū vcʒ ad deū dirigit ſermonē. Porro ep̄o volen-
ti legere ⁊ dicēti. Iube dñe bñdicere: nullus mi-
nor bñdicere debet. xxi. di. deinde. Unde ⁊ in qui-
buſdā eccleſiis nihil ei reſpondet̄: in aliis vero re-
ſpondet vnus preſbyter. Ora pro nobis pie pater
ad dñm: ⁊ tunc ep̄s dicit. Magnificate dñm mecū
Tunc autē ep̄s hʒ perfecte pnunciare. Iube dñe
bñdicere: qm̄ ad eum qui perfectus eſt ſermonē di-
rigere intelligitur. ¶ In nonnullis vero eccleſiis
ep̄o legere volēte ſacerdos dicit. Iube dñe bene-
dicere: ⁊ ipſe epiſcopus data benedictione legit.
Cum eñ legere lectionē nō ſit ſacerdotis vel epi-
ſcopi officiū: ſed lectoris: ſi nullus alius epiſcop⁹
vel ſacerdos aſſit: poteſt alius inferioris ordinis
tanq̄ lecturus in perſona eccleſie dicere. Iube dō-
ne benedicere: ⁊ ipſe ſacerdos vel epiſcopus lectu-
rus in perſonā chriſti ei reddit benedictionē: vel le-
gat abſq̄ Iube domne benedicere. In quibuſdā
eccleſiis ipſe epiſcopus dicit. Iube domine: ⁊ mi-
nor cui voluntarie in hoc ſe ex humilitate ſubiicit
benedicit. ii. q. vii. non ſum. ii. q. v. mandaſtis. Le-
ctione finita dicit lector. Tu autem ⁊c. quod neq̄
de lectiōne eſt: neq̄ ei cōtinuatur ſed ille ad deum
ſermonē dirigens ſe excuſat quaſi dicat domine
peccaui legendo forſan modulate: pronuncians
cupidine laudis humane: vel captādo ventum hu-
mani fauoris: ⁊ audientes ſimiliter forte peccaue-
runt vanis cogitationibus intendentes: vel a le-
ctione auditum aduertentes: autē pro ſed tu dñe
miſerere noſtri: quod vero reſpondetur a cunctis.
Deo gratias: non ad tu autem: ſed ad lectionem
refertur. Eſt enim vox eccleſie deo gratias exoluē-
tis: ac ſi dicat. Deus pauit nos verbis ſalutis que
ſunt cibus anime: ⁊ pro huiuſmodi beneficio deo
gratias ſupplex exoluimus. ¶ Rurſus pluralitas
lectionum pluralitatem ſignificat predicatorum
qui ſunt tempore gratie: ſicut et paucitas in pro-
feſtis raritatem ſignificat: tempore legis. Sed
⁊ viciſſitudines lectorum ſunt ſucceſſiones lega-

Lector⁊ officiū ē lectionem legere.

torum: qui dū Jube dñe benedicere dicunt: licentiā proficiſcendi petūt: ꝛ dum eis benedicatur licētia datur: in quo innuit ꝙ nullus ꝑdicare debeat niſi miſſus: quomodo eñ predicabūt niſi mittanť. Ipſa eñ lectio eſt iniūcte legationis executio: tu aūt dñe legati reuerſio: vbi in eo ꝙ miſericordia implorať innuitur ipſum legationis vel predicationis officiū nō ſine alicuius leuis culpe puluere peragi poſſe. Unde Aug. Verbū predicationis ſecurius audiť ꝙ̄ dicať: predicatoꝛ eñ per terrā ambulat: ꝛ difficile eſt ei qui ꝑ terrā ambulat pedes nullo puluere ſordidare: ꝛ predicatorē cū ſe bene predicare ſenſerit: nullius ſpiritu eleuationis exigi. ¶ Et attēde ꝙ ſicut in eccleſia duo ſunt ordines: ſapiētes ꝛ inſipientes: ſic due ſunt lectionum maneries. In illis eñ lectionibus que ad miſſam leguntur ſapiētes inſtruūtur. In his vero que in nocte dicuntur inſipiētes erudiunť: vnde ꝛ exponiť. Et nota ꝙ terminanť lectiones quattuoꝛ modis. Primo generaliter per Tu aūt. Secundo in aduentu ꝛ in natiuitate ꝛ in epyphania lectiones de Eſaia finiuntur: per hec dicit dñs: cōuertimini ad me ꝛc. Qui in natiuitate hoc dicūt mouentur ex illo cap. Eſaie quod tunc legitur. Primo tēpore alleuiata eſt. vbi dicitur. Et in omnib' his nō eſt auerſus furoꝛ meus: ꝛ ppľs meus nō eſt ꝯuerſus: ꝛ iō eccľia hortať in perſona xp̄i ppľm peccatorē vt cōuertat. Hoc idē etiā fit ꝓpter cādē cauſam in quibuſdā eccleſijs qñ legiť de hieremia exprobante duriciā pctōꝝ qui per penitentiā nō cōuertuntur.

Lectiones terminanť q̄tuoꝛ modis.

Tertio modo lectiones que leguntur in triduo ante paſcha de trenis Hieremie finiunť ꝑ hieruſalē: hier. cō. ꝛc. prout ibi dicetur. Quarto lectiones pro defunctis finiunť ſimpliciter ſine aliquo premiſſoꝝ. in quibuſdē tñ eccleſijs finiuntur per beati mortui qui in dño moriunť: qđ ſumiť ex fine cuiuſdā ſermonis quē Aug. de mortuis cōpilauit. ¶ Hoc etiā nota ꝙ in tertio nocturno legitur euāgeliū ꝛ omelia euangelij eiuſdē diei: q2 tertius nocturnus deſignat tēpus gratie in quo euāgeliū recitatū eſt: ꝛ in quo euāgelica predicatio celebrať: prout in ti. de noctur. diceť. ¶ Non eſt etiā omittēdū ꝙ antiquis tēporibus eliminatis hereſibus q̄ veritatē trinitatis impugnabāt: ſancti patres ad hoc vt ſcā trinitas magis nota eſſet ordinauerūt ꝙ nona lectio ſemꝑ de trinitate legereť ꝛ nonū reſpōſoriū ſimiliter de eadē cantareť: ꝙ etiā ī prima feria miſſa de trinitate diceret. Quod diutius obſeruato ꝛ trinitate cūctis innoteſcēte eccleſia lectionē de trinitate omiſit. Sed reſpōſoriū de trinitate ꝛ etiā aľa in miſſa in dñicis dieb': vel ꝓpter ſolitū vſum: vel ꝓpter dulcē cantilenā in pleriſq; locis retinuit: ꝛ ita nūc improprie vocať reſpōſoriū: q2 lectioni precedēti nō reſpōdet. Diurne vero lectiones a quibuſdā eo ꝙ breues ſunt lectiunculę nuncupanť a pluribus vero capitula eo ꝙ vt plurimū de capitibus epiſtolarū illorū dierū quibus dicunť ſumunť. Hec ſiquidē poſt pſalmos et antiphonas in ſingulis horis dicunť: prout ſtatutū eſt in cōci. agathēſ. de cōſe. di. v. ꝯuenit qui modus ab Eſdra ſumpt' eſt: vt premiſſuȝ eſt: ꝛ ſignificant capitula doctrinā. Ne eñ propter pſalmodiā audiētiū animus ſibi faſtidiū ingerat ſicut iudeis qui māna faſtidiebant: ꝓpter qđ deus miſit in eos ſerpētes ignitos qui eos interficiebāt: ideo premittiť capitulū. i. breuis lectio ſumpta a nouo vel veteri teſtamento prouocans ad deuotionē q̄ faſtidio cōtraria eſt: ꝛ exhortans ad perſeuerātiā in bono iuxta illud. Hortamur vos ne in vacuum gratiā dei recipiatis. In nocturnis aūt copioſius ꝙ̄ diurno officio lectionibus vacamus: q2 tūc eis aures liberius accōmodamus. Et dicūtur hm̄oi capitula ſiue exhortationes in pleriſq; eccleſijs ꝑ paſtorē ad domeſticos ꝛ ſcientes: q2 ſicut ligna igni adijcimus vt ignis magis ardeat: ita ignitis domeſticorū cordib' ignita paſtoꝝ verba adijciūtur vt magis igniant. Leguntur etiā he lectiones ſine Jube dñe benedicere: ꝛ abſq; benedictione: qm̄ vt plurimū epiſcopus vel ſacerdos qui vicez xp̄i gerūt ꝛ quoꝝ officiū tāq; maiorū eſt excitare pigros illa legūt: cuius propriū eſt licētiā ꝛ benedictionē dare ꝛ nō petere. nā maioꝛ minori benedicit: ꝛ nō ecōtra. Nocturnales vero lectiōes a minorib' leguť: iō a ſuperiorib' licētiā ꝛ benedictionē petūt. In his etiā diurnis lectionib' nō diciť in fine Tu aūt: ſicut fit in nocturnalibus: q2 ſacerdos debet eſſe perfectus: ꝛ qui diabolicis ſuggeſtionib' de facili nō ſuccūbat: q2 ꝛ in breui ſermone ꝛ inter familiares vix eſt qui vētus humani fauoris capietur: prout q̄nq; fit in nocturnalib' lectionibus vt premiſſum eſt. Rñdetur tñ. Deo gratias: ꝓpter cauſam in nocturnalib' lectionibus aſſignatā. Ad hoc in capitulis horarū officia diuidētes per precedētia laborē: per ſequētia premiū ſignificamus: ideoq; precedētia conſiſtunt in pſalmis ſequētia in hymnis ꝛ canticis.

Pulcherrim' mos eccľie.

Notādū vero eſt ꝙ pulcherrim' mos in eccleſia inoleuit: vt quater in die ꝛ quater in nocte per ſingulas diurne ſiue nocturne pſalmodie horas lectio vna ſiue capitulum de veteri ſiue nouo teſtamento dicatur. Quedā tamen eccleſie non dicunt capitulum in prima nec in completorio. Sed quia ſecundū hoc lectiones noſtre non erunt octo ſicut erant ſm Eſdrā in veteri teſtamēto: prout premiſſum eſt: ideo eccleſie ille poſt primam legunt in capitulo lectionem in prima pretermiſſam. Dicit enim aliquis. Jube domine benedicere: ꝛ ſacerdos benedicens reſpondet. Regularibus diſciplinis ꝛc. que ſequūtur. Et ante completorium legunt pretermittendum in completorio ſcilicet. Fratres eſtote ſobrij ꝛc. Uel legitur de dialogo vel huiuſmodi. de hoc ſub titu. de prima dicetur. Queritur autem quare in nocturnalibus ſiue in diurnalibus lectionibus non pronunciatur auctoꝛ earum prout fit in his que in miſſa leguntur. Reſpondeo hi qui ſuper lectionibus ꝛ diuinis obſequijs inſiſtunt: vt ſunt miniſtri ꝛ domeſtici eccleſie earuȝ auctorem ex ipſis lectionibus agnoſcunt: q2 igitur illi nocturnalibus lectionibus aſſunt officijs: non eſt neceſſe nomē auctoris exprimi lectionū. In miſſa vero ideo exprimitur: q2 ibi cōueniūt bubulci: operarij: ꝛ agricole: vt ſiquis eorū forte pro eo ꝙ raro ta

crucifixus ad orientē reſpiciebat: ideo ⁊ nos oramus ad eum reſpicientes: ſed ⁊ ipſe in celū aſſumptus ad orientē ſurſum ferebatur: ⁊ ita ipm apoſtoli adorauerunt ⁊ ita veniet quēadmodū viderunt eum euntē in celum. ipſum igitur expectātes ad orientē adoramus. Daniel quoq; in babylonica captiuitate ⁊ iudei ſimiliter verſus templū orabant. Auguſtinus tamen. ij. di. eccleſiaſticarū dicit φ nulla ſcriptura nos docuit verſus orientem orare. Adhuc ſtātes oramus ſanctos: prout tam premiſſum eſt: vbi de pſalmis agiť. Orandū tamē eſt in eccleſia que ad hoc inuēta eſt: prout in pma parte ſub titulo de eccľia dictū eſt. Uñ pſal. lxvij. In eccleſijs bñdicite dño deo de fontib' iſrael. Et alibi. Adorate dñm in aula ſancta ei'. ⁊ illud. Introibo dñe in domū tuam: adorabo ad tēplū ſanctum tuum in timore tuo. Item preceptū eſt corā altari hoc adorabis. Item propheta. Uenite adoremus ⁊ procidam' añ deū. ploremus corā domino qui fecit nos: quia ipſe eſt domin' deus noſter: deus id eſt creator: dñs id eſt redemptor noſter id eſt ſaluator. Sed cū deus ſit vbiq; vt premiſſum eſt: quare potius in tēplo φ̃ alibi eſt adorandus. Preterea legiť Io. iiij. ca. φ cū mulier ſamaritana ſolutionē queſtionis que de loco adorationis inter iudeos ⁊ ſamaritanos ſepe vertebať a xpo q̃ſiuiſſet. Patres inquit nři in mōte hoc adorauerūt: ⁊ vos dicitis q: hieroſolymis eſt locus vbi adorare op;. Reſpōdit illi ieſus. Mulier crede mihi: q: venit hora quādo neq; in mōte hoc neq; in hieroſolymis ſupplendū eſt tantū adorabitis patrē ſed veri adoratores adorabūt patrē in ſpiritu ⁊ veritate. q. d. nō prefero locū in adorādo: vbicūq; adoretur deus dūtaxat in ſpiritu. id eſt pro ſpiritualibus ⁊ veritate. id eſt eternis. Unde apoſtolus inquit. Tu autē cū oraueris intra cubiculū tuum et clauſo oſtio ora patrē tuū. Sed ꝫ vbiq; ſit deus adorād': ſpecialiter tñ in eccleſia alioquin fruſtra tanto ſtudio tātoq; impēdio templū dñi fieret niſi gratius in eo adorari acceptaret. Uñ ſalomon ſ tēplo cōſtructo ⁊ dedicato orauit ad dñm vt quicūq; illud aſcēderet pro peccatis ſuis vel pro quacūq; tribulatione clamās ad dñm in his que iuſte poſtularet exaudireť quā orationis formā ſequitur eccleſia in oratiōe quā dicit in eccleſie dedicatiōe. Aſſiſtūt eñ angeli ibi adorātib' vt deuotas eorū orōnes dño offerāt: ſm illō. In ꝯſpectu angeloꝝ pſallā tibi: adorabo ad tēplū ſanctū tuū ad cōfitēdum nomini tuo dñe. Hinc angelus ad Thobiā. Ego obtuli orationē tuā dño. Requieſcūt etiā ibi ſanctorū reliquie qui nobis deuote deū adorātib' ſuis precib' aſſequuntur: qđ nos meritis noſtris nō valem'. In plateis ṽo ⁊ in publico more phariſeorū orare a dño ꝓhibemur. Qđ vero apľs ad Thimotheū inquit. Uolo vos orare in omni loco leuātes puras manus ſine ira: ad ītermā pertinet orationē. In oī eñ loco orat qui per charitatis officia ⁊ opera bona vbiq; manus cordis mundas ad deū leuat. Ceterū adorādus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanct': qm̄ oēs ⁊ ſinguli ſunt vnus ſolus ⁊ verus deus. Licet eñ alia perſona ſit pater: alia filius: alia ſpirituſſanct': tñ patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti vna eſt diuinitas: equalis gloria coeterna maieſtas. Una igitur ⁊ equalis totius indiuidue trinitatꝭ eſt oratio: de qua ſane poteſt intelligi qđ ait dñs. Ueri adoratores adorabūt patrē in ſpiritu ⁊ veritate. namq; qui deū veraciter adorat: ipſe quidē adorat patrē in ſpiritu ⁊ veritate. id eſt in filio qui de ſe dicit. Ego ſum via veritas ⁊ vita: ego ſum inq̃t in patre ⁊ pater in me eſt: ideo pater adorandus eſt in filio: ⁊ filius in patre: ⁊ ſpirituſſanct' in vtroq;. Eſt autē deus adorand' de corde puro cōſciētia bona ⁊ fide nō ficta. De corde puro non vt quidā faciunt: qui in proſperitate deum glorificant: ſed eum in aduerſitate blaſphemāt: de q̃bus propheta. Confitebūtur tibi dū benefeceris eis. ſi vero nō fuerint ſatiati murmurabūt. De cōſciētia bona nō vt quidā faciunt qui cōtra deū grauiſſime peccant: ⁊ poſtea temere illi ſacrificant de quibus ꝓpheta. Peccatori dixit deus: quare tu enarras iuſtitias meas ⁊ aſſumis teſtamentū meū per os tuū. iij. q. viij. qđ teſtať illud vtiq; teſtamentū de quo veritas ait. Hic eſt ſanguis meus noui teſta. De fide nō ficta nō vt quidā adorāt qui recte dicūt: ſed praue viuūt quib' dñs improperat. Hic ppľs labijs me honorat: cor autē eorū longe eſt a me: dicūt eñ ⁊ nō faciunt. Adorādus eſt itaq; de' corde per deuotionē. ore per cōfeſſionē: ⁊ opere ꝑ venerationē. Sunt autē due ſpecies adorationis ſcꝫ latria que ſoli deo debeť: ⁊ dulia que quibuſdā creaturis adhibeť: vt dictū eſt in quarta parte ſub quarta particula canonis: ſuper verbo ſeruitutis.

Nulla ſcriptura ſcđm Augu. orientem verſus nos docuit orare.

Adorationis due ſūt ſpecies.

⸿ Rurſus canonice hore in ipſis horis dici dicende ſunt: nec obſtat illud pſalmiſte Benedicā dñꝫ in omni tēpore: nec illud apoſtoli Sine itermiſſione orate: qm̄ benedicere dñm in omni tēpore: eſt illum ſemper digna cōuerſatiōe laudare. ſine intermiſſione orare eſt oīa in dei laude ſeu gloria agere: ſicut idem apľs ait. Siue mādūcatis: ſiue bibitis: ſiue aliquid aliud faciatis in gloria dei facite xxvj. q. vlti. nō obſeruetꝭ. ⸿ Ceterū orationē ſalutatio precedit: ⁊ ſequiť ad illā reſpōſio: prout ſub prima parte diceť. ⸿ Finaliter autē poſt orationē dicitť. Benedicam' dño. qđ ſumptū eſt de apoſtolo: vel de pſalmo: vel de hymno triū puerorū: vbi diciť. Benedicamus patrē ⁊ filiū ⁊c. Et diciť quādoq; a pueris qui ſunt imperfecte etatis: ad notādum oīa opera noſtra imperfecta eſſe iuxta illud. Imperfectū meū viderūt oculi tui. ⁊c. de conſe. diſt. iiij. tulerūt. ⁊ φ omnis laus noſtra puerilis ⁊ imperfecta eſt ad cōparationē dei quē laudam': quid eniꝫ hic dici poteſt minus a laude dei eſt: ac ſi dicat eccleſia laudamus: ſed laudādo nō ſufficimus: q: ſupereminētia dei eloq̃uiū noſtrū ⁊ intellectum ſuperat: quia accedet homo ad cor altū: ⁊ exaltabiť deus. vnde ab omnib' cōſequēter diciť. Deo gratias. quaſi placet ſicut piuꝫ eſt in dei laude ſuperari. Diciť etiā a pueris ad notandū φ ſolum pueri. i. puri a malitia digne laudant deum et gratias agunt. Dicitur etiā quādoq; a maiorib' ad ſignificandū φ in eterna beatitudine cum domino perfecti erim' laudatores: quia in hac vita

non poſſumus eſſe perfecti. ¶ Rurſus poſt ſuffragia dicitur alia oratio que miſericordiã dei ſignificat: que precedit ⁊ ſubſequit̃ hoĩem in bonis operibus. Dicitur etiã iterum Benedicamus: ⁊ Deo gratias: quia ſicut dominus poſtꝙ iterum poſt reſurrectionẽ ſuã ſalutauit diſcipulos ſuos bñdixit eis: ⁊ gratias referendo illum adorauerũt: ita ⁊ pſbyter vel alius iterũ dicta oratione dicit. Benedicamus dño: ⁊ eſt ſubaudiendũ cuius mẽbra ſum⁹ ⁊ in quo benedicimus: ⁊ etiã benedicit. Chor⁹ vero gratias agens dicit Deo gratias: qđ ſumptum eſt de apoſtolo: per quod ſignificatur ꝙ vſqꝫ in finem vite noſtre innocẽtiã debemus ſeruare: ⁊ deo benedicere ei pro beneficijs gratias exoluẽdo vel Benedicamus dño: cum deo gratias eſt laus finalis: ⁊ exultatio ineffabilis que erit in gloria cũ gratiarũ actione: vel deo gratias eſt de cõſummato curſu gratiarũ actio. De hoc etiam dictũ eſt in quarta pte ſub titulo de oratione nouiſſima. Sed videtur ꝙ potius deberet reſponderi Amen idest fiat ſeu ita ſit: ſcꝫ ꝙ deus ſit benedictus ſed reſpõdetur Deo grãs. vt noteł ꝙ hoc ipſum ꝙ deo benedicim⁹ ab ipſo deo habem⁹. ¶ Porro qꝛ ꝗdiu viuim⁹ in lubrico poſiti ſum⁹: ⁊ a demonib⁹ impugnamur: quare ſemꝑ ſanctoꝝ ſuffragijs indigem⁹ idcirco in plerisqꝫ eccleſijs in ſingulis horis poſt Bñdicam⁹ ſuffragia ſanctorũ ſubijciũtur. Et nota ꝙ qꝛ totũ tẽpus a natiuitate dñi vſqꝫ ad feſtũ purificationis eſt de infantia ſaluatoris: ideo vt ꝗdam dicunt non dñt fieri tunc commemorationes preſertim de cruce. Juxta illud. Non coques hedum in lacte matris ſue: nec etiã a dñica de paſſione vſqꝫ in ſabbatũ poſt pẽthecoſtẽ: vt ibi dicetur. ¶ Hoc etiã dicẽdũ eſt ꝙ qꝛ petrus ⁊ Paul⁹ in vita ⁊ in morte nõ ſunt ſeparati: prout cãtat eccleſia ideo nec in cõmemorationib⁹ ſeparant̃ que ſimul fiunt ⁊ cõiter de vtroqꝫ. ¶ Ultimo notandũ eſt ꝙ cantãdi vſus a veteri teſtõ ſumpſit initiũ: ſicut in Eſdra legit̃: de quo in parte.ij.ſub tit. de cãtore: ⁊ ita in quarta parte ſub titu. de alleluya dictũ eſt. ⁊ Eccľ.ca.xlvij. Dedit illis cõtra inimicos potentiã ⁊ ſtare fecit cõtra altare cãtores. ⁊ ĩ ſono eoꝝ dulces fecit modulos. ⁊ ꝑs. Cãtate ei cãticũ nouũ: bñ pſallite ei in vociferatione. Celebrat̃ itaqꝫ ei cant⁹: vt oñdatur hoĩes debere referre gratias ⁊ laudes deo dum manib⁹ ceteriſqꝫ mẽbris ſatagunt agere opera quibus valeãt deo placere. Uſum tñ cãtãdi quidã reprobãt: prout dictũ eſt in prohemio quarte partis. Ordinẽ cãtilene in diurnis ſiue ĩ nocturnis horis creditur beatus Greg. plenaria ordinatione diſtribuiſſe cum multi ⁊ ante ⁊ poſt eum orationes antiphonas ⁊ reſponſoria cõpoſuerint. Et nota ſm Hugonem de ſancto victore ꝙ tres ſunt ſpecies ſonorũ: q̃ tres modulos faciũt: fit eñi ſon⁹ pulſu flatu ⁊ voce: pulſus pertinet ad cytarã: flatus ad tubã ⁊ organũ: vox vero ad cantũ. Hec genera muſicorũ antiquus populus in laudem dei exercebat: hec autẽ cõſonantia ſonorum aſſignari poteſt cõcordie morum: ſi ad pulſum cythare manuum operatio: ad flatum organi mentis deuotio ad cantum vocis ſermonis exhortatio referantur.

Sonoꝝ ſpecies ſunt tres.

Bernar. inquit. Quid prodeſt dulcedo vocis ſine dulcedine cordis: frangis vocem: frange ⁊ voluntatẽ: ſeruas cõſonantiã vocũ: ſerua cõcordiã moꝝ vt per exemplũ cõcordes proximo: per voluntatẽ deo: ⁊ per obedientiã magiſtro: de organo dictum eſt in quarta parte ſub titu. de ſanctis. ¶ Rurſus hoc triplex genus muſicorũ ad triplicẽ differentiam bñficij eccleſiaſtici refertur: ſecũdũ Ricardũ epm cremoñ. in mitrali. Nam ipſum officiũ eccleſie cõſiſtit in pſalmis in cantu ⁊ in lectionib⁹. Primũ muſicorum genus eſt quod fit pulſu digitoꝝ: vt in pſalterio ⁊ ſimilib⁹: ⁊ ad id pertinet pſalmodia: iuxta illud. Laudate eum in pſalterio ⁊ cythara. Dicitur eñi pſalteriũ a pſalin grece qđ eſt tangere latine. Scđm eſt qđ fit voce ſcꝫ humana: ⁊ ad iſtud pertinẽt lectiões: vnde pſal. Bñ pſallite ei in vociferatione. Et apľs lectionẽ vocẽ vocauit dicẽs. Ignorantes Jeſum ⁊ vocẽ prophetarũ que per ſabbatum legũtur. Tertiũ eſt qđ fit flatu ſicut in tuba: ⁊ ad iſtum pertinet cãtus: vnde pſal. Laudate eũ in ſono tube. Sane rationabiles diuerſorũ ſonorũ cõcẽtus ⁊ cõcordiã varietate cõpactã ⁊ bene ordinate ciuitatis vnitatẽ ſignificat. Suauis vero cãtus fit ex diuerſis: ſed nõ ex aduerſis vocib⁹. ¶ Rurſus cant⁹ in eccleſia letitiã celi ſignificat: voces vero graues acute ⁊ ſuper acute innuũt trib⁹ modis predicandũ eſſe trib⁹ eccleſie ordinib⁹ propter triceſimũ: ſexageſimũ: ⁊ centeſimũ fructũ: vel iuxta tria volumina ſalomonis ſignificat ordinẽ incipiẽtium proficientiũ ⁊ perfectorũ. de choro dictũ eſt in prima parte ſub tit. de eccleſia. Sane ſtatutũ eſt in cõcilio toletañ. ⁊ gerundeñ. de cõſe. di.ij. inſtitutio. ⁊ di.j. altaria. ⁊ .xij. di. c. ſi. ꝙ tam miſſe ordo ꝗ pſallendi ⁊ miniſtrandi conſuetudo ſeruetur in oĩbus eccleſijs qui in eccleſia metropolitana ſeruat̃. Abbatibus quoqꝫ vel monachis curam animarũ habentibus: non licet publica officia aliter celebrare ꝗ in eccleſia epiſcopali: quãuis Aug. dicat xij. diſtinc. illa. Quod neqꝫ contra fidem neqꝫ contra bonos mores eſſe conuincitur indifferẽter habendum eſſe: ⁊ in eccleſiaſticis ſacramentis ſit de iure conſuetudo ſeruanda: de conſe. diſtinc. iiij. de cena. extra de cele. miſſa. c. penul. xj. di. catholica.

Officiũ eccľie cõſiſtit in pſalmis in cãtu ⁊ in lectiõib⁹.

¶ De nocturnis. Rubrica

Licet eccleſiaſtica officia a veſperis incipiãt. Juxta illud. De veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra: extra de ferijs. ca. ij. qꝛ tamẽ ordo cõueniens eſt vt a tenebris procedam⁹ in lucem ⁊ nõ ecõuerſo: ideo a noctis officio inchoamus. Tempus autem nocturnum ſignificat vitã noſtrã in peccatis. Nocturnũ officium noſtri exilij ſeruitutẽ. nã laus matutina penitẽtie ſuffragium per quem tendimus ad lucis gaudiũ ⁊ libertatis. Uel tempus ante nocturnum ſignificat tẽpus ante legem mortis: in quo omnes ſilebãt a laudibus dei. Tempus nocturnũ ſignificat tẽpus legis date moyſi. Tẽpus laudis matutine ſignificat tempus gratie a reſurrectione vſqꝫ ad finem mũdi: in quo tempore deum laudare tenemur de bonis nature que in illa hora nobis contulit creando, de

bonis gratie que in illa nobis cõtulit reſurgẽdo.
⁊ de bonis glorie que in ea nobis dabit reſuſcitã
do. Sane nocturnale officiũ media nocte canit̄ p-
pter quinq; rationes. Primo q: primogenita egy
pti de nocte interfecta ſunt: ⁊ primogenita iſraelis
ſaluata: vt igit̄ dñs ſeruet nobis primogenita no
ſtra: id eſt hereditatẽ regni celeſtis quã nobis pri
mogenitus dei filius acquiſiuit: ideo ei canimus
officiũ nocturnale: ne ſimus ſicut eſau: qui p edu
lio lenticule ruffe perdidit primogenita ſua. vij. q.
j. q̃ periculoſum. Scdo q: dei fili⁹ fuit media no-
cte natus. Iuxta illud Sapiẽ. c. xix. Dũ mediũ ſi-
lẽtiũ teneret omnia ⁊ nox ⁊c. vſq; a regalib⁹ ſedi-
bus venit Ieſus filius tu⁹: vt ergo ipſi⁹ natiuita
ti grati ſimus cũ de nocte laudamus: ⁊ gratias de
ipſius natiuitate agimus. Tertio quia chriſt⁹ in
nocte hac hora captus ⁊ illuſus eſt a iudeis: ea ẽt
hora ſpoliauit infernũ large noctẽ accipiendo: ſcz
ante lucẽ: mane vero ſurrexit media etiã nocte ad
iudiciũ vẽturus aſſeritur. Unde ſtatutũ fuit: vt in
die vigiliarũ paſche ante noctis mediũ dimittere
nõ liceat populos expectãtes xpi aduẽtũ: vt dice
tur in ſexta parte ſub ſabbato ſancto. Ideo hac
hora deũ laudamus: gratias agẽtes de ipſius ca
ptione ⁊ patrũ liberatione: eius etiã aduentũ ſol-
licite expectãtes. Quarto vt noctes delictorũ no-
ſtrorũ illuminarent̄. Unde paulus ⁊ ſylas in vin-
culis exiſtẽtes media nocte orãtes hymnũ cũctis
audiẽtib⁹ dixiſſe memorant̄: vbi terremotu facto
repẽte ianua ſpõte patefacta eſt ⁊ eorũ vincula illi
co ſunt ſoluta. Quinto propter carnis illecebras
pſallendo ⁊ orando edomandas: q: ſicut dicitur
Eccleſiaſtici. xxij. vigilia honeſtatis domat car-
nes. Sciẽdũ aũt eſt q in primitiua eccleſia mini-
ſtri eccleſie ter de nocte interpolatim ſurgebãt ad
diuinũ officiũ celebrãdũ: tria in hoc tpe deſignã-
tes: vcz tps ante legem: tps ſub lege: ⁊ tps gratie
Surgebãt eñ primo circa primũ ſomnũ qñ vulg⁹
ſolet ire dormitũ. Secũdo circa mediã noctẽ. Ter
tio paululũ ante diẽ: ſic ordinãtes offm̃ vt noctur
ne finite ⁊ lectiones cũ ſuis reſpõſorijs perlecte eſ
ſent priuſq; luceſceret: apparẽte vero aurora pul-
ſatis cãpanis cantabãt Te deũ laudamus: ⁊ ma
tutinas laudes. Ad primã nocturnã põtifex ⁊ mi-
niſtri eccleſie ſurgebãt: q̃ ſine inuitatorio cãtabat̄
pro eo: q: nullus ad hãc inuitabatur. Et vocabat̄
vigilia: q: habuit initiũ a paſtorib⁹ vigilias noctis
ſuper greges ſuos ſeruãtibus. In precipuis tñ ſo
lẽnitatib⁹ popul⁹ tota nocte in dei laudib⁹ perſi-
ſtebat ſed illud ſublatũ eſt: ⁊ ieiuniũ loco illius vi
gilie ordinatũ: prout dicet̄ in ſexta parte ſub quar
ta feria tertie hebdomade de aduentu. Ad ſecun
dã nocturnã ſurgebant miniſtri ſimul ⁊ cõiugati
tã mulieres q̃ viri: que cũ inuitatorio dicebatur
ad ſignificandũ angelos inuitantes paſtores ad
videndũ regem natum. Ad tertiam ſurgebãt oẽs
cõmuniter: ſed poſtea algeſcente charitate cũ oẽs
tã miniſtri eccleſie: q̃ populus ſurgere ad noctur
nũ officiũ pigritarent ſtatutũ eſt vt oẽs media no
cte ſurgerent: iuxta illud prophete. Media nocte
ſurgebã ⁊c. ⁊ totũ noctis officiũ cõtinue cantare-

Nocturnale officiũ media nocte canitur ppt quinq; rõnes.

tur: ⁊ plures adhuc illa hora ſurgũt. Quia vero
quidã nocturnis delitijs pluſq; dei ſeruitijs vacã
tes inſtitutionẽ hmõi nõ ſeruabãt cõſequẽter ſta
tutũ eſt: vt ſaltẽ tpe vltime nocturne omnes ſur-
gant. Poteſt etiã dici q quattuor ſunt eccleſie ho
ſtes ſuperiores: id eſt demones malignãtes: infe-
riores. i. homines aduerſantes: interiores: id eſt cõ
cupiſcẽtie carnales: ⁊ exteriores: id eſt illecebre ſe-
culares: de primis inquit apoſtolus. Non eſt vo-
bis colluctatio aduerſus carnẽ ⁊ ſanguinẽ: ſz ad-
uerſus ſpiritualia nequitie in celeſtibus: de ſecun
dis ps. Supra dorſum meũ fabricauerũt peccato
res prolongauerunt iniquitatẽ ſibi: de tertijs apo
ſtolus: caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ ſpiritus
etiã aduerſus carnẽ: de quartis. Ioan. Nolite di-
ligere mundũ neq; ea que ſunt in mundo: q: quic
quid eſt in mundo: aut eſt concupiſcentia carnis
aut oculorũ: aut ſuperbia vite. Aduerſus hos q̃t
tuor hoſtes rectores eccleſie debẽt quattuor no-
ctis vigilias ſollicite cuſtodire: nã paſtores cuſto-
diebant vigilias noctis ſupra gregem ſuũ videli-
cet cõticiniũ: galliciniũ: intẽpeſtũ: ⁊ ante luciniũ. I
quibus obſeſſe ciuitatis cuſtodes vigilãt alterna
tim. Primã ergo vigiliã cuſtodire debent contra
fallacias primorũ hoſtiũ: ſecundã cõtra verſutiã
ſecundorũ: tertiã cõtra tertias: quartã cõtra quar
tas. Et ideo nocturnũ officiũ in quattuor eſt par-
tes diſtinctũ ſcilicet in tres nocturnos: et matuti-
nas laudes quod per quattuor noctis vigilias cõ
tra quattuor dictas hoſtiũ perſecutiones antiqui
tus eccleſia decãtabat. Porro in memoriã illius
laudabilis cõſuetudinis ⁊ deuotionis antiquorũ
in tẽpore eſtiuali celebrat eccleſia nocturnũ offm̃
in tẽpore prime nocturne: licet qñq; tempeſtiuis:
quod quidã vigilias ſub antiquo nomine vocãt
⁊ ſpecialiter in feſtiuitatib⁹ btõrũ Ioãnis bapti-
ſte. Petri ⁊ pauli ⁊ aſſumptiõis beate marie: que
ſunt precipue illius tẽporis ſolẽnitates: ⁊ hoc fa-
cere incipiũt in ipſo feſto beati Ioãnis hic in cre-
puſculo pro eo q ipſe fuit finis veteris teſtamen-
ti ⁊ initiũ noui. Romani etiã adhuc in precipuis
feſtiuitatibus totius anni in ſero dicunt tres pſal
mos ⁊ tres lectiones quos vigilias vocãt: ⁊ in no
cturnis idẽ repetunt: ⁊ totũ officiũ matutinũ per
ficiũt. Rurſus in memoriã dicte deuotionis anti-
quorũ ter in nocte: ſurgentiũ tres nocturnos dici
mus: quia inde nomẽ et originẽ habuerũt. Et no
taq; nocturna ne: ponit̄ pro hora: ſed nocturni no
cturnorũ pro officio: vel nocturna nocturne eſt col
lectio pſalmorũ qui dicunt̄ ante lectiones in dñi-
ca: vel in profeſtis dieb⁹. Nocturne in plurali dicũ
tur tẽpora in quibus pſalmi cãtant̄. Nocturni no
cturnorũ dicunt̄ nouẽ pſalmi ⁊ nouẽ lectiones cũ
ſuis reſpõſorijs in ſolẽnitatib⁹. Sane per noctur-
nas excubias diaboli vitam⁹ inſidias: ⁊ ideo no-
cte ſurgẽtes currimus cãpanis auditis ad eccliã
veluti exercit⁹ ad militiã audito clãgore tubarũ.
Aulã igitur regiam. i. eccleſiã ingredientes ad al
tare inclinamus: qui quaſi regẽ milites adoram⁹
eterni enim regis milites ſumus. Inclinãtes aũt
trinã facimus orationẽ dicẽtes ter. Pr̃ noſter ⁊c.

Inſidias diaboli vitam⁹ p nocturnas excubias.

ſermonem ad patrē ⁊ filiū ⁊ ad ſpiritūſanctū diri
gentes: cū ad patrē loquimur: ad mediū altaris
intentione cordis ⁊ ſtatu corporis nos preſenta:
mus propter patris potentiam ⁊ noſtrā perſeue:
rētiā. cū ad filiū loquimur ad ſiniſtrā altaris par:
tē nos cōuertimus: propter ipſius exinanitionē ⁊
noſtri lapſus offenſionem cū ad ſpiritūſanctū: ad
altaris dextrā trāſimus propter ipſius benignita
tē ⁊ noſtrā gratie cōſecutionē. Quidam tñ adhuc
habēt ſpeciales oratiōes. deinde quidā pſalmos
graduales incipiūt: de quib⁹ dictū eſt in pꝛhemio
huius partis. Sacerdos itaqꝫ nocturnū inchoās
officiū a dño qui eſt alpha ⁊ o. i. principiū et finis
⁊ bonorū largitor omniū incipit ⁊ qm̄ ſcriptū eſt
Jo xv. Sine me nihil poteſtis facere: etiā os ape
riri petit ante oīa fiducialiter ab eo qui dicit. Ape
ri os tuū ⁊ ego adimplebo illud: vt ei os aperiat
ad digne ipſum laudandū dicēs. Dñe labia mea
aperies: ⁊ os meū annunciabit. ⁊c. q2 nō eſt ſpecioſa
laus dei in ore peccatoris: niſi ipſe in laudem dei
ſui ipſi⁹ os aperire dignetur. iuxta prophetā. iij.
q. viij. §. quod teſtat̄. Quare tu enarras iuſticias
meas ⁊ aſſumis teſtamētū meū per os tuū? Finit
etiam hoc officiū in ipſo deo dū dicitur. Deo gra:
tias: vt initiū ⁊ finis circulariter referantur ad eū
qui eſt alpha ⁊ o: ⁊ quod dicit̄. Aperies ponitur
tēpus pro tēpore. i. aperi. Rurſus petit ſua labia
aperiri: qm̄ pridem in cōpletorio nos deo cōmen:
dauimus: ⁊ os ⁊ pectus ſigno crucis munientes
concluſimus: quare merito nūc cum precamur vt
labia clauſa aperiat ad laudādū. Chorus ꝟo ad
notādū harmoniā nō mutata perſona reſpōdēs
dicit. Et os meū annunciabit laudē tuā: eſt enim
vera armonia: vt ſit credentiū cor vnū ⁊ aīa vna.
Act. iiij. ⁊ in natali vnitate de⁹ laudat̄: q2 ꝟo dia:
bol⁹ dei laudē abhorret ꝓpter qđ deū laudare vo
lentem ſatagit impedire: nā cōtemptus pharao.
i. diabolus ſurgit in ſcādala: ideo eccleſia ne ſuccū
bat ſtatim impetrata loquēdi licētia orat dicēs al
ta voce. Deus in adiu. meū intende. Chorus au:
tē reſpondet dicens. Dñe ad adiu. me feſtina ⁊c.
Sane premiſſis duobus habitis videlicet gratia
per quam os aperitur: ⁊ diaboli per auxiliū dei
repulſio: nihil aliud reſtat niſi laudare: vnde ſtatī
eccleſia laudans ſubijcit gloria patri ⁊c. de quo in
prohemio dictū eſt. Uerum q2 nō ſufficit deū lau:
dare niſi etiā ad laudādū alios inuitem⁹: vt qui
audit dicat. Ueni. Apoc. vl. extra de ſac. vnc. c. vni
co. ⁊ cortina cortinam trahat. Exo. xx. Ideo ſequi
tur inuitatoriū: ⁊ inuitatorius pſal. Uenite exulte
mus: vbi multiplex cauſa reddit̄: quare deo exul:
tare ⁊ iubilare debem⁹: dū ibi dicit̄. Qm̄ de⁹ ma
gnus ⁊c. ⁊ vltimo aſſignat̄ cauſa: ſcꝫ ne ingrati ſi:
mus ſicut iudei q̄ ꝓpter ſuā ingratitudinē ⁊ mali
ciam terram promiſſionis nō intrauerūt: vnde di
citur ibi: ſi introibūt in requiē meā: quaſi dicat nō.
Inuitatoriū aūt alta voce dicitur: quaſi mater ec
cleſia per illud inuitet homines ad cōfitēdū dño.
iuxta illud. Uenite filij audite me. quod notat ſe:
cundus verſus. Preocupemus ⁊c. Hinc eſt ꝙ in
quibuſdā eccleſijs iacentes ad oratiōnē ante ma:

Aperies ponitur p aperi ponitur

Deo q̄ re exul: tare et iubila: re debe mus.

tutinū ante ſingula altaria ſtatim cū audiūt cāta
ri. Uenite exultemus chorū intrant: incipiens eñ
inuitatoriū eſt quaſi preco tanq̄ꝫ tuba exaltās vo
cem ſuam. Premittitur quoqꝫ inuitatorio vox hu
milis: ſed cū venit ad pſalmū inuitatoriū exaltat̄:
q2 eccleſia primo ſecrete quaſi oſtio clauſo laudat
deum propter ſe: ſed poſtea manifeſte ꝓpter alios
vt ardor accendat ꝓximos. Hinc ergo eſt ꝙ in ꝓ:
cipuis feſtiuitatib⁹ inuitatoriū quaſi voce valde
demiſſa inchoatur. Sed cum venitur ad verſum.
Hodie ſi vocē eius audieritis nolite ⁊c. exaltatur
ne quis corde forte obduratus de voce nō audita
cauſet̄. Uñ Eſa. quaſi tuba exalta vocē tuā. Rur:
ſus voce demiſſa inchoat̄ ad notādū ꝙ in primiti
ua eccleſia ꝑplo clā ad fidē ⁊ ad xp̄m colēdū inui
tabat̄: ſed poſtea vox exaltatur: vt oſtēdat̄ ꝙ ho:
die libere inuitat̄: predicat̄ ⁊ adoratur. Itē inuita
toriū ipſum ad aliquos verſus illi⁹ pſalmi Ueni:
te repetit̄ integre ⁊ ad alios imperfecte: q2 lꝫ oēs
per ipſum inuitatoriū ad laudes ⁊ gloriā dei inui
tentur: aliqui tñ perfecte ⁊ aliqui imperfecte hanc
inuitationē recipiūt. Dicitur aūt ſexies integre. q2
illi integre inuitationē recipiūt qui ꝑfecte laudes
deo referūt: perfecte aūt laudes deo referunt: qui
nil qđ nō ſit laudis interponūt. Quia ergo ſena:
rius eſt primus numerus perfectus: patet q2 con:
ſtat ex ſuis partib⁹ aliquotis: ſcꝫ vno duob⁹ ⁊ tri:
bus: iđ ſexies integre repetit̄. Ter ꝟo imperfecte
repetit̄ ꝓpter illa tria hoīm gñā qui ad cenā inui
tati inuitationē nō receperunt ſcꝫ auari ſuperbi ⁊
luxurioſi: vt dicet̄ in ſexta parte ſub ſecūda dñica
poſt penthecoſtē vel ꝓpter noſtrā in tribus ſcꝫ in
ore corde ⁊ in opere īperfectionē. Ceterū epipha:
nie officiū inuitatorio caret: prout ibi in ſexta par:
te dicet̄: ⁊ etiā mortuoꝝ officiū niſi funere preſen:
te: q2 ī illo officio xp̄i exequias imitamur nō eñ ī pa
raſceue dr̄. Adhuc: q2 nō ſufficit deū ore laudare
niſi ⁊ mēte laudet̄: iđ poſt inuitatoriū ſubijcit̄ hy:
mnus. i. laus dei. Itē q2 poſt inuitationē ꝯſequē
ter multi deū cū leticia laudāt iuxta illud. Audi:
uit ⁊ letata eſt ſyō: iđ poſt inuitatoriū cātat̄ cōmu
niter hymn⁹. Tertio: dr̄ hymn⁹ in ſignū: q2 ſicut in
actib⁹ apl̄oꝝ gētes gauiſe ſunt: q2 ad fidē vocate
ſunt. Porro: q2 iterū nō ſufficit laus oris ⁊ cordis
niſi ⁊ op⁹ ſequat̄: q2 fides ſine operib⁹ nō ꝓdeſt:
imo mortua eſt: iđ poſt hymnū ſequunt̄ pſalmi q̄
bonā operationē deſignāt. Dicunt̄ ēt antiphone q̄
ſignt charitatē ſine q̄ op⁹ non ꝓficit: ⁊ ꝟſiculi de
q̄b⁹ ī pꝛhemio dictū eſt. Poſt verſus aū lectiōes ꝑ
q̄s doctrinā habem⁹ dr̄ oro dñica. Primo ad no:
tādū ꝙ qui eget ſapiētia ⁊ intellectu doctrine po
ſtulet illā a deo: qui ſcḋm beatū Iacobū dat afflue
ter oīb⁹ ⁊ nō īproperat. Scḋo vt ipſi⁹ oratiōis au
xilio ꝓficiat in nobis verſus intētio. Tertio vt per
illā diaboli tētatiōes pellant̄. Ille eñ ſentiēs nos
velle lectiōes legere in quib⁹ ſctōꝝ victorie cōtra
ipſum habite legunt̄: ſatagit nos acri⁹ īpugnare.
vñ nos illa orone munim⁹. Dicit̄ aūt ſecrete ꝑ qđ
ſecretū regis cōſiliū intelligit̄: vt ꝓpoſite ſimilitu
dinis: ꝓſequamur exēplū ⁊ vt diligēti⁹ capiat̄: vel
q2 in ea loquimur deo. Ultima tñ pars pariter cū

Op⁹ ſi ne chari tate nō ꝓficit.

cluditur: vt pateat ad quid oratio ipſa dicat̃: ſcilꝫ ne lector per fantaſiā tentationuꝫ auferat̃: ⁊ auditor a lectionis intellectu ⁊ ꝑfectu fraudet̃. de hoc ſub titulo de prima dicet̃. Per preces ṽo q̃ dñicā orationem ante lectiones ſequunt̃ implorat̃ ſctōꝝ interceſſio ad obtinēdū qḋ in ipſa oratione poſtulatur. Oramus enim dñm: vt mittat operarios in meſſem ſuā: ⁊ aperiat cor noſtrū in lege ſua ⁊ ĩ preceptis ſuis ne ſemen verbi dei qḋ auditur ſumus aut volucres comedant: aut ſpine ſuffocēt: aut in petra que nō hꝫ humorē areſcat. Cōſequēter lectiones q̃ ſunt doctrina ſubijciunt̃: ⁊ poſt lectiōes reſpōſoria q̃ bona opera ſignificāt. de quib⁹ ĩ ꝓhemio dictum eſt. Illud aũt cōſiderandū eſt ꝙ ĩ diebus feſtiuis ⁊ dñicis tres dicim⁹ nocturnos ĩ profeſtis vnū: ſi quidē in triū nocturnoꝝ officijs tria tpā repreſentamus. ſ. tpš ante legē: tpš ſub lege: ⁊ tēpus gratie: quoꝝ quodlibet trib⁹ diſtinctionib⁹

Tempoꝛis ante legē diſtinctiones.

variatur. Tēpus ante legē has diſtinctiones habuit: prima fuit ab Adam vſq; ad noe: ſcḋa a Noe vſq; ad Abraā: tertia ab Abraā vſq; ad Moyſen. Tēpus ſub lege has diſtinctiones habuit: prima a moyſe vſq; ad Dauid: ſecūda a Dauid vſq; ad tranſmigrationē babylonis: tertia a trāſmigratione babylonis vſq; ad xp̄m. Tēpus ṽo gratie has diſtinctiones habuit: prima diſtinctio fuit apoſtolice ⁊ euangelice predicationis: ſcḋa tēpus impugnatiōis ꝑ hereſes emergētes: tertia tpš pacis eqñ vcꝫ hereſes eliminate ſunt. Recte aũt tres nocturni patres ſeu fideles vtriuſq; tēporis ſignificāt: q̃ vigilātes ꝑ dei laudē ad eternā peruenięt laudē. Vñ apl's ad Corin. j. Omnes ſtabimus ante tribunal iudicis: ⁊ nos qui viuimus ⁊ qui reſidui ſum⁹ nō preueniem⁹ eos qui dormierūt. Quia ergo illi bonis inſiſtētes operibus bene vigilauerūt. merito et nos eoꝝ meritis trinitati placere ⁊ nouē ordinib⁹ angeloꝝ ſociari poſſim⁹ in nocturnali officio ſub antiphonarū pſalmoꝝ verſuū lectionum reſponſorioꝝ nouenario deo laudes canim⁹. antiphone ad dilectionē pſalmi ad actionē verſus ad exercitationē lectiones ad dei cognitionē reſponſoria: ad gaudiū ⁊ cātū pertinent angeloꝝ. Nouenarij vero antiphonarū: pſalmoꝝ: lectionum: ⁊ reſponſoriorū pro eodē accipiūtur quātū ad noſtrā ſignificationē. de hoc etiā dicetur in ſexta pte ſub feſto natalis: ⁊ ſub feria quinta cene dñi: ⁊ ſub tit. de ſeptē diebus poſt paſca. In quibuſdā tñ eccleſijs qñ dr̄ Te deum laudamus: nonum rñſorium non dr̄. Premiſſas itaq; triū tēpoꝝ nouē diuerſitates ſeu diſtinctiones inuenimus in nocturnis ſolennitatū ſctōꝝ ⁊ dominicarū: in ſolēnitatib⁹ eñi ſanctoꝝ tres nocturnos celebrātes imitamur excubias celeſtis hieruſalē que edificatur vt ciuitas et conſeruat̃ per angeloꝝ excubias: qui ter trinas diſtingunt .i. ter tria trinitati concinunt: ſic ⁊ nos q̃ in illam credimus tres nocturnos celebram⁹: imitamur etiā in hoc primitiue eccleſie tres interpolatas excubias: que ter in nocte ſurgebāt ad confitē dum dño: vt premiſſum eſt. Siquidē canimus nouem lectiones: nouē pſalmos: nouē antiphonas: et nouem reſponſoria: vcꝫ in vtroq; nocturno tres ſiue tria: ad notandum omnes electos qui fuerunt ante legem: ſub lege: ⁊ ſub gratia aſſociatos eſſe in cognitione ſancte trinitatis nouem ordinibus angeloꝝ: ⁊ in celis ipſi trinitati congaudere: et vſq; ĩ finem ſociabūtur. Sicut autē angeli priores electi fuerūt: ita ⁊ pſalmi lectiones precedunt. In dñicis quoq; diebus in quib⁹ aliud feſtū non occurrit tres nocturnos celebramus. Et dicuntur in primo nocturno duodecim pſalmi ⁊ tres antiphone. quarū quelibet rñdet quatuor pſalmis: et in pleriſq; locis vnum Gloria patri quatuor pſalmis reſpōdet. Sane dñicā diē dñs ſua reſurrectione glorificauit: ⁊ in ea angeloꝝ cōſortia promeruimus. Vñ dñica vox dñicā reſurrectionē nobis ad memoriā reducet ⁊ etiā reſurrectionē oīm fideliū: qui ab initio mundi fuerūt. ⁊ vſq; ad finem ſeculi futuri ſunt: q2 in reſurrectione dñi oīm electorū reſurrectio ſignificata eſt. Primū nocturnum recolit tēpus ante legē. ſ. tpš legis naturalis. Duodecimus pſalmus illius recolit reſurrectionē omnium ſanctorum illius tēporis preſertim duodecim patriarcharū qui tūc maxime viguerūt: ⁊ vigilauerūt: a quibus populus domini in duodecim trib⁹ fuit propagatus: qui fuit dño populus peculiaris ſicut in tpe gratie duodecim apoſtoli pre ceteris prefulſerunt. Quaternarius pſalmoruꝫ numerus quatuor principales ſeu cardinales virtutes pretendūt: vcꝫ prudentiam: iuſtitiam: fortitudinē: ⁊ tēperantiam ⁊ quas credimus ſanctos patriarchas ſuo tpe pre ceteris habuiſſe: ⁊ alijs exemplo monſtraſſe. Tres antiphone fidē ſancte trinitatis ſeu dilectionē in ea oſtendūt. Quarū quelibet reſpondet quatuor pſalmis: nā quilibet tenēs fidem ſancte trinitatis quatuor premiſſis virtutib⁹ eſt quadratus. Ciuitas eñi in quadro poſita eſt: ſicut habetur Apo. penul. c. Ideo autē q̃tuor pſalmi ſub vno Gloria dicuntur: nec ſeparantur: q2 quatuor premiſſe virtutes inſeparabiles ſunt. ſed qui habet vnam hꝫ oēs: ſicut probat Augu. Item in eo ꝙ ſub vno Gloria patri. ſiue glorificationē trinitatis quatuor pſalmi ĩ copulantur: oſtenditur dictos patriarchas in vna fide trinitatis dictas quatuor virtutes habuiſſe ⁊ ceteris exemplo monſtraſſe. Verum quidam oēs pſalmos primi nocturni ſub vna antiphona cantāt: ad notandū delectationeꝫ quā habēt in cognitione trinitatis. quidā etiā ad quēlibet pſalmum dicunt Gloria patri. ſed ꝑ tres antiphonas eos diſtingunt: quia quilibet tenetur ex ſuo dono reddere laudes trinitati ex hac delectatione quā hꝫ ĩ cognitione trinitatis. Et attēde quia in prima diſtinctione tēporis ante legem vigilauerūt: Abel: Enos: Enoch: ⁊ Lamech. quod in primis quatuor pſalmis innuitur. Beatus vir. cātat Abel: qui tanq̃ lignū plantatū ſecus decurſus aquarū dedit in tempore ſuo fructum iuſtitie dum pro iuſtitia conſeruāda ſuccubuit. Quare fremuerunt. cantat Enos: qui dño in timore ſeruiuit dum nomen dñi inuocauit. Dñe quid multiplicati ſunt. cantat Enoch: quem dñs ſuſcepit dū eum in paradiſum tranſtulit. Dñe ne in furore. cantat Lamech: quem dñs exaudiuit: dum ei talem filiū

Oĩꝫ electorum reſurrectio in reſurrectiōe dñi ſigñta eſt

dedit: qui genus humanū a furore dei in archa ſer
uauit: q2 igitur quatuor dũtaxat pſalmi dicuntur
ideo duo pſalmi de matutinali officio ſubtrahunt
vc3 Cū inuocarē ⁊c. Uerba mea. Et ideo illi potiꝰ
q̄3 alij: q2 primꝰ ſemp in cõpletorio. ⁊ ſcd̄s in ſcd̄a
feria ad laudes dr̄. In ſcd̄a ꝟo diſtinctione primi
tp̄is vigilauerũt: Noe: Sem: Heber: ⁊ Thare. Do
mine deꝰ meꝰ. cãtat Noe: quē dñs i illa generatiõe
iuſtū inuenit ⁊ ideo aquis pſequētibꝰ ſaluum fecit.
Dñe dñs noſter. cãtat Sem: quē dñs gloria ⁊ ho
nore coronauit: dū cū ſup fratres patris bñdictio-
ne ſublimauit. Cõfitebor tibi. cãtat Heber: q̄ mi-
rabilia dei narrauit: cū ciuitatē gygantiu3 diſſipa
uit. In dñō confido. cantat Thare: qui in vrbe cal
deoꝝ poſitus in dñō ꝯfidit: cuiꝰ pars calicis ignis
ſulphur extitit. In tertia diſtinctione primi tēpo-
ris vigilauerunt Abraã: Iſaac: Iacob: ⁊ Ioſeph:
In ter- qꝺ ſequētes pſalmi declarãt. Saluū me fac. can-
tia diſti- tat Abraã: quē deus ſaluū fecit: in cuius tp̄e ſan-
ctiõe pri ctus defecit: q2 idolatrie ſeruiuit. Uſq3 quo. cantat
mi tp̄is Iſaac: quē dñs in ſacrificio reſpexit. Dixit inſipiēs.
q̄ vigila cantat Iacob: q̄ ſpes dñi fuit: vñ ibi dr̄. Exultabit
uerunt. Iacob: ⁊ letabit iſrael. Dñe quis habitabit. cãtat
Ioſeph: qui fuit ſine macula: dū adulteriū recuſa
uit. Scd̄m ꝟo nocturnū dñicale ſiue tres pſalmi
qui nūc dicunt cū tribꝰ antiphonis et tribꝰ glorifi
cationibus recolūt reſurrectionē eoꝝ qui ſub lege
moſayca fuerũt. Et l3 tūc multi ſancti fuerunt: tñ
tres ordines fuerũt. ſ. legiſlator cū ſuis imitatori-
bus ⁊ pſalmiſta cū ſuis: ⁊ ꝓphete. Fuerũt namq3
aliqui aliqua doctrina legis cõtenti: fuerũt etiam
aliqui qui cū Dauid vel admodū ipſius dñō pſal
mos decantauerũt ante archã eius. fuerũt et pro-
phete: quibꝰ datū fuit corrigere ppl̄m doctrina et
ſapiētia ſibi a deo data ⁊ p̄dicere eis futura. Pro-
pter hoc tres ordines tres pſalmos dicimꝰ: ⁊ quia
iſti ſeruierunt trinitati cū dilectione ſpūali: ideo ad
ſingulos dicimꝰ Gloria patri. cū antiphona. Qui
aūt oēs pſalmos prime nocturne dicūt ſub vna an
tiphona: ⁊ oēs ſcd̄e nocturne ſub tribꝰ hoc atten-
dūt: q2 ⁊ ſi illis q̄ fuerũt tp̄e legis nature reuelata
fuerit aliquãtulū veritas: illis tñ qui fuerunt ſub
lege moyſi magis: ⁊ inde eis maior eſt exultatio:
qꝺ notat antiphonarū triplicatio. Preterea illis q̄
fuerũt ſub lege nature ꝓmiſſa fuit hereditas: ſed
his q̄ fuerũt ſub lege moyſi collata. Et nota ꝙ in
prima diſtinctione tp̄e legis vigilauerũt ſacerdo-
tes vt aarõ: cū docuit quos exprimit ps. Conſer-
ua me. quoꝝ dñs pars fuit hereditatis ⁊ calicis. in
ſcd̄a iudices: vt Gedeõ dum iudicauit quos expri
mit pſal. Exaudi dñe iuſtitiã meã. quoꝝ iudiciu3
prodijt de vultu oīpotētis. In tertia reges: vt Sa
lomon: dum ppl̄m rexit. quos inſinuat pſalmiſta.
Diligam te quos dñs conſtituit ſuper gentes. In
tertio vero nocturno tres pſalmos dicimus recolē
tes reſurrectionem omnium illorum qui tempore
gratie ſiue in nouo teſtõ in tribus mūdi partibꝰ. ſ.
Aſia: Africa: ⁊ Europa. viguerunt et vigebunt: et
quia tempore gratie maxime facta eſt reuelatio et
impletio veritatis: ideo pſalmi illi cantant ſepius
cum antiphonis habentibus alleluya ad maius
gaudium deſignãdum: prout plenius in ſexta par
te ſub natali dicetur. Hinc etiam eſt ꝙ in quibuſ-
dam eccleſijs ſemper in omni nocturno ſiue domi
nicali ſiue feſtiuali lectiones ex nouo teſtamento
ſubijciuntur. ſ. expoſitiones euangelioꝝ: et dr̄ Te
deum laudamus. Et attende quoniam in prima
diſtinctione temporis gratie vigilauerunt apoſto
li qui exprimuntur in pſalmo Celi enarrant: quia
in omnem terram exiuit ſonus eorum. In ſecun-
do martyres: quos declarat pſalmiſta. Exaudiat
te: quia dominus protexit eos in die tribulationis
eorum. In tertia cõfeſſores quos innuit pſalmiſta
Dñe in virtute: qui non ſunt fraudati volũtate la
biorum ſuorum. Illud ergo intereſt inter duode-
cim pſalmos primi nocturni: qui ſine antiphonis
dicuntur: quia nõ quilibet eorum habet antipho-
nam ⁊ tres pſal. aliorum nocturnorum qui cū an-
tiphonis dicuntur: quia intereſt inter duodecim
patriarchas qui peregrini erant: et ſperabant he-
reditatem quam poſteri eorū poſſederunt: ⁊ eorū
poſteros qui terram in partibus eorum promiſſa3
hereditauerunt. Inter illos quoq3 tres pſalmos
tertij nocturni qui dicuntur cū antiphonis haben
tibus alleluya: et illos ſecundi nocturni qui dicun
tur cum antiphonis ſine alleluya: illud intereſt: qꝺ
intereſt inter illos qui habuerũt teſtamentū imitã
dum et eos qui habent nõ imitãdum: maior nãq3
eſt glorificatio noui q̄3 vete. teſtamēti: ⁊ de preceptis
q̄3 de promiſſis. Premiſſi igitur tres nocturni ſunt
illi tres anni ficulnee quã dñs inutilem inuenit di
cens de illa Dimitte me vt ſuccidam: ⁊ riſum eſt
ei: adhuc dimitte eã hoc anno vt circūfodiam ea3
et mittã ſtercora. Cantamus ergo in prima noctur
na: vt recolentes facta patrum qui ſub lege natu-
re fuerunt nos inutiles inueniamur. Cãtamꝰ etiã
in ſcd̄a et tertia vt recolentes facta patrū qui ſub
lege moſayca: et q̄ etiã ante nos fuerunt ſub lege
gratie non inutiles inueniamur: et ſi inutiles ſimꝰ
oportet ꝙ pater noſter fodiat circa nos dicens re
ducendo nobis ad memoriam mortem illoꝝ quos
vidimus pauloante florere. Fili vide q̄3 fortis fuit
ille q̄3 nobilis q̄3 diues q̄3 potens: ⁊ ecce ad momē
tum tranſiuit: op3 etiam vt ſtercora ponat: pecca-
ta ve3 ante oculos noſtros ponēdo: ⁊ ſi hoc nõ ha
bet effectū dicat in proximo eſt ꝙ dñs ad radicem
arboris ſecurim ponet: ⁊ ſi te inutilem inueniet in
ignē eternū vbi perpetuo cõbureris proijciet. Di-
cto de nocturnis feſtiuitatū ⁊ dñicarū: nūc de no-
cturnis ferialibus ſiue nõ ſolēnitū dierū pauca di-
camꝰ. Et quidē in illis dicimꝰ duodecim pſalmos
vt nos deo debere ſeruire duodecim noctis horis
oſtēdamꝰ cuilibet hore vnū pſalmū attribuentes
cū nõ poſſumꝰ iugiter deo ſeruire prout i ꝓhemio
dictū eſt. Olim q̄dē varij pſalmi canebant: nã alij Varij
q̄nquaginta: alij plures alij pauciores dicebãt: ſ3 pſalmi
angelo reuelãte patres cõuenerunt: vt duodecim olim cã-
dicerent. qui pſalmi bini ⁊ bini dicunt ad notandū tabant.
ꝙ ſine charitate que ad minus inter duos ꝯſiſtit
laudes noſtre vel opera noſtra nihil proſunt. In
quibuſdã tamen eccleſijs in diebus ꝓfeſtis inter
duos pſalmos Gloria patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui. ⁊c. iter

ponitur ad notandū ꝙ chriſtus eſt dei ⁊ hominū mediator. In alijs vero eccleſijs duo pſalmi ſub vno Gloria terminantur: ad notandū ꝙ laudes noſtre tūc deo accepte ſunt ſi in charitate maneamus: ⁊ ſic inter duos pſalmos nihil interponūt: q2 inter deū ⁊ proximū in quorū dilectione charitas propie cōſiſtit mediū nō habetur: ⁊ ſecūdum hoc in duodecim pſalmis ſexies tantū Gloria patri dicitur: ſicut ſex ſunt mūdi etates. Preterea ſicut hominū a natiuitate vſq ad finē vite ſex etates naturaliter accidūt: ita in quotidiano nocturno ſexies dicitur Gloria patri. vt recolamus: quia vſq ad finem in dilectione perſeuerare debemus propter eandē cauſam tūc ſex antiphone dicunt: que quid ſignificēt in prohemio dictū eſt: vel propter ſex opera miſericordie que ſi obſeruauerim⁹ de tenebris huius noctis vel mortis ad veram lucem: ⁊ vitā perueniemus eternam. Tres quoq lectiones q̄ tūc dicūtur doctrinā electorū triū tēporū ſignificant: ⁊ cū ipſis interpolate tria reſponſoria dicūtur ad notandū ꝙ quicquid electi in trib⁹ tēporibus docuerūt: ⁊ quicquid in trib⁹ etatib⁹ agimus ad dn̄i trinitatē referimus: ⁊ trinitatē in fide ſpe ⁊ charitate glorificamus. Reſpōſoria eīn a reſpōdēdo dicuntur. Ad hoc tres lectiones dicunt q2 dn̄s poſuit tres vigilias dicēs. Si in prima: ſi in ſecūda: ſi in tertia vigilia venerit ⁊ ita inuenerit beati ſunt ſerui illi: q̄ tres vigilie tres etates deſignāt: ſcilicet pueritiā: iuuentutē ⁊ ſenectutē: in quibus bene vigilando deum laudare debemus. Et nota ꝙ pſalmodia triū nocturnorū tā dominicaliū q̄ ferialiū dieta vocatur. Unde Exod. iij. c. Uiā triū dierum ibimus in ſolitudine. Sane Greg. ſeptimus cōſtituit vt in die reſurrectionis: vſq in ſabbatū in albis ⁊ in die pēthecoſtes vſq ad ſabbatū eiuſdē tres pſalmi tātū ad nocturnos treſq lectiones dicant. Omnib⁹ vero alijs dieb⁹ per totū annū ſi feſtiuitas eſt nouē lectiones legātur. Alijs vero dieb⁹ ſcʒ in feſtis duodecim pſalmi ⁊ tres lectiones. In dn̄icis vero dieb⁹ exceptis dominicis paſche ⁊ pēthecoſtes decē ⁊ octo pſalmi ⁊ nouē lectiones dicant: illi aūt qui ſingulis diebus preter hebdomas paſche ⁊ pēthecoſtes tres tm̄ pſalmos ⁊ tres lectiones dicūt non ex regula ſctōꝝ patrū: ſed ex faſtidio hoc facere cōprobant. Nocturnis finitis cāpane pulſant: ⁊ Te deū laudamus. alta voce cātatur: ad notādū ꝙ manifeſte ⁊ mirifice eccleſia tpe gratie laudat deū: et ad deſignādū ꝙ ſi bonis operib⁹ doctrine ſancte bn̄ rn̄derim⁹ ad celeſtē laudē cū angelis perueniem⁹ cātus quoq tūc alta voce fact⁹ gaudiū mulieris de dragma pdita īuēta ſignificat. Quod ꝟo finis eiuſdē cātici ibi. Per ſingulos dies ⁊c. ⁊ alij verſus ſequētes altius canunt: ſignificat cōgratulationē vicinarū quā mulieri ꝑpter dragmā repertā fecerūt. Cōpulſatio vero cāpanarū cōuocationeʒ vicinarū repñſentat. In quibuſdā etiā eccleſijs luminaria accēdunt: nā ⁊ mulier ipſa lucerna accēſa totā domū euertit. Hoc ēt ſignificat ꝙ eccleſia catholica per xp̄m trahit de inferno. Uel ipſe hymnus futurū gaudiū ⁊ leticiā repreſentat: quā eccleſia requieſcens a laboribus ſuis eſt in die iudicij cōſecutura. ¶ Et eſt ſciendū ꝙ cū beatus Ambroſius beatū Auguſtinū de manicheis cōuerſuʒ baptizaſſet dixit Te deum laudamus. Auguſtin⁹ vero rn̄dit Te dn̄m confitemur: et illo dicente Te eternū patrem: ille reſpōdit Tibi oēs angeli ⁊c. et ſic totum illū hymnū alternatim compoſuerunt. Poſt Te deum laudamus: vel q̄n illud non dicit poſt omnes lectiones ⁊ reſponſoria dicitur verſus a ſacerdote: per quē excitat audientes vt ī dei laude permaneant: ⁊ dicitur voce magis demiſſa: ad notandū ꝙ non prodeſt clamor vocis niſi aſſit clamor cordis. Uerū beatus Benedictus aliter officium noctis ordinauit: non tamē diſſentiens a premiſſa eccleſie ordinatione: vel illi in aliquo cōtradicens: ſed ordini ſuo quoddā peculiare cōſtituens. Ipſe nāq inſtituit ſemel dici Deus in adiutoriuʒ meū intende: ⁊ ter Dn̄e labia mea aperies: ꝑpter reuerentiam vnitatis ⁊ trinitatis. Deinde pſalmū Dn̄e quid multiplicati: eo ꝙ a ſomno ſurgens dicit in eo. Ego dormiui ⁊ ſomnū cepi ⁊c. Deinde in primo nocturno ſex pſalmos ⁊ quatuor lectiones cū totidem reſponſorijs cantari inſtituit. et totideʒ in ſecūdo per hoc vitam cōtemplatiuā innuēs et actiuam. Senarius eīn pſalmorū numerus vitam deſignat actiuam. in qua ſex opera mie conuenit exerceri: ſi quis ad cōtemplatiue vite perfectionē voluerit peruenire: que per quatuor euangelia deſignatur: et per quatuor lectiones ſimiliter figuratur quaternarius q̄dē numerus apud monachos quadratam ſtabilitatē ⁊ euangelicā in ſanctis exprimit ſeu quadruplicē ſenſum ſcripturarū ꝑpter quadrigas aminadab. i. hiſtorialem: allegoricum: tropologicum: ⁊ anagogicum. In tertio vero nocturno tria cantica cantari inſtituit in laudem trinitatis: a qua nobis vite perfectionē dari cū charitate credimus ⁊ ſperamus. Cantantur autē illa cantica cum alleluya: qđ eſt canticum celeſtis leticie: vt per hoc totam trinitatem eſſe dignaʒ celeſti laude oſtendatur: ⁊ ad quā plene laudandā non ſufficit laus humana. Quatuor ꝟo lectiones de euangelio que ſequūtur ſignificant ꝙ laudatores dei per quatuor euangeliſtarum doctrinam debēt eſſe quatuor virtutibus inſigniri: per quatuor etiā reſponſoria laudantium alacritas deſignat. Sed ne hoc bonum agentes illud ſibi aſcribant: ſed totum dei laudi attribuant: ⁊ ſe illius ſeruos oſtendant ſubiūgitur. Te deū laudamus: poſtea legit euangelium qđ ſignificat denariū. i. vitam eternā que digne deum laudantibus in fine reddet. Ad qđ ſequitur Amen. i. fiat nobis quod ex euangelio credimus ⁊ ſperamus: hymnus vero qui ſequitur. ſ. Te decet laus ⁊c. gaudium qđ ſancti poſt laborem habēt de remuneratione denarij ſignificat. Monachi autē nunq̄ nouem lectiones dicūt niſi in exequijs mortuoꝝ. vnde ⁊ ī triduo ante paſcha nouem dicunt quaſi exequias dn̄i repreſentātes. Ad laudē aūt inſtituit pſalmū illū Deus miſereat noſtri. primo abſq antiphona decantari: tū quia tenebris fatiſcentibus diluculo matutine laudes cantantur: ideo in eo dicitur Illuminet vultū

Tres etates in quibus bene vigilando deū audire debemus.

Quadruplex ſcripturarū ſenſus.

ſuum ſuper nos: tum quia officiū ad dn̄i pertinet
reſurrectionē per quā accipimus miſericordiam ⁊
benedictionē. Rurſus monachi dominicā oratio
nem in voce dicunt propter ſimplices qui eam nō
intelligunt aut obliuiſcūtur: ⁊ propter verſutos q̄
ſpinam odij gerentes in corde fratres oderunt: no-
lentes dicere. Dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊
nos dimittimus debitoribus noſtris. Hoc igitur
dicere cōpellūtur in publico: vt purgētur ab illo
vitio tam in fine noctis. i. in matutinis laudibus:
q̄ȝ in fine diei. i. ī veſperis: vt noctē aut diē pertrā
ſeant ſine reconciliatione fratris. In alijs autem
horis nō dicunt in voce: q᷑ ſepe cōtingit fratri fra
trem iraſci ⁊ quodā furoris impetu cōmoueri: q̄
licet ſtatim animū nō cohibeat expectādus tn̄ eſt
ad veniā: ſufficit eñ ſi ſol nō oriatur ſuper iracun
diam eius: dicunt etiam quatuor ſolūmodo pſal-
mos ad veſperas: prout in ſexta parte ſub titu. de
tēpore aduent᷒ dicet᷑. Nō vacat etiā a myſterio ꝙ
monachi ſe toto corpore ab oriēte in occidentem
gyrant: ſignificantes deum vbiqȝ adorandū fore:
quaſi vbiqȝ preſentem: vel quia rationabili motu
ab ortu noſtre natiuitatis vſqȝ occaſum mortis
eum ſequi tenemur: ſicut ⁊ firmamentū naturali-
ter vertitur ab oriēte in occidentē: hoc etiā quedā
deſignāt eccleſie: in quibus dicētes. Gloria patri.
ſe inclinant ad orientē: ⁊ ſubdētes. Sicut erat ⁊c.
ſe vertūt in occidentē. deuotio nāqȝ in diuinis of-
ficijs eſt ſeruāda. Quia vero monachorū officiū
ad nos nō pertinet: ad preſens de illo ſufficiat no
bis ad hoc vſqȝ dixiſſe. Ultimo not. ꝙ monacho-
rū ordo figurā cherubin qui inter angelorū ordi-
Monachorum ordo figuram cherubi habere ꝓbatur. nes eximior predicatur habere probat᷑. Naȝ ſicut
cherubin: ita ⁊ monachi ſex alis velantur dicente
ſcriptura. Sex ale vni ⁊ ſex ale alteri: due quidem
in caputio quo caput tegitur demōſtrantur: illud
vero tunice qd̕ brachijs extenditur ſiue dextra et
leua alias duas dicimus eſſe alas: ⁊ ante ⁊ retro
alias duas: ⁊ ſic illud quo corpus tegitur ſex ala-
rū numerū implere aſſeritur. Habitus quoqȝ eo-
rum habitū imitatur ſanctorū. De helya nāqȝ le-
gitur. Uir piloſus ⁊ zona pellicea accinctus reni-
bus: ⁊ de ipſo ⁊ de illis ſimilib᷒ dicit apoſtol᷒. Cir
cuierūt in melotis ⁊ in pellib᷒ caprinis. Et de ioā
ne baptiſta inquit euāgeliſta. zona pellicea circa
lumbos. Adhuc cuculla monachorū ſumpta eſt
a collobijs apoſtoloꝝ: que vt dalmatica formabā
tur: ⁊ in eis forma crucis preferebatur: q᷑ illi ſe vi-
tijs ⁊ cōcupiſcētijs crucifigebāt: eius nigredo eſt
mūdi cōtēptus: lōgitudo perſeuerantia in bono.

¶ De laudibus matutinis. Rubrica.

SUnt nōnulli qui Eſdre ordinē ſequē
tes de quo in principio huius partis
dictū eſt: matutinas laudes a noctur
nis diuidunt illas fore per ſe officiū
aſſerentes: ⁊ mane aurora rutilāte il-
las dicētes. ꝓut in titulo ꝓrimo dictum eſt. Tali
namqȝ hora chriſtus victor a mortuis reſurrexit:
vnde Marcus. Surgens Jeſus mane prima ſab
bati: vel ſaltem eius reſurrectio in matutino noti-
ficata eſt. Tali etiā hora ſuper mare ambulauit.

Merito ergo in hac hora laudādus eſt: vt ipſe q̄
nos ꝑ ſuā ſctām reſurrectionē ſaluauit ſupra ma-
re hui᷒ ſeculi nos tre faciat ſicco veſtigio ſicut Pe
trū. Hac etiā hora mūdū ⁊ angelos creauit: q̄ ſta-
tim poſt creationem ſuam cātico laudes creatori
ſuo iubilauerūt. Laudes ergo matutinas rubeſcē
te aurora dicūt. ſ. in quarta vigilia: quā lucifer to-
tā illuſtrabat. Quia matutinum dr̄ a mane qd̕ eſt
lumē: q᷑ nobis mane lumē reducit ad coronā glo-
rie obtinendam. iuxta illud. Nō ſit vobis vanum
mane ſurgere ante lucē: q᷑ ꝓmiſit dn̄s coronā vi-
gilātib᷒. qd̕ aūt ſignificet tp̄s matutine laudis di
ctū eſt in pricipio ꝑcedētis tractat᷒. Dicunt᷑ autē
laudes: q᷑ illud officiū laudē ꝑcipue ſonat diuinā
quā ei facim᷒ ꝓ eo ꝙ a tenebris erroris nos ad lu
cē ſeu viā veritatis reduxit: ⁊ ad tētationes diabo
li repellendas. vñ Eſa. xxv. Expergiſcimini ⁊ lau-
date q̄ habitatis ī puluere: quia ros lucis eſt. De
hoc matutinali officio dicit ꝓpheta. Ad te de luce
vigilo deus. Sane matutinū ⁊ veſpertinū officiū Matutinum ⁊ veſpertinū offm̄ q̄re cantamus.
ideo canim᷒ quaſi dn̄o iuge ſacrificiū offeramus.
Offerebāt eñ dn̄o in veteri teſtō iuge ſacrificiū. i.
mane ⁊ veſpere ſed veſpertinū dignius erat matu
tino q᷑ pinguius vt iudei dicūt: prout ſub veſpe-
ris dicet᷑. Nos aūt per matutinū officiū intelligim᷒
legē: per veſpertinū ſaluatoris paſſionē: q̄ in veſpe
ra mūdi. ſ. in ſexta etate obtulit ſe deo patri ꝓ no-
bis. Uñ eleuatio manuū mearū ſacrificiū veſper-
tinū. Rñdet aūt hoc ſacrificiū illi: q᷑ ibi pſalmi po-
nunt᷑ ſub quinqȝ diſtinctionibus per Gloria patri:
ſicut ⁊ hic. Itē ibi ⁊ hic hymnus cū lectione ⁊ ver
ſiculo: ibi etiā canticū Marie ⁊ hic etiā canticū za
charie. Quia vero officiū veſpertinū dignius eſt
ꝓpter rem digniorem quā ſignificat oīa in maiori
bus ſolennitatibus in veſpertino ſolēnius canta-
mus q̄ȝ in matutino reſponſorium interponētes.
Jſidorus dicit in libro ethimologiarū. ꝙ officium
matutinū eſt in lucis initio ſic appellatū a ſtella lu
cifero que oritur mane inchoāte: vt dictū eſt. Hoc
officiū laudū plenū eſt laudib᷒: prout dictum eſt
in principio precedētis tituli: ad quas ſacerdos ꝑ
verſum quem premittit excitat auditores: qui eſt
quādoqȝ In matutinis medit abor in te: quādoqȝ
Excelſus ſuper omnes gentes dn̄s: vel alius. ⁊ de
inde diuinū implorat auxiliū dicēs. Deus in adiu
torium meū intende. poſtmodū chorus ad idē fe-
ſtināns auxiliū in ſumma trinitate glorificat deum
dicens. Dn̄e ad adiuuandū me feſtina. Gloria pa
tri. deinde antiphona inchoat᷑. Circa qd̕ notandū
eſt ꝙ quedā eccleſie in dominicis que ſunt a pri-
ma dn̄ica poſt epyphaniā vſqȝ ad ſeptuageſimaȝ:
et ab octaua pēthecoſtes vſqȝ ad aduentū dn̄i ca
nūt ad laudes alleluya: loco antiphone ꝑ oībus
pſalmis: tum q᷑ vt premiſſum eſt hoc officiū lau-
dibus eſt plenū: alleluya eñ laus eſt angelica: tuȝ
quia vt dn̄ici dies reſurrectionē dn̄i repreſentant.
Sicut ergo in tp̄e paſchali quod eſt reſurrectiōis
alleluya multiplicatur: ſic merito ⁊ in eis dȝ mul-
tiplicari. Et eſt attendendū ꝙ in dn̄icis que ſunt
ab octaua epyphanie vſqȝ ad ſeptuageſimā cōci-
nūt alleluya: iuxta cantū quarūdā antiphonaruȝ

ad natiuitatē dñi ptinentiū: in officiis ṽo que ſunt
ab octaua pēthecoſtes vſq ad aduentum cantāt
alleluya: iuxta cātū ferialē antiphonariū q̄ dicunt
ad benedictus: ⁊ de ipſo ſumunt. Qꝛ igit in ſingu
lis officiis ꝑ varietate antiphonariū ipſarū etiā cā
tus in alleluya variant: ideo iuxta breuitatem vel
prolixitatē cuiuſlibet antiphone: iuxta cuius cātū
canitur multiplicat vel minuit in ſingulis officiis
numerus alleluya. Adhuc ideo certus numerus
in alleluya nō precinitur: qm̄ deuote aīe cert⁹ nu-
merus vel modus ī laudādo deū pfigi nō poteſt.
In aliis vero eccleſiis paſſim in oīb⁹ officiis ad pri
mos tres pſalmos loco antiphone quaſi ad into-
nandū pſalmos bis ↄcinūt alleluya: ad inſinuādū
ꝙ in dei laudē ex charitatis feruore procedūt: nec
cātat illud iuxta alicuius antiphone cantū: ad no
tandū ꝙ iuxta apl'm charitas non emulatur. Ad
pſalmum ṽo Benedicite: cantant antiphonā tres
pueri: cui nec iubilus nec alleluya ſubiicitur ꝑpter
rōnes infra ſcriptas. Ad pſalmū ṽo Laudate do
minū: ter dicūt loco antiphone alleluya: nō iuxta
alicuius antiphone cantū: ſꝫ dūtaxat ad inchoan
dum pſalmū. Ter autem dr: primo quia reſpōdet
tribus pſalmis ſub ipſo pſalmo Laudate cōtētis.
ſecūdo ꝑpter triplicē ordinē iuſtorū deū laudan
tium: de quo infra dicetur. Porro in laudib⁹ matu
tinis quinq pſalmi dicūtur: vt quinq ſenſuū repa
ratio notetur. ⁊ ꝑpter quinq ſtatus eccleſie. Pri-
mus pſalmus eſt Dñs regnauit. in quo laudatur
deus qui firmauit orbē terre. ſ. in fide ⁊ reſurrectio
ne: ideo hic pſalmus pertinet ad regnū xp̄i. Secū
dus eſt Iubilate: qui ꝑtinet ad cōfeſſores. vñ ibi
dicitur. Introite portas eius in cōfeſſione. Et re-
cte incipit a iubilo: qm̄ cōfeſſio valde placet deo.
Terti⁹ eſt Deus deus meus ⁊c. qui ſignificat ſta-
tum martyrū qui ſitiunt ad dñm: vñ dr ibi. Siti-
uit aīa mea. ⁊ qm̄ tota noſtra ſitis ⁊ intētio eſſe dꝫ
in trinitate ⁊ ad trinitatē: iō ſequit pſalmus Deus
miſereat noſtri. in quo tota trinitas notatur cū dr
Benedicat nos deus deus noſter ⁊c. Dicitur em̄
ter deus ꝑpter patrē ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctum.
Quartus eſt cāticū triū puerorꝫ Benedicite oīa
opera dñi dño ⁊c. qđ eſt Danie. c. iij. ſignificās ſta-
tum antichriſti: vt iam dicet. ⁊ in fine huius pſal-
mi nō dr Gloria patri. Primo qꝛ ꝑpter cōfeſſionē
fidei proiecti ſunt tres pueri. in caminum ignis. in
quo facto maximo deo ⁊ trinitati derogatum eſt.
Scđo qꝛ vltimus verſus illius pſalmi idē dicit qđ
gloria patri: ⁊ in diuinis ſcripturis nihil dꝫ ſuꝑua
cuū eſſe. Tertio quia in ipſo pſalmo diſtincte tota
trinitas notificatur: ⁊ laudatur deus in creaturis.
Rurſus dum pſalmus iſte dr nec ſedere nec genua
flectere debemus ſicut dr ſub ſabbato quatuor tē
porū prime hebdomade quadrageſime. quintus
pſalmus Laudate dñm. in quo ſtatus ille nota-
tur qñ poſt mortē antichriſti ↄuertentur iudei: vt
iam dicetur: ⁊ in fine eius dr Gloria patri. ad oſtē-
dendū ꝙ per bonā operationē ſociabimur ange-
lis qui inceſſanter deū laudāt. Poteſt etiā dici ꝙ
in laudibus octo pſalmi dicūtur: qꝛ officium illud
myſtice recolit ſtatū eccleſie ab initio aplice ſtabi-

Aie de-
uote cer
tus mo-
dus in
laudan-
do deuꝫ
pfigi nō
poteſt.

litatis vſq ad perfectionē electorꝫ qui ī fine mūdi
futuri ſunt: ſub quo ſtatu octo ordines eccl'ie ſiue
electorꝫ in eccleſia ſancta per baptiſmū ſaluari re-
periunt: ſicut in archa Noe octo aīe illos ſignificā
tes per eā ſaluate ſunt. Per diluuiū em̄ baptiſm⁹
per archā vero eccleſia ſignificatur. Primus ordo
fuit eccleſie primitiue in iudaico pp'lo ↄuerſantis
que per xp̄i predicationē reformata ⁊ edificata eſt
ſicut mōſtrat ille prim⁹ ps. Dñs regnauit decorē
indutus eſt: in primo eius verſu vbi de ſaluatoris
regno ⁊ ipſius agitur ꝑtāte. In ſcđo verſu agitur
de fundatione eccleſie que tūc cepit fieri ſuꝑ illud
fundamentū qđ eſt xp̄s iuxta apl'm: de quo etiā ꝫ
fundamento in titu. eiuſdem partis ſupra habet.
Cantatur ergo hic pſalmus in laudibus qui con-
tinet laudes xp̄i. Secūdus ordo fuit primitiue ec-
cleſie intrātis ad gentes per predicationē domini
et aplorꝫ monētiū oēm terrā. i. oēm gētē ad iubilā
dum deo: qđ mōſtrat ſecūdus pſalmus. Iubilate
deo oīs terra. Tertius ordo fuit credētis gētilita-
tis: quā tertius pſalmus Deus deus meus: demō
ſtrat offerre gratias ⁊ beniuolentiā aplorꝫ voca-
tioni. Quartus erit reſipiſcētis iudaici populi per
Enoch ⁊ Heliā ↄuerſi: quē ille quartus pſalmus
Deus miſereat noſtri: monſtrat ad deū reuerſum
poſcere miām eius: ⁊ tūc gaudebūt ſe cognoſcere
viā dei: quā in gentibus eſſe cognoſcēt. Quintus
erit eorꝫ qui futuri ſunt tpe antichriſti: cuius figu-
rā preceſſit Nabuchodonoſor. qui licet tribularet
rit ſanctos vtriuſq populi: non tñ deſiſtēt benedi
cere deū ad inſtar triū puerorꝫ quos deus libera-
uit de camino ignis ardentis: qui per illud quintū
canticum Benedicite recoluntur: eo enī tpe iuſti
purgabūtur velut in camino ignis: non tñ vrētur:
ſed ibi accipient formā auri. Unde Io. in Apo vi
dit pedes ei⁹ ſimiles auricalco ſicut in camino ar-
denti. vñ rite ſequitur ille pſalmus: ⁊ ꝑpter tribu-
bulationē quā deſignat antiphona illi⁹ ſine all'a:
et ipſe ſine gloria patri cantatur. Hymnus autem
ipſe tres hꝫ diſtinctiones. In prima inuitantur ſu
periores creature ad laudē creatoris. ſ. que ſunt ſu
pra celū: q̄ in celo: ⁊ q̄ in aere. In ſcđa inuitant ad
hoc creature terrene ⁊ que mouent in aquis. In
tertia inuitant oēs ſpūs ⁊ aīe: vt cū oī creatura do
mino benedicamus: qꝛ ſicut tres pueri Nabucho-
donoſor ⁊ caminū ignis ſic nos diabolū ⁊ inferni
incendiū euaſimus. Ceterū hoc canticū bene ↄue
nit dici dñico: ⁊ cuilibet feſtiuo: qꝛ in prima die do
minus vniuerſa creauit. ⁊ per ſuā reſurrectionem
poſtmodū innouauit: ideoq in ea die ⁊ in feſtis q̄
reſurrectionē dñicā imitantur dr in quo die crea-
ture ad creatoris laudē inuitant. Hinc etiā eſt ꝙ
eedem laudes ſunt in officiis ⁊ feſtiuitatibus ſctō-
rum ⁊ in tpe paſchali: qꝛ repreſentāt gaudia reſur
rectionis xp̄i ⁊ noſtre. Sextus ſeptim⁹ ⁊ octauus
erit eorꝫ qui vſr ex tribus mundi partib⁹. ſ. ex aſia:
aphrica: ⁊ europa conuertēdi ⁊ colligēdi ſunt: qui
poſt antichriſti perſecutionem et eius mortē maio
re pace fruētur vſq ad diē iudicii ꝙ nūc habebat
eccleſia: tunc em̄ erit ſenectus in miā vberi: in qua
quiete triplex ordo iuſtorꝫ ſcꝫ cōiugati: cōtinentes

Baptiſ-
mus per
diluuiū
eccleſia
ṽo p ar
cham ſi
gnificat

et virgines: quos Job: Noe ⁊ Daniel exprimunt: et generaliter vniuersi sancti quib⁹ aureola debet qui in trib⁹ mūdi partib⁹ de tribulatione euadent regnaturi cū sponso ecclesie celebrabūt laudes dei que cōtinētur in illis trib⁹ psalmis scilꝫ Laudate dn̄m de celis. Cantate dn̄o cāticū nouū. ⁊ Lauda te dn̄m in sanctis eius. Queritur autē quare hi tres psalmi sub vna antiphona ⁊ etiam sub vno Gloria patri dicunt. Rūdetur ideo quia premissi sext⁹ septimus ⁊ octauus ordines electorum: qui ex dictis trib⁹ mundi partibus colliguntur sine aliquo interuallo simul erunt: ⁊ pariter glorificabuntur. Cōtinēt etiam ipsi tres psalmi triūphum de mundo carne ⁊ diabolo: ⁊ qm̄ vnū sine alio nō habet: ideo merito coniunguntur. Queritur etiā quare premissi duo psalmi. s. Deus deus meus et Deus misereatur nostri. cōbinātur: ⁊ sub vno Gloria patri. ⁊ sub vna antiphona dicunt. Ad qd̄ quadruplex est resp̄sio. Primo quia psalmus Deus de⁹ meus significat sitim ad deum: in psalmo De⁹ misereatur nostri: trinitas notatur vt supra. Ad significandum igitur sitim ⁊ desiderium continuum ad deū hoc fit. Secūdo ad notandū ꝙ ante persecutionem antichristi populus credentis gentilitatis qui recolitur per psalmū Deus deus meus: et iudaicus pp̄ls resipiscens qui recolitur ꝑ psalmum Deus misereatur nostri: vnū erūt in fide: ⁊ postꝙ hi coniuncti erunt veniet antichristi tribulatio: vt premissum est. Tertio qꝛ primus psalmus illorum significat dilectionem dei: vnde ibi dicitur. Sitiuit in te anima mea ⁊c. Secūdus vero dilectionē proximi. vnde ibi dicit. Ut cognoscamus in omnibus gentibus salutare tuū: que ita connexe sunt vt vna sine altera in christiana possessione nō habeatur. Quarto quia gratia quā ecclesia ī primo psalmo sitire videtur: in secundo collata esse monstratur: vn̄ ad gratiarum actionem inuitatur cum dī ibi. Confiteantur tibi ppl̄i deus ⁊c. Rursus ideo in fine ipsius psalmi Deus deus meus: non dī Gloria patri: quia in eo agitur de miseria humani generis. Unde ibi dī. Sitiuit anima mea. Nō enim oēs psalmi de miserijs: multisꝙ alijs aduersitatib⁹ tractantes laudant illum pro illis qd̄ tamē deberent: sed sequenti psalmo. s. Deus misereat nostri. subiscitur Gloria patri: qꝛ in eo agitur de mīa dei per quā generi humano bona conferuntur ⁊ mala remouentur. Ceterū predicti duo psalmi. ⁊ psalmus Laudate dn̄m: nunꝙ variantur ad designanduꝫ sine fide et desiderio trinitatis que in ꝑmissis duobus psalmis vnitis exprimuntur ⁊ sine laude dei. que per psalmuꝫ Laudate designat: nūꝙ christiani esse debemus. Queritur etiam quare ecclesia in psalmo illo Jubilate. ad iubilandū nos inuitat: et tamen ipsa nō iubilat. Ad quod dici potest ꝙ officium laudū domini resurrectionem significat: que iam cōpleta in capite. s. in christo adhuc est in membris implenda: ad notandum igitur ꝙ iam in parte impleta est non dicitur iubilus in fine antiphonarum: presertim illarum que dicuntur super psalmos in quibus fit mentio de resurrectione: est eñ iubilus cantus spe glorie conceptus. Quia ꝓ resurrectio adhuc in membris implenda est: ideo in quibusdam antiphonis iubilus dicitur. Unde ⁊ ī tempore paschali in versiculis ⁊ responsorijs ⁊ in alleluya iubilamus propter nostram resurrectionem quam speramus: quam quia non videmus nec adhuc plene exprimere possumus: ideo per vocem non significatiuā iubilamus. Jn antiphonis ergo nō fit iubilus propter resurrectionē dn̄i: que impleta est: nec etiā in antiphonis laudū in quaꝝ psalmis fit mētio de resurrectione dn̄i: vt in tribus primis psalmis: nec in fine antiphone quarti psalmi: qꝛ Nabuchodonosor videns tres pueros in camino ignis positos vidit quartū cū eis. s. christū eos consolantē. Qui ei sunt in tribulatione hic solū orant ne deficiāt: ⁊ potius est tunc locus timendi ꝙ sperandi: ideoꝙ in fine antiphone hui⁹ psalmi non dī iubilus: presertim qꝛ ī tribulatiōe sctōꝝ gloria dei nō apparet. Sed ī fine antiphone q̄ dī super psalmum Laudate dominum dicitur iubilus: quia in illo non fit mentio de resurrectione: sꝫ de spe glorie quam expectam⁹ ex qua est iubilus. De hoc iubilo dictū est in ꝓhemio huius partis. Porro primus psalm⁹ laudū in dominicis. s. Dominus regnauit. qui est psalmus letitie commutatur in ferijs in psalmū Miserere mei deus: qui est psalm⁹ penitentialis. Circa quod notandū est ꝙ dies dominici et festiui recolūt resurrectionem sanctorum qui fuerunt ab initio ⁊ erunt vsꝙ in finem seculi. Unde in dominicalibus ⁊ in festiuis laudibus recolentes regnuꝫ domini post resurrectionē eius a morte corporis siue gloriam resurrectionis electorum canimus psalmum Dominus regnauit qui tamen dicitur in dominicis ad primā a septuagesima vsꝙ ad pascha: prout ibi dicetur. Dies vero feriales recolunt peregrinationes ipsorum sanctorum et penitentiam: et ideo in ferial. bus laudibus dicimus primū psalmū. s. Miserere mei deus recolentes nostrā resurrectionē a morte animarū per penitentiam siue electorū peregrinationē ⁊ penitentiā siue conuersionē. Quia enim iudei ad petri predicationem compuncti corde ⁊ conuersi illuꝫ frequētabant: inde inoleuit vsus: vt nos qui de gētili errore cōuersi sum⁹ illū in officijs frequentem⁹ quatenus ad conuersionem et penitentiam prouocemur: per quam resurgere valeamus: de hoc etiam psalmo sub prima dicetur. Adhuc loco secūdi psal. s. Jubilate. qui in dominicis ⁊ festiuis diebus dicit. sex psal. in sex ferijs dicuntur: quia sicut in primitiua ecclesia sctōꝝ predicatione hereditatē accepit: ⁊ post ad gētes intrauit: sic ⁊ gentilitas credidit: ⁊ sicut iudaicus pp̄ls sctōꝝ predicatione resipiscet in fine ⁊ q̄ sub tp̄e antichristi futuri sunt ꝑsecutionem ⁊ tribulationē euadēt: ⁊ populi post ei⁹ predicationē ex trib⁹ mūdi partibus colligētur: vt premissum est: ita ⁊ in loco psalmi Jubilate. q̄ sctōꝝ predicationē cōtinet: dicit in scda feria ps. Uerba mea: qui est vox ecclesie ad hereditatē dn̄i vocate. Jn septuagesima vero ps. Confitemini prout ibi dicetur. Et in tertia feria ps. Judica me deus. qui recolit q̄ primitiua eccl̄ia transiuit ad gētes. Et ī quarta feria ps. Te decet. qui cātatur in

Resurrectio q̄ in xp̄o iam cōpleta ē adhuc est ī mēbris implenda.

Dies feriales recolunt peregrinationē ipsorum sctōrū ⁊ penitentiam.

figura gentium que ab ydolis ꝯuerſe ſunt ad deū. Et in quinta feria ps. Dñe refugiū: qui intitulatur oratio moyſi hominis dei cōgruētis reſipiſcentie iudeoꝝ. Et in ſexta feria ps. Dñe exaudi orationē meā: quē Dauid cantauit qñ filius ſuus eū perſequebatur perſecutionem antichriſti ſignificās. Et ſabbato. ps. Bonum eſt confiteri dño: qui ſic intitulatur pſal. cantici in die ſabbati. i. in die quietis: figurans ſanctos a tribus mundi partib⁹ collectos poſt antichriſti perſecutionē fore in quiete manſuros ⁊ dño confiteri et pſallere. Premiſſi ergo ſex pſalmi ideo ita ordinantur: vt in eis notari poſſit ordo chriſtiane cōuerſionis. Verū loco pſalmi. Benedicite: ſex cātica in ſex ferijs dicunt: quia ſicut pſalmus ille cōtinet grãrū actiones triū pueroꝝ: ita ⁊ in cāticis cōtinent gratiarū actiones electorū. Talis enī eſt differentia inter cāticū ⁊ pſalmū qualis inter bonā operationē ⁊ gratiarū actiones. Moyſes aūt legitur primus inſtituiſſe cantica qñ pharao ſubmerſus eſt: deinde delbora non ignobilis femina in libro iudicum. poſtea viri ⁊ femine. Canticū eſt vox humana: pſalmus vero eſt qd̄ cantatur ad pſalterium Itē pſalmus demonſtrat opera electorū illius ordinis quem ſignificat acta poſt conuerſionem: canticum vero oſtendit laudē dei pro eiſdem operibus. De cāticis dicitur in ſexta parte ſub ſabbato ſancto. Rurſus ideo per ſingulos dies feriales ſeptimane ſecūdus ⁊ quintus pſalmus mutantur: quia ſex pſalmi ⁊ ſex cātica: que per ſex dies ſeptimane cōmutant: concordant in ſignificationib⁹ octo pſalmis: qui cantant in matutino dominicali: ſeu octo ordinib⁹ electoꝝ de quibus premiſſum eſt. Nō cōgrue igitur de die in diem ordinatim canūtur: quēadmodū et pſalmi dominicales matutini canuntur: ſeu quēadmodū ordines electorū quibus cōcordāt numerantur: vt per eos electorum ordines in nouo teſtō de tēpore in tēpus ſic ordinatū fuiſſe oſtendatur. Pſalm⁹ vero Deus deus meus. ⁊ Laudate. nūꝗ̄ cōmutātur: nec pretermittuntur: quia nullum fuit tps nec erit quo anime iuſtorum non ſitiant ad deum fontem viuum: ⁊ quo non laudent dominū ī excelſis. Ut autem hec clarius pateant: notandū eſt ꝙ quilibet dictorum ſex pſalmorum habet in ſe hoc vocabulum mane vel equippollēs. Mane autem in ſex diuiditur. ſ. in mane temporis: in mane pectoris: in mane noſtre redemptionis: in mane hominis: in mane eternitatis: ⁊ in mane mundialis proſperitatis. Mane tēporis eſt initium ⁊ fundamētum fidei: de quo dictū eſt. Et factū eſt veſpere et mane dies vnus. Mane pectoris eſt initium gratie: cum. ſ. gratia incipit lucere in corde. Vñ. Emitte lucē tuā ⁊ mane exaudies vocē meā. Mane noſtre redēptionis eſt matutinū tpis in quo dñs noſter ſurrexit: vel eius reſurrectio intonuit. Vñ. Exitus matutini ⁊ veſpere delectabis. Mane hoīs eſt pueritia ei⁹ vel adoleſcētia ī qua viret ⁊ floret. Vñ. Mane ſicut herba trāſeat mane flor. ⁊ trāſe. veſpe decidat induret ⁊ areſcat. Sepe aūt eſt qd̄ homo mane pueritie trāſeat. i. moriatur. Si vero contingat eum venire ad mane adoleſcētie in quo viret ⁊ floret ſepe eſt: ꝙ ⁊ tūc trāſit: ꝙ ſi forte eū contingat venire ad veſperā ſenectutis tūc abſꝗ dubio in mortē decidit: indurat vt cadauer et areſcit in puluere. Mane eternitatis eſt initiū eterne glorie. Unde Auditā fac mihi mane miſericordiā tuā. i. vocē miſericordie tue. ſ. Venite bñdicti ⁊c. Mane mūdialis ꝓſperitatis eſt ipſa proſperitas. Vñ. Ad annūciādū mane miſericordiā tuā ⁊c. Penit⁹ ergo ſollicit⁹ de anima ſua mane tpis ſurgat ad orationē: vt poſſit dicere. Mane aſtabo tibi ⁊ videbo mane exaudies vocē meā qd̄ habet ī primo pſal. Verba mea. Verum qꝛ oratio eius nō habet effectū ſine mane pectoris. i. ſine gratie initio: idō dicit emitte lucē tuā: qd̄ habet ī ſcd̄o pſalmo. Iudica me deus. Sed qꝛ mane pectoris pēdet ex mane noſtre redēptionis: ideo dicit. Exitus eſt matutini qd̄ eſt in tertio pſalmo. Te decet ⁊c. Et qꝛ habito mane pectoris qd̄ affect⁹ eſt mane redēptionis homo incipit ſibi viléſcere: ſequit mane ſicut herba tranſeat ⁊c. quod habetur in quarto pſalmo. ſ. Dñe refugiū. Sed qꝛ ꝙ̄to ſibi quiſꝗ magis vileſcit tāto magis mane eternitatis affectat: idcirco dr. Auditā fac mihi mane miſericordiā tuā: qd̄ habet in quinto pſal. Dñe exaudi orationem meā: ⁊ qꝛ nemo ad hoc peruenit niſi q̄ laudat deū in aduerſitate ⁊ ꝓſperitate: idō adiūgit. Ad annunciādū mane miām tuā ⁊c. qd̄ habet in ſexto pſal. Bonū eſt ⁊c. ¶ Rurſus ſex pſalmi qui per ſingulas ferias mutant: ⁊ cātica q̄ illis dicunt īter ſe cōueniūt: ⁊ cōgrue poſſunt tēporis gratie ſucceſſib⁹ coaptari. In ſecūda nāꝗ feria recolit ſtat⁹ primitiue eccleſie: q̄ ſanctoꝝ predicatione hereditatē accepit: vt dictū eſt: vnde in illo pſalmo. Verba mea orat eccleſia pro eterna hereditate: quā ꝑ xp̄m ꝑcepit: quare in titulo euiſdē pſalmi dicit in fine ꝓ ea quā cōſequit hereditate: in cātico vero gratias agit dicēs. Cōfitebor tibi dñe qm̄ iratus es mihi: cōuerſus eſt furor tuus ⁊ cōſolatus es me: qd̄ eſt Eſa. xij. c. Reuera ira dei permāſit vſꝗ ad poſſeſſionē ſaluatoris: ſed tūc cōuerſus eſt dñs a furore ⁊ cōſolatus eſt eccleſiā: aperiens ei ianuā celeſtis regni cū omnes prius ad inferos mitterētur. Itē in pſalmo ſolitudinē ſuā oſtendēs eccleſia dicit. Mane aſtabo tibi ⁊ videbo ⁊c. in cātico vero cōfidēs dicit. Fortitudo mea ⁊ laus mea dñs: id eſt ipſe per quē ſum fortis ⁊ quē laudare teneor. ad totā igitur pertinet eccleſiā qd̄ dicitur. Verba mea ⁊c. ſed ſpecialiter ad primitiuā: cui ꝑ apoſtolos primo facta ē ꝓmiſſio eterne hereditatis: ⁊ tūc vexillū crucis cepit in nationib⁹ eleuari: ad quod pertinet canticū: ſicut ⁊ his que precedūt canticū in Eſa. manifeſte apparet. Dicitur enī in li. paulo ſuperius. In die illa radix ieſſe q̄ ſtat in ſignū populoꝝ ipſum gētes deprecabunt: ⁊ erit ſepulchrū ei⁹ glorioſuz. Et paulopoſt. Eleuabit ſignū in nationes: ꝯgregabit ꝓfugos iſrael ⁊c. Saluator noſter eſt radix ieſſe: ⁊ ipſe ſtat in ſignū populorū: qꝛ ad deū reſpiciūt gētes: ⁊ ipſum deprecant: eius ſepulchrū fuit glorioſum lꝫ peccatis noſtris exigentibus ad tp̄s ſit ignominioſum: ⁊ ipſe per apoſtolos ⁊ alios primitiuos leuauit in nationes crucis

Moyſes p[ri]m[us] legit[ur] inſtituiſſe cātica.

Saluator noſter eſt radix Ieſſe.

ſignū in quo eſt victoria: vt ſciant oēs in quo dia-
bolus eſt victus. Sed ante hoc congregauit ipſe
profugos iſrael qñ in die pētheco ſtes erant viri re
ligioſi in hieruſalem ex oī parte vel natione q̄ ſub
celo eſt: ⁊ ex illis crediderunt vna die tria milia: et
alia die q̄nqꜫ milia. Nā eis dicit paulus in actib⁹
apoſtolorū. Primū oportet iudeis loq̄ verbū dei.
¶ In tertia feria illō tp̄s recolimus qñ ab impijs
eccleſia perſecutionē patiebatur a iudeis primo: ⁊
poſtea diuerſis imperatoribus romanis preſertim
⁊ tempore Neronis vſqꜫ ad tēpora Diocletiani et
Maximiani imperatorum. Que autē tunc paſſa
fuerit eccleſia indicat pſalmus Iudica me deus ⁊
diſcerne cauſam meā de gente non ſancta: ⁊ oſten
dit triſticiā cū dicit Quare triſtis incedo dū affli-
git me inimicus? Sed quia ab hac perſecutione li
berata eſt cantat canticum Ego dixi: qđ eſt Eſaie
xxxviij. ca. qđ cātauit Ezechias poſt liberationem
a ſennacherib: ⁊ poſt infirmitatem quā incurrerat:
ne eleuaretur cor eius in ſuperbiā: vel q̄ eleuatū
erat ꝓpter inopinabilē triumphū de exercitu ſen-
nacherib. Sicut eñ ille liberatus reddidit gloriā
deo: ſic ⁊ eccleſia prius tñ quaſi deſperās dicit. Non
aſpiciam hoīem vltra ⁊ habitatorem quietis. i. ſal
uatorē meū ꝑ quē mihi quies deberet eſſe. immo
cū videbat ſuos paſſim interfici dicebat. Genera-
tio mea ablata eſt: ⁊ iterū. Preciſa eſt velut a texē
te vita mea cū adhuc ordirer ſuccidit me: tñ ſpe-
rans eccleſia dicit. Viuens: ſupple nūc in protectio
ne tua viuēs. ſ. poſt in futura quiete ipſe confitebi
tur tibi: ſicut ⁊ hodie ego ſupple liberata ab hoſti
bus ⁊ ego: ita ago ſicut pater bon⁹ q̄ notā facit fi-
lijs veritatē ſuam. ¶ In quarta feria recolit̄ illud
tempus quo eccleſia cepit exaltari ſuper inimicos
ſuos. ſ. reddita ſibi pace per imperatorē Conſtan-
tinū. vnde cātat Te decet hymnus deus in ſyon.
Syon interpretatur ſpeculatio ſiue cōtēplatio: q̄
tp̄e quietis potuit eccleſia vacare cōtemplationi.
Ad hoc etiā pertinet titulus. ſ. p̄s. Dauid canticū
Hieremie ⁊ Ezechielis de pp̄lo tranſmigrationis
vel verba peregrinationis: cū inciperet exire: ſicut
eñ pp̄ls ille de babylonia exire cepit recepta licen-
tia a Cyro: ita ⁊ eccl̄ia de babylonica ꝑſecutione
per Cōſtātinū romanū imperatorē liberata quā
patiebat̄ ſub diuerſis īperatorib⁹ hꝫ ſpem ꝓficiēdi
ī meli⁹ quouſqꜫ ꝑueniet in celeſtē hierl̄m. Vñ reco
Syō ſpeculatio · ſiue ꝯtēplatio īterpretatur.
lēs ꝓteritā ꝑſecutionē dicit. Verba iniquo꜀ ꝓua-
luerūt ſuꝑ nos: ⁊ ꝓfectū ſuū oſtēdēs dicit. Benedi-
ces corone anni benignitatis tue. Corona anni be
nignitatis tue eſt tp̄s grē: qđ ꝑ circulū dierū vſqꜫ ī
finē mūdi decurrit: ī q̄ cāpi. i. illi q̄ ſūt pleni tumore
ſuꝑbie carēt coubertate grē repellent̄: ꝓpter hāc li
berationē cātat eccl̄ia cāticū anne mr̄is ſamuelis
qđ cātauit liberata de ꝑſecutione ſue emule fenen
ne. ſ. Exultauit cor meum in dño quod eſt. j. Reg.
ij. c. Cum eñ reſpublica cepit per angelicos viros
et īperatores xp̄ianos miniſtrari potuit eccleſia di
latare os ſuū ſuꝑ inimicos ſuos. ſ. iudeos paga-
nos ⁊ hereticos. vñ ſequit̄: dilatatū eſt cor meū ⁊c.
¶ Eadē q̄ꝫ pace qua gaudēt gētiles ꝯuerſi gau
dēt ⁊ iudei ꝯuerſi. Vñ ī ꝑſona iudaici pp̄li cātam⁹
in. v. feria. Dñe refugiū factus es nobis. Qđ autē
iſte pſalm⁹ ad iudeos pertineat titulus oſtēdit. ſ.
Oratio moyſi hoīs dei. Ad idē etiā pertinet canti
cum moyſi. Cantemus dño quod eſt Exo. xv. c.
in prin. Sicut eñ exultauerunt iudei interempto
pharaone cum exercitu ſuo: ita exultant hodie
xp̄iani deiectis diuerſis imperatorib⁹: qui eccleſiā
ꝑſequebant̄ in odiū nominis xp̄iani. ¶ In ſexta
feria fit cōmemoratio paſſionis dñi. Unde cantat̄
ille pſal. Dñe exaudi orationē meā cuius titulus
eſt pſalmus Dauid qñ perſequebatur eū fili⁹ ei⁹
abſalō. Sicut aūt dauid habuit plures filios: ſed
Oſculū ſignum eſt pacis.
vnus illorū. ſ. abſalon perſecutus eſt eū ita ⁊ dñs
noſter plures habet filios de quib⁹ nūc dicit. Nō
poſſunt lugere filij ſpōſi quouſqꜫ cū illis eſt ſpon-
ſus: ſed vnus illo꜀. ſ. iudas perſecutus eſt eū qui
dicitur Abſalō quaſi abaſalō. i. pax patris ꝓpter
oſculū quod dedit domino: quod eſt ſignū pacis.
Ad idē pertinet canticū. Domine audiui auditū
tuum ⁊c. quod eſt Abachuch. iij. c. in principio in
quo dicitur cornua in manibus eius. ibi abſcōdi-
ta eſt fortitudo eius a facie eius. i. mors. Per cor-
nua regna intelligere conſueuimus: ⁊ eſt ſenſus.
Cornua in manibus eius. i. regnū in poteſtate ei⁹
Hanc autē poteſtatē meruit ſibi dari: vel potius
ſibi datā notificari per paſſionē: de qua ipſe dicit.
Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra.
Per cornua enim cōuenienter ſm̄ hoc intelligunt̄
duo cornua crucis. Unde videt̄ ſm̄ hoc ꝙ potius
eſſet dicendū manus eius in cornibus: q̄ꝫ cornua
in manib⁹ eius. Maluit tñ ſic dicere. Abachuch
ꝓpheta: vt oſtēderet ꝙ in poteſtate ⁊ in volūtate
eius fuit eū crucifigi. ſicut ipſe dixit. Nemo tollet a
me animā meā: ſed ego habeo poteſtatē ponēdi
animā meā: ⁊ iterū ſumendi eā ibi ſcꝫ in cruce ab
ſcōdita fuit ad tp̄s fortitudo eius: q̄ reputat⁹ eſt
tanqꜫ percuſſus a deo ⁊ humiliatus ⁊ ante faciē
eius ibit mors: q̄ mors per eius mortē deſtructa
eſt. Et nota ꝙ hec dies eſt quinta a ſecunda feria
in qua agitur de paſſione ſaluatoris ſicut ⁊ in do
minicis nocturnis quinto loco ponitur cāticū in
quo ponitur cōtēptus nabuchodonoſor: ⁊ victo-
ria trium puerorū in camino ignis: vbi aſpectus
quarti erat ſimilis filio dei: vel ſicut habet alia
tranſlatio filio hominis: quia in paſſione ſaluato-
ris facta eſt deſtructio diaboli: ⁊ victoria xp̄iani
populi de tribus partibus orbis collecti: per eum
qui eſt verus filius dei: ⁊ verus filius hominis.
¶ In ſabbato vero fit cōmemoratio victorie po-
puli iudaici: qui erat cōiunctus eccleſie dei in fine
ſeculi: ⁊ cantabit cum eccleſia pſalmū. Bonū eſt
confiteri domino: ad annunciandū mane. ſ. ꝓſpe-
ritatis miſericordiā tuam: ⁊ veritatē tuam per no
ctē: ſcꝫ aduerſitatis qui pſalmus intitulatur laus
cāticī Dauid in die ſabbati: vnde cōueniēs eſt vt
in die ſabbati cātetur pſalmus ille in quo agit̄ de
ꝑſecutione iude: qui perſecutus eſt chriſtū in figu
ra Abſalō qui perſecutus eſt patrē: ⁊ qui intitula
tur in die ſabbati. Quod aūt pſalmus iſte perti-
neat ad iudaicū populū coniungitur ex iiij. verſu.
In decacordo pſalterio cum cantico. Pſalteriū
decacordum

decacordū dicit̄ lex ꝓpter decē mādata legis. Et nota q̄ hoc pſalteriū quidā portant: ſed in eo non pſallunt vt iudei perfidi: qui nobis ſunt in codici-bus teſtes in cordib' hoſtes. Quidā portāt ⁊ pſallere videntur: nō tamen pſallūt: vt falſi ⁊ praui chriſtiani qui cū triſticia ⁊ corde iniquo aliquādo bona opera operant̄. Quidā portāt ⁊ in eo pſallunt vt illi qui cum hylaritate bonū operātur. Hoc autem erit in populo iudaico cum vnū erit cū eccleſia. Qualiter canticum moyſi. Audite celi: qd̄ eſt Deutero. xxxij. cap̄. pertineat ad ſabbatū ⁊ ad populū iudaicū ex verbis Bede haberi poteſt: qui dicit ſup Lucā q̄ in dieb' ſabbati iudei ad ſynagogas cōfluebāt ad meditādā diuine legis mādata poſtpoſitꝭ. mūdi negocijs. iuxta illud. Uacate ⁊ videte qm̄ ſuauis eſt dn̄s. In memoriā ḡ p̄ſtine religionis canticū ipſum. Deutero. In ſabbato cātat̄ in quo ſtatus illius populi quē habuit offenſo vel ꝓpitio deo deſcribit̄. Poſt antiphonā ſequit̄ capitulū per qd̄ fit exhortatio: ne deficiam' in via. Et dicit̄ quādoqꝫ bn̄dictio ⁊ claritas. Apocali. vij. ca. ⁊ quādoqꝫ. Fuiſtis aliquādo tenebre. Epheſ. v. ⁊ quādoqꝫ. Nox preceſſit. Ad Romanos. xiij. c. vbi hortamur in fide pſeuerare: miſericordie operib' intēdere: ⁊ opera tenebrarū abijcere: ⁊ arma lucis induere ⁊ cōſolamur per repromiſſionē glorie. Et poſt capitulū ſequit̄ reſponſoriū. In quibuſdā tn̄ eccleſijs nō dicit̄ reſponſoriū. Uidet̄ em̄ hoc ſuperfluere propter reſpōſoria in nocturnis dicta: q2 hodie nocturne ⁊ laudes matutine vbiqꝫ cōiunctim canunt̄. Hec tn̄ ratio ceſſat ſi laudes matutine officiū ſit per ſe. In oībus tn̄ alijs horis poſt capitulum ſequit̄ reſponſoriū. Poſt capitulū ſeu reſponſoriū chorus exhortationi aſſentiēs hymnū reſonat. Poſt hymnū ſequit̄ verſus. Q2 em̄ per cāticū zacharie qd̄ ſtatī ſubſequit̄ ꝓmiſſio notat̄: ⁊ nos

Tardi ſum' ad credendū promiſſionibus.

tardi ſum' ad credendū ꝓmiſſionib': ideo p̄mittit̄ verſus alta voce: vt excitemur ad credēdū dei promiſſum. Et dicit̄ in quibuſdā eccleſijs verſus. Repleti ſum' mane miſericordia tua: in quo recolitur xp̄s quo iuſtis recōpēſabit̄ merces poſt hui' ſeculi laborē. Unde dicit Beda. Repleti ſum' mane p̄teritū ponēs ꝓphetali certitudine q2 in mane eternitatis miſericordia dn̄i replebimur. Iuxta illud. ſatiabor cū apparuerit gloria tua. In alijs ꝟo eccleſijs dicit̄. In matutinis dn̄e meditabor I te. Cōſequēter chor' verſu excitat' ſubijcit cāticū zacharie. ſ. Benedict' qd̄ eſt Luce. j. ca. qd̄ ſemper dicit̄. Iuxta qd̄ ait apoſtolus. Seruiendū eſt deo I pſalmis ⁊ hymnis ⁊ canticis. i. corde ore ⁊ opere. Siqdem per hymnū exprimit̄ leticia quā de cōſecuta libertate habemus. Et q2 xp̄s hanc nobis leticiā acquiſiuit: idcirco ne de huiuſmodi beneficio ingrati eſſe videamur: in laudē dei cātando prorūpim' antiphonā inchoātes Et q2 nos liberauit ei grates referimus alta voce cādando canticū ipſum ⁊ quare? quia viſitauit nos exiſtētes in miſeria: ⁊ fecit redēptionē plebi ſue. Quare etiā hoc cāticū alta voce dicat̄ in ſexta parte ſub quinta feria cene dn̄i dicet̄: vel ideo poſt pſalmos ⁊ lectiones ⁊ verſum canticū ip̄m dicit̄: vt recordemur q̄ finito t̄p̄e noui teſtamēti qd̄ per p̄miſſos matutinales pſalmos ſignificat̄ remuneratio Abrahe promiſſa nobis dabit̄: ſi doctrina chriſti imbuti qd̄ per lectionem ⁊ ad dei ſeruitiū viſitati qd̄ per verſum ſignificatur: ſine timore in ſanctitate ⁊ iuſticia omnib' dieb' ſeruiemus deo. ¶ Rurſus ideo pſalm'. Benedictus hoc loco dicit̄: quia in eo agit̄ de precurſore illius qui in ſexta etate venit: ⁊ iſte eſt ſextus pſalmus in laudib'. Et nota q̄ q2 hoc cāticū ⁊ cāticū marie ſcꝫ. Magnificat aīa mea dn̄m ⁊c. euāgelia ſunt: ideo ea ſtantes cantamus. Ceterū hec duo cantica nō cantant̄ in eccleſia eo ordine quo edita ſunt: quē ordinē ponit magiſter in hyſtorijs vbi agit de ortu precurſoris. Nā canticū zacharie prius tantat̄ ⁊ tn̄ ſcd̄o editum eſt: q2 em̄ ibi legit̄. Et erexit cornu ſalutis nobis: qd̄ eſt factū in reſurrectione. Et q2 loquit̄ ad puerū qui fuit aurora ſolis: ideo cantat̄ in laudib'. Cāticū aūt virginis: q2 legitur ibi. Reſpexit humilitatē ancille ſue eccleſie ſcꝫ ipſius marie: qd̄ quidē factū eſt in ſexta etate ⁊ agit̄ de incarnatione ibi. Suſcepit iſrael puerum ſuū: iō canit̄ ad veſperas. ſ. in ſexto officio diurno. Tertio cāticū ſymeonis qd̄ ſequit̄ canitur in ſeptimo officio. ſ. in cōpletorio: q2 orat ſe dimitti in pace qd̄ erat in ſeptima quieſcētiū. Rurſus in tribus horis tria dicim' euāgelia. ſ. in aurora Benedict': q2 ibi vera lux nunciat̄. In veſpera Magnificat: q2 in fine mūdi: prout ibi dr̄ deus ſuperbos diſperdet ⁊ humiles exaltabit. In cōpletorio Nūc dimittis: q2 poſt iudiciū ſancti in pace regnabūt. Finito cātico antiphona que dilectionē ſiue deuotionem quā I laudādo deū habere debem' ſignificat repetitur. Dū autē verſus ante ip̄m cāticū dr̄: offert̄ incēſum: vt notet̄ deuotio ab igne charitatis egrediēs: que in omni laude eſſe debet. Thuribulū em̄ eſt cor hoīs: ignis charitas: incēſum oratio: fum' in altū tendens eſt deuotio que ſurſum tēdere dꝫ. iuxta illud Dirigat̄ oratio mea ⁊c. de hoc in quarta parte in ti. de acceſſu pontificis ad altare dictū eſt ⁊ dicet̄ ſub veſperis. Primo ante offertur incēſum circa altare: nā ⁊ ſacerdos legalis mane intrabat tēplum vt ſuper altare incēſum offerret: vt dicetur ſub tit. de veſperis: offertur itaqꝫ incēſum circa altare: vt notet̄ canticū toto cordis affectu eſſe proferendū. Et ne nobis accidat qd̄ contingit zacharie: cui dum incenſum offerret apparuit angelus dicens q̄ ei naſceretur filius q̄ q2 ille non credidit obmutuit. Credamus igitur de promiſſionibus dei: ne a laude ei' muti eſſiciamur. Alia etiā ratio ſub veſperis dicet̄. Poſt cāticū ſequit̄ oratio per quā eſt imperrāda promiſſio: de qua dictū eſt in proemio huius partis. De laudib' matutinis quas monachi dicūt in precedēti titulo dictū eſt.

Incenſum q̄re offertur circa altare.

¶ De prima. Rubrica.

Poſtq̃ de nocturnali premiſſum eſt officio cōuenit aliqua dicere de diurno: ⁊ primo de hora prima in qua deum laudare debem': tum q2 eſt initiū diei ⁊ nobis de die noctem cum ſalute ⁊ ſine ſathane impedimento tranſire prout in completorio rogamus ipſum: tum quia tali hora xp̄s a iudeis p̄ylato tradit' e

⁊ etiã angelus nũciauit mulieribus ad monumẽtũ orto iam ſole venientibus eũ reſurrexiſſe: eadẽ etiã hora viſus eſt in littore maris a diſcipulis piſcantibus dicens illis. Pueri habetis aliquid pulmenti? Tũ qꝛ eadẽ hora dñs cõueniebat in tẽplo ⁊ populus manicabat .i. ad eũ mane feſtinabat: tũ etiã qꝛ ſcriptura dicit. Primũ querite regnum dei. Merito ergo eccleſia in hac hora dñm laudat et eũ inuocat dicens. Deus in adiutoriũ meũ intẽde cũ glorificatione ſequenti. ⁊ inde petit liberari ⁊ a perſecutione mũdi ⁊ a tentationib⁹ diaboli: vt patet in hymno Iã lucis orto ſydere ⁊c. Eſt aũt notandũ ꝙ in prima hora hymnus ipſe inuariabilis eſt: qm̃ quolibet die premiſſa liberatione egemus ſimiliter ⁊ in completorio hymnus. Te lucis ⁊c. in quo petit eccleſia a fantaſmatibus liberari: qua etiã liberatione ſemper egem⁹: prout ſub cõpletorio dicet̃. Quedã etiã eccleſie nunꝙ̃ variant antiphonã ad primã. Cum eñ de⁹ ſit inuariabilis qui eſt alpha ⁊ o .i. principiũ ⁊ finis: idcirco: qꝛ ſemper a nobis primitias ⁊ decimas exigit tanꝙ̃ ſemper ſoluentes primitias diei nũꝙ̃ variant antiphonã: ſed ſemper dicunt illã de trinitate niſi aliquod feſtũ accidat: qꝛ tũc fit de ipſo feſto. Alie tñ eccleſie variãt antiphonã ⁊ hymnũ ⁊ in officio ⁊ in ferijs ⁊ l feſtis dei ⁊ ſctõꝝ. Poſt antiphonã ſequũt̃ pſalmi: ⁊ ex cõtinẽtia precedẽtis hymni euidẽter apparet quare dicat̃ primus pſalm⁹. Deus in nomine tuo ⁊c. in quo eccleſia orat a periculis ⁊ ab inimicis liberari. deinde ſe armat: primo ꝯtra hoſtes cingulo caſtitatis: cum dicit. Beati immaculati in via ⁊c. Scd̃o galea ſalutis ſcꝫ ſpe cum dicit. Retribue ſeruo tuo ⁊c. de qb⁹ dicet̃ ſub ſexta. Tertio etiã ſcuto fidei: cũ dicit. Quicũꝗ vult ſaluus ⁊c. in quo fides noſtra cõtinet̃ vt iam dicetur que eſt ſcutũ ⁊ munimẽ noſtrũ ⁊ victoria cõtra carnẽ mũdum ⁊ diabolũ ⁊ eius oẽs tẽtationes. vnde petr⁹. Cui reſiſtite fortes fide ⁊c. Quarto ſumit gladiũ ſpũs qḋ eſt verbũ dei dũ dicit capitulũ ſiue lectionem que pertinet ad doctrinã: qꝛ opꝫ vt precedãt bona opa que p pſalmos ſignificãtur: ⁊ tandẽ ſequatur doctrina de ſpiritualib⁹ ⁊ ſecretiorib⁹. iuxta illud. Cepit ieſus facere ⁊ docere. Sunt ḡ tres pſalmi .ſ. Deus in nomine tuo ſaluũ me fac. Beati immaculati in via. Retribue ſeruo tuo: vt in tribus horis munimentũ cõtra impugnatiões interiores ⁊ exteriores habeam⁹. Et dicunt̃ ſub tribus glificationib⁹: eo ꝙ trinitas in noſtris operibus glorificat̃. Scd̃s pſalmus eſt Beati immaculati in via. vſꝙ Retribue ſeruo tuo. Terti⁹ eſt Retribue ſeruo tuo vſꝙ Legẽ pone mihi dñe viã iuſtificationũ tuarũ qui ex octonarijs verſuũ cõſtituntur. Habet eñ vnuſquiſꝗ ſexdecim verſus: quorũ duodecim ſignificant duodecim ꝓphetas: alij quatuor deſignãt quatuor maiores .ſ. hyeremiã: danielẽ ⁊ ezechielẽ: ſiue duodecim aplos ⁊ quatuor euangeliſtas. Dicũtur ergo illi duo pſalmi ex ſexdecim verſibus cõſtituti: vt oſtẽdatur ꝙ ea que duodecim prophete ⁊ quatuor maiores ſiue duodecim apſi ⁊ quatuor euangeliſte dixerũt pro poſſe obſeruare debemus. De octonarijs dicetur ſub tit. de cõpletorio. Sunt etiã quodãmodo quinꝗ pſalmi habito reſpectu ad diuiſionẽ octonariorũ verſuũ cuiuſlibet pſalmi: ſignificantes ꝙ eccl'ia petit ne mors igrediat̃ per feneſtras quinꝗ ſenſuũ noſtrorũ: ſeu quinꝗ ſenſus noſtri per diem diuinitus muniantur. Primus eſt. Deus in nomine tuo ſaluũ me fac. Scd̃s Beati immaculati in via. Tertius in quo corrigit. Quart⁹ Retribue ſeruo tuo. Quint⁹ adheſit. Et eſt ſciẽdũ ꝙ a pſalmo Beati immaculati in via. vſꝗ ad pſalmũ Ad dñm cum tribularer clamaui eſt vnus pſalm⁹ cõtinẽs .xij. capl'a. ꝙ ſm Ambro. eſt paradiſus pomorum ⁊ apotheca ſpũſſancti: ideo eccleſia ruminat illũ per horas velut ſpẽs aromaticas paradiſi: vt ſit ſpẽs aromatica deo ⁊ mundo. Sed ꝗrit̃ quare pſalm⁹ ille Deus in noĩe tuo ſaluũ me fac dicatur ad primã quẽ dauid cecinit dũ iudei cũ Saul tradere volebãt? Rñdeo ideo: qꝛ per cypheos ꝗ interpretãtur florẽtes intelligitur diabol⁹ qui caducã floriditatẽ ſuis oñdit. Ipſe eñ ſiue per ſe ſiue per mẽbra ſua inſidiat̃ nobis ⁊ nos aperte ꝑſequit̃ vt nos eterne tradat morti. Ad vitãdũ ergo ei⁹ calliditatẽ iſte pſalmus in prima hora ſiue in diluculo cãtandus eſt: quẽ dauid cantabat: vt ab inimicis ſaluaret̃. Poſt illũ dr̃ pſalm⁹ Beati immaculati ĩ via qui plenus eſt morib⁹: qꝛ opꝫ vt ⁊ quos deus liberauit de vinculis ⁊ carcere inimicoꝝ: moribus bonis ⁊ in omni deuotione aſſiſtãt. In dieb⁹ vero officio in quibus matutinale: dr̃ ⁊ hyſtoria mutat̃ dicunt̃ ad primã quinꝗ pſalmi qui ſunt ĩ fine ipſi⁹ nocturni officalis .ſ. Deus deus meus reſpice ⁊c. ꝗ pſalmi quare in ꝑma dicant̃ ſub cõpletorio dicetur. In ꝗbuſdã tñ eccleſijs dicunt̃ ſolũ in officis a ſeptuageſima vſꝗ ad paſcha: quo etiã tẽpore dr̃ ad primã pſalm⁹ Dñs regnauit ꝓpter rõnem ibi ſcriptã. In premiſſis etiã officis: dr̃ ad primã pſalmus Cõfitemini dño. ne aliquid de pſalterio pretermittat̃: quin totũ in ſeptimana dicatur: ⁊ quia ibi ꝑſertim in verſu illo Hec eſt dies quã fecit dñs ⁊c. agit̃ de reſurrectiõe ad quã dies dñici pertinẽt ⁊ ſm hoc in officis dicũtur ad primã nouẽ pſalmi: vt cũ nouẽ ordinib⁹ angeloꝝ in reſurrectiõis gaudio trinitatẽ laudare poſſimus. In primis quinꝗ ſcꝫ De⁹ deus me⁹ reſpice. ⁊ ſequẽtib⁹ de xpi paſſione cantat̃ per pſalmũ Cõfitemini. ⁊ tres quotidianos innuit̃ ꝙ in quatuor mundi partibus doctrinã quatuor euãgeliſtarũ laudare debemus. in pſalmo Deus in nomine tuo ſaluũ me fac. petim⁹ erroris depoſitionẽ in Confitemini. exhortamur ad laudis cõfeſſionẽ in. Beati immaculati in via qui. ad laudis operationẽ in. Retribue. Ad mãdatorũ retributionẽ. Uerũ quia fides eſt fundamẽtũ mandatorũ ⁊ victoria que vincit mundũ: quia cetera ſine fide fruſtrãtur: ideo ſubditur ſymbolũ fidei Quicũꝗ vult. quod athanaſius alexnadrin⁹ epũs rogatu Theodoſij imperatoris ad eradicandam inualeſcentem hereticorum perfidiam ⁊ fidem catholicam diuulgandam edidit: ⁊ ſingulis diebus dominicis eccleſia conſtituit cantari ad primam: quia populus ex tunc maxime ad eccleſiam cõuenit: vel quia fides principium ſalutis exiſtit,

In prima hora hymnus ipſe inuariabilis eſt

Pſalmus ille Deus in nomine tuo ſaluum me fac. q̄re dicatur ad primam.

Quidã tamẽ ex curioſitate illud omittũt in illis diebus quibus in miſſa. Credo in vnũ deũ dicũt. quidã aũt dicunt ꝙ dictus athanaſius fugiẽs a facie Cõſtãtini imperatoꝛis i Treueri illud cõpoſuit: quodqꝫ nõ dr in eccleſia ex pꝛimaria eccleſie inſtitutione. Et aduerte qꝛ i hoc ſymbolo due pꝛincipaliter ſunt partes: ſcꝫ de trinitate ꝛ de incarnatione verbi: ſed de libero arbitrio ꝑmittit. ¶ Poſtea ſequit cap. in quo paſtoꝛ oues ꝛ paterfamilias operarios ne in caloꝛe ꝛ laboꝛe deficiãt ꝯſolat: de quo iam dicet: ꝛ dr qñqꝫ capitulũ. Gratia vobis ꝛ pax a deo. Ad gal. j. ꝛ qñqꝫ. Pacẽ ꝛ veritatẽ. zacharie. viij. diſt. Poſt capitulũ ſequit reſpõſoꝛiũ. Chꝛiſte fili dei viui ꝛc. vt eccleſia oſtẽdat ſe inuere ꝛ applaudere his que in illo dicta ſunt: nihilominꝰ tñ oꝛat ꝓ ſe. Vñ poſtea ſubiicit ꝟſus. Exurge xp̃e. i. fac nos exurgere. Exurgere aũt a vitiis nihil aliud eſt ꝙ̃ ad dñm redire. Sciendũ eſt aũt ꝙ qdã eccleſie omittũt reſpõſoꝛiũ illud. Chꝛiſte fili dei viui. in aduẽtu ꝛ in ſeptuageſima: qꝛ lꝫ tã patres qui fuerũt ante legẽ ꝙ̃ qui fuerũt ſub lege ſperarẽt per xp̃m a miſeriis liberari. tñ qꝛ ipſe in illo tp̃e nõ dũ venerat: idcirco cũ tp̃a illa recolunt: miſericoꝛdia xp̃i minime inuocat. In feſtiuitatibus tñ ſanctoꝛũ q̃ in illis tẽpoꝛibꝰ occurrũt: illud dicũt: qꝛ in illis tp̃s gratie repꝛeſentat. Quedam tñ eccleſie nõ dicũt capitulũ: nec etiã reſponſoꝛiũ ſed ſolũ verſum Exurge: volẽtes moꝛẽ apoſtoloꝛũ imitari: quos legimus poſt aſcenſionẽ ante aduentũ ſpiritusſancti in oꝛationibus ꝛ bonis operibus perſeueraſſe: ſicut Lucas dicit ꝙ ipſi adoꝛãtes reuerſi ſunt in hieruſalem cũ gaudio magno ꝛ erãt ſemper benedicentes in templo: ꝛ laudantes deum: nec legimus eos tũc feciſſe ſermonẽ ad populũ: ſed in die penthecoſtes: dato eis ſpiritu ſancto. hoꝛa tertia ceperũt tãqꝫ cõfirmati ad populum loqui in quo inſtruimur ꝙ vſqꝫ ad hoꝛam tertiam bonis operibus ꝛ oꝛationibꝰ vacare debemus: ꝛ tũc tãdẽ alios docere: qꝺ notat ipſa lectio ſeu capitulũ: nã pſalmus ad opera: lectio vero ꝑtinet ad doctrinã: propter hoc ergo lectionẽ in pꝛima ſubtrahũt: ꝛ per cõſequẽs reſpõſoꝛiũ qꝺ ei reſpõdere debet. ¶ Rurſus per pꝛimã paſtoꝛis opera intelligunt. Unde ꝛ tũc dicitur. ¶ Reſpice dñe in ſeruos tuos ꝛ in opera ꝛc. qui paſtoꝛ xp̃i exẽplo dꝫ pꝛiꝰ operari: vt in aliis hoꝛis alios ad operãdũ valeat exhoꝛtari: ideoqꝫ nõ dicunt capitulũ: quod eſt exhoꝛtatio ſeu cõſolatio poſt pſalmos ꝑ quos opera ſignificantur: ſed poſt pꝛimaꝫ dicitur lectio vt dictũ eſt in pꝛohemio huius partis. ¶ Subſequenter dicuntur preces quoniã in concilio agatheſi: de conſecra. diſtin. v. conuenit ſtatutum eſt vt preces ſiue capitula de p̃s. in ſingulis hoꝛis dicantur. Dicuntur autẽ propter tria. Pꝛimo ad reſecãdas ſuperfluas cogitationes. Secũdo ad impetrandũ miſericoꝛdiam propter oues errantes ꝛ operarios fatiſcentes. Tertio ad poſtulãdũ auxilium cõtra tentationes: vt poſſimus in dominica oꝛatione patrẽ ſecurius inuocare. Et dicunt hoc modo. Pꝛimo nãqꝫ dominica oꝛatio dicit: in qua ſunt ſeptem petitiones propter ſeptem dona ſpiritusſancti habendã: vt iam dicetur.

Pſalmꝰ ad opa: lectio vero ad doctrinam ꝑtinet.

Sed quia muſce moꝛientes perdunt ſuauitatem vnguenti precedat ipſam kyrieleyſon. Opoꝛtet enim tale quid precedere: quod inanes cogitatiões repellat a mẽte: vt dicendo ipſam oꝛationeꝫ dominicam mens que inuiſibilia loquitur ſola inuiſibilia cogitet: in diuinis ſiquidẽ officiis ante ipſam oꝛationẽ dicitur ter vel ſemel. kyrieleiſon. ꝛ poſtea ſemel vel ter. Chꝛiſteleiſon ꝛ iterum ter vel ſemel kyrieleiſon. Dicitur ter kyrieleyſon: ad notãdũ tres ſtatus diuinitatis ꝛ diuine maieſtatis: quos aliquo modo in eccleſia celebꝛamus. Sed ſemel dicitur propter vnam ſubſtantiã. Pꝛimus ſtatus fuit ante aſſumptam humanitatem quãdo trinitas inuocabatur ſine copulatione humane nature ꝛ dicebatur dominus: quia dominus nomen illi. Secundus fuit poſt aſſumptam humanitatem. ſ. qñ xp̃s videbatur in terra: ꝛ nihilominus credebatur a ſuis deꝰ ꝛ filius dei: ꝓpter aſſumptã enim humanitatẽ q̃ vncta eſt oleo ſpirituali vocatur chꝛiſtus. Unde in medio ſtatu dicimus chꝛiſteleyſon. Quando igit ter dicimus chꝛiſteleyſon: oſtẽdimus eũ nũqꝫ fuiſſe ſeparatũ a ſubſtantia ſancte trinitatis. lꝫ fieret homo. Sed qñ ſemel oſtendimus eũ fuiſſe ſolũ inter hoïes ꝛ neminẽ ſibi per oïa ſimilem habuiſſe. Tertiꝰ ſtatus fuit ex eo tẽpoꝛe quo voluit clarificari aſſumptã humanitatẽ pluſqꝫ eſſet ꝙ̃ diu moꝛtalis erat: qꝛ ergo in illa clarificatiõe oſteſa eſt trinitas: ideo dicimꝰ ter kyrieleyſon: ſemel ꝟo dicit ꝓpter vnã ſubſtãtiã. De hoꝛũ verboꝝ efficacia dictũ eſt in quarta ꝑte ſub ti. de kyrieleyſon. ¶ Et nota ꝙ premiſſi ſtatus dicũtur ꝓpter nos non ꝓp deũ: apud quẽ nõ eſt trãſmutatio nec viciſſitudinis obũbꝛatio. Poſt kyrieleiſon ſequit dñica oꝛatio in qua ſunt ſeptẽ petitiões ꝓpter habẽda. vij. ſpũſſancti dona per que merẽtes ſeptẽ virtutes ꝛ per iſtas a ſeptẽ vitiis liberati ad octo beatitudines perueniemus. ¶ Et dicit voce demiſſa ꝛ ſecrete. Pꝛimo vt per hec verba humilitatis ꝛ oꝛationis deuotio ſignificet. Secũdo vt quaſi ad interioꝛa reuerſi ipſas res cum magna diligẽtia mẽte captamus: quas verbis pronũciamus. Tertio qꝛ in ea deo loquit qui nõ tñ verba ſed renes ſcrutatur ꝛ coꝛda. Quarto ad notãdũ ꝙ oꝛo ipſa potius hꝫ efficaciã in deuotione coꝛdis ꝙ̃ in clamoꝛe oꝛis. Lꝫ eñi moyſes ad dñm nõ clamaret oꝛe: tñ dñs q̃ magis attẽdit clamoꝛẽ coꝛdis ꝙ̃ oꝛis ſequit ei. Quid clamas ad me? Exo. xiiij. ca. Finis tamẽ ipſiꝰ oꝛationis alte pronunciat: vt ab oïbus cõfirmet. ꝛ vt auxilio precũ aſtãtiũ reſpõdẽtiũ Amen a tentatiõe liberemur: qꝛ ſicut ait Augu. Impoſſibile eſt multitudinẽ nõ exaudiri. Pꝛincipiũ quoqꝫ eius publice ꝓnunciat: vt per hoc populi aſtãtes ad oꝛandũ inuitẽtur. Sane dñica oꝛatio dr: vt vita ſpũalis aïe impetretur: ꝓpter qꝺ immediate illa dicta ſubiicit. Uiuet aïa mea ꝛ laudabit te ꝛc. deinde ſequit. Erraui ſicut ouis q̃ ꝛc. in quo fit cõfeſſio. Nõ eñi põt in deo viuere q̃ nõ ꝯfitet. Cõſeqñter dr Credo in deũ. in quo fides nr̃a cõtinet: ſine qua impoſſibile eſt deo placere: ꝛ per quẽ cõtra omnia aduerſa armantur qui per dominicam

Tres ſtatꝰ diuinitatis ꝛ diuine maieſtatis aliquo modo i eccleſia celebꝛamus.

oratione mundant. Et dicitur voce demiſſa: finis vero alte: ad notãdũ ꝙ corde creditur ad iuſticiã ore autẽ confeſſio fit ad ſalutẽ extra de ſa. vnc. de quo in quarta parte dictũ eſt: vbi de ſymbolo agitur. Poſtea ſacerdos quaſi ſuſpirãs dicit. Et ego ad te dñe clamaui ⁊c. Iuxta illud dauid. De profundis clamaui ad te domine. Quia vero nõ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: q̄ peccatori dixit deus. Quare tu enarras iuſticias meas et aſſumis teſtamẽtũ meum per os tuũ. iij. q. vij. §. quod inſtatus. ideo petit ſibi gratiã cõfitẽdi qua repletus poſſit digne laudare dicẽs. Repleat̃ os meũ laude. ¶ Subſequũtur etiã poſtea multe preces quibus eccleſia obſecrat: orat: poſtulat: ⁊ gratias agit: iuxta doctrinã apoſtoli ad thimo. Obſecrat dũ dicit. Domine auerte faciẽ tuã a me ⁊c. proprie autem obſecratio eſt qñ cũ adiuratione petitur vt cũ dicitur. Per paſſionẽ tuã libera nos domine. Orat dum bona ſibi dari petit: vt ibi. Cor mundũ crea in me deus ⁊ ſpiritũ rectũ. Poſtulat dũ a ſe mala ſibi contraria remoueri petit vt ibi. Dignare dñe die iſto ſine pctõ nos cuſtodire. Gratias vero agit pro iam receptis: cũ dicit. Benedic anima mea domino: de hoc etiam ſub tit. de tertia dicetur. Poteſt etiã ⁊ aliter dici: quoniã oratio dominica cũ ſequentibus precibus: ⁊ cum pſalmo Miſerere mei deus ſcḋm magnã miſericordiã tuã ideo dicuntur: quoniã ſunt intra eccleſiã noſtram qui minima ⁊ qui maxima cõmittunt. Pro minima cõmittentibus ⁊ pro ſeipſo ſacerdos orat qñ kyrieleyſon ⁊ orationem dominicã dicit: in qua nemo ſe excuſare poteſt niſi veraciter dicat. Dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimittim⁹ debi. ⁊c. Pro maiora cõmittentibus ⁊ per penitentiam reſurgentib⁹ dicitur pſalmus. Miſerere mei deus ſcḋm magnã miſericordiã tuã qui proprie pertinet ad penitentes: prout dictũ eſt ſub tit. de laudibus matutinis: ⁊ viuet aĩa mea ⁊c. q̄ aĩa mortua fuit poſt mortale pctm̃. Errorẽ etiã ſuũ exponit dicẽs Erraui ſicut ouis que periit ⁊c. Medicinã querit

In pci- vbi dicit. Quere ſeruũ tuũ dñe: q̄ mãdata tua nõ
busorat ſum oblitus. i. parat⁹ ſum adimplere. ¶ Rurſus
eccleſia in his precibus ecclia orat ꝓ pctis: ⁊ preſertim ꝓ
preſertim quattuor orat. ſ. pro immũdicia remouẽda: ⁊ pro
ꝓ qua- mũdicia cõferẽda: ꝓ triſticia que eſt ex morſu cõ
tuor. ſciẽtie remouẽda: ⁊ pro leticia cõferenda: pro quibus dicit quattuor particulas illius pſalmi. Miſerere mei deus ſcḋm magnã miſericordiã tuã. Pro immundicia remouenda dicit. Auerte faciẽ tuã a peccatis meis ⁊ omnes iniquitates meas dele: quaſi dicat: noli ea eternaliter punire: ſed q̄ poſſet eſſe ꝙ homo non curaret ea deleri: ex quo in p̄ſenti non puniretur. ideo addidit. Et omnes iniquitates meas dele: pro mũdicia vero cõferenda dicit. Cor mundũ crea in me deus. Sed q̄ etiam collata mũdicia homo eã ſibi collatã ignorat: et adhuc ꝯſciẽtie morſu torquetur: ideo addidit. Ne ꝓiicias me a facie tua ⁊ ſpm̃ ſctm̃ tuũ ne auferas a me: deinde ꝓ leticia ꝯferẽda dicit. Redde mihi letitiã ſalutaris tui ⁊ ſpũ principali ⁊c. Sʒ quidã adhuc reſtãt inimici: q̄ nos ad mala trahere nitũtur qui ſunt tres: ſcʒ caro mũdus ⁊ diabolus: idcirco cõtra inimicos ponit tres verſiculos: ſcilicet Eripe me dñe ab omni malo: ⁊ alios duos ſequẽtes. Inimicis vero repulſis tã laudare põt. Unde dicit ſic. Pſalmũ dicat nomini tuo altiſſime ⁊c. et q̄ omni tẽpore laudãdus eſt adiungit. Et reddã vota mea ⁊c. ⁊ etiã in omni loco adiũgit. Exaudi nos deus ſalutaris noſter. Adhuc q̄ per paſſionẽ redẽpti ſumus ⁊ per eã noſtra oratio accipit efficaciã: ideo reducimus ad memoriã que in paſſione dñi legimus ⁊ cãtamus videlicet. Sanctus de⁹: ſanctus fortis: ſctũs ⁊ immortalis. Inde hortamur animã noſtrã ad benedicendũ ſibi propter beneficia nobis collata ibi. Benedic aĩa mea dño

⁊c. Cõſequẽter vero vt pura ſit oratio: cõmunẽ facit cõfeſſionẽ per quã a venialib⁹ mũdamur ſine quib⁹ cõis vita facile nõ ducitur: ⁊ q̄ hominis cõfeſſio nil valet niſi interius ꝯuertat̃: ideo ſubiũgit Cõuerte nos de⁹ ſalutaris noſter. ⁊ auerte irã tuã a nobis. Preterea q̄ i principio dici eſt: orat a peccato per diẽ liberari dicens. Dignare dñe die iſto ſine pctõ nos cuſtodire: ſine quo vix põt eẽ ad momentũ humanitatis fragilitas. Et q̄ neceſſe eſt vt miſericordia dei ſequat̃ ſicut preuenit: idcirco addit. Fiat mĩa tua dñe ſuper nos ⁊c. demũ orat pro diuerſis gradib⁹ eccleſie: ⁊ tãdẽ cõcludit per pſalmũ. Miſerere mei deus ſcḋm magnã miſericordiã tuã: poſtq̄ noſter opilio ſolus orat ꝓ oib⁹ in collecta. Dũ aũt ſacerdos orat ſeu p̄ces hmõi dicit in diebus ꝓfeſtis ſe ad terrã ꝓſternit vt maiorẽ in ſe ⁊ aliis excitet deuotionẽ: ſʒ finito pſalmo. Miſerere mei de⁹: ſurgit ceteris ꝓſtratis manentibus ⁊ ſtans orationẽ dicit: qm̃ vicẽ gerit illi⁹ ſacerdotis qui in celo eſt: ⁊ qui pro nobis quotidie interpellat. Primo ergo iacẽdo cũ ceteris orat ſicut ⁊ dominus cuius vicarius eſt priuſq̄ reſurgeret cũ peccatoribus conuerſatus ⁊ in cruce proſtratus eſt poſtea ſtando orationẽ dicit: vt illius reſurrectionẽ recolat cui⁹ vicem gerit. In quibuſdã tamen eccleſiis omnes illo ſurgente ſurgũt: in quo ſignificãt ſe ſpem recepiſſe a peccatis reſurgẽdi. ¶ Et nota ꝙ ſola eccleſie vnitas adorando in faciẽ cadit. In profeſtis ergo diebus qñq̄ ꝓſtrati oramus in quo octo ſignificantur. Primũ infirmitas corporalis: q̄ de puluere ſumpti ſum⁹. Secũdũ infirmitas animi: q̄ per nos erigimur. Tertiũ eſt erubeſcentia: q̄ nõ audemus oculos in celũ leuare. Quartũ prudẽtia: q̄ videmus quo cadim⁹ id eſt in terrenis affligimur. Quintũ vt cordis cõtritionẽ ſignificemus. Sextũ q̄ chriſtum adorantes eum ad terrã deſcendiſſe: ⁊ carnẽ de terra credimus induiſſe: ⁊ hoc etiã quidã figurant: qui volentes ſibi ſignũ crucis imprimere prius inclinati terrã manu tangũt. Septimũ q̄ reducim⁹ ad memoriã lʒ in paradiſo angelici creati fuerimus: corpora tñ noſtra propter lapſum noſtrũ inter aĩalia bruta iacere ⁊ animã corpali mole grauari. Octauum vt ipſo actu ꝯfiteamur nos eſſe peccatores ⁊ terrenis: deſideriis inherere: ventrẽ terre ⁊ animã pauimẽto infigim⁹: ⁊ hoc eſt introductũ ab Abrahã: qui cadens in terrã dñm adorauit quem pro-

Hominis confeſſio nil valet niſi interi⁹ cõuertatur.

pphete imitati fuerũt. Uñ ⁊ Origenes in homilia illius euãgelij. Erãt ioſeph ⁊ maria mirãtes ſuper his ⁊c. ita dicit. Sancti pphete quãdo anguſtius aliquid cõtemplabãtur cadebãt in facies ſuas: vt peccata per ruinã corporis plenius purgarentur. Quãdoq; etiã in priuatis orationib⁹ genua flectimus: vt Salomon ⁊ Apoſtolus dicẽs. Flecto genua mea ad patrẽ dñm noſtrũ. extra de immunit. eccl'. decet. vt per hoc omne genu xp̃o flecti innuamus: ſed tunc nõ proſtrati: ſed facie erecti ſtamus quaſi ipſo actu dicẽtes: trahe me poſt te. ¶ Quid dicere debem⁹ dum genua flectim⁹ in ſexta parte ſub titulo de paſcha dicet: ⁊ quãdoq; ſtamus quaſi letantes q in domũ dñi ibimus. In primo quidem modo exprimimus cõditionẽ noſtrã: in ſc̃do deſideriũ: in tertio ſpem. In dieb⁹ vero dominicis ⁊ in paſchalibus genu flexio nõ fit: nec dicitur per horas kyrieleiſon. nec oratio dominica: ſed ſtãtes oramus propter leticiã reſurrectionis quã nunc recolimus: de quo in ſequẽti parte ſub feſto paſche dicet: nec in diebus penthecoſ. quibus recolim⁹ libertatẽ per aduẽtũ ſpiritusſancti nobis datã: nec in alijs feſtiuis diebus propter leticiã ipſarũ feſtiuitatum: in quibus recolim⁹ ſanctã ſocietatẽ angelorũ ⁊ ſanctorũ que iam eſt in leticia ſempiterna niſi pro p̃ſentia corporis ⁊ ſanguinis xp̃i. In his tamẽ diebus ſtantes capite inclinato orare debemus: ſicut ⁊ deuote mulieres ad monumentũ fecerunt: ⁊ tunc etiã hmõi flebiles preces vite preſentis dimittim⁹: ad notãdũ q in futura reſurrectiõe vbi erit vera libertas ⁊ vera ſocietas nulla p̃catio exercebit pro miſerijs: de hoc dicet in. vj. parte ſub tit. de ſabbato poſt pẽthecoſten. In quibuſdã tñ eccleſijs in oĩbus officijs dr̃ dñica oratio: lʒ ſtãdo nã illa eſt ſal ⁊ condimentũ ſacrificij: ⁊ ſicut in veteri teſtamẽto nullũ ſacrificiũ ſine ſale fiebat: ita ⁊ nullũ officiũ noſtrũ ſine illa fieri debere videt. De hoc etiã dictũ eſt in prohemio hui⁹ partis. ¶ Sane preces hmõi myſtice humilitatẽ ſignificãt put ſub ꝯpletorio dicet: verſi ad oriẽtẽ illas dicim⁹. De quo dictũ eſt in prohemio huius partis. Ultimo ſubijcitur oratio quã ſalutatio ſcʒ Dñs vobiſcũ. precedit: ⁊ etiã ſequit: q ſicut dñs poſtq̃ reſurrexit ſalutauit apoſtolos dicens. Pax vobis. ⁊ poſtea locutus eſt eis: ⁊ poſt locutionẽ iterum dixit. Pax vobis. ita ⁊ preſbyter eius vicari⁹ poſtq̃ ſurrexit ab accubitu ſalutat fratres dicens. Dñs vobiſcum. ⁊ pro eis orat: ⁊ poſt orationẽ iterũ dixit. Dñs vobiſcũ. quaſi dicat. Si gratiã dei impetraſtis in illa pſeuerate: ⁊ iterũ ppl's dicit. Et cũ ſpiritu tuo. Ac ſi dicat. Oraſti pro nobis: ⁊ nos pro te oramus. de hoc dictũ eſt in quarta parte ſub ti. de ſalutatione ad populũ. Nouiſſime dr. Bñdicam⁹. De quo dictũ eſt in p̃hemio hui⁹ partis. Poſtq̃ xp̃o eccleſia direxit oratiões ad dominũ: implorat oratiões ſanctorũ dicẽs. Precioſa in cõſpectu ⁊c. qd nõ eſt de prima: inde eſt qd quidã dicunt illud poſt matutinas laudes. Etiã quidã interponunt inter primã ⁊ Precioſa: primã de beata virgine: et quidã miſſam animarũ: ⁊ quidã de religioſis hoc in capitulo dicũt. Aliqui tñ dicunt eſſe de prima: ſm ea que dicta ſunt prohemio vbi agit de lectione cõtinuãtes illud cũ prima: deinde ſacerdos ad honorẽ trinitatis orat generaliter pro ſe ⁊ pro omnibus dicẽs ter Deus in adiutoriũ ⁊c. vel dicitur ter: vt petat auxiliũ contra inſidias diaboli carnis ⁊ mũdi: vel in honorẽ trinitatis. Et ideo ſubijcit. Gloria patri ⁊c. Nec poſt gloria patri ſequit alleluya: pro eo q locus in quo hec dici cõſueuerunt puta capitulũ: ſacer nõ eſt. Sicut eñ ſacer loc⁹ ſignificat illam hieruſalẽ in qua vox illa angelica. ſ. Alleluya auditur: ita locus ille nõ ſacer peregrinationẽ noſtrã repreſentat in qua peccauimus: deinde q dum in hac vita ſumus peccamus: ideo ſubiungim⁹ kyrieleiſon. ⁊ Pater noſter ⁊ poſtea. Reſpice dñe in ſeruos ſuos ⁊c. vbi dicit. Et dirige filios eorũ. Filij noſtri ſunt cogitationes que de mẽte noſtra naſcũtur: quas ad opera domini implẽda rogat dirigi per opera exteriora: que interi⁹ a cogitationibus procedũt. Sed quia oĩa ad vnum tendunt: ideo poſtea dicit opus ſingulariter cũ dicit. Et opus manuũ noſtrarũ dirige. Et iterũ opilio ſiue paſtor pro omnib⁹ ouibus orat generaliter dicẽs. Dirigere dignare dñe ⁊c. Oratiõe vero ſeruitiũ cõcluditur: vt diuina gratia que actiones noſtras precedit etiam ipſas ſubſequatur.

¶ De tertia. Rubrica.

Hora tertia deo laudes exoluim⁹ qm in illa ſm Marcum Jeſus linguis iudeoꝝ morti adiudicatus eſt: et a pylato ad columnã ligatus: ⁊ flagellatus. Merito ergo hora illa oramus: vt ſicut ſpiritusſantus ab Adã per diaboli ſuggeſtionem ſeparatus eſt: ita per xp̃i crucifixionẽ dignet eadẽ hora ſpiritusſanct⁹ in cordibus noſtris infundi. In hac etiã hora repromiſſus ſpiritusſanctus datus eſt apoſtolis: ⁊ viſibiliter dei magnalia loq̃bãtur. Uñ in actib⁹ apoſtolorũ. Nõ ſunt iſti hebrij cũ ſit hora tertia diei propter qd dr hymn⁹. Nunc ſancte nobis ſpũs ⁊c. Dicit etiã pſalmus. Legem pone mihi dñe. q tũc lex noua data eſt apoſtolis: Quia vero homo per legẽ dei a morbo peccati ſanatur: iuxta illud Sapiẽtie. Nec herba nec malagma ſanabat eos: ſed tuus ſermo dñe ⁊c. ideo in quibuſdã eccleſijs capitulũ illud dicit. Sana me dñe ⁊c. Hieremie. xvij. ca. Et reſponſoriũ. Sana aĩam meã ⁊c. ⁊ quãdoq; illud dicit. Charitas dei diffuſa eſt. Romanõ. v. capit. ⁊ quãdoq; illud. Obſecro vos fratres per miſericordiã dei. Romanõ. xij. capi. ¶ Rurſus quia nõ poteſt ſanari niſi cõſeruetur: ideo ſequit verſus. Adiutor meus eſto ⁊c. quaſi dicat. Quis liber ⁊ ſanus in via tua ſim cõſtitutus: tamen nõ ſufficio ſine tuo adiutorio peruenire ad illã meridiẽ: de qua dicit. Indica mihi vbi paſcas vbi cubas: in meridie. vnde dicit. Adiutor meus eſto dñe: ⁊ ſubiũgitur. Nec derelinquas me: id eſt inceptũ meũ ne intermittas: q ſine te nihil eſt conatus meus: neq; deſpicias me: id eſt ne cõtẽnas q ego mortalis: te eternũ audeo querere: quia tu es deus meus qui me creaſti ⁊ recreaſti: ſalutaris meus: id eſt qui ſanas plagã peccati mei. Deinde oẽs ad orationẽ proſternunt: ⁊ pſequit ſacerdos

Sancti pphete qñ anguſtius aliqd cõtemplabãtur i facies ſuas cadebãt.

Filij nr̃i cogitationes ſũt que de mente nr̃a naſcuntur.

modum orationis quem apoſtolus docet dicens. Primo omniū fiant obſecrationes: orationes: poſtulationes: ⁊ gratiarū actiones pro oībus: ⁊ pro his qui in ſublimitate ſunt. Obſecratio fit cū adiuratione pro malo remouendo. Oratio pro bono īpetrādo vl' ꝑ malo ſupando. Poſtulatio ꝑ bono adipiſcendo ſiue cumulando. Gratiarū actio pro bono tam collato cōſeruando. Obſecratio eſt ibi. Ego dixi dñe ⁊c. vbi petit vulnera ſanari ⁊ medicinam dari. Oratio ibi. Fiat miſericordia tua domine. vel ibi. Oſtende nobis domine. Poſtulatio ibi. Conuertere dñe vſqꝫquo vbi poſtulamus vt per domini auxilium omnia nobis aduerſa remoueātur. Gratiarū actio ibi. Sacerdotes tui induātur ⁊c. ⁊ hoc pro nobis oībus. Item orat pro regibus: ⁊ pro his qui ſunt in ſublimitate dicens. Saluum fac regem: ⁊ orem⁹ pro pōtifice noſtro: ⁊ pro omnibus viuis dicēs. Saluū fac populum tuum domine ⁊c. ⁊ pro defunctis dicēs. Oremus pro fidelibus defunctis. Sequitur etiam. Miſerere mei deus. pro his qui ſunt in grauioribus peccatis: ſicut preceſſit dominica oratio pro his qui ſūt in quotidianis. Poſt hoc ſurgit opilio ſiue ſacerdos ⁊ omnibus proſtratis manentibus orat pro vniuerſis: de quo dictum eſt ſub prima.

Obſecratio / Oratio / Poſtulatio / Grarū actio.

¶ De ſexta. Rubrica.

HOra ſexta pro nobis crucifixus ⁊ clauis confixus eſt chriſtus: quare tenebre ſuper omnem terrā facte ſunt: vt ſol in morte dñi ſui lugens ſe quaſi nigris tegeret veſtibus ne illum crucifigentibus lumen preberet. Hac etiā hora in die aſcēſionis cum diſcipulis diſcubuit. Merito ergo eccleſia illa hora deo laudes exhibet gratias ei agens: quia pro ipſa xp̄s pati voluit: propter qđ ipſum diligit vehementer. Vñ in canticis. Nūciate dilecto: q: amore langueo. ⁊ ob hoc tunc dicit̄ pſalmus. Defecit in ſalutari tuo aīa mea ⁊c. Dicit̄ etiā reſponſoriū. Bñdicā dñm in omni tēpore ſemper laus eius in ore meo ſuppie: q: dignat⁹ eſt pati pro me: id eſt pro ſalute anime mee. Hac etiam hora Adam de paradiſo eiectus eſt. Recte ergo illa hora deū deprecari debemus: vt ſi ille propter ſuperbiā eiectus eſt illuc per humilitatē: ⁊ bonam operationē redeamus. Sane officiū ſexte ſtatui tēporis reſpondet: ſicut ⁊ officia aliarū horarū. In prima nāqꝫ hora eſt inchoatio. In tertia ꝑfectus In ſexta cōſummatio: ſcđm ꝙ ſol in prima incipit lucere: in tertia magis calet: in ſexta in ſummo feruore: qđ indicant verba hymnorū que in ipſis horis: ⁊ etiā in nona premittuntur. Inchoationi reſpondet verba que dicuntur ad primā in pſalmo Deus in nomine tuo ſaluū me fac: ⁊ in ꝟtute tua libera me. i. ſepara me a ꝯphetis. In pricipio nāqꝫ noſtre conuerſionis incipimus a malo ſeparari: vnde ibi merito petimus qui tandē loco ⁊ premio ſeparati ſumus. Ad idē ꝑtinet qđ dicit ſcđs pſalmus. Vtinā dirigantur vie mee: ⁊ qđ dicit tertius pſalmus. Retribue ſeruo tuo: qđ exponitur. i. frequenter tribue. ⁊ vbi dicit viuifica me ⁊c. ſupplendum eſt qui premortuus erat per peccatum vnde petit per gratiā iuſtificari. Ad profectū ꝑtinet qđ dicit̄ in principio tertie. Legem pone mihi domine viā iuſtificationū tuarū: ⁊ exquirā eam ſemper Sibi eñ poſito in via petit dari legē correctionis. Ad cōſummationē pertinet quod dicit̄ in principio ſexte. Defecit in ſalutari tuo anima mea. i. aīa mea poſita ī ſalutari tuo defecit a terrenitate. vel defecit in ſalutari tuo. i. anima mea tēdēs ī ſalutare tuū defecit ī terrenitate. quāto eñ quis magis tendit in dilectionē dei: tanto magis deficit a terrenis: ⁊ quaſi pre nimio deſiderio languet. iuxta illud. Fulcite me floribus ſtipate me malis: q: amore langueo. Per flores quidē initia bonorum operum: per mala ꝑfectio accipitur: que etiam alios accendens quodammodo conſolatur: nō tamen hic plenam recipit cōſolationē: ſed potius affligit̄ ex dilectione. vnde ſequitur. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum: ⁊ in verbum tuum ſuperſperaui. Et in ſcđa parte. Quomodo dilexi legem tuā domine. Et in tertia. Oculi mei defecerunt in ſalutari tuo aīa mea: quoniā exaudiſti ⁊c. Ad hanc ꝑfectionem pertinet reſponſoriū Benedicā dñm et verſiculus Dñs regit. Nā ſicut hꝫ alia trāſlatio. Dominus paſcit me nihil mihi deerit in loco paſcue ibi me collocauit. i. dominus eſt paſtor meus in quo ſum totus ⁊ ſufficiens. vnde ſequitur. Et nihil mihi deerit: ſpiritualem eñ ſubſtantiā credit a deo ſibi conferandam quia iam ſcit eſſe collocatum in loco paſcue vbi fideles in fide plenius corroborantur. vnde dicit. Ibi me collocauit. Quem enim dominus paſcit in aduentu ſpiritusſancti eū dē regit. i. in bonis operib⁹ facit eū delectari: ⁊ per rectum iter ducit ad tutiſſimam ciuitatē hieruſalē tali nihil deeſt: teſte apoſtolo qui dicit. Omnia in eo poſſum qui me ꝯfortat. Dicitur autē quādoqꝫ ca. illud. Alter alteri⁹ onera portare. Gal. vi. Qñqꝫ illud nolite cōformari huic ſeculo. Roma. xii. c.

¶ De nona. Rubrica.

HOra nona chriſtus clamāo emiſit ſpiritum: mori enim voluit pro homine illa hora in qua homo de paradiſo expulſus eſt: ⁊ in eadem hora ꝑ mulierem ⁊ lignum redemit quos per mulierem ⁊ lignum deceperat hoſtis. Ars vt artem falleret ⁊ medelam ferret inde hoſtis vnde leſerat In eadem quoqꝫ hora miles latus chriſti aperuit ex quo duo noſtre ſaluationis ſacramenta ſcilicet aquam baptiſmi ⁊ ſanguinem noſtre redemptionis nobis eduxit: ⁊ velum templi ſciſſum eſt: ⁊ monumenta aperta ſunt. Eadem hora inferna penetrans inextricabiles tartari tenebras confringens ſeraſqꝫ eius comminuens captiuitatem ſanctorū ſecum tranſuexit ad celos. igneaqꝫ rumphea ſubmota antiquum incolam in paradiſo reſtituit eadem etiam hora cetus apoſtolorum ad orandum conuenire conſueuit et petrus et ioannes aſcendebant in templum cauſa orationis. Petrus quoqꝫ eadem hora aſcendit in cenaculum oraturus quando raptus eſt in extaſim: et lintheolum plenum reptilibus de celo ante ſe dimitti vidit audiens. Petre macta et manduca. Me

Eccl'ia deū laudat hora nona pp multas ꝑrogatiuas.

rito igitur ꝓpter has prerogatiuas hac hora deū laudat eccleſia dicēs pſalmū Mirabilia ⁊c. ⁊ reſ ſoriū Redime me dñe. orās ꝓ ſua redēptione: ne oblita eſſe videatur ꝙ tali hora redēpta eſt. Illud
Status tēporis innuit ſtatum virtutū. aūt cōſiderādū eſt ꝙ in hora nona iā ſol declinat a centro ſtatus ergo tēporis innuit ſtatū virtutū: innuit enim feruorē virtutū in quo animus prius erat propter tentationes eſſe tepefactū. Nā vt ait beatus Greg. Uitia nos tentāt: virtutes nos humiliant. Cum enim vir perfectus tentatur ab altitudine intimi gaudij deſcēdit ad cōſiderādū ſuā fragilitatē: ⁊ ad vidēdū ꝗ̄ facilis ſit ad caſum: vt patet in apoſtolo qui dicebat. Ne magnitudo reuelationū extollat me ⁊c. Gaudebat enim paulꝰ de reuelatione: dolebat de tentatione. vnde ipſe dicit. Propter qđ dñm ter rogaui ⁊c. Niſi eñi ſibi moleſta eſſet tentatio nō rogaret vt tolleret̃. Non eſt tñ ſublata: qꝛ per infirmitatē virtꝰ cui gaudiū debet̃ perficit̃. Has tribulationes ⁊ anguſtias notāt aliqui verſus pſalmorū none: vt in prima parte. Tribulatio ⁊ anguſtia ⁊c. Et in ſecūda. Multi qui perſequunt̃. Et in tertia. Errauí ⁊c. Ab eiſdē petimus liberari in rñſorio. Redime me. i. fac vt effectū redēptionis tue que facta eſt ī ſanguine tuo ſentiā in tribulationibus meis: hoc idē eſt in verſu. Ab occultis meis mūda me. i. repelle a me malā cogitationē: ⁊ cōpeſce ſuaſorē ſm Aug. Et notā ꝙ reſpōſoria dñicalia in tribus horis ſcꝫ tertia: ſexta ⁊ nona cōuenienter reſpōdent reſponſorijs ferialibus. Nā in reſponſorio feriali ad tertiā ſcꝫ. Sana animā meā ⁊c. petitur ſanitas vulnerū que preterita peccata fecerūt ⁊ in reſpōſorio dominicali. Inclina cor meū ⁊c. ⁊ in verſu. Auerte oculos ⁊c. petitur cautela de futuris: quod fit in impletione diuinorū mandatorū. Itē in feriali reſpōſorio ſexte. Benedicā dñm ⁊c. fit iugis diuine laudis ꝓmiſſio. In dñicali reſponſorio. In eternū dñe ⁊c. fit promiſſionis impletio: ibi eñi ꝓmittit ſe laudaturū ⁊ hic laudat. In reſponſorio vero feriali none. Redime me dñe ⁊c. petitur redēptionis effectꝰ quo fit vtris mētis. i. amor ſit directꝰ ad deū. ⁊ in reſpōſorio dñicali. Clamaui ⁊c. promittit̃ effectus pedis. i. amoris ſcꝫ clamor ad deū ex amore: eſt eñi clamor cordis. In pluribus tñ eccleſijs ſunt eadē tā in ferialibꝰ ꝗ̄ in dñicalibꝰ. ¶ Et eſt notādū ꝙ verſus qui dicunt̃ in tertia in ſexta ⁊ in nona: neuma habēt: ad deſignādū ꝙ in nulla hora exprimere valemus gaudiū ⁊ brauiū ſempiternū. Capitulum quandoqꝫ dicitur. Omnia probate. Theſſal. v. c. ⁊ quandoqꝫ. Sicut in vno corpore multa mēbra habemus. Roma. xij. c.

¶ De veſperis. Rubrica.

IN hora veſpertina ſignificat eccleſia primū aduentū dñi: qui fuit. Uergente mūdi veſpere: id eſt vltima etate de quo pſallens reddit gratias deo. iuxta illud apoſtoli. Nos ſumꝰ in quos fines ſeculorū deuenerūt. de peni. diſt. iij. ſi eñi. in fine. Preterea chriſtus in veſpere de cruce depoſitus fuit eadē quoqꝫ hora in cena ſacramentū corporis ⁊ ſanguinis inſtituit: pedes diſcipulorū lauit: diſcipulis euntibus in emaus in habitu peregrini in fractione panis ſe manifeſtauit. Merito ergo eccleſia catholica chriſto i hac hora gratias agit. Eſt tñ duplex mūdi veſpera: prout i ſexta parte ſub epiphania dicet̃. Sane vt ait Sichardꝰ epiſcopus cremoneñ. in mitrali: officiū diei ſequētis icipit in veſperis: qꝛ veſpertina ſinaxis. i. hora primū eſt officiū ſm Eſdre cōſuetudinē in quaternario numero: prout dictū eſt in prohemio huiꝰ partis. Unde veſpertinū officiū a veſpere ſtella nominat̃: que in principio noctis oritur. Preterea lꝫ ab initio mūdi dies precederet noctē: in nocte tñ dñice reſurrectiōis nox cepit precedere diē: vt dicetur in ſexta parte ſub ſabbato ſancto in principio. Dicit aūt eccleſia in hac hora quinqꝫ pſalmos. Primo propter quinqꝫ xp̄i vulnera: qui pro nobis obtulit ſacrificiū in veſpera mūdi. Secūdo ad correctionē: vt vcꝫ defleamus ⁊ petamus veniā peccatoꝝ: que in die per quinqꝫ ſenſus corporis cōmittunt̃: ⁊ ad nos intrāt iuxta illud Hiere. Mors intrauit per feneſtras noſtras. Quis enim eſt qui viſu nō capiatur? Tertio per ipſos quinqꝫ pſalmos munit ſe eccleſia cōtra nocturnales tribulationes Hec enī hora inſinuat fletū eorū quibus occidit ſol iuſtitie: ⁊ ita ſunt in veſpera: de quo dictū eſt. Ad veſperā demorabit̃ fletus: qui durabit vſqꝫ ad matutinū. i. quouſqꝫ ſol fidelibꝰ oriatur: qui occiderat peccatoribꝰ ſm qđ legit̃: ⁊ ad matutinū leti
Eccleſia quot pſalmos dicat in hac hora. tia: ⁊ ꝓpter eaſdem etiā cauſas pectus quinqꝫ digitis tundimus. Rurſus ſeculares dicūt quinqꝫ pſalmos: religioſi vero quattuor: propter rationē tāgendā in ſexta parte ſub titulo de aduentu. Et notā ꝙ veſpertinū ⁊ matutinū officiū ceteris horis in numero pſalmorū preferantur: eo ꝙ in ſenaria operū diſtinctione: veſpere ⁊ mane ſolūmodo memorant̃. ⁊ in veteri lege matutini ⁊ veſpertini officij antiquitas cōmēdatur. Quinqꝫ ergo pſalmi in veſpertinis hebdomade officijs dicuntur. ⁊ cātant̃ pſalmi ſm materiā diei: vt ecce in ſeptima die: ſcꝫ in ſabbato ꝓpter reſurrectionē que ſequit̃ agimus de victoria ⁊ laude dei: qu ſequit̃ victoriā. Unde in primo pſalmo ſcꝫ. Bñdictus dñs. ad litterā agitur de victoria dauid ꝯtra goliā: quātū vero ad ſpūalē ſenſuꝫ de victoria noſtra: qꝛ diabolū ſuperamꝰ. qꝛ ergo poſt victoriam nil reſtat niſi laudare dñm: per quē victoriā habemus: ideo ſequunt̃ quattuor pſalmi qui ſunt de laude. In primo enim laudē promittit eccleſia: exaltabo ⁊c. In ſecūdo ſeipſam incitat. Lauda anima mea dñm. In tertio alios inuitat. Laudate dñm. In quarto cōgratulatur celeſti hieruſalē dicens. Lauda hieruſalem dñm ⁊c. ⁊ ſic de alijs ferijs ⁊ pſalmis. In quibuſdā eccleſijs ſtatim poſt pſalmos ſequitur hymnus: ⁊ poſt hymnū lectio ſiue capitulū. In quibuſdā ecōuerſo: ⁊ in quibuſdā hymnū nō cantāt. Qui poſt pſalmos immediate hymnū cātāt cōgruū ordinē ſeruare vident̃: qm̄ primo eſt in corde dilectio ꝗ per antiphonā deſignat̃: deinde ſequit̃ bona operatio quā pſalmus deſignat: poſt ea mētis exultatio: que per hymnū notatur. Sed qꝛ exultatio ſepe negligētiā parit: idcirco ſequit̃ le

ctio ſeu capitulū: q̄ hominē ad cor reuocat. Qui
vero lectionē hymno preponūt: volūt hymnū lo-
co reſponſorij obtineri. Unde cū in feſtiuitatib' reſpō-
ſoriū poſt lectionē cantant hymnū pretermittūt.
¶ Ad maiorē tñ exultationem notandū eſt ꝙ in
quibuſdā eccleſijs vtrūqꝫ cantatur: ⁊ tūc reſpōſo
riū precedit hymnū. ad notandū ꝙ tunc maxime
reſpondere debemus exhortationi per precedens
capitulū facte: poſt quod ſtatim ſequit reſpōſoriū
Tamē generale eſt ꝙ quā cūqꝫ cantat reſponſoriū
precedere debet lectio cui reſpondere debet. Qui
vero hymnū nō cantāt illud attendere videntur:
ꝙ cāticū beate Marie ſequitur. qđ excludit reſpō
ſoriū: cuius locū tenet hymnus. Nā ſi canticū za-
charie in laudibus matutinis excludit reſpōſoriū
multomagis canticū beate Marie virginis exclu
dere debere videt: in veſperis. ⁊ nota ꝙ ad veſpe
ras dicitur Capitulū Benedictus deus ⁊ pater
ij. ad Corin. j. ⁊ illud Dñs aūt dirigat. ij. ad Theſ
ſal. iij. ¶ Poſt hymnū ſequitur verſiculus: vcꝫ in
ſabbato. Ueſpertina oratio ⁊c. In alijs dieb'. Di
rigatur dñe. ⁊ vterqꝫ verſus veſpertinū tps deſi-
gnat: in quo cantatur: quod ſonāt verba illa que
in pſalmo ſequūtur ſcilicet. Eleuatio manuū mea
rū ſacrificiū veſpertinū. Optat enim vt oratio di-
rigatur ad dñm quod de veteri teſtamēto tractū
eſt: vbi habetur ꝙ hora veſpertina ſacerdos intra
bat ſanctū tabernaculū vel templū: vt offerret thi
miama ſuper altare incenſi: ſicut mane intrabat
vt offerret incēſum. Hoc thimiama ſignificat ſua
uitatem odoris. Hinc hꝫ cōſuetudo vt dum dicit
verſiculus ſacerdos thurificet altare ad implēdū
iuge ſacrificiū: ſic eñ fiebat i lege: in qua duo agni
offerebant: vnus mane ⁊ alter ſero ⁊ hic pinguior
ad notandū ꝙ charitas creſcit: ideo ergo thurifi-
cat: vt ſimus ſemper bonus odor deo proficiēdo
in ſcientia ⁊ doctrina: ⁊ etiā quia propter promiſ-
ſiones dei debem' tales eſſe: vt ſimus ei boni odo
ris: vel ideo in veſperis ⁊ matutinis poſt pſalmos
⁊ lectionem: dum verſus: dicit incenſatur: ad no-
tandum ꝙ nemo poteſt bonū odorē deo reddere:
vel bonum exemplū operandi alijs dare: quod ꝑ
incenſum ſignificat niſi prius in dei ſeruitio ope-
retur: quod per pſalmos ⁊ alios doceat: quod per

Nemo pōt bonū odorem deo reddere niſi pri' i dei ſeruitio operetur

lectionē notatur. Unde mos inoleuit quod in pre
cipuis feſtiuitatibus antiphona ad Magnificat.
⁊ Bñdictus. ter dicit: ſiue totiens canēdo protela-
tur. donec oīs pp̄ls qui intereſt incēſu repleat odo
re: ⁊ vltimo dicitur cum neuma: voce quidem nō
ſignificatiua: prout dictū eſt in prohemio huius
partis. Sacerdos autē qui maior eſt in eccleſia of
ficio: vt qui vicem tenet Aaron debet incenſum
offerre: vt ſit thimiama ſempiternū corā domino
⁊ ſuaue fragrans odor. iuxta illud. Dirigatur do-
mine ad te oratio mea ſicut incenſum in cōſpectu
tuo. de hoc dictum eſt ſub laudibus matutinis.
Dicitur ergo in veſperis verſiculus exhortatiōis
ſcꝫ vt excitet pigros ad intelligēdum promiſſa dei
que continentur in cantico illo beate marie Ma
gnificat aīa mea dñm ⁊c. qđ eſt Luc. j. c. Prima ꝓ
miſſio facta fuit Noe. vnde in Gen. Ponā arcum
meum in nubibꝫ celi: ⁊ hec impleta eſt. Secūda
Abrahe ⁊ Dauid. Abrahe dictum eſt. In ſemine
tuo benedicentur oēs gentes. Dauid dictum eſt.
De fructu ventris tui ponā ſuper ſedē tuā: ⁊ hoc
impleta eſt in btā virgine: qđ notat in cātico ſuo
ibi. Recordatus miſericordie ſue: ⁊ per hoc ergo
certi ſumus ꝙ dabit nobis vltimā: ſcilicet paradi
ſum: ideo autē canticū ipſum quotidie dicit: vt fre
quentior dñice incarnationis memoria animas fi
deliū in opere dei ⁊ in doctrina ſe exercentium ad
deuotionē operis incepti accendat. Cū eñ in cāti
co ipſo notent cogitationes: ſicut in pſalmo. Ope
ra ſi diligēter beate Marie actus ⁊ dicta ſepe re-
colimus obſeruātia caſtitatis: ⁊ virtus operatio-
nis ſemper ad ipſius operationis imitationē per
ſeuerabūt in nobis. Nec etiā nos mouebit fauor
humanus indebitus: nō tēporaliū immoderatus
appetitus: nō tēporalis affectio: nō de impetrāda
cōmiſſorū venia deſperatio. Nēpe nō nos moue-
bit indebitus fauor humanus: qꝛ cū beata virgo
cōmendaretur a beata Elizabeth dicente. Unde
hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me ⁊c. non
ipſa mota fuit humano fauore: ſed ſeruās humili
tatē clamauit. Magnificat anima mea dñm. ⁊ tā
dē adiecit. Quia reſpexit humilitatē ancille ſue.
Et nota ꝙ dicit reſpexit humilitatē ⁊ nō dixit re-
ſpexit virginitatē: innuens mentis virginitatē pre
ualere corporis integritati. Iterū ideo dicit humi Mētis
litatē: qꝛ deus ſuperbis reſiſtit: eoſqꝫ a beatorum virgini-
ſorte ſecernens per varia penarū loca pro peccato tas cor-
rū impietate diſpergit. Non nos mouebit immo- poris in
deratus tēporaliū appetitus: qꝛ ſicut ipſe dicit iu tegrita-
dex noſter diuites dimiſit inanes: ⁊ depoſuit potē ti preua
tes de ſede. Non tēporalis afflictio nos mouebit: let.
qꝛ deus exaltat humiles. In hoc eñ cantico exē
plo humilitatis eius reformamur ⁊ filij dei incar-
natio per quē depoſuit potentes de ſede ⁊ exalta
uit humiles ad memoriā reducitur: vt fidei noſtre
deuotio excitetur. Non deſperatio de cōmiſſorum
impetrāda venia: qꝛ miſericordia eius a progenie
in progenies timentibus eum. Beda dicit ꝙ inde
inoleuit conſuetudo: vt in officio veſpertino can-
tetur canticum beate Marie virginis ⁊ potius in
veſpertino q̄ꝫ in alijs officijs. Primo qꝛ in ipſa ve
ſpera mūdi ſuo ſingulari aſſenſu mūdo ſuccurrit
perdito. Secūdo qꝛ per hoc fit incarnationis i ve
ſpera mūdi ſacre iugis recordatio. Tertio qꝛ ipſa
eſt ſtella maris: q̄ in hui' mūdi veſpere nobis luce
re cepit: ſicut veſpa ſtella: de qua vt veſpertinū of
ficiū in initio noctis lucere icipit. Quarto vt mēs
nr̄a per diē varijs fatigata cogitationib' imminēte
q̄ctis ſcꝫ noctis tēpe recolēdo dicta dei genitricis
q̄cq̄d ſuꝑfluū vel nociuū diuturna euagatio ꝯtra
xerit totū hoc ꝓcib' ⁊ lachrymis ea itercedēte mū
det. Quinto qꝛ ꝟgo portauit dñm i veſpa mūdi.
¶ Rurſus canit i ſexta laude: qꝛ dñs in ſexta eta
te venit: ſicut cāticū ſymeonis in ſeptima ꝓpter ſe
ptimā etatē quieſcētiū: put tactū eſt ſub laudib'
matutinis. Ceterū hoc cāticū eſt exultatio laborā
tiū quorꝫ ſpūs exultat i dño: qꝛ fecit eis magna q̄
potēs ē: cui' mia eſt i ſecula. Ob hāc exultationē

repreſentandā lāpades accēdūtur in veſperis: vel pro hoc cātico principaliter accenduntur: eo ꝙ de euāgelio eſt: vel nos de numero adoleſcentularū et quinqꝫ prudentium curramus cū lampadibꝰ bonorum operum in odorē vnguentoꝝ beate virginis intrantes cū ea in gaudiū dñi noſtri: ⁊ qꝛ opera noſtra nō ſunt in lampadibꝰ radiātia: niſi fuerint charitate informata: ideo canticū claudit ab antiphona per quā charitas deſignatur. ¶ Recātata antiphona in profeſtis diebus proſternit ſe eccleſia in oratione prolixius orans ꝙ̄ in alijs officijs: qꝛ ſpāliter orat ꝓ his quibꝰ occidit ſol iuſtitie: licet et pro alijs oret ⁊ faciat ea que dicta ſunt ſuperius ſub tit. de tertia vbi de precibus agitur. ¶ In ſolennibus vero diebꝰ ſtatim dr̄ collecta: et quaſi ſtantes oramus. De quo et in quibus officium veſpertinū cū hora prima conueniat ibi etiā dictum eſt. ¶ Mortuoꝝ officiū incipit a veſperis non tamē habet ſecūdas veſperas: ad notandum ꝙ hoc officiū finem habebit qñ aīe ſaluandorum ab omni pena liberate. eterna beatitudine fruent̄. Sed ſancti de quoꝝ glorificatione in aīa iam certa eſt eccleſia primas ⁊ ſecūdas veſperas habēt: ſi in feſto eoꝝ nouem lectiones dicātur. Primas enī habent ꝓ glorificatione anime iam percepta. Secūdas pro glorificatione corporis quam habebunt: que nunqꝫ finē habebit. Si vero habent tm̄ tres lectiones primas veſperas habēt tantummodo non qꝛ ⁊ ipſi duplicē ſtolam habituri non ſint: cū hoc omnibus electis conueniat: ſed eccleſia ad oſtendendū differentiā premiorum illis ⁊ iſtis debitorū magis ſolēnizat pro illis de quorū maiorībus meritis ſibi per miracula vel per alia documēta conſtat: ꝙ̄uis ad plenū certa eſſe nō poſſit. Nā et ſtella differt in claritate a ſtella: vnde Auguſtinus ait in ſermone de beato Stephano. Cū precioſa ſit mors ſanctoꝝ ſi quid diſtare inter martyres poteſt: precipuus eſſe videt̄ qui primus eſt aliquā. Io tñ in veſperis precedentibus dr̄ ſolūmodo antiphona ⁊ collecta de feſto ſequenti: prout dicet̄ ſub vigilia natalis. ¶ Poſtremo notandum eſt ꝙ religioſi ante cōpletorium premittūt collationem que a ſanctis patribus originem traxit: qui dictis veſperis cōuenire: ⁊ de ſcripturis ſacris cōferre ſolebant ad inſtar operarioꝝ ad recreationē adinuicem confabulantium: ideoqꝫ tunc vitas vel collationes patrū et his ſimilia que potius ſunt ad recreationē ⁊ delectationem legunt: ⁊ eruditiores ſi dubium occurrerit interrogant.

¶ De completorio. Rubrica.

IN hora completorij xp̄s orauit ad patrem. Eadē quoqꝫ hora ſanguineas guttas ſudauit: ⁊ etiā corpus eius in ſepulchro poſitū fuit: ⁊ cuſtodes deputati. Merito igit̄ in hac hora eccleſia deo laudes ⁊ gratias agit. Illā etiam in memoriā eterni gaudij celebrat. Nā cōpleto electorū numero in illa hora cōplebitur gaudiū ſanctorum in die generalis tribulationis: ⁊ inde eſt ꝙ completoriū ſignificat gaudiū. Dicitur aūt cōpletoriū: qꝛ in eo cōpletur cōis vſus locutionis cibi ⁊ potus ⁊ aliorum que neceſſario pro corporis ſuſtentatione ſumuntur: ⁊ ſm̄ hoc etiā ſignificat finem vite preſentis. Sane hoc officium incipit preter morē aliorum officioꝝ. Cōuerte nos deus ⁊c. quia eī quaſi tota die pſalmodie inſiſtimus ⁊ pene impoſſibile eſt quin aliquē puluerē ſuperbie cōtraxerimus: et quia ſepe erramus iuxta illud. Erraui ſicut ouis q̄ perijt: inde eſt ꝙ nos humiliātes dicimus Cōuerte nos deus ⁊c. Preterea quilibet quātūlibet perfectus et bonus eſtimare ſe debet īperfectū ſiue inſipientem. Iuxta illud. Iuſtus accuſator ſui eſt: ideo dicit ſacerdos Conuerte nos ⁊c. et in his verbis iudicans ſe peruerſum. Bonarū quippe mentium eſt ibi culpam agnoſcere vbi culpa nō eſt. v. diſtin. ad eius. de peni. diſt. ij. ſi enim in prin. Nam et ſi dixerimus ꝙ peccatū nō habemus ipſi nos ſeducimus. Hinc eſt ꝙ etiā cōſequēter inuocamus diuinum adiutorium dicentes. Deus in adiutoriū meū intende: vt cōuerte nos referatur ad preterita mala tollenda: ⁊ Deus in adiutorium ad bona opera futura faciēda: qꝛ ſine dei adiutorio quicꝙ̄ boni facere non valemus. Quia vero totū ad laudem trinitatis faciendū eſt: ideo ſequitur Gloria patri. Rurſus incipientes per Cōuerte nos deus ſalutaris noſter: oramus vt nos a malis cōuertat et iram ſuā a nobis auertat: ⁊ quia merita noſtra non ſufficiunt eius adiutorium poſtulamus dicētes Deus in adiutorium ⁊c. Dicuntur autē quatuor pſalmi ad obtinendam remiſſionem peccatorum que cōmittimus dum ſumus in hoc corpore ex quatuor elementis et ex quatuor humoribꝰ vel cōplexionibus cōpoſito extra de cele. miſſa. i quadam. ſeu quia corpus ipſum ex his cōpoſitum cōtra pericula et fantaſmata noctis munimus: ⁊ deo cōmendamus: ideoqꝫ tunc dicitur In manꝰ tuas domine ⁊c. Et Cuſtodi nos ⁊c. ⁊ incipit eccleſia a voce perfectionis dicēs Cum inuocarē exaudiuit me ⁊c. hoc enim perfectorum eſt. Sed quia perfecti ſe debēt reputare imperfectos: extra de pur. ca. accepimus. de peni. di. ij. ſi enim: prope prin. iuxta illud Iob. Etiam ſi ſimplex fuero hoc ignorat aīa mea: ideo ſequitur in eodē pſalmo Miſerere mei ſupple dñe: ⁊ exaudi orationem meā: qḋ eſt dicere imperfectorum. Poſtea alijs admonitis ad bonū facit in eodem pſalmo mentionē de pace eterna: ibi. In pace in idipſum. i. que eſt inuariabilis: quā pacem ſemper in memoria habere debemus. ⁊ maxime dū corpus quieſcere debet in lecto: mens debet quieſcere in deo: debet etiā quieſcere in ſpe. vñ ſequitur ſecūdus pſalmus. In te dñe ſperaui ⁊c. Sed quia ſpes non eſt ſine timore aliter enī preſumptio eſſet: ideo ſequitur tertius pſalmus de tētatione. ſ. qui habitat in adiutorio altiſſimi ⁊c. in quo deus promittit liberare eccleſiā. Diabolus eī eſt quaſi fur de nocte incedēs: ⁊ ideo nocte imminente dicit eccleſia illum pſalmum contra nocturnales tentationes: dicitur ergo ille pſalmus vt a quatuor tētationibꝰ liberemur. ſ. a timore nocturno a ſagitta volante in die: a negotio perambulāte in tenebris ab incurſu ⁊ demonio meridiano. i. ab incurrente demonio: prima eſt leuis ⁊ occulta

Mortuorū officiū incipit a veſperis.

Spes non eſt ſine timore.

ſecūda eſt leuis ⁊ manifeſta: tertia grauis ⁊ occul-
ta: quarta grauis ⁊ manifeſta. In quinto ṽo pſal
mo. ſ. Ecce nūc ⁊c. benedixit eccleſia deū pro libe-
ratione temptationū nocturnalium: ibi. In noctibus
extollite manus veſtras in ſancta ⁊ benedicite do
mino. Dicit eni Aug. ſuper hūc pſalmū Nox res
triſtis eſt: dies leta eſt: ergo per noctē intelligitur
aduerſitas: per diē proſperitas. In aduerſitate be
nedicēdus eſt dñs ſicut ⁊ in proſperitate: exemplo
Iob: qui amiſſis filijs ⁊ rebꝰ oībus dicebat. Dñs
dedit ⁊c. Sit nomen dñi benedictum. Unde ⁊ hic
dicitur Benedicite dñm. Sed queritur quare di-
cuntur tantūmodo ſex verſus illius pſalmi In te
domine ſperaui. Reſpondetur ideo quia dñs dicē
do ſextum verſum vẕ In manus tuas dñe ⁊c.
ſexta etate mūdi: ſextoq̧ die carne obijt vt iā dicet
Recte ergo ſex verſus tantum eiuſdem pſalmi in
cōpletorio cātamus: vt in hac ſexta etate in qua
per eū redēpti ſumus ſicut habet finis vltimi ver
ſus: ibi redemiſti me dñe deus veritatis cōforme-
mur dormitioni eius: vt. ſ. membra quieſcāt: ⁊ cor
vigilet. Sicut caro eius in ſepulchro quieuit: ⁊ di
uinitas vigilauit. Notandū eſt tñ ꝙ in quibuſdā
eccleſijs ſtatim poſt pſalmos dr̄ hymnus ea forte
rōne: qꝛ per bonam operationē perueniſt ad exul-
tationē abſq̧ olis purgationis medio: ab his qui
purgati trāſeūt ab hac vita. Alia etiam ratio iam
dicetur. Et ſic prius dicunt hymnum ꝙ̄ capitulū:

> Perfe-
> cti ꝑue-
> niūt ex
> horta-
> tioné.

ad oſtendendū myſtice ꝙ illi in quibus completa
ſunt ſignificata precedentium laudū ſeu perfecti
qui per cōpletoriū ſignificantur preueniūt exhor-
tationē que per capitulū ſignificatur. Nec tñ capi
tulū pretermittūt: quia hic ſemꝑ vtilis eſt exhorta
tio ad pſeuerandū in bono: qꝛ nec nocet admiſſo
ſubdere calcar equo. In alijs autē eccleſijs inter
pſalmum ⁊ hymnū interponūt antiphonā vel al-
leluya ꝑ antiphonā ſequētes ordinē beati Igna-
tij: de quo in prohemio dictū eſt. In alijs ṽo eccle
ſijs ſtatim poſt pſalmū ⁊ antiphonā: vel alleluya
ſequitur lectio ſiue capitulū cum reſponſorio In
manus tuas domine ⁊c. vel alio: quia vt dicunt in
oī officio dẕ dici lectio. Poſtea adijciunt hymnū
Te lucis ⁊c. in quo optāt protegi in nocturnis tri-
bulationibus. Alij vero nō dicūt lectionem: prout
in prohemio huius partis dictū eſt: ſẕ ſtatim poſt
pſalmū dicūt verſiculū: tum qꝛ tp̄s illud dormitio
nis nō aptū eſt ad doctrinā: tū qꝛ poſt cōpletoriū
non ſolū cibi et potus verūetiā doctrina que ꝑ le-
ctionē ſignificatur referenda nō eſt. Hinc eſt ꝙ ſta
tuit beatus Benedictus vt poſt cōpletorium ne-
mo loquatur. dicitur autē capitulū Tu autē in no
bis es dñe. Hiere. xiiij. c. Religioſi ī hoc officio an
te omnia lectionē premittūt dicentes Fratres ſo-
brij ⁊c. ne ordinē Eſdre excedere videantur repre-
ſentantes in hoc etiā mariā Magdalenā: de qua
dñs dixit. Preuenit vngere corpus meum in ſepul
chro. i. hoc fecit qđ factura erat mortuo ſi licuiſſet
ita ⁊ hec lectio quaſi vngit reddēdo alas attētas
ad vigilandū ante cōmendationem dormitionis.
Poſt hymnū ſubijcitur verſiculus Cuſtodi nos
dñe vel alius qui notat totius officij effectum: po
ſtulatur enī dñi cuſtodia ꝯtra noctis pericula. ⁊ di
acuta voce ⁊ cum neuma. ex quo excitati ⁊ memo-
res facti ineffabilis gaudij qđ erit merces labo-
ris noſtri canimus canticū ſymeonis Nunc dimit
tis ⁊c. qđ eſt Luce. ij. c. Primo vt illius exēplo pa-
cem inuenientes mereamur videre lumen qđ eſt
chriſtus. Secūdo ideo iſtud canticum canimꝰ: qꝛ
ſicut ſanctus ſymeon cupiens ex hac vita in alte-
ram trāſire illud cecinit: ſic ⁊ nos cū dormire debe
mus quaſi moriturí: quia ſomnus eſt quaſi mor-
tis ymago illum canimus per quē nos dño com-
mendamus. Tertio ꝓpter cauſam ſub veſpere di-
ctam. Quarto quia canticū illud eſt de vtroq̧ ad
uentu. Uñ merito illud dicimus: vt promiſſionibꝰ
alliciamur ⁊ a vitijs quieſcamus Conſiderādum
eſt autem ꝙ cū ſeptem ſint partes illarū horarū. ſ.
verſus cū Gloria patri. Hymnus: pſalmus: lectio:
cantus: preces: ⁊ oratio: in tribus tamen horis ſcẕ
in matutinis laudibus: ⁊ veſperis: ⁊ in cōpletorio
additur ⁊ octaua vẕ canticum euangelicum: qm̄
hę tres hore pertinent ad octauam. i. dñi reſurre-
ctionem: quia mane ſurrexit. In veſpere ſe diſcipu
lis manifeſtauit. In completorio diſcipulis ait.
Pax vobis. Ea propter in his tribus horis hymnꝰ
qui eſt exemplum letitie pſalmum ſequitur: vt con
tineatur in euangelio gratie: euangelium gratie hu
ius officij eſt canticum ſymeonis. ſ. Nunc dimittis
ſeruum ⁊c. in quo pacem rogamus eternā: vt ſicut
ſymeon tranſire cupiens: poſtq̄ꝫ vidit chriſtum di
mitti rogauit. ſic ⁊ nos poſt lumē fidei peruenia-
mus ad ſplendorem ſpei vbi erit pax eterna. Con
ſequēter oratio dñica ⁊ preces dicuntur quibꝰ etiā
contra noctis fantaſmata nos munimus. Subijci
tur etiam ſymbolum: in quo noſtre fidei profeſſio
continetur: vt ſi forte nos mori contigerit in con-
feſſione fidei moriamur. Fit etiam in quibuſdam
eccleſijs ſicut ⁊ in prima confeſſio generalis. Alte-
ra enim confeſſione inuicem nos mūdamꝰ. Iuxta
illud Confitemini alterutrum peccata veſtra: ne
demus requiem temporibus noſtris donec inue-
niamus locum domino. Precibus ⁊ oratione cō-
pletur hoc officium. Iuxta illud apoſtoli Orātes
pro inuicem vt ſaluemur. Rurſus preces myſtice

> Preces
> myſtice
> humili-
> tatem ſi
> gnificāt

humilitatem ſignificant: que in fine debet eſſe: qꝛ
ſicut in principio ipſa neceſſaria eſt ad quod ſigni-
ficandum voce humillima hoc ſeruitium inchoa-
tur: ita in conſummatione eadem humilitas mon
ſtranda eſt contra ſuperbiam in qua ceciderunt
omnes qui operantur iniquitatem. Poſt preces
opilio noſter ſiue ſacerdos commendans domi-
no gregem ſuum dicit collectam. Unde non eſt
congruum vt poſt hoc officium aliquid aliud fiat
niſi quod pertineat ad quietem: et attende quo-
niam ad primam et ad completorium apoſtolorū
ſymbolum non dimittimꝰ: quia cuncta opera no-
ſtra in eius nomen incipimus et concludimus in
quem credimus. Similiter ad vtrumq̧ officiū cō-
feſſionem ⁊ miſerere mei deus adijcimus vt quic-
quid in nocte peccauimꝰ aut in die delinquimꝰ ꝑ
confeſſionē ⁊ penitentiā diluamus: adimplentes
illud Cōfitemini alterutrū peccata veſtra. Reſpi-

dictes etiam illud quod olim ſacerdos farine aſſa-
tū offerebat in die vicis ſue medietatē in mane ꝛ
medietatem poſt meridiem. Sacrificium aūt no-
ſtrū eſt ſpiritus humiliatus. Ultimo notandū eſt
ꝙ omnia officia diurna quātū ad pſ. inuariabilia
ſunt: nocturna vero variabilia preter iſtud: per no
ctē eñ intelligit mūdus iſte qui variabilis eſt: per
diē vero ille etern⁹ qui eſt inuariabilis: de quo ſcri
ptū eſt. Ordinatione tua perſeuerat dies: ꝛ eſt ve
rior litera perſeuerat in ſingulari ꝙ̄ perſeuerāt in
plurali: lꝫ aliter quaſi cōmuniter pferat. Hoc ēt
officiū in quibuſdā eccleſijs qꝫtū ad hymnū inua
riabile eſt: put ſub titulo de prima dictū eſt: ꝛ etiā
qꝫtū ad pſalmos lectionē preces ꝛ collectā: ita ꝙ
pro nulli⁹ ſancti ſolēnitate ſicut nec officiū prime
variatur pro eo: qꝛ in illa de pace ꝛ ſpecialiter de
illa ad quā ſuſpiramus agit. quivt premiſſum eſt
inuariabilis eſt: hoc dūtaxat excepto qm̄ in dñi-
cis dieb⁹ dicūr ad primā illos quinqꝫ pſalmos. ſ.
Deus deus me⁹ reſpice in me ꝛc. ꝛ ſequentes pſal
mos Confitemini prout dictū eſt. Sed quare illi
quinqꝫ pſalmi in prima: ꝛ verſus In man⁹ tuas
dñe ꝛc. in cōpletorio poti⁹ ꝙ̄ in alijs horis ponū-
tur? Reſponſio. Chriſtus cui in his horis canim⁹
qui eſt principiū ꝛ finis in cruce pēdēs legit ince
piſſe pſalmū illū Deus deus meus ꝛ omnes pſal
mos ſequētes ſeriatim vſqꝫ ad dictum verſum di
xiſſe ꝛ ibi finiuiſſe ꝛ ſpm̄ emiſiſſe. Merito igit et
nos in paſſionib⁹ huius ſeculi cōſtituti ad ipſius
imitationē in hora prima que eſt in principio ho-
rarum diei ꝛ nō alibi dictos quinqꝫ pſalmos ꝛ in
cōpletorio qđ ſm aliquā cōſiderationē eſt finis ſi
ue vltima horarum diei debemus dicere verſum
ipſum. Quod vero hoc officiū ad vltimā diei ho
rā pertineat hac cōſideratione apparet. Nā in pri
ma dicis quattuor octonarios verſuū in pſalmis
duos pro prima ꝛ duos pro ſecūda horis: ꝛ in ter-
tia ſex: duos pro tertia duos ꝑ quarta ꝛ duos pro
qnta ꝛ in ſexta ſex: duos ꝑ ſexta. duos ꝑ ſeptima
ꝛ duos ꝑ octaua: ꝛ ī nona ſex duos ꝑ nona: duos
ꝑ decima: ꝛ duos ꝑ vndecima. Reſtat vltia hora
ſcꝫ duodecima ad quā pertinet cōpletoriū: quos
notat hymn⁹ Te lucis ante terminū. Premiſſos
aūt octonarios cōbinamus ſi duo charitatis pce
pta obſeruam⁹. facim⁹ vndecim cōbinatiōes: vt ꝑ
quauis hora diei in qua delinqm⁹ vnū dño legis
ꝛ charitatis binariū offeram⁹ vt ꝑ pma Beati. ꝑ
ſcđa Retribue. pro tertia Legē pone. pro quarta
Memor eſto. pro quinta Bonitatē. pro ſexta De
fecit. pro ſeptima Dilexi: pro octaua Iniquos. ꝑ
nona Mirabilia. pro decima Clamaui. ꝑ vnde-
cima Principes. Fiunt ergo vndecim cōbinatio-
nes ad emēdādū vndenariū noſtre trāſgreſſiōis.
Et in quolibet octonario aliquid de lege dñi me-
moratur: qꝛ per eā vinea colit ꝛ denarius eternita
tis acquiritur. Sunt ergo viginti duo octonarij q̄
per horas diei dicunt ꝑpter rationē ſub tit. de pri
ma dictā. Et dicunt bini ꝛ bini: ꝛ ſic duplicati fiūt
vndecim. Undenarius enim numerus ſignificat
trāſgreſſionē ſicut denarius perfectionē. Dicunt
enim per vndecim: vt per ea que in illis dicuntur
trāſgreſſionē mandatorū ſuorū nobis relaxet.

Chriſtus in cruce pendēs qꝫ pſalmos dixerit.

Incipit liber ſextus.

De officijs dominicarum ſpecialiter et quarū-
dam feriarum et feſtiuitatum domini ꝛ ieiuniorū
quatuor temporum. Rubrica.

In proxima precedenti parte de di-
uinis officijs in genere diximus:
nunc autem de ſpecialitatibus et
diuerſitatibus eorūdem per anni
circulum oſtendamus vcꝫ de offi-
cijs dñicarum ꝛ quarūdam feria-
rū ꝛ feſtiuitatū dñi: ꝛ de ieiunijs quatuor tēporū:
et de cōuenientia ipſoꝝ officiorū tā nocturnaliū: ꝙ̄
etiā miſſe nō vni⁹ dūtaxat eccl'ie: ſꝫ diuerſarū offi-
cia ꝑſequētes. Ad quoꝝ euidētiā eſt diſtinctio tē-
porū pmittenda. Siquidē annus ſolaris quatuor
tēpoꝝ ſucceſſione dilabit. ſ. hyemis: ī quo ſemina
iaciūtur: veris ī quo ſeminata prodeūt: ꝛ in ſpicas
acuunt: eſtatis ī qua meſſes albeſcūt ꝛ falce ſuccin
dūtur: ꝛ autūni ī quo ꝑ vētilationē grana a paleis
ſeparata ī horreis reponunt. Sic ꝛ magn⁹ vite pre
ſentis ann⁹ durās ab initio ſcli vſqꝫ ad finē mūdi
qtuor tempoꝝ varietate mēſurat. Primū tp̄s fuit
deuiationis in gñe humano vcꝫ ab Adā vſqꝫ ad
moyſen: ī q̄ declinauerūt hoīes a cultu dei q̄ vera
lux eſt facti idolatre ꝛ nil illuminationis doctrine
habētes: ꝛ ſimul inutiles facti ſunt: ꝛ nō fuit qui
faceret bonū vſqꝫ ad vnum. Tunc eñ homo reli-
quit creatorē ſuum. et de lapide dixit. Tu es deus
meus. Hoc tēpus quia fuit ignorātie et cecitatis
bene concordat hyemi in quo obſcuritas regnat.
Scđm tp̄s fuit reuocationis ſiue renouatiōis vcꝫ
a Moyſe vſqꝫ ad natiuitatem chriſti: quo edocti
ſunt homines per legem ꝛ prophetas de aduentu
chriſti: de curatione peccati et dilectione vni⁹ dei.
Tunc dñs dixit ad iſrael. Audi iſrael. Dñm deum
tuū adorabis: ꝛ illi ſoli ſeruies: ꝛ doct⁹ eſt homo:
q̇d ſibiipſi quid deo: quid primo facere tenetur.
Poſtmodum ob eandem cauſam ſuſcitauit ꝑphe
tas vt ſcꝫ predicatio hominem magis ab errorib⁹
reuocaret. Hoc tempus concordat cum vere qđ
habet aliquid luminis: ſed multum obſcuritatis.
Tertium tempus fuit regreſſionis ſiue reconcilia-
tionis ꝛ viſitationis vcꝫ a natiuitate xp̄i vſqꝫ ad
aſcenſionē eiuſdē: per quem facta eſt gratia homi
nibus: et predicatio euangelij: de quo dicit. Ecce

Annus ſolaris quatuor tēporuꝫ ſucceſſione dilabitur.

nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis. Hoc eſt tempus gratie: qꝛ oriens nos viſitauit ex alto. in quo tēpore dñs qui eſt ſol iuſticie mundū ſua preſentia viſitauit: ꝛ propria doctrina ſufficiēter illuſtrauit. Hoc tēpus cōcordat cum eſtate: in qua claritas regnat. Quartū eſt peregrinationis vcȝ ab aſcēſione dñi vſqꝫ ad diē iudicij vbi erit cōſummatio ſeculi: quod tp̄s eſt habens multū luminis: quia dei miſericordia reuelata ſunt diuina myſteria: hȝ tñ aliquid obſcuritatis noſtra negligentia faciente: ꝛ ſic cōcordat cū autumno qui hȝ aliquid obſcuritatis: ſed amplius claritatis. In primo tēpore viror fidei: flos fidei: fructus charitatis: frigore infidelitatis exaruit. In ſecūdo vinea dñi aliquatenus viruit ꝛ floruit. In tertio virens ꝛ florens fructus vberrimos attulit. In quarto cadentibus folijs verborū decolorari cepit. Rurſus tp̄s deuiationis dictum eſt tp̄s culpe ꝛ pene. Nam propter ipſam deuiationē homo ſubiectus eſt culpe: ꝛ propter culpā pene Unde dicit dominus. Putas cū venerit filius hominis inueniet fidē ſuper terrā? Tēpus reuocationis dicitur tēp⁹ doctrine ꝛ prophetie propter decalogū per quod docuit deus genus humanū. Tēpus recōciliationis dicitur tp̄s libertatis ꝛ gratie atqꝫ letitie. Tēpus peregrinationis dicitur tempus luctus ꝛ pene ſiue laboris ꝛ penitentie: quod nos facimus declinationis ꝛ negligētie. Primū fuit deſperationis. Secundū reſpirationis. Tertiū liberationis. Quartū exercitationis. Hec quattuor tēpora repreſentat eccleſia ſingulis annis ſiue ſtatus eccleſie per hec quattuor tēpora variat. Tēpus hyemis ꝛ deuiationis in quo mors regnauit repreſentat eccleſiā a ſeptuageſima vſqꝫ ad paſcha recolens caſum ꝛ penā primorū parentū propter eorū culpā: ꝛ ideo cantica letitie excepto Gloria patri. ſubticentur: prout ſub titulo de ſeptuageſima dicetur. Siletur enim Gloria in excelſis deo. quod in teſtimoniū pacis auditū eſt qn̄ veritas de terra orta eſt ꝛ iuſticia de celo proſpexit. Tēpus veris ꝛ renouationis repreſentat eccleſia in aduentu domini: per quē omnia renouata ſunt vſqꝫ ad natale dñi. Unde ad notādū ꝙ patres illius temporis habuerūt aliquid luminis: ſed multum obſcuritatis reſpectu ſequentiū: minora cantica letitie cantat Gloria patri: ꝛ alleluya: ſed maiora ſupprimit ſcȝ Gloria in excelſis. Te deū laudamus. ꝛ ſequētias: prout ibi dicet. Quia enī hoc tempore peccatū regnauit nō propter ignorātiā: vt mors prius: ſed ꝓpter carnis infirmitatē: ideo canit alleluya: qꝛ patres huius tēporis ſub lege fuerunt ſed Gloria in excelſis deo ſiletur: quod ſignū eſt pacis et iuſticie: quam lex dare nequiuit.

Pacē ꝛ iuſtitiā lex dare nequiuit.

Tēpus eſtatis et recōciliationis ſiue regreſſionis repreſentat eccleſia ab octaua paſce vſqꝫ ad octauam penthecoſtes qꝛ per paſchalem agnum reconciliamur deo: omnia cantica letitie ꝛ fere poſt omnes dictiones alleluya multiplicamus: ad ſignificandū habitū gaudiū de noſtra reſurrectione. Significat enim tempus illud ſtatū fidelitatis eterne: tunc etiam Gloria in excelſis canitur: qꝛ in reſurrectione iuſticia. i. charitas perficietur et plena pax dabit: duplex enī alleluya canitur in albis ꝛ in dñicis illius tēporis: ꝛ ſtātes tunc oramus. In priuatis ꝓo ferijs Gloria in excelſis. ꝛ duplex alleluya non canitur. lȝ ſepe alleluya preterqꝫ in ſeptuageſima dicatur: prout ſub titulo de ſeptē dieb⁹ poſt paſcha et in ſequēti titulo dicet: tp̄s autūni ꝛ peregrinationis repreſentat eccleſia ab octauis pēthecoſtes vſqꝫ ad aduentū dñi: qꝛ nobis deo recōciliatis nō reſtat niſi vt nos peregrinos reputemus cū pſalmiſta dicente. Aduena ego ſum ꝛ peregrinus ꝛc. cātās oīa letitie cātica: ad deſignandū gaudiū de his que ſunt diuina myſteria reuelata: qñqꝫ tamē aliq̄ cātica ſubticet: nec multiplicat alleluya ſicut fecit in tp̄e precedēti: ad ſignificandū declinationē a bono quā nobis negligētia noſtra parit: et cantat all'a in ſpe reſurrectionis: ꝛ Gloria in excelſis deo: ꝓ iuſtitia reddita. Itē quotidie dicit all'a: ſed nō Gloria in excelſis: vt dicetur ſub tp̄e aduētus. Cantat etiā alleluya poſt graduale in ſignū laboris: per quem ad patriam vite trāſcēdum eſt.

Per laborē ad patriā vite trāſcēdum eſt

Ex premiſſis colligitur euidenter ꝙ recte in principio hyemis hō quaſi deſperans dicit. Circūdederunt me gemitus mortis. In principio veris q̄ſi reſpirās dicit. Ad te leuaui aīam. In principio eſtatis architectus eccleſie Petrus renatis per baptiſmū et illuminatis per gratiā dicit. Quaſi modo geniti infantes ꝛc. In principio autūni exultās de dei miſericordia dicit. Dñe in tua mīa ſperaui: ſȝ attendens miſeriam in quā ex ſua negligētia lapſus eſt ſtatim ſubiūxit verſiculū Uſqꝫquo dñe obliuiſceris me in finē. ꝛ graduale Ego dixi dñe miſerere mei ſana aīam meam: qꝛ peccaui tibi. Rurſus hec quatuor tēpora cōſiderant̄ ſm̄ quatuor principales diei ptes: q̄ ſunt nox ptinēs ad tp̄s deuiatiōis Nox enī obſcura eſt: ꝛ idolatre ceci erant. Aurora ptinet ad tp̄s reuocatiōis. Meridies ptinet ad tēpus recōciliationis ſiue regreſſionis. Et veſpera ptinet ad tp̄s peregrinationis. Deſignat̄ etiā per quatuor principales xp̄i actiones que ſunt natiuitas: paſſio: reſurrectio: ꝛ aduētus ad iudiciū. Ad natiuitatē pertinet circūciſio. apparitio. baptiſm⁹ et purificatio. Ad paſſionē ieiuniū ꝛ tētatio. Ad reſurrectionē aſcēſio in celū. ꝛ ſanctiſpiritus emiſſio Ad aduentum ad iudiciū: trāſfiguratio ꝛ miraculoꝝ operū. Itē paſſio cōparatur hyemi: natiuitas veri: reſurrectio eſtati. aduent⁹ ad iudiciū autūno: quando vetuſtus dierū ſedebit tenens ventilabrū in manu ſua: et mundabit aream ſuam ꝛc. Itē natiuitas chriſti cōcordat tempori reuocationis ſeu renouationis propter prophetas qui eum multis modis predixerunt. Paſſio chriſti tēpori deuiationis propter penam culpe primorum parentū. Reſurrectio tēpori regreſſionis propter letitiam. Aduentus ad iudicium tēpori peregrinationis: quia hmōi tempus durabit vſqꝫ in diem iudicij. vnde propheta. Aduena ego ſum apud te ꝛ peregrin⁹ ſicut oēs patres mei. Tēpus ergo reuocationis ſiue renouationis q̄ facta eſt per legē ꝛ ꝓphetas: durat vſqꝫ ad natale dñi tm̄: vt premiſſum eſt. Alij tñ dicūt ꝙ vſqꝫ ad ſeptuageſimā: ꝛ ibi incipit tem

pus deuiationis. Sed ſm primū dictum queritur de tempore qđ eſt a natali dñi vſq; ad ſeptuageſimā ſub quo dictoꝝ tēpoꝝ contineat? Super quo dicūt quidā ꝙ tp̄s qđ eſt a natali vſq; ad octauas epyphanie. pertinet ad tēpus regreſſionis qđ eſt tēpus gaudij ſicut ⁊ illud. vñ in quibuſdam eccleſijs tunc albis vtuntur veſtimētis: ſicut ⁊ tempore paſchali neq; tūc ieiunat nec genua flectunt. Reliqua vero pars. ſ. ab octauis epyphanie vſq; ad ſeptuageſimā ſub tpe peregrinationis cōtinetur: et lʒ Eſaias legatur die natalis dñi: nō ideo dies illa eſt ſm ipſos de tēpore reuocationis. Alia ei cōſideratione hoc fit ⁊ ante euangeliū in nocturnis et ante epiſtolā in miſſa. Supponit eñ tunc baſis colūne: vt per vtrūq; teſtm̄ natiuitas xp̄i pbetur.

¶ Itē queritur quare a tpe veris ſiue renouationis ſeu reuocationis incipiūt eccleſie officia? videtur ei ꝙ deberēt incipere a tpe hyemis ſiue deuiationis: qr prius eſt deuiatio ꝙ̄ a deuiatione reuocatio. Preterea in tpe deuiationis legit primus liber theologie. ſ. Geneſis. Sup hoc dicūt quidā ꝙ in hoc facit eccleſia ne incipiat ab errore: ſed certe nō ē tp̄s illud deuiationis: eo ꝙ eccleſia illo tpe deuiet: ſed qr errorē priorū parentū recolit: vt nos ad penitentiā trahat: ⁊ ideo hec rō nō placet. Eſt ergo rō: qr per aduētū dñi oīa noua facta ſunt: vñ Apoca: Ecce nouo facio oīa: ideo in honorē aduētus dñi a tpe renouationis incipit eccleſia officiū ſuum. Preterea ſi inciperet ab hyeme: vtens ꝟbis deſperationis poſſet homo illa audiens deſperare. Merito ergo incipit a vere: vt cū poſtea audierit verba deſperationis nō deſperet: qr pceſſit certa promiſſio vere liberationis que fit in aduentu. Incipit ergo a tpe renouationis ſeu reuocatiōis

Qui libri ⁊ qb⁹ tpib⁹ legantur.

in quo tenet rē. Qui autē libri et quibus tēporib⁹ legantur breuiter eſt vidēdū. Et quidē i pleriſq; locis ab aduentu dñi vſq; ad natale eius legitur Eſaias: q̄ quāto de xp̄o vberius ceteris prophetauit tanto natiuitati eius legit vicinius: preterꝙ̄ in ieiunijs quatuor tēporū: q̄ pprias habēt lectiones. In ipſa etiā natiuitate non ſolū de illo legit ⁊ cantatur: ſʒ etiā de cauſis ipſius feſtiuitatis: put i omnibus fieri ſolet feſtiuitatibus: qđ fit ad oſtendendū magnū gaudiū nobis celitus datū. ¶ In prima vero dñica poſt natale legitur in quibuſdā eccleſijs de epiſtolis Pauli ad ipſam ptinentibus natiuitatem. In octaua natiuitatis de ſermonib⁹ et de homelia euangelij eiuſdem diei. In epyphania de Eſaia ſm Gelaſium papā. xxv. diſtinc. ſancta in palea. In octaua Epyphanie de homelia eiuſdē diei. ab octaua epyphanie vſq; ad ſeptuageſimā cantatur de pſalmis: et leguntur epiſtole Pauli: in quibus legitur de labore ⁊ luctu et pugna eius. In ſeptuageſima vero vſq; ad dñicā ante ramos palmarū: legit penthatheucū. Septuageſima eñ tēpus noſtre captiuitatis et pene ⁊ culpe deſignat: de qua myſtice ad hieruſalē redire debemus ſicut per Hebreos olim de babylonica captiuitate exeuntes figuratum eſt. Ut ergo memores ſint captiuitatis ſue qui ſurſuʒ tendūt: legitur primo de Adam qui in principio mūdi factus eſt: et de eiectione eius de paradiſo: deinde de diluuio et quomodo Abrahā exiuit de terra ſua: et de mūdi huius laboribus exemplū patiente ⁊ ſicut olim hebrei captiuitate ducti in babyloniam in triſtitia fuerunt fere vſq; ad finem. lxx. an. ⁊ conceſſa ſibi licentia repatriādi gauiſi ſunt licet nō plenarie: ita ⁊ nos fere vſq; ad finē. lxx. dierū. ſ. i ſeptuageſima tacemus voces et cantica letitie: vt premiſſum eſt: et ſub titu. de tēpore aduentus dicetur. Quindecim vo diebus ante paſcha legitur Hiere. quia ille apertius ꝙ̄ alij de paſſione tractauit: et in propria paſſione dñi paſſionē preſignauit. Ab octauis vero paſche. xv. diebus vel ſecundum alios vſq; ad quartam dominicam poſt paſcha. Apoc. legitur: ⁊ cantatur ppter myſteria paſſionis ⁊ reſurrectionis que Ioanni reuelata ſunt: et apoſtoli predicauerunt. In Apoc. eñ fit mentio de ciuitate noua hieruſalē: deinde vſq; ad aſcēſionē leguntur epl'e canonice ⁊ actus apoſtolorum ⁊ cantatur de pſalmis: qr ⁊ dauid pphetauit de paſſione: reſurrectione ⁊ aſcenſione ⁊ apoſtoli predicauerūt que a dño didicerūt vſq; ad aſcenſionē eius corporali pſentia perfruentes: inter aſcenſionē vero ⁊ pēthe. cātatur de ipſo feſto: quia diſcipuli ſurſum ſubleuati promiſſa patris munera expectabant.

David pphetauit de paſſiōe.

Ab octauis penthe. vſq; ad kalendas auguſti leguntur libri Regum ⁊ Paralipomenon et cantatur deus omniū: qr ſicut Samuel: Saul: Dauid ⁊ alij p lege dñi pugnauerunt: ſic et nos poſtꝙ̄ accepimus donū ſpūſſcti i baptiſmo virtute debem⁹ pugnare ꝯtra demones formati: nati: nutriti ⁊ armati. A kalēdis auguſti vſq; ad kalēdas ſeptēbris legit ⁊ cātat de ſapiētia: quia in pugna neceſſaria eſt ſapiētia: vel qr auguſtus ſextus eſt mēſis: ⁊ in ſexta etate qua deus venit debemus ppter eius preſentiā ſapienter viuere: qr inter nos audita eſt ſapientia ipſa que ex ore altiſſimi prodijt. Rurſus mēſis ille calidus eſt ⁊ medius in anno. Per qđ media hominis etas deſignatur ⁊ i media eſtate: vbi quiſq; ab eſtu vicioꝝ plus accēditur: plus ſuccurrere dʒ ſapientia. In ſeptēbri legitur ⁊ cantatur de Iob: Thobia: Eſdra: Iudith: Heſter: quia hi aduerſa patienter ſuſtinuerūt: ⁊ eccleſia in fine mundi aduerſa oīa pro dño tolerabit: a kalendis octobris vſq; ad nouembrē legūtur libri Machabeorum: et cantatur de eis: quia iſte octauus mēſis letitiā reſurrectionis myſticat: quia ſicut iudei finitis prelijs ⁊ reſtaurato tēplo in hymnis ⁊ cōfeſſionibus benedicebāt dñm: ſic in gloria reſurrectionis ⁊ magne feſtiuitatis deuictis prelijs diaboli ſancti ⁊ iuſti in dño feſtiuabūt ⁊ gaudebūt: iuxta illud. Beati qui habitant in domo tua domine. A kalendis Nouembris vſq; ad aduentum dñi legitur Ezechiel: ⁊ Daniel ⁊ duodecim prophete minores cū reſpōſorijs Uidi dñm ⁊c. Ezechiel enim vidit quatuor aīalia in figura quatuor euāgeliſtarum: que natiuitatem: paſſionē: reſurrectionē ⁊ aſcenſioneʒ docuerunt. Iſti ergo ideo ante aduentum leguntur: qr clarius xp̄i aduentū predixerūt. Deniq; aurelius papa in burcardo li. iij. ca. hi qui. ſtatuit vt qui inuenti fuerint libros famoſos et ignotos in

eccleſia legere vel cãtare excõlcẽtur. Ex premiſſis
ergo liquet ꝙ in eccleſia libri noui ꝛ veteris teſta-
mẽti leguntur: qđ etiã in ſuis locis dicetur ꝛ de ordine
etiã aliorum librorum dicetur ſub dñica .xj. poſt pẽtheco.
¶ Et eſt notandũ ꝙ teſtm̃ dupliciter accipitur. Nam
Teſtm̃ dupliciter accipitur. promiſſio ipſa .ſ. id qđ teſtatur ſeu legatur dr̃ teſtm̃.
Unde nouum teſtm̃ dr̃ gratia fidelibꝰ promiſſa .ſ.
fides ꝛ charitas. Cetere virtutes ſiue vita eterna
in futuro: ꝛ virtus in preſenti vita: et apl̃s ideo
noui teſtamenti teſtator eſt vt repromiſſionẽ acci-
piant qui vocati ſunt hereditatis eterne extra de
celebra. miſ. cũ marthe. § ceterũ. Scriptura etiam
qua illa promittuntur dr̃ teſtm̃. Unde nouũ teſtm̃ dicitur
ſcriptura noui teſtamẽti ꝛ vetus teſtm̃ dr̃ ſcriptu-
ra veteris teſtamẽti: de cõſe. diſt. iiij. ſicut in ſacra.
in prin. Et hec quaſi humana ſimilitudine dicuntur
ſicut enim qui teſtm̃ cõdit heredẽ inſtituit: cyrogra-
phũ facit: teſtes aduocat: agẽda per heredẽ indu-
cit: ſic ꝛ deus pater volẽs filios iſrael ĩ terra pro-
miſſionis heredes inſtituere cyrographũ fecit .i.
legẽ dedit teſtes acciuit .ſ. Moyſen ꝛ Aarõ: ꝛ agẽ-
da p illos edixit ꝛ hoc eſt vetus teſtm̃. Sed q2 id
trãſitoria ꝛ tẽporalia repromittebat: extra de cele.
miſ. § ceterũ. ideo xp̃s volẽs chriſtianos .ſ. fideles
eterne hereditatis heredes facere: cõſequẽter no-
uum teſtm̃ cõdidit .ſ. euangeliũ: aduocauit teſtes
ſ. apl̃os eiſqꝫ agenda indixit: qđ teſtm̃ tandẽ mor-
te propria conſecrauit. Preterea teſtm̃ eſt teſtatio
mentis: qua quiſqꝫ qđ mẽte cõcipit ore teſtatur: ꝛ
p ſcripturã corroborari iubet. xiiij. q. ij. § illđ. vñ de
hac etiã ſimilitudine hec ꝛ illa ſcriptura dr̃ teſtm̃.
Ceterum ideo illa ſcriptura dr̃ vetꝰ teſtm̃. Primo
q2 vetera .i. terrena .ſ. ad veterẽ hoiem pertinentia
promittebat: dicẽs. Si hec ꝛ illa feceritis bona ter
re comedetis: ꝛ iterũ: terrã fluentem lacte et melle
dabo vobis: ꝛ ſimilia. vñ illud vetus ꝛ tranſitoriũ
fuit. Scđo dr̃ vetus teſtm̃ qđ per veterẽ holem .ſ.
per Moyſen veterẽ vetuſtate peccati miniſtratũ
fuit. Tertio q2 nouo ſuperueniente ceſſauit ꝛ deſijt
tanqꝫ aliquid vetuſtũ. Unde aplo. Vetera tranſierũt:
ecce noua facta ſunt oĩa. Quarto dr̃ vetus reſpe-
ctu noui: q2 eo fuit antiquius tpe. Quinto quia a
vetuſtate peccati nos liberat. ¶ Hac vero ſcriptu
ra nouum dr̃ teſtm̃. Primo q2 noua .i. celeſtia .ſ. ad
celeſtis hois ꝯſeruationẽ ptinẽtia pmittit dicens.
Qui agrũ aut domũ ꝛc. centuplũ accipiet ꝛ vitaꝫ
eternã poſſidebit. Scđo dr̃ nouũ: quia per nouum
hoiem .i. ab oĩ peccato imunẽ .ſ. per xp̃m miniſtrã-
dum eſt. Tertio dr̃ nouũ .i. vltimum: quia nouiſſi-
mũ hois teſta. immobile perſeuerat qđ teſtatoris
obitu confirmatur. vt extra de cele. miſ. cũ marthe. §.
ceterũ. ꝛ. xiij. q. ij. vltima. Hinc enim dr̃ eternũ .i. per
petuũ quaſi durabile ac imutabile: de quo dictuꝫ
eſt in quarta parte ſub ſeptima particula ſecreti ſu
per verbo Noui et eterni. Chriſtus enim iam nõ mo
ritur: ꝛ mors illi vltra nõ dñabitur: de cõſe. diſt. ij.
ſemel. Quarto dr̃ nouũ reſpectu veteris: quia illo
magis eſt nouũ tpe: vel q2 vetus lex eſt quaſi ra-
dix: ipſum vero no. teſt. eſt quaſi fructus. Quinto
q2 innouat: nõ enim illud dicũt niſi hoies renati ex
vetuſtate per gratiã pertinentes iam ad no. teſtm̃

qđ eſt regnum celorũ. ¶ Circa libros eccleſiaſtici
officij ſciendũ eſt ꝙ ipſum officiũ conſiſtit in cãtu
et in lectione. De cantu tres ſunt libri: de lectione
ſex. Sunt etiã quidã alij libri eccleſiaſtici: prout in
ſcđa parte in fine tractatus de ſacerdote dictũ eſt.
Sane tres libri de cantu ſunt antiphonarius: gra-
duarius: ꝛ trophonarius. Antiphonariꝰ a digni-
ori: vꝫ ab antiphonis nomẽ ſumpſit: quas beatus
Ignatius patriarcha audiuit per angelos decan
tari: cum tamen ibi ſint reſpõſoria atqꝫ verſus. In
pleriſqꝫ tamen locis liber iſte reſponſorium. a
reſponſorijs que ibidẽ cõtinẽtur appellatur. Gra-
duarius dictus eſt a gradualibꝰ que in eo ꝯtinen
tur: q̃ a pluribꝰ officiarius noncupatur ab officijs
ſeu introitibꝰ qui ibi cõtinentur. Graduale dictuꝫ
eſt a gradibus: prout dictum eſt in quarta par-
te ſub tit. de graduali. De intitulatione graduarij:
antiphonarij: ꝛ lectionarij in ſequen. titu. dicetur.
Trophonarius eſt liber cõtinẽs tropos .i. cantus
qui cũ introitu miſſe dicuntur: preſertim a mona-
chis. Vocantur etiam tropi ſequẽtie ſiue proſe et
kyrieleiſon ꝛ neume. Et dr̃ a tropos qđ eſt cõuer-
ſio: de quo in eadẽ parte ſub tit. de introitu dictuꝫ
eſt. Quidã etiã hũc librũ proſariũ a proſis appel-
lant. Vitalianus cãtum romanũ inſtituit: et orga-
no cõcordauit. Ceterũ libri lectionũ ſunt iſti. Pri-
mus eſt a bibliotheca. Secũdus homeliariꝰ. Ter
tius paſſionarius. Quartus legẽdarius. Quintꝰ
lectionarius. Sextus ſermologus. Bibliotheca a
greco nomẽ accepit: ꝛ eſt nomẽ equiuocũ: ſ. locus
in quo libri reponũtur: ꝛ volumen ex oĩbus libris
veteris ꝛ noui teſta. a Hierony. cõpoſitũ: home-
liarius eſt liber ꝯtinẽs ſctõꝝ homelias: ꝛ legitur ĩ
dñicis ꝛ in natali: ꝛ in feſtis ſctõꝝ ꝓpria euange-
lia habentiũ: ꝛ in paſcha ꝛ penthe. cũ ferialibꝰ eo-
rũdẽ. Homelia autẽ idẽ eſt ꝙ bona laus ſiue ver-
bũ ad populũ. Et nota ꝙ plures fecerunt home-
lias vꝫ Auguſtinus: Hieronymus: Beda: Ori- Qui fecerunt homelias.
genes: Gregorius ꝛ alij. Beda tñ alias nõ compo
ſuit niſi quas Auguſtinus cõpoſuerat: ſꝫ ſuis ver
bis eaſdẽ ſuperueſtiuit. Nã Auguſtinus ꝟba diſpu
tationis habuit. Beda ꝟo ſtilũ ſermonis ꝛ lectio-
nis. Quare Beda vocatur venerabilis in ſeptima
parte: ſub eius feſto dicetur. Itẽ nõ oẽs homelie
autentice ſunt: vt quedã Origenis: qui ad hereſim
dicitur declinaſſe. Alique tamẽ homelie ipſius a
beato Hieronymo teſte papa Gelaſio leguntur fuiſ
ſe correcte ſeu approbate. xv. diſt. ſancta in palea.
Et qñ illa in eccleſia leguntur nomen actoris: pro
pter hereſis infamiã ſubticetur: ſicut ꝛ nomẽ ſalo
monis: qui deceptus fuit a mulieribus tacetur in
lectionibus ꝓpter infamiam ydolatrie: ſed dicitur
lectio libri ſapiẽtie: ſic etiã q2 moyſes heſitauit ad
aquas ꝯtradictionis q2 dñm exacerbauit nõ dicitur
lectio libri geneſis: moyſi legiſlatoris ſicut dicitur
lectio libri apocalypſis beati Ioãnis apoſtoli. De
hoc agitur in prohemio ãnte partis ꝛ ſub ſabbato
paſchali. Voluerũt quidam ꝙ in principio home-
liarum ipſius dicatur homelia Origenis correcta
ſeu approbata a Hierony. et in ſequentibꝰ dicitur dꝫ
homelia eiuſdẽ. Paſſionarius eſt liber continens

paſſiones ſctōꝝ: ⁊ legiꝪ in feſtis martyꝝū. Plures
autē ſunt paſſionarij: quoꝝ quidā canonizati qui-
dā vero teſte papa Gelaſio.xv.diſtin. ſancta in pa
lea ſunt apocriphi: vt de beato gregorio: ⁊ Cirilo
et Julita: ⁊ alij quidā quos heretici cōpilaſſe di-
cūtur: quare in eccleſia legi īterdicunꝪ. Anꝫheros
papa ſtatuit martyꝝū geſta ſcribi: ⁊ in in eccleſijs
haberi ⁊ hoc ꝓpter maximū presbyteroꝝū nume-
rū martyrio coronatoꝝū. Legēdarius autē vocaꝪ li-
ber ille vbi agiꝪ de vita ⁊ habitu cōfeſſoꝝ: vt Hy-
larij: Martini ⁊ alioꝝ confeſſoꝝ: ⁊ legiꝪ in feſtis
eoꝝ dū tñ autenticatus ſit. Lectionari⁹ eſt in quo
lectiones epl'arum Pauli ⁊ alie legūtur. qui q̄ꝫ
epiſtolarius dr: ⁊ etiā legēdarius dici pōt. Sermo
logus eſt liber ꝯtinēs ſermones quos papa et alij
plures ſcti cōpoſuerūt: ⁊ legiꝪ in feſtis cōfeſſoꝝū a
natali vſq; ad octauas epyphanie: in purificatio-
ne beate marie ⁊ in feſto oīm ſanctoꝝū: ⁊ in pluri-
bus alijs. Cōſiderandū eſt quoq; triū ſcripturas
precipue in eccleſia frequētari. ſ. Dauid ꝓphete q̄
fuit homicida proditor ⁊ adulter. Matthei apl'i q̄
fuit publicanus: ⁊ in hoc ipſo infamis: et Pauli q̄
fuit crudelis xp̄i ⁊ eccleſie pſecutor: ⁊ etiā Augu-
ſtini q̄ fuit manicheus: ⁊ tpe Theodoſij īperatoris
ꝯuerſus eſt: qđ fit in exēplū: vcꝫ vt alij peccatores
nō deſperēt: ſꝫ ſperēt ſi tñ penituerint poſſe veniā
cōſequi quātūlibet graui noxa perplexi ſint: ⁊ ora
tiones ⁊ elemoſynas: eoꝝ poſt penitentiam poſſe
deo cōplacere. Et eſt ſciendū q̄ beatus Hierony.
tpe Damaſi pape correxit pſalteriū.lxx. interpretū
qđ tūc cantabatur vbiq;: ⁊ adhuc iuxta ordinatio
nē Gregorij pape qui poſtremo officiū eccleſiaſti-
cum ordinauit ſm illud antiphonas: reſponſoria: all'a:
tractus: ⁊ alia quedam in eccleſia decantamus.
Subſequēter vero pſalterio ipſo iterato corrupto
idē Hieronymus illud de nouo integre ex greco
trāſtulit in latinū: prout ipſe in ipſi⁹ pſalterij ꝓhe-
mio atteſtatur: qđ nouū dictus Damaſus rogatu
ipſius Hieronymi inſtituit decantari ⁊ vulgariter
gallicū appellaꝪ: ⁊ quaſi vbiq; legitur: ⁊ fere cōiter
cū ſuo prohemio in textu biblie habeꝪ. Premiſſuꝫ
vero pſalteriū ſcđm.lxx. romanis remanſit: et ho-
die illo vtuntur. Deniq; idē Hierony. attēdens q̄
iudei nobis improperabāt q̄ pſalteriū falſificaue
rimus: q̄ñ a ſuo verbo diſcordabat: tertio pſalte-
rium de verbo ad verbū ex hebreo trāſtulit in lati-
num: quod in pluribus diſcrepat a gallico ac ro-
mano: pauci tñ illud habēt: q̄uis ab omnibus et
in textu biblie deberet haberi. Et nota q̄ quidam
portant pſalteriū: ſed in eo nō pſallūt: prout dictū
eſt in titu. de laudibus matutinis. Que ſint dñice
et dies priuilegiati et principales: et qualiter dies
dñica maior eſt alijs diebus quib⁹ nominib⁹ dies
ſeptimane appellenꝪ: ⁊ qui ſint dies profeſti: qui fe
ſtiuales ſiue ſolēnes: in prohemio. vij. partis dice-
tur. Grego. papa. xcij. diſt. c. ſi. inſtituit ne in eccl'ia
romana diaconi cantare debeāt: ſed ſolū euange-
lice lectionis officia inter miſſarum ſolennia exol-
uant: pſalmos vero ac reliquas lectiones ſubdia-
coni: vel ſi neceſſe fuerit minores ordines exhi-
beant ſiue dicant.

Hieronymus pſalterium de ꝟbo ad verbum trāſtulit

De tempore aduentus. Rubrica.

QUoniam ſicut p̄miſſum eſt eccleſia-
ſtica officia ab aduētu dñi quod eſt
tp̄s renouationis incipiūt: merito ab
hoc tpe ducimus initiū aſſumendū.
Prenotandū igitur eſt q̄ beatus pe-
trus primo inſtituit tres ſeptimanas integras an
te natale venerari in cōmemorationē aduēt⁹ xp̄i:
⁊ quartā q̄ tñ nunq; perficiꝪ: q2 vigilia natalis nō
eſt de aduētu: vt infra diceꝪ. AgiꝪ ergo aduētus
dñi p quattuor ſeptimanas i ad ſignificādū q̄ eſt
quadruplex aduētus filij dei: ſed vltima nūq; fini
tur: q2 ſctōꝝ gloria q̄ dabiꝪ in vltimo aduētu. ſ. ad
iudiciū nūq; terminabiꝪ. Prim⁹ aduēt⁹ eſt in car
nē. ſ. in vtero virginis aſſumptā: de quo dictū eſt.
Oſanna filio dauid: benedictus qui venit in noīe
dñi. Scđs in mētē qui deſcēſus fit quotidie i cor-
dib⁹ fideliū per ſpiritūſanctū: de quo Joan. xiiij.
Ad eū veniemus ⁊ apud eū mānſionē faciemus: ⁊
dicit ſapiēs. Dñe emitte ſapientiā tuā vt mecum
ſit. De his habeꝪ abachuch. ij. Si morā fecerit ex
pecta eū: q2 veniēs veniet ⁊ nō tardabit. Tertius
aduētus eſt in morte cuiuſlibet: de quo dicit bea
tus Jaco. Patientes eſtote vſq; ad aduentū do-
mini. ⁊ Matth. xxiiij. Si ſciret paterfami: qua ho
ra venirет fur ⁊c. ideo ⁊ vos eſtote pa ⁊c. et iterū.
Si ī prima vigilia venerit. i. in iuuētute ⁊ in ſecū
da ⁊c. ⁊ ita inuenerit. ſ. in penitētia beati ſunt ſer-
ui illi. Quart⁹ erit in maieſtate q̄ erit in die iudi-
cij. De illo legitur Eſa. iij. ca. Dñs ad iudiciū ve-
niet cū ſenioꝝib⁹ populi ſui. Et nota q̄ prim⁹ ad-
uētus liberauit animas a diaboli ſeruitute. Se-
cundus liberat eas a peccato. Tertius a pena.
Quartus corpora liberat. Uerū eccleſia non cele
brat niſi duos aduentus ſcꝫ in carnē ⁊ ad iudiciū
Nā primū ⁊ ſecundū reputat pro eodē: ideo enim
venit in carnē vt veniat in mētē: ideoq; dictū eſt.
Ueniēs veniet ⁊ nō tardabit. veniens. ſ. in carnē:
veniet ſcꝫ in mētē. Et iterū q2 vterq; miſericordie
eſt. Similiter terti⁹ ⁊ quart⁹ habenꝪ p eodē: quia
vterq; eſt iuſticie rōne vni⁹ effectus. Celebrat er-
go eccleſia aduētū hmōi ſub binario: vt filijs ſuis
generet timorē ⁊ amorē dei. vñ in p̄s. Eleuamini
porte eternales ⁊c. Timor dñi ſctūs qui permanet
in eternū ⁊ amor. ſ. ipſi⁹ qui ſimiliter in eternū du
rabit. Uñ. i. ad Coꝝ. xiij. cap. Charitas nūq; exci-
dit. de pe. di. ij. charitas. timorē autē debemus ei vt
dño: amorē vt patri. vnde Malach. ij. Si ego ſuꝫ
pater: vbi eſt amor. ⁊ ſi dñs vbi eſt timor: Celebra
tur ergo aduentus per quattuor ſeptimanas. In
prima ſpecialiter de primo aduētu cātat eccleſia.
In ſcđa ⁊ tertia de ſcđo: ⁊ hoc iō q2 antiqui p̄res
primū aduentū tm̄ expectauerūt. Scđm ꝟo anti-
qui ⁊ moderni. In q̄rta vero ſeptimana recolit ec
cleſia tp̄s in quo dñs deſcendit in vterū virginis
Uñ tūc. Rorate celi deſup ⁊ nubes pluāt iuſtum
aperiaꝪ terra ⁊ germinet ſaluatorē. Itē tp̄s a pri-
mo aduentu vſq; ad ſecūdū recolit eccleſia inter
p̄ethe. ⁊ aduētū dñi in quo cātat alleluya i ſpe re
ſurrectiōis. ⁊ glia i excelſis deo p iuſtitia reddita
⁊ dicit quotidie alleluya: q2 ſpes ei⁹ nō infirmaꝪ.

Quadruplex eſt aduētus filij dei.

Sed gloria in excelſis deo ⁊ in terra pax hoībus bone voluntatis: nō dicit quotidie: ſꝫ tm̄ in feſtis q: ſemꝑ in fide: nō ſemꝑ in oꝑib⁹ laudat. Quotidie em̄ offendit: licet ſemper in fide iuſticiā teneat. De hoc dictum eſt in prohemio huius partis ⁊ dicet ſub ti. de ſeptē dieb⁹ poſt paſcha. Ceterū per tres aduētus hebdomadas patres triū tēporū accipimus. Primi fuerūt ante legē: qui procul a deo remoti clamabant Ad te leuaui. Secūdi ſub lege q̄ doctrina legis inſtructi: et ideo ad lumen propius accedētes in introitu ꝑꝉs ſyon appellatur. Tercij fuerūt prophete preſertim illi quos inuenit xp̄i natiuitas: vt ſymeon quib⁹ q: redēptor eſſe prope ḋ: in introitu Gaudete. Aſſerunt etiam quidā ꝙ in officio prime hebdomade agitur de vocatione iudeoꝝ. In officio ſecunde de vocatione gentium vnde ibi dicitur Ad ſaluandas omnes gentes. In officio tertie de vocatione vtriuſꝗ populi: vñ ibi ḋ: Nota ſit omnibus hominibus. Rurſus cantatur in prima in perſona Joannis. In ſcḋa ꝓphetarum. In tertia apl'orum. In quarta in perſona doctorum. Tēpore aduētus tacetur Gloria in excelſis: qḋ pertinet ad natiuitatē: vt in nocte natiuitatis deuoti⁹ ⁊ auidius decantetur: ad notādū hunc hymnū primo fuiſſe nocte illa ab angelis decantatū: qꝛ maior gloria xp̄i eſt in eccleſia tēpore noui teſtamēti ꝙ̄ fuerit in veteri. Tacetur etiā Jte miſſa eſt: qḋ pertinet ad reſurrectionē. Merito autem tacet̄ vtrūꝗ in aduentu: quia tūc vtrūꝗ expectat̄. pari etiā ratione tacet̄ pax vobis qḋ ſilr̄ pertinet ad reſurrectionē. Tacet̄ etiā Te deū laudamus: q: nōdū preſens eſt quē expectam⁹: et ad preſentes tm̄ hoc cātico vti ſolemus. ¶ Et nota ꝙ hec tria non ſemꝑ ſe cōcomitant̄: vt dicet̄ in prohemio. vij. partis. Sed quare all'a nō tacet̄ hoc tēpore cū ſit cāticū leticie: nā in aduētu eſt ieiunium nec tūc nuptie celebrant̄. Preterea aut eſt ieiuniū meroris aut exultationis. Si meroris oīa cantica exultationis debēt taceri. Si exultationis: oīa debēt dici: ergo ⁊ Gloria ī excelſis deo. Solutio hoc ieiunium eſt partim exultationis ⁊ partim meroris. Exultationis eſt rōne primi aduētus. ſ. in carnē: de quo mētio fit in hoc tp̄e. Meroris eſt ꝓpter ſcḋm aduentu. ſ. ad iudiciū: de quo fit etiā ibi mētio: ⁊ ideo in eo q̄dā cātica leticie dicunt̄ ꝓpter aduētū mīe ⁊ exultationis ⁊ q̄dā ſubticent̄: ⁊ ieiunat̄ ꝓpter aduentū ſeuere iuſticie ⁊ meroris: alleluya ergo nō ſubticet̄: qm̄ tp̄e aduētus aliq̄d eſt leticie ꝓpter ſpem quā habuerūt de xp̄i incarnationem ⁊ ꝓpter noſtrā certitudinē: quā habem⁹ ꝑ primum aduentū de futura glorificatione: ſꝫ in ſeptuageſima nō ſic: q: totū tp̄s illud meroris eſt: ⁊ iḋ tūc nō dicunt̄ cātica angeloꝝ ſꝫ hoīm: vt ibi dicet̄. ¶ In feſtis vero nouē lectionū q̄ occurrūt in aduētu dꝫ celebrari miſſa de feſto ſolēnis in tertia cū glīa in excelſis ⁊ Jte miſſa eſt. ⁊ deponun̄t cappe nigre ſeu violacee: ⁊ aſſumunt̄ ſolēnes a miniſtris et ſacerdote: prout feſtū req̄rit. In hora ꝟo nona de ieiunio miſſa ḋ: ⁊ tunc dalmatice et ſubtalia ſiue tunicelle dimitunt̄ ⁊ cōpetentes tēpori et ieiunio reſumuntur: ſicut in. iij. parte ſub titu. de dalmatica dictū ē. In hoc quoꝗ tēpore officiū beate marie virginis nō dicit̄ in eccleſia: q: totū officiū hui⁹ tēporis ad laudē eius pertinet. Et nota ꝙ vrbanus papa. ij. qui fuit creat⁹. M. lxxxviij. ⁊ ſedit annis. xij. mēſib⁹. iiij. in cōcilio apud claromon̄. celebrato ſtatuit, vt officiū beate marie virginis quotidie diceret̄: ⁊ in die ſabbati ſolēniter fieret: in quo officio matutino dicūtur ille lectiones. O beata maria quis digne ſumpte ex illo ſermone Augu. Loquimur dilectiſſi. ⁊c. Hoc etiā tēpore nō debet fieri ſpecialiter cōmemoratio alicuius ſancti precedēns xp̄i aduētū: nō q: oēs illi in infernū deſcenderūt: ⁊ ideo eccleſia occidētalis pro eis nō ſolēnizat: nec etiā ſequentiū: q: cū hoc tēpore eccleſia de aduentu filij dei ſolennizet: nō eſt aliorū ſolēnitas admittenda: immo minor cedit maiori: q: aduenientē principe ceſſat magiſtratus: idcirco cum ipſe ſit premiū ⁊ corona ſanctorū omniū: ⁊ ſit oīa in omnibus ⁊ ſufficientia ſingulorū. ſuperfluū foret recurrere ad aliorū ſuffragia mendicanda. C. de pala. ſacra. largi. l. ſcrineis. in princi. lib. xj. Generalis tm̄ cōmemoratio omniū ſanctorū bene fit: qm̄ licet ſancti ex aduētu filij dei ſpeciale gaudiū ⁊ premiū aſſecuti fuerint: mai⁹ tm̄ ⁊ generale gaudiū eorū extitit: q: creaturā rationalē ex vnione ad diuinā naturā viderūt ineffabiliter ſublimatā q: ergo bonū cōmune preponderat particulari et per cōſequens generale gaudiū eorū gaudio ſpeciali: q: illud quod premiſſum eſt fuit omnib⁹ ſanctis vtriuſꝗ teſtamēti ad gaudiū. Jdcirco conueniens eſt: vt tēpore ipſius aduentus eoꝝ gaudiū communiter ⁊ generaliter recolatur: ⁊ in generali oīm ſanctorū cōmemoratione ſingulis diebus dicitur antiphona illa. Ecce veniet dñs ⁊ oēs ſancti eius cū eo: ⁊ erit lux magna in die illa alleluya que pertinet ad quartū aduentū in quo apparebit gloria ſanctorū. Dicitur etiā cū ip̄a antiphona oratio illa. Conſcientias noſtras queſumus dñe viſitādo purifica ⁊c. in qua ſimiliter concordādo cū antiphona fit generaliter cōmemoratio de oībus ſanctis: dū dicitur ibi: vt veniēs cū omnibus ſanctis: ⁊ tūc pertinet ad quartū aduentū: ſcꝫ in maieſtate. In multis tm̄ locis ſubtrahunt̄ verba illa cū omnibus ſanctis: ⁊ tūc pertinet ad ſecūdū aduentū: ſcilicet in mente. Non fit etiā cōmemoratio de cruce ſicut fit in alijs tēporib⁹: ne prius videatur dñs paſſus ꝙ̄ natus: ⁊ iterū ne fiat cōtra illud preceptū Exo. xxiij. ⁊. xxxiiij. Non coques hedū in lacte matris ſue. i. xp̄m nō crucifiges dū adhuc tener ⁊ lactens eſt. Contra hoc preceptū fecerunt tunc iudei: qui xp̄m eadē die. i. eadē ſexta feria in qua vt quidam dicunt conceptus eſt crucifixerunt. ¶ Notandū aūt eſt ꝙ tēpore aduentus omnes antiphone dominicales in matutinis laudibus terminātur per all'a: ad ſignificandū gaudiū de certitudine aduentus ſaluatoris habitum vt in matutino officio fit quaſi predictio: ⁊ in matutinis laudibus notetur exultatio. Jtē in prima ſecunda ⁊ tertia hebdomada repetuntur reſpōſoria dominicalia: ſed in quarta ſunt ſpecialia: que ꝑ hebdomadam cantātur: ⁊ ſunt quindecim: q: ille

expectatur

Patres trium tempoꝝ per tres aduentus hebdomadas accipimus.

Tēpore aduēt⁹ q̄re non fiat cōmemoratio de cruce ſicut alijs temporibus.

expectatur venturus qui inſtituerat vetus teſtamentum: ⁊ erat inſtituturus nouū. Quindenari⁹ enim numerus cōſiſtit ex ſeptenario: ⁊ octonario: ⁊ ſeptenarius ad vetus: octonarius ṽo ad nouuȝ refertur teſtamentū. In ſingulis quoqꝫ ſeptimanis cantus renouatur propter gaudiū proficientium: qui proficiūt de virtute in virtutē: vt videāt deū deorū in ſyon. ¶ Illud etiā notandum eſt ꝙ prima dñica aduētus nūqꝫ eſſe poteſt ante quinto kalēdas decēbris: nec etiā poſt tertio nonas decembris: ſed quecūqꝫ illarū ſeptē literarū que inter dictas kalēdas ⁊ nonas icludūtur repreſentauerit dominicā: ibi eſt prima dominica aduentus: ſed ⁊ i dñica proximori feſto beati andree: vel kalēdas decembris: ſiue ante: ſiue retro eſt ſemper initium aduentus: ⁊ ſi ipſum feſtū cadit in dñica ibi etiā eſt initiū aduēt⁹. Aduēt⁹ cōtinere dȝ.xxj.diē idest tres ſeptimanas itegras ad minus preter vigiliā natalis dñi. Verūtamē cū aduentus incipiat a die dñica: ſi forte cōtingat ſimiliter natale in die dñica venire: opȝ tēpus aduētus ꝑ quatuor hebdomadas protelari: alioquin vigilia natalis ⁊ ſabbatū quatuor temporū cōcurrerēt in eadē die: qđ eſſe nō poteſt.lxxj.di.de leui.quia vtrūqꝫ illorū ꝓprium hȝ officiū: ⁊ ad diuerſa tēpora pertinēt. Nā ſabbatū eſt de aduētu: ſed vigilia ad tēpus gaudij pertinet cū nō ſit de aduētu. ſed de natali: ⁊ ſic aduētus nō haberet.xxj.diē excepta vigilia natalis ſicut dictū eſt. Quod vigilia pertinet ad tempus gaudij patet ex ipſa ordinatiōe Gregorij: qui vltimas aduētus antiphonas poſuit de euangelio: ſcȝ Cōpleti ſunt dies: ⁊ Ecce cōpleta ſunt oīa. Quādo ergo natale eſt in dominica quatuor tēpora celebrātur in penultima hebdomada. Si autē natale venerit in ſecūda feria: vel deinceps vſqꝫ in dominicā: tūc poſt.xxj.diē habebit: in quo fiat vigilia: ⁊ qñ feſtū venerit in ſecūda feria fiat officiū de vigilia in die dñica que propriū non hȝ officiū: ⁊ tunc ꝓpter dñicā cantabit̄ alleluya: ſed ieiunabit̄ in ſabbato precedēti: tā pro vigilia natalis ꝙ̄ pro ieiunio quatuor tēporū. De hoc etiā dicet̄ ſub titu. de capite ieiuniorū. ¶ Nō eſt etiam ignorandū ꝙ lȝ in pricipio ſiue in prima dñica aduentus cātatur introit⁹ Ad te leuaui animā meā deus. ſiquis tamē diligēter attēdat in dñica precedenti illā: preparatio aduētus domini quo ad quedā inchoat̄: qđ oſtendit epiſtola: que tunc ſcḋm quoſdā legit̄ Ecce dies veniūt dicit dñs et ſuſcitabo dauid germē iuſtū ⁊c. ⁊ finis euāgelij eiuſdē diei: ſcȝ Abijt ieſus trans mare tyberiadis. quod eſt Joā. vj.ca. Hoc idē inſinuat vbi dicit̄. Hic eſt vere propheta qui vēturus eſt in mundū: vt redimeret populū ⁊c. Satis enī cōueniēs eſt: ꝙ in precedenti dominica inchoet̄: qꝛ nō reſpiraret deſperans: niſi certa promiſſio vere liberationis precederet: qua audita reſpirans clamat. Ad te leuaui animā meā deus meus ⁊c. In quinta igit̄ hebdomada ante natiuitatē dñi inchoat̄ preparatio aduentus: quo ad quedā. Vñ ⁊ in antiqͥs gradualibus ⁊ lectionarijs titulus eſt talis. Quinta dñica ante natiuitatē dñi: nam ab illa dñica vſqꝫ ad natiuitatē dñi ſunt quinqꝫ officia dñicalia: ⁊ quinqꝫ epiſtole: ⁊ quinqꝫ euāgelia. In quarta vero dñica ante natiuitatē dñi inchoat̄ preparatio aduent⁹: quo ad officiū matutinale: ⁊ quo ad multiplicem officiorū varietatē ⁊ innouationē: qꝛ ergo ſunt quatuor officia dñicalia ab illa dñica vſqꝫ ad natiuitatem: ⁊ ideo in antiphonarijs nouis intitulat̄ quarta dñica. Quadruplex autē ratio huius duplicis intitulationis librorū ⁊ inchoationis aduētus reddi cōſueuit. Prima qꝛ per lectionarium recolimus aduentū dñi in mundū ſignificatū eſſe: per quinqꝫ mūdi etates. Per antiphonariū vero recolimus aduentū domini nunciatū eſſe per quatuor ordines librorū .ſ. per legem: per ꝓphetas: ꝑ pſalmos: ⁊ per initiū euāgelij narrātis cōceptionem. Initiū euāgelij vocamus quicquid eſt in libro luce: qui hyſtoriā ante natiuitatē dñi plenius ceteris proſecutus eſt: ſicut de angelo a zacharia miſſo annunciante natiuitatē precurſoris: ⁊ ſicut de prophetia illa. Bñdictus dñs dñs deus iſrael: qꝛ viſitauit ⁊ fecit redemptionē plebis ſue. Et de gabriele archāgelo ad virginē miſſo: ⁊ ſimilibus.

¶ Ratio q̄druplex duplicis intitulationis librorū ⁊ inchoationis aduentus reddi cōſueuit.

¶ Scḋa eſt: qꝛ actor lectionarij nos hortatur vt purgem⁹ hoſpitiū noſtri corporis: qđ per quinqꝫ ſenſus ſordidatū eſt ad ſuſcipiendū deū: qꝛ in ſordibus habitare deſpicit rex vēturus. Actor ṽo antiphonarij nos docet purgare corpus noſtrū conſtans ex quatuor elemētis: faciētes dignā māſionem deo regi vēturo. Juxta illud. Ego ⁊ pater ad eum veniemus: ⁊ manſionē apud eum faciemus.

¶ Tertia eſt qꝛ in quarta dñica aduētus que ad ſpūales: ⁊ nō in quinta dñica que ad ſeculares ꝑtinet: vt dicet̄ in ti. ſequēti innouātur cantus. Spiritualiū enī eſt cāticū nouū cantare ⁊ nō ſeculariū qui cū adhuc quaſi veteres ſint: ⁊ mala eorū adhuc recētia potius lugere ꝙ̄ gaudere debēt. Renouatus quidē cātus gaudiū electorū ſignificat: qui proficiūt de virtute in virtutē: in qua videbit̄ deus deorū in ſyon. ¶ Quarta eſt: qꝛ i eccl̄ia duo ſunt ordines hominū expectantiū dñi aduentū ⁊ ſtudentiū ad digne ſuſcipiendū deū vēturū. Vn⁹ ordo in ſeculari cōuerſatione ſtudet: alter in ſpūali. Seculares in reb⁹ trāſitorijs ſtudent: q̄ quinqꝫ corporis ſenſib⁹ adminiſtrant̄: ꝑ quinqꝫ ebdomadas intelligunt̄. Juxta illud euāgelij Joan. Erāt viri quaſi quinqꝫ milia. Siquidē quinqꝫ milia viri deū ſecuti deſignāt eos q̄ in ſeculari adhuc habitu poſiti exteriorib⁹ que poſſidēt bñ vti nouerāt ipſi nāqꝫ ſaturant̄ quinqꝫ panib⁹: qꝛ legalia inſtituta eis proponēda ſunt que per quinariū numerū: propter quinqꝫ libros moyſi intelliguntur. Per quatuor ṽo ſeptimanas ſpūales intelligunt̄: qui reb⁹ trāſitorijs abiectis nudi nudū ſequūtur xp̄m: qui per quatuor euāgelia ad potiorē perfectionē excitant̄: qđ etiā ad iſtos quaternari⁹ numerus pertineat apparet in alio euangelio: in quo quatuor milia hominū: qui ſunt euāgelica perfectione ſublimes legunt̄ refecti ſeptē panibus. i. ſeptiformi grā eruditi ⁊ repleti. ¶ Hāc diſtinctionē figurauit dñs moyſi: qm̄ i igreſſu tabernaculi iuſſit poni ſeptē colūnas: ⁊ ante oraculū vnam: ante

Vigilia ꝑtinet ad tempus gaudij.

ſancta ſanctoꝝ quatuor: prout legitur Exo.xxvi.
⁊.xxxvi.ca. Siquidē quinqꝫ colūne exterius poſi-
te ſunt ſeculares qui in exterioribus maxime ver-
ſantur. Quatuor columne ante ſancta ſanctorū
ſunt ſpirituales qui quaſi interius poſiti: dño de-
uotius obſequunt. Una colūna ante tabernaculū
vnitatē fidei quā tam iſti ꝙ illi colunt deſignant:
⁊ propter hanc cauſam clerici ſeculares in veſper
tinis officijs quinqꝫ pſalmos cantant. Monachi
ꝟo ⁊ religioſi q̄ altiorē elegerūt viam: nō niſi qua-
tuor in quo ſe perfectiores oſtēdunt. Quod autē
quadratum eſt a quacunqꝫ parte vertatur manet
idem ⁊ firmum. Similiter ⁊ perfectus quocunqꝫ
loco ⁊ tempore idem immobilis manet.

¶ De prima dñica aduentus dñi. Rubrica.

Prima dñica de aduētu q̄ eſt quarta a
natali dñi: in qua ſm quoſdā inchoa
tur officiū aduētus pertinet ad ſpūa
les Et ideo in ea innouant cant⁹: pre
cedēs ꝟo que quinta eſt ad ſeculares
ſicut in precedēti tit. dictū eſt. Ad ſpirituales per
tinent duo verſiculi: quoꝝ vnus frequētatur in ve
ſpertino officio. ſ. Rorate celi deſuper. Alter i ma-
tutino ſcꝫ. Uox clamātis in deſerto. In primo oſt-
ditur quid facere debeāt. In ſcđo exequunt. Ipſi
ſunt celi rorātes: ⁊ nubes pluētes: ros eſt ſubtilior
⁊ pluuia groſſior. Tunc ſunt rorantes qñ de incar
natione ſaluatoris ſubtilia dicunt: vt illud. Uerbū
caro factum eſt. ⁊ ſimilia. Tunc ſunt pluētes quā
do groſſiora. i. intellectu faciliora dicunt: ſicut eſt
ꝙ Maria deſponſata eſt ioſeph: ⁊ ꝙ puer natus
eſt in bethleē ⁊ reclinatus i preſepio ⁊ hmōi. Iſti
faciunt ꝙ aperiatur terra ⁊ germinet ſaluatorem.
Ad literā terra eſt virgo Maria que aperta ꝑ xp̄ū
ad fidē cordis ſine dāno virginitatis: ⁊ cōcepit et
peperit ſaluatorē Sed moraliter terra eſt cor hu-
manū: qđ viri ſpirituales ſua predicatiōe aperiūt:
vt germinet ſaluatorē: id eſt xp̄s in eo reformetur.
Iuxta illud apl̄i. Filioli mei quos iterum partu-
rio donec xp̄s reformetur in vobis Iſti ſunt vox
clamantis in deſerto. i. in mūdo parate viā dñi. re
ctas facite ſemitas ei⁹. Uie ſunt opera ſemite ſunt
cogitatiōes quas debem⁹ parare in aduentu ſal-
uatoris. Hāc preparationē notat oratio que poſt
cōmunionē hac die in miſſa ſeqtur. Suſcipiam⁹
dñe miam tuā in medio ⁊c. ⁊ ex eo ꝙ in fine illius
orationis dr̄. Cōgruis honorib⁹ precedam⁹. Uias
ergo parare eſt penitentiā agere: ꝑdicare ſemitas
rectas facere eſt poſt mādata conſilia obſeruare.
Sane huius dñice totū matutinale officiū ꝑtinet
ad primū aduētum: vt ꝑmiſſum eſt. Legit enim i
Eſa. q̄ de aduētu loqtur aperti⁹ ꝙ aliqs ali⁹ pro-
pheta. Uñ in ſcđo ca. ipſi⁹ habet. Ecce mons ⁊c.
in primo vero habet de nequitia iudeoꝝ. Primū
reſponſoriū eſt. Aſpiciēs a longe. qđ eſt de primo
aduētu: ⁊ non ſumitur de aliquo libro theologie:
nec cōpilatum eſt a Greg. ordinatore matutini of-
ficij: ſed a quodā eius monacho qđ inde apparet:
qꝛ illud infra hebdomadā nō repetit ſed oīa alia
reſponſoria ſic: que ab ipſo Grego. edita ſunt ⁊ ſi
obijciatur ꝙ illo dempto nō remanēt niſi octo re-

Uiri ſpirituales cor humanū ſua ꝑdicatione apiunt.

ſponſoria iſti dñice. Reſpondet ꝙ nouē ſunt cōpu
tato illo. Ecce dies veniunt. qđ ſm ordinē Grego.
nonum eſt: ⁊ cātatur in veſperis ſabbati preceden
tis. Cātatur autē hoc reſponſoriū in perſona Io-
annis baptiſte: vel ſponſe dicētis. Aſpiciēs a lon-
ge a terra: vel ad celum: video dei potentiā veniē-
tem: ⁊ lꝫ proprie patri potētia aſſignet: hic tñ per
potentiā accipe filiū dei: cui data eſt poteſtas i ce
lo ⁊ in terra: q̄ eſt potēs dñs in prelio: cui ꝓpheta.
Accingere gladio tuo ſu. fe. tu. po. Hic venit dux
ſe viſibilē mōſtrauit: ⁊ nebulā totā terrā tegentē.
Hec nebula eſt dei mīa: que preſtat refrigeriū con
tra eſtum vitioꝝ. Hāc Moyſes intrauit: cū ad ſu
ſcipiēdum legē aſcēdit. Hāc petrus intellexit: cū
in nube lucida videns dñm moyſen ⁊ helyā dixit.
Faciam⁹ hic tria tabernacula. Hec populū in de-
ſertū deduxit: ⁊ ab igne protexit. Hec eſt virtus al
tiſſimi q̄ virginē obūbrauit: que totā terrā tegit: qꝛ
mīa dñi plena eſt terra. Hec etiam nebula eſt hu-
manitas filij dei que totū mundū ſaluat: medici-
na eñ oīm in feſtinatione nebule. Nebula etiā po
teſt dici infidelitas ſeu ignorātia. Ignorabat eñ
homo deū ſcipſum natale ſuum ⁊ concupiſcentiā
eſſe peccatū. Hec nebula totā terrā tegebat: quia
oēs declinauerūt ſil' in. ſ. ſ. Ite obuiā ei: dicite. Nū
cia. n. ſ. t. e. qui regnaes. in populo iſrael. Similia
dixit Ioannes diſcipulis Parate viā dño: ⁊ per
diſcipulos ad chriſtum. Tu es qui vēturus es an
alium expectam⁹: Obuiā ſponſo ſcꝫ per viā cha-
ritatis. ⁊ dicite nuncia nobis: quaſi dicat. Reuela
nobis per tuā preſentiā ſi tu es meſſias in lege ꝓ-
miſſus: ⁊ ſi regnatur⁹ es in populo iſrael porro in
ſolito modo primū reſponſoriū habet in quibuſdā
eccleſijs tres verſus ſicut ⁊ reſponſoriū primū na-
talis dñi. Primo ad ſignificandū ꝙ iſte aduētus
dñi ſaluat hoīes triū tēporū. ſ. illos q̄ fuerūt ante
legē: ⁊ ſub lege: ⁊ ſub tēpore gratie: ⁊ propter hoc
etiā fit triplex repetitio: prima a remotiori quo ad
finē: ⁊ poſtea a minus remoto: ⁊ poſtea a propin-
quiori: ad oſtendendū ꝙ patres primi tēporis re-
motiores fuerūt ab aduētu xp̄i ꝙ patres ſecundi
⁊ tertij: ⁊ patres ſcđi tēporis magis remoti ꝙ pa-
tres tertij: deinde reincipit reſpōſoriū: ad denotan
dum deſideriū: ⁊ ad ſignificandū ꝙ debem⁹ attri-
buere finē ⁊ principiū boni oꝑis ei q̄ eſt alpha ⁊ o
xxxv. di. ab exordio. Ultimo dictis verſib⁹ ſubiun
gitur. Gloria pr̄i: qꝛ oē deſideriū ⁊ ſeruitiū ad deū
trinū eſt referendū. Et ibi nō fit reiteratio partis:
ſed toti⁹ reſpōſorij: qꝛ poſt vitā pñtē oīa opera cō-
ſument: ⁊ tūc erit dñs oīa in oībus: ⁊ cōſummatio
⁊ ſufficiētia oīm. Scđo ideo premiſſum reſponſo
riū tres hꝫ verſus ⁊ vnū gloria ad ſignificandum
quatuor aduētus: de quib⁹ in ca. precedēti ꝑmiſ-
ſum eſt: ⁊ ad deſignandū quatuor tēpora: ſcꝫ tem
pus ante legē: tēpus legis prophetie ⁊ gratie. Al-
loquēs eñ eccleſia oēs hoīes q̄ fuerūt ante legē.
quorū pauci ſecuti ſunt vnū deum: dicit in primo
verſu. Quiqꝫ terrigene ⁊c. id eſt. O vos oēs mali:
boni diuites: ⁊ pauperes: ite obuiam ei ⁊ dicite.
Indica nobis ſi tu es ipſe qui regnatur⁹ es in po
pulo iſrael. In ſecundo verſu in perſona hominū

Dei miſericordia refrigeriū ꝑſtat contra eſtū vitiorū.

qui fuerũt ſub lege. in qua aliq̃d fuit imperfectionis: q꞉ data fuit infirmis: q̃ loquit ipſum legiſlatorem. Qui regis iſrael intẽde: quaſi diceret: qui populũ iſrael in lege tua regis: ꝛ ſicut paſtoꝛ ouẽ deducis: indica nobis ſi tu es ipſe qui regnaturꝰ es in populo iſrael. In tertio iã ex dictis ꝓphetarũ certificati de aduẽtu ſaluatoris ex deſiderio clamãt. Excita potẽtiã tuã ꝛ veni qui regnaturꝰ es in pplo iſrl: in alijs ꝓo eccleſijs eſt tertius verſus Tollite portas. In quarto gratias agẽs ſaluatori de aduẽtu ſuo qui dignatꝰ eſt venire: imo toti trinitati dicit. Gloria pr̃i ꝛc. Tertio reſpõſoriũ ideo tres habet verſus: q̃m lex ꝛ pſalmodia ꝛ prophetia hũc ſaluatoris aduẽtũ prenũciauerũt. Quarto tres verſus patres triũ tẽporũ ſignificãt. Patres quidẽ ante legẽ hũc aduẽtũ preuiderũt. Patres ſub lege deſiderauerũt. Patres gratie predicauerunt. Dicit ergo Ioannes baptiſta vel eccleſia. Uos patres ante legẽ quiq; terrigene ꝛ fi. h. ſ. ſ. v. d. et pau. Ite obuiã ei. Terrigenas vocat malos qui terrena ſequunt: filios hominũ dicit bonos diuites. ſubdit quos terrigenas appellauerat ꝓpter pauperes quos filios hominũ. Uos ergo quiq;: id eſt q̃libet terrigene malicia diuites: et filij hominũ ſpũ pauperes: qui eſtis ſimul in vnũ in vno ouili agni ꝛ hedi. Ite obuiã ei: vt vos mali per ingreſſum incipiatis: vos boni per ꝓgreſſum ꝑficiatis. Uos etiã patres ſub lege dicite. Qui regis iſrael itẽde: qui deducis velut ouẽ ioſeph nũciãs nobis ꝛc. q̃ regis iſrael: id eſt iudaicũ populũ per doctrinã dñi videtẽ. Qui deducis: id eſt de virtute ducis velut ouẽ: id eſt innocẽtẽ ioſeph: id eſt populũ gentilẽ augmentatũ per frumẽtũ mortificatũ: intende ſuper nos: id eſt lumẽ pietatis infunde ꝛ nuncia nobis ꝛc. vos quoq; patres ſub gratia dicite. Tollite portas principes veſtras et eleuamini porte eternales et introibit rex glorie. Qui regnaturus es ꝛc. O principes ꝛ poteſtates aeris huiꝰ. Et o genimina viperarũ: tollite. id eſt auferte portã mortis: id eſt vitia per que diabolꝰ intrat ad corda. Et o porte eternales: id eſt virtutes ad eternitatẽ ducẽtes: eleuamini cõtra vicia: ꝛ ꝑ vos introibit ꝛ habitabit in vobis rex glorie: q̃ regnaturꝰ eſt in populo iſrael: ꝛ nota ꝙ ad tertiũ verſum nõ reſpõdet: nũcia nobis: q꞉ patres noui teſtamẽti certificati ſunt de aduẽtu chriſti: patres gratie certi ſunt de introitu regis glorie. Uerũ q꞉ nũq̃ ſufficit nec ſufficiet fides incarnationis ſine fide trinitatis: ideo ſuccinit. Gloria patri et filio ꝛ ſpirituiſancto: ꝛ q꞉ qui venit in humanitate venturus eſt etiã in maieſtate. Ideo reſpõſoriũ denuo repetit. In repetitiõe vero nebulã accipias ad litterã: iuxta illud. Ueniet in nubibus celi: ꝛ ſicut nubes ſuſcepit eũ: ꝛ alibi. Nubes ꝛ caligo in circuitu eius.

Incarnationis fides nũq̃ ſufficit: nec ſufficiet ſine fide trinitatis.

❡ Secundũ reſpõſoriũ eſt. Aſpiciebã in viſu noctis ſumptũ per Gre. de Daniele. c. vij. Chriſtũ venturũ prophetãte qui his verbis myſteriũ incarnatiõis verbi qđ in principio erat apud deũ aperuit dicẽs. Aſpiciebam in viſu aut viſione noctis. Triplex quidem eſt viſio: ſcilicet noctis ante gratiã: diei ſub gratia: ꝛ lucis in gloria. In nocturna viderunt patriarche ꝛ prophete qui ſub nube fuerũt: ꝛ hoc Daniel aſpiciebat in viſu noctis. In diurna viderũt apoſtoli quibus xp̃i humanitas apparuit. In lucida videbũt filij dei facie ad faciẽ. Hanc diſtinctionem veritas in euangelio innuit dicens. Abrahã exultauit vt videret diẽ meum: vidit ꝛ gauiſus eſt: iterũ multi reges ꝛ prophete voluerunt videre que vos videtis: ꝛ non viderũt.

❡ Sequitur. Et ecce in nubibus celi filius hominis veniebat. Nubes celi caro verbi. De qua Eſa. Aſcendit dñs ſuper nubẽ leuẽ: ꝛ datũ eſt ei regnũ ꝛ honoꝛ. ſ. nomen quod eſt ab eterno datũ: ſed in tẽpore manifeſtatũ: ꝛ oĩs ppl's tribꝰ ꝛ lingue ſeruient ei. Nã vt Eſaias ait. Curuabunt ei oĩa genua ꝛ iurabit oĩs lingua in dño. Tertiũ reſpõſoriũ Miſſus eſt angelus Gabriel: quibus verbis Lucas texuit ordinẽ annũciationis. Quartũ eſt. Aue maria gratia plena. quibꝰ idẽ Lucas modũ cõceptionis annexuit dicẽs. Spiritusſctũs ſuperueniet in te ꝛ virtꝰ altiſſimi obũbrabit tibi. Superueniet in te inq̃ ꝓtegẽdo te: ꝛ ab omni ſorde purgãdo: ꝛ exinde virtus altiſſimi. ſ. verbũ dei obumbrabit tibi: ex te carnẽ ſumẽdo: qđ eñ ex te naſcet ſctm̃ vocabitur filius dei Chriſtus eñ qui nõ eſt cõceptus ex virili ſemine: merito naſcit ꝛ dei filius appellat. Sequitur verſus. Quomodo in me fiet iſtud: interrogatiue: ꝛ ſic quõ ſunt due dictiones: vel admiratiue: ꝛ eſt vna dictio. Quintũ reſponſoriũ eſt Saluatorẽ: in quo incarnatio per apoſtolũ confirmatur. Sextuz eſt Ecce virgo concipiet.

Quomodo vnica dictio vel due.

Septimũ Ecce dies veniunt: in quibus hoc idez per prophetas roboratur. Octauũ Obſecro dñe in quo idem propter legẽ cõprobatur. Nonũ eſt Audite verbum in quo idẽ per prophetas cõprobatur. Laudes matutine vtrũq; ſonãt aduentum Non eñ agitur aliq̃n de vno aduẽtu quin de alio miſceatur: ſed pauca de ſecundo habentur: ꝛ hoc ꝓpter repreſentationẽ gaudij: ne ſpes luxuriet in preſumptionẽ. Siquidẽ prima antiphona que de fine iohelis ſumitur eſt aperte de primo aduentu. Unde ibi dicit in illa die. ſ. q̃n meſſias venit: montes. i. apoſtoli ſeu magni ꝑdicatores ſtillabũt dulcedinẽ. ſ. verbi dei ꝛ colles ſicut minores predicatores fluent lac. ſ. ſimplicis doctrine minoribus et maioribus. Secũda ſcʒ iocundare partim eſt de Eſaia: partim de zacharia. Tunc enim iocundata eſt ſm zachariã ſyon: id eſt eccl'ia de iudeis: ꝛ exultauit hieruſalẽ: id eſt eccleſia de gẽtibus. Tertia. ſ. Ecce dñs veniet: eſt de ſecundo aduẽtu. ſ. in maieſtate. Quarta eſt. Oẽs ſitientes. Tunc eñ oẽs i. de omni genere ſitiẽtes ſcʒ ſalutis ꝛ ſcientie doctrinã venerunt ſm Eſaiã ad aquas baptimatis ꝛ doctrine. Quinta eſt Ecce veniet propheta magnus: ꝛ ipſe renouabit hieruſalẽ: ſcʒ dãdo legem ꝛ noua cõdendo precepta. Hoc ipe dr̃ ꝑ horas capitulũ illđ Egredietur virga. Eſa. xj. c. Et illud. In diebꝰ illis. Hie. xxiij. ca. et illđ. Erit i nouiſſimis. Eſa. ij. c. ꝛ illud. Ecce virgo. Eſa. vij. ca. ꝛ illđ. Uenite aſcẽdamꝰ. Eſa. ij. c. Ad miſſam ꝓo introitꝰ ẽ Ad te leuaui ꝛc. q꞉ per aduentũ dñi in carnẽ ſpes maxime eleuat. Sic enim deus dilexit mundũ vt

filiū ſuū vnigenitū daret. ꝛ iterū. Proprio filio nō
pepercit ꝛc. Et nota ꝙ ſi quidā excitenꝭ: alij tamē
ſomno torpēt: ideo cātor incipiēs ad te leuaui ani
mā meā exaltando vocē ab inferiori ad ſuperius
ꝓcedit: qḋ propriū eſt excitantis: qḋ etiā notatur
in epla vbi dr. Hora eſt nos iā de ſomno ſurgere.
Sequitꝭ verſiculus. Vias tuas dñe demōſtra mi
hi: qꝛ xp̄s veniens nobis vias ſuas indicauit. Vñ
Eſa. Erit mons dom⁹ dñi ꝛc. Venite aſcēdamus
ad mōtē dñi ꝛ ad domū dei iacob: ꝛ docebit nos
vias ſuas. Que aūt ſint vie ille oſtēdit epiſtola q̄
eſt ad Rom. xiij. ca. ſcientes: qꝛ hora eſt iā nos de
ſomno ſurgere. In eo em̄ qḋ ibi dicitꝭ. Nox preceſ-
ſit dies aūt appropinquabit aſſignatꝭ effect⁹ qꝛ fa
ctus eſt dies: qn̄ natus eſt ſol. ꝛ ideo ſequitꝭ ſic vt
die honeſte ambulemus ſcꝫ in omnib⁹ operibus
bonis: ꝛ induamus nos in ſimilitudine xp̄i vt ſic
filij dei ſimus: qꝛ propter hoc filius dei fact⁹ eſt ho
mo vt hō̄ fieret fili⁹ dei. Orationes primū aduen
tū reſpiciūt: ꝛ poſſunt etiā adaptari cōgrue ad ſe
cūdū. Poſtea ſequitꝭ reſponſoriū in quo oſtēditur
ſpes que facta eſt in ortu ſolis. Uniuerſi qui te ex-
pectant ꝛc. Sequitꝭ alleluya. Oſtende ꝛc. qꝛ tunc
oſtendit dñs faciē ſuā: quā qui videt: ſaluatꝭ. Un-
de cū dixiſſet dñs ceco. Quid vis vt faciā tibi? Re
ſpondit Raboni vt videā: quā faciē nō poterant
homines antea videre: qꝛ erant in regione vmbre
mortis: ſed lux orta eſt eis: ꝙ poſſunt videre. Qḋ
aūt dicitꝭ. Oſtēde nobis dñe faciē tuā eſt ſenſus.
Da nobis dñe cognitionē tuā. Facies em̄ dei in
ſcripturis ſanctis nō caro ſed diuina cognitione
intelligitꝭ: qꝛ per faciē cōſpectā quis cognoſcitur.
Sequitur in quibuſdā eccleſijs euangeliū Mat-
thei. xxi. ca. Cum appropinquaſſet ꝛc. qḋ ad paſ-
ſionē pertinet quo ad literā: ad diē vero hāc quo
ad allegoriā ꝛ ſpiritualē intelligentiā. Venit enī
tūc dñs hieruſalē per bethphage que interpretatꝭ
domus bucce. i. ad eccleſiā que parua erat: in qua
xp̄s apparuit per cōfeſſionē ꝛ per montē oliueti:
per quā deſignatꝭ eminētia miſericordie: per quā
venit fili⁹ dei in mūdū ꝛ miſit diſcipulos ſuos di-
cēs. Ite in caſtellū. i. in mūdū: ꝛ inuenietis aſinā
ꝛ pullū id eſt iudaicū populum qui dure ceruicis
eſt: ꝛ gentilē ſine iugo legis. Itē per hmōi anima
lia oſtēdit vias ſuas humilia enim ſunt. vnde in
Mattheo. Diſcite a me qꝛ mitis ſum et humilis
corde. Legitꝭ etiā ideo: qꝛ ibi habetꝭ Benedictus q̄
venit in nomine dñi: quod pertinet ad primū ad-
uentū: ꝛ propter alia verba legitꝭ in alijs eccleſijs
illud. Cū appropinquaret ieſus: quod dicitꝭ in do
minica palmarū. In alijs vero eccleſijs legitꝭ euā
geliū. Principium euāgelij Ieſu xp̄i ꝛc. quod eſt
Marci. i. c. ꝓpter illa verba. Ecce ego mittā ange
lū meū ante faciē tuā. Et no. ꝙ in textu. Euange
lij nō cōtinetur principiū: ſed initiū. Sed eccleſia
ponit principiū: pro eo ꝙ legens euāgeliū ſtatim
premiſit in ti. Initiū ſancti euangelij ne idem re-
peti videatur. In nonnullis eccleſijs etiā legitur.
Erunt ſigna. Sequitur offertoriū de ſpe. Ad te le
uaui animā meā: ꝛ poſtcōmunio de eodē. ꝛ pro-
pter idē legūt euangeliū illud. Erunt ſigna quod

Per mō-
tē oliue
ti deſi-
gnatur
eminen
tia miſe
ricordie

eſt Luce. xxi. c. quod pertinet ad ſecūdū aduentū:
vbi dicitur Prope eſt regnū dei. Cui adaptatꝭ epi
ſtola: vbi dicitur. propior eſt noſtra ſalus: ꝛ qꝛ pro-
pe eſt regnū tuū dñe: ideo ad te leuaui dicit in in-
troitu cantor. i. vetus homo vel ioānes baptiſta:
vt quidā dicūt dicit. Ad te leuaui animā meā de⁹
meus: ꝛ ideo vias tuas dñe demonſtra mihi ꝛ in
hoc reſponſorio. Oſtende nobis dñe miſericordiā
tuā ꝛ hoc in alleluya ꝛ quaſi de miſericordia certi
ficatus cōcludit in poſtcōmunione. Dñs dabit be
nignitatē. i. affectū bonum: ꝛ terra noſtra ſcꝫ caro
dabit fructū ſuū id eſt bona opera.

¶ De ſcda dñica aduentus dñi. Rubrica.

In hac ſecūda dñica aduētus vt pre-
miſſum eſt agitꝭ de ſcdo aduētu: verū
qꝛ gaudere meli⁹ eſt q̄ꝫ flere: ꝛ dilectio
melior eſt q̄ꝫ timor: ideo in eo quedā
dicuntꝭ pertinētia ad ſecūdū aduētū:
ꝛ quedā ad vtrūqꝫ. Ecce enī in matutinis primū
reſponſorium eſt. Hieruſalē cito veniet ſalus tua
tūc omnes plorabūt: modo eſt tp̄s gaudij: aliud
eſt de primo ꝛ ſecūdo aduentu. Preterea ibi ſunt
duo verſus ſecūdū quaſdā eccleſias ad idē expri
mēdū ſicut ꝛ in alleluya: vt iam dicetur. Primus
eſt hieruſalem ſi me audieris ꝛc. ꝛ vtitur dñs ver
bis moyſi: vt intelligatꝭ ꝙ ipſe eſt qui moyſi loque
batꝭ. Aliqn̄ etiā vtitur verbis ſalomonis vt ſciam⁹
ꝙ ipſe eſt ſapiētia: de q̄ locut⁹ eſt Salomō. Iſtud
reſponſoriū ſumptū eſt de michea: ꝛ etiā illud qḋ
ſequitur. ſ. bethleē. Quedā tn̄ eccleſie illud dicūt
in dñica ſequēti ꝛ eſt de primo aduētu: ꝛ loquitur
de generatione tēporali xp̄i ꝛ eterna: de tēporali:
cū dicit bethleē ciuitas ſummi: qꝛ in bethleē nat⁹
eſt. De eterna cū dicit ꝛ egreſſus eius ſicut a prin
cipio dierū: de alijs reſpōſorijs patet. ¶ In laudi
bus prima antiphona eſt de ſcdo aduētu. Ecce i
nubib⁹ celi ꝛc. in miſſa vero introitus ptꝫ ad vtrū
qꝫ hoc mō. Populus ſyō. Ecce dñs veniet ad ſal-
uādas gētes. Eſa. xxx. In vtroqꝫ em̄ aduentu ſal
uat. Sequitur ꝛ auditā faciet dñs vocē laudis ſue
ipſe em̄ eſt turtur cui⁹ vox audita eſt i terra noſtra
qꝛ attulit nouū tp̄s. Vox eius in ſecūdo aduentu
erit. Venite benedicti patris mei ꝛc. verſus auteꝫ
pertinet ad ſecūdū aduētū. Qui regis iſrael intē
de qui deducis. i. de hoc mūdo ducis ioſeph id eſt
augmētū in bono: ſicut ouē id eſt ſimplicē ꝛ: qꝛ in
matutinis primū reſpōſoriū eſt Hieruſalē: ꝛ i miſ
ſa introitus eſt Populus ſyō: ideo in hac dñica
fit ſtatio in eccleſia q̄ dicitꝭ hieruſalē: ſequitur ora
tio. Excita dñe corda nr̄a ad preparādas vnigeni
ti tui vias ꝛc. que eſt de primo aduētu tantū: epi-
ſtola vero eſt de ſecūdo. Queciiqꝫ ſcripta ſunt ꝛc.
ad ro. xv. c. vt per patiētiā ꝛ cōſolationē ſcriptu-
rarū ſpē habeamus ꝛ ſic inuitamur ad ſpē: vt que
patimur leuia ſiāt: reſpōſoriū pertinet ad vtrūqꝫ.
Ad primū dū dicit. Ex ſyon ſpecies decoris eius.
Ad ſcdm cū dr. Deus nr̄ manifeſte veniet verſus
Ho ad primū tn̄ dr. Cōgregate. ſ. o vos angeli illi
ſctōs eius. i. predicatores bonos qui ordinant te-
ſtamētū ei⁹. ſ. nouū ſuper ſacrificia. i. vet⁹ teſtamē
tū. Prius em̄ eſt qḋ animale eſt ſicut dicit apl̄s.

Dile-
ctio me-
lior eſt
q̄ꝫ timor

Deinde qđ ſpūale:vel qđ dicit. Cõgregate hoc in
ꝑmitiua ecclia maxime neceſſariũ fuit.ſ.o vos bo
ni predicatores. vt Paul⁹ ⁊ alij. Deinde ſequitur.
Alleluya qđ inſolito modo hʒ duos verſus ſcđm
quaſdã eccleſias:⁊ hoc fit:qꝛ duplici aduẽtu agit
Prim⁹ eſt de pͥmo:cũ dicit. Letat⁹ ſunt ⁊c. Ante
pͥmũ eñ aduentũ xp̄i deſperabãt hoĩes de ſalu=
te. Tunc ꝟo letati ſunt qñ audierũt ꝙ fili⁹ dei ho=
mo factus erat. Scđs verſus eſt de ſcđo. Stantes
erãt pedes noſtri.i.affect⁹ noſtri in atrijs ⁊c. Jam
eñ in ſpe ⁊ deſiderio ibi ſum⁹. Euãgeliũ eſt Luce
xxi.ſcʒ Erũt ſigna in ſole ⁊ luna ⁊c.⁊ eſt de ſecun
do aduẽtu tantũ:ibi eñ oñduntur ſigna que fient
ante diẽ iudicij:qñ totus mund⁹ turbatione ſua
iudiciũ dñi oſtẽdet. Ibi etiã ſequit. His autẽ fie=
ri incipiẽtibus reſpicite ⁊ leuate capita veſtra. Ec
ce appropinquabit redemptio veſtra Ecce ſpes.
Quedã vero eccleſie legũt euãgeliũ. Cũ audiſſet
Joãnes in vinculis:qđ ſimiliter ad ſecundũ perti
net aduentũ ex eo ꝙ ioãnes querit. Tu es qui vẽ
tur⁹ es:an aliũ expectam⁹. Cui dñs Ecce ego veni
ad redimendũ ⁊ rurſus veniã ad ſaluandũ:qđ ex
ſignis cõiecturare poteſtis. Quia ⁊ ceci vidẽt ⁊c.
Offertoriũ eſt de pͥmo aduẽtu. Poſt cõio Hieru
ſalẽ ⁊c.ꝗ eſt baruch.iiij.⁊.v.ca.eſt de vtroqʒ in .ter
tia ꝟo ⁊ quarta feria ⁊ ſabbato legũtur euãgelia
de teſtimonio xp̄i ſcʒ de ioanne ⁊ de teſtimonio io
annis de xp̄o ⁊ eius aduentu. De quo etiã loquit
epiſtola. Patientes eſtote. que tunc dicitur.

❡ De dñica tertia aduent⁹ dñi. Rubrica

Equit tertia dñica:in qua ſimulit agi=
tur de ſcđo aduẽtu. Unde in noctur
nis primũ rñſoriũ eſt Ecce apparebit
dñs ſuper nubẽ candidã per gloriam
immortalitatis:vt mali timeant in ſe=
cundo aduẽtu. Nã in pͥmo aduẽtu apparuit do=
minus ſuper nubẽ leuẽ.i.immunẽ a peccato ⁊ ſu=
mitur hoc rñſoriũ de apocalipſi vbi dicit. Uidi ⁊
ecce nubes cãdida. Uerſus eſt de vtroqʒ aduẽtu
In laudib⁹ pͥma antiphona eſt de ſcđo aduẽtu
Ueniet dñs ⁊ nõ tardabit ⁊ illuminabit abſcõdita
tenebrarũ:ſcđa que pͥmã multiplicat. Oĩa enim
manifeſta erunt:qꝛ libri cõſciẽtiarũ aperti erũt co
ram eo. ❡ In miſſa ꝟo introit⁹ eſt de ſcđo aduen
tu. Gaudete in dño ſemper ⁊ iterũ dico gaudete.
ad Philippẽ.iij.ca. Apoſtolus eñ nõ loquitur de
pͥmo aduẽtu cũ dicit. Dñs pꝛope eſt ſed de ſcđo
aduẽtu:vñ inuitat ad gaudiũ ſpūale:per qđ firmi
ter expectam⁹ gaudia ſecũdi aduentus. Uñ dicit.
Gaudete in dño ſemper:ſcʒ expectãdo ſcđm aduẽ
tum ⁊ repetit gaudete: qꝛ gaudiũ ſpirituale facit
nos dulciter ſuſtinere oĩa aſpera mundi vt nihil
euellat nos a ſpe eternoꝝ:⁊ ideo qꝛ ita neceſſariũ
eſt gaudiũ ſpirituale iſta repetit:vel propter gau=
diũ de vtroqʒ aduẽtu qđ habẽt ſancti. Hui⁹ gau=
dij cuſtos eſt modeſtia: ⁊ ideo ſequit. Modeſtia
veſtra ⁊c. hoc gaudiũ qđ eſt pax omnib⁹ ſanctis
optat eccleſia filijs ſuis in verſu cũ dicit:⁊ pax dei
que exuperat omnẽ ſenſum: ſcʒ hoĩs qꝛ null⁹ ho=
mo hʒ totũ vſum pacis huius. Collecta ſcʒ Aurẽ
tuã q̃ſum⁹ dñe.eſt.de aduẽtu in mentẽ:audita eñ

Gau=
diũ ſpi=
rituale
facit
nos dul
cit ſuſti=
nere oĩa
aſpera
mũdi vt
nil euel=
lat nos
a ſpe
eterno=
rum.

collatione de aduentu dñi ſacerdos orat: vt tene=
bras quas patimur in eo ꝙ falſo iudicamur ſuavi
ſitatione illuſtret. Epiſtola Sic nos exiſtimet ho
mo ⁊c.que eſt.j.ad.Corin.iiij.cap.eſt de ſcđo. alie
eccleſie dicũt epiſtolã. Gaudete in dño ſemp.ꝗ eſt
ad Philippeñ.iiij.ca.reſponſo pͥmo. Qui ſedes
ſuper cherubin manifeſtare corã effraim.i.fructifi=
cantẽ in bonis operib⁹ beniamin .i. filiũ dextre et
manaſſe qui obliti⁹ eſt terrenoꝝ:hoc fiet ĩ iudicio.
Uerſus etiã. Qui regis iſrael:eſt de pͥmo: ꝗ dici
tur ad ſcđm alleluya: excita dñe etiã eſt de pͥmo
euãgelio Cũ audiſſet ioannes ⁊c.qđ eſt Mathei
xi.ca.ſimiliter eſt de pͥmo. Quidã eñ de diſcipu
lis ioannis nõ credebãt xp̄m eſſe meſſiã ꝓmiſſum
in lege:vnde miſit eos ad xp̄m vt interrogarẽt eũ.
Tu es qui ventur⁹ es an aliũ expectam⁹:vt per vi
ſa miracula xp̄m iam veniſſe cognoſcerẽt quaſi di
ceret. Ipſe multo meli⁹ ſcire deberet ꝙ̃ ego:⁊ di=
xit eis Jeſus. Ceci vident ⁊c. quaſi diceret: vos
eſtis magiſtri:nõ ergo ſcitꝭ hoc qđ dicitur in Iſa.
xxxv. Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus: ⁊ aperien
tur lingue mutoꝝ:⁊ loquit de tẽpore meſſie:qua=
ſi dicat facta probant. Offertoriũ etiã eſt de pͥmo
aduentu. Poſtcõmunio de ſecũdo. Dicite puſilla
mines confortamini. Oportet eñ ꝙ puſillamines
cõfortentur ad hoc vt ſuſtineant tribulationes: et
ſic expectent cum fiducia ſecundum aduentum.

Puſilla
mines
vt ſuſti=
neãt tri
bulatio
nes opʒ
ꝙ cõfor
tentur.

❡ De q̃rta feria ⁊ ieiunijs quatuoꝛ tẽpoꝝ. Rub.

In hac ſeptimana fiunt ieiunia qua=
tuoꝛ tẽpoꝝ. Uñ hic pͥmo de illis. Se
cũdo de alijs ieiunijs. Tertio de hui⁹
diei officio ꝓſequamur. In pͥmitiua
quidẽ eccleſia ſtatutũ fuit ꝙ ieiunia
quatuoꝛ tẽporũ fierent ter in anno. ❡ Sed calixt⁹
papa.lxxvi.di.ieiuniũ cõſtituit quater in anno:nã
⁊ iudei quater in anno ieiunabãt :ſcʒ ante paſca:
ante pẽtechoſtẽ:ante ſcenofegiã in ſeptẽbꝛi: ⁊ an=
te encenia:de quib⁹ dicet in prohemio.vij.partis.
Si eñ tantũ ter in anno in tres partes diuiſo ie=
iunaretur:forte aliqui remanerẽt dies: de quibus
pͥmitias nõ redderem⁹:in iſtis eñ ieiunijs pͥmi
tias tẽporis exoluim⁹: vt iam dicet. De quib⁹ za=
charias ait. Jeiuniũ quarti:quinti:ſexti: ⁊ decimi
domui iuda ⁊ hieruſalẽ dies feſtos vertet in gau=
diũ. Quater ergo ieiunam⁹ in anno. Pͥmo vt q̃=
tuoꝛ elemẽta in nobis vitiata.i.coꝛp⁹ noſtrũ ex eis
cõſtans in quatuoꝛ anni tẽporib⁹ caſtiget: homo
eñ cõſtat ex quatuoꝛ elemẽtis quantũ ad coꝛp⁹:⁊
ex trib⁹ potentijs quantũ ad animã ſcʒ rationali:
cõcupiſcibili.⁊ iraſcibili: vt ergo illa moderent in
nobis:quater ieiunam⁹ in anno per tres dies: vt
quaternari⁹ numer⁹ ad corpus:⁊ trinari⁹ ad aĩam
referat. Si quidẽ annus diuidit in quatuoꝛ tẽpo=
ra:que ſunt. ver. eſtas autũnus:⁊ hyẽs: que pro=
pter ſua delectamẽta a dei amore nos auertere ſo
lent. Uer calidũ eſt ⁊ humidũ:tunc ergo ieiunam⁹
vt elementũ amoris caſtiget in nobis:ne cõſentiat
falſe pulchritudini veris: ieiunam⁹ itaqʒ cõtra lu=
xuriũ ex humore ⁊ calore naſcentẽ. Eſtas calida
eſt ⁊ ſicca,tunc ergo ieiunam⁹ vt elementũ caloris
in nobis caſtiget:ne cõſentiat incẽdio car... ⁊ ei

tunc ieiunamus cōtra ſuperbiā: qꝛ tunc fruct⁹ ter
rarum qui florēt ⁊ maturātur: ⁊ ſuperbiēdi mate-
riam preſtāt. Autūnus eſt frigidus ⁊ ſiccus: tunc
ergo ieiunamus: ne aliquo languore animi areſca
mus ⁊ deſluamus ⁊ ſine pinguedine olei ī taber-
naculo eterno inueniamur: vel tunc ieiunam⁹ con
tra auariciā: qꝛ tunc meſſes colligim⁹ ⁊ habem⁹.
Hyēs frigida ⁊ humida eſt. vñ tunc ieiunamus
ne mēbra noſtra fluxu atqꝫ luxu ſoluātur in com-
meſſationibus ⁊ potationibus ac per hoc amor
dei negligatur: vel tunc ieiunamus cōtra pigritiā
qꝛ torpemus frigore. Ieiunam⁹ ergo in dictꝫ qua-
tuor tēporibus anni: vt per ieiunia preſeruemur a
vitijs: ⁊ que deliquimus in illis purgētur. Rur-
ſus qm̄ quodlibet tēpus tres habet menſes: ideo
quater ieiunamus in anno tres dies vnum diē ie
iunantes pro menſe: vt ſic ſatiſfaciamus in die qd̄
delinq̄mus ī menſe. Scdo etiā ideo ieiunam⁹: nā
primū ieiuniū fit in martio ſcʒ in p̄ma ſeptimana
quadrageſime vt in nobis virtutū germina orian
tur vt in nobis marceſcāt vitia que nequeunt om
nino extingui. Scdm̄ fit in eſtate ī ſeptimana pen
thecoſtes: qꝛ tunc venit ſpiritusſanctus: ⁊ nos de-
bemus eſſe feruētes in ſpiritusſancto. Tertium fit
in ſeptēbri ante feſtum michaelis qm̄ fructus col-
liguntur: ⁊ nos debemus deo reddere fructū bo-
norum operum. Quartū fit in decembri: qm̄ herbe
moriunt̄: qꝛ ⁊ nos mundo mortui eſſe debemus.
Tertio: ideo qꝛ ver refertur ad pueritiā: eſtas ad
adoleſcētiā autumnus ad maturitatē ſiue virilita
tem. hyems ad ſenectutem. Ieiunamus ergo in
vere: vt ſimus pueri per innocentiā in eſtate vt ef
ficiamur iuuenes per conſtantiā: in autūno vt ma
turi ꝑ modeſtiā ī hyeme vt ſenes per prudentiā ⁊
honeſtā vitā. Quarto: ideo in quatuor anni tēpo
ribus ieiunamus: vt deus nobis cōſeruet oīa que
ad humanū vſum in illis tēporibus de terra na-
ſcuntur. Quinto ad ſignificandū quatuor q̄ fue-
runt in illis quatuor tēporib⁹. ſ. cōceptio dñi in ve
re: natiuitas in hyeme: cōceptio Ioānis baptiſte ī
autūno: ⁊ eius natiuitas in eſtate. Sexto ſꝫ Hie.
ob diuerſas plagas q̄ in illis tēporib⁹ acciderunt:
ī qb⁹ aūt dieb⁹ ⁊ quare hec ieiunia fiant ī octaua
parte ſub tit. de anno ſolari dicet̄. Hec ergo ieiu-
nia vocātur quatuor tēporū quia ī premiſſis qua-
tuor tēporib⁹ fiunt. Uocātur etiā ieiunia triplicia
pro eo qꝛ fiunt trib⁹ dieb⁹ quib⁹ homines ieiunāt
in ſeptimana: antiqui eñ ieiunabāt eiſdē ferijs. ⁊
poſtea ſuperaddita ſunt ieiunia iſta. Uocant̄ etiā
ieiunia primitiarū: qꝛ cum in lege preceptum ſit: vt
primitie ⁊ decime deo dentur: placuit ſanctis pa-
tribus: vt dicit Augu. in libro de doctrina chriſtia
na: ſoluere decimas ⁊ primitias tēporis: vnde pro
primitijs inſtituerūt ieiunia quatuor tēporū: ⁊ in-
de dicta ſunt ieiunia primitia: pro decimis ꝟo in-
ſtituerūt ieiunia quadrageſime. ¶ Sciendū autē
eſt qd̄ ieiunia vernalia primo inſtituta fuerunt in
prima ſeptimana martij: eſtiualia in ſcda iunij: au
tumnalia in tertia ſeptēbris: hyemalia in quarta
decembris: ſed propter multa que inde ſurgebant
incommoda ſtatuit Leo papa. lxxvj. di. huius: vt

Ieiunia quatuor tēporum vocant̄ ieiunia triplicia et ieiunia p̄mitiarum.

hyemale fiat in tertia ſeptimana aduent⁹. Uerna-
le in prima ſeptimana quadrageſime. Eſtiuale in
prima ſeptimana poſt penthe. Autūnale vero fiat
ſcdm̄ veterē inſtitutionē. ¶ Quare ieiunia inſti-
tuta ſunt in dictis menſibus: ⁊ quare in eis fiūt or
dinatiōes: vide in ſeptima parte ſub ſabbato poſt
dominicā. xvij. ⁊ in prohemio. ij. partis. Caue tñ ī
cōputatiōe ſeptimanarū mēſis ſeptēbris: qꝛ ſi ipe
menſis inceperit in prima vel in ſcda vel in tertia
vel in q̄rta feria: illi dies cōputant̄ ꝓ prima ſepti-
mana illi⁹ mēſis: ⁊ in tertia ab illa ieiuniū fiet. Si
vero mēſis ipſe inceperit in quinta vel in ſexta vel
in ſeptima feria: tunc in ſequēti dñica incipies cō-
putare primā ſeptimanā: ⁊ in tertia poſt illā ieiu-
niū fiet: ⁊ ſic dies precedētes nihil operant̄ quātū
ad cōputationē ſeptimanarū. Uerūtñ ſm prima-
riā eccleſie inſtitutionē ieiunia veris dicunt̄ prima
qꝛ fiebāt in primo mēſe. ſ. ianuario: q̄ apud roma-
nos prim⁹ mēſis fuit. Ieiunia eſtatis dicunt̄ quar
ta: qꝛ fiebāt in quarto mēſe. ſ. in iunio. Ieiunia au
tūni ſeptima: qꝛ fiūt in mēſe ſeptimo. ſ. in ſeptēbri.
Ieiunia hyemis decima: qꝛ fiunt in decimo mēſe
ſcʒ in decēbri. vñ zaca. viij. ca. Ieiuniū primi ⁊ ie-
iuniū quarti ⁊ ieiuniū ſeptimi ⁊ decimi. ſ. menſis
erit domui iude ī gaudiū. lxxvj. di. ieiuniū quarti.
¶ Sed cū hec ieiunia recolāt quatuor anni tēpo-
ra: vt dictū eſt: quare agunt̄ in primo ⁊ in quarto
⁊ in ſeptimo ⁊ in decimo: cū principia tēporū non
ſint in his mēſibus? Rñdeo hoc ieiuniū tractū eſt
de veteri lege. vñ agit̄ in illis mēſibus noſtris ſm
numerū mēſium illius tēporis: iudei eñ ſm luna
tiones ieiunabāt ſcʒ in prima: ī quarta: in ſeptima
in decima: ⁊ hoc eſt qd̄ legit̄ ieiuniū primi: ieiuniū
quarti: ieiuniū ſeptimi: ⁊ ieiuniū decimi: qꝛ ſicut in
prima lunatione eſt principiū anni illorū: ſic ⁊ mar
tius eſt principiū anni noſtri. Qd̄ autē ieiunia no
ſtra ortū habuerūt a veteri lege apparet ex hoc ꝙ
a ieiunio veris vſqꝫ ad eſtiuale ſūt. xiiij. hebdoma
de: qꝛ tot generatiōes fuerunt ab Abraham vſqꝫ
ad Dauid. Item ab eſtiuali vſqꝫ ad autumnale
ſunt ſimiliter. xiiij. ſeptimane. qꝛ tot generationes
fuerūt a Dauid vſqꝫ ad Ieconiā. Itē ab autūna-
li vſqꝫ ad hyemale alie. xiiij. qꝛ tot reges fuerūt a
Ieconia vſqꝫ ad Chriſtum cōputatis regib⁹ illis
quos Mattheus in ſuo euangelio pretermiſit.

Ieiunia noſtra ortum habuerūt a veteri lege.

¶ De alijs ieiunijs. Rubrica.

Quia de ieiunijs quatuor tēporū men-
tio facta eſt. Cōſequēs eſt vt de alijs ie
iunijs hic aliqua pſtringam⁹: eſt autē
ieiuniū cōmunis oīm mēbrorū ſatiſfa
ctio: vt ſcʒ mēbra ſatiſfaciāt ſm peccā:
qd̄ cōmiſerūt vel geſſerūt: vt ſi gula peccauit: ieiu
net ⁊ ſufficit: qꝛ ei ſola fuit ī culpa: ſola ſit ī pena: ſi
militer ſi ocul⁹. Uñ Hiere. Ocul⁹ meus depreda-
tus eſt alam meā: ⁊ per feneſtras oculorū meorū
mors intrauit in alaʒ. ⁊ Augu. Oculo nihil eſt ne
quius: ⁊ ſic de alijs mēbris. Uel ieiuniū eſt parſi-
monia victus ⁊ abſtinētia ciborū. Aug. dicit. Ma
ximū ⁊ perfectū ieiuniū eſt abſtinere ab iniq̄tatib⁹
⁊ a carnis voluptatib⁹ ⁊ delectationib⁹ hui⁹ ſecu
li: vñ Pius papa. de cōſe. di. v. nihil: ait Nihil pro

deſt orare ⁊ ieiunare niſi mēs ab iniq̄tate: ⁊ ab ob
trectatōib⁹ ligua cohibeak: ⁊ dī ieiuniū a ieiunio — *Ieiuniū vnde dictū*
qđ eſt quoddā iteſtinū in hoie qđ ſemꝑ eſt vacuū
⁊ ſubtile: ſic ⁊ nos ieiunātes debem⁹ eſſe vacui a
ſupfluis ⁊ vitijs tā ī corpe q̄ȝ in mēte. Autoritas
ieiunij eſt ex trib⁹: ex pſona: ex loco: ⁊ ex tpe: ex pſona: — *Ieiunij autoritas ex trib⁹ eſt.*
q2 p̄cepit de⁹ Ade ⁊ Eue vt abſtinerēt a fru
ctu ligni ſciētie boni ⁊ mali: ex loco: q2 in paradiſo
inſtitutū fuit: ⁊ initiū habuit. xxxvj. diſt. ex tpe: q2
ab antiquo preceptū eſt celebrari: creato nāq3 hominē
ī primo mūdi exordio dictū fuit ei. De ligno
ſciētie boni ⁊ mali ne comedas: ⁊ q2 fuit celebratū
ante legē a Moyſe: ⁊ ſub lege ab helya: ⁊ in tpe
gratie a xp̄o. Moyſes enim nō comedit neq3 bibit
quadraginta dieb⁹. Helias quoq3 ambulauit
quadraginta dieb⁹ ⁊ quadraginta noctib⁹ in fortitudine
ſubcinericij panis: ⁊ xp̄s q̄draginta diebus
⁊ quadraginta noctib⁹ ieiunauit. Fuit etiā
celebratū in ſex etatibus. Nā in ea etate que fuit
ab Adā vſq3 ad Noe fuit abſtinentia carniū ⁊ vini
xxx. di. ab exordio. a Noe vero in poſterū fuit conceſſum
vinū et carnes: et ſic de ceteris etatib⁹. Cōmendak
aūt ieiuniū exēplis: qm̄ eua q̄ȝdiu ieiunauit
et abſtinuit in paradiſo et virgo p̄māſit. Adā
q2 ieiuniū violauit a delitijs paradiſi ī ſummā miſeriā
corruit. Helyas q2 ieiunauit in celum curru
igneo rapt⁹ ē. Moyſes poſt ieiuniū cū deo locut⁹
eſt. Hieruſalē per ieiuniū liberak Sennacherib tēpore
regis Ezechie. et Eſaie. Jona quoq3 p̄dicāte
p̄ſtak venia niniuitis: ī ſacco ⁊ cinere et ieiunio
penitētiā agētibus. Jeiunamus etiā exēplo apoſtolorū:
vt dicetur ſub quarta feria pēthe. Porro
ieiuniū aliud corporis eſt ⁊ carnis: aliud mentis: — *Ieiuniū multiplex.*
aliud auaricie: aliud faſtidiētis: aliud diſpēſationis:
aliud deuotiōis: aliud voti: aliud p̄miſſiōis:
aliud ſuppletiōis: aliud cōpaſſiōis: aliud inſpirationis:
aliud circūſpectiōis: aliud rōnabile: aliud
irrationabile aliud qualitatis: aliud quantitatis:
aliud numeri: aliud ſumme exactionis: aliud eternitatis:
aliud zerophagie: aliud merois: aliud exultatiōis:
aliud vanitatis ſiue hypocriſis: aliud
ꝟtutis ſiue charitatis: aliud indictiōis: aliud neceſſitatis:
aliud inſtitutiōis: aliud volūtatis: aliud
prauitatis. Sane ieiuniū corporis ⁊ carnis eſt: qn̄
quis abſtinet a cibis ne nimis pingueſcat: vel vt
ab infirmitate liberek: vel q2 comedere non pōt: ⁊
hoc nulli⁹ eſt meriti. Jeiunium mētis eſt qn̄ quis
abſtinet a vitijs: vel etiā a cibis ne caro pigueſcat
laſciuijs. Jeiuniū auaricie vt burce pcat. Jeiuniū
faſtidiētis eſt qđ fit vt appareat. Jeiuniū diſpēſationis
eſt qđ celebrak in vigilijs ſolenniū dierū ⁊
magnarū feſtiuitatū: vt natalis domini: que ideo
dicūtur vigilie: qm̄ antiquit⁹ in precipuis feſtiuitatibus
duo nocturnalia agebātur officia: ⁊ populus
q̄ ad feſta venerat tota nocte in dei laudibus
in eccleſia vigilabat: qđ adhuc rome ⁊ in pleriſq3
locis in magnis feſtiuitatib⁹ p̄ſertim ſctōꝝ patronorū
eccleſiarū obſeruak. Sed q2 luſores ⁊ cantores
cōueniebāt: ⁊ turpib⁹ cātilenis ⁊ ſaltatiōib⁹: ⁊
comeſſationib⁹ potationib⁹ ⁊ fornicationib⁹ intēdere
ceperūt: p̄pter hec ⁊ multa alia incōuenientia
que fiebāt hmōi vigilie ſunt interdicte. ⁊ inſtitutū
vt loco earū fiāt ieiunia: q̄ ieiunia adhuc retinēt
nomē officij: nā cōiter vigilie ⁊ nō ieiunia nūcupank.
Si q̄s tn̄ ieiunaret ⁊ honeſte ī eccl'ia vigilaret
vtiq3 b̄n̄faceret: ꝑut fit ī natiuitate ioānis baptiſte
ꝑꝑ ei⁹ reuerētiā. Hec igik inſtitutio dī diſpēſatio:
q2 ieiuniū ponik loco vigiliarū: de hoc dictū
eſt in q̄nta ꝑte ſub titu. de nocturnis. Jeiuniū deuotionis
eſt ad qđ quis neceſſario nō tenetur qđ
inferius volūtariū appellak. Jeiuniū votiue promiſſionis
eſt vt ſi q̄s vouet q̄ certa die ieiunabit
vel a carnib⁹ abſtinebit. Et nota q̄ vota ex diſcretiōis
ꝯſenſu comite rōne emiſſa deo reddēda ſūt.
iuxta illud. Vouete ⁊ reddite deo vota vr̄a. Votorū
aūt aliud eſt neceſſitatis: aliud ſpōtanee volūtatis.
Neceſſitatis eſt qđ eſt fidei annexū: vt qđ fit
ī baptiſmo puta fidei catholice ꝓfeſſio: et ſathane
abrenūciatio: et votū obſeruatiōis decē p̄ceptoꝝ — *Votum neceſſitatis.*
legis et cōtinētie quā q̄s in ſuſceptione ſacri ordinis
vouet: et talia vota q̄ſq3 inuiolabiliter obſeruare
tenek. Spōtaneoꝝ vero votorū aliud eſt diſcretū:
aliud eſt indiſcretū. Jndiſcreta ſunt vota puerorꝝ — *Spontanea vota dupliciа ſunt*
et puellarū dū ſunt in parētū poteſtate. Vñ illis
volētib⁹ irritari poſſunt. Si igik puella īfra nubiles
ānos vouerit caſtitatē ꝑpetuā licite nubere
poterit: parētib⁹ vel curatorib⁹ illā ad hoc cogentibus.
Jndiſcretū eſt etiā votū mulieris ī poteſtate
viri exiſtētis: vñ ſi illo inſcio vouerit peregrinari
vir totū hmōi poterit reuocare: q2 ipſa nō h3 poteſtatē
ſui corporis: ſed vir. Jndiſcretio aūt attēditur
q̄nq3: circa prouectos et liberos vt ſi forte quis
vouerit ad qđ ꝑficiēdū ſufficere nequit: vel ī quo
natura ita debilitarek q̄ poſſet fieri ſuiipſi⁹ homicida:
vel qđ ſine licētia alteri⁹ cōplere nequit: vel
qđ nō ex deliberatiōe: ſed ex iracūdie calore emittik:
et talia potı⁹ ſunt ſpernēda q̄ȝ executiōe digna
Jeiuniū ſuppletiōis eſt vt ſi q̄s vltra penitētiā ſibi
a ſacerdote iniūctā aliq̄d ſuppleat de ſuo. Jeiuniū
cōpaſſionis eſt vt ſi ſacerdos alicui dicat ꝓ
hoc pctō facc cātare duas miſſas et ieiuna: et ego
ꝓ te cātabo: et tres dies ieiunabo: propter hoc tn̄
non d3 aliquid recipere: q2 ſacerdos debet cōpati
proximo ſuo et orare pro eo: etiā ieiunare pōt dici
cōpaſſio: vt ſi q̄s petit a ſacerdote penitētiā patri
ſuo iniūctā: vt ꝓ patre peragat partē illi⁹. Quatuor
ei modis fit hmōi cōpaſſio: q̄nq3 ꝑ ſacrificia
q̄nq3 per ieiunia: q̄nq3 per oratiōes: q̄nq3 per eleemoſynarū
elargitionē. Jeiuniū inſpiratiōis eſt vt
in beato Nicolao q̄ adhuc īfans et manēs ī cunabulis
trib⁹ dieb⁹ ī ebdomada a māmillis matris
ſue abſtinebat: vel vt alij dicūt q̄rta feria ⁊ ſexta ſemel
tm̄ ſugebat māmillas. Jeiuniū circūſpectionis
eſt qn̄ pro aliq̄ imminēte tēpeſtate ꝓ periculo
hoſtiū vel ꝓ caſu cuiuſlibet anguſtie ieiunamus.
Jeiuniū rōnabile eſt qn̄ cibū ⁊ potū moderate ſumimus:
nec naturā debilitamus. vñ ap̄ls. Rōnabile
ſit obſequium veſtrum non in comeſſationibus
et ebrietatibus. Jrrationabile eſt ſi quis
velit ieiunare per duos vel per tres dies: vel per
totam hebdomadam: non approbat deus: vult
enim hominem ſic ieiunare vt cogatur vitijs

moꝛi: nõ vt cogat natura diſſolui: vñ p̃hibet ieiuniũ qđ quidã faciũt a cena dñi vſq; ad paſ. ha. Ieiuniũ q̃litatis eſt ſi q̃s voueat ſe vlteri⁹ nõ comeſturũ carnes. Ieiuniũ quãtitatis ẽ ſi q̃s comedat ad põdus vel ad mẽſurã nõ pl⁹ vna die q̃ʒ altera: vel ſi q̃s voueat ſe nõ comeſturũ niſi tãti põderis panẽ. Ieiuniũ numeri eſt q̃ñ q̃s vouet q̃ de cetero nõ comedet niſi vna vice in die. cogitans q̃ comedere pluries in die beluinũ eſt: ꝛ comedere bis hoim: ſemel angeloꝝ. Ieiuniũ ſumme exactiõis eſt in his q̃ nõ comedũt niſi olera radices ꝛ herbas: vt Io. ba. in deſerto. ꝛ maria egyptiaca ĩ heremo: q̃ cũ duob⁹ panib⁹ tñ ioꝛdanẽ trãſiẽs auſterã vitã in heremo. xl. annis egit. Ieiuniũ alternitatis eſt vt cũ q̃s die vno comedit: ꝛ alio die ieiunat. Ieiuniũ zerophage ẽ ſicca comeſtio. a zaros qđ eſt ſiccũ: ꝛ phagin qđ ẽ comedere. vñ Priſcia. in zorophago biſantij. Sicca vero comeſtio eſt vt ĩ fructib⁹: pomis: piris: caſtaneis ꝛ ꝯſimilib⁹. Quidã tñ ſiccã comeſtionem appellãt legumina: ſiue

Sicca comeſtio que ſit.

cruda ſiue cocta: etiã ſi irtata comedant cũ cocleari. Ieiuniũ meroꝛis ꝯſiſtit in vno. ſ. in abſtinentia ciboꝛũ: ꝛ fit ꝑpter duo. ſ. ꝑpter coꝛpoꝛalẽ abſtinẽtiã ꝛ ſpiritualẽ ſpõſi: hoc rep̃ſentat eccleſia ĩ trib⁹ q̃ttuoꝛ tp̃ib⁹. Ieiuniũ exultationis ꝯſiſtit in duobus. ſ. in abſtinẽtia ciboꝝ: ꝛ mũdanarũ rerũ: ꝛ fit ꝑpter interne dulcedinis ꝑguſtationẽ. iuxta illud Guſtate ꝛ videte: hoc repreſentat eccleſia in vigilia ꝛ hedomada poſt pẽthecoſtẽ: vtrũq; ṽo repreſentat ĩ tp̃e aduẽt⁹: put ibi dictũ eſt. Eſt ergo duplex ieiuniũ. ſ. tribulationis ꝛ gaudij: ſiue meroꝛis ꝛ exultationis: ſicut habet in gloſa ſuper illo loco Math. ix. ca. Nũquid poſſunt filij ſpõſi lugere: q̃diu fuerit ſpõſus cũ eis? Ieiuniũ vanitatis ſiue ſimulatiõis vel fictionis eſt ĩ hypocritis. Ieiuniũ virtutis ſiue charitatis eſt in ſctis ꝛ perfectis. Ieiuniũ indictiõis eſt vt in die beati marci. Ieiuniũ neceſſitatis eſt in imꝑfectis. Ieiuniũ inſtitutiõis eſt ieiuniũ q̃drag. ꝛ alia a ſctis p̃rib⁹ inſtituta: q̃ q̃re ĩſtituta fuerint iã dictũ eſt: ꝛ dicet ſub iit. de capite ieiunioꝝ. Et nota q̃ ieiuniũ indictiõis neceſſitatis ꝛ inſtitutiõis ad idẽ referũtur. Ieiunia neceſſaria. ſ. per eccleſiã inſtituta ꝛ indicta ſunt ieiunia quatuoꝛ tẽpoꝝ ꝛ vigiliarũ apoſtoloꝝ: natiuitatis dñi: beati Ioã. baptiſte: oĩm ſctoꝝ: aſumptiõis beate marie: beati laurẽtij: quadrageſime: ꝛ ſexte ferie p̃ter illa q̃ ſunt inter paſcha ꝛ pẽthe. ꝛ p̃terq̃ʒ ſi natiuitatẽ dñi in ea venire cõtingat: niſi tunc aliq̃ voto vel religioni ſint aſtricti. Dicunt tñ q̃dã q̃ ieiuniũ ſexte ferie nõ eſt neceſſitatis niſi quo ad carnes alioquin non liceret ciſterſienſib⁹ illud mutare. ſed ſm Leonẽ papã lʒ nõ ſit neceſſitatis ſabbato a carnib⁹ abſtinere: rõnabilis tñ cõſuetudo ꝛ canõ Inno. aliter interp̃tat: eo q̃ in illo triduo poſt paſſionẽ dñi tota fides ĩ ſola beata virgine maria remanſit. Gñalia quoq; ꝛ ſpecialia ieiunia per ep̃os ĩ ſynodo ꝛ cõcilijs ĩſtituta ſolui nõ debẽt. Siq̃dẽ ad neceſſaria ieiunia tenent doli capaces: dũ ꝛ ipſi delinquere poſſint: diſpẽſari tñ põt circa hoc cũ impuberib⁹ ꝛ etiã cũ cõſtitutis in maioꝛi etate ꝛ cũ ſenib⁹ ꝛ infirmis ac debilib⁹

Mulieres vero lʒ ꝑpter viroꝝ p̃hibitionẽ ieiunia votiua volũtaria dimittere debeãt: prout ſupra dictũ eſt: indicta tñ per eccleſiã nõ licet: ꝛ ſi in illis ſacerdos forte propter ſcãdalũ cũ eis valeat diſpẽſare. Aliter cũ ĩdicta ieiunia redimi pecunia vl' alio mõ nequeũt: niſi caſualis neceſſitas ſubſit tũc enim bene poſſunt redimi vel cõmutari: ſicut ꝛ ieiuniũ feſti: qđ eſt die lune fit in ſabbato. Vñ et in q̃buſdã locis ĩ quib⁹ ſunt eccleſie ſancti Quintini non ieiunatur in vigilia oim ſanctoꝝ: ſed die tertia p̃cedẽti. De hoc dictũ eſt in p̃hemio ſcđe partis. Poſſet etiã ſtatui vt quidã dicũt: vt in dictis ieiunijs dis parum tñ comederetur ſicut fecerunt ciſterſien. operãtes: qui ad tollendũ ſcandalũ ꝛ charitatẽ ſeruãdã aliquid preguſtãt: nec propter hoc ieiuniũ per eccleſiã indictũ ſoluere dicũtur. Volũtaria ṽo ſcʒ ad que aliqui voto vel ꝑpoſito ſe aſtringũt: vel etiã que ſacerdotes preter indicta ꝑpter peccata imponũt: lʒ cõmutare ꝛ redimere: etiã ſi nulla cauſa ſubſit. dũmodo vtilioꝛ ſit cõpẽſatio. Ceterũ comedere ante horã comedendi et ante miſſaʒ in ieiunijs ſtatutis et neceſſarijs moꝛtale peccatũ eſſe ſacri canones affirmãt: in voluntarijs vero veniale. Circa vigilias apoſtoloꝝ notãdũ eſt q̃ ieiuniũ paritatis q̃ñq; paria ſunt ſanctoꝝ merita pariter ieiunamus: ſicut patet in vigilijs beatoꝝ Iacobi et Bartholomei: et alioꝝ apoſtoloꝝ: qui nõ habẽt ieiunia inſtitutionis: in quib⁹ ieiunam⁹ pro eo q̃ fuerũt apoſtoli: q̃ñ alij apoſtoli vigilias habent. Cũ eñ ſint meritis pares: decet vt oẽs habeãt ieiunia. vnde cõcil. bracharẽſ. dicit q̃ olim apoſtoloꝝ vigilie ſunt ieiunande preter vigilias apoſtoloꝝ Philippi et Iacobi et Ioannis euãgeliſte. Eccleſia tñ gallicana nõ tʒ niſi de ſex apoſtolis. Et de quattuoꝛ eoꝝ ieiunijs. Petr⁹ et Paulus hñt pariter vnũ: q̃ eadẽ die paſſi ſunt. Symõ et iudas hñt aliud: mathe⁹ hʒ tertiũ. Andreas q̃rtũ. In vigilia iſtoꝝ ieiunãdũ eſt: vt ſicut illi paſſi ſunt ꝑ xp̃i noĩe: ſic et nos cũ eis cõpatiamur: ſi cũ eis regnare velimus. De alijs ṽo apoſtolis inſtitutũ nõ eſt: ꝑpter aliqua ĩpedimẽta. Ecce enim feſtũ Philippi et iacobi eſt inter paſcha et pẽthecoſtẽ: qđ tp̃s gaudij eſt ꝛ letitie: idõ tũc nõ eſt ieiuniũ. Si opponat de ieiunijs letaniarũ. Rñdetur q̃ neceſſitas interuenit: prout ibi dicetur: vel id nõ eſt ieiuniũ neceſſitatis: ſed voluntatis: et de eo q̃ q̃dã ꝑpter expectationẽ ſpũs ſancti ieiunãt ab aſcẽſione vſq; ad pẽthecoſtẽ ꝑ eo q̃ apoſtoli dicunt hoc tẽpoꝛe ieiunaſſe. Reſpõdetur q̃ nulla ſcriptura autẽtica dicit apoſtolos tũc ieiunaſſe. Vñ tũc ieiunãdũ nõ eſt: q̃ tp̃s illud eſt de tempoꝛe paſchali. In vigilia tñ penthecoſtes bene ieiunandũ eſt: vt per ieiunium mundati et purificati ſpm̃ſanctũ digne ſuſcipere mereamur. Itẽ iacobus zebedei frater ioannis euãgeliſte occiſus eſt ab herode in diebus azimoꝝ: quare

Vigilie apoſtoloꝝ olim an ſint ieiunande.

ieiuniũ nõ habet: nec etiã tunc de illo feſtũ m celebratur: put in ſeptima parte ſub ipſi⁹ feſto dicet De beato Bartholomeo cuius feſtũ celebrat nono kalẽdas ſeptẽbris dicitur q̃ fuit excoꝛiatus: et ſequẽti die obijt: ꝛ ſic ſi haberet vigiliã opoꝛteret

q̄ eſſet tertia die ante qđ eſſet cōtra normā alioꝝ
feſtiuoꝝ ieiunioꝝ. Quidā aūt celebrāt feſtū exco-
riationis. alij obitus ⁊ melius. Sed ſicut in ꝯcilio
bracchareñ. cauet̃ in hoc ꝯſuetudo cuiuſlibet ec-
Barnabas q̄re nō hȝ ieiunium. cleſie eſt obſeruāda. Barnabas aūt nō hȝ ieiuniū
q̄ nō eſt de numero duodecī apl̃oꝝ: nec dr̄ apl̃s:
niſi q̄ cū eſſet ſoci⁹ Pauli miſſus etiā fuit ad pre-
dicādū: vñ ſegregate mihi barnabā ⁊ paulum. De
beato quoq̄ Thoma nō eſt ieiuniū ſtatutū: q̄ ei⁹
feſtū eſt in aduētu dñi vbi continuū eſt ieiunium.
Mathias etiā ieiuniū inſtitutionis nō hȝ: q̄ fre-
quēter feſtū illi⁹ ſolet cōtingere in quadrageſima
et ſemꝑ in ſeptuageſima: ⁊ tunc eſt tp̄s ieiunij: vel
q̄ nō fuit in primitiuis apl̃is: ſȝ poſt paſſionē dñi
forte eſt electus: et per electionem alioꝝ loco iude
cōſtitutus. Vñ ꝓpheta. Et epiſcopatū eius acci-
piat alter. Decretalis tñ dicit q̄ hic hȝ vigiliam et
ieiunium nec eſt vis ſiue iſtud feſtum fiat ī prima
die biſſextili ſiue in ſecūda: prout in octaua parte
ſub anno ſolari dicetur. Joannes euangeliſta fe-
ſtum habet tertia die poſt natale dñi: ⁊ tunc non
eſt ieiunium: tum propter feſta tunc occurrētia: tū
quia ipſe die illa non obijt: immo in die feſti beati
Joannis baptiſte. Si tamē fieri poſſet bonū eſſet
in omnibus apoſtoloꝝ vigilijs ieiunare. Beatus
Laurentius ſolus inter martyres: ⁊ ſolus beatus
Martinus inter cōfeſſores ieiuniū habēt. Porro
dicūt quidā q̄ non ſoluit ieiuniū licet peccet: qui
in ieiunijs indictis preterq̄ in q̄drageſima cōcedit
caſeum ⁊ oua. Alij contradicunt. Ex cauſa tamen
in aliquib⁹ locis hoc poſſet cōcedi. iiij. diſt. deīde.
De ieiunio itaq̄ quadrageſime Grego. ita dicit.
Par autē eſt vt q̄ his diebus a carne animalium
abſtinemus: ab omnibus quoq̄ que ſementinam
trahunt originē carnis ieiunemus a lacte. vȝ ca-
ſeo ⁊ ouis. Quidā autē heretici dicunt q̄ chriſtia
ni nūq̄ deberent carnes caſeum ⁊ oua comedere:
quia vt dicunt hoc non legitur in nouo teſtamēto:
immo apoſtoli indicauerunt abſtinere ab immola
tis ſimulachroꝝ ⁊ ſanguine ⁊ ſuffocato. Et apl̃s.
Si eſca ſcandalizauerit. f. m. nō. m. c. in eter. ⁊ ali-
bi Bonum eſt non manducare carnē neq̄ bibere
vinum ⁊c. Non legitur etiam vt dicūt q̄ xp̄s ex ali
qua natura eorum que mouētur diſcipulis ad mā
ducandū daret: nec etiā ante ſe manducare ſineret
preter piſces: nec ex fructu alicuius creature q̄ mo
ueat ſe: excepto fructu apum: electuarijs vero non
aliter vti lȝ: niſi ſicut alio cibo delicato. ſecus eſt de
medicina curatiua. preſeruatiuā tñ vbi nullum eſt
ſignū inſtantis infirmitatis recipere non lȝ. Qui-
dā tamen dicūt q̄ pro nulla medicina: nec etiā pro
electuarijs ieiuniū ſoluitur: nec etiā ꝓ potu ante
cibū vel poſt. Sic eñ videt̃ inductū ex cōſuetudi-
ne eccleſie ieiunantis ⁊ hoc tolerantis. Senechal-
chi autem vel quilibet alij ſeruitores: vel poſtātes
encenia nō ſoluūt ieiuniū ſi preguſtant cibos ante
dominos forte de toxico dubitātes. Quib⁹ etiam
caſib⁹ monachi abbatibus ſeruientes: ⁊ alij ſerui-
tores pñt carnes preguſtare. Ideoq̄ etiā de medi
cis preguſtātib⁹ medicinas. Tēpore ieiunioꝝ pre
cioſe veſtes deponūtur: ⁊ humiles aſſumuntur. et
carnes tam ſolide q̄ liquide dimittunt̃. Sed cum
piſces ſint caro: quare hoc tp̄e cōeduntur. Rñſio. Piſces
Deus nō maledixit aquis. qm̄ per aquā baptiſmi q̄re ieiu-
futura erat remiſſio peccatoꝝ. Hoc eñ elemētum niorum
digniſſimū eſt: qđ ſordes abluit. ⁊ ſuper qđ ſpirit⁹ tp̄e cōe-
dñi ante mūdi cōſtitutionē ferebatur. Terre vero duntur.
maledixit in operibus hoīs: inde eſt q̄ omne gen⁹
carnis quod in terra verſatur tā quadrupedia q̄
aues in ieiunijs nō lȝ comedere. et lȝ quedā aues
circa mare verſantur: ⁊ in aquis quedā in eis vel
ex eiſdem naſcātur: magis tñ ad naturam terre a
qua nutrimentum percipiūt quo ad hoc pertinere
dicuntur. Adhuc cū quidā piſces ſint habētes ex
vna parte formam quadrupedis aīalis ⁊ ex alte-
ra piſcis: vt biuerius in ieiunijs pñt comedi ex par
te que piſcis videtur: ex alia vero minime. Adhuc
piſciū vſus ſcd̃m Greg. ita chriſtiano relinquit̃: vt
hoc ei infirmitatis ſolatium nō luxurie pariat incē
dium. Deniq̄ qui a carne abſtinet nequāq̄ ſum-
ptuoſiora marinarū beluarū ꝯuiuia preparet. Vi-
nū quoq̄ in ieiunio ſic bibere ꝑmittit̃: vt ebrietatē
oīno fugiamus. Vñ in penitētiali romano ſtatutū
eſt vt penitens paruis piſciculis ⁊ mediocri cer-
uiſia tēperate vtatur. Extra de homi. c. ij. Poſtre
mo notādū eſt q̄ ſicut ait Greg. in om̄. illius euan
gelij. Homo quidā diues fecit cenā magnam refe
ctio corporis in diebus ieiunioꝝ poſtq̄ nulla alia
paratur: non prandiū ſed cena vocatur.

¶ De officio quarte ferie. Rubrica.

Nunc ad huius diei officiū redeamus.
Siquidē ī hac quarta feria examinā-
tur ordinandi: an ſint idonei ad ſuſci-
piendos ordines vel nō: qm̄ in quar-
ta etate leuite a Dauid ⁊ a Salomo-
ne ad tēpli miniſteria diſtributi ſunt: ⁊ inde eſt q̄
due lectiones legūtur ad miſſam: quarū prima q̄
legitur ſub tono nocturnali. ſ. declināte: ſignificat
vetus teſtm̄: ⁊ ſcd̃a que legitur ſub cōi tono. ſ. aſcē
dente: ſignificat nouū teſtm̄: ad ſignificandū ordi-
nandos in vtroq̄ teſtō debere eſſe iſtructos. Mo
nēdi eñ ſunt qui ad ſacrum ordinē cōſcēdunt: vt
habeant notitiam legis ⁊ ꝓphetarū quib⁹ poſſint
alios erudire. Prīa lectio eſt Erit nouiſſim⁹ Eſa.
ij. c. Secūda eſt Locutus eſt dñs. Eſa. vij. c. Sed
et lex ⁊ prophete in quarta mūdi etate viguerunt
Doctrinā ieiunioꝝ habemus a veteri teſtō vt pre
miſſum eſt. Semel genua flectunt̃ tam in lege q̄ ī
prophetis: deus vnus coli precipit̃. Quotiēs aūt
in quarta feria due lectiones legunt̃: totiēs in pro-
ximo ſabbato pñt gñaliter ordines celebrari: quod
ſexies ꝯtingit. vȝ ter in quadrageſima: ⁊ ter extra
quadrageſimā. de quo dictū eſt in prohemio ſcd̃e
partis. In ſextis vero ferijs ieiunioꝝ quatuor tē-
porū vna dūtaxat lectio ad miſſam legit̃: q̄ lex et
ꝓphete q̄ fuerūt in q̄rta etate in vno euāgelio in
ſexta etate recapitulant̃. Sane huius quarte ferie
euāgeliū eſt Miſſus eſt ⁊c. qđ eſt Lu. j. in quo pa
ranymphi recitat̃ annūciatio virginis cōſenſus: ⁊
dñi īcarnatio: q̄ ꝓpheticis tubis fuerat ante decla
rata. Vñ precinit ꝓpheta ironicū Rorate celi deſu
per ⁊ nubes pluāt iuſtū. Eſa. xlv. c. Rorate celi di-

cit ⁊ pluere: q: deſcēdit ver bū in aulā credule vir-
ginis ſicut pluuia in vellus. Celos dixit ⁊ nubes
angelos ⁊ pphetas q̄ enarrāt gloriā dei. In pro-
phetica lectione. Erit in nouiſſimis diebus. qđ eſt
Eſa. ij. c. agitur de monte dñi: qui de paruo lapide
creuit ī montē q̄ regnabit ī domo iacob in eternū.
Uñ recte ſubditur in graduali. Tollite portas pri-
cipes veſtras: ⁊ eleuamini porte eternales ⁊ intro
ibit rex glorie. ⁊ quis aſcendet in montem dñi aut
quis ſtabit in loco ſcõ eius? In epiſtolari lectiõe.
Locutus eſt dñs ad achas ⁊c. q̄ eſt Eſa. vij. c. ma-
nifeſte agitur de beata virgine Maria: cui rite ſuc
cinitur graduale Prope eſt dñs. Et ne qua ſubre-
pat dubitatio ſubditur in offertorio. Cõfortamini.
Alie tñ eccle dicūt Aue maria grã plena dñs te-
cū bñdicta tu in mulierib⁹ ⁊ benedictus fruct⁹ vē
tris tui. qđ ſumitur ex dicto euangelio. Cõio eſt
Ecce virgo cõcipiet: ⁊ pariet filiū ⁊ vocabit nomē
eius emanuel Eſa. vij. c. In matutinali ꝟo officio ī
q̄buſdā eccleſijs pſalmodia finita diaconus ⁊ ſub
diaconus: ⁊ accoliti in albis cū cādelabris ⁊ thu-
ribulo proceſſionaliter iuſſu prelati ad pulpitū per
gūt: vbi diaconus ꝓnūciat euāgeliū Miſſus eſt
angelus gabriel a deo. ⁊ ei⁹ homel. deinde incēſat
altare: ⁊ poſtea ipſe ⁊ ſubdiacon⁹ ſedēt donec vn⁹
accolit⁹ incēſauerit chorꝝ: qđ quidē fit ad reueren
tiā dñice annūciationis: que in ipſo euāgelio cõti
netur. Rēpe prelatus illos mittit: ad notandū ꝙ
deus pater prophetas premiſit ad pronūciandū
dñi incarnationē futurā: ⁊ gabrielē archangelum
miſit ad annūciādū eā virgini marie. Diacon⁹ euā
geliū ꝓnūciās eſt angelus annūciās virgini ꝙ cõ
ciperet. Altaris thurificatio eſt ſpūſſcti ipſi virgi-
ni obūbratio. Miniſtrorꝝ quies ſiue ſeſſio eſt ipſi⁹
virginis timor ⁊ cogitatio: qualis eſſet angeli ſalu
tatio. Chori vero thurificatio eſt patrū illius tem
poris de filij dei incarnatione diu deſiderata exul-
tantiū gratiarū actio ⁊ cõgratulatio.

De⁹ pater prophetas premiſit ad pnūciādum⁹ dñi īcarnationē futuraꝫ.

De ſexta feria. Rubrica.

In ſexta feria vna tm̄ lectio ad miſſam
legitur: q: actor noui ⁊ vete. te. de qui
bus premiſſum eſt vnus ſolus de⁹ eſt
et quia ex vtroqꝫ teſtõ vnū euangeliū
factū eſt. et eſt epiſtolaris lectio Egre
dietur virga de radice ieſſe: q̄ eſt Eſa. xj. c. ⁊ mani-
feſte de aduētu, ⁊ de btā virgine maria intelligit: q̄
cū eſſet imaculata virgo ꝓprie fuit. Ideoqꝫ in in-
troitu eccl'ia precinit. Prope eſto mihi dñe: ⁊ ī pſu
Beati immaculati in via q̄ ambulāt in lege dñi. et
ad idē pertinet euangeliū Exurgens maria. quod
eſt Luc. j. c. Graduale Oſtende nobis dñe miam
tuam ⁊ offerenda Deus tu. vel ſcđm alios Audi
iſrael Primum reſpiciunt aduentum: quē quia ce
li enarrauerunt. i. apoſtoli predicauerūt in ſecun-
do aduētu cū dño iudicaturi idcirco eſt hodierna
ſtatio ad ſanctos apl'os: de quib⁹ habetur in cāti-
co virginis: de quo fit mētio in premiſſo euāgelio
vbi dr̄. Depoſuit potētes de ſede ⁊ exaltauit hu-
miles. i. ſuperbos: ſcribas ⁊ phariſeos. et exaltauit
humiles. i. apoſtolos. ⁊ in cõione Ecce dominus
veniet zacharie viij. ca.

De ſabbato. Rubrica.

In die ſabbati dicunt quatuor lectio-
nes de veteri teſtõ ante lectionē illam
Angelus dñi. q̄ ſumunt de lege ⁊ pro
phetis: ⁊ in q̄buſdā eccleſijs prima eſt
Clamabūt. q̄ eſt Eſa. xix. ſcđa eſt Le-
tabit. q̄ eſt eiuſdē. xxxv. c. tertia eſt Super mõtem
que eſt eiuſdē. xl. ca. quarta eſt Chriſto meo. q̄ eſt
eiuſdem. xlv. ideo autem ſunt quatuor: quia qua-
tuor ſunt ordines bñdicētiū deū videlicet prelati:
clerici: religioſi: ⁊ laici: ſiue populus: quos pſalmi-
ſta enumerat dicens Domus iſrael bñdicite dñm.
per hoc pp'ls Domus aarõ benedicite dñm. ꝑ hoc
prelati Domus leui benedicite dñm. per hoc mini
ſtri Qui timetis dñm benedicite dñm. per hoc re-
ligioſi intelliguntur. Prima ergo lectio ꝑtinet ad
populū. Scđa ad prelatos. Tertia ad miniſtros.
Quarta ad oēs religioſos. In his eñ lectionib⁹
informantur ordinandi: vt ad exēpla ſctõꝝ patrū
dictorum quatuor ordinum cū eis bñdicant dñm.
ſiue vt benedictio illorū veniat ſuper eos. Uel ideo
quatuor leguntur: quia ieiunās debet habere qua
tuor cardinales virtutes. ſ. temperantiam: q: ipm
ieiunium temperantia eſt: prudentiam. Uñ apo-
ſtolus. Rationabile ſit obſequiū veſtrū: fortitudi-
nē. Unde prouerbiorꝝ vltimo. De muliere forti. i.
de eccleſia. Accinxit fortitudine lumbos ſuos: q:
oportet nos multum laborare ad hoc vt caro no-
ſtra munda ſit: quod cū magna ſit pugna: q: val-
de corrupta eſt ⁊ ſpinas ⁊ tribulos geminat ⁊ ideo
cum magna attritione venit ad candorem ſicut ⁊
byſſus. Et iuſtitiam. Unde Eſa. Et erit iuſtitia cin
gulum lumborum eius: ⁊ fides cinctorium renum
eius. De chriſto loquitur in membris. Quando
enim fit iuſtitia in terra recedunt latrones: ſimili-
ter quando iuſtitia fit in nobis recedūt praui mo-
tus ⁊ non ſuperant: licet in nobis habitent. Si ve
ro non fiat iuſtitia non recedūt. Unde Eſa. Quia
non facimus iuſtitiam non receſſerunt habitato-
res terre: vbi eſt iuſtitia ibi pax. Fides autem eſt
cinctorium renum eius: quia vt dicit Grego. De-
ſpectus terrenorum reſtringit fluctus carnaliū vo
luptatum: vnde ſi ieiunas a cibis corporis opꝫ vt
ieiunes a cibis demonis: ⁊ comedas cibos mētis:
qui autē ſic ieiunat nõ nocebit ignis tribulatiõis:
nec ignis mūdanus ſicut nec trib⁹ pueris nocuit
ignis fornacis babylonis: ⁊ ideo ſeqtur lectio da-
nielis. iiij. c. Angelus domini. Precedit autē ipſa
lectio ordinationē clericorum: ad notandum ꝙ ne
mo rite poteſt ad conſecrationem accedere niſi
prius tranſeat per fornacem atqꝫ in fornace deum
benedicat. Iuxta illud ſapientie. Uaſa figuli pro-
bat fornax et homines iuſtos tentatio tribulatio-
nis: quia qui ad ſacrum accedunt miniſteriū pro-
bandi ſunt in camino multarum tribulationum ⁊
et tentationum. Iuxta illud apoſtoli. Et hi probē
tur primo: et ſic miniſtrent. Propter ordinandos
eñ legitur ad ſignificandum ꝙ ſic viuere debent
vt non noceat eis aliq̄s ignis regis babylonis. i.
diaboli ſicut ignis trib⁹ pueris non nocuit. Et ſe-
quunt bñdictiões. ſ. hymn⁹ Bñdict⁹ es dñe ⁊c. q:

Ordines benedicentium deū ſūt quatuor

Ieiunās dꝫ habere q̄tuor virtutes cardinales.

poſt ꝓbationẽ coronãtur: ꝛ a dño bñdicenť: ꝛ ĩ fi ne ſubijcať verſus Glia pa. ꝛ fi. ꝛc. ĩ laudẽ ꝛ hono rẽ trinitatis: qđ nõ fit poſt pſal. Bñdicite. tñ qꜫ ibi in vltimo ꝟſu fit mẽtio de pře ꝛ filio ꝛ ſpũſctõ: tñ qꜫ ibi in facto triũ pueroꝝ tota trinitas fuit hone ſtata: hi ꝟo verſus ꝓcedẽtes ad ſolius pris perti nent laudẽ ꝛ in ordinãdis trinitas honorať. Cho ro aũt lʒ ſedere dũ lectio ipſa dicať ſed nõ in cãtu. Aliud eñ ſignificat ipſa lectio in legẽdo: aliud in cãtãdo: vñ nũc ſtare dʒ epõꝛ cler⁹: qm̃ nõ debem⁹ deſcere q̃ ſcim⁹ pueros illos ꝓ deo laboraſſe. Di cũť aũt ĩ ſabbatis ieiunioꝝ. vij. lectiões euãgelio ꝯnumerato: eo ꝙ ſeptẽ ſunt ordines: ꝛ q̃dã dicũt xij. ꝓ eo ꝙ antiq̃t⁹ rome ꝛ adhuc in cõſtãtinopoli fieri dr: legebanť grece ꝛ latine: ꝛ legebanť. xij. le ctiones ꝑ. xij. lectores: quoꝝ ſex erãt greci: ꝛ ſex la tini: erãt tñ ſolũmodo ſex in ſententijs: qm̃ ille ſex ſine euãgelio que legebanť latine legebanť ꝛ gre ce ſicut ſi dixerimus Amẽ: ꝛ poſtea dixerimus vere: nõ iõ due res erũt. Ideo aũt legebanť dupli citer: qꜫ rome erãt greci quib⁹ latina lingua incogni ta erat. Erãt etiã latini permixti quib⁹ greca inco gnita erat: vel hoc fiebat ad notandũ vtriuſqꜫ po puli ĩ vnionẽ. Ceterũ ad orationẽ que dicť poſt le ctionẽ Angelus dñi: ſcʒ deus qui trib⁹ pueris ꝛc. nõ flectit eccleſia genua: lʒ in orationib⁹ altarũ ꝓle ctionũ ante flecteret preterq̃ in octauis pẽthecoſtes: ad oſtẽdẽdũ ꝙ eccleſia ꝯformis eſt trib⁹ pue ris. Fecit eñ nabuchodonoſor ſtatuã: ꝛ cogebat omnes adorare eã: ſed tres pueri cũ Daniele no luerũt genua flectere ante ſtatuã: tales debẽt eſſe ordinãdi qui ante ſtatuã: id eſt ante mũdi gloriã genua nõ flectãt. Quare clerici ordinenť: ꝛ quare in ſabbato dictũ eſt in ꝓhemio. ij. partis. Quidã cõferũt ſacros ordines inter lectionẽ Angelus: ꝛ epiſtolã Pauli: vt poſt ordinationẽ preponat or dinatis epiſtolã ꝛ euãgeliũ ad inſtar boni paſto ris: qui mittẽs filiũ monet eũ quid ꝛ qualiter actu rus ſit. Ordinati eñ per capellas mittẽdi per epi ſtolã monẽtur: vt alios corripiẽtes benedictionez quã acceperunt cuſtodiãt: per euãgeliũ vero dici tur eis. Euntes docete oẽs gentes. Nõnulli etiam ſubdiaconatu ante epiſtolã rõne premiſſa preſti to cõtinue poſt eã diaconatũ ꝛ ſacerdotiũ prebẽt quibus preſtitis in vocẽ letabũdã erũpũt dicẽtes Benedictus es dñe: eo ꝙ hi preſertim ordines in uitanť ad laudes ꝛ ꝓſtanť circa euãgeliũ: qꜫ moy ſes ꝛ aarõ leuitas in tabernaculi miniſteriũ ordi nauerũt: ꝛ xp̃s. lxxvij. ordinatos ad ꝓdicãdũ mi ſit. Debet aũt legi epiſtola: ſcʒ Rogamus ꝛc. que eſt. ij. ad Teſſa. ij. c. ab aliq̃ de ordinatis die ipſa: qꜫ epũs dʒ primo ordinatos ammonere: ꝛ poſtea ad maiorẽ ammonitionẽ epiſtolã illis tradere. Pre terea ordinatus doctrinã ſibi in ordinatione tra ditã per hoc ſe reducere in opus oſtẽdit: propter eandem etiã rationẽ vnus de nouiter ordinatis le git ibi euangeliũ. Anno. xv. quod eſt Luce. iij. c. Poſt epiſtolã etiã cãtatur tract⁹ q̃ ſignificat gra uitatẽ quã ſacratus ſeu ordinatus ſeruare debet: ne in ſupbiã elatus in laq̃os incidat diaboli. Cõ munio eſt Exulta ſatis que eſt zacharie. ix. capi.

Ordinãdi ſic vi uere de bent vt non no ceat eis aliquis ignis diaboli.

De dñica. iiij. aduentus dñi: Rubrica.

In quarta dñica aduẽt⁹ primũ rñſoriũ in nocturnis eſt Canite tuba. qđ ſumptum eſt de Iohele. Antiquit⁹ eñ iudei cane bãt tubis: ad inuitandũ homines ad nu ptias ꝛ ad ſolẽnitates: ꝛ ad mouẽdum caſtra. Vñ nũc ꝓcepit dñs ꝓlatis vt canẽt tubis inuitãtes gẽ tes ad nuptias noui regis: quarũ dies inſtat. ſ. dies natalis dñi: ĩ qua xp̃s deſpõſauit ſibi humanã na turã: ẽm qđ dicť ĩ pſalmo Et ipſe tãq̃ ſpõſus ꝓ cedẽs de thalamo ſuo. Canite igiť: qꜫ ꝓpe ſunt nu ptie: ꝛ ꝓpter premiſſam cauſam cãtores hac ſepti mana altius ſolito vocẽ ſuã exaltant in rñſorijs ꝛ in introitib⁹: vt prius ſopore negligẽtie oppreſſi le ctionib⁹ excitati nolumus ſaltẽ vociferationibus et tumultu catuum excitemur. Siquidẽ in ſeptez annis ante annũ iubileũ ꝓcepit dñs canere tubis: pro ipſius anni inſtãtis letitia. In hac aũt hy ſtoria huius dñice partim ex prophetis partim ex euangelio cõpilata cõtra vtriuſqꜫ decantãtur aduẽ tus: ꝛ preſertim vocatio gentium declarať per xp̃i aduẽtum: vbi in ꝑſona apl̃oꝝ vel doctorum dicť Canite tuba. ꝛ vocate gẽtes. Sane gentilitas vi dens calciatam fore diuinitatẽ in vtero virginali: clamat ad eam in introitu dicẽs ẽm quaſdã eccle ſias Memẽto noſtri dñe in beneplacito ppl̃i tui: hoc eſt in filio in quo bene cõplacuiſti ex milibus ppl̃i: qui fuit tuus ab initio mũdi. Et ideo cõgra tulať alteri ĩ epl̃a dicẽs ẽm quaſdã eccleſias Gau dete. q̃ eſt ad philip. iiij. Sed iuxta ꝯſiderationem vteri virginalis cãtat in graduali dñm ꝓpe eſſe: ꝛ celerẽ eius aduentũ. In alĩa vero Veni dñe. ĩ offe rẽda Cõfortamini. ꝛ in cõione Ecce virgo deſide rat ꝛ cõſolatur. ꝛ cauſam cõcludit conſolationis. Porro ad oſtendendũ deſideriũ antiquoꝝ patrũ in fine aduẽtus cãtantur ſeptem antiphone: vna queqꜫ ẽm ordinẽ ſuum ſua die vſqꜫ ad natale que incipiunt ab o. Prima eſt O ſapientia ꝛc. Sũt aũt ſeptẽ: qꜫ diriguntur ad xp̃m in quo requieuit ſpi ritus ſapiẽtie ꝛ intellectus: ſpũs ꝯſilij ꝛ fortitudi nis ꝛc. ꝑ q̃ ſeptẽ dona ſue incarnatiõis nobis gra tiã miniſtrauit: prout ĩ ipſis ſeptẽ antiphonis ap paret. Sũt etiã ſeptẽ q̃ cãtanť in deſignatione an tiquoꝝ patrũ: q̃ ſeptenario ſeruiẽtes aduẽtũ dñi expectabãt. Vñ in oib⁹ dr Veni. vel ſeptẽ ſunt: pro pter ſeptẽ dona ſpũſcti: q̃ xp̃s veniẽs largitus eſt mũdo. ꝛ ꝑ q̃ expectãtes illuminati ſunt: ꝛ ſũt oẽs ſcđi toni. Primo qꜫ quelibet loquitur de vtroqꜫ ad uẽtu. Scđo qꜫ ſignãt nobis geminã dilectionẽ ſcʒ dei ꝛ primi. Tertio ꝓpter geminã xp̃i ad quẽ di rigũtur naturam. vnde Gemine gygas ſubſtãtie. Quarto qꜫ ipſe antiphone notant deſideriũ tam antiquoꝝ patrũ expectãtiũ primũ ſaluatoris ad uentũ q̃ modernoꝝ expectantiũ ſcđm. Oẽs ergo ſunt ſcđi toni: in ſignũ ꝙ ſcđm expectamus aduen tum. Et aduerte qꜫ ille q̃ habẽt in principio verba ꝑtinẽtia ad diuinitatẽ pertinẽt ad eos q̃ expectãt primũ: vt O ſapientia ꝛ O adonay. Adonay aũt interpretatur dñs: qꜫ dñabitur cũcte creature: vel qꜫ oĩs creatura dñationi ſeruit. Ille ꝟo q̃ habent verba ꝑtinẽtia ad humilitatem: ꝑtinent ad expe

Septez antiphone cãtã tur ĩ fine aduent⁹ q̃ ab o I cipiunt: quarum ſignifica tio ſubſcribiť.

ctātes ſcōm: vt O radix ieſſe. ⁊ O clauis dd. ſunt
et qdā q̄ vtriq̄ ꝯueniūt: vt O rex gētiū. Nā dei fi
li⁹ dr rex ſm diuinitatē: iuxta illd. De⁹ iudiciū tuū
regi da. ⁊c. ⁊ ēt ſm hūanitatē: iuxta illd. Dñe i vir
tute tua letabit rex ⁊c. Sepi⁹ tñ ſm hūanitatē rex
dicit qꝛ ſm eā eſt vnctus oleo letitie pre particpi
bus ſuis. Rurſus eccleſia in his ſeptē antiphonis
oſtēdit multiplicitatē morbi ſui: ⁊ ad quālibet pe
tit remediū ſui morbi. Nā ante filij dei aduētū in
carne eram⁹ ignorātes: ſiue ceci: penis eternis ad
dicti: ſerui diaboli: mala pcti ꝯſuetudine vincti: te
nebris obuoluti: exules a pria ⁊ expulſi. ideo indi
gebam⁹ doctore: redēptore: liberatore: eductore: il
luminatore: ſaluatore: qꝛ igit ignorātes eram⁹: ideo
q̄ ab ipſo doceri idigebam⁹. Vñ i prima antipho
na clamam⁹. O ſapientia q̄ ex ore ⁊c. Eccle. xxiiij. ⁊
Sap. viij. ⁊ Eſa. xl. c. Quia vero parū prodeſſet ſi
docere mur ⁊ nō redimeremur: io in ſcda ab ipſo
redimi poſtulam⁹. O adonay ⁊c. Exod. vj. ⁊ xiij.
⁊ xix. ⁊ xx. c. Sed qꝛ nil pdeſſet ſi eſſem⁹ docti ⁊ re
dēpti: ⁊ adhuc poſt redēptionē teneremur capti
ui: io i tertia petim⁹ liberari. O radix ieſſe ⁊c. Eſa.
xi. ⁊ liij. ⁊ lx. ca. Sed qd pdeſſet captiuis ſi eſſent
redēpti ⁊ liberati: ſi tñ nōdū eſſent ab omni vincu
lo abſoluti: vt ſcꝫ ſub pctō eſſent ⁊ vincti libere q̄
vellēt ire nō poſſent: ⁊ io i quarta ab oib⁹ peccatis vin
culis educi petim⁹. O clauis dauid ⁊c. Apoc. iij. ⁊
Eſa. xlij. ⁊ Luc. j. c. Preterea qꝛ hi qui diu fuerūt
i carcere oculos habēt obtenebrātes: nec clare vi
dere poſſunt: io poſt abſolutionē a carcere reſtat
nos illuminari: vt videam⁹ quo ire debeam⁹: ⁊ io
i qnta hoc petim⁹. O oriēs ⁊c. zacha. vj. Sap. vij.
⁊ Malach. vi. ⁊ Luc. j. ca. Sꝫ ſi eſſem⁹ docti ⁊ ab
inimicis penit⁹ liberati ⁊ illuminati qd valeret ni
ſi deberem⁹ ad regnū pduci: ⁊ ibidē ſaluari: ⁊ io i
duab⁹ ſequētib⁹ petim⁹ ſaluari. O rex gētiū ⁊c. et
Aggei. ij. ⁊ j. petri. ij. ⁊ Eph. ij. ⁊ Gen. ij. c. In qua
petimus ſalutē gentiū: ⁊ O emanuel ⁊c. Eſa. vij.
Matthei. j. ⁊ Eſa. xxxiij. ⁊ Gen. xe. c. In qua peti
mus ſalutē iudeoꝝ. In qbuſdā ꝟo eccleſijs addū
tur alie due. Prima in honorē btē virginis Ma
rie q̄ cōcepit. Secūda pro angelo qui ad virginē
introiuit: vel in honorē ſancti Thome cuius feſtū
tūc accidit. Due qdē addunt: vt pficiat nouena
ri⁹ numer⁹ ad deſignādū: qꝛ per ſeptē dona ſpūſ
ſancti puenīemus ad nouē ordines angeloꝝ quo
rū quilibet deſiderabat xpi natiuitatē: vt implere
tur numer⁹ ipſoꝝ qui de celo ceciderunt. Quedā
etiā eccleſie cātāt duodecim q̄ exprimūt duodecī
pphetas qui chriſti aduētū pdixerūt: q etiā duo
decī aplōꝝ teſtimonia roborauerūt: ex quo duo
decim trib⁹ ⁊ duodecim milia ſignati ſaluātur: ſed
nō ſunt niſi ſeptē habētes venia. Omnes aūt in
cipiūt per o: quod poti⁹ admiratiue ponit q̄ voca
tiue. Cantant in veſperis: qꝛ dñs venit in veſpera
mūdi. Hic eſt Helyas q̄ ſero carne ⁊ in mane pa
ne veſcit dñs ſcꝫ noſter: qui in vltima etate mūdi
carnē aſſumpſit: ⁊ in diluculo reſurgēs in panem
angeloꝝ tranſiuit. Et nota q̄ hec hebdomada p
xima natiuitati pparatio merito nūcupatur: ⁊ ea
hyſtoria Clama in fortitudine cantatur: que non
vt quidam ſimplices autumant ad quatuor tem
pora: ſed ad dñi pertinet proximā natiuitatē. Un
de cū ſex matutinalib⁹ laudib⁹ decantat: qm̄ que
libet illi⁹ feria pprias hꝫ ad laudes antiphonas:
qꝛ p ſex etates antiq ſe ante aduētū pparauerūt ⁊
nos p ſex opera mie ad ſcōm etiam preparamur.
¶ Verūtamē feriales antiphonas: q̄ in illa feria i
qua occurrit feſtū ſancti Thome ſcripte ſunt: octa
ua die antea quidā canere ꝯſueuerūt. Decet enī
ante natiuitatē dñi cantus oēs antiphonas: ⁊ fe
re oia rñſoria renouari: quia ſicut per plures et fre
quentiores nūcios magis ac magis mouetur an
mus ſubditi ad ſollicitudinē honorifice ſuſcipien
di prelatū: ſic et renouatione cant⁹ magis et ma
gis mouemur ad curā noſtre preparationis in ſu
ſceptione dñi: ⁊ vt per quotidianā renouationem
cātus excitemur frequētius ad turpes ⁊ terrenas
cogitationes purgandas: vt ſit dignū habitaculū
et ornatum vēturo regi regū pijs cogitationibus
preparemus. Poteſt tñ ⁊ totus aduentus prepa
ratio nūcupari. Unde in principio legitur Abijcia
mus opera tenebrarū: ⁊ induamur arma lucis ⁊c.
que oia ſunt preparatiōis inſignia. Intitulat au
tem in antiquis libris dñica iſta Dominica vacat.
Primo quia oſtēdit q̄ ois ſanctus vacat: ex quo
Joannes quo inter natos mulierum nō ſurrexit
maior: nō eſt dignus ſoluere corrigiā calciamenti:
ſicut dr in euangelio huius dñice. i. incarnationis
myſteria denudare: ⁊ ppter hoc dñs papa nō fa
cit ſtationem apud aliquem ſanctum. Scdo dr va
cans: quia non habet proprium officium: ſed mu
tuat alienum. ſ. Rorate celi ⁊c. ⁊ hoc propter ordi
nes precedentis diei: in quib⁹ fuit apoſtolicus oc
cupatus. Sepe enim in decēbri conſueuerūt ordi
nes ab apoſtolicis celebrari. Tertio quia numer⁹
dierū aduentus excedit. ſ. xxj. quare inter dñicas
aduētus nō debuit cōputari: ſed vacans poti⁹ ap
pellari. Quarto quia apoſtolicus olim hac die do
minica elemoſynis vacabat: ⁊ tam ipſe q̄ ſui circa
hoc intenti nullam ſtationem faciebant: ppter qd
dicta eſt vacans. ſ. a ſtatione ⁊ indulgentia. Que
dam eccleſie dicūt in hac dñica euāgelium Miſe
runt iudei: qd eſt Jo. j. c. ⁊ epiſtolā Gaudete. que
eſt ad Philip. iiij. c. Alij vero dicūt epiſtolam Sic
nos exiſtimet: que eſt ad Corin. iiij. c.

Tot⁹ aduēt⁹ pōt preparatio nūcupari.

Dei fili⁹ dicit rex ſm diuinitatē.

¶ De vigilia natiuitatis dñi. Rubrica.

IN vigilia natiuitatis dñi eſt inuitato
riū Hodie ſcietis: qꝛ. v. d. ⁊. ſ. n. ⁊. m. v.
g. e. qd eſt trāſſumptū de Exo. xvj. c.
ex eo q̄ ibi dr Veſpere ſcietis qꝛ edu
xit vos dñs de terra egypti et mane
v. g. e. Et poteſt dici q̄ hec breuis clauſula ex vna
parte ad natiuitatem ex alia ptinet ad reſurrectio
nē ſic hodie. ſ. in vita pñti ſcietis q̄ veniet dñs. i.
panis viuus qui de celo deſcendit: ⁊ mane videbi
tis gloriam eius. ſ. reſurrectionis gloriam non ſo
lū humanā: ſed etiā gloriā diuinitatis eius. Sane
in hac vigilia eccleſia monet: ⁊ inuitat filios ſuos
vt parati ſint ad ſuſcipiendū dñm. Vñ in noctur
nali officio primū rñſoriū eſt. Sanctificamini. ſ. fi
lij iſrael. i. viri ſpirituales qui videtis deū per fidē

et parati eſtote: vt interſitis ad nuptias: q2 nõ erit
in cena q̃ eiiciet a nuptiis. Moraliter nõ obſerua⸗
bit conſilia q̃ pcepta renuit adimplere. Sequit in
verſu ⁊ mane vi. glo. ei9. i. aduẽtũ glorie ei9 vel ma
ne ad literã: ⁊ hec vltima pars de Exodo ſumpta
eſt: ſ3 prima non eſt ſumpta de aliquo libro. Dicit
etiã capl'm Gaudete in dño. Philip. iiij. c. Diurni
vero officij itẽtio eſt oſtẽdere q xp̃s nat9 ſit: ⁊ hoc
dr in ep'la Paulus ſeruus ⁊c. q̃ eſt ad Rom. i. c. et
in euãgelio Cũ eſſe deſpõſata. qđ eſt Matth. i. c.
Hac etiã die deſpõſatio legit marie: vt ſciat q alij
fuit deſpõſata. ſ. Joſeph: ⁊ ab alio fuit fecũdata. ſ.
a ſpũſctõ. Quedam tñ eccl'ie ad hoc vt incredulis
maior certitudo ſit: premittunt pphetiã. Propter
ſyõ ⁊c. q̃ eſt. Eſa. xlij. c. in qua oſtendit ipſum fore
naſciturũ. Nat9 aũt eſt vt ppl'm ſaluũ faceret: ⁊ ter
re iniquitatẽ deleret: hodie in ſpe p ſacra gr̃e ma⸗
ne in re p reuelationẽ glorie: hec patẽt in introitu
graduali Hodie ſcietis. Exod. xvj. c. ⁊ in all'a cra⸗
ſtina. Quidã tñ dicũt all'a aue maria: ⁊ hoc qñ vi
gilia eſt i dñica. Tũc eñ dr all'a ppter reſurrectio⸗
nẽ dñi. Idẽ etiã patet in poſtcõmunione Reuela
bitur q̃ eſt Eſa. xl. c. S3 q2 in ei9 incarnatione erat
futura iudeoꝝ diſpſio: id in graduali ſubdit pſus
Qui regis i quo p eis oratur. Quãtus ſit oſtẽdit
pſal. q̃ ad introitũ cãtatur. ſ. Dñi eſt terra ⁊ plenitu
do ei9. de quo etiã dr offerẽda. Tollite portas pri⸗
cipes veſtras ⁊c. In veſperis aũt vigilie natalis
dñi dicũt qdã pſalmos Laudate pueri dñm Lau⸗
date dñm oẽs gẽtes Lauda aĩa mea dñm: lauda
bo dñm meũ Laudate dñm qm̃ bonus eſt pſalm9
et Lauda hieruſalẽ dñm: lauda deũ tuũ ſyõ. i qui⸗
bus inuitamur ad laudes. Alij vero dicũt Lauda
te pueri dñm: laudate nomẽ dñi Qui confidũt In
cõuertendo dñs captiuitatẽ ſyon Memento dñe
et Benedictus dñs deus. ⁊ merito q2 prim9 deuo
tos inuitat ad laudandũ iugiter ⁊ predicandum.
Secũdus monet in deo cõfidere: in trib9 ſequẽti⸗
bus redditur cã quare in laudibus ſit inſtandum
et in dño ɔfidendũ. ſ. q2 noſtrã captiuitatẽ cõuer
tit ⁊ multũ magnificauit: q2 premiſſa cõpleuit: dũ
fructum vẽtris dauid ſup ſedẽ eius inſtituit: q2 in
clinauit celos ⁊ deſcẽdit: q̃ demũ de alto manum
ſuã emittet: vt nos eripiat ab aq̃s multis ⁊ a filijs
Veſpere vigilie natalis dñi priuilegiate ſunt. alienis. Veſpere aũt iſte priuilegiate ſunt: q2 cũ ce
tera officia veſptina ppter ſupueniẽs feſtũ mutẽ
tur: iſte nõ mutant. In vigilijs etem alioꝝ feſtoꝝ
capl'm: hymnus: antiphona: ⁊ collecta. In aliqui
bus etei eccleſijs totis veſperis dici officijs exple
tis ſolũmodo antiphona ⁊ collecta de ſequẽti fe⸗
ſto dñi: eo q dñs i veſperis. i. in vltima etate mũ⸗
di venit ad ſaluãdũ ſaltẽ reliquias gñis humani.

¶ De officio natalis dñi. Rubrica.

Vrecũq3 in officio natalis dñi dicũtur
de exultatiõe natiuitatis ſunt: q2 ſicut
cantat in reſpõſorio. Deſcẽdit de celis
xp̃s. i. de ſinu patris: vt appareret viſi
bilis vſ egreſſus eius a patre. i. ab oc
culto ⁊ intimo patris. Sequit introiuit. ſ. p aurẽ
virginis. i. p fidẽ q̃ eſt ex auditu ſicut legit in ep'la
ad Rom. Vñ cũ dixit ei angelus Spũſctũs ſup⸗
ueniet in te ⁊ virt9 altiſſimi obũbrabit tibi: ſpiritui
acq̃euit iuxta illud i cãti. 18. Peſſulũ oſtij mei ape
rui dilecto meo. oſtiũ deſideriũ eſt: peſſulũ diſcre⸗
tio: quaſi p diſcretionẽ aperui deſideriũ meũ dile
cto meo: ⁊ hoc audito dixi Ecce ancilla domini fiat
mihi ſm verbũ tuũ. Nõ ſicut eua q̃ fregit peſſulũ
qñ voluit eſſe ſicut de9. introiuit dico in vterũ vir
ginis quo accepit carnẽ noſtrã: ⁊ exiuit p portam
clauſam in regionẽ noſtrã. De hac porta dixit eze
chiel. Porta hec clauſa erit in eternum. ⁊ exiuit de
mũdo p portã aureã. i. charitatẽ: quia per crucez.
Maiorẽ ei charitatẽ nemo h3 q̃ vt. a. ſu. po. q. p.
a. ſuis. Et eſt aduertẽdũ q dñs in fine anni naſci Dñs q̃re i fine anni naſci voluit.
voluit: vt oſtẽderet ſe in vltima mũdi etate venire
In ſexta feria cõcept9 in dñica nat9: in ſexta feria
crucifixus fuit ⁊ in dñica reſurrexit: vt q̃ hoiem in
ſexta feria plaſmatũ pdiderat: in ſexta feria libera
ret: ⁊ qui dixerat in dñica Fiat lux: in dñica veniẽs
oriẽs ex alto nos illuminaret. de hoc dicet ſub tit.
de paraſceue. ⁊ in nocte natus eſt: vt ſe ſub carne
latentẽ venire ſignaret: velut ſe ad illuminãdũ no
ctem noſtrã venire mõſtraret: qm̃ habitantib9 i re
gione vmbre mortis lux orta eſt eis. Vñ ab ei9 na⸗
tali dies prolongantur: q2 credentes in eũ ad eter
nitatis lucẽ vocant. Rationabiliter itaq3 noctur⸗
na officia celebrant. Cu3 aũt cetera feſta ſaluato⸗
ris. ſ. paſſio: reſurrectio: aſcẽſio: pẽtecoſtes: ⁊ alia
ſint variabilia: q2 nõ celebrãtur ſemp in eiſdẽ ka⸗
lẽdis ſiue in eadẽ die menſis. Quare hoc feſtũ eſt
inuariabile cũ ſemper eſt in eiſdẽ kalẽdis: ſiue ea⸗
dẽ die mẽſis? Rñdeo ſm Aug. Hoc feſtũ pertinet
ad memoriam tñ. Vñ ſufficit per illud memorari
quota die mẽſis xp̃s natus fuit: ⁊ ideo ſemper ea⸗
dẽ die mẽſis celebratur: l3 ipſa feria varietur: pro⸗
pter mutationem litere dñicalis. alia ꝟo feſta pti⸗
nẽt ⁊ ad memoriã ⁊ ad ſacramentũ: verbi gratia.
Chriſtus paſſus eſt ſexta feria: vt hominẽ qui in
ſexta feria ceciderat redimeret: ⁊ ſic de alijs: ideo
oportet q ſub diuerſis kalẽdis fiant in eadẽ tñ fe⸗
ria. ſ. in dñica. Preterea ſemper paſcha noſtrũ acci
pitur dñica prima poſt paſcha hebreorum: qđ eſt
ſemper. xiiij. luna: q2 ergo luna. xiiij. nõ ſemper eſt
eodem tpe vel eadẽ die menſis: immo variat ſm
annos ſolares: ideo ⁊ paſcha noſtrũ non ſemp eſt
eodem tpe: nec in eadem die menſis: licet ſemper
ſub eadem feria. ſ. in dñica celebretur. ¶ Rurſus
ideo paſcha: penthecoſten. ⁊ alia feſta variabilia
ſunt: nec certe diei menſis ſunt annotata: ne videa
mur imitari iudeos: qui ſemper illa celebrãt in cer
tis kalendis. Alcuinus vero dixit q ideo hoc fe⸗
ſtũ per ſingulos dies variatur: quia natus eſt no⸗
bis: qui per ſingulos mũdi dies lauet illos q̃ per
peccatũ Ade ſunt maculati. ¶ Circa officium no
cturnale ſciendum eſt q inuitatorium. ſ. Chriſtus
natus eſt nobis ⁊c. in perſona angelorum cantat:
a quibus paſtores vel potius omnis populus ad
adorandum natum dñm inuitatur. Nouem vero
pſalmi oſtiguunt p tria nocturna: vt notet q oẽs
ſcti patres qui fuerũt in trib9 tpib9. ſ. ante legẽ ſub
lege ⁊ tpe gr̃e in nouo teſtõ ſociati ſunt per aduẽ
tum xp̃i. ix. ordinibus angeloꝝ: vt ſicut angeli ſctẽ

trinitati cõgaudẽt:ſic ⁊ illi cõgaudeãt. In ꝑmo
pſalmo igitur de eterna xp̃i genitura ⁊ ineffabili.
In ſcḋo de eius incarnatione. In tertio de laudi-
bus ſponſi ⁊ ſpõſe:ciꝫ in trib⁹ ꝑmis lectionibus
per Eſa. oracula teſtificamur:qui nõ tam prophe-
tice ꝙ̃ euangeſice incarnationẽ xp̃i deſcripſit. Pri
ma eſt ꝑmo tpe. Eſa.ix.c. Scḋa eſt Cõſolamini:
conſolamini popule meus dicit deus veſter. Eſa.
xl. capitul'. Tertia eſt Conſurge conſurge. Eſa.
lij.c. In ipſis etiam fit promiſſio:in alijs oſtendit
promiſſionis impletio. Primus nocturnus reco-
lit tp̃s ante legẽ:ſeu eos qui fuerũt ante legem: vt
Abraã Iſaac ⁊ Iacob. Secũdus nocturnus reco
lit tp̃s legis:ſeu eos qui ſub lege fuerũt:vt Dauid
et prophetas ⁊ alios plures: ⁊ ideo in antiphonis
que cantant in illis duob⁹ nocturnis qui ad vet⁹
teſtamẽtum pertinẽt:non dicitur alleluya:qm̃ pa-
tres illoꝝ tempoꝝ differebantur ab eterno gau-
dio.ſ.a patria. In qua iuxta apocalypſim cãtatur
alleluya. Tertius vero recolit nouũ teſtm̃: qḋ ha-
buit initium a baptiſmo:qḋ tertio tẽpore.ſ. gratie
nobis collatum eſt:ſeu eos qui fuerunt in nouo te
ſtamento:vt ſunt apoſtoli: martyres:confeſſores:
et alij ſancti. Ideoqꝫ in illis antiphonis que eos
recolunt: ⁊ que ex nouo teſtõ ſumuntur:cantitur al
leluya.qm̃ iſtos plus honorauit ſuus aduent⁹ ꝙ̃
precedentes patres:ita vt ſi digni de hoc mundo
migrant:illico in celũ transferantur ⁊ ſocietati ſan
ctorũ iungãtur:qḋ antiqui patres lõgo tpe expe-
ctauerũt murmurantes infra clauſtra inferni. An
te nocturnos ſolẽt in quibuſdã locis ſuper altare
tres pãni poni:ad deſignationẽ premiſſorũ trium
tempoꝝ: ⁊ in ſingulis nocturnis ſinguli amoueri.
Primus niger ꝓ tpe ante legẽ. Secũdus albus ꝓ
tpe reuelationis. Tertius rubeus ꝓ tpe grẽ pro-
pter dilectionẽ ſpõſe cãdide ⁊ rubicũde. In ꝗbuſ-
dã quoqꝫ eccleſijs ſuſpendunt boni panni in qui-
buſdã viles: ⁊ in quibuſdam nulli:prout in ꝑma
parte dictũ eſt ſub titu. de picturis. Sane ad ꝑi-
mũ rñ oꝛium ꝑmi nocturni dicitur in quibuſdaꝫ
eccleſijs tres verſus:ꝓpter cauſam redditam ſub
ꝑma dñica aduẽtus: ⁊ poſt quodlibet triũ rñſo-
rioꝝ. prioꝛũ dr̃ Gloria patri ⁊ filio. ⁊ hoc ideo: qm̃
in tribus rñſorijs tria ſignificãtur.ſ. reſtauratio an
geloꝝ:reparatio hominũ: ⁊ modus quo iſta facta
ſunt. Reſtauratio angeloꝝ notat in ꝑmo vbi dr̃
Gaudet exercitus angeloꝝ. Reparatio hominuꝫ
in ſcḋo:vbi dr̃ Pax vera deſcendit. Modus vero
quo hec facta ſunt: ⁊ potius quo deſcẽdit ille qui
fecit inſinuatur:in tertio qḋ eſt in quibuſdã locis.
Deſcendit de celis. In quo oſtẽditur vt ꝓmiſſum
eſt deũ deſcendiſſe a patre in virginẽ:et ita ⁊ nos:
vel per hoc ꝙ in ipſo reſpõſorio tangit ꝙ intrauit
in regionẽ noſtrã recolitur liberatio habitantiũ in
regione vmbre mortis. Qꝛ ergo hec facta ſunt per
trinitatẽ:idcirco poſt quodlibet illoꝝ triũ rñſorio-
rũ Gloria patri cantatur:qḋ ad laudẽ pertinet tri
Chriſt⁹ duo ha buit i ſe. nitatis. ¶ Rurſus ſicut manna habebat ſaporem
ſimilẽ cũ melle:ita xp̃s duo habuit i ſe:vcꝫ huma
nitatem ⁊ deitatem. Humanitas per ſimilã. Dei-
tas per mel intelligitur. Vñ etiã in hoc ſcḋo reſpõ
ſorio dr̃ Hodie per totum mundum melliflui facti
ſunt celi. quaſi diceret totus mũdus mellificatus
et dulcoratus eſt. in tertio vero rñſorio fit triplex
iubilus.ſ. in fabrice:in tanꝙ̃: in gloria patri: i quo
quidẽ in trib⁹ ſaluatorẽ cõmẽdamus:oſtendẽs ꝙ
qui ineffabiliter fabricã mũdi creauit: ⁊ ineffabili-
ter de virginis thalamo proceſſit: ⁊ ineffabiliter
equalis patri ⁊ ſpirituiſancto permãſit: ſicut fuit
ab eterno:ſic nũc eſt: ⁊ erit in eternũ. ⁊ hec tria tri-
plici iubilo ſignificam⁹: ꝑmũ ꝑmo:ſcḋm ſcḋo:et
tertiũ tertio: ⁊ vt exp̃ſſius tertiũ ſignificet in ꝗbuſ-
dã eccleſijs cãtatur Gloria patri ⁊c. ⁊ Sicut erat
in principio ⁊c. vſqꝫ ad amẽ. ¶ Et nota ꝙ fit iubi-
lus ſuꝑ a ⁊ ſuꝑ o. Suꝑ a in fabrice ⁊ in tanꝙ̃. Suꝑ
o fit in gloria patri:ad notandũ ꝙ cui fit eſt alpha Iubil⁹ quid no tat.
et o.i. principiũ ⁊ finis. Iubilus aũt qñqꝫ notat ex
pectationẽ noſtrã:vt dicet ſub tit. de ſeptẽ diebus
poſt paſcha:qñqꝫ nr̃aꝫ infirmitatẽ. vt in ꝟſu Tanꝙ̃
ſpõſus. qñqꝫ rei de qua agitur magnitudinem vt
ibi Fabrice mundi:qñqꝫ gaudij immenſitatẽ vt
in fine reſpõſorij Verbũ caro:ibi em̃ ſignat immẽ-
ſitatẽ gaudij:qḋ viri ſancti habẽt: de eo ꝙ verbũ
caro factũ:plenum gratia ⁊ veritate. De iubilo di-
ctũ eſt in prohemio ꝗnte partis. ¶ Reſtat adhuc
de ſex rñſorijs dicere. Et quidẽ in ꝑmis duob⁹ ſe
cũdi nocturni agim⁹ de partu. i tertio de parturiẽ-
te. In duob⁹ ꝟo ꝑmis tertij nocturni agimus de
parturiẽte: ⁊ in tertio de partu:in quo ꝯſuetudinẽ
mulierũ imitamur. Cõſueuerũt em̃ mulieres viſi-
tare parturiẽtes ⁊ partũ: ⁊ eis munuſcula ſua da-
re: ⁊ nos parturiẽtẽ ⁊ partũ quodammodo viſita
mus:cũ pro modulo noſtro eos magnificam⁹ ipſe
vero laudes ſunt munuſcula que offerimus. Dici
tur etiã ad horas capitulũ Paulus ſeruus. Ro.i.
et illud Multipharie. Hebreoꝝ.i.c. ⁊ illud Appa
ruit gratia. ad Ti.ij. ⁊ illud Apparuit benignitas
ibidẽ.iij.c. In nocturnali ꝟo officio tria leguntur
euãgelia:vt habeat eccl'ia qḋ intẽdit. Vult ei oſtẽ
dere vtrãqꝫ naturã eſſe in xp̃o: vt ſic plures ſint te
ſtes natiuitatis xp̃i: ⁊ ꝓpter hoc etiã legunt lectio
nes in quib⁹ Augu. ⁊ alij ſancti inducunt ad hoc
auctoritates infinitas.ſ. ab eis qui fuerũt ante le-
gẽ:ſub lege: ⁊ poſt legẽ:qm̃ integrum eſt iudiciuꝫ
qḋ plurimoꝝ ſentẽtijs cõfirmat. extra de offi. de-
lega. prudentiã. Legitur ⁊ quartũ euangeliũ mat
thei.ſ. Liber generationis poſt nonũ ꝟſum: i quo
exprimit eius gñatio:vt oſtẽdat eũ fuiſſe de gene
re patrũ eorum ꝗbus eſt facta promiſſio.ſ. dauid ⁊
abrahã. Dauid i pſal. de fructu vẽtris ⁊c. ꝑmo pa
ralypomenõ. Cũ dormieris cũ patrib⁹ tuis ſuſci-
tabo ſemẽ tuum poſt te. Abrahe vero Gen.xvj. di
ctum eſt. In ſemine tuo bñdicent oẽs gentes: et
ideo dicit in pricipio filij dauid:filij abrahã:quia
illis ſpãliter facta eſt ꝓmiſſio. ⁊ ſic oſtendit ꝙ ipſe
erat meſſias q ꝓmiſſus eſt in lege ⁊ ꝓphetis. ¶ Et
nota ꝙ Mattheus deſcribit hic genealogiã deſcẽ
dẽdo vſqꝫ ad Ioſeph. Lucas ꝟo aſcẽdẽdo:prout
ſub epyphania dicet. ¶ Sed quare poti⁹ ioſeph
ꝙ̃ Marie generatio cõputatur:cum etiã xp̃s non
fuerit filius Ioſeph: Reſpõdeo quia ambo de ea
dem tribu fuerũt. Et tribus. id eſt genealogia per

mares nō p̱ feminas diſtingui ſolet ⁊ cōputari in veteri teſtō. Numerādo ergo vſq; ad Joſeph. Per inde eſt ac ſi vſq; ad beatā virginem proceſſiſſent. ¶ Preterea xp̄s maluit fili⁹ fabri vocari q̄ matrē ꝓpter ſuſpitionē adulterij lapidari. Et reuera fili⁹ eſt illi⁹ fabri q̄ fabricat⁹ eſt aurorā ⁊ ſolē. Et ſcias q̄ natiuitas bt̄e marie ex tribu iuda ⁊ regia ſtirpe Dauid originē duxit ⁊ traxit: prout ſcriptura ſepe teſtat̄ dicēs xp̄m de ſemine dauid deſcēdiſſe: q̄ de ipſa ſola nat⁹ eſt. Siq̄dē dauid īter ceteros duos filios habuit. ſ. Nathā ⁊ Salomonē. Ex cathena ſiue gñatione Nathā deſcēdit virgo maria: qm̄ ex cathena ipſi⁹ Nathā Leui genuit Melchi: ⁊ Pātherā. Pāthera vero genuit Barpātherā. Barpāthera Joachim. Joachim virginē mariā: vt dicet̄ in. vij. parte ſub feſto Philippi ⁊ Jacobi ap̄loꝝ. Ex cathena ꝟo Salomonis deſcēdit Joſeph vir ipſius Marie: qm̄ ex cathena ipſius Salomonis Mathā ex vxore ſua genuit iacob. Defuncto aūt Mathā Melchi ex tribu nathe filius Leui: ⁊ frater Pātheris nupſit vxori ipſius Nathā. ſ. matri Jacob: ex qua genuit Hely: ⁊ ſic facti ſunt fratres vterini Jacob ⁊ Hely. Mortuus eſt aūt Hely ex tribu Nathā ſine liberis: cuius vxorē accepit Jacob frater ei⁹ ex tribu Salomonis: ⁊ ſuſcitauit ſemē fratri ſuo: ⁊ genuit Joſeph. Joſeph igit̄ natura eſt filius Jacob ex deſcēſione Salomonis: ſecūdum legē vero Hely: qui ex Nathā. Nā q̄ naſcebatur ſm naturam: quidem filius erat generātis: ſed ſm legem defuncti. ¶ Deinde cātatur Te deū laudamus: te dn̄m confitemur. in omnium antecedentium actiones gratiarū: ⁊ ad deſignandū exultare nos cū angelis ⁊ congratulari de dragma ꝑdita inuenta. In quibuſdam tn̄ eccleſijs finita prima miſſa cantatur dictum euāgeliū Matthei Liber generationis. et hoc ideo quia duo teſtes ad minus nobis neceſſarij erant. Primus teſtis erat Luc. qui in euangelio miſſe Exijt edictū a Ceſa. aug. ⁊c. narrauit iuxta verbū euangelij: deū natū in ciuitate Dauid. Adducitur ergo alius teſtis dicens eū natū de dauid. ac ſi dicat: nō tn̄ eſt natus de ciuitate dauid: ſ; etiā de dauid. Vñ Matthe⁹ prius nolat Dauid q̄ Abraā dicēs filij dauid filij abraā: q̄uis ⁊ alia poſſit eſſe cā quare pri⁹ dauid nolatur. ſ. q: dauid fuit prior abrahā dignitate: nā ille patriarcha: iſte patriarcha ⁊ rex. Audito igit̄ ī euangelio miſſe vno teſte ab eccleſia: q: vix eſt q̄ vni teſti ſoli credatur: idcirco adiecto alio. ſ. Mattheo qui etiā generationē dñicā deſcribit: tūc plene cōfidens eccleſia exultans clamat. Te deū laudamus: vt in ore duoꝝ triū vel plurium ſtet omne verbū. extra de teſti. in omni. ij. q. iiij. §. i. Adhuc q: vix eſt q̄ vni teſti credat̄: hic eſt q̄ vnus terminat miſſam dicēs ī quibuſdā eccleſijs Benedicamus dño. Et eccleſia q̄ſi voce demiſſa r̄ndet Deo gratias. ¶ Rurſus finita miſſa dr̄ euāgeliū Liber generationis. ⁊ poſtea Te deū laudamus. q: generatio diuinitatis ꝓceſſit gñationē humanitatis: ⁊ q: illarū notitia fuit nobis laudis materia: iō laudes ſequuntur. Miſſa ergo laudes precedit: q: prius fuit eterna genitura de qua miſſa illa loquit̄ q̄ aliq̄ creatura fuerit q̄ deū laudare potuerit. In laudib⁹ matutinis q̄ſi chorea ducim⁹: vñ in prima antiphona dicim⁹. Quē vidiſtis paſtores ⁊c. ipſi r̄ndérūt natū vidim⁹. ¶ Circa miſſe ꝟo offm̄ notādū q̄ Theleſphor⁹ papa ſtatuit in die iſta debere cātari tres miſſas: ad oñdēdū q̄ xp̄i natiuitas ſaluauit p̄tes triū tēpoꝝ. ſ. partes ante legē ſub lege ⁊ poſt lege. Prima cantat̄ de media nocte: ad oſtēdēdū q̄ illi q̄ fuerūt ante legē nō fuerūt illuminati aliqua lege: ⁊ p̱ illā etiā oſtēdit q̄ panis q̄ quotidie ſacrificat̄ ⁊ mādicat̄ in altari ve; xp̄s natus eſt ī bethleē in media nocte: ⁊ in hac ſic dicit Luc. vñ Sap. xviij. Dū mediū ſilētiū tenerēt oīa: ⁊ nox in ſ. c. me. iter ha. ⁊c. qd̄ ad litterā exponit̄ de natiuitate dñi: hoc etiā inſinuat euāgeliū hui⁹ miſſe ⁊ collecta illa. De⁹ qui hāc ſacratiſſimā carnē tuā ⁊c. ⁊ ꝓphetia illa Popul⁹ gētiū q̄ ambulabat ī tenebris ⁊c. epiſtola ⁊ fere oīa q̄ in illa miſſa dicunt̄ Idē etiā Theleſphorus papa de ꝯſe. diſt. j. nocte ſtatuit ī hac miſſa hymnū angelicū: ſc;. Gloria in excelſis. ſolēniter decātari ad recolēdū q̄ angeli nocte iſta illū decātauerūt: in q̄ ab angelis paſtorib⁹ eſt nūciat⁹. Vñ in euāgelio legit̄. Et ſubito facta eſt cū angelo multitudo militie celeſtis laudātiū ⁊ dicētiū. Gloria in excelſis deo: ⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis ⁊c. ¶ Notādū ē aūt q̄ hec miſſa ⁊ laudes matutine terminā̄t ī pleriſq; locis vna oōne: ad oñdēdū q̄ totū illud offm̄ idē indicat. ſ. natiuitatē eternā ⁊ tp̄alē: vñ ip̄a miſſa icipit Dñs dixit ad me fili⁹ me⁹ es tu: ego hodie genui te. qd̄ tn̄ de gñatione eterna: ſeu de gñationē xp̄i ītelligit̄: qd̄ ꝟo ſequit̄ ego hodie genui te de vtraq; eſt: ⁊ exponitur hodie id eſt eternaliter. Nā ſm Aug. preſentiā ſignificat ⁊ qd̄ eternū eſt ſemp̱ preſens eſt. Verſus de tp̄ali. ſ. Quare fremuerūt gētes ⁊ populi meditati ſunt inania. q̄ſi diceret ꝓ tribulo cū xp̄s de⁹ ⁊ hō ſit. Rñſoriū de eterna in quo dicit. De⁹ pater ego pr̄ ſu;. Tecū principiū. Unde ⁊ ibidē ſequit̄. In die virtutis tue. ſc; in die reſurrectionis. in ſplēdorib⁹ ſanctoꝝ. i. in luce oīm ſanctorū: ⁊ dicit in ſplēdoribus ſanctorum: pluraliter ꝓpter diuerſos effect⁹ ex vtero: id eſt ex īntima bonitate mea. Ante luciferū genui te. i. añ oēm creaturā quaſi diceret ab eterno. Epiſtola vero. Paulus ſeru⁹. quā quidā invigilia dicūt ⁊ euāgeliū de tēporali. Vñ ī epiſtola dr̄ ex ſemine dauid ſecūdū carnē. In euāgelio dr̄. Exijt edictū a ceſare auguſto qd̄ eſt Lu. ij. c. In alijs vero eccleſijs dr̄ epiſtola. Apparuit gratia dei. que eſt ad Tit. ij. ca. Ante epiſtolā legit̄ immediate ꝓphetia. Primo vt baſis ſit ſub colūna innitēte baſi. Nō enim que dicūtur in euāgelio crederent̄ impleta: niſi forēt in veteri teſtamēto ꝑdicta. Secūdo ideo invigilia ⁊ in hac miſſa due lectiones ſine īteruallo dicunt̄: vna de ꝓphetia: alia de apoſtolo: q: chriſtus pro duobus populis in pariete cōiūgēdis naſcit̄. Tertio q: ſup̱ baſim propheratū fundata eſt colūna apoſtoloꝝ: quarto quia actiui ⁊ ꝯtemplatiui per hāc natiuitatē in vna fide ſaluantur. Quinto q: per vtrūq; teſtamētū chriſti natiuitas cōcorditer ꝑdicat̄. hi ſunt duo cherubin qui ꝓpitiatoriū tegūt.

Matt. diſcribēs gñatiō- nē dñicā q̄re pri⁹ nomīat dauid q̄ abrahā.

Prima miſſa canitur de media nocte.

ſeſeq̃ in ꝓpitiatoriū verſis vultib⁹ reſpiciūt: vt di
ctū eſt in ꝓhemio q̃rte ptis. Quidā tñ nullā dicūt
ꝓphetiā: ſignificātes ꝙ vetera trāſierūt ⁊ noua fa
cta ſunt oīa. q. d. de ipſo facto ceſſet figura: q: veri
tas venit. ¶ Scḋa miſſa cātatur i diluculo i exor
dio diei: qñ xp̄s i cunabulis adoratus eſt a paſto
rib⁹. ⁊ hoc pño ad oſtēdēdū ꝙ ſcti patres ⁊ ꝓphe
te q̃ fuerūt ſub lege ſcripta aliquātulā cognitionē
dei habuerūt: ſ; nō tātā q̃tā nūc habem⁹: ⁊ iō inci
pit a promiſſione q̃ facta eſt antiq̃s in veteri lege.
Lux fulgebit hodie in domo dñi ⁊c. Scḋo ideo q:
ſicut dñs a gabriele fuit nūciatus puuſq̃ naſcere
tur: ſic ante initiū ſue natiuitatis miſſa canit. Ter
tio ꝓpter ortū noue lucis. q: ille q̃ nat⁹ eſt in ortu
ſuo tā in vtero q̃ ex vtero fuit lux vera. Dicitur er
go in ortu hui⁹ tpalis lucis: quaſi ipſo facto dica
tur Orta eſt lux. Huic ɔſonat introit⁹. ſ. Lux fulge
bit ⁊ graduale in quo dr. Deus dñs ⁊ illuxit no
bis. ⁊ qḋ ſequitur in introitu ⁊ vocabitur admira
bilis. ſumitur Eſa. ix. c. a quibuſdā tñ dr de nocte
eo ꝙ paſtores i nocte illa viſitauerūt ꝑſepe dñi:
quod nota teuangeliū eiuſdē miſſe. Paſtores ⁊c.
Luc. ij. Predicatur etiā tunc in quibuſdā eccleſijs
ꝓphetia Sp̄us dñi ſup me. q̃ eſt Eſa lxj. c. deinde
dr epl'a Apparuit benignitas. q̃ eſt ad Titū. iij. c.
Cōmunio eſt Exulta filia. zacharie. ix. c. Tertia ve
ro miſſa que die clara hora tertia qñ illuxit nobis
dies redēptionis noſtre feſtiuius celebratur ad tē
pus refertur grē: in quo deſcēdit lux magna de ce
lo: q̃ illuminat oēm hoīem venientē i hūc mūdū.
Velū eñ tēpli ſciſſum eſt i duas ptes. Vñ Sapiē.
Apta ſunt prata: ⁊ apparuerūt herbe virētes. epi
ſtola Multipharie. q̃ eſt ad Heb. j. c. ⁊ euangeliū
legitur de eterna gñatione. Vñ dr in epl'a filius
meus es tu: ego hodie genui te. ⁊ de tpalib⁹ habe
tur ibi: multipharie multiſq̃ modis. In euāgelio
vero de eterna. vñ incipit In pricipio. q. d. In pri
cipio creaturarū erat verbū. qḋ eſt Jo. j. c. Dicitur
tunc in quibuſdā eccleſijs prophetia Propter hec
ſciet: que eſt Eſa. lij. c. Communio eſt Viderunt.
Eſa. lij. c. ⁊ pſal. Prima ergo miſſa eſt de eterna
genitura. Scḋa eſt de promiſſione antiquis facta:
vnde cantatur Lux fulgebit in domo dñi non dici
tur fulſit, vel fulget. Tertia eſt de veritate nobis
exhibita: vnde cantatur Puer natus eſt nobis: et
filius datus eſt nobis. Eſa. j. c. vbi vtit futuro ad
notandū promiſſionis impletionē. Et quia eterna
generatio eſt nobis occulta. iuxta illud Eſa. Ge
nerationē eius q̃s enarrabit: ideo miſſa de eterna
genitura nocte ꝓfunda cātatur: q: ꝑo antiqui pa
tres quib⁹ facta eſt ꝓmiſſio certi erāt de incarna
tione dñi: ſed non tantū quātum patres noui teſta
mēti quib⁹ exhibita eſt veritas: ideo miſſa de pro
miſſione antiq̃s facta cātatur illuſceſcēte aurora: i
qua eſt modicum lucis: ſ; ſm ipſum introitū vide
tur ꝙ deberet lux eſſe fulgēs: ſ; nō eſt ita: q: lux in
aurora rubet: in tertia fulget: in ſexta feruet: ⁊ i ve
ſpera tepet: q: vero tpibus noui teſtamēti manife
ſta eſt veritas: inde eſt ꝙ miſſa que eſt de exibitio
ne veritatis clara luce cantatur. Primo ergo miſſa
pertinet ad generationē eternam: ſcilicet de patre
ſine matre. Secūda ad tēporalē ſcilicet de matre
ſine patre. Tertia cōpacta eſt: q: de vtraq̃ agit: ⁊
ideo pertinet ad eternā ſimul ⁊ tēporalē. ¶ No
tandū tñ eſt: ꝙ de miſſa que eſt de eterna genitu
ra legitur euangeliū de humanitate ſcilicet. Exijt
edictū a ceſare auguſto. In alia vero q̃ eſt de veri
tate nobis exhibita legitur euāgeliū de diuinita
te ſc;. In principio erat verbū. ad denotādū ꝙ ex
quo humanitas diuinitati fuit vnita: nec humani
tas ſine deitate: nec deitas ſine hūanitate fuit: nec
erit. Hāc rōnē aſſerit magiſter in pſalterio. Aiunt
quidā ꝙ cū in collectis: in lectionibus: in euange
lio: ⁊ in offertorio prime miſſe euidēter natiuitas
de virgine memoretur: intērio toti⁹ officij ad tēpo
ralē poteſt natiuitatē referri: ⁊ exponūt in introi
tu. hodie: id eſt hac die ante luciferū ſtellā videli
cet matutinam genui te: id eſt generationem tuā
ſu; operatus: ⁊ quod in euāgelio dicitur. Maria
peperit filiū ſuū primogenitum: exponitur primo
genitū: id eſt anteq̃ nullus: extra de verb. ſignifi
cat. nam ⁊ ego. Officiū vero ſecunde miſſe aiunt
cōcordare dictis paſtorū dicētiū: vt legitur in euā
gelio. Trāſeamus vſq̃ ad bethleē ⁊ vi. hoc. v. qḋ
factū eſt. Qui gratulātes dicunt in introitu. Lux
fulgebit. Orta eñ erat ſtella ex iacob: vel dr. Lux
fulgebit in perſona legis: que tēporalē natiuitatē
antiquis patrib⁹ repromiſit. Et ſubdit. Domin⁹
regnauit decorē indutus eſt. illū ſcilicet decorem
quo coronauit eū mater ſua. hoc eſt humanitas.
Et addunt in graduali. Benedictus qui venit in
nomine dñi: ⁊ alleluya. Domin⁹ regnauit. ⁊ quis
⁊ quāt⁹ ſit in offerēda ſupponūt dicētes. Domi
nus eñ firmauit orbē terre. Et q: primus paries
eſt ex hebreis: ideo primitie: ſc; paſtores in cōmu
nione loquunt ad eos. Exulta filia ſyon: id eſt ec
cleſia. Officiū tertie miſſe perſonat mirabilia ver
bi dei quod erat in principio: ⁊ incipit eſſe caro: ſi
cut legit in euāgelio. Hoc verbū eſt puer qui ſecū
dū ꝓphetā natus eſt nobis: vt canimus in introi
tu ⁊ hoc eſt canticū nouū: de quo ꝓpheta in ver
ſu. Cantate dño canticū nouū. Hoc quoq̃ verbū
eſt illud ſalutare de quo ꝓmus canit in gradua
li. Viderūt oēs: hec eſt lux magna que deſcēdit in
virginis vterum: que illuminat omnē hominem
venientem in hunc mundū: de qua dicitur in euā
gelio. In principio erat verbū ⁊c. Hic demū eſt il
le diues rex ⁊ potēs: cui dicitur in offerenda. Tui
ſunt celi ⁊ tua eſt terra. In fine prime ⁊ ſecūde miſ
ſe dicunt quidā. Benedicamus dño: prout dictū
eſt ſub titu. de aduentu. Ab hac autē die vſq̃ ad
octauā epyphanie reſponſoria ⁊ eorū verſus di
cuntur cum alleluya: ad repreſentandum ſummā
letitiam que aduenit tempore gratie.

¶ De dñica infra octauā natalis dñi. Rubrica.

IN dñica que intercedit infra octauā
natalis domini: cantat de natiuitate
dñi. Unde introitus miſſe eſt dū me
diū ſilentium tenerent omnia ⁊c. Sa
pien. xvj. cap. eſt eñ triplex ſilentium
ſcilicet ignorantie: deſperationis ⁊ glorie. Silen
tium ignorantie fuit ante legem: quia ignorabāt

Margin notes: Promiſſio q̃ facta ē antiquis i veteri lege. — Silētiū triplex eſt.

peccata

peccata ſua: ⁊ ideo nō clamabant ad dominū. ad Rom.x. Mors regnauit ab Adā vſq; ad moyſen. Poſtq̄ aūt lex data eſt ad cognitionem peccati: multo tēpore ſeruauerūt legē: ad vltimū vero deſperauerunt: quando ſcz omnes declinauerunt: ſimul inutiles facti ſunt: tūc fuit ſilentiū deſperationis. Poſtq̄ aūt venit chriſtus ruptum eſt ſilentiū Unde clamāt omnes laudes dei. Silentiū glorie veniet qñ impletum erit totum deſiderium noſtrū In ſilentio deſperationis veniet dñs: vt ei attribuatur ſalus humani generis qui eſt verus medicus. Et hoc eſt quod dicit. Dum medium ſilentiū Sequit ⁊ nox.i.diabolꝰ in ſuo curſu mediū: id eſt cōmune iter haberet. Oēs eñi cōmuniter ad inferos deſcendebāt. Omnipotens ſermo tuus: id eſt filius tuus dñe pater: qui dicitur ſermo patris: q̄r per eū natus eſt a regalibꝰ ſedibꝰ venit querere ⁊ facere reges. Uel ad literā. Dū oīa teneret mediū i.cōmune ſilētiū de nocte ſcz qñ omnia ſilēt: ⁊ nox. in ſuo curſu mediū iter peragerct. Ad literā. Oīpotēs ſermo tuus a regalibꝰ ſedibus: vel q̄r media nocte natus eſt dñs: ⁊ concordat epiſtola que eſt ad Gal.iiij.c. vbi dicitur. At vbi venit plenitudo tpis ⁊c. chriſtoꝝ eſt. Speciosus forma ⁊c. q̄r immunis ab omni peccato: et omnibus virtutibus plenus: ſicut eñi habet ad Coll.ij. In ipſo habitat oīs plenitudo diuinitatis corꝑaliter: id eſt ad modū trine dimēſionis.i.cōmuni mō ſicut in omnibꝰ eſt: ſcz eſſentialiter: p̄ſentialiter: ⁊ potētialiter. Itē ſm gratiā eſt in ſanctis: ⁊ ſm vnionē eſt in chriſto ⁊ ideo. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Gratia: q̄r nūq̄ ſic locutus eſt homo. Diffuſa eſt inquā: q̄r in ore eiꝰ fuit lex clemētie: vt cū dixit. Mulier nemo te cōdēnauit: nec ego te cōdēno: vade ⁊ amplius noli peccare. Et cum dixit. Diligite inimicos ⁊c. Euāgeliū. Erat ioſeph Luc.ij.c. ſiſt ad natiuitatē ꝑtinet quantū ad principiū: lꝫ ⁊ ad aliud pertineat. Erāt pater eius ſcz putatiuus: ⁊ mater mirātes ſuper his q̄ dicebant de eo ſcz a paſtoribus. Sequit in euāgelio prophetia ſymeonis. Ecce poſitus eſt hic in ruinā.ſ.infideliū: ⁊ in reſurrectionē multoꝝ ſcz fideliū: ⁊ in ſignū: id eſt in ſignationē cui cōtradicet.q.d. ſi in viridi hoc faciūt: in arido quid fiet: vel in ſignū: id eſt oſtēſionē: q̄r per humilitatē ⁊ paupertatē itur in paradiſuꝫ: vel in ſignū id eſt in ſignaculū. Uñ Iohā.ſ. quē ſignauit pater ⁊ miſit in mundū vt eo ſignaremur. Et Aggeꝰ Ecce poſui in ſignaculū: q̄r elegi te. Et in cāticis. Pone me vt ſignaculū ſuper cor tuū ⁊c. Poſitus eſt ergo xp̄s in ſignū tripliciter. ſcz in ſignificationeꝫ: in oſteſionē: ⁊ ſignaculū. Rurſus hoc officiū. Dum mediū ⁊c. vox eſt primitiue eccleſie: in qua recolit dñi natiuitatē: cuius fructū predicat i epiſtola: q̄r de ſeruitute trāſimus ad filioꝝ adoptionem per ipſum cōmendat ſcdm ſapientiā in euangelio vbi dicit. Puer creſcebat ⁊ cōfortabat plenꝰ ſapiētia: ſecundū potentiā in alleluya Dominus regnauit. Et in offerēda Dominus eñi firmauit: ſm pulchritudinem. in graduali Speciosus forma. In poſtcommunione vero Tollite puerum Matth.ij.ca. tempus fuge vocatur quo deſcēdit

Silētiū ignorātie.

Silētiū glorie.

Silētiū deſperatōis.

Chriſtꝰ poſitus eſt in ſignum tripliciter.

dominus in egyptum: ⁊ myſtice reſpicit ad gentilitatis adoptionem: quia dominus de iudea tranſiuit ad gentes: vt eas adoptaret heredes.

¶ De feſto circunciſionis. Rubrica.

Hic de feſto circūciſionis dicēdum eſt. Sciēdū aūt eſt ꝙ circūciſio p̄mo iniūcta eſt Abrahā ⁊ ſemini eiꝰ.i. hebreis ex eo naſcituris: vt ſic ꝓbaret an obediret vel nō: ſicut ⁊ adā ad ꝓbationē obediētie mādatū accepit: ne de ligno vetito māducaret. ¶ Fuit autē p̄cepta circūſio ꝓpter quinq̄ cauſas. Primo vt ꝑ obediētiā mādati abrahā placeret deo: cui ꝑ p̄uaricationē adā diſplicuerat. Scdo data fuit i ſignū magne fidei abrahe. Credidit eñi ſe habiturū filiū in quo bñdicerent oēs gētes ꝑ fidē.i.ꝑ quā ſpūalis circūciſio impleretur vt ſic iuſtificaret ⁊ ip̄e. Tertio vt i h̄ ſigno diſcerneretur ab oī natiōe populꝰ ille. Quarto vt circūciſio facta in virili mēbro per qđ generat creatura mortalis: ⁊ in quo libido ſolet dñari caſtitatē corporis ⁊ mētis ſeruandā ⁊ impudicitiā cuſtodiēdā indicaret. Quinto quia nō poſſet melius ſignificari per chriſtū tolli originale peccatū: cum preputio quippe omnis homo naſcitur quēadmodū ⁊ cum originali peccato. In carne preputij ideo eſt iuſſa fieri: quia in remediū inſtituta eſt: id eſt cōtra originale peccatū: qđ a parētibus cōtraximus corrupti cōcupiſcētia que in parte illa magis dominat: ⁊ quia in mēbro illo culpā inobediētie homo priꝰ cognouit: decuit ꝙ in illo ſignū obediētie acciperet. Fiebat circūciſio die octauo ex legis p̄cepto. Leui.xij.ca. ⁊ fiebat cum lapideo cutello ad ſignificandū ꝙ poſt ſeptenariū huiꝰ vite in octaua die: id eſt etate que erit reſurgentiū oīnis ab electis ꝑ petrā.i. chriſtū abſcindet corruptio carnis ⁊ ſpiritus: qñ liberabimur a ſeruitute corruptionis quādo circūcidetur a peccatis aīa cuiuſq; credētis in eum. Due itaq; res ſunt illius ſacramēti ſcz circūciſio a peccatis in preſenti: ⁊ circūciſio ab oī corruptione in futuro. Chriſtus autē nō indigebat circūcidi: vt ibidē dicetur. Cōferebat circūciſio ſuo tēpore remiſſionē peccatorū ſicut ⁊ nūc baptiſmus. vnde Grego. de cōſe. diſtin.iiij. qđ apud. extra de bapti. maiores. Qđ apud nos valet aqua baptiſmi: hoc egit apud veteres vel pro paruulis ſola fides: vel pro maioribꝰ virtꝰ ſacrificij: vel pro his q̄ de abrahe ſtirpe ꝓdierūt myſteriū circunciſionis. Sed quare xp̄s q̄ fuit agnus immaculatꝰ nō hñs maculā neq; rugā: q̄ peccatū nō fecit nec inuētus eſt dolus in ore eius voluit circūcidi? Reſpondeo ſicut voluit in tēplo preſentari: ſicut ⁊ baptizari: ſicut ⁊ de agno paſchali cū diſcipulis epulari: ſic voluit in corꝑe circūcidi propter nos. Scdo ne iudei dicerēt eū nō eſſe meſſiā in lege promiſſum q̄r nō eſſet circūciſus: nec viueret ſcdm legē qui de ſe ipſo dixit. Nō veni ſoluere legem: ſed adimplere. Tertio rōne noſtri: ſcz propter figurā Etenī circūciſio illa carnalis figurat preſentē ſpiritualē: que eſt gratia: ⁊ futurā que erit in gloria: nec dedit exemplum carnaliter circūcidendi: ſed ſpiritualiter per vite innouationē. Nā ſm Bernar. dupliciter

Circūciſio p̄mo iniūcta eſt Abrahe ſeminiqꝫ.

Chriſtꝰ voluit circūcidi.

debemꝰ circūcidi ſcʒ exteriꝰ in carne ⁊ interiꝰ in
mēte. Quarto rōne ſui. vt ſcʒ ſe verā carnē aſſum
pſiſſe oſtēderet. Quinto ne demones circūciſiōis
myſteriū agnoſcerēt: cū eīm illa ꝯtra originale pec
catū fieret: credidit diabolꝰ ⁊ hūc q̄ circūcidebaṫ ſi
militer peccatorē eſſe: ꝓꝑ quā etiā cauſam voluit
vt mater eiꝰ virgo ꝑpetua deſpōſareṫ. Sexto ꝓꝑ
ꝑfectā hūilitatē tā𝔮 eſſet peccator voluit hoc fie-
ri: lʒ nō indigeret ſicut ⁊ ex humilitate voluit ba-
ptizari ſubdēdo ſe minori. Ubi ſit caro ꝑputij xp̄i
dictū eſt in q̄rta parte ſub ſeptima particula cano
nis ſuper verbo. Noui ⁊ eterni. Fuit autē mutata
circūciſio in baptiſmū quattuor de cauſis. Primo
qꝛ ſacramētū baptiſmatis eſt perfectius. Secūdo
qꝛ magis cōmune. Mulieres eīm circuncidi non
poterant. Tertio qꝛ magis gratia plenū. Per cir-
cunciſionē nā𝔮 tantū peccatū remittebatur: ſed
gratia ad bene operandū per eam nō preſtabatur
nec virtutes dabanṫ vel augebanṫ. In baptiſmo
non ſolū peccatū remittitur. ſed gratia cooperan-
di cōfertur: ⁊ virtutes augenṫ. ideo𝔮 recte ait apo
ſtolus ꝙ Abraham cepit circunciſionē tantū in ſi
gnū. Quarto ꝓpter honeſtatē. Honeſtius eīm eſt
aqua lauari q̄ꝫ corpore mutilari. Sed videṫ ꝙ de
circunciſione nō debeat fieri feſtū: cū dicit apoſto
lus. Circunciſio nihil prodeſt. extra de baptiſ. ma
iores. Et iterū ſi circūcidimini: xp̄s nihil vobis ꝓ-
derit. Preterea cū eccleſia nō faciat feſtum de paſ
ſione dn̄i. videtur ꝙ in circunciſione in qua incipit
paſſio domini quādo primum ſanguinē ſuum fu-
dit nō ſit faciēdum feſtū: ſed potiꝰ lamētum ſicut
⁊ in paſſione. Ad hoc dicitur ꝙ feſtū nō fit de cir-
cunciſione: ſed de octaua natalis dn̄i. Sed nec ali
quid impedit nos dicere ꝙ fiat feſtū de circūciſiōe
qꝛ ſignificat circunciſionē que fiet in octaua reſur
rectionis a culpa ⁊ a pena: ⁊ eſt cauſa meritoria il
lius: ⁊ ꝓpter illud gaudiū eccl'ia ſolēnizat. ad hoc
vero qđ obijcitur de paſſione: reſpondetur ꝙ alia
de cauſa eccleſia dimittit facere feſtum in die qua
dn̄s paſſus eſt: q̄ꝫ propter paſſionē: ſcʒ quia tunc
dn̄s poſuit peccata noſtra in ſtatera. Unde Job
Utinā appēderētur peccata mea quibꝰ iram me-
rui: ⁊ calamitas ꝑ quā patiamur i ſtatera. Opor-
tuit eīm filiū dei pati pro peccatiſ noſtris: vt nos re
dimeret ab oī peccato: ⁊ ideo luget eccleſia ma-
gnitudinē peccatoꝝ ſuorum: cōſiderās ꝙ ſol eru-
beſcēs propter peccata hoīm obtenebratꝰ eſt: de
quo diceṫ ſub paſceue. Celebraṫ ideo hodie octa-
ua natiuitatiſ: q̄ eſt octaua ſuppletiōis: prout dice
tur in prohemio ſeptime partiſ: eſt etiā hec octaua
alteriꝰ negocij ſignificatiua. Duplex eſt eīm nego-
cium qđ in ea figuratur: vnum circunciſio domini
qđ in euāgelio exprimitur: alterum aduentus ho-
minis ad deum. Eſt eīm duplex aduentus: ſcilicet
xp̄i ad homines: de quo in natiuitate actum eſt: ⁊
hominum ad xp̄m: de quo in hac octaua agiṫ qđ
notant antiphone laudū: vt illa. O admirabile cō
mercium. Nam cōmercium eſt vbi aliquid accipiṫ
⁊ aliquid datur. Dominus nā𝔮 accepit noſtram
humanitatem: vt nobis daret ſuam diuinitatem:
qđ notaṫ in verbis ibi ſequētibꝰ: ſcʒ aīatū corpus

Circūci ſio qua-tuor de cauſis fuit mu tata in baptiſ-mum.

An de-beat fie ri feſtuʒ de circū ciſione.

ſumēs de ꝟgine: ꝑ hec eīm notaṫ qđ dn̄s accepit ꝑ
hoc eīm qđ dicit: largitꝰ eſt nobis ſuam deitatem:
notaṫ qđ dederit. Scđa vero ⁊ quarta antiphone
terminanṫ. Te deuʒ laudamꝰ deus noſter. q. d. ad
te veniemꝰ laudādo te. Tertia terminaṫ Dei geni
trix intercede pro nobis. q. d. intercede vt filiꝰ tuꝰ ſu-
ſcipiat nos. In quinta dṙ illud qđ dixit baptiſta
ecce agnus dei: q. d. ad eū venire debemꝰ. Uñ an-
dreas ⁊ aliꝰ diſcipulꝰ ioānis hoc audito ſecuti ſūt
dn̄m. In antiphona ꝟo que eſt ſupra Benedictꝰ
diciṫ. Innouanṫ nature: nr̄a eīm natura recedēdo
a deo eſt inueterata: ⁊ redeūdo eſt inouata. ¶ No
tādū quo𝔮 eſt ꝙ quin𝔮 ſunt q̄ hāc diē reddūt ſo
lennē. Primū eſt qꝛ hac die duo feſta concurrunt
ſcʒ parientis ⁊ partꝰ. Uñ ⁊ due miſſe celebranṫ. Pri
ma de pariēte: ſcʒ de beata virgine: in qua diciṫ in
troitus Vultū tuū. ⁊ cōmunio Simile eſt regnum
celoꝝ homini negociatori Matthei. xiij. ca. Scđa
eſt de partu: ſcʒ de filio: in qua dṙ introitus. Puer
natus eſt nobis. Uel in alijs eccleſijs. Dū mediū
ſilētium. Uñ ⁊ in quibuſdā gradualibus officium
vtrū𝔮 intitulatū inueniṫ: ⁊ ideo qꝛ hoc feſtum eſt
de beata ꝟgine fit hodie ſtatio apud eccleſiā ſan-
cte Marie trās tyberim: q̄uis quidā ſcripſerunt
ꝙ fit apud ſancta ſanctoꝝ ad lateranū: pro eo ꝙ
caro circūciſionis dn̄i ibi dicitur cōſeruari: prout
dictū eſt in quarta parte ſub ſeptima particula ca
nonis. Epiſtola eſt Apparuit benignitas q̄ eſt ad
Titū. ij. Euangeliū eſt. Poſtq̄ꝫ cōſummati ſunt.
Luc. ij. Alleluya Multipharie Hebreoꝝ. j. Secū
dum qđ facit hāc diem ſolennē eſt octaua de qua
dictum eſt. Tertiū impoſitio noui ⁊ ſalutiferi no-
minis de qua diceṫ ſub tit. de ſabbato ſancto vbi
agitur de baptiſmo: quod nomē triplex eſt: ſcilʒ fi-
lius dei Chriſtꝰ ⁊ Jeſus ſicut ex euāgelio colligiṫ
de hoc dictum eſt in prohemio ſcđe partis. Quar
tum eſt effuſio ſanguinis Jeſu chriſti: hodie ei pri
mo ſanguinē ſuū pro nobis fundere cepit: qui eū
poſtmodū ſepe fundere voluit. Quintū eſt ſigna-
culum circunciſionis: quod xp̄s hodie pro nobis
dignatꝰ eſt ſuſcipere propter cauſas p̄miſſas. In
quibuſdā eccleſijs ſubdiaconi fortes ⁊ iuuenes fa
ciunt hodie feſtum: ad ſignificādū ꝙ in octaua re
ſurgentiū que ſignificatur per octauam diem qua
circūciſio fiebat nulla erit debilis etas nō ſenectꝰ.
nō ſenium: nō impotens puericia: ſed omnes con-
curremus in virum perfectū: cū hoc mortale induet
imortalitatē ⁊ hoc corruptibile incorruptionē: vt
premiſſum eſt: de hoc diceṫ in ſeptima parte ſub fe
ſtis ſctōꝝ Stephani ⁊ Joannis. ¶ Poſtremo no
tandū eſt ꝙ olim pagani ⁊ gentiles in his kalēdis
multas ſuperſtitiōes obſeruabāt: quarū aliquas
Auguſtinus in quodā cōmemorat ſermone. xxvj.
queſtione vlti. nō obſeruet. Credētes enim inquit
Janum quēdā deum eſſe eum tunc venerabātur
ei duas facies figurātes vnā ante aliam poſt: eo
qđ eſt principiū anni ſequētis ⁊ finis precedentis.
Aſſumebāt enim formas mōſtruoſas alij ex pelli-
bus pecudū: alij ex capitibꝰ beſtiarū alij veſtiētes
tunicas muliebres. Alij auguria obſeruabāt dan
tes vel recipiētes diabolicas ſtrenas. Alij mēſas

Quin𝔮 ſunt que diē circunci ſionis faciunt ſolennē.

Gētiles oliʒ Ja nū vene rabātur ei facies duas fi gurātes.

laute ꝓparatas tota nocte manere ſinebāt: putā-tes totū anni ſpaciū cōuiuia in tali cibi abūdātia perdurare: q̄ veritas ꝓhibet chriſtianos facere.

¶ De feſto epyphanie. Rubrica.

Sequit̄ feſtū epyphanie: qđ eſt vocabulū grecū ⁊ ſonat latine manifeſtatio ſiue apparitio: ⁊ idē eſt cū feſto natiuitatis: nihil enī naſci ꝓfuit niſi apparuiſſet. Verū ꝑ triplici apparitiōe hodie ſolēniſat eccl̄ia. Vn̄ ⁊ in codicib⁹ antiquis hec dies epyphaniarū pluraliter intitulat̄: ⁊ ideo tripliciter noīat̄: ſcꝫ epyphania: theophania: ⁊ bethphania. Epyphania dicit̄ quātū ad illā apparitionē dn̄i que facta eſt magis per ſtellā. Magi aūt ipſi fuerūt Gaſpar Melchior ⁊ Balthaſar: ⁊ fuerūt reges. iuxta illđ pſalmiſte. Tibi offerūt reges mūera: ⁊ iterū. Reges tharſis ⁊ iſule mūera offerēt reges arabū ⁊ ſabba dona adducēt: quoꝝ corporā de Mediolano i coloniā trāſlata fuerūt. Et dicunt̄ magi a magnitudine ſciētie. Per aſtronomiā enī cognouerūt q: ſtella illa nō erat ex ꝯſtitutis a principio: ſꝫ illa de qua Balaā magiſter ſu⁹ ꝓphetauerat. Nu. xxiiij. Orietur ſtella ex iacob: ⁊ ꝯſurget virga de iſrael ⁊ de iacob erit qui dominetur ⁊ iō moti ſūt vt ductu illi⁹ ſtelle venirēt i bethleē: vt regē natū quē eis ꝓphetauerat Balaā adorarēt: ⁊ dr̄ epyphania ab epy. qđ eſt ſupra ⁊ phanos qđ eſt apparitio: q: de ſurſum illa fuit apparitio ſcꝫ de celo: vel ab epy. qđ eſt ſuper: q: ſcriptuꝫ ē. Vſqꝫ dū veniēs ſtaret ſupra vbi erat puer. Erat quidē primior terre q̄ alte ſtelle: ⁊ hec facta ſunt tredecima die a natiuitate dn̄i qua die ſtella magos ad preſepiū duxit: ⁊ dicūt quidā q ſtella illa fuit ſpiritusſanct⁹ qui poſtea deſcēdit ſuper dn̄m baptizatū in ſpecie colūbe: ⁊ ipſis magis in ſpecie ſtelle. Alij q fuit angel⁹ qui apparuerat paſtorib⁹ iudeis. ſ. illis tāqꝫ rōne vtētib⁹ in forma rōnabilj. Iſtis vero gētib⁹ tāqꝫ irrationabilib⁹ in ſpecie irrationabili ⁊ alij verius q fuit denouo creata que peracto offō ſuo rediit i primordialē materiā: alij dicūt q cecidit in puteū vbi adhuc dicit̄ apparere ſolis tn̄ virginibus. ¶ Solet autē queri quomodo tam cito videlicet infra. xiij. dies de tam remotiſſimis regionibus hieroſolymā venerūt: que dicit̄ eſſe i medio mūdi: iuxta illud pſal. Rex noſter operatus eſt ſalutē in medio terre. Dicit Iſid. q añ natiuitatē ſtella illa illis apparuit: vt poſſēt ibi eſſe in tp̄e oportuno. Hieronymus dicit q in die natalis dn̄i primo ab eis viſa eſt: ſed venerūt i dromedarijs iuxta illud ꝓpheticū. Inūdatio camelorū operiet te dromedarij madiā ⁊ effa: q̄ velociſſime currūt: vnde ⁊ dicunt̄ a dromos qđ eſt curſus ⁊ aros qđ eſt virtus: ⁊ ſunt minores camelis: ſed velocius currūt q̄ illi. ſ. tātū i vno die quātū equ⁹ i trib⁹. ¶ Querit̄ etiā q̄re magi veniētes munera obtulerūt? Rn̄deo q ſecūdū Bedā antiquit⁹ nullus ad regē vel dn̄m vacuus introibat: qđ Perſe ⁊ chaldei obſeruāt. Secūdo ſm̄ Bedā obtulerūt aurū beate virgini: propter inopie ſubleuationē. Thus cōtra ſtabuli fetorē. Myrrhā propter mēbrorū pueri conſolidationē ⁊ vermiū expulſionē.

Magorū nomina.

Magi venientes quare obtulerunt munera.

Tertio q: aurū ad tributū: thus ad ſacrificiū: myrrha ꝟo ad ſepulturā ꝑtinet. Per hec ergo tria iſinuāt̄ i xp̄o regia poteſtas diuina maieſtas ⁊ hūana mortalitas. Quarto q: aurū ſignificat dilectionē: thus orationē: mirrha carnis certificationē: q̄ tria offerre deo debem⁹. Scđa apparitio fuit eadē die in baptiſmo: multis tamē annis reuolutis: ſcꝫ xiij. die triceſimi vel triceſimi primi ān̄i: vn̄ Lucas Et ip̄e ieſus erat incipiēs q̄ſi ānoꝝ. xxx. ⁊ iō hec apparitio dr̄ theophania a theos qđ eſt de⁹ ⁊ phanos qđ ē apparitio: q: ibi trinitas apparuit pr̄ i voce ⁊ fili⁹ in carne: ⁊ ſp̄us i colūba. Quidā aūt heretici dixerūt ſolū i die epyphanie baptizari debere ꝓ eo q xp̄s tūc fuit baptizat⁹ nec dari ſp̄m ſanctū baptizato in alia die: ⁊ greci eadē die baptizāt: ob quā hereſim extirpādā ſancti patres decreuerūt nemīnē niſi in articulo neceſſitatis eadē die baptizari debere. Tertia apparitio fuit poſtea ſimiliter eodem die anno reuoluto: cum eſſet. xxx. annorū et. xxx. dierum ſcilicet quando manifeſtauit ſe eſſe deum. per mutationem aque in vinum: quod fuit primum miraculum apertum quod dominus fecit in chana galilee: vel ſimpliciter primū quod fecit. Et hec apparitio dicitur bethphania a beth quod eſt domus: ⁊ phanos quod eſt apparitio: quia iſta apparitio facta fuit in domo in nuptijs. De his tribus apparitionibus fit ſolennitas in hac die. Sed q: eccleſia nō pōt ꝑfecte de omnib⁹ vnā ⁊ eandē diem ſolēnizare: ideo de ſtella plene exequitur: ⁊ de alijs aliquid admiſcet: vt notet̄ q tres fuerunt in illa die apparitiōes: que legunt̄ in euāgelio tanqꝫ ſub die eadē facte. De primo vero miraculo hodie totū cantat̄ officium: q: in ea ſpecialiter natiuitas dn̄i gētilib⁹ eſt notificata. De ſecundo duo reſpōſoria cātantur. ſ. primum. Hodie in iordane ⁊ in columbe ſpecie: qđ a pluribus eccleſijs ponit̄ nonū: ⁊ ideo primū ⁊ nonū: q: baptiſma eſt primū ſacramētū noſtre redēptiōis: per qđ reformamur: ⁊ ſiles angelis efficimur: quoꝝ ſunt nouē ordies. Bruno aūt ſigneñ. ep̄s correctior officij antiphonarij dixit q in reſponſorio In colūbe ſpecie: ⁊ in antiphona Vox de celo q̄ dr̄ in octaua ad laudes nō debet eſſe verbū iſtud Ipſum audite: q: in baptiſmo nō fuit hoc dictū a patre: ſed in trāſfiguratiōe: ⁊ q̄ agunt feſtum transfigurationis cātāt reſpōſoriū: in quo illud ꝯtinet̄. q. d. ego ſum teſtis q hic eſt ille q̄ ꝓmiſſus eſt i lege. Deu. xviij. vbi dixit moyſes. Prophetā de gēte tua ⁊ de fratrib⁹ tuis ſuſcitabit tibi de⁹: ip̄m audietis ⁊c. Qui autē verba ei⁹ q̄ loquet̄ in noīe meo audire noluerit ego vltor exiſtā. De tertio ꝟo miraculo cū alijs cātat̄ vna antiphona. ſ. Tribus miraculis Beda etiā dicit i cōmēto ſup Luc. Quartā apparitionē factā fuiſſe eadē die anno reuoluto cū eſſet. xxxj. annorū. ſ. in fractiōe quinqꝫ panum: ⁊ ſaturatione quinqꝫ miliū hoīm: ⁊ illa dr̄ phagiphania: a phagin qđ eſt bucca ſiue comedere. Sꝫ de hac hodie nil agitur. Preterea dubitat̄ vtrū hoc ꝯtigerit iſta die: tum q: in originali Bede non ſic legit̄: tum q: Ioā. vj. vbi de hoc miraculo agit̄ dr̄. Erat autē ꝓximū paſcha ⁊c. ideo autē iſtitutū fuit hac die fe-

Opinio nonnullorū hereticorū.

ſtū de tribꝰ miraculis:qꝛ hec dies fuit antiqtꝰ cele
brīs in honore auguſti ceſaris ꝑꝑ triplicē eiꝰ triū-
phū: quo tpe ſuo romano iperio tres regiões ſub
iugauit.ſ. Parthiā: Egyptū: ⁊ Medā. Illā er-
go celebritatē eccl'ia in meliꝰ cōmutauit: vcʒ ad ce
lebrādū xp̄o ꝑ eiꝰ triplici miraculo. In qbuſdaʒ
eccleſijs nō dr̄ hac die ad nocturnos. Dn̄e labia.
nec Deus in adiu. nec Gl'ia pa. nec Hymnus: ad
notādū ꝓ̄ptitudinē gētiū q̄ ſtatī ſtella apparē
te venerūt. Ex arrupto ergo ad nocturnos venit̃
quaſi ipſo facto dicat eccl'ia quibꝰ nō eſt narratū
de eo veniebāt: ⁊ qui nō audierūt cōtēplati ſunt.
Eſa liij.c. Uel pōt dici ꝙ ī hoc feſto fit ꝑcipue mē
tio de gētiliū ↄuerſiōe: quos illi tres magi initiali
ter ꝑceſſerūt. Quia ergo cōuerſio ipſoꝝ gētiliū
adhuc erat imꝑfecta qꝛ pauciſſimis.ſ.ī ipis tribꝰ
magis: idcirco in ſignū huiꝰ eccl'ia omittit cātica
q̄ tā ↄuerſoꝝ ſeu ꝑfectorū eſſe vident̃: ſicut Gl'ia
patri. Hymnū ⁊ hmōi. Hac etiā de cā nō ꝑmittit̃
Dn̄e labia me. ap. nec Deꝰ ī ad. qꝛ ſm ap̄lm. Cor
de credit̃ ad iuſtitiā.ſ. prius: ore aūt cōfeſſio fit ad
ſalutē.ſ. poſtea. Inuitatoriū etiā nō dr̄ ꝑꝑ q̄ttuor
rōnes. Primo ad oſtendendū ꝙ eccleſia in primi-
tijs ſuis venit de gētibꝰ ad dn̄m nō inuitata vel vo
cata per preconē aliquē. ſed ſola ſtella duce. iuxta
illud. Nemo nos cōduxit: vt ſic incutiat̃ erubeſcē
tia eis qui tarde credūt cū multos habeāt predi-
catores. Magi eñ nō vocati venerūt adorare xp̄ʒ
Secūdo vt nos q̄ quotidie īuitamur ⁊ excitamur
ad adorādū ⁊ deprecādū deū videamur deteſta-
ri inuitationē fraudulētā herodis dicētis magis.
Ite ⁊ interrogate diligenter de puero ⁊c. Tertia
eſt cauſa qꝛ ipſa res nos inuitat: ſcʒ ſtella per quā
ſignificat̃ fides que ducit nos ad deū: ⁊ illuminat
nos ī nocte huiꝰ ſeculi. Quarta qꝛ ꝑs. Uenite. qui
dicitur: dicit̃ in nocturnio: ⁊ ſic idē repeti videret̃.
Licet ergo hac die nō dicatur inuitatoriū: tñ ꝑs.
inuitatorius: ſcʒ Uenite exultemus. in tertio no-
cturno ad ſeptimā antiphonā dr̄: ad oſtēdēdū ꝙ
in tertio tpe.ſ. gratie ſufficiēter inuitata eſt eccl'ia
de gētibꝰ: ⁊ nullus ſe excuſare pōt: qꝛ in oēm ter-
rā exiuit ſonꝰ eoꝝ. xix. di. ita. ⁊ qꝛ tertio tpe.ſ. gra
tie data eſt vniformis gratia in plenitudine. Dicit̃
q̄ʒ ad ſeptimā antiphonā: ad notādū ꝙ ꝑ baptiſ
mū dat̃ ſpūs ſeptiformis. Per hebdomadā dr̄ inui
tatoriū ī ꝑſona magoꝝ alijs q̄ viderāt nunciātiū.
Legunt̃ aūt tres: lectiões de Eſa. q̄ expreſſiꝰ loq̄t̃
de xp̄i natiuitate: de q̄ ſiue de nati apparitiōe hoc
feſtū eſt. Sed q̄rit̃ quare in q̄buſdā eccl'ijs in prin
cipio tertij nocturni huiꝰ feſti canit̃ ꝑs. Deus no-
ſter refugiū cū antiphona Fluminis ⁊c. cū ipſe ꝑ-
cedat ī ordīe pſalterij vltimū pſalmū ꝑme noctur
ne: ⁊ oēs ſcōe? Rñdeo tertiū nocturnū recolit no-
uuʒ teſtamētū qḋ eſt tpis gratie: quapropter hoc
tertiū nocturnū hʒ ī capite antiphonā Fluminis
que cū dicto pſal. nouū tāgit teſtamētū: ⁊ ideo di
ctus pſalmus tūc ⁊ nō prius dicit̃. Preterea anti-
phona ipſa hʒ alleluya: qḋ nō ponit̃ in antipho-
na prime vel ſecū de nocturne: vt dictū eſt ſub na-
tali. Rurſus iō ponit̃ ī ſeptimo loco: qꝛ ptinet ad
ſeptiformē gratie ſpūs ꝑ vim baptiſmi collatū. Se

In tem
pore gra
tie ſuffi-
ciēter in
uitata ē
eccleſia
de gen-
tibus et
nullus
ſe excu-
ſare po-
teſt.

quētes etiā antiphone cū ſuis pſalmis nouū indi
cāt teſtm̄: ⁊ hi tres pſalmi mōſtrāt cōmotionē gē
tiū ↄtra predicationē ap̄loꝝ: ſubuerſionē idoloꝝ
⁊ ↄuerſionē fideliū. Romana tñ eccl'ia dictā anti
phonā. Fluminis cū ſuo ꝑs. ponit ī primo noctur
no ⁊ pſal. Uenite. in tertio ſm rectū ordinatū ⁊ na
turalē ordinē pſalmorū: ⁊ ↄgrue: qꝛ gētes tpe grē
venerūt ad fidē. Et attēde ꝙ antiphōe ī ꝑma par
rochia ſiue nocturna ↄtinēt ſacerdotes: ⁊ in ſcḋa
reges: ī tertia vſq̄ ad angelos ꝑueniūt. Poſt tertiū
nocturnū ſtatī cātat̃ euāgeliū Luce. Factū ē aūt
ī q̄ de baptiſmo ſaluatoris plene agit̃: ⁊ eiꝰ genea
logiā deſcribit: qꝛ vt ꝑmiſſuʒ eſt hoc feſtū de nati
uitate ē. Notādū aūt eſt ꝙ Mat. ī euāgelio liber
gñationis enumerat generationē illā incipiēs ab
abrahā deſcēdēdo vſq̄ ad ioſeph virū marie de q̄
natꝰ eſt ieſus ⁊c. oſtēdēs ꝑ hoc ꝙ a ſūmo celo fuit
egreſſio eiꝰ: ⁊ q̄lr dn̄s ad nos deſcendit. Silr Eſa.
xi.c. Dona ſpūſſcti enumerās vltimo ponēs timo
rem dicit. ⁊ repleuit eū ſpiritus timoris dn̄i. Sed
Lucas in euangelio Cū factū eſſet illā enumerat
aſcendendo: qꝛ poſt baptiſmū eam enumerat nec
ſiſtit eā in abrahā ſed in adā vſq̄ ad eū procedit
per gradus ſic: qui fuit hely: oſtendēs per hoc ꝙ
a baptiſmo iter eſt ad deū: ſed hoc quaſi per quoſ
dā gradus virtutū qui ſignificant̃ per patres gra
datim ordinatos: ⁊ tangit filios ſm legē: non ſm
naturā ſic: qui fuit Nathā: qui fuit Dauid ſupple
filiꝰ ſcʒ adoptiuus. Una ergo generatio deſcribit̃
deſcendendo: altera aſcendendo: quoniā vna car
nalis: altera ſpūalis. In vna ponit̃ genuit vbi car
nalis gñalis ⁊ tēporalis ſucceſſio exprimitur. In
altera ponitur qui fuit: vt notetur ſpūalis genera
tionis adoptatio: ⁊ deſcribit̃ aſcendēdo: vt notet̃
ſpūalis aſcenſus. Prima terminata eſt in virginis
partu. Scḋa nobis inchoata ē ꝑ baptiſmū. Tria
ergo ſunt euāgelia huius ſolennitatis: vnū eſt de
baptiſmo ſcʒ. Factū eſt: ſecūdū de magis.ſ. Cū na
tus eſſet ieſus: qḋ dicitur ī miſſa ⁊ ibi dictur. Sic
eñ ſcriptū eſt per prophetā: ſcʒ micheā.c.v. Ter-
tiū eſt de nuptijs: qḋ dicitur in dominica ſequenti
poſt feſtū Hylarij. Sane ꝑmiſſa duo euāgelia de
gñatione xp̄i de nocte dicunt̃ vnū ī natiuitate: al-
terū in epyphania: qꝛ vtraq̄ xp̄i generatio fuit in
nocte: id eſt obſcura ⁊ prioꝝ ſenſibus nō intelle-
cta. De hoc enim ſub natali dictū eſt. Poſt euāge
liū eccleſia exultādo dicit. Te deū laudamꝰ. Pa-
rū ergo agitur de baptiſmo domini in nocturnali
officio: ſed ſupplet̃ in octaua: in qua agit̃ de appa
ritiōe facta in baptiſmo: ꝑſertī in antiphonis lau
dū que oſtēdūt effectū baptiſmi in nobis: ſcilicet
vt baptizemur: vt a pctīs ꝑ noſtrū lauacrū ablua
mur. Oēs eñ vnius ⁊ ſeptimi toni ſunt: vnius ad
notādū eccleſie vnitatem in qua ſolum baptiſma
prodeſſe poteſt. Septimi ad notandū ꝙ in baptiſ
mo dat̃ ſeptiformis gratia ſpūſſcti. Uel qꝛ per ba-
ptiſmū perueniūt ad ſeptimā etatē quieſcentiū. Si
eñ aliquis ſtatī poſt baptiſmū digne acceptū de
cedat: mox recipit primā ſtolā que dat̃ in ſeptima
etate.ſ. ī ſcḋa veſpera. Antiphona ꝑo ad Magni
ficat. ē octaui toni: qꝛ ī veſpera mūdi nobis dabit̃

Gentes
tpe gra
tie vene
runt ad
fidem.

Ad ſe-
ptimaʒ
etatē de
ſcētiū ꝑ
baptiſ-
mū per-
ueniunt

la ſcḋa.i.gloria corporis quā in octaua etate nos recepturos ſperam⁹. Duplex eſt eñ mundi veſpera. Prima eſt ſexta etas:ſcȝ ꝙ dñs ṽ i veſpere mūdi nat⁹. Juxta illud. Vergēte mūdi veſpere. Scḋa eſt finis mūdi i qua vel poſt quā dabit̄ nobis gr̄a carnis de qua ḋr Ad veſperā demorabit̄ flet⁹. Nā vſqȝ tūc erit flet⁹ miſerie nr̄e:ſed tūc erit finis. Dr̄ etiā ad has horas capl̄m illud Surge illuminare ⁊ illud. Super te.⁊ illḋ Jnundatio.q̄ ſunt. Eſa.lx ca. Miſſa ſiue diurnū officiū ſilr ꝑtinet ad ꝑmum pncipale ⁊ precipuū miraculū.ſ.ad pmitias gētiuȝ ⁊ ad munera magoꝝ. ⁊ ad xp̄i natiuitatē. Vñ itroit⁹ q̄ ſumit̄ de Eſa.lȝ nō ſit ibi ꝯtinue eſt Ecce aduenit ⁊c. Eccl'ia eñ de gētib⁹ electa ꝓ ſue vocatiōis initio gaudēs gratioſuȝ laudꝫ ꝑconiū offert deo ꝓ ſua ſalute dicēs. Ecce ⁊c.q.d. Ecce i ꝓpatulo eſt ꝙ dñs natura dominator effectu aduenit.i. ad nos venit:⁊ carnē aſſumpſit: vel vt alludam⁹ ꝑſenti diei ad nos venit.i.q̄ in carne latebat ꝑ multa ſigna de⁹ eſſe apparuit:vt ꝑ ſtellā: per magorū munera: per vocē paternā: ⁊ per ſpiritū ſanctum in columba:⁊ ꝓpter hoc vtitur aduerbio demonſtrādi ecce:oſtendēs apparitionē filij dei quaſi ad oculū per premiſſa.epiſtola Surge illuminare hieruſalem.⁊ graduale Oēs de ſabba ⁊c.ſunt de eodem:⁊ ſumunt̄ de Eſa.lx.c.⁊ euāgelium de eodē ſcilicet.Cuȝ natus eſſet ⁊c.qḋ eſt Matthei.ij.ca. ex quo ſumūt alleluya:⁊ cōmunione. Sicut autē in matutino officio fit ſuppletio in octaua vt iā tactum eſt:ita ⁊ de miſſe officio ſimplr̄ fit ſuppletio. Nā introitus miſſe hodierne notat gaudium gētium de aduētu ſaluatoris exultātiū:⁊ in collecta hortatur gentes ad contēplandum eius ſpeciem quā per fidem cognouerunt. Reliquum totuȝ eſt de miraculo,huius diei: ſcilicet de gentibus per ſtellam ductis. Non eſt etiam pretermittendum ꝙ in italia in miſſa huius diei futurū paſcha populis annunciatur. Sacerdos namqȝ vel alius poſt offertoriū dicit alta voce. Annūcio charitati veſtre gaudiuȝ magnum qḋ erit omni populo:q2 ſeptuageſima erit tali die ⁊ paſcha tali. Jn cōcilio vero Bracharēſi.de conſecra.di.iij.placuit. primo ita legitur. Placuit vt poſtqȝ omnia in cōcilio ſacerdotū fuerint ordinata ſuperuenturū ipſi⁹ anni paſcha quo kalēdaꝝ die:id eſt quo die añ vel poſt kalendas vel quota luna debeat ſuſcipi a metropolitano ep̄o intimetur:quod ceteri epiſcopi vel reliquus clerus breuiculo ſubnotātes vnuſquiſqȝ in ſua eccleſia adueniēte natalis dñi die poſt euangelicā lectionē populo annuncient:hoc tamen non vbiqȝ ſeruat̄. Rurſus in concilio carthagiñ.ca.di. placuit id eſt ſtatutum eſt vt dies paſche formatarum ſcilicet litterarum ſubſcriptione omnibus intimetur. Dies vero concilij xj.kalendas nouēbris ſeruetur. Quidā tamē vltramontani epiſcopi ſynodo quā celebrāt die mercurij ꝓximiori feſto beati Luce premiſſa anunciant. Quidam aſſerunt in vigilia epyphanie ieiunandū fore:eo ꝙ ſibi ꝓpriū officiū appropriat̄:⁊ alleluya in officio niſi in dñica interueniat ſubijcietur: ⁊ dicitur euangelium Defuncto Herode. quod eſt Matthei.ij.cap.

Duplex eſt mundi veſpera. (margin)

Ritus Jtalie. (margin)

¶ De octaua epyphanie. Rubrica.

De octaua epyphanie i omni cātu ⁊ i lectiōe Eſa.que legitur ꝓ epiſtola.ſ. Dñe deus meus agitur de baptiſmo Vñ ibi dicitur Exultent ſolitudines iordanis:ideo q2 in Jordane vtȝ regeneratiuā dominus cōtulit aquis inſtituendo baptiſmū:⁊ qua gentes que a deo prius erant quaſi in ſolitudine deſerti ad eum redeūt. Octaua ergo epyphanie ſuppletionis eſt:vt in tit. precedenti dictum eſt: quia ſicut in feſto recolimus quomodo xp̄s baptizat⁹ eſt:ita in octaua rē propter quā baptizatus eſt:qḋ antiphone illius diei oſtendunt. Jn octaua igitur de ſcḋo epyphanie miraculo ſcȝ de baptiſmo iubilatur:vt in antiphona. Veterem hoīem:⁊ ceteris que ſequunt̄: q̄ q2 tranſlate ſunt de greco in latinū grauī⁹ cōtinēt in dictamine idioma. Et ſunt de ſeptimo tono:q2 ꝑtinēt ad baptiſmū vbi ſeptiformis gr̄a ſpūſſancti operat̄: ⁊ ſunt nouē:qm̄ ꝑ ianuā baptiſmi ꝑuenim⁹ ad conſortium nouē ordinum angelorum. Sunt tamē octo: de hoc expreſſius agētes propter verā octauā ad quā baptiſma ducit. Et merito baptiſmi officium ad octauā differtur.q2 vicē tenet circūciſionis que in octaua celebratur. Et cātatur hac die inuitatorium: q2 predicantibus apoſtolis ad baptiſmum ſunt homines inuitati. Quedā vero eccleſie di.ſūt hac die ad miſſam euāgeliū Venit ieſus a galilea qḋ eſt Matth.iij.cap. Alij dicunt Vidit ioannes ieſum venientē ad ſe:qḋ eſt Jo.j.c.que ambo pertinent ad literam ad baptiſmum chriſti ⁊ epiſtolā.

Predicātibus apoſtolis ad baptiſmū ſunt hoīes inuitati. (margin)

¶ De prima dñica poſt epyphaniā. Rubrica.

De prima dñica poſt epyphaniā ſcȝ infra octauas dicturi premittim⁹ ꝙ ab epyphania vſqȝ ad ſeptuageſimā poſſunt eſſe ſex dñice ad plus ⁊ vna ad minus. Jn quib⁹ omnib⁹ intēdit eccleſia in nocturnis officijs oſtēdere apparitionē dñi: vt ſtella oriatur in nobis que ducat nos i bethleē ſuperiorē: ⁊ fere oīa que hoc tēpore dicuntur ad gaudiū pertinēt. Verūtamen nō niſi tres ex ipſis dñicis proprium habēt officiū: ⁊ ideo qñ quatuor ſunt aut plures ſequēs officium dicit̄ in quibuſdā eccleſijs in prima dñica poſt octauas: qñ xͦo ſunt tres dñice tātum:dicit̄ in dñica infra octauas. Jn hac ergo dñica ſcȝ infra octauas monet nos eccleſia in introitu:vt offeram⁹ dño aurū:q2 rex regum eſt:⁊ thus q2 deus deorū:⁊ hoc idē facit in duab⁹ ſequētibus. Et eſt introitus Jn excelſo throno vidi ſedere virū quē adorat multitudo angelorū: qḋ ſumptū eſt de illo loco Eſaie. Vidi dominū ſedentem ſuper ſoliū excelſuȝ ⁊c. ꝙ eñ hic dicit thronū dicit ibi ſoliū:qḋ idē eſt. ⁊ qḋ dicitur hic multitudo angelorū:idem etiā eſt qḋ dicitur in Eſa.ꝙ angeli canebāt. Sanctus ſanctus ſanct⁹. Sane thronus excelſus eſt eccleſia in qua ſedet deus q̄ monet nos vt adoremus xp̄m ſicut verum regē. Epiſtola vero monet nos vt offeramus myrrham dicens. Obſecro vos per miſericordiā dei vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiā viuentem ſanctā deo placentē ⁊c.ad Romanos.xij.ca. ⁊ per hoc oſten

Jn dñicis ab epyphania vſqȝ ad ſeptuageſimaȝ q̄d oſtēdit eccleſia. (margin)

ditur myrrha que itelligit̃ in carnis mortificatiõe
Euangelium eſt de apparitione domini. Cum fa-
cus eſt ieſus annoꝝ duodecim ꝛc. Luc. ij. cap̃. vbi
ſequitur Mater eius inuenit cum in tẽplo diſpu-
tantem cum ſapientibus ꝛ docentem. Poteſt etiã
dici ꝙ ad hoc vt efficiamur thron⁹ in quo domin⁹
ſedeat ſunt tria nobis neceſſaria: mundicia carnis
humilitas mentis: ꝛ exultatio in dño. Ad mundi
ciã carnis inuitamur in epiſtola vbi dr̃. Obſecro
vos ꝛc. vt ſupra. ad humilitatẽ mẽtis i euãgelio
chriſti exẽplo de quo ibi legitur ꝙ parẽtibus ſub-
ditus erat. Ad exultationẽ in dño in graduali in
quo benedicimus dño qui fecit mirabilia ſolus: ꝛ
in alleluya ꝛ in offertorio in quo dño iubilari iube
mur. Intereſt tñ inter alleluya ꝛ offertorium: q: in
alleluya tantũ ſemel dicitur. Iubilate deo oĩs ter
ra: in offertorio aũt geminatur ſub diuerſa melo-
dia: ad notandũ ꝙ in gaudio dñi creſcere debem⁹
qi ſumus myſticũ xp̄s. vnde in euangelio dicitur.
Puer aũt creſcebat ꝛc. In cõmunione que eſt Lu
ce. ij. Notatur chriſti humanitas ſm quã vocat eũ
filiu ꝛ quaſi increpãs dicit. Fili quid feciſti nobis
ſic: ꝛ deitas ſm quã ipſe dicit. Neſciebatis: q: i his
que ſunt patris mei oportet me eſſe?

Ad hoc ꝙ efficiamur thron⁹ i quo domin⁹ ſedeat tria ſunt nobis neceſſaria.

¶ De dñica. ij. poſt epyphaniã. Rubrica.

In hac ſecũda dñica que eſt p̄ma poſt
octauas in ſequẽtib⁹ dñicis cãtat̃ in
quibuſdã eccleſiis ad veſperas in ſab
batis reſponſoriũ. Peccata mea dñe
ſicut ſagitte infixa ſunt in me: ſed an-
teq̃ vulnera generẽt in me. i. pctã alia ſana me ꝛc.
ꝛ ꝓpter eandẽ cauſam: dr̃ in primo reſpõſorio ma
tutinali. Dñe ne in ira. Oſtendit eñ eccleſia ſuis
filiis penas ignis purgatorij ꝛ inferni: qd̃ comedẽ
dus eſt agnus paſchalis cũ lactucis agreſtib⁹ et
vt molamur inter duas molas. ſ. ſpẽ ꝛ timorẽ. Q:
vero itẽdit eccleſia nobis manifeſtare fidẽ filij dei
vt dictũ eſt: qd̃ fit meli⁹ per epiſtolas pauli ꝛ pſal.
ideo leguntur ipſe epiſtole ꝛ pſalmi cantant̃. Oĩa
eñ fere rñſoria ab octaua epyphanie vſq; ad ſep.
ſunt de dauid nõ de bellis: ſed de pſalmis. In qb⁹
inſtruimur de bonis operib⁹: q: fides ſine operib⁹
mortua eſt. extra de ſac. vnc. c. j. ꝛ q: maxime i pſal
mis dei miſericordiã imploram⁹: ꝛ propter hoc q̃-
dam legunt de pſalmis hoc tẽpore: vt ſic reſpõſo-
ria lectionib⁹ correſpondeãt: ſed pſalmi legi nõ de
bẽt: niſi prout quidã faciunt triduo ante paſcha.
Et nota ꝙ pene oĩa reſpõſoria dñicarũ huius tẽ-
poris vſq; ad ſeptuageſimã ſumũtur de nocturno
dñicali ꝛ de quinq; pſalmis q̃ ſequuntur. ſ. Deus
deus meus reſpice ꝛ aliis reſpõſoriis ſcd̃e ferie ſi-
militer de eius nocturno ſumit̃: ꝛ ita fere de omni
bus aliis. Epiſtole ꝓo pauli legunt̃ primo: q: ipſe
pre ceteris de fide locut⁹ eſt: per quã quaſi per ſtel
lam xp̄s cognoſcitur. In illis eñ ad penitẽtiã re-
uocamur. Scd̃o q: ſicut prophete naſciturũ dñm
predixerũt ꝛ maxime Eſa. vñ Eſaiã ante natiui-
tatem dñi legim⁹: ita ꝛ apoſtoli deum natum pre-
dicauerunt ꝛ maxime paulus: q̃ plus aliis labora
uit: vñ eius epiſtolas poſt natiuitatẽ legimus chri
ſtum natum oſtẽdentes. Breuiter autẽ notandũ

Per fidem q̃ſi p ſtellã xp̄s cognoſcit.

eſt ꝙ pro natiuitate ſaluatoris variis modis a die
natiuitat̃ vſq; ad octauã epyphanie dñſa exulta
uimus: verum quia exultationẽ q̃ eſſe debuit ſpiri
tualis pene oẽs cõuertim⁹ in carnalẽ comeſſatio-
nibus: ebrietatibus ꝛ iocis inutilibus vacãtes: in
de eſt ꝙ in hac dñica q̃ eſt prima poſt octauã epi-
phanie i officio nocturno hyſtoria. Dñe ne in ira ꝛc.
cãtamus: i qua dñi miſericordiã iploram⁹ ꝛ p pe-
nitẽtie lamẽtũ pctã defiemus: q: quolibet die pec
camus: idõ quelibet dies ſua dꝫ hr̃e ſpecialia offi-
cia. ſ. reſpõſoria. Dies ergo dñicus habet ſua. ſ. no
uem: ꝛ ſcd̃a feria habere debet ſua ſcꝫ tria: ꝛ ſic de
aliis. Sicut eñ i hebdomada añ natiuitatẽ ad no
tãdũ ſaluatoꝝ deſideriũ ſingulis dieb⁹ ſingula re
ſpõſoria ꝛ ſingulas antiphonas i laudib⁹ cãtaui-
m⁹: ita ad notãdũ plãctũ nr̃m ꝛ deſideriũ peniten
di ſingulis dieb⁹ poſt octauas epiphanie ꝓpria re
ſpõſoria deputam⁹: ꝛ tã i nocturnis pſalmis q̃ in
laudib⁹ matutinis q̃libet die dicim⁹ antiphonas
ſpeciales q̃ feriales dñr: q: ille tantũ i ferialib⁹ die
bus vel noctib⁹ cãtant̃: niſi feſtũ ipediat excepto
tẽpore qd̃ eſt a paſcha vſq; ad octauã penthecoſtes
Circa miſſe officiũ ſciẽdũ eſt ꝙ itroit⁹ huius
dñice eſt Oĩs terra ꝛc. dr̃ ad idẽ qd̃ ꝛ alid̃ officiũ
ſcꝫ ad oſtẽdendũ apparitionẽ. Sed iſtud totũ ple
num eſt hac voce. Iubilate ꝓpter innouationẽ no
ſtrã: q: nou⁹ rex noua lex Appoca. Ecce noua fa
cio oĩa. Rurſus: ideo i hac dñica canit̃. Oĩs terra
ꝛc. qm̃ auguſt⁹ ceſar ad gloriã imperij romani iuſ
ſit vt de ſingulis ciuitatib⁹ orbis aliq̃s romã veni
ret: afferẽs ide tãtũ terre q̃tũ pugnis claudet̃ poſ
ſet vt p hoc appareret oẽs romano imperio fore
ſubiectos: ex q̃ terra fact⁹ eſt i vrbe q̃dã mõticul⁹
ſup quẽ fabricata fuit q̃dã eccl'ia a romanis ad fi-
dẽ cõuerſis: q̃ fuit i hac dñica dedicata: q: g mõti
cul⁹ ille de oĩ terra fact⁹ eſt: idõ in feſto dedicatiõis
illi⁹ eccl'ie ſuper illũ cõſtructe cãtat̃. Oĩs terra ꝛc.
ꝛ ſicut ceſar Aug. ab oĩb⁹ mũdi partib⁹ adorabat̃
a quib⁹ terra illa apportata fuit ita deus ab oĩ ter
ra. i. ab oĩbus hominibus ſiue ab oĩ genere hoĩm
adorat̃ Beat⁹ quoq; Grego. tali die pacẽ fecit in
orbe: ꝛ ꝓpter hoc i collecta hui⁹ diei poſuit ꝛ pacẽ
tuã noſtris ꝯcede tẽporib⁹. Hãc igit̃ pacẽ ꝛ xp̄i ve
rã adorationẽ operat̃ vera dilectio proximi ad quã
inuitamur in epiſtola. Habẽtes donatiões ꝛc. ad
Roma. xij. cap̃. In qua monemur vt dõnatiões a
xp̄o habitas ad alioꝝ edificationẽ exerceam⁹: vñ
ibi dicit̃. Neceſſitatib⁹ ſanctoꝝ cõmunicãtes. Ad
idẽ etiã in euãgelio inuitamur exẽplo dñi: qui ſicut
ibi legit̃ in ipſis mutãs aquã i vinũ magna mira-
culẽ faciẽs neceſſitatibus eorum ſubuenit: quoꝝ
intererat cõuiuantibus miniſtrare: ſed epiſtola nõ
videt̃ cõuenire miniſterio euãgelij: qd̃ eſt. Nuptie
facte ſunt in chana galilee. Ioã. ij. c. Sed bñ cõue
nit: q: ad ꝯfirmationẽ noſtrã fctã ſunt miracula: ꝛ
dona data nobis: ꝛ tãq̃ i nuptiis ſpiritualib⁹ ap-
ponit apoſtol⁹ viginti fercula principalia dicẽs: ſi
ue prophetiã ſm rationẽ fidei ꝛc. Chana eñ zel⁹
interpretatur: galilea tranſmigratio: ꝙ igitur nu-
ptie facte ſunt in chana galilee ſignificat ꝙ i corde
illius qui zelum. i. ardentẽ amorẽ habet tranſit-

Miracula facta ſunt ad cõfirmatiões noſtraꝫ.

grãdi de vitijs ad virtutes: de mũdo ad patrẽ. de terra ad celũ fiũt nuptie ꝛ xp̃s dñs ibi eſt cũ matre ſua: hoc eſt em̃ de ꝓmis leticijs ĩ illo corde: vbi fiũt nuptie ꝙ xp̃s nat⁹ eſt de ꝟgine: ibi mutaꝛ aq̃ ĩ vinũ. i. inſipiditas operũ ĩ leticiã ſpũalẽ. Ad has ſi q̃dẽ nuptias celebrãdas Innocẽti⁹ papa terti⁹ iſtituit hac die ſtationẽ apd venerabile hoſpitale ſpũſſcti fieri: vbi tã ꝗ̃ in chana galilee eſt zel⁹ trãſmigrãdi de vitijs ad virtutes. Ibi ſiquidẽ poſite ſunt ſex idrie. i. inſtituta ſunt ꝛ ꝑfectiſſime exercentur ſex opera mĩe q̃ ſunt paſcere eſuriẽtẽ: potare ſitientẽ: colligere hoſpitẽ: veſtire nudũ: viſitare īfirmũ: adire incarceratũ: ꝛ mortuũ ſepelire: ꝛ eſt ibi mř ieſu: q̃m in honorẽ btĩſſime marie ꝟginis illi⁹ loci eſt eccleſia dedicata. Inuitaꝛ etiã ꝛ fili⁹ ei⁹ ieſus cũ diſcipulis ad has nuptias: q̃m effigies ieſu xp̃i q̃ ſudariũ ſiue veronica vulgariter appellatur hac die ex inſtitutiõe eiuſdẽ Inno. a dño papa ꝛ cardinalib⁹ ꝑp̃lis fidelib⁹ ad has nuptias pietatꝫ ꝛ miſericordie celebrãdas illic ↄuenientib⁹ ibi ſolẽniter demõſtraꝛ: ĩ offertorio aũt q̃ſi ꝑ gaudio choreizam⁹ q̃ ſpũalis facit ebrietas geminãtes ꝟba tã ĩ offertorio q̃ꝫ ĩ ei⁹ ꝟſib⁹. Geminam⁹ em̃ illud. Iubilate deo oĩs terra. ſiĩr illud. Reddã tibi vota mea. ꝛ illud. Locutũ eſt os meũ in tribulatione mea. Duo em̃ ſunt genera hominũ verba geminãtiũ vel multiplicãtiũ ſcilicet choreizantes ꝛ infirmãtes ſiue afflicti Choreizãtes vt hic: infirmãtes vt in verſibus offertorij. Vir erat in terra: q̃ cãtatur in dñica vigeſima prima poſt pẽthecoſtẽ. Sed in hoc eſt differẽtia: q hic tã in offertorio q̃ꝫ ĩ verſibus duplicamus verba. ibi vero tantũ in verſibus quaſi ridiculoſe geminanꝛ: ꝛ eſt ratio: q inſtitutor officij loquiꝛ ibi in offertorio tanq̃ꝫ hyſtoriographus rẽ ſimpliciter narrãs: ꝛ tã ꝗ̃ nõ egrotans: de iob in tertia ꝑſona loquẽs: cui⁹ patientia nobis in exẽplũ cõmendaꝛ. In verſib⁹ ꝟo eiuſdẽ offertorij loquiꝛ tanq̃ꝫ infirm⁹ pre dolore multiplicans verba dicẽs. vtinã appẽderenꝛ pctã mea ꝛc. Egrotãti em̃ loqui canãti verba intercipiunꝛ: ꝛ ſepe incepta vix offerunꝛ: reducẽs nobis ad memoriã Iob egrotantẽ ꝛ dolentẽ: cuius verba ſepe repetit more egrotãtis cui anhelit⁹ nõ eſt ſan⁹ neq̃ꝫ fortis: ꝛ iõ ĩperfecta verba ſepe repetere ſolet Geminanꝛ etiã verba in offertorio q̃ dicꝛ in dñica quinquageſime: ꝛ in illo q̃ dicꝛ feria quinta poſt ſcdam dñicã quadrageſime. Ideo autẽ hoc precipue fit in offertorio: q in eo precipue oſtẽditur offerẽtis affectus. ¶ In poſtcõmunione dicit dñs. Ioan. ij. c. myſtice oſtẽdit ꝙ dñs aquã in vinũ mutat in nobis ſcilicet aquã timoris in vinum diuini amoris aquam litere in vinum ſpiritualis intelligẽtie: aquã mortalitatis in vinũ immortalitatis.

Sex opera miſericordie

Duo ſũt genera hoim̃ ꝟba geminãtiũ vl' multiplicantium.

¶ De dñica tertia poſt epyphaniã. Rubrica.

Tertia dñica poſt epyphaniã nos monet cũ angelis adorare vnũ regem: dicẽs in itroitu Adorate dñm oẽs angeli ei⁹ ꝛc. Monet ẽt nos adorare cũ ipſis: q dixit Ioanni angel⁹ in Apocalyp. Cõſeru⁹ tuus ſum ꝛ fratrũ tuorũ. Sequiꝛ ibi Audiuit ꝛ letata eſt ſyon: id eſt eccl'a. ¶ Et nota ꝙ iſte introitus habet in ſe feſtum ypopantis: q̃ eſt ſecũd⁹ ab octaua ſemper vel ipſuꝫ ↄtingit niſi lxx. ĩpediat: ide eſt ꝙ ꝟba hui⁹ itroit⁹ cũ ꝟbis inuitatorij illi⁹ feſtiuitatis ↄueniũt. In introitu nãq̃ꝫ dicꝛ. Audiuit ꝛ letata eſt ſyõ. In inuitatorio ꝟo dr. Gaude ꝛ letare ſyõ: occurrẽs deo tuo: q̃b⁹ etiã cõueniũt ꝟba rñſorij illi⁹ feſti ſcꝫ. Adorna thalamũ tuũ ſyon. Euãgeliũ. Cum deſcendiſſet ieſus. Matth. viij. eſt de ſanatiõe leproſi vbi dr. Dñe ſi vis potes me mũdare: ecce fides. vñ dixit. Volo mũdare: ſed ep'la q̃ eſt Nolite eſſe prudẽtes ꝛc. ad Romañ. xij. c. nõ videꝛ cõcordare euãgelio: ſꝫ bene ↄcordat ꝛ cõpetit myſtico ſenſui vel intellectui Naꝫ ſanatio leproſi ſignificat ꝙ deus vult ſanare nos a lepra volatili q̃ eſt heretica prauitas: q̃ euolat ꝑ totũ mũdũ: ꝛ ab oĩ alia lepra. i. ab oĩ pctõ ꝑ ſtellã. i. per fidẽ natiuitatis ꝛ apparitionis. Huic intellectui cõcordat epiſtola: ꝛ primã leprã remouet cũ dicit. Nolite eſſe prudẽtes apud voſmetipſos. Hoc ſolũ eſt cã hereſis: ꝙ hõ vult ꝓprio ſenſui inniti: ꝛ intelligẽtia ſcripturarũ: extra de cõſti. c. ij. xxxvij. diſt. relatũ. Aliã leprã remouet cũ dicit Nulli malũ pro malo reddẽtes: ſed ſi eſurierit inimicus tuus ciba illũ ꝛc. Põt etiã dici ꝙ in officio huius dominice inuitanꝛ angeli ad dñi orationẽ pro ſua reintegratione: que eſt in ↄuerſione iudeorũ ꝛ gẽtiliũ. Unde in graduali cã redditur. ¶ Ad conuerſionẽ gentiliũ pertinet quod dicitur. Timebunt gentes nomen tuũ ꝛc. ad cõuerſionẽ iudeorũ: quod dicꝛ. Quia edificauit dñs ſyõ. Pro hac reintegratione dicitur alleluya. Adorate dominũ omnes angeli eius. Ad idem etiã ꝑtinet euangeliũ in quo agitur de curatiõe leproſi ſub figura iudaici ꝑp̃li: ꝛ de curatione cẽturionis: ſub figura gẽtilis populi a dño ſpũaliter curati: ꝛ cũ vtriuſq̃ꝫ populi curationẽ opereꝛ dilectio proximi: ideo in epiſtola inuitamur ad eã: vbi dicꝛ. Ne reddamus malũ pro malo: ſed bona coram deo ꝛ hominibus exhibeam⁹. In offertorio eccleſia de vtroq̃ꝫ ꝑp̃lo collecta deũ laudat dicens. Dextera dñi fecit virtutem ꝛc. Et q chriſtus vſq̃ꝫ in diem iudicij quãtũ eſt ad corpus myſticũ ſemper augetur: ideo cãtatur cõmunio in pluribus eccleſijs. Puer Ieſus creſcebat ꝛc. lꝫ ĩ alijs dicatur. Mirabãtur omnes ꝛc. Luc. iij. c. Chriſt⁹ em̃ paruul⁹ fuit: cũ a paucis iudeis cognoſcebatur ꝛ creuit: q non tantũ a iudeis: ſed etiã a gentibus cognitus eſt. Illud aũt. Mirabantur omnes ꝛc. ſatis bene cõuenit: q iudei ꝛ gentiles vidẽtes mirabilia eius ꝛ audiẽtes dona admirãtes cõuertebanꝛ. Sane officia precedentiũ triũ dominicarũ quidã referũt ad tres annos quibus dicunt dominũ poſt baptiſmũ predicaſſe ꝛ diuinitatem ſuã miraculis declaraſſe. Dicuntẽm eum tribus annis ꝑdicaſſe ꝛ partẽ quarti anni quantũ eſt a natiuitate vſq̃ꝫ ad paſſionem. Primũ officium referũt ad hoc ꝙ angeli leguntur miniſtraſſe domino poſt baptiſmũ ꝛ poſt ieiuniũ: ꝛ poſt diaboli tẽtationẽ. vnde in officio illo dicꝛ. Quẽ adorat angelorũ multitudo: q ergo angeli in principio iſtorũ triũ annorũ ſtatiꝫ poſt baptiſmũ poſt tentationẽ angeli acceſſerunt ei miniſtrãtes

Hereſis cauſa quid ſit

Chriſt⁹ vſq̃ꝫ in diẽ iudicij quãtũ eſt ad corpus myſticũ ſemper augeꝛ.

iđ poſt epyphaniã in dñica que occurrit ĩtra octauas cantaꝛ in introitu. In excelſo. ⁊ legitur euãgeliũ. Cũ fact⁹ eſſet ieſus annoꝝ duodecim: ⁊ bñ cõgruit vt illud poſt duodecimã dıẽ natiuitatis pᷣima dñica legaꝛ: qđ poſt annos duodecim ꝯſtat eſſe peractũ: ⁊ ſi neceſſe fuerit etiã in ſequẽti dñica repetatur. Scđm officiũ dicũt eſſe de miraculis: qꝛ in ſecũdo anno miraculis manifeſti⁹ coruſcauit: ⁊ iđ in ſecũda dñica legiꝛ epiſtola: in qua grãꝝ donã ſcribunꝛ: ⁊ euãgeliũ de initio ſignoꝝ dñi recitatur. Quod etiã ea cõgruit ratione: qꝛ hoc miraculũ ſecũdo baptiſmatis ãno legiꝛ eſſe peractũ: quo qꝛ litere in ſpm̃: terre in celũ: corruptibilis ĩ incorruptibile mutatio figuraꝛ: iđ ꝙ oĩs terra deũ adoret in introitu iubilatur. Tertiũ officiũ dicunt eſſe de cõuerſione gentiũ ⁊ iudeoꝝ: prout iã dictũ eſt. Quia eñ in tertio anno ſua nos paſſiõe redemit per quã vtrũqꝫ populũ ab eterna infirmitate curauit: iđ legitur euangeliũ de infirmo ⁊ leproſo curatis: propter qđ fit in cantib⁹ verboꝝ geminatio vt in introitu. Letata eſt ſyon ⁊.e.f.i. Et ĩ graduali. Timebũt gẽtes ⁊ reges ⁊ in alleluya Exultet terra ⁊ letenꝛ inſule. ⁊ in offertorio Dextera dñi. Et qꝛ ꝑ vtriu⁹qꝫ ppl̃i curationẽ adauct⁹ eſt numerus angeloꝝ: iđ in introitu inuitanꝛ ad laudes cũ dı Adorate ⁊c. Qꝛ vero nõ ſanaꝛ putrid⁹ humor niſi deponaꝛ ſuperbie tumor: ideo diciꝛ in epiſtola vt ad exẽplũ xp̄i patiẽtis ⁊ nõ percutientis nõ ſimus malũ pro malo reddentes. Hec quidẽ tria officia nobis inſinuãt xp̄i beneficia nobis preſtita ad letificãdũ corda noſtra. Vñ cantamus in offertorijs. Iubilate. Iubilandũ eñ eſt ꝙ nos eduxit de clauſtris inferni: ⁊ liberauit de ſterno inferiori. Quartũ aũt euãgeliũ in quo agiꝛ de dormitione dñi in nauicula ⁊ de excitatione ad illã partẽ anni referũt: ĩ quo dñs obijt ⁊ reſurrexit. Dormitio nãqꝫ dñi in nauicula eſt ei⁹ dormitio ĩ cruce: ⁊ ei⁹ excitatio eſt eius reſurrectio: quã ſuoꝝ vota citius fieri exegerunt. Quintũ euangeliũ ad hoc referꝛ ꝙ poſt dñi reſurrectione ſenſum ſuis aperuit vt ſcripturas intelligerẽt: vñ in eo grates refert prĩ q̃ reuelauit eas paruulis ⁊ abſcõdit a ſapiẽtib⁹ hui⁹ ſeculi. Omnes aũt epiſtole huius tẽporis ad dilectionẽ chriſti pertinẽt: que facit vt ſimus inuicẽ xp̄i mẽbra: vnde dicitur in prima epiſtola ſcꝫ q̃ legitur in prima dñica poſt octauã ꝙ donatiões nobis a deo datas ad edificationẽ alioꝝ exerceam⁹. In hac ſcđa dı: ne malũ ꝓ malo reddam⁹. In tertia dı vt inuicẽ diligamus. In quarta diciꝛ vt viſcera miſericordie habeam⁹. Qđ vero dı in q̃nta hoc facit vt p̃latis humiliter ſubijciamur exẽplo chriſti qui parẽtibus ſubiect⁹ fuit. Itẽ qđ dicitur in primo euãgelio: ſcꝫ quod legiꝛ in prima dñica poſt octauã: hic aquã nobis cõuertit in vinũ: qđ in ſecũdo leprã peccati tollit: qđ in tertio dñm dormientẽ excitat in nobis: qđ in quarto nobis ſecreta reuelat. Põt etiã ⁊ aliter dici ꝙ ſicut a die natalis vſqꝫ ad epyphaniã apparuit ex officijs hũanitas ſaluatoris: ſic ⁊ in his trib⁹ dñicalib⁹ officijs diuinitas manifeſtareꝛ eiuſdẽ. Nã in prime dominice euãgelio dı. Neſciebatis qꝛ in his que patris

> Domi=nus poſt reſurre=ctionem ſenſum ſuis ape=ruit vt ſcriptu=ras in=tellige=rent.

mei ſunt opꝫ me eſſe. In quo dñs manifeſte declarat ſe eſſe deũ filiũ: ſcꝫ cui milia miliũ ſeruiũt angeloꝝ: propter qđ in introitu dı ꝙ eũ adorat multitudo angeloꝝ. In graduali collaudant ⁊ ad idẽ in alleluya ⁊ offertorio terrã inuitãt dicẽtes. Iubilate deo oĩs terra: ſed qꝛ laus ſaluatoris nõ bñ ſonat in labijs pctõꝝ: iđ apoſtolus in epiſtola prehortaꝛ: ⁊ obſecrat vite ſanctimoniã. Cõmunio vero cõſonat euãgelio. In ſecũde vero dñice euãgelio diciꝛ ꝙ dñs ad nuptias inuitatus: aquã cõuertit in vinũ: qđ fuit magnũ ſue diuinitatis indiciũ. Solus eñ deus põt naturã mutare: ⁊ noſtrũ corruptibile in gloriã reparare: propter quod omnis terra eũ adoret: pſallat ⁊ iubilet: cõfiteatur ⁊ laudet: ⁊ angelos ad laudãdũ inuitet: vt apparet in ĩtroitu: graduali: alleluya: ⁊ offertorio. Cõmunio vero cõſonat euãgelio. In tertie dominice euãgelio dicẽs dñs. Volo mũdare: benignitatẽ ⁊ poteſtatẽ ſue diuinitatis oſtẽdit: vnde leproſus mũdatus quaſi choraula tã angelos q̃ hoĩes ad dñm adorãdũ inuitat dicẽs in introitu. Adorate dñm. ⁊ in graduali. Timebũt gẽtes. in alleluya vero ⁊ ĩ offertorio dicẽs. Dextera dñi. cauſam reddit. Cõmunio cõſonat euãgelio. Ecce q̃ euidẽter in his tribus dñicalibus officijs diuinitas apparet: que vt p̃miſſuꝫ eſt tres ſunt: qꝛ trib⁹ annis dñs p̃dicauit. Sunt quoqꝫ nonnulli qui totũ huius temporis ſpaciũ: ſcilicet a natali vſqꝫ ad purificationem aſcribunt infantie ſaluatoris: ideo nõ debẽt in eo vt aiunt fieri cõmemorationes ſanctoꝝ; maxime de cruce: ne obijciatur. Non coquas hedũ in lacte matris: ⁊ ꝓpter hoc etiã in vigilijs nocturnis de nouo legitur teſtamẽto propter preſentẽ vitã eiuſdem hominis xp̄i: quam dies iſti ſignificant. Magnus quoqꝫ preco vel p̃ceptor ſtẽ natiuitatiſ Paulus in legẽtiũ manus accedit: qui cum veteri lege nouã conferẽs gratiã legem ſanctorum deprimebat: ⁊ legẽ fidei cũ palma iuſticie ſubleuabat: ⁊ eſt hoc tẽpus quedam quadrageſima chriſti cõſtans ex duobus perfectis numeris: ſcꝫ ex ſenario duplicato. ⁊. xxviij. Duplicitas ſenarij duplicem ſignificat perfectionẽ: ſcꝫ humanitatẽ corporis: ⁊ diuinitatẽ anime: vnitas maioris numeri perfecti diuinitatis vnitatẽ: ideo ſicut in duodecim diebus: ſcilꝫ q̃ ſunt inter natale ⁊ apparitionẽ iubilatur de apparitiõe humanitatis. ſic in. xxviij. qui ſunt ab apparitione vſqꝫ ad purificationẽ: de apparitione diuinitatis. Hanc quadrageſimam cum gaudio celebramus: qꝛ chriſti incarnatio fuit gaudium angelorum ⁊ hominũ. Poſt quadrageſimam ſequiꝛ ypopanti: id eſt preſentatio domini in tẽplum per quam excitamur ad preſentãdum nos deo patri. Quadraginta ergo dies preſentem ſtatum demõſtrãt eccleſie: vbi per quattuor mundi partes ſatagimus vt decalogũ impleamus. i. iuſte et pie viuamus in hoc ſeculo expectãtes beatã ſpem ⁊ aduẽtum glorie magni dei. In qua preſentatiõe apparebit nobis dominus glorioſus: ⁊ ideo in his diebus cãtatur verſus Quoniã edificauit dominus ſyon: ⁊ videbitur in gloria ſua. Inde eſt etiã ꝙ ſicut premiſſuꝫ eſt: circa ypopanti merito cantaꝛ in=

> Solus de⁹ põt naturã mutare: ⁊ noſtrũ corruptibile in gloriam reparare.

trorꝰ Adorate. quia tunc erit nobis facie ad fa ciẽ manifeſtũ choꝛos angeloꝝ dominũ adoꝛare.

¶ De dñica quarta poſt epyphaniã. Rubrica.

Quarta dñica poſt epyphaniã non hꝫ propꝛiũ officiũ: qꝛ nõ ſemꝑ ſunt quatuoꝛ ſeptimane vſqꝫ ad ſeptuageſimã. Habet tñ euangeliũ propꝛium qđ eſt Aſcẽdẽte ieſu in na ⁊c. Matth. viij. c. et habetur ibi quõ dñs mitigauit et ſedauit tẽpeſtatem maris ⁊ dixit diſcipulis ſuis. Cur timetis modice fidei?. q. d. Modica fides eſt cauſa timoꝛis ⁊ tẽpeſtatis coꝛdis. Qui eñ habet charitatem nihil timet: ⁊ hanc habet qui verã fidẽ hꝫ: et ideo de charitate eſt epiſtola. Nemini quicquã debeatis: niſi vt inuicem diligatis ⁊c. que eſt ad Roma. xiij. Euangelium ꝙ ſi chꝛiſtus doꝛmit in nobis: tẽpeſtas oꝛitur: qui eñ habet fidẽ hꝫ deũ. Vñ Augu. Fides in te ⁊ chꝛiſtus in te. Doꝛmit igitur xp̃s in nobis: quando in nos toꝛpet fides: ⁊ tũc oꝛitur tẽpeſtas tentationũ in coꝛdibus. Redit autẽ trãquillitas ſi excitatur fides: que excitatur per charitatem: ⁊ ideo in epiſtola dici huius dr̃: nõ occides diliges proximum tuũ ſicut teipſum. Fides eñ et charitas ſerenitatẽ faciunt in coꝛde hominis. His tribus ſententijs hoꝛum triũ euangelioꝝ reformatur omnibus modis: pꝛimo eñ mũdatur ſicut lepꝛoſus: ſcđo ſedatur tẽpeſtas tentationum: tertio fiũt nuptie in coꝛde ipſius. Sed pꝛimo ponit euãgeliũ de nuptijs: qꝛ dignioꝛ eſt ille ſtatus ⁊ hij ſunt tres ſtatus hominis ſecundum argumentum manifeſtationis chꝛiſti.

Charitatem q̄ hꝫ nihil timet: et hãc hꝫ q̄ veram fidem hꝫ.

¶ Dominica quinta poſt epyphaniã. Rubrica.

Euangeliũ quinte dñice poſt epyphaniã ſumitur de Mattheo. Confiteboꝛ tibi pater celi ⁊ terre ⁊c. in quo oſtenditur quibꝰ deus ſe manifeſtat. ſ. paruulis ⁊ mãſuetis. Vñ dicit. Et reuelaſti ea paruulis. Et poſt. Venite ad me oẽs qui laboꝛatis ⁊c. bene cõuenit ep̃la ad Collocen. iij. ca. Induite mãſuetudinẽ ⁊ pietatẽ. i. induite vos noua veſte: vt cum nouo rege noui ſitis. Noua eñ fecit dñs oĩa. Alie vero eccleſie legunt euangelium Simile eſt regnũ celoꝝ. qđ eſt Matth. xiij. cap.

¶ De dominica ſexta. Rubrica.

Sexta dñica qꝛ raro cõtingit nõ habet aliquid propꝛiũ niſi oꝛationes tantũmodo. Sed ei a duabus precedẽtibꝰ mutuatur.

¶ De dñica ſeptuageſime. Rubrica.

Poſt tẽpus reuocationis ſequitur tẽpus deuiationis. ſ. tempus penitentie qđ eſt ſeptuageſima. Viſa nãqꝫ via que ducit in bethleem ſuperioꝛem per ſtellam. i. per fidem penitet hõ ꝙ deuiet ab illa. ¶ Pꝛenotãdum autem eſt ꝙ ſeptuageſima īſtituta fuit ꝓpter tria. Pꝛimo ꝓpter redẽptionẽ ſabbati. vel ſm alios qñ te ferie in qua ſcti patres ſtatuerũt ieiunari: pꝛout iam dicetur. Scđo propter repꝛeſentationem: qm̃ repꝛeſentat ſeptuaginta annos babylonyce captiuitatis pꝛout iam dicetur. Tertio ꝓpter ſignificationem qm̃ per hoc tempus ſignificatur deuiatio: exilium, ⁊ tribulatio totius humani generis ab Adã vſqꝫ ad finem mũdi: quod quidem exilium ſub reuolutione ſeptem dierum peragitur ⁊ ſub ſeptem milibus annoꝛum includitur: per ſeptuaginta eñ dies ſeptuaginta cẽtenas annoꝛum intelligimus. Siquidem ab initio mundi vſqꝫ ad aſcenſionẽ domini ſex milia annoꝛũ cõputamus. Ex tunc vero quicquid tẽpoꝛis ſequitur vſqꝫ ad finẽ mundi ſub ſeptimo millenario cõpꝛehẽdimus: cuius terminũ ſolus deus nouit: qꝛ hoc deus pater in ſua poſuit poteſtate. Nec mireris de eo qđ dictum eſt de ſex milibus annoꝝ: diuerſimode etẽi anni cõputantur. Nam ⁊ alij dixerũt ꝙ ab oꝛigine mũdi fuerũt ſolum quinqꝫ milia ⁊ ducẽti anni: vno minus vſqꝫ ad xp̃i natiuitatẽ: vel ſm alios vſqꝫ ad paſſionem ſm alios ꝓo vſqꝫ ad baptiſmũ eius. Alij dixerunt ꝙ ab Adã vſqꝫ ad natiuitatẽ xp̃i ſm carnẽ cõpleta fuerũt quinqꝫ milia ducenti viginti octo anni. In hyſtoꝛijs legitur qđ ſm ſeptuageſimã ab adã vſqꝫ ad decimũquintũ annum imperij Iulij Ceſaris cõputant anni quinquies mille ducenti viginti quinqꝫ. Sed ſm hebꝛaicã veritatem. iiij. milia. Cõputatio tñ ſex milium annoꝝ a Methodio potius myſtice ꝙ̃ chꝛonice eſt vera inuenta. Chꝛiſtꝰ igitur in ſexta mũdi etate nos ab hoc exilio in ſpe eterne retributionis reddita innocentie ſtola per baptiſmũ eripuit. Sed conſummato tẽpoꝛe noſtri exilij vtraqꝫ ſtola perfecte decoꝛabit: vt iam dicet. Sciendũ aũt eſt ꝙ quinqꝫ ſunt ſeptuageſime. Pꝛima eſt ſeptuageſima annoꝝ. ſ. iudaice captiuitatis in qua fuerũt iudei captiui in babylone ſeptuaginta annis: de qua Hieremias dicit. Trademini in manu hoſtili: ⁊ ſeruietis Nabuchodonoſoꝛ ſeptuaginta annis: ⁊ ſic eſt cõſtruendũ. trademini ĩ manu hoſtili. ſ. Nabuchodonoſoꝛ: ⁊ ſeruietis. lxx. annis. Nõ eñ Nabuchodonoſoꝛ vixit tot annis. Secunda eſt ſeptuaginta dierum: que incipit in hac dñica qua cãtatur Circũdederunt. et terminatur in ſabbato in albis. ſm alios in paſcha: vt iam dicetur. Tertia eſt ſeptuageſima peregrinationis noſtre. ſ. totũ tẽpus huius vite: qđ ſeptem dierum reuolutiõe agit. Quarta eſt ſeptuageſima hebdomadarum que ſimiliter incipit Circũdederũt me: ſed terminatur in ſabbato quo cantatur Sitiẽtes. Quinta eſt ſeptuageſima etatum. ſ. ſeptem etates quarum ſex ſunt moꝛientium ⁊ ſeptima quieſcentium. Harum autem ſeptuageſimarum due ſunt figuratiue. ſ. ſeptuageſima etatuꝫ ⁊ ſeptuageſima noſtre peregrinationis: tres ſunt figurate. ſ. ſeptuageſima annoꝛum: dierum: ⁊ hebdomadarum. De vltimis duabus pꝛimo dicẽdum eſt. Nam ſeptuageſima hebdomadaruꝫ figurat ſeptuageſimã etatum: vt hebdomada pꝛo etate ponatur. Inde eſt ꝙ in ſeptima etate anime fidelium requieſcunt: licet quedam ad tempus ſint in purgatoꝛio ⁊ idcirco in pꝛincipio ſeptime hebdomade cantatur Letare hieruſalem. vbi ponuntur tria verba letitie. ſ. letare gaudentes: ⁊ exultate: quia ſancti in ſeptima etate gaudẽt de viſione trinitatis. Et ſm ꝙ viſum eſt doctoꝛibus iuxta ſeptuageſimã hebdomadarum facte ſunt ille denominationes. ſ. ſexageſima ſeptuageſima: quinquageſima: ⁊ quadrageſima

Septuageſima fuit inſtituta ꝓꝑ tria.

Quinqꝫ ſunt ſeptuageſime.

ma. Uñ ſeptuageſima dicta eſt: qꝛ ſeptima eſt ab
illa in qua cãtaꝝ Letare hieruſalẽ. Sexageſima qꝛ
ſexta eſt ab illa. Quinquageſima: qꝛ quinta eſt ab
iſta. Quadrageſima: qꝛ eſt quarta. Et ſi forte que

Abſtinẽtia ſcđm varios varie inchoatur

raꝝ q̃re nõ dꝛ triceſima q̃ eſt tertia ab illa? Rñdeꝝ
ꝙ ſm varios varie inchoaꝝ abſtinẽtia. Nã regula
res incipiũt ieiunare a ſeptuageſima: greci a ſexa
geſima: clerici a q̃nquageſima: tota militia xp̃iana
a quadrageſima: additis quatuor dieb⁹ hebdoma
de precedẽtis. Sed videꝝ poti⁹ debere dici ſepte-
na q̃ȝ ſeptuageſima: qꝛ ſicut dictũ eſt: nõ ſunt niſi
ſeptẽ hebdomade a Circũdederũt me. vſq̧ ad Si
tiẽtes. Sed idcirco hoc fit vt hec ſeptuageſima ali
quo mõ rñdeat ſeptuageſime iudaice captiuitatꝭ.
Sicut eñ multi ex ilis auctoritate Cyri q̃ cogno-
minatus eſt xp̃s in patriã redierunt: ꝛ in fine oẽs:
ita ꝛ ante finẽ ſeptuageſime etatũ que per ſeptua
geſimã hebdomadarũ figuraꝝ multi ad patriam
ꝑ xp̃m redierũt: ꝛ iãdẽ oẽs redibũt. Uiſũ etiã q̃dã
ꝙ ſeptuageſima ſic dꝛ: qꝛ hꝫ exordiũ ſeptuaginta
dierũ quos ꝯtinet ſexageſima: qꝛ hꝫ initiũ ſexagin
ta dierũ quos ꝯtinet: ꝛ ſic de q̃nquageſima ꝛ qua
drageſima. Nũc dicam⁹ de trib⁹ primis. Nẽpe ſe-
ptuageſima dierũ repreſentat ſeptuageſimã anno
rũ: ꝛ figurat ſeptuageſimã: ſiue tp̄s noſtre peregri
nationis de quo iã diceꝝ. Uiſum eſt autẽ magno im-
peratori karolo ꝙ ſeptuageſima: ſexageſima: q̃n-
quageſima: ꝛ quadrageſima nõ ꝓpter numerũ ſic
denominarenꝝ: nõ eĩ a ſeptuageſima ſunt ſeptua-
ginta dies: ſꝫ tm̃ ſexaginta quatuor: nec a ſexageſi
ma vſq̧ ad paſcha ſunt ſexaginta dies: ſꝫ tm̃ quin
quaginta tres: ſꝫ ſic dicta ſunt ꝓpter ꝯſequẽtiam
numerãdi hoc mõ. Qꝛ eñ in lege preceptũ erat
vt primitie ꝛ decime darenꝝ deo: placuit ſctĩs patri
bus ſoluere decimas dierũ cõſtituẽtes ꝓ hmõi de
cimis quadrageſimã. Nã ab officio Inuocauit vſq̧
ad paſcha: dẽptis dñicis dieb⁹ ſunt. xxxvj. dies: q̃
ſunt decima trecentoꝝ ſexaginta dierũ ex quibus
annus cõſtat: ſupſunt tñ quinq̧ dies in anno: qui
videntur remanere indecimati: de quo dicetur ſub
quarta feria quinquageſime. Et eſt vocatũ tẽpus
illud quadrageſima: qꝛ hꝫ ſex ſeptimanas: prout
diceꝝ ſub prima dñica quadrageſime. Theleſpho
rus ꝓo papa. iiij. diſt. ſtatuimus. ꝛ duobus. c. ſeq.
et Grego. de cõſe. di. v. quadrageſima: volentes ꝙ
clerici aliq̃d adijcerẽt ad pẽſum ſancte religionis:
et vt pluſq̧ laici ieiunarẽt adiecerũt ſeptimã ſepti
manã: ꝛ vocatũ eſt tp̄s illud quinquageſima pro-
pter duas cauſas. ſ. qꝛ quinquaginta dies ſunt ab
Eſto mihi vſq̧ ad diẽ ſanctã paſche. ꝛ etiã ꝓpter
cõſequẽtiã numerãdi: nã poſt. xl. ſequiꝝ. l. Preter-
ea ſicut ꝑ ſex hebdomadas ſex mie opa intelligũ-

Septez modi q̃bus crimina remittunꝝ

tur: ſic ꝛ per ſeptẽ hebdo. ſeptẽ modi ſignificãtur.
quib⁹ crimina remittũtur. ſ. ꝑ baptiſmũ: ꝑ marty-
riũ: ꝑ elemoſynas: ꝑ indulgentiã: per predicatio-
nẽ: ꝑ charitatẽ: ꝑ penitẽtiã. Poſtea ꝓo: qꝛ pri⁹ ſta
tutum erat ꝑ Gregorium ſcđm ſuũ iuniorẽ ꝙ chri
ſtiani deberẽt quinta feria ieiunare. Melchiades
papa de cõſe. diſt. iij. ieiuniũ: inſtituit ꝙ nemo ieiu-
naret in quinta feria ſicut nec in prima: vt ſicut pri
ma feria ſolẽnis erat ꝓpter dñi reſurrectionẽ: ita
et quinta feria eſſet ꝓpter eius cenam: ꝛ aſcenſio-
nem. vñ ꝛ adhuc die ipſa lautius procuramur: et
idcirco placuit ſanctis patribus addere octauam
hebdomadã in redẽptionem quintarũ feriarum:
et vocatum eſt tp̄s illud ſexageſima propter cõſe
quentiã numerãdi. Nã ſicut quinquageſimus nu
merus quadrageſimũ: ita ſexageſimus quinqua-
geſimũ comitatur. Si eñ oẽs quintas ferias ꝛ pri
mas. i. dies dñicos ſubtraxeris ab hoc tp̄e tm̃ qua
draginta dies ieiunabiles reſtant: in quib⁹ nõ tm̃
decimas ſolues: ſed ꝛ ieiunij dñici numerũ imple-
bis. Inno. quoq̧ papa de cõſe. diſt. iij. inſtituit ne
ſabbato ieiunaretur: eo ꝙ dñs in ſabbato in ſepul
chro quieuit in ſignũ noſtre future quietis in qua
oĩs afflictio a nobis excluditur. Idẽ etiam ſtatue
runt melchiades ꝛ ſilueſter pap. ne ꝓpter abſtinẽ
tiam ſexte ferie natura nimis debilitareꝝ. Et idcir
co addita eſt nona hebdomada: ꝛ vocatũ eſt tp̄s
illud ſeptuageſima ſimiliter ꝓpter ꝯſequentiã nu
merãdi. Nã ſi ſubtraxeris ab hoc tp̄e oẽs primas
ferias ꝛ quintas ꝛ ſab. ꝛ diẽ paſche. non reſtãt tibi
niſi trigintaſex dies q̃ vt dictũ eſt ſunt decima die
rũ. Incipit aũt ſeptuageſima: a merore ꝛ termina
tur in letitia: ſicut ꝛ penitentia quam ſignificat: et
ſicut pſalmi penitẽtiales. Itẽ partẽ hꝫ in triſtitia
et partẽ in letitia ſemiplena: qm̃ q̃ cum penitentia
tranſeũt percipiũt vitã eternã vel aiarũ beatitudi
nẽ vel ſaltẽ certã in purgatorio expectationẽ. Itẽ
incipit a dñica ꝛ terminatur in ſabbato: eo ꝙ a mã
ſione paradiſi noſtra captiuitas inchoauit: ꝛ vſq̧
ad futurã requiẽ perdurabit: vel qꝛ q̃ per peccm̃ a
dño noſtro receſſim⁹: per penitẽtiã ad requiẽ re-
uertemur. ꝛ terminatur ſabbato in albis: ꝛ ſic ex-
tenditur per decẽ hebdomadas: qꝛ per decalogũ
ad letitiam peruenitur. Rurſus incipit a februa-
rio. Iuxta zachariam. j. c. qui dicit ꝙ in vndecimo
mẽſe ſabath in ſcđo anno darij factũ eſt ad eũ ver
bũ dñi. Sabath quidẽ noſtra lingua vertitur I vir
gam: ſonat eñ auſteritatem ꝛ correctionẽ. quia in
hoc tp̄e ſeptuageſime de peccatis noſtris per que
ſumus a diabolo captiuati nos corripere ꝛ emen-
dare debemus. Uerum ſexageſima in quarta fe-
ria in albis: quinquageſima in die paſche: quadra
geſima in cena dñi terminãtur. Nã duo dies q̃ ſe-
quũtur ꝛ quatuor qui ſumpti ſunt de quinquage-
ſima supplẽt locũ ſex dierũ dñicaꝝ: vt ſic reſpõdea
mus pro modulo noſtri ieiunij ieiunio dñi qui ie-
iunauit quadraginta dieb⁹. A ſeptuageſima q̃ppe
vſq̧ ad ſabbatũ in albis ſunt ſeptuaginta dies: et
a ſexageſima vſq̧ ad quartã feriã in albis ſunt ſe-
xaginta dies: ꝛ ſic de alijs. Decebat eĩ vt ſicut fue
rũt tres iſraelitici populi de captiuitate reuerſio-
nes: prima ſub zorobabel. ſcđa ꝛ tertia ſub eſdra:
vt iam dicetur: ſic ꝛ nos noſtra peccata deflen-
tes et de peccatis miſericordiam implorantes tres
faceremus terminationes ſcilicet I ſabbato. I quar
ta feria ꝛ in paſcha: vt reuerteremur ad gloriam
triũphãtis ꝛ quarta I cena dñi ꝓpter quatuor euã
gelia per que in his reformamur. Sunt autẽ ſex
dies inter principium ſeptuageſime ꝛ principium
ſexageſime: ꝛ ſex inter principiũ ſexageſime ꝛ ꝑnci

Tres fuerunt Iſraelitici ppl̃i de captiuitate reuerſiones.

pñū quinquageſime: ⁊ ſex inter principiū quinquageſime ⁊ quadrageſime. Inter finē vero ſeptuageſime ⁊ ſexageſime duo. ⁊ inter finē ſexageſime ⁊ quinquageſime duo: ⁊ inter finem quinquageſime: et quadrageſime duo. ſicut et ita habemus a principio vnū ſenariū: ⁊ a fine duos ſenarios. A fine vero habemꝰ duo. ⁊ duplex binariū quod hoc figuret Alcuinus oſtendit dicēs: ꝙ vna fuit mors xp̄i ſcz mors corporis quā per vnū ſenariū ſignificamus ⁊ mors noſtra duplex eſt ſcz anime ⁊ corporis quā ſignificamus per duos ſenarios. Xp̄s autē per vnā ſuā mortē duplā noſtrā deſtruxit. Iterū vna fuit reſurrectio chriſti ſcz reſurrectio corporis quā ſignificat vnus binarius: ⁊ noſtra reſurrectio dupla eſt ſcz reſurrectio anime a pctō ⁊ corporis a corruptiōe quā ſignificat duplex binarius. Et xp̄s ſua ſimpla reſurrectione duplā noſtram muniuit. Septuageſima ergo tp̄s iudiciale captiuitatis repreſentat. Siquidē nabuchodonoſor populū iudaicum propter eius peccata a hieruſalem in babylonē duxit: ⁊ ſeptuaginta annis operibꝰ duris affectus eſt vbi in organis ⁊ cytharis ⁊ aliis inſtrumētis ſicut cōſueuerat in hieruſalē nō cecinit dicēs. Quō cātabimus cāticū dn̄i in terra aliena: immo veſtibꝰ miſerie fuit vſus. ¶ Finitis vero ſexaginta annis. Cyrus qui ⁊ xp̄s dictus eſt regē babylonicū ſubiugauit populoque redeūdi licentiā cōceſſit vñ pars ſub ieſu magno ſacerdote cū zorobabel ad patriā rediēs tēplū hieroſolymis cū gaudio reedificauit: pars autē in captiuitate remāſit vſque ad cōpletionē .lxx. annorū: quibus expletis ſub dario ⁊ Aſſuero ⁊ quidā ſub Eſdra. ⁊ quidā ſub neemia vero reuerſi ſūt: ⁊ tūc duplex gaudiū habuerūt. Sane myſtice nabuchodonoſor eſt diabolꝰ: babylonia mūdus vel infernꝰ: hieruſalē paradiſus. Populꝰ genꝰ humanū: nabuchodonoſor a hieruſalē ppl'os captiuauit: ⁊ diabolꝰ genꝰ humanū a paradiſo i hūc mūdū vel in infernū deiecit: vbi ſeptuaginta ānis illū affecit: vel quia preſens vita ſeptē dierū curriculo voluitur: vel quia ſeptē milibꝰ annorū includitur: prout tā in principio dictū eſt. Populꝰ cantica letitie ſuſpēdit: ⁊ genus humanū canticis exultationū in deū ſiluit. populus veſtimētis miſerie vſus fuit: ⁊ genus humanū veſtimentis maledictionis opertū fuit. iuxta illud. Fiat ſicut veſtimentū quo operitur. Populꝰ poſt ſexaginta annos ſub ieſu rediit ⁊ genus humanū in ſexta etate per ieſum verū ſacerdotē remeauit: quidā ſub eſdra. quidā ſub neemia redierūt. Eſdras interpretatur adiutor. Neemias cōſolator: quia oēs vere fideles finita huiꝰ tēporis captiuitate per xp̄m adiutorē ⁊ per ſpiritū ſanctum cōſolatorē ad patriā ſunt redituri: ⁊ tūc duplicatū gaudiū habebunt in glorificatione corporis et anime. Rurſus hec oīa repreſentat eccl'ia a ſeptuageſima vſque ad ſabbatū i albis. Quia enī populꝰ iſrael ſiue genus humanū deiectū fuit in miſeriā idcirco incipit. Circūdederūt me gemitus mortis. Idē quia ille ſiluit a canticis letitie: ideo eccleſia cātica letitie ſcz alleluya: ⁊ Gloria in excelſis deo et Te deū ſubticet. Adhuc quod populus perdidit veſtē virtutū: ideo eccleſia veſtibus cultioribus ⁊

Oēs vere fideles finita huiꝰ tēporis captiuitate per Chriſtū adiutorē et per ſpiritū ſanctū conſolatorē ad patriam ſunt redituri.

ſolēnibus: vtpote dalmaticis ⁊ tunicellis: ⁊ hmōi que ſūt veſtes letitie nō vtitur: ſz potiꝰ lugubribꝰ. In cibis quoque vero ieiunando triſtitiā repreſentamus. vñ zacharie .viii. Cū ieiunaretis per hos ſeptuaginta annos nūquid ieiuniū ieiunaſtis mihi: ideoque primā hebdomadam greci ieiunio ſcrificabant. Itē quia ille anno ſexageſimo per cyrū qui xp̄s dictus eſt reditum in patriā: ⁊ liberationē a ſeruitute recepit: ſic ⁊ nos in ſexta etate ſeculi ſumus per xp̄m a ſeruitute diaboli redempti: nobiſque reddita eſt innocētie ſtola per baptiſmi remiſſionē: ideoque i ſabbato ſancto vnum alleluya catamus: tam ſpe quietis eterne ⁊ recuperationis patrie gratulantes. Et ſicut pars ppl'i cū zorobabel repatriauit: pars vero in captiuitate remāſit: ſic ⁊ pars fidelium defunctorū cū xp̄o reſurrexit: pars in expectatiōis cōſolatione remāſit. Sed quia ⁊ graues fuerūt labores eorū qui in hieruſalē ſunt reuerſi i lōgitudine vie et in apparatu reditꝰ: ideo ⁊ nos in preſenti eccleſia laboramꝰ ⁊ ingemiſcimus: ⁊ tunc ſtatim poſt all'a cātamus tractū Laudate dn̄m. qui laborē ſignificat. vel tn̄ de laude dn̄i cōgratulādo propter reſurrectionē. Illi quoque cū letitia redeūtes in itinere vexabātur: ⁊ nos per totā hebdomadā paſchalē graduale cū alleluya cātamus. per graduale laborē. per alleluya gaudiū deſignantes. Deinde illi oēs cōpleto anno ſeptuageſimo ad patriā ſunt reuerſi ⁊ plenam ſuſceperunt letitiam: ⁊ nos ſabbato in albis quo vt premiſſum eſt ſeptuageſima terminatur duplex alleluya cātamus ſignificantes ꝙ finito exilii noſtri tp̄e captiuitas abſoluetur ⁊ ſtola geminabitur. Hoc igitur tp̄e letitie cātica ſubticentur. vt premiſſum eſt. de quibus dr̄ hieremie .vii. Faciā quieſcere vocē gaudii ⁊ letitie vocē ſponſi ⁊ ſpōſe: ſiquidē ſpōſus a nobis abiit. Cū igitur ſtatū eccleſie nondū redēpte recolimus ⁊ noſtrū incolatum plāgimus: merito alleluya deponimꝰ: quod ſpāliter illā gloriā ſignificat: de qua dicit in pſalmo Exurge gloria mea: exurge pſalteriū cū cythara: exurgā diluculo. Nēpe gloria patris eſt filius: qui cytharā noſtre humanitatis factā aſſumpſit quā in paſſione fractā per reſurrectionē in pſalterium reformauit. Nō dicūtur etiā alia cātica letitie: tū quia hoc tēpore repreſentatur eccleſie ſtatus: nōdū per xp̄m redēpte. Et hec cantica ſunt ad xp̄m ſpāliter pertinētia: tum quia in ipſo tp̄e nos peccatores repreſentamus: ⁊ in ore peccatoris nō bene reſonāt preconia ſaluatoris. Veruntamē cāticū triū puerorū ⁊ Gloria patri ⁊ filio ⁊c. non ſubticetur: quia nūque fuit aliquod tp̄s in quo nō fuerint aliqui trinitatis cultores. Leo papa de conſe. diſ. i. hi duo. Dicit ꝙ ideo hymnos illos .ſ. All'a ⁊ Gloria i excelſis. quos angeli cātauerūt in ſeptuageſima intermittimus: quia pctō veteris hoīs a cōuētu angelice iubilationis expulſi in huius miſere vite babylone ſuper flumina eius ſedemus: ⁊ flemus dum recordaremur illius ſyō: in qua deū decet hymnus. A ſeptuageſima ergo qn̄ prothoplauſtus lapſus eſt recitare. Alleluya ⁊ Gloria in excelſis. in eccl'a nouē hebdomadis .ſ. vſque in paſcha intermittimus: vbi chriſtꝰ reſurgens a mortuis triſtitiam noſtram vertit in

In cibis ieiunādo triſtitiā repreſentamus.

gaudiū. ⁊ alleluya nobis reddit. De hoc ēt dictū
eſt in prohemio huius partis. Que cantica letitie
dicanṫ in feſtis q̄ occurrūt in ſeptuageſima dicet
in ꝓhemio ſeptime ꝑtis. Incipit ḡ ſeptuageſima
a merore: ⁊ in gaudiū terminaṫ: vt premiſſum eſt.
¶ Et nota ꝙ in ſabbato ꝑcedēti ſepe ⁊ fere ꝑ oia
cāticū officia alleluya iteratur: pro eo ꝙ illud dili
gimus ⁊ in theſauro cordis recōdim⁹: ſicut amicū
iter longinquum profecturū ſepe amplectimur: ⁊
eius os faciē ⁊ cetera oſculamur. ¶ Rurſus iō in
ſabbato ad veſperas geminaṫ ſeu mltiplicaṫ: qm̄
in lapſu Ade qui erat in magna quiete gaudiū ꝑ
didimus: ſed anima b⁹ in requiē recuperamus: et
corporib⁹ in reſurrectione deniq̄ geminabimus.
Quidam aūt in ipſo ſabbato dimittunt alleluya
ad tertiam: quidā ad veſperas: quidā vero ad no
cturnā huius dominice: ⁊ quidā ad primam dn̄i
ce huius diei: que varietas ꝓuenit ex diuerſitate
īceptiōis diei: de qua ī ꝓhemio ſeptime partis di
ceṫ. Recti⁹ tn̄ dimittiṫ in veſperis: qꝛ tūc dies inci
pit quo ad diurna officia: qꝛ nox ꝑceſſit: dies autē
appropinquabit: ⁊ hoc etiā ſtatuit Alexāder pa
pa. ij. vt ei⁹ geminatio ad finē precedētis tēporis
penitētie quē laus ſequitur euangelica reiteratur
⁊ eius diſpoſitio luctui ſequentis tēporis aſſigne
tur. Unde ⁊ quedā eccleſie deponūt alleluya cum
gaudio magno. Alie vero cū gemitu: ⁊ ſuſpirio: illi
repſentāt futurā reparationē: iſti de paradiſo eie
ctionem. Ceterū qꝛ hoc tēpus meroris eſt: nō di
cunṫ cātica angeloꝝ ſed hoim. vn̄ pro depoſito al
leluya dicit eccleſia ī principijs horarū. Laus tibi
dn̄e rex eterne glie: nō ꝙ eq̄polleat. Alleluya em̄
eſt vox angelica: iſta hūana: illa hebraica: ⁊ iō di
gnior iſta latina: ⁊ iō minus dignior. In antipho
nis ⁊ reſponſorijs dicūt quidā in eternū. In miſſa
vero pro alleluya dicimus tractū: nec fit cōmuta
tio in hebraicam linguā: que ſicut hieronym⁹ ait
ſuꝑ eſaiā greco ſermone opulentior eſt: nec in gre
ca q̄ latina ditior eſt: ſed in latina alleluya cōmu
taṫ que omnib⁹ pauperior eſt: ad ſignificādū pau
pertatē preſentis vite. Et nota ꝙ a ſeptuageſima
vſq̄ ī paſcha per dn̄icas noctes duo pſalmi mutā
tur ad laudes. ſcꝫ Miſerere mei: qui eſt pſalmus
penitētialis in locū pſalmi Dn̄s regnauit. qui eſt
pſalm⁹ letitie: ⁊ ad ꝑfectionē informat pſal. Cōfi
temini. ī locū pſal. Iubilate. ⁊ hōc iō qꝛ ꝑ penitē
tiā venit ad laudis cōfeſſionē: ⁊ per timorē ad ſpē
quiſq̄ em̄ in peregrinatione quā ſeptuageſima ſi
gnificat poſit⁹ timori ⁊ ſpei eſt ſubdit⁹. Pſalm⁹ em̄
Miſerere timorē quē oportet fragiles peccatores
in preſenti peregrinatione de vindicta dei habere
deſignat: informās eos vt peccata ſua plāgāt: qꝛ
vero poſt dolorē cordis ⁊ cōfeſſionē reatus fidu
cia accedendi ad dn̄m habenda eſt: ideo deū lau
dantes dicamus ad alterutrū pſalmū. Confitemi
ni. Rurſus pſalmus Cōfitemini dicit hoc tēpore
ad laudes: ad notādū pueros debere inſtrui: vt in
ramis palmarū ſciāt laudes dn̄i decātare. Quo
niā hic pſal. ꝓpriꝫ ad illum diē pertinet maxime
ꝑpter illū verſum O dn̄e ſaluū me fac: o dn̄e be
ne ⁊c. vel ideo vt per mortē ⁊ cōfeſſionē cōſequa

Greca lingua latina ditior eſt.

mur peccātoꝝ remiſſionē. dictus vero pſalmus Dn̄s
regnauit. ⁊ etiaꝫ ꝑs. Deus deus meus reſpice ⁊c.
et ſequētes hoc tpe dicuntur ad primaꝫ: ne aliq̄d
de alterio pretermittatur: quin totū ſaltē in ſepti
mana dicatur: qđ totū in eccleſia primitiua in die
legi ſolebat. Ceterū qꝛ vt premiſſum eſt ꝑ ſeptua
geſimā totū vite noſtre ſpacium accipimus meri
to officia dn̄icarū que ſunt a ſeptuageſima vſq̄ in
paſcha variant: per qđ notanṫ ordines vite noſtre
ſeu cuiuſlibet aie fidelis poſtq̄ peccauit. Per pri
mū em̄. ſ. Circundederunt me. habemus aliquem
peccata confitentē. Per ſecundū. ſ. Exurge. habe
mus eūdem confitentē. Per tertium. ſ. Eſto mihi.
ipſum orātem eſſe dn̄m adiutorem ſibi. Per quar
tum. ſ. Inuocauit me. cognoſcim⁹ dn̄m illū audiē
tem ſibi adiutorē eſſe: iuxta illud. Te orante dicā:
ecce aſſum. Per quintū. ſ. Reminiſcere. habemus
illum credentem: vel ſperantē. Per ſextū. ſ. Oculi
mei. intelligimus eū bone operationis promiſſio
nē facientē. Per ſeptimū. ſ. Letare hieruſaleꝫ. vbi
de hoc dicetur. Accipim⁹ eū de hac paſſione exul
tantē: ⁊ ꝙ etiā requies ſit multis data in hac vita.
Per octauā. ſ. Iudica me deus. Uidemus eum a
dn̄o cōfirmatū in virtutibus ⁊ bonis operib⁹: qđ
tam confidenter vult ⁊ poſtulat iudicari in cōſum
matione eterna. Per nonū. ſ. Dn̄e ne longe. intelli
gimus ꝙ iam ſit collocatus in ordine angelorum.
Orat em̄ ibi habere perſeuerantiā: ⁊ ꝙ iſtud totū
valeat adipiſci ſubiūgit cauſam. ſ. Per reſurrectio
nē: qđ habetur per decimum officium. ſ. Reſurre
xi. De hoc etiā ſub dn̄ica quadrageſime dicetur.

¶ De officio ſeptuageſime. Rubrica.

Uuc de officio preſentis dominice ali
qua dicemus. Sane vt premiſſum eſt
filij iſrael ſeruierūt ſeptuagita annis
regi babylonis ⁊ poſtea liberati redie
runt in hieruſalem. Similiter oportet
nos ſeruire ipſi tota vita iſta vel per culpam et pe
nam: vel ad minus per penam: propter qđ volens
eccleſia agit penitentiam tanq̄ poſita in captiuita
te babylonie. i. huius mundi: vt quandoq̄ libere
tur et perueniat ad hieruſalem celeſtem: ⁊ propter
hoc facit ſeptuageſimam: ⁊ iō incipit legere q̄nq̄
libros moyſi: quia iſta vtilitas penitentie per gra
dus diſtinguitur in illis. Primus em̄ liber. ſ. Gen.
inſtruit nos in initialibus penitentie in fide ſcilicet
et timore: que ſunt eſſentia penitentie: quia per ea
concipitur penitentia. In fide autem nos inſtruit
ſicut et in ſymbolo. Quod enim ibi dicitur viſibi
lium ⁊ inuiſibilium dicit hic. In principio creauit
deus celum ⁊ terram: ſcilicet celum empyreum et
ea que in eo ſunt: que ſunt inuiſibilia et terram. i.
omnia iſta viſibilia. et ſicut ibi exprimitur perſona
patris ⁊ filij: ſic ⁊ hic. In principio. i. ī filio creauit
deus. ſ. pater celum et terram: et poſtea exprimi
tur perſona ſpiritusſancti cum dicitur: et ſpiritus
domini ferebatur ſuper aquas. i. ſpiritusſanctus q̄
creauit et regit oīa. Inſtruit etiam nos in fide īcar
nationis ⁊ paſſionis vt credamus xp̄m inquātum
hominē paſſum fuiſſe: ⁊ nō inquātū deū. Iſaac q̄
nō fuit immolat⁹ ſed aries. Iterū inſtruit nos vt

Liber Gen. inſtruit nos in initialibus penitentie ī fide ſcilicet ⁊ timore.

credamus xp̄m datū eſſe ex gratia non ex meritis
ſicut Jſaac. Jnſtruxit etiā nos in fide reſurrectio-
nis ⁊ aſcenſionis ⁊ ſpūſſci miſſionis: per Joſeph
qui poſt venditionē ſublimat⁹ eſt in egypto: diſtri
buēs triticū per totā egyptū. ſicut xp̄s poſt vendi
tionē ſublimat⁹ mūdo diſtribuit triticū verbi dei
per predicatores ſuos ꝑ totū mūdū. Cuius cauſa
fuit reſurrectio ⁊ aſcēſio ⁊ ſpūſſci miſſio. Jncutit
etiam timorē per Adā: ne nos per vitiū gule ſiue
per inobedientiam eiſciamur de peradiſo ſpiritua
li ſicut ille de paradiſo terreſtri: ⁊ per cayn nos in-
ſtruit: vt caueamus ab homicidio. Et per ciuita
tes penit⁹ deſtructas vt caueam⁹ a vitio ſodomo
rū ⁊ ab oī vitio ꝑ diluuiū. ⁊ iterū a vitio gule per
eſau q̄ ꝓpter eſum lenticule ruffe reprobatus eſt
Preterea qꝛ in ſeptuageſima recolim⁹ miſeriā no-
ſtrā quā ꝓpter peccata parentū noſtrorū incurri-
mus: ideo librū Geneſeos legimus. vbi agit̄ de ex
pulſione primorū parentū de paradiſo: ⁊ de alijs
de quo etiā cātamus reſpōſoria Jn ſudore vultus
tui. ⁊ illud Ecce Adā ⁊c. Ad maiorē tn̄ miſeriam
deſignandā prius legimus ⁊ cātamus de dignita
te hoīs. ſ. ꝙ factus eſt ad imaginē ⁊ ſimilitudinē
dei: ꝙ in paradiſo etiā collocatus eſt: ꝙ ſocia ei fa
cta eſt: ⁊ ꝙ nec mori nec aliquā penam pati poſſet
niſi ex culpa ſua ꝓmeruiſſet. Officium aūt miſſe eſt
Circūdederūt me ⁊c. vbi cōfitetur eccleſia ſe eſſe i
pena ⁊ laborib⁹ inflictis ꝓpter peccatū que ſunt
fames: ſitis: calor: frigus: laſſitudo: egritudo: et
mors ipſa per prauam conſcientiam: ⁊ amaritudo
fetor et tenebre: quales ſunt dolores inferni. Sed
ne iſte luctus generet in nobis accidiā ſiue triſticiā
que mortē operatur: ponit in verſu cōſolationem.
Diligā te dn̄e virt⁹ mea ⁊c. vt ſic poſſit dicere. Fue
rūt mihi lachryme mee panes ⁊c. ⁊ aduerte qꝛ hec
verba Circūdederūt ⁊c. ſunt etiā vox eccleſie pri-
mitiue plorantis in Abel protomartyr.. precentore
cuius ſanguis de terra clamauit ad dn̄m: que ape
ruit os ſuū: ⁊ ſuſcepit eū de manu cayn fratris ei⁹.
vnde ſtatio eſt ad ſanctū Laurentiū: cuius mors
precioſa nouo ⁊ inaudito genere paſſionis clama-
uit in celū ⁊ audita eſt in vniuerſum mūdū. Vn̄ et
eccleſia romana pre ceteris eſt autēticata marty-
rib⁹. Ne aūt eccleſia deſperet proponitur ei in euā
gelio triplex ſalubre remediū: ⁊ in ep̄la triplex pre
miū. Remediū eſt vt ſi vult ab illis plene liberari
in vinea anime ſue laboret abſcindēdo vitia ⁊ pctā
poſtea in ſtadio vite p̄ntis currat ꝑ penitētie opa:
deinde viriliter in agone pugnet cōtra oīa diaboli
tentamenta: qđ ſi fecerit triplex remediū habebit:
qꝛ laboranti dabitur denarius: currenti brauium
pugnanti corona. Verū qꝛ nō libēter homo ſuſci-
pit onus penitētie: niſi videat p̄miū: iō oſtēdit pre
miū i ep̄la. j. Ad Cori. ix. Neſcitis qꝛ hi q̄ in ſtadio
currūt oēs qđē currūt: ſz vnus accipit brauiū. Eſt
eñ brauiū p̄miū currētiū: ꝑ qđ ſignificat̄ btitudo
eterna: q̄ eſt p̄miū currētiū i regnū eternū: qđ oſtē
ditur: vt libēti⁹ agāt hoīes penitentiā: ⁊ vt magis
fleāt pctā ſua. Vn̄ p̄s. Super flumina babylonis
illic ⁊c. ⁊ ſicut i curſu exteriori remouētur q̄ impe-
diūt curſum: ſicut dicit ap̄ls ſe facere cū dicit Ca-

propter pctā parētū noſtro ꝛmiſeriā incurrim⁹

Eccl'ia romana pre ceteris ē autēticata martyribus.

ſtigo corpus meū ⁊ in ſeruitutē redigo ⁊c. q. d. Le
uigo me. i. leuē facio: ad hoc vt poſſim currere ſic
facit eccleſia: macerat eñ carnē ſuā: vt remotis oī-
bus nociuis ad brauiū vite eterne melius currere
poſſit. Et bn̄ rn̄det ei rn̄ſoriū Adiutor in oportuni
tatib⁹ in tribulatione. Tribulatio eñ oportuna et
vtilis eſt hoī. qm̄ facit nos recordari eternorū gau
diorū. Nec ſequit̄ all'a: qꝛ ſubticet eccl'ie cātica leti-
tie: vt premiſſum eſt. Poſt rn̄ſoriū ſequit̄ tractus a la
trahēdo dict⁹: ⁊ eſt ſuauis auribus. ſ. De ꝓfundis
clamaui ⁊c. ad notandū ꝙ in gemitib⁹ ⁊ ſuſpirijs
trahit eccl'ia vitā ſuam de ꝓfundis pctī vel pene.
Sed ad ꝯſolationē interponūtur v̄ba miē cum di
cit Qꝛ apud te ꝓpitiatio eſt. Sz qꝛ nullo mō vult
eccl'ia ꝙ filij ſui cadant in accidiā: iō poſt tractum
ſequit̄ euāgeliū de denario diurno. i. de btitudine
eterna: quā oñdit filijs ſuis: vt hylariter faciāt pe
nitentiā. Sile eſt regnū celorū hoī patrifamilias q̄
exiit primo mane ⁊c. Matthei. xx. c. Hō eſt vinea
dei ⁊ eccl'ia quā q̄libet colere dꝫ ꝑ poſſe ſuo. i alijs
per predicationē: ⁊ in ſe ꝑ bonā operationē: ⁊ ſi be
ne coluerit habebit vitā eternā q̄ dr̄ denarius. Jn
denario eſt imago ⁊ ſuꝑſcriptio ⁊ nos habemus
imaginē dei ⁊ aptā ſuꝑſcriptionē: qꝛ erimus ⁊ di-
cemur dij ⁊ filij dei. vn̄ p̄s. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij
excelſi oēs. Sequitur offertoriū Bonū eſt cōfiteri
dn̄o ⁊c. Jn q̄ monemur laudare deū in tribulatio
ne: qđ poſſum⁹ facere viſo denario diurno: ad quē
videndū petit eccl'ia illuminari di. in poſtcōione.
Jllumina faciē tuā ⁊c. Pōt etiam ⁊ aliter dici ſm
Jnno. iij. in ſermone hui⁹ diei. Legitur eñ ꝙ occu
patio magna creata eſt oībus hoīb⁹ ⁊ iugū graue
ſuper filios Ade a die exitus de vētre matris eorū
vſqꝫ in diē ſepulture in matrē oīm. Siquidem ma
ter oīm hoīm terra eſt: ⁊ eadem oīm eſt ſepultura:
ꝓpter qđ ille dicebat. Nudus egreſſus ſum de vte
ro matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc. Jn p̄miſſis
autē verbis circa ſtatum humane conditionis tria
cōſideranda ſunt: vcꝫ ingreſſus: ꝓgreſſus: ⁊ egreſ
ſus. De ꝓgreſſu p̄mittit̄ Occupatio magna crea-
ta eſt oībus hoībus ⁊ iugū ⁊c. De ingreſſu ſubiū-
git̄. A die exit⁹ de ventre matris eorū. De egreſſu
cōcludit̄. Vſqꝫ in diē ſepulture in matrē oīm. Sa-
ne in quolibet ſtatu graue iugum ſuꝑ filios Ade
imponitur: graue qđē in ingreſſu: grauius in pro-
greſſu: grauiſſimū in egreſſu. Vn̄ merito ꝓpheta
flebat dicēs Quare de vulua matris egreſſus ſū
vt videā laborē ⁊ dolorē: ⁊ cōſumerentur in cōfu-
ſione dies mei: formatus eſt eñ hō de terra: conce
ptus in culpa: natus ad penā. Vere itaqꝫ occupa-
tio magna creata eſt oīs hō: ⁊ iugū graue ſuper fi
lios ade: ⁊ beati qui occupantur in bonis: miſeri q̄
in malis: beati quoqꝫ qui iugū xp̄i portant: miſeri
qui iugū diaboli. Hanc humane conditionis mi-
ſeriā conſiderans eccleſia gemit dicēs in introitu.
Circūdederūt me dolores ⁊c. in quib⁹ verbis pro-
pheta recolit lapſum humanū. Ne vero preterea
nimio dolore deſperet: ideo ſtatim cōmemorat mi
ſericordiā creatoris in graduali. Adiutor ⁊c. Occu
pationē aūt honeſtā ⁊ vtilē dn̄s inducit in euāge-
lio. Operarios ꝯducēs: vt redderet illis mercedē

Oportuna tribulatio eſt vtilis homini.

Jn quolibet ſtatu graue iugū imponitur ſuꝑ filios Ade.

inhoneſtam vero ꝛ inutilē docet apoſtolus in epi-ſtola euitare. Neſcitis inquit ꝙ hi q̄ ī ſta. cur. o. q. cur. ſed vnus accipit brauium: ſic currite vt comprehen. ꝛc. ꝛ ſequitur: ego aūt ſic curro non quaſi in incer. In tractu vero De profundis ꝛc. propheta inter iugū ꝛ iugū diſtinguit: dicēs em̄ Si iniquitates ꝛc. innuit iugū diaboli: de quo per prophetam dī Cōputruit iugū a facie olei: vn̄ mox ſubdit Quia apud te propitiatio ꝛc. ecce iugum chriſti ſuaue de quo veritas inquit. Iugum enim meum ſuaue eſt: ꝛ onus meū leue. in ſumma autem officium miſſe continet afflictionem in introitu: ieiunium in oratione bellum in epiſtola: auxiliū in graduali: in euangello in vineam inducamur: vbi cōpatimur et conregnabimus.

¶ De ſexageſima. Rubrica.

POſt ſeptuageſimā ſequitur ſexageſima. Sicut aūt eccl'ia celebrat ſeptuageſimā in miniſterio: quia quēadmodū filij iſrael per fletum exierūt: ꝛ liberati ſunt per ſeptuaginta annos de ſeruitute babylonica: ſic ꝛ ipſa eccleſia de ſeruitute diaboli cui oporter modo ſeruire liberata eſt: ſaltē per penitentiam factā in ſeptenario huius vite: ſic etiam in miniſterio celebrat ſexageſimā: licet enim inſtituta fuerit in redēptione quintaruȝ feriarum: prout dictū eſt ſub ſeptuageſima: fuit tamē inſtituta propter ſignificationem: qm̄ ſignificat tēpus viduitatis eccleſie et illius merorē propter abſentiā ſponſi: qui peccatoribus abeſt per gratiā ꝛ viatoribus per humanitatis preſentiam. Licet em̄ xp̄s nobis preſens ſm diuinitatem: iuxta illud. Et ero vobiſcum vſq; in conſummationem ſeculi: tamen ſm ꝙ eſt homo in celo eſt ſedens ad dexteram patris. Nempe fructus ſeptuageſimus viduis debetur. In conſolationem autem illius abſentie ſpōſi qui ad celum raptus eſt: dantur eccleſie due ale. ſ. ſex operum miſericordie excitatio et decalogi impletio. Vn̄ ſexageſima ſonat ſexies decem: vt per ſex opera mie: per decē decalogus intelligatur. Sexageſima em̄ ex ſenario ꝛ denario ↄſtat: vt ſicut dn̄s poſt opera ſex dieꝝ benedixit diei ſeptime: ſic poſt perfectionem operum decalogi perueniemus ad beatitudinē eternā: et dicetur nobis Venite benedicti patris ꝛc. ꝛ ideo in ſexageſima legitur euangelium Cum turba plurima. Luc. viij. c. de ſemine verbi dei: vt homines ſeminent opera mie ad habendam illam benedictionem. Et quia ſemen in pluribus ſuffocatur: ideo clamat alta voce in introitu Exurge quare obdormis dn̄e? In tertia vero dn̄ica. ſ. quinquageſime oſtendit per quē velit liberari. ſ. per deum: vn̄ in introitu dicit Eſto mihi in deū protectorē: ꝛ qr dn̄s ꝓpe eſt oīb⁹ inuocantibus eū: ſequitur liberatio in ſequēti dn̄ica: vn̄ dicit in introitu Inuocauit me ꝛ ego exaudiā eum. Impoſſibile eſt enim quin ille liberetur qui aperit per cōfeſſionē peccata ſua que ſunt dolores ducētes ad infernū dolet dolore ſatiſfactorio: ꝛ petit a dn̄o liberari. Quia ꝓ pctā hoīem a deo ſeparāt: ideo dubitando dicit Exurge. Item dicit ter exurge in hodierno introitu ꝓpter triplices filios. Primo enim clamat pro filijs qui tentātur per aduerſa: ſed non ſuccūbūt vt Paulus: propter quos dicit primo Exurge quare obdormis. i. obdormire videris non exaudiendo vel liberando: ꝛ hoc facit dn̄s vt probentur ꝛ examinentur in igne tribulationis. Puriores em̄ exierunt tres pueri de fornace babylonis q̄ꝫ intrauerunt. Vn̄ non dormit ſicut habetur hiere. ij. Vigilantem virgā ego video: et dicit dn̄s ſtatim Bene vides: quia vigilabo ego ſuper gregem meū ꝛ ſuper filios meos. p̄s. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui cuſtodit iſrael: ꝛ quātum ad iſtos dicit poſtea Obliuiſceris tribulationis: quia ſingula ſingulis debēt reddi. Secūdi filij ſunt qui in pugna cadūt: et ꝓpter iſtos dicit eccleſia Exurge ne repellas in finē: quare faciem tuam auertis? q. d. Oſtende faciem tuā ꝛ reuertētur ad te. Tertij filij ſunt q̄ per blanda tēptantur nec ſuccūbunt: ſed quia aduerſa non tolerāt: periculū eſt ne proſpera eos frangant: ꝛ ꝓpter hoc dicūt Exurge dn̄e adiuua nos ꝛ libera nos propter nomē ſctm̄ tuū: ꝓpter hoc ſequit̄ ꝛ libera nos. De hoc etiā in dn̄ica ſequēti dicet̄: ep̄la vero Libēter ſuffertis. ſ. ad Chor. xj. c. hortatur nos vt queram⁹ dn̄m ꝛ deſpiciamus ꝛ ſuſtineamus leſores ꝛ tāq̄ꝫ hoc cognoſcentes dicimus reſponſorium Sciant gentes qm̄ ꝛc. Tractus oſtendit terram commotam. ſ. cōſcientiā peccatorū. In euangelio ergo ſemē iacimus. qm̄ in. lxxij. in vineā inducti ſum⁹: eſt autem euangeliū. Exijt q̄ ſeminat ſeminare ſemen ſuū ꝛc. hoc facit btūs Paulus qui ſeminauit ſemē ſuū. i. verbū dei: ꝛ ꝓpter hoc fit hodie ſtatio apud ſctm̄ Paulū ꝛ inde eſt ꝙ in fine collecte huius diei dī. Doctoris gētiū ꝛc. Sepe em̄ ſm ſtationes officia ordinantur vt hodie: qr em̄ ſtatio eſt ad ſanctū Paulū: ideo de eo fit mētio in collecta: ꝛ eodē modo in quinta feria ante Letare hieruſalē: ꝛ in ſabbato ibi ſequēti vt ibi dicet̄. Protēdit aūt ſexageſima vſq; ad quartā feriā poſt paſcha ī qua cātat̄ Venite bn̄dicti patris mei: qr illi q̄ in operibus mie ſe exercent audient illud Venite benedicti patris mei ꝛc. vt ipſe teſtatur: ꝛ tunc ſpōſe ianua aperiet̄ et ſponſi amplexu fruetur: vnde in ep̄la admonet̄ vt ad inſtar Pauli tribulationē de abſentia ſpōſi patienter expectet in euāgelio: vt ſeminationi bonorum operum ſemper inſiſtat: ꝛ que quaſi deſperans clamauerat Circūdederunt me gemit⁹ mortis: ꝛ dolores inferni ꝛc. nūc ad ſe rediens petit in officio ī tribulationib⁹ adiuuari: ꝛ ab ipſis eripi: dicēs Exurge dn̄e adiuua nos ꝛc.

Chriſt⁹ ſm diuinitatem eſt ſemꝑ nobis ꝑſens: ſm autēȝ ꝙ eſt homo eſt ſedens ad dexterā patris.

Officia ſepe ſm ſtatiōes ordinantur.

¶ De quinquageſima Rubrica.

SEquitur de quinquageſima. Imprimis aūt notādum eſt ꝙ multiplex eſt quinquageſima. ſ. dierū: annoꝝ: pſalmorum: perſonarū: ꝛ denarioꝝ. Quinquageſima dierū triplex eſt: vna a dn̄ica iſta vſq; ad diem paſche. Alia a paſcha vſq; ad penthecoſten de qua dicitur in ↄſilio aurelian. de conſecra. diſt. iij. ſacerdotibus. ꝙ ante paſche ſolēnitatē nō quīquageſima ſupplendū eſt: qr illa ſeruatur poſt paſcha: ſȝ quadrageſima teneat̄. Tertia ab octaua paſche. i. a ſabbato in albis vſq; ad

Multiplex eſt quīquageſima.

ſabbatũ poſt penthecoſtẽ. Pria eſt penitẽtie afflictionis ꝛ abſtinẽtie: tũc eñ hoĩes abſtinẽt a carnibus ꝛ cõtinẽt a luxurijs: ſcd̃a eſt letitie ꝛ exultationis: tertia figure ſiue glorie ꝛ glorificationis: figurat eñ octauã etatẽ vbi vtraq̃ ſtola.ſ. aĩe ꝛ corporis induemur: ꝛ inde eſt ꝙ duo alleluya in illa quinquageſima cãtam⁹. Quinquageſima quoq̃ pſalmorũ triplex eſt ꝛ tres ſtatus chriſtiane religionis ſignificat. Primus eſt penitentie: ſecũdus iuſtitie. tertius laudis vite eterne: ideoq̃ prima terminaꝶ in p̃s. Miſerere mei deus. ſecunda in p̃s. Miſericordiã ꝛ iudiciũ. Tertia oĩs ſpũs laudet dominũ: qδ eſt in fine pſalmi Laudate dominum de celis.

Triplex eſt pſalmoꝝ q̃nquageſima:

Hee tres quinquageſime ſignificant dies diluuij. Tot eñ dieb⁹ fuit aqua ſup faciẽ terre.ſ. centum quinquaginta. Ideo ergo tres quinquageſimas pſalmoꝝ cãtam⁹: vt de⁹ a tali diluuio ꝛ ab oĩ periculo nos defendat. In quinquageſima ꝟo annoꝝ erat annus iubileus qui quinquageſim⁹ erat: tãta eñ erat ſeptenarij celebritas ꝙ ſeptima dies celebrabaꝶ.ſ. ſabbatũ ꝛ ſeptima ſeptimana: vt p̱ pẽthecoſtẽ ſeptimus mẽſis vt ſeptember: ꝛ ſeptenarius annus ꝛ iubileus: in quo oẽs ſerui liberabãtur: ſi vero aliq̃d eſſet qui nolet liberari: ſʒ remanere in ſeruitute dñi ſui ducebatur ad poſtes tabernaculi vel tẽpli ꝛ perforabatur eius auris cum ſubula qδ erat ſignũ ſeruitij nec deinceps manumittebatur etiam ſi vellet. Itẽ oĩa que tellus et grenis eo anno procreabat oĩbus erant cõmunia non enim colebatur illo anno. Omnia etiã debita illo anno remittebantur ꝛ poſſeſſiones alienate reſtituebãtur prout ſub penthe. dicetur. vnde iubileus remittẽs vel initiãs interpretatur: per quem recte penitẽtia figuratur p̱ quã vera libertas tribuiꝶ ꝛ a dyaboli ſeruitute liberamur: per eã etiã peccatorũ debita remittuntur ꝛ hereditas eterna atq̃ celeſtes manſiones reſtituunꝶ. Quinquageſima ergo penitẽtie tp̃s ꝛ remiſſionis ſignificat. Inde eſt ꝙ hoc tẽpore pſalmus Miſerere mei de⁹ q̃ eſt quinquageſim⁹: et eſt pſal. penitẽtie ꝛ remiſſionis frequẽtaꝶ ꝛ legitur ꝛ cantaꝶ de diluuio. Nã ſicut p̱ diluuiũ mundus purgatus eſt a malis hominib⁹: ita per penitentiã purgatur microcoſmus.i. minor mũdus.ſ. homo a vitijs ꝛ criminibus. Rurſus quinquaginta dies in penitentia ducimus: vt in quinquaginta ſequentibus diebus.ſ. a paſcha vſq̃ ad pẽthe. quos in letitia ſumus acturi nõ excedamus quin in die pẽthecoſtes ſpiritusſcti gratiã ſuſcipere mereamur. Finitur ei quinquageſima in die paſche: quia penitẽtia ad nouitatem vite reſurgere facit.

Per penitentiã purgaꝶ homo a vitijs ꝛ criminibus.

De quinquageſima perſonarum ſermo habeꝶ in Gen. Abraam queſiuit a dño ſi ſeptuaginta boni eſſent in pplo: nũquid parceretur eis? immo dixit dñs poſtea de ſexaginta ꝛ quinquaginta ꝛ ſic vſq̃ ad decem. De quinquageſima denarioꝝ habetur ſermo in euangelio vbi agitur de duobus debitoribus: quoꝝ vnus tenebat centũ denarios: ꝛ alius quinquaginta: ſed de ea nihil ad p̃ſens. Diciꝶ aũt quinquageſima: quaſi quinquies decẽ ſignificãs tempus remiſſionis: vt dictũ eſt. Quinquagenarius enim numerus cõſiſtit ex quinario ꝛ denario in ſe multiplicatis. Nã qui opera quinq̃ ſenſuũ corporis per decem legis mandata moderat⁹ fuerit: ſecure dicere poterit ꝙ in vltimo die quinq̃ageſime ſcʒ in paſcha cantatur: ſcilicet Reſurrexi et adhuc tecuʒ ſum ꝛc. Et nota ꝙ Theleſphorus ꝛ Grego. pape. iiij. diſt. ſtatuimus. ij. c. ꝛ c. ſequẽ. ſtatuerunt vt clerici incipiãt a quinquageſima ieiunare. Inſtituta eſt quinquageſima primo ꝓpter ſuppletionẽʒ: vt videlicet ſupplerentur dies dñici q̃ de ieiunio quadrageſime ſubtrahunꝶ: ꝛ ſic quadraginta dieb⁹ ieiunareꝶ: ꝓut ſub ſeptuageſima dictum eſt. Secũdo propter ſignificationẽ: q꞉ ſignificat tẽpus remiſſionis: vt premiſſum eſt. Tertio propter repreſentationem: quia non ſolũ tempus remiſſionis ſignificat: verũetiam ſtatum beatitudinis repreſentat. Nã in q̃nquageſimo anno ſerui efficiebanꝶ liberi: vt premiſſuʒ eſt ꝛ quinquageſimo die a die agni immolati lex data eſt ꝛ ĩ q̃nquageſimo die a paſcha datus eſt ſpũſſctũs: ꝛ iδ hic numer⁹ ſtatũ beatitudinis rep̃ſentat: vbi erit adeptio libertatis ꝛ cognitio veritatis et p̱fectio charitatis.

Ad q̃d inſtituta eſt quinquageſima.

Matutinale dici hui⁹ offitiũ eſt de diluuio. vt eccleſia incutiat timorẽ filijs ſuis: ne peccẽt p̱ luxuriã: ſicut in miſſa poſt cõmunionẽ: nec peccẽt p̱ gulã. Et q꞉ hec duo vitia maxime dominanꝶ in illo tp̃e: iδ agit de diluuio p̱ qδ penitẽtia deſignaꝶ: vt p̃miſſuʒ eſt. Sʒ ne timor nimis deſperare faciat dicit reſponſoriũ. Ponam arcum meũ in nubib⁹ celi in ſignũ federis. qδ exponiꝶ allegorice de xp̃o vel de quolibet ſancto ẜm ſuũ modũ. Arcus eñ ille q̃ꝰto magis ad celũ eleuaꝶ tãto magis ad terrã deprimiꝶ: ita ſctũs hõ quãto magis eleuat⁹ eſt ad celeſtia: tãto pl⁹ ſe humiliat. Iuxta illud. Quãto maior es humilia te ĩ oĩb⁹. Itẽ arc⁹ iſte eſt ſignũ federis: ſimiliter ꝛ xp̃s. Unde in pſal. Reſpice in faciẽ chriſti tui: ꝛ ſancti etiã ſunt federis ſignũ q꞉ poſſent irã dei tenere ſicut fecit moyſes. lxv. diſt. diſciplina. Itẽ arcus ipſe portẽtũ eſt. ita ꝛ ſancti: q꞉ ſi domin⁹ ita ſuos affligi permittit quid erit de malis? vñ legiꝶ in eccleſia. Uidit arcũ id eſt ſctm̃: ꝛ benedixit qui fecit illũ. Notãdũ autẽ eſt ꝙ primo cãtanꝶ quedã reſpõſoria de diluuio. Secũdo quedã de obediẽtia abrae. Poſtremo de ceco illuminato: ad denotãdũ ꝙ qui p̱ penitẽtiaʒ ꝑtã ſua diluerit: ꝛ mãdatis dñicis vt abraã obedierit a dño plene illuminari merebiꝶ. ⁋ Porro ĩ officio miſſe eccleſia rogat deũ: ꝛ inuocat ꝓ filijs ſuis afflictis: dicẽs in introitu Eſto mihi ĩ deũ ꝓtectorẽ: poſtea ꝟo ꝓ lapſis ꝛ dicit Et in domũ refugij ꝛc. ꝛ cauſaʒ ſubdit.ſ. p̱ fidẽ cũ dicit; Quoniã firmamẽtũ meũ ꝛ refugiũ meũ ꝛc. Tertio ꝓ tentatis in ꝓſperitate exiſtentibus: cũ dicit Et propter nomẽ tuũ. dux mihi eris ꝛ enutries me: de hoc ẽt in precedenti dñica dctm̃ eſt. Sequitur verſus de ſpe. q. d. q꞉ merito ſpei dabis mihi hoc. In te dñe ſperaui. Oĩo ꝓ afflictis eſt.ſ. Preces noſtras q̃s dñe ꝛc. Epiſtola eſt de charitate.i. ad Cor. xiij. c. Si linguis hoĩʒ loq̃r. q. d. oẽs ꝟtutes eo mõ quo haberi pñt ſine charitate nihil valẽt ad vitã eternã ꝛ ponit ibi q̃ndecĩʒ grad⁹: ex q̃bus p̱ueniꝶ ad regnũ celeſte. Prim⁹ grad⁹ eſt. Charitas patiẽs

Sanct⁹ hõ quãto magis eleuat⁹ eſt ad celeſtia tãto pl⁹ ſe humiliat.

eſt. Secūdus Benigna eſt. Terti⁹ Nō emulat̃ ꝛc. Deinde ſequit̃ cōmendatio charitatis. Charitas nū̄q̄ excidit. Qm̄ aūt nō pōt homo habere charitatē niſi fiāt mirabilia. Maius em̄ eſt de impio facere piū q̄ꝫ creare celū ꝛ terrā: ideo ſequit̃ rñſoriū. Tu es deus qui facis mirabilia. verſus eſt Liberaſti in brachio tuo. i. in xp̄o per fidē xp̄i: ꝛ ſequit̃ tractus Jubilate. cuius verba videnẗ eſſe contra illud qđ per tractū ſignificatur. ſ. dolores ꝑ quos eccleſia trahit vitā miſerā: ſed dic ꝙ iubilatio ſeu exultatio nō eſt contrariū tractui: qm̄ homo beat⁹ in ipſis miſerijs exultat: ꝛ etiam qñ homo liberatus eſt in miſerijs gaudet. Vñ in actibus apl'orum Ibant apoſtoli gaudētes ꝛc. ꝛ illud Salomonis Cor qđ nouit amaritudinem anime ſue in gaudio eius nō miſcebit̃ extraneus. i. diabolus hoc eſt ſuper omne gaudiū. Euangeliū eſt de fide paſſiōis et reſurrectionis. Ecce aſcēdim⁹ hieroſolymā ꝛc. Luce. xviij. c. q2 per fidem ceci illuminanẗ: ideo ſtatim ſequitur ceci illuminatio: q̄ valde ſapienter petijt dicēs Dñe vt videam: quia viſio erit tota merces. Offertorium ſimiliter eſt de fide Benedictus es dñe ꝛc. Et aduerte ꝙ in euangelio cecus petitionē geminat dicēs bis Fili Dauid miſerere mei et in offertorio ſimiliter etiā gratias de illuminatione vtriuſq̄ꝫ ppl'i duplicat dicēs bis Benedict⁹ es dñe et in alijs etiā verbis magis ac magis dupliciter illuminari poſtulat dicēs bis Doce me iuſtificationes tuas: vel bis dicens Juſtificationes tuas ꝓpter viā teſtimonioꝝ ꝛ veritatis ꝛ mādatorū. poſtcōmunio Mādaucauerūt ꝛ ſaturati ſunt nimis. eſt de timore vt ad memoriā reducam⁹ qđ dr̄ de iudeis adhuc eſce eoꝝ erant in ore ipſoꝝ et ira dei deſcēdit ſuper eos: q2 ei comederāt vſq̄ꝫ ad nauſeā ſtatim deū ad iracūdiā cōcitauerūt: vt vcꝫ incutiat̃ nobis timor: ne per gulā offendam⁹ deū ſicut iudei. Hoc aūt facit eccleſia: q2 tūc ſolēt homines magis intēdere gule ꝓpter carniſpriuium qđ imminet: de quib⁹ dicit Grego. diſt. iiij. deniq̄ꝫ ꝙ relinquendi ſunt ſuo ingenio cū venia: ꝛ iō bñ cōpetit huic diei: pōt etiam ꝛ aliter dici ꝙ tria ſunt neceſſaria que proponūtur nobis in ep'la ꝛ in euāgelio ad hoc vt opera penitētie que per q̄nquageſimā figuranẗ ſint perfecta. ſ. charitas que proponitur in ep'la. Memoria dñice paſſionis ꝛ fides: q̄ intelligit̃ per ceci illuminationē: ꝛ hec proponunẗ in euangelio: vera fides ſine qua deo nemo placere pōt opera facit acceptabilia: memoria paſſionis reddit facilia: charitas facit eſſe cōtinua: ꝛ ſicut eccleſia primo deſperās clamauerat Circūdederunt me ꝛc. ꝛ poſt ad ſe redicēs adiuuari petebat. ita hic iam concepta fiducia ꝛ ſpe venie propter penitētiā: quaſi dñm tenēdo orat ꝛ dicit Eſto mihi ꝛc. vbi petit quatuor. ſ. protectionem illis qui ſunt in aduerſis: firmamētum illis qui ſunt in gratia: refugium illis q̄ ſunt in culpa: et ducatum illis q̄ ſunt in proſperis. Epiſtola vero nos ponit in expeditione armis muniri docēs. Tractus triūphatori milicie nos docet ſeruire et quidem qui nos fecit nō ei cui nos vēdidimus: ꝛ nota euangeliorū conſequētiam rationabiliter ordinatam: nam in ſeptuageſima vineam colimus: in ſexageſima agrū ſeminamus ſiue ſemē ſpargimus: in quinquageſima fructū lucis: in ceco illuminato colligimus.

Nō beatos in ipſis miſerijs exultat.

tria ſunt neceſſaria ad h̄ vt opera penitētie ſint ꝑfecta.

¶ De quarta feria in capite ieiunioꝝ. Rubrica.

Poſt quinquageſimā ſequit̃ q̄drageſima q̄ eſt numerus ſpecialis penitētie in q̄ ieiunat eccleſia: ꝛ penitet de pctis ſuis. Per penitētiā enim que in quadrageſima perficit̃: peruenit̃ ad quinquageſimā. i. ad annum iubileū: hoc eſt ad remiſſionē peccatorū vt premiſſum eſt. Incipit autē quadrageſima a dñica ſequēti: in qua cātatur Inuocauit me: ſed in feria quarta ieiuniū inchoatur vt iā dicet̃. Beat⁹ petrus primo inſtituit ieiuniū quadrageſime ante paſcha: nec vacat a myſterio ꝙ quadraginta ſex dieb⁹ a capite ieiunij vſq̄ꝫ ad paſcha in abſtinētia ſum⁹: nā poſt babylonicā captiuitatē. xlvj. annis edificatū fuit tēplū domini: vnde ꝛ nos poſt captiuitateꝫ babylonis: id eſt cōfuſionis vitiorū. xlvj. dieb⁹ per abſtinētiā ꝛ bona opera noſmetipſos tēplū deo edificam⁹. Quare aūt quadraginta dieb⁹ ieiunet̃: ꝛ quare dicitur quadrageſima ſub dñica ſequenti dicet̃. ¶ Sane ieiunium quadrageſime cōmendatur ab inſtitutione ꝛ a tribus tēporib⁹ ꝛ perſonis que in illis ieiunauerūt. Rurſus ieiunia iō ſunt iſtituta: qm̄ in veteri lege p̄ceptū erat decimas deo: ꝛ p̄mitias de oīb⁹ bonis reddi: vñ ꝛ nos ipſum facere debem⁹ ꝛ etiā de nobiſipſis: ſcꝫ de corpore ꝛ de mēte ꝛ de tēpore. De his ꝛ alijs ieiunijs dictū eſt ſub quarta feria tertie hebdomade aduentus. Siquidē de nobis decimas ꝛ primitias deo offerim⁹: qñ bonū operamur. In quadrageſima ſoluit̃ decima dieꝝ qm̄ ſm̄ Greg. de cōſe. di. v. quadrageſima a prima dñica quadrageſime vſq̄ꝫ in paſcha ſex hebdomade cōputātur: quarū dies ſunt quadragintaduo: ex quib⁹ dū ſex dies dñici ſubtrahūtur de ieiunio remanēt tātū triginta ſex dies abſtinētie: qui ſunt quaſi decima anni. Ut ergo numer⁹ quadraginta dierū quib⁹ xp̄s ieiunauit impleat̃: recipiunẗ ex inſtitutione Gre. pape. de cōſe. di. v. quadrageſima quattuor dies precedentis hebdomade: vcꝫ quarta q̄nta ſexta ferie ꝛ ſabbatū: ꝛ ſm̄ hoc dicit̃ quadrageſima quaſi quattuor cū decima: qm̄ triginta ſex dieb⁹ qui ſunt decima addunẗ quattuor: vt p̄miſſum eſt: quorū primus eſt ſanctificatiōis ꝛ mūdationis: q2 tūc tam animā q̄ꝫ corpus mūdamus cineres capitib⁹ aſpergētes. Reliqui tres ſunt de primitijs dierū que ſoluunẗ in quattuor tēporib⁹ anni. Sed cū triginta ſex dies predicti ſint decima trecētorū ſexaginta dierū: ꝛ annus cōſtat ex trecētis ſexagintaquinq̄ꝫ dieb⁹ ꝛ ſex horis: patet cū ieiunamus trigintaſex dies: rōne decime remanent q̄nq̄ꝫ dies indecimati: ꝛ ſex hore: ſꝫ de illis ieiunamus q̄ttuor dies p̄cedentis hebdomade: vt facer numerus cōpleat̃: vt premiſſum eſt. Sed ſecūdū hoc adhuc remanēt triginta hore indecimate: videlicet vn⁹ dies: q̄ cōtinet vigintiquattuor horas ꝛ ſex hore: ſed poteſt dici ꝙ pro decima illi⁹ tēporis in ſabbato ſctō tardius cenamus: vel forte ꝓpter hoc die illa tardi⁹: ſcꝫ de nocte miſſa celebrat̃ vt dictum

Beat⁹ Petrus primo inſtituit ieiunium quadrageſime ante paſcha.

Jeiunia q̄re ſunt inſtituta.

vt dictū eſt in ꝓhemio quarte partis:nos vero ꝓ=
uinciales ieiuniū quadrageſime in precedēti ſecū
da feria inchoamus: ⁊ ſic duos dies plꝰ ceteris na
tionibus ieiunamus ⁊ hoc nō ſolū propter quan=
dam honeſtatē:vt videlicet ſic biduo purificati in
quarta feria ſacrum ieiuniū inchoemus: verūetiā
pro eo ꝙ q̄dragesima in magno die iouis cene ter=
minaṫ:prout ſub titulo de ſeptuageſima dictū eſt.
Ultimos ergo duos dies nō rōne quadrageſime
ſed propter cauſam ibi dictā ⁊ ꝓpter eoꝝ ſanctita
tē ieiunamꝰ. Clerici etiā in q̄nq̄geſima ieiuniū in=
choare tenenṫ:prout ibi dictū eſt. Quidā aūt dixe
rūt ꝙ p̄miſſi q̄ttuor dies adduntṫ alia de cā: vꝫ tres
ꝓ trib' dieb' q̄ttuor tēporū q̇ in q̄dragesima ꝯiun=
gūt quartꝰ ꝓ vigilia paſche quā ieiunare debemꝰ
Sed p̄miſſa rō verior eſt. Sꝫ cū in q̄dragesima imi
temur ieiuniū xp̄i:vt p̄miſſum eſt:⁊ ipſe ſtatiꝫ poſt
baptiſmū.ſ.epyphaniā ſuū ieiuniuꝫ inchoauerit.
Querit quare hoc tp̄e ieiuniū inchoamus ⁊ illud
cū paſcha cōtinuamus ⁊ nō eodē tp̄e quo ipſe ie=
iunauit:cū ipſius actio nr̄a debeat eſſe inſtructio.
xij.q.ij.exēplū. Ad qḋ quadruplex eſt ratio. Pri=
ma qꝛ in quadrageſima repreſentamus populum
iſrael qui fuit quadraginta annis in deſerto: ⁊ ſta
tim poſt celebrauit paſcha. Secunda qꝛ homines
tēpore verno naturaliter ad libidinē cōmouentur:
ad quā reſtringēdā inſtitutū eſt hoc tp̄e ieiunari.
Tertia qꝛ chriſti paſſioni reſurrectio cōtinuatur:
igitur rōnabile fuit vt afflictio noſtra cōtinua eſſet
paſſioni ſaluatoris. Cū enim ipſe ꝓ nobis paſſus
ſit:⁊ nos ei cōpati debemus:vt ita tandē cōregne
mus:⁊ poſt paſſionē ſtatim reſurrectio ſubſequa
tur:iuxta illud apoſtoli. Si cōpatimur ⁊ cōregna=
bimus:nā ⁊ egrotus magis affligitur cū approxi
mat ſanitati. Quarta quia ſicut filij iſrael priuſq̄
agnū comederēt ſe affligebāt ⁊ lactucas agreſtes
i.amaras comedebāt:ita ⁊ nos ꝑ penitētie amari
tudinē debemꝰ priꝰ affligi vt ſtatiꝫ poſt digne poſ
ſimꝰ comedere agnū vite.ſ.corpꝰ xp̄i: ⁊ ſic miſtyca
capiamꝰ paſchalia ſac. ¶ Porro i miſſis q̄drageſi
malibꝰ frequētaṫ. Humiliate capita veſtra deo:eo
ꝙ illo tēpore diabolꝰ magis impugnat nos. Unde
deū humiliter orare:⁊ nos ſibi hūiliare debemꝰ:⁊
vt nos ſub oīpotentis dei manu humiliemꝰ dicṫ
etiā. Flectamꝰ genua: de quo dictū eſt ſub quarta
parte ſub titulo de ſalutatiōe. Et eſt ſciendū ꝙ fle
ctamus genua: ⁊ humiliate capita ſeſe comitātur
⁊ neutrū dicṫ in dn̄ica die. Nam vt ait Grego. qui
in dn̄ica die genua flectit deum reſurrexiſſe negat
Propter multas quidē cauſas orādo nos ad ter=
ram ꝓſternimꝰ:prout dictū eſt in quinta parte ſub
p̄ma Dicṫ etiā oratio ſuꝑ populū:poſt Humilia=
te capita ⁊c. ꝑꝑ tēporis ſanctitatē: ⁊ ad notandū
ꝙ in hac vita pro nobis eſt orādū:vt in futuro au
dire mereamur a dn̄o. Uenite bn̄dicti patris mei
⁊c. q̄ quidē oratio eſt vicaria ſancte cōmunionis.
Olim eīn oēs cōicabant ⁊ cōmunicaturos diaco=
nus ad flectēdū genua mutabat:nunc ꝟo qꝛ mul
ti ſuſcipiunt corpus dn̄i indigne: pro cōione vti=
mur oratiōe:diacono ſicut priꝰ ſuo fungente offi=
cio ⁊ dicēte. Humi.ca. ⁊c. qꝛ quicūq̄ humiliauerit

hoīes q̇ ꝑꝑ hye=male fri=gus tor=puerāt ineunte ꝟe fiunt ad libi=dinē ma=gis ꝓni: ideo ad arcen=dos libi=dinis motꝰ tē=pore ver=no īſtitu=tū eſt ie=iunium.

ſe exaltabiṫ:⁊ quiſquis hic bonis actibus benedi
cetur eterne benedictioni poſtmodū aſcribetur: in
hac ḡ oratiōe ſacerdos milites xp̄i pugne cōmen=
dat ad dimicandū cōtra hoſtē antiquū ⁊ inſidias
inimicoꝝ: ⁊ ideo p̄munit eos per miniſtrū armis
hūilitatꝫ dicēs. Humiliate capita veſtra deo: ⁊ ſic
tandē capitibus humiliatis quaſi cōfirmans eos
infundit ſuꝑ eos ꝓtectionē ſue bn̄dictiōis: ⁊ hoc
magis in ſeptuageſima:qm̄ aduerſariꝰ noſter tūc
ſolicitꝰ circuit querēs quē deuoret. Scḋo in p̄ma
collecta genua flectimꝰ i poſtulatiōe iuſticie q̄ eſt
neceſſaria in p̄ſenti vita:in vltima ꝟo reuerēter in
clinamꝰ i gratiarū actiōe pro diurno denario vite
future. Tertio i p̄ma collecta flectimꝰ genua ꝓ pu
gna p̄ſentis vite afflictionē laboris ⁊ cōtinētie oñ
dēteo. In vltia ꝟo q̄ eſt pro gratiarū actiōe caput
hūiliamꝰ:ꝑ qḋ mētꝫ hūilitas deſignaṫ:qꝛ i eterna
vita oīs labor excludeṫ:ſꝫ hūilitas ſemꝑ ſtabit:de
hoc diceṫ ſub ſabbato p̄me hebdomade q̄drageſi
me. Itē i fine miſſe dr̄ Bn̄dicamꝰ dn̄o de q̄ dictū
eſt in q̄rta parte ſub ti. de oratiōe nouiſſima. Hoc
etiā tēpore cortine in eccl'ia ſuſpēdūtur: de quo di
ctū eſt in prima parte ſub titu. de picturis. Porro
eccl'ia his diebus in magno certamine cōſtituta:i
q̄drageſima frequētat pſal. Qui habitat:qꝛ pſal.
ille iformat i certamine poſitos ſpē ſuā i dn̄o po=
nere:⁊ oē adiutoriū ab eo depoſcere: de quo ſub
dn̄ica ſequēti diceṫ. Hoc tēpore diaconꝰ caſulā ſu
per humerū portat: de quo dictū eſt in parte ſcḋa
ſub ti. de diacono. Ab hac quoq̄ quarta feria vſq̄
ad dominicā palmarū dicṫ omni die prefatio de
ieiunio. Etiā dn̄icis diebꝰ apḋ quoſdā. In illa ꝟo
dn̄ica ⁊ ſequentibꝰ diebꝰ dicṫ prefatio de paſſiōe.
Sed videṫ eſſe incōgruū ꝙ in dn̄icis diebꝰ cantēṫ
p̄fatio de ieiunio:cū in illis nō ieiuneṫ: ⁊ ideo q̇dā
dicūt in illis quotidianā prefationē:ſed lꝫ nō ieiu=
neṫ numero:ieiunaṫ tn̄ q̄litate.i. in cibo quadrage
ſimali:ſicut in alijs diebus. In quibuſdam tamē
eccleſijs incipiūt dicere p̄fationē de paſſiōe in dn̄i=
ca de paſſione: ⁊ in quibuſdā etiam dicunt prefa=
tionē de ieiunio. vſq̄ ad quartā feriā ante paſcha
Uerū licet vt premiſſum eſt quadrageſimali ieiu=
nio qḋ incipit in dn̄ica q̄drageſime ſuꝑadditi ſunt
quatuor dies:ſolēnitates tn̄ officij quadrageſima
lis tp̄is incipiūt in eadē dn̄ica ſicut priꝰ:⁊ nō ante
nec in hoc immutatio facta fuit:quā q̄ potiꝰ ex in
curia q̄ ex certa ſciētia hoc cōtigiſſe credatur. Nā
idē deberet eſſe caput ieiunij ⁊ officij: ⁊ ſm̄ hoc vi
detur ꝙ in dictis quatuor diebꝰ deberēt immedia
te poſt miſſaꝫ dici veſpere. Circa qḋ notādū eſt ꝙ
q̄drageſimale tp̄s eſt luctꝰ ⁊ penitētie tp̄s: penitē
tes autē dū cōuertunṫ ad xp̄m:a tenebris ad lucē
trāſeūt:veſpertinū ꝟo tp̄s ꝓpter defectū ⁊ obſcu=
ritatē iperfectionē deſignat. Quia ergo penitētes
nō imperfectiōi ⁊ defectui. ſed potiꝰ perfectioni et
luciveritati inſiſtūt:idcirco cōueniēter quārtū ad
veſpas dictū tēpus lucis et iſtitutiōe gabyloñ. cō
ci. de cōſe. di.j. ſolēt p̄ueniṫ: vt ſic ſtatim poſt miſ=
ſam dicanṫ que alias circa noctis tp̄s cōſueuerāt
dici. Hoc tn̄ q̄tuor p̄dictis diebꝰ p̄cedētibꝰ nō ſer=
uatur:qui diebꝰ quadrageſimalibꝰ ſuperadditi ex

In eterna vita oīs labor excludeṫ. ſed humilitas ſemper ſtabit.

alia cauſa fuerit. vel poſt dici q̄ q̄ quadrageſimali tpe ꝓpter diſpoſitionē ad paſchalē ſolēnitatē et correctionē delictoꝝ ꝑteritoꝝ ſanctiorib⁹ operib⁹ inſiſtēdū eſt: iō ꝓuiſum eſt vt eo tpe quo ſeruam⁹ illa ieiunia plures orationū: ſupplicatiões ieiunijs aganius: ꝛ propter hoc nō ſolū alias horas: verū etiam veſperas ante cibū dicimus. Predictis tamen quattuor dieb⁹ hoc nō ſeruatur: ad repreſentandū primariam diſpoſitionem penitentiū qui in ſuis primordijs nō poſſunt tot ſanctitatis obſeruātijs inſudare. Hoc tpe dicitur ad horas capitulū Conuertimini. Johelis .ij. ca. Et illud. Inter veſtibulū qđ eſt ibidē. ꝛ illđ. Clama ne ceſſes. Eſa. lviij ca. ꝛ illud. Derelinquat impius. Eſa. lv. ca. ꝛ illud Frāge eſurienti. Eſa. lviij.

Quarta feria q̄tuor priuilegijs inſignitur.

Sane hec q̄rta feria q̄tuor priuilegijs inſignit. Primū q̄ tali die incipimus ieiunare: quod fit quadruplici rōne. Primo ꝑ eo q̄ xp̄s legit quarta feria ſuū ieiuniū īchoaſſe quod inde videtur. quia natus eſt die dn̄ica: ꝛ ſi quis diligenter cōputet annos ex tunc vſq̄ ad triginta ſecundū rationes cōputi inueniet eū in tertia feria baptizatū fuiſſe: et ſequenti die intrans in deſertum inchoauit ieiunium. Secundo ideo in quarta feria ieiuniū inchoamus q̄ in quarta etate Salomon tēplū edificauit: ꝛ nos quaſi fundamentū illius templi quod ex nobis cōſtruitur facimus ieiunādo: vt in paſcha tēplū domini eſſe poſſimus. Unde apoſtolus: templū dn̄i ſanctū eſt qđ eſtis vos. Tertio ideo in quarta feria ieiuniū incipit. Cum enim eccleſia in diebus dn̄icis quadrageſime nō ieiunet propter gaudiū quod habet de reſurrectione dn̄i que in illa die facta eſt: et in reſurrectione dn̄s legitur bis comediſſe: ſemel cū diſcipulis euntibus in emaus: ꝛ iterū quādo intrauit clauſis ianuis ad diſcipulos: et attulerūt ei partē piſcis aſſi ꝛ fauum mellis: et iō incipit ieiunare ab hac quarta feria antecedēte dn̄icā illā: que ꝓpter hoc vocat caput ieiunij. De hoc etiā iā premiſſuz eſt. Quarto q̄ ſicut iā dicetur hoc tēpore ad bellū ꝓcedamus: iō quattuor dieb⁹ huius hebdomade ieiunamus: vt quattuor armati virtutibus ſcilꝫ iuſticia: fortitudine: prudentia: ꝛ tēperantia:

Quatuor mala q̄ per primū parentē incurrimus.

quattuor mala que per primū parentē incurrimus, deploremꝰ: ſcꝫ q̄ de paradiſo electi ſumus: q̄ in hac valle miſerie cibo ad modū iumētorum indigem⁹ q̄ in infernum deſcēdere timemus: q̄ in patria cū dn̄o nō gaudemus. Quinto vt defleamus quattuor mala que fecimus ſcꝫ peccatū cogitationis: operis: cōſuetudinis ꝛ locutionis. Secūdum priuilegiū eſt: q̄ illa die audiūtur cōfeſſiones publice penitentiū: ꝛ eis penitentie imponūtur. Tertiū quia tunc cineres capitibus aſpergūtur: vt iam dicetur. Quartū quia in die iſta fit proceſſio qualez per totum annū fieri nō cōtingit. Penitētes nāq̄ tunc ab eccleſia cum proceſſione ꝛ cruce eijciūtur: ꝛ in die cene in eadē recipiuntur: ſicut ſub illa die dicetur. Proceſſionē quidē facimus: quia tunc ad bellū cōtra hoſtes incedimus: qui quaſi in expeditione a ſeptuageſima vſq̄ tunc fuim⁹. Procedentes ergo cōtra hoſtes armis noſtris armamur: q̄ ſunt humiliatio: oratio: afflictio ꝛ elemoſynarum largitio. Humiliatio ſicut iam dicetur: eſt in cinere. Oratio q̄ tunc dicim⁹. Parce dn̄e ꝛc. Afflictio de qua in euāgelio. Cū ieiunatis ꝛc. Elemoſynarum largitio que maxime hoc tēpore frequētāda eſt: vnde Abſcōde elemoſynā in ſinu pauperis: talibus itaq̄ armis armati ad bella procedim⁹. Uñ collecta hui⁹ diei eſt. Cōcede nobis oīpotēs deus preſidia militie xp̄iane ſanctis īchoare ieiunijs ꝛc. Ceterū in hac die officiū vſq̄ ad nonā offerimus nō tm̄ q̄ dn̄s hora nona expirauit: ſed etiā ꝓpter caſtrimargiā noſtrā. Adeo nāq̄ vētri dediti ſum⁹ q̄ audita miſſa ſtatim ad cibū curreremꝰ: ꝛ de horis parū vel nihil curarem⁹. Uñ ī cōcilio gabilon. de cō. di. j. ſolēt dī q̄ ad miſſam cōcurrendū eſt et auditis miſſarū ſolennijs ꝛ veſpertinis officijs ac largitis elemoſynis ad cibū accedendū eſt.

Cinis ī ſignum humilitatis capitibus aſpergitur.

Hac etiā die bn̄dicit cinis in ſignū humilitatis capitib⁹ aſpergit ſub his verbis. Cinis es ꝛ in cinerē reuerteris: qđ dictū fuit Ade. Gene. iij. c. ꝛ Job penitētiā in fauilla ꝛ cinere egit: prout legit Job vlti. c. ꝛ ait dn̄s. In domo pulueris puluere vos aſpergite Michee. j. ca. Itē legit Judi. iiij. ca. q̄ filij iſrael humiliauerūt aīas ſuas in ieiunijs: ꝛ cinis ſuper capita eorū: ꝛ abrahā īquit. Loquar ad dn̄m meū cū ſim puluis ꝛ cinis. Geñ. xviij. c. ꝛ Mardoche⁹ indut⁹ eſt ſacco ſpargēs cinerē capiti ſuo. Heſter iiij. ca. Et filie ſyon cōſperſerūt cinere capita ſua. Threñ. iiij. c. ꝛ hoc eſt q̄ ſicut in libro pōtificali habetur. Penitētes ꝛ morituri in ſignū penitētie et hūilitatis ꝛ q̄ terra ꝛ puluis ſunt ſe ī cinere vel ſolo proſternūt: ꝛ cilitiū induūt: qđ ī veteri teſtamēto factū eſt. Legit eñ Eſa. lviij. c. q̄ penitētes ſacco ꝛ cinere ſternunt. Itē Hiere. xxv. c. Aſꝑgimini cinere q̄ cōpleti ſunt dies veſtri. Itē Jone. iij. ca. Rex niniue indut⁹ eſt ſacco ꝛ ſedit in cinere. Item threñ. iij. ca. Uirgines hierlꝫ accincte ſunt cilitijs. Itē ī ps. xxxv. Induebar cilicio. Fit et hꝰ ad ſignificādū q̄ ſicut ī electiōe ade de ꝑadiſo maledicta fuit terra in oꝑe ſuo: ſic ꝑ humilitatē penitētie terra noſtra ſcꝫ liberū arbitriū noſtrū benedicitur ꝑ penitētiā: vt nō ſpinas ꝛ tribulos ſed dignos fructus penitentie germinet: inuitantur autē oēs ad penitentiā generaliter cum dicitur in antiphona immutemur habitu ꝛc. ieiunemus ꝛ plorem⁹ ante deū ꝛc. ꝛ oſtenditur cauſa quare homines debeāt ieiunare ſcilicet quia dominus expectat eos ad penitentiam.

Homines debēt ieiunare: q̄ dn̄s expectat nos ad penitentiam.

Unde introitus eſt. Miſereris omniuꝫ domine propter penitentiam: ꝛ eſt Sapiē. xj. cap̄. Oēs etiam orationes quecunq̄ dicuntur faciunt ad idē. In epiſtola quoq̄ cōuertimini ꝛc. que eſt Johelis. ij. capitulo ad hoc inuitātur generaliter parui ꝛ magni vtriuſq̄ ſexus. Uñ dicit. Sāctificate ieiunium vocate cetum congregate populū ꝛc. Sequitur reſponſoriū Miſerere mei deus ꝛc. qđ reſpondet epiſtole oſtēdens triplicē effectum penitētie. Primū, quia per eum habemus remiſſionem peccatorū ꝛ collationem gratie ꝛ cōculcationem inimicorum. Unde ſequitur. Dedit in opprobrium cōculcantes me Sequit tractus Domine nō ſecundū peccata noſtra ꝛc. qui ſignificat laborem qui in penitentia habetur: ꝛ dicit iſte tractus

vſq ad dominicā de paſſiõe in ſecunda quarta et ſexta ferijs vt in diebus arctiori ieiunio deputatis incepte penitentie memores orationes ieiunio cõbinemus. In euangelio aūt. Cum ieiunaueritis ꝛc. Matthei. vj.c. legitur de modo ieiunandi: vbi dicit. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū ꝛ faciem tuā laua: qꝛ omnis penitēs debet vngi oleo ſpirituali quod eſt iocunditas mētis tanq̄ athleta: ꝛ pugil dñi: ſicut habetur ī eccleſiaſtico. Oleū de capite tuo nõ deficiat: ꝛ faciē tuam laua: id eſt interiorem hylaritatem exterius demonſtra ne videaris hominibus ieiunans: id eſt ſic ieiuna vt nõ intēdas fauorem humanum ſed ſolius dei: et pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Offerenda eſt. Exultabo. vbi eſt gratiaruꝫ actio de impetrata remiſſione. Communio eſt. Qui meditabitur. in qua aliorum exhortatio de legis meditatione: ꝛ conſonat euāgelio: qꝛ meditari in lege eſt theſaurizare in celo.

¶ De quinta feria. Rubrica.

Penitētia cõſiſtit ī tribus.

Sequitur de quinta feria. Siquidem inuitati ſunt oēs in precedenti die: ſicut ibi dictū eſt ad penitētiā. Sed qꝛ penitentia cõſiſtit in tribus ſcz in oratione ieiunio et elemoſyna: ideo in tribus ſequētibus dieb⁹ agit de his tribus: ꝛ primo de oratiõe in hac quinta feria: ꝛ ideo incipit introitus. Dum clamarem ad dñm. Fit autē oratio ab aliquo qñq pro ſe: quādoq pro alio: vt ergo oſtēdatur quātum valet ab aliquo pro ſe facta oratio igitur ſequitur epiſtola. Egrotauit. Eſa. xxxviij. ca. In qua proponit eccleſia regē Ezechiā in exēplo qui oratiõe pro ſe facta impetrauit a domino quindecim annos vite ſue ſuperaddi. Ut etiā eccleſia oſtendat quantū valet oratio pro alio facta legitur euangelium. Cum intraret ieſus Matth. viij.c. de centurione: qui rogauit dominū pro puero ſuo vt ſanaretur quod impetrauit.

¶ De ſexta feria. Rubrica.

Ieiuniū ſpirituale placet deo nõ carnale.

In ſexta feria agit de ieiunio: ꝛ oſtēditur quale ieiuniū placet deo ſcz ſpirituale nõ carnale. Uñ epiſtola agit de hoc. Clama ne ceſſes. Eſai. lviij.c. et poſt. Quare ieiunamus ꝛ nõ aſpexiſti ꝛc. Et dñs reſpõdet. Nūquid tale eſt ieiunium quod elegi ↄtorquere quaſi circulū caput ꝛc. quaſi diceret. Non placet mihi tale ieiuniū ꝙ aliquis ſe cruciet tantū: ſed ꝙ diſſoluat faſciculos impietatis: id eſt ab omni peccato abſtineat: quod fit ꝑ charitatē. Unde ſequitur euāgeliū audiſtis quia Matth. v. ca. agens de charitate vbi dicitur: licet hoc in eccleſia nõ legatur: dictū eſt antiquis. Nõ occides. Ego aūt dico. Non iraſceris.

¶ De ſabbato. Rubrica.

In ſabbato agit eccleſia de elemoſyna ꝛ de ſabbato: quia per premiſſa tria. ſ. orationes ieiuniū ꝛ elemoſynas: venitur ad ſabbatiſmū mentis: vbi pena iam facta que ſpectat ad penitentiā. i. pax q̄ eſt quies: ꝛ ſabbatiſmus mētis ſe oſculantur. i. cõueniunt: ꝛ propter hoc ſequit aperte in epl'a Eſa. lviij.c. Si abſtuleris de medio tui cathenā ſcz peccatorū ꝛc. que ibidē ſequūt: tūc vocaberis ſabbatū delicatū ꝛc. q̄ ibidē ſequunt: ꝛ hoc idē dicit ī euāgelio. Cū ſero eſſet ꝛc. Marci. vj. vbi dr de diſcipulis ſuis laborātib⁹ in mari: per quos penitētes deſignātur: ꝙ dñs aſcendit in nauiculam cū eis: ꝛ ſtatim facta eſt tranquillitas: qꝛ deo preſente in corde hoīs pacificatur anima: ꝛ trāquillū fit ibi. Hoc ſabbatū lꝫ habeat epiſtolā ꝛ euāgeliū ſicut nõnulla alia per anni circulū: non tamen eſt cantibus officiatum: qꝛ ſm quoſdam nondū erat ſolenni ieiunio deputatū. Hodie vero ieiunam⁹ vt ad quietis eterne ſabbatum perueniamus.

¶ De prima dñica quadrageſime. Rubrica.

In hac dñica in qua cantat Inuocauit me ꝛc. incipit quadrageſima que ſignificat tp̄s penitētie ſpiritualis: et vocat dñica quintana: qꝛ quinta eſt a paſcha. Quid autē ſignificēt quinq quadrageſime dictū eſt in prima parte: ſub titulo de picturis: dicta eſt aūt q̄drageſima lꝫ in ea ſint quadraginta duo dies vſq ad paſcha: primo qꝛ eccleſia nõ curauit de duob⁹ q̄ minutias nõ attēdit: ſꝫ ſummā numeri ponit: q̄uis ſit parū plus vel min⁹: ſcdo qꝛ q̄drageſima nõ protēdit niſi vſq ad diē cene dñi q̄ eſt dies abſolutiõis. Nā ꝑ q̄drageſimā bn̄ obſeruatā ꝛ ꝑ verā penitētiā peruenit hõ ſpūaliter ad cenā agni. Unde Apo. Beatus qui vocatus eſt ad cenā nuptiarū agni: ꝛ ſm hoc ſolū ſunt q̄draginta dies. Tertio qꝛ filij iſrl' laborātes in deſerto q̄draginta annis cibati mãna: ꝑ quadraginta māſiones venerūt in terrā ꝓmiſſionis: quo etiā exēplo q̄draginta dieb⁹ a delitijs corporis abſtinētes ꝟbis vite reficimur: orõni vacam⁹: vt tādē ꝑ ieſum xp̄m in terra viuētiū introeamus ſicut illi ꝑ ieſum naue: id eſt ioſue in terrā promiſſionis introducti ſunt. Iõ aūt ſm Ilde. ſunt in ea quadragintaduo dies: qꝛ dñs venit ad nos ꝑ quadragintaduas gn̄ationes cõputatis Iechonia patre ꝛ a Iechonia filio ꝛ ipſo dño. Sane totū tp̄s vite nr̄e q̄drageſima eſt. Ieiunam⁹ aūt quadraginta diebus icipiētes a precedēti quarta feria. Primo ſm Aug. qm̄ Matthe⁹ q̄draginta gn̄ationes poſuit. Ad hoc eñi dñs ſuo q̄dragenario numero ad nos deſcēdit: vt nos ad eū noſtro q̄dragenario numero aſcēdamus. de cõſe. di. v. ieiuniū. Secundo ſm eūdē: qꝛ ad hoc vt habeam⁹ q̄nquagenariū q̄dragenario adijciēdus eſt denari⁹. Ad hoc eñi vt perueniamus ad requiē beatā: oportet nos toto tempore preſentis vite laborare. vnde ꝛ dñs cū diſcipulis quadraginta dieb⁹ māſit ꝛ poſt decimā diē ſpiritū ſanctū miſit. Ieiunamus ergo quadraginta diebus. Nā ꝛ moyſes ad accipiendū legem ieiunauit quadraginta dieb⁹ ſimilr ꝛ helyas. Dñs quoq noſter quadragīta dieb⁹ ieiunauit abſq cibo ꝛ hoc pro inſtitutione ꝛ exēplo. Unde nonnulli vnam tantū quadrageſimam abſeruāt: illi vero pro merito ieiunauerūt. Cõmuni⁹ tñ eſt tres quadrageſimas ſeruare: eo ꝙ moyſes vt tradunt hebrei ter aſcendens ad dominū ieiunauit: vel pot⁹ qꝛ tres iu trimus legūtur ieiunaſſe quadragenis:

Quadrageſima quare dicta.

Quadraginta dieb⁹ quare ieiunam⁹.

ſcꝫ moyſes helyas ⁊ dñs. Quare aũt quadragin
ta ſex dieb' ſumꝰ in abſtinẽtia: dictũ eſt ſub ꝓcedẽ
ti quarta feria. Conſiderandũ eſt autem ꝙ tẽpus
quadrageſime penitentie aſcribit. Penitẽtie aũt
fructꝰ ſunt ieiuniũ: ⁊ vigilia: ⁊ alie carnis afflictio
nes: elemoſyna corporalis ⁊ ſpũalis: ⁊ alia miſeri
cordie opera: oratio ⁊ deprecatio: ⁊ alie ſpecies cõ
tẽplationis: fletus: lachryme: ⁊ alia inſignia cõtri
tionis. ¶ Ideoq; de his ⁊ ſimilibus ad penitẽtiã
ptinẽtibꝰ in nocturnis ⁊ diurnis officijs hac die ⁊
ſequẽtibꝰ legit ⁊ cãtat eccl'ia copioſe. Et ꝑꝑ hoc
etiã tpe dr regulariter octies i canonicis horis pſ
ille penitẽtialis. Miſerere mei deus. Et eſt notã
dũ ꝙ ꝓpter ieiunij principiũ ordo interrũpit hy
ſtoriarũ. Cũ eñ in ſeptuageſima ⁊ ſexageſima cã
tatũ fuerit de adã: ⁊ i q̃nq̃geſima de noe ⁊ abrahã
i hac pria iterpõit de fructibꝰ penitẽtie: i ſecũda
vero de iacob: in tertia de ioſeph: i q̃rta de moyſe
Antiq̃tꝰ tres inſtituit eccl'ia ſexageſimas: de quo
tactũ eſt in prima parte ſub titulo de eccl'iaſticis
ſacramẽtis. Sane qr vt dictũ eſt ſub q̃rta feria ci
nerũ hoc tps eſt xpiane militie: ⁊ in quo diabolꝰ
fortiꝰ cõtra nos inſurgit: id ne hõ deſpet q̃ſi cõfor
tatiuũ quoddã canit eccl'ia in introitu. Inuocauit
me ⁊c. quo audito ſpe fit hõ fortis. Uñ dicit aplꝰs
Spe fortes in tribulatiõe gaudẽtes ⁊ Eſa. xxx. c.
In ſilẽtio ⁊ i ſpe erit fortitudo veſtra. Siquidẽ in
his duobꝰ cõſiſtit tota fortitudo hoĩs ſpũalis: ſcꝫ
in ſilẽtio: id eſt a tumultibus ſeculi: nihil de his q̃
ſunt ſeculi appetẽdo: ⁊ in ſpe eterna deſiderãdo.
Per epiſtolã q̃ incipit Hortamur vos. ij. Co. vj.
armat eccleſia milites ſuos quattuor cardinalibꝰ
virtutibus. Primo fortitudine cũ dicit. Ecce nũc
tps acceptabile: ecce nũc dies ſalutis ⁊c. que ibi
de fortitudine dicũt: ⁊ qr ſequit. In oĩbꝰ exhibea
mus nos ſicut dei miniſtros i multa patiẽtia. Se
cũda tẽperãtia cũ dicit. In caſtitate ⁊ ieiunijs mĩ
tis. Tertio prudẽtia: cũ dicit in ſciẽtia: id eſt in pru
dẽtia. Sũt aũt idẽ ſubiectio ſciẽtia. ⁊ leganimitas
qr ſcientia longanimitate ſcimus cõuerſari in me
dio praue ⁊ peruerſe nationis: ⁊ bonitate: ⁊ ſuaui
tate que eſt in ſpiritu ſancto: hoc totũ pro eodẽ ſu
mitur. Sequitur in charitate nõ ficta: qr omnia ſi
ne fictione fieri debẽt. Quarto iuſtitia cum dicit.
Per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris. Poſt epi
ſtolã ſequit rñſoriũ. Angelis ſuis deꝰ mãdauit de
te ⁊c. vt ſic ſecure hõ poſſit pugnare. Sequit tra
ctꝰ. Qui habitat i adiutorio. i quo agit de tẽtatio
ne. Tractus vero ideo dicit: qr ibi oſtẽditur ꝙ hec
vita miſera trahit multis doloribꝰ ⁊ laboribus: ⁊
qr poſſet cõqueri aliquis de inequalitate iſtiꝰ pu
gne: qr tentator potentiſſimus eſt: vt habetur in
Job. Nõ eſt poteſtas ſub celo que ei valeat cõpa
rari. ⁊ ſapientiſſimus: qr multa vidit ⁊ crudeliſſi
mus: qr vt dicit Hie. Crudelis eſt ⁊ nõ miſerebit:
homo aũt infirmiſſimus ⁊ ignorãs: ⁊ ideo in ipſo
tractu ponit ſolutio huiꝰ: qr ad hoc permittit deꝰ
inimicum tentare: vt homo timeat: ⁊ ad deũ ↄfu
giat: qr ſcit ⁊ poteſt: ⁊ vult liberare: ⁊ ſic in ſe non
ſperet: ſed in deo: qui ꝓmittit ꝙ liberabit ſi confu
giat ad eũ: vult ergo deꝰ vt homo habeat timorẽ
de inimico forti: ⁊ ſpẽ de promiſſionibꝰ futurorũ
⁊ de dilectiõe dei vehemẽtiſſima: ergo ſequitur ꝙ
vult eum protegere. quẽadmodum gallina prote
git pullos ſuos ex amore vehemẽti: ⁊ eſt ſpes de
cuſtodia angelorũ. Homo autem ſi molatur inter
duas molas timorẽ ſcilicet ⁊ ſpem efficiet panis
placẽs deo: ⁊ ſic vincet omnem tentationẽ: ſiue ſit
leuis ⁊ occulta que dicit timor nocturnus: ſiue le
uis ⁊ manifeſta que dicit ſagitta volãs in die: ſiue
ſit grauis ⁊ occulta que dicit negocium perambu
lans in tenebris: ſiue ſit grauis ⁊ aperta que dicit
demoniũ meridianum. Hec quatuor genera ten
tationũ vincet quilibet ſic armatꝰ: vt dictum eſt.
Sed in euãgelio nõ ſunt niſi tres tentationes vbi
dicitur. Ductꝰ eſt ieſus in deſertũ ⁊c. Matth. iiij.
cap. ⁊ cõprehenduntur quãdoq; omnes tẽtatio
nes ſub quaternario: vt dictũ eſt. quãdoq; ſub tri
nario: vt in eodẽ pſalmo inferius dicet. A laqueo
venãtiũ: id eſt ab ope malo: ⁊ a vbo aſpero. id eſt
a peccato oris. Tẽtatꝰ autẽ fuit dñs a diabolo tri
plici tẽtatiõe. ſ. tẽtatiõe gule: cũ dixit ei. Dic vt la
pides iſti panes fiãt cupiditatꝫ ſcilicet cum dixit.
Hec oĩa tibi dabo: ſi procidens adoraueris me: ⁊
inanis glorie: ſcilicet quãdo diabolus voluit eum
deijcere de pinaculo: ſicut fecerat alios predicato
res multos: et vicit euꝫ dñs per autoritates ſacre
ſcripture: qđ ſignificatum eſt in hoc ꝙ Dauid la
pidibus ſumptis de torrente deiecit goliã docẽs
nos debere armari gladio vbi dei ꝓter illa arma
quibꝰ nos armat apoſtolꝰ i epiſtola hodierna: vt
ſic ſufficiẽter ad pugnã armati ſimus. Poteſt etiã
dici ꝙ a principio ſeptuageſime eccl'ia tot tribula
tionibꝰ ꝑſſa deſperãs clamauerat. Circũdederũt
me gemitꝰ mortꝫ: quaſi a nulla parte euadere poſ
ſit. In principio vo ſexageſime vbi etiã de hoc di
ctum eſt: ⁊ dicetur in quarta dñica: quaſi poſita in
ter deſperationẽ ⁊ ſpem clamauit. Exurge quare
obdormis dñe? In pricipio quinquageſime iã de
ſperãs clamauit. Eſto mihi domine in deũ prote
ctorem: immo deprecatiuã mutãs in affirmatiuã
dixit. Dux mihi eris ⁊ enutries me. Nũc vo in pri
cipio quadrageſime oñdens ſe exauditã dixit. In
uocauit me ⁊ ego exaudiã eũ: ⁊ epiſtola dicit. In
tẽpore placito exaudiui te. In graduali dat no
bis angelorũ cuſtodia. In trac. diuina protectio:
qr circũdamur ſcuto veritatꝫ. In euãgelio ad exẽ
plũ ſaluatoris ab hoſte triũphus cui decimꝰ. Ua
de retro. ſathanas. In offertorio etiã diuina pro
tectio notat: cũ dicitur. Scapulis ſuis obumbrabit
tibi ⁊c. In poſtcõmunione demonũ ſubiectio vbi
dicitur. Super aſpidẽ ⁊ baſiliſcũ. Ab hac die vſq;
ad paraſceuẽ cooperiũtur cruces: ⁊ velum ante al
tare ſuſpenpit: de quo in prima parte dictũ eſt ſub
ti. de picturis. Hec dñica priuilegiata eſt qr eſt de
cima ⁊ lymes quadrageſime que repñſentat tps
quo filij iſrael morati ſunt in deſerto. Tria q̃dẽ fue
rũt in populo iſrael: quoꝝ duo cõmemoramus ſci
licet peregrinatio que fuit in egypto: q̃ñ iacob ⁊ fi
lij ſui profecti ſunt egyptum: captiuatio que fuit i
babylonica: ⁊ diſperſio q̃ fuit facta a Tyto ⁊ veſ
paſiano per totũ mundũ quam nõ cõmemoramꝰ

Penitẽtie fructꝰ qui.

Omnia ſine fictiõe fieri debẽt

Tentationum q̃ttuor genera.

Dominus a diabolo triplici tentatione fuit tentatꝰ.

mus:q2 ab illa nūq̄ꝫ reuocabuntur:de qua dictuꝫ eſt. Tandē eos in manu de qua nō poterūt ſurge re. In hac dñica ad horas dicit̄ capitulū Fratres hortamur ne ī vacuū ꝛc.ij. Cor.vj.ca.ꝛ illud. Ecce nunc tempus.ij. Corin.c.vj.ꝛ illud. In omnibus exhibeamus ibidem:ꝛ fit hodie ſtatio apud baſi licā lateraneñ.que cōſtructa eſt in honorē ſaluato ris ꝛ pluſq̄ꝫ prophete Ioānis:eo ꝙ officiū hodier nū ſaluatoris noſtri ꝓphetice reſonat felicitatem.

De ſecunda feria. Rubrica.

Oſtq̄ꝫ dñs ꝛ apoſtolꝰ armauerūt mi litē ſuū nō reſtat niſi vt pugnet:q2 ho ſtes ſemper parati ſunt:q2 vero ꝑ ope ra miſericordie ſpecialiter et maxime fit pugna iſta:iō de ipſis eſt feria iſta que agit d̄ elemoſyna. Rurſus q2 onus pugne nō libēter ſuſcipit̄:niſi intuitu premij:ideo in hac ſecū da feria eſt introitꝰ. Sicut oculi ſeruorū ꝛc. Et do minꝰ in epiſtola. Ecce ego requirā oues meas ꝛc. que ſumpta eſt de Ezechiele.xxxiiij.oſtēdit ꝓmiū cū dicit. Et paſcā eas. Qui eñ paſcit dñm ī pau pere:ꝛ dñs paſcit eū:ſicut ibi legit̄ in mōtibꝰ iſrael: id eſt in māſionibꝰ eternis. Idē habet̄ ꝑ euāgeliū Cū venerit filiꝰ ꝛc. Matthei.xxv.c.vbi dicit̄. Veni te bñdicti ꝛc. Eſuriui ꝛ dediſtis mihi manducare. Debemꝰ aūt habere oculū ad ipſum: nō aūt ſini ſtrū:vt reſpiciamus penas eternas:ꝛ propter hoc bonū faciamus. Hoc enim eſſet timor ſeruilis:ſed etiam dextrū vt conſideremus premia: iſtū oculū vult nobis auferre diabolus ꝛ nititur quantū pōt Unde.j. Regum.xj.ca. Rex ammonitarum noluit inire fedus cū iabitis niſi erueret eis dextros ocu los.viij.q.j.denīq̄ꝫ. Similiter vult facere nobis dia bolus:vt non ſimus apti ad pugnādū ſicut miles qui non habet oculum dextrum.

Onus pugne nō libē ter ſuſci pit̄ niſi intuitu premij.

De tertia feria. Rubrica.

Ertia feria agit de oratione ꝛ ſumitur introitus de pſalmo q̄ eſt oratio. Do mine refugiū factꝰ es nobis. Pugna mus eñ orādo Unde Ieſus nauē in heremo pugnabat:ꝛ Moyſes orabat merito qui pugnabat nō deficiebat:q2 ille orando vincebat.xxxviij.diſt.ſi q̄s vult. Epiſtola vero Que rite dñm ꝛc. Eſaie.lv.c.docet nos orare: ꝛ inuitat nos ad orationē. Querite dñm ſcꝫ derelinquēdo vitia ꝛ pctā:q2 mitis eſt ad ignoſcēdū. Nō eñ co gitationes mee cogitationes veſtre. Que vero ſint cogitationes eius oſtēdit Ieremias dicēs. Ecce ego cogito cogitationes pacis ꝛ nō afflictiōis. Si eñ ex vero corde rogatur ꝛ queritur ſtatim pacifi cat̄ quātūcūq̄ꝫ deliquerit in eū homo:ꝛ hoc dū in ueniri poteſt:ſcꝫ in preſenti. Ecce oſtēditur effectꝰ orationis:q2 per eam homo pacificatur deo. Idēꝫ etiā habetur per euāgeliū. Cū intraſſet Matthei. xxj.capitulo in quo dicit̄. Poſtq̄ꝫ eiecit emētes et vendētes de tēplo dixit. Domus mea:id eſt hō in quo habitat:domus orōnis vocabit̄. In epiſtola monemur ad petēdū vt habitet ī nobis. In euan gelio vt det nobis eterna gaudia Cetera q̄ in gra duali ī offerēda ꝛ poſtcōmuniōe cātant̄ ſunt ḡrē tiū dñm orōnes ꝛ cōſolatiōes ꝛ gratiaꝝ actiōes.

Homo per ora tionem pacifica tur deo.

De quarta feria. Rubrica.

Uarta feria eſt de ieiunio:ſed quia illa dies eſt ſeptima a capite ieiunij Septi mus aūt nūerus ꝛ ſeptuageſimꝰ idē ſi gnificāt. Idē eī ſignificat numerꝰ mul tiplicatꝰ ꝛ nūerꝰ multiplicās. Septua geſimus vero ſignificat liberationē a captiuitate: ideo in introitu qui eſt Reminiſcere ꝛc. petit libe rationem ſcilicet que habetur per ieiuniū: ꝛ in epi ſtola ꝛ in lectiōe monemur ad ieiuniū exēplo moy ſi ꝛ helye. Lectio que legitur ꝓpter ordines ſum pta eſt Exod.xxiiij.c. Aſcēde ad me in mōtem ꝛc. Epiſtola vero de tertio Regum. Venit hellas ꝛc. Quale autē ieiuniū debeat eſſe.ſ.ſpūale mōſtrat̄ nobis ꝑ ieiuniū moyſi:vtilitas vero per helyā. In azimo eñ cibo peruenitur vſq̄ꝫ ad mōtē dei oreb: id eſt ad altitudinē mēſe illius quādo comedemꝰ ſupra menſam patris xp̄i in regno ſuo. Per ieiu nium quidē ira dei temperat̄ ꝛ mitigatur:qd̄ oſtē ditur per euangeliū Matth.xij.cap̄. Acceſſerunt ad ieſum ꝛc.in quo habetur de niniuitis:qui iram dei tēperauerūt per ieiunium ſuum. Et nota ꝙ in hac feria ſolēnitas ieiunij duplicat̄:q2 ieiunatur tā ratiōe quadrageſime q̄ꝫ ratiōe ieiunij quattuor tēporum:quia vero penitētium aſperius ieiunan tium corpora deſiccant̄:in his nō habitat ſicut di citur in euāgelio. Spiritus immūdus qui ambu lat per loca arida:querēs requiem: ꝛ nō inuenit. Corpora eī ieiunio deſiccata faſtidit:ideo ad ieiu nia libētius appetēda moyſi ꝛ helye premittūtur exēpla:quorum vterq̄ꝫ in ſingulis lectionibꝰ qua draginta diebꝰ ꝛ quadraginta noctibꝰ ieiunaſſe perhibetur. Itaq̄ꝫ propter ieiunij geminationē.ſ. quadrageſime ꝛ quatuor tēporum duo verſus in graduali ponunt̄. Ea que in introitu:graduali:tra ctu:cōmunione:ꝛ offerēda cantantur:ſunt conſo lationes ꝛ oratiōes:vt ieiunātes a tribulationibꝰ eripiātur: ꝛ ne his qui ieiunijs affligūtur inimici dominentur. Hec quarta feria in hoc ꝓuilegiata eſt:q2 illi qui in ſabbato ſequēti ordinādi ſunt in terrogātur de ſcripturis ſacris:ꝛ examinātur: de quo ꝛ quare due lectiones legunt̄ ad miſſam ſub quarta feria tertie hebdomade aduētus dictū eſt.

Sep tuageſi mi nu meri ſi gnifica tio.

Quar ta feria in q̄ ꝓui legiata ſit.

De quinta feria. Rubrica.

Uinta feria eſt de cōfeſſione: per quā etiā pugnatur ꝛ eſt introitus. Confeſ ſio ꝛ pulchritudo. Eſt autē triplex cō feſſio.ſ.fidei peccati ꝛ hūilitatis. Qui habet hāc cōfeſſionē pulchritudo eſt in cōſpectu eius. In cōſpiciendo eñ deum humi liamus nos ꝛ deo ſimiles ſumus imitādo ipſum. Epiſtola vero:ſcꝫ Orauit eſdras ꝛc.ſumitur de eſ dra.ix.ca.in qua eſt oratio eſdre ꝛ cōfeſſio qui ora uit:ſicut etiā Daniel orauit. Peccauimus ꝛ iniu ſte egimus ꝛc.ꝛ per iſtam cōfeſſionē meruerūt re miſſionē peccatorum:ꝛ ita oſtenditur effectus cō feſſionis. In alijs eccleſijs legit̄ epiſtola Factꝰ eſt ſermo domini. Ezechi.xviij.ca.que etiā loquit̄ de effectu cōfeſſionis euāgeliū. Egreſſus inde ieſus ꝛc. Matth.xv.c.eſt de muliere cananea:q̄ per cō feſſionē fidei cum dixit. Domine adiuua me: ꝛ per

Confeſ ſio tri plex.

cōfeſſionē humilitatis cum dixit. Nā ⁊ catelli ⁊c. meruit filie ſue ſanctitatē: ⁊ dictū eſt ei. Mulier magna eſt fides tua: quidā autem legūt euāgeliū in quo iudei gloriātes ꝙ eſſent filij abrahe conuincuntur nō eſſe filij abrahe: q꞉ nō faciūt opera eiꝰ: ſed eſſe ex patre diabolo: eiꝰ opera faciēdo: vel vt quibuſdā moris eſt legitur euangeliū: qđ alij legūt feria quinta ſequētis hebdomade: de diuite q̄ apud inferos cruciatur: patremq꞉ vocās ⁊ deprecans abrahā nō vt filius exauditur. His cōſonat illud propheticum qđ in epiſtola promittitur: ꝙ ſi vir iuſtus genuerit filium ſanguinem effundentē ⁊ vniuerſa deteſtanda facientem: ipſe quidem in iuſticia ſua viuet Filius autē eius q̄ operatus eſt iniquitatē morte morietur. Cetera que ſunt in introitu: graduali: ⁊ offerēda: ſunt laudes ⁊ orōnes iuſti Cōmunio Panis quē ego dedero. Joannis vi. c. declarat: vnde iuſtus viuat: ſcȝ de carne chriſti. ¶ Et attende ꝙ quinte ferie ꝓpria olim nō habebant officia: ſed a dn̄icis eſtiualibus officiabātur: ⁊ earū euangelia nō ſunt de ieiunijs inſtituta ſȝ de diuite ⁊ Lazaro ⁊ vidue filio ſuſcitato. Oliȝ etenim nō ieiunabāt: ſed vt in dominicis ſolēnizabāt: ſed poſtmodū a gregorio iuniore quadrageſime fuerunt adiuncte ieiunio: prout dictū eſt ſub ſeptuageſima ⁊ in officioſitate. Et inde eſt q꞉ varietas epiſtolarum ⁊ euangeliorum in quintis ferijs reperitur: de hoc dicetur ſub quinta feria ſequentis hebdomade.

Quinte ferie propria oliȝ nō habebant officia: ſed a dominicis eſtiualibus officiabantur:

¶ De ſexta feria. Rubrica.

IN ſexta feria q̄ eſt nona dies ieiunij q̄ numerus eſt angelicus petit eccleſia liberari ab oībꝰ tribulatiōibꝰ: ⁊ eſt introitus. De neceſſitatibꝰ ⁊c. fit hoc ꝑ angelos ⁊ maxime per angelū magni concilij: ⁊ ideo legitur euangeliū Joan. v. ca. Erat dies feſtus ⁊c. In quo dicitur ꝙ angelus domini deſcendit in piſcinam: ⁊ mouebatur aqua: ⁊ ſanabatur vnus: ideo vnꝰ q꞉ tm̄ vnitas eccleſie ſanat. Sed ne in contradictione peccemus ſicut iudei q̄ dicebāt iſtud prouerbiū ironice. Patres noſtri māducauerunt vuam acerbā in deſerto: ⁊ dentes filiorum obſtupeſcunt: id eſt nos punimur propter hoc quod nō eſt iuſtū: ideo legit̄ epiſtola de Ezechiele. xviij. ca. Anima que peccauerit ipſa morietur. Filius nō portabit iniquitatē patris: niſi imitetur patrem in malitia. Vindicat enim dn̄s iniquitatē patrum in filios in his qui oderunt eos: extra de regu. iur. niſi. i. q. iiij. per totum.

¶ De ſabbato. Rubrica.

POſtea vero nō reſtat niſi ſabbatiſmꝰ ⁊ eſt epiſtola de ſabbato mētis. Fratres hortamur vos. Per ſabbatū veromentis venitur ad ſabbatū eternitatis: ⁊ ideo dicitur euangeliū de trāſfiguratione domini: in qua apparuerunt tantum moyſes ⁊ helyas: quorum exēplo animatur eccleſia ad ieiuniū. In miſſa huiꝰ diei: lectio prima eſt. Orauit moyſes. Deuteroñ. xxv. c. Secūda eſt. Dixit moyſes filijs iſrael. ibidē eni. xj. ca. Tertia eſt. Orationē faciebāt. ij. Machab. i. ca. Quarta eſt. Miſerere noſtri. Eccleſiaſt. xxxvj. c. Quita eſt angelus dn̄i. De qua dictum eſt ſub quarta feria tertie dominice de aduētu. Q꞉ ergo pro ordinandis orat eccleſia cātat introitū. Intret in cōſpectu ⁊c. ⁊ graduale Propitiꝰ eſt ⁊c. ⁊ Protector noſter aſpice ⁊c. ⁊ Cōuertere dn̄e ⁊c. ⁊ Dirigatur domine oratio mea ⁊c. ⁊ Ad dn̄m cum tribularer clamaui ⁊ exaudiuit me ⁊c. Ad quinq꞉ lectiones flectit genua: vt quinq꞉ ſenſus ordinandoꝝ a domino dirigantur. Q꞉ ꝓ diaconi ⁊ ſacerdotes tanq̄ perfectiores eternis intēdere tenent̄: inde eſt ꝙ ante ſextam lectionē ſiue ante epiſtolam nō dicitur. Flectamus genua ſicut nec ante euangeliū. Hoc etiā fit propter reuerentiā apoſtolice lectionis: ⁊ propter eādem etiam cauſam ad orationē ſuper populum genua nō flectimus: ſed ſolum caput inclinamus. Rurſus q꞉ multū valet deprecatio eccleſie aſſidua: quis eni eſt qui nō audiatur in tribulationibꝰ: idcirco quinto loco legit̄ lectio de tribꝰ pueris de camino ignis liberatis: ⁊ ſequunt̄ gratiarū actiones in cātico Benedictus es dn̄e ⁊c. Q꞉ ꝓ officium predicationis etiam ad ſubdiaconū pertinet: idcirco ſequitur epiſtola pauli. i. ad Theſſalo. vlti. Rogamꝰ vos corripite inquietos: cōſolamini puſillanimes ⁊c. Officiū eni predicatoris eſt alios corripere: ⁊ reliqua facere q̄ in epiſtola ipſa docent̄: ⁊ ita epiſtola ipſa pertinet ad ordinatos ſaltē in ſacris. Deinde ſequitur tractus. Laudate dominum oēs gentes: laudate eum omnes populi. in quo oēs inuitamur ad dei laudem: qui miniſtros ſuos ſua miſericordia cōfirmat. Tractꝰ ergo et cāticum Benedictus eſt. ſunt ordinatorum. Et quia ſacerdotes in virum perfectum cōmutari debent: quorum miniſterio panis ⁊ vinū trāſſubſtātiātur in corpus ⁊ ſanguinē domini: inde eſt ꝙ legitur euangeliū de trāſfiguratiōe. Aſſumpſit Jeſus Petrū ⁊c. Matth. xvij. c. Debent eni transfigurari: ita ꝙ i eis nō appareat niſi reſurrectio dei. Sed q꞉ in ꝑſenti vita ſine tribulatiōe: aut vix aut nunq̄ eſſe poſſumꝰ: ⁊ propterea ſemper ad dominum clamandum eſt: inde eſt ꝙ ſequitur offertorium Domine deus ſalutis mee ⁊c. ⁊ poſtcōmunio Domine deus in te ſperaui ⁊c. Priuilegiatum eſt hoc ſabbatum. quia in eo ordines celebrantur.

Deprecatio aſſidua eccleſie multuȝ valet.

Predicatoris officiuȝ eſt alios corripere.

¶ De ſcđa dn̄ica quadrageſime. Rubrica.

HEc ſecūda dominica intitulatur dn̄ica vacat. pro eo ꝙ ꝓpo caret officio: ideo autē caret proprio: quia cum in precedēti hebdomada occurrāt quatuor tempora: in quorum fine ordines celebrantur: habebat antiqua eccleſie inſtitutio: vt poſt finē diei ſabbati inciperet officiū ordinum: ⁊ in die dominica terminaretur: ⁊ ita officiū quod in fine diei ſabbati incipiebatur: vſq꞉ in dieȝ dominicā protēdebatur: ⁊ ſic tunc ipſa dominica proprio carebat officio. lxxv. diſtinctiōe qđ a patribus. extra de tempo. ordi. literas. verū quia difficile erat a ſexta feria vſq꞉ in dieȝ dominicā nil cōmedere factū eſt: vt in ſabbato ordines celebrent̄: ⁊ in die dominica que vacat officio: officiū quarte ferie precedētis repetatur. Poteſt etiā dici ꝙ ec-

ecleſia ſuſpendit organa ſua in hac dñica: que eſt
quinta a ſeptuageſima: ad ſimilitudinē populi q̄
exiſtens in captiuitate: nec altare nec templū ha-
buit: immo organa ſua ſuſpēdit: quare ꝓpriū nō
habet officiū. Sicut autē dominica iſta vacat ab
officio proprio: ita ⁊ oēs quinte ferie quadrageſi-
me quōdā proprio carebant officio: ꝑut ſub quin
ta feria dicetur. Et attēde ꝙ hec dominica vacat
ſolū cantu diurno: nec vacat oīno officio: nec euā
gelio: ⁊ ideo ſolū in graduali debet intitulari dñi-
ca vacat: ⁊ nō in antiphonario: nec in euangelia-
rio: ⁊ in quibuſdam eccleſijs dicitur euangelium.
Egreſſus. quod dictū eſt in proxima quinta feria
in alijs aſſumpſit ieſus Petrū. Uerum in precedē
ti dominica dictū eſt ꝙ in ipſa dominica armauit
dñs militem ſuum quattuor cardinalibus virtu-
tibus: ⁊ gladio verbi dei. Sed qꝛ vt premiſſum eſt
in ſecūda feria pugna libēter nō ſuſcipit: niſi pre-
miū oſtēdatur: ideo agitur in hac ſecūda domini-
Benedictio quotuplex.
ca de benedictione que eſt quintuplex: ſcʒ benedi
ctio liberationis gratie augmēti: gratie contēpla
tionis ⁊ glorie. Quia vero benedictio iſta impetra-
tur per orationē: ideo dominica iſta cōſiſtit in ora
tione. Unde dicit in introitu. Reminiſcere miſeratio
num tuarū domine ⁊c. petens cantu lugubri libe
rationē a vitijs ⁊ peccatis: ⁊ ſpiritibus immūdis.
Hec eſt prima oratio: ⁊ prima dei benedictio: ſcʒ
liberationis. In epiſtola vero que eſt Rogamus
vos ⁊c. j. Ad Theſſalo. iiij. petit ſibi dari ſecundā
benedictionē ſcʒ gratie: ſiue gratiā ad bene ambu
lādū ⁊ bene agendū dicens. Hec eſt enim volun-
tas dei: vt digne ambulemus: vt ſciat vnuſquiſqꝫ
vas ſuū poſſidere in ſanctificationē: ſcʒ vt ſit cele-
ſte corpus: ⁊ celeſtia appetat: ⁊ in honore ſcʒ vt ſit
deo dignū tēplū: qꝛ ſedes dei ⁊ templū ſpiritusſan
cti ſunt noſtra corpora: vt ait apoſtolus. Omnis
qui caſte ⁊ pie viuit templū dei eſt ⁊ ſpiritusſancti
ſedes. Et in hac ſola dominica idem eſt gradua-
le ⁊ tractus: eo ꝙ ipſa tota conſiſtit in oratione li-
berationis. Oratio exprimit laborem ⁊ planctum
que duo ſignificātur in graduali ⁊ tractu. Eſt aūt
graduale tribulationes ⁊c. Tract⁹ eſt de neceſſita
tibus ⁊c. Alij autem dicunt tractū. Dixit dñs mu
lieri: qui eſt Matthei. xv. capitu. Tertia benedi-
ctio eſt benedictio augmenti gratie. Quarta cōtē
plationis. Quinta benedictio glorie. Quia vero be
nedictiones hmōi nō habentur vel conſeruantur
ſine magna lucta: ideo ī nocturno officio de lucta
iacob cum angelo: ⁊ in vtero agitur: vt exēplo ia-
cob ſupplantemus fratres noſtros malos: ſcʒ ſi
quid nobis inferūt iniurie diſſimulantes: ⁊ ſit pu
gna iſta in vtero rebecce: id eſt eccleſie. Rebecca
Predicatoris arma sunt sacre scripture.
enim gratia interpretatur. In primo reſponſorio
in nocturnis agitur de augmēto gratie. Dixit eñ
Iſaac ad filium. Tolle arma tua pharetram ⁊ ar
cum ⁊c. arma predicatoris ſunt ſacre ſcripture q̄
dicuntur pharetra: qꝛ de eis ſumuntur ſagitte ad
percutiendum diabolum. Iacob igitur: id eſt ve-
rus predicator venatur ⁊ interficit homines bona
venatione ⁊ interfectione: ſcilicet per arcum ſacre
ſcripture: ⁊ in ſe occidit beſtias: id eſt vitia et pec-
cata: ſcilicet porcū luxurie ⁊c. ⁊ tunc cenat cum eo
yſaac. i. riſus ſcʒ dñs qui delectatur in talib⁹. Sūt
enim ei delitie cenare cū talibus. Unde ſecūdum
reſpōſoriū. Ecce odor filij mei ſicut odor agri ple-
ni. i. paradiſi: hoc etiā eſt id quod ſupra dicit apo-
ſtolus. Ut ſciat vnuſquiſqꝫ vas ſuū poſſidere in
Omnes qui populo christiano iniuriantur maledicti sunt.
ſanctificatione ⁊ honore. Sequit̃ verſus. Qui ma
ledixerit ei ſit ille maledictus. Oēs eñ qui popu
lo xp̄iano iniuriātur maledicūt: maledicti ſunt: vt iu-
dei gentiles ⁊ alij. In tertio reſpōſorio dr̄. Det ti
bi de⁹ de rore celi ⁊ de pinguedine terre abūdan-
tiā. Eſto dñs fratrū tuorū ſeruiant tibi tribus et
populi. Hec benedictio datur eccleſie: vt omnib⁹
populis dñetur. Iſta vero tria rñſoria ſunt ſepti-
mi toni: ad ſignificādū ꝙ ipſa eccleſia īpetrat no-
bis gratiā ſeptiformē ſpiritusſancti. ¶ In ſecūdo
nocturno in quibuſdā eccleſijs eſt reſpōſoriū Si
dñs ⁊c. In cuius verſu dicitur Iacob erexit in ti
tulū lapidem oleum fundens deſuper: quod nos
facim⁹ cū imitatione xp̄i bona agimus: vngimus
enim eū per fidē: cum ipſum hominē plenum gra
tie eſſe credim⁹: ⁊ duo reſpōſoria ſunt de primo: ⁊
vnū de ſexto tono: qꝛ de chriſto agūt qui eſt prin-
cipiū ⁊ finis: ⁊ in ſexta etate vnctus fuit oleo leti-
tie pre participib⁹ ſuis. In ſeptimo vero reſpōſo-
rio orat Iacob. Erue me de manu fratris mei: quia
valde eū timeo. Ualde eñ debet timere ſanct⁹ ne
corrūpatur a malis. In octauo reſpōſorio agitur
de benedictione contēplationis. Unde ibi loquit̃
de lucta Iacob cum angelo: quia per orationē de
bemus luctari cum domino: donec habeam⁹ ſta-
tum cōtēplatiōis: ⁊ dixit ei angelus. Dimitte me
aurora eſt: id eſt ſatis habes fidē vel charitatē vel
gratiā. Nec debem⁹ dimittere donec de luctatiōe
contra vitia faciat nos contemplatiuos: quia re-
gnum celorū vim patitur: ⁊ violēti rapiunt illud.
Tunc autē videt̃ ſine nubilo peccati. Unde in nono
reſponſorio dicit iacob. Uidi dñm facie ad faciem
id eſt ſine nubilo peccati: nō ſine velamine creatu
rarū. Hac ratione eccleſia pariſienſis dicit̃ legere
hac die euāgeliū de transfiguratione: que eſt be-
nedictio glorie: ⁊ ita patet ꝙ habita bñdictiōe li-
berationis gratie: ⁊ augmenti gratie: ⁊ contēpla-
tionis: ⁊ cōſiderato premio glorie libēter ⁊ forti-
ter pugnant milites chriſti.

¶ De ſecunda feria. Rubrica.

SEcūda feria eſt de oratione. Unde in
epiſtola q̄ incipit Orauit daniel ⁊c.
Danielis. ix. Oñditur quātum valet
oratio cū ieiunio. Daniel id eſt vir de
ſideriorū orauit pro populo ſuo: ⁊ ab
ſtinuit a regalib⁹ cibis: ⁊ vſus eſt leguminibus: ⁊
ideo exaudita eſt oratio eius: ſicut ei dictū eſt ab
angelo. Sed quia nil valet oratio niſi que fit in co
gnitione dei: ideo ſequitur euāgeliū Ioānis. viij.
Ego vado ⁊ q̄retis me ⁊ nō inuenietiſ: dicit dñs iu
deis: ⁊ iterū. Ego ſum deſurſum ⁊c. Ego nō ſum
de hoc mūdo ⁊ nō cognouerūt eū: ⁊ iō adhuc ma
net ī peccatiſ ſuis. Ibi itaqꝫ diuidit dño ſpūales a
carnalib⁹: id eſt aquas q̄ ſunt ſub firmamento ab
his que ſunt ſuper firmamentū: ⁊ ita huic ſcdē fe-

rie cōpetit opus ſecūde diei: ⁊ ideo introit⁹ eſt de ſecūdo tono. Carnales em̄ nō poſſunt orare deū: q̄ nō cognoſcūt eū. Nā qui in carne ſunt deo placere nō poſſunt. lxxxij. di. Nēpe ea que in introitu graduali offerēda ⁊ cōmunione cantant̄ ſunt orationes: conſolationes: ⁊ laudes cōuerſe gentilitatis: cui dominus exhibuit intellectum.

¶ De tertia feria. Rubrica.

Ieiuniū laudabile ē vt homo non ſit multū curioſus de cibo corporali.

Tertia feria eſt de opere diei tertie qđ eſt. Congregent̄ aque omnes in locū vnū ⁊ terra fructificet: hoc fit qñ hō nō curat de voluptatib⁹ carnis: ⁊ ieiunat per charitatē. Ieiuniū laudabile eſt: vt homo non ſit multū curioſus de cibo corporali: vt dr̄ in euāgelio. Nolite ſoliciti eſſe ſolicitudine: ſcꝫ ſuffocāte: ſꝫ ſolicitudine ꝓuidēti e poſſum⁹ ⁊ debem⁹: iō introit⁹ Tibi dixit cor meū: ex quiſiuite ⁊ eſt tertij toni ꝓpter op⁹ tertie diei In ep̄la ꝓo Factus eſt ſermo dn̄i ⁊c. iij. Regū. xvij. c. Hortat̄ eccleſia: vt nō ſim⁹ multū ſolliciti ⁊ hoc ꝓpter helyā qui paſtus eſt a vidua ſareptena: ⁊ a coruo: ⁊ ipſe etiā pauit viduā dicēs. Nō deficiat farina hydrie id eſt gratia de corde: ⁊ oleū de lechito: id eſt gratia ſeu vnctio ſpūalis deſuper. Hoc idē hortat̄ per euāgeliū. Super cathedrā moyſi ⁊c. Math. xxiij. c. vbi ſequit̄. Unus eſt magiſter veſter: ⁊ vn⁹ eſt pater veſter qui in celis eſt: qui hꝫ curā de oībus. Rurſus ſareptena mulier in introitu affectū ad xp̄m oſtēdit dicēs. Tibi dicit cor meū. In graduali ſeipſaꝫ ꝯſolat̄ ⁊ hortat̄ dicēs. Iacta cor tuū In offerēda miſericordiam petit. In cōmunione quaſi ſecura ſe mirabilia narraturā ꝓmittit dicēs Miſerere mei deus: ⁊ narrabo mirabilia tua.

¶ De quarta feria. Rubrica.

Quarta feria eſt de penitētia que feria eſt dies penitētie. In illa em̄ tradit⁹ eſt ſaluator. Et oſtēditur in epiſtola. Orauit heſter ⁊c. heſter. xiij. c. quātū eā oratio faciat efficacē. Per orōneꝫ heſter que cū regina exiſteret induta fuit cilicio impetrauit ſuſpēſionē Amā in patibulo qđ parauerat mardocheo. Quia vero penitētia cōcipit̄ timore iudicij: iō de pſalmo penitētiali q̄ intitulat̄ ꝓ octauā reſurrectiōis ſcꝫ. Dn̄e ne in furore. ſumit̄ introitus. Ne derelinquas me dn̄e ⁊c. q̄ vero non valet penitētia: niſi imitet̄ xp̄m: iō ſequit̄ euangeliū. Aſcēdēs ieſus ⁊c. Matth. xx. c. de cruce chriſti: vbi habetur. Ecce aſcēdimus hieroſolymā: et ſequit̄ ibidē de filijs zebedei q̄ petierūt vt vnus ſederet a dextris ⁊ ali⁹ a ſiniſtris: ⁊ dixit eis dn̄s. Poteſtis bibere calicē quē ego bibiturus ſum ⁊c. qui nō bibit de calice glorie: ⁊ poſtponit ſe chriſt⁹ apoſtolis in exemplū qui de hoc iraſcebantur.

Penitētia timore iudicij concipitur.

¶ De quinta feria. Rubrica.

Quinta feria eſt de piſcibus ⁊ auib⁹ id eſt de nō cōfidentibus in dn̄o: ⁊ cōfidētibus in homine: de quibus habet̄ in epiſtola. Maledictus homo q̄ cōfidit in homine Hieremie. xvij. c. ⁊ ponit carnē brachiū ſuū ⁊c. ⁊ poſt benedict⁹ vir qui confidit in dn̄o. Et hec oſtēdūtur per euangeliū. Homo quidā ⁊c. Luce. xvj. quod eſt de diuite et Lazaro. Diues enim nō cōfidebat in dn̄o ⁊ ideo in inferno poſitus eſt. Pauper vero confidebat ⁊ ideo in ſinu abrae requieſcit in offertorio Precat⁹ eſt Moyſes ⁊c. oſtendit̄ q̄ oratio iuſti efficax eſt. Moyſes em̄ erat ouis: q̄ māſuetiſſimus hominū fuit: ⁊ eſt forma ieiunij: ⁊ placationē impetrauit ſuper irā qua dn̄s iratus erat iudeis ꝓpter vitulū conflatilem. Rurſus quidā hodie legunt euangeliū: in quo docet dn̄s nō in hominis: ſed ſolius dei teſtimonio cōfidendū: de ſeipſo enim loquens ait ſm̄ carnis fragilitatē. Si ego teſtimoniū ꝑhibeo de memetipſo teſtimoniū meū nō eſt verū: ⁊ infra: ab hoīe teſtimoniū nō accipio. ⁊ infra. Habeo teſtimoniū mai⁹ Ioāne. Huic ꝯſonat premiſſa lectio de hieremia. Maledictus homo qui confidit in homine ⁊c. et infra. Benedictus vir qui confidit in domino. Confidens igitur orat in introitu: et in graduali: ⁊ etiā in offerenda in perſona Moyſi: in qua fit verborum repetitio: quia ſepe ad dominū pro populo intercellit: de hoc etiaꝫ dictū eſt ſub ſc̄da dn̄ica poſt epyphaniā. Cōio. Qui manducat. Ioā. vj. c. oſndit quid vtilitatiſ prouentat cōfidēti. ſ. q̄ in xp̄o maneat: ⁊ xp̄s in eo: ⁊ hec cōmunio bn̄ ꝯgrueret ſabbato an̄ dn̄icā palmaꝝ. ¶ Notādū aūt eſt q̄ ſicut ꝑcedēs dn̄ica vacat ab officio ꝓut ibi dictū eſt: ita ⁊ oēs quinte ferie in quadrageſima quōdam proprio carebāt officio: excepta forte quinta feria cene dn̄i. Illa tn̄ mutuat introitū a tertia feria illā ꝑcedēti. Nā ſicut q̄libet q̄nta feria autoritate Melchiadis pape de cōſecra. di. iij. ieiuniū ſoluta erat a ieiunio: ita ⁊ ab officio. Un̄ beat⁹ Grego. nullū in quinta feria inſtituit officiū nihilominus tamē hore ⁊ matutine ac veſpertinū officium cātabantur. Unde neceſſariū erat vt ſuꝑ Benedictus ⁊ Magnificat. antiphone de euāgelijs aliorum dierū ſumpte dicerentur: ſed Gregorius. ij. inſtituit ieiunium ⁊ officiū quinte ferie: ea que tamē prius inſtituta erāt de matutinis ⁊ veſpertinis officijs nō mutauit: ⁊ ide eſt q̄ antiphone q̄ cātant̄ ſuꝑ Benedict⁹ ⁊ Magnificat in q̄ntis ferijs nō cōſonāt euāgelijs illi⁹ diei. De hoc ī quinta feria precedentis hebdomade dictum eſt.

Cōfidēti q̄d vtilitatis ꝓueniat.

¶ De ſexta feria. Rubrica.

Sexta feria agit de opere ſexte diei in qua fact⁹ eſt homo: hortat̄ nos eccl'ia ad māſuetudinē ⁊ patiētiam: vt oēm irā de cordib⁹ noſtris remoueamus: ⁊ hoc exēplo Ioſeph ⁊ xp̄i. Et eſt epiſtola. Dicit ioſeph. Geneſis. xxxvi. ca. de Ioſeph qui multa paſſus eſt a fratribus ſuis: ⁊ tn̄ ſublimatus eſt velint nolint. In euāgelio Matth. xxj. monemur ad predicta exēplo chriſti. Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam id eſt iudaicuꝫ populū per doctrinā legis: ad vltimum miſit filiū ſuū ad cultores vinee ad quos pri⁹ miſerat ſeruos quem interfecerunt. Per hec autē ſcilicet māſuetudinē ⁊ patientiam ſatiabimur in futuro: vnde introitus eſt. Ego autē cum iuſticia apparebo in conſpectu tuo ſatiabor dū manifeſtabit̄ gloria tua Ad tolerādas etiā perſecutiones propter iuſtitiā

hortaꝛ in graduali Ad dñm cū tribularer. ⁊ ī offer
torio. Dñe in auxiliū. ⁊ cōione Tu dñe ſeruabis.

De ſabbato. Rubrica.

Sabbatū de cōuerſione vel cōfeſſione
per que ceſſat hō ab ope ſeruili: ⁊ ſic
ſabbatizat ⁊ recipit benedictionem a
dño qui bñdixit diei ſeptimo. Ad hoc
aūt inſtruimur per legem dñi ⁊ grām
ſpiritusſancti: vnde introitus eſt de lege lex dñi ⁊c.
et eſt primi toni: qꝛ cōuerſio ad deū eſt principium
bone vite. vñ ſequiꝛ Cōuer. aīas. Sequitur iuſti-
tie dñi recte letificātes corda: qꝛ dāt ſabbatū ſpiri
tuale: ⁊ hec principaliter habentur per gratiā qḋ
oſtēditur ꝑ epiſtolā. Dicit Rebecca ⁊c. Geñ. xxvij.
ca. ī qua habeꝛ ꝙ rebecca monuit Jacob vt offer-
ret patri ſuo Jſaac duos hedos. Per rebeccā grā
intelligitur q̄ nos monet: ⁊ inſpirat nobis offerre
deo abominationē de pctō ⁊ confeſſionē que per
hedos deſignatur. Hedus eñ aīal fetidū eſt. ⁊ hꝫ
carnes ſapidas. Cū eñ homini fetet pctm̄ ſuū cō-
fitetur illud qḋ valde placet deo ⁊ angelis eius:
quia gaudiū eſt angelis dei ſuꝑ vno peccatore pe
nitentiā agēte. Sequiꝛ aūt in epl̄a. De rore celi. ī.
de grā celeſti: ⁊ de pinguedine terre. ī. abūdātia tē
poraliū ſit bñdictio tua: ⁊ ꝓponit de rore celi: quia
bona ſpiritualia preponūtur tēporalibꝰ: et poſtea
ſequitur de pinguedine terre: quia primū querite
regnū dei: ⁊ hec omnia adijciētur vobis. Boni eī
omnia habent. Unde apoſtolꝰ Tanq̄ nihil habē
tes ⁊ oīa poſſidentes. extra de priuile. nimis. Ma
li ſimiliter petunt benedictionē qui per Eſau deſi
gnantur: ſed qꝛ ipſi preponūt temporalia ſpiritua-
libꝰ. dicitur eis. De pinguedine terre et de rore celi
erit benedictio tua. Et ſi enim habeāt aliqua ſpiri
tualia: tamen eis preponūt temporalia. Sequitur
reſponſoriū. Bonū eſt confiteri domino ⁊c. quaſi
dicat eccleſia. Ex quo per conuerſionē ⁊ confeſſio
nē peccati et reprobationeꝫ habetur benedictio et
tēporalia ⁊ ſpiritualia. Bonū eſt cōfiteri dño. Jtē
habeꝛ in euangelio. Luc. xv. Homo quidā habuit
duos filios: ⁊ petijt vnus dicēs. Da mihi partē he
reditatis que me contingit: ⁊ diuiſit illis ſubſtātiā
ſuā et poſt ille cōſumpſit omnia: poſtea fuit tanta
fames in terra ad quā venit: vt compelleretꝛ fame
eſſe porcariꝰ. ī. ſubulcꝰ: ⁊ dixit reuerſus ad ſe. Quā
ti mercenarij ⁊c. Quādo eni homo oīa bona ſua
amiſit per peccatū nō habet quid comedat: ⁊ per-
mittit ita deus ipſum cadere: vt arguat eū malitia
ſua: vt legiꝛ Hiere. ij. circa mediū: ⁊ mouaꝛ fame ⁊
dicat quod ſunt ſcilicet in eccleſia: qui habēt locu-
ditatē mentis: ⁊ ego fame pereo: reuertar in domū
patris mei. vnde in Exo. ix. habeꝛ ꝙ egyptij cōpel
lebāt filios iſrael exire de egipto: tunc recipiꝛ ⁊ da
tur ei prima ſtola: id eſt gratia: ⁊ ita ī euāgelio ha
betur de cōuerſione. Rurſus tā in euāgelio vbi
habeꝛ de duobꝰ filijs q̄ꝫ in epl̄a vbi agitur de Ja-
cob ⁊ Joſeph duoꝝ populoꝝ iudaici videlicet et
gētilis ſignificatio ꝯtineꝛ. Judaicꝰ gratiā ſpiritua
lem amittit: gētilis vero cōuerſus ad penitētiā de
lege domini in introitu gloriaꝛ ⁊ cātat. Jn gradua
li vero dño cōfitetur: ⁊ laudat in offerēda oculos

Cū hoī
fetet pec
catum
ſuū con-
fiteꝛ illḋ
qḋ val-
de pla-
cet deo
et ange-
lis.

ſuos petit illuminari. ne dormiat vt inimicꝰ nō pre
ualeat ei. Et attende ꝙ rationabiliter in ſecūda
quadrageſime hebdomada legitur euāgeliū de fi
lio prodigo reuertēte ad patrē: quia gentilis ppl̄s
per doctrinā legis ⁊ euangelij ad creatoris cultū
reuertitur: ⁊ quiuis penitēs per fidē ⁊ operationē
vel per duo precepta charitatis dño recōciliatur:
communio eſt Oportet te. Lu. xv.

De dñica tertia quadrageſime. Rubrica.

Tertia dñica eſt ꝯfeſſionis ⁊ quarta re
fectionis: ſicut eñ ſupra dictū eſt dñs
in prima dñica quadrageſime armaꝛ
uit militē ſuū in ſcd̄a oſtēdit premiuꝫ
iammodo ergo nō reſtat niſi vt oſten-
datur via: qꝛ per cōfeſſionē ⁊ refectionē illuc veni
tur. ē ergo dñica iſta cōfeſſiōis. Eſt aūt duplex cō
feſſio. ſ. peccati ⁊ laudis: quas habere dꝫ hō. Per
humilitatē eñ confeſſionis expectat hō a deo oīa
que expectat. ſ. liberationē ⁊ donū grē: ⁊ oīa alia
bona. vnde introitus Oculi mei ſemꝑ ad dñm ⁊c.
et eſt ſeptimi toni: quia per ſeptiformē gratiā ſpi-
ritusſancti euellitur hō de laqueo diaboli: per con
feſſionem eñ ſcrutantur mala: ⁊ ideo fit ſtatio ad
ſanctū Laurentiū: qui per ꝯfeſſionē liberatus eſt.
Hec humilitas liberauit Joſeph de manibꝰ fra-
trum ſuorum ⁊ de carcere: ⁊ ideo cantatur in offi-
cio nocturnali. Adhuc dñica iſta ſexta eſt a dñica
lxx. ⁊ ſexta feria dñs crucifixus eſt: ⁊ ideo fit mētio
de paſſione dñi que per ioſeph ſignificatur: et ita
etiam ipſi diei cōpetūt que dicūꝛ. Nā xp̄s per hu-
militatē liberatus eſt ab inſidijs fratrum ſuorū. ī.
iudeoꝝ: ⁊ exaltatus in toto egypto. ī. in mundo: ⁊
ita que literaliter acta ſunt circa ioſeph ſpirituali-
ter ſunt facta erga xp̄m. ⁊ nocturnuꝫ officium ordi
neꝫ comitatur hiſtorie. Cum eñ precedenti dñica
cantatū fuerit de Jacob: in hac ſuccintiꝛ de ioſeph
qui venditus a fratribꝰ illos in fame ditauit: ⁊ xp̄s
a iudeis crucifixus ſua morte humanū genus re-
demit: ⁊ redimendo a demonio liberauit. prout in
euangelio legitur hodierno: ceterū qualis debeat
eſſe cōfeſſio oſtēdit apoſtolus in epiſtola. Fratres
imitatores mei eſtote ⁊c. ad Ephe. v. c. Primo eñ
eſſe dꝫ in humilitate. ſ. humiliemus nos deo: ⁊ ita
in nouitate vite ambulemus. Secundo in perſeue
rantia. ſ. vt homo non redeat ad vomitum: ⁊ vt in
fama peccati remoueatur. vñ dicit: fornicatio aūt
et immūdicia nō dominetur in vobis ⁊c. hoc fit ꝑ
perſeuerātiā in bona vita. Ad hoc ideꝫ hortamur
in euangelio in fine: in quo oſtēditur ꝙ gratia ex-
pellit pctm̄. Erat inquit ieſus eijciēs demoniū ⁊c.
Luc. xj. c. ⁊ Matthei. xiij. Jeſus. ī. gratia. Jſte idē
demoniacꝰ cecus dī a Mattheo ⁊ Beda cecus ī-
quit Beda videt: mutus loquitur. poſſeſſus a de-
monio liberatur: ⁊ cū eieciſſet demonium locutus
eſt mutus: quia qñ data eſt homini gratia confi-
tetur ⁊ loquitur in confeſſione. Poſtmodum oſtē-
dit dñs ſtabilitatem regni ſui per indiuiduam cha
ritatem: ⁊ inſtabilitatem regni diaboli. Omne in-
quit regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur: ⁊ ſic
regnum diaboli et ſuorum qui diuiſi ſunt a deo de
ſtruetur. Sed regnum dei manet in eternum ⁊ ita

Homo
debet
habere
duas cō
feſſiōes.

Paſſio
domini
per Jo-
ſeph ſi-
gnificaꝛ

tiuitat oẽs hoĩes ad regnũ ſuũ qđ manet: ꝓpter hoc debet homo perſeueranter agere opera confeſſionis: qꝛ per ea habebitur regnũ celoꝝ: ⁊ ideo rñſorium eſt Exurge dñe nõ preualeat hõ. i. diabolus qui nobis intendit auferre regnũ celorum. Hoc igitur intẽdit eccleſia vt ſimus perfecti in confeſſione: ⁊ ſiĉ perfecte moriamur peccatis. vt per bonã vitã etiã infamia pcti deleat̃: ſicut dicit dñs per Hiere. Perdam babylonis nomẽ. Hoc dicit: qꝛ grã expellit peccatum ⁊ infamiã. Sequitur. ⁊ reliquias ⁊ germẽ babylonis ciuitatis. i. memoriam delectabilem: vt. ſ. homo doleat qñ ad memoriam reducet. ¶ Rurſus qꝛ ſicut in euangelio dr̃. Surdus audiuit ⁊ mutuo verba dei narrauit: ideo dr̃ in introitu Oculi mei ſemper ad dñm: ⁊ ne iterum deficiat miam implorat ſubdẽs Reſpice in me. et in graduali Exurge dñe. Deinde vox quondã muti ſcd̃a facũdia cuius os aperuit ſapientia preces ſuas ingeminat: ⁊ decẽti ſiĩitudine in tractu porat dicens Ad te dñe. In offerenda iam loquẽs predicat iuſtitias dñi rectas: eo ꝙ a ſe humiliato demonũ exierat: ſ; ad iudaicũ pplm ſuperbientẽ ſpiritus immundus redierat: in cõtione de muto factus orator gratulatur ꝙ ſicut paſſer inuenit ſibi domum ⁊ turtur nidum.

Homo debet ꝑſeuerãter agere opera cõfeſſionis: qꝛ ꝑ ea habebitur regnũ celorum.

¶ De ſecunda feria. Rubrica.

In dñica precedenti dictũ eſt ꝙ dñs ſaluat per cõfeſſionẽ: in hac vero ſecũda feria oſtẽdit̃ ꝙ dñs ſaluat etiã per baptiſmũ. Sed qꝛ baptiſmus datur ꝑ trinitatem: ideo de trinitate eſt introitus. In deo laudabo verbum. ⁊ ponitur ibi ter hoc nomẽ deus: ⁊ eſt de tertio tono: qđ totum cõtingit propter hoc ꝙ loquitur de tri. epiſtola vero Naamã princeps ⁊c. que eſt. iiij. Reg. v. c. eſt de Naamã: quẽ miſit rex ſyrie dñs ſuus ad helyſeũ: vt ſanaret eũ: ⁊ precepit ei vt in iordane ſe lauaret ſepties: ⁊ fieret eius caro ſicut caro pueri: ⁊ ita factũ eſt. Iordanis interpretatur deſcẽſus humilitatis in qua ecclia mũdari petit: ⁊ hoc facit ad preceptũ dñi querens per humilitatẽ ſalutẽ in aqua que eſt iferior creatura. Poſtmodũ ſequit̃ rñſoriũ Deus laudem meã ne tacueris l quo eccleſia humiliat ſe per confeſſionẽ: ⁊ eſt tertij toni rõne predicta. In euãgelio ꝓo dixerũt phariſei ad Ieſum Luc. v. oſtendit dño ꝙ nõ ſunt miſſi prophete niſi ad humiles: ſicut helyſeus ad Naamã: ⁊ Helyas ad viduam: ⁊ oſtendit ſuperbiam iudeoꝝ. Poſtea dicit Ieſus autem tranſiẽs per mediũ illoꝝ ibat. ad ſignificãdum ꝙ humilis quicquid ſibi fiat viã ſuam nõ derelinquat.

¶ De tertia feria. Rubrica.

Tertia feria eſt de oratione et mia per que etiam ſaluat dñs. Vñ introit9 eſt Dum clamarez ad dñm. Epiſtola ꝓo Mulier quedã ⁊c. eſt. iiij. Reg. iiij. ca. de vidua cuius filios creditor in ſeruitutem redigere contẽdebat: ⁊ eius vaſa oleo repleuit Helyſeus: dicens ei ꝙ de parte olei redderet debitum qđ debebat: ⁊ de reliquo ipſa et filij ſui viuerent. Vidua eſt eccleſia cuius ſpõſus xp̃s nõ eſt preſens corporaliter: ſiue viſibiliter que venit ad xp̃m: creditores ſunt demones: vnde diabolus exactor dr̃ ꝙ pecuniam. i. immundiciã a nobis exigit cum vſuris. Unde Eſa. xiiij. ca. Quomodo ceſſauit exactor quieuit tributum. Sed chriſtus per opera mie liberauit nos ab huiuſmodi creditore: et petitur huiuſmodi liberatio. in rñſoris Ab occultis meis munda me dñe. Euangelium vero qđ eſt Matthei. xviij. c. eſt de mia. ſ. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum: ſi ignorat doce: ſi penituerit dimitte: non dico ſepties: ſed etiam ſeptuageſies ſepties. i. quotiens peccauerit dimitte. ¶ Rurſus vidua pro filijs ad Helyſeum orans: dicit in introitu Ego clamaui. ⁊ in graduali. Ab occultis meis. Demum precibus exaudita gratias agit in offerenda Dextera dñi. Et docet in communione Domine quis ⁊c. quales ſe debeant exhibere qui volunt oleum miſericordie: ſcilicet qui volunt requieſcere in monte ingrediantur ſine macula: et operentur iuſtitiam.

Diabolus dicit exactor ꝙ immũdiciam a nobis exigit cũ vſuris.

¶ De quarta feria. Rubrica.

In quarta feria agitur de impletione mandatoruz: per quã dñs etiã ſaluat ſed quia per gratiam eſt impletio mãdatorum: ideo eſt introitus Ego autem in dño ſperabo. Et eſt primi toni: ad oſtendendum ꝙ ſpem debem9 ponere in ſolo deo. epiſtola vero Honora patrem tuum ⁊c. eſt de Exo. xx. c. in qua ſunt inſtituta vel diſtincta precepta domini. Honora patrem ⁊ matrem ⁊c. In reſponſorio vero petitur gratia: in quo oſtendit homo infirmitatem ſuam dicens Miſerere mei de9 quoniaz infirmus ſum ſana me dñe: quaſi diceret non poſſum per me adimplere mandata. In euãgelio Acceſſerũt ad ieſum ⁊c. Matth. xv. c. redarguit dñs iactantiam iudeorum: qui magis innitebantur traditionibus hominum ꝙ̃ dei: et reprehendebant diſcipulos dñi de traditionibus legis vel ſenioꝝ: quib9 dñs dixit Hypocrite ⁊c. nõ lotis manib9 mãducare nõ coinq̃nat hominẽ: ⁊ oſtẽdit per que ſaluamur ⁊ iuſtificamur. In hac quarta feria fit primo ſcrutinium: prout in proxima quarta feria dicetur.

¶ De quinta feria. Rubrica.

In quinta feria oſtẽdit eccleſia nõ eſſe ſalutẽ niſi a dño: ⁊ maxime per virtutes. Vñ introitus eſt. Salus ppli ego ſum ⁊c. ⁊ eſt quarti toni propter quatuor cardinales virtutes: epiſtola ꝓo Factum eſt verbũ ⁊c. eſt de Hiere. vij. c. vbi dr̃ bonas facite vias veſtras ⁊ ſtudia veſtra ⁊ hoc propter bona opa virtutũ: ⁊ reprehendunt̃ iudei: qui credebant ſe nõ poſſe dãnari: qꝛ habebant dñi tẽplum: et oẽs alios dãnatos eſſe dicebãt. Unde ſequitur reſponſorium Oculi omnium. oſtendẽs ꝙ in ſolo deo ſperandũ eſt. Euangeliũ vero Surgẽs ieſus. Luc. iiij. ca. eſt de ſanatione ſocrus petri: per quod oſtendit̃ ꝙ in ſolo deo ſperandũ eſt: quia ab ipſo ⁊ ꝑ ipſum ſaluo mẽtis ⁊ corporis eſt. In alijs vero eccleſijs legitur euãgeliũ ſequẽtis dominice Abijt ieſus. ⁊ aliter incipit operamini. in quo im-

ꝓperat dñs turbe ꝙ magis curabant de ſalute corporis ꝙ̃ mentis: quoniam voluerunt eũ facere regem poſt miraculũ factũ de ſaturatione quinqꝫ miliũ hominũ de duobus piſcibus ⁊ quinqꝫ panibus: ⁊ hortatur eos dicens. Operamini non cibũ qui perit: ſed qui permanet in vitã eternã. Cui cõgrue premittit̃ premiſſa lectio Hieremie: vbi dñs promittit ſe habitaturũ cum eis: ⁊ ſic quaſi regez futurũ eorum qui talem cibum fuerint operati: vt calũniã nõ faciãt innocentẽ ⁊c. Sanguinẽ non effundãt ⁊c. Rurſus introitus: ſcilicet. Salus populi. vox eſt dñi populũ cõſolantis. Graduale offertoriũ ⁊ cõmunio voces ſunt populi de regis gratia cõfidẽtis. In hac aũt q̃nta feria in qua agit̃ de ſalute fit ſtatio ad ſanctos Coſmã ⁊ Damianũ q̃ medici fuerũt: ⁊ homines corporaliter ⁊ ſpũaliter ſanabãt: ideo de ipſis fit mentio in collecta.

¶ De ſexta feria. Rubrica.

SExta feria que eſt dies crucis oſtẽditur ꝙ per crucẽ eſt ſalꝰ. Unde introitus eſt. Fac mecũ ſignũ in bonum: id eſt crucẽ. Maiorẽ charitatẽ nemo hʒ id eſt maius ſignum charitatis: ꝙ̃ vt animã ſuã ponat quis pro amicis ſuis. Epiſtola vero Cõuenerũt ⁊c. que eſt Nu. xx. c. eſt de Moyſe: qui bis percuſſit petrã: ⁊ fluxerũt aque: vt biberẽt hoĩes ⁊ iumẽta. Per binã percuſſionẽ duo ligna crucis intellige: petra xp̃s eſt: ⁊ fluxerunt aq̃ doctrinarũ ⁊ gratiarũ: vt poſſit bibere totũ genꝰ

In ſola cruce ꝑfecta eſt human generis ſaluatio

hũanũ Reſpõſoriũ eſt. In deo ſperauit cor meũ ⁊ adiutus ſum: q: in ſola cruce perfecta eſt humani generis ſaluatio. In euãgelio vero. Uenit ieſus i ciuitatẽ ⁊c. Io. iiij. c. oſtẽdit dñs ꝙ nõ ſolũ pro nobis crucẽ ſuſtinuit: ſed ⁊ mĺtos alios labores. Uñ ſequit̃ ibi: ieſus ergo fatigatus ab itinere ⁊c. ⁊ dicunt̃ ibi octo in quibꝰ inſtruxit dñs ſamaritanã: q̃ patẽt in euãgelio: ⁊ iõ reſpõſoriũ eſt octaui toni. Cõmunio eſt. Qui biberit. Io. iiij. capitulo.

¶ De ſabbato. Rubrica.

Dominus ſaluat ꝑ iuſticiã et miſericordiã.

IN ſabbato vero oſtenditur ꝙ dñs ſaluat per iuſticiã ⁊ miſericordiã. Unde epiſtola. Erat vir. Danielis. xiij. c. loquitur de Suſanna que ſaluata eſt ꝑ iuſticiã. Euangeliũ eſt de muliere deprehenſa in adulterio: quã dñs liberauit per miſericordiã. Ecce quomodo euangeliũ ⁊ epiſtola cõcordãt. Quia ergo adultera in euangelio ſaluata eſt per miſericordiã: ideo videns eccleſia infirmitatem filiorũ ſuorũ petit ſe liberari per miſericordiã in introitu dicens. Uerba mea auribus percipe domine: intellige clamorem meum: ⁊ eſt quinti toni: propter quinqꝫ que ponunt̃ in collecta: que eſt talis. Preſta q̃ſumus omnipotẽs deus: vt qui ſe affligendo carnem ab alimentis abſtinent: ſectãdo iuſticiã a culpa ieiunẽt: id eſt a delectatione quinqꝫ ſenſuũ ſicut Daniel Suſanna ⁊ Ioachim. Miſericordiã dei nõ cõſequent̃ qui ſic nõ ieiunãt. Sequitur verſus introitus ſeniplenus: ſcʒ. Rex meꝰ ⁊ deus meus. Et ideo notandũ eſt ꝙ in introitibꝰ aliq̃ñ duplex verſus ponitur: aliquãdo dimidius frequẽtius vnus: duplex vt in introitu defunctorꝫ Requiẽ: verſus. Te decet ⁊c. ⁊ alius. Exaudi orationẽ meã ⁊c. q: oramus pro defunctis ꝑpter ſtolã corporis ⁊ aĩe quas rogamus eis dari. Dicitur etiã ſecundus verſus: q: ſuccedit in locũ illius verſus Gloria patri. qui in officio defunctorũ tacetur pro eo ꝙ mortui trinitatem vlterius laudare nequeunt. Ad cuius laudẽ pertinet iſte ꝟſus. Sepꝰ vero vnus dr: quia ad vnum tm̃. ſ. ad deum vertere nos debemus. Dimidius aũt hic ponitur: quia qui miãm dei impetrat: ſuam debet imperfectionẽ in operibꝰ confiteri: pſalmus tm̃ opus ſignificat. Poſt epiſtolam ſequitur rñſoriũ Si ambulẽ ⁊c. qđ ſic ei rñdet: quem dñs liberat nullus ei nocere poteſt: igitur ſi ambulem in medio vmbre mortis non timebo mala ⁊c. vmbra mortis eſt mors tẽporalis. q. d. ⁊ ſi tranſeam per mortẽ temporalẽ: non eſt timendũ: ex quo deus adiuuat: ⁊ ſequit̃ verſus Uirga tua ⁊ baculus tuus ipſa me conſolata ſunt

Ei quẽ dominꝰ liberat nullus nocere poteſt.

quia tribulationes dñi conſolantur hominẽ bonum. Eſt autem primi toni: quia in ſolo deo ponẽda eſt ſpes. In euangelio ꝟo Perrexit ieſus Io. viij. oſtendit ſe dñs auctorem miẽ: cum dicit mulieri adultere Uade ⁊ noli amplius peccare. Itẽ mia fuit quando dixit. Qui ſine pctõ eſt veſtrum prius mittat in eã lapidem. iij. q. vij. qui ſine. In offertorio petit ſimiliter per miſericordiã liberari cũ dicit Greſſus meos dirige. et pertinet ad octauam reſurrectionis: poſtcõmunio vero ad beatitudinem que eſt Nemo te. Ioan. viij. ca. Illud autem notãdũ eſt ꝙ in huius ſabbati completorio antiphona Media vita cãtatur: eo ꝙ nunc mediana quadrageſime incipiat hebdomada: qui ꝟo eã in ꝑcedenti ſexta feria cantant: numerũ dierũ ieiunijs afflictorũ attẽdunt. Hanc itaqꝫ ſub breuiloquio duximus exponẽdã. Media vita xp̃o eſt. ipſe eñ mediator eſt dei ⁊ hoim̃. x. diſt. qm̃. Ipſe eſt via veritas ⁊ vita. viij. diſt. qui contenta. Ipſe quidem ſanctus ipſe deus: ipſe fortis: ipſe miſericors ⁊ ſaluator. Ad xp̃m ergo ſermo dirigitur. O media vita i. o chriſte. Uel media vita ſancta trinitas eſt q̃ in ſe vita. ⁊ nobis vita media. i. ſufficiens ⁊ cõmunis ad quem ſermo dirigitur. O media vita. i. o ſancta trinitas: ideoqꝫ ſubdiſtinguitur ſancte deꝰ: ſancte fortis: ſancte miſericors ſaluator. i. pater ⁊ filiꝰ et ſpũſſctũs: a quo ⁊ per quem ⁊ in quo ſaluamur et ideo ſaluator etiã trinitas appellatur. Ad quẽcũqꝫ tamen ſermonem dirigimus: adiutoriũ querimꝰ: q: in morte ſumus in miſerijs preſentis vite petimuſqꝫ ne tradat nos amaritudini mortis eterne vel ſupple o dñe exiſtentes in vita media ſumꝰ in morte. Prima vita fuit iuſtitie ⁊ innocẽtie: in q̃ creatus eſt homo. Scđa eſt vita peccati ⁊ miſerie in qua lapſus eſt hõ. Tertia erit vita immortalitatis ⁊ glorie ad quam reparabitur homo. Nos igit̃ dũ ſumus in media vita: ſumus in morte: quia vita pctĩ mors eſt vite iuſtitie: ⁊ iõ querimus adiutorem. Alie eccleſie dicunt medio vite: q: cũ nũc eſt medium quadrageſime que vitã preſentem: que ſine peccatis non duciť repreſentat: merito dicitur antiphona ipſa In morte. i. in peccatis que ducũt ad mortem. Et quia in epiſtola fit mentio de Su-

ſalma: ideo propter equiuocationem vocabuli fit hodie ſtatio apud ſanctam Suſannam.

¶ De quarta dñica quadrageſime. Rubrica.

Sequitur dñica quarta: in qua agitur de ſuperna hieruſalē: ꝗ in terrā illā venit eo duce quo filij iſrael venerūt in terrā promiſſionis: ꝓut ſub ſeptuageſima dictū eſt: ideo nūc legit̃. Exo. vbi dicit dñs. Uidens vidi afflictionē populi mei qui eſt in egypto: ⁊ deſcendi vt liberarem eos de manu Pharaonis: ſicut aūt dñs liberauit populum per plagas miſſas cōtra pharaonē: ſimiliter ⁊ per plagas liberat de manu diaboli: qui nō vult dimittere nos niſi in manu forti: vt ibi habet̃. Prima plaga eſt cōuerſio aquarū in ſanguinem per quaꝫ peccatū infidelitatis ſignificatur. Per alias plagas ſignificat̃ ꝙ homo ꝑ multas tribulatiōes ⁊ penas quas hꝫ dū moratur in peccato cogitur redire ad dñm: ſicut de filio ꝓdigo legitur. Legit̃ ergo Exo. qꝛ per fidem eſt exitus a ſeruitute diaboli: ⁊ per baptiſmū qui ſignificatur per mare rubrum: ⁊ per impletionē mandatorū. Quando vero homo talis eſt facit ſeipſuꝫ tabernaculū dño: ꝗ vero nō facit et hoc tabernaculū: nec ipſe faciet in futuro. Poſt Exo. ſequit̃ liber Leuitici: ꝗ eſt tertiꝰ in pēthateuco: qui ꝑtinet ad leuitas qui debebāt dño offerre ſacrificia: vnde liber eſt oblationū ex quo eñ homo īplet mādata ⁊ facit tabernaculū dño: nō reſtat niſi oblationes deo offerre. Debet tñ ſal apponere in omni ſacrificio ſuo: qꝛ cū diſcretione debet oīa facere. Quia ergo tales debēt eſſe mūdi ab omni peccato: ⁊ offerre dño hoſtiā mundam ſanctam ⁊ immaculatā: ideo ſequitur in leuitico de mūdatiōe lepre: ⁊ dr̃ ibi multotiēs. Sācti eſtote: quoniā ego ſanctus ſum. Et qꝛ hoc fit ī ſolennitate cordis: ⁊ debent omnia fieri cū gaudio: idō poſtea in eodē libro agit̃ de ſolēnitatibꝰ. Rurſum qꝛ nullus ita perfectꝰ eſt ꝗn peccet aliqñ ſaltem venialiter: idō ibi habet̃ de dubitatione moyſi ad aquas cōtradictionis: qui nec ꝓpter hoc dimiſit opus ſpirituale facere: vt ad vocem ſuā fluerēt aque: cū dixit. Aſcēdat puteus: id eſt doctrina ſacra. Ceterū ſicut mulier oſtendit ex vna parte pomū filio ſuo: ⁊ ex alia inimicū vt veniat ad ſe: ſic̃ ⁊ dñs. iuxta illud Oſee. xj. ca. In funiculis adā trahā eos in vinculis charitatis. Unde in officio nocturnali oſtēdit inimicū: qui nō vult dimittere populū niſi in manu forti ⁊ in manu diuina: ſcꝫ ꝑ predicatores: ⁊ ideo primū reſpōſoriū eſt. Locutus eſt dñs ad moyſen ⁊c. Siquidē moyſes ex aquis aſſumptꝰ eſt xp̃s per quē liberamur ab huiuſmodi inimico: vel quilibet ꝑdicator ꝗ ex aq̃s ſcripture dꝫ aſſumi: ⁊ eſt q̃rti toni: qꝛ q̃ttuor modis nos affligit diabolꝰ. ſ. interficiēdo mares. i. bona opera: vel virtuoſos quos ſubmergit ī flumine deliciarū huiꝰ mūdi: ⁊ cogit ſeruire in luto luxurie: ⁊ latere auaritie: ⁊ palea inanis glie. Porro ꝗdē: qꝛ pp̃ls in illa ſeptuagenaria captiuitate fleuit ſuper flumina babylonis: ⁊ in fine. Cyro permittente letabundus exiuit ⁊ gratulans hieruſalem introiuit: ideo cuꝫ in prima dominica populus captiuatus fleuerit dicēs Circūdederūt. ⁊ ī ſcd̃a orauerit dicēs Exurge. in tertia quoqꝫ orauerit dicens Eſto mihi. in quarta cōſolationē acceperit dicente dño Inuocauit me ⁊ ego exaudiā eum. in quinta etiā rurſus orationi inſtiterit dicēs Reminiſcere miſerationū tuarū. in ſexta vero Dario licentiā tribuēte cōſolationē de reuerſione percepit: ideoqꝫ dixit Oculi mei. In hac ſeptimana tāqꝫ in fine ſeptuageſime ingrediēs hieruſalē gratulabūdus exultat dicēs Letare hieruſalē. de hoc etiā dictū eſt ſub prima dñica. Septenariū quoqꝫ preſentis vite ꝗ ſeptē dierū circulo ſiue curriculo voluitur vel potius ſeptē etatibus quibus mūdus ipſe diſtinguitur ſicut per dies ſeptuaginta: ſic per ſeptē dominicas facta repñtat eccl̃ia. Prima eñ etas eſt ab Adā vſqꝫ ad Noe. Scd̃a ꝟo a noe vſqꝫ ad abrahā vel ſm̃ quoſdā ad Moyſen. Tertia a moyſe vſqꝫ ad Dauid. Quarta a Dauid vſqꝫ ad trāſmigrationē babylonis. Quinta a trāſmigratione babylonis vſqꝫ ad aduentū dñi. Sexta ab aduētu dñi vſqꝫ ad finē ſeculi. Septima ſil̃r vſqꝫ ad eūdē finē. ſimul eñ cōcurrūt: ſed illa in vigilantibꝰ ⁊ laborātibus: iſta in dormiētibus ⁊ quieſcentibus. vbi requieſcūt electorū aīe īter verba lactā'tis matris ſue ſuperne hieruſalē. In prima dñica velut in infantia mūdi homo a felici delectatiōe deiectꝰ clamat Circūdederūt me. in ſecūda velut in pueritia mūdi conciptēs hō ſpem ſue recōciliatiōis voce noe quaſi precētoris implorat acceptilationē recōciliationis dicēs Exurge quare obdormis dñe? In tertia velut in mūdi adoleſcētia conciptēs homo ſuā liberationē de egyptiaca ſeruitute ſue protectiōis et liberatiōis accelerationē voce moyſi orat dicēs Eſto mihi in deum ꝓtectorem. Quarta deſignat iuuentutē eccleſie: in qua regū dyademate coronatur: ⁊ ſapiētia prophetarū ornatur. vñ illud officiū voce Dauid quaſi precētoris in cantibꝰ celebrat̃: Quinta ſenectutē eccleſie in qua calor naturalis incipit deficere. Nam pp̃lo in babylone captiuato eccleſia captiua nec altare habuit nec tēplum: immo organa ſua ſuſpendit: ideoqꝫ in quinta dñica vacat officio. Sexta ſeniū eccleſie. ſ. fines ſeculoꝝ cū filius dei venit in mundū ⁊ de diaboli poteſtate liberauit genꝰ humanū: ne igitur ſit immemor accepti beneficij ⁊ ingratū gratulatur: ⁊ ait. Oculi mei ſemꝑ ad dñm. Hec autem ſeptima ⁊ vltima ſignificat ſabbatum mūdi in quo ſanctoꝝ aīe requieſcūt. illic hieruſalē ꝗ ſurſum eſt ꝗ libera eſt: ꝗ mater noſtra eſt letat̃: vñ dr̃ dominica letitie. Eſt enim ſeptima ſeptuageſima ⁊ per ſeptenarium ſignificat̃ ſeptima etas eoꝝ qui ſunt in requie. Repreſentat eñ dñica libertatē cōceſſam filijs hieruſalē redeūdi a babylone anno ſexageſimo: quā habuerūt plenariā in anno ſeptuageſimo. vñ totum huiꝰ diei officiū de letitia eſt ad repñtādū illoꝝ letitiā ⁊ etiā noſtrā qñ finitis ſex etatibꝰ erimꝰ in ſeptima a mūdi exilio liberati cū celeſtē paradiſuꝫ ꝗ eſt patria noſtra intrabimꝰ. Cantatur ergo hodie introitus Letare hieruſalē. Ad oſtendendum ꝙ ſicut illi qui cū ingenti letitia a babylone venerūt in hieruſalē: ita ⁊ nos ab hoc mūdo letātes in

Homo ꝑ multas tribulationes ⁊ penas quas hꝫ dū moratur in pctō cogitur ad dominū redire.

Populo in babylone captiuato eccleſia captiua nec altare habuit nec templum.

celeſtē hieruſalē veniem⁹. babylō eñ interpretat̃ cōfuſio. vñ ſignificat mūdū vel īfernū: q̄ī hoc mūdo eſt ꝯfuſio vitioꝝ: ⁊ ī inferno tormētoꝝ. Dicitur etiā hec dñica refectionis: q̄ in ea dñs refecit ⁊ ſaciauit q̄nq̄ milia hoīm: vel q̄ in ea oſtenditur celeſtis hierl̄m: ex qua oīs refectio eſt. Qr ergo eccl̄ia letatur ꝓ hac refectione: iō cātat Letare hierl̄m. i. eccl̄ia: tibi eñ eterna requies ꝓmittitur. In nocturnali eñ officio cātatur riſponſū Audi iſrael p̄cepta dñi: ⁊ ea in corde tuo quaſi in libro ſcribe: et dabo tibi terrā fluentē lac ⁊ mel. Poſtea ſequitur in introitu Ab vberib⁹ ꝯſolationis et⁹. Hec v̄ba ſunt duo teſtā: de quib⁹ ſūmūtur ꝓmiſſiones dulces in quib⁹ eſt ꝯſolatio noſtra: ⁊ ſunt in ea tria v̄ba leticie. ſ. letare: gaudere ⁊ exultare. Ratio quare poſita eſt ſub titulo de ſeptuageſima in principio ⁊ ſumitur iſte itroit⁹ de Eſa. vl. c. ſ; de antiqua trāſlatione: q̄ in Eſa. ſic nō iacēt v̄ba hec. verſus v̄o de pſalmo q̄ loq̄tur de hierl̄m ſupna. ſ. Letat⁹ ſu; ⁊c. eſt quinti toni: ꝓpter q̄nq̄ milia hoīm quos refecit: vel iō q̄ illi q̄ cohibēt ⁊ refrenāt ⁊ bñ ordinant q̄nq̄ ſenſus corporis illi habebūt hmōi refectionē ⁊ ꝯſolationē: de qua in introitu habetur: ⁊ que petitur in collecta. Cōcede q̄s oṗs de⁹ vt q̄ ex merito noſtre actionis affligimur: tue grē ꝯſolatione reſpirem⁹. Scripſerūt tñ q̄dā ꝙ q̄ albert⁹ papa q̄ tñ in chronica nō inuenitur celebrauit tali die rome in tali eccl̄ia q̄ vocatur hierl̄m: iō cātatur Letare hieruſalē. Et nota ꝙ in q̄buſdā eccleſijs hac die ⁊ in feſto ānūciatiōis dñi due collecte dicūt: vt quaſi duplex feſtū exoluere videātur: qđ nō fit in alijs precipuis feſtiuitatib⁹ etiā natiuitatis dñi et ſimilib⁹: q̄ iſte ꝑ octauas ꝓducūtur: nec vni⁹ diei dūtaxat obſeruātia ſicut iſta coanguſtātur. Seq̄tur ep̄la. Scriptum eſt q̄m abrahā duos filios habuit ⁊c. ad Gal. iiij. c. Vbi ſeq̄tur. q̄ ſurſum eſt hieruſalē libera eſt q̄ eſt mater nr̄a. Hoc aūt dicit vt nō timore ſeruili ſeruiam⁹ dño: ſ; amore. Rñſoriū eſt de eodē Letat⁹ ſum i hijs q̄ dicta ſunt mihi ⁊c. et eſt ſeptimi toni: ꝓpter ſeptimā etatē in qua erimus in q̄ete. S; q̄ adhuc ſum⁹ in labore: iō ſequitur tractus: ſ; ſuauiſſim⁹. Qui ꝯfidūt in dño ſicut mōs ſyō ⁊c. i quo oſtēditur ꝙ q̄ in dño ſolo ſperāt habebūt illā reſurrectionē. Sequitur euāgelium. Abijt ieſus trās mare galilee ⁊c. Io. vj. c. Quinq̄ aūt panes q̄bus dñs refecit nos: prout ibi legitur ſunt q̄nq̄ libri moyſi. duo v̄o piſces ſunt pſalm⁹ ⁊ ꝓphetia: vel libri ioſue ⁊ iudicū: q̄ de illis ſeptem libris ſumūtur orationes i hac dñica: ⁊ ita reficit oēs: offertoriū ē Laudate. ⁊ eſt ſcđi toni: ad oſtēdēdū ꝙ deū laudare debem⁹ ꝓ corporali refectione et ſpūali. Poſtcōio v̄o eſt Hieruſalē q̄ edificatur vt ciuitas ⁊c. ⁊ loq̄tur de illa hierl̄m q̄ libera eſt ⁊ eſt quarti toni ꝓpter quatuor q̄ dicūtur. primū eſt q̄ oīa ſunt cōia. ibi eñ de⁹ eſt oīa ⁊ in oīb⁹. ſcđm eſt ꝙ eternaliter participātur ea q̄ ibi ſunt. vñ dicit. cuius participatio in idipſum. tertiū eſt ꝙ nullus de filijs diaboli pōt ibi aſcendere. Unde dicit Illuc eñ aſcēderūt trib⁹ trib⁹ dñi. Quartū q̄ ibi eſt cōtinua laus dei. vñ ſequitur. ad ꝯfitēdū nomini tuo dñe. ⁊ inde iſt iſtud. Beati q̄ habitāt in domo tua dñe: i ſecula ſeculoꝝ laudabūt te. In hac dñica romanus pōtifex celebraturus ad eccleſiam pergēs ⁊ rediēs ab eadē aureā in manu ſub aſpectu ppl̄i fert roſam. Circa qđ duplex īſurgit ratio: vna ſm̄ literā: altera ſm̄ ſpm̄. Sane ſm̄ literam ne fidelis ppl̄s ꝓpter quadrageſimalis obſeruantie aſperitatē ſub ꝯtinuo labore deficiat: q̄ qđ caret alterna requie durabile nō eſt iō in hac mediana quadrageſime quoddam recreationis ſolatium interponit. vt anxietas temperata leuius ſufferatur. iuxta illud. Interpone tuis interdū gaudia curis. Hodiernū nāq̄ officiū tota leticia plenū eſt. et in oī v̄boꝝ clauſula iocūditas exuberat: gaudiū reſonat: hylaritas inculcatur. Tria itaq̄ repreſentat dies iſta. ſ. charitatem poſt odiū. vñ dī Letare hieruſalē ⁊ cōuentū facite oēs q̄ diligitis eā: gaudiū poſt triſticiā. Vñ Gaudete i leticia: q̄ i triſticia fuiſtis: ⁊ ſatietatē poſt famē. vñ. vt ſugematis ab vberib⁹ cōſolationis veſtre. Que tria pariter deſignātur in trib⁹ ꝓprietatib⁹ hui⁹ floris: charitas i colore: iocunditas in odore: ⁊ ſacietas in ſapore. Roſa quippe pre ceteris floribus colore delectat: odore recreat: ⁊ ſapore confortat: delectat in viſu: recreat in olfatu. ⁊ confortat in guſtu. Nēpe roſa in manu romani pōtificis gaudiū iſraelitici ppl̄i deſignat: qñ per gratiā xp̄i data eſt illi de babylonica captiuitate licētia redeūdi. Deinde illā donat nobiliori ⁊ potētiori: q̄ tūc i curia reperitur: i quo nobilitas et excellētia illius peculiaris ppl̄i dñi deſignatur. Deniq̄ ille cū multo eq̄tatu ⁊ leticia ingēti ciuitatē cū roſa circuit figurās gaudiū illius ppl̄i in ciuitatē hieruſalē reuerſi atq̄ cōronē totius fidelis ppl̄i ⁊ eccl̄ie leticiā de premiſſis. Spūaliter autem flos iſte florē illū ſignificat: qui de ſe dicit in canticis. Ego flos cāpi ⁊ liliū cōualliū. ⁊ de quo ꝓpheta Egredieſ virga de radice ieſſe: ⁊ flos de ra. e. a. Qui vere eſt flos florum. i. ſanctus ſctōꝝ: q̄ pre ceteris floribus. i. ſanctis colore delectat in viſu. Nā ſpecioſus forma pre filijs hoīm in quē deſiderant angeli proſpicere. Qui odore recreat in olfactu. q̄ ſicut legitur in canticis. j. ca. Meliora ſunt vbera tua vino fragrātia vnguētis optimis. Qui ſapore confortat in guſtu: quia panis quem ipſe dat caro ſua eſt ꝓ mūdi vita omne delectamentū habēs et oīs ſaporis ſuauitatē. Hic eſt eñ q̄ de quinq̄ panibus ⁊ duob⁹ piſcib⁹ quinq̄ milia hoīm ſaturauit. Triplex autem eſt in hoc flore materia aurum vel muſcus ⁊ balſamum: q̄ triplex eſt in xp̄o ſubſtātia: deitas corpus ⁊ aīa. Sed balſamo mediante muſcus auro ꝯiungitur: q̄ mediante aīa corp⁹ cōiungitur deitati. Diuina eñ natura tāte ſubtilitatis: eſt vt corpori de limo terre formato non congrueret vniri niſi rationabili ſpū mediāte. ¶ Rurſus flos ipſe aureus eſt: q̄ rex regū ⁊ dñs dominātium: cuius rubor apparuit in inſignijs paſſionis et odor in gloria reſurrectionis. Hui⁹ floris baiul⁹ eſt vicarius ſaluatoris. Romanus v̄o pōtifex ſucceſſor vtiq̄ petri: ⁊ vicarius ieſu xp̄i q̄ hūc florē fidelib⁹ populis demōſtrat nō oī tp̄e: ſ; in hac dñica tñ que ſeptima eſt ab illa q̄ ſeptuageſima nūcupatur: q̄ xp̄s non in qualibet hora: ſed in ſeptima

Non timore ſeruili debem⁹ ſeruire dño ſ; amore ⁊c.

Deum laudare debem⁹ ꝓ corporali refectione ⁊ ſpūali.

Roſa in manu romani pōtificis q̄d deſignat.

Triplex eſt i xp̄o ſubſtantia.

tm̄ etate videtur ab illis qui beata; requie conſola
bũtur. ¶ Rurſus in vrbe oſtenditur non alibi q̄
apud baſilicã q̄ ſancte crucis in hieru:alẽ appella
tur: que ſuperne hieruſalẽ typũ obtinet: ꝛ ſpem re
p̄ſentat de qua dr̄ in ep̄l'a hodierna. Illa que ſur
ſum eſt hieruſalẽ libera eſt: que eſt mater noſtra:
in qua xp̄m angeli ſancti ꝛ beate aĩe cõtẽplantur
ad quã merito dr̄ Letare hieruſalem ꝛ conuẽtum
facite oẽs qui diligitis eã. q. d. vos catholici non
heretici. Differt autem hodierna ſtatio ab illa que
fit ibidem in ſcd̃a dñica aduẽt⁹: q2 illa future bea
titudinis eſt annũciatio hec quaſi preſentis contẽ
platio. Unde ꝛ feſtiuius agitur: quia ſpei noſtre fe
ſtiuitas eſt. Hac etiã die chriſtianus coronatur im
perator: vt ſemper corone ſuperne hieruſalẽ medi
tetur. Dauid ter in regem vnctus eſt: vt dicet̃ ſub
dominica poſt aſcenſionẽ. Hec ergo dñica priuile
giata eſt: quia repreſentat licentiã redeũdi de ſer
uitute ad libertatem populo iſraelitico conceſſam
et letitiam ex hoc habitam.

Dominica hec q̄re priuilegiata eſt.

¶ De ſcd̃a feria. Rubrica.

Ecũda feria eſt de iudicio. Uñ ĩ ep̄l'a.
Uenerũt due ꝛc. iij. Regũ. iij. c. agit̃ de
iudicio Salomonis duab⁹ mulierib⁹
de puero ɔtẽdẽtib⁹. extra de preſum.
c. j. Mulier vna q̄ dixit ꝙ diuidatur
puer eſt ſynagoga: que diuidi conata eſt puerum
Ieſum: alia mulier dicit detur ei infans viuus eſt
eccleſia. Uñ in r̄ñſorio petit hic mulier puerũ. Eſto
mihi in deũ protectorẽ. i. petit ſibi dari xp̄m. Euã
gelium prope erat ꝛc. Io. ij. c. Similiter eſt de eie
ctione vendentiũ: ꝛ de iudicio ibi habet̃ ꝙ nõ cre
debat ſe ieſus eis: quia nixi ſunt eum interficere:
poſtea ſequitur de paſſione ſua. Soluite. i. ſolue
tis tẽplũ hoc: ꝛ in triduo excitabo illd̃. ſciebat eñ
quid facturi erant. Quia ṽo ex paſſione dñi eſt oẽ
gaudiũ: ideo in offertorio cãtat eccleſia Iubilate.
In introitu aũt petit iudicari: ſ; prius petit miaz.
Deus in noĩe tuo ſaluum me fac. ſ. per miam: et in
virtute tua iudica me: ꝛ eſt quarti toni: q2 ibi habe
tur. Ab inſurgentibus in me libera me. i. ab inimi
cis: qui quatuor modis ſicut dictũ eſt ſub dñica i
ſurgunt cõtra nos: ꝛ ideo ſicut dñica fuit de mia:
ita ſecũda feria eſt de iuſtitia.

Ex paſſione domini eſt oẽ gaudium.

¶ De tertia feria. Rubrica.

Ertia feria eſt de oratione. i. de effica
cia orationis: que. ſ. fit ſalua iuſticia:
qd̃ oſtẽditur in ep̄l'a locutus eſt ꝛc. q̄
eſt Exod. xxxij. capit. vbi ſequitur: di
mitte me vt deleã eũ: ꝛ moyſes orauit
ꝓ populo: ꝛ dñs dimiſit peccatũ ſalua tñ iuſticia:
q2 reſeruauit ſibi vindictã. Uñ ꝛ ſi ꝓpter illud pec
catũ qd̃ cõmiſerũt in xp̄m ṗcipue puniantur: tñ ꝛ
ꝓpter illud qd̃ cõmiſerũt tũc. ſ. adorando vitulũ.
Uñ dicit dñs in euãgelio. Implete mẽſurã patrũ
veſtroꝝ: q2 ṽo tã efficax eſt oratio: ideo ĩ introitu
dicit eccl'ia. Exaudi orationẽ meã ꝛc. verſus. Con
triſtatus ſum in exercitatione mea. Cõtriſtat⁹ eñ
fuit pro dilatione patrie ꝛ incolatu miſerie. Quia
vero exercitatio chriſtiani eſt in cohertione a petu
lãtia ꝛ laſciuia quinq; ſenſuũ: idcirco quinto tono
reſonat hunc introitum eccleſia: ꝛ ſequitur ep̄l'a.
Locutus eſt ꝛc. in qua ſicut dictũ eſt impetrauit
moyſes dimiſſionem peccati ſalua iuſtitia: ꝛ vt filij
eoꝝ mererentur intrare terrã ꝓmiſſionis: ideo in
r̄ñſorio orat eccleſia vt mereatur ipſam impetrare
filijs ſuis: vt intrẽt terrã promiſſionis: licet adora
uerũt vitulũ conflatilẽ. i. venerati ſunt laſciuiam
et pompã mundi dicẽs Exurge dñe fer opem no
bis. ꝛ verſus. Deus auribus noſtris audiuimus:
qm̄ tu liberaſti eos ꝛ condonaſti eis: ſic ꝛ fac nos
ſp̄ualiter. Poſtmodũ ſequitur euangelium Iam
die feſto Io. vij. c. de obſtinatione iudeorum: qui
dicebant. Quomodo hic literas ſcit cũ nõ didice
rit eas? ꝛ dicit dñs Moyſes dedit vobis legem ꝛ
vos vultis me interficere. q. d. contra legẽ veſtraz
vultis facere ꝛ facitis: ꝛ dixerunt. Demonium ha
bes. ecce quõ obſtinati fuerũt: ꝛ hoc eſt qd̃ in ep̄l'a
habetur. Receſſerũt cito a via quã oſtendiſti eis.
eccleſia vero oſtendens ſe nõ cõſentire peccatis:
dixit in offertorio Expectãs expectaui dñm: oſtẽ
dẽs ſe expectare xp̄m vſq; ad finẽ: ꝛ q2 bene expe
ctat q̄ a laſciuia quinq; ſenſuũ abſtinet: ideo quin
ti toni eſt. Per hanc autez ſpem reducitur nouus
populus in terrã promiſſionis: vñ ſequit̃ poſtcõio
Letabimur in ſalutari tuo: et eſt primi toni: q2 oĩs
letitia a deo eſt. ¶ De. iiij. feria. Rubrica.

Equitur quarta feria: que eſt cathec
zandoꝝ: q2 ea die ducunt̃ ad eccleſiã
cathecumini ꝛ catheʒizant̃. i. inſtruũ
tur: ꝛ hoc eſt tertiũ ſcrutiniũ: vt iã di
cet̃. Ut aũt ſerutam⁹ ɔſuetudini eccl'ie
Italie q̄ ſcrutinij ſolẽnitatẽ obſeruat ꝛ iuribus de
illo loquẽtibus: ꝛ q2 etiã quedã de his que de illo
fiunt vſq; in baptiʒando ſeruant̃: ideo aliqua de
illo dicamus vcȝ quid ſit ſcrutiniũ ꝛ vnde dicat̃: ꝛ
vnde originem traxit quando ꝛ quotiẽs: ꝛ quare
in tẽporibus ſtatutis: quid in eo fiat vſq; ad exor
ciſmũ: ꝛ q̄d ab exorciſmo vſq; ad eccleſie igreſſum
et quid ab ipſo ingreſſu vſq; ad finẽ: et quare hec
oĩa fiant: ſubſequenter vero de officio miſſe hui⁹
diei dicemus. Scrutinium nihil aliud eſt q̄ fidei
et religionis chriſtiane inquiſitio. Eſt enim quaſi
quoddã iter ſeu preparatio ad baptiſmũ: et dicit̃
a ſcrutando. i. inquirendo: quia fidei religionis in
quiſitio fit in eo: vnde originem traxit iam dicet̃.
Incipit autẽ fieri ſcrutiniũ: in quarta feria tertie
hebdomade quadrageſime ſ; in hac quarta fit ſo
lẽne. Fiebãt eñ in primitiua eccl'ia ſeptẽ ſcrutinia:
duo ſcȝ in quarta feria ꝛ ſabbato tertie hebdoma
de: ꝛ duo in hac quarta feria ꝛ ſabbato hui⁹ quar
te hebdomade: ꝛ duo in q̄rta feria. ꝛ ſabbato q̄nte
hebdomade: ꝛ vnũ in quarta feria vltime hebdo
made: in quib⁹ adulti q̄ vẽturi erãt ad baptiſmuz
docebãtur orationẽ dñicã ꝛ ſymbolũ: vt in ſequẽ
ti tunc ſabbato in quo baptiʒãdi erant vtrũq; an
te baptiſmũ ſcirent: ꝛ adhuc hodie in quibuſdam
eccleſijs ſeptem fiunt ſcrutinia propter ſeptiformẽ
gratiam ſpiritusſancti. Sed tertium vcȝ hac die
ſolẽniſſimum: ꝛ in omnibus eccleſijs ordinem ro
manũ ſequẽtib⁹: in quolibet ſcrutinio dicit̃ miſſa
ſcrutinij: videlicet Dum ſanctificat⁹ fuero: de qua

Scrutiniuȝ q̄d ſit et vnde dicatur.

dicetur. Dicūtur etiam proprie collecte pro cathe-
cuminis: vt omnipotēs ſempiterne deus eccleſiā
tuā. Iter remedij ⁊c. Sed queritur quare tertium
ſcrutinium fit ſolēne ⁊ nō primū nec ſcōm? Reſpō-
detur ad notādū ꝙ nec prima etas.i.infantia: nec
ſecūda.i.pueritia ita apta eſt ſeruitio dei ſicut illa
in qua maxime diſcretio boni ⁊ mali haberi inci-
pit: ⁊ in qua contra carnē pugnatur. Inde eſt etiā
ꝙ non prima tribus.i.tribus iude: nec ſecūda.i.tri-
bus ſymeon: ſed tertia.i.leuitica ſacrificijs dn̄i eſt
deputata: ſed nec in primo libro pentateuci: nec in
ſecundo agitur de ſacrificijs: ſed in tertio: prout di-
ctum eſt in precedenti dn̄ica. Fit autē ſcrutiniū in
hac ſeptima hebdomada a ſeptuageſima: quia
dum iudei fuerūt in babylonica captiuitate mixti
fuerūt inter eos quidā de gentibus. Vñ poſt eoꝝ
reditum ignorabatur de pluribꝰ vtrū eſſent iudei
vel non: quidā etiā dicebant ſe fore de leuitica tri-
bu qui nō erant: ⁊ ſe ſacerdotes q̄ nō erāt. Ideoqꝫ
Eſdras et alij ſapientes genealogias diligenter
ſcrutati ſunt: ⁊ iudeos a gētibus: ⁊ leuitas a non
leuitis ſegregauerunt: ita et nos in hac ſeptima
hebdomada que finē illius ſeptuageſime babylo-
nice captiuitatis ſignificat: ſcrutiniū facimꝰ vt cre-
dētes ab incredulis ſegregemꝰ quos in ſacroſan-
cta ſolēnitate redēptionis noſtre ex aqua ⁊ ſpiritu
ſancto renouamꝰ. Nō eñ in primitiua eccleſia alio
tp̄e baptiſma celebratur: niſi forte mortis periculo
imminente. Oēs igitur eccleſie prolis quā p anni
circulū: verbi pabulo generabāt hac die noīa ſua
dabāt in quibꝰ perſcrutandum erat: ne qua radix
amaritudinis ineſſet: vt in hereticis ne prius illis
ſancta darentur q̄ꝫ chriſtiana fides radices in eoꝝ
mētibus fixiſſet.j.q.vij.quotiēs.de cōſe.di.ij.ego
Vnde nominibus datis quolibet eoꝝ per dies ſe-
quētes vſqꝫ ad paſcha fidei regulā audiebat: ⁊ ſic
lactatus ⁊ grandeſcens in plenilunio.i.ī baptiſmo
plena fide ſymbolū reddēs xp̄o ī baptiſmo cōmo-
Scruti- riebat ⁊ reſurgebat. Petro ī hac.iiij.feria fit ſcru-
nium in tiniū ꝓpter multa. Primo qꝛ ipſa prefigurata eſt
hac q̄r- a quarta ſeculi etate: que fuit a dauid vſqꝫ ad trāſ-
ta feria migrationē babylonis: in qua nō ſolū iudee gētis
fit ꝓpter inchoatū eſt imperiū verūetiā xp̄i ⁊ chriſtianoꝝ
multa. regnum ex promiſſione ſumpſit exordium iurāte
dn̄o Dauid. De Fructu ventris tui ponā ſuper ſe-
dē tuā: ideoqꝫ merito in hac feria cathecumini ad
xp̄i nomen accedunt ⁊ chriſtiana religio in ea ini-
tium capit. Secūdo quia ſicut quarta feria ſtelle
create ſunt: ⁊ ī celo ſoli et lune cōiuncte: ita ⁊ fide-
les hodie concipiuntur qui xp̄o ſoli ⁊ eccleſie lu-
ne coniunguntur ⁊ in celo.i.in patris regno iam
ſplendent in ſpe: ⁊ in futuro ſplendebūt in re. Ter-
tio qꝛ ſicut in quarta etate edificatum eſt templū
dn̄i per Salomonē: ſic ⁊ in hac quarta feria prepa-
ramus baptizandos: vt ſint templū dn̄o. Quarto
quia in quarta feria cepit noſtra redēptio in quo
Noſtra proditus eſt dn̄s a iuda: vt pro redimēda eccleſia
redem- moreretur: ideo ⁊ in quarta feria iſti preparantur:
ptio ce- vt effectū percipiant redemptionis. Quinto quia
pit in q̄r- agnus vigintiquatuor diebus obſeruabatur ⁊ pre-
ta feria. parabatur: et luna quindecima immolabatur de-

cet vt eccleſie noua ſoboles que ad cōmoriēdum
xp̄o in baptiſmo preparat̄: diebꝰ quindecim ante
riori ieiunio ſpūaliter ſagīnata etati lune q̄ illā ſi-
gnificat exequetur. Sexto qꝛ quarta hoīs etas.ſ.
iuuentus per quartā feriā ſignificata apta eſt pre-
lijs ⁊ gubernaculo imperij: ⁊ iō cathecumini pre-
parantur in quarta feria ad preliū cōtra diabolū Scruti-
⁊ ad regnū ⁊ imperium regni dei. Hoc autē ordi- niorū ce-
ne ſcrutinij celebrant̄: qm̄ a principio vſqꝫ ad exor- lebran-
ciſmū hec fiūt. Primo quidē fit nominū baptizā- dorum
doꝝ per accolitū deſcriptio: ⁊ eorū per nomina in ordo.
eccleſia vocatio. Secūdo maſculorū ad dextrā fe-
minarū ad ſiniſtrā ad ianuā eccleſie vbi fidē pe-
tūt reductio. Tertio per exorciſtā gemina interro-
gatio vna de renūciatiōe diaboli: alia de fide chri-
ſti. Quarto demōis exufflatio. Quīto crucis ī frō-
te expreſſio. Sexto dicit̄ oratio. Septimo fit ī ore
ſalis impoſitio. Qđ igit̄ noīa per accolitū ſcribun-
tur: ex quo ipē etiā notariꝰ dictus eſt: ſignificat ꝙ
noīa fidelium in libro vite ſcripta ſunt. Qđ nomi-
natim vocant̄ ſignificat vocationē fideliū ad vitā
eternā. Ceterū ianua xp̄s eſt. Ducunt̄ igitur cre-
dituri ad ianuā: id eſt ad chriſtū q̄ de ſeipſo dicit.
Ego ſum oſtiū per me: ſiquis introierit ſaluabit̄.
Qđ vero maſculi ponūtur a dextra ⁊ femine a ſi-
niſtra deſignat ꝙ viriliť agētes a dextris: ⁊ effemi-
nati a ſiniſtris ī iudicio ſtatuunt̄. Qđ abrenūciāt
diabolo p hoc ſe a iugo eiꝰ cui ex originali fiūt ob-
noxij ſubtrahūt p hoc ꝙ fidē xp̄i ꝯfitent̄ iugo xp̄i
ſe ſubijciūt. Demonis exufflatio eſt poteſtatis eiꝰ
debilitatio. Crux que imprimit̄ frōti eſt vexillū no-
ſtrū quo diabolū vincimus: nō fit aliud ſignū niſi
crux: vt in hoc ſolo ſigno diabolꝰ ſciēs ſe eſſe victū
ꝯtremiſcat et fugiat. Fit aūt ī ſede pudoris: id eſt
in fronte ne erubeſcat fidelis cōfiteri dominū ſuū
eſſe crucifixū. Oratio cōtra diabolū eſt munitio.
Sal in ore poſitū eſt ſapientie condimentū. Hec
plenius dicta ſunt in parte pria ſub tit. de vnctio-
nibus: ⁊ dicet̄ ſub ſabbato ſancto. Nunc dicenda
ſunt q̄ ab exorciſmo vſqꝫ ad igreſſum eccleſie fiūt.
Primo diabolus exorcizat̄: ⁊ ter repetūtur verba
illa. Audi maledicte diabole ⁊c. Secūdo maſculi
ſeorſum ponunt̄. Tertio ad monitionem diaconi
capita inclinant cathecumini: ⁊ ſuper eos oro do-
minica: ⁊ ſymbolū dicitur. Quarto a ſacerdote au-
res ⁊ nares illorū ſaliua tangūtur. Quinto ab ac-
colito illuminant̄. Sexto a diacono euangelium
ſuper eos dicatur. ſeptimo per oſtiariū in eccleſiā
introducunt̄. Primo ergo exorcizatur diabolus:
id eſt adiurat̄: vt a fidelibus recedat. Ter repetū-
tur verba illa. Audi maledicte diabole ⁊c. qꝛ ī cō-
feſſione trinitatꝭ diabolo reſiſtit̄. Surſum maſcu-
lis: ⁊ deorſum feminis fit exorciſmus: qꝛ maioribꝰ
maiora: minoribus minora ſunt preponēda. Qđ
ad admonitionē diaconi capita iclināt ſignificat
ꝙ cum deo cōmunicaturi acclamāte diacono ca-
pita inclinabūt et hec ratio pro cōmunione habe-
tur. Quod ſymbolum ⁊ dominicā orationē ſacer-
dos ſuper capita eorū dicit: notat ꝙ tēplum do-
moni cōtra diabolū munit. Aures ⁊ nares ſaliua
tangit. vt doctrinā de ore peccatoris procedētem

fideles libenter audiant: ⁊ ipſa eis bene redoleat quoaduſqȝ ſpm̄ habent in narib⁹.i.quādiu viuūt. Ipſoꝝ illuminatio eſt tenebrarū ignorātie: ⁊ peccati per lumē intelligentie effugatio euangeliuȝ qḋ ſuper eos dr̄ eſt doctrina ſaluatoris qua īſtruūtur. Deinde p oſtiariū introducunt̃ qꝛ poſt ipletionem euangelij per oſtiarium.i.per ſpiritumſanctū in celeſtem patriam introducuntur. Poſt hec dicēda ſunt ea que ab ingreſſu eccleſie vſqȝ ad miſſam fiunt. Primo maſculi ad auſtrum ſtatuunt̃.femine ad aquilonē: inde quatuor lectiones ſuper eos leguntur: ⁊ quatuor initia euāgeliorū deinde duo: vnus maſculus: ⁊ vna femina in ſanctuarium ab accolitis portant̃. Poſt ſymbolū grece ſuꝑ maſculos latine ſuper feminas dicitur. His peractis eccleſiam ingrediuntur: ⁊ ſic miſſa cantatur. Qḋ autem maſculi ad auſtrū: ⁊ femine ad aquilonē ſtatuuntur: ſignificat ꝙ fortiores hoſtib⁹ tentationū obijciendi ſūt ⁊ debiliores hūiliter ſunt erudiendi. Qḋ quatuor lectiones ſuper euȝ leguntur ſignificat doctrinā quatuor euangeliorū qua inſtruunt̃. Vñ ſtatim quatuor initia euāgelioꝝ leguntur ſuper eos quaſi cōgreget eos a quatuor ꝑtibus orbis. Qḋ vnus maſculus ⁊ vna femina portātur in ſacrariū ſignificat ꝙ de vtroqȝ ſexu fideles aſcēdent in celū. Sed nō aſcēdunt niſi vnus.i. in vnitate eccleſie cōſtitut⁹: ſicut ⁊ in ꝓbatica piſcina nō ſanabatur niſi vnus. Qḋ ſymbolū legit̃ ſuꝑ maſculos grece ⁊ ſuꝑ feminas latine: ꝑ duas liguas quib⁹ ſymbolū legitur oēm linguā intelligimus. Nā in grecis viguit ſapiētia. in latinis.ſ.romanis potentia: ⁊ ita ꝑ has duas tāqȝ excellētiores oēm linguā intelligimus: quaſi cum apl̃o ad Philip. ij.c. dicamus. omnis lingua cōfiteatur qꝛ dñs noſter ieſus xp̄s in gloria eſt dei patris. Expoſitionē orationis dñice. ⁊ ſymboli in quarta parte in ſuis locis expoſuimus. et attende ꝙ ante hāc quartaȝ feriā dñica vel in ſecūda feria huius ferie ſcrutiniū populis annūciandū his verbis. Scrutinij diē dilectiſſimi fratres quo electi noſtri diuinitus īſtruātur imminere cognoſcite: ideoqȝ ſollicita deuotione ſequēti quarta feria circa horā nonā cōuenire dignemini: vt celeſte myſterium quo diabolus cū ſua pōpa deſtruitur: ⁊ ianua celeſtis regni aperiet̃ inculpabili miniſterio peragere valeam⁹. In hac vero feria quarta finitis miſſarū ſolēnijs presbyter annūciat vt ſabbato ꝓximo ad ſcrutiniū reuertātur: ⁊ ſic iterū atqȝ iterū annūciat: donec ſeptem ſcrutinia celebrātur. Sane expleto ſcrutinio dicit̃ miſſa: vt premiſſum eſt. in qua legit̃ lectio et ep̄la: quia baptizādus in duobus eſt cathecizādus.i. inſtruendus.ſ.nouo ⁊ veteri teſtō maxime in illis que pertinēt ad baptiſmū. Rurſus qꝛ inſtruēdus eſt in fide: et in moribus: ideo due lectiones leguntur: de quibus in eis cū ſuis reſpōſorijs diſputat̃. Legitur eñ de Philippo ꝙ eunucho euangelizauit Ieſum: et ſꝫm Auguſtinum euangelizare ieſuȝ eſt non tantum docere credenda: ſed etiā que ſunt poſt baptiſmum ſeruanda: in prima ergo lectione ſcilicet Sanctificabo ⁊c. que ſumpta eſt de Ezechie. xxxvj. ca. de fide agitur. vbi dicitur. Tollam quippe vos de gentibus ⁊ cōgregabo vos de vniuerſis terris: ⁊ effundam ſuper vos aquā mūdā: ⁊ mūdabimini ab omnib⁹ inquinamētis veſtris: ⁊ dabo vobis cor nouum. Fideles enim de varijs terris cōgregati ſunt in eccleſia ⁊ aqua ſalutaris baptiſmi ſuꝑ eos effuſa eſt: qua ab vniuerſis peccatis ⁊ erroribus ſunt mundati: ⁊ datū eſt eis cor nouum vt credant in chriſtū. De hac lectione ſumitur introitus. Dum ſanctificatus fuero ⁊c. vel baptizatus dicitur cor nouū. In verſu autem Benedicā dominū ⁊c. ſunt gratiarū actiones de hac ſanctificatione: ⁊ eſt tertij toni: qꝛ ſanctificatio pertinet ad trinitatem. Verū qꝛ per talē ſanctificationem fiunt homines filij dei: ideo ſubſequit̃ in graduali. Venite filij audite me timorem dñi docebo vos: quod eſt ſeptimi toni: propter ſeptē dona ſpiritusſancti que dant̃ in baptiſmo: vel qꝛ ad hoc ꝙ quis vere credat in chriſtum neceſſe eſt vt timeat deū: ideo ſequitur ipſum graduale vbi ſequit̃ de timore. Initiū ſapientie timor dñi eſt. Qui ergo radicē imponit crudelitatis cū a timore inchoare oportet: iuxta illud. A timore tuo dñe concepim⁹ ⁊ peperimus ſpiritūſanctū. In ſecunda lectione: ſcilicet in epiſtola. Lauamini ⁊c. que ſumitur de Eſa.j.caꝑ. agitur abundāter de morib⁹ vbi dicit̃. Quieſcite agere peruerſe: diſcite benefacere ⁊c. et poſtea ↄcluditur: ⁊ venite ⁊ arguite me dicit dñs: quaſi dicat. Si hoc feceritis ⁊ vos nō remunerauero iure me tāqȝ iniuſtū redarguere poteſtis. Itē dr̄ ibi. Lauamini ſcȝ per baptiſmū: ⁊ eſtote.i. manete mūdi ſcȝ per penitentiā. ⁊ ꝙ poſſint oſtendit dicens. Auferte malū cogitationum veſtrarū: ⁊ ſi fuerint peccata veſtra vt coccinum: quaſi nix dealbabuntur ⁊c. Verū qꝛ illi qui fidem verā ⁊ bonos mores ſeruant ad hereditatem dñi pertinere probant̃: idcirco ſequit̃ graduale. Beata gens cuius eſt dñs deus eius populus quē elegit dñs in hereditatem ſibi. Hi efficiuntur celi qui verbo: id eſt filio dei firmant̃: vnde ſequitur verſus. Verbo domini celi firmati ſunt ⁊c. Item qꝛ in talibus locuȝ habet beatitudo: ideo graduale illud eſt primi toni: qꝛ beatitudo a ſolo deo eſt. Ab his quoqȝ non diſcrepat euāgeliū precedēs: ſcȝ. Preteriens Ieſus ⁊c. Io. ix. c. qḋ eſt de illuminatione ceci: qꝛ ceci illuminantur in baptiſmo. Unde dicitur ibi. Lutū fecit dñs ex ſputo: ⁊ precepit ceco vt lauaret ſe in natatorio ſyloe.i.xp̄i q̄ miſſus fuit a patre.i.in baptiſmo vel in doctrina chriſti: de quo dicit̃ Gene. vlt. ca. Non auferetur ſceptrū de iuda ⁊ dux de femore eius: donec veniat qui mittēdus eſt: hebre⁹ hȝ. Donec veniat ſylo: id eſt miſſus. Poſtmodum in gratiarū actione ſequit̃ offertoriū ſecūdi toni: ꝓpter illuminationē ⁊ cōfirmationē. Dicto auteȝ offertorio archidiaconus aſcēdit pulpitū clamās alta voce. Si quis eſt cathecuminus exeat foras: ꝓut dictū eſt in prohemio quarte partis. Et tunc omnes cathecumini exeunt foras: ⁊ ſic fit ſepties priuſqȝ baptizentur: videlicet in quolibet ſcrutinio: quia qui non regenerati ſunt: nec inter dei filios computari: nec chriſti myſterijs conuenit intereſſe. Quidam tamen cathecuminos ante euāgelium

Hoſtib⁹ tentationum fortiores obijciendi ⁊ debiliores humiliter erudiendi ſunt.

Baptizādus i duobus ē cathecizādus

Ad hoc ꝙ quis vere credat in Chriſtū neceſſe eſt vt timeat deum.

gelium de eccleſia eiſciunt: quod non laudamus: cum eis ſit euangelium predicandum: ſicut ꝛ apoſtoli primitijs gentium euangelium predicauerũt ſed ſacrificio intereſſe nõ debent: tum qꝛ ſacerdos orat pro circunſtantibus: quorum fides deo cognita eſt: ꝛ nota deuotio: at iſti nondũ fideles vocantur: tum quia quod conficitur fidelibus porrigitur. In poſtcõmunione vero agit gratias cecus de illuminatione ſua dicens: Lutum fecit dñs ex ſputo. Io. ix. ꝛ eſt primi toni. qꝛ ad locũ vnde exeunt flumina reuertunt: vt iterũ fluant: ſic aũt recognoſcendo bona: debemꝰ agere deo gratias. Hec aũt quarta feria in hoc priuilegiata eſt: qꝛ in ea leguntur due lectiones: pro eo ꝙ in ſequẽti ſabbato ordines celebrantur. Item quia hac die ordinandi examinãtur. Item quia hac die fit ſcrutinium baptizandorũ in ſabbato paſchali: vt premiſſuz eſt.

¶ De quinta feria. Rubrica.

Quinta feria oſtendit ꝙ non eſt ſanctificatio niſi a deo. Unde introitus eſt Letetur cor querẽtium dominũ: ꝛ poſt. Querite faciem eius ſemper: ꝛ eſt ſecundi toni: quia queritur vt habeatur: ꝛ poſtea vt amplius habeatur: quãto eñi magis habetur: tanto magis queritur. Epiſtola ꝓ Uenit mulier ꝛc. Regũ. iiij. capi. ꝛ eſt de reſuſcitatiõe filij mulieris ſunamitis quẽ reſuſcitauit Helyſeus: ꝛ incuruauit ſe ſuper puerum: ꝛ pueri qualitati ſe conformauit. Puer vero ſeptem oſcitationes emiſit: ꝛ eſt reſuſcitatus. Nempe ſunamitis interpretatur captiua filius eius genus humanũ: quod dicitur puer propter paruitatem ſenſus baculus de quo ibi dicitur lex eſt que percutit: di-

Excitationes septem. cens. Oculum pro oculo ꝛc. que neminem ad perfectionem ducit. Helyſeus vero. i. chriſtus inclinauit ſe ſuper hunc puerũ. i. exinaniens ſe factus eſt ei ſimilis ꝛ reſuſcitatus eſt. Sed oportet vt ſeptez excitatiões emittat. Prima eſt fidei: qꝛ ſine fide nõ eſt introitus. Primo enim veritati dꝫ quis credere: ꝛ oĩa poſſibilia ſunt credenti. Dñe inquit leproſus: ſi vis potes me mũdare: ꝛ dixit: volo mũdare.

Credenti omnia ſunt poſſibilia. Scđa oſcitatio eſt timor. Tertia eſt dolor de peccatis qꝛ miſericordia non fit ſine iuſtitia. Quarta ꝓpoſitũ cõfitẽdi quinta eſt propoſitũ ſatiſfaciẽdi. Sexta propoſitũ de cetero nõ peccandi: ꝙ ſcilicet non oſtendat deum creatorem ſuum: ꝛ oĩa iſta debẽt fieri in ſpe vite ꝛ glorie vñ ſpes eſt ſeptima oſcitatio. Reſpõſorium eſt. Reſpice in teſtamentum tuum ꝛ poſt. Exurge id eſt fac nos exurgere: ꝛ eſt quinti toni: propter quinqꝫ ſenſuũ reparationẽ ſiue innouationẽ: euangeliũ vero. Ibat ieſus ꝛc. Luce. vij. ca. eſt de reſurrectione filij vidue: cui dixit dñs. Adoleſcens tibi dico ſurge. In quibuſdã tamen eccleſijs dicitur illud euangelium. Sicut pater ſuſcitat mortuos et viuificat ꝛc. Sequitur offertorium. Domine ad adiuuandum ꝛc. ſeptimi toni: propter ſeptem excitationes in gratiarũ actiones. Poſtcommunio vero eſt de eterna beatitudine ſcilicet. Domine memorabor iuſticie: cui competit dare eternam beatitudinẽ que erit octaua reſurrectionis.

¶ De ſexta feria. Rubrica.

Sexta feria prorſus idẽ dicit quod quinta: ꝛ eſt introitus. Meditabor ꝛc. verſus. Celi enarrãt: id eſt ſancti: ꝛ eſt primi toni: quia ĩ ſolo deo ponit ſpẽ. In epiſtola. Egrotauit ꝛc. iij. Regum xvij. cap̃. ponitur reſuſcitatio filij vidue ab helya. Reſponſorium eſt Bonum eſt ſperare in domino ſupple: quia reſuſcitat: ꝛ eſt quinti toni: cuius ratio in precedenti feria etiã dicta eſt. Sequitur euãgelium. Erat quidam. Ioan. xj. capitulo. de reſurrectione lazari: qui hac die reſuſcitatꝰ eſt. Et offertorium in gratiarum exhibitionem. Populũ humilẽ ſaluũ facies domine ꝛc. ꝑmi toni: eadẽ ratione: quia ſcilicet in ſolo deo ſperãdũ eſt. In poſt cõmunione vero habetur ꝙ ad preces earum: ſcilꝫ marie ꝛ marthe ſuſcitatus fuit Lazarus. Uidens dominus flentes ſorores lazari ꝛc. Ioã. xj. capitulo per qđ ſignificatur ꝙ ad preces ſanctorũ ſuſcitat deus mortuos ſpiritualiter: dans eis primam graciã: ꝛ ideo eſt primi toni propter primã reſurrectionem ſcꝫ anime. Et attẽde ꝙ ſemper hac die que eſt quinta decima a paſſione dñi legitur predictum euãgeliũ: qꝛ cõſtat hac die Lazarũ ſuſcitatũ eſſe: de quo euangelio ſumitur reſpõſoriũ Occurrerunt iudei ꝛc. qđ hodie in quibuſdã eccleſijs cãtatur: cui hodie cõgrue in euangelio premittiť dicta lectio de filio ſareptane mortuo quẽ ſuſcitauit Helias ponens eum ſuper lectum ꝛ expãdens ſe tribus vicibus ſuper eum. Nempe hec mulier eſt eccleſia que fide ſuſcipit chriſtũ in hoſpitio cordis. Filius eſt quilibet fidelis qui moritur: cũ morte dignũ peccatum cõmittit. Lectus helye catholicam deſignat eccleſiã in quam ſole anime reuiuiſcunt: dum per fidẽ trinitatis a morte reſurgunt.

Ad preces ſanctorum deus ſuſcitat mortuos ſpiritualiter.

¶ Cetera laudes confeſſiones et conſolationes ſunt: cuiuſlibet hominis a peccatis reſuſcitati.

¶ De ſabbato. Rubrica.

Sabbatum ꝓ de largitate ſaluatoris eſt: vnde introitus eſt Sitiẽtes venite ad aquas doctrine ſcilicet ꝛ baptiſmi. Sequitur ꝛ bibite cũ leticia: ꝛ hec ad ſabbatum mentis pertinẽt: ꝛ oſtẽditur largitas dei: qui paratus eſt large dare cuilibet ꝛ benignitas eius: vnde dicit Uenite bibere aquas ſcilicet que mũdificãt ꝛ ſanctificãt gratis. Sequitur verſus. Attende popule meus: in quo oñditur ꝙ etiã hoc de aquis doctrine intelligitur ſecundi toni propter mundationẽ aĩe ꝛ corporis. Et ſumitur de Eſa. Epiſtola eſt In tempore ꝑ placita exaudiui te. Eſaie. xlix. cap̃. ꝛ poſt. Nunquid poteſt mulier obliuiſci infantẽ ſuum? Ecce oſtẽditur largitas vel charitas dei erga nos. Poſtea ſequitur reſpõſoriũ. Tibi derelictꝰ eſt pauper in gratiarũ actiões: quarti toni: propter quatuor virtutes per quas ſanctificat. In euangelio ꝓ qđ eſt Ioãnis. viij. capitu. de eadẽ largitate agitur. Ego ſum lux mundi ꝛc. Nõ dicit huiꝰ hominis vel illiꝰ: ſicut flos campi. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris. Oſtẽdit ergo ꝙ paratus eſt illuminare omnẽ hominẽ qui ſeqtur ipſum. Ceterũ qui re-

Deꝰ paratꝰ eſt large dare cuilibet petenti.

det currit: ꝙ currit peruenit: except' ſuperbis. Un̄ ſeqtur. Tu de teipſo teſtimoniū phibes: teſtimoniū tuū nō eſt verū. Reſpōdit eis. ſ. iudeis ieſus. Nōne ſcriptū eſt in lege veſtra ꝙ duorū hoīm teſtimoniū verū eſt. Uidebant eñ miracula: ⁊ ita pf erat teſtis ei'. Et relinqt eos dñs q̄ſi ſupbos diſputatores nō curātes illuminari. Soli eñ humiles illuminant. Un̄ ſequit offertorium Factus eſt dñs. primi toni: q2 ſol' deus poteſt illuminare. Q2 igitur in hoc ſabbato oſtēdit eccleſia largitatē domini dātis gratiā in baptiſmo ⁊ l doctrina: quib' ex largitate dei abūdāter datur gratia: ideo fiunt ordines in illo die: ⁊ etiā q2 imminet tēpus paſſionis dñi: l qua arcti' ſe tenet eccl'ia: ad ſignificādū ꝙ ordinati arcti' ſe tenere debēt: vt q̄ prius ebrij erant ammodo ſobrij ſint: ⁊ iterū ſe debēt immolare deo hoſtiam ſanctam deo placentē. Hoc etiam ſabbato fit ſcrutiniū baptiſandorū: q2 cathecumini ad requiē eternā que per ſabbatum intelligit veniunt per baptiſmum. Unde in quibuſdā eccleſijs hodie due lectiones leguntur in miſſa ex eadē cauſa: qua in quarta feria precedenti.

Soli humiles illuminā tur.

Cathecumini ad requiem eternaꝫ per baptiſmuꝫ veniūt.

¶ De dñica quinta in paſſione dñi. Rubrica.

Sequitur dñica de paſſiōe dñi ſcꝫ de cruce. incipit autē hui' celebritas paſſionis a fine ſabbati: id eſt a veſpa lucem hui' dñice precedente: quia lazaro in precedēti ſexta feria ſuſcitato q̄dam de bethania abierūt ad phariſeos narrātes eis miraculum: ⁊ cum in illa ſexta feria fuerit neomenia. i. prima dies mēſis ad ſanctificationē: multi iudei pontifices ⁊ phariſei cōuenerant ibi q̄ audiētes ſignū: mox vt ait Joānes hoc eſt in ſabbato: collegerunt cōcilium aduerſus ieſum: ⁊ ex illa die cogitauerūt vt interficerent eū: ac deinceps ieſus nō palā ambulabat apud eos: q2 nondum venerat hora ei': ideoq3 in veſpa ſabbati quaſi poſt horam eiuſdē cōcilij publicū luctū incipit eccleſia ſuo cōpatiens dño: vt capiti mēbra ⁊ ex tunc lugēdo recitat vexillū regis myſteriū crucis: acetū fel ⁊ arundinē clauos ⁊ lanceā pforati corporis dieꝫ paſſionis ratiōes patientis illuſiones inimicorū ⁊ inſidias eorū: hec ⁊ his ſ'lia i veſperis ⁊ nocturnis plāgit officijs q̄ de autēticis veteris ⁊ noui teſtamētorū ſunt cōgeſta ſcripturis. Preterea. poſt precedentiū ſeptē dñicarū ordinatiſſimā diſpoſitionem quibus vt premiſſum eſt ſeptē mundi etates figurant: q̄ oēs ſūt dñi paſſiōe redēpte: merito ipſius dominice paſſionis celebratio inchoatur: ⁊ quaſi lōga funeris pompa premiſſa: demū ſequit ipſa ſalutis noſtre victima ingerens oculis ea que pro nobis ptulit vulnera ⁊ mortꝫ iſignia. ¶ Rurſus ideo eccleſia cātat Uexilla regis pdeūt ⁊c. vt ſi forte aliqui ſunt lapſi veniāt ad vexillū: qđ omnes amaritudīes facit eſſe dulces: qđ ſignificatū eſt per lignū proiectum in aquas marath. Sēper eñ ⁊ maxime iſto tēpore debem' habere in memoria dominicam paſſionē. Un̄ in canticis Faſciculus myrrhe dilect' meus mihi inter vbera mea cōmorabit: q2 memoria paſſionis dñice ſecū nō patitur amaritudinē peccati. Ideo autēꝫ ſpecialiter duabus ſeptimanis añ paſcha paſſio dñi recolit. Primo q2 ipſe a duob' ⁊ pro duob' pplis paſſus eſt. Scđo q2 duo teſtamenta per duas hebdomadas exprimim': vetus qđ predixit dñm paſſurū: ⁊ nouū qđ oſdit ipm paſſum. Tertio q2 i duob' huius ſcli tēporib'. ſ. añ legē: ⁊ ſub lege eadē paſſio vaticinata. eſt. Quarto vt vel due ſeptimane reducant nobis ad memoriā murmurationē eorū q̄ añ legē ⁊ ſub lege in iferno fuerūt vſq3 ad tēpus grē qđ in tertia hebdomada. ſ. paſchali ſignificatur. Ab hac nāq3 die q̄ Gl'ia p̄ri. dimittit: due ſūt hebdomade vſq3 ad paſca. Tūc ꝟo tertia ē: i q̄ reſtauratur omnis dimiſſa glorificatio. In tertio eñ tēpore qđ fuit ſub gratia oīa beneficia q̄ patres noſtri expectauerūt in eccleſia reddūtur. Ideo autē Gloria patri dimittit. q2 ille verſus ad laudē pertinet trinitatis: q̄ fuit in paſſiōe dñi quā ab hac die repreſentat dehoneſtata. Cōſtat eñ ꝙ xp̄s qui eſt ſcđa in trinitate perſona fuit dehoneſtatus. Sed in reſurrectione Gloria patri reſumitur: q2 per reſurrectionē fuit gloria immortalitatis glorificat': ſed certe hec proteſtatio fuit ſpecialiter in crucifixione. Unde poteſt dici ꝙ Gloria patri pro nunc tacetur: propter humilitatē: per quā ad xp̄i paſſionem perueniendū eſt: ⁊ quia domin' ſe abſcondit Et eſt aduertendū ꝙ tacetur in introitib' ⁊ reſpōſorijs: quia illa ſunt de paſſione: ⁊ in Uenite exultemus domino. In pſalmis vero ⁊ himnis nō: q2 pſalmus ſignificat operationē. Ipſum eñ nō perſequebātur niſi linguis tractando de nece ipſius: nec ipſe bonū deſijt operari. Nō ergo tacet in totū q2 remiſſior debet eſſe luctus: eo ꝙ nō ſtatim poſt habitū cōciliū de nece eius tradit' eſt agn' i manibus delaniorū: ſed in triduo añ paſcha oīno tacetur: qm̄ tūc maxime ſancta trinitas dehoneſtata eſt: lꝫ eñ añ dies illos de nece dñi ageret: tunc tñ vapulat: ſpuit: alap. ē. ⁊ crucifigit. Un̄. Eſaias. Et vidim' eū nō habentē ſpeciē neq3 decorē: vel q2 tunc ſepulturā dñi celebram': que maxime fuit ei' hūiliatio. Ab hac etiā dñica i quibuſdā eccleſijs tacet ad primā. Chriſte fili dei viui: tū q2 extunc eccleſia ei' mortē ⁊ paſſionē repreſentat: tum quia ſm iudeorū reputationē nō poterat alij miſereri: q̄ ſeipſum ſaluū facere nō poterat. De hoc dictuꝫ eſt in q̄nta parte ſub ti. de prima. Nō hūt etiā ſpeciales cōmemoratiōes de ſanctꝫ neq3 de pace ab hac dñica vſq3 ad ſabbatū poſt pēthecoſtē q̄uis poſt laudes dicat Precioſa i cōſpectu dñi ⁊c. ad primā oratio Dñe deus oīpotēs ⁊c. i qbus cōmemoratio generalis fit de ſanctis. Circa qđ ſciēdū eſt ꝙ cōmemoratio ſctōrū duplici ex cauſa fieri cōſueuit: videlꝫ ad recolendū eorū ſanctitatis meritū ⁊ impetrādū patrociniū nobis ſalutare: q̄ duo excellētiſſime in xp̄o noſtro capite paſſiōis ⁊ reſurrectiōis ſue tpe nobis attēdēda mōſtrant: q2 paſſiōis ſue tēpore pbuit eximiū humilitatꝫ ⁊ ſcitatꝫ exēplū. Poſt reſurrectionē ꝟo ſuā apđ prem ſicut teſtat Joā. noſter aduocat' factus eſt ſingularis. Ut igit intērio illo pcipuo tēpore ferat in ſue ſanctitatis exēplū: ⁊ in illo ſpes noſtra eleuet: ſolū ad vnicū ei' ⁊ ſingulare refugiū ⁊ patrociniū: idcir

Commemoratio ſanctorum duplici ex cauſa fieri conſueuit.

eo cõuenientes:his tẽporib' alioꝝ ſanctoꝝ ſpecialia ſuffragia omittunt. Hinc etiã eſt ꝙ quedã eccleſie omittũt poſt primã dicere. Precioſa in cõſpectu dñi ⁊c. incipientes ibi. Deus i adiutoriũ meũ ⁊c. Et i illa etiã oratione. Dñe ſancte pater oĩpotẽs ⁊c. q̃ dr ad primã ptermittunt verba illa per interceſſionẽ beatiſſime virginis Marie ⁊ oĩm ſanctoꝝ. Qui vero dicũt Precioſa ⁊c. aſſerũt ꝙ illud nõ eſt hora nec pars canonice hore: put dictũ eſt in quinta parte ſub titulo de prima. Eiſdẽ etiã tẽporib' omittit cõmemoratio de pace:qꝛ ſicut ait apoſtolus ad Col. primo. Chriſt' pacificauit p ſanguinẽ crucis ei':ſiue que in terris:ſiue q̃ in celis ſunt:et poſt reſurrectionẽ ſuã pacẽ diſcipulis ſuis nũciauit. ⁊ cũ eis ipſe qui pax noſtra eſt cõtinue uſq ad aſcẽſionẽ ſuã conuerſari:⁊ tunc eis pacẽ ſuã dare dicens Pacẽ meã do vobis:⁊ in penthecoſtẽ cõſolatorẽ mittere dignatus eſt. In caſſum ergo fieret cõmemoratio de pace. Introit' aũt incipit ab oratione dñi in paſſione. Iudica me de':⁊ diſcerne cãm meã ⁊c. in hoc eñ inſtruxit nos in orãdo. Sequitur. Emitte lucẽ tuã ⁊c. qꝛ qui videt pmia fortis efficit i pugna. Et veritatẽ tuã ⁊c. Qui eñ videt vera bona de facili ducit in eterna tabernacula ⁊ eſt q̃rti toni pp formã crucis:vel pp q̃tuor que petũtur ſcilicet iudiciũ:diſcretio: liberatio: et fortitudo. Epiſtola vero ſcꝫ Chriſtus exiſtẽs pontifex futuroꝝ bonoꝝ peramplius ⁊ perfecti' ⁊c. que eſt Hebre. ix. capitulo oſtendit efficaciam paſſionis chriſti:per paſſionẽ eñ ei' in eterna tabernacula ducimur:cui' memores eſſe debem'. Sed qꝛ non omnes intrabũt: niſi qui faciunt eius voluntatem:ideo ſequitur reſponſoriũ. Eripe me de inimicis meis doce me ⁊c. aliter enim non intrat in ſancta ſanctoꝝ:⁊ eſt tertij toni ppter liberationẽ a triplici inimico per virtutẽ trinitatis. Poſtea ſequitur tractus in quo conqueritur dñs de inimicis ſuis dicens. Sepe expugnauerũt me a iuuentute mea:in Abel ⁊ in alijs ⁊ veriſſime dicit tract' qꝛ huiuſmodi cogunt nos ducere vitam miſeram ſcꝫ allophili ⁊ philiſtei:⁊ eſt octaui toni:ad ſignificandũ ꝙ huiuſmodi tribulationes venijt ſuper nos:vt ſimus memores alteri' vite:q̃ erat in octaua etate:qꝛ ad dominum cum tribularer clamaui ⁊c. Et Iob. Operuit cõfuſio faciẽ eius. Poſtea ſequit euãgeliũ. Quis ex vobis ⁊c. Io. viij. capitulo in quo habetur contumelia iudeorum dicentiũ domino. Demonium habes. ⁊ dominus abſcõdit ſe:vt expectaret tpꝯ immolationis agni ⁊ decima luna oſtdit ſe:ſicut dicebat de agno fieri vt habet in Exod. xxvij. c. Eccleſia vero oſtẽdit ſe eſſe cõtrariã eis in offertorio:quaſi diceret. Ipſi dicũt Demonium habes:ſed ego confitebor tibi dñe: ⁊ eſt primi toni:qꝛ ſoli deo cõfitendũ eſt: poſtcõmunio autem eſt Hoc eſt corpus ⁊c. Luce. xxij. c. ⁊ Mathei. xxvj. ⁊ Marc. xiiij. ⁊ .j. Cor. xj. c. Et incipit cã ſacerdos:ad oſtẽdẽdũ ꝙ magnus ſacerdos ſacrificiũ vetus mutauit in nouũ ſacrificiũ:⁊ eſt octaui toni:qꝛ illud ſacrificium eſt verũ quod perficietur in paradiſo quando reſurgemus. Et illud apoſtoli vere implebitur. Omnia veſtra ſunt.

Qui videt vera bona de facili ducit in eterna tabernacula.

De ſecunda feria. Rubrica.

Secunda feria eſt de crucifixione noſtra ⁊ maxime de ieiunio: qꝛ debem' crucifigere mẽbra cũ vitijs ⁊ cõcupiſcentijs ſicut precedẽs dñica de cruce. Sed qꝛ nõ põt homo ieiunare niſi liberet ab inimicis viſibilibus:⁊ inuiſibilib' dyabolo ſcꝫ ⁊ mũdo ⁊ malis hoĩbus:iõ eccleſia petit in introitu liberari ab inimicis:⁊ eſt tertij toni propter liberationẽ a triplici inimico. Epiſtola vero eſt. Factũ eſt verbũ Ioãnis tertio capitulo:in qua incitamur ad ieiuniũ per exemplũ niniuitarum:qui ſolius ione ⁊ vnica predicatione ieiuniũ indixerũt etiã iumentis:vt liberarentur a tẽporali ſubuerſione quãto magis nos debemus penitẽtiã ſuſcipere ad vocẽ veri ione ſcꝫ chriſti ⁊ apoſtoloꝝ:vt a ſubuerſione ſpũali liberemur? In reſpõſorio petit ſimiliter liberari ab inimicis:⁊ eſt verſus Deus in nomine tuo ſaluũ me fac:tertij toni:ppter virtutẽ trinitatis ⁊ liberationẽ a triplici inimico. Poſtmodũ ſequitur euãgeliũ. Miſerunt principes Ioãnis ſeptimo capitulo: in quo dicit dñs ſcribis et phariſeis. Quid vultis me interficere? ⁊ loquit de reſurrectione ſua ⁊ aſcenſione ⁊ ſpũſſancti miſſione ppter hoc:vt illi qui ſunt in cruce qui ſuſtinẽt multa a malis ſicut ipſe dñs ſemper habeant reſpectũ ad fructuꝫ charitatis:vnde aſcendã in palmam vt apprehẽdã fructũ eius. In offertorio domine cõuerte ⁊ eripe animã meã ⁊c. petit liberari ab inimicis in anima:et eſt ſexti toni: qꝛ liberatio anime perfecta liberatio eſt:ſenarius enim numerus perfectus eſt. In poſtcõmunione Dñs virtutũ ipſe eſt rex glorie:attribuit deo liberationẽ ſuã ⁊c. ⁊ eſt tertij toni:qꝛ ille eſt deus trinitas qui liberat Dicitur aũt ad horas capitulum illud Attẽde dñe Hieremie decimo octauo capitulo:⁊ illud Domine omnes qui te derelinquunt ibidem decimo ſeptimo capitulo:⁊ illud Cõfundant qui me. quod eſt ibidẽ. ⁊ illud Tu autem domine. xx. ca. ⁊ illud Dominus deus aperuit. Eſa. l. capitulo.

Ieiunare nõ poteſt homo niſi liberet ab inimicis viſibilib' ⁊ inuiſibilibus.

De tertia feria. Rubrica.

Tertia vero feria ad patientiã inuitat vñ introitus eſt. Expectabo dñm ⁊c. verſus Dñs illuminatio mea. Deus eñ dat patiẽtiã: ⁊ qui illuminat' eſt patientiã habet:⁊ eſt ſeptimi toni: qꝛ patiẽtia cõcipit reſpectu quietis eterne. Poſtea ſequitur epiſtola Cõgregati ſunt. Daniel. iij. ca. in qua oſtenditur effectus patiẽtie: qꝛ ibi habet quõ babylonij miſerũt danielẽ in lacũ leonũ: nec tetigerũt eũ:⁊ miſſus eſt ei cib' a dño p abacuch:⁊ ſignificat ꝙ p patiẽtiã liberat nos dñs a ſpũalibus babylonis:⁊ qñq etiã liberat corpaliter et dat vitã eternã. Iuxta illud Apoca. Qui vicerit dabo ei manna abſcõditũ. In reſpõſorio Diſcerne cauſam meã de gẽte nõ ſancta ⁊c. petit liberari ne ſuccumbat. Deinde ſequitur. Emitte lucem tuã ⁊ veritatẽ tuã ipſa me deduxerũt. Ecce ſemp petit lucẽ quã q̃ videt patiẽtiã hꝫ:⁊ ſic liberat: ⁊ eſt quinti toni:qꝛ petit liberari a tẽtatione quinq ſenſuũ. vel ab inimicis qui nocuerunt per quinq ſenſus.

intrat enim mors per feneſtras corporis In euan gelio ꝓo. Ambulabat ieſus in galileã ⁊c. Oſtẽdit diſcretio bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Tem pus vero bonorũ erit in futuro. Unde debet dicere patiẽs ſicut dixit dñs. Tẽpus meũ nõdũ eſt: ⁊ dꝫ ſperare in dño Unde ſequit offertoriũ. Sperẽt in te qui te nouerũt. Et qꝛ ſemper ſuſtinẽt malos. Ideo in poſtcõ munione Redime me dñe ⁊c. petit liberari: que ẽ ſeptimi toni: propter requiem que ſperatur.

❡ De quarta feria. Rubrica.

Quarta feria oſtẽdit ꝙ a ſolo deo eſt liberatio: qꝛ fidelis eſt deus qui nõ ꝑmittit nos tẽptari ſupra illud qḋ poſſumus ſuſtinere. vnde introitus eſt Liberator meus: ⁊ verſus Diligã te dñe fortitudo mea ⁊c. Ecce ponit deũ fortitudinẽ ſuã: ⁊ eſt tertij toni propter donũ trinitatis: ⁊ propter triplicem inimicũ. In epiſtola vero Locutꝰ eſt Leui. xix. ca. enumerantur precepta: vbi oſtẽditur iudeos nõ obſeruare in illa in hoc ꝙ perſequebanꝭ innocentẽ: ⁊ omnes etiã qui perſequunꝭ bonos nõ ſunt timendi: qꝛ ſunt inimici dñi. Unde ibi habetur. Non iniuſte iudicabis: ⁊ ideo in reſponſorio Exaltabo te ⁊c. petit liberari quod eſt ſeptimi toni: propter ſeptiformẽ gratiã: in euãgelio vero. Facta ſunt Ioan. x. ca. oſtenditur quid fecerit dñs in encenijs: qꝛ iudei tulerunt lapides: vt iacerent in eũ: ⁊ dixit dñs. Multa bona opera feci vobis propter quod vultis me lapidare. Encenium feſtũ erat dedicationis tẽpli hoc eſt de reparatione ipſiꝰa Machabeis. Sequiꝭ ⁊ hyems erat: hoc erit in die iudicij quando reparabitur verũ tẽplũ quantũ ad bonos: ⁊ hyems malorũ erit. Boni vero cognoſcent dominũ: ſicut in euangelio dicitur. Uos aũt cognouiſtis me: qꝛ pater in me eſt: ⁊ ego in patre: ⁊ tũc plene liberabitur eccleſia ſicut petit in offertorio Erue me de inimicis meis ⁊c. quod eſt ſeptimi toni: qꝛ tunc erit vera quies. Uel propter gratiã ſeptiformẽ: qꝛ vero beatꝰ erit qui erit in illa quiete quod nõ erit ſine innocentia. Ideo poſtcommunio Lauabo inter innocẽtes manus meas ⁊c. Et introibo ad altare dei ad deũ q̃ letificat iuuẽtutẽ meã: id eſt ad altare quiete mẽtis ad altare ſupernũ: quod eſt octaui toni: qꝛ hoc erit in octaua etate: ſicut dictũ eſt: quarta ergo feria eſt de encenijs: id eſt de dedicatione que plene fiet in futuro qñ eccleſia perfecte dedicabitur deo.

Omnes qui perſequunꝭ bonos non ſunt timendi.

Quarta feria eſt de encenijs.

❡ De quinta feria. Rubrica.

In quinta feria immolat eccleſia hoſtias ſpirituales: per quas poſſit cõſequi illud gaudium: ſed qꝛ nõ impetratur miſericordia niſi confitendo iuſticiã: ideo dicit in introitu cõfitendo iuſtitiã dei erga nos. Omnia que feciſti nobis domine in vero iudicio feciſti. Daniel. iij. ca. Si miſiſti tribulationes bene factum eſt: quia peccauimꝰ tibi: ⁊ poſtea petit miſericordiã. Da inquit gloriã nomini tuo: ⁊ fac nobiſcum ſecundũ multitudinẽ miſericordie tue: verſus eſt. Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis: ⁊ eſt tertij toni: qꝛ qui confitetur debet cõfiteri tripliciter peccatum ſuum. In alijs tñ eccleſijs eſt verſus. Beati immaculati. Idẽ habetur in epiſtola que ſumpta eſt Danie. iij. ca. Orauit Daniel. Domine deus ne deſpicias ⁊c. qꝛ peccauimus. ⁊ nõ eſt nobis ſacrificiũ ⁊c. Ita enim dicebant filij iſrael qñ erant in babylone: ſic et nos poſſumus dicere qñ ſumus in peccato. Non eſt ſacrificiũ: ſed in ſpiritu humilitatis ⁊ in animo contrito ſuſcipiamur dñe a te. In reſponſorio. Tollite hoſtias ⁊c. monet nos offerre hoſtias ſpũales: verſus eſt. Reuelabit deus cõdenſa. Aliter eñ nõ poſſet offerre ſpũaliter: niſi deus remoueat tenebras a corde: ⁊ eſt quinti toni: qꝛ talẽ opꝫ in q̃nqꝫ ſenſibus mactari: vnde ſequitur euangeliũ. Luc. vij. ca. Rogabat Ieſum in quo habetur qñ beata maria Magdalena impetrauit veniaꝫ lachrymis: qꝛ quot habuit in ſe oblectamẽta tot mactãdo ſe hoſtias ſpũales obtulit deo in corpore ſuo. In offertorio Super flumina ⁊c. oſtẽdit quomodo flẽdũ ſit: ⁊ quomodo oportet lugere. Duo eñ ſunt que hoc faciunt ſcꝫ memoria peccati preteriti ⁊ recordatio celeſtis hieruſalem. Quoniã quãdo homo miſerias ſuas mũdicie cõparat angelorũ flet ſuper flumina babylonis: ⁊ eſt ꝑmi toni: qꝛ hoc debet eſſe in memoria ſcilicet finis ꝓpter quẽ ſumus. In poſtcõmunione orat: vt dñs memor ſit ꝓmiſſionũ. Memento verbi tui ſeruo tuo in quo ſpẽ mihi dediſti: ⁊ eſt octaui toni: qꝛ in octaua etate fiet illa dedicatio. In quibuſdam tñ eccleſijs legitur euãgeliũ vbi dicitur. Cũ quidã vellẽt apprehẽdere Ieſum: ⁊ tñ nemo miſiſſet manũ ĩ eũ: dixerũt põtifices ad miniſtros. Quare nõ adduxiſtis eũ: Rñderũt miniſtri. Nũqꝫ ſic locutꝰ eſt hõ ſicut hic loquiꝭ. Hac etiã die ↄueniẽter legiꝭ illud euãgeliũ: vbi dꝛ ꝙ reuerſi ſunt vnuſq̇ſqꝫ in domũ ſuã In offertorio ꝓo dꝛ. In ſalicibꝰ in medio eiꝰ ſuſpẽdimꝰ organa nr̃a: qꝛ poſt hãc diẽ nullũ euãgeliũ legiꝭ: in quo dñs iudeis publice ꝑdicaſſe narreꝭ: Ecce ergo illud diuinitatis organũ ĩ illis ſalicibꝰ ⁊ fluctuoſis hominibꝰ babylonis ſuſpenſum eſt.

Beata Maria Magdalena impetrauit veniam lachrymis.

❡ De ſexta feria. Rubrica.

Sexta feria eſt de paſſione: ⁊ orat xp̃s oñs nobis in introitu formã orandi. Miſerere mei ⁊c. ⁊ eſt quinti toni: qꝛ nõ põt fieri liberatio ſine q̃nqꝫ ſenſuũ cohibitiõe. In epiſtola Dñe oẽs ⁊c. Hiere. xvij. ca. petit ſuã liberationẽ ⁊ inimicoꝝ cõfuſionẽ. In rñſorio vero ſimiliter cõqueriꝭ de inimicis: ⁊ maxime de hypocritis q̇ pacifice loquebãtur ⁊c. ſcꝫ cũ dicebãt. Magiſter ſcimus qꝛ verax es: ⁊ tamẽ dolus erat in corde: vnde Uide dñe ⁊c. In euãgelio. Collegerũt pontifices ⁊ phariſei ⁊c. Ioannis. xi. ca. ſimiliter dolus exprimitur ⁊ dicitur ibi. Uenient romani: ⁊ tollent locũ noſtrum et gentem: qꝛ iam ablatum erat ſceptrum de iuda: ⁊ dux de femore eius: ⁊ Pilatũ preſidẽ romane poteſtatis habebant: qꝛ vero vbi eſt dolus ⁊ crudelitas: ibi maxime ĩdiget homo ſapiẽtia: vt ſapiẽter reſpõdeat: iõ in offertorio petit intellectũ: vt poſſit reſpondere ſine peccato. Benedictus es dñe: doce me iuſtificationes tuas ⁊c. Et rñdebo ſicut dicit dauid. iij. Regũ. Dimitte eũ vt q̃maledicat mi.

bi: ſicut precepit dñs: tales enim ſunt virga domini: vnde Aug. Unde ſuperbiunt impij: qꝛ eos facit pater meus virgam ſuam. Et in prouerbijs. Fili mi ſtude ſapiẽtiã: vt poſſis reſpõdere ſermoni: et eſt ſeptimi toni, ꝓpter ſpũſſancti gratiã ſeptiformẽ. Poſtcõmunio quoq; Ne tradideris me ⁊c. eadẽ ratione eſt ſeptimi toni: in qua petit liberari.

¶ De ſabbato. Rubrica.

Sequitur ſabbatũ: quod dicit̃ ſabbatũ vacans ſicut ⁊ ſecũda dñica q̃dragesime. In hoc eñi ſabbato intẽdere cõſueuit dño papa pauperibus chriſti dando elemoſynã: ⁊ mãdatũ celebrando: tum qꝛ in cena dñi propter officij magnitudinẽ hoc facere poterit: tum qꝛ ſicut dicit Joãnes. Ante ſex dies paſche venit ieſus in bethaniã ⁊ factũ eſt cõuiuiũ ĩ domo Marie ⁊ Marthe: vbi fuit Lazarꝰ: quẽ dñs ſuſcitauit: ⁊ tũc Maria vnguẽto nardo piſtico vnxit pedes ieſu. Apoſtolicꝰ ergo in memoriã eiꝰ: qđ illa deuotiſſime egit: facit mẽbris chriſti: quod ipſa capiti fecit: vt pedes ieſu vngendo: id eſt dñi veſtigia ſectãdo: ⁊ capillis tergendo: id eſt ſuperflua pauperibus erogando impleat̃ domus odore vnguẽti: id eſt mũdus impleatur bona fama. Quia ergo hac die circa premiſſa charitatis opera exercẽda occupatus eſt: iđ vacat hoc ſabbatũ a ꝓprio offĩo ⁊ mutuo accipit a q̃nta feria antecedẽti. Uel ĩ q̃buſdã eccleſijs a ſabbato antecedẽti. Sitientes venite ad aquas. ¶ Legit̃ epiſtola de Hieremia. xviij. ca. Dixerunt impij ⁊c. tũ'qua ſunt male cogitationes q̃ ꝓceſſerũt paſſionem: venite cogitemus cõtra iuſtũ cogitationes: ⁊ poſtea percutiamus eũ lingua. Tales autẽ non habent: ſabbatũ: qꝛ nõ eſt pax impijs dicit dominus. (Impijs non eſt pax.) In euãgelio vero Subleuatꝰ ⁊c. Joã. xvij. c. Rogat pro ſe ⁊ pro diſcipulis: ⁊ pro oĩbus fidelibus vt habeãt ſabbatum: quod erit per vnitatẽ ⁊ charitatẽ in futuro quãdo vnum erimꝰ: ſicut pater ⁊ filꝰ ſunt vnũ: id eſt in maiori approximatione que poſſit eſſe illi vnitati qua pater ⁊ filꝰ vnũ ſunt. In alijs vero eccleſijs legitur euãgeliũ. Cogitauerunt autem. Joan. xij. capitulo. In quibuſdam tamẽ eccleſijs legitur euangelium de proditione iude. Amen amen dico vobis: niſi mãducaueritis: cui recte premittitur lectio Hieremie: vbi dicitur. Uenite cogitemus contra iuſtum cogitationes. Hoc ſabbatum priuilegiatum eſt: quia vt premiſſum eſt dominꝰ papa tunc elemoſynas dat ⁊ mandatum facit: ⁊ quia hac die: vt quidam dicunt chriſtus diſcubuit in domo ſymonis leproſi: ⁊ Martha miniſtrabat ei: ⁊ Maria lachrimis ſuis pedes eius lauit ⁊ proprijs capillis terſit.

¶ De dñica ſexta in ramiſpalmarũ. Rubrica.

(Hieremias duplici rõne legitur in dñica ramiſpalmarũ ẽt in paſſiõe dñi.)

In dominica ĩ ramiſpalmarũ: ⁊ in paſſione domini legit̃ Hieremias duplici ratione. Primo quia ipſe manifeſtꝰ de paſſione domini prophetizauit q̃ alius. Secundo quia per eius paſſionem prefigurata eſt paſſio domini: quia deplorando captiuitatẽ iudeorum per babylonios factam prefigurauit: ⁊ romanã quam incurrerũt propter xp̃i paſſionẽ. In nocturnali autem officio dicitur inuitatoriũ. Ipſi vero nõ cognouerũt vias meas qđ dicit̃ inuitatoriũ: per cõtrariũ: qꝛ inuitat nos ad cognoſcendũ vias domini per cõtrariũ actum iudeoꝝ: qui nõ cognoſcentes vias dñi nõ introierunt in requiẽ ipſius. In primo vero reſpõſorio oſtẽditur ſecuritas patiẽtiũ tribulatiões: ⁊ cauſa quare nõ eſt timẽda tribulatio: qꝛ deus eſt adiutor in die qua ĩuocaui te ⁊c. Uerſus eſt. In die tribulationis mee inuocaui ⁊c. qꝛ ſi deus adiuuat nõ eſt timendũ. vnde Job. Pone me iuxta te: ⁊ cuiuſuis manꝰ pugnet cõtra me: ⁊ eſt primi toni: quia a ſolo deo ſperãdũ eſt liberatio ⁊ auxiliũ. (Tribulatio q̃re nõ eſt timẽda.) Sequitur reſponſorium. Ingrediẽte domino: ſecundi toni: qꝛ laudabant pueri dominum: ſcilicet vtrãq; naturã in chriſto. Deitatẽ cum dicebant Oſanna: id eſt ſalua obſecro. Humanitatẽ cũ dicebãt Fili dauid. vel deũ corde ⁊ ore pueri laudabãt ſicut iudei corde ⁊ ore cõuiciabãtur. ¶ Circa diurnum vero officium dicendũ eſt ꝙ poſt ſabbatum in quo oſtẽditur deuotio Marie: ſequitur dñica in quo oſtẽditur deuotio puerorũ. Ungimus eñi dominum cũ Maria: ⁊ cũ pueris veneramur. Et iđ facit eccleſia hac die ꝓceſſionẽ corporaliter ⁊ ſpũalr. Exierunt ei pueri extra caſtra obuiã dño veniẽti de bethania in hierl'm. Et nos ſilr̃ debemus extra caſtra: id eſt extra delitias carnis exire obuiã ei ſicut dicit apoſtolꝰ. Exeamus extra caſtra improperiũ eius portãtes. ⁊ ſicut illi: ſic ⁊ nos in ꝓceſſiõe noſtra cãtamꝰ. Oſanna. Unde in egreſſu de eccleſia cãtatur antiphona. Pueri hebreorũ: ⁊ nos debemus eſſe pueri. i. ĩnocẽtes ⁊ debemꝰ eſſe pueri hebreorum: id eſt tranſilientiũ oĩa terrena ſiue peccata. (Nos debemus eſſe pueri hebreorũ.) ¶ Poſtmodũ facit eccl'a ſtationẽ in aliquo loco cõpetẽti: vt ibi cum deuotione ⁊ letitia ſuſcipiatur verbũ dei. ſicut chriſtꝰ qui eſt verbum patris ſuſceptus eſt cum letitia ⁊ pueritia in hierl'm. In ſcripturis eñi ſiue ſermonibꝰ eſt chriſtꝰ. Unde ipſe in euãgelio. Scrutamini ſcripturas: ille eñi loquunt̃ de me: ⁊ ipſe eſt dulcedo ſcripture. Legitur autẽ euãgeliũ de Mattheo. xxi. c. Cũ approximquaſſet ieſus hierl'm ⁊c. Miſit duos de diſcipulis ſuis dicẽs. Ite in caſtellũ quod cõtra vos eſt. Uñ a'ibi legitur. Miſit diſcipulos ſuos ſeptuagintaduos binos ⁊ binos: id eſt hñtes geminã charitatẽ dei ⁊ proximi. Miſit inquã querere aſinã ⁊ pullũ. i. iudaicũ populũ ⁊ gẽtilẽ: vt eos duceret in celeſtem hierl'm: ⁊ legit̃ ideo hac die: qꝛ ibi de fructu paſſionis habetur. Poſtea cantatur. Occurrunt turbe cum floribus ⁊ palmis: ⁊ nos ſilr̃ debemus ei occurrere cum floribꝰ virtutũ ⁊ palmis victoriarum. Palma eñi ſignificat victoriam. vnde Juſtꝰ vt palma florebit ĩ domo dñi: ⁊ ſm̃ Greg. Ex qualitate palmarũ deſignatur proficiẽs vita iuſtoꝝ ⁊ eſt octaui toni: propter victoriam xp̃i in capite ⁊ in mẽbris per quã peruenitur ad octauam reſurrectionis. Deinde redeũte proceſſione cantat̃ canticum puerorum: ſcꝫ Gloria laus ⁊ honor: ſit tibi rex ⁊c. per aliquos eccleſiã ingrediẽtes preſertim per pueros: quia ingrediẽte dño in ſanctã ciuitatem hebreoꝝ pueri ⁊c. Innocẽtes eñi laudãt eũ.

¶ Et nota ꝙ Theodulphꝰ aurelianēſis epſ apud Ludouicum imperatorem Charoli magni filium falſo a quibuſdā ſuis emulis accuſatꝰ ab eodē eſt andegauis carcerali cuſtodie mācipatꝰ. Cūq; in hac dñica iuxta domū in qua cuſtodiebat̄ pceſſio trāſiret: ille feneſtra apta factoq; ſilētio hos pulcherrimos verſus a ſe editos: ſcȝ Gloria laus et honor tibi ſit rex xp̄e redēptor: cui puerile decꝰ prōpſit oſanna piuȝ. Iſrael es tu rex dauidis ꝛc. preſente imperatore cātauit: cui tantū placuerunt ꝙ mox illū a vinculis abſoluit: ꝛ epiſcopatū ſibi reſtituit: atq; eos hac die in fine pceſſiōis cātari inſtituit. In egreſſu eccleſie poſt cāticū puerorum cantat̄ reſponſoriū. Ingrediente dño in ſanctam ciuitatem: qḋ eſt primi toni propter primam etatē q̄ ſoli deo cantandū eſt. ¶ Rurſus cantus puerorum: q̄ fit ianuis clauſis ſignificat illud qḋ cantꝰ ꝛ occurſus illorū puerorū ſignificabat. Prefigurabat eñ occurſum ꝛ letitiā angelorum recipientiū chriſtū in celū poſt reſurrectionē quā ſibi ꝛ ſequētibus ſe per ſuā ſanctiſſimā paſſionē meruit aperiri cuiꝰ quidē clauſio angelos nō extra miſerat: ſed aditū hominibꝰ nō prebebat. ꝛ ideo pueri qui ſua puritate angelos ſignificāt intra ianuas clauſas: quaſi dño veniēti occurrētes ad aperiendū celum vt eorū reparet̄ ruina verſis vultibꝰ cū letitia ꝛ clamore proferunt hymnū laudis: qui eis q̄ ſunt extra cū gaudio reſpondentibus: ipſos intrantes cum chriſto in ſuum cōſortium receperunt. Hinc eſt ꝙ in ingreſſu eccleſie cantat̄ reſponſorium. Ingrediēte dño in ſanctā ciuitatē ꝛc. Declarās hec que dicta ſunt figurari per ea que fiūt: cū enim ibi fiat mētio de reſurrectiōe: nā ibi fit mentio de palmis que victoriā chriſti de morte ꝛ diabolo ſignificant: accipit eccleſia factū illoruȝ puerorꝝ in ſignū precedēs eius qḋ iam dictum eſt: ꝛ factū iſtorum in recordationē illiꝰ ¶ Sane ante crucē ꝛ in cruce rami virides inſigunt̄: ad notādū ꝙ oēm virtutum virorē: crucifixū habemꝰ. Chriſtus eñ ramꝰ viridis fuit habēs in ſe: ꝛ nos ab ipſo omnē virorē virtutū. Vñ ipſe dicit. ſi in viridi hoc faciūt in arido q̄d fiet? In ſummo ergo dum proceſſionē facimus chriſtū veniētē ad nos ſuſcipimꝰ. Cū pueris obuiamꝰ: ſi innocentiā ſeruamꝰ. Oliuas gerimꝰ ſi pacis ꝛ miſericordie operibꝰ indulgemus. Palmas portamꝰ: ſi de vitiis ꝛ diabolo victoriā obtinemꝰ. Virētes flores ꝛ frōdes geſtamꝰ. ſi virtutibꝰ exornamur. Veſtimenta ſternimus carnem mortificantes. Ramos carpimus ſanctorū veſtigia imitantes. Qḋ proceſſio ciuitatē vel caſtrū egredit̄: ouāter ad crucē ꝛ ad loca promotiora ſiue eminētia vadēs recolit pueros hebreos iuiſſe ꝯſus mōtē oliueti innuēs etiā ꝙ abſit nobis gloriari niſi in cruce dñi noſtri ieſu xp̄i. Qui autē pontifici extra vrbē iuxta crucē cum ſuis cōſtituto occurrunt ꝛ cum ipſo ciuitatē ingrediunt̄ accuratius agunt imitamur eñ populū iſrael ꝛ pueros eorū q̄ extra ciuitatē dñō occurrerunt: ꝛ cū eo illā ingreſſi ſunt Hec ergo magna proceſſio repreſentat illā q̄ tali die facta eſt a turbis ꝛ pueris iudeorū cū veniret ieſus hieruſalē ſuper aſinā ſedēs. Significat etiā ꝙ dñs ad nos veniet: ꝛ ad eterna tabernacula nos ducet. Vel forte recolit proceſſionē filiorꝝ iſrael: q̄ hac die iordanē ſiccis pedibꝰ trāſierunt: ꝛ cū triumpho terrā promiſſionis intrauerunt: nec eſt hec proceſſio inter alias dñicales cōputāda. Hec eñ ipſa eſt preconiū paſſionis: ille vero ſunt ſignificatiue ꝛ rememoratiue dñice reſurrectionis vel aſcenſionis. Vñ rectiꝰ faciunt q̄ anteq̄ tertia dicatur illas premittunt. Hāc ꝟo proceſſionē poſt tertiam huiꝰ diei cum palmis celebrāt. De hoc ſub aſcēſione dicet̄. ¶ Et quidē huic proceſſiōi lectio zacharie ꝛ euangeliū Ioānis recte premittitur: q̄ñ ibi dñica proceſſio prophetat̄: hic hiſtoria declaratur. In tractu infantes ad preconia inuitant̄ Paſſio ꝟo in miſſa legit̄ Benedicunt̄ autē ꝛ diſtribuunt̄ rami per ſacerdotē: lȝ xp̄s eos nec bñdixiſſe: nec diſtribuiſſe legat̄: tum q̄ xp̄s nō honorauit eos: ſed fuit honoratꝰ ab eis ꝛ ex eis: tum quia populꝰ ille iudeorū fecit hoc corporaliter ꝛ tēporaliter: ſed nos agimꝰ hoc ſacramētaliter ꝛ ſpūaliter ad effectū: q̄ in eorꝝ bñdictiōe exprimit̄. Illi nāq; ferētes ramos triūphū xp̄i nōdū cōpletū: ſȝ tēpore paſſiōis cōplēdū pfigurabāt. ¶ Unde non oportuit ramos diſtribui vel bñdici a xp̄o: q̄ nōdū figura fuerat īpleta. Eccl'ia ꝟo p talia repreſentat triūphū xp̄i iam cōpletū: ſm̄ illud Colloce. ij. Expoliās principatꝰ ꝛ poteſtates traduxit confidēter palā triūphans illos in ſemetipſo: q̄ ergo nō ſolū ipſe triūphator eſt: ſȝ etiā per ipſiꝰ gratiā ꝛ ſanctificationē triūphabūt oēs electi cōuenienter ꝛ bñdictio ramorꝝ ꝛ diſtributio per ſacerdotes qui xp̄m repreſentat debet expleri. Quare autem nō fit feſtum de dicta aſina ſicut fit de cruce dicet̄ ī ſeptima pte ſub feſto crucis. ¶ Poſt pceſſionē ſequit̄ ſtatim miſſa de paſſiōe dñi: q̄ debemꝰ gaudere de fructu paſſiōis ꝛ cōpati: q̄ pro nobis paſſus eſt. Ibi eñ eſt vnde letemur: ſcȝ de amore quē oſtēdit nobis in cruce ꝛ vñ triſtemur: ſcȝ de peccatis noſtris: que tot ſunt ꝙ ppterea oportuit filiū dei pati. Venit autem decima luna ſiue die primi mēſis: id eſt añ ſex dies paſche ad ciuitatē in qua pateret̄: eſſet in domibꝰ iudeorū: ſicut preceptū erat in exod. xxvij. ca. ꝛ in deutero. Decima luna accipietis agnū. Immolabit̄ autē agnus quarta decima luna: id eſt decimaquarta die primi mēſis ad veſperā: ꝛ dñs eadē hora agnum cum diſcipulis manducās ibi legalis paſche decreta compleuit eſt egreſſus cum eis ſtatim ad locū orationis ꝛ circūſpectis oibus cuȝ iam veſpere eſſent exiuit in bethaniā cum duodecim diſcipl'is Nēpe myſtice decima luna venit: q̄ populꝰ iſraeliticꝰ decima luna egreſſus eſt de egypto. Similiter per iſtū verum agnū eſt data libera poteſtas populo iſraelitico: id eſt vidēti deum per fidē exeundi de peccato: qḋ nō fuit datū per Moyſen ꝛ virgā eiꝰ: id eſt per diſciplinā ꝛ ſacerdotiū regale. In principio ergo miſſe reducēs eccleſia ad memoriā dñicā paſſionē incipit ab oratiōe dicēs. Dñe ne lōge facias ꝛc. ꝛ eſt octaui toni: ſignificās ꝙ per paſſionē venitur ad reſurrectionem. ¶ Sequitur epiſtola. Hoc eñ ſentite in vobis. ad philip. ij. cap. in qua

Significatio cātus puerorum q̄ fit ianuis clauſis.

Significatio coruȝ que in eccleſia fiunt in dñica ramiſpalmarum.

Gaudere debemus de fructu paſſionis ꝛ cōpati.

oſtenditur paſſio ⁊ paſſionis fructus. Dicit ergo.
Hoc eñ ſentite in vobis qđ et in chriſto Jeſu.i.
imitamini ipſum: vt ſicut habuit charitatem qua
voluit pati: ita ⁊ vos habeatis charitatē qua pa-
tiamini omnia tormēta tēporalia: vt habeatis hu
militatē que in chriſto maxime fuit: māſuetudinē
⁊ patientiā ⁊ intellectū realē vt ſentiatis. Cito eñ
ſentitur dulcedo ſpiritusſancti in corde qñ eſt ibi:
⁊ hi quidem ſunt fructus paſſionis: ſcilicet dulce-
do in corde ⁊ gloria: quedam tñ eccleſie legunt le
ctionem Uenerunt enim in helim. Exo. xv. capi.

Paſſionis fructus.

¶ Viſo aũt hoc fructu fit homo patiens: qꝛ gene
rat patientiā cōſideratio fructus: ⁊ ideo ſequitur
reſponſoriū: qđ reſpōdet epiſtole: in quo oſtendiť
quomodo per paſſiones veniť ad gloriā: ⁊ dicunť
ibi tria: q̄re eſt tertij toni. Primū eſt. Tenuiſti ma
nu tua meā dexterā dñe: ⁊ cōfirmaſti me in bono.
Secūdū eſt. Jn volūtate tua deduxiſti me. Talio
facit q̄cq̄d de⁹ vult. Tertiū eſt. Cū gloria ſuſcepi
ſti me. Primū eſt cauſa crucis. Secūdū ipſa crux.
Tertiū fruct⁹ ipſi⁹. Uerſus eſt quā bon⁹ iſrael de⁹
qñ ſcꝫ deducit nos ad paſſionē. Unde de beato ſte
phano legiť. Lapides torrētis illi dulces fuerūt.

Per paſſiones venitur ad gloriam.

¶ Poſtea ſequiť tract⁹. De⁹ de⁹ me⁹ reſpice ī me:
⁊ quare me dereliquiſti ⁊c. ⁊ eſt ſecūdi toni: qꝛ ibi
oſtēdiť paſſio ⁊ fruct⁹ ipſi⁹. Uñ ⁊ titul⁹ illi⁹ pſalmi
eſt pro ſumptione matutina. euāgeliū de paſſione
eſt: ſcꝫ. Scitis qꝛ poſt biduū paſcha fiet: ⁊ fili⁹ ho-
minis tradeť vt crucifigať. Mat. xxv. ca. ⁊ etiā of
fertoriū ſcilicet. Jmproperiū expectauit cor meuꝫ
deus ⁊ miſeriā. quod ſumptum eſt de pſal. lxxviij.
qui totus ex perſona ſaluatoris orātis in paſſiōis
agone cōſcribiť: quaſi diceret eccleſia. ex quo xp̄s
tot paſſus eſt pro nobis peccatoribus libēter pa-
tiar. vñ dicit expectaui ſupple q̄ſi rē dulcē. Poſt-
cōmunio de paſſione eſt: ſcꝫ Pater ſi fieri pōt ⁊c.
Mat. xxv. ca. ⁊ Mar. viij. ca. ⁊ Luc. xxj. ⁊ eſt octa
ui toni propter rationem premiſſaꝫ. Jn quibuſdā
eccleſijs dicitur in hac dñica ⁊ in diebus ſequenti
bus prefatio de paſſione: put dictū eſt ſub quarta
feria cinerū. ¶ Dicitur aũt hec dñica in ramiſpal
marū: eo φ tūc ramipalmarū ſi haberi poſſunt in
pceſſione portantur. Dicitur etiā alibi dominica
oliuarū: qꝛ rami oliue portantur: quod fit ad rep̄-
ſentandū filios iſrael: qui cū ramiſpalmarū ⁊ oli-
uarū venienti dño obuiā exierūt. Sequēs quoqꝫ
ſeptimana maior vocatur: eo φ maius ⁊ prolixius
habet officiū. Dicitur etiā penoſa: qꝛ tūc precipue
debemus vitia noſtra punire. Uel qꝛ dñs in ea la-
borauit ⁊ penas ſuſtinuit recreando: ſicut ⁊ in pri
ma mūdi hebdomada creādo. Diciť quoqꝫ īdul
gentie: qꝛ penitentes in ea abſoluuntur. Dicitur
etiam ſancta: qm̄ in ea impij iuſtificantur. ¶ Hec
aũt dominica in tribus priuilegiata eſt. Primo qꝛ
illa die filij iſrael intrauerunt terrā promiſſionis: ⁊
iordanē ſicco veſtigio tranſierunt: ſic enim cōtin-
git φ eo āno tot dies fuerūt vſqꝫ ad paſcha: quot
ſunt ab hac dominica. Secundo: quia hac die ve
niens dñs de bethania cū honore maximo in hie
ruſalem ſuſceptus eſt. Tertio quia eadem die do
minus a templo ementes ⁊ vendentes eiecit.

¶ De ſecunda feria. Rubrica.

Secūda feria oſtēdit cauſam paſſiōis:
ſcꝫ in xp̄o hūilitatē ⁊ patiētiā ⁊ in iu-
deis crudelitatē ⁊ inuidiā: ī iuda cupi
ditatē ⁊ auaritiā: ⁊ eſt īntroit⁹ quarti to
ni ꝓpter ſamā crucis. Ep̄ſa vero ſu-
mitur de Eſa. l. c. Jn qua oſtēdiť principalis cau
ſa paſſionis dñi. Dñs deus aperuit mihi aurē ſci-
licet ad intelligendum: ⁊ propter hoc dedi genas
meas vellētibus ⁊c. Jn quibuſdā eccleſijs in hac
⁊ in tertijs ferijs dicunť due lectiones ī miſſa: pro
eo φ Chriſti paſſio a lege ⁊ prophetis prenūciata
fuit. ¶ Jn reſpōſorio petit liberationē ſuā. Exur-
ge dñe ⁊ ītēde ⁊c. verſus Effunde frameā: ⁊ ē ter
tij toni: qꝛ ꝟtute trinitatis liberamur ab inimicis.
Framea mea ē ſpata fremia vel q̄ſi ferrea. Jn euā
gelio ꝟo. ſ. añ ſex dies ⁊c. Jo. xij. c. Oñdiť triplex
cā paſſionis: ⁊ dicit. Ante ſex dies paſche: non iō
φ ſex dies futuri eſſent ante paſcha: ſed qꝛ ibi cā
paſſiōis oſtēdiť. Jn iuda oſtēdiť cupiditas: eo φ
dixit. Ut qđ pditio hec: erat eñ habēs loculos: ⁊
iō ſic dicebat vt nūmos furareť: vt habeť in Joā.
Jn iudeis cā eſt inuidia: qꝛ moti ſunt in eū ꝓpter
laudē puerorꝫ dicētes. Si dimittim⁹ eū ſic: oēs cre
dēt in eū: ⁊ iō querebāt interficere eū. Jn ipſo ꝟo
xp̄o eſt fructificatio toti⁹ gñis humani. vñ in euā
gelio dr̄. Niſi granū frumēti ⁊c. ī q̄buſdā tñ eccle-
ſijs ī ſcđa feria legiť paſſio ſ̄m Marcū ſcꝫ. Erat
paſcha ⁊ azima poſt biduū. c. ⁊ ī tertia feria dictū
euāgeliū ſ̄m Jo. ſcꝫ ante ſex dies paſche: ſꝫ primi
magis videnť hyſtoriā ſeq̄: qꝛ poſt biduū. i. poſt
tertiā ⁊ quartā ferias: ī q̄nta feria paſcha. i. agn⁹
paſchalis īmolat⁹ fuit. ¶ Preterea ſcđa dies re-
creationis mūdane min⁹ eſt ceteris ornata dieb⁹.
Nā cū dixiſſet dñs. Fiat firmamētū ī medio aqua
rū nō eſt additū. Et vidit de⁹ φ eſſet bonū: ī quo
numer⁹ binari⁹ īfamať: qꝛ prim⁹ ab vnitate dege
nerat ⁊ diuiſionē ſigñt. Uñ in eo facta eſt aquaruꝫ
diuiſio. Nō eſt ergo mirum ſi hec dies ſcđa que il
lam reſpicit minus ceteris in officio dñice mortis
purpuretur inſignijs. Sed nō eſt mu tū attenden
dum vtrum in ſecunda vel in tertia feria legatur
paſſio. Quia eñ quatuor euāgeliſte paſſionē do-
mini deſcripſerunt. idcirco ſ̄m quēlibet eorū paſ-
ſio legiť ex inſtitutiōe Alexandri pape: eo ordine
quo ſcripſerunt: nam die dñica legitur paſſio ſecū
dum Mattheum: qui primus ſcripſit. Secunda
vel tertia feria ſecundum Marcum: qui ſecund⁹
ſcripſit. Quarta ſecundum Lucam qui tertius
ſcripſit. Sexta feria ſ̄m Joānem qui vltimo. Me
lanenſes nō legunt paſſionem niſi ſecundum Jo
annem: ⁊ in ſexta feria. Sane paſſionem lecturus
benedictionem non petit: quia in illa deſcribitur
eſſe ſublatus qui auctor eſt bñdictionis. Unde nō
eſt a quo petatur. Legitur quoqꝫ ſine luminari-
bus: quia ille morte extinctus nunciatur: qui ſe-
cundum Joannem lux eſt mundi: ⁊ vt repreſente
tur: quia eius diſcipuli tunc quaſi extincti ſunt:
quibus ipſe viuens dixerat. Uos eſtis lux mun-
di. Non fertur etiam incenſum: ad notandum φ
tunc feruor deuotiōis vel orationis qui per incen-

Uirtute trinitatis liberamur ab inimicis.

ſuz deſignaẗ ſignificari: in apoſtolis tepuit vel potius quaſi extinctus fuit. Legitur etiā ſine ſalutatione ſiue ſine Dominus vobiſcū. in deteſtationē ſalutationis iude: ⁊ ſine reſponſione. Non eñ reſpondetur Gloria tibi domine: qꝛ in ipſa exprimiẗ ꝙ chꝛiſtus fuit a ſuis ſeparatus per mortē corporaliter ⁊ ſpūaliter: qui metu mortis eo derelicto fugerant. ⁊ nulla gloria ſibi erat. ¶ Non legitur etiā tota ſub tono euangelij: ſed cātꝰ verboꝝ xp̄i dulciꝰ moderantur: ad notandum ꝙ dulcius verba chꝛiſti in ipſiꝰ oꝛe reſonabāt: q̄ꝫ i oꝛe cuiuſlibet euāgeliſte referentis: cuiꝰ verba in tono euāgelij proferuntur. Verba vero impijſſimorum iudeoꝝ clamoſe: ⁊ cū aſperitate vocis: ad deſignādum ꝙ ipſi xp̄o aſpere loquebanẗ. In fine tñ in quibuſdā eccleſijs benedictio petiẗ: incēſum portatur: ⁊ ſub euāgelij tono legiẗ: qꝛ finita eſt iā narratio paſſionis: ⁊ ex tūc oīa verba ſunt euāgeliſte narrātis: q̄ poſt xp̄i mortē vſqꝫ ad reſurrectionē ɔtigerūt. In alijs tñ eccleſijs finis paſſionis que ad ſepulturā pertinet in tono legitur doloꝛoſo: vt planctus mulierū de paſſione xp̄i lamentātiū deſigneẗ: de quo planctu dicit dñs in euāgelio. Filie hieruſalē nolite flere ſup me ⁊c. ⁊ ad maioꝛē deuotionē ⁊ amaritudinē propter xp̄i paſſionē in animis audientiū excitādū. Et legitur ſuper nudū pulpitū: ꝓut ſub ſ erta ſexta diceẗ in offertoꝛio. Eripe me. petit liberari ſicut ⁊ in reſponſoꝛio: ⁊ eſt quarti toni ꝓpter formā crucis. In poſtcōmunione. Erubeſcāt. petit perſecutores ſuos cōfundi: ⁊ eſt primi toni: vt ſic in regione quieſcentium gaudeat.

¶ De tertia feria. Rubrica.

Tertia feria eſt ſiliẗ de paſſione: qꝛ manifeſte querebāt eū interficere: vt habetur in euangelio. Erat autē paſcha et azima poſt biduū ⁊c. qꝛ eccleſia cōſiderat ſalutē ſuam in cruce tripliciter ſcilicet in amoꝛe: quem dominus noſter nobis oſtēdit in cruce: ⁊ in imitatione crucis: ⁊ in ſalute nobis data per crucē: ideo dicit in introitu. Nos aūt gloꝛiari opoꝛtet in cruce dñi noſtri ieſu chꝛiſti ⁊c. ad Gala. vlti. Epiſtola vero eſt Dixit Hieremias que eſt Hiere. xj.c. Et habēẗ in eo verba iudeoꝝ de crucifixione xp̄i: immittamus lignum in panez eius. i. ipſum qui ſe dicit panē in ligno crucis. Audierant eñ ꝙ ipſe dixerat Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi: ⁊ hoc erat dictū per lignum crucis deſtruamꝰ ipſum vel doctrinā eius. Sequitur rñſoꝛium Ego aūt ⁊c. tertij toni ꝓpter triplex meritum qđ ibi notatur. Primum cum dicit Induebar cilicio. i. non oſtendebam eis deitatem ſed aſperitatem humanitatis: ⁊ hec fuit humilitas et ſapientia. Aliud notaẗ ibi. Humiliabā in ieiunio animam meam. ſ. non reddendo malū pro malo: ſed etiā pro eis oꝛabā: ⁊ hoc eſt tertium. Vñ dicit Et oꝛatio mea in ſinu meo conuertetur: ſupple ex quo eis non prodeſt: qꝛ non ſunt digni. Euāgeliū vero. Erat paſcha. Mat. xxvj eſt de paſſione vbi dicitur ꝙ dñs crucifixus fuit hoꝛa tertia: ⁊ hoc dicit vt oſtendat eoꝝ impetuoſitatem: qꝛ ab hoꝛa tertia linguis eum crucifixerūt dicentes Crucifige crucifige nō ceſſantes. In offertoꝛio petit ſe cuſtodiri a diabolo ⁊ a mēbris eius. Unde dicit Cuſtodi me de manu peccatoꝛis: id eſt diaboli: ⁊ ab hominibus iniquis erue me: ⁊ eſt ſecūdi toni. In poſtcōmunione Aduerſum me. oſtendit malitiaz perſequentiū ⁊ meritū patiētiū. Sequitur ibi. Et in me pſallebāt qui bibebāt vinū ⁊c. i. filij diaboli qui inebꝛiabanẗ de calice babylonis.

Eccleſia conſiderat ſalutem ſuam in cruce tripliciter.

¶ De quarta feria. Rubrica.

Quarta feria eſt illa in qua dñs venditus fuit a iuda: qꝛ non ſolum voluit pati pro nobis: ſed etiam vendi: vt liberaret nos a venditione: qꝛ primus parens vēdidit nos diabolo per eſum pomi vetiti. Unde Eſa. Gratis venundati eſtis: ⁊ ſine argento redimemini. Similiter multi vendūt ſe diabolo per momentaneā delectationem: ſicut Adā vendidit ſe pro eſu pomi vetiti. Quarta ergo feria venditus eſt ſol iuſticie ad noſtrā ſalutē: ⁊ quarta feria formatꝰ eſt ſol viſibilis ad mūdi lucem. Oꝛauit autem dñs ſicut habetur in euangelio huius diei flexo genu: ⁊ idcirco in introitu qui eſt Philip. ij. c. inuitat eccleſia: vt in noīe dñi oē genu flectatur: celeſtiū: qꝛ eoꝝ ruinā reparauit: terreſtriū: qꝛ eos liberauit: īfernoꝝ qꝛ eos eduxit de lacu in quo non erat aqua: vt dicit zacharias: et eſt tertij toni ꝓpter tria q̄ inuitāt ad flectēdū genua. Sequitur. Et oīs lingua cōfiteatur: qꝛ dñs noſter ieſus chꝛiſtus in gloꝛia eſt dei patris: ⁊ ſumitur de apoſtolo. Uerumtamen oꝛdinatoꝛ officij intercepit verba illa. Et omnis lingua cōfiteaẗ: eo ꝙ iudaica ſilet. Deinde ſequiẗ lectio. Dicite filie ſyon: ecce ſaluatoꝛ tuus venit. Eſa. lxij. vbi habetur de mercede. dicit etiā ibi. Ecce merces eiꝰ cū eo ⁊c. et dixerunt angeli quoſdam enim latuit incarnatio. Quis eſt iſte qui venit de edon: id eſt de terra tinctis veſtibus: id eſt mēbris coꝛpoꝛis que ſunt veſtimenta dignitatis ſanguinis purpura tincta de boſra. Boſra eſt ciuitas in Moab: ⁊ interpretaẗ firma ſiue munita: hoc eſt de inferno. i. de terrena habitatione Trāſlatiue enim Boſra eſt hieruſalem: quam dñs quondā ſuo firmauit auxilio: ſed facti moabite: id eſt ex patre diabolo veſtes regias tinxerūt purpura ſanguinis. Reſpōdit ego qui loquoꝛ iuſticiā ⁊ ſum propugnatoꝛ ad ſaluandū: et dixerunt. Quare ergo rubrū eſt indumētum tuū quaſi dicat. Quare cruētatus es preſſura crucis: ſi tu iuſticiam loqueris? At ille reſpondit. Toꝛcular calcaui ſolus ſcilicet pro omnibus: vt omnes liberarentur: ⁊ de gentibus non eſt vir mecū. Poſt lectionem vero cantatur reſponſoꝛiū Ne auertas faciem tuā ⁊c. in quo oꝛaẗ ipſe vt per paſſionē veniat ad gloꝛiā. Quia vero in agonia plixius oꝛauit: vt habeẗ in euāgelio: ideo ſumitur offertoꝛiū ⁊ poſtcōmunio de pſalmo qui intitulatur. Oꝛatio pauperis cū anxiaretur excepto verſu reſponſoꝛij qui eſt Saluū me fac deus: qm̄ intrauerunt aque vſqꝫ ad aīam meā. Epiſtola eſt ſiliẗ de Eſa. liij. c. Domine quis credidit ⁊c. in qua etiā deſcribiẗ in eodē ſchemate in quo ab euangeliſta repreſentaẗ in paſſione vbi diciẗ. Non eſt ei ſpecies neqꝫ decoꝛ.

Primus parens vēdidit nos diabolo per eſuz pomi vetiti.

Boſra ciuitas eſt in Moab

et infra. Sicut ouis ad occiſionem ducetur. Poſt epiſtolam ſequitur tractus ⁊ inſolito modo.ſ. immediate:⁊ hoc ideo:qꝛ eccleſia altius luget ꝙ ſoleat:⁊ ſe plangit.vt dictū eſt in quarta parte ſub titu.de tractu.

Tract⁹ ſignificat planctum.

Tractus em̄ ſignificat planctū:⁊ iō in tota ſexta feria nō dicūtur niſi tractus. Rñſoriū vero eſt penitentiū:⁊ qꝛ dñs nō eſt iſta die crucifixus ſed tm̄ venditus:ideo non ſolū dr̄ tractus:ve rūctiam et rñſoriū. Paſſio que ſequit̄ Appropinquabat ⁊c. Luc.xxij.c. cōuenit cū precedētibus: in qua exprimitur cōſiliū iudeoꝝ:iude proditio.dñi paſſio. Poſt cōio eſt Potū meū cū fletu miſcebā: potū.ſ. paſſionis:qñ vez ſudor eius erat ſicut gutte ſanguinis decurrentis in terrā. Poteſt etiā dici ꝙ duo ſunt nobis neceſſaria.ſ.oratio ⁊ patientia: ſ̄m qđ dicit dñs. Orate pro perſequētibus et calūniātibus vos. Ad hec quidē duo inuitamur in introitu.ad orationē cū dr̄ In noīe ieſu omne genu flectat̄.ad patiētiā exēplo ſaluatoris. De quo ſubiungitur Chriſtus factus eſt pro nobis obediēs ⁊c.nō eſt em̄ obediēs in tribulatione niſi qui libēter tolerat. Due lectiones iō legunt̄:qꝛ hac die dñs tradit⁹ eſt ꝓ duob⁹ ⁊ a duob⁹ populis:⁊ i quibuſdā eccleſijs ad vtramqꝫ genua flectūt:quia ab vtroqꝫ ꝑpſo adoratur.

Non eſt obediēs in tribulatione niſi ꝗ libēter tolerat.

Preterea hac die ſicut dicit Aug. Conſiliū inierunt iudei quō ieſum dolo tenerēt ⁊ occiderēt.⁊ iudas venit ad eos:⁊ pacti ſūt ſibi pecuniā ſe daturos:ſicut ergo eccl̄ia repreſentat in ſexta feria actus iudeoꝝ:ita ⁊ in quarta cōſiliū eoꝝ. Quidā aūt legunt primo lectionē illam Dicite filie ſyon. Et poſtea illā Dñe quis credidit. Alij ṽo ecōuerſo. Primi quidē attendūt ſolū illō qđ diximus.ſ.ꝙ venditio iude que facta fuit quarta feria paſſionē dñi preceſſit:de qua venditiōe ſieri videtur ſermo in illa lectione Dicite filie ſyō.in illo verbo Ecce merces eius cum eo. Alij autem attēdūt ꝙ primus homo duas mortes incurrit.ſ. carnis et aīe:⁊ chriſt⁹ nos ab vtraqꝫ liberauit:⁊ qꝛ mors aīe mortem corporis preceſſit:ideo prius legunt lectionem illā in qua agitur de morte anime et de liberatione ab ipſa. De morte agitur in illa Dñe quis credidit ⁊c.ibi. Omnes quaſi oues errauimus:⁊ vnuſquiſqꝫ in viā ſuam declinauit. De liberatione vero ſtatim ſequitur ibi. Dñs poſuit in eo iniquitatem eorum omniū noſtrorum:⁊ iterum Si poſuit pro peccato animā ſuam videbit ſemen longeuū. Ad animā etiā pertinet graduale vnicū habens verſum.ſ. Ne auertas faciem tuam a puero tuo.i.ab eo qui paruus ⁊ humilis apparet i experientia tribulationis. Sequitur verſus. Saluū me fac ⁊c. vſqꝫ non eſt ſubſtantia. Aque em̄.ſ.ſeditionis iudeorum vſqꝫ ad animā ſaluatoris tollendam peruenerūt:⁊ illi qui erant limus ꝓfundi infirmitati eius preualuerūt. Sicut aūt ſaluator animā ſuā poſuit pro aīarū noſtrarū redēptione: ita et corpus ſubiecit pro corporū redēptione. Vñ in ſcđa lectione de ipſius corpore agitur ſanguine ꝓprio rubricato vbi dr̄ Quis eſt iſte qui venit de edō ⁊c.⁊ ibi. Quare rubrū eſt veſtimētum tuū ⁊c. Ipſe reſpondit Torcular ⁊c.⁊ quia de ſola miſeratione paſſus eſt dñs pro nobis: ideo propheta in perſona eccleſie lectionē illam concludit dicēs. Miſerationū dñi recordabor: laudē annūciaui in ꝑes oībus que reddidit nobis dñs de⁹ noſter: qꝛ vero per quinqꝫ ſenſus corporis peccauim⁹: ideo ſequitur tractus Dñe exaudi orationē meam ⁊c. habens quinqꝫ verſus ꝓpter quinqꝫ vulnera xp̄i. ſeu quia quinquies exiuit ſanguis ab eo. Primo in circūciſione.ſcđo in oratione: tertio in flagellatione:quarto in crucifixione:quinto in lāceatione

Sanguis qn quies exiuit a chriſto.

et in ipſo tractu genus humanū petit auxiliū ⁊ cōfitetur defectū:quē ex pctō primi parētis incurrit cū dicit.qꝛ defecerūt dies mei ſicut fumus: dies enī eſt vita hoīs cui⁹ nox eſt mors ſed hec vita eſt abbreuiata:⁊ defecit ꝓpter ſuperbiā primi parētis ꝗ per fumū intelligitur:et ſequitur Oſſa mea ſicut in frixorio confrixa ſunt. Oſſa ſunt viros interiores vel fortes ꝗ ſunt eccleſia ꝗ carnes.i.carnales ſuſtentāt. Frixorium em̄ triplex eſt.ſ.peccatorum recordatio:proximoꝝ cōpaſſio:futuri iudicij meditatio. In his frigitur bonus homo. Clauditur autē tractus ſicut ⁊ lectio in miſericordia dñi: vñ vltimus verſus eſt Tu exurgens domine miſereberis ſyō ⁊c. Hec igitur quarta feria priuilegiata eſt:qm̄ leguntur i ea due lectiones ꝓpter ordinandos in ſabbato ſequenti. Item quia in illa die chriſtus vēditus fuit triginta denarijs ſicut ⁊ ioſeph triginta argenteis:quia ſeruus nō eſt ſup dñm: nec diſcipulus ſuper magiſtrum.xxvj.diſt.quis dubitet.et ab hac quarta feria ſumptū eſt ꝙ ſemper in quarta feria ieiunare ⁊ abſtinere a carnibus et carnalibus deſiderijs debemus:et in memoriam venditionis chriſti hec feria ſecundum locum obtinet poſt ſextam feriam per totum annum in ieiunijs penitentialibus.

De quinta feria. Rubrica.

In hoc tractatu quinte ferie cene dñi hoc ordine procedamus:nā primo generaliter dicemus aliqua de officio ſequentiū triū dierū poſtea ſpecialiter de officio huius diei. Et primo de introductione publice penitentium in eccleſiā et de ſacramētis quibus hec quinta feria ſpecialiter inſignit̄. Secūdo de triplicis olei cōſecratione. Tertio de huius diei miſſe officio vbi etiam agitur de pedum lotione ⁊ officio veſpertino. Quarto de altarium denudatione:⁊ tam de ipſorum ꝙ de pauimenti eccleſie lotione:⁊ de corporis dñi reſeruatione:⁊ de quibuſdam alijs.

Prenotandum eſt autem ꝙ eccl'ſia luget tribus diebus:quia tot dieb⁹ fuit dñs in ſepulchro. Sicut enim Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus ⁊ tribus noctibus:ita ⁊ fili⁹ hominis fuit in medio terre ⁊c. qđ ſynodochice dictū eſſe aſſerit Auguſtinus.

Eccleſia luget tribus diebus.

Nā pars illa ſexte ferie qua fuit in ſepulchro accipitur pro nocte ⁊ die ſexte ferie:⁊ nox diei dominice ſimiliter pro nocte ⁊ die ipſius diei accipitur. Dies vero ſabbati integra eſt.ſ.nox cū die ſuo.i.ſpactum videlicet.xxiiij.horarum: eſt ergo ſenſus. Fuit ergo dominus in ſepulchro tribus diebus ⁊ tribus noctibus.i.tribus tempori-

bus:quorum quodlibet conſtat ex die ⁊ nocte. Sic
enī loq̄ ↄſueuimus:q2 ſi aliq̄s etiā minima pte ali
cuius diei fuerit in aliquo loco:dicimꝰ eū ea die ibi
fuiſſe. Fuit enī ſcd̄m ipſum quadraginta horis in
ſepulchro:vcȝ quatuor horis ſexte ferie et viginti
quatuor ſabbati:⁊ duodecim noctis diei dñice q2
quadrificū orbem morte tranſgreſſionis decē mā-
datorum mortuū viuificauit. Sed ſm̄ premiſſa vi
detur ꝙ triduana dñi ſepultura debeat celebrari
ſexta feria ſabbato ⁊ die dñica. Sed rn̄detur ꝙ q2
dñs in nocte diei dñice reſurrexit noctē illā ad ho-
norem reſurrectionis ſolēniter celebramus. Uñ ne
ceſſe eſt ꝙ ī q̄nta feria perueniamꝰ: ⁊ ita triduo.ſ.
quinta ⁊ ſexta ferijs ⁊ ſabbato humiliationē dñi ī
merore celebremus:quia ⁊ in quinta feria tam in-
teruenerat nepharium cōmerciū iudaice ꝓditio-
nis. Quidam tñ cuilibet premiſſorū triū dierū vi-
gintiquatuor attribuūt horas volētes xp̄i defun-
cti exequias ſeptuagintaduabus horis celebrare
et triſticiam ſeptuagintaduoꝝ diſcipuloꝝ merito
per hoc exprimere. ¶ Sane eccleſia his diebꝰ te-
Officij nebras colit ⁊ matutinas in tenebras finit. Pri-
tenebra mo q2 in luctu ⁊ merore eſt ꝓpter dñi paſſionem:
rū ſigni- et propter eius triduanā mortē exequias celebrat
ficatio. triduanas. Scd̄o officium tenebrarum ſignificat
nō tam tenebras materiales que fuerunt ſuper fa
ciē terre dū pēdebat ſol iuſticie ī cruce. Fuit ei tūc
ecclypſis miraculoſa nō naturalis per tres horas
vcȝ a ſexta hora vſqȝ ad nonā incluſiue:ꝙ etiā ſpi
rituales:q̄ in illo triduo in cordibus fideliū extite
rūt. Tertio ꝑ hoc ꝙ tenebras colit tenebrarū pri-
matus inſinuatur:qui his diebus inceperunt pre
cedere dies:prout ſub ſabbato ſancto dicetur. In
his vero tribus diebꝰ ſilent cāpane:q2 tunc ſilue-
runt apoſtoli ⁊ predicatores ⁊ alij qui per campa-
Signifi nas intelligunt. Sonus aūt cāpanarū ſignificat
catio ſo- ſonū predicationis:de quo dr̄ In omnem terrā exi
ni cāpa- uit ſonus eoꝝ. Non enim iam circuibant euange-
narum. lizando vicos ⁊ vrbes:ſȝ hymno dicto exierūt cū
ieſu in montem oliueti:qui cum dñs dixiſſet. Ecce
appropinquat qui me tradet pre triſticia dormita-
uerunt et a laudibus conticuerunt. Uñ ⁊ a cōple-
torio ſiue a veſpera:qua dñs traditus fuit campa
narum ſilentiū inchoatur. A veſpera aūt qua do-
minus traditus eſt:quando vcȝ diſcipuli fugerūt
campanis ſilentium indicitur. Alij vcȝ ad primā
huius quinte ferie:et non vlterius pulſant cāpa-
nas. Fit tamen ſignum cum tabula. Primo ad ſi-
gnificandum chriſti humilitatem qui ſe abſcōdit:
et vſqȝ ad mortem ⁊ ſepulturam ſe humiliauit. li-
gni quidem vſus humilior eris ſono hoc oſtēdit:
et inde eccleſia orientalis vſum adhuc tenet ligno
rum:⁊ vt populus humilior reddatur. Secundo
per ſignum tabule terrorem accipimus. Tabula
ergo percutitur:q2 magnus timor apl'is a iudeis
incutiebatur. Tertio per ligneum in ligno malleū
ſcȝ in tabula ſuſpenſum intelligimus chriſtū:qui
eſt lignum plantatum ſecus decurſus aquarū qui
in crucis ligno pependit:⁊ pendens orabat et pre-
dicabat dicēs Pater dimitte illis quia neſciūt q̄d
faciunt. Cum ligno autē tñ pulſant:quia tunc ſo
lus chriſtus predicator habebatur ⁊ ſolus torcu-
lar calcauit. Quarto per tabulam ipſam lignum
fructiferum.ſ.chriſtus:per malleum quo tabula
percutitur lignum preuaricationis ſignificatur.
Quinto:ideo campane ⁊ non ſignum tabule vel
alteriꝰ hm̄ōi ſilent:quia licet maiora ſigna noſtra
videlicet apoſtoli a laude dei in chriſti paſſione ſi-
luerunt:minora tamen ſigna vt mulieres nō ſilue
runt:imo ſecute ſunt ipſum vſqȝ ad crucē. ¶ Prī
cipia quoqȝ horarum.ſ. Deus in adiu. ⁊ fines ſcȝ
Per dñm et Benedicamus ⁊ huiuſmodi dimittū
tur:quia receſſit ⁊ a nobis ablatus eſt ſacerdos ⁊
paſtor bonus:qui eſt alpha ⁊ o.i.principium et fi-
nis:qui etiā eſt ſummus ſacerdos ⁊ caput noſtrū.
et traditus impijs:nec eſt a quo petamus ꝙ intē-
dat in adiutoriū noſtrū percuſſo nāqȝ paſtore no-
ſtro diſcipuli eius diſperſi ſunt:ſic ergo iſtud offi-
cium q̄d caret principio et fine quaſi mortuū ⁊ vi-
duatū videtur q2 ⁊ patres noſtri viduati poſt mor
tem chriſti fuerunt:non dr̄ etiam Gloria patri: q2 ī
chriſti paſſione abſcondita fuit fortitudo glorie
ipſius chriſti:et in eius morte trinitas viſa eſt ex- In xp̄i
tincta.in cuius laude dr̄ ille verſus. De hoc etiam paſſio-
ſub dñica in paſſione dictū eſt. Hoc etiā notatur ī neabſcō
quibuſdā eccleſijs in quibꝰ his diebꝰ duo tm̄ cerei dita fuit
ante altare ardēt:tertio extincto:prout ſub titulo de fortitu-
paſcha dicet. ¶ In his qȝ tribꝰ diebus ſalutatio do glo-
nō fit:q2 dñs vobiſcū nō dr̄:vt vitet peſtifera ſalu rie ipſiꝰ
tatio per quā iudas tradidit chriſtum: dicēs Aue chriſti.
rabbi. Pax etiā nō dat ꝓ eo ꝙ iudas oſculo tradi
dit xp̄m:⁊ q2 in duobꝰ ſequētibꝰ diebꝰ in altari nō
ↄſecratur nec dr̄ Pax dñi ſit ſemꝑ vobiſcū. nec do
na nobis pacē. In quibuſdā tm̄ eccleſijs datur ho
die pax:ꝓ eo ꝙ die hac ſacrm̄ ſacrorum.ſ.euchari
ſtie inſtitutū eſt. His quoqȝ diebus fit officiuȝ hu
milius ſolito ꝓpter dñi humiliationē:⁊ triduanā
eius ſepulturā quā celebramꝰ. Uerūtñ nocturnale
officiū ꝑ q̄d ſignificant ꝓphetie ꝓphetarum alta
voce ⁊ manifeſtius cātatur.q2 prophete ⁊ alij ſan
cti patres veteris teſtamenti alta ⁊ aperta voce q̄
de xp̄o erant ventura predixerūt:⁊ q̄d ſpūſſanctus
ſibi dictabat remota formidine nūciarūt. Diurnū
vero officiū per q̄d aplorum predicatio figurat vo-
ce demiſſa ⁊ quaſi ſub ſilentio cantat q2 tunc apl'i
omnino tacuerūt:aut ſaltē occulte predicauerūt.
Incipit aūt tenebrarū officium zelus domus tue
comedit me.i.amor vehemens fuit cā quare paſ-
ſus ſum. Non dr̄ inuitatorium:ne inuitemur: ſȝ po
tius per ſilentium deteſtemur peſtiferū iudeorum
concilium ⁊ conuentum factum:vt ieſum caperēt
in ſermone:⁊ eū morti traderēt. Preterea tūc apl'i
diſperſi erant q̄ alios ad dñm inuitare ⁊ cōuoca-
re cōſueuerūt. Hymnus etiā laudis nō dr̄:q2 tunc
factꝰ eſt opprobriū hoim ⁊ abiectio plebis. ¶ Fi-
nis dñice orationis que dr̄ ante lectiones dicitur
in ſilentio : pro eo ꝙ de euangelio ſumitur. Nam
tunc euangelica enūciatio fugientibus apoſtolis
ceſſauit:⁊ eſt notandū ꝙ xp̄s cuius eſt ipſa oratio
auulſus a ceteris ⁊ quaſi in ſilentio orauit:ſed cū
fit ſonitus per tactum ligni cū manu : q2 ⁊ xp̄s in
ligno crucis pēdēs voce magna clamauit. Nō di-

caſ etiā in lectionibꝰ. Jube dōne bñdicere. nec Tu
aūt dñe. qꝛ receſſit paſtoꝛ ⁊ ſacerdos qui gregi be
nedicere ⁊ miſereri debet. Sed qꝛ illū ꝓpter pecca
ta amiſimus: ad hoc vt cū recuperare valeamus
amonemur per verſum illū. Hieruſalē hieruſalez
ↄuertere ad dñm deū tuū: qui in fine lectionū dr:
vt ad penitentiā ↄuertamur: nā poſt luctū poſſu
mus gaudere. Per hoc aūt qḋ dicitꝰ bis hieruſa
lē. agiꝰ duritia iudeoꝝ ⁊ peccatoꝝ ſicut alibi i euā
gelio, Hieruſalē hieruſalē q̄ occidis ꝓphetas ⁊c.
¶ Rurſus ꝑ Jube dōne. intelliguntꝰ ad ꝑdicatio
nē euntes: per Tu aūt. inde redeūtes. Jdeo ergo
neutrū diciꝰ: qm̄ apoſtoli quos repñſentāt q̄ lectio
nes legūt his diebꝰ fugerāt. Unde nec ad predica
tionē miſſi ſunt: nec qui miſſi erāt ſublato dño re
dierūt. Oēs antiphone ſunt de paſſiōe ⁊ cōpaſſio
ne. Jn his etiā tribꝰ noctibꝰ nouē pſalmi: nouē le
ctiones ⁊ nouē reſpōſoria diuiſim per ſingula no
cturna cātanꝰ: ad oſtēdēdū ꝙ chriſtus in infernū
deſcēdēs tria hominū genera: ſcꝫ virgines: cōiu
gatos ⁊ ↄtinētes inde rapuit: ⁊ ad angeloꝝ ſocie
tatē trāſuexit: que tria genera in euangelio diſtin
guntꝰ per eos qui in mola per eos qui i agro ⁊ per
eos qui in lecto ſunt. ¶ Tria ergo hominū gña:
ſcilicet qui fuerūt i lege naturali: ⁊ in tēpoꝛe legis
⁊ ꝓphetarū: per tria nocturna recolimus: et ſicut
illi per moꝛtem dñi in tribus ſociati ſunt nouē oꝛ
dinibus angeloꝝ: ſcilicet in actionibus cognitio
nibus ⁊ gaudijs: ita per tres noctes dñice ſepultu
re nouē pſalmi: nouē lectionibus ⁊ nouem reſpō
ſorijs ſubdūtur: pſalmi eīn ad actiones: lectiones
ad operū dei cognitionē: reſpōſoria vero ad gau
diū ⁊ ad cantū pertinēt angeloꝝ. Ceterū tres le
ctiones: vel i quibuſdā eccleſijs ſex ſunt de trenis
Hie. deflētis captiuitatē populi ſui: nō ſolū baby
lonicā: ſed etiā romanā quā incurrerūt ꝓpter paſ
ſionē dñi: ⁊ iō dicunꝰ lamētabiliter in perſonā ſan
ctoꝝ de iudeis q̄ deflēt caſuꝫ gētis ſue. Sicut eīn
ille deploꝛauit moꝛtē Joſue regis occiſi: in futurā
deſtructionē gētis: ita ⁊ nos deploꝛamus moꝛtē ⁊
paſſionē xp̄i regis ⁊ nr̄i. Jn fine aūt lamētationū
dicit idē Hie. Spiritus oris noſtri: xp̄s dñs captꝰ
eſt in peccatis noſtris. Alie vero tres ſunt de expo
ſitione pſalmi tractātis de paſſione: ⁊ iō voce de
preſſa leguntꝰ: tres vltime de epiſtola Pauli. j. ad.
Coꝛ. xj. Cōuenientibꝰ vobis in vnū ⁊c. vbi. oſtēdit
aplꝯ quō dꝫ cena dñi ſumi. Ex qbꝰ ſex lectiōibꝰ ap
paret ꝙ ꝓphete ꝑuiderūt xp̄m occidēdū ⁊ apoſto
li docēt occiſuꝫ. Dicunꝰ aūt treni. i. lamētationes
a treneto mōte vbi lamēta aiaꝝ q̄ ibi puniunꝰ ſe
pe audiri dicunꝰ: idē etiā dr trenū qḋ eſt carmē la
mētatiōis ⁊ funeris. Dicunꝰ etiā treni: qꝛ ſꝑ tres
verſus poſt vnāquāq; literā hebraici alphabeti
ſequunꝰ: qḋ alphabetū totū ꝑ oꝛdinē in illis lamē
tationibus ponitur. Primo qꝛ mos fuit hebreis il
lud ponere in eoꝝ cāticꝭ: ſiue luctꝰ ſiue letitie ali
cuius rei multum notabilis prout patet in vltimo
capitulo prouerbioꝝ Mulierem foꝛtem ⁊c. ⁊ in
quibuſdam alijs locis: prout habetur in prohe
mio libri Regum. Secundo quia ſicut dicit Hie
ronymus in eodem prohemio ⁊ in prologo biblie

Chriſtꝰ in infernum deſcēdēs tria hominum genera inde eripuit.

verſus quibus dicte litere anteponuntur in lamē
tationibus hieremie incipiunt in hebreo ab eiſdē
literis. Tertio vt per hoc notetur cecitas ⁊ duritia
iudeoꝝ: qui res tanq; alphabetū notiſſimas: vꝫ
paſſionē filij dei intelligere et credere nolunt: dicē
te ꝓpheta. Miluus i celo: turtur ⁊ ciconia cogno
uerunt tempus aduentus ſui. Jſrael aūt me non
cognouit: ⁊ populus meus non intellexit. Quar
to quia interpretationes literarum ipſarum maxi
ma ex parte continent ſententiam verſuum quibꝰ
anteponūtur. Circa qḋ notandū eſt ꝙ Aleph in
terpretatur doctrina. Beth domus. Gimel. pleni
tudo. Deleph tabularum ſeu ſcripturarū. Et hec
ſiquidē eſt prima cōnexio literarum ipſarū: vbi dr
ꝙ doctrina eccleſie que eſt domus dei eſt in pleni
tudine ſcripturarū He. iſta. Uau. ⁊ zai. hec. Beth
vita. Hec eſt ſcḋa connexio vbi dr ꝙ iſta ⁊ hec do
ctrina quā prediximꝰ eſt vita qua viuimus. Thet
bonum. Joth principium. Hec eſt tertia cōnexio
vbi diciꝰ ꝙ bonum eſt principium per ſcripturas:
quaſi per ſpeculum ſaltem in enigmate cognoſce
re dominū. Caph manus. Lamech coꝛ vel diſcipli
na. Hec eſt quarta cōnexio. vbi dr ꝙ in vtero coꝛ
dis diſciplina exigitur: quia nil facere poſſumꝰ niſi
que facienda erunt agnouerimus. Men ex ipſis.
Nun ſempiternum. Samech adiutoꝛiū. Hec eſt
quinta cōnexio: vbi dr ꝙ ex ipſis ſcripturis eſt no
bis ſempiternum auxiliū. Ayn oculus. Phe erra
uit. Sadech iuſtitia vel ↄſolatio. Hec eſt ſexta cō
nexio vbi dr ꝙ ſepe dicta ſcriptura eſt oculus errā
tibꝰ ⁊ ↄſolatio. Caph aſpice ſup. Res caput. Sin
ſuper vulnus. Thau ſignū vel cōſummatio. Hec
eſt ſeptima cōnexio vbi etiā in numero fit myſticꝰ
intellectus vbi dr Aſpice in ſcriptura cōtineri ca
put noſtrum: a quo habemus medelā ſup vulne
ra: ⁊ ſequitur ↄſummationem. i. vitaꝫ eternā. Sic
ergo ſaluatoꝛis exequie celebrantur vt in modico
apice ab alioꝝ defunctoꝝ exequijs diſtare videā
tur. Cōſequēter cādele⁊ lumen extinguntur: nam
he tenebre tribus noctibus celebrate ſignificāt te
nebras q̄ tribꝰ hoꝛis fuerūt chriſto in cruce pendē
te: vel ideo tribus noctibꝰ lumen extinguitur: qꝛ
verum lumen triduo iacuit i ſepulchro. Circa qḋ
aduertēdū eſt ꝙ quidā accēdūt ſeptuagita duas
candelas. quidā vigintiquatuoꝛ. quidam quinde
cim. quidam duodecim. quidam nouem. quidam
ſeptem. ⁊ ſm quoſdam nō eſt numerus certꝰ: oēs
tamen non ſine myſterio agunt. Septuagintadue
candele que extinguuntur. deſignant ſeptuaginta
duos diſcipulos: quoꝝ predicatio in moꝛte xp̄i pe
ne extincta eſt. ſignificant etiam ꝙ dñs ſeptuagin
taduobus hoꝛis iacuit in ſepulchro: ꝑ ſynodochē
intellectus: vel tot accenduntur ꝓpter. lxxij. natio
nes ſeu genera linguarum. Uigintiquatuoꝛ cāde
le accenduntur. Primo quia ſol iſte qui mundum
xxiiij. hoꝛis diei ⁊ noctis illuminat ſignificat chri
ſtum verum ſolem qui extinguitur: quia chriſtus
occubuit veſpere paſſionis: ⁊ tenebre facte ſunt ſu
per vniuerſam terram. Secundo dies cuiꝰ maius
lumen xp̄us eſt. nox vero cuius minus eſt lumen
eccleſia eſt: luminaria ſunt apl̄i et alij viri apoſto

Literarum hebraicaꝝ interpretatio.

Tenebrarum tribꝰ noctibꝰ celebrataꝝ ſignificatio.

lici: qui ſunt quaſi viginti quattuor hore que dici
chriſto ⁊ nocti eccleſie famulant. Viginti quattuor
luminaria ergo extinguunt: q apoſtoli vnoquoq
die ꝑ viginti quattuor horas latuerũt. Tertio vigin
tiquattuor cãdele deſignãt verſum Gloria pri. ⁊c.
qui in nocturnis feſtiuitatũ viginti quattuor vici-
bus ſolet dici. Primo poſt deus in adiutoriũ. ſecũ
do. poſt inuitatorium. tertio poſt hymnũ: nonies
in pſalmis trium nocturnoꝝ. ter in reſponſorijs. ⁊ Te
deũ laudam⁹ quaſi Gloria patri eſt. Iterũ ad lau
des ſemel poſt de⁹ in adiutoriũ: quinquies in pſal
mis ſequẽtib⁹ ſemel in hymno: ⁊ ſemel poſt Bene
dictus. Verſus enĩ ipſe hoc officio tacet: vt pmiſ-
ſum eſt. q illе in cui⁹ laudẽ dicit in ſepulchro ta-
cet: ideoq viginti quattuor cãdele ad hoc deſignã
dum extinguuntur: vel ſignificãt duodecim apoſto
los: in quorũ honore totiens dicitur Gloria patri
in nocturnis: prout dictũ eſt in prohemio quinte
partis. Quindecim candele ſignificãt. xij. apoſto
los: ⁊ tres marias q ſeqbant dñm: que extinguun
tur: quoniã tũc omnes laudes dei tacuerũt apo-
ſtolis tñ fugientibus ipſe marie q min⁹ timebãt:
circa xp̃m quoad poterãt verſabãtur. Unde legi-
tur. Pelli mee cõſumptis carnib⁹ adheſit os meũ
⁊ de. ſunt tan la. cir. den. meos. labia. i. mulieres q
ſunt quaſi pellicula circa dentes. Vel quattuorde
cim ex illis cãdelis ſignificãt quattuordecim arti
culos fidei: quorũ extinctio ſignificat extinctionẽ
Candelarum duodecim accenſarum ſignificatio. fidei factã in fuga apoſtolorũ: extinctio vero vlti-
me cãdele ſignificat mortẽ chriſti. Duodecim can
dele accenſe repreſentãt duodecim apoſtolos que
extinguunt ad notãdũ ꝙ apoſtoli tũc ſiluerũt et
fugerũt: ⁊ pene extincta eſt fides in eis: nouẽ cãde
le ſignificãt genus humanũ qđ per pctm̃ ſe a no-
uẽ ordinib⁹ angeloꝝ ⁊ a vera luce excluſit. Septẽ
cãdele ſignificãt gratiã ſpirit⁹ ſeptiformis: que in
cordib⁹ diſcipuloꝝ pene fuit extincta. Ubi vero nõ
obſeruat cert⁹ cãdelarũ numer⁹: ſꝫ qlibet laicus ꝓ
velle cãdelã apponit hmõi cãdele ſignificãt pro-
phetas ⁊ alios ſctõs patres: q xp̃m venturũ lumẽ
nrm̃ prenũciantes: ⁊ verba ſalutis predicãtes di-
uerſis penis vexati mortui ſunt ⁊ extincti. Porro
oẽs cãdele nõ ſimul ſed vna poſt aliã extinguunt
q diſcipuli nõ ſimul a xp̃o: ſed ſucceſſiue vn⁹ poſt
aliũ diſceſſerunt. Alia etiã ratio iã ſequit. Quidã
extinguũt eas poſt ſingula cãtica vſq ad plenã
extinctionẽ: figurãtes ꝙ ſingulis cãticis ſiue pſal
mis meſticia decidimus: quia verus ſol occubuit:
gaudiũq noſtrũ in luctũ eſt ꝯuerſuꝫ. Iuxta illud
Cecidit corona capitis noſtri: cõuerſus eſt in lu-
ctũ chorus noſter. Alij in trib⁹ vicib⁹ eas extinguũt
recolentes triduanã dñi ſepulturã. In quibuſdã
quoq eccleſijs candele quadã manu cerea extin-
guuntur que ſignificat manũ iude: de qua dñs di
xit. Qui intingit manum mecum ⁊c. que fuit qua
ſi cerea: id eſt ad malum flexibilis: per quam chri-
ſtus rex noſter vera lucerna traditus fuit: ⁊ quan
tum in illo fuit extinctus. Cãdela aũt q in medio
eſt non extinguitur: ſed in feneſtra vel archa accẽ-
ſa ſeruatur occulte: vt poſtea reueletur ⁊ eccle-
ſiam illuminet. Nempe candela ipſa ſub eis lu-
men occultatũ ſignificat. Primo fidẽ q in ſola vir-
gine remãſit: per quã poſtea oẽs fideles docti ⁊ il
luminati ſunt. Scđo ſignificat xp̃m: qui licet vide
retur ſcđm carnẽ extinct⁹: tñ ſcđm diuinitatẽ que illis
erat occulta viuebat: ⁊ poſtea reſurgẽs cũ luce cla
riſſima ſe ſuis diſcipulis mãifeſtauit. Tertio occul
tati luminis qđ videbat extinctũ reuelatio notat
fidei illuminationẽ in apl̃is ⁊ alijs in quib⁹ pene
tũc extincta erat. Quarto notat fidẽ poſt ĩfidelita
tẽ. Quinto notat ꝙ ignis ſpiritꝰſſcti q in fidelib⁹
videt extinct⁹: iterũ relucẽſcet i eiſdẽ. Sexto lumi-
nis renouatio ſignificat noui teſtamẽti renouatio
nẽ Septimo luminaria ſucceſſiue vnũ poſt alterũ
extinguunt: ⁊ vnũ qſi pene extinguit: q abſcõdit:
⁊ poſtea reuelat ad notãdũ ꝙ peruerſi vinee culto
res ⁊ generatio praua nuncios patris: videlꝫ pro-
phetas ꝑ varia tẽpora cõpleto ſuo miniſterio pro
phetie occiderũt: ⁊ tandẽ patris heredẽ quẽ i ſe-
pulchro poſitũ lumine occultato figuram⁹: cuius
luminis reuelatio eſt reſurrectiõis ei⁹ manifeſta-
tio ⁊ cõmemoratio. Sane cãdela q vltimo extigui
tur eſt maior ceteris ſꝫ quoſdã: ⁊ ſignificat xp̃m q
fuit dñs ꝓphetaꝝ: ſcđm alios vero nõ ẽ maior ceteris:
⁊ ſilr̃ ſignificat xp̃m: q reputat⁹ eſt vnus ex ꝓphe
tis: ⁊ vltim⁹ extinguitur: q null⁹ poſt eum apud
illos ꝓpheta ſurrexit: ſed extinct⁹ eis pfidie tene-
bras dereliquit. Et ad canticũ euãgeliũ candela
ipa extinguit: q xp̃s euãgelizãs occidit. Et atten
de ꝙ in hoc officio paſtoris officia: vt. c. ſubticent:
q paſtores diſperſi fuerãt: verſus tñ qđ eſt mino-
rũ officiũ nõ omittit: q diſcipuli min⁹ cogniti vide
bant. Vñ ⁊ hoc officiũ triduanũ poti⁹ a minorib⁹
celebrat: i typo minoꝝ diſcipuloꝝ ⁊ mulieꝝ q dñꝫ
ſeqbant. Vociferatio ad Bñdict⁹ ⁊ tumult⁹ popu
laris qui tunc fit cõcrepatio eſt iude proditoris: ⁊
tumult⁹ cohortis quã cũ gladijs ⁊ fuſtib⁹ iudas
cõtra xp̃m adduxit: vel certi diſcipuli ſalutatio di-
centis. Aue rabbi. Tertio canticũ ipſum tũc alta
voce dr̃ ad notandũ ꝙ multi interfecto antichriſto
gaudebũt. Clãgor canẽtiũ kyrieleyſon eſt tumul-
tus dñm ꝑſequentiũ ⁊ eum ironice adorãtiũ: vel Clãgor
ſignificat lamẽta ſanctarũ mulierũ q ſequebãtur canẽtiũ
dñm que legunt poſtea lamẽtari ſedẽtes cõtra ſe- kyrieley
pulchrum. Tropi vero id eſt verſus illi q in illis tri- ſon qđ
bus noctib⁹ cũ kyrieleyſon ⁊ Dñe miſerere quaſi deſi-
lamẽtabiliter cantant: ſignificãt lamẽtatiões ⁊ do gnat.
lores mulierũ de cognatione ſua q a galilea fue-
rant ſecute ieſum: inter quas erant maria magda
lena: ⁊ Maria iacobi: ⁊ Maria ſalome ploran-
tes iuxta ſepulchrũ. In qbuſdã etiã eccleſijs tro-
pis cãtatis procidẽtes ad terrã dicunt in tenebris
ſub ſilẽtio Miſerere mei deus ⁊ collectã Reſpi-
ce queſum⁹ dñe in quo timor apoſtolorũ in occul-
tis notat. Poſtea fit cũ manu vel alio quodãmo- Sonit⁹
do ſonit⁹ ante luminis reuelationẽ: qui ſonit⁹ repñ- q fit an
ſentat terroris eorũ incuſſionẽ: vel ex tumultu co- luminis
hortis: vel ex terremotu. In quibuſdã tamẽ eccle reuela-
ſijs ignis nouus de lapide ꝓducit: q per xp̃m me tionẽ ſi-
diatorem nrm̃ nobis ſpũſſanct⁹ infundit. Ab hac gnificat
quoq die vſq ad octauã pẽtecoſtes in qbuſdã
eccleſijs officiũ beate marie omittit: vt memorie

atq; reuerentie paſſionis ⁊ reſurrectionis de quibus in eccleſia hoc tpe agitur ardētius īſiſtatur. Cū eñ honor ⁊ obſequiū ſpālit hoc tpe xpo eiꝰ nato in noſtra humanitate paſſo ⁊ glorificato impenſum redundet in ipſam matrem: nulla quidē ſibi fit iniuria ipſum officium omittendo. Omittit etiā officiū mortuorū: qꝛ cū recordatio beneficiorū xpi precipue que ipſe paſſionis ⁊ reſurrectiōis ſue tēpore cōtulit omnē noſtrū effectū et intellectum requirat. Proinde eccleſia illud ſolū officiū quod ad ipſum xpm ſpectat in quo de eius paſſione et reſurrectione agitur eo tpe agit: vt ſic non ad plura diſperſa ad vnū dūtaxat vehemētius occupet: nec ꝑ hoc defuncti qui ſunt in purgatorio diſpendiū patiunt: qꝛ cū ſint nobis ꝑ charitatē vniti beneficia noſtra ſcḋm qḋ meruerūt participant ab eis: nec expreſſius memoria ꝓ illis fieri poſſet q̄ agēdo memoriam de morte ⁊ reſurrectione xpi ꝑ quā a penis liberari expectant. Extra eccleſiam tamē eſt vtile ipſa officia dicere.

¶ De diurno huius diei officio. Rubrica.

SEquidē de diurno huius diei officio videre ⁊ quidē hec quinta feria inſignitur ſacramentis: tū ab eccleſia: tū a dño inſtitutis: in qua die primo penitentes in eccleſia introducunt: qui in capite ieiunij de ea eiecti fuerant. Uñ in canone Inno. ita legit. De penitentibꝰ ꝓo qui ſiue ex grauioribꝰ omiſſis: ſiue leuioribꝰ penitentiā gerūt: ſi nulla interueniat egritudo quinta feria ante paſcha eis remittendū romane eccleſie cōſuetudo demōſtrat. Primo ergo de penitētium introductione in eccleſiā dicturi aliqua de ipſorū eiectione premittamꝰ. Siquidē miſericors ⁊ miſerator dñs cuius mie nō eſt numerus: ſicut in pſalmo hr: miſericorditer ſemꝑ agēs ⁊ pctōꝝ ſalutem ſitiēs: ꝑ huiꝰ mūdi pelagus periculoſe nauigantibus ⁊ qñq; fluctuātibus īter alia multa remedia ſpālit duas naues ſiue tabulas parauit. Prima eſt baptiſmus. Scḋa penitentia: ſicut apl's ait ad Eph. ⁊ qḋ ē q penitētes de eccl'ia eijciunt repſentat exiliū ⁊ eiectionē ade ⁊ eue de paradiſo ꝓpter eſum pomi. Pctōres ergo de eccl'ia eijcimꝰ ⁊ eiectis penitētiā ſeptēnē aut aliā ꝓ criminū qualitate imponimꝰ ⁊ eiecti ꝑ ſeptē hebdomadas extra morātur: qꝛ genꝰ humanū in adā lapſum iudicio dei in hoc exilio ſeptē milibus dānāt annoꝝ. Maria q̄ꝫ lapſa ſeptē diebus extitit extra caſtra. Forma eiectionis hr in cōcilio agatheñ. eiectionē ꝓo cayn a facie dñi repſentat eccl'ia excōicādo viros ſanguinū precipue cū cādelis extinctis: qꝛ ⁊ ille ⁊ iſti ſpm̄ vitijs extinxerūt: q̄ cādele in ꝓlatione anathematis debēt eijci: ⁊ pedibꝰ cōculcari: nec vlteriꝰ debēt ad aliquē vſum: ſicut nec ſal infatuatū aſſumi: ete ciri ferunt cādelas in manibꝰ: ad ſignificandū q ꝓ opere quo primi parētes porrexerūt manꝰ ad pomū vetitū appoſita eſt ignea rūphea in paradiſo. Claudunt corā eis fores eccleſie in ſignū aditus paradiſi quōdā occluſi. Qḋ de loco ad locum vadūt. ſiue in exiliū mittūtur: ſignificat q cayn poſt mortē fratris profugus ⁊ vagus fuit ſuper terrā.

Dominus per huiꝰ mūdi pelagus periculoſe nauigātibus duas naues ſiue tabulas parauit.

Qḋ cilicijs et laneis vtunt: de Iob tractū eſt: qui penitentiā in fauilla ⁊ cinere agēs ſacco ſe operuit et de niniuitis qui ſilr fecerūt. Cilicium quoq; portant in ſignū pelliceaꝝ tunicaꝝ ade ⁊ eue. Ioannis etiam habitum recolētes. Carcer penitentie a ioſeph initiū habuit. Qḋ comam ⁊ barbā nutriūt tractū eſt de ioſeph: cui in carcere poſito iſta excreuerūt. Qḋ iacent aut ſedēt in terra ſumptū eſt de iob: qui ī ſterquilinio ſedit. In terra etiā comedūt quaſi ipſo facto dicāt. Maledicta eſt terra in opere tuo. Non dr eis aue: qꝛ nondū erat mutatū nomen eue: q pedes nudant nuditatem repreſentat ade: ieiunantes q indigēt ornatu glorie: q baculis vtūtur tractū eſt de iacob qui peregrinās ī baculo iordanem trāſiuit. In his etiā oībus inuitantur ad humilitatē ⁊ purgatoriā ꝯfeſſionē: ⁊ tam peccatoꝝ q̄ꝫ eterne pene meditationē: ⁊ q ſint memores ſue peregrinationis. Nāq; eijciuntur de eccleſia ⁊ poſt eos cantatur In ſudore vultꝰ tui veſceris pane tuo: hoc ideo fit vt vidētes eccleſiam pro eis eſſe confuſam: magis ac magis confundātur. In veſtimentis quippe ſordidis ⁊ ex cremēto crinium ⁊ barbe multiplicatio miſerie peccatorum inſinuatur. quaſi dicāt ipſo facto. Iniq̄tates mee multiplicate ſunt ſuꝑ capillos capitis mei. Qḋ in terrā iacent eis eternā dānationē ad memoriā reducit: quaſi dicāt. Dñe perdes oēs qui ī terrā deſcenderūt. i. qui deditι ſunt terrenis niſi reſipiſcāt. Qḋ de loco ad locum cū baculo vadūt eis ad memoriam peregrinationē ſuā reducit: qui per peccatum receſſerūt a deo. In baculo ei intelligitur correctio: ſubſtētatio: ⁊ conſolatio: quaſi dicāt Uirga tua ⁊ baculus tuus ipſa me cōſolata ſunt. Eſt aūt baculus cubitalis: qꝛ in qua mēſura menſi fuerint remetiet eis. Sed querit quare hac die penitētes in eccleſiā introducuntur? Rñdeo in quinta feria deus creauit piſces ⁊ volucres: piſces in aquis reliquit: volucres in aera leuauit. Iuxta illud. magne deus potētie qui ex aquis ⁊c. partim remittis gurgiti. ſ. piſces: partim leuas in aera. ſ. volucres. Per piſces intelligunt cupidi: auari: ⁊ luxurioſi: q ī fluxu cupiditatū huiꝰ mūdi delectant. Volucres ſunt ſpūales q in ſpūalem cōuerſionē quaſi ī aera leuantur. Penitentes igitur in quinta feria ī eccleſiā introducunt ⁊ quaſi ſegregati a malis et ab huius mūdi delitijs in celis aīo conuerſant. Preterea in fine quinte etatis quā hec quinta feria ſignificat Ioā. bap. penitētiam predicauit: ⁊ dominus noſter venit ī mundū peccata abſoluēs prout in prima huius diei oratione dr. Rurſus ī hac die inſtitutū eſt ſacramentū ſacroꝝ. ſ. corporis et ſanguinis dñi: cū dñs vetus finiuit teſtm̄: ⁊ nouum inchoans panē ⁊ vinū in corpus ⁊ ſanguinē ſuum trāſubſtātiauit: qḋ eſt ſacrm̄ mīe. Quia ergo xp̄s ſolus de mīa crimina tollit: premiſſum eſt ideo penitētes hac die reconciliantur: quia hac die miſericordie cōſecrauit ſacrm̄: ⁊ inde eſt q miſſa huius diei ſolēniter cātatur vt ibi dicet. Merito igit hac die qua tota in remiſſionē pctōꝝ conſecrata ē penitētes reconciliantur ad percipienda corporis et ſanguinis dñi ſacramēta. Decuit itaq; hoc ſacrm

In fine quinte etatis Ioā. bapti. penitentiam predicauit.

ſacramentorum in fine inſtitui quinte ferie adueniente ſexta feria: eo ꝙ in fine quinte etatis: ⁊ ĩ primordio ſexte: lex ñneīn ⁊ euangeliū ſumpſit exordium. Preterea hac die abſoluūtur: quia in ea die xp̄s fuit captus ⁊ ligatus: que ligatio abſolutionē noſtram operata eſt. Hac etiam die xp̄s lauit pedes diſcipulorum ſuorum: vt pedes et affect⁹ noſtros lauet. i. ſoluat a peccatis. Forma vero reconciliationis eſt hec. Exit pōtifex ad ianuas patentes eccleſie vbi iacent penitētes proſtrati in terra: et eos vice xp̄i vocat ad timorem dn̄i dicens ter Uenite venite venite filij audite me: timorem dn̄i docebo vos. Hanc eſſe xp̄i vocē ꝓbat titu. pſalmi xxxiij. de quo ſumitur qui talis eſt: pſalmus Dauid cum mutauit vultum ſuum coram abimelech. Abimelech interpretatur patris mei regnum: per quē iudeos accipimus: corā quibus verus dauid mutauit vultum ſuum. i. ſacrificandi ritum: ⁊ ferebatur in manibus qſi panem ⁊ vinum dedit diſcipulis dicens Hoc eſt corp⁹ meū: ⁊ hic eſt ſanguis meus: qđ quidem hodie factū eſt. Dicēs ergo pōtifex vicarius ieſu xp̄i Uenite penitentes. inuitat ad corporis ſanguiniſq; conuiuium. Proinde pro eis orat: genua flectit: eos admonet: eoſq; reconcilians in eccleſia introducit. Illud etiam notabile eſt ꝙ vndiq; ianue eccleſie patent: ad notandū venientes ab auſtro vel ab aquilone. i. iuſtos ⁊ peccatores qſi accedūt ad mīam nō eſſe prohibēdos: et a paſcha in antea patebunt: eo ꝙ in octaua noſtre reſurrectiōis nullū erit improperiū pc̄ōꝝ electis. Illud quoq; notabis ꝙ penitentes in eccleſia recepti: crines ⁊ barbā quā nutrierā deponunt: et ſe ſe veſtes mūdas ⁊ cultiores depoſitis penitētialibus induūt a ioſeph capientes exēplū: qui de carcere ductus tonſus ⁊ lotus eſt ⁊ veſtib⁹ decorat⁹: per hoc quoq; innuitur ꝙ deponentes multitudinē pc̄ōꝝ induunt veſtimenta virtutum.

Peccatorum multitudinē deponētes induunt veſtimēta virtutum

¶ De eadē quinta feria. Rubrica.

Hac etiā quinta feria ſcđo loco tripartitū oleū conſecratur: qm̄ hodie agnus dei ad victimā. ſ. veſperā immolabaē de cuius ſanguine vtrūq; poſtis ⁊ ſuperliminare domoꝝ in quib⁹ erat edēdus liniebat: vt hoc ſigno viſo exterminator egypti domos ſacri cōuiuij preteriret intactas: in quo prefiguratum eſt ꝙ ſi frontibus noſtris vnctione chriſmatis quaſi ſanguine xp̄i q̄ vnctus interpretatur ſignū crucis imprimiē: diabolus in domib⁹ aīarū noſtrarū nullā nocēdi hꝫ ptātē. Recte ergo qua die illud figuratiuū agebaē: ſignificatū ſolēniter celebraē. Sed diceres. Cōſequens igiē eſſet vt hac die pueri cōfirmentur. i. in frontib⁹ chriſmate ſacro ſignentur? Rñdeo ſctā eccleſia illum in quo paſſus eſt dn̄s luctui dedicauit ⁊ ſolēnitatis ⁊ cōuiuij gaudiū in diē tertiū quo reſurrexit dn̄s reſeruauit: vt tunc demum pro recuperata ſalute aīarū: que eſt patrata in ſexta feria: ⁊ pro futura corporū reſurrectione: q̄ donata eſt nobis in eccleſia paſchalis agni ꝯuiuiū celebrem⁹ dicētes Paſcha noſtrū immolatus eſt xp̄s itaq; epulemur. Sumētes ergo illud. vnde poſtes noſtrarū frontiū ſignare debemus rectius ab ipſa ſignificatione vſq; ad conuiuium paſchale ceſſamus: vt tunc ſubmerſo pharaone tranſeuntes per mare rubrum ſignātes domos contra exterminationem paſchale conuiuium celebremus. Sed diceres cur itaq; in ſabbatum chriſmatis conſecratio nō differtur? Reſpondeo quia ab hac quinta feria vſq; ad veſperā ſabbati a miſſarum ſolennijs vacamus: ipſum autem chriſma non niſi intra miſſarum ſolennia fas eſt conſecrari: ſed ante miſſam baptiſmum conuenit celebrari: prout ſub ſabbato ſancto diceē. Uel ideo in quinta feria conſecratio celebratur. quia xp̄s in quinta vnctus eſt etate: nam in quinta venit qui ī ſexta ſanguinem cōſecrauit: de cuius vnctione dicit Daniel Ungatur ſanctus ſanctorum. Et Eſa. Spiritus dn̄i ſuper me eo ꝙ vnxit me. a. e. m. m. et Dauid. Unxit te deus deus tuus oleo le. pre con. tu. cuius vnctio ex tunc cepit cū verbum caro factum eſt: cum plenitudo diuinitatis in eo corporaliter habitauit. Tūc aūt cōpleta eſt cū ī baptiſmo ſuper ipſum ſpiritusſanctus in ſpecie colūbe deſcēdit: ideoq; vnctio hodie conficitur ad vnguēdum vſq; ad baptiſmum differtur: vt ſignificemus ſpiritumſanctum ſuper dn̄m in baptiſmo viſibiliter deſcēdiſſe: ⁊ nos in baptiſmo ſpiritumſanctū accipere. Ex his itaq; patet in veſpera ſabbati ſtatim poſt baptiſmū eſſe ꝯfirmandū: vt poſtea celebreē paſchale ꝯuiuiū: ⁊ qđ quibuſdā placet ſaltē ī paucis eſſe tunc cōfirmationis myſteriū inchoādum.

Conſecratio q̄re / celebratur ī quīta feria.

Quia igitur de triplici oleo mētio facta eſt: notandum eſt ꝙ triplex ſacrm̄ ex eadē ſubſtātia fit olei: ad oſtendendū ꝙ licet vnus ſit ſpiritusſctūs: multiformis eſt tn̄ ſcđm dona ſua. Un̄ apl̄s. j. ad Chorin. xij. Alij per ſpm̄ datur ſermo ſapientie: alij ſermo ſciētie: alij fides: alij gratia ſanitatum ⁊c. Hoc triplici oleo coaptamur: qđ inde apparebit ſi olei triplicem proprietatem attendamus. Olea em̄ vt dicit Iſidorus eſt arbor pacis inſignis pinguedo cuius valet ad reficiendos artus laſſos et īfirmos et eſt pabulū luminis qđ eſt arbor pacis referē ad oleum chriſmatum: qđ pabulū eſt luminis referē ad oleū cathecuminoꝝ: qđ artus laſſos infirmos reficit ad oleū infirmoꝝ. Hec igitur tria precedentibus verbis apl̄o coaptantur. Siquidē in multitudine pacis eſſe videtur qui dulcedinem interne ſuauitatis guſtauit ſicut pſalmiſta. Guſtate et videte qm̄ ſuauis eſt dn̄s. Saporem huius dulcedinis ſenſerat ille qui dicebat. Gratia dei ſum id qđ ſum. j. ad Coꝝ. xv. c. Hec gratia eſt donum ſapiētie que intelligiē p pacis oleū. Uerū qꝛ hunc saporem libēter in alium deriuat vir fidelis: idcirco alij datur ſermo ſcientie. Sciētia em̄ eſt doctrina qua fidelis alioꝝ verbo vel ad minus exēplo inſtruiē qui per balſamū intelligitur. ⁊ qꝛ apl̄s in hoc laborauit idcirco cū dixiſſet Gratia dei ſum id qđ ſum. ſtatim ſubiunxit: ⁊ gratia dei in me vacua nō fuit Hec duo ſimul coniuncta. ſ. oleū ⁊ balſamū. i. dulcor ſapientie: ⁊ odor doctrine perfectum faciūt ſeruientem que duo. ſ. ſapientia ⁊ doctrina ad oleum chriſmatum ꝑtinēt. Ad oleū vero cathecuminoꝝ ꝑtinet fides q̄ mētē illuminat: ſicut oleū lumē pre-

Triplex ſacramētū ex eadē ſubſtātia fit olei.

ſtat. Fides ei valet ad duo. ſ. ad purgamētū ⁊ tu-
tamē: purgat preterita vitia: ⁊ tutelā preſtat cōtra
futura ſicut verba ↄſecrationis huius olei manife
ſte oſtendūt ꝗ inferius exponentur. Ad oleū infir-
moꝝ ptinet grā ſanitatū. i. ſanitas corporis ⁊ mē-
tis. Ualet eīm ↄtra vtriuſqꝫ egritudinē ſicut ex ver
bis bn̄dictionis ipſiꝰ liquet. ¶ Quare aūt infirmi
et cathecumini inunguntur ⁊ de vnctionibꝰ ꝗ fiunt
ex hoc triplici oleo dictū eſt in prima parte ſub tit.
de vnctionibꝰ. ¶ Sequitur videre de ipſoꝝ oleorū
ↄſecrationibꝰ. Et primo de oleo infirmoꝝ. ſcdo de
oleo criſmato. tertio de oleo ſctō. Primo ergo de
oleo infirmoꝝ dicēdū eſt nā illud prius eſt ↄſecra
tū ꝙ criſmatū ⁊ ſctm̄. Et eſt rō qꝛ illiꝰ ſacr̄m prius
fuit tpe ꝙ chriſmati vel ſcti. Nam dn̄s diſcipulos
ſuos docuit infirmos vngere ſicut in euangelio dr
Oleo vngebat infirmos ⁊ curabantur: ⁊ iacobꝰ apl's
ait Infirmatur quis ⁊c. Oleū ꝟo chriſmatū et ſctm̄
ſcꝫ cathecuminoꝝ ab eccl'ia inſtituta ſunt: lꝫ ⁊ i ve
teri teſtō aliqua de vtroqꝫ habeat ſimilitudo. Ibi
nāqꝫ duplex oleū inuenitur. vnū vcꝫ chriſma quo
vngebantur reges. Precepit eīm dn̄s moyſi vt cō-
ficeret chriſma quo vngeret tabernaculū in dedica
tione tēpli ⁊ archam teſtamenti: aaron reges ⁊ ſa-
cerdotes ⁊ filios eius dicēs: ſumēt aromata pri-
ma ⁊ oleū. Inde eſt ꝙ vnctione chriſmatis eccl'ias
⁊ calices ↄſecramus: reges etiā ⁊ pontifices inūgi
mus. Moyſes tn̄ oleo materiali nō legitur inūctus:
ſed ſolum ſpirituali ſicut ⁊ chriſtus. oleum etiam
ſanctū a lege ſumpſit exordium: quo reges tātum
et ſacerdotes vngebantur. Alij dicunt ꝙ oleū in-
firmoꝝ apl'i inſtituerūt: qui cum illo egrotos vnge
bant. Oleum vero chriſmatum ⁊ cathecuminorū
apl'ici viri conſtituerūt: : ideo cōſecratio olei infir
morū prior eſt tēpore ꝙ chriſmati ⁊ etiam ꝙ olei
ſancti: qꝛ prior ⁊ maior ⁊ venerabilior eſt doctrina
apl'orum ꝙ pape. Uerũ autem olei conſecratio
non habet tale principium quale alia habēt: quia
nō dicitur in eo Dominus vobiſcū: nec oremus: nec
Surſum corda: nec aliquid huiuſmodi: nec etiam
talem habet finē qualē in alijs cōſecrationibꝰ di-
cimus: vt infra dicetur. ſ. per dn̄m noſtrum Ieſum
chriſtū ⁊c. vel per eū qui venturus eſt iudicare vi
uos ⁊ mortuos: ſꝫ ſic clauditur. In noīe dn̄i noſtri
ieſu chriſti. Et eſt rō: qꝛ bn̄dictio ipſius olei ſancti
nō eſt officiū per ſe: ſed eſt embolismus ꝑcedēns
officij: qꝺ apparet: qꝛ cū ponatur ante illud verbū
canonis. Per quē hec oīa dn̄e ſemper bona creas
ſtatī benedictione ipſa finita ſubiungitur. Per quē
hec oīa ⁊c. Et ſic eſt embolismꝰ ad eſt adiectio pre
cedentis officij ſcꝫ illius orationis. Nobis quoqꝫ
peccatoribꝰ vbi pro penitentibus oratur. Eſt eīm
duplex embolismus: prout dictū eſt in quarta par
te ſub ti. de ſilentio poſt orationē dn̄icam. ¶ Sed
quare cōſecratio huius olei canoni adijcitur? Rn̄-
deo. Primo ibi rationabiliter oleū morientiū cō-
ficitur: vbi mors dn̄i cōſummatur: vt ſicut mors dn̄i
deſtruxit mortis auctorē: ſic gratia que per vnctio
nē morienti cōfertur: deſtruat peccata que ſunt cā
mortis. Secūdo duo ſunt de quibꝰ in hoc officio
agitur. ſ. immolatio xp̄i ⁊ immolatio eccl'ie: immola
tio xp̄i fuit in cruce: imolatio eccleſie fit cū pecca-
tū moritur. De immolatiōe xp̄i fit mētio in introitu
Nos aūt gloriari: ⁊ ſpecialiter in canone: de immo
latione eccleſie fit mētio in epiſtola vbi dicitur. Si
noſmetipſos iudicaremꝰ nō ita iudicaremur. Sūt
etiā ⁊ alia duo ſcꝫ infirmitas ⁊ medicina: infirmi-
tas ex pctīs ſepe ꝓuenit: medicina de gratia dei.
De infirmitatibꝰ ait Paulꝰ in ep'la. Qui indigne
manducat ⁊ bibit corpus ⁊ ſanguinē dn̄i iudiciū
ſibi mādūcat ⁊ bibit nō diiudicās corpꝰ dn̄i. Id-
circo inter nos multi infirmi ⁊ imbecilles ⁊ dormiūt
multi. De medicina dicit Iacobꝰ. Infirmatur qs in
vobis: inducat preſbyteros eccl'ie ⁊ orēt ſuper eū
vngentes eū oleo in noīe dn̄i: ⁊ oratio fidei ſalua-
bit infirmū: ⁊ alleuiabit eū dn̄s: ⁊ ſi in peccatis ſit
dimittuntur ei. Si igitur ꝓpterea infirmantur: qꝛ mā-
ducāt corpꝰ dn̄i indigne. ⁊ gratia ſpūſſancti quā
ſignificat hec vnctio eos ſaluat: merito cōſecratio
ni corporis dn̄i adijcitur cōſecratio huiꝰ olei. Per
paſſionē eīm dn̄i: cuius cōmemoratio fit in cōſecra
tione corporis ꝓſtratꝰ eſt diabolꝰ ⁊ gratia ſpiritus
ſancti: cuiꝰ ſignū eſt vnctio: diaboli arma. i. pecca
ta quotidiana tolluntur. Tertio nō ↄſecratio olei in
firmoꝝ cōſecrationi corporis xp̄i adiungitur: qꝛ no-
uiſſima oratio cōſecrationis corporis xp̄i ex voto
penitētiū fit cōgrue: igitur ſub ea cōſecratur oleū pro
penitentibus vbi ec ſacrificia dn̄o offeruntur. Cō
ſequēter attendamus aliqua verba cōſecrationis
huius olei infirmoꝝ. dicitur eīm ibi ſic. Emitte ſpiri
tū tuū paraclytū in hanc pinguedinē olei. Nēpe
nō ſine cā ponitur paraclytū: qꝺ patebit: ſi triplicis
olei efficaciā attēdamus. Oleum ſanctū precepit
ſiue in exorciſmo olei ſancti: vcꝫ cathecuminorum
ꝑcipitur diabolo vt recedat a cathecumino qui ad-
huc reputatur mortuus quouſqꝫ nō eſt baptizatus
oleū chriſmale iam viuentes ſanctificat: oleū infir
moꝝ iā ſauciatis medelā preſtat: qꝛ vero egritudi
nē ſequitur dolor: vnde in eadē cōſecratione olei in-
firmoꝝ dicitur ad euacuādū omnes dolores ⁊ oēm
egritudinē: ſequiturqꝫ dolorē ↄſolatio: ideo recte
ponitur ibi Paraclytū quod interpretatur cōſolator.
In mortuo aūt qui dolorē nō ſentit nō ſequitur cō-
ſolatio: ſed nec ſanꝰ nec ſanctificatꝰ: qꝛ in eo nō eſt
infirmitas: ex qua dolor nō indiget conſolatione.
¶ Circa oblationē eiuſdē olei infirmoꝝ notādū
eſt ꝙ in ordinario ita ſcribitur. Offeratur pōtifici oleū
qꝺ offerunt populi anteqꝫ dicatur Per quē hec oīa
ſemper dn̄e bona creas. Nēpe hoc in Exod. xxvij.
c. prefiguratū eſt vbi dicitur Moyſi ꝙ accipiat
in populo oleū oliuarū puriſſimū. Oleū ſiquidē
cū offertur a ppl'o tn̄ liquor eſt: ſed per benedictio-
nem fit ſacramētū. Myſtice aūt hec oblatio ſiue
adminiſtratio ſignificat ꝙ ppl's dꝫ clero tēporalia
miniſtrare: ſpūalia miniſtrāti ei. Un̄ apl's. Si ſemi
nauimꝰ vobis ſpūalia: nō eſt magnū ſi veſtra car
nalia metamus. Cōſecrat aūt oleū ep̄s cū oībꝰ ſa
cerdotibꝰ ei aſtātibꝰ: qꝛ hoc ſacr̄m fuit a xp̄i diſci-
pulis inſtitutū: vel tractū eſt ab antiqua ↄſuetudi
ne: qua ↄſueuerat eccl'ia primitus ſimul cū pōtifi
ce verbis ⁊ manibꝰ corpꝰ xp̄i cōficere: forte ad te-
ſtimoniū: prout hodie in miſſa de ordinibus cū or

Oleum chriſma tū ⁊ ſan ctum ab eccleſia ſunt inſti tuta.

Oleum etiā ſan ctū a le ge ſūpſit exordiū.

Spūſ ſancti gratia peccata quotidiana tollun tur.

dinatore faciunt ordinari. Nā ⁊ ſummus pōtifex quotiēs diuina celebrat: ſacerdotes ei aſtātes verbis ⁊ manib⁹ cū eo cōſecrāt. Et quia vt iam dictū eſt huius olei cōſecratio eſt emboliſmus canonis: idcirco eā totā ſicut ⁊ canonē ſacerdotes cum eo dicūt. Inde perficit officiū ep̄s vſq; ad illum locū Pax dn̄i ſit ſemper vobiſcū: ⁊ clerus reſpōdet Et cum ſpiritu tuo. ⁊ tunc tacet: ⁊ ſolus ep̄s cōicat.

¶ Secūdo videndū reſtat de oleo chriſmali. Fabianus enim papa ſtatuit hac die ſingulis annis debere confici chriſma: quia nouum eſt ſacramentum: ⁊ ideo ſemper eſt innouandū: ⁊ vetus cōcremandū. Ita eñ ab apoſtolis eoꝝ ſucceſſorib⁹ accepit a cunctiſq; tenenda mandauit. ¶ Circa qđ ſciendū eſt ꝙ chriſma conficitur ex balſamo ⁊ oleo

chriſma ex quib⁹ cōficiat.

propter myſticam rationē: qm̄ per oleū nitor conſcientie deſignatur. Juxta illud euangelij Prudētes virgines acceperūt oleū ⁊c. Per balſamū vero exprimitur odor fame per qđ ī libro ſapiētie dr̄ Sicut balſamus aromatizans dedi odorē. Oleo ergo qđ lucet additur balſamus qui redolet: quia fide operante per dilectionem lucere ⁊ bona fama redolere ad honorem dei: ⁊ ad vtilitatem proximi debemus. Odor enim balſami in oleo bonā operationem longe lateq; diffuſam gr̄a ſpiritusſancti cooperante demonſtrat. Sc̄do additur oleo balſamum: ad ſignificādū ꝙ in vultu chriſti reſplēduit celeſtis nitor ⁊ gr̄a excellentius ꝙ̄ in alijs. Nā vt

Quare in confeſſione chriſmatis oleo additur balſamum.

Hieremias ait virgo de virgine natus qui non ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: ſed ex volūtate dei natus eſt: niſi habuiſſet ī vultu oculiſq; quoddā deſiderium: nūq̄ eū ſtatim cū ingenti deſiderio ſecuti fuiſſent apl̄i: nec qui venerant ad eū cōprehendēdum corruiſſent. Iſte nitor operante dei gr̄a vultus electorum exhilarat: vt dn̄m cum magna dilectione intueantur. Unde in prefatione que cantatur in conſecratione chriſmatis dicitur Dauid prophetico ſpū gratie tue ſacra prenoſcēs vultus noſtros in oleo exhilarandos eſſe cātauit. Et paulopoſt. Huius olei vnctio vultus noſtros iocūdos efficit ac ſerenos. Uultus noſtri ſunt operum noſtrorum manifeſtatio. Tertio quoq; balſamus oleo additur: vt omnes qui ex eo vncti fuerit operante gratia ſpiritusſancti conuerſioni doctrinam iungere nitantur. Et hec duo .ſ. vita ⁊ doctrina ſunt connexa in ſeptē donis ſpiritusſancti propter quod chriſmalis vnctio fit. Nam ſapientia ad vitam: intellectus ad doctrinam: conſilium etiam ad doctrinam: fortitudo ad vitam: ſcientia ad doctrinam: pietas ad vitam: ⁊ timor ad vitam refertur. Doctrina autem per balſamum intelligitur vt premiſſum eſt. Chriſma grece dicitur vnctio latine: que etiam domino nomē accomodauit. Nam chriſtus a chriſmate dicitur .i. vnctus: prout dictū eſt in prohemio ſecunde partis. ¶ Conſecrat autem chriſma in eo loco vbi conſueuimus dare pacem: ſicut ⁊ oleum ſanctum ⁊ hoc ideo vt pax ⁊ cōcordia per vnctionem criſmatis regnet in nobis. Chriſmate eñ vngimur: vt donis ſpūſſancti repleti deo ⁊ hominibus pacificemur: qr in maliuolam animā nō introibit ſapiētia. Habet q̄dē chriſma officiū per ſe quod inchoat a Surſum corda: ⁊ finit. Per xp̄m dn̄m noſtrū: qui viuit ⁊ regnat: pertinet eñ ad eos qui ſurrexerunt ⁊ viuunt cum chriſto.

¶ Sane poſtq̄ ſolus pōtifex cōmunicauit: vt premiſſum eſt: ipſe vadit ſedere ſuper ſedē ſuā: ⁊ tūc duodecim preſbyteri parati duodecim apoſtolos ſignificātes: ⁊ alij clerici diſcipulos ſignantes: deſcendunt in ſacrariū ad apportandū ſolenniter tā oleū chriſmale ꝙ̄ ſanctū ſiue cathecuminorū: hoc modo. Precedunt nāq; duo luminaria: ⁊ ſequuntur due cruces: ⁊ in earū medio vnus accolitus ferens ampullā cū oleo futuro chriſmali: ſubſequūtur duo thuribula: ⁊ in eorū medio alter accolit⁹ ferens aliā ampullā cū oleo futuro ſancto: ſubſequēter diaconus librū euāgelij ferēs. deinde dicti preſbyteri ⁊ alij clerici bini ſequūtur: quouſq; perueniatur ad gradus ante altare. Neēpe duo luminaria ſunt lex ⁊ ꝓphete: que nobis ſaluatorē prenūciauerunt: due cruces ſunt duo martyria ſine ſanguine ſcȝ mortificatio corporis ꝓprij: que eſt crux a ſiniſtris: ⁊ cōpaſſio ꝓximi que eſt crux a dextris

Chriſmate q̄re vngimur.

Inter has fertur oleū futurū chriſmale quo inunguntur pugnatores qui debēt eſſe parati ad martyriū: ⁊ ſemper duplici martyrio debent ſe affligere. Crucem a ſiniſtris habebat ille qui dicebat prima ad Corinthios .ix. Caſtigo corpus meū ⁊ in ſeruitutē redigo. Crucē a dextris habebat idem qui dicebat ſecūda Cor. xj. Quis infirmat̄ ⁊ ego non infirmor. quis ſcandalizatur: ⁊ ego nō vror? Duo thuribula ſunt duplex genus orationis: ſcȝ oratio pro remouēdis malis: ⁊ orō pro adipiſcendis bonis: hec duo notat pſalmiſta cū dixit. Exaudi de⁹ orōnē meā: ſcȝ que eſt pro adipiſcēdis bonis: ⁊ ne deſpexeris deprecatonē meā: ſcȝ que eſt pro remouēdis malis. Inter duo thuribula fert̄ oleū futurorū cathecuminorū: qr pro cathecuminis eſt orādum: ⁊ eos orare opȝ: vt ad robur qđ per oleum chriſmale ſignificat̄ valeāt peruenire. Inde euangeliū ſeq̄tur: qr ī eo toti⁹ boni noſtri eſt cōſummatio: preſbyteri ⁊ alij bini ſequunt̄: quaſi dicāt ſponſe. Cāti. j. Trahe me poſt te: ⁊ curremus in odorē vnguētorū tuorū. Pōt etiā dici ꝙ ampulla cum oleo futuro cathecuminoꝝ humanitatē xp̄i ſignificat: plenam ſpūſancto. Duo luminaria: due cruces duo thuribula: ſunt lex ⁊ ꝓphete: q̄ ꝑdixerūt xp̄m ⁊ dn̄m eſſe vēturū. Sequēs vero euāgeliū affirmat ꝙ lex ⁊ ꝓphete ꝑdixerūt: p̄ſbyteri ⁊ clerici bini ⁊ bini: ſunt teſtes chriſmalis myſterij. Hi ſunt apl̄i bini ad ꝑdicatiōis officiū deſtinati: cooperatores ⁊ teſtes xp̄i. Cant⁹ iſtoꝝ .ſ. O redētor ꝑdicationē ⁊ orōnē ſignificat apoſtoloꝝ. Ampulla q̄ȝ ī ſingulos ordines ad altare defert̄: p quos innuitur ꝙ dn̄s in corpore ſuo an̄ paſſionē officia ſeptē ordinū adimpleuit. Premiſim⁹ de ductione olei chriſmalis ⁊ ſanti ſiue cathecuminoꝝ de ſacrario vſq; ad ſanctuariū: nūc dicamus de eadē vſq; ad ep̄m. Poſtq̄ eñ ꝑdicta ꝓceſſio venit ad ſanctuariū: nec tūc an̄ altare ad oriētē ordinare ſe diſponat: oſtiarij: lectores: exorciſte: accoliti: ita vt ſextū locū obtineāt ſubdiacon⁹ q̄ illa die legit epiſtolā: ⁊ poſt oēs eſt accolit⁹ cū ampulla: ita ꝙ oēs ſunt

Orōnis duplex genus.

sub

ſubvmbraculo ſub quo ampulla delata eſt a ſacrario que defertur de vno ad alterum per quādā cōnectionē ſyndonis albe: qua ex parte velata eſt ampulla quouſq; perueniat ad epiſcopū: ita vt a medio ſurſuȝ videri poſſit. Nēpe in cōnectione ſyndonis cōnectio intelligitur charitatis. Ampulla chriſtus eſt: vel ampulla cū chriſmate corp⁹ dn̄i ex virgine maria aſſumptū cū diuinitate: ſcȝ xp̄m viuuȝ eſſe ſignificat premiſſum ordinē quedā eccleſie ſeruant. Eſt ⁊ alius ordo quē ⁊ alie ſeruāt: nā fertur ampulla coopta ſyndone alba in ſiniſtro brachio: portantē ampullā precedit lumē: ⁊ antecedūt duo ſacerdotes: vnus cū thuribulo: alius cū cruce: ⁊ in medio eorum dyaconus cum libro euangelij: ⁊ ſuper capita eorū ferturvmbraculū ſeu palliū: ⁊ duo antecedunt cātando. In quo facto repreſentatur proceſſio quā fecerūt filij iſrael tendentes ad terrā pmiſſionis: quoniā ſyndon eſt archa: ampulla vrna: lumē precedēs ampullā colūna ignis que precedebat populū: ſacerdos cū thuribulo Aaron cū thuribulo. Numeri. xvij. c. ſacerdos cū cruce Ioſue cū ſceptro: dyaconus cū libro euangelij. Moyſes cū libro legis: vmbraculū eſt tabernaculū vel nubes luciſſima que filios iſrael obūbrauit: qui cātantes precedunt leticiam eorū ſignificant: qui ad terram promiſſionis tranſierunt: vel duo cātores ſunt predicatores duo precepta charitatis annunciantes. Hec aūt omnia in figura contingebant illis. In hoc etiaȝ facto repreſentatur proceſſio xp̄i ⁊ eccleſie tendentes: de hoc mūdo ad patriā. Nēpe ampulla eſt xp̄s: ſyndon alba eſt ſancta cōuerſatio eius. In ſiniſtro brachio tenetur: q: hec oīa in hac vita que per ſiniſtrā ſignificatur acta ſunt: vel q: cōuerſat⁹ eſt in vita pn̄ti. lumē precedēs eſt Ioānes: qui fuit lucerna ardēs. Dyaconus in medio duorū ſacerdotū eſt xp̄s in medio Moyſi et Helye: duo p̄cedētes cū lumine ſunt diſcipuli q̄s binos miſit ante faciā ſuā Ampulla ferꝶ cooperta vſq; ad altare: ⁊ tūc diſcooperiꝶ: q: q̄ſi xp̄s coopertus fuit vſq; ad paſſionē: nā pene ab oībus eius cōuerſatio ſancta dicebaꝶ. Sed in paſſiōe fuit nudus hoim reputatiōe: q: q̄ paucis dieb⁹ añ dixerāt. Bn̄dict⁹ q̄ venit in nomine dn̄i: clamauerunt crucifige crucifige eum. Quidā tn̄ priuſq; ad altare perueniāt ampullā mediā cooperiunt: ⁊ mediā nudā ad altare producūt: q: xp̄s añ paſſionē modo latuit: vt cū fugit in egyptū: ⁊ cū inter cognatos q̄rebaꝶ: ⁊ cū parētib⁹ ſubijciebaꝶ: modo ſe palam exibuit: vt cū predicauit vltra Iordanem dicens. Ego ⁊ pater vnū ſumus: ⁊ cū miracula fecit in q̄bus virtutē ſue diuinitatis oñdit. Ampulla ſtatiȝ poſtq; bn̄dicta fuit: ex parte coopta ⁊ ex parte diſcoopta vt allata fuerat ſalutaꝶ ab ep̄o ⁊ p̄ſbyteris: q: xp̄s poſtq; trāſiuit ad altare crucis. i. ad immolationem: ⁊ ſe obtulit deo patri ſicut ampulla ad cōſecrationē ep̄i aliq̄ p̄te corp⁹ ſuū nudū monſtrauit: vt Thome ⁊ alijs diſcipulis q̄s voluit eſſe teſtes ſue reſurrectiōis: alijs vero inuiſibilis fuit. Vel ideo pro parte nuda ⁊ pro parte diſcoopta ſalutatur: q: xp̄s in humanitate manifeſtus: ⁊ in diuinitate occultus ab omnibus veneratur. Saluantur autē ampulle quinq̄es ab epiſcopo: vt de quinq; vulnerib⁹ gratiaꝝ actio xp̄o reddaꝶ. Poſtq; autē ampulla ſalutata eſt a miniſtris altaris cooperiꝶ vt a nemine nuda videaꝶ: ⁊ cooperta iterū ſalutaꝶ q: xp̄s poſtq; ſalutauit ⁊ manifeſtauit ſe diſcipulis ſuis: quos voluit ſuos ſue reſurrectiōis eſſe teſtes aſcēdit in celū: ⁊ inuiſibilis fact⁹ eſt hominibus. Sed quāuis per p̄ſentiā corporalē nō videamus: tn̄ venerādo eū quotidie ſalutam⁹: q: ⁊ diſcipuli eū aſcēdentē in celū adorauerūt. Tandē ampulla in ſacrariū deferꝶ. vt xp̄s in celū quē veneramur per fidē donec p̄ueniam⁹ ap ip̄m: ideo ſyndō mūda eſt caro ei⁹: vel cōuerſatio imaculata. Sane ep̄s ter alat in ampullā. Primo q: ſicut alitus ab interiorib⁹ ⁊ ſecretis cedit ad publicū: ⁊ vocaꝶ ſpirit⁹: ſic ep̄s per ſpūm ſuū demōſtrat ſpūm ſanctū a patre ⁊ filio p̄cedentē in corpore dn̄i habitare Ampulla eñ cū chriſmate corp⁹ ſignificat cum diuinitate Ampulla vero cū oleo humanitatē plenā ſpūſancto deſignat. Scd̄o etiā alat: q: legitur in euāgelio ꝙ dn̄s inſufflauit in diſcipulos dicēs. Accipite ſpūmſanctū ⁊c. Hic igiꝶ alit⁹ illā inſufflationē ſignificat. Ideo autē ter alat: q: tres p̄ſone ſūt: ⁊ nūq; ſpūſanct⁹ eſt ſine patre ⁊ filio: a q̄b⁹ p̄cedit: ⁊ a ſeipſo venit. Datur autē ſpūſanct⁹ officio ſacerdotū: ſed nō datur ab alijs: ſic eñ adeſt virt⁹ ſpūſancti per inſufflationē a ſacerdote factā in honore ⁊ ſanctificatiōe ipſi⁹ ſpūſancti: ſicuti p̄ verba q̄ dicunꝶ in noīe ſuo. His pactis cantatur Agn⁹ dei. ⁊ cōio. Tertio loco circa oleū ſanctum ſeu cathecuminorū: de cui⁹ deductione p̄miſſum eſt: ſciēdū ꝙ hec olei bn̄dictio p̄priū hȝ officiū. Nā poſt ei⁹ exorciſmū quē ep̄s lēta voce dicit: quaſi p̄fationē ichoat dicēs Dn̄s vobiſcū Surſum corda: ⁊ finiꝶ Per eūdē dn̄m nr̄m Ieſum xp̄m q̄ tecū viuit ⁊c. ⁊ in eo loco conſecraꝶ vbi dr̄ Pax dn̄i ⁊c. Hoc eñ eſt opus gratie dei vt pacē ⁊ cōcordiā inter nos habeam⁹: ⁊ p̄ vnctionē pax habeaꝶ. Olea nēpe vt dictū eſt: eſt arbor pacis inſignis: qd̄ prefiguratū eſt in veteri teſtamēto ſicut verba hui⁹ cōſecratiōis habēt que ſunt hec. Et cū mundi crimina diluuio expiarenꝶ effuſo ſimilitudinem futuri muneris demōſtrans per ramū virētis oliue pacē terre redditā nunciauit. Valet etiā huius olei vnctio ad duo. ſ. ad purgationē ⁊ tutelā: ad purgationē: vt ſi que cathecumino poſtq; venit in ſcrutiniuȝ adheſere macule recedāt. Ad tutelā vt diabol⁹ expulſus redire nō audeat: vba orōnis hoc demōſtrāt dicēdo. Si q̄ illis aduerſantiū ſpiri tuū adheſerūt macule recedāt ad tactū hui⁹ ſcificati olei. Hec de purgatione De tutela ſeq̄tur. Nullis ſpiritualib⁹ neq̄tijs locus: nulla refugis virtutib⁹ facultas: nulla inſidiantib⁹ malis latēdi licētia relinquatur. Q: vero diabol⁹ ſe dānandū maxime in futuro iudicio nouit ⁊ inde tremit: idcirco exorciſmus terminaꝶ. Per eundē dn̄m noſtrū Ieſum xp̄m qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſcl̄m per ignē. Exorciſmus eñ eſt adiuratio. Naȝ in ea adiuratur diabol⁹ vt recedat. Itē quia hoc oleo perfuſi ⁊ baptizati ſpē regni habent: idcirco oratio terminatur. Per eumdem dominū noſtrū.

Connexio charitaꝭ intelligiꝶ i ꝯnexione ſyndonis.

Ampulla q̄ ferꝶ coopta vſq; ad altare: ⁊ tunc diſcooperitur ſignificatio.

Ampulla cum chriſmate ⁊ oleo quid ſignificat.

Olei vnctio ad duo valet.

¶ De officio miſſe ipſius quinte ferie. Rubrica.

Tertio feriatim miſſe huiꝰ diei officiuꝫ proſequamur. Sane in perſona penitentiū cantat eccleſia in principio miſſe Nos autē gl'iari opꝫ. Taleſ em̄ debent ⁊ pñt gl'iari in cruce q̄ penitētiā perfecte egerūt ⁊ qm̄ in hac die inſtitutū eſt ſcſm ſacramentorū: vt premiſſum eſt ideo ad ſolennitatem noui ſacrificij: ⁊ ꝓpter gaudiū recōciliatiōis penitentiū cātat eccleſia in miſſa cantica letitie ꝑter alia: ⁊ miſſa ſolennis dicit̄ in cōcentu ⁊ ornatu miniſtrorū ſicut in feſto natalis xp̄i. Nā hoc feſtū oīa alia excellit: excepto feſto trinitatis. Et videt̄ quodammodo eccleſia ſibi contraria cum in alijs huiꝰ diei horis cātica letitie reticeat: ⁊ eas ſub breuitate ⁊ quaſi flebiliter dicat. Sed nō eſt cōtrarietas: q2 alia eſt cauſa letitie: alia eſt triſtitie. Propter memoriā em̄ paſſionis eſt triſtitia: propter inſtitutionē ꝟo ſacramēti ſacramētoꝝ eſt gaudiū: ⁊ iō ex inſtitutiōe Bonifacij pape cātat eccl'ia Gloria in excelſis deo quia gaudēt angeli de cōuerſione penitentiū: ⁊ hoc in eccleſijs in quibus chriſma cōficitur ⁊ nō in alijs. prout quidā dicunt. Ubi em̄ ep̄s preſens nō eſt: nec Gloria in excelſis dicitur: nec alie ſolēnitates ſeruant̄ vt dicūt: quāuis ⁊ tūc nec flectamus genua: nec oratio ſuper pp'lm dicatur. Epiſtola vero cōuenientibꝰ ⁊c. que eſt. j. Corin. xj. ca. eſt de mō ſumēdi cenā dñi. Reſponſoriū eſt de crucis ſiue xp̄i per crucē exaltatione. Xp̄s factus eſt obediēs vſq3 ad mortē: ⁊ ſexti toni: propter obediētie perfectionē: qm̄ ſenariꝰ numerꝰ perfectus eſt. Euāgelium eſt. Ante diē. Jo. xiij. cap. vbi ſequit̄. Cum dilexiſſet ſuos Jeſus in finē dilexit eos ⁊ eſt de dilectione ⁊ humilitate: quia illud ſacramentū eſt dilectionis ⁊ humilitatis. Agitur etiā ibi de lotiōe pedū: q2 dñs ꝑcinxit ſe lintheo. i. humanitate puriſſima immittēs aquā in peluiꝫ. i. gratiā in corde ⁊ lauit pedes. i. affectus. Uenit autem ad ſymonē petrū qui recuſauit ex humilitate tantū: tertia tamē vice obediuit: ⁊ oportuit eū obedire vt haberet partē cum eo: vnde vocatur ſymō petrus porpter obedientiā. Tres ergo ſunt cauſe quare dñs voluit lauare pedes diſcipulorū. Primo propter ſignū dilectionis. Secūdo in exemplū humilitatis. Tertio ratione myſterij: quia lotio pedum deſignat lotionē affectuū. Puluis em̄ adheſerat pedibꝰ apl'orū. i. elatio inanis glorie quādo dixerāt Dñe in nomine tuo eijcimus demonia: et quādo cōuertebātur plures: vel triſtitia quando nō cōuertebātur homines ad voluntatē ſuam. Et ideo oportuit lauare hmōi affectiones in illo die: vt ſic eſſent mundi toti. Nā prima die ieiunij dixit dñs. Tu autem cum ieiunas faciem tuam. i. aīam vel rationem tuā laua. i. a peccato mortali mūda. Cum igit̄ a principio lauamꝰ nos a peccato mortali: a puluere. i. venialibꝰ debemꝰ abſtergi: h̄ autē fieret digne poſſimꝰ accipere corpus xp̄i: qd̄ fit per acta perfecta penitētia: ⁊ ideo fiunt penitentiū abſolutiōes i hac die: vt ꝑmiſſuꝫ eſt. Pedū quoq3 lotio ſignificat lotionē Marie: q̄ lauit lachrymis pedes dñi: ideo cantat̄ antiphona illa Mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix. ¶ Rurſus lotio pedum ſignū eſt remiſſiōis peccatorū. In baptiſmo nāq3 vnuſqſq3 totꝰ abluit̄: ſed cū in rebꝰ hūanis poſtea viuitur: vtiq3 terra calcat̄. Ipſi ei humani affectꝰ ſine qbus in hac vita mortali nō viuitur quaſi pedes ſunt. Qui ergo nō idiget niſi vt pedes lauet: oſtēdit oīa pctā ſibi eſſe dimiſſa ſine qbus hec vita nō ducit̄. Pedes ergo q̄ ſunt vltima pars corporis lauent̄: ad notandū ꝙ iudei aqua baptiſmatis in vltimo tēpore mūdabunt̄: vñ ⁊ reliq̄e iſrael ſaluabunt̄. Quare autē fiat hec lotio iſta die ſupra dictū eſt. ¶ Et eſt notandū ꝙ ex oībus mādatis dei. iſtud ſolū dicit̄ antonomatice mādatum: qm̄ maiori exhibitiōe officij hoc obſeruari ꝑcepit: cū diſcipulis ſuis pedes lauit dicēs. Si ego laui vobis pedes dñs ⁊ magiſter ⁊ vos inuicē debetis alter alteriꝰ pedes lauare. Et etiā cū interdicto ait Petro. Si nō lauero tibi pedes ⁊c. Mādatū etiā illud: de quo dictū eſt in proximo ſabbato qd̄ fit a prelatis: repreſentat illud qd̄ xp̄s fecit. Et attende ꝙ ad antiphonas que dicūtur dum fit mandatū nō dicit̄ niſi vnꝰ ꝟſus de vno pſalmo: q2 alij eiuſdem pſalmi nō ita cōueniūt cū antiphonis vel cū his que in ipſo mandato fiunt. In offertorio oſtēdūtur premiſſa duo ſimul: vcꝫ ꝙ debemus a mortalibus ⁊ venialibꝰ abſtergi: dicendo Dextera dñi fecit ꝟtutē abluēdo a mortalibꝰ: dextera dñi exaltauit me: abluendo a venialibꝰ. ¶ Poſtcōmunio Et dñs Jeſus poſtq̄ cenauit Jo. xiiij. ca. Oſtēdit̄ humilitas: ⁊ eſt ſcdi toni: propter ſcd'am lotionē a venialibꝰ. ¶ Breuiter autē notandū eſt ꝙ huius miſſe officiū noſtre redēptionis cōtinet ſummā et myſteriū. Nā in euāgelio legit̄ de pedū lotiōe: in epiſtola de corpore chriſti ⁊ ſanguine: in introitu de cruce: in graduali de morte: i offerēda de reſurrectiōe. Nā hec oīa ſecūdū myſticū ſenſum ex euāgelio qd̄ eſt caput officij pendēt. Xp̄s quidē cum diſcipulis cenans ſurrexit a cena: veſtimenta depoſuit: lintheo ſe ꝑcinxit: aquā in peluim miſit: et inter cenandū pedes eorū lauit: ⁊ ipſos lauare docuit: ⁊ poſt lotionē iterū recubuit. Nēpe xp̄m a cena ſurgere eſt ab accubitu patris venire: veſtimenta deponere: ſe exinanire: lintheū ꝑcingere: formā ſerui accipere: aquā in peluim mittere: ſanguinem ſuū effundere: pedes lauare: peccata remittere: lintheo extergere: paſſionis fide mundare: veſtimenta reſumere: ⁊ a mortuis reſurgere: ⁊ veſtē glorioſe carnis induere: recūbere eſt aſcendere: ⁊ in dextra dei ſedere. Ad hec ꝑtinent officia. Diſcipulos docere eſt ſpiritū ſanctū mittere. Uerūtamen quia nondū perfecte credebāt: ideo nō dicit̄ Credo Ecce breuiter ſummā redēptionis humane: que fuit omnibꝰ ſufficiēs: ſed nō deficiēs. Unde agitur in oratione. Deus a quo ⁊ iudas de duobus generibus penitentiū. vno proficientiū vt latronis cōfitentis qui audire meruit Hodie mecum eris in paradiſo: ⁊ alio nō proficientiū: vt latronis ꝯtēnētis ⁊ iude ꝓditoris q̄ laq̄o ſe ſuſpēdit. Innocētiꝰ papa ſtatuit hac die corpꝰ xp̄i ſub ſpecie panis reſeruari: vt infirmi ⁊ religioſi quibus eſt neceſſitas cōicādi habeāt ipſum: ⁊ propter officiū adimplē

Angeli gaudēt de conuerſiōe penitentium.

Tres ſunt cauſe quare dñs voluit lauare pedes diſcipulorum.

euangelium caput eſt officij.

Chriſtū a cena ſurgere quid ſit.

dum. Nã in duobus diebus ſequentibus non cõ
ſicitur corpus xp̄i. Sanguis ṽo nõ ſeruat̃ ſub ſpe
cie vini ꝓpter multa. Primo q̃r vinũ qđ liquidum
eſt de facili poſſet ex negligẽtia ſpargi. Scđo q̃r ꝑ
calicẽ qui hac die ſumit̃ finis veteris legis intelli
git̃. vñ ſꝫ Lucã ꝑ calicẽ diſcipulis ⁊ nõ alijs eadẽ
die datum dñs diſcipulos deſignauit. Tertio q̃r
corpus qđ ſeruatur nõ eſt ſine ſanguine. Quarto
q̃r per hoc ꝙ ſanguis nõ ſeruatur: oſtẽditur ꝙ ve
tus ſacrificium debet ceſſare. Panis nãqꝫ nouum
Uinũ vero vetus deſignat teſtm̃. Ad qđ oſtẽdẽ-
dũ dñs cũ bibiſſet inquit Cõſummatũ eſt. Ergo
calix ſumit̃ ⁊ panis ſeruatur: eo ꝙ lex finẽ ⁊ euan-
geliũ habet initiũ. Quinto q̃r xp̄s dixit ĩ cena dñi
Amen dico vobis nõ bibã ammodo de hoc geni
mine vitis: donec bibã illud in regno patris mei.
Nõ aũt dicit de corpore ſeu de eſu: immo inuenit̃
ꝙ poſtea comedit partẽ piſcis aſſi ⁊ fauũ mellis:
ſed nõ inuenit̃ ꝙ poſtea biberit. ¶ Sꝫ nũquid vi
nũ qđ in die paraſceues cũ dñico corpore ſeruato
ſumitur: in altari ꝯſecratur ⁊ ſanguis xp̄i efficit̃ ꝑ
immiſſionẽ ipſius corporis in calicẽ ⁊ ꝑ ei⁹ tactũ?
¶ Super hoc dicũt quidã ꝙ per dñicaꝫ orationẽ
que tunc dicitur fit conſecratio ſiue cõmutatio vi
ni in ſanguinẽ. Nã grego. aſſignãs cauſam quare
dñica oratio in illa die a ſacerdote dicatur: dicit ꝙ
in primitiua eccleſia apl̃i ſola dñica oratione vte-
bantur in cõſecratione. Nos tñ hoc non dicimus:
q̃r ſi hoc iam eſſet: nõ eſſet neceſſe corpus dñi ad
Panis ⁊ vinũ q̃d deſignant. diẽ illũ ſeruari. Preterea ex his que in canone do
minicã orationẽ precedũt ſatis patet ꝙ ad prola-
tionẽ ipſius orationis trãſſubſtãtiatio non fit: et
nullo tẽpore miſſa fuit celebrata ſine verbis illis.
Hoc eſt corp⁹ meũ ⁊c. que ſola in principio naſcẽ-
tis eccleſie proferebantur ad cõficiẽdũ ab apoſto
lis: qui poſtmodũ orationem dominicã ſuperad-
diderũt: ꝓut dictũ eſt in ꝓhemio hui⁹ partis. Di-
cimus ergo illud ex hoc nõ cõſecrari: ſed ſanctifica
Sanctificare quid ſit. ri differt autem inter hec. Nam cõſecratio eſt cõſe
cratiõe trãſſubſtãtiare: ſanctificare eſt ex cõtractu
ſeu admixtione ſacre rei reuerendũ ⁊ ſanctũ effici
vt patet in aqua bñdicta cui alia admiſcetur. Itẽ
ſanctificatũ dicitur quod a tactu rei ſanctificate ef
ficit magis reuerẽdũ. Si enim diceretur ꝙ ſolo cõ
tactu vinũ ⁊ aqua cõſecraretur magnum incõue-
niens ſequeretur. Nam ſi contingeret calicem nõ
poſſe lauari ⁊ in millia mille panũ a tactu vni⁹ ho
ſtie ſine verbis poſſe cõſecrari: q̃r ſi gutta aque be
nedicte in ſtagnum vel puteũ funderetur aqua il
la benedicta ꝑpetuo remaneret ⁊ alia plura. Pre
terea ſi vinũ tactu dñici corporis ꝯſecraretur eſſet
cõtra decretũ de cõſe. di. iij. ſabbato. qđ prohibet
die hac fieri cõſecrationẽ. De quo dictũ eſt ĩ quar
ta parte ſub ſeptima particula ſecrete ſuper ṽba.
Hic eſt calix. ¶ Illud quoqꝫ pretereundũ nõ eſt:
q̃r romanus pontifex hodie remota tabula late-
rañ. altaris: de qua dictum eſt in prima parte ſub
titulo de altaris dedicatiõe: ⁊ in ſecũda parte ſub
titulo de diacono: infra ipſum altare conficit eu-
chariſtiam ⁊ ſanguinẽ: ⁊ cum thuribulo incenſat
illud: ⁊ in hoc facto repreſentano: q̃r ſummus põ-
tifex legalis ſemel in anno ingrediebat̃ in ſancta-
ſanctoꝝ cũ ſanguine ſecũ portãs thuribulũ viuis
carbonib⁹ plenũ: prout dictũ eſt in quarta parte:
⁊ ſub tertia parte canonis: ſic ⁊ ſm Apoſtoluꝫ ad
Hebreos. ix. cap̃. Chriſtus per propriũ ſanguinẽ
introiuit ſemel in ſancta eterna redẽptione inuẽta
Peracto miſſe officio ſtatim inter cenãdũ. i. dũ ſa-
cerdos cõicat cantatur veſpertinũ officiũ: ad oſtẽ
dẽdũ ꝙ hoc ſacramẽtũ. ſ. euchariſtie inſtitutũ fuit
in veſpera: q̃r ergo redẽptio noſtra in veſpera mũ
di. i. in ſexta etate ſeculi facta eſt: idõ veſꝑtina ſina
xis. i. pſalmodia ſiue ſolennitas pſalmoꝝ nume
ro miſſe cõtinuat̃ ⁊ ſub vnica oratione vtrũqꝫ offi
ciũ terminat̃. ſ. per Ite miſſa eſt. ſi epiſcop⁹ adeſt:
vel per Benedicamus. ꝓpter veſpertinã cõcluſio
nẽ. Et q̃r eccleſie datus eſt calix: idõ eſt prima anti
phona. Calicẽ ſalutaris accipiam. quẽ dedit dñs
appſtolis dicẽs. Hic eſt calix noui teſtamẽti ĩ ſan
guine meo. Scđa antiphona eſt. Cũ his q̃ ode-
rũt pacẽ erã pacificus. Patiẽtiã enim quã habet
ille qui paratus eſt bibere calicẽ domini pacẽ cuꝫ
oĩbus operatur. In alijs tribus rogat ſe liberari:
q̃r habita pace peccatoris nõ mouetur homo pro
pter tribulatiões: ⁊ hoc etiã habet a deo vnde pe
tit liberari. Antiphona ad magnificat Cenanti-
bus ⁊c. eſt de cena domini.

¶ De nudatione altarium. Rubrica.

Quarto loco notandũ eſt: ꝙ ſtatim ve-
ſpertino finito officio denudant̃ alta
ria vſqꝫ in ſabbatũ: que poſtmodũ in
tertia die cooperiuntur. Siquidẽ hec
denudatio ſignificat primo receſſum Altariũ nudatio quid ſignificat.
diſcipuloꝝ domini ſeu apoſtolorum. Unde Qui
iuxta me erant delonge ſteterunt: ⁊ in euangelio
Relicto eo omnes fugerunt. Altare namqꝫ chri-
ſtũ ſeu corpus eius ſignificat: vnde. De terra alta
re facietis mihi. Altare de terra facere eſt incarna
tionẽ ei⁹ credere vel ſperare. Altaris ṽo veſtimẽ-
ta apoſtolos ſeu ſanctos dei deſignãt: quoꝝ pre-
dicatione chriſt⁹ quaſi quibuſdã veſtimẽtis ador
natur: ⁊ per illos magnificatũ eſt nomen eius. Al
tare igitur veſtimẽtis denudat̃. Quia fugientib⁹
apoſtolis chriſt⁹ ſolus remãſit. Tertia die coope
ritur: q̃r poſt eius reſurrectionem diſcipuli ad euꝫ
redierunt. Secũdo denudatio altaris deſignat ꝙ
chriſtus fuit nudatus in cruce. Cũ itaqꝫ nudatũ
altare cõſpicimus: illud propheticũ ad memoriã
reuocamus. Ecce vidimus eũ: ⁊ non eſt ei ſpecies
neqꝫ decor: ⁊ conſiderauimus eũ deſpectum ⁊ no
uiſſimũ virorum: quod accidit in paſſione. Nam
antea ſpecioſus pre filijs hominũ extitit. Fuit qui
dem denudatus ad colũnam ⁊ ad crucem: cũ diui
ſerũt ſibi milites veſtimẽta ſua. Tertio altaris de
nudatio ſignificat chriſtũ diuinitatis gloria nuda
tũ. Unde ps. Deus deus meus quare dereliquiſti
me. Quarto deſignat: ꝙ velũ templi ſciſſum eſt: ⁊
liber qui ſignatus erat apert⁹ eſt. Uñ in ꝓuerbijs
Aperta ſunt prata ⁊ apparuerũt herbe virẽtes: id
eſt exẽpla actionum chriſti que ſunt ab eternitate
⁊ ducũt ad eternitatem: ⁊ bene dicit. Aperta ſunt
prata: ⁊ apparuerũt herbe virentes: quia ea que

magis occulta erãt in lege: ſicut paſſio: reſurrectio ⁊ aſcẽſio patefacta ſunt. In pleriſq; locis lauantur altaria vino ⁊ aqua: ⁊ ramis fricantur: preſertim cum ramis de ſauina. Lauantur ergo aqua ⁊ vino: ad notãdũ ꝙ corp⁹ xp̃i quod eſt verũ altare ſanguine ⁊ aqua in cruce aſperſum eſt. nã de ipſi⁹ latere exiuit ſanguis ⁊ aqua: per que genus humanũ lotũ eſt. Uel vino ⁊ aqua lauantur: ad oſtẽdendũ ꝙ nõ Ioãnis: ſed ſuo baptiſmo fuit baptizatus: ſcilicet ex aqua ⁊ ſpiritusancto: ⁊ lauantur cũ pſalmo penitentiali: vel cum cãtu ad paſſionẽ pertinẽte. Plus autem ibi eſt de vino q̃ de aqua ponendũ: quoniã aque multe populi multi: ſicut in Apocalypſi habetur: per quod ſignificatur ꝙ ſanguis chriſti ſufficit ad redimendũ plures in infinitũ q̃ ſint redempti vel vnq̃ redimẽdi. ⁋ Rami vero aſperſi quibus altare fricatur ſignificant ſpineã coronã qua xp̃s coronatus eſt: vel flagella amara ⁊ dolores ⁊ ictus: quos in morte ſuſtinuit. Uel lauatio altaris: id eſt corporis chriſti: cũ aqua ſignificat lachrymas Marie: vinũ vnguẽtũ: rami eius capillos. Et ſcias ꝙ quidã hac feria quinta hora iã adueſperaſcẽte denudãt altaria ⁊ lauant. Alij vero ſolũ denudant: ſed in paraſceue lauant: quod magis congruit rationi. In quibuſdã etiã locis pauimẽtũ etiã eccleſie mundatur: per quod pauperes chriſti ſignificantur: prout in prima parte ſub titulo de eccleſia dictũ eſt. Pauimẽtũ ergo eccleſie mundat qui pauperibus vel fratrib⁹ propter deum pedes lauat: ⁊ illis cetera miſericordie opera exibet. Inde eſt ꝙ parietes domusquãuis vocabulũ eccleſie habẽt: pro eo ꝙ cõtinẽt ipſam: nõ tñ ipſi ſed homines ſunt eccleſia: ⁊ pauimentũ eſt quaſi hominum pedes. Pauimẽtũ quoq; mundat̃: ad notandũ ꝙ a vitijs mũdari debemus. Statutum eſt in canonibus de conſecra. diſt. iiij. non licet. et capitulo ſequenti. ne hac quinta feria ieiuniũ ſoluatur: qꝛ enim dñs ſurgens de cena lauit diſcipulorũ pedes: ⁊ iterũ rediit ad cenã: ideo quidaʒ ad inſtar ipſius volebãt poſt prandium pedes alijs abluere: ⁊ iterũ poſt ablutionẽ cenare: quod fieri nõ dꝫ. Hec dies in pleriſq; locis capitulauiũ vocatur: qꝛ tũc capita infantiũ qui vngẽdi ſunt lauantur: ne obſeruatione quadrageſime ſordida ad vnctionẽ accedãt. ⁋ Rurſus hac die ſymbolũ cõpetentib⁹ tradit̃ ꝓpter cõfinem dominice paſchalis ſolennitatẽ: vt qui iã ad dei gratiã percipiendã feſtinant: fidẽ quã ↄfitent̃ agnoſcãt. Hec ergo quinta feria in quattuor principaliter priuilegiata eſt. Primo qꝛ tunc penitentes recipiũtur. Secũdo in ea nãq; nouũ teſtamẽtũ incepit: ⁊ vetus terminatum fuit. Tertio qꝛ in ea fit olei cõſecratio. Quarto qꝛ in ea ſacramẽtũ ſacramentorũ inſtitutũ eſt.

In quatuor p̄ncipaliter hec q̃nta feria p̄uilegiata ē.

⁋ De die paraſceues. Rubrica.

Sequitur de paraſceue: q̃ quare ſic dicatur in prohemio ſeptime partis dicetur. ⁋ Sane hac die eccleſia artiſſimũ ieiuniũ ⁊ ſilentiũ agit: nullũ tñ officiũ ſolẽniter celebrat: ſed hora nona conuenit ad adorãdũ crucem: nõ ad miſſe officiũ: quo hec dies caret: ſed quaſi ad funeris obſequiũ dicẽdũ: ⁊ hoc idõ qꝛ hora nona mortuo dño centurio factus eſt preco fidei noſtre: ⁊ perfidis recedẽtibus licuit Ioſeph ⁊ Nichodemo diſponere de funere: ⁊ mulieribus accedere propius. Dicitur aũt officiũ tacita ⁊ humili voce ⁊ abſq; principio: prout in precedenti titulo dictũ eſt. Super altare vnica dũtaxat toballia diſponit̃: per quã ſyndõ qua corpus xp̃i inuolutũ fuit ſignificat̃. ⁋ In quibuſdã eccleſijs in hora ſexta ignis extinguit̃: ⁊ ĩ nona accendit̃: ⁊ qꝛ tũc ſol in ſexta lumen abſcõdit: ⁊ in nona reddidit. ⁋ Incipit hoc officiũ a lectionib⁹: qꝛ in primitiua eccleſia omnis miſſa a lectionib⁹ inchoabat̃. Sed hoc hac die ſpecialiter fit: pro eo qꝛ paſſio dñi hodie celebrata eſt: in cuius memoriã omnis miſſa cãtat̃: ⁊ legunt̃ lectiones ſine titulis: qm̃ tũc amiſimus xp̃m caput qui nos illuminat: ſicut tituli illuminãt libros. Legũt̃ aũt due lectiones: qꝛ ꝓ duob⁹ populis xp̃s paſſus eſt: gẽtili vcʒ ⁊ hebreo: vel pro ſalute carnis ⁊ anime. Una ſumpta eſt ex lege: alia ex ꝓphetis: qꝛ xp̃i paſſio a ꝓphetis fuit prenũciata: ⁊ a lege ⁊ patriarchis prefigurata. Abraã enĩ carnẽ xp̃i figuratiue immolauit: qñ arietẽ immolauit. Siĩr ⁊ Abel: qñ agnũ ſacrificauit. Unde dñs. Aſſimilatus ſum inquit ꝓphetis. Rurſus ideo due lectiones dicũtur: qꝛ ſicut in quarta feria mortẽ noſtrã duplicem manifeſtauimus: pro qua xp̃s pati venerat: ita ad memoriã in paraſceue reducimus ſuã paſſionẽ ⁊ noſtrã imitationẽ: quedã aũt eccleſie primo legũt lectionẽ. Oſee. vj. ca. ſcʒ. In tribulatiõe: ⁊ ſecũdo legũt Exo. xij. ca. ſ. Dixit dñs ad moyſen. ⁊ illi naturalẽ ordinẽ ſeruãt: qꝛ paſſio dñi primo prenũciata eſt a lege: ſecũdo a ꝓphetis. In prima q̃dẽ eſt ꝓcontiũ reſurrectionis: vbi dr̃. Poſt duos dies viuificabis nos: ⁊ in die tertia ſuſcitabis nos. In ſcd̃a mod⁹ exprimit̃ paſſionis: vbi dicit̃. Immolabitq; eũ vniuerſa multitudo ad veſperã. Quedã ꝟo ecõuerſo faciũt: ⁊ mouent̃ ex eo: qꝛ paſſionẽ lectioni ex lege q̃ſi ↄtinuare volũt: qꝛ in paſſione q̃dã ꝟba ponũtur q̃ ex illa lectione ſumpta ſunt ſcʒ. Os nõ cõminuetis ex eo. cõtinuãt ergo paſſionẽ lectioni: quia eius eſt expoſitio: ⁊ agit̃ de duobus ſpecialiter in officio hodierno: ſcʒ de paſſione chriſti: et de paſſione eccleſie: que eſt illius imitatio: ſicut dicit Petrus. Chriſt⁹ paſſus eſt pro nobis ⁊c. Hec ſiquidẽ duo in lectione. Exo. cõmemorãtur vbi dicit̃. Erit aũt agnus ſine macula maſculus agniculus iuxta hũc ritũ tolletis ⁊ hedũ. Agnus eſt corpus xp̃i immaculatum. Hedus eſt eccleſia que nos ſumus: qui peccatores ſum⁹. Paſſio chriſti celebrata eſt in eius immolatione: noſtra celebratur in vitiorũ mortificatiõe. In lectiõe Oſee manifeſte agitur de paſſiõe xp̃i ⁊ eius affectu: vbi dicitur. Uenite reuertamur ad dñm: quia ipſe cepit ⁊ ſaluabit nos: percutiet: ⁊ curabit nos. Uiuificabit nos poſt duos dies: ⁊ in die tertia ſuſcitabit nos: ⁊ viuemus in cõſpectu ei⁹. Oſee. vj. ca. qđ hieronym⁹ ſic exponit. Percutiet dñs ⁊ ſanabit nos: qꝛ quẽ diligit corripit ⁊ caſtigat. v. q. v. nõ oſculat̃. Uiuificabit nos poſt. d. d. ⁊ i. d. t. ſ. n. qꝛ tertia die reſurgẽs a mortuis oẽ gen⁹ humanũ ſuſcitauit: ⁊ cũ nos vi

Omnis miſſa in p̄mitiua eccleſia a lectionibus inchoabatur.

Chriſt⁹ paſſus eſt pro duobus populis

uificauerit: ⁊ ſuſcitauerit: in cōſpectu eiꝰ viuemus
ibi ergo loquitur ꝓpheta de trib' dieb': qbus dñs
fuit i ſepulchro: cū dicit Uiuificabit nos poſt.d.d
⁊.i.t.d.ſ.n. id eſt poſt duos dies ſepulture veniet
nobis q̃ſi iber tēpozaneꝰ ⁊ ſerotinꝰ terre: ⁊ dabit
grām inſipiētē: ⁊ ſubſequētē. ¶ Seq̄t tractꝰ Dñe
audiui auditionē. Abac.vlti.c. ⁊ ꝙ dicit verſus
In medio duorū aīaliū cognoſceris: ad litterā itel
ligit.ſ.i preſepe bouis ⁊ aſini: vñ Eſa. Cognouit
bos poſſeſſorē ſuū ⁊ aſinꝰ ꝓſepe dñi ſui: vel i me=
dio duoꝝ latronū: vel in medio duoꝝ ꝑploꝝ. Se
cūda lectio eſt de Exo. vt ibi habet. Os nō cōfrin
getis ex eo: hoc cōpletū eſt qñ fregerunt duorū la
tronū crura: veniētes autē ad Jeſum inuenerunt
eū mortuū: ⁊ nō fregerūt eiꝰ crura. Allegorice ꝟo
in eo nō ſunt fracta crura.i. ꝟtutes ⁊ maxime pa=
tientia. vñ Eſa. Dedi faciē meā ſicut petrā duriſ=
ſimā: ⁊ ſcio qꝛ nō cōfundar. Per crura eīm intelli=
gunt itinera: de qbus in cantico Abacuh. Incur=
uati ſunt colles mūdi: id eſt hoīes excelſi per itel=
ligētiā ab itinerib' eternitatis eiꝰ.i. exēplo actio=
nū ipſiꝰ q̄ ducūt ad eternitatē tāq̄ colūne imobi
les.i. argētee ꝑꝑ eloquētiā q̄ fundate ſunt ſuꝑ ba
ſes argēteas vel aureas: id eſt rōnes immobiles
eterne ſapiētie. ¶ Sequunt tractꝰ de paſſiōe dñi
Duos tractus dicit eccleſia ad intētionem maioris luctus.
qꝛ tūc luget ecclia valde: ⁊ ſunt duo tractꝰ ad intē
tionē maioris luctꝰ.ſ. pro pctis q̄ cōmittimꝰ: ⁊ pro
penis quas patimur: ⁊ pro incolatu q̄ ꝓlongatur.
Nec cātat graduale cū tractu: ſed ſolū tractꝰ: pro
ut dictū eſt in quarta feria: ⁊ in quarta parte ſub
tit. de tractu. Duo ergo tractꝰ dicunt. Primus ſcꝫ
Dñe audiui: ⁊ eſt in qbuſdā eccleſijs quatuor ver=
ſuū: alter plurīū. Tractꝰ quatuor ꝟſuū ſignificat
ꝙ per xp̄i paſſionē redimit hō q̄ ex q̄tuor elemētꝭ
cōſtat. Un xp̄s nec i celo nec in terra crucifixꝰ eſt:
Tractꝰ quatuor verſuū qd ſignificat.
ſed in medio.i. in aere. Fecit eñ pacem iter celeſtia
⁊ terreſtria: qm̄ erat inimicitia inter hoīem ⁊ ho=
minē: ſed maior inter angelū ⁊ hoīem: ⁊ maxima
inter deū ⁊ hoīem. Ipſe eīm xp̄s oīa pacificauit in
cruce: qm̄ fecit vtraq̄ vnū cū ſit lapis angularis.
Adhuc per q̄tuor verſus tractꝰ ſignificant q̄tuor
partes crucis. Scđs ꝟo tractꝰ.ſ. Eripe me ꝓlixior
eſt: ⁊ repreſentat magnū bellū dauid cū Golia: ⁊
xp̄s noſter dauid hodie magnū Goliā.i. diabolū
debellauit. ¶ Rurſus iđ tractꝰ eſt lōgꝰ: qꝛ hoc no
bis ꝓmiſſuꝫ eſt in lectiōe Oſee vbi dr̄. Poſt duos
dies ſuſcitabit: nos debemꝰ retinere in ſpe. Itē in
ſcđo tractu ponit. Obūbraſti caput meū idie bel=
li: qꝛ nō tm̄ i alio tēpore: ſed etiā i die paſſiōis di=
uinitas a paſſiōe permāſit immunis: immo i paſ=
ſione xp̄s homo ita ꝓtectꝰ eſt grā diuinitatꝭ vt ho
ſtes ſuparet q̄ ſuꝑari videbat. Quedā autē eccle
ſie cātāt ſꝫ tractū. Qui habitat i adiutorio altiſſi=
mi. qꝛ xp̄s a diabolo primū latēter tentatꝰ eſt: ve=
lut a drachone latitāte in petra: poſtea in paſſiōe
tāq̄ a leone ſoitacriter vexatus eſt: qđ notat per
illū verſum. Super aſpidē ⁊ baſiliſcū. ¶ Sequit
euangeliū ſiue paſſio. Egreſſus eſt. Joā. xviij.ca.
qđ dicit hac die: qꝛ ipſe iterfuit crucifixiōi: ⁊ iuxta
crucē ſtetit ſecurꝰ alijs fugientibꝰ. qꝛ notꝰ erat pō
tifici. Qꝛ igit hac die paſſio dñi oculis noſtris re=
preſentat: merito eiꝰ teſtimoniū ꝓhibuit. Et ſcimꝰ
qꝛ teſtimoniū eiꝰ verū eſt. Preterea ipſe poſterius
ſcripſit euāgeliū: quare merito poſteriꝰ legit: ⁊ qꝛ
ibi manifeſtiꝰ ſunt ſacramēta: vñ ibi dr̄. Os nō cō
minuetis ex eo. Itē illud. Unus militū lācea latꝰ
eius aperuit: ⁊ cōtinuo exiuit ſanguis ⁊ aqua. Le
gitur autē hac die paſſio ſuꝑ nudū pulpitū. Pri=
mo ad memorādū ꝙ ſuꝑ nudū crucis patibulum
nudꝰ fuit poſitus ipſe xp̄s. Scđo ad notandū ꝙ
Joānes ſm̄ quē paſſio legitur relicta ſyndone nu
dus ꝓfugit a iudeis. Tertio ad repreſentādū ꝙ ſi
cut xp̄o in cruce pendēte ipſius ſecreta nō tā cor=
dis q̄ corporis nuda oībus aſtātibꝰ apparuerūt:
ita ⁊ velo tēpli per mediū ſciſſo oīa tēpli itima nu
da remanſerunt. Legit etiā nudis pedibꝰ: vt cum
afflicto pro nobis nos affligi debere mōſtremus.
In qbuſdā ꝟo eccleſijs ſyndō ſeu terſoria vel ve
ſtes altari nudato ſupponunt vſq̄ dū paſſio lega
tur: cū ꝟo peruenit ad locū illū. Diuiſerūt ſibi ve=
ſtimēta mea ⁊c. tunc ſubdiaconi ſyndonē illā vel
terſoria tollūt repreſentātes hyſtoriā: qꝛ quatuor
milites chriſtū crucifigentes veſtem chriſti ſuſtu=
lerunt: ⁊ ſubdiaconi quaſi furtiue pannos ſubtra=
hunt: ad notādū ꝙ Joānes qui cum dño vſq̄ ad
crucē ꝑſeuerauit: poſtea more furis ſe occultauit
⁊ nudꝰ effugit. In qbuſdā tamē locis vna veſte
ſublata altera ſuꝑ altare remanet: ad ſignificādū
ꝙ veſtis dñi inconſutilis nō fuit ſciſſa vel partita
ſed ſorte ſuper eā miſſa cōtigit integra vni militi:
ad ſignificādū ꝙ ecclie vnitas nūq̄ potuit a ſciſ=
maticis vel hereticis ſcindi: qꝛ non eſt ſapientia ꝯ
dñm. xvi.q. vij. ſicut. Qđ ꝟo dr̄ in paſſiōe Exiuit
in eum qui dicit caluarie locū: nota ꝙ ſicut legit
in hyſtorijs: caluaries eſt ꝓprie os capitis huma
ni nudū Inde dictꝰ eſt locus ille mons caluarie Mons caluarie quare ita dictus.
ſiue caluariū vbi rei decollabātur: ⁊ vbi multa ca
pita ⁊ oſſa erant diſperſa. Qꝛ vero xp̄s in cruce
pendēs prolixe orauit decantās decem pſalmos:
ſcꝫ Deus deus meus reſpice in me: vſq̄ ad In te
dñe ſperaui cum peruenſſet ad locū illū. In ma=
nus tuas dñe. illo dicto emiſit ſpm̄: iđ ⁊ nos poſt=
q̄ recitata eſt paſſio eius orōnes dicimꝰ: ad notā
dū ꝙ qñ ab inimicis perſequimur. ſemper ad ora= Semꝑ ad orōnem eſt recurrēdum qñ ab inimicis ꝑſeqmur.
tionē eſt recurrendū: iſte tamen eſt inſolitus mos
orandi. Nā in alijs diebus ante euāgeliū oratio=
nes dicūtur: ⁊ in earū principijs dicit. Dñs vobiſ=
cum que eſt ꝓprie vox ⁊ ſacerdotis officiū: qđ
nō fit in iſtis: quia ſacerdos ⁊ dñs noſter occidit.
Orauit autē xp̄s pro tribꝰ. Primo ꝓ ſe dicēs. Pa
ter clarifica filiū tuū. Scđo pro ſuis dicēs. Pater
quos dediſti mihi pro eis rogo. Tertio pro illis q̄
in eū credituri erant dicēs. Pater nō tm̄ pro illis
rogo ſed pro illis qui credituri ſunt in me. Et ex
hoc videt ꝙ nō debemꝰ rogare pro eis quos ſci=
mus nō eſſe ſaluādos: nec pro illis qui in inferno
remāſerūt: nec pro iuda qui ſe deſperauit: ſed ora
mus pro nobis in omni gradu eccleſie: ⁊ pro neo=
phitis: ⁊ pro gentibꝰ: pro iudeis: pro hereticis et
ſciſmatis: vt xp̄s grām ſuā eis infundat ⁊ ad fidē
cōuertat. Chriſtus eīm orauit pro inimicis ⁊ ami=
cis: ideo eccleſia ſtatim ſiĉ orat pro oībus. Sane

eccleſia pro his orans flectit genua in orationib⁹ vt per habitū corporis deuotionē ⁊ mentis humilitatē oſtēdat: inſinuans etiā ꝙ in noīe ieſu omne genu flectēdū eſt: qm̄ oēs natiões ſibi genua curuant: niſi qn̄ pro iudeis oratur: q2 eni ipi illuſerūt dn̄o flexis genib⁹ dicētes. Propheti3a nobis xp̄e qs eſt q̄ te percuſſit: ideo ī deteſtatione hui⁹ illuſionis eccleſia pro eis orans genua non flectit: vt vitet opera ſimulata. Preterea q2 eorū cecitas nulla poterat oratiōe depelli donec plenitudo gētiū ſubintrauerit: ideo nō eſt pro ipſis vehemēter orādum nec genua flectēda. Eſt tn̄ vtcūq3 orandū: q2 futurū eſt vt q̄ eſt exaltat⁹ in cruce oīa trahat ad ſe. Sed ⁊ in orationib⁹ pro iudeis ⁊ paganis nō reſpondet. Amen vt quidā dixerūt: ⁊ hoc ideo: q2 cum illi ſint extra collegiū ſiue corp⁹ eccleſie fidelium popul⁹ nō oñdit affectū ſuū ad eos. Iuxta illud apoſtoli ad Corin. j. Quid mihi de his qui foris ſunt iudicare. extra de ſac. vnc. ca. j. per amē autē affect⁹ exprimit. Preterea licet pro illis oret: vt eorū duritia cōuertat: q2 tn̄ hoc impleri nō poterit: vſq3 circa finē ſeculi apoſtolo teſtāte q̄ dicit. Donec plenitudo gentiū introierit: ⁊ oīs iſrael ſaluus fiat: ideo ad orationes pro illis nō reſpondet Amē. Verūtamen recte intuēti nihil intereſt, quo ad hoc inter illas: ⁊ alias orationes: immo ita reſpōdet ad illas Amē ſicut ⁊ ad alias orōnes pro alijs ſtatibus: qđ ſic oſtendit. Pro quolibet ſtatu bis profert orem⁹: ſed qđ ſub primo oremus ante flectam⁹ genua dicit nō eſt oratio ſed adhortatio vt orem⁹ ſiue prefatio ſeu monitio exprimens qđ ſiue pro quo ſit in ſequēti oratiōe orandū: vn̄ ſub tono prefationis nō oratiōis dicit: ideoq3 pro nullo ſtatu poſt prefationē reſpondet Amē: ſicut nū q̄ fit poſt aliquā prefationē: licet etiā ibi ponatur Per xp̄m dn̄m noſtrū: ſicut patet in quotidiana miſſe prefatione. Qđ autē ſcđo orem⁹ dicitur oratio eſt: ⁊ reſpōderi debet Amen pro iudeis ⁊ paganis ſicut pro alijs. Conſequēter ſacerdos poſt oratiōes crucē velatā baiulat ad dextrū cornu altaris: ibiq3 crucē ſuper humeros tenēs in perſona xp̄i: iudeis improperat bn̄ficia dn̄i dicens. Popule meus quid feci tibi? In qbuſdā tamē eccleſijs duo preſbyteri baiulāt illam: ad notādū ꝙ in chriſti perſona due fuerūt nature: diuinitatis vz ⁊ humanitatis. Qđ dicit Popule meus quid feci tibi: aut in quo cōtriſtaui te reſpōde mihi: quia eduxi te de terra egypti ⁊c. ad diuinitatē refertur qđ vero ſequit Paraſti ſaluatori tuo crucē ad humanitatē: ⁊ ſic de alijs ſequentib⁹ verbis. Cātat autē ſacerdos quaſi hebraice in perſona ſaluatoris: accoliti cantāt grece Agyos otheos: quaſi in perſona grecorū: chor⁹ reſpōdet Scťūs ſcťūs: in perſona latinorum. Sicq3 trib⁹ linguis laudatur deus ſc3 hebraica: q̄ ꝑ legē oīm linguarū eſt mater: greca q̄ doctrix eſt: ⁊ latina q̄ imperatrix eſt ꝓpter romani dn̄iū3 imperij ⁊ papat⁹: q2 eni hebraica nūc ſilet a laude dei: ponit ꝓ illa. Popule me⁹ qđ q2 cātat in perſona dn̄i loquētis hebreis: ideo intelligit dictū hebraice. Et nota ꝙ cōtra tres illuſiones xp̄i tres premittunt adoratiōes: vt infra dicetur. Tres vero antiphone ſc3 Popule meus. q2 eduxi te: ⁊ quid vltra ⁊c. parū aut nihil ſenſib⁹ differētes verbis ⁊ modulatiōe cōſimiles triplicē tituli ſcripturā ſignificāt: q̄ ſcript⁹ fuit tribus linguis ſc3 hebraice: grece: ⁊ latine. Ieſus nazaren⁹ rex iudeorū: vtrū principiū tituli ſcriptū fuit trib⁹ linguis ignorat: ſed de hac clauſula rex iudeorū cōſtat qđ q2 negauerunt iudei dicētes. Noli ſcribere rex iudeorū: ſed q2 ipſe dixit rex ſum iudeorū ideo illud in iſtis antiphonis aſtruit ab effectu. ſ. q2 tanq3 rex eorum eduxit eos de egypto: ⁊ duxit eos per deſertū: ⁊ introduxit in terrā bonā. Item qđ in titulo ſcriptū fuit Ieſus in ſinglis antiphonis cōcludit ſaluator: ꝙ ibi nazaren⁹ ad ſingula reſpondet agyos: ſcťūs: ⁊ q2 titul⁹ tribus linguis ſcriptus fuit: ideo duabus linguis reſpōdet: ſcil3 greca ⁊ latina q̄ xp̄m adorant. Hebraica ꝟo ꝯtradicit: ⁊ adhuc blaſphemat ꝑdictas. Et nota ꝙ antiphona Popule meus. eſt Michee. vj. ca. principium antiphone. Q2 eduxi te. Nume. xiiij. cap. ⁊ mediū ſcil3 manna ⁊c. eſt Eſa. xvj. ⁊ Ioſue. vj. ca. vbi etiā eſt finis ipſius. ſ. introduxit. Notandū ꝙ iudei tres accuſationes cōtra xp̄m propoſuerunt ſc3 ꝙ tributū negaſſet: ꝙ ſe regē feciſſet: ⁊ ꝙ ſe filium dei dixiſſet: cōtra tres ī eius perſonā accuſationes dicunt. ſ. Popule meus. vbi ep̄s exprobat tria beneficia ſua. ſ. liberationē de egypto: regimē in deſertū: ⁊ introductionē in terrā optimā: quaſi dicat. Tu accuſas me de negatiōe tributi: potius deberes gr̄as agere q2 te liberaui a tributo: ſiue a ſeruitute egypti. Tu accuſas me q2 me regē dixi: potius deberes gr̄as agere: q2 te rexi in deſerto: ⁊ regaliter paui. Itē accuſas me q2 filiū dei me dixi: potius deberes gratias agere: q2 terrā lacte ⁊ melle manantē cōtuli tibi. Deinde crux denudatur: in ſignū ꝙ peruerſi iudei ſaluatorē denudauerunt: ⁊ fit denudatio inter tres vices: ad notandū ꝙ illi ter xp̄o in paſſione illuſerūt. Primo quādo in atrio principis velata facie eius colaphis eum cedebant. Ad qđ deſignandū in principio reuelationis ipſius crucis nō oſtēditur facies crucifixi. Scđo ante pretoriū qn̄ eo tradito ad crucifigēdū milites plectētes coronā ſpineā illudebant ei flexis genib⁹ adorā do eū dicentes Aue rex iudeoꝝ: ad qđ repreſentandū in ſcđa reuelatione diſcooperitur caput ⁊ facies crucifixi: ⁊ ſcias ꝙ corona fuit de iuncis marinis ſicut eā vidim⁹ ī theſauris regis Francorū: quorū acies nō min⁹ ſpinis dure ſunt ⁊ acute. Tertio quādo ei ī cruce pendēti trāſeuntes dicebant: vah qui deſtruis tēplum dei: et quia quādo hec illuſio fiebat chriſtus totus nudatus in cruce pēdebat: ideo in tertia reuelatiōe totus nudus oſtēditur crucifixus: ⁊ etiā ad ſignificādū ꝙ oīa que in lege ⁊ prophetis obſcura fuerant in paſſione aperta ⁊ manifeſta ſunt. Reuelat ergo crux poſt orationes: ad notandū ꝙ oratio a chriſti paſſione quā in cruce ſuſtinuit habet effectum ⁊ exēplar. Ipſe enim in cruce pendens pro amicis ⁊ inimicis orauit. Sane a dextera parte crux incipit reuelari: quia chriſtus crucifix⁹ vera fide adoratus extitit ab ap̄lis ⁊ diſcipulis iudeis

Eccl'ia pro iudeis orans q̄re nō flectit genua.

Deus laudat trib⁹ linguis.

Iudei tres accuſationes contra Xp̄3 propoſuerūt.

Iudei Xp̄o ter in paſſione illuſerūt.

qui tūc in dextera erāt. Et qm̄ hec fides p illos de
uote publicata ⁊ in medio gentiū perducta eſt: iō
ad hoc ſignificādū ante mediū altaris p ſacerdo
tē deducit. Rurſus qꝛ xp̄s nūc ſuper eccleſiā quie
ſcit: ⁊ vſqꝫ in finē ſeculi qeſcet: iō ad hoc ſignificā-
dū ſubſequēter crux ſup altare ponit: p qd̄ hec ec
cleſia gētiū deſignat. Deniqꝫ qꝛ i fine ſeculi fides
in cordib⁹ gētiū refrigeſcet: ⁊ teſte Eſa. a reliquijs
iſrael q̄ ſalue fiēt ſuſcipiet: ⁊ cōmunis iudeis ⁊ gē
tilibus habebitur: merito ad hoc ſignificādū in fi
ne miſſe crux de altari depo nit: ⁊ in cōi loco collo
catur. Crux quoqꝫ reuelata ⁊ etiā vexilla eccleſie
in quibuſdā locis erigunt in altū ad chriſti victo
riā deſignādā. Adhuc crucē baiulātes antipho-
nā canētes crucē illo deferūt: vt grece ⁊ latine lau-
deatur ⁊ deuote adoretur: qꝛ dn̄s crucifixus trāſi
uit a pfidia iudeorū ad cōfeſſionē ⁊ deuotionē gē
tiū: ⁊ ſignificat apl̄os canētes: id eſt totis virib⁹
crucis opprobriū cōfitētes ⁊ predicātes. Itē cru
cē baiulando nūc eūt: nūc ⁊ feſſi ſubſiſtūt: qꝛ ⁊ illi
perſecutionē pōdere feſſi aliquātulū quieuerunt.
Subſequenter ipſa crux denudata ſalutat: ⁊ ado
ratur: qꝛ eā cui iudei perfidi illuſerūt chriſtiani re
uerēter ſalutādo ⁊ deuote oſculādo venerant. Et
dū adoratur canitur in quibuſdā eccleſijs reſpon
ſoriū. Ecce quomodo morit. Eſa. lvij. c. ⁊ antipho
na. Sicut moyſes. Jo. iij. ca. Et eſt ſciendū q̄ cō-
tra premiſſas tres illuſiones ter illū adoramus di
centes. Agyos quaſi ter honorātes ter illuſum p
pter nos: ⁊ qꝛ illudendo genua flectebant: ideo et
nos illū adorādo genua flectimus. ¶ Ad tertiam
etiā ante illā proſternimus: vt quod illi ſuperbe il
ludēdo fecerūt: nos humiliter ⁊ vere faciamus: ⁊
mētis humilitatē per habitū corporis oſtēdam⁹:
⁊ qꝛ ſicut xp̄s humiliatus eſt pati pro nobis vſqꝫ
ad mortē: mortem autē crucis: ſic ⁊ nos eius mor
tis imitatores humiliari oportet. De modo pſtra
tionis: ait Aug. Quiſquis ſic humiliat vt genua
figat: adhuc h̄z vt amplius humiliet: quiſqꝫ vero
ſic humiliat: vt hereat in terra vēter eius vltra qd̄
humiliet nō h̄z. Nudis etiā pedibus adoratur: vt
oēs proprias affectiones ſibi nudās ac notas eſſe
mōſtremus: ⁊ vt cū afflicto pro nobis nos affligi
oſtendamus: ſalutatur autem crux: qꝛ per eā ſa-
lus hominibus reformat: poſtea adorat. i. oſcula
tur. Solus eñ deus adorandus eſt: cetera vt crux
cauſa illi⁹ venerāda ſunt. ¶ Ceterū expoſitio illo
rū verborū agyos ⁊c. ibidē ſequitur. Nam agyos
grece dicitur ſanctus latine: ab a qd̄ eſt ſine et ge
qd̄ eſt terra quaſi celeſtis ſine terra. In canone tñ
Iſido. xxiiij. q. iij. quidā. ver. ſed tangis: habet q̄
agyos grece dicitur vas latine. Otheos vero gre
ce dicit deus latine. yſchiros grece fortis latine.
Athanatos grece imortalis latine: ab a quod eſt
ſine: ⁊ thanatos quod eſt mortale. Eleyſon: id eſt
miſerere: ymas. i. nobis. ¶ De pfundo crucis my
ſterio dictū eſt in phemio quinte partis: ⁊ hic ali
qua perſtringamus. Fuerūt aūt in dn̄ica cruce li-
gna quattuor. ſ. ſtipes ſiue lignū erectū: lignū trāſ
verſum: truncus ſuppoſitus: ⁊ titulus ſuperſcri-
ptus: fuerūt ⁊ claui quattuor quibus ⁊ manus ⁊

Solus de⁹ adorandus eſt: cetera vt crux cauſa illius venerāda ſunt.

pedes confixi ſunt: fuit ⁊ lancea qua latus apertū
eſt: ⁊ corona ſpinea capiti circūpoſita: que omnia
poſſunt in ſpūali cruce ſignificari. Quattuor eñ
crucis ligna ſunt quattuor mentis virtutes: ſcꝫ fi-
des: ſpes: patiētia ⁊ perſeuerantia de quibus ait
apoſtolus. Ut cōprehendatis cum omnibus ſan-
ctis que ſit lōgitudo ⁊ latitudo ſublimitas ⁊ pro
fundum. Longitudo crucis eſt perſeuerantia: de
qua dominus inquit. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in
finē hic ſaluus erit. Latitudo crucis eſt patiētia:
de qua veritas ait. In patiētia veſtra poſſidebitis
animas veſtras. Profunditas ei⁹ eſt fides: de qua
apoſtolus: fides eſt ſubſtantia ſperandarū rerum
argumētū non apparentiū. Sublimitas vero eſt
ſpes: de qua pſal. In verbo tuo ſuperſperaui. Ha-
buit ergo crux chriſti vnū lignū erectū in lōgitudi
nem: alterū trāſuerſum in latitudinē: quaſi in mo
dū potētie ſeu martelli. Que duo ſignificata ſunt
per illa duo ligna q̄ paupercula mulier in ſarepta
collegit. Stipes vero erectus habuit truncū ſup-
poſitū: ⁊ titulū ſuperſcriptū: qꝛ perſeuerātia de fi-
de pcedit ad ſpē quaſi ſtipes erect⁹ de trūco ſup-
poſito ad titulū ſuperſcriptū: quod beat⁹ Iob in
telligēs ait. Credo q̄ redēptor meus viuit. ⁊ in no
uiſſimo ⁊c. repoſita eſt hec ſpes mea in ſinu meo.
Niſi eñ crux habeat fūdamētū fidei ⁊ titulū ſpei:
profecto ſuppliciū eſt ſolūmodo ⁊ non meritum.
Quod autē patiētia ſpectet ad crucem: ex eo ap-
paret q̄ patiēter i aduerſis tribulationis ſuſtinet
cruciatū. Unde iacobus. Tribulatio patiētiā ope
ratur. De perſeuerantia quoqꝫ legit. Eſto fidelis
vſqꝫ ad mortē: ⁊ dabo tibi coronā vite. Etiā ſecū-
dū apoſtolū nō coronatur niſi qui legitime certa
uerit: perſeuerantia igit que coronatur certamen
h̄z vt merito ſpectet ad crucē. In his ergo duob⁹
lignis duos pedes ⁊ duas manus quattuor cla-
uis dꝫ affigere chriſtianus. Quattuor claui ſunt
quattuor principales virtutes ſcilicet iuſtitia: for-
titudo: tēperātia: ⁊ prudētia: pedes ſunt mētis af
fectus: de quibus ſponſus in cāticis. Laui pedes
meos quomodo inquinabo illos. Et dn̄s inquit
apoſtolis. Qui lotus eſt nō indiget niſi vt pedes
lauet ⁊ eſt mūdus totus: ⁊ iterū. Excutite pulue-
rem de pedib⁹ veſtris. Duo ergo pedes ſunt duo
mētis affectus: ſcilicet timor ⁊ amor. pes timoris
clauo fortitudinis debet cōfigi: ne timidus ppter
aduerſa ſuccūbat. Unde pſal. Cōfige timore tuo.
c. m. a. i. e. t. timui. Dum enim in petro metus cla-
uo fortitudinis affixus non extitit ad vocem an-
cille xp̄m negauit. cū vero confixus extitit ante re
ges ⁊ preſides nomē dn̄i predicauit. Pes amoris
ſiue appetitus clauo iuſtitie debet cōfigi. i. ne cu-
pidus ad illicita deſideria euagetur: ſi eñ appeti
tus fuerit cōfixus: tūc ſpūs concupiſcit aduerſus
carnē: ſi vero nō fuerit cōfixus: tūc caro aduerſus
ſpm̄ cōcupiſcit: ſic itaqꝫ chriſtian⁹ pedes ſuos cru-
ci dꝫ affigere: ne vel timidus ſuccūbat vel cupid⁹
euaget. Alij tñ dicūt q̄ xp̄s trib⁹ dūtaxat fuit cla-
uis affixus ſignificātib⁹ tres cruciatib⁹ q̄s in cru
ce ſuſtinuit: vcꝫ paſſionē in corpore: paſſionem in
mente: ⁊ paſſionē in corde. Ambo eñ pedes vno

Crux niſi habeat fundamētū fidei ⁊ titulū ſpei ſuppliciū ſolūmodo eſt ⁊ nō meritū.

clauo affixi ſunt: ita ꝙ dexter fuit ſup ſiniſtrū: ad
ſignificādū ꝙ ſpūales affectiōes per pedē dextrū
ſignificate ſupereſſe ⁊ dñari debēt terrenis ꝑ ſini-
ſtrū ſignificatis. Lancea vero qua latus eſt vulne
ratū charitas eſt: de qua ſpōſa in cāticis. Uulnera
ta ſum in charitate. Lateri quidē cor cōtiguū eſt:
cuius beneficia diligimus: qḋ ideo vulnerādū eſt
vt affectus exeat nō ſolū ad amicos: verūetiā ad
inimicos. Unde dñs ait. Diligite inimicos veſtros
⁊ benefacite his qui vos oderūt: ⁊ orate ꝓ perſe-
quētibꝰ ⁊ calūniātibus vos. Corona vero ſpinea
eſt penitētia circūponēda capiti: id eſt menti: de q̄
pſal. Conuerſus ſum in erū. mea: dū cōfi. ſpi. Hec
corona de tribꝰ ſpinis cōplectitur. ſ. cōtritione: cō-
feſſione: ⁊ ſatiſfactione. Prima pungit cor per do
lorem: propter vanā cogitationem. Secunda pun
git os per dolorem: propter vanā locutionē. Ter
Manꝰ ſunt opera.
tia manū per laborem: propter iniquam operatio
nem. Manus enim opera ſunt. vnde pſal. Bene-
dictus dñs deus meus q̄ do. ma. me. ad preliū ⁊c.
⁊ Salomon in prouerbijs. Dedit ei linū ⁊ lanā: et
Duo ſūt operum genera.
operata eſt cōſilio manuū ſuarū. Sunt igitur due
manus: duo operū genera: videlicet opus volūta
tis ⁊ neceſſitatis. Manus operis volūtarij cōfigi
dꝫ clauo prudētie: ne curua faciat opera tenebra-
rū: dū eñ in Saulo clauo prudētie cōfixa nō fuit.
Saulus eccleſiā dei perſequebaẗ. Cū vero in pau
lo cōfixa fuit ipſe ꝓ eccleſia paſſus eſt. Manꝰ vo
opis neceſſarij clauo tēperātie cōfigi debet: ne la-
pſa nimis ad ſupflua extēdaẗ. Neceſſaria opera
ſunt naturalia: vt dormire: comedere: ⁊ ſimilia. Et
nota verſus de cruce. Pes cedrus eſt: trūcus cyp̄
Uerſus de cruce domini.
ſus: oliua ſupremū. Palmaq; trāſuerſum xp̄i ſunt
in cruce lignū. ¶ Oſculata ⁊ adorata cruce duo
p̄ſbyteri deferūt ad altare corpꝰ dñi qḋ pridie fue
rat cōſecratū ⁊ reconditū. Sacerdos vero induta
caſula illud ſuper corporale diſponit iuxta latꝰ ca
licis: in quo ſit vinū ⁊ aqua mixtū nō ſanctificatū
quaſi ipſo facto dicaẗ. Hoc eſt illud corpꝰ de quo
ſanguis ⁊ aqua fluxerūt. Utrū aūt ex cōtactu ho
ſtie vinū cōſecretur dictū eſt in titulo precedenti.
Quo facto incipit mox. Oremꝰ p̄ceptis ſalutaribꝰ
perficiens dominicā orationē: ⁊ illā. Libera nos
q̄ſumꝰ. in quo repſentaẗ antiqua apoſtolorū cele-
brādi miſſā cōſuetudo. Prius eñ lectione p̄miſſa
dicebanẗ ſolūmodo verba illa. Hoc eſt corpꝰ ⁊c.
Hic eſt ſanguis meꝰ ⁊c. Sed ipſi poſtmodū dñi-
cam orationē addiderunt: ⁊ ita illo modo hac die
celebraẗ: de quo dictū eſt in principio quarte par-
tis. Ex quibus colligitur ꝙ ſola dñica oratio non
ſufficit ad euchariſtiā conſecrandam. Siquidem
ſacerdos alio tēpore dicens. Per omnia ſecula ſe
culorū eleuat calicem cū corpore dñi: ⁊ poſtea di-
cens. Preceptis ⁊c. calicē depoſitū iterū cooperit
in quo illud nobis ſignificaẗ ꝙ de cruce depoſitū
corpꝰ dñi ſepelitur. Duo aūt p̄ſbyteri qui hodie
corpꝰ ad altare deferūt: repreſentāt Joſeph ⁊ Ni-
chodemū: qui corpus dñi tulerūt ad ſepulchrum.
Tres p̄miſſi canonis articuli: ſcꝫ Preceptis. Pf
nf. ⁊ Libera nos q̄ſumꝰ. ſuper depoſitū calicē pſe
runẗ: qꝛ tribꝰ diebꝰ ſepultꝰ dñs occultaẗ: ⁊ oratio
ipſa Libera nos. alta voce ſicut ⁊ dñica oro pfert
put dictū eſt in quarta parte ſub ti. de ſilētio poſt
orationē dñicā: nec eſt p̄tereūdū ꝙ hac die ꝗñ par
ticula hoſtie in calicē mittiẗ: nō dicunẗ verba illa.
Fiat cōmixtio: qꝛ ibi de ſanguine mētio fit: ſed in
calice ſanguis non eſt: nec hodie ꝯſecraẗ: ⁊ fracta
hoſtia nō dicit. Pax dñi ⁊c. eo ꝙ oſcula circūſtā-
tiū nō ſequunẗ. Oro quoq; illa Dñe ieſu chriſte
fili dei ⁊c. ⁊ illa Corpus tuū dñe. omittunẗ: qꝛ ibi
mētio de ſanguine fit. Omittunẗ etiā illi verſus
Quid retribuā dño ⁊c. Illa quoq; Placeat tibi
etiā omittiẗ: qꝛ ibi ꝯtineẗ Preſta vt hoc ſacrificiū
qḋ oculis tue ⁊c. Hac etiā die ſacrificiū nō offerẗ
ſacramētaliter: ſed ſumiẗ altera die oblatū. Agnꝰ
dei nō dr: qꝛ nō videtur eſſe inuocādus q̄ cerniẗ in
agone deficere: ⁊ cū ſilētio ſacerdos cōicat: vnde
poſtcōio nō cātaẗ: qꝛ nobis ſumētibꝰ ſanguis ille
quē ſumimꝰ de ore noſtro pro nobis ad dñm cla-
mat. Nos eñ ſumus terra illa que aperuit os ſuū
⁊ bibit ſanguinē abel: id eſt xp̄i quē effudit cayn.
i. populus iudaicus. vnde factus eſt vagus ⁊ ꝓ-
fugus ſuper terrā. iuxta illud. Diſperde illos i vir
tute tua: ⁊ factus eſt maledictꝰ illa maledictione
ſanguis eius ſuper nos ⁊ ſuper filios noſtros. Et
rurſus poſtcōmunio que iubiliū ⁊ letitiā ſignificat
Chriſtꝰ quare voluit pati ſexta feria.
nō dicitur: qꝛ eccleſia illa die plorat. ¶ Sed queri
tur quare xp̄s voluit pati ſexta feria? Reſpondeo
vt dies qua crucifixus eſt coaptaretur ſexte ferie
prime creationis: ⁊ ſexte etati huius mūdi. Siqui
dē in ſexta feria primus homo ſcꝫ Adā creatꝰ eſt
ad imaginē dei: ⁊ ex latere eiꝰ dormientis ſumpta
coſta femina fabricata: ⁊ in ſexta etate filiꝰ dei vt
hominē ad imaginē dei creatū redimeret ⁊ in car
ne apparuit: q̄ in ſexta feria dormiēs in cruce ſan-
guinē ⁊ aquā de latere ſuo vnde ſanctā eccleſiā
cōſecraret emiſit. Ideo ergo in ſexta feria pati vo
luit: qꝛ cū tali die Adā peccauerit: illa etiā die ho-
minē redimere voluit: de hoc dictū eſt ſub titu. de
Quot cōpletis annis ⁊ mēſibꝰ crucifixus eſt Chriſtꝰ.
natali. Et nota ꝙ xp̄s cōpletis triginta duobꝰ an
nis ⁊ menſibꝰ tribꝰ: vel ſm Chryſo. triginta tribꝰ
⁊ dimidio crucifixus eſt eadē die qua conceptus
eſt de virgine: ſcꝫ in ſexta feria que fuit. viij. kalē.
aprilis: de quo diceẗ in ſeptima parte ſub feſto an
nūciationis. Queritur etiā cū de morte ſanctorū
cū gaudio feſta in eccleſia celebrētur: qꝛ precioſa
in cōſpectu dñi mors ſanctorū eiꝰ: quare eccleſia
hodie de morte domini cū gaudio ſimiliter, nō ſo-
lēnizat? Uidetur eñ ꝙ multomagis deberet leta-
ri ⁊ feſtū de illa celebrare: cū mors ipſius ſit precio
ſiſſima: ⁊ mors mortis: ⁊ eſt noſtra redēptio: ⁊ qꝛ
apoſtolus gloriandum ait in cruce dñi noſtri ieſu
chriſti. Reſpōdeo qꝛ ipſe pro peccatis noſtris mor
tuus eſt: ſicut dicit dñs per Eſa. ꝓpter ſcelus po-
puli mei percuſſi eū: ⁊ ideo deberet homo erube-
ſcere nō gaudere: cū ſol inſenſibilis erubeſcens ra
dios ſuos retrouerterit: qꝛ obſcuratus eſt: ⁊ petre
ſciſſe ſunt. Merito ergo omnis homo in hac die
triſtitiam pretēdit: ne eſſe durior lapidibus videa
tur. Preterea ipſe dominus triſtis fuit. Unde Tri
ſtis eſt anima mea vſq; ad mortē. ⁊ etiā beata vir
go. Unde. Et tuam ipſius animā pertranſibit gla

dius. ⁊ apl̃i de cõſe. diſt. iij. ſabbato. Merito igit̃
in hac die eccleſia in arctiſſimo eſt ieiunio ⁊ ſilẽtio
et triſticia cõpaſſionis: de hoc dictum eſt ſub feſto
circũciſionis. Aurius hũc diẽ celebramus cũ me-
rore. triſticia: ⁊ abſtinẽtia: paſſiones vo ſanctorum
cum gaudio: q2 ſancti poſt martyriũ ſtatim celos
aſcenderunt: xp̃s vero ad infernum deſcẽdit. Sed
qm̃ tartara cõfregit: ⁊ inde ſanctorum alas eduxit
et tertia die reſurrexit: ideo tunc. ſ. die reſurrectio
nis maxime letamur. Hinc eſt ꝙ paſſiones patrũ
ve. teſta. q2 ad inferos deſcẽderũt nõ celebramus
preterq̃ꝫ innocentiũ: ex eo ꝙ in ipſis ſingulis xp̃us
occiſus eſt. Machabeoꝝ: prout in ſeptima parte
ſub eoꝝ feſto dicet̃ de hoc etiã dictum eſt in prima
parte ſub tit. de picturis. Et eſt notandũ ꝙ xp̃s in
paſſione ſua redemit nõ tm̃ illos q̃ tũc erãt in lym
bo inferni: q̃ locus dicebat̃ ſinus abrahe vbi laza-
rus erat: ſꝫ etiã oẽs futuros qui ſctã morte vitam
erãt finituri. Vñ Oſee xiii. Ero mors tua o mors:
morſus tuus ero inferne: ſed nec oẽs q̃ in inferno
erãt inde extraxit. Itẽ querit̃ quare eccl'ia nõ cõſe
crat hac die corpus dñi cũ dñs dixit Hoc facite in
meã cõmemorationẽ. Et in gabilon. cõci. de cõſe.
di. j. viſum. ẽ. Nulla dies excipit̃ q̃ nõ ꝓ viuẽtib⁹
deprecet̃. Preterea cũ xp̃s imolat⁹ hac die ⁊ ſabba
to quieuit in ſepulchro: ⁊ diſcipuli totã noctem ſe
quentẽ vſq; diluculo in triſticia trã ſegerint: rõna-
biliter videretur: vt in hac die corpus dñi cõficere
tur: ⁊ inde vſq; ad primã ſabbati iugi ſilẽtio cõſo-
pita ſacri altaris myſterio vacaret̃. Rñdeo. Ad
hoc multiplex ratio reddi poteſt. Prima eſt Dñs
noſter pridie q̃ꝫ pateretur: accipiens panẽ ⁊ calicẽ
benedixit: deditq; diſcipulis dicens Hoc eſt cor-
pus meum Hic eſt calix meus: ⁊ tunc immolatus
eſt in manibus ſuis: de qua immolatione ſubiũxit
Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Illa igit̃ die. ſ.
feria quinta nõ eſt omittẽda cũ ſit firmiter iniũcta:
ſexta vero feria eſt dies ſcda qua velut in monu-
mẽto quieſcit: ſabbatũ tertia qua velut a morte re
ſurgit: reſurrexit eñ ante diẽ. Triduũ ergo dñice
mortis qd̃ perfici nequit: eo reſpectu ꝙ ipſe a iu-
deis eſt trucidatus: eo trãſponitur: ꝙ ipſe ſuis ma
nibus immolatur. Cuius quoq; rei illud magnũ
eſt indicium: ꝙ in nocte cene luminaribus extin-
ctis vigilias celebramus. Sicq; vt in quinta feria
quaſi ſexta in duplũ mãna colligat̃: qm̃ in hac die
quaſi in ſabbato non inuenitur. Scda rõ eſt: quia
eccleſia corpus illud qd̃ flagellis ⁊ ſpinis ⁊ cõtu-
melijs iſta die reuera affectũ eſt nõ dꝫ cũ miſſaruꝫ
ſolẽnitatib⁹ celebrare: qm̃ veniẽte veritate dꝫ ceſſa
re figura. Tertia q2 oblata eſt hoſtia de manibus
Veniẽ- xp̃i ⁊ noſtris. Nõ ergo ſacrificẽt amici dñ trucidãt
te verita inimici: ſed tñ quia ſemper indigemus cõione: et
te debet ſemper eſt xp̃s cõicandi ſacerdos ipſum corpus re
ceſſare fi cipit in hoſtia a die antecedẽti reſeruata ⁊ cuſtodi
gura. ta. Quarta ratio eſt: qm̃ hac die velũ tẽpli ſciſſum
et cornua altaris trãſuerſata ſunt: ⁊ ita non habe-
mus vbi corpus xp̃i cõficiatur. Quinta eſt q2 ſeꝫ
receſſit ⁊ ſublatus eſt verus ſacerdos. i. xp̃s ſpon-
ſus eccleſie deſcendit eñ ad inferos. Sextã ratio-
nem ponit Inno. papa. de cõſe. diſtin. v. ſabbato:

dicens ꝙ in die paraſceue: ⁊ in ſabbato ſancto ſa-
cramentum nõ celebratur: quia cõſtat apl'os iſtis
duob⁹ dieb⁹ in merore ⁊ in triſticia fuiſſe: ⁊ ſe ꝓpter
metuꝫ iudeoꝝ occultauiſſe. Miſſa eñ que in ipſo
ſabbato celebratur: nõ ad ipſum ſabbatũ ſꝫ ad diẽ
pertinet ſubſequentem: vt infra dicetur. Septima
quia moyſes ait vos tacebitis: ⁊ alius. ſ. xp̃us pu-
gnabit pro vobis: torcular eñ calcauit ſolus. Cũ
igitur hac die non ſit corpus dñi conficiendum ad
hanc diem reſeruandum eſt. Hec ſexta feria: et ab Huius
iſta omnes alie ſexte ferie priuilegiate ſunt ꝓpter ferie ſex
xp̃i paſſionem: ſicut ⁊ a ſequenti dominica omnes te priui-
alie dñice propter eius reſurrectionem. Sunt aũt legia ſũt
huiuſmodi ſexte ferie ſex priuilegia. ſ. chriſti immo ſex.
latio: inferni ſpoliatio: mortis conculcatio: huma-
ni gñis redẽptio: paradiſi apertio: ſcripturaꝝ ma
nifeſtatio. In paraſceue vno ſolo cibo veſcimur:
quia xp̃s ea die vnũ. ſ. latronẽ ſibi incorporauit di
cens hodie mecũ eris in paradiſo. vnde ipſe dicit
Singulariter ſum ego donec tranſeam.

¶ De ſabbato ſancto paſche. Rubrica.

Sequitur videre de ſabbato ſancto pa
ſche. Sane ſicut deus operib⁹ creatio
nis mundi. ſ. in ſex diebus completis
in ſeptimo requieuit ab omni opere
quod patrarat ſic ⁊ in ſexta etate crea
tionis operibus: conſummatis: iuxta qd̃ dñs i cru
ce pendens dixit Conſummatũ eſt. in ſeptima eta
te requieuit. Cum enim anima eius paſſibilitateꝫ Sabba-
corporis exuit: quodãmodo requieuit: ⁊ preterea tum ſan
in ſepulchro dormiuit: ideoq; dies iſta ſabbatum ctũ qua
appellatur: qd̃ requies interpretatur: vt dictũ eſt re ſic di-
in prohemio ſecũde partis: qd̃ antonomatice ſab- catur.
batum ſanctum dꝛ: eo ꝙ vt premiſſum eſt: ſignifi-
cat requiem xp̃i ab opere recreationis in fine ſexte
etatis: vel propter requiẽ xp̃i in cuius morte ſan-
ctificati ſumus. Dicit̃ etiam ſanctum propter ba-
ptiſmũ qd̃ fit in die iſta: in qua noua eccleſie ples
ſanctificatur. Hec aũt dies ſicut precedẽs nullum
habet officium diuinũ: in quo cõſtat apl'os fugiſſe
et in merore fuiſſe de cõſe. diſt. iij. ſabbato. Nã offi
ciũ qd̃ cãtatur eſt noctis diei dñice. de cõſe. di. j. in
ieiunijs. lxxv. di. ꝙ a patrib⁹. ſ. de reſurrectione nõ
de ſabbato: ſicut ⁊ cõtingit in ſabbatis quatuor tẽ
porũ: qd̃ apparet: q2 dꝛ in cerei benedictione. Hec
eſt nox. ⁊ in collecta miſſe Deus qui hãc ſacratiſſi
mã noctẽ: vnde antiquitus totum officium de no
cte dicebatur: ⁊ adhuc in pleriſq; locis fit. Primo
ad notandũ qd̃ cathecumini quoꝝ eſt ipſum offi-
cium ſepulti cũ xp̃o per baptiſmum reſurgunt cũ
ipſo. Scdo propter viſitationẽ mulierũ ad ſepul-
chrum dñi mane venientium. Tertio quia dñs de
nocte reſurrexit ſm hieroñ. ⁊ Grego. ⁊ Ambro. et
ideo q2 nox illa tãto lumine illuſtrata eſt de domi-
ni reſurrectione merito tunc vigilare ⁊ deo laudes
canere debemus. Traditio quoq; iudeoꝝ eſt xp̃ꝫ
media nocte vẽturũ: i. cui⁹ figura angelus trãſiuit
media nocte percutiendo primogenita egyptiorũ
et dñs trãſiuit ꝓtegendo pplm ſuuꝫ. ⁊ Hie. Reor
inquit traditionẽ apl'icam permanſiſſe vt in die vi
giliarum paſche ante noctis mediũ dimittere non

Uocat populos expectantes xp̄i aduentū: vt reſur-
genti ſaluatori occurrāt: ⁊ poſtq̄ xp̄s illud trāſie-
rit ſecuritate preſumpta feſtū cūctos agere diem.
Sed quia qđ pro deuotione fuerat īſtitutū: ī min⁹
honeſtas actiones quibus nox facultatem prebet
cōuerſum eſt: inſtitutū fuit vt officiū ipſius noctis
de die celebraretur. De hoc tactū eſt in prohemio
quarte partis ⁊ in quinta parte ſub titu. de noctur
nis. Aug. tñ dicit dñm in diluculo ſurrexiſſe: ⁊ tp̄s
per quadraginta horas mortuū ſiue in ſepulchro
extitiſſe: cui eccleſia conſentire videtur: que pro re
ſurrectione matutinum eadē celebrat hora. Silet
ergo eccleſia vſq꜄ in horā decimā: ⁊ tunc cōgrega-
tur ad officium celebrādum qñ reſurrectio appro
pinquat: vel circa veſperam noctis que luceſcit in
prima ſabbati: ⁊ quā per totā noctem vſq꜄ ad diei
claritatē cōtinuat. vt illud impleatur Nox illumi-
natio mea in delitijs meis: ⁊ nox ſicut dies illumi

Hec dies trib⁹ de cauſis dicitur illuminata.

nabitur. Tribus aūt de cauſis dr̄ hec dies illumi-
nata. Primo q̄r refulget in delitijs noſtris propter
redēptionē ſeu reſurrectionē aiarū: que licet ſit in
die paraſceue morte dñi recuperata: eius tñ gau-
diū ⁊ letitia eſt ad hanc noctem tranſlata propter
rationem poſitam ſub quinta feria cene dñi: vbi
agitur de olei conſecratione. Scđo ꝓpter reſurre-
ctionē corporū que dño reſurgente prima ſabbati
ſperatur figura: ideoq꜄ vigilamus ⁊ reſurgēti vigi
lando cōcinimus. Tertio propter baptiſmi ſacrm̄
qđ hodie celebratur: qm̄ ab illis cauſis ſumpſit
exordium: ⁊ illarum nobis tribuit fructum. Cele-
bratur eñ hac die cathecuminorū officium: vt ipſi
chriſto conſepulti ad baptiſmū in morte cū eo re-
ſurgant. Hec ergo nox paſcha dr̄ qđ tranſitus in-
terpretatur: quia tranſiuit dñs de mūdo ad patrē
de morte ad vitam tranſimus ⁊ nos. Paſcha eñ
noſtrum immolatus eſt xp̄s: de hoſte ad patrem:
de tenebris ad lucem: de reatu ad gratiam: de pe-
na ad gloriā: de pugna ad victoriā. Hec nox ſiue
paſcha in qua reſurrexit dñs fuit. xvij. luna mēſis
primi. i. aprilis: qui eſt primus apud hebreos qui
cōputāt mēſes ſc̄m lune curſum. Ideo quidem in
mēſe primo reſurrexit: q̄r ipſe eſt principiū. Item
ideo in luna. xvij. vt per obſeruationem decalogi
perduceret nos ad eternā requiē ſabbati ſui. Sur
rexit igitur tunc cū luna alta petit ad deſignandū
q̄ eccleſia petere debet alta virtutum ⁊ ſcandere:
ad templa celorū. Itē in tertia hebdomada lune
ſurrexit: per qđ tertium tp̄s. ſ. gratie aduenisse ſi-
gnificauit: ⁊ inde eſt q̄ cū ſemper in lunatione apri
lis ⁊ in plenilunio hanc ſolēnitatē ex iuſſu dñi ce-
lebremus: quandoq꜄ in noſtro aprili: ⁊ quandoq꜄
in martio eā ſolēnizamus: ſed cū poſt. xij. lunatio-
nes cōſtituimus: innuitur q̄ per decē legis ⁊ duo
charitatis precepta ad reſurrectionis gloriam per
ueniemus. Si vero eā poſt. xiij. lunationes obſer-
uamus: innuitur q̄ per decalogū ⁊ trinitatē perue
niemus ad gloriam eternitatis. Adhuc ideo hec
nox in plenilunio celebratur: quoniam luna iubar
luminis a ſole mutuat̄. Luna eſt eccleſia: ſol chri-
ſtus qui dum occidit occiditur: ſed eius occaſu
eccleſia gratie plenitudine illuſtratur. Item hec
nox in qua xp̄s reſurrexit equinoctio trāſacto: qñ
ſcꝫ dies incipiunt creſcere ⁊ eſſe maiores noctibus

Nox in q̄ chriſtus reſurrexit quare celebratur quando dies incipiunt creſcere ⁊ eē maiores noctibus.

celebratur. Primo quia poſt ignorantiam prolon-
gatur de deo ſcientia ⁊ vbi abundauit iniquitas
ſuperabundauit ⁊ gratia. Scđo q̄r virtutes in no
bis creſcere ⁊ vitia ſuperare debent. Tertio q̄r per
eius reſurrectionem tenebre mortis cepere minui:
et dies vite incepit augeri. Quarto quia per ipſuꝫ
qui eſt lumen de lumine, peruenitur ad diē lucis
eterne. Itē hec nox celebrat̄ in vere qñ poſt hye-
mis aſperitatem flores vernāt: ⁊ volucres iubilāt
quia pulſo perfidie gelu mūdus floruit pulchritu
dine virtutum. Et in omnem terram exiuit ſonus
eorū. Hec nox eſt vtriuſq꜄ diei cōis. ſ. ſabbati pre-
cedētis ⁊ dñice ſequētis. Nam vſq꜄ nunc dies pre
cedebant noctem: nunc ecōuerſo ſit. Conditor eñ
temporis fecit vt a principio dies naturaliter pre-
cederet noctem ſc̄m q̄ dicit ſcriptura. Fiat lux: ⁊ fa
cta eſt lux: ⁊ ea precedente per ſuperius hemiſphe
rium ab oriente in occidentem factū eſt veſpere et
redeūte ea per inferius hemiſpherium ab occiden
te in orientem factū eſt mane. Preceſſit ergo dies
noctem in ſignum q̄ homo ſiue adam trāſiturus
erat de luce virtutum in tenebras viciorū: ſiue q̄
homo a die paradiſi deſcenderet ad noctē inferni
ſed in reſurrectionis nocte artificialiter fecit domi
nus: vt nox reciprocando precederet diē in ſignuꝫ
reparationis ſecundi Ade: quia nos per reſurre-
ctionem de peccatorum tenebris reparauit ad lu-
cem. vnde apl̄s. Nox preceſſit: dies autem appro-
pinquabit. Seriatim igitur huius diei officiū pro
ſequentes quō primo ꝑ quē quomō ⁊ quare agni
de cera hac die ſiāt. Secundo de benedictione ce-
rei. Tertio de lectionibus ⁊ tractibus. Quarto de
bñdictione baptiſmi ſiue fontiū vbi etiā agitur de
cereis cathecuminorum. Quinto de baptiſmo vbi
agitur de veſtibus quas neophiti octaua die de-
ponūt: ⁊ de patrinis. Sexto de cōfirmatione. Se-
ptimo de miſſa.

¶ Per quem quomodo ⁊ quare agni de
cera fiant. Rubrica.

In primis itaq꜄ hac die accoliti eccle-
ſie romane faciunt agnos de cera no
ua benedicta: vel de cera cerei paſcha
lis anni precedētis admixto chriſma-
te qui in ſabbato in albis in eccleſia ꝑ
dñm papā ꝓpſo diſtribuunt̄. Agni iſti ſignificant
agnū illū immaculatum qui tollit peccata mundi.
Cera ſignificat eius humanitatē: ſicut beat⁹ Gre
go. dicit mel in cera diuinitas ī humanitate. Apis
quidē q̄ operat̄ cerā cū melle nulla reſoluit̄ libidi-
ne: ⁊ beata virgo cū q̄ eſt deus ⁊ hō cōcepit ſine vi
rili ſemine. In cera admiſcet̄ oleū ſeu chriſma: quia
dñs noſter plenus eſt mīa q̄ per oleū deſignat̄: in
octaua diſtribuuntur: q̄r in octaua reſurrectionis
dñs ſuis premia diſtribuit. Rurſus agnus ī agno
cereo prefiguratus ⁊ in paſcha immolatus ad me
moriam reducitur: cui beatus Gregori⁹ oleum in-
fundi inſtituit quando paſchalis agni myſteria re
ſeruauit. Hi etiam cerei agni figurant agnos no-
uellos: de quibus eccleſia cantat in ſabbato in al-

bis:⁊ ideo qm̄ in illo ſabbato fiūt qđ etiā vſus apſti
cus docet: qm̄ in dominica tūc ſequēti dño papa
mēſam intrāte:⁊ agnos cereos capellanis ⁊ fami
liarſbus ſuis diſtribuere volente: vnus accolitus
portans ⁊ preſentans ſibi agnos ipſos:dicit ter al-
Agno⁊ ta voce Dñe dñe dñe:iſti ſunt agni nouelli: q̄ an-
virtus ⁊ nūciauerūt alleluya:mō venerūt ad fontes ⁊c. Hi
efficacia agni a fulgure ⁊ tēpeſtate fideles ⁊ credētes defen
dūt ꝓpter virtutē cōſecrationis ⁊ benedictionis.
Sane ſm̄ quarūdā eccleſiarū cōſuetudinē cereus
diſtribuit̃ i octaua paſche pplo ad ſuffumigādas
domos: ad ſignificandū ꝙ in vltima reſurrectione
xp̄s fidelibus i primo tribuetur: ad qđ expreſſius
ſignificandum Romana eccleſia agnos fecit ſu-
pradictos.

¶ De benedictione cerei. Rubrica.

SEcūdo loco paſchalis cereus benedi
citur. Circa ꝙ ſciendum eſt ꝙ in prin-
cipio officij totus dȝ in eccleſia ignis
extingui:⁊ nouus de lapide percuſſo
cum calibe:vel criſtallo ſoli obiecta dȝ
elici et de larmēto foueri. Ignis vet' veterā ſigni
cat legē:cuius figure in morte xp̄i cōplete fuere: ⁊
ideo velut extincte ceſſare debuerunt:ſed de lapi
de.i. de xp̄o qui eſt lapis angularis qui verbere
crucis ꝑcuſſus ſpm̄ſctm̄ nobis effudit. vel de cri-
ſtallo inter ſolē ⁊ lunā mediāte.i. de xp̄o q̄ fuit me
diator inter deū ⁊ hoīem q̄ ſicut ipſe teſtat̃ ignē in
terrā mittere venit:nouus ignis elicitur dū ꝑ eius
paſſionē vel reſurrectionē ſpūſſctūs nobis effun-
ditur cui prebet alimentū ſacrm̄.i. xp̄o qui eſt vitis
vera. Criſtallus quoqȝ perlucida eſt xp̄i humani-
tas reſurrectione ſplendidiſſima. Ad hoc nouus
Ignis ignis ideo benedicitur:vt ſicut ille qui eſt lumē in-
nouus deficiēs illuminans oēm hoīem venientē i hūc mū-
quare dū igne illuminauit moyſen:ita illuminet ſenſus ⁊
benedi- corda noſtra:vt ex his tenebris ad lumē ⁊ vitā eter
citur. nam mereamur ꝑuenire. Nec eſt vana religio ſolē
ni proceſſione ad huius ignis benedictionē exire:
in quo meminiſſe debem' exeūdū nobis eſſe ad il-
lum quē iudei extra caſtra eiecerūt. Exeamus in-
quit apl's ad eū extra caſtra improperiū eius por-
tantes:⁊ benedicim' illū cū cruce ⁊ aqua: vt nos
in paſſione eiusꝑ quē ſpm̄ſctm̄ accipimus lotos
eſſe ſignificemus. Rurſus extinctis eccleſie lumi-
naribus ⁊ igne de petra cū calibe excuſſo ignis aq̄
aſpergitur benedicta: q: extinctis apl'is qui lumē
mundi a xp̄o dicti ſunt de xp̄o petra excuſſus eſt
ignis charitatis cū calibe lācee vulnerātis dū ſan
guis ⁊ aqua de eius corpore ſacro emanauerūt: a
quib' habēt efficaciā ſacra:quib' mediantibus in
amore dñi inflāmamur aqua gratie ꝑfuſi. Et attē
de ꝙ ſicut i his ſingulis dieb'.ſ. cena dñi: paraſce
ue ⁊ ſabbato ſancto ignis extinguit̃: ſicut volunt
quidā:⁊ etiā ex his nouus ignis i memoriā paſſio
nis:vt ꝑdixim' accēdat̃. Subſequēter benedicitur
cereus ex inſtitutione zozimi ⁊ Theodori ꝑmi pa-
pe:ſed beatus Ambro. bñdictionem dictauit:qȝ̄qȝ
Augu. ⁊ Petrus diaconus caſſineñ. monachus
alias benedictiones dictauerūt q̄ in vſu nō ſunt.
Benedicitur etiā ideo: qm̄ ex ſimplici ſui natura

abſqȝ bñdictione nō pōt trāſire ad ſignificationē
myſterij colūne ignis de qua iā dicet̃. Benedicit̃
etiā ꝓpter gloriā reſurrectiōis ei' quē ⁊ pater be-
nedixit:⁊ q: ꝑ ipſȝ ipſe xp̄s viſibiliter ad memoriā
reducit̃. Benedicitur quidē etiā preſente epiſco-
po vel ſacerdote a diacono qui eſt minoris ordi-
nis: q: chriſtus reſurgens a mortuis primū Ma-
rie magdalene ſe manifeſtans voluit per debilio-
rem ſexum gloriā ſue reſurrectionis apoſtolis nū
ciari vt ſicut noſtre mortis initiū per mulierem in
mundū intrauerat:ita ⁊ reparationis initium per
mulierē mūdo nunciaretur. Adhuc diaconus be Diaconi cereū
nedicens cereū ſignificat euāgelij predicatorem: benedi-
qui xp̄m pro nobis paſſionis violētia corporaliter centis ſi
extinctū: debet laudū benedictionibus predican- gnifica-
do reſurrectiōis: luminoſa gratia reddere illuſtra tio.
tū qui dalmatica induit̃:qm̄ debet eſſe celeſti cō-
uerſatione adornatus quā dalmatica ipſa deſi-
gnat: porro cereus ſuper colūnā illuminat' ſigni-
ficat primo colūnā ignis que precedebat in nocte
ppl'm iſrael: extinctus vero ſignificat colūnā nu-
bis q̄ precedebat in die: prima quidē de nocte illu
minās:⁊ ſcđa i die refrigerās:i q̄ ſpūſſctūs ſigni
cabat̃. Tenuit quidē in nobis colūna nubis figu
rā humanitatis:⁊ colūna ignis figurā diuinitatis
Recte aūt cereus colūnā ſignificat. Nā ille ꝓceſſit Cereus
ppl'ȝ ad mare rubeū in quo baptizati ſunt:iſte ꝟo colūnaȝ
precedit neophitos ad baptiſmū. Itē ille ꝓceſſit ſignifi-
ppl'm vſqȝ ad terrā ꝓmiſſiōis:iſte ꝟo ꝓcedit ſeptē cat.
dieb' neophitos ad fontes:⁊ dñs nos precedit: vt
paret nobis viā vſqȝ ad patriā: q̄ poſt finē hui' vi
te q̄ ſeptenario reſoluit̃ nobis ꝓmittit̃. Et nota ꝙ
nec in prima nec i ſcđa māſione colūna ꝓceſſit po
pulū ſed tertia: prima māſio fuit in ramatha. ſecū
da in ſegor: tertia in ethā. Ramatha iterpretat̃ cō
motio tinee: ſegor tabernaculū: ethā firmū vel ꝑfe
ctū vel ſigna ei': he tres māſiones his trib' dieb'
dñi coaptant̃: ſcȝ dieb' paſſionis ſepulture ⁊ reſur
rectiōis. Nā in die paſſiōis fuit dñs q̄ſi i ramatha
id eſt in cōmotione tinee: vcȝ in cōmotione iudeo
rū qui ad modū tinee veſtem incōſutilem domini
id eſt eccleſie vnitatē: immo ⁊ ipſum demoliri nixi
ſunt. Sed de hac māſione q̄ſi exiuit cū obijt: ⁊ ve
nit in ſegor: id eſt in tabernacula cū i ſepulchro la
tuit: ⁊ tāqȝ fortis miles fortē diabolū ligādo vaſa
eius dirupuit: tabernaculaqȝ militātiū ſunt. Sed
de hac māſione exiuit cū ſurrexit ⁊ intrauit i ethā
quod interpretat̃ firmū vel ꝑfectū ſeu ſigna eius
q: ipſe reſurgēs a mortuis iā nō morit̃: mors illa
vltra nō dñabit̃: tūc ſignaculū ſuis fuit cū ipſe eis
glorioſus apparuit: ⁊ eos tāqȝ colūna ignis illu-
minauit. Scđo cereus ſuꝑ colūnā ſignificat xp̄m
qui nos in hui' mūdi nocte illuminat ⁊ in die a vi
tior incētiuo refrigerat. vt ꝓmiſſuȝ eſt. Recte qui
dē cereus xp̄m ſignificat ꝓpter tria q̄ in eo ſunt li
chinū naqȝ animā: cera corpus ⁊ lumē diuinitatē
ſignificat. Tertio cere' renouat' ⁊ illuminat' poſt
bñdictionē ſignificat nouā xp̄i doctrinā q̄ eſt i no
uo teſtō q̄ ait mādatū nouū do vobis: vel gratiā
nouā qua nox dominica ſingulariter illuſtrata eſt
videlicet xp̄i reſurrectionem qui reſurgēs a mor

tuis apparuit in carne glorioſus:⁊ ſplendore diui-
nitatis illuminatus. Huius em̄ cerei ceram apes
mater ſine cōcubitu eduxit⁊ xp̄i carnē ꝟgo maria
cōcepit ⁊ peperit:⁊ in carne deū quaſi mel in cera
perferēs inuiolata permāſit. Incipit autē cerei be
nedictio Exultet iam angelica turba. de hoc em̄
eſt exultatio ꝙ extrahit ſuos de inferno ⁊ de eius
victoria. Aſcēdit em̄ ſuper occaſum dn̄s nomē illi
et primo ſalutat pplm dicēs Dn̄s vobiſcū: vt illū
reddat beniuolū ⁊ attentū. Ceterū lumē cerei ſeu

Luminis cerei duplex ſignificatio.

eius ſignificatio duplex eſt:ſignificat em̄ ſpm̄ſctm̄
quo xp̄s plenus fuit:⁊ gloriā reſurrectionis eius.
Scd̄m primū myſteriū i quibuſ·iā eccleſiis cereus
a principio benedictionis accēditur:qꝛ xp̄s ab ini-
tio ſue conceptionis ſpirituſancto fuit replet⁹. Et
verba benedictionis in hoc cōſonare videtur. Nā
ſtatim circa principiū dı̄ Gaudeat ſe tellus tantis
irradiata fulgorib⁹. ⁊ poſt ea ſubditur Letet ma-
ter eccleſia tāti luminis adornata fulgorib⁹:⁊ poſt
ea diaconus rogat circūſtātes cū eo miām dn̄i in-
uocare ad tā mirā huius luminis claritatē:qḋ li-
cet de ſignificato intelligatur.ſ.de xp̄o.cōueniens
tn̄ videtur vt⁊ ipſum ſignificās et aliquo mō:put
fieri pōt rn̄deat ⁊ eius ſilitudinē gerat. Quātum
ad alterū ꝟo myſteriū vcȝ ꝙ lumē gloriā reſurre-
ctionis ſignificat i quibuſdā eccleſiis illuminatio
cerei vſqȝ poſt appoſitionē incēſi differt. infigit em̄
ipſi cereo diaconus quinqȝ grana thuris i modū
crucis cū dicit Suſcipe ſctē pater huius incēſi ſa-
crificiū veſptinū ſiquidē paſſio ſaluatoris reuera
fuit ſacrificiū veſptinū legis. Iuxta illud Eleua-
tio manuū mearum ſacrificiū veſpertinū:qꝛ fuit in
veſpera mūdi.i.in ſexta etate factum:⁊ in veſpera
diei:ꝗ grana thuris deſignant: aromata ꝗ mulie-
res emerūt vt vngerēt crucifixū. Emerūt em̄ ad li-
terā aromata veſpere ſabbati qꝛ ſabbato ſiluerunt
ꝓpter feſtū ſabbati,⁊ oſtēdit eccleſia ſe illā deuo-
tionē habere in aromatib⁹ virtutū: vel quinqȝ gra-
na ſignificāt qnqȝ plagas in cruce receptas. Poſt
hoc aliquātulū inferius fit cerei illuminatio: quia
poſt paſſionē ſecuta eſt reſurrectionis glia:⁊ lucet
cathecuminis ante baptiſmū ⁊ poſt vſqȝ ad octa-
uas ad notādū ꝙ xp̄s lucet eccl̄ie vſqȝ i diē iudicii
In cereo etiā affigit tabula ſeu charta ſcripta ꝗ ſi
gnificat tabulā in qua pylat⁹ ſcripſit Ieſus naza-
renus rex iudeoꝝ:quā vidim⁹ pariſius in capella
illuſtris regis frācoꝝ vna cū ſpinea corona ⁊ ferro
et haſta lācee ⁊ cū purpura qua xp̄m induerunt:⁊
cū ſyndone qua corpus fuit inuolutū:⁊ ſpongia ⁊
ligno crucis ⁊ vno ex clauis ⁊ aliis reliquiis mul-
tis. Et cū cereus xp̄m ſignificet merito in dicta ta
bula inſcribit annus dn̄i:tūc currēs cū eius incar-
natione:qꝛ i cereo notat ꝙ xp̄s eſt ann⁹ antiquus
et magnus plenus dierū:de quo in.viii.pte ſub ti.

Chriſt⁹ quare dicitur annus.

de anno ſolari dicetur. Ideo aūt xp̄s annus dı̄:qꝛ
ſicut in anno dierū habet multitudo fructuū: ita
et in xp̄o fuit ⁊ eſt multitudo oīm bonoꝝ fructuū.
hȝ em̄ xp̄s ſuos mēſes.vt ſūt.xii.apl̄i:⁊ ſuos dies
vt ſunt oēs fideles:⁊ ſuas horas vt ſunt neophiti.
Scribit etiā in illa tabula annus ab origine mūdi
currēs ad notandū ꝙ ipſe eſt alpha ⁊ o. Scribitur
etiā ibi indictio vel era ⁊ epacta:de quib⁹ ſub tit.
de anno ſolari dicetur: ad notādū ꝙ hoīm actio-
nes ⁊ tēporū ſucceſſiones ꝑ dei diſpoſitionē ordi
nant. In ꝗbuſdā eccleſiis addit alter cere⁹ minor
prim⁹ maior cōſecrat in perſonā xp̄i dicētis. Ego
ſum lux mūdi. alter in perſonā apoſtoloꝝ quibus
ipſe dn̄s inqt. Vos eſtis lux mūdi. vterqȝ cere⁹ ꝓ-
cedit cathecuminos ad baptiſmuȝ ⁊ apl̄i nos ad
terrā ꝓmiſſionis. Itē xp̄s ꝑ ſe illuminat eccleſiā:
illuminat etiā illā ꝑ apoſtolos:quoꝝ ꝓcepta dili
gēter intueri ⁊ obſeruare debem⁹:qḋ oſtēdit ex il
luminatiōe alioꝝ cereoꝝ ꝗ ab aliis duob⁹ illumi
nant. In pleriſqȝ ꝟo eccleſiis duo alii parui cerei
accēdunt a maiori:⁊ ſtatuit vnus ab vna parte ce
rei bn̄dicti ali⁹ ab alia. ꝗ ſignificāt ſanctos noui ⁊
vete. teſt. ꝗ ꝑ xp̄m illuminati ſunt:⁊ per doctrinā
apl̄oꝝ ⁊ ꝓphetarū:ꝗ cū xp̄o cōcordant. Illi aūt
⁊ cetera eccleſie luminaria ex igne maioris cerei ac
cēdunt:ad figurādū ꝙ ignis ſpūſancti a xp̄o ꝓce
dit:⁊ ꝙ nō ſolū prophete ⁊ apl̄i qui per duos ce-
reos ſignificant:verūetiā oēs eccl̄ie fideles a xp̄o
illuminati ſunt:ꝗ iō ſunt duo:tū qꝛ apl̄i bini ad ꝑ
dicādū miſſi ſunt:tū qꝛ diſcipuli ⁊ alii illuminati
a xp̄o gemina charitate feruēt:⁊ tā ꝟbo ꝙ exēplo
lucēt:poſſunt etiā ipſi duo cerei cathecuminos ſi
gnificare qui a lumine maioris cerei accendūtur:
qm̄ a lumine xp̄i oȝ cathecuminos illuminari. Lu
mē quidē chriſti eſt ei⁹ gloria ⁊ doctrina ꝗ per ſe-
quētes lectiones intelligunt ſeu inſinuant.

Chriſti lumē eſt eius gloria ⁊ doctrina.

TErtio loco circa lectiones ⁊ circa tra
ctus ſciēdū ꝙ lectiones ꝗ chriſti glo-
riā ⁊ doctrinā ſignificant:idcirco ca-
rent titulo qꝛ cathecumini nondum
ſūt ciues hieruſalē ⁊ ſcripturas igno
rant:⁊ nomina ciuiū hieruſalem ignorāt. Unde ſi
eis nominarentur nomina doctoꝝ veteris vel no
ui teſtamēti forte potius cōtēnerent ꝙ venerarentur.
Carent etiam titulo:qꝛ chriſtus caput noſtrū
nondū redditū eſt nobis. Leguntur quoqȝ ſine to
no:quoniam in eis inſipientes ⁊ cathecumini ſim
plices inſtruuntur. Lectiones autem in quibuſdā
eccleſiis leguntur quattuor in quibuſdam ſex: in
quibuſdam.xii.⁊ in quibuſdam.xiiii. Qui quat-
tuor legunt:ideo faciūt:qꝛ doctor cathecuminorū
debet eſſe conuiuator eorum: debet enim parare
conuiuium in menſa ſacre ſcripture:que per men
ſam ꝗ in tabernaculo dn̄i fuit ſignificatur que.iiii.

Scripture ſacre quadruplex expoſitio.

pedes habuit:qꝛ ſacra ſcriptura quattuor modis
exponitur videlicet hyſtorice:allegorice: tropolo-
gice:⁊ anagogice:qḋ plenius dictū eſt in prohe-
mio huius libri prima lectio. In principio creauit
de⁹ celū ⁊ terrā. que eſt Geneſis.i.c. hyſtoriā mō-
ſtrat. Ad litterā em̄ facta ſunt que ibi dicitur de
creatione celi ⁊ terre ⁊ aliarū rerū:de homine qui
factus eſt ad imaginem ⁊ ſimilitudinem dei ⁊c. et
ſic de aliis. Secūda lectio ſcilicet Factum eſt in vi
gilia ⁊c. que eſt Exo.xiiii.c. pertinet ad allegoriā.
Tertia ſcilicet. Apprehendent ſeptē mulieres ⁊c.
que eſt Eſa.iiii.c. ad tropologiaȝ. Quarta ſcilicet
Hec eſt hereditas ſeruoꝝ. ꝗ eſt ibidē.lv.c. ad ana
gogen. ꝑut infra patebit. Verū ſi diligēter atten-

dere volumus pᵛma lectio ⁊ ſcđa tā ad pᵛmū q̄ȝ
ad ſcđm pedē pertinēt: tertia poti⁹ ad ſcđm q̄ȝ ad
tertiū. Pᵛma ptinet ad ſcđm pedē ſicut ad pᵛmū
nā que in ea hyſtorice dicūtur: allegorice exponun
tur. Verbi gr̄a. Factus eſt hō xp̄s ad imaginem ⁊
ſimilitudinē dei maſculū .i. xp̄m ⁊ feminā .i. eccle-
ſiam creauit eos. Vel etiā partim ad ſcđm partim
ad tertiū refertur: q: opa ſex dierū coaptant operi

Opera ſex dierū coaptā- tur ope- ribus in- cis ſpiri- tualis.

bus lucis ſpūalis: q: interius reformamur et illu-
minamur. Nēpe opus pᵛmi diei fuit lux qua ſigni
ficatur illuminatio fidei. Opus ſecūdi diei fuit fir
mamentū qđ diuidit aquas ſuperiores ab aquis
inferioribus: hoc eſt fundamentū ſacre ſcripture
qđ diuidit aquas ſuperiores .i. angelos ab aquis
inferiorib⁹ .i. hoībus qui eo nō indigēt. Opus ter-
tie diei fuit ſegregatio aquarum ab arida .i. ſegre-
gatio eoꝝ qui dediti ſunt fluxui carnaliū volupta
tum: ⁊ qui queadmodū aque ſe ⁊ alios quatiunt
ab his q̄admodū aride ſitiunt fontē aque viue:
vt poſſint fructificare dicētes Sitiuit aīa mea ad
deū fontē viuū ⁊c. Quarte diei opus eſt lumina-
ria in firmamēto: hec luminaria ſunt doctores qui
inherētes firmamēto ſacre ſcripture inferiorib⁹ lu
mine ſcie lucēt. Quīte diei opus eſt creatio piſciū
⁊ auiū ex aq̄s: p q̄ itelligunt renati ex aq̄s baptiſ-
matis quoꝝ quidā bn̄ficio baptiſmatis vtunt ad
modū piſciū vt paruuli: q̄dā xo alis gemine chari
tatis ad iſtar auiū volāt ad ſupiora vt boni adul
ti. Vñ in pᵛma lectione đr Spūs dñi ferebat ſup
aquas .ſ. baptiſmi. In aq̄s remanēt piſces .i. catecu
ſi. aues vero .i. baptizati ad celeſtia volāt. Sexte
diei opus eſt creatio aīaliū de terra. Siquidē ter-
ra caro noſtra eſt ex qua creātur aīalia: cum ex ea
procedant opa viua: ⁊ interior hō noſter reformat
vt in eo imago ⁊ ſilitudo dei luceat ſm qđ dictum
eſt ibi. Factus eſt hō ad imaginē ⁊ ſilitudinē no-
ſtrā. ¶ Rurſus p pᵛmā lectionē inſtruunt bapti-

Manicheorū error.

zādi ne credāt manicheis: q̄ dicūt oīa hec viſibilia
a rege tenebrarū fore creata: poſt iſtā pᵛmā lectio
nē nullū ſequit cāticū: ſunt ei quatuor cātica ſicut
quatuor lectiones: poſt duas pᵛmas ſequit vnū
canticū. ⁊ poſt vltimā duo cantica ſequunt. Poſt
pᵛmā ergo nō ſequit cāticū: q: in eo agit de pmo
hoīe q̄ creatus deum nō laudauit: ſȝ peccauit: et i
eo oēs peccauerūt: ideoq̄ꝫ poti⁹ deberet ſeq̄ luct⁹
q̄ȝ cāticū qđ eſt exultatio mētis habita de eternis.
Quia vero pᵛmus homo per oblectamenta pec-
cati a gloria cecidit: ⁊ ad eā redire poſſumus ſi ra
tione cōtra peccatū ſteterimus: idcirco orat ſacer-
dos poſt lectionē dicens Deus qui hominē mira-
biliter collocaſti et mirabiliter creaſti: ⁊ mirabili⁹
reformaſti: da nobis cōtra oblectamēta peccati ra
tione perſiſtere: vt ad eterna gaudia puenire me-
reamur. Et in eo etiā q ipſe dicit: qui hoīem mira
biliter creaſti ⁊ mirabilius reformaſti: innuit q in
precedenti lectione hyſtorice agit de hoīs creatio
ne: ⁊ allegorice de eius redēptione .i. de illo p quē
eſt facta redēptio. In ſcđa quoq̄ꝫ lectiōe eſt hyſto
rica narratio: ſed ipſa pertinet ad ſcđm pedē mēſe
quia qđ ibi hyſtorice đr allegorice intelligitur. Nā
ſicut in mari rubro ſubmerſis egyptijs liberati ſūt
hebrei: ita et in baptiſmo ſubmerſis vitijs ⁊ pecca
tis liberatur ppl̄s dei. Unde poſt illam lectionem
ſequitur canticum letitie ⁊ exultationis: vȝ Can-
temus dño. Exo. xv. c. in quo exultat ppl̄s chriſtia
nus qui a ſpūalibus egyptijs per baptiſmum eſt
liberatus: ſicut iudei a corporalibus: ⁊ ideo ſacer-
dos orat vt dñs ſalutem gētium operetur in aq̄s
baptiſmatis: myſterio quo ipſe priorem ppl̄m ab
egyptijs liberauit. Per egyptios quidem peccato
res: per mare rubrum baptiſmus intelliguntur: ex
quibus egyptijs neq̄ꝫ paruus neq̄ꝫ magnus remā
ſit: nec etiam in baptiſmo magnum vel paruū pec
catū remanet: qđ in penitētia facile non cōtingit.
Recte igitur ſubijcitur canticum illud Cantemus
dño: q: licet q̄ȝdiu hō in pctō eſt deum laudare nō
pōt: quia nō eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: tñ
cum liberatus eſt pōt cantare dño pᵛmū cāticū .ſ.
de liberatione ſua. Tertia lectio que eſt Eſa. perti
net ad ſcđm pedē mēſe .ſ. ad allegoriam: lȝ ad ter-
tium .ſ. ad tropologiaȝ vtrūq̄ꝫ valeat coaptari. In
ea eñ continentur ſacra xp̄i ⁊ eccleſie. Sacr̄m xp̄i
ibi notatur vbi đr Apprehendent ſeptē mulieres
virū vnū. Mulieres ſeptem ſunt ſeptem dona ſpi
ritusſancti in baptiſmo collata que apprehēderūt
vnum virum .i. xp̄m vt in eo plene quieſcerent: qđ
in alio hoīe facere nō poterāt vitijs ⁊ peccatis im

Spiritū ſanctuȝ panem ſuū cō- edere et veſtib⁹ ſuis co- operiri quid ſit.

pedientib⁹. Sequitur ibi. Panē noſtrum comede
mus qđ ad ipſum ſpiritumſanctum cuius hec do
na ſunt refertur. Nam ſpiritumſanctum panē ſuuȝ
comedere: ⁊ veſtimentis ſuis cooperiri: nihil aliud
eſt q̄ȝ ipſum equalitatē patris ⁊ filij poſſidētē nul
lo indigere. Poſtea ſubiungitur. Tantūmodo in-
uocetur nomē tuum ſuper nos .i. illi in quibus erit
habitatio tua a noīe tuo chriſtiani dicant. Aufer
opprobriū noſtrum. qđ .ſ. a malis hoībus paſſi ſu-
mus: a quibus ſepe per vitia ⁊ pctā expulſi ſum⁹.
Hec eſt ergo allegoria. Moraliter aūt per ſeptem
mulieres intelligūtur hoīes ſeptiformi gr̄a reple-
ti .i. ſapiētes: intelligētes: cōſulētes: fortes: ſciētes
pij .timorē dñi habētes: qui apprehendāt vnū vi-
rum .i. xp̄m ei per fidē ⁊ charitatem adherēdo: ⁊ hi
dicant qđ in lectione ipſa ſequitur .ſ. Panē noſtrū
comedemus .i. corpus tuum qđ eſt noſter panis:
q: nobis ad refectionē dat⁹: ⁊ veſtimētis .ſ. bonoꝝ
operū cōtra frigus pctī cooperiemur. Inuocetur
tantummodo nomē tuū ſuper nos: vt vȝ a te chri-
ſtiani dicantur aufer opprobrium noſtrū .ſ. ne ſer-
ui diaboli nominemur: in eo vero qđ ſequitur. Si
abluerit dñs ſordes filiarū ſyon ⁊ lauerit ſangui-
nem hieruſalē de domo ei⁹ in ſpū iudicij ⁊ ſpū ar-
doris notatur ſacr̄m eccleſie: p ſordes notat leuio
ra peccata. p ſanguinē grauiora. leuiora eñ pecca
ta lauat dñs in ſpū iudicij .i. leuioris correctionis:
grauiora in ſpū ardoris .i. grauioris ſatiſfactionis.
Notat igit in hoc effectū baptiſmi: q: dñs tā gra-
uiora pctā q̄ȝ leuiora tollit p baptiſmū. Per hanc
lectionē ſequit cāticū: qđ eſt pᵛmū cāticū ſynago
ge .ſ. Facta eſt vinea dilecto dño. Eſa. v. c. vinea
eñ ad literā ſynagoga eſt: ſepes circa eā ſunt ob-
ſeruantie legales: turris in ea eſt tēplū: torcular a
tare holocauſti: ⁊ in eis ſacra eccl̄ie nihilominus

intelliguntˀ. Uinea em̄ eſt eccleſia que facta eſt in
cornu illo.ſ.de quo ſcriptum eſt. Erexit cornu ſalu-
tis nobis.hoc cornu eſt xp̄s: ⁊ vinea facta eſt in lo
co vberi:xp̄s eſt locꝰ vber de quo dictū eſt. Mōs
dei mōs pīguis. Circa hāc vineā ſepes eſt diuina
protectio.foſſa timor dn̄i.turris eſt xp̄s de quo di-
ctum eſt. Eſto nobis dn̄e turris fortitudinis.torcu
lar crux xp̄i.de quo dictū eſt.torcular calcaui ſolꝰ.
Et qꝛ in lectione in cātico exprimuntˀ ſacr̄a eccl̄ie
et ſynagoge:idcirco ſacerdos orat dicēs Deꝰ qui
nos ad celebrandū paſchale ſacr̄m vtriuſqꝫ teſta-
mēti paginis inſtruis:vtriuſqꝫ teſta.dicit vtrumqꝫ
teſtm̄:⁊ ſubdit. Da nobis intelligere miam tuam:
vt perceptione preſentium munerum firma ſit ex-
pectatio futuroꝝ. Miſericordia dn̄i quā nos in-
telligere optat.eſt remiſſio pctōrum in baptiſmo.
pn̄tia igitur munera ſunt ſpūalia dona que ī p̄ſen
ti percipimus. Quarta lectio eſt Hec eſt heredi-
tas ſeruoꝝ dn̄i:iuſtitia eoꝝ apud me dicit dn̄s: et
ꝑtinet ad quartū pedē.ſ.ad anagogē. Nēpe ſicut
ex predictis pꝫ ī prima lectione inſtruitˀ hō de ſua
formatione.in ſcd̄a ⁊ tertia de reformatione que fit
in baptiſmo per Jeſum xp̄m vnde iam non reſtat
niſi ꝙ inſtruatur cathecuminus de vita beata ⁊ de
bonis moribꝰ ꝑ quos ad eā venitˀ que in hac quar
ta lectione docentˀ. Siquidē vita eterna eſt heredi
tas q̄ ſeruis domini debetˀ:⁊ iuſtitia eoꝝ eſt apud
eum. Nā meritis eoꝝ iuſte debetur:vt apud eum
eternaliter quieſcāt:ea vero que ſequuntur ad bo
nos mores ꝑtinēt:vt illud. Audite audiētes me ⁊
comedetis bonū ⁊ delectabitur in craſſitudine aīa
veſtra:per bona intelligit ipſum xp̄m vel verbum
eius quo oīa reficiūtur. Unde notās delitias aīe
non carnis dixit. Delectabitur in craſſitudine aīa
veſtra. Hanc lectionē ſequūtur duo cātica in qui-
buſdam eccleſijs. Jn ea em̄ agitur de hereditate
eterna que erit in duobꝰ.ſ.in gloria anime ⁊ corpo
ris:ſed cōuenientior eſt ratio:quia in ea agitur de
duobꝰ.ſ.de bonis moribus ⁊ vita beata:vt dictuꝫ
eſt. Primū canticū.ſ. Attende celū qd̄ eſt Deute.
xxxij.ad bonos mores pertinet. vn̄ verba cantici
hmōi verbis lectionis in pleriſqꝫ rn̄dent. Jn lectio
ne igitur dicitur Feriā vobiſcū pactū ſempiternū
miſericordias dauid fideles et ī cātico dr̄ Deus fi-
delis ⁊ abſqꝫ vlla iniquitate: ⁊ ibi dr̄ Quomodo
deſcendit imber ⁊ nix de celo ⁊ illuc vltra non re-
uertitur:ſed inebriat terrā:et germinare eam facit:
hic dr̄ Quaſi imber ſuper herbam:⁊ nix ſuper fe-
nū ⁊c. Et qꝛ bona opera que facimus ſunt ad dei
gloriā referenda:idcirco circa finem lectionis dicitˀ
Date magnificentiā deo veſtro. Attendens vero
ſacerdos cathecuminoꝝ animos eſſe deuotos: et
ad baptizandum eſſe paratos : orat ꝙ dn̄s quos
aqua baptiſmatis abluit cōtinua ꝓtectione tuea-
tur. Poſtea ſequitˀ canticū in perſona cathecumi-
norum reſpondentium ſe affectare baptiſmū:vt ꝑ
hoc ad viſionē dei perueniāt. Unde cantatˀ. Sicut
ceruus deſiderat ad fontes aquarū: ita deſiderat
aīa mea ad te deus. Super quo dicit Auguſti. ꝙ
hoc ī ꝑſona cathecuminorū dr̄ deſiderantium ad
fontem baptiſmi peruenire:ſicut ceruus deſiderat

Miſericordia dn̄i quā nos intelligere optat q̄ ſit.

Hereditas eterna ī duobus erit

ad fontes aquarū venire:poſt exponit deſideriuꝫ
ſuū cathecuminus dicēs. Sitiuit aīa mea ad deū
fontē viuū qn̄ veniā ⁊ apparebo ante faciem dn̄i:
quaſi dicat:ſi nō in ingreſſu.ſi nō in ꝓgreſſu ſatia
bor in egreſſu. Hoc deſiderium ꝯfirmat ſacerdos
orās ⁊ dicēs. Ut deſiderijs celeſtibus accēſi fontē
vite ſitiamus. Qui aūt ſex lectiones legūt hoc fa-
ciūt:qꝛ per xp̄i paſſionē ⁊ reſurrectionem mūdus
ſex diebus perfectus redēptus:⁊ reparatꝰ eſt : vel
ꝓpter ſenariū numerū q̄ ꝑfectus eſt:vel qꝛ cathe-
cumini ad ſex opa mie inuocantˀ. Nūc tangamus
ꝯſuetudinē eccleſiarū duodecim lectiones legēntiū
qd̄ faciūt in honorē duodecꝫ apl̄oꝝ:a quibꝰ poſt
xp̄m oīs doctrina chriſtianitatis ꝓceſſit:a qua ca-
thecumini illuminantˀ: ⁊ hī quādoqꝫ legūt ſex gre
ce ⁊ ſex latine:qꝛ chriſtus a iudeis ad gētes trāſla
tus eſt. Greca em̄ ⁊ latina lingua ſunt principalio-
res inter alias:⁊ ꝑ eas apte totū genus oīm gen-
tiū reparatū ꝑ xp̄m intelligimꝰ. Uerū ⁊ ſi premiſſi
legant duodecim lectiones nō tn̄ cantāt niſi qua-
tuor cātica predicta. Poſt quartā nāqꝫ lectionem
cantāt primū canticū poſt octauā ſcd̄m poſt vnde
cimā tertiū :poſt duodecimā quartum. Prima le-
ctio eſt. Jn principio creauit deus celū ⁊ terraꝫ: in
qua hō ad imaginē dei factus docetˀ. ſꝫ hec ima-
go pene amiſſa per peccatū: reſtauratˀ ꝑ baptiſmū
Unde ſequitˀ ſcd̄a lectio. Noe vero cū eſſet ⁊c. que
eſt Geñ.v.in fine.v.vj.vij.⁊.viij.c.in qua oſtēditur
ꝙ oēs perierūt in diluuio:exceptis illis qui in ar-
cha ſaluati ſunt:diluuiū eſt baptiſmus : archa eſt
eccleſia:oēs em̄ qui extra eccleſiam baptizantur
pereūt:⁊ illi ſoli q̄ ſunt in eccleſia merito ſaluantˀ:
et quia poſt baptiſmū debet eſſe paratus ad tēta
tionē:idcirco ſequitur tertia lectio. Tētauit deus
abraham.q̄ eſt Geñ.xxij.cap.in qua Jſaac legitur
a patre oblatus:et aries pro eo immolatus : ⁊ ita
filius dei pro nobis oblatus eſt:ſed nō eius diuini
tas:immo eius corpus pro nobis eſt immolatum.
Et quia in paſſione dn̄i maiorem efficaciam ba-
ptiſmus recipit:idcirco ſequitur quarta lectio:ſcꝫ
Factum eſt in vigilia matutina.in qua oſtenditur
ꝙ in mari rubro ſubmerſi ſunt egyptij : ⁊ liberati
hebrei. Sacerdos em̄ eſt Moyſes baptiſmus ma
re:cereus columna ignis:cathecumini egyptij:ba-
ptizati hebrei. Tres prime lectiones ſumpte ſunt
de Gene.quarta de Exod̄.quam ſequitur canticū
ſimiliter de exod̄.ſumptum qd̄ eſt canticum victo
rie. Quīta lectio eſt Hec eſt hereditas. ſumpta de
Eſa.in qua agitur de baptiſmo ibi. Sitientes ve-
nite ad aquas. vbi inuitantur ad baptiſmū. Sexta
lectio eſt Audi iſrael ſumpta de Baruch.cap̄.iij.
ſed conuenientius dicitur ſumi de hieremia: quia
quicquid ſcripſit baruch de ore hieremie ſumpſit.
Jn ea agitur de xp̄i reſurrectione q̄ in baptiſmi im
merſione ſignificatˀ ibi. Poſt hec in terra viſus eſt
⁊ cū hominibus cōuerſatus eſt. Septima eſt Fa-
cta eſt ſuper me manus dn̄i:ſumpta de Ezechiele
xxxvij.cap.in qua agitur de generali reſurrectio-
ne:cuius cauſa p̄ceſſit reſurrectio xp̄i ibi. Oſſa ari
da reuiuiſcūt. Octaua eſt Apprehēdēt ſeptē mu-
lieres virū vnū.ſumpta eſt de Eſa.ī qua xp̄i ⁊ ec-

Qui extra eccleſiam baptizātur pereūt.

quicqd̄ ſcripſit baruch de ore Hieremie ſumpſit.

cleſie ſacramētū exprimit: ⁊ etiā baptiſm⁹ ibi. Cū
abluerit dñs ſordes ⁊c. Poſt quā ſeqt̄ cāticū Eſa.
i perſona eccleſie videlicet. Uinea facta eſt. Nona
eſt Dixit dñs ad moyſen. Exo.xij.c. in qua ſub fi-
gura agni immolati: xp̄i paſſio p̄ nobis immolati
exprimitur. Decima eſt Factū eſt verbū domini:
que eſt Jone.iij.ca. Sub figura em̄ Jone in mari
proiecti ⁊ a cete abſorpti ⁊ tertia die euomiti ſigni
ficant̄ paſſio ſepultura ⁊ reſurrectio xp̄i. Undeci-
ma Scripſit Moyſes. ⁊ eſt Deutrono.xxxj.ca. in
fine. quā ſequitur ſuū canticū. Attēde celū. in quo
premittunt̄ premia renatis quibus in lectione lex
dñi preponit̄. Duodecima eſt Nabuchodonoſor.
Spūſ- Dan.iij.c. in qua figurate oſtendit̄ q̄ ſicut angel⁹
ſanct⁹ p̄ in camino ignis flāmā extinxit: ita ſpūſſctūs per
baptiſ- baptiſmū flāmā peccati extinguit. Unde cathecu
mū flā- mini baptiſmū deſiderantes cātant canticū: ſicut
mā pec- ceru⁹ deſiderat ad fontes aquarū. quod ſumptū
cati ex- eſt de pſalmiſta. Ad orationem aūt que poſt hāc
tinguit. lectionē ſequitur: non dicitur flectamus genua in
deteſtationem ei⁹ q̄ Nabuchodonoſor rex in cō-
temptū dei coegit populū genua flectere ante ſta
tuam aureā quam erexerat. Romani vero dicunt̄
legere viginti quatuor lectiones: duodecim grece:
⁊ duodecim latine propter cauſam ſcriptam ſub
ſabbato quarte hebdomade aduēt⁹: primo legūt
duodecim grece: iuxta trāſlationē ſeptuaginta in
terpretū: q̄ eſt autentica apud grecos: poſtea duo
decim latine iuxta noſtrā. ⁊ vt ſignificent cathecu
minos fundari ſupra fundamentū apoſtolorū et
propherarū: poſtea deſcēdunt ad baptiſmum cū
cantico. Debent enim eſſe fontes in eccleſia ⁊ non
alibi: q̄r mater eſt ex qua noua p̄genies generat̄.
Quicūq̄ ergo numerus fuerit in lectionib⁹ quat
tuor tantū ſunt cantica. Eſt autem canticum ſan-
ctorū interceſſio facta pro cathecuminis: vt eccle
ſie iungātur ſicut ⁊ cantus poſt baptiſmū eſt gra
tiarū actio de coniunctis: ⁊ interceſſio vt perſeue
rent. Ideo aūt cantica cantantur. q̄r cathecumi-
ni quorū eſt huius diei officiū futuri ſunt in pro-
ximo de cetu centū q̄dragīta quattuor miliū can
tantiū canticum nouum: cātatur etiā propter fu-
turam renouationem in veram innocentiā: quaſi
iam factū ſit quod cito futurū ſit. Ex perſona em̄
eorū contores cantica canunt: que ceteri cantare
nequeunt: quaſi immaculati iterū poſt baptiſmū.
Cātica Uocantur autem cantica que cantantur: vel quia
quare libri vnde excerpta ſunt cantica ſiue carmina vo-
vocata. cantur. De primo ſcriptum eſt. Nūc cecinit Moy
ſes ⁊ filij iſrael carmen hoc dño. De ſecundo ſic.
Cātabo dilecto meo cāticū patruelis mei. De ter
tio ſic. Scripſit Moyſes canticū. De quarto ⁊ de
omnib⁹ ita dicit Auguſtinus in prefatione canti
ci. Sicut ceruus. iō quattuor cātica dicunt̄: q̄r ſcri
pture de quibus cathecumini inſtruunt̄ quattuor
habent intellectus. Primū canticū habet intelle-
ctum hiſtoricum. Secūdū allegoricum. Tertium
moralem. Quartū anagogicum. quorū vnūquod
q̄ ſubditur lectioni in eodē dogmate cōſiſtēti: ac
iō vltimis quattuor lectionib⁹ que de bonis mori
bus ⁊ celeſti patria diſputāt: cōiūgūtur duo can-
tica que de eadē materia loquūtur: vt premiſſum
eſt. Illud quoq̄ notabile eſt q̄d quotcūq̄ fuerint
lectiones ſemp̄ orationes ſequētes ad lectiones ⁊
tractus reſpiciūt precedētes: ⁊ eſt prepoſterus or-
do: alias em̄ primo ſacerdos orat: ſcd̄o legit lector:
exinde ſuccinit cantor: hic vero primo legit̄ vt neo-
phitis doctrina fidei preponatur: ſcd̄o cātatur in
perſona illoꝝ: vt recognoſcatur quāta ſit deuotio
et hylaritas baptizandoꝝ: qua cognita ſacerdos
orat cōfidenter: vt eoꝝ deuotio nō deficiat: ſed in-
crementa ſuſcipiat: ⁊ ſicut in lectionibus tituli ſup
primuntur: ſic eadē ratione orationibus dñs vo-
biſcum ſubtrahitur. Et nota q̄ i hoc officio lectio
nes ſunt quaſi ſpe. ies magiſtroꝝ: cātica quaſi be
niuolentia auditorū. Oratio ſacerdotis et reſpon-
ſio populi. ſ. Amen: ſunt quaſi confirmationes be
niuolentie precedentis. Item hodie in lectionib⁹
et letanijs ſenes precedunt: ⁊ iuuenes ſubſequun
tur: vt infra dicetur.

¶ De benedictione baptiſmi ſeu fontiū: vbi etiā
agitur de cereis cathecuminorū. Rubrica.

QUarto loco de benedictione fontium
ſeu baptiſmi dicturi p̄mittim⁹. Ideo
em̄ fit hac die baptiſmus: q̄r in eo cō-
ſepulti ſumus xp̄o: ⁊ p̄pter hoc bapti
ſādus ter immergitur: prout infra di
cetur. Secūdo ideo quia baptiſm⁹ partim a paſ-
ſione: ⁊ partim a reſurrectione vim ſuam accipit: a Baptiſ-
paſſione ablutionem a peccatis: a reſurrectiōe gra m⁹ par-
tie innouationem. Tertio quia ſicut dominus tūc tī3 a paſ
liberauit antiquos patres a carcere infernali. Un̄ ſiōe: par
Eſaias. Habitantibus in regione vmbre mortis tim a re
lux orta eſt eis: ita ⁊ hac die liberantur a peccato ſurre-
originali. ¶ In fontiū benedictione ⁊ in cathecu ctione
minoꝝ immerſione quidā vtuntur ſimplicibus et vim ſuā
lineis indumētis: propter rationē ſcriptam in pri- accipit.
ma parte ſub titulo de altaris dedicatione. De le-
tania que in benedictione baptiſmi d̄r: infra dicet̄.
¶ In benedictione baptiſmi ſunt ſex. Quoniā ſa
cerdos orat: aquā manu tangit: vocē mutat: cere⁹
immergitur: ⁊ alij cerei illuminantur: inſufflat ſa-
cerdos ⁊ chriſma miſcet. Primo ergo orat deū pa-
trem vt per ieſum xp̄m imploret ſpiritūſctm̄ vt in
fontes deſcendat: ideoq̄ in modū orationis legit:
ſed ante oīa ab aſtantibus ſibi captat beniuolen-
tiam: ſalutando eos dicens Dominus vobiſcum
et illi reſpondent Et cū ſpiritu tuo: quaſi dicāt: do
minus ſit tecum in tāto ſacro perficiēdo quia ſine
eo nihil potes: poſt ſacerdos alloquit̄ dñm quaſi
longe poſitū rogans vt velit adeſſe preſens dicēs
Omnipotens ſempiterne deus adeſto magne pie
tatis tue myſterijs: adeſto ſacramentis ⁊c. Sed
quia videtur ſacerdoti q̄d inſufficiens ſit et indi-
gnus ad inuocandum tam magnū dñm: ideo ite-
rum circunſtantes monet: et vocem mutans dicit
Surſum corda. ⁊ ipſi reſpondēt Habemus ad do
minum. Iterum quia dñs dixit adhuc te loquēte
ecce aſſum: intelligens iam dominum eſſe preſen-
tem: monet alios ſecum gratias et agere dicens
Gratias agamus dño deo noſtro: et ipſi reſpon-
dent Dignū ⁊ iuſtum eſt. Poſtea ſacerdos domi-

no tāq̄ preſenti familiariter loquēs dicit Vere dignum ⁊ iuſtū eſt equū ⁊ ſalutare nos tibi ſem. ⁊c. et poſtea addit: qui inuiſibili potētia tua ſacramētorū tuoꝝ mirabiliter operaris effectū ⁊c. Poſtea ponit duo in quibus ſignificatus eſt baptiſmus. Primū in exordio mūdi naſcētis. Scdm in purgatione mūdi innocētis. Primum eſt cū dicit Deus cuius ſpiritus ferebatur ſuper aquas vt iam tunc inter ipſa primordia mundi virtutē ſanctificationis aquarū natura ↄciperet. i. ex cōceptura magnificaretur. Scdm cū ſubiungit Deus qui nocentis mundi crimina per aquas abluens regenerationis ſpeciem in ipſa diluuij effuſione ſignaſti: vt vnius eiuſdemq̄ elementi myſterio et finis eſſet vitijs et origo virtutibus: reſpice in faciem eccleſie tue ⁊c. ⁊ terminat hanc orationē vt tue maieſtatis imperio ſumat vnigeniti tui gratiā de ſpirituſancto: deinde ter tāgit aquā manu. Primo diuidēs aquā i modum crucis: per quā vt premiſſum eſt baptiſmus maximam efficaciā recipit: vt aqua ſpirituſancto fecundetur: ⁊ ſpiritus immundus expellatur. De fecūdatione ſpūs dicit. Qui hanc aquā regenerādis hoībus preparatam archana ſui luminis admixtione fecūdet ⁊c. De expulſione demonis dicit Procul ergo iubente te, dn̄e oīs ſpūs immundus abſcedat ⁊c. vſq̄ ibi. Non inficiendo corrūpat. Secundo aquā manu tangit: vt eam per inuocationē ſancte trinitatis muniat ne hoſtis ab illa expulſus redeūdi habeat ptātem. Unde tāgendo dicit. Sit hec innocēs ⁊ ſancta creatura libera ab omni impugnationis curſu ⁊c. qđ ex adiectiuis ibi poſitis cōuincitur: quia fons viuus ad patrem: aqua regenerans ad filium: vnda purificās ad ſpiritum ſanctum refertur. Tertio aquam tangit: cum eam in quatuor proijcit partes: vt iam dicetur. Trinus igitur aque tactus: trinam ſancte trinitatis operationē figurat. Hac oratione finita benedixit aquā dicens Unde benedico te creature aque per deū viuū ⁊c. vbi tantū vtitur verbo prime perſone dicens Benedico te: qui primo vtebatur verbo ſcđe dirigēs ſermonē ad deū: vel tertie loquēs de ipſo vel de re benedicenda: vtitur ergo nūc v̄bo prime pſone: vt oſtēdat ſe hoc facere miniſterio qđ dn̄s facit autoritate. ⁊ ſicut in baptiſmo dn̄i affuit trinitas: ita ⁊ in noſtro baptiſmo tria adeſſe oſtēdit: patrem adeſſe oſtēdit cū dicit Benedico te creaturā per deū ⁊c. et filiū cū dicit Benedico te p Jeſum xp̄m: ⁊ ſpm̄ſanctū circa finem: cū dicit Deſcēdat in hanc plenitudinem fontis virtus ſpirituſſancti. ¶ Sed nota ꝙ in benedictione que eſt per patrē ponuntur quinq̄ miracula in aqua facta ante aduentum xp̄i: et in benedictione que fit per filium alia q̄nq̄ miracula i aqua facta poſt aduētū: que licet nō oīno eodem ordine facta ſunt: quo ponūtur: tn̄ q̄tum ad miniſteriū rōnabiliter ordinanꝰ: ⁊ poſteriora congrue prioribꝰ coaptanꝰ. Priora hoc ordine ponunꝰ: primo q̄ te ſeparauit v̄bo ab arida ſecūdo cuius ſpūs. ſ. ferebatur ſuper te: tertio qui te de paradiſo manare precepit: quarto qui te in deſerto amaram ſuauitate nitida fecit eſſe potabilē: quinto ⁊ ſitienti populo de petra produxit. Poſteriora ſic ponunꝰ. Primo qui te in chana galilee mutauit de aqua in vinū. Scđo qui pedibꝰ ſup te ambulauit. Tertio q̄ in te a Joāne baptizatꝰ eſt. Quarto q̄ te vna cū ſanguine de latere ſuo ꝓduxit. Quinto qui in te oēs gētes a diſcipulis baptizari p̄cepit. In oībus eñ his baptiſmꝰ exprimiꝰ: ⁊ poſteriora prioribꝰ per antithoſiꝫ reſpōdēt. Ibi nāq̄ in primo miraculo aqua ſcꝫ baptiſmi verbo ſeparata ab arida accedēte verbo terreneitatē peccatorū a nobis ſeparat: ⁊ hoc in primo. Similiter in baptiſmo aqua mutaꝰ in vinū: q: triſtitia peccatorū expulſa mens noſtra quadā ſpūali letitia inebriaꝰ q̄ p vinū intelligiꝰ. Uñ vinū letificat cor hominis. Aquā in vinū mutari: eſt timorē de peccatis cōuerti in exultationē mētis. Itē ibi dicꝰ in ſecūdo miraculo: cuius ſpiritus ferebatur ſup aq̄s ⁊ hic ſimiliter in ſecūdo dicꝰ qui pedibꝰ ſuper te ambulauit: ⁊ hec duo bene cōueniūt: q: in baptiſmo ſicut in alijs indiuiſibilis eſt operatio pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: ⁊ vtrobiq̄ dr̄ ſup: q: gratia q̄ ↄferꝰ de ſuperius eſt: vt notetur ꝙ dn̄s potentiā ſuā nō alligauit. Itē ibi dicitur in tertio qui te de paradiſo ⁊c. hic qui in te a Joanne baptizatus eſt: q: gratia de paradiſo manans aquis in baptiſmo eſt infuſa. Unde de baptiſmi gratia eccleſia profluēs in quattuor partes orbis dilatata eſt. quod quodāmodo factū eſt qñ dn̄s baptizatus eſt a Joanne q: tūc omnes aque vim regeneratiuā ſuſceperūt. Rurſus ibi dicitur in quarto qui te amaram ſuauitate nitida fecit potabileꝫ. hic dicitur qui te vna cū ſanguine de latere ſuo produxit. q: in gentilitate que prius erat a dn̄o deſerta: aqua baptiſmi reficiendi mentes ⁊ ſanādi hꝫ effectum. Dulcorata aūt fuit aqua: q: p paſſionē crucis maxime baptiſmus plenā recepit efficaciā. vnde in cruce de latere dn̄i aqua ꝓfluxit. Itē etiā ibi in quinto dicitur Et ſitiēti populo de petra ꝓduxit. hic vero, dicꝰ. qui in te omnes gentes per diſcipulos baptizare precepit: q: baptiſmus a petra chriſto originē habens populū eū deſiderantē reficit. Nō enim prodeſt baptiſmus niſi ſitienti eum: id eſt deſiderāti. vel in ſe vel in alio. Unde diſcipulis preceptuꝫ eſt vt baptizarent omnes gentes in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: ſicut in vltimo Matth. dicitur. ¶ Hic eſt notādū ꝙ vbi dicitur. qui te de paradiſo manare ⁊ in quattuor fluminibus exire ⁊ totaꝫ terrā rigare precepit: ibi ſacerdos aquā manu in quattuor partes effundit: vt oſtendatur ꝙ gratia baptiſmi in quattuor partes orbis ſit dilatata. Ceterum ſacerdos ipſe ſepe vocē mutat. Imprimis enim orat deū vt dignetur mūdare mentē eius ad ſuſcipiēdū ſpirituſanctū ⁊ deprecatur eius aduētum: ⁊ ideo voce humili ſcꝫ in modū orationis legit: que vocis humiliatio eſt ad ſpirituſſancti aduentum: ⁊ ad eius dignā receptionem mentis preparatio. Poſtea vero indicans ſe illum habere legitime in modum prefationis agens gratias: q: tam magnus hoſpes dignatus eſt ad tam humilē hoſpitium deſcendere: ⁊ recolens miracula iaꝫ per aquā facta deinde poſt benedictionem que fit per filium que terminatur in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti

Duo in quibus ſignificatꝰ eſt baptiſmus.

Tria in baptiſmo nr̄o adſunt.

Aquā i vinum mutari quid ſit.

Baptiſmus nō pdeſt niſi deſideranti eū vel in ſe vel in alio.

ꝛ ſpiritusſancti mutat vocē iterato. Cū enim vſq͡ʒ tunc in modū prefatiōis cantauerit: poſtea legit in modū lectionis voce ſcilicet humilioꝛi: q̄ vocis humiliatio eſt ſignū humilitatis: humilitas eñi noſtra per baptiſmi regenerationē ad alta poloꝝ reducit. Dicit ergo ſacerdos hec nobis ſeruātib⁹ ꝛc. quaſi diceret nō auderē tantā ꝛ tam altā rem ſcʒ ſpiritūſanctum vt in creaturā aque deſcendat inuocare: niſi qꝛ tu p̄cepiſti nobis baptiſma exercere: ꝛ addit ſacerdos. Tu deus oīpotēs clemens adeſto tu benign⁹ aſpira ꝛc. vbi illō orat vt ſicut i p̄dictis miraculoſe in aqua operat⁹ eſt. ita modo faciat videlʒ preter naturalē emundationē quam poſſunt aque adhibere coꝛpoꝛib⁹ ſint etiā purificandis mētib⁹ efficaces. Poſt hoc alta voce clamat ſacerdos. Deſcēdat in hāc plenitudinē fonis virtus ſpūs tui. ideo alta voce vt altū mētis deſiderium deſignet: ꝛ tunc deponitur cere⁹ in aquā:

Cereus quare deponit i aquā.

q̄ cerei immerſio eſt ſpūſſancti aduent⁹ ſeu miſſio q̄ in aqua baptiſmi inꝫ ſpecie colūbe deſcēdit. Secundo ideo cereus in aquā deponitur: qm̄ coꝛp⁹ xp̄i per ceram ſignificatū in baptiſmo aquas ſanctificauit: ꝛ vim regeneratiuā illis cōtulit. Tertio baptiſm⁹ cerei remiſſionē pctōꝝ ſignt quā per xp̄i moꝛtē cōſecuti ſumus. Habēt quoq͡ʒ neophiti cereos ſuos extinctos q̄ ꝛ ſi plures ſint p̄ vno reputātur. Et in q̄buſdā eccleſijs ſtatim cū cathecumini baptizati ſunt illuminant. In q̄buſdā vero differt eoꝝ illuminatio vſq͡ʒ ad agnus dei: qđ cātat in letania: ꝛ in q̄buſdā etiā vſq͡ʒ ad miſſam qñ videlʒ alij cerei illuminant. Sane cerei q̄ ſtatim poſt baptiſmū accēdunt ſignificāt ꝙ ꝑturbationē peccatoꝝ comitat illuminatio grāꝝ. Qui differūt vſq͡ʒ ad agn⁹ dei: ſignificant ꝙ per agnū q̄ tollit pctā et tenebras mundi renati ꝛ fideles illuminant. Qui ꝟo differūt vſq͡ʒ ad miſſam: iō faciūt qꝛ miſſa illa ad noctē p̄tinet reſurrectiōis dñice: vt ſicut nox illa irradiata fuit ſplēdoꝛe dñice reſurrectionis: ita ꝛ a lumie noſtro irradiet: ꝛ vt neophitos noſtros xp̄o cōſurrexiſſe ſignificemus. Et propter eandē cauſam alij cerei eccleſie ad miſſam illuminant: et ſcdm̄ hoc cerei cathecuminoꝛuʒ ſunt ſine lumine vſq͡ʒ dum alij cerei eccleſie illuminant: ad notādū ꝙ poſtq̄ ſpūſſanct⁹ purgauerit coꝛda eoꝝ: ꝛ eos introduxerit in ſocietatē ꝛ vnitatē eccleſie: tunc illuminabit coꝛda eoꝝ. De cereis etiā neophitoꝝ dicet in titu. de ſeptē dieb⁹ poſt paſcha. Poſt immerſionē cere in q̄buſdā eccleſijs ſacerdos inſufflat in aquā dicēs. Que totā huius aque ſubſtantiā regenerādi fecūdet effectu ꝑmo. vt ſicut i exoꝛciſmo cathecumini ſpirit⁹ immundus inſufflat vt ab homine recedat: vt īfra dicet: ita ꝛ i exoꝛciſmo aque vt ab ea expellatur: ꝛ adimpleatur qđ dñs inquit. Nunc princeps mundi huius eijciet foꝛas. Scđo vt intelligat ſathanas quantus habeat qđ tam leuiter videlicet per ſuauem exufflationem poſſit expelli. Tertio vt ſacerdos oſ͞dat quali ignominia diabol⁹ dign⁹ ſit ab aq̄s expelli. Inſufflat autē ſacerdos ter: qꝛ ſpūſſanct⁹ tria in baptiſmo operatur: a vitijs purgat: virtutib⁹ oꝛnat: ꝛ tandē premio eterno coronat eos, in q̄bus fit hec inſufflatio: vt dicet vbi de immūdi ſpirit⁹ expulſione agetur. Poſt exufflationē munitur aqua iterato crucis ſignaculo per inuocationē ſancte trinitatis ne habeat poteſtatē diabol⁹ ad eam ampli⁹ redeundi. Poſtremo fit admixtio chriſmatis i aqua ſicut dictum eſt: vnde dicitur in burcardo lib. iiij. Benedicimus fontes baptiſmatis oleo vnctiōis. ꝛ Aug. eiſdē verbis viens ſubijcit ꝙ hoc magis tacite ſine ſcriptura hac myſtica ratione introductū eſt q̄ per aliquā ſcripturā. Per hmōi ergo admixtionē vnio chriſti ꝛ eccleſie ſignificatur. Nam chriſma eſt chriſtus: aqua populus: ꝛ dicitur Sanctificet fons iſte. ex quibus verbis ad quid fiat admixtio ſatis datur intelligi. ¶ Et nota quatuoꝛ eſſe genera ſacre aque bn̄dicte: prout in quarta parte dictum eſt vbi agitur; de aque benedicte aſperſiōe.

Sacerdos in nōnulliʒ eccleſijs poſt immerſionē cerei quare inſufflat in aquā.

¶ De baptiſmo vbi etiā agit de veſtib⁹ quas neophiti quarto die deponūt: ꝛ de patrinis. Rubrica.

Quinto hoc loco eſt de baptiſmo dicēdum De ſcrutinijs ꝟo q̄ precedūt baptiſmū ſolennē ꝛ de multis ad baptiſmum peruenientib⁹ dictū eſt ſub quarta feria tertie hebdomade quadrageſime. ¶ Pꝛimo notādū eſt ꝙ baptiſmus grece interpretatur vnctio latine vel lotio: baptiſm⁹ q̄dē per aquā cōfertur: vt res inuiſibilis per illud viſibile elementū cōferatur ſuper quo ſpūſſanctus in principio ferebat. Sicut eñi aqua coꝛp⁹ viſibiliter purgat exteri⁹: ita baptiſmus latenter animā. Vñ Aug. j. q. j. detrahe Aqua coꝛp⁹ tāgit ꝛ mentē abluit. ¶ Et eſt notandū ꝙ pagani ſiue gētiles circa fontes tēpla ſua facere ſolebāt vel ſaltē ibi ſem per aquā habebāt: p cui⁹ aſperſionē purificari credebāt ꝛ inde delubia vocabant quaſi purificātia ꝛ ita quodāmodo figuraliter ad baptiſmū tendebant. Nos vero ab eoꝝ ꝯſuetudine baptiſma nō ſumpſim⁹: immo a trib⁹ q̄ in veteri teſtō fuerūt ſcilicet cathacliſmo. i. diluuio: ꝛ a mari rubꝛo ꝛ a ioꝛdane q̄ baptiſmi figura fuerāt. Baptiſma dñs inſtituit cū de latere ſuo ſanguinē ꝛ aquā produxit qđ poſtea quaſi lege edictali ſanxiuit dicēs. Niſi qs renat⁹ fuerit ex aqua ꝛ ſpiritusſancto nō intrabit in regnū celoꝝ: ꝛ ipſe dñs baptizat⁹ eſt in ſua paſſiōe. Vñ inquit Baptiſmo habeo baptizari quo coartoꝛ vſq͡ʒ dum perficiat. Fieri dʒ baptiſmus in aqua: qꝛ illa copioſi⁹ inuenit: ꝛ hāc ſpirit⁹ in principio legit fouiſſe: ꝛ qꝛ foꝛdes abluit: ſitim compeſcit: imaginē reddit: ſicut cantat de narciſſo: ignē extinguit: ſic in baptiſmo a peccatoꝝ ſoꝛde lauamur: a fonte vite potamur: imaginē ꝑduā reſtauramus. vſ ignis penarū extinguitur. Debet autē aqua eſſe viua ꝛ pura: poſſet tñ fieri etiā i reſoluta ſiue a niue: ſiue a glacie: ſiue a lachrymis terre: ſiue etiā ex inſtitutiōe Victoꝛis pape. i. in mari: ſiue in flumine: ſiue in lacu: ſiue in fontib⁹. Nō autē licet baptizari in aqua cōdita: vt in ceruiſia vel medone: nec etiā in aliquo liquoꝛe: vt i vino vel oleo ſʒ ſi aliq̄s liquoꝛ aque admiſceat bñ fit baptiſm⁹ dum tñ aqua preualeat. Quotidie eñi mari nou⁹ liquoꝛ vel ſputū vel vrina addit: ꝛ tñ ibi baptizat Aliqui tamen contradicunt. hoc notatur de cōſe.

Baptiſmus latenter purgat animā.

Aque ſi aliq̄s liquoꝛ admiſceat bene fit baptiſmus dū tñ aqua preualeat.

diſt.iiij.c.j.⁊.j.q.j.detrahe. Porro ſcdm canonicã traditionem de conſe.diſt.iiij.duo ⁊.c.ſequē. Solenne baptiſma in duobus dũtaxat ſabbatis celebratur: videlʒ in iſto ⁊ pētheceſtes. Quare in iſto premiſſum eſt. in ſcdo q2 ſpiritusſanctus in die pētheceſtes donatur nobis: per quē facta eſt remiſſio peccatorũ: vt dicetur ibi. Alio vero tēpore nõ licet baptizare niſi neceſſitatis cauſa: que eſt quadruplex de cõſe.di.iiij.hi qui ⁊.c.ſequē. Prima eſt cauſa munitionis: vt ſi rex obſidet aliquã ciuitatem vel oppidũ tunc eiñ puerilius loci baptizari debēt: ne imbaptizati decedant. Scda eſt gentilium pſecutio. Tertia naufragiũ. Quarta egritudo. Poteſt tamē egritudo hic large accipi pro infirmitate nature: q̄ facile diſſolui poteſt: ita ꝙ neſcimus diem neqꝫ horã: ⁊ ob hanc cauſam ſingulis diebus ⁊ horis fit baptiſmꝰ nõ ſolēnis. quinta diſtinctio. baptizari. Solēnitas tñ baptiſmi ſaltē in paucis ad premiſſos duos dies: propter ſimilitudinē ⁊ memoriã reſeruatur. Greci ꝟo baptiſmũ celebrare ſolēt ĩ epyphania: pro eo ꝙ tũc fuit dñs baptizatꝰ: prout ſub ipſo feſto dictũ eſt. Celebrari etiã debet baptiſmus ſolēnis hora nona: vt dicet ſub ſabbato pētheceſtes. ¶ Sciendũ autē eſt ꝙ baptizandꝰ cum primo ad eccleſiã venit priuſqꝫ immergat interrogat vtrũ abrenũciet diabolo ⁊c. qđ potiꝰ per vſum quã per aliquã ſcripturã introductũ eſt ſm Augu. ⁊ eccleſia rñdet Abrenuncio Et iterũ vtrũ credat in patrē ⁊ filiũ ⁊ ſpiritumſanctum: ⁊ ipſa rñdet Credo In his autē duobꝰ de vita ⁊ fide inſtruit de vita cũ docet abrenũciare diabolo ⁊ oibus põpis ſiue operibꝰ eius De fide cũ docetur credere in trinitatē: ⁊ ꝓpter hoc due ſiũt ei ꝯſequēter vnctiones. ſ. in ſcapulis ⁊ in pectore. Ideo autē fit hmõi interrogatio ⁊ reſponſio: vt vacua domꝰ a priſco habitatore deſerta fide ornetur: ⁊ dei habitatio preparetur. Aug. dicit ꝙ etiã hec fiant iuxta ſaluatoris imperiũ: qui ad patrem in celũ aſcenſurꝰ diſcipulis ſuis: id eſt aplis dixit. Euntes docete oēs gentes baptizãtes eos in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Interrogatur etiã ſi credit in ſanctã eccleſiã: remiſſionē peccatorum ⁊ carnis reſurrectionē. Non tamē ſm ipſum Auguſtinũ eodē modo interrogamꝰ: vt quomodo in deũ credimus ſic: ⁊ in ſanctã eccleſiã catholicam credamꝰ: ſed propterea ſancta ⁊ catholica eſt: q2 recte creditur in deum. Nõ ergo diximus vt in eccleſiã quaſi in deum crederitis: ſed vt in eccleſia ſancta ⁊ catholica ꝯuerſantes in deũ credētes credatis etiã reſurrectionē carnis que futura eſt. Innuit ergo Auguſti. ex premiſſis verbis ꝙ prepoſitio in repetitur dum dicit in ſanctã eccleſiã: ⁊ ſenſus mutatur. de quo dictũ eſt ſub quarta parte ſub titulo de ſymbolo. Planior tñ intellectus eſt vt prepoſitio ipſa pretermittatur nec repetatur vt ſit ſenſus. Credo eccleſiam ſanctam catholicam id eſt fidem catholicã tenentē eſſe ſanctã. i. iuſtam ⁊ bonã vel eccleſiam ſanctã. i. ſanctificatam ⁊ firmatam ⁊ ſemper perſeueraturã ita ꝙ nunqꝫ deficiet Uel credo ſanctam ⁊ catholicã eccleſiam eſſe vnam ⁊ in vnitate conſiſtere. Patrinus autē pro baptizando interrogatur: vt iam dicetur. Poſt interrogationem ⁊ reſponſionem ſacerdos ter in faciem baptizandi exufflat: ad notãdum ꝙ ſeua poteſtas: id eſt malignus ſpiritus ab eo exufflat. id eſt exufflando expellitur ſeu in proximo expellenda ſignificatur: vt per pium ſacerdotis myſteriũ ſpiritui ſancto cedat fugiēs ſpiritꝰ malignꝰ. Hinc autē ait Aug. ergo paruuli exufflantur ⁊ exorcizãtur id eſt increpantur ſeu adiurant: vt expellatur ab eis diaboli poteſtas inimica que decipit hominē vt poſſideat homines. Hec autē exufflatio ſiue exorcizatio ⁊ ſi nõ proſit aliquid ad vitam: q2 adhuc in eis mors manet: prodeſt tamē vt inimicus minus ei nocere poſſit Adeſt eñ ſpũſſanctus nõ ſolũ verbis que dicuntur in nomine ſuo: verũ etiã ſignificationibꝰ que ſiũt in honore ſuo. ¶ Et eſt notandũ ꝙ exorciſmus grece latine dicit adiuratio: vt eſt illud. Exi ab eo immunde ſpiritꝰ. Cathechiſmus autē ⁊ exorciſmus neophitorũ ſunt: ꝓcedunt eñ baptiſmũ ⁊ magis debēt dici ſacramētalia qꝫ ſacramēta: id eſt ad ſacramentũ baptiſmi pertinētia vel preludia noui baptiſmi: ſine eis tñ poteſt eſſe baptiſmus. Cathecismꝰ vero grece latine dicitur inſtructio inde cathecizare. i. inſtruere in ſymbolo ⁊ fidei rudimētis. Inde etiã dicitur cathecuminus grece qđ eſt latine audiēs vel inſtructus: q2 adhuc doctrinã fidei audit: nondũ tamē baptizatus eſt: licet ſit in fide inſtructus. Qui et cõpetens vocatur ea. diſtin. ſymbolũ. xxxiiij. di. audire palea eſt: quia poſt fidei inſtructionē ⁊ poſt acceptam penitentiã cõpetit gratie chriſti recipiēdam. Neophitus vero grece latine nouellus ⁊ rudis vel nuper renatus interpretatur. ¶ Hoc quoqꝫ ſciendũ eſt ꝙ ſicut ſunt ſeptē dona ſpiritusſancti: ita etiam ſunt ſeptem dona baptiſmi. xxx. q. j. ¶ Primũ eſt ſalis collatio. Datur eñ ſm Rabanum ⁊ Bedã de cõſe. diſt. iiij. ex hinc ⁊ ca. ſequē. ſal benedictũ in os baptizandi: vt per ſal typicũ idest figuratiuũ ſapiētie ſale cõditus iniquitatis fetore careat. i. carere ſignificetur: ne a vermibus peccatorũ vltra putreſcat: ſed magis illeſus ſeruetur ad maiorē gratiã percipiendam. Sal quoqꝫ ſignificat prima fidei documēta: ſine quorum condimento inſulſus eſt omnis homo. De quo et de ſale dictum eſt in prima parte ſub titu. de cõſecratione altaris ⁊ eccleſie. Scdm eſt auriũ ⁊ narium cum ſputo linitio: qđ fit primo exēplo chriſto qui lutum cum ſputo faciens mutũ ⁊ ſurdum ſanauit ⁊ oculos ceci nati liniuit: ⁊ expuēs linguã eius tetigit: ⁊ digitos in eius auribus imponens dixit. Effeta qđ eſt adaperire. xxuij. q̃ſtio. iij. §. his ita. Scdo ſm Rabanũ. e. diſtin. ante baptiſmum ⁊. c. poſtea tangunt ⁊. ca. j. ⁊. ca. propter ſacramētum ideo agitur: vt per ſalivã typicã idest figuratiuã ſapientie dñi: ⁊ per ſacerdotis tactũ ſapiētia: ⁊ virtus diuina ſalutem eiuſdem cathecumini operet: vt aperiantur ei nares ad capiēdum odorem noticie dei vt aperiantur ei aures ad audiendum mãdata dei: vt aperiantur ei ſenſus in intimo corde ad reſpondendum ſacerdoti: de articulis fidei interroganti. Digiti ergo qui in aures mittuntur

Sacerdos ad quid poſt interrogationē ⁊ reſpõſionem ter in faciem baptizãdi exufflat.

Sal bñdictum ad quid datur in os baptizãdi.

 146

ſunt verba ſiue bona ſpūſſancti. Tertio per hoc ꝙ aures: ſaliua tangunt ſignificatur: ⁊ petitur ꝙ doctrina que de ore altiſſimi fluxit per aures eius intret eiqꝫ ſuaue redoleat: ſaliua nēpe xp̄i: id eſt dulcedo verborū ex ore eius defluentiū ⁊ ipſa chriſti diuinitas nos ſanat. Quarto etiā nares tanguntur: vt diuinā ſuſcipiant virtutem per quā bonū a malo diſcernant: odorem ⁊ ſanam doctrinā ſeparare valeāt a fetore heretice prauitatis. Unde in eccleſiaſtico dicitur. Naſus tuus ſicut turris libani que reſpicit cōtra Damaſcū. Quinto ad notādū ꝙ quādiu ſpūſ naribus trahet in fidei precepta manere debet: ⁊ vt aures verbis euangelicis pateant: ⁊ varias ⁊ inutiles fabulas a ſe repellāt. Sexto ſm Ambro. ea. diſt. propter gloriā ſiue dignitatē muneris ⁊ operis nō tāgitur os cū ſaliua ſed nares vt bonū odorē accipiāt pietatis eterne. Tertiū ⁊ quartum eſt in pectore: ⁊ inter ſcapulas cū oleo facta ſignatio: de quib⁹ dictū eſt in prima parte ſub titu. de cōſecrationibus. Quintū eſt baptiſmi ablutio. ea. diſtin. venit. Circa quod notādū ꝙ trina fit immerſio ſeu lotio ī baptiſmo in nomine trinitatis: ſcilicet In nomine patris ⁊ filij: ⁊ ſpiritusſancti. ea. diſt. poſtꝙ̄ ⁊ c. de trina. ⁊ c. ſeq. quia in fide trinitatis fit baptiſmus: in qua trina immerſione triduana domini ſepultura ſignificatur: fuit enim tribus diebus ⁊ tribus noctibus in corde terre: trina quoqꝫ fit immerſio: qꝛ in baptiſmo a triplici peccato ſcilicet cogitationis: locutionis ⁊ operationis mundamur: ⁊ a triplici trāſgreſſione legis: ſcilicet legis nature: legis moſayce: et legis euangelice. Non igitur debet quis tātum ſemel immergi: pro eo ꝙ chriſtus ſemel mortu⁹ eſt. eadē diſt. preſbyter. debet tū ſemel baptizari tm̄: qꝛ tm̄ ſemel chriſtus mortuus eſt ⁊ ſepultus ⁊ reſurrexit: que tria in baptiſmo ſignificātur. Et licet trina fit immerſio: tamen vnū eſt baptiſma. ea. di. eodē. Item quia tantū vna eſt fides: idcirco vnū debet eſſe ſacramentū eius: iuxta illud. Una fides vnū baptiſma. Immerſio etiā fit in modū crucis: qꝛ qui baptizatur mundo crucifigitur ⁊ cruce xp̄i affigitur. Trina quoqꝫ ab aqua eductio triduani temporis exprimit reſurrectionem. Si autē quis ita eger ſit vt non poſſit ter ſine leſione immergi: ſufficit illum aqua aſpergi vt probatur multipliciter in canone Cypriani eadem diſtin. ne quiſqꝫ. licet quidam illud intelligant de aque benedicte aſperſione. Sed ⁊ ſi magna corporis pars preter caput infunditur: vel ſaltem caput baptizatus quis reputat: ⁊ nō aliter: licet quidā etiā ſi ſuper pedē aqua ceciderit reputent baptizatum. Pueris baptizatis nomē imponitur in baptiſmo: quod inde eſt qꝛ baptiſmus eſt vicarius circūciſionis: in qua nomina pueris imponūt hebrei: eo ꝙ tēpore circūciſiōis abrahe nomē fuerit immutatū: cū eñ pri⁹ dicebatur abrā poſtea vocatus fuit abraā. Sed ſi baptizato obliuione nomē nō imponitur vel forte errore maſculi nomē femine: vel ecōuerſo ponit tenet quidē baptiſmus nec iterabit. xxix. q. i. § i. ff. de cōtrahē. emp. in vēditionibus. C. de teſta. ſi in nomine: ⁊ nomē in cōfirmatione frōtis denuo imponetur. extra de ſacra. nō ite. c. j. Sextū eſt in vertice. i. in ſummitate capitis ſuper cerebrū cū chriſmate facta peruncti o. de quo in prima parte: ſub titulo de conſe. dictum eſt. Septimū eſt in fronte chriſmatio de qua infra dicet. Dat autē in quibuſdā locis baptizatis candida veſtis in ſignum ſacerdotij: ⁊ quedā rotūda mitra in ſignū corone regni vite: qꝛ ipſe eſt mēbrū chriſti qui eſt rex ⁊ ſacerdos. Omnes enim vere chriſtiani reges ⁊ ſacerdotes dicunt. Unde Petrus apl's ait. Uos eſtis genus electum: regale ſacerdotiū: reges qꝛ ſeipſos ⁊ alios regunt: ſacerdotes qꝛ ſeipſos domino offerunt. Iuxta illud apoſtoli. Obſecro vos per miſericordiā dei: vt exhibeatis corpora veſtra ⁊c. Secundo chryſmale ſeu veſtis cādida que ſuper caput baptizati ponitur: ſignificat ſm Rabanū ea. diſt. poſt baptiſmū. ⁊ c. ſequen. interioris et exterioris hominis caſtitatem ⁊ innocentiā ⁊ puritatem chriſtianam: quā poſt ablatas veteres maculas ſtudioſe ſeruare debet. Iuxta illud. Omni tēpore veſtimenta tua ſint cādida. Tertio tenati albis induuntur veſtibus: ad deſignādū myſteriū eccleſie reſurgentis. Deſignatur enim per hoc corporum ⁊ animarum futura reſurrectio glorioſa: ⁊ etiam reſurrectio a peccatis: atqꝫ angelicus nitor.

Omnes vere chriſtiani reges ⁊ ſacerdotes dicunt.

Recte igitur baptizati albis vtuntur veſtibus: vt quorū prime natiuitatis faciē vetuſti erroris pannus fuſcauit: habitus ſecunde regenerationis pferat glorie indumentū. Unde veſtis ipſa duplex eſt quaſi in modū cappe manicate: qꝛ ſancti duplicia ſcilicet beatitudinē ⁊ gloriā poſſidebūt. Ipſe aūt veſtes ſunt ſtole albe: de quib⁹ dr. Et date ſūt illis ſingule ſtole albe. Stole eñ baptiſmū: palme ꝓ triūphū inſinuāt. Quarto hec alba veſtis corpus: ipſe vero albatus animā ſignificat. In prouincia Narbon. hec alba veſtis linea in ſummitate cū filo rubeo ſupſuit: aut alia varietate inſignit quādā quodāmodo pretēdēs coronā. Nēpe alba veſtis innocētie ſtolā que nobis in baptiſmo reddit ſignificat: rubea fimbria ꝙ̄ ſuperſuit chriſti paſſionem: per quā baptiſmi ſacramentū impletur deſignat. Coronā pretendit in ſignū corone regni: vt premiſſum eſt. ¶ Rurſus ideo chryſmale cādidū filo rubeo inſignitū baptizatis dat. vt ſint ſolliciti ſeruare candorē virtutū: quē in baptiſmo per paſſionem dn̄i rubricatū receperūt: iuxta illud. Quare rubrū eſt veſtimentū tuum. Unde in Apocalip. Beatus eſt qui cuſtodit veſtimēta ſua: ne nudus ambulet. Sane albati ſeu neophiti huiuſmodi albā veſtē per ſeptē dies portāt: qꝛ hoc tēpore qđ ſeptē diebus agitur innocētiā per bona opera exercere oportet. Iuxta illud qđ ait Salomō. Omni tēpore veſtimēta tua candida ſint: ⁊ oleum de capite tuo nō deficiat. In octaua vero die illā deponunt: qꝛ in octaua etate quam dies octaua ſignificat: ab omni opere vite p̄ſentis ceſſabimus. Tūc enim adueniēte veritate omnis figura ceſſabit: ꝙ̄ per veſtē candidā innuitur: nā tunc erimus vtroqꝫ homine: id eſt anima ⁊ corpe glorioſi. Rurſus hec veſtis cādida corpus ſignificat: quod omni tēpore vite noſtre: quod per ſeptenariū agitur mun

Baptizati albis veſtibus vtūtur.

Trina fit immerſio ſeu lotio in baptiſmo ī nomine trinitatis.

dū ſeruare cōuenit. In fine vero vite noſtre illud deponimus aliud glorioſum reſumpturi: qđ erit in octaua etate. Merito ergo illā ſeptem diebus ſeruamus: ⁊ in octaua deponimus. Unde Salomon. Da partem ſeptenam ⁊ octauā. Seruatur quoqꝫ hec alba veſtis de ſabbato in ſabbatū: quādo in ſancto ſabbato: vel penthecoſtem baptizati ſunt: ad notandū ꝙ ſi munditiā corporis ſeruauerimus: de ſabbato pectoris trāſituri ſumus depoſitis corporib⁹ ad ſabbatū eternitatis. Et exuitur in alio ſabbato ad notādū ꝙ anima illius de corpore exiens: ſabbatū id eſt requiē inueniet ſi eius veſtis fuerit alba. Pari quoqꝫ ratione confirmati ſiue in fronte chriſmati vſqꝫ ad ſeptimā diē lauari non debent. Cum enim eccleſia tanto tempore celebret aduētum ſpiritusſancti ſuper apoſtolos: merito vnuſquiſqꝫ ſpiritūſanctū accipiens: tanto tempore celebrare debet illius aduentū in ſe ſingulos dies pro ſingulis donis celebrādo. Hec autem veſtis vni impoſita alteri poteſt imponi ſi neceſſe fuerit: prout iam de panno quo caput cōfirmati alligatur dicetur: quāuis melius ſit nouam habere. In quibuſdā etiā locis baptizatis dātur calciamenta que ſunt dominice mortis inſignia: vt exemplo eius qui pro nobis paſſus ⁊ mortuus eſt carnem ſuā vitijs ⁊ concupiſcentijs mortificet baptizatus. Datur quoqꝫ candela illuminata in manu baptizati: vt cum dominus ad nuptias venerit ſit ſemper paratus ei in aula celeſti occurrere cum luminarijs virtutum ⁊ bonorum operum. De cereis etiam neophitorū: ſupra dictū eſt. Sane legitur in canone Grego. ea. diſtin. neqꝫ. Abſit ꝙ iudeis baptizandis quadraginta dierum abſtinentia indicēda eſt: ⁊ ſi poſtqꝫ baptizati ſunt apoſtatauerint cogendi ſunt fidē ſeruare: ⁊ filij quos circunciderunt ab eorū conſortio ſeparentur: ſerui eorum circunciſi ab eis: pro iniuria corporis ſui libertati tradantur. ea. diſtin. pleriſqꝫ. ⁊ extra de baptiſmo. maiores. Et in concilio agathen̄. ea. diſt. iudei. Statutum eſt ꝙ iudei baptizandi qui de facili ad vomitū redeunt: nouē menſes ſint prius inter cathecuminos. Eger quoqꝫ ſicut ait Cyprianus. ea. diſt. nec quicqꝫ. baptizari poteſt: mortuus vero non: nec eucharistia ſibi dari ſicut legitur in burcardo lib. iiij. ca. cauendū eſt: ⁊ in lib. v. c. idē placuit. ſed ſicut in eodem lib. iiij. c. ſubito. legitur. Subito obmuteſcens ſic: ſi tñ volūtatis preterite teſtimoniū verbis hꝫ aut preſentis annuit in ſuo nutu. xxv. q. vij. is qui. Pregnans vero mulier ſi baptizaret̄ nō intelligit̄ ſm̄ Iſidoꝝ. ea. diſt. qui in maternis: ⁊ c. baptizata: partus baptizatus in vētre: qꝛ qui adhuc natus ſm̄ adā nō eſt: ſm̄ xp̄m regenerari nō pōt: nec dici regeneratio in eo poteſt in quo generatio nō preceſſit. Baptizandus ergo eſt qui ex bpptizato naſcitur. Tenendū quoqꝫ eſt ꝙ diſcipuli ⁊ apoſtoli baptizati fuerint: ea. diſt. qñ ⁊ c. ſequē. ⁊ no. in. c. aliud. qui etiā alios baptizabāt: put dicit̄ ſub pēthecoſtes: qđ de Ioanne ſpecialiter Hieronymus de peni. di. ij. ſi enim in principio atteſtat̄: ⁊ Aug. de paulo. de cōſe. diſt. iiij. ſi eos. Itē ſtatutū eſt in cōcilio carthaginen̄. ea. diſtin. mulier. ꝙ mulier quāuis docta baptizare nō preſumat niſi neceſſitate vrgēte. Rurſus in concilio Lugdun̄. ea. diſt. ſi quis de alio ſtatutū eſt: vt ꝗ preterqꝫ in mortis neceſſitate cū veteri chriſmate baptizauerit deponatur. In cōcilio ilerden̄. de ꝯſe. diſ. iiij. omnis pꝛ̄ſbyter. ſtatutū eſt vt omnis pꝛ̄ſbyter qui fontē lapideū habere nō pōt vas cōuenies ad hoc ſolū officiū habeat: qđ extra eccleſiā nō deportetur. Debet ergo fons eſſe lapideus: nā ⁊ de ſilice aqua in baptiſmi preſagium emanauit. Sed ⁊ xp̄s qui eſt fons viuus: eſt lapis angularis ⁊ petra. Hoc quoqꝫ notādū eſt ꝙ per circūciſionē delebat̄ olim peccatū originale: ⁊ nūc per baptiſmū. ea. di. ex quo extra eo maiores. prout ſub tit. de circūciſione dictū eſt. Ideo aūt originale pctm̄ omnib⁹ nocet: qꝛ qñ adā peccauit nondū aliqui ex eo fuerūt materialiter profeminatus. e. diſt. queris. ⁊ xxxiiij q. iii. §. j. Ipſum aūt originale pctm̄ in ipſa anime infuſione cōtrahitur: qꝛ tūc tres principales vires anime debilitant̄. hoc no. ea. diſt. nō ex quo. in prin. Sed cū originale peccatū cōtrahit̄ ſolū ex carnis corruptione quare imputatur anime? Reſpōdeo qꝛ anima condelectatur carni: vel melius vt ibidē quedā digna retributio notetur. Anima eñ primi hoīs prius peccādo carnē ipſaꝫ corrupit. vnde nō corruptio carnis animas corrūpit. hoc no. ea. diſt. ſi non ſanctificatus. Circa baptiſmi formā notādū eſt ꝙ ſicut ait Alexāder papa tertius. extra de bapti. c. j. ſiquis puerū ter in aquā immerſerit in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti amē. ⁊ nō dixerit. Ego baptizo te i nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. nō eſt puer baptizatus. Sed ⁊ ſi immerſerit ter puerū nihil dicēs baptizatus nō eſt. Uerū tēpore apoſtolorū baptizando nil aliud dicebatur niſi baptizo te in nomine trinitatis. de cōſe. diſt. iiij. in ſynodo: ⁊ ita explicite dicebant: vel etiā implicite: vtpote. In nomine dñi noſtri Ieſu xp̄i ⁊ baptizabant̄ in ſtagnis ⁊ fluminibus. Sed beatus Clemēs ſecūdus a beato petro ex ipſius doctrina vnctionē olei chriſmatis addidit. Poſtea Leo papa Damaſus ⁊ Ambroſius exorciſmos ⁊ benedictiones ⁊ ceteras ſolēnitates adiecerūt. Baptiſmi aūt forma nō viciat̄ ſi quid in ea ſuperflue ponit̄. hoc not. e. diſt. ſi nō ſanctificat̄: vt ſi dicat̄. Baptizo te in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: ⁊ diaboli: vel arma virūqꝫ cano. vel ſi quid pꝛ̄mittit̄ forme: vt ſi dicat̄. Arma virūqꝫ cano ⁊ ego baptizo te ⁊c. Si vero aliquid interponat̄: vt ſi dicatur ego baptizo te: ⁊ deus eſt in nomine patris ⁊ filij ⁊c. dicūt quidā non eſſe baptizatū: alij vero cōtradicūt. Si autē verborū ordo forme mutetur vt ſi dicit. Baptizo te in nomine filij ⁊ patris ⁊ ſpiritusſancti dicūt nō eſſe baptizatū: qꝛ ordo verborū de forma eſt. Si vero mora naturalis ⁊ cōpendioſa interponatur: puta reſpirādo tuſſiendo. vel ſcreādo nō obeſt. Ceterū forma ipſa pnūciari poteſt litteraliter: vulgariter grece latine ⁊ armenice hoc legitur ⁊ not. ea. diſt. mulieri. ⁊ c. ſequē. idem eñ ſunt effectus: lꝫ voces nō ſint eedē ſm̄ Ariſto. Unde grecus huc veniens baptizat in lingua greca ⁊ ecōuerſo: qꝛ apoſtoli loquebantur varijs lin-

Baptizatis nō nullis in locis ad quid dātur calciamenta.

Peccatū originale q̄re imputatur anime.

Baptiſmi formā q̄ impediūt.

guis. Hinc eſt ꝙ ſi qs dicit Baptizo te ĩ nomine
genitoris ꝛ nati, ſiue geniti ꝛ ſcti flaminis bapti-
zatus eſt: bñ eñ fit baptiſm⁹ ſub nominib⁹ ſyno-
nimis. Sed ſi dicaꝫ: mergo te ĩ nomine patris ꝛc.
nõ eſt baptiſmus: qꝛ illud verbũ mergo nõ eſt ſy-
nonimum cum illo verbo baptizo. Nõ fit etiã ba-
ptiſmus ſi dicaꝫ baptizo te in nomine triũ perſo-
narũ: vel in nomine trinitatꝭ. vel in nomĩe xp̃i: vel
ſi baptizauerit in nõie trib⁹ ꝑncipijs aut ĩ trib⁹ fi-
lijs: aut in trib⁹ paraclytis: vel ſi omittaꝫ aliqua
de trib⁹ ꝑſonis: puta ſpiritusſancti vel filij: vel pa
tris: vel etiã ſi diceretꝫ in nomine paternitatis ꝛ fi-
liationis ꝛc. non eſſet baptiſmus. Itẽ ſi omitteretꝫ
hoc pronomẽ ego: dicẽdo baptizo ꝛc. tenet quidẽ
quia pronomen illud ſubintelligiꝫ vnde nõ deeſt.
Sed etiã ſcḋm zachariã papam. ea. diſt. retulerunt
ſi ſacerdos ſimplicitate duct⁹ nõ intendens erro-
rem introducere dixerit Baptizo te in nomine pa
tria ꝛ filia ꝛ ſpiritusſancta baptiſmus non viciaꝫ.
Si ṽo dubitaꝫ de aliquo vtrum ſit baptizat⁹ vel
nõ: ſtatuit Alexãder papa terti⁹: extra de baptiſ-
mo. c. j. ꝙ baptizetur ſub hac forma. Si es bapti-
zatus nõ te baptizo: ſed ſi nõdũ babtizat⁹ es ego
baptizo te: in nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpũſancti
amẽ. Adhuc ſi infans nõ poteſt naſci: ſed ſolũ ca-
put: illud baptizeꝫ priuſq̃ moriatur. ff. de religio.
ꝛ ſumpt. fune. l. cuz in diuerſis. Sed ſi mater in
partu moriaꝫ incidatur: ꝛ infans viuus de ventre
extrahaꝫ. ꝛ baptizetur. ¶ Circa patrinos qui in
baptiſmo ꝛ cõfirmatione neceſſarij ſunt: dicendũ
eſt ꝙ vbi infans fari vel credere neſcit patrinus in
terrogaꝫ ꝛ rñdet pro eo: ꝛ in eius fide ꝛ promiſſio-
ne baptizandus ſaluaꝫ. Qḋ etiã ſcḋm Iſido. ea di.
paruuli ꝛ. c. ſequẽ. in egroto muto ꝛ ſurdo bapti-
zandis cõtingit. Nã etiã legimus cyrophenissam
mulierẽ veniſſe ad ieſum ꝛ rogaſſe ꝓ ſua filia ſpi-
ritum immundũ habẽte: ꝛ illaz ad preces matris
ſaluatã fuiſſe. Augu. quoq̃ eaḋ. diſtin. nihil ꝛ ca.
ſeq. aſſerit ꝙ reſpõſio ipſius patrini ad celebritatẽ
id eſt ſolennitatẽ ꝑtinet ſacramẽti: quaſi dicat nõ
ad neceſſitatẽ. Paruulũ eñ nõ fides illa q̃ in cre-
dẽtiũ volũtate cõſiſtit: ſed fidei ſacr̃m fidelẽ facit:
vñ fidelis vocaꝫ nõ rem ipſam abnuẽdo. i. profitẽ
do ſed ipſius rei ſacr̃m recipiẽdo: ſicut ergo par-
uuli alieno errore dãnati fuerãt: ſic ex aliena pro-
feſſiõe ſaluari poſſe neceſſe eſt. ea. di. illud ꝛ. c. ſeq.
quare ꝛ cũ illi ad intelligibilẽ etatem peruenerint
debẽt patrini inſinuare illis profeſſionẽ quã pro
eis fecerũt Porro ſacerdos bptizãs ꝛ ep̃s confir-
mans ſibi illos obligãt ꝙ de eis curã ſpecialẽ ge-
rant: qꝛ eñ ipſe nõ omnibus poteſt curam ſpecia-
lem impẽdere: idcirco patrino cõmittit qui ſe pro
illo fideiuſſorẽ ꝯſtituit ꝙ renatũ docebit orõnem
dominicã: ꝛ ſymbolũ fidei quã quilibet chriſtia-
nus adult⁹ ſcire teneꝫ: vel in lingua latina vel ma
terna: ꝛ ſi patrin⁹ illoꝝ docere neglexerit grauiſ-
ſime peccat. Itẽ iuxta autoritatem Leonis pape.
eaḋ. di. ꝛ plures. vn⁹ tantũ debet eſſe in baptiſmo
ꝛ vn⁹ in cõfirmatione patrin⁹ ſiue vir ſiue mulier
ꝛ hoc propter pericula que cõſueuerunt cõtinge-
re in coniunctionib⁹ matrimonialib⁹. In quibuſdã

Infans nõ põt naſci: ſꝫ ſolũ caput: illḋ baptizetur priuſq̃ moriatur.

tamẽ eccleſijs ꝯtraria cõſuetudine hoc derogatũ
eſſe videꝫ: ꝛ hoc ideo qm̃ ſi veniat in dubiũ de ali
quo vtrũ ſit baptizat⁹ vel nõ qm̃ ſunt plures patri
ni vel teſtes baptiſmi: tãto forti⁹ dubiũ excludeꝫ:
ꝛ tãto plures ad inſtruẽdũ filiolũ ſe cõſtituũt de
bitores. Itẽ ſcḋm canonẽ ea. di. in cathecismo et in
cõfirmatiõe vn⁹ ꝛ idẽ patrin⁹ ſufficere põt vbi ne
ceſſitas cogit alias ſingulos ſinguli ſuſcipiãt. Ue
rũ baptizatio ſeu cõfirmatio patrinoꝝ perfidia q̃
nõ cõſentiũt nõ obeſt. Cũ igiꝫ patrin⁹ filiolum in
ſtruere teneaꝫ ꝛ in fide ipſi⁹ baptizand⁹ ſaluetur.
Null⁹ dꝫ patrin⁹ effici niſi ſciat dñicã orõnẽ ꝛ ſym
bolũ ea. di. nõ licet ꝛ. c. ſeq. in quib⁹ ipſe teneꝫ filio
lum ſuũ inſtruere: cũ ſit fideiuſſor fidei illi⁹: ꝛ eum
debet cuſtodire pro poſſe ne a fide ꝛ iuſticia de-
uiet: caſtitatẽ cuſtodiat: iuſticiã diligat: ꝛ teneat
charitatẽ: vtpote reſpõſur⁹ in die iudicij de oĩ ex-
ceſſu illi⁹. Sunt autẽ quatuor genera perſonarũ
quas eccleſia nõ ſuſcipit in patrinos. Primũ ge-
nus eſt monachus: abbas: abbatiſſa: moniales:
ꝛ hmõi. Scḋm genus ſunt infideles. Tertium illi
q̃ nõdũ ſunt cõfirmati ea. di. in baptiſmo q̃ alios
nõ poſſunt tenere in baptiſmo vel in cõfirmatiõe
nõ eñ ṽo debẽt vocari fideles: vñ nec veri teſtes
eſſe pñt. ij. q. vij. nõ põt ꝛ. c. ſeq. Quartũ gen⁹ eſt
vir ꝛ vxor ſimul. xxx. q. iiij. qḋ videꝫ: niſi pri⁹ ambo
votũ emiſerint caſtitatis: ſi ambo eundẽ puerum
de fonte leuarẽt: ſpũales patres eiuſdẽ fierẽt: vñ
vlteri⁹ carnaliter cõmiſceri nõ dñt: nec etiã vt aliũt
quidam aliquis de ſacro fonte leuare dꝫ aliquos
de ſua cõſanguinitate preſertim filiũ propriũ vel
filiã vel vxoris vel ecõuerſo. extra de cogna. ſpi. c.
ij. ꝛ. iiij. qꝛ charitatis dilectio per baptiſmũ propa
gari dꝫ Baptiſmi ſolẽnitate cõpleta itur ad fon-
tes cũ triplici letania ꝛ ide: qꝛ añ baptiſmũ ꝛ poſt
letanie circa baptiſteriũ peraguntur: pro eo ꝙ in
Apoc. legiꝫ Iris erat in circuitu ſedis Iris: vt ait
Beda que fit ſole irradiante nubes: ꝛ que poſt di
luuiũ fuit propitiationis indiciũ ſignificat inter-
ceſſiões ſanctoꝝ: ſedes eccleſiã ſignificat: nubes
ſunt viri ſancti Iuxta illud Eſa. Qui ſunt hi qui
vt nubes volãt qui añ aduentũ xp̃i ꝛ poſt deuo-
tiſſime pro eccleſia orauerũt ꝛ orãt fit autẽ hic le-
tania circa fontes vſq̃ ad ſancte Ioan. baptiſta
ora pro nobis: eo ꝙ ipſe prim⁹ inuenit vel docuit
baptiſma. Deinde ſilr cũ trina letania rediꝫ vſq̃
ad Oẽs ſancti orate pro nobis: ad oñdẽdũ ꝙ ipſi
orãt pro filio baptizato q̃ mortu⁹ fuerat ꝛ reuixit:
perierat ꝛ inuent⁹ eſt: vt in vera fide trinitatꝭ par
ticipet ſacramẽto baptiſmi: vel vt deũ quẽ cõfeſ-
ſus eſt diligat toto corde: tota mẽte ꝛ totꝭ virib⁹.
¶ Sane aguntꝫ in q̃buſdã eccleſijs ſeptene leta-
nie añ baptiſmũ: qꝛ oram⁹ ſanctos intercedere ꝓ
nobis vt ſpũſanct⁹ cui⁹ gratia ſeptiformis eſt ve
niat ſuper aquã baptiſmi. In alijs aguntꝫ qui ne-
dũ cathecumini baptizantꝫ vt deuo cuſtodire di-
gnetur quinq̃ ſenſus corporũ eorũ ne per eos ille
cebris ſecularib⁹ incitati purificationẽ in baptiſ-
mo acceptã amittant. Trine etiã quandoq̃ poſt
baptiſmũ agũtur: vt crudelitatẽ trinitatis in qua
baptizati ſunt ꝛ quã profeſſi ſunt toto corde tota

Quatuor genera ꝑſonaruz eccleſia nõ ſuſcipit ĩ patrinos.

Septene letanie ĩ nõnullis eccleſijs aguntꝫ ante baptiſmũ.

mente:totiſq; viribus diligant. Quidam etiã cantant letaniã in eundo ad fontes propter ſpem et inde redeundo propter rem: ad notandũ ꝙ ſancti orant pro baptizandis vt ſacramentum vera fide percipiant ⁊ pro baptizatis vt in ſacramento .ere fidei percepto confirmentur. In fine letanie fiunt iuxta apoſtolũ petitiones: vt Propitius eſto. parce nobis dñe: ⁊ obſecratiões: vt Per natiuitatem tuam libera nos dñe: ⁊ poſtulationes. vt peccatores te rogamꝰ audi nos. Quid ſignificet cantus poſt baptiſmum dictum eſt ſupra vbi de canticis agitur. Ceterũ in quibuſdã eccleſijs in lectionibꝰ ⁊ letanijs ſenes precedunt: ⁊ iuuenes ſubſequuntur: vel quia ſenex ſeruus ſcilz eleazar adduxit rebeccam vt yſaac iuuenis apprehenderet eam: vel quia in baptiſmo iuueneſcit eccleſia ⁊ renouatur vt aquila iuuẽtus noſtra. Rurſus in quibuſdam eccleſijs dum duodecim lectiones leguntur letanie dicuntur: ⁊ earum duodenarius numerus per tres quaternarios clericorũ impletur: quibus oratur: vt in baptizandis doctrina capiat apl̃oꝝ fidẽ trinitatis ⁊ quatuor virtutibus predicatorum.

¶ De confirmatione. Rubrica.

Sexto loco de cõfirmatione dicamꝰ. Siquidem poſt baptiſmum ſequitur ſpiritualeſignaculũ ſcilz confirmatio quod profecto fit quãdo ad inuocationem epi ſpũſſanctꝰ infunditur ea. diſt. accepiſti Baptizatus autẽ confirmari non poteſt niſi demũ poſt ſeptẽ dies poſt baptiſmũ propter ſeptem dona ſpiritusſancti qui recipitur in baptiſmo. Nã pro ſingulis donis decet dies ſingulos celebrare. Alij dicunt ꝙ ſtatim poſt baptiſmũ eſt cõfirmatio inchoanda propter rationẽ ſcriptam ſub quinta feria cene dñi. vbi agitur de olei conſecratione. Nam ⁊ Clemens papa primo ſtatuit: vt baptizatus q̃ citius fieri poſſit cõfirmetur: quia nõ eſt perfectus chriſtianus qui hoc non neceſſitate: ſed incuria aut volũtate omittit. Hec fontis chriſmatio cõfirmatio dicit quia per eam ſpiritusſanctus datur ad augmẽtũ ⁊ robur. extra de ſac. vnc. ca. j. Unde cum ceteras vnctiones ſimplex ſacerdos valeat exhibere: hanc nõ niſi ſummus ſacerdos. i. epiſcopus debet cõferre. extra de cõfir. quãto. qi de ſolis apl̃is legitur quorũ vicarij ſunt epi ꝙ per manus impoſitionẽ ſpiritũſanctũ dabant: quẽadmodũ Actuũ apoſtolorũ lectio manifeſtat Cũ audiſſent inquit apoſtoli qui erant hieroſolymis: quia recepiſſet ſamaria verbũ dei: miſerunt ad eos petrum ⁊ Joannẽ: qui cũ veniſſent orauerunt pro ipſis vt acciperẽt ſpiritũſanctũ: nondum eñi in quemq̃ illorũ venerat: ſed baptizati tantũ erant in nomine dñi ieſu: tunc imponebant manus ſuper illos: accipiebant ſpiritũſanctũ: cuius aduentus per myſteriũ vnctionis deſignatur: qi colũba in quã ſpiritusſanctꝰ ſuper xp̃m in baptiſmum deſcẽdit ad veſperum in cathacliſmo reuertẽs ramũ retulit oliue virẽtis. extra. de ſa. vnc. ca. vno. cuius vtiq; ſacramentum Dauid propheta prenoſcens exhylarandam faciem in oleo predicauit Arnoldiſte tamen perfidi heretici dicẽtes manuum impoſitionẽ ſiue cõſolamentũ fieri poſſe a quolibet homine bono obijciũt ad hoc quod premiſſum eſt de eo quod legit in actibꝰ apoſtolorũ ꝙ Ananias Saulo ⁊ Symeon: ⁊ Lucius ſirenẽ. et Manaen Barnabe ⁊ Saulo manus impoſuerũt qui tamen nec apoſtoli nec epi fuiſſe leguntur: et ex eo ꝙ predicatur miſerũt ad eos Petrum ⁊ Joannem: apparet ꝙ epi debent illuc ire vbi ſunt quibus ſit neceſſe manus imponi: cũq; illuc venerint orant pro eis dicentes Emitte in eos ſeptiformẽ ſpiritũ ſanctũ ⁊c. Non eñi diſcipuli dabant ſpiritũ ſanctum: ſed orabant vt veniret in eos quibꝰ manus imponebant. Hoc ergo agit epiſcopalis confirmatio baptizato quod tutor pupillo. Quid eñi prodeſt amplã hereditatẽ filio relinquere: niſi ipſe vel lex aut preſes illi prouideant de tutore? paraclytus quidem eſt eius cõſolator in chriſto cuſtos ⁊ tutor: qui ſuadente diabolo poſſet ſicut ⁊ pupillus ſuam perdere facultatẽ. i. baptiſmi vtilitatem ſi hunc non haberet tutorẽ. In confirmatione ergo totus chriſtiane religionis myſterij plenitudo cõpletur. in baptiſmo nãq; per ſpiritũſanctum datur remiſſio peccatorũ hic autẽ ipſe ſpiritus inuitatur: vt veniat in domũ ipſã quã ſanctificauit deſcendere ⁊ habitare dignetur ⁊ ad epi inuocationem infunditur eadẽ. diſt. accepiſtis vnde Urbanꝰ papa inquit Per manus epiſcopalis impoſitionem ſpiritusſanctꝰ datur ex quo cor fidelis ad prudentiam ⁊ cõſtantiã dilatatur: vt quis plenus ſit chriſtianus Bis ergo vngitur chriſmate baptizatus ſcilz in vertice ⁊ in fronte: nam ⁊ ipſis apoſtolis bis fuit datus ſpiritusſanctus. Primo in terra quando xp̃s exufflauit in eos dicens Accipite ſpiritumſanctum. Secundo a celo in die pentecoſtes: ſed ⁊ ipſi apoſtoli receperunt ſpiritumſanctũ in baptiſmo. Non enim credendum eſt ipſos non fuiſſe baptizatos qui alios baptizabant: vt premiſſum eſt. Hec ergo duplex baptizatorum vnctio ſignificat ꝙ ſpiritusſanctus datus eſt apoſtolis ſemel in terra ad dilectionem proximi: ⁊ ſemel de celo ad dilectionem dei. Unde ad notandum pulchritudinem donorum ſpiritusſancti que in cõfirmatione cõferuntur dicitur. Emitte in eum ſpiritum ſapientie et intellectus ⁊c. Hec ſunt veſtes quibus induuntur filij regis: de quibus dictum eſt. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. et de quibus dicit apoſtolus. Quotquot baptizati eſtis chriſtum induiſtis. Non enim habet chriſtum pro indumento qui donis ſpiritusſancti quibus chriſtus ab ipſa conceptione ornatus fuit non eſt ornatus. Differt autem hec vnctio que fit in fronte per epiſcopum ab illa que fit in cerebro ſiue in vertice per ſacerdotem. Primo quia ſecundum Rabanum de conſecra. diſtinctione quĩta nouiſſime. in illa ſignatur ſuper baptizatum ſpiritusſancti deſcenſio ad habitationem deo conſecrandam. in hac vero ſignatur vt eiuſdem ſpiritusſancti ſeptiformis gratia cum plenitudine ſanctitatis ſcientie et virtutis venire in homine declaretur. Secundo differunt quia per illã que fit in vertice anima xp̃o deſpõ/

Baptizatus an ſtatim poſt baptiſmum debeat cõfirmari.

Epi vicarij ſũt apoſtolorum.

Epiſcopalis cõfirmatio hoc agit baptizato qð tutor pupillo.

Baptizatorũ duplex vnctio quid ſignificat.

ſatur:per iſtā vero ditatur ꝛ dotatur. Itē per illā
oſtēduntur vulnera eſſe ſanata. per hanc plenitu
do gratiarum confertur:qđ ex verbis vtriuſqꝫ vn
ctionis poteſt perpendi. In collatione eñ illi⁹ vn
ctionis dicit ſacerdos. De⁹ omnipotēs pater dñi
noſtri ieſu chriſti qui te regenerauit ex aqua ꝛ ſpi
rituſancto:quiqꝫ tibi dedit remiſſionē oīm pecca-
toꝝ ipſe te liniat chriſmate ſalutis in vitā eternā
his verbis que eſt ſalutatio in vitā eternam. per
hanc vnctionem obtineri oſtenditur:ſed hec ver-
ba tranſcendit epiſcopus in vnctione cōfirmatio-
nis dicens. Emitte in eum ſeptiformē ſpiritūſan-
ctū tuū paraclytū de celis ſpiritū ſapientie ꝛ intel
lectus. ſpiritū conſilij ꝛ fortitudinis ſpiritum ſciē-
tie ꝛ pietatis ꝛ imple eum ſpiritu timoris domi-
ni:ꝛ conſigna eum ſignaculo ſancte crucis propi-
ciatus in vitā eternā cōſigna inquā vt ſpiritūſan
ctum non amittat. In concilio toletano:de conſe
cra. diſt. v. dictum ꝛ capitu. ſeq. dicitur ꝙ nullus
debet bis confirmari ſicut nec rebaptizari. Poſt
orationē quam cōmuniter dicit epiſcopus ſuper
omnes confirmandos ſi plures ſint ſingulariter
cuilibet frontem linit in modum crucis:chriſmate
cū pollice dicens cuilibet in nomine patris ꝛ filij
ꝛ ſpiritusſancti:pax tibi. Que ſalutatio fit ad no-
uum hominē qui dignus eſt ſalutari propter vite
nouitatē:ꝛ qꝛ ſecundū deum creatus eſt in iuſti-
tia ꝛ ſanctitate ꝛ veritate. Interim enim cum erat
vetus non erat ſalutandus:ſed tantū erat pro eo
orandū. Ideo aūt fit in modū crucis ꝛ cum chriſ-
mate ſicut ꝛ omnia chriſmata cum crucis figura
perficiūtur. de conſecra. diſtin. v. nunquid vt ap-
pareat ꝙ eſt illius per cuius crucem redēptus eſt
ſine quo ſignaculo nō oportet nos ante deū pre-
ſentari. Quod fit cum pollice:qꝛ ille in cōſecratio
ne pōtificis eſt ad hoc ſpecialiter cōſecratus. Uel
quia omne datum optimū deſcendit a patre lumi
num:ideo in fronte:qꝛ ibi melius ꝛ citius videtur
vt ſic exterminator angel⁹ vidēs eū hoc ſigno mu
nitū ad ſe nō pertinere pertranſeat:ſicut pertran-
ſiuit domos hebreorū in egypto:vbi vidit vtrūqꝫ
poſtē linitū ſanguine agni:ꝛ percuſſit primogeni-
ta egyptiorū in domibus vbi hoc ſignum nō erat
Quid enim eſt ſanguis agni niſi fides paſſionis
chriſti:vterqꝫ poſtis hoc ſanguine linitur cū fidē
paſſionis xp̄i in corpore ꝛ mēte geſtamus: in cor-
pore per myſteriū:in mēte per efficaciam. Ideoqꝫ
fit in frōte:qꝛ perfectorū eſt nō i occulto:ſed in ma
nifeſto chriſti nomen ſemper habere. Hinc eſt qđ
Joannes apoſtolus ait. Uidi ſupra monteꝫ ſyon
agnum ſtantem:ꝛ cum eo. cxliiij. milia habentes
nomen eius ꝛ nomē patris eius ſcriptū in fronti-
bus ſuis. Stare enim ꝛ in monte ꝛ cū agno perfe-
ctorum eſt:ꝛ perfectio in confirmatione datur: vt
premiſſum eſt. Melius quoqꝫ ꝛ in frōte infigitur:
in quo ſummus pōtifex laminā auream figebat:
in qua ſcriptum erat ineffabile nomē domini: ꝛ vt
baptizatus libere cōfiteatur ꝙ credit. extra de ſa
cra. vncti. Quia corde creditur ad iuſticiā:ore au
tem cōfeſſio fit ad ſalutē:memor eius quod domi
nus ait. Qui me confeſſus fuerit coram homini-

Nullus dʒ bis cōfirmari ſtatuit conciliū toletanum.

bus ꝛc. Subſequenter epiſcopus cōfirmatū per-
cutit in faciē. Primo vt tenacius memorie teneat
ſe hoc ſacramentū recepiſſe. Secundo qꝛ hoc ſa-
cramentū datur baptizato ad robur fidei vt pre-
miſſum eſt:vt videlicet ſit ita fortis in fide in ba-
ptiſmo ſuſcepta ꝙ vlterius coram quocunqꝫ cōfi-
teri nomen chriſti non erubeſcat. Tertio hec per-
cuſſio repreſentat manuū impoſitionē:qm̄ apoſto
li per manus impoſitionem cōfirmabāt. Quarto
ad terrendū malignū ſpiritū:vt fugiat:ꝛ ne redire
audeat ſicut fecit beatus Benedictus liberans ꝑ
alapā monachū qui a maligno ſpiritu vexabaꝩ:vt
legitur in dialogo Grego. li. ij. c. xxxij. duo ergo fa
cit ep̄s:primū qꝛ eū vngit in fronte:ſecundū quia
ipſum percutit in facie. Unctio ſignificat vnguen
tum gratie quantū ad actus audaces aggredien
di ea que pertinēt ad fidē:percuſſio vero fit ne vl
teri⁹ cōfundaꝩ:aut timeat cōfiteri nomē chriſti. q.
d. ep̄s cōfirmato:ita ſis fortis vt quicūqꝫ ſic te per
cuſſerit:vel quocūqꝫ alio modo tibi cōfuſionē fe-
cerit:pro eo qꝛ chriſti fidē cōfiteris:tu in his oīb⁹
non erubeſcas. Percuſſi enim in facie erubeſcere
ſolent. Similiter etiā fit alicubi propter eandem
cauſam militibus nouis. Fieri poteſt confirmatio
in campo:melius tñ fit in eccleſia aut in atrio ec-
cleſie. In burcardo lib. iiij. c. ep̄s. In cōcilio aure
liañ. de conſe. diſt. v. vt ieiunij. ſtatutū eſt vt ſacra
mentū cōfirmationis a ieiunis:ꝛ iuuenibus perfe
cte etatis puta. xij. vel. xv. annorū:ſeu adultis mo
nitis prius peccata cōfiteri cōferatur:hodie tñ ꝙ
citius poteſt hoc fiat: vt premiſſum eſt. Chriſma-
to autem aliquo panno albo frōs ſua circūcingi-
tur:ne recens vnctio defluat aut deleatur: ꝛ ſepti
ma die deponiꝩ ſicut ſupra vbi agiꝩ de baptiſmo
dictū eſt. Et in cōcilio beluacēſi. de conſe. di. iiij. ſi
quis noluerit. di:iꝩ ꝙ pān⁹ chriſmalis quo caput
pueri in frōte per ep̄m vel in vertice per p̄ſbyterū
chriſmati circūcingiꝩ:pōt iterū ſuper aliū baptiza
tū imponi. Item nō cōfirmatus nō pōt aliū tene
re in baptiſmo vel in cōfirmatione:nec vir ꝛ vxor
vel cōſanguineus vel etiā plures teneāt cōfirmā
dū:prout in baptiſmo dictū eſt.

De miſſa. Rubrica.

SEptimo loco de miſſa huius diei di-
cendū eſt. In qua quidē plura ſunt
notabilia. Primo ꝙ ante miſſam alta
ria cooperiuntur:qđ fit qꝛ iā eccleſia
incipit reſurrectionis preludia cele-
brare. Magna enim pars huius officij ad illam
pertinet ꝛ in reſurrectione chriſtus qui per altare
ſignificaꝩ ſtola corporis indutus eſt. Itē miniſtri
altaris precioſis ꝛ ſplēdidis ſunt veſtibus decora
ti:ad ſignificandū ꝙ neophiti ſunt indumētis vir
tutū ornati. Item miſſa ideo non cantatur ſolito
more:qꝛ in ea non dicitur introitus qui eſt caput
miſſe:eo ꝙ ille q̄ eſt caput ꝛ principiū noſtrū ſub-
tract⁹ eſt:ꝛ in ſepulchro ſilet:ꝛ nocte reſurrectio-
nis licꝫ reſurrexiſſet:tñ a ſuis neſciebaꝩ:vnde cū ma
ria magdalene inuenit monumētū vacuū credidit
eū eſſe ſublatū. Hac eñ die ꝛ in vigilia pentheco
ſtes ſeruam⁹ antiquū eccleſie morē:q̄ fuit añ pa-

Chriſt⁹ in reſurrectione ſtola corporis indutus eſt.

pā Celeſtinū: ſʒ quē introitus in miſſa nō diceba
tur: ſʒ a kyrieleyſon incipiebaṫ. Incipit ergo a ky
rieleyſon officiū: qđ eſt quedā vox letitie: de hoc ꝙ
neophyti ſunt renati rogat eccleſia: vt dñs eos in
nouitate cōſeruare digneṫ. Omnia em̄ que dicun
tur vſqȝ ad euāgeliū ad eos referunṫ. Sequitur.
Gloria in excelſis. qđ ideo cantatur. primo qꝛ pax
data eſt renatis: que ab angelis nūciata eſt in no
cte natiuitatis: cū ergo ipſi ſint renouati grā dei
poſſunt cātare cū angelis. Secūdo ideo qm̄ ange
li ꝗ primo illud nato dño cātauerūt: pro renatis in
baptiſmo gloriāṫ. Tertio qꝛ reſurrectio xp̄i proxi=
ma eſt: iō dicaṫ iſte angelicus cātus: ⁊ cū ipſis an
gelis chor⁹ exultat perſonāti melodia ⁊ cāpane ſi
ue ſigna etiā cōcrepāt que hactenus fuere muta.
Collecta etiā de renatis manifeſta eſt ꝗ eſt. Deus
ꝗ hāc ſacratiſſimā noctē gloria dñice reſurrectio=
nis illuſtras: ꝯſerua in noua familie tue progenie
ſpiritū adoptionis quē dediſti ⁊c. cui premittitur.
Dñs vobiſcū. ⁊ nō pax: vt iā dicetur. Similiter epi
ſtola refertur ad eos videlicet. Si conſurrexiſtis
cū xp̄o que ſurſum ſunt querite: vbi xp̄s in dexte=
ram eſt dei ſedens. ad Colſ. iij. c. q. d. reſurrexiſtis
in baptiſmo a peccatis: ſicut chriſt⁹ reſurrexit ab
omnibus infirmitatib⁹ ſuis: ſed ad quid debēt la
borare reſurgētes niſi que ſurſum ſunt obtineāt.
Ideo dr̄. Que ſurſuȝ ſunt ſapite nō ꝗ ſuper terrā
i. celeſtia nō terrena vobis ſapiāt. ⁊ addiṫ. Mor=
tui enim eſtis ⁊ vita veſtra abſcōdita eſt cū xp̄o in
gloria: mortui eniȝ eſtis peccato: ⁊ mortui eſtis vo
bis: vt iam non vobis: ſed dño viuatis: ſicut dicit
apoſtol⁹. Uiuo ego iā nō ego: ſed viuit in me xp̄s.
Uita aūt veſtra abſcōdita eſt in deo: ideo qꝛ non=
dum apparet quid futuri eſtis: ſed cū apparuerit
chriſtus vita veſtra apparebitis cū ipſo in gloria.
Ecce ad quid debeāt tendere neophyti: ſcȝ vt ſint
⁊ appareāt cū xp̄o in gl'ia ad quā repreſentādum
miniſtri altaris ſolennes veſtes induunt: vt rena=
toꝝ ſtolā innocētie demōſtrēt. in epiſtola vero ba
ptizati iſtruunṫ. Poſt epiſtolā ꝟo ſequiṫ alleluya
qđ eſt vox angelica ſiue cāticū angeloꝝ ſicut oſtē
dit Ioānes in Apoca. dicēs. Audiui quaſi vocē
tubarū multarū in celo dicentiū alleluya: qꝛ ange
li gloriantur propter baptizatos a diaboli ſeruitu
te ereptos ⁊ ad fidem cōuerſos. ⁊ dicitur alleluya
ſine graduali: ad ſignificādū ꝙ caput noſtrū quie
ſcit: vbi enim eſt quies ibi nō eſt motus. vbi autē
nō eſt motus ibi nō eſt aſcenſus de gradu in gra=
dū: qđ ſignificat graduale. Ideo autem gradua=
le non dicitur: qꝛ baptizati nondū per opera in vir
tutibus gradū fecerunt. Dicitur autē tractus qui
ſignificat patientiam per quam expectare debent
gloriā ſempiternā: quā ſequens ſabbatū in albis
repreſentat. In quo ſabbato nō cantatur gradua
le: qꝛ ibi nō eſt neceſſariū bonū opus vel tractus:
qꝛ nec patientiā: ſed duplex Alleluya. pro duplici
gloria: ſcilicet anime ⁊ corporis: de hoc ſub titulo
de ſeptē diebus poſt paſcha dicetur: ⁊ preter mo=
rem ante tractū ponitur alleluya: quod eſt quedā
vox letitie ad notādū letitiā neophytoꝝ quā ha=
bent de ſpirituali nouitate. Sed quia graues ſunt

Angeli glorian=tur pro=pter ba=ptizatos a diabo=li ſerui=tute ere=ptos et ad fideȝ conuer=ſos.

labores vie: ſequitur tractus qui dicitur a trahen
do. Ad idem tamen inuitantur neophyti in verſu
alleluya: ⁊ in tractu: videlicet ad dei laudem. Nā
alleluya ſonat Laudate dominū. ⁊ in verſu alle=
luya dicitur Confitemini domino. i. laudate do=
minū. additur cauſa: quoniam bonus eſt in ſe ⁊ in
nobis: cū quibus miſericorditer ⁊ benigne egit di
mittendo peccata in baptiſmo: ⁊ cantatur tono re
ſurrectionis ſcilicet octauo. Sed quia effectus be
nignitatis poſſet eſſe ad tp̄s: ideo ſubditur: quo=
niā in ſeculū miſericordia eius. Ad idē etiā inui=
tantur in tractu. ſ. Laudate dñm omnes gētes ⁊c.
quoniā confirmata eſt ⁊c. reuera firmatur miſeri=
cordia que in eternū durat. ſicut in verſu alleluya
dictū eſt. Hec aūt duo ſcilicet miſericordia ⁊ veri=
tas in pſalmis iungūtur: vt nec miſericordia iniu=
ſta nec veritas nimis auſtera credatur. xlv. diſtin.
diſciplina. xxiij. q. iiij. non eſt iniuſta. Quare du=
plices laudes dicuntur: ⁊ quare tractus: ⁊ quare
ſub humiliori lingua dicitur ſub ti. de ſeptē dieb⁹
poſt paſcha diceṫ. Secundo ⁊ alleluya: iō prius ꝗ̄
tractus dicaṫ: qꝛ hebrea lingua mater eſt nobiliſſi=
ma omniū linguarū propter auctoritatem diuine
ſcripture: latina vero inferior quaſi filia. Preterea
all'a ſignificat iudeos prius cōuerſos: tractus gē
tiles poſtea credentes. Tertio dicitur primo alle=
luya in memoriā prioris ſtatus adē. Sequitur tra
ctus in memoriā ſequētis. Precedit etiā alleluya
propter gaudiū reuertentiū de captiuitate baby=
lonica. In alijs vero diebus graduale precedit al
leluya: propter profectū proficientium. Deinde ſe
quitur euangeliū. Ueſpere aūt ſabbati que luce=
ſcit in prima ſabbati. Matt. xxviij. caꝑ. in quo de
ſollicitudine mulierum circa domini ſepulchrum:
⁊ de myſterio angeloꝝ: ⁊ de reſurrectione ſalua=
toris agitur: vſqȝ nunc enim fuit ſacrificiū neophy
torum: ſed dehinc reſurrectio ad memoriā reuoca
tur. Et nota ꝙ veſpere ſabbati hic accipitur pro
nocte: ⁊ eſt ſenſus veſpere ſabbati. i. in nocte ſabba
ti. Sȝ qꝛ credi poſſet ꝙ veniſſent mulieres in prin
cipio noctis vel in medio: idcirco adiunctum eſt
que luceſcit in prima ſabbati: id eſt que pertinet
ad lucem primi ſabbati. Luceſcerat enim iam quā
do venerat maria magdalena ⁊ altera maria vi=
dere ſepulchrum ⁊c. Ante euangelium autem nō
portatur lumen: nec etiam in quibuſdam eccleſijs
candelabra cum luminarijs ſtāt ad miſſam ſuper
altare. Primo quia ille qui eſt lumen nondum no
bis redditus eſt: quoniam eius reſurrectio nōdū
erat manifeſta: immo credebatur adhuc in ſepul=
chro latere. Secundo quia mulieres chriſtum nō
deum: ſed ſolummodo eſſe mortalem credentes:
occulte ſine lumine ibant ad ſepulchrum: vt vnge
rent corpus Ieſu. Tertio ad notandū cecitatem
cordis ignorantium ipſum reſurgere poſſe. Incē
ſum tamen fertur in ſignum ꝙ mulieres tulerunt
aromata: vt vngerent Ieſum. Rurſus accenſa lu=
minaria non feruntur: ſed incenſum ſic: ad notan
dum ꝙ tunc orationis affectio que per incenſum
exprimitur animis infirmorum non deerat ſed ve
ritatis lux: que per accenſa luminaria deſigna=

Lingua hebrea mater ē omniuȝ lingua=rum.

tur eis certitudinaliter non clarebat: propter dñi ſepulturam. Poſt euangelium non dr Credo. vt per hoc infirmorum aiorum dubitatio denotetur. Quedam tamen eccleſie dicũt hac die Credo. et per totam ſequentem hebdomadam quo renati aſſeuerant ſe in deum tendere: ⁊ ea que de chriſto dicta ſunt in euangelio: firmiſſime credere. Offertorium quoqꝫ non dr: in quo ſignificatur primo ſilentiũ mulierum que territe quaſi cũ ſilentio receſſerũt a monumento ad quod iuerant vt xp̃o vnguentũ offerrent. Scd̃o ꝙ ipſe venientes iuxta legis mandatũ vngere corpus Jeſu latenter venerunt ad ſepulchrum: et contra illud in ſilentio ſteterunt timentes reſpondere angelo: vel cuſtodibus ſepulchri: ergo earum more cantores ſilent. Tertio quia nõdum ſurrexit qui det nobis qd̃ offerre poſſumus. Cantatur autẽ Sanctus: ſanctus: ſanctus: qd̃ eſt angelorum canticũ: quia angeli tanqꝫ nihil timentes in ſepultura dñi: et eius reſurrectionem quam non tacuerunt ſuum habuerunt myſteriũ. In canone etiam. ſ. infra actionem fit mẽtio de renatis. Agnus dei non cantatur: tum quia nondũ ſurrexit ꝙ ipſi ſcirent qui in die reſurrectiõis dixit diſcipulis Pax vobis: tum quia diſcipuli tunc deſperauerant: neqꝫ credebant eũ eſſe deum qui redimeret iſrael. Unde Cleophas dixit. Nos ſperabamꝰ ꝙ ipſe eſſet redẽpturus iſrael. q. d. iam non ſperamus: immo deſperamus. Sed ⁊ mulieres que venerunt ad monumentum credentes corpus ſublatum eſſe non credebant ꝙ ipſe peccata mundi tollere poſſet. Unde ⁊ maria Magdalena q̃ fuit magis ſollicita audiuit a dño Noli me tangere. Nondum em̃ aſcendi ad patrem meũ ſubaudi in corde tuo. i. nondũ credis me eſſe equalẽ patri: ergo nõ credis me tollere poſſe peccata mundi. In q̃buſdam tñ eccleſijs dr ter Agnus dei ſine dona nobis pacẽ: non datur etiã pax in deteſtationem oſculi proditoris: ⁊ qꝛ xp̃s qui eſt vera pax noſtra nondũ pacem nunciauit: quia nondum ſurrexit qui in die reſurrectionis apl̃is ait Pax vobis: vñ forte hic modus ſalutationis. ſ. Pax vobis ab epiſcopo in principio huius miſſe non dr: ſed differtur vt nouam ſalutationem in die reſurrectionis ſue populus affectuoſius amplectatur. In aliquibꝰ tamen eccleſijs pax datur eo ꝙ Gloria in excelſis cantatur. Poſtcõmunio etiam non cantatur: primo ad notãdum ꝙ non erant tunc qui in fide chriſti cõmunicarent. Scd̃o quia baptizati nondũ cõicauerunt: ſed in die paſche cõicare debent. Tertio qꝛ nondũ ſurrexit qui nobis dat ꝙ cõicemus. Quarto quia veſpere que ſequũtur vicẽ obtinẽt poſtcõmunionis. Quinto qꝛ omnes tacuerũt in xp̃i cõprehenſione ⁊ crucifixione: ideo cantores tacẽt. Cãtoribꝰ igitur tacẽtibus ſacerdos ſuũ implet officiũ: qꝛ apl̃is de reſurrectione dubitantibus et mulieribꝰ timentibus et nil dicentibus: xp̃s ipſe per ſuã glorioſam apparitionẽ quibus voluit fecit ſe manifeſtũ. Cõſequẽter inter cenã dum. i. dũ ſacerdos cõmunicat adijciuntur breuiſſime veſpere. ſ. Laudate dominũ oẽs gẽtes que quaſi nõ ſunt veſpere: qꝛ ſabbatũ eterne quietis qd̃ per hoc ſabbatũ figuratur nullã hꝫ veſperã: fit etiã officium breue propter ipſos neophitos quibus oia debẽt breuiter cãtari: maxime primo die ne eis generetur faſtidiũ ex prolixitate: vñ ſub vna collecta miſſa ⁊ veſpere clauduntur: ne forte ſi finita miſſa dicerent veſpere neophiti nõ auditis veſperis recederẽt credẽtes habere licẽtiã abeũdi: vñ ideo totũ officiũ ſub vna oratione cõpletur: qm̃ ſacrm̃ baptiſmi in xp̃i paſſione cõſummatur: vel ideo dies hec in miſſa nõ in veſpera terminatur: vt xp̃s q̃ nos morte redemit ſine fine laudetur qui eſt in ſecula benedictus. In quibuſdã aũt eccleſijs cãtatur pſal. Laudate dñm. ſine gl̃ia quia filius qui eſt tertia pſona in trinitate nondũ ſcitur eſſe nobis redditus. Rurſus inuitantur neophiti ad laudẽ dñi per pſalmũ illũ Laudate. ⁊ ipſi ſe laudare rñdent dicentes quaſi vnus homo per ſe vel ꝑ alios Magnificat aïa mea dñm. Hoc ſabbatũ priuilegiatũ eſt: quia in eo fiũt ordines: cathecumini poſt baptizãtur: cereus benedicitur: ⁊ plures lectiones leguntur.

Diſcipuli ante chriſti reſurrectionẽ non credebant eũ eſſe deũ qui redimeret Iſrael.

De die ſancto paſche. Rubrica.

Sequitur videre de feſto paſchali de quo primo aliqua generalia premittemus: cõſequẽter vero de nocturno huius diei officio: poſtmoduꝫ de diurno aliqua ſupponemus. Siquidẽ tẽpus paſchale ſignificat tp̃s illud qd̃ erit poſt diẽ iudicij: qñ vez ad patriam vite quã per Adã amiſimꝰ deo propiciãte regrediemur: qua cõſideratione poteſt dici hoc tẽpus regreſſionis: quod tñ incipit in octaua. In hac aũt die reſurrexit dñs qui eſt mũdi prima: et rediẽs ad caput eſt octaua: vt dicetur in prohemio ſeptime partis: de qua dicitur in Paralypomenon in titu. pſalmoꝝ. Quã octauã ſicut ſeptẽ mũdi etates precedũt: quarũ ſex ſunt viuentium: ⁊ ſeptima dormientiũ: ſic ⁊ ſeptẽ dies noſtre reconciliationis hãc diẽ precedũt. ſic quoqꝫ ſeptẽ dñice a Circũdederũt vſqꝫ ad Letare hieruſalem preceſſerũt quas interpoſito dñice paſſionis memoria: hec dñica octaue etatis rep̃ſentatiua ſequitur in qua etiã repreſentatur ꝙ ſicut octaua eſt eadem cũ prima: ſic reſtituetur homo in idipſum: et ad id qd̃ fuerat cõditus: immo ſupra prime originis reparabitur dignitatẽ ⁊ cõſequetur corporis et aïe feliciſſimã immortalitatẽ. Qualiter dñs tribus diebus ⁊ tribꝰ noctibꝰ fuit in ſepulchro ⁊ qua hora reſurrexit: ⁊ qua hora hoc tp̃e dꝫ dici officiũ matutinũ: ⁊ quare hac die paſcha celebratur dictuꝫ eſt ſub quarta feria cene dñi: ⁊ ſub ſabbato ſancto Sane paſcha grecũ nomẽ eſt qd̃ hebraice dr phaſe: qd̃ latine trãſitus interpretatur ſm̃ Bedã. Nõ ergo dr paſcha a paſſione: ex eo qꝛ paſſium grece dr pati latine. ſed dr a tranſitu: ⁊ hoc primo ſm̃ hiſtoriam: ex eo qd̃ exterminator angelus videns ſanguinẽ in foribꝰ iſraelitarũ pertranſijt: nec eos percuſſit: tunc etiam populus ex egypto tranſiuit. i. exiuit: tertiaqꝫ die mare rubrum pertranſiuit. Secundo ſm̃ allegoriam: qꝛ eccl̃ia in hoc tp̃e trãſiuit per baptiſmũ ab infidelitate ad fidẽ. Tertio ſcd̃m tropologiã: qm̃ hoc tẽpore trãſimus per cõtritionem ⁊ cõfeſſionẽ de vitijs ad virtutes: vt infra di-

Temporis paſchalis ſignificatio.

Interpretatio huius dictionis paſcha.

cetur. Quarto ſm anagogen: qr tunc xp̄s tranſijt a mortalitate ad immortalitatem: ꝛ faciet etiā nos trāſire: vnde in euangelio. Cum vidiſſet ieſus inquit: quia venit hora vt tranſiret de hoc mūdo ad patrem ꝛc. Nominamus aūt hāc diem greco ꝛ nō hebraico vocabulo: licet lingua hebraica dignior ſit tanq̄ mater. Primo ne in hoc videamur iudaizare: ſecundo ne in hoc immitemur quoſdam hereticos dicentes euangelium ſine cerimonialibus non ſufficere ad ſalutem. Item vtimur greco ꝛ nō latino vocabulo ꝑpter autoritatem: qm̄ greca lingua antiquitus rome et in italia tante fuit autoritatis: vt nō ſolū dies ſolēnes grecis noībus nūcuparētur vt paſcha: pēthe. hypo pāti: ꝛ epyphania: verūetiā dignitates: vt apſicus: patriarcha: archiepiſcop⁹: ep̄s: ꝛ hmōi. Iſidorus tñ dicit ꝙ paſche vocabulū nō grecū: ſed hebraicū eſt. ꝛ Inno. iij. dicit in quodā ſermone ꝙ paſcha hebraice dicitur a phaſe qđ eſt trāſitus: grece ſo a phaſim ꝙ eſt paſſio. Augu. dicit ꝙ hoc nomen paſcha per diuinaȝ diſpoſitionē cōpactū eſt ex hoc noīe greco paſſie: qđ paſſio īterꝑtatꝰ: ꝛ ex hoc noīe hebreo phaſe qđ tranſitus interpretatur: nam hec duo cōueniūt in hoc noīe paſcha. tā ſm ſignificationē q̄ ſm vocē: ſm ſignificationē: qm̄ in paſſione chriſti fuit eius tranſitus: vnde merito hoc nomen hȝ intellectum vtriuſq̧ nominis: ꝛ eſt latinum: vt ſic ex duab⁹ linguis fiat tertia. ſ. latina: ꝛ eſt hoc nomē paſcha prime declinationis ꝛ neutri generis: qđ ſolū in trib⁹ nominibus grecis inuenitur. ſ. paſcha: manna: et māmona. Uel eſt tertie declinationis: vt dicatur paſcha paſchatis: ſicut dī fantaſma fantaſmatis.

In paſſiōe xp̄i fuit eius tranſit⁹.

Uocatur autem paſcha ipſa dies reſurrectionis: ꝛ etiā tēpus a dn̄ica in ramiſpalmarū vſq̧ ad octauas paſche: qr in dn̄ica ipſa inducebatur agnus q̄ in quinta feria immolari debebat. Uerūtamē ſm vulgi ꝯſuetudinē dn̄ica in ramiſpalmarū dicitur paſcha floridū feria ſexta paſche. Hodierna vero dies paſcha: olim tñ ꝓprie dicebatur paſcha dies illa in qua agn⁹ immolabatur. Solēnitas paſche aūt anthonomatice dī ſolēnitas ſolēnitatū: eo ꝙ ceteras ſolēnitates hui⁹ ſolēnitatis nobilitas antecellit: ꝛ omnes dies dn̄ici ſunt octaue huius feſti. vt dicetur in prohemio ſeptime partis: ꝛ in ea oīa letitie inſignia proponuntur templum quoq̧ mundatur et ornatur in parietibus: qr in eis cortine et pallia extenduntur: ꝛ in choro dorſalia et tapeta extenduntur: ꝛ banchalia diſponuntur. Uelamen etiam qđ erat ante crucem vel in altum dirigitur vel remouetur: vel retro altare ponitur: ad notandū ꝙ prius occulta modo ſunt manifeſta. altare quoq̧ ſuis ornamētis decoratur: vt in quibuſdā eccleſijs vexillis que ſignificāt victoriā ieſu xp̄i crucib⁹ ꝛ alijs. De q̄ ꝛ develaminib⁹ triū colorū que hac die in tribus lectionib⁹ de altari remouētur ꝛ de triplici ornatu materialis tēpli dictum eſt in prima parte ſub titulo de picturis. Miniſtri quoq̧ ad decorē huius ſolēnitatis ſe balneis prelauant ꝛ barbas ꝛ coronas tondūt: capillos deponūt: veſtes ſiue cappas nigras deponunt ꝛ albas induunt que lȝ ad decorem̄ fiant ad ſpiritualem

Solēnitas paſche dicitur ſolēnitas ſolēnitatū

quoq̧ hominē referuntur. Non enim lauamur ad voluptatem: ſed ad ſignificationē vt. ſ. per exteriorem lotionem corporis interiorem aīe debere fieri oſtendamus: barbas ꝛ coronas tondere eſt ſuperfluitates ꝛ vitia deponere: capillos ſup aures tōdere eſt quinq̧ ſenſus corporis ad ſeruiendū deo: expeditos habere: nigras veſtes ſiue cappas exuere: eſt aſperitatem penitentie deponere: albas ſiue ſuperpellicia induere: eſt ſtolaȝ immortalitatis firmiter expectare: vel per veſtem albam ſignificamus innocentie ſtolam renatorum: vel per hoc repreſentamus hodiernam apparitionem angelorū qui in veſtibus albis apparuerunt. In hac ſancta die nil qđ a ſacerdote non ſit benedictum cōedere debemus: quia inimicus noſter nunc nos magis ſatagit ſupplantare. Unde in quibuſdā locis que cūq̧ comedi debent ad eccleſiā portātur: ꝛ ī atrio vel veſtibulo eccleſie cum cruce ꝛ aqua benedicta et in veſtibus ſacris a ſacerdote benedicunꝰ. Hinc eſt ꝙ hodie agnus a ſacerdote benedicitur: ad repreſentandum ꝙ deus per Moyſen ꝛ populum agnum comedi iuſſit in figuram ieſu xp̄i: cui⁹ ſanguine oīa primogenita ſibi de mundo redemit et angelo in nocte illa oīa primogenita ī egypto percutiente populū ſuum ſeruauit agni ſanguine prenotatum. Agnus autem ſm romanum ordinē nō ad altare ſed ad menſam benedicitur. In quibuſdam etiam locis benedicitur lac ꝛ mel in memoriā eius quod dn̄s inquit patribus noſtris Abrahaȝ Iſaac ꝛ Iacob. introducam vos in terram fluentem lac ꝛ mel. Nullus dȝ etiam vnq̄ aliquid cōedere niſi prius ſaltem ſigno crucis facto. Unde legitur in dialogo Gregorij pape li. j. c. iiij. ꝙ cū quedam monialis iret per ortum lactucam ſine benedictione comedit ꝛ ſimiliter demonem qui ſuper eā erat ſuſcepit qui eā multū vexauit. Nos quoq̧ vidimus in ciuitate bonon̄. puellam a duob⁹ ſpiritibus immūdis ꝛ malignis triēnio vexatā. Cūq̧ a quodā perito volente illos cū exorciſmis ꝛ adiurationibus ab humano corpore pellere interrogarentur qualiter corpus mulieris intraſſent: rn̄derunt ꝙ ſedebant in quodā malogranato qđ ipſa puella comederat: qui tandem virtute adiurationum nobis preſentib⁹ ab humano corpore receſſerunt. In quibuſdam quoq̧ locis hac die in aleis in natali prelati cū ſuis clericis ludunt vel in clauſtris vel in domibus epiſcopalibus: ita vt etiā deſcendāt ad ludū pile vel etiā ad choreas qđ vocatur libertas decembrica: qr antiquitus cōſuetudo fuit apud gentiles ꝙ hoc menſe ſerui paſtores et ancille quadam libertate fruerentur. ꝛ cum dominis ſuis dominarentur: ꝛ cum eis facerent feſta ꝛ conuiuia poſt collectas meſſes: laudabilius tamē eſt a talib⁹ abſtinere. In pleriſq̧ etiam regionib⁹ mulieres ſecunda die poſt paſcha verberant maritos ſuos: die vero tertia mariti vxores ſuas. Sicut et antiquitus licebat ſeruis dn̄os ſaltem in crimine adulterij accuſare impune. xij. q. ij. queſtionem. Hoc autem fit ad notandum ꝙ debent ſeinuicem corrigere ne alter ab altero hoc tēpore exigat debitū thori. Statutum enim eſt de conſe. diſt. ij. ois

Queciſq̧ comedi debēt ī hac ſācta die nonnullis in locis portanꝰ ad eccleſiā: vt benedicanꝰ.

homo.xxxiiij.q.c.j.ꝙ cū hac die cōicare debeāt tri
bus precedentib⁹ ⁊ tribus vel quinqȝ vel ſeptē ſe-
quētibus diebus ab amplexib⁹ vacēt: qḋ ſumptū
eſt a dauid: qui cū pueris ſuis accepturus panes
ꝓpoſitionis ait ad Abimelech ſacerdotē. Conti-
nuimus ab heri ⁊ nudiuſtertius: de cōſe.di.ij.tri-
bus.x.q.j.hāc cōſuetudinē. His trib⁹ dieb⁹ ꝓmis
ſolēniter eſt feriandū: in ſequētibus vero licet vi
ris ruralia opera que magis neceſſaria ſunt exer-
cere: ſȝ feminis nō licet nere nūqȝ aūt choreas du-
cere. qꝛ ſm Greg. melius eſt fodere ⁊ arare qȝ cho
reas ducere. Inde eſt ꝙ hi ſinguli dies ꝓpria ha
bēt reſſoria. Ceteri ꝟo i quibuſdā eccleſijs mutua
ta in alijs tñ habēt etiā vſqȝ in quintā feriā ꝓpria.
Fiūt quoqȝ apud quoſdā hoc tꝑe aquarum diuer
ſiones: ne qꝛ hoīes vigilauerūt in quadrageſima
in his ſanctis dieb⁹ dormire velint. Hoc quoqȝ no

Paſcha noſtrū ſemper debet fieri in die dñico.

tādum eſt ꝙ paſcha noſtrū ſemꝑ dȝ fieri in die do
minico: ſicut ſtatuit pius papa. de ꝯſe. di. iij. noſce.
et.c.ſequēti ⁊ etiā Victor papa qui ꝓpter hoc cō-
cilium paleſtinum cōuocauit: licet eñ primo eodē
die celebraretur: quia tñ quidā inde dubitabant:
angelus dñi ad corroborandos eoꝝ animos appa
ruit in habitu paſtorali Herme doctori precipiēs
vt paſcha ſemꝑ die dñico ab omnibus celebraret.
Dominus tñ vere ſurrexit i die.vj.kalend.aprilis:
nam paſſus eſt.viij.kalendas aprilis. videlicet in
die tali in quali conceptus eſt: ſiue in quali annun
ciatio virgini facta eſt: prout dictum eſt ſub titulo
de paraſceue. Celebrari etiā debet paſcha i luna-

Paſcha i lunatione aprilis celebrari debet.

tione aprilis: qm̄ in Exo. precepit dñs ꝙ mēſis ille
primus haberetur: ⁊ agnus die.xiiij. immolaretur
vnde victor papa de cōſecra. diſt. iij. celebritatem.
dicit ꝙ paſcha debet celebrari poſt.xiiij. dies luna
tionis aprilis qui eſt primus menſis: ſm hebreos
vſqȝ in vigeſimumprimum diem eiuſdē menſis. i.
lunationis. Loquitur eñ ibi de menſe lunari: non
de ſolari: quoniam in illa lunatione eſt ſemper pa-
ſcha vſqȝ in vigeſimumprimum diem: ⁊ vſqȝ poni
tur ibi incluſiue: quoniam includitur ipſa.xxj. dies
vult ergo dicere victor papa: ꝙ paſcha non debet
eſſe infra.xiiij. diē lunationis aprilis: nec poſt.xxj.
diem illius. ¶ Si enim.xiiij. dies lunationis eſt in
die dominica vbi eſt paſcha iudeorum: et domini-
ca ſequēti eſt paſcha noſtrum: ſcilicet in.xxj. die: et
hec lunatio quandoqȝ incipit a martio: de quo ple
ne in fine octaue partis dicetur. Eccleſia tñ anti-
quit⁹ celebrabat paſcha cū iudeis.xiiij. luna pri
mi mēſis: quocūqȝ die occurreret: quē ritū ſctī pa-
tres in Nycena ſynodo prohibuerunt: conſtituen-
tes non ſolum lunam paſchalem ⁊ menſem inqui-
rere: ſed etiam diē dñice reſurrectionis obſeruare:
et ideo extenderunt paſcha a.xiiij. luna vſqȝ ad
xxj. vt dictum eſt: vt ſic ⁊ dies dominicus nō omit
teretur et in die reſurrectionis domini paſcha cele
braretur: et hoc pluribus de cauſis. ¶ Primo ne
eccleſia videatur iudaizare et figuris iudaicis ad-
herere: et in temporibus ⁊ annis confidere. Se-
cundo quia die dominica datum fuit manna a do
mino: per quod ſignificatur euchariſtia. i. panis
angelorum: habens in ſe omne delectamentum et
ſuauitatē omnis ſaporis. vnde exo.xvj. Die ſexta
parent quod inferant: ⁊ ſit duplum qȝ inferre ſole
bant per ſingulos dies: ⁊ hec eſt dies veneris: et
ita die dominica datū eſt manna. Tertio qꝛ prece-
ptum eſt comedere agnū cū lactucis agreſtibus:
⁊ in azimis ſinceritatis ⁊ veritatis: id eſt cū puro
affectu ⁊ puro intellectu: hoc eſt in veritate. Chri
ſtus vero mortem deſtruxit moriendo: ⁊ vitam no
ſtram reſurgendo reparauit: ⁊ ita patet ꝙ in die
reſurrectionis debemus comedere agnum: qꝛ tūc
incipit veritas vite noſtre. Quarto non celebra-
mus paſcha noſtrum cū iudeis qui illud celebrāt
xiiij. luna: qꝛ qȝuis tūc immolatus fuerit agnus:
tñ incipit eius immolatio in ſequenti die: qꝛ tunc
eſt tempus luctus nec eſt tempus ſolennizandi: ⁊
ideo eccleſia dimittit hoc vſqȝ ad tempus ſolenni
tatis: qꝛ debet fieri cū ſolennitate: ſicut dictū eſt.
Quinto qꝛ cū chriſto vult eccl'ia celebrare paſcha
ſuū. Triplex enim paſcha fecerunt iudei. Primū
in ramatha quod interpretatur commotio tinee.
Per hoc ſignificatur primū paſcha. i. ſpiritualis
tranſitus de vitijs ad virtutes. Per tineam enim
peccatum intelligitur: qꝛ ſicut tinea cōſumit pan-
nū imperceptibiliter: ſic peccatū animam: quādo
aūt peccatum cōmouetur in nobis ſiue ammoue
tur per penitentiam fit iſte tranſitus. Secūdū pa
ſcha factum fuit in tyna quod interpretatur men-
ſa: per quod ſignificatur ſm paſcha ſpirituale: id
eſt trāſit⁹ de virtute ad virtutē: per quod reſtitui
tur homini ſua menſura attingendi celeſtia. Iſte
trāſitus fit quando tranſimus de virtute ad virtu

Ex iuſſione angeli monemur paſcha in dominica celebrare.

tem. Tunc enim accedit ad menſuram ſuam ho-
mo: quando factus eſt: vt ſit ſocius angelorū. Pri
mū paſcha chriſtus non potuit celebrare: qꝛ pec-
catū nō fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius:
neqȝ ſecūdum: qꝛ datus fuit ei ſpūſſanctus: nō ad
menſurā a tēpore ſue natiuitatis. Tertiū paſcha
factū fuit in galgale: quod īterpretatur reuelatio.
Iſtud paſcha fit a nobis qñ tranſimus de mūdo
ad patrem: ſiue de mundo ad celum: ⁊ reuelabun
tur nobis omnia que modo credimus. Hoc pa-
ſcha celebrauit chriſtus per reſurrectionē ſuā: qḋ
nos celebramus ſemper poſt.xiiij. lunā primi mē-
ſis: poſt equinoctium vernale qñ dies incipiunt
maiores eſſe noctibus: prout dictum eſt ſub ſab-
bato ſancto. ¶ Sexta cauſa eſt: quia de primo pa
ſcha vel ſecundo non eſt gaudiū multum: ſed de
tertio. vnde. ij. Reg. xvij. Nō glorietur accinctus
eque ſicut diſcinct⁹. Septima qꝛ ex iuſſione ange-
li monemur paſcha in dñica celebrare: vt premiſ-
ſum eſt. Quare hec ⁊ cetera feſta ſaluatoris pre-
ter natale mutabilia ſunt: dictū eſt ſub natali. qñ
debeat paſcha annūciari: dictū ē ſub epyphania.
Porro cōſiderande ſunt quedam huius paſcha-
lis temporis varietates. Sunt eñ in eo tres ſepti
mane quaſi proprijs vocabulis nūcupate. Prima
eſt paſchalis. Secunda in albis. Tertia expecta-
tiōis. Prima dicit̄ ſanctificata ꝓpter iuſtificationē
anime: inde eſt ꝙ hoīes per baptiſmū ſanctificati
per totā ſeptimanā illā veſtem quam in baptiſmo
ſuſceperūt deportant que ſignificat primā inno-

uentie ſtolam. Scđa dicitur in albis. Primo quia baptizati in ſabbato ſancto: deponunt in ſabbato in albis albas ſtolas ſeu veſtes quas in baptiſmo ſuſceperũt. Per albas quidem innuitur quales in preſenti vita eſſe debeant ſcilicet mundi: ꝛ qualia deniqꝫ ſint corpora recepturi: quia ſancti beatitudinem ꝛ gloriam poſſidebũt: prout dictum eſt ſub ſabbato ſancto. Secundo quia hoc tempore illi q̃ baptizati ſunt in ſabbato ſancto: ab epiſcopis confirmati alias albas ſtolas portare vſqꝫ ad aliũ ſabba. ſolent. communiter tamen prior ſeptimana vocatur in albis: propter angelos qui in reſurrectione domini in albis apparuerunt: vt premiſſum eſt: et quia olim baptizati: illis diebus candidis veſtib⁹ vtebãtur vſqꝫ ad ſabbatũ in albis. Et ꝓpter premiſſas etiam cauſas dicitur ſabbatum in albis: vel q: mos fuit antiquitus vt in ipſo ſabbato veſtes ex toto deponerent: ꝛ albas induerẽt: qđ nõ fit in ſabbato ſancto. Tertia ſeptimana. ſ. que eſt poſt aſcẽſionem dr̃ expectationis: q̃ꝛ repreſentat illud tempus quo apoſtoli expectauerunt aduentũ ſpiritusſancti quibus dñs dixit Manete in hac ciuitate et expectate vſqꝫ dũ induamini virtute ex alto. Prima autem ſeptimana non protenditur niſi vſqꝫ ad ſabbatum in albis excluſiue: ꝛ ſic paſcha ſex dies ſolum habet pro octauis: ſeptimana vero in albis incipit ſabbato in albis et terminatur in alio ſabbato: et ſic durat per octo dies. Octaua vero aſcenſionis cũ deberet terminari in quinta feria ante penthecoſtẽ protenditur vſqꝫ ad pẽthecoſtẽ: quia licet duo dies qui ſuperſunt octaue aſcenſionis poſſint officiari ad miſſam a dñica antecedenti: tñ ad nocturnos non haberent inuitatoriũ vel lectiones vel reſponſoria: niſi ab aſcẽſione dñi acciperent. Uñ illi decem dies pro vno reputant: nec mirũ cũ et totũ tempus paſchale pro vna reputetur octaua: et ſimiliter a natiuitate vſqꝫ ad octauam epyphanie: de hoc dicet ſub dñica poſt aſcẽſionẽ.

Tẽpus paſchale vſqꝫ ad penthecoſtẽ vocatur quinquageſima.

Tẽpus aũt paſchale vſqꝫ ad penthecoſtẽ vocat quinquageſima: q: cõtinet quinquaginta dies: ꝑ qđ tẽpus iubilei ſignificat: vt dicetur ſub penthe. Duas eñ quadrageſimas celebramus cui numero additur decimus numerus: ꝛ fit quinquagenarius: primã ante paſcha: in qua labores ꝛ miſerie huius tpis ſignificant: vñ tunc ieiunamus ꝛ cãtica letitie ſubticem⁹: ſcđam poſt paſcha q̃ ſignificat ſtatum eterne felicitatis: ꝛ in ea tp̃s glorie noſtre poſt hanc vitã repreſentamus: tũc eñ ab oĩ labore quieſcemus: ꝛ in dei laude erimus quare tũc cãtica letitie multiplicamus: ꝛ ianua penitentib⁹ aperitur: q: nullius pcĩ improperiũ erit: totũ eñ erit abſorptum a gloria: prout in collecta huius diei habetur: vt dictum eſt in prohemio huius partis. Nec ieiunamus: nec genua flectimus: immo ſtantes oramus: tũ q: nõ erit pro quo flectantur: ſꝫ domus dei gloria replebitur: tũ etiã vt libertatẽ quã nobis dñs reſurgendo acquiſiuit profiteamur: tũ quia mulieres ad monumentum venientes non flexerũt genua: ſed erecte inſpexerũt in ſepulchro: ſicut dicit Ambro. in fine Luce: tum quia ſm eum in his quinquaginta diebus quibus dñs nobiſcũ fuit gaudendũ eſt ꝛ iugis feſtiuitas eſt eis tanq̃ ſit dies dñica. lxxv. di. ſcire. tum etiam q: hoc tp̃s paſchale ſignificat octauã reſurrectionis in qua nec ieiunabitur: nec genua flectẽtur ſed perfectum gaudiũ omnibus erit. In feſtiuitatibus etiã beate marie ꝛ diebus dominicis ꝛ feſtiuis: ꝛ in dieb⁹ penthecoſ. niſi in preſentia corporis et ſanguinis xp̃i genua flectenda nõ ſunt: de hoc in quinta parte ſub titu. de prima dictũ eſt: ꝛ ſub ſabbato pẽth. dicetur.

Genua in eccleſia flectere quid ſignificat.

Genua eñ in eccleſia flectere cordis contritionẽ ſignificat. Et eſt notãdũ ꝙ in genuflexionibus vtendũ eſt oratione dñica vel oratione quã ſcripſit Aug. ſeu approbauit. ſ. Deus propiti⁹ eſto mihi peccatori vel peccatrici: vel illã quam quidã ſanctus heremita cõpoſuit ꝛ docuit thaydem meretricẽ docens illã quotidie genuflectere ꝛ in terram diſcũbere: oculos ſurſum nõ attollere ꝛ dicere. Qui me plaſmaſti miſerere mei de⁹. Ceterũ feſtiuitas paſchalis hebdomadaria eſt: prout in ti. ſequẽ. dicet. In paſchali ſeptimana ſalutare nos ad inuicẽ hoc modo debemus. ſcꝫ. Reſurrexit dñs. ꝛ ſalutatus debet reſpondere: Deo gratias. vel Et apparuit ſimoni: ꝛ poſtea debemus dare oſculum adinuicẽ in ſignũ pacis ꝛ charitatis: vſus tñ hoc nõ habet. Romanus tñ põtifex hac die miſſam celebraturus cardinales: prelatos: notarios: ꝛ familiares ſuos hoc modo ſalutat ꝛ oſculatur: et etiã omnes premiſſi inuicem hoc modo ſalutãt ꝛ oſculantur. Salutans enim dicit. Surrexit dominus vere. Salutatus ꝛ oſculatus reſpondet. Et apparuit ſymoni.

SEquitur videre de diurno officio huius diei. Incipit aũt eccl̃ia inuitatoriũ alleluya. Surrexit dñs vere: ꝛ eſt quinti toni ꝓpter q̃nqꝫ apparitiones dñi in illa die que dicte ſunt in quarta parte ſub tit. de ſalutatione ad pplm: vel propter quinqꝫ ſenſuũ reparationẽ que fit per reſurrectionẽ. In quibuſdã tñ eccleſijs dicitur inuitatorium cũ triplici alleluya ꝛ ſeptimi toni propter quietem que datur in reſurrectione. Apoc. xiiij. Ammodo iam dicit ſpũs vt requieſcant a laboribus ſuis: et indigemus inuitatorio: q: vie ſyõ lugent eo ꝙ nõ ſunt qui veniãt ad ſolennitatẽ. Hymn⁹ autẽ non dicitur in quibuſdã eccleſijs: q: in reſurrectiõe nõ cantabimus hymnos hmõi: ſed in plateis hieruſalẽ cãtabimus alleluya: vt habet. c. pe. Thobie. ſed loco hymni cantat alleluya propter ſpem quã habemus de glorioſa reſurrectione. Alie vero eccleſie cantãt hymnũ: q: ſemꝑ laudãdus eſt de⁹: ꝛ cantãt illũ ad tertiã ſub duplici cantu: vcꝫ vnum verſum ſub vno cantu: ꝛ alium verſum eiuſdẽ hymni ſub alio: ꝛ vnũ altiori voce q̃ alium: ad ſignificandũ duplicẽ ſtolã glorie quã xp̃s aſſumpſit. ſ. corporis ꝛ anime.

Virtute trinitatis facta eſt reſurrectio.

Quia vero virtute trinitatis in qua eſt perfectio: facta eſt reſurrectio: ideo dicuntur tres lectiones: tum q: ſoror noſtra paruula eſt ꝛ vbera nõ habet: tum q: baptizati nõ indigẽt labore: quaſi modo geniti infantes de quo in ſequẽti tractatu dicetur. Hac etiam die ꝛ hoc tempore cantantur tres pſalmi cum tribus antiphonis.

Obſeruatur aūt ideo iſte ternarius numerus. Pri
mo qr paratur hoībus ꝓpter precedēs ieiuniū at-
tritis. Scđo ne neophiti multitudine onerētur vt
premiſſum eſt. Tertio ꝓpter triduanā dñi ſepultu
rā que preceſſit dñicā reſurrectionem. Quarto ad
notandū ꝙ tria que dñs ſm Lucā ꝑmiſit i hoc ſe-
culo perficere. ſ. demones eijcere: ſanitatē perfice-
re: a tertia die cōſummari in reſurrectione: cōſum-
mata ſunt. Primū operatus eſt dñs cū fecit vt re-
licta creatura rediremꝰ ad creatorē. Scđm cū per
fidē nos ſibi tanq̄ mēbra capiti vniuit: vt de eius
ſpū viueremus. Tertiū cū in hoc confirmauit nos
ne laberemur: vel ꝯſummatio ē noſtra reſurrectio
Hec etiā in noſtra cōuerſione apparēt. Eijcitur
eñ a nobis demones ꝑ exorciſmos: ſanamur ꝑ ca
thecaſmū: ꝛ ꝯſummamur ꝑ baptiſmū ꝛ ꝯfirmatio
nē. Primū notatur in pmo pſalmo ꝛ in ſua anti-
phona vbi dr et ꝯſiliū meū nō eſt cū impijs. In q̄
pſalmo oſtenditur q̄d vitare debeat q̄s ad hoc vt
ſit beatꝰ. ſ. nō ire i ꝯſilio ipioꝝ: ꝛ q̄d facere debeat
ſcʒ habere volūtatē dñi in corde: ꝛ i ea die ꝛ nocte
meditari. Primꝰ ergo pſalmꝰ cū antiphona mon-
ſtrat impios. i. demones eijcit a ꝯſilio filij dei. In
hac demonū eiectione fit qđ dñs in euāgelio Ioā
nis dicit. Nūc iudiciū eſt mūdi. nūc princeps huiꝰ
mūdi eijcietur foras. Hoc iudiciū eſt diſcretio qua
fideles ꝑ fidē ſeparant ab impijs demonibꝰ: qđ iu
dicaū factū eſt in multis milibꝰ credētiū. Sʒ in hoc
iudicio impij. i. in impietate perſeuerātes non re-
ſurgūt: ſed hi q̄ ꝑ fidē xpi vniuntur: ꝛ hoc eſt ſm
qđ notatur in ſcđo pſalmo ꝛ ſua antiphona vbi dr
Poſtulaui panē meū alleluya: dedit mihi gentes
alla: in hereditatē ſibi alla. Hoc factū eſt cū fide-
les per fidē ei tanq̄ capiti vniti ſunt vt ꝑ ipm ad
modū hereditatis fructificēt. vñ in pſalmo irriden
do dicit. Quare fremuerūt gētes ꝛc. dicētes: diſrū
pamus vincula eoꝝ ꝛ ꝓijciamus a nobis iugum
ipſorū: ſtulti dicūt. Qui habitat in celis irridebit
eos ꝛc. ꝛ Xps dicit. Ego aūt cōſtitutus ſū rex ab
eo: q̄ dicit Poſtula a me ꝛ dabo tibi gētes heredi-
tatē tuā ꝛc. Et aduerte qr in antiphona dr dedi. in
pſal. dabo: ꝛ in antiphona oſtēdit impletū eſſe qđ
in pſalmo eſt ꝑmiſſum. Tertiū notat i tertio pſal.
et in ſua antiphona quo tāgit ꝯſūmatio quā dñs
ꝑmiſit ſe perfecturū in tertia die: vbi dr ego dormi
ui ꝛ ſomnū cepi ꝛc. Hoc eñ lʒ de paſſione ꝛ morte
et reſurrectione ſaluatoris intelligat: moraliter tñ
ꝯuenīēter intelligit de eo q̄ diu in pctō dormiuit: ꝛ
tandē ꝑ dei adiutoriū ſurrexit. Quīto etiā pōt di-
ci ꝙ qr ꝑ opa iſtoꝝ triū dierū fiūt cathecumini mē
bra xpi. ſ. per exorcizationē: per abrenūciationem
diaboli: per fidē qua vnitas in eis perficitur: ꝛ per
impoſitionē manus epōꝝ ſiue reſurrectionē dñi
que eſt iuſtificatio noſtra: ideo propter hāc iuſtifi-
cationē canimus tres antiphonas in nocte reſur-
rectionis. Prima diſiūgit nos ab impijs. Secun-
da cōiungit nos capiti xpo. Tertia facit nos reſur
gere ꝓpter iuſtificationē. Sexto etiam poteſt dici
ꝙ per tres pſalmos tria tpa ſignificantur tres an-
tiphone cantantur: in quibus patriarche: ꝓphete
et apoſtoli ſignificantur: tres lectiones leguntur.

Cathecumini efficiuntur membra chriſti per exorcizationem: per abrenunciationem diaboli et per fidem.

quia lex pſalmi ꝛ prophetie reſurrectionē dñi pro
fitentur. Tria reſpōſoria ſubſequuntur: quia tres
ordines. ſ. Noe: Iob: ꝛ Daniel ꝑ xpi reſurrectiōe ſal
uantur. Singulis rñſorijs Gloria patri ſubiungit
in quibuſdam eccleſijs: qr trinitas ab oībus ordi-
nibus collaudatur. In quibuſdam vero non niſi
vnum Gloria. tribus reſponſorijs ſm generalē cō-
ſuetudinem continuatur ad notandum ꝙ in trini
nitate vnum deum glorificamus. Septimo terna
rium in oībus frequentamus ꝓpter ſacramētum
baptiſmi in trium perſonarū nōie celebrati. Octa-
uo paucitate vtimur lectionū propter paucitatē
que tunc aderat predicatoꝝ. Nā apli erant in nu-
mero pauci: metu iudeoꝝ muti: de morte dñi me-
ſti: de audita reſurrectione quaſi deliri: qua pauci
tate volunt quidam vti vſq₃ in penthecō. quando
facti ſunt ꝑdicatores numero plures ꝛ ſpiritu ſan
cto ferueutiores: vt iam dicetur. Alij vero ſolēnita
tem potius attendētes: integrum ꝛ ſolēnē ſeruāt
numerū: qr ꝛ ſi apli muti fuerūt: tñ alloquiū ange-
lorum ꝛ frequēs viſitatio dñi non defuerunt: qua
re in ſequenti hebdomada cantatur tantum vna
antiphona cū tribus pſal. vt in ſeq. ti. dicet. Sane
tertio rñſorio cū gl'a pri decātato cū cereis ꝛ ſolēni
proceſſione de choro ad aliquē locū tendimꝰ vbi
ſepulchrum imaginariū coaptatur: ꝛ ibi introdu-
cuntur perſone ſub formis ꝛ habitu mulierum et
duoꝝ diſcipuloꝝ. ſ. Ioā. ꝛ Pe. qui ad ſepulchrū
xpm querētes venerunt: ꝛ quedā alie perſone in
ꝑſonis ꝛ forma angeloꝝ q̄ xpm a mortuis reſurre
xiſſe dixerunt in perſonis quorum recte cātari pōt
illa ſecunda reſponſorij primi particula. Nolite ti-
mere ꝛc. vſq₃ ad finē rñſorij: tunc redeūt ad chorū
quaſi fratribus referentes que viderunt ꝛ audie-
runt: ꝛ vnus redit citius alio: ſicut Io. cucurrit ci-
tius Pe. In perſonis quorum conuenienter cāta-
tur illud reſponſorium Congratulamini ſine ꝑſu.
Si qui autē habent verſus de hac repreſentatio-
ne cōpoſitos licet non autenticos non improba-
mus. Tunc chorus audita repreſentatione prorū-
pit in vocē altiſſone cantans Te deū laudamus.
quidam vero hanc preſentationē faciunt anteq̄
matutinum inchoent: ſed hic eſt propitior locus eo
ꝙ Te deum laudamus exprimit horam qua do-
minus reſurrexit: quidam etiam eā faciunt ad miſ
ſam cum dr ſequentia illa Victime paſchali cū dr
verſus Dic nobis ꝛ ſequentes. Adhuc i die reſur-
rectionem noſtram repreſentamus qua xpo con-
ſurreximus: ꝛ ideo de die dicimus Hec dies ꝛc. Et
in nocte ſepulturam qua ei conſepulti ſumꝰ. ꝛ ideo
illud non dicimus de nocte. vnde dicit apoſtolus
Conſepulti ſumus cū illo per baptiſmum in mor-
te. Trina eñ immerſio in aqua baptiſmi tridua-
nam domini ſepulturam repreſentat. Ille quidem
conſepultus eſt chriſto qui peccare quieſcit: ille cō
ſurrexit cū chriſto qui celeſtibus intendit: ꝛ aduer
te quia in duabus precedētibus noctibus tridua-
nam domini ſepulturā repreſentamus ſcđm ꝙ do
minus latuit in ſepulchro. vnde tunc alleluya non
dicimus: in hac vero nocte ſepulturam dñi repre-
ſentamus in eo ꝙ xpo conſepulti ſumus: ſed pro-

Trinitas ab omnibus ordinibus collaudatur.

pterea alla cantamus φ xpo conſepeliri gaudiuȝ
eſt nobis. Ad primam vero non dr hymnus pro-
pter rõnẽ in ſexta parte ſub titu. de nocturnis aſſi-
gnatã. nec Quicũqȝ vult. Quidam tñ dicũt pſal.
Cõfitemini. ſicut in ſequenti tit. dicetur. Non ſũt
etiam petitiones: obſecrationes: ⁊ poſtulationes:
quia dicit dñs In die illa non rogabitis me qcqȝ:
et quia conglorificati reſurreximus: nõ indigem⁹
iſtis. Non ergo dicũtur preces: quia vbi erit miſe-
ria: nõ erit petenda mia: vbi non erit tentatio non
erit dicendũ Libera nos a malo: non dicitur etiã
capitulũ qd̕ eſt refectio: ne poſt longã pſalmodiaȝ
homo tedio afficiatur: cõfortat eñ feſſos ſicut ele-
ctuariũ mẽbra. tum quia ibi nullũ erit tedium: tũ
qꝛ in hoc officio breuis eſt pſalmodia: ⁊ qm̃ capi-
tulũ i horis nõ dr: ideo nec rñſoriũ dȝ dici φ rñdet
capitulo ſiue lectioni. In miſſa tñ dr qꝛ rñdet epi-
ſtole: et in laudib⁹ qꝛ rñdet lectionibus ⁊ dicit tũc
capitulum Chriſtus reſurgens. ad roma. vj. cap̄.
De veſperis in ſequenti titulo dicetur.

Chriſto conſepeliri gaudiuȝ eſt nobis.

¶ De diurno officio huius diei. Rubrica.

Nunc de diurno officio videamus: et
quideȝ hac die fit ſtatio apud ſanctã
mariã maiorẽ: quia cum beatus Gre-
go. hac die ibi celebraret. ⁊ pax domi-
ni pronunciaret angelus dñi alta vo-
ce reſpondit Et cũ ſpiritu tuo. ⁊ propter hoc cum
papa ibi hac die celebrans dicit Pax dñi in teſti-
monium huius miraculi nil ſibi reſpondetur. Ce-
terum ante miſſam fit proceſſio quod ex euangelij
autoritate extrahitur eo qd̕ angeli dicunt mulie-
ribus. Ite dicite diſcipulis qꝛ precedet vos in ga
lileam. Et dñs ad eas. Nunciate fratribus meis:
vt eant in galileã ibi me videbitis: hec ergo signi-
ficat proceſſionem apoſtolorum vt viderent dñm
in galileam euntem. Rurſus galilea traſmigratio
interpretatur. In galileã ire fuit de iudeis ad gen
tes tranſire: de qua tranſmigratione poſtea dixit
Euntes docete omnes gentes baptizantes in no-
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. In significatio
nem ergo huius tranſmigrationis hodie ſolẽnem
agimus proceſſionem ſiue in ſignum φ nos opor
tet de vicijs tranſmigrare ad virtutes ſiue profi-
ciſci de virtute ad virtutẽ ad hoc vt videre domi-
nũ mereamur: qd̕ fit ſpũaliter in baptiſmo: ⁊ ideo i
significatiõnẽ baptiſmi nos ⁊ loca noſtra aqua be
nedicta aſpergimus cantãtes Uidi aquã. alijs ꝑo
tꝑibus cantatur Aſperges. Uerũtamẽ nec hodie
nec in pẽthe. aqua benedicitur: que latius proſecu
ti ſuimus in quarta parte ſub titu. de aque benedi
cte aſperſione: ab hac proceſſione oẽs proceſſiões
dñicales per annũ originẽ traxerunt vt videamus
dñm in galileã. i. in trãſmigratione de vitijs ad vir
tutes. Dies eñ dñica eſt dies reſurrectionis: nati-
uitatis: ⁊ ſpũſancti miſſionis ⁊ in omnib⁹ de no-
uo dñitarat eſt teſtõ cantandum. De proceſſione
dictum eſt in quarta parte ſub titulo de acce. pon
ti. ad altã. Sed ad quid fuit dictum apoſtolis vt
irent in galileam ad videndũ dñm. prout legiẽ. iij.
Marth. cũ eadẽ die eum viderint in hieruſalem.
Reſpondeo hoc dr maxime ꝑpter allegoriã: licet

Galilea tranſmigratio interpretatur.

ad literam factum ſit: allegorice eñ trãſmigratio
illa significat tranſmigrationẽ de iudeis ad gẽtes
in qua maxime videẽ xp̄s qꝛ in hoc maxime appa
ret xp̄i deitas φ totus mundus ad predicationeȝ
famulorum xp̄i credidit. Dixerunt eñ apoſtoli iu
deis: quia ꝟbum dei repuliſtis ⁊ vos indignos fe
ciſtis vite eterne: ecce conuertimur ad gentes. In
hac proceſſione precedunt luminaria: vt illud euã
gelicum impleatur in nobis Sint lũbi veſtri pre-
cincti ⁊ lucerne ardẽtes in manibus veſtris. Crux
enim precedit vt carnem noſtram crucifigam⁹ cũ
vitijs et concupiſcẽtijs ⁊ poſt cruces ⁊ vexilla que
ſunt victorie ieſu xp̄i inſignia ſequuntur ſacerdo-
tes dealbati: exultantes in laudes reſurrectionis
qui precedũt cũ tacita populi ſequẽtis expectatio-
ne per diſtinctas et moroſas expectationes vt cor
poraliter illud propheticum quod tunc cantatur
impleri videatur. Cũ iocũditate exibitis: ⁊ cũ gau
dio deducemini. Nam ⁊ montes ⁊ colles exulient
expectantes vos cum gaudio. Item in ea maior
ſacerdos precedit: quia dixit dñs Precedam vos
in galileam. Item in ea nihil reſonet qd̕ ſit vete-
ris hyſtorie: ſed ea ſolũ cantãtur que gloriã perſo
nent euangelij: inter q̃ illud preſertim in quibuſdã
eccleſijs admittiẽ. Uirtute magna reddebãt apo-
ſtoli teſtimonium reſurrectionis ieſu: qꝛ ſicut dixi-
mus in galileã tranſmigratio eſt apoſtoloꝝ predi
catio: cum autem ventum eſt ad medium templi
vtriuſqȝ ſexus ꝑplo circũſtante totis viribus cho
rus i vocẽ exultatiõis erũpit dicẽs antiph. Sedit
angelus que exprimit quid apoſtoli docuerũt aut
docere debuerunt. ſ. xp̄m viuere ⁊ eſt totis virib⁹
concinendum: ⁊ in auditum circũſtantium efferẽ-
dum: quia quẽ queritis viuit: ⁊ vita hominũ cum
eo ſurrexit. Uel hodierna proceſſio illud nobis re-
colit φ rex glorie cũ exercitu redẽptoꝝ de inferna-
libus clauſtris ad celeſtia regna migrauit. Poſt
proceſſionẽ ſequiẽ miſſa ⁊ incipit ꝑcentor loco ma
gni precẽtoris. i. xp̄i. Reſurrexi ⁊ adhuc tecũ ſum.
poſt quẽ cantat chorus ad significandũ φ ad xp̄i
ſimilitudinem alij ſancti qui erant in patria deum
laudabunt. Qd̕ vero ſequiẽ Et adhuc tecũ ſum
In hoc notatur eternitas in qua ſemper eſt cum
patre. Cantamus ergo hac die in perſona chriſti
Reſurrexi ⁊c. ſed tunc illud in perſona noſtra quã
do reſurgentes trãſibimus de hac mortalitate ad
immortalitatem: qd̕ significatur in hoc qd̕ dicetur
in euangelio. Et tranſiẽs miniſtrabat eis. Mini-
ſtrauit enim nobis cibum ſpiritualẽ ſeipſum: ſicut
iudeis dedit manna in deſerto. Poteſt etiam dici
φ dominus per ora prophetarum dirigẽs ſermo-
nem ad patrẽ ait Reſurrexi ⁊ adhuc tecũ ſum ⁊c.
in quo tria notat. ſ. ſuam glorioſã: reſurrectionẽ et
patris in paſſione protectionẽ ⁊ cognitioneȝ eius
per ſcientie ſue dilatationem per orbem. Reſurre-
ctionem eius notat cũ dicit Reſurrexi ⁊ adhuc te-
cum ſum ⁊c. q. d. nõ eſt ita vt iudeus cogitauit φ
a te oĩno ſim derelictus: ⁊ abiectus tanqȝ immun
dus. Unde deridendo dicebat iudeus Si filius dei
eſt liberet eũ. q. d. nõ liberabit eũ: qꝛ de eo nõ curat
Protectionem patris in paſſione notat cum dicit

In Galileam tranſmigratio eſt apoſtoloꝝ predicatio.

Poſuiſti ſup me manū tuā. q.d. protexiſti me nō
a paſſione: ſed ab eo quod iudei intendebant: vi- *Iudei intende bant ad extictio- nē nomi nis xpi.*
delicet ab extinctione nominis mei ad quā inten-
debant. Unde dicebāt. Si dimittimus eū ſic oēs
credent in eum. ſed in hoc ꝙ me occiderūt: hoc qđ
ipſi timebant conſecutū eſt. Nā ego qui ſum gra-
nū frumenti cadens in terram multum fructū at-
tulit: ⁊ tam de iſto ꝙ de illo primo laudandus eſt
pater. Unde poſt verſū cantatur alleluya. Scien
tie patris dilatationē notat cum dicit. Mirabilis
facta eſt ⁊c. q.d. ex hoc cognitio tua pater non tm̄
ad iudeos: ſed etiam ad gentes dilatata eſt: quam
prius tm̄ in gente iudeorū cognoſcebaris. Iuxta
illud. Notus in iudea deus ⁊ qꝛ ab vtroqꝫ populo
cognoſceris: ab vtroqꝫ tibi laus offeretur: ⁊ idcir-
co duplex alleluya ſequitur ⁊ ad id pertinet ver-
ſus. Dñe probaſti me ⁊c. ſeſſionē meā: id eſt humi
litatem in paſſione ⁊ reſurrectionē meā: id eſt glo
riā meā in reſurrectione. In quibuſdā tamē eccle
ſijs tacetur verbū illud ſeſſionē: ⁊ ſolū dicitur re-
ſurrectionē meā: pōt tñ vtrūqꝫ dici: per qđ duplex
xpi natiuitas deſignat̃. ſequitur hymnus trinita-
tis: ſcilicet. Gloria patri. qui in precedentibus die
bus intermiſſus fuit propter ignominiā illatā trini
tati in tertia perſona ſcilicet in filio. Nunc autē qꝛ
ſublata eſt ignominia illa hymnus ille cantatur.
Hec etiā in quibuſdā eccleſijs: per cereos repñſen
tant̃ vbi tres cerei ante altare ardere cōſueuerūt:
ſed in tribus diebus ante paſcha non ardent niſi
duo in ſignum ꝙ tertia perſona ſublata eſt. hac
vero die tertius cereus reaccenditur in ſignū ꝙ
ipſa xpi perſona glorioſe reddit̃ nobis. Poſt hoc
dicit̃ collecta in qua oſtēditur quis ſit reſurrectio
nis ⁊ mortis effectus: quoniam apertio ianue re
gni celeſtis eſt effectus. Qualiter aūt illā ianuā
intrare debemus dicitur in epiſtola que eſt prima
ad Cor. v. ca. ſ. Expurgate vetus fermentum. i.
abijcite vetuſtatem a vobis: ⁊ hoc eſt ire in gali-
leā. i. de vitijs ad virtutē: ⁊ de virtute in virtutē ſi-
cut eſtis azimi. i. eſſe debetis vel eſtis p baptiſmū.
Quare. Etenī paſcha noſtrū immolatus eſt xpūs
quaſi diceret: coctus eſt agnus ⁊ paratꝰ: itaqꝫ epu
lemur: ⁊ determinat quis ſit agnus cū dixit xpūs
aūt eſt paſcha noſtrū. i. agnus paſchalis ⁊ feſtum
paſchale. Alia etiā ratione ipſe eſt paſcha: qꝛ per
ipſum ⁊ ab ipſo ⁊ ad ipſum eſt nobis trāſitus pre
dictus. Nō in fermento veteri neqꝫ in fermēto ma
litie: id eſt male volūtatis ⁊ nequitie. i. praue intel
ligentie. Nequā enī eſt qui de deo male intelligit: *Nequā eſt q de deo ma le intelli git.*
ſed in azimis ſinceritatis ⁊ veritatis. i. in accenſo
affectu ⁊ purificato itellectu: vel in ſinceritate cha
ritatis ⁊ puritate fidei. Sed etiā plꝰ dicit veritas
ꝙ̄ fides: cōprehendit enī ſapientiā ⁊ intelligentiā
Sed videtur littera epiſtole in ſe cōtraria: ſi enim
ſumus azimi. i. ſine fermento: quomodo expurga
bimus vetus fermētū: quomodo etiā dicitur vt ſi
tis noua cōſperſio: videt̃ enī dicere vt ſitis azimi
ſicut eſtis azimi: nā noua cōſperſio nihil aliud eſt
ꝙ̄ farina aqua cōſperſa. i. paſta nondū fermētata
Sed eſt notādū ꝙ duobꝰ modis: dicitur quis pec
care. ſ. pctō proprio vel pctō alieno: cui conſentit.

Erāt enī illi quibꝰ loquebat̃ apls azimi. i. ſine pro
prij pcti fermēto: ſꝫ erāt alieno pctō infecti dū non
reprehēdebāt illū cū poſſent qui patri ſuo ꝓpriā
nouercā abſtulerat qui inter eos erat. Uñ dicit̃ eis
Expurgate vetus fermentū. i. abijcite illū a vobis
p excōicationē vt ſitis noua cōſperſio. i. ſine fermē
to alieni pcti: ſequit̃ graduale quo vtit̃ eccłia ſan-
cta propter nos qui non habemus adhuc niſi re-
ſurrectionē aīe ⁊ expectamꝰ reſurrectionē corpo-
ris. ſ. hec dies quā fecit dñs exultemus ⁊ letemur *Exultā do et le tando itur i pa radiſuꝫ.*
in ea: qꝛ exultando ⁊ letādo itur in paradiſum: ſed
cū labore ⁊ anguſtia: ⁊ cū maxima afflictione itur
ad infernū: quia non eſt pax impijs dicit dñs: ſed
bonis eſt iocunditas pax ⁊ quies maxime ꝓpter
ſpem glorioſe reſurrectionis. Cātatur aūt gradua
le: lꝫ ſit luctus laborantium ꝓpter baptizatos qui
arripuerūt laborē militie vt perueniāt ad alleluya
eterne letitie grādis enī labor eis ſupereſt: vt par-
tem habeant in ſecunda reſurrectione. Et eſt ſcē-
dum ꝙ eſt dies tēporis. vnde hodie ſi vocē eius
audieritis. i. ſi in tpe quo viuitis ⁊ eſt dies eterni
tatis. vñ melior eſt dies vna in atrijs tuis ſup mi-
lia: hāc diē hodierna feſtiuitas inchoat: ⁊ ideo re-
cte demōſtratiue dr̃ Hec dies quā ⁊c. ⁊ hodie re-
ſurrexit dñs: ſed hec dies dū eſt in aurora vel in
aſſenſu vocatur dies ſalutis ⁊ gratie: cū fuerit in
meridie vocabitur dies eternitatis et glorie. Hec
declinatū nō ſentit: ⁊ ideo ſolēnitas iſta veſperū nō
hꝫ: vt dicetur in ſeq. tit. Poſtmodū ſequitur alla:
cantus quidam angelicus. ſ. paſcha noſtrū immo
latus eſt xpūs. j. Cor. v. c. qꝛ ipſe eſt panis angelo
rum in quē deſiderāt angeli proſpicere etiā ingreſſū
eſt homo. q.d. Laudate dñm deū: qꝛ paſcha nrm̄
immolatus eſt xpūs. Deinde ſequitur euangelium
Marci. xvj. c. qui hꝫ figuram leonis: qꝛ ⁊ xpūs fuit *Chriſt fuit leo in reſur gendo.*
leo in reſurgendo: ⁊ qꝛ ſm ordinē leguntur euāge
lia: prout in ſeq. tit. dicetur. Eſt autem euangeliū
Maria Magda. maria iaco. ⁊ ſolo. eme. aro. ⁊c.
Similiter opꝫ nos emere aromata bone volunta-
tis. Eſa. j. Uenite ⁊ abſqꝫ argēto ⁊ abſqꝫ vlla com
mutatione emite vinū ⁊ lac. i. aromata virtutum
quibꝰ vngit̃ deꝰ: qꝛ delitie ſunt ei eſſe cū filijs ho-
minū. ⁊ ſequitur ibi ꝙ angelus apparuerit mulie
ribꝰ in veſtibꝰ albis: ſꝫ in euangelio Math. quod
legitur in vigilia dr̃ ꝙ aſpectus eius erat ſicut ful
gur: ⁊ veſtimēta eius ſicut nix: ⁊ per hoc notatur
ſicut dicit Greg. ꝙ dñs in iudicio terribilis appa-
rebit reprobis: ⁊ blandus iuſtis vna facie. hoc enī
erit ex diuerſitate cōſcientiarū. Quia ergo blan-
dus apparebit iuſtis: ideo ne nimis de reſurrectio
ne exultemus ſequit̃ in offertorio. Terra tremuit
et quieuit. In poſtcōione que ſicut ⁊ alla ſumitur
de epła hortatur eccleſia filios ſuos vt cū fide ve-
niāt ad cōionē dicens Paſcha noſtrum ⁊c. Aiunt
quidā ꝙ illud qđ dr̃ in introitu Reſurrexi. vox eſt
ſponſi ad ſponſam eam de morte ſua in preſenti tē
pore conſolantis: cui ſponſa reſpondet Poſui-
ſti ⁊c. vel eſt vox generis humani quod in Adam
cecidit ⁊ per chriſtum reſurrexit. Cetera ſunt con-
centus angelorum et hominum de chriſti reſurre-
ctione gaudentium.

¶ De.vij.diebus poſt paſcha. Rubrica.

Hec prima ſeptimana paſchalis tpis:
licet cōmuniter vocet ſeptimana in al
bis: tñ ſequens magis proprie vocat
in albis: propter cauſas in precedēti
.....poſitas: ⁊ eſt cōmunis huic tēpo
ri ⁊ precedenti. eſt aūt tota de ſeptuageſima que
terminatur in ſabbato in albis. Unde eſt q̄ tract⁹
in ſabbato paſchali: ⁊ graduale per totam ipſam
hebdomadā dicit q̄ laborē ſignificat: alla vero et
cetera cantica leticie cātant vt dictū eſt ſub dñica
ſeptuageſime: ⁊ hoc ꝓpter tps regreſſionis: q̄ in
cipit ſm quoſdā in paſcha: put ibi dictū eſt. Iſti
ergo ſeptē dies cōputantur cū ſeptuageſima: qꝛ
hec ſeptimana eſt ſeptimana a quadrageſima: p
quā idē ſignificat quod per ſeptuageſimā: in cu-
ius ſeptima decade filij iſrael acceperunt licentiā
redeūdi: ⁊ iā quaſi liberi erāt: ideoq̄ dieb⁹ iſtis cā
tica leticie inclamant. ¶ Porro oēs iſti dies ſeptē
ſunt quaſi vna dies dñica. vñ ſemper cātat in eis.
Hec dies ⁊c. ⁊ in prefatione dicit. Te quidē dñe
omni tpe. ſed in hoc po. di. glo. predi. ⁊c. ⁊ in eis
ſemper agitur de reſurrectione: ad oſtendendū q̄
per ſeptē dona ſpūſſancti venitur ad verā reſurre
ctionē: vel potius qꝛ in tota vita iſta que per ſeptē
dies currit debemus anhelare ad gloriā reſurre-
ctionis quātū poſſumus: ſic ⁊ paſcha in veteri te
ſta. per ſeptē dies celebrat ⁊ ſcenophegia. i. fixio
tabernaculorū. Queciq̄ eñ hac die facimus: iō
facere debemus: vt in celo tabernacula noſtra fi-
gamus: q̄ erit per gloriā immortalitatis: vt ille q̄
crucifixus eſt: oſtendat nobis ſuā deitatē cū dicit
i officio nocturno. Ego ſuz q̄ ſuz. ⁊ cū dicit ſe eſſe
illū q̄ dixit moyſi. Qui eſt miſit me ad vos. Exo.
iij. Siquidē paſcha eſt hebdomadaria feſtiuitas
qꝛ qualibet die hebdomade mutantur officia. In
veteri enim teſtamento tres habuerunt hebdo-
madarias feſtiuitates. ſ. paſcha ⁊ pēth. quas etiā
nos habem⁹: lʒ ad aliud q̄ illi habuerūt: ⁊ ſceno-
phegiam: quam non habemus: niſi quodāmodo
vt dicet in prohemio. vij. partis. Quidā vero ſcri
pſerūt q̄ feſtū penthecoſtes nō fuit in vete. teſta.
feſtū hebdomadale: ⁊ q̄ in nouo teſtamēto hʒ ſe-
ptē officia ꝓpter ſeptē ſpūſſancti dona: non qꝛ ſit
feſtū hebdomadale: qꝛ tres vltimi dies nō habēt
omnino ꝓpria officia. Ad hoc notādū eſt q̄ cū in
vrbe roma eſſet magna aeris peſtilētia: btūs Gre
gorius in tēpore paſchali ordinauit vt imago btē
virginis que in eccleſia ſancte marie in ara celi ſer
uatur: quā beatus Lucas pinxiſſe dicitur: ⁊ eidez
virgini ſimilis perhibetur proceſſionaliter porta-
retur: ⁊ dum ante proceſſionē reuerenter portare-
tur: ecce tota aeris infectio ⁊ turbulentia cedebat
imagini fugiens: ac ſi eam ferre non poſſet: ſic q̄
poſt imaginem mira ſerenitas remanebat. Tunc
autem iuxta imaginem audite dicuntur tres vo-
ces angelorum canentium. Regina celi letare alle
luya: quia quem meruiſti portare alleluya: reſur-
rexit: ſicut dixit alleluya: ſtatimq̄ beatus Grego.
adiunxit. Ora pro nobis deum alleluya. que anti
phona ideo hoc tempore frequentatur ⁊ tūc Gre

In tota vita iſta debem⁹ anhelare ad gloriam reſurrectionis quantū poſſumus.

go. vidit ſupra caſtrum creſcentij angelum domi-
ni qui gladium cruentatum tergens in vaginam
reponebat. Intellexit ergo Gregori⁹ q̄ peſtis illa
ceſſaſſet: q̄ ⁊ factum eſt. vñ caſtrum illud exinde
caſtrum ſancti angeli vocatum eſt: premiſſa ima-
go in eccleſia beate marie in ara celi in vrbe ſuper
limē baptiſterij ſeruatur: quā romani reginam vo
cant. Per hos aūt ſeptē dies tres tm̄ dicūtur pſal.
ſicut in dñica reſurrectionis. in hoc tñ intereſt ſm
aliquas eccleſias. qꝛ tunc dicuntur cū tribus anti-
phonis. in his vero diebus cū vna ſola. Siquidez
tñ ideo tres pſalmi per hos ſeptē dies baptiſma-
les dicuntur: qꝛ q̄ pure baptizant ſeptē ſpūſſancti
dona ſuſcipiunt: que per hos ſeptem dies ſignifi-
cantur. Suſcipiunt etiam tres virtutes. ſ. fidē: ſpē
et charitatem: que per tres pſalmos intelligūtur:
que nobiſcum vſq̄ in finē manere debēt. Canim⁹
ergo tres pſal. vt recolamus nos hec tria habere:
antiphona vero vna eſt: quia vnus eſt a quo hec
oīa ſunt. ¶ Rurſus vero qꝛ vt premiſſum eſt hec to
ta hebdomada eſt quaſi vna dies dñica: inde eſt
q̄ per oēs hos ſeptē dies canim⁹ pſal. de noctur-
no dñica diei vel eis adiacentes. Quedam tamen
eccleſie pretermittūt pſal. maiores ⁊ laborioſos. ſ.
Confitebor et diligam te. quia neophitis oīa bre-
uia debent proponi: ⁊ ſoror noſtra paruula eſt: vbe
ra nō hʒ. ⁊ apl's. Lac dedi vobis potum non eſcā.
xxxv. q. v. q̄ ſcripſi. extra de pe. ⁊ re. his qui. ſʒ nu
merum ſupplemus per illos duos Cū inuocarem
Verba mea. ⁊ ita. xviij. pſal. perficimus vſq̄ i ſex-
tā feriā. In ſabbato aūt ſumimus tres de adiacē-
tibus quos in die dñica ad primam cantare ſole-
mus. ſ. Dominus regit me Dñi eſt terra. ⁊ Iudica
me. ſed ⁊ illos duos Deus deus meus ⁊c. ⁊ Ad te
do. leua. propter cauſam predictam pretermittim⁹
In ſequenti vero tēpore multiplicandi ſunt pſal-
mi: ſicut ⁊ boni mores qui per pſal. intelliguntur:
per quos ad gloriā peruenitur: quā per totuz tps
iſtud figuramus. In quibuſdam tñ eccleſijs non
dicunt niſi tres pſal. vſq̄ ad penthe. ⁊ hoc ex inſti-
tutione Alcuini: prout dicetur ſub dñica de trinita
te. Sed hoc nō bene fit hodie. Primum qꝛ cauſa
quare illud inſtitutum fuit hodie ceſſat. Scđo qꝛ
contra canonem Grego. faciunt: prout dictum eſt
in. v. parte ſub titu. de nocturnis. Tertio qꝛ inter
canonicos regulares ⁊ alios clericos qui vſurpa-
to nomine ſeculares dicūtur: nulla dʒ eſſe quoad
hoc differentia: nam et ipſi magna ex parte anti-
quitus regulares fuerunt. xxj. q. j. quia. ⁊ c. ſcim⁹.
et. c. ſeq. ⁊. c. certe. extra de vi. ⁊ ho. cle. qm̄. ⁊ certū
eſt q̄ canonici regulares in octauis reſurrectionis
dicunt in nocturnis. ix. lectiones cum. ix. reſponſo
rijs: ⁊ etiam eccleſia romana. Qui enim dicunt q̄
oīa facilia debent eſſe eo tēpore: propter neophi-
tos illam facilitatem nimis extendunt. Nam due
ſunt hebdomade neophitorum. ſ. in paſcha ⁊ pen
the. ⁊ ꝓpterea ꝯcludit eis i aſcēſiōe vbi ſūt. ix. rñſo
ria. ⁊. ix. pſal. cū ſuis antiphonis. Nulla eñ ē ſuffi-
ciēs rō quare i ſequēti die poſt aſcēſionē dicam⁹
tm̄ tres pſal. cū vna antiphona. de hoc dictū eſt in
ti. pce. Itē pe ſm romanā ordinē in oīb⁹ officiis. ix.
lectiones

Qui pure baptizantur ſeptem ſpiritus ſcti dona ⁊ tres virtutes ſuſcipiunt.

lectiões dicunť. de conſe. di.j. in die:lȝ magiſtri nen
ſe cõciliũ a paſcha vſq; ad penthe. tres tñ inſtitue
rit eſſe legẽdas: vt ſeruitiũ matutinũ i die: cãteť:
q: in futuro trinitas cõprehẽdeť ⁊ a ſanctiſ in luce
dño ſeruieť. Ad primũ autẽ dicũt q̇dã p totã heb
domadã totũ pſal. Cõfitemini ⁊c. i quo precipue
de xp̃i reſurrectiõe agiť. Alij ꝟo ſolũ verſum Hec
dies ⁊c. quẽ in prima ⁊ in alijs horis pro .c. dicũt:
q: vitã illã figuram⁹: in qua doctrina nulli neceſſa
ria erit: ſed oẽs docti gratulabimur ⁊ exultabim⁹
pſalm⁹ ꝟo Quicũq; vult ⁊c. toto iſto tẽpore non
dr: qm̃ ad fidẽ pertinet: hoc em̃ tp̃s ſignificat octa
uaȝ etatẽ vbi nõ erit fides que euacuabiť: ſed res
que cõprehẽdeť: nõ erit figura ſed veritas. In q̇
buſdã tñ eccleſijs aliter obſeruať: q: vbi fides nõ
eſt ſuperedificari nõ poteſt. xxiij. q. j. vbi ſana. j. q.
j. cũ paul⁹. Minus tñ ſymbolũ. ſ. Credo in deum
ob eandẽ cauſam ſubticeť ad primã. Nam cũ ve
nerit qđ perfectũ eſt euacuabiť qđ ex parte eſt. vñ
in cõdenſ. i. cõdenſitatib⁹ ppl̃i vſq; ad cornu alta
ris. i. ad cõronẽ nõ dr ca. nec preces: vt dictũ eſt in
tit. prece. Veſpertinũ officiũ eſt huiꝰ feſtiuitatiſ cla
ritate illuſtratũ: nõ em̃ per Deus in adiuto. qm̃ in
illa vita nõ ſicut hic adiutorio indigem⁹: ſed per
kyrieleyſon inchoať: q: veſpertina hora ſabati pa
ſchalis baptiſma fuit per kyrieleyſon inchoatũ: ⁊
in trinitatis noĩe celebratũ: ⁊ ꝓpterea eadẽ hora
⁊ in eiſdẽ verbis per totã hebdomadã hanc in fe
ſtiue regenerationis iocunditatẽ ſctã trinitas ado
ratur: vel per kyrieleyſon incipiť: vt quaſi nõ exñs
per ſe officiũ miſſe officio cõtinueť. Nã vt in tit. p̃
ce. diximꝰ: dies hec veſperã nõ hȝ: q: decliuiũ eter
nitatis nõ agnouit: tres p̃s. ſub vno all'a. i. gau
dio cantanť in quibuſdã eccleſijs: q: per fidẽ trini
tatis ad vnũ eternitatis gaudiũ perueniť: vel hi
tres pſalmi reſurrectioni q̄ tertia die facta eſt con
ueniunt ieſu xp̃o. Pro c. ſequiť. Hec dies ſicut in
alijs horis: q: ibi nõ erit neceſſaria doctrina ſed
exultatio. Vel vt noteť ſollicitudo baptizatoꝝ ad
huc peregrinantiũ ⁊ laborantiũ: q: nõdũ habent
gaudiũ niſi ſpei quo perueniť ad all'a rei. Proin
de pro hymno ſeq̇tur all'a qđ eſt propriꝰ illorũ ci
uiũ hymnꝰ. Sane deſcendimꝰ proceſſionaliter ad
fontes cũ cereo per totã hebdomadã cantãtes cã
ticũ exultationis: ⁊ ppl's ſeq̇tur. ſ. viri per ſe ⁊ mu
lieres per ſe: qđ fit i memoriã eius qđ hebrei pha
raõe ⁊ ſuis i mari rubro ſubmerſis fecerũt: q̇ i gr̃a
rum actiones de ſubmerſiõe hoſtiũ per totã heb
domadã redibant ad mare viri per ſe ⁊ mulieres
per ſe cantãtes illud canticũ moyſi Cãtemꝰ dño.
Siquidẽ hoſtes noſtri ſunt demones: mare rubrũ
eſt baptiſmꝰ: in quo ſubmerguť oẽs hoſtes. i. vi
tia ⁊ pctã ⁊ demones: ⁊ inde etiam eſt ꝙ neophiti
baptizati in ſabbato ſctõ precedẽte ſuo lumine. ſ.
xp̃o: redeunt ad fontẽ baptiſmi his ſeptẽ diebus
gratias agentes: q: inimici eorum ſubmerſi ſunt:
ſcilȝ vitia ⁊ peccata: ⁊ tunc circa fontes cantantur
pſalmi. Laudate pueri. ſ. nouiter batizati: ⁊ In
exitu iſrael de egypto. q: per baptiſmũ de tenebris
peccati eximus. Duo ergo pſalmi circa fontes cã
tantur: q: per geminã dilectionẽ ad fontem vite
pertingitur: qui baptizatis ⁊ baptiſmo cõueniũt.
Baptizatis vt Laud. pue. do. ⁊c. eſt ammonitio
laudis ad neophitos: qui facti ſunt pueri. i. a vi
tijs puri pro quibus mater eccleſia iubilat ad fon
tes in laudẽ eius gratie per quã meruit eſſe quod
cãtico amoris audiuit Fons ortorũ: puteus aqua
rum viuentium. Poſtea tranſiť ad aliqđ orato
rium cũ pſalmo In exitu iſrael. q̇ cõuenit baptiſ
mo cũ dicitur. Quid eſt tibi mare qđ fugiſti. ⁊ fit
ſtatio ad crucifixũ: ⁊ redduntť ei grates: quia ipſe
eſt qui baptizat. vñ in euangelio ſuper quẽ vide
ris ſpiritũ deſcendentẽ ⁊c. hic eſt qui baptizat.
Et ſalutatur. q: per crucẽ ⁊ in cruce nacti ſumus
animarũ noſtrarũ redẽptionem. Rurſus per hos
dies ſeptẽ baptiſmales neophiti quotidie ad ec
cleſiã ducunť: ſicut ei filij iſrael: licet trãſiiſſent ma
re rubrũ: in quo baptizati ſunt: nõ tñ peruenerunt
ad terrã promiſſiõis niſi ſub ducib⁹: dño illos pa
ſcente ex manna: ⁊ columna ignis eos precedente: ⁊
ſic ⁊ ipſi his ſeptẽ diebus ſub ducibus. i. preſbyte
ris patrinis ⁊ matrinis ducuntur ad eccleſiam: ⁊
paſcũtur corpore dñi: ⁊ cerei precedunt eos ⁊ ſic
tandem in ſabbato quaſi peruenerũt ad terrã pro
miſſionis. Cereos autẽ quos in ſabbato ſancto
dum baptizarenť habuerũt per hanc hebdoma
dam in quibuſdã locis ad miſſas ⁊ veſperas accẽ
dunt: ⁊ in ſabbato in albis: ⁊ in ſequẽti dñica illos
accenſos offerunt ſacerdoti. Siquidẽ luminaria
accẽſa bona opera ſunt: quibus toto tempore pre
ſentis vite que per ſeptenariũ duciť lucere debent
Offeruntur ſacerdoti: q: poſt hanc vitã ad ſum
mum ſacerdotẽ. i. ad xp̃m cũ luminarib⁹ bonorũ
operum veniũt. iuxta illud. Venientes autẽ veniẽt
cũ exultatione portãtes manipulos ſuos. Poteſt
etiã dici ꝙ proceſſiones veſpertinales huius heb
domade reuerſionẽ ſignificant de captiuitate ba
bylonie. Hec eſt em̃ hebdomada reuertentiũ qui
in fine ſue captiuitatis reuertuntur ad deũ: ⁊ ve
ſpere trina ſtatione cõplentur: ſicut ⁊ baptiſmꝰ in
trinitatis nomine celebratur. Qui ꝟo fontes non
habent non exeant: ſed quinq; pſalmos quotidie
dicant: ⁊ poſt collectã diei de cruce collectã adiun
gant. Eedẽ veſpere quotidie repetũtur: quia pro
vna ⁊ eadẽ die tota hec hebdomada reputať. In
q̇buſdã etiam eccleſijs in his ſeptem diebus quã
do deſcẽditur ad fontes antefertur quidã ſerpẽs
imaginarius ſuper virgã: ⁊ candela nouo lumine
accẽſa ſuper caput ſerpentis retorta affigitur: ex
qua cereus paſchalis ⁊ oẽs alie eccleſie cãdele ac
cenduntur. Circa qđ ſciendũ eſt ſicut legitur Nu
me. xxi. cap̃. Moyſes in deſerto erexit ſuper palũ
ſerpentem eneum: vt qui percuſſi erant a ſerpenti
bus per illius ſanarentur aſpectum. in quo chriſti
paſſio prefigurata fuit Unde ⁊ dominꝰ ait in euã
gelio Joannis. Sicut moyſes exaltauit ſerpentẽ
in deſerto: ita ⁊ exaltari oportet filium hominis.
Ideo ergo ſerpẽs imaginarius fertur ⁊ aſpicitur
vt chriſti paſſio memoretur: ⁊ per hoc a vulnerib⁹
peccatorum ſanemur. Nam ſerpens in palo eſt
chriſtus in patibulo. Item ideo in bñdictione ba
ptiſmi ⁊ cum ad fontes deſcendiť: q: baptiſmus

In futuro trinitas cõprehendetur: ⁊ a ſanctiſ in luce dño ſeruietur.

Per fidẽ trinitatis ad vnum eternitatis gaudiũ perueniť.

Per crucem ⁊ i cruce nacti ſumus animarum noſtrarum redemptionẽ.

Luminaria accenſa ſunt bona opa.

a chriſti paſſiōe virtutem accepit: in quo etiam a peccatis ſanamur ⁊ mundamur. Fit hoc in veſperis quoniam ipſe chriſtus fuit ſacrificium veſpertinum. Vñ pſalmiſta. Eleuatio ma. me. ſa. ve. ignis nouus ex ſilice excuſſus chriſtus paſſus eſt: q̄ eſt lumen de lumine ex quo cetere candele in eccleſia illuminantur quia ipſe illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum. Candela in capite ſerpentis retorta eſt ſpinea corona in capite chriſti poſita. In completorio vero in quibuſdam locis pretermittitur ps. Qui habitat. ſicut in prima ps. Quicunq;. In his autem. vj. diebus dicit̄ ad miſſam reſponſorium ⁊ all'a: vt infra dicetur: ⁊ dicitur primo reſponſorium: ⁊ poſt ſequitur all'a: et hoc triplici de cauſa. Primo quia enī in laborib⁹ vite preſentis exultandū eſt iuxta illud. Hilarem datorem diligit deus. xxxj. q. vj. § ex his. ideo nūc poſt graduale ⁊ verſum cōuenienter ſequit̄ all'a: qd̕ eſt vox leticie. Secūdo reſponſoriū actiuā. Alleluya vero contēplatiuam vitā ſignificat. Reſpōſoriū enī ſigt̄ actionē quā ſancti exercebūt i reſurrectione corporū q̄ erit in oī leticia: prout verſa reſponſoriorū huius temporis declarāt: que omnia ſiue verſus eorū: excepto eo qui cantatur in tertia feria: prout ibi dicetur: ſunt de pſalmo. cvij. Confitemini dño. qui ps ſonat confeſſionem laudis et eſt de eterna leticia: quia igitur omnis illa laus confeſſionis ſiue actionis ad gaudium ⁊ dei glorificationem tendit merito ab alleluya concludendum eſt: ⁊ quoniam eadem actio nihil aliud eſt q̄ laus dei: ideo ad hoc oſtendendū poſt hos ſex dies continue canitur ſine reſponſorio alleluya.

In laboribus vite pñtis exultanduz eſt.

Tertio ideo in his ſex diebus hoc fit: quia ſenarius numerus ad opera ſicut ſeptenarius ad requiem refertur: qui enim vult peruenire ad requiē oportet eum primo toto tēpore preſentis vite bene operari. Circa quod ſciendum eſt ꝙ eccleſia his diebus ſanctorum actus in corpore cum fine leticie recolit: ſic incipiens actum vt pertingat ad quietē: primus dies mandat: ſeptimus requiem geſtat: octauus glorificat: nempe reſponſorium illam actionem ſignificat quam ſancti in reſurrectione corporum exercebunt: anime quippe ſanctorum ante reſurrectionem corporum in quiete ſunt: ſed dum illa recipient in actione erunt: ⁊ tūc ſic erit actio vt non deſinat quies: in quiete quidam erunt: quia non laborabunt nec cogitationibus fluctuabūt: nec erit etiam in quiete illa ſegnities deſidioſa: ſed ſic ab huius vite operibus in fine quieſcent: vt in alterius vite actione gaudeāt. Hec autē actio ideo nobis per numerū ſenariū in memoriā reducitur: quia ſicut ſeptenarius numerus requiem: ita ſenari⁹ opera reſponſoriorum ſignificat. Per reſponſoria enī intelligimus ſanctorum actiones que erunt cū oī leticia vt iam dictū eſt. Et nota ꝙ predicti verſus qui canuntur his ſex diebus cum reſponſorijs dicuntur eo ordine quo poſiti ſunt in pſal. Confitemini. vnde ſumpti ſunt exceptis duobus qui in quibuſdam eccleſijs prepoſtere ponuntur: nam in quinta feria dicunt verſum Benedictus qui ve. in no. dñi ⁊c. qui ibi ponitur vlti. ⁊ in feria ſexta ver. Lapidē quem reprobauerunt edificantes ⁊c. hoc ideo quia in illo plenius agitur de paſſione ſaluatoris q̄ in alijs verſibus ibi poſitis: ⁊ ideo merito illa die cantat̄ in qua paſſus fuit Nec eſt omittēdū ꝙ in q̄buſdā eccleſijs in his ſeptem diebus duo in albis ſuper pelliceis incipiūt reſponſoriū. Hec dies. ⁊ in alijs quoſdā tropos retro altare qd̕ repreſentat ſepulchrum pro eo ꝙ corpus ieſu in eo ſacramētaliter collatur ⁊ cōſecratur gerētes typum duorū angelorum qui ſtantes in ſepulchro xp̄m reſurrexiſſe retulerunt. Verba enī illa Hec dies ⁊c. ad reſurrectionis diem pertinere noſcuntur. Rurſus cantādo poſt altare repreſentat apoſtolos ⁊ mulieres timentes ⁊ xp̄m reſurrexiſſe dicere publice formidantes. Fit autē hoc ad laudes: ad tertiā: et ad veſperas. Primo eo ꝙ in his trib⁹ ſpecialiter horis xp̄i paſſio eſt expleta. Nam mane captus ⁊ illuſus: in tertia flagellatus ⁊ linguis crucifixus: in veſperis de cruce depoſitus ⁊ ſepultus eſt. Scḋo in ſignū ꝙ reſurrectio tribus vicib⁹ nunciata eſt. Primo ſm Marcū ⁊ Matth. per vnum angelū qui ſm Aug. ſtabat in monumēto nō directe ſed quaſi ad oſtiū. Scḋo per duos angelos qui ſm Joan. ſtabant intus. Tertio per ipſuz xp̄m iuxta monumentū. Fit etiā hoc in quibuſdā eccl'ijs ad miſſam: eo ꝙ illa in altari celebrat̄ ſuper qd̕ chriſti corpus cōſecratur. Ideo autem a paſcha vſq; ad octauā penthe. canitur all'a fere in omnib⁹ antiphonis ⁊ reſponſorijs nocturnalibus ⁊ in offerēdis ⁊ poſtcommunionibus: vt celebratio temporis poſt reſurrectionē reducat nobis ad memoriā vitā contēplatiuā: ſicut tēpus qd̕ eſt ante paſcha reducit ad actiuā.

Paſſio xp̄i in tribus horis ſpecialiter eſt expleta.

Tēpus enī ante paſcha qd̕ in ieiunijs ⁊ orationibus agimus ſignificat erūnas huius vite ⁊ tribulationē captiuitatis in qua dū ſumus cantica leticie ſubticemus. Tempus vero poſt paſcha ſignificat beatitudinē ⁊ ꝑpetuā exultationem in qua poſt reſurrectionē erimus: ⁊ ideo relaxatis ieiunijs canēdo alleluya qd̕ interpretat̄ Laudate dñm frequētamus de quo dictum eſt i prohemio huius partis. Illud tamen notandum eſt ꝙ in quibuſdam eccleſijs in hac hebdomada alleluya cantatur in miſſa ſine finali melodia: et verſus ⁊ antiphone ſine neuma: ſed in ſequentibus cantatur cum illa: ⁊ hoc ideo quia in hac cātamus pro domino noſtro qui in anima ⁊ corpore per reſurrectionem iam factus eſt glorioſus: ac illa finalis melodia expectationem noſtram ſignificat: vel etiam ſanctorum ſecunde ſtole expectationem. Taceamus ergo quia habem⁹ quod optamus. Paruuli namq; plorant cum panem non habent: ſed cum habent quod deſiderant tacent: ita ⁊ nos quaſi ploramus alio tempore: quia non habemus quod deſideramus: ⁊ ſancti quaſi in deſiderio ſunt expectationis. In quibuſdam eccleſijs in magnis ſolennitatibus tacetur illa melodia: in ſignum ꝙ ſancti pro quibus celebramus certi ſunt ꝙ ſecūdam ſtolam quā expectant amittere non poſſunt. Jubilus quidē diuerſa notat vt dictū eſt ſub natali. Porro in iſtis octo dieb⁹ can-

Temp⁹ poſt paſcha qd̕ ſignificat.

taꝛ pro memoria neophitoꝝ ⁊ ſingulis diebꝰ ſingula denotata ſunt officia: quod nõ fit in toto tp̄e vſqꝫ ad penthe. ⁊ in primo die: ſcꝫ in ſabbato ſctõ ⁊ in octaua duplices laudes ponũtur. In primo eñi dicꝛ alleluya. Cõfitemini. Et tractus. Laudate dñm oẽs gentes. In octaua vero dicꝛ duplex alleluya: quod ideo fit: qꝛ prima vita noſtra que fuit ante peccatũ beata fuit. ſed non ſempiterna: ſed vita que erit in ſeptima quietis erit beata et ſempiterna. Quia ergo prima vita fuit beata: idcirco cãtatur primo alleluya: qꝺ eſt vox angelica in lingua hebraica: quia dignioꝛ eſt: ſed qꝛ nõ fuit ſempiterna: ideo humilioꝛi lingua latina cãtatur tractus. Laudate. qꝛ vero vita que erit in ſeptima etate erit beata et ſempiterna: ideo in ſabbato in albis qui eſt dies ſeptimus duplex all'a cantatur propter duplicẽ ſtolã: vt ibi dicetur. Nam vita illa que in ſeptima quietis dabitur non tolleꝛ in octaua etate que per octauũ officiũ intelligiꝛ: ſed potius cõſummabitur. ¶ Circa cantica letitie notãdũ eſt ꝙ quattuoꝛ ſunt ſtatus eccleſie.

Eccleſie q̄tuoꝛ ſunt ſtatus.

Primꝰ eſt culpe. Secundus culpe et pene. Tertius pene et gratie. Quartus gratie ⁊ glorie. Primũ repreſentat eccleſia i ſeptuageſima: ideo ſubticet. Te deũ laudamꝰ ⁊ all'a: qꝛ nõ eſt ſpecioſa laus in oꝛe peccatoris. ⁊ Gloria in excelſis deo. qꝛ poſitus eſt inter deũ ⁊ homines paries inimicitiarũ. Secundũ repreſentat in aduẽtu: ideoqꝫ ⁊ ſupradicta cãtica ſubticentur preter all'a: qꝛ lex data deũ intelligere docuit ⁊ laudare. Tertiũ repreſentat in eſtiuo tẽpore: ideoqꝫ ꝓpter gratiã acceptã in feſtiuis iſta cãtantur. ſed propter penã iſta in ferialibus ſubticenꝛ preter all'a quod etiã quotidie frequẽtaꝛ: qꝛ ſpes de reſurrectione futura nõ infirmaꝛ. Quartũ repreſentat inter octauas paſche ⁊ penthe. ideoqꝫ ſupradicta cantica letitie freqnẽtanꝛ ⁊ multiplicãtur: qꝛ tñ nõdũ habemꝰ gloriã quã expectamus: ideo Te deũ laudamus. ⁊ Gloria in excelſis: in ferialibus ſubticemus ⁊ in dñicis in quibus quaſi duplicẽ reſurrectionẽ repreſentamus: ⁊ etiã in feſtis ſctõꝛũ in miſſa duo alleluya cantamus: ſed in ferialibus vnũ vt iã diceꝛ. Nec te moueat ꝙ nõ rectũ: ſed prepoſterũ oꝛdinẽ eccleſia repreſentat: eo ꝙ erãt nouiſſimi primi ⁊ primi nouiſſimi: ſic ergo varietas dierũ ⁊ ſtatuũ humanoꝝ varietatẽ inducit officioꝛũ. Querẽdũ tñ eſt quare diuina officia ita diſtingunꝛ vt alia celebrenꝛ cũ ſolo reſpõſoꝛio: alia cũ ſolo all'a: ⁊ hec qñqꝫ cũ ſimplici all'a: qñqꝫ cũ duplici all'a ſimul cum reſpõſoꝛio ⁊ all'a: ⁊ alia cũ reſpõſoꝛio ⁊ tractu: ⁊ alia cũ alleluya ⁊ tractu.

Queſtio de diſſiſctione diuinoꝛũ officioꝛũ.

Dici poteſt ꝙ dies ieiunioꝝ quibus reſpõſoꝛiũ ſine all'a cantꝛ: recolunt actus eoꝛũ qui preſbyteris grauia cõfitẽtur: vt ab illis cõſiliũ accipiant penitendi. Ipſi ergo dies agunꝛ cũ ſolo reſpõſoꝛio: ꝑ qꝺ vita actiua itelligiꝛ q̄ in laboꝛe duciꝛ ſine all'a: qꝺ eſt cãticũ letitie: qꝛ eccleſia dolet ꝓ talibꝰ tãqꝫ pro mẽbris vulneratis ⁊ nõdũ ſanatis: ex eo eñi ꝙ alleluya dimittitur robur eccleſie mõſtraꝛ quẽ hꝫ de ſuis vulneribus nõdũ ſanatis. Preterea iõ tũc nõ dicitur alleluya: qꝛ nõ eſt pulchra laus in oꝛe peccatoris. In diebus vero profeſtis que ſunt ab octaua paſche vſqꝫ ad octauã penthe. ſimplex all'a ſine reſpõſoꝛio canitur. Primo qꝛ dies illi vitã cõtẽplatiuã ſignificãt que erit poſt reſurrectionẽ in qua reſpõſoꝛiũ nõ erit: qꝛ penitẽtie actus ibi ſuperfluꝰ erit: ſed tñ all'a canetur de percepta immoꝛtalitate. Scdõ qꝛ tũc pro illis canimus qui tñ ſunt in patria ad q̄s iã nõ pertinet actio laborioſa quã rñſoꝛiũ notat: ſed ſunt in dei cõtẽplatione et exultatione que intelligitur per all'a. Tertio qꝛ ante reſurrectionẽ coꝛpoꝛũ noſtroꝝ anima ſine coꝛpoꝛe deũ laudabit. Quarto qꝛ ſancti ante diẽ generalis reſurrectionis ſimplicẽ tñ recipiũt ſtolã. ſ. anime. Rurſuꝫ in priuatis ferijs Gloria in excelſis. ⁊ duplex all'a nõ dꝛ: qꝛ nondũ habemus perfectã iuſtitiã nec gloriã quã expectamꝰ. Sed quia eccleſia iã habet primã reſurrectionẽ: ideo alio tẽpoꝛe ſemper alleluya canitur: ꝑterqꝫ in ſeptuageſima: vt dictũ eſt in prohemio huius partis: ⁊ ſub tit. de tempoꝛe aduẽtus. In octauis vero paſche ⁊ in ſabbato in albis duplex alleluya dicitur: qꝛ tunc tempus reſurrectionis repreſentamus et in requie que erit in reſurrectione duplicem ſtolã. ſ. anime ⁊ coꝛpoꝛis percipiemus: qꝛ erimus vtroqꝫ homine. i. in anima ⁊ coꝛpoꝛe glorioſi: erimus eñi incoꝛruptionis gloria veſtiti. In dominicis quoqꝫ que ſunt ab octaua paſche vſqꝫ ad octauã penthe. duplex alleluya dicitur: tũ qꝛ in reſurrectione quã ipſi dies ſignificabãt coꝛpus ſimul cum anima laudabit deum: tũ qꝛ duo ſunt vnde letari debet anima in die ſempiterna vnũ de percepta letitia: aliud de percipienda in reſurrectione: tum qꝛ reſurrectio dñi que facta eſt in die dñica eſt cauſa noſtre reſurrectionis future: ⁊ ideo in omnibꝰ dominicis quaſi octauã dominice reſurrectionis repreſentamus in ferialibus vnum: qm̃ ante reſurrectionem anima vna dũtaxat fruitur beatitudine.

Duo ſũt vnde letari debet anima in die ſempiterna.

Rurſus ideo vſqꝫ ad octauã penthe. qꝛ in octaua etate in qua erit coꝛpoꝛũ reſurrectio erimus vtroqꝫ homine glorioſi in omnibꝰ quoqꝫ feſtiuitatibꝰ illo tẽpoꝛe occurrẽtibus duplex all'a dicitur: ⁊ hoc primo ꝓpter requiẽ ⁊ fruitionẽ. ſecũdo qꝛ illi iam de duobꝰ gaudent. ſ. de eterna quiete ⁊ diuina viſione. tertio qꝛ dũ iã habeant gloriã anime ſecure ſunt de gloria coꝛpoꝛis: quarto: qꝛ tũc vnũ all'a canitur qꝛ quieſcũt: aliud qꝛ deũ vidẽt. Sex ꝟo dies paſchales vꝫ inter ſabbatũ ſctm̃ ⁊ ſabbatũ in albis ⁊ dñici dies atqꝫ feſtiui quos celebramus ab octauis penthe. vſqꝫ ad ſeptuageſimã in quibus reſponſoꝛiũ ⁊ all'a canitur recolunt actus eoꝛum qui elemoſynas largiendo infirmos viſitando: ⁊ ſolum que bona ſunt operando: perſeuerantiam habendo: in ſanctitate quã in baptiſmo receperũt ſine dubio ad contẽplationẽ dei perueniũt. Inde eſt ꝙ reſponſoꝛium quod vitã actiuã ſignificat ſequitur all'a qꝺ ſignificat contẽplatiuam: ſed tunc vnũ tñ ſiue ſimplex alleluya dicitur: propter cauſas ſupradictas. priꝰ aũt dicitur reſpõſoꝛiũ ⁊ poſt ea ſequiꝛ all'a: ꝑut ſupra dictũ eſt. Dñici aũt dies ⁊ feſtiui a ſeptuageſima vſqꝫ ad paſcha quoꝛũ reſpõſoꝛijs nõ all'a: ſed tractus ſubdiꝛ. recolũt eos qui ſunt in bonis operibꝰ: ſed vidẽtes laboꝛẽ vie

timent caſum: nā tentationibus cõdũtur ſine qui
bus hec vita nõ ducitur. Inter rñſoꝛiū eñ ⁊ all'a
tractus eſt medi⁹: qui neq; in tāta letitia eſt ſicut
all'a neq; in tanto opere vt reſpõſoꝛiū. In ſabba-
to vero ſancto gaudētes ꝓ neophitis noſtris: q2
ab omni peccato liberati ſunt canimus alleluya:
ſed q2 eos trahendo variis videmus laboꝛib⁹ tra
ctū adiicim⁹: per quē laboꝛes intelligunt̃ de quo
dictū eſt ſub titu. de ſeptuageſima ⁊ in pꝛohemio
huius partis. Quomodo officia iſtoꝛū ſeptē die-
rū ⁊ officia dñicarū que ſunt inter paſcha ⁊ pēth.
adaptātur ſeptē donis ſpũſſancti: ſub vigilia aſcē
ſionis: ſub ſabbato in albis dicetur. Circa euāge
lia que hoc tempoꝛe leguntur ſciēdū eſt ꝙ omnia
pertinēt ad reſurrectionē ⁊ iuxta oꝛdinē ſcriptoꝛū
ponuntur. Matth. enim pꝛimo ſcripſit ſecundo
Marcus. tertio Lucas. vltimo Ioannes. Unde
pꝛimo ponitur euangelium Matth. in vigilia pa
ſche. In ipſo vero die paſche euangeliū Marci.
In ſecūda ⁊ tertia feria euāgeliū Luce. In quar
ta ⁊ quinta feria: ⁊ in ſabbato euangeliū Ioānis
In ſexta feria interponit̃ euāgeliū Mathei. Sa-
ne in euāgeliis vigilie ⁊ diei tñ agitur de annūcia
tione reſurrectionis facta per angelū: in aliis de vi
ſione. Cõueniebat eñ vt pꝛius annūciaretur dñi
reſurrectio ⁊ poſtea ad maioꝛē fidē faciendā coꝛ-
poraliter ipſe ab hominibus videretur. Tria vero
Tria Ioānis euange lia omni no pꝛe- poſtere poſita ſunt.
Ioānis euāgelia omnino pꝛepoſtere poſita ſunt.
Pꝛimū nāq; fuit qđ legitur in ſabbato: poſtea qđ
legit̃ in quinta feria: ⁊ aliquāto tēpoꝛe poſt qđ in
quarta feria legit̃. Nam maria magdalena cū ve-
niſſet ad monumentū: ⁊ nõ inueniſſet coꝛpus dñi:
ſublatū credidit: ⁊ cucurrit ⁊ nūciauit petro ⁊ ioā
ni qui cucurrerūt ad monumētū: ⁊ ioānes pꝛecu-
currit: ſed nõ ſtatim introiuit: ſed petrus tādē ve-
niēs intrauit: ⁊ poſtea Ioannes intrauit: ⁊ cū nõ
inueniſſent redierūt ad pꝛopꝛia: hoc legitur in ſab
bato. Illis redeūtibus maria remanſit ad monu
mentū ⁊ inclinās ſe in monumentū vidit vnū an
gelū ſedentē ad caput: aliū ad pedes qui dixerūt.
maria quid ploꝛas? que dixit. Quia tulerūt dñm
meū ⁊ neſcio vbi poſuerunt eum: ⁊ tūc cõuerſa re
troꝛſum vidit ieſum qui dixit ei. mulier qđ ploꝛas:
quē queris? ⁊ illa reſpiciēs ⁊ oꝛtulanū eū credēs
dixit. Dñe ſi ſuſtuliſti eū dicito mihi: ⁊ ego eū tol-
lā. hoc legitur in quinta feria. Aliquāto tempoꝛe
poſt Petrus iuit piſcatū cū ſex aliis ad mare tybe
riadis vbi dñs apparuit eis in littoꝛe: ⁊ hoc legit̃
in quarta feria. Sed quare hec omnia? Solutio
in quarta feria cantatur hoc qđ cantabitur ſan-
ctis in die iudicii. Uenite benedicti patris mei ⁊c.
⁊ in illo euāgelio qđ eadē die legit̃ dicit̃ ꝙ dñs ap
paruit diſcipulis in littoꝛe maris ⁊ hoc bene cõue
nit. Nā per littus maris: vt dicit beatus Grego. ſu
per illū locū finis intelligit̃ mūdi: in quo dñs ap-
parebit ſuis glorioſus: ⁊ tūc Petrus trahet ad lit
tus rhete plenū magnis piſcibus centū quadra-
ginta tribus: nec tñ ſcindetur rhete. Per petrū in
telligitur oꝛdo ſanctoꝛum pꝛelatoꝛum qui de flu-
ctu huius ſeculi ad littus ſtabilitatis eterne du-
cent eos: qui per ipſos conuerſi fuerint: ſed hoc at
tribuitur ſoli petro pꝛopter eccleſie vnitatē. Sed
quare legitur in ſabbato in albis euāgeliū quod
tunc legitur? Reſpõdeo ꝙ officiū illius ſabbati cū
officio pꝛecedētis ſabbati ſancti in multis cõuenit.
Nā in pꝛecedēti ſabbato duplex laus cātat̃ ſicut
in hoc: ⁊ etiā lectioni cõuenit: q2 in lectione pꝛece
dētis ſabbati dicit̃. Que ſurſum ſunt ſapite: nõ q̄
ſuper terrā: ⁊ in lectione ſequētis dicit̃. Deponen
tes omnē dolū ⁊c. ⁊ ita tāq; lapides viui edifica-
mini: quod nihil aliud eſt q̄ que ſurſum ſunt ſape
re. Cõueniebat igitur vt euāgeliū correſpõderet
euāgelio qđ fit in coꝝ pꝛincipiis: nam in euange-
lio pꝛecedētis ſabbati dicitur. Ueſpere aūt ſabba
ti que luceſcit in pꝛima ſabbati: id eſt diluculo ve-
nit maria magdalena. Et in euāgelio ſequenti di
cit̃. Una ſabbati maria magdalena venit ad mo-
Dominus per paſſionem meruit ſibi dari poteſtatem in celo ⁊ in terra: vel potius datam notificari.
numentū cū adhuc tenebre eſſent: quod idem eſt.
In hoc tñ videtur differētia: q2 dicitur ibi ꝙ venit
maria magdalena ⁊ altera maria: hic non fit mē-
tio niſi de maria magdalena. Sed vt ait Aug. in
lib. de concoꝛ. euāgeliſtarū: ideo Ioan. ſolā mariā
magdalenā nominat: q2 fuit ceteris feruētioꝛ: nec
tñ ideo ceteras excludit. Euangeliū vero Matt.
legitur in ſexta feria: q2 dñs per paſſionē meruit ſi
bi dari poteſtatē in celo ⁊ in terra: vel potius da-
tā notificari: ⁊ q2 dñs in ſexta feria paſſus eſt: id-
circo legitur euangeliū Matth. in ſexta feria: in q̄
dñs ait diſcipulis. Data eſt mihi omnis poteſtas
in celo ⁊ in terra. vnde apl's. Chꝛiſtus factus eſt ꝓ
nobis obediēs vſq; ad moꝛtē: moꝛtē aūt crucis: ꝓ
pter qđ ⁊ deus ⁊c. Ubi ergo poneretur euāgeliū:
in quo agitur a Ioanne de pꝛima viſione dñi que
facta fuit marie magdalene: niſi in quinta feria.
In pꝛima enim die nõ poterat poni pꝛedictis de
cauſis: nec in ſecunda nec in tertia nec in quarta
nec in ſexta nec in ſabbato. Unde reſtat ꝙ in quin
ta feria neceſſario poni debuerit. Aiunt quidam
ꝙ licet in ſecunda feria legatur euangeliū de ap-
paritione dñi facta diſcipulis euntibus in emaus:
nõ tñ illa facta fuit in ea die: ſed in pꝛecedēti. De-
cē etenim apparitiones poſt xp̄i reſurrectionē in
euāgeliis inueniuntur ad fidē noſtrā cõfirmādā
quinq; in pꝛima die: ⁊ quinq; poſtea: ſed in apl'o
dicitur ꝙ in die reſurrectionis apparuit Iaco. et
quingentis fratribus ſimul. Et ſicut quidā dicūt
in ipſa etiam die pꝛimo apparuit matri: vt dictum
eſt in quarta parte ſub titu. de acceſſu pontificis
ad altare. ⁊ etiam Iaco. qui votum vouerat non
comedere: ſed ⁊ ioſeph qui pꝛo eo tenebat̃ in car-
cere. Uerum quia de viſione angeloꝛum de maria
magdalena euangeliſte diſcoꝛdare videntur: ideo
aliqua ſuper hoc pꝛeter pꝛopoſitum dicamus: nā
Matth. dicit ꝙ mulieres viderunt angelum ſedē
tem ſuper lapidem qui tamen erat extra monu-
mentum. Mar. dicit ꝙ introeuntes ipſe in monu-
mentum viderunt ſedentem a dextris. Ioannes
dicit ꝙ maria magdalena vidit duos angelos:
vnum ad caput ⁊ alium ad pedes ſedentes. Lu-
cas dicit ꝙ duo angeli ſtātes dixerūt marie mag-
dalene ⁊ aliis. Cur queritis viuentem ⁊c. Ioan.
dicit ſolam vnam veniſſe. ſcilicet mariam magda

lenam Matth. duas.ſ.eam ⁊ aliā Marcus tres ſcȝ eam ⁊ mariā matrē Jacobi minoris: ⁊ mariaȝ filiā ſalome que fuit mater filiorū zebedei.ſ. Jacobi maioris ⁊ Joannis euangeliſte ſm Chry. tñ ſalome filia fuit Lucas plures dicit. dicit ei Erat autē maria magd. ⁊ ioanna ⁊ maria iacobi maioris .ſubaudi mater ⁊ cetere q̄ cū ipſis erant: ⁊ alie quas nō numerāt euāgeliſte. Eccleſia tñ tres marias repſitat Rurſus Matthe⁹ dicit ꝙ mulieres certificate per angelū inter quas erat pͨipue maria magdalena: denūciauerunt apl̃is dn̄m reſurrexiſſe. Et Joan. dicit ꝙ maria magda. nunciauit Pe. ⁊ Joā. eum ſublatū fuiſſe. Uera quidem ſunt

Que dicūt euāgeliſte nō ſunt aduerſa ſed qđ vnus minus dicit ali⁹ ſupplet.

ola que dicūt euāgeliſte in his ⁊ nō ſunt aduerſa ſed qđ vnus minus dicit alius ſupplet. Uerū eñ eſt ſicut narrat Matth. ꝙ pͥmo viderūt angelū ſedentē ſuper lapidē quē reuoluerat ab oſtio monumenti: qui ⁊ dixit eū reſurrexiſſe ⁊ adiecit. Uenite ⁊ videte locū vbi poſuerūt eū: ⁊ tunc ipſe ſurgēs preceſſit eas in monumētū: ⁊ ſedit in dextris ſicut narrat Marc⁹. poſt maria magd. vidit vnū ad caput ⁊ aliū ad pedes ſedētes ſicut dicit Joā. q̄ dixerūt ei. Mulier qđ ploras. ⁊ nūciauerūt eū reſurrexiſſe: ⁊ tūc ſurrexerūt ipi vt apparerēt ei ſtātes ſicut dicit Lucas: vt l ħ ꝙ ſurrexerūt dn̄m ſurrexiſſe oſtderēt: ⁊ cū ſtarēt dixerūt ei ⁊ alijs. Cur queritis viuētē cū mortuis.i. eum q̄ ſurrexit? Cur queritis in ſepulchro qđ eſt locus mortuorū? Ambroſ. dicit duas fuiſſe marias: magd. vna que ſm Matth. ſciuit dn̄m reſurrexiſſe. alia que ſm Joā. neſciuit. ſed corpus ſublatū credidit Aug. ͥo de ꝯcor. euang. ſic ſoluit. dicit eñ ꝙ cū maria magd. cū alijs veniret dicēdo. Quis reuoluet nobis lapidē ab oſtio monumēti. cū adhuc aliquantuluȝ longe eſſet vidit lapidē reuolutū ⁊ ſtatim cucurrit ad petrū ⁊ ioan. ⁊ ſignificauit eis corp⁹ domini fuiſſe ſublatū qui veniētes inuenerūt monumētum vacuū ⁊ credētes ꝙ fuiſſet ſublatū redierūt. Maria autē iterū adiūxit ſe alijs: ⁊ propius accedens cum eis vidit angelū ſedentē ſuper lapideȝ ⁊ dixit eis. Cur queritis in ſepulchro quod eſt locus mortuoꝝ. Matth. ⁊c. ſicut ſuperi⁹ dicta ſunt zacharias qui cōpoſuit vnum euangeliū ex quatuor aliter ſoluit. dixit enim ꝙ maria magdalene ⁊ alie venerunt ad monumentum ⁊ viderunt angelum ſedentē ſuper lapidē: ſicut dicit Matth. ⁊ poſt in monumēto ſicut dicit Marc⁹: ⁊ ide duos ſtantes vnū ad caput: alium ad pedes ſicut Luc. dicit ſcilicet illum priorē cum alio vel eo diſparente alios duos qui dixerunt. Cur queritis viuētē cum mortuis? ⁊ ſignificauerunt eum reſurrexiſſe. Alij crediderunt verbis eorum: maria remanſit incredula. Unde alie nunciauerunt diſcipulis dominum reſurrexiſſe: illa nunciauit Petro ⁊ Joanni eum ſublatū fuiſſe: que poſt aduentum ⁊ receſſum eorum ſola remanſit ad monumentū: ⁊ inclinans ſe in monumentū vidit duos angelos ſedētes. vnum ad caput: ⁊ alium ad pedes ſicut dicit Joā. qui dixerunt ei. Mulier quid ploras? ⁊ illa reſpondit: quia tulerunt dn̄m meum: ⁊ neſcio vbi poſuerunt eum: ⁊ cōuerſa vidit dominū qui dixit ei. Mulier quid ploras? quē queris ⁊ illa putās eum ortulanū eſſe dixit. Domine ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi ⁊ ego eum tollam. Et tunc dominus eam ex nomine nominauit: ⁊ ipſa tunc eū cognouit. ⁊ poſt plures locutiones angelorū tunc pͥmo credidit ⁊ voluit procidere ad pedes domini: ⁊ dominus dixit ei. Noli me tangere: nondū eñi aſcendi ad patrē meum. ſubintelligitur in corde tuo. q.d. Quem queris tanq̄ȝ mortuum nō credis patri eſſe equalem. ⁊ adiecit dn̄s. Uade ⁊ dic fratribus meis. Aſcēdo ad patrē meum ⁊ patrem veſtrum ⁊c. id eſt in proximo eſt vt aſcendā. Et ipſa cepit ire iam certificata: ⁊ inuentis alijs mulierib⁹ iuit pariter cum eis hoc nunciare apoſtolis: ⁊ in illa via apparuit eis dn̄s dicens. Auete. que acceſſerunt ⁊ tenuerūt pedes eius. Predictum autē modum loquendi in quo generaliter dictū eſt ꝙ mulieres iuerant nunciare dn̄m reſurrexiſſe: cum tamen maria q̄ erat vna de illis tunc incredula fuit ſepe in ſcripturis inuenimus: ſicut ⁊ dn̄s dixit diſcipulis: ⁊ me ſcitis ⁊ viā meā ſcitis: cum tamen quidā eſſent inter eos qui hec neſcirēt. vnde dominus. Tanto tēpore vobiſcū ſum ⁊ non cognouiſtis me ⁊c. ſed illud pͥmo dictum eſt ſcientibus iſtud ignorātibus. Ita etiā dicit ꝙ dn̄s in aſcenſione apparuit diſcipulis ⁊ exprobrauit icredulitatem ⁊ duriciā cordis eorū: quia his qui viderant eum reſurrexiſſe nō crediderūt cum tamen aliqui inter eos fuerint qui iam crediderāt ſicut petrus ⁊ alij plures: ſed illud pͥmo dictū eſt de incredulis. hec opinio videtur probabilior q̄ȝ ſecūda ⁊ qđ dixit Ambro. nō eſt credendū qđ dixerit aſſerēdo ſed aliorum opi. referendo: licet eas argumentis probare videatur quibus iuxta predictas opi. leuiter reſpondetur: ⁊ fere totum qđ ipſe inducit ꝑ interpretationē ſoluit: verbigratia. qđ ipſe dicit ꝙ vna maria fuit ſm Mattheum que ſciuit dn̄m reſurrexiſſe hoc eſt falſum: q2 alijs credentib⁹ verbis angeli ipſa remāſit incredula Auguſtin⁹ ͥo nō ſic fuiſſe dicit vt narrat: ſed narrat ita potuiſſe fuiſſe. vnde ⁊ probabiliori ſentētie nō preiudicat.

Quod dixit Ambroſius nō aſſerendo ſed aliorum opiniones referendo dixit.

❡ De ſecunda feria poſt paſcha. Rubrica.

Quia per gloriam reſurrectionis impleuit dominus que promiſit in veteri teſtamento: vt videlȝ introduceret nos in terram fluentem lac ⁊ mel: ideo dicit eccleſia in introitu huius ſecunde ferie. Introduxit nos dominus in terram fluentē lac ⁊ mel Exo. xiij. quia chriſtus iam introduct⁹ eſt: ⁊ eccleſia triumphans in re: eccleſia vero militans in ſpe. Epiſtola ſumitur de actibus apoſtolorum. x. cap̄. Stans petrus in medio ⁊c. ⁊ intendit probare paſſionē chriſti ⁊ reſurrectionē: vñ dicit. Huic omnes prophete teſtimonium perhibēt Euangelium Duo ex diſcipulis Luc. xxiiij. cap̄. concor. epiſtole de apparitione domini diſcipulis euntibus in emaus ibi enim habetur ꝙ cognouerunt eum in fractione panis. Quid eſt fractio panis niſi expoſitio ſcripture: ibi enim cognoſcitur dominus. Reſponſorium vero concor. cum introitu. Dicat nunc iſrael Alla. nonne cor noſtrū erat

ardens ꝛc. eſt de ſcripturarum expoſitione. In aliis eccleſiis dicitur alleluya Angelus domini Matth. vl. cap. Offertorium angelus dñi ꝛc. eſt de teſtimonio apoſtolorũ. Poſtcõmunio. Surrexit dominus ꝛc. Luc. vlti. ca. eſt de apparitione q̃ facta eſt Petro. Multiplicat igitur apparitiões vt dictũ eſt ad confirmandũ fidẽ. Sane ex hodierno euangelio ſumitur alleluya. Nõne. ꝛ offerẽda Angelus domini. ex eo ꝙ ibi dicitur mulieres viſiones angelorũ vidiſſe qui dicũt eum viuere. Si mulier ꝛ cõto. Surrexit dominus. ex eo ꝙ ibi dicitur ſurrexit dñs vere ꝛ apparuit ſymoni. Ad pietatem ergo pertinet hoc officiũ in quo cõtinetur rememoratio ſcripturarũ: ꝛ per pietatẽ accedit ad manſuetudinẽ: manſuetis autẽ terra promittitur illa de qua dicitur Beati mites: quoniã ipſi poſſidebunt terrã fluentẽ lac ꝛ mel: vnde in introitu dicitur. Introduxit nos dñs in terram fluentẽ lac ꝛ mel. Et ſunt hec verba moyſi populũ poſt eſum agni de egypto ducentis. Introduxit inquã ſpe: ſed in illa poſtea introducet re quã caleph dedit axe filie ſue irrigatã irriguo ſuperiori ꝛ inferiori. Irriguum inferius timor eſt: ſuperius amor: caleph etẽi qui quaſi cor interpretat᷑ dat anime deuotionem cum timore pariter ꝛ amore. In hac ſecunda feria fit in vrbe ſtatio apud ſanctũ Petrũ: propter hoc qđ i euãgelio habet᷑: ꝛ apparuit ſymoni: ꝛ q꞉ ibidẽ dicitur. nonne cor noſtrũ ardens erat in nobis: q꞉ ipſe pre ceteris magis arſit dñm diligẽdo. Hac die piſces viuos inſpicimus: recolentes cum gaudio ꝙ dñs ad probationẽ reſurrectiõis partẽ piſcis aſſi comedit: ꝛ i tertia feria ad fontes imus vt ibi dicet᷑: ꝛ mulieres ꝟberabãt viros: ꝛ iã i his tribꝯ diebꝯ eſt feriandũ ꝑut ſub paſcha dictũ eſt.

Irriguum inferꝯ Irriguum ſuperꝯ.

Ad reſurrectionis ꝓbationem dominus comedit ptez piſcis aſſi.

¶ De feria tertia poſt paſcha. Rubrica.

In tertia feria oſtenditur per quod habeatur hereditas celeſtis patrie: oſtẽſo vero in ſecunda feria ꝙ in terram fluẽtẽ lac ꝛ mel iã itroduxit nos deꝯ in ſpe: ꝛ poſtea introducet in re: modo oſtendit per quod habeat᷑: quia per diuinam ſcientiam ſiue cognitionem domini noſtri: vnde hec tota feria eſt de cognitione ſiue ſapientia dei: ꝛ inde introitus eſt Aqua ſapientie ꝛc. Eccle. xv ꝛ eſt ſeptimi toni: quia in ſeptẽ donis ſpiritusſancti eſt iſta ſapientia. In epiſtola. Surgens paulꝯ Act. xiij. oſtenditur paſſio chriſti ꝛ reſurrectio per quam hic ſapientia habetur. Qui enim veram fidem habet de his habet ſaporẽ dei: hic autem cognitio eſt dies quã fecit dñs. ¶ De graduali ergo patet: ꝛ nota ꝙ cũ oẽs graduales verſus huiꝯ hebdomade ſumãtur de pſal. cxvij. ſcilꝫ Cõfitemini. qui eſt nonus poſt Dixit dñs. hodiernus ſumitur de pſal. cvj. ſcilicet Cõfitemini. qui eſt decimꝯ in matutinali Cantate. eo ꝙ iſte pſalmus exhortatur fideles ad laudes dei: qui per ſapientiam ſuã redemit ꝛ liberauit eos de quadruplici tentatiõe: quia liberauit eos de neceſſitatibus eorum: id eſt ab infidelitate: ꝛ quia liberauit eos de neceſſitatibus eorum: id eſt a praua conſuetudine: ꝛ liberauit eos a tedio bone actionis: ꝛ eduxit eos a verſutiis heretice impugnationis Alla eſt. Surrexit dñs: ꝛ apparuit mulieribus. vel ſm alias eccl'ias. Oportuit qđ ſumitur de euangelio: in aliis etiam dicitur. Surrexit dñs vere Luce vlti. In euangelio vero. Stetit Ieſus ꝛc. Luc. xxiiij. oſtendit dñs ꝛ probat reſurrectionem ſuam diſcipulis ſuis per quatuor: primo per conſuetũ modũ loquendi cũ dixit. Pax vobis loquebatur eñi eis ſepe de pace: ꝛ amator pacis erat: vñ ipſe dñs inquit. In me pacem habebitis: in mũdo autẽ preſſurã. Pacem relinquo vobis: pacẽ meã do vobis. Secundo per hoc ꝙ oſtendit ſe palpabilem. Tertio quia cũ eis comedit. Quarto quia eis ſenſum aperuit ſcripturarum: ꝛ quia hanc ſapientiam dominus dedit ꝑ ſe: ꝛ per apoſtolos: ideo dicitur in offertorio. Intonuit de celo dominus: id eſt de apoſtolis: vt omnes crederent in illum. Hec enim inquit Ioã. ſcripta ſunt vt credatis: ꝛ credentes vitã eternã habeatis. In poſtcommuniõe que eſt ad Colloc. iij. cap. inuitamur ad hanc ſapientiam. Si conſurrexiſtis cum chriſto: que ſurſum ſunt ſapite: ecce de ſapientia. Et quia de ſapientia habetur: i hac ſecunda feria: ideo fit ſtatio ad ſanctũ Paulum: qui fuit ſapientior omnibus apoſtolis: ſeu cui dominus ſingulariter aperuit intelligẽtiam ſcripturarum: de quibus legitur in euangelio ꝛ introitu. Unde ipſe dicit. Non a me nec ab homine accepi euangelium meum: ſed per reuelationem domini mei Ieſu chriſti: vel quia per eum maxime adimpletum eſt: quod in euangelio legitur: ſcilꝫ oportuit predicare penitentiã in omnes gẽtes: ideoqꝫ ꝛ eius predicatio legitur in hodierna lectiõe Actuum apoſtolorum. Hac die viri verberãt mulieres: prout ſub paſcha dictum eſt. Hac etiam die ad fontes imus: ꝓ eo ꝙ hodie in introitu viri beati aqua ſapientie potati referuntur: ꝛ in offertorio fontes aquarum aperuiſſe memorantur.

Dominus aperuit ſingulariter ſancto Paulo intelligẽtiam ſcripturarum.

¶ De quarta feria poſt paſcha. Rubrica.

Oſtenſo de tertia feria de celeſti patria: ꝛ per qđ habeat᷑: oſtenſo etiã in ſecũda feria ꝙ in terrã fluentẽ lac et mel introducimur: ideo nunc in hac quarta feria inuitamur ad illã. Unde introitus eſt. Venite benedicti patris mei ꝛc. Matthei. xxv. q꞉ vero dicit dominus penitentiã agite. appropinquabit eñi regnũ celorum: et q꞉ ibi nõ intrant niſi purificati per penitẽtiã ideo beatus Petrus in epiſtola. Aperiens. Actuũ. iij. inuitat iudeos ad penitẽtiam: ideo autem ad penitentiam inuitatur homo: vt de filio diaboli fiat filius dei: ꝛ hec mutatio dextre excelſi propter quod in reſponſorio habetur. Dextera domini fecit virtutem. Sequitur alleluya de reſurrectione. Surrexit dominus ꝛc. ꝛ in aliis eccleſiis eſt Chriſtus reſurgens ꝛc. Semper enim in his diebus aliqua de reſurrectiõe dicuntur. In aliis eñi dicitur. Cum ſederit. Matthei. xxj. cap. Quia vero hec mutatio fit etiam quãdo homines ſunt filij dei propter predicationem: ideo in euangelio. Manifeſtauit ſe Ieſus Io. xxj. c. dicit dñs Mittite in dexterã nauigij rethe. hoc facit qui tãrum

predicat propter deũ: ꝛ tũc trahũt magni piſces poſtea dedit eis piſcẽ aſſum. Piſcis aſſus eſt xp̄s paſſus: hec erit refectio in pr̄ia: cũ comedem⁹ panẽ angeloꝝ: de quo in offertorio. Portas celi ꝛc. Poſtcõio eſt. Chriſtus reſurgẽs. Rom. vj. Et q꜠ beatus Laurentius fuit vnus de magnis piſcab⁹: ꝛ fuit aſſatus pro chriſto: ideo fit ſtatio ad beatuꝫ laurentium.

¶ De quinta feria poſt paſcha. Rubrica.

Quinta feria eſt de cõuerſione gentiũ ꝓpter paſſionẽ ꝛ reſurrectionẽ. vnde introitus eſt. Uictricẽ manũ tuā laudauerũt pariter chriſtiani: q꜠ ſapiẽtia aperuit os mutoꝝ. vñ Eſa. xxv. Tũc claud⁹ ſaliet ſicut ceruus: ꝛ aperiẽtur lingue mutorũ: qḋ factũ eſt qñ chriſtus demones eijciebat ꝛ faciet homines mutos loqui: vnde in euangelio. Erat Jeſus eijciens demoniũ ꝛ illud erat mutũ. In epiſtola vero Angelus dñi. Act. viij. ſignificaꝉ cõuerſio iſta gẽtiũ: vnde dicꝉ ibi de eunucho qui cõuerſus eſt a philippo qui interpretaꝉ os lãpadis ſiue os illuminãs: q꜠ qñqꝫ per ſcripturarũ inſpectionẽ vel predicationẽ cõuertitur homo: vt gentiles qui ſignificanꝉ per eunuchũ: qñqꝫ vero per inſpirationẽ cõuertiꝉ ad dñm: vt habeꝉ in euãgelio ꝙ apparuit marie magdalene. Quia vero ꝑ cõuerſionẽ gentiũ factus eſt xp̄s lapis angularis ideo in verſu reſpõſorij habeꝉ. Lapidẽ quẽ reprobauerũt edifi. ꝛc. Et q꜠ vera cõuerſio fit per penitẽtiã: ideo ſequitur all'a. Matth. xxvj. In die reſurrectionis mee dicit dñs. Precedã vos in galileã: id eſt i trãſmigratione de vitijs ad virtutes. Euãgeliũ. Maria ſtabat. Joan. xx. eſt de apparitione dñi: maria magdalena in ſpecie ortulani ſiue peregrini: q꜠ peregrinus eſt deus homini quãdiu eſt in peccato. In offertorio. In die ſolẽnitatis. Exod. iiij. ꝛ. xiij. ſimiliter promittitur conuertẽtibus vera beatitudo. In poſtcõmunione vero. Populus ꝛc. j. Regũ. ij. ad laudandũ inuitamur: ꝛ fit ſtatio ad ſanctos apoſtolos: q꜠ in philippo qui interpretaꝉ os lãpadis intelliguntꝉ omnes apoſtoli per quorum predicationẽ cõuerſio gẽtiũ facta eſt. Item q꜠ fratres domini de quib⁹ in euãgelio legiꝉ ſunt ap̄li ꝑ quos os muti apertũ eſt: ꝛ diſerte lingue infantiũ ideo ſtatio fit ibi.

Quandoqꝫ per ſcripturarũ inſpectionẽ vel predicationẽ cõuertitur homo ad dominum: quandoqꝫ per inſpirationem.

¶ De ſexta feria poſt paſcha. Rubrica.

Sexta feria eſt de inſtitutione baptiſmi: vnde introit⁹ eſt. Introduxit eos dñs ſcꝫ de egypto. i. de tenebris peccati: ꝛ inimicos eorũ operuit mare. i. baptiſmus: ꝛ ſubijcꝉ ibi ter all'a propter liberationẽ ab hoſtibus ꝛ donũ gratie. Poſtmodũ ſequiꝉ ep̄la. Chriſtus ſemel. j. Petri. iij. in qua beatus Petrus agit de baptiſmo: ꝛ de archa Noe: ſicut in diluuio ꝑ archã ſalue facte ſunt anime: ſꝫ pauce: ſcꝫ octo ſimiliter ꝛ in baptiſmo: q꜠ ſicut in aquis diluuij que inundauerunt totũ mundũ: mũdus a peccatis purgatus eſt: ꝛ per archaꝫ ale ſalue facte ſunt: ita ꝛ in aquis baptiſmi in quo omnia peccata mũdata ſunt per eccleſiam ſaluati ſumus. Sequitur graduale. Hec dies quaꝫ fecit dñs. verſus. Benedictus qui venit in nomine domini. Eſt eñ homo qui ꝯſecrat baptiſma: ſed de⁹ eſt qui inuiſibiliter baptizat. Unde ſequiꝉ. Deus dñs ꝛ illuxit nobis: ſcilicet ꝑ illuminationẽ legis dñi. Alleluya eſt. Angelus dñi cũ duplici verſu ſicut in die paſche in quibuſdã eccleſijs: q꜠ in hac die agiꝉ de inſtitutione baptiſmi: vnus verſus eſt propter xp̄i reſurrectionẽ in corpore: alius ꝓpter ſtolã anime quã in baptiſmo ſuſcipiunt baptizati. Euangeliuꝫ vero eſt de inſtitutione baptiſmi: ſm̄ Matthe. vltimo capitulo vndecim diſcipuli abierunt in montẽ quẽ cõſtituit illis Jeſus: ꝛ ſequitur ibi. Euntes docete omnes gentes baptizãtes eos in nomine patris ꝛc. Et q꜠ in memoria debem⁹ habere iſtũ diẽ ꝓpter inſtitutionẽ baptiſmi. iḋ ſequiꝉ in offertorio. Erit nobis memorialis dies iſta ꝛc. Exod. xij. ꝛ. xiij. c. memorialis quidẽ eſt dies in qua de vitijs ad virtutes trãſim⁹. Hec enim dicit moyſes de die paſche. Poſtcõmunio. Data eſt mihi omnis poteſtas. Matth. vl. Quia vero beata virgo creditur interfuiſſe in inſtitutione baptiſmi: quia vt Hieronymus ait. Hoc apud Nazareth in domo eius actũ eſt: ideo hac die fit ſtatio in eccleſia eius.

¶ De ſabbato in albis. Rubrica.

Sequiꝉ de ſabbato: in albis in quo eſt introitus. Eduxit dñs populũ ſuũ in exultatione. hoc maxime in extremo ſabbato fieri intelligimus qñ erit verũ ſabbatũ: ſed ne iudei credãt hoc dictũ eſſe de ſe: ſequiꝉ in ep̄la. j. Petri. ij. Fratres deponentes omnẽ malitiã ꝛ dolũ ꝛc. ſequiꝉ duplex all'a ſine graduali. Primo q꜠ nũc terminaꝉ ſeptuageſima poſt quã ſequiꝉ octaua reſurrectionis qñ habebitur duplex ſtola anime ſcilicet ꝛ corporis: ꝛ ceſſabit labor operis de quo dictum eſt in prohemio huius partis: ꝛ ſub titulo de ſeptem diebus poſt paſcha ꝛ in q̄rta parte ſub titulo de alleluya. Secundo q꜠ in die iudicij plenũ erit gaudiũ pro dominica ꝛ noſtra reſurrectione. Tertio geminaꝉ alleluya: q꜠ tunc erit letitia ſempiterna: quia enim erit letitia vnũ alleluya cantatur: q꜠ ſempiterna: ſecũdũ cõcinitur alleluya. Quarto q꜠ in octa. reſurrectionis omnis ſollicitudo deponeꝉ: qḋ ſignificatur in hac octaua die qua veſtis cãdida ſiue chriſmale deponitur: ideo in albis non cantatur graduale: ſed duplex alleluya: q꜠ tunc erim⁹ in albis. Item quãtũ ad reſurrectionem domini nõ debet graduale cantari: neqꝫ quãtũ ad baptizatos: ꝛ iḋ cãtatur vnũ alleluya pro baptizatis ſcilicet. Laudate pueri dñm. ꝛ aliud de reſurrectione dñi ſcꝫ. Hec dies. Preterea ideo poſt alleluya. Hec dies. ſequitur alleluya. Laudate pueri quia de leticia animarum tranſient ad gloriam incorruptibilem corporum. Euãgelium vero. Una ſabbati. Joan. xx. c. eſt de duob⁹ diſcipulis qui currebãt ad monumentũ. Petrus ſcꝫ ꝛ Jo. qui ſignificant duos populos: cucurrit tñ citius ioãnes. i. iudaicus populus: q꜠ habebat prophetas ſcꝫ Hiere. Eſaiam ꝛ alios qui de paſſione dñi loquuntur: ſed petrus citius intrauit. i. gentilis populus: nõ tamẽ intra

In die iudicij plenum erit gaudiũ pro dominica ꝛ noſtra reſurrectione.

uerūt iudei in multitudine: qui eñi credit intrat ſicut dicit Aug. Et attende qꝛ epiſtola ꝛ euangeliū huius ſabbati cōcordant cū epiſtola ꝛ euangelio ſabbati ſancti: prout dictū eſt ſub titulo de ſeptē diebꝰ poſt paſcha. In offertorio vero de illuminatione poſt baptiſmū aguntur grates. Benedictꝰ qui venit ꝛc. poſtcōmunio eſt. Omnes qui in chriſto baptizati eſtis chriſtū induiſtis. Galla. iij. Die iſta fit ſtatio ad eccleſiam beati Ioannis in laterano: qꝛ enim ibi in precedēti ſabbato baptizati ſunt pueri: ꝛ in octaua die in lege circūcidebātur: ideo recte hac die ibi conueniunt: vt hoc ſpiritualiter agatur in baptizatis: ꝛ hoc eſt qđ dicitur in epl'a. Deponentes omnē maliciā ꝛ omnē dolū ꝛc. quaſi modo geniti infantes: ne per feneſtras q̄nq; ſenſuum intret mors. Dicitur autē ad horas capitulum. Chriſtus reſurgens. Roma. vj. ꝛ illud. Expurgate vetus ꝛc. ad Corin. v. ꝛ illud. Chriſtus paſſus eſt. j. Petri. ij. Quia vero in tota ſeptuageſima que vſq; ad hanc diem protenditur penitentiam egimus: ideo eccleſia hodie celebrat in albis vt magis ac magis albi ſimus ſicut dominus ait in euangelio. Matthei. iij. Agite penitentiam appropinquabit enim regnum celorum Quare hoc ſabbatum dicitur in albis: dictum eſt ſub paſcha. Hac die dominus papa diſtribuit agnus dei. Alicubi etiam diſtribuitur cereus paſchalis: de quo dictū eſt ſub ſabbato ſancto.

f. 150 ed. 2.

¶ Alia expoſitio dictorū ſeptē dierū. Rubrica.

Poteſt etiā aliter dici ꝙ ideo in premiſſis ſeptē diebus baptiſmalia celebrātur officia: vel qꝛ baptizati ſapiētia ſe pfiformi docent: vel qꝛ ipſoꝝ tēporis vniuerſitas dierū ſeptenario voluitur quibus qꝛ fides: ſpes: et charitas precipue ſunt neceſſaria: ideo tribus pſalmis vtimur in nocturnis. Singulorū aūt dierū officia ſic poſſumus ſeptem ſpiritibus ꝛ beatitudinibus coaptare. Officium quidē dominice reſurrectionis pertinet ad timorē quo timemus terribilē ſententiā iudicis. Duz eñi dicet pater rex ꝛ iudex oīm. Reſurrexi et adhuc. in figillatione inimicorū dicentiū: qñ morietur ꝛ peribit nomē eius: tūc magnus erit timor ꝛ tremor: vnde ꝛ in offertorio. Terra tremuit ꝛc. ſpiritus timoris vt fundamentū ponitur: ſed quare a timore incipientes in ſapientia terminamus: cū Eſa. ceperit a ſapientia ꝛ deſcenderit ad timorē? Reſpōdeo. Eſa. ſaluatorē deſcripſit qui carnē aſſumēdo deſcendit: nos vero de terrenis ad celeſtia tendere conamur: ꝛ ideo gradus aſcendendo connumerare debemus: vt a timore ad ſapientiā peruenire poſſimus. In ſecunda feria legitur euāgelium de duobus diſcipulis euntibus in emaus quibus dominus apparuit ꝛ ſcripturas Moyſi ꝛ omniū prophetarū aperuit. Et attende ꝙ licet hodie legatur euāgelium de apparitione dñi non tñ hodie ſed heri apparitio fuit: ad pietatem ergo pertinet hoc officium in quo continetur rememoratio ſcripturarum ꝛ accedit ad manſuetudinem: prout ibi dictū eſt. In tertia feria legitur euangelium. Stetit ieſus vbi multipharie ſuam reſurrectionē probat: ſcilicet per viſum ꝛ tactū per guſtū etiā ꝛ per auditū cū ſcripturas etiam exponit qđ pertinet ad ſciētiā. vnde in introitu. Aqua ſapientie ꝛc. beati viri potati referuntur in offertorio intonuit. Fontes aquarū apparuiſſe memorant. In poſtcōmunione. Si conſurrexiſtis. que ſurſum ſunt q̄rere ꝛ ſapere iubentur: ꝛ in euāgelio ſenſus ad intelligēdū ſcripturas diſcipulis aperitur. Scripturarū quippe intelligētia ꝛ ſciētia lamēti ꝛ luctus eſt cā effectiua. Qui enim legit in ſcripturis prophetas ꝛ eoꝝ dñm occiſos: quomodo dolor mordetur: ꝛ q̄to quis peccata ſua intelligit: tanto in luctū ꝛ penitentie lamentū prorūpit. Licet igitur hiis diebus ſit gaudijs vacādū tñ ineptā letitiam remoueamus: ne carnes agni ſine lactucis agreſtibus comedamus: qꝛ beati qui lugent. In quarta feria legitur euangeliū de diſcipulis piſcantibus quos dñs inuitauit ad prādiū ꝛ dedit eis panē ꝛ piſcē aſſum. i. xp̄m cognoſcere deū ꝛ hominē paſſum que eſt illa quidē ſaturitas de qua dicit. Beati qui eſuriunt ꝛ ſitiūt iuſtitiā qm̄ ipſi ſaturabunt. qđ ergo dicit ibi. Venite prādere: hoc eſt qđ cātat in introitu. Venite benedicti patris mei. percipite reg. Hoc enim regnū eſt prādiū eternū vbi erūt piſces magni: ſed vnus ſuper prunas non paſſionis: ſed amoris. Rationabiliter autē feria quarta nobis a xp̄o regnū promittitur: qꝛ in quarta etate regnauerūt. Da. ꝛ Sal. in quoꝝ manibus xp̄i regnū ſpecialius ꝛ plenꝰ ſignificatur: ꝛ qꝛ Pe. in prādictū rethe traxit in terrā. Ipſi enim cōmiſſa eſt eccleſia: ipſi ſpecialiter dictum eſt. Paſce oues meas: ideo pro epl'a ſumit eiꝰ predicatio de acti. apoſt. Ad ſaturitatem quoq; pertinet offerenda Portas celi aperuit: pphetas qui predixerūt: angelos q̄ annūciauerūt: mariā q̄ genuit apl'os qui predicauerūt: doctores qui expoſuerunt: per hos oēs pluit dñs māna in ore egētiū animarū. i. verbū vel corporis ſacramētū: ꝛ nō deficerēt in via tēdentes ad patriā vbi comedēt panē angeloꝝ: verſus gradualis. Dextera dñi fecit virtutē. cōgruit illi vbo euāgelij. Mittite in dextrā nauigij rhete. ꝛ eſt ſenſus. Dextera dñi fecit virtutē: qꝛ potētia verbi mihi vniti fecit me vincere mortē. ideoq; dextera dñi exaltauit me. i. laudabilem me fecit: ꝛ repetit. Dextera dñi fecit virtutē: vt oſtēdat reſurrectiōis qualitatē ſcꝫ eternā. Unde ſequit. Nō moriar: ſed viuā iuxta quē ſenſum canimus cū apl'o in all'a ꝛ cōmunione. Chriſtꝰ reſurgēs. ꝛ ptinet hoc ad fortitudinē. Et qꝛ beatꝰ Lauren. fuit piſcis aſſus fortis in eſurie: ꝛ eſuriens in fortitudine: idō fit ibi ſtatio. Officiū q̄nte ferie ptinet ad cōſiliū ꝛ ad miſericordiā. Magnū eñi fuit cōſilium peccatricis pedes lauātis cū lachrimis: vt miſericordiā ꝯſequeret put in euāgelio dr: officiū ſexte ferie ptinet ad mūdiciā cordis ꝛ corporis. In baptiſmo nāq; de quo ibi agit lauantur corpus ꝛ anima. Et qꝛ mūdis cordibꝰ viſio dei pmittit: vt ibi dictū eſt. Beati mūdo corde: qꝛ ipſi deū videbūt. ꝛ per munditiā ad intellectū peruenit: ideo recte in euangelio dicit ꝙ trāſmigrātes deū videbūt. In ſabbato legit euāgeliū: in quo dr ꝙ lꝫ Io. pcucurrit: tñ Pe.

Dominice reſurrectionis officiuz pertinet ad timorem.

Feria quarta nobis a Chriſto regnum promittitur.

Eccleſia ipſi Petro cōmiſſa eſt.

ſequens citius in monumētum intrauit: ⁊ poſtea
Joā. Vi prout dictum eſt ibi ſunt duo ppl'i Pe. ſi
gnificat gētes que poſterius venerūt ad noticiam
paſſionis: ſed tñ pꝛimitus crediderūt. Jo. ſynago
gam que in lege et pꝛophetis pꝛius audiuit domi
ni paſſionē: ſed nondū credere in moꝛtuum voluit
credet autē cū iſrael ſaluus fiet. De his duob⁹ po
pulis. ſ. credentibus ⁊ non credētibus loquit̄ Pe.
in epl'a. Depoñentes ⁊c. De credentibus dr̄ in in
troitu Eduxit dñs po. ſ. ex. Eduxit eñ dñs iſrael
de egypto cum auro et argento: ſed illis in deſer
to murmurantibus: ⁊ ideo pereūtibus eduxit eos
qui non murmurauerunt in deſerto in terram pꝛo
miſſionis. et pꝛopter eoſdem dimittimus gradua
le: ⁊ duplicatur all'a: qꝛ tunc neophiti laboꝛabant:
nunc deū voce et opere laudant. Ad eoſdē perti
net ps̄. Laudate pueri dñm: totus eñ ille pſal. ad
electionē dirigitur gentiū qđ eius illo fine pꝛobat̄.
Qui habitare facit ſterilē in domo. Eiſdē pueris
conuenit qđ cant̄ in offertoꝛio. Bñdict⁹ q̄ venit
in no do. Hunc enim verſiculū cantauerunt pueri
occurrētes dño ad paſſionē venienti. Qđ ſequitur
Benediximus vobis de do. dñi: adiecit mater ec
cleſia dicēs pueris ſuis Benedicamus vobis. i. ſi
gnauimus vos baptiſmo nos qui ſumus familia
dñi: quia dñs deus illuxit nobis. Sequēs verſus
Hec dies ad gaudium ſpectat credentiū ille alius
Lapidē quē repꝛobauerūt ad ſigillationē pertinet
iudeoꝝ. Ad eoſdē credētes ꝑtinet poſtcōmunio.
Oēs qui in xp̄o ⁊c. pertinet igitur officium iſtud
ad pacificos qui filij dei vocabuntur. Dedit enim
dñs his qui credunt in nomine eius filios dei fie
ri quibus datur ſapientia perfrui.

De pꝛima dñica poſt paſcha. Rubꝛica.

In octaua paſche incipit tp̄s regreſſio
nis ſeu recōciliationis: pꝛout dictū eſt
in pꝛohemio huius partis. Sane i
hac die dñica in quibuſdam eccleſiis
fiunt octaue paſche: et dicuntur reſpō
ſoꝛia de die dñica ⁊ introitus Reſurrexi ⁊ gradua.
quod derelictum erat reſumunt habētes reſpectū
ad generalē reſurrectionē: ad cuius gloꝛiā per gra
dus aſcenditur. Chꝛiſti eñ reſurrectio in octaua
etate facta eſt. Sed cū paſchalis ſolēnitas ſignifi
cet illam octauam que ſequitur ſeptenariū huius
vite. Queritur quare habet octauas: cum etiam
eius ſolēnitas pꝛotendat̄ non tñ per octo dies: ſꝫ
etiā vſqꝫ ad diē pēthe. Reſpōdeo quia reſurrectio
futura ſignificata eſt per circūciſionem: que octa
ua die mandata eſt: cuius vere circunciſionis octo
ſunt beatitudines quaruꝫ octaua redijt ad pꝛimā
et ideo ad repꝛeſentandum has beatitudines ſolē
nibus. viij. dierū officijs celebꝛamus octauas dñi
ce reſurrectionis: que eſt cauſa ⁊ ſignū noſtre futu
re reſurrectionis: has beatitudines coaptat Aug.
in libꝛo de doc. chꝛiſtiana. vij. ſpiritibus omittens
vltimā: qꝛ redijt ad pꝛimā gradatim eñ a timoꝛe ꝑ
uenitur ad ſapientiā. Vñ initiū ſapiētie timoꝛ dñi.
de hoc dicet̄ in pꝛohemio. vij. partis. Qꝛ ergo no
uiter baptizati ſunt pueri: ⁊ qꝛ multos nouellos in
quadrageſima genuit eccleſia: ⁊ qꝛ in illo tp̄e fue

Solen-
nitas pa
ſchalis
quare
habet
octa-
uas.

runt apl'i pueri: ꝓpter qđ dñs fuit cū eis quadra
ginta diebus poſt paſcha inſtruens eos in fide: vt
poſſent oīno fieri ſpirituales ⁊ vt vrerētur igne ſpi
ritusſancti: ꝓpter iſtas tres cauſas ſiue nouitates
inſtruit nos eccleſia in fide in hoc tp̄e. Et ideo in
pꝛima quindena leguntur Apo. ⁊ Act. apoſt. i qui
bus libꝛis habetur de ſeptē ſignaculis: vcꝫ de in
carnatione: natiuitate ⁊c. que xp̄us ſolus aperuit:
que ſunt maxima pꝛincipia fidei noſtre. Poſtmo
dum in alia quindena cātatur in rñſoꝛijs de pſal
mis ⁊ in lectionibus leguntur epl'e canonice vſqꝫ
ad aſcenſionem domini: vt ſupꝛa fidē edificentur
bona opera. pſalmi enim et epiſtole bona opera
deſignant. Et attende ꝙ ante reſurrectio
nem lex ⁊ pꝛophete legebantur: poſt reſurrectionē
vero Apo. ⁊ epiſtole canonice que ſunt apoſtoloꝝ
ſcripta leguntur: ⁊ cantibus iubilant̄: lex eñ ⁊ pꝛo
phete xp̄i paſſionē ⁊ reſurrectionē pꝛedixerūt: ſed
apoſtoli iam factam annunciauerunt ⁊ teſtificati
ſunt: ideoqꝫ reſponſoꝛium illud cantatur. Virtute
magna reddebant apoſtoli teſtimonium reſurre
ctionis: rationabiliter quoqꝫ legitur Apoca. ⁊ can
tatur: eo ꝙ in eo viſio xp̄i ⁊ angeloꝛum collocutio
memoꝛatur. In illa enim vita quā paſchale ſigni
ficat tp̄s alſ viſione trinitatis ⁊ angeloꝛum cōſoꝛ
tio congratulabūtur. Legitur aūt Apoc. cū hyſto
ria Dignus es dñe. alias incipit Ego ſum vitis ve
ra. Qđ aūt in quodā rñſoꝛio dr̄ Decātabat popu
lus iſrael all'a ⁊ vniuerſa multitudo Jacob cane
bat legitime. ⁊ Dauid cum cantoꝛibus cytharam
ꝑcutiebat i domo dñi illud reſpicit ꝙ regno Saul
deſtructo. i. moꝛtis imperio archa. i. humanitas ſal
uatoꝛis in qua ſunt manna. i. verbum ⁊ tabule te
ſtamenti i. theſauri ſapientie ⁊ ſcientie dei abſcō
diti in hieruſalem ducitur ⁊ in tabernaculo colloca
tur: vt eterna pacis viſione fruat̄ ⁊ ad patris equa
litatem gloꝛioſus exhibetur. Cum autē ſuperius
de tempoꝛibus infantie ſaluatoꝛis paululum dixe
rimus eſſe legēdum: nūc vero ſcripta ceteroꝝ apo
ſtoloꝛum patet ꝙ toto tp̄e ſiue ante paſſionē ſiue
poſtea quo dñi pꝛeſentia memoꝛatur congrue pꝛe
cones no. teſt. loquuntur: vt quaſi ab vberib⁹ ſpō
ſi filij cōſolationis lacte potētur. He nāqꝫ ſcriptu
re ſunt vbera de quibus dr̄ Meliora ſunt vbera
tua vino. de q̄bus nos ſic reficiat deus cuius mia
plena eſt terra: vt oēs de ipſius plenitudine acci
piamus. Et no. ꝙ ſcḋm romanum oꝛdinem legūtur
ix. lectiones in dñicis a paſcha vſqꝫ ad penthecō.
pꝛout dictum eſt ſub ti. de ſeptem diebus poſt pa
ſcha: pꝛopter nouitatem autem tripꝛicem que di
cta eſt incipit introit⁹. Quaſi mō geniti ⁊c. j. Pet.
ij. ca. In epl'a ꝓo in fide inſtruimur q̄ incipit Oīne
qđ natum eſt ex deo vincit mundum ⁊c. j. Jo. v. c.
Oſtendit fidem per teſtimonium in celo ⁊ in terra
et in conſcientia. In terra cum dicit Tres ſunt qui
teſtimonium perhibent in terra: ſpūs: aqua: et ſan
guis: quia eñ clamoꝛe magno dñs emiſit ſpm̄. et
ꝙ ex eo iam moꝛtuo exiuit ſanguis ⁊ aqua indiciū
fuit humanitatis: ⁊ hi tres vnum ſunt. i. vnum ſi
gnificāt. Tres perhibent teſtimoniū in celo pater
in voce: verbum i carne: ſpūs in colūba. ⁊ hij tres

Lex ⁊ ꝓphete legebātur ante reſurrecti
onem: poſt re
ſurrecti
onē ꝟo
apoſt. et
epl'e ca
nonice.

vnum ſunt: de teſtimonio cõſcientie ſequit̃ i ep̃la.
Qui credit in filiũ dei: iam in ſe teſtimoniũ dei ha-
bet. i. hoc dictat ei conſcientia. ſequit̃ duplex all'a.
In dñicis enim et feſtiuis diebus ab hac die vſq;
ad penthe. canitur duplex alleluya: de quo dictuʒ
eſt ſub tit. de. vij. diebus poſt paſcha. ꝛ ſub ſabba-
to in albis ꝛ ſub ſeptua. pmuʒ all'a eſt Poſt dies
octo. Jo. xx. c. euangelium Cũ eſſet ſero. Jo. xx. c.
Eſt de duabus apparitionibus: pma omnibus
apoſtolis in ipſa die paſche excepto Thoma:
alia octaua die preſente Thoma qui vidit ꝛ credi
dit: ꝛ tetigit et dixit Dñs meꝰ ꝛ deus meus. aliud
vidit aliud credidit: vidit humanitatẽ: ꝛ credidit
deitatem et ɔgruit factũ interpretationi nominis.
thomas interpretaf abyſſus. Thomas eñ interpretatur abyſſus: nam pfunde
intellexit: qui ex eis que exterius vidit deitatis in-
tima penetrauit: poſtmodum inuitauit nos i euã-
gelio beatus Jo. ad credendum ab vtili ꝛ hone-
ſto: vtile eſt eñ nobis credere. vñ dr̃ Multa ſigna
fecit Ieſus que non ſunt ſcripta in libro hoc. Poſt-
cõmunio eſt Mitte manũ ꝛc. Jo. xx. c.

De ſecũda dñica poſt paſcha. Rubrica.

Sequitur de ſcda dñica poſt paſcha:
quia eñ per xp̃i reſurrectionem illuxit
deus nobis non tñ paruulis: ſed etiã
perfectis: ideo hec dñica de paſtoribꝰ
Paſtores pl's ne debẽt imitari chriſtũ. eſt: qui debẽt plene imitari xp̃m. vnde
introitus eſt. Mia dñi plena eſt terra: ea eñ non
tantum paruuli ſed et magni repleti ſunt: et ideo
ſicut antecedẽs dominica fuit de paruulis: ſic iſta
eſt de perfectis. vñ ſequitur Uerbo dñi celi. i. apo-
ſtoli firmati ſunt. ꝛ quia Pe. loquitur ad paſtores
in epiſtola Chriſtus paſſus eſt p nobis ꝛc. i. Pet.
ij. ideo nunc fiunt ſynodi et fit ſtatio apud ſanctũ
Petrum. In fine eñ dr̃ Cõuerſi eñ eſtis ad paſto
rem: et ep̃m animarũ veſtrarum. Duo all'a dicunt̃.
Primum. ſ. Cognouerunt diſcipuli ꝛc. eſt de reſur
rectione. in alijs tñ eccleſijs dicitur Surrexit dñs
Matth. vlti. aliud. ſ. Ego ſum paſtor bonus ꝛc.
Joã. x. eſt de prelatis. euangelium vero Ego ſum
paſtor bonus. Jo. x. eſt de bonis prelatis ꝛ mercẽ-
narijs. Offertoriũ eſt Deus deus meus ad te de
luce vigilo. quia prelati debẽt ſemper vigilare. vñ
in canticis canticoꝝ dr̃ Inuenerũt me vigiles qui
cuſtodiunt ciuitatem. Poſtcõmunio ſilr̃ eſt de pre
latis Ego ſum paſtor bonus.

De dñica tertia poſt paſcha. Rubrica.

In precedentibꝰ duabꝰ dñicis oſtẽ-
ſum eſt q parui vel magni per xp̃i
reſurrectioneʒ pleni ſunt mia dñi:
parui cũ dr̃ i introitu pcedẽtis do-
minice Mia dñi plena eſt terra.
magni cũ dr̃ ibidẽ Uerbo dñi celi
firmati ſunt: in hac pͦ tertia et in
ſequẽtibꝰ duabꝰ dñicis ante aſcenſionẽ hortatur
nos eccleſia ad iubilũ ꝛ exultationẽ pter xp̃i re-
ſurrectionẽ ꝛ aſcẽſionẽ: vñ introitus huiꝰ dñice in
cipit Jubilate deo oĩs terra ꝛc. ꝛ ibi ſequit̃ all'a: qr
iubilus eſt exultatio mẽtis habita de eternis. ſoli
autẽ deo iubilandũ eſt: ſequit̃ ps. Dicite noĩ eiꝰ. i.
hylari operatione ipſum laudare. ꝛ ſequitur ſimili
ter ibi vnum all'a: quia ab vna radice ortũ habent
oĩa alia. i. a charitate. ſequitur Date gloriã laudi
eius. et ibidem in fine ſequitur triplex alleluya: qr
a potentia patris ꝛ ſapientia filij: ꝛ a benignitate
ſpũſſancti proceſſit q nos liberauit per paſſionem
et reſurrectionẽ ſuã: ꝛ ideo laudãdus eſt deꝰ: licet
aũt ſit exultatio: tñ incutitur timor ne ſpes ſine ti-
more luxuriet in preſumptione: vñ ſequitur vſus
Dicite deo. q̃ʒ terribilia ſunt opera tua dñe: dʒ eñ
timere nouus ppl's: quia iudei excecati ſunt qui
erãt ppl's peculiaris dñi: qui licet appoſuiſſent cu
ſtodes: tñ dixerunt: venerunt diſcipuli eius ꝛ fura-
ti ſunt eũ: ꝛ hoc eſt qd̾ dicit ps. Mẽtiẽtur tibi. i. ad
honorem tuum quia ex hoc magis cõfuſi ſunt ini
mici tui. i. iudei. et ſequit̃ ibi In multitudine vir-
tutis tue. q. d. licet vidiſſent multa miracula vide-
licet ſolem obſcuratum ꝛ petras ſciſſas: in hoc eſt
etiam multitudo virtutis dei q mendacia inimico
rum vertit in ſuũ honorẽ. In ep̃la pͦ monet Pe.
baptizatos: ꝛ ambulent in nouitate vite abſtinen
tes a carnalibus deſiderijs dicens. Obſecro vos
fratres tanq̃ʒ aduenas ꝛ peregrinos abſtinere vos
a carnalibus deſiderijs. j. Pe. ij. ꝛ cõcordat cũ in-
troitu: quia guſtato ſpiritu deſipit oĩs caro. que-
dam eccleſie dicunt all'a. Chriſtus reſurgens. Ro.
ma. vj. c. Euangeliũ eſt de reſurrectione Modicũ
et iam nõ videbitis me. modicũ. i. a morte vſq; ad
reſurrectionẽ iterũ modicũ ꝛ videbitis me poſt re
ſurrectionem et modicum: quia vado ad patrem.
Joã. xvj. cap.

De dñica. iiij. poſt paſcha. Rubrica.

In quarta etiam dominica inuitamur
ad iubilum: ꝛ ſpecialiter inuitãtur ad
hoc gentes: vñ introitus ſumptus eſt
de pſal. inuitante ad canticum: qui in
cipit Cantate dño canticum nouum
quia mirabilia fecit. Verſi. inquit Tria fecit dñs
mirabilia in incarnatione ſua. Primum q mater
eſſet virgo: ſecundum q deus fieret homo: tertiuʒ
q predicta poteſt credere carnalis homo. ſequitur
ibi ante conſpectum gentium reuelauit iuſtitiam
ſuam. i. filium ſuum: ſequitur verſus Saluauit ſi-
bi dexteram eius ꝛc. Et quia per fidem vniti ſunt
duo populi ſcilicet gentilis et iudaicus: ideo i ora
tione habetur. Deus qui fidelium mentes vnius
efficis voluntatis ꝛc. Rurſus quia iſta dominica
quarta appropinquat aſcenſioni: ideo dicitur euã
gelium Uado ad eum qui me miſit ꝛ nemo ex vo-
bis ꝛc. Joan. xvj. et poſt expedit vobis vt ego va-
dam ꝛc. Oſtenditur enim cauſa iubili: ſcilicet aſcẽ
ſio. hinc conſonat principium epiſtole beati Jac.
c. j. Omne datum optimum ꝛ omne donum perfe
ctum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum.
Sequitur in euangelio Cum venerit paraclytus
arguet mundũ de peccato. i. de infidelitate. fides
enim peccatum excludit: vnde arguere de hoc pec
cato eſt arguere de omni peccato: ꝛ de iudicio ꝛ de
iuſtitia: dicit ergo de peccato. ſ. qd̾ habent. De iu-
ſtitia quã nõ habẽt. ſ. ſctõꝝ qr vado ad patrem. i.
in cordibus ſanctorum hoim perducendo eos ad
patrẽ p cognitionẽ dei bonã ꝛ extollẽdo eos ad

Per fide vniti ſũt duo populi.

patris conformitatē: ⁊ iſti volūt hoīes ſanctis aſſimilari: de iudicio qđ non timent: q̄ princeps mundi huius iam iudicatus eſt: ⁊ adhuc ſequūtur dānatum: ⁊ ſufficeret de duobus. ſ. de fide quam nō habēt et habere poſſent ſi vellēt: et de iuſticia ſiue de bona vita in qua non imitantur ſanctos: ⁊ ideo adiecit verbum timoris. ſ. de iudicio qđ debent talea ſubire. Sequitur ibi. Et quecūq̄ audiet loquetur: ⁊ huic concordat finis epiſtole. Suſcipite cū manſuetudine inſitū verbū ⁊c. Si enim ſpūſſctūs audit que loquitur: multo fortius debet homo audire et expectare donec deus in ipſo loquat. quia qui de ſeipſo loquitur mendaciū loquitur.

¶ De dominica rogationum. Rubrica.

Quinto loco ſequitur de dominica rogationum in qua inſtructos per quatuor dominicas quaſi ornatos quatuor cardinalibus virtutibus monet annūciare alijs: vt qui audit dicat veni et cortina cortinā trahat. extra de ſac. vnc. cap. vnico. dicens in introitu qui eſt Eſa. lxvij. c. ſcđm aliam tranſlationem vocem iocunditatis. i. no. ⁊c. in quo promiſſa reddūtur non terroris: ſicut vetꝰ lex fuit annunciata ⁊c. Hec aūt dñica dī rogationum: propter propinquā aſcenſionē dñi: quā quia nos ſequi non poſſumꝰ: ideo in oratione docemur petere duo: que petenda ſunt. ſ. vt cognoſcamus ⁊ faciamus. Dicit eñ oratio. Largire q̄s dñe ſupplicibus tuis ſemper ſpiritum cogitandi q̄ recta ſunt propitius ⁊ agēdi ⁊c. Vñ in epla redarguit beatꝰ Iaco. eos qui volunt cognoſcere et non facere dicens Eſtote factores verbi ⁊ non auditores tm̄ ⁊c. Iaco. j. quedā eccleſie dicunt alla. Nonne cor noſtrū ardens ⁊c. Luc. vlti. ⁊ vſq̄ modo ⁊c. Ioā. xvj. In euangelio vero Amē amē dico vobis ⁊c. Io. xvi. oſtendit quid debeamꝰ petere. ſ. eterna dicēs

Tempo ralia pe tens nil petit: q̄s niam in eis q̄ nō quieſcūt quieſceē nō pōt.

Vſq̄ modo non petiſtis quicq̄: qui eñ petit tēporalia nil petit: qm̄ in eis que non quieſcunt quies eſſe non poteſt: vnde ſequitur Petite et accipietis quia dextera dñi ſemper aperta eſt.

De rogationibus. Rubrica.

Ia tribus diebus ante feſtum aſcenſionis dñi fiūt rogationes: q̄ dicunt letanie: letanie autē grece apud nos ſupplicatio ſeu rogatio eſt: i qua eccleſia ſancta deū rogat: vt q̄ deſtruxit ꝯſiliū achitofel: deſtruat ꝯſiliū coꝝ qui volūt viuere ſuper pacē eius: tūc etiā ſupplicamus deo: vt nos a morte ſubitanea ⁊ ab omni infirmitate defendat: rogamus vero ſanctos vt pro nobis apud deū intercedant. Et denoiatur greco vocabulo letania propter auctoritatē lingue grece: prout dictum eſt ſub paſcha. Eſt aūt duplex letania. ſ. maior et minor. Maior eſt in feſto bti Marci: q̄ inuenta fuit a beato Greg. ꝑpter peſtē inguinariā ſeu inflaturam inguinum: cuius inſtitutionis cauſas Pau. mōtiſcaſſini monachus lōgobardoꝝ hyſtoriographus: ita deſcribit dicēs. ꝙ tpe Pelagij pape tāta fuit inundatio aquarū p italiā ꝙ aque aſcēderūt vſq̄ ad ſuperiores feneſtras tēpli Neronis: quod erat rome: nec aq̄ intrabāt tēpliū: tūc p tyberiꝫ effluxit multitudo ſerpētū: inter quos fuit maximꝰ draco: et quoꝝ flatibꝰ aer eſt corruptꝰ: ⁊ inde emerſit peſtis inguinaria: qua hoīes paſſim ⁊ ſubito moriebant: ⁊ cū pene totꝰ romanꝰ ppl's deleret. Pelagius papa oībꝰ ieiuniū ⁊ ꝓceſſionē indixit. Sed i ipſa ꝓceſſione ipſe cū ſeptuaginta alijs expirauit cui ſubſtitutꝰ eſt Greg. primꝰ: qui ⁊ magnꝰ dictꝰ ē ⁊ hanc letaniā vbiq̄ terrarū ſeruari precepit: letania ideoq̄ hec dicit gregoriana: vel romana. Vocat etiā cruces nigre: qm̄ in ſignū meroris ex tāta hoīm ſtrage ⁊ in ſignū penitētie hoīes nigris veſtibus induebant: ⁊ cruces ⁊ altaria nigris velabant. Tertio etiā modo dī proceſſio ſeptiformis: eo ꝙ btūs Gregorius ſepteno ordine ibi in ea in maioribꝰ eccleſijs ordinauit. In primo ordine ſūt clerici. i ſecūdo religioſi. in tertio ſancte moniales in quarto pueri. in quinto laici perfecte etatis. in ſexto vidue ⁊ cōtinētes. in ſeptimo cōiugati. In alijs vero eccleſijs qđ nō poſſumus in numero pſonarū ſupplemꝰ in numero letaniarū. Nā ſepties letaniā dicere debemus priuſq̄ inſignia deponamus. Cōtigiſſe aūt dicit romanis premiſſa inguinaria peſtis: p eo ꝙ cū in quadrageſima cōtinenter vixiſſent ⁊ in paſcha corpꝰ dñi recepiſſent. poſt modū ludis comeſſationibꝰ ⁊ luxurie frena laxabāt. Fuit quidē tā ſeua hec peſtis: vt vbiq̄ homines ſubito perimeret: ita ꝙ ſicut dī cū aliquis ſternutabat: ſepe ſpm̄ emittebat: vnde cū aliquis ſternutabat audiēs ſtatim accurrēs dicebat. Deꝰ te adiuuet. ⁊ abinde vt dicunt: hec adhuc conſuetudo ſeruatur vt audiēs aliquē ſternutantē ſtatim dicat. Deꝰ te adiuuet. Rurſus vt fert cū tūc aliqs oſcitabat: frequenter ſubito ſpm̄ emittebat: vñ cū aliquis ſe velle oſcitare ſentiebat cōtinuo ſignum crucis ſibi imprimere feſtinabat: que cōſuetudo ſimiliter vſq̄ hodie obſeruat. Minor vero letania que etiā rogationes ⁊ proceſſiones vocat: fit tribꝰ diebus ante aſcenſionē: que ſicut legitur in burcardo li. xiij. c. exigētibus inuenta eſt apud viennā a beato Mamerto epiſcopo vieñ. qui propter peſtē lupoꝝ ⁊ aliarū ferarū in gallijs acriter homines perimētiū: ⁊ propter periculoſos terremotus illic crebro cōtingētes indixit populis ieiunium triduanū ⁊ letanias inſtituit: ceſſante vero illa pſecutione ieiuniū illud in cōſuetudinē annue obſeruationis deuenit: ⁊ ſicut quidā referūt fuit per eccleſiā cōfirmatū: vt vniuerſaliter obſeruet: dicit aūt hec letania minor: quia a minori ſcꝫ a ſimplici epo: ⁊ in minori loco. ſ. in Vienna inuēta eſt. Illa vero dicitur maior: q̄ in maiori loco ſcilicet rome: ⁊ a maiori: ſcilicet a magno grego. ⁊ pro magno ⁊ grauiſſimo morbo inuenta eſt: minor tñ antiquior eſt tēpore: nā inſtituta fuit tēpore zenonis imperatoris: maior vero tēpore Mauricij imperatoris.

Letania minor inuenta eſt apud viennā a beato Mamerto.

Fiūt etiā letanie propter plures alias cauſas: vnde liberius papa ſtatuit vt pro guerra: pro fame: pro peſtilentia: ⁊ huiuſmodi aduerſitatibꝰ imminētibꝰ ſemper letania fiat: vt ſic iſta per ſupplicationes orationes ⁊ ieiunia effugiamꝰ: q̄ ergo hoc tpe maxime bella emergere ſolēt: ⁊ fructꝰ terre q̄ adhuc i teneritate vel flore ſunt pluribꝰ modis fa

rum corrũpi ſolent: ideo hoc tẽpore fiũt letanie: vt
rogemus deũ ꝙ talia a nobis auertat: et ab aeris
intẽperie: ꝛ a bellis: ꝛ ab hoſtibus chriſtiane religio-
nis nos eripiat ꝛ defendat ſup hoc patrocinia ſan-
ctorũ ſpecialiter et generaliter implorãtes: et ideo
rogationes vocãtur: dicuntur etiam proceſſiones
quia tũc eccleſia proceſſionẽ facit generalẽ. ¶ Et
eſt notandum ꝙ rogamus ſanctos ꝑpter noſtrã
inopiam: propter eorum gloriam: ꝛ propter dei re-
uerentiã: qñ aũt letaniã pro iminentibus pericu-
lis in penitentiali ꝛ flebili habitu facimus illã vlti-
mã proceſſionẽ mulierũ plangentium poſt domi-
num qñ ducebatur ad crucem repreſẽtam⁹ plan-
gentes iuxta mandatũ dñi ſuper nos: ꝛ ſup filios
noſtros. Fiunt etiã hoc tpe letanie: qꝛ xp̃o aſcẽdẽ-
te qui dixit. Petite ꝛ accipietis cõfidentius eccle-
ſia petit. Jeiunat eñi tunc ꝛ orat vt parum habeat
de carne ꝑpter carnis macerationẽ: ꝛ acquirat ſi-
bi alas per orationeʒ: que eſt ala qua aĩa volat in
celum: vt ſic xp̃m aſcendentem libere ſequi valeat:
qui aſcendit pandens iter ante nos ꝛ volauit ſup
pẽnas ventoꝝ: ꝛ hec eſt cã quare vltimã letaniã
ſiue vltimũ ieiuniũ aſcenſioni continuatur: vt vcꝫ
propter orationes ꝛ ieiunia depoſita mole carnis
xp̃m aſcendentẽ ſequi poſſim⁹. In letanijs ergo
fit proceſſio et cantatur in quibuſdam eccleſijs in
principio proceſſionis. Exurge dñe ꝛc. Frequentã-
dum etiam eſſet et a pueris dicendũ illud canticũ
euãgelicũ. Sancte deus: ſancte fortis: ſancte ꝛ im-
mortalis miſerere nobis. Nam Joãnes Damaſce-
nus refert in lib. iij. cũ apud cõſtantinopolim pro-
pter quãdam tribulationẽ fierent letanie: quidaʒ
puer a medio populi raptus eſt in celum: ꝛ hoc cã-
ticum ibidẽ edoctus demũ ad pplm rediens illud
in conſpectu oĩs ppli decantauit: et mox oĩs tribu-
latio ceſſauit: qđ canticũ calcedonẽſ. ſynodus ap-
probauit. Huius ergo cantici laus et auctoritas
colligitur. Primo ex eo ꝙ angelus illud docuit: ſe-
cundo ex eo ꝙ ad eius prolationem illa tribulatio
ceſſauit. Tertio ex eo ꝙ tantum concilium appro-
bauit: quarto ex eo ꝙ demones illud valde timẽt.
Ceterũ in proceſſione ipſa precedũt crux et capſa
reliquiarum ſanctorum: vt vexillo crucis et oratio-
nibus ſanctoꝝ demones repellantur: vt dictũ eſt
in quarta parte ſub tit. de acceſ. põ. ad al. Portan-
tur etiã vexilla ad repreſentandũ victoriam reſur-
rectionis ꝛ aſcenſionis xp̃i qui cum magna preda
celos aſcendit: vnde vexillũ per aera incedens eſt
xp̃s in celum aſcendens. Et ſicut vexillũ in pro-
ceſſione ipſa multitudo fidelium ſequiť: ſic et xp̃m
aſcendẽtẽ magna ſctõꝝ collectio comitatur. Por-
tãtur etiã vexilla ad imitationẽ eius qđ dr in Eſa.
xj. c. Et leuabit dñs ſignũ in nationes et cõgrega-
bit ꝓfugos iſrael et diſperſos iuda colliget a qua-
tuor plagis terre. Qđ vero cruces ꝛ vexilla portã-
tur a ꝯſtantino ſumpſit eccleſia qui cum i ſomnijs
crucis ſignum vidiſſet eiqꝫ dictũ fuiſſet. Uinces in
hoc ſigno. iuſſit crucem in vexillis bellicis inſigni-
ri. Quod in letanijs crux maior a crucis baculo:
de altari ſumitur. recolit ꝙ de chriſti humeris tu-
lit eam ſymõ cananeus. ¶ In quibuſdã locis fit

Sãctos rogam⁹ propter noſtram inopiaʒ: propter eoꝝ gloriã: ꝛ ꝑpter dei reuerentiam.

letania per cãpos: vt etiã a ſegetib⁹ demones ex-
pellanť: vel potius vt a dño conſeruentur. Cant⁹
aũt in proceſſione quid ſignificet dictũ eſt in pre-
cedẽti titulo de acceſ. pon. ad al. Cõſueuit quoqꝫ
quidã draco cũ cauda lõga erecta ꝛ inflata duo-
bus primis dieb⁹ ante crucẽ ꝛ vexillũ precedere:
vltima vero die q̃ſi retro aſpiciens cauda ꝛ vacua
atqꝫ depreſſa retro ſequitur. Nẽpe draco iſte ſigni-
ficat diabolũ qui p tria tpa. ſ. ante legẽ ꝛ ſub lege
ꝛ tẽpore gratie: que per hos tres dies ſignificanť
homines fefellit: ꝛ nũc fallere cupit. In duobus
primis tẽporibus regnauit ꝛ quaſi dñs orbis fuit
cauda lõga: id eſt potẽter ꝛ inflata: id eſt ſuperbe
incedẽs: vnde chriſtus illũ immundũ principẽ vo-
cat: ꝛ Jo. ait in Apoc. Draco de celo cadẽs traxit
ſecũ tertiã partẽ ſtellarũ. i. hominũ. ꝛ do. in euan-
gelio. Uideo ſathanã tanqꝫ fulgur cadentẽ de ce-
lo: in cuius rei figurã duobus diebus modo pre-
dicto precedit. In tẽpore vero gratie per chriſtũ
victus eſt: ꝛ data eſt apoſtolis eijciẽdi ſpiritus im-
mũdos poteſtas: propter qđ tertia die draco qua-
ſi poteſtate propter fidei dilatationẽ amiſſa poſt
crucẽ ſequitur cauda vacua ꝛ demiſſa ꝛ nõ lõga:
qꝛ nõ audet ita potenter regnare vt prius: ſed per
ſuggeſtiones: ꝛ latẽter homines ſeducit: quos vi-
det pigros in bonis operibus ꝛ remiſſos nec viã
vite ſectãtes quaſi fur retro aſpiciẽs ſi quis ober-
ret ꝛ a rectitudine fidei cadat quẽ ad ſe quaſi cau-
dã trahat ꝛ ſibi incorporet: ſicut ꝛ in deſerto filios
iſrael infirmos ꝛ debiles ꝛ qui aberrantes rema-
nebãt vltimi hoſtes poſt tergum venientes neca-
bant. In letanijs debemus ſecũdũ aurelianenſe
concilium ieiunare: vel ſaltẽ cibis quadrageſima-
libus ꝛ cappis nigris in ſignum penitẽtie vti: nec
debet quis vti veſte ſolenni: propter quod vocan-
tur proceſſiones nigre: non tamen debent cruces
nigre vocari. de conſe. diſtin. iij. rogationes. In le-
tanijs quoqꝫ debẽt omnes a ſeruilibus operibus
vacare. ſ. viri ꝛ mulieres ſerui ꝛ ancille. de conſe.
diſt. iij. rogationes. ꝛ donec terminentur proceſſio-
ni adeſſe: vt ſicut omnes peccauerũt ſic ꝛ omnes
pro venia ſupplicent: omnes ad deũ corda cũ ma-
nibus eleuent: id eſt ſtudium orationis erigant.
Poſt proceſſionem cantatur miſſa in aliqua eccle-
ſia: ꝛ eſt introitus. Exaudiuit ꝛc. rememorat enim
eccleſia preterita dei beneficia ad maiorem ſpem:
ꝛ dei largitas inuocatur: vt per hoc cõijciat futu-
ra: ex eo enim ꝙ multotiens exaudiuit perpendi-
tur. ꝙ adhuc exaudiet. Exaudiuit inqꝫ de templo
ſancto ſuo: ſcilicet per gratiam: ꝛ qꝛ nõ poteſt hu-
iuſmodi eſſe exauditio ſine dilectione ſequitur ver-
ſus. Diligam te ꝛc. Iterum quia non exaudiun-
tur niſi per confeſſionem: ideo dicit Jacobus in
epiſtola. Confitemini alterutrum peccata veſtra:
que eſt Jaco. vltimo capitulo. Et vt maior ſpes
habeatur adhibet exemplum de helya qui petijt
vt non plueret: ꝛ non pluit annis tribus ꝛ menſi-
bus ſex: etiam poſtea petijt ꝙ plueret ꝛ pluit. Si
enim helyas ſolus exauditus eſt: multo fortius
tota eccleſia exaudietur: manus enim domini
non eſt abbreuiata. ¶ Sequitur vnum alleluya

Diabolus per tria tempora homines fefellit.

Confitemini. Sed cū in diebus antecedentib⁹ duplex all'a cātetur quare in his dieb⁹ vnicū tātū dr̄. Item cum i alijs ieiunijs nō dicat̄ alleluya: quare in hoc dr̄? Ad primū dicimus q̄ ſicut ſepe dictum eſt duplex all'a cantatur in antecedentibus dieb⁹ ꝓpter duplicem ſtolā que habebit̄ in reſurrectione cōmuni: aīe vcʒ ⁊ corporis. Officiū aūt paſchale q̄d hoc ſignificat finitū eſt: ⁊ ideo remota cauſa remouetur et effectus. j. q. vij. quod pro medio. extra de appel. cum ceſſante. ⁊ de iureiurā. ⁊ ſi xp̄s. Ad ſecundum dicimus q̄ ideo in alijs ieiunijs nō cantatur alleluya: quod eſt canticum letitie: quia fiunt pro peccatis propter q̄d dicuntur ieiunia meroris. Hoc autem ieiunium et ieiunium penthe. ſunt exultationis: quia non fiunt pro peccatis ſed vt poteſtas diaboli remoueatur et peſtis: ⁊ ideo i eis alleluya cantatur. Propterea in hoc ieiunio dicitur alleluya propter gaudium aſcenſionis q̄d imminet. In euangelio vero Si quis veſtrum rc. Luce. xj. ca. oſtenditur q̄ debemus petere perſeueranter per amicum qui dicit amico. Amice commoda mihi tres panes rc. ſi pſeuerauerit pulſans propter improbitatem eius ſurget et dabit ei: per hoc habetur q̄ etiam exiſtens in peccato mortali ſi perſeueranter petierit exaudietur ꝓpter improbitatem. Allegorice amicus noſter eſt chriſtus: a quo intellectus theoricus petit tres panes. ſ. fidē: ſpem: ⁊ charitatem: quia amicus. i. intellectus practicus: ſcilicet ratio inferior. venit de via. i. de conſideratione temporalium. ¶ Sequitur. ⁊ non habeo quid ponam ante illum: quia non inuenit i talibus ſpiritualem refectionem: ⁊ ſic petit ſuperior intellectus pro inferiori: vel pro tota aīa. Non enī poteſt habere anima vel ratio inferior aliquam refectionem ſpiritualem. niſi ab intellectu ſuperiori cuius eſt cōtemplari celeſtia. ¶ Sequitur poſtea ibidem. Nunquid ſi petierit panem. i. charitatem. lapidem dabit ei. i. indurationē quod eſt cōtrariū charitati: id eſt nunquid dabit cōtrarium. q. d. nō. Similiter ſi petierit piſcem. i. fidem que nutritur in aquis baptiſmi nunquid pro piſce dabit ei ſerpentem. i. infidelitatem a qua eſt oīs vis peccandi quaſi dicat non: Aut ſi petierit ouum. i. ſpem: quia in ouo eſt ſpes pulli: nunquid porriget ei ſcorpionem. i. deſperationem: que retro et occulte pungit ſicut ſcorpio. deſperantiū enim eſt retro abire. q. d. non. Vel per panem intelliguntur omnia que hominis victui ſunt neceſſaria vt cibus ⁊ potus: per ouum omnia genera fetuum animaliū ⁊ fructuū: per piſcem omnia genera natatiliū. Poſtcōmunio Petite ⁊ accipietis. ſumpta eſt de euangelio. Ad horas dr̄ capl'm Confitemini: et illud Helyas hō erat: ⁊ illud Si quis errauerit. que ſunt Ja. v. cap. ¶ In feſto autem beati Marci dicunt quidam epiſtolam Qui timet dn̄m. que eſt eccl'. xij. c. alij dicunt Similitudo vultus. que eſt Eze. j. c. Euangelium Ego ſum vitis. q̄d eſt Joā. xv. ca. alij vero dicunt Deſignauit. ¶ Scd̄a quoq̄ die rogationū eſt idem officium q̄d in. prima: niſi quia in quibuſdam eccleſijs euangeliū de Mat. legitur i. quo eſt eadem ſententia rc.

Exiſtēs in peccato mortali ſi pſeueranter petierit exaudietur ꝓpter improbitatem.

¶ De vigilia aſcenſionis. Rubrica.

Quia vero ieiunium de quo premiſſum eſt nō ſufficit ſine operibus mīe: ideo in vigilia aſcenſionis q̄ eſt tertia dies rogationum eccleſia monet ad opera mīe dicens in introitu qui eſt in quibuſdam eccleſijs Miſericordia dn̄i rc. Dicit enim Grego. Si vis orationem tuam ad celum volare: fac ei duas alas. ſ. ieiunium et elemoſynam. Cum bonis enim deſiderijs volamus ad celum. Unde de dn̄o dr̄. Eleuatis manibus ferebatur in celū. In alijs tn̄ eccleſijs dr̄ Omnes gētes. Ep̄la vero que eſt in quibuſdaʒ eccleſijs. Multitudinis. non videtur concordare: immo videtur prepoſteratio: quia poſt aſcenſionem dn̄i factū eſt: vt multitudinis credentiū eſſet cor vnum ⁊ vna aīa: ſed hoc fit duabus de cauſis. Prima: vt ep̄la cōſonet euangelio Subleuatis oculis rc. Jo. xvij. c. in quo dicit dn̄s Pater clarifica. i. manifeſta filium tuū. Et poſtea rogat dicens Rogo vt vnum ſint ſicut ego et tu vnum ſumus: extra de ſum. tri. c. ij. Hec autē vnitas oſtenditur in epiſtola. Alia cā eſt: q2 q̄ñ ex vero corde dātur elemoſyne oīa reputantur cōia ſicut dicit apoſtolus de manna q̄ qui plus collegit nō plus abundauit: et qui minus non habuit minus: qui enī diues eſt propter hoc nō dʒ ampli⁹ comedere ſed alijs diſtribuere: et hoc dr̄ i epiſtola Et erant illis omnia cōia. Ideo autem predictuʒ euangelium dr̄ hodie: quia paſſurus orauit hominibus innotuit cum aſcendit vel quia in fine concluditur Ego ad te venio. in quo rogat pro his quos dedit ei pater vt ſint in patre vnū cū omnia ſint in fide ⁊ charitate vnum. i. concordia vniti viciſſim: vnde precedit epiſtola Multitudinis credentium. Hylarius ſic exponit predicta v̄ba Rogo vt ſicut ego ⁊ tu vnum ſumus. ſ. non tantū voluntate: ſed etiam natura: ſic et ipſi vnum ſint: ſcʒ vnitate ſpiritus ⁊ gratia ſpiritusſancti. In alijs tamen eccleſijs dicitur epiſtola Unicuiq̄ veſtrū: ad Ephe. iiij. c. Offertorium eſt Viri galilei. Act. j. c. Poſtcōmunio eſt Non vos. Jo. xiiij. c. In alijs vero eccleſijs dr̄ Petite. Math. vij. ca. Quia ergo in hoc officio de elemoſyna ⁊ operibus mīe agit̄: ideo in quibuſdam locis: vt p̄miſſas ſibi alas acquirant elemoſynarum largitioni intendūt: quā tamen vſq̄ in feſtum aſcenſionis differunt: quaſi tunc poſt chriſtum in celum aduolent: vt tunc liberius vacare poſſint. Quidam tamen non incongrue ſupradicta officia paſchalis hebdomade: p ſeptem dona ſpūſſancti ad eos referunt q̄ ſunt in baptiſmo renati: vt renatus afflatus ſpiritu ſapientie dicat Reſurrexit per quid reſurrexit euangelium declarat. ſ. per reſurrectionem domini: q̄d inde acquiſierit ſpiritus iuſtruit intellectus dicēs introduxit nos in terram. ſ. eccleſiam: ⁊ adhuc addit ſpiritus conſilij aqua ſapientie potauit eos. Quid inde quoq̄ acquirere debeat ſpiritus indicat fortitudinis dicens Venite bn̄dicti patris mei q̄ ex his collatis beneficijs deum laudare debeat ſpiritus ſcientie docet dicens Victricem rc. Quid reſurrectio renatis attulerit indicat ſpiritus pieta.

Quando ex vero corde dantur elemoſyne oīa reputantur communia.

tis dicens Eduxit eos dñs in ſpe. et adhuc ſpiri-
tus timoris adiungit dicens. Eduxit dñs popu-
lum ſuũ. pro his omnibus beneficijs in baptiſmo
collatis hominibus angeli gratulantur. homines
deo confitentur: et ad xp̄i preconia ſe inuicē exhor
tantur: gratias agunt iubilant beneficia et benefi-
ciorũ cauſas rememorant: et ad maiora confiden-
ter aſpirant: et circa hoc cetere partes officiorum
ſubſcripte hebdomade verſantur: et inde eſt ꝙ hic
mutatur ordo donorum. Et attende ꝙ per officia
huius hebdomade ad quatuor introitus quater
et ad tres ter ponit all'a. qꝛ ſancta trinitas a qua-

Sancta trinitas a quatuor mũdi partibus collaudat.

tuor mũdi partib' collaudatur. de xp̄i reſurrectio-
ne et de hoim redēptione. In prima dominica ſcꝫ
Quaſimodo geniti. baptizati monentur a matre
tanꝗ̄ infantes innocēter viuere ⁊ lac ſcīē ſcriptu-
re cõcupiſcere: vt paſchale ſacr̄m p xp̄i reſurrectio
nem acquiſitum moribus et vita teneant: mũdum
vincant: vt cum xp̄o triumphent: ⁊ letitiam in cor-
pore et in anima ſimul obtineant: propter quā leti
tiam alleluya duplicatur: quia mortem euaſerunt
et ſpem vite habere meruerunt: vel ꝓpter actionē
et contemplationem: vel propter gaudium predi-
catorum et conuerſorum. ¶ In ſecunda vero do-
minica. ſ. Miſericordia domini. baptizati iam in-
ſtructi chriſti miſericordiam intonant. et trinitateꝫ
predicant: nam in miā ſpiritum: in verbo filium: in
deo patrem annunciant: preponunt vero ſpiritum
per quem ſunt ſanctificati: deinde filium per queꝫ
redempti: deinde patrem cui reconciliant: et quia
trinitatem concinunt ideo ter iubilant all'a. ¶ In
tertia dominica. ſ. Iubilate. baptizati ad laudem
dei totum mundum inuitant et trinitatem perſo-
nant cum ibi in deo patrem: ⁊ in nomine filium: et
in laudem ſpiritumſanctum accipiunt. Et quia p
duo precepta charitatis firmantur in fide trinita-
tis: ideo prius bis deinde ter concinunt alleluya.
¶ In quarta dominica. ſ. Cantate. ruſus bapti-
zati ad dei laudem gentes cõuerſas inuitant: ⁊ tri
nitatem commemorant: dum ibi in dño patrē: per
mirabilia filium: per iuſtitiam intelligunt ſpiritum
ſanctũ: ⁊ qꝛ fidem trinitatis gentes a quatuor mũ
di partibus acceperunt: ideo trinitatem ſub quar-
to alleluya cõcludunt. ¶ In quinta dominica. ſ.
Uocem iocunditatis. ruſus baptizati liberatoreꝫ
ſuum gentibus ſuis annunciauerunt qui trinita-
tem per ter poſitũ cõcinũt all'a. Et ſicut ibi conti-
netur inſtantia predicantiũ ſic in officio. Exaudi-
uit de templo ſancto ſuo ſollicitudo ſe ab erro-
re conuertentium: et ideo in officio vigilie omnes
gentes applauſus in celum intelliguntur aſcen-
ſurum.

¶ De feſto aſcenſionis dñi. Rubrica.

In feſto aſcenſionis dñi qđ celebratur
die quadrageſima poſt paſcha: quia
xp̄s die quadrageſima poſt reſurre-
ctionem celos aſcēdit: fit proceſſio ſo-
lēnis. Precepit ei dñs diſcipulis ſuis
vt precederēt in montem oliueti: vt viderēt ipſum
aſcendere: et fecerunt ei proceſſionem: ⁊ ipſe eleua
tis manibus ferebat in celum: de hoc dictuꝫ eſt in
quarta parte ſub ti. de acceſ. pō. ad altare. hec pro
ceſſio ſignificat aſcenſum de virtute in virtutem: ⁊
cātatur reſponſorium de aſcenſione: vt inuitemur
ad aſcendēdum poſt dominum. De bethania que
interpretatur obediētia: de qua eduxit apoſtolos
aſcendit dominus: per qđ ſignificatur ꝙ ſine obe-
dientia nullus poteſt aſcendere in celum. Unñ qui
dam cantant in proceſſione reſponſoria pertinētia
ad ipſam eductionem: vt Eduxit dñs. ꝙ ꝟo aſcen
dit de monte oliueti ſignificat ꝙ per opera miſeri-
cordie opꝫ nos aſcendere. Cum igitur hac die pro
ceſſionem rationabiliter agamus: nihilominus et
hoc rationabilius eſt ꝙ non celebretur anteꝗ̄ ter-
tia dicatur: ſed ea cantata licet in die paſche et ce-
teris dñicis aliter fiat et in paſchali ꝓceſſione ⁊ in
dñicalibus aqua benedicitur in memoriam ⁊ ve-
nerationē baptiſmatis: ideoꝗ̄ precedũt tertiaꝫ: in
qua ſpiritusſanctus ſuper diſcipulos aſcendit: vt
ſicut prius baptizamur: ⁊ poſtea ſpiritumſanctuꝫ
accipimus: ſic aqua benedicta prius nos et loca
noſtra aſpergimus: ⁊ poſtmodum aduentus ſpi-
ritusſancti memoriale. id eſt tertiam decantamus.

Bethania interpretatur obedientia.

Cur autem in dñicis diebus baptiſmatis memo-
ria renouetur ſuperius enodatur: in hac ꝟo die
tertia cantata proceſſio celebratur ſimiliter et oēs
alie que ſine aque benedictione celebrantur: tum
vt miſſe cõiungātur officia: tũ qꝛ nullus eā ſequit
niſi ſanctificatus ſpiritusſctō. De hoc etiā ſub dñi-
ca in ramiſpalmarum dictum eſt. Facta proceſſio-
ne cantatur antiphona O rex glorie. propter illud
Non vos relinquam orphanos. Sequit introitus
Uiri galilei quid admiramini aſpicientes in celũ?
Immotis enim oculis aſpiciebant ⁊ diutius aſpe
xiſſent niſi angeli eis intimaſſent ꝙ recederent di
centes hic Ieſus qui aſſumptus eſt vobis in ce-
lum ſic veniet: quemadmodum vidiſtis eũ aſcen-
dentem in celum. i. ſic veniet ad iudicium in nu-
be. Nubes ſignificat gratiam: quia ſine nube et ſi-
ne gratia nullus poteſt aſcendere: etiam chriſtus
ſm̄ ꝙ homo ⁊ hoc ſignificat nubes in qua aſcen-
dit: quia vero de aſcenſione dñi eſt ineffabile gau-
dium: ideo ſequitur verſus Omnes gentes plau
dite manibus. Sequitur epiſtola Primum quidē
ſermonem ⁊c. Act. j. c. in qua habetur de aſcenſio-
ne: poſtea ſequitur duplex alleluya: quia domin'
aſcendit in duplici ſtola: et ita eadē ratione canta
tur duplex alleluya in aſcenſione que durant vſꝗ̄
ad penthe. quia in tempore paſchali primum alle
luya eſt. Aſcendit deus in iubilatione. i. in gaudio
ineffabili antiquorum patrum qui cum eo aſcēde
bãt: ⁊ apoſtolorum et angelorum dicentiũ. Quis
eſt iſte rex glīe. Eſa. Quis eſt iſte q̄ venit de edō.
Sequitur. Et dñs in voce tube. i. in voce horribi-
li quia de voce loquitur angelorum: vel dominus
per angelos: cum dicebat apoſtolis Sic veniet ⁊c.
vel qꝛ inuitabat ad nuptias eternas ſicut ⁊ tuba
ſolebat antiquitus inuitare ad nuptias tēporales
ſcđm alleluya eſt Aſcendens chriſtus in altũ: aliꝗ̄
tamen dicũt Non vos. Io. xiiij. c. Sequitur euan-
gelium Marci rugientis vlti. c. Recumbentibus
vndecim diſcipulis ⁊c. vbi ſequit Et exprobrauit.

Nubes quid ſignificat

ecce rugitus: in fine habet de aſcẽſione. Dñs qui
dẽ Jeſus poſtꝗ͂ locutus eſt eis aſſumptus eſt in
celũ: põt etiã dici ꝙ corũ que hac die cãtant que⸗
dã ſunt aſcenſionis peracte narratio: vt illud qꝺ
narrat Joan. poſt paſſionem ⁊c. ⁊ illud. Aſcendit
deus ⁊c. quedã ſunt cõſolatio ſpõſi ad ſpõſam: vt
illud. Nõ turbet cor veſtrũ neqꝫ formidet. ⁊ illud.
Tempus eſt vt reuertar: ⁊ illud. Si nõ abiero pa
raclytus non veniet: quedam ſunt congratulatio
ſponſe ad ſponſum: vt illud reſponſoriũ. Exalta⸗
re dñe: ⁊ illud. Ponis nubẽ. In narratione ſpes
cõcipitur: in cõſolatione erigitur: in gratificatio⸗
ne certificat: vel declaratur: ſimiliter in diurno of⸗
ficio narratur aſcenſio: in epiſtola ⁊ in euangelio
vbi dicitur ꝙ dñs aſſumptꝰ eſt in celũ: et ſedet ad
dexterã dei in equalitate patris ⁊ i alleluya. Dñs
in ſyna cõſolatur ſponſus. In alio alleluya. Non
vos relinquã cõgratulatur ſponſa. In offerenda
narratur perfecta eſſe a⸗cenſio: ⁊ in cõmunione di
cens: Pſallite deo qui aſcendit ſuper celos celorũ
ad orientem hoc eſt vſqꝫ ad verbũ ſibi perſonali⸗
ter vnitum: quod non dicitur ortũ vel orturũ ſed
oriens: q: ſemper filius a patre procedit vel ſuper
celos celorũ ad orientem hoc eſt ſuper firmamen
tum celi ad orientalem plagam. Quod autẽ can⸗
tatur in introitu ⁊ offertorio. Uiri galilei. ſumitur
de epiſtola: in qua clauſula percutitur ab angelis
eorum ſuperbia qui tranſfixerunt: ⁊ eorum mun⸗
dana ſapientia qui non cognouerunt: ⁊ eorum pi
gritia qui talenta ſibi cõmiſſa cũ lucro debito nõ
reportauerũt: ⁊ ſollicitatur eorũ deſideriũ qui ad⸗
uentũ domini diutius expectauerũt. Hoc eñ to⸗
tũ officiũ conſiſtit in ſolicitudine ⁊ gaudio. Hoc
enim feſtũ habet. x. dies pro octauis: vt dictũ eſt
ſub tit. de paſcha. Hac die fiũt in quibuſdã parti⸗
bus elemoſyne generales: vt dictũ eſt in precedẽ⸗
ti ti. ⁊ in tit. de rogationibus. Dicit aũt in hac die
ad horas cap̃. Primũ quidẽ: ⁊ illud. Cũqꝫ intue⸗
rentur. ⁊ illud. Uiri galilei que ſunt Act. i. cap.

De dominica poſt aſcenſionem. Rubrica.

Nunc conſequẽter dicendũ eſt de dñi⸗
ca poſt aſcenſionẽ. Siquidẽ ablato a
ſe ſponſo magis deuota eſt eccleſia:
vnde orat in hac dominica in introi⸗
tu. Exaudi dñe vocẽ meã qua clama
ui ad te ⁊ ſequit ibi. Uultũ tuũ dñe requirã. q. d.
deſiderio ⁊ cogitatione ſequar te. q: ſuz filia aqui
le. Sequitur epiſtola. Eſtote ⁊c. i. Pe. iiij. in qua
habetur ꝙ vnuſquiſqꝫ ſicut accepit gratiã illã in
alterutrum adminiſtret de cõmiſſione talenti: ⁊ ꝙ
mutua charitate ſectemur nos ⁊ ſimꝰ hoſpitales
inuicẽ ſine murmuratione ⁊c. Sic enim adaptat
nobis pẽnas virtutũ quibꝰ volare poſſumus ad
celũ poſt xp̃m: q: bonis operibꝰ ſcilicet charitate
⁊ miſericordia quaſi de monte oliueti aſcendimꝰ
Sequitur duplex all'a: vnũ eſt in quibuſdã eccle⸗
ſijs. Dominus in ſyna in ſancto. Sed quid eſt qꝺ
Syna interpretatur mandatum. dicit dominus in ſyna. cũ non aſcendit de monte
ſyna: ſed de monte oliueti de bethania: ſicut ha⸗
betur Luc. vlti. Ad qꝺ dicẽdũ eſt ꝙ de ſyna i ſcõ
aſcẽdit quãtũ ad interpretationẽ. Syna eñ inter

pretatur mandatũ: aſcendit eñ de ſancto mãdato
qꝺ eſt Ite et predicate euangeliũ oĩ creature: vel
mãdatum faciũ eſt Negotiamini dũ venio. Ipſe
eñ eſt homo peregre proficiſcens qui vocauit ſer⸗
uos ſuos ⁊c. Uel de ſancto mãdato aſcendit: q: ꝑ
impletionẽ mandatoꝝ dei aſcendit xp̃s inquantũ
homo ⁊ alij poſt ipſum. Euangelium vero eſt de
ꝓmiſſione ſpũſſancti. Cũ venerit paraclytus qui
a patre procedit ſpũs veritatis ⁊c. Joã. x. c. alta pa
tent. Richardus ep̃s cremonenſis dicit in mitrali
ꝙ ap̃li poſt primã vnctionẽ quã in xp̃i morte ſuſce
perant: inſufflante illo ⁊ dicẽte Accipite ſpm̃ ſcm̃
ſecundã expectabant quam promiſerat dñs dicẽs
Si abiero mittam paraclytum ad vos. Expectan
tes ergo decantant in introitu Exaudi. qui ꝟſus
de pſal. xvij. ſ. Dñs illuminatio aſſumitur cuius ti
tulus eſt in fine pſal. Dauid priuſꝗ͂ liniretur. Agi
tur eñ ibi de vnctione Dauid q̃ fuit triplex. Pri⸗ Unctio
mo eñ vnctus eſt in ſignũ regis futuri. Scꝺo in Dauid
regem ſuper tribũ iuda. Tertio ſuper totũ iſrael. fuit tri⸗
Nos quoqꝫ idẽ cantamus: q: vnctionem tertiã ex plex.
pectamus. Prima eñ vnctio eſt in baptiſmo. Se⸗
cũda in ꝯfirmatione aut in penitentie cõfeſſione.
Tertia erit in reſurrectione. Uel prima erit i ap̃lis
ſcꝺa in iudeis: tertia in gentibus. Et qm̃ apoſtoli
vt diximus erãt expectantes in templo ⁊ orantes
laudantes et benedicentes deum: idcirco i noſtra
expectatione in epiſtola Eſtote prudentes: inuita⸗
mur ad orationes. ⁊ in offerenda Lauda aĩa mea
dñm: ꝓuocamur ad laudes. Quis aũt fuerit effe⸗
ctus illius ap̃lice vnctionis euangelium declarat
Cum venerit. ibi dꝛ Uos teſtimoniũ perhibebitis
quia ab initio mecũ eſtis. In quibuſdam eccleſijs
eſt offertorium Aſcendit deus. ⁊ poſtcommunio
Pater cũ eſſem. Et attende ꝙ ob premiſſam cau⸗
ſam. ſ. qm̃ apoſtoli expectabãt indui virtute ex al⸗
to: hec hebdomada dꝛ expectationis in qua ſolẽt
quidam ieiunare ⁊ orationi vacare vſqꝫ ad pẽthe. Inter
eo ꝙ apoſtoli ieiunaſſe legũtur per hoc tp̃s. Sed paſcha
magiſter Gilbertus probat ieiunandũ nõ eſſe: q: ⁊ pethe.
eſt de paſchali tẽpore: ⁊ de quinꝗ͂geſima penthe. an ſit ie⸗
Hiero. Ambro. Auguſt. lxxvj. diſtin. ſcire. ⁊ c. opꝫ. iunãdũ.
aiunt inter paſcha ⁊ pẽthe. nõ eſſe neceſſe ieiunia
indicenda: voluntate eñ oĩ tempore a cibis perci⸗
piendis poſſumus abſtinere. ſed neceſſitate non
oportet. Unde Ambr. per hos quinquaginta dies
ieiunium neſcit eccleſia: ſicut ipſa dominica qua
dominus reſurrexit. Sunt enim omnes hi dies ve
lut paſcha ⁊ dominica celebrandi. in quibus ſicut
ait Beda maioribus epulis ⁊ hymnis celeſtibus
eſt vacandum ob reuerentiam dominice reſurre⸗
ctionis ⁊ ob memoriam dominici conuictus cum
diſcipulis: ob ſpem glorie immortalitatis: verũta⸗
men ab hac autoritate penitentes excluduntur.
Sed ⁊ Grego. letanias excipit: et etiã ꝯciliũ aure⸗
lian. de conſe. diſ. iij. rogationes. illud tñ voluntariũ
eſt. Illud etiam notabile eſt ꝙ octauam aſcen⸗
ſionis que deberet in quinta feria terminari: vlte⸗
rius opꝫ prorogari. Licet eñ officium dominice
in quinta feria repetatur: tamen in nocturnis offi⸗
cijs ſexte ferie ⁊ ſabbati inuitatorium ⁊ rñſoria de

aſcenſione cantantur: verũtamē nocturnales pſalmos dicimus cũ tribus lectionibus: ⁊ Te deũ laudamus omittimus. Prorogatur ergo octaua cuꝫ apoſtoli eſſent laudantes deũ: ⁊ de hoc dictũ eſt ſub paſcha. Nec vacat a myſterio: q̄m apoſtoli expectantes per obſeruationē decē preceptoꝝ paraclytũ myſteriũ denarij accipere meruerunt: ⁊ nos etiã expectãtes ob eãdē obſeruãtionē denariũ vite percipiemus eterne. In his decē diebus legēdi ſunt actus apoſtoloꝝ quos qui ſequitur ſpiritũſanctũ accipiet ⁊ denarium promerebitur.

¶ De vigilia penthecoſtes. Rubrica.

SEquitur de vigilia penthecoſtes in qua ſicut in vigilia paſche celebratur baptiſma: q2 iſte due feſtiuitates ſunt maiores ⁊ magis neceſſarie īter oēs. In vigilia em̄ paſche celebratur baptiſmus q2 in paſſione chriſti omnes baptizamur q2 redimimur ⁊ iuſtificamur. nihil enim naſci nobis profuit niſi redimi profuiſſet. Item redimi nihil profuiſſet niſi paraclytus mitteretur: ⁊ ideo in vigilia penthecoſtes celebratur baptiſmus: q2 tũc per ſpiritũſanctũ mũdamur ⁊ ſanctificamur: quoniã dñs in celũ aſcēdēs diſcipulis ꝓmiſit dicens Joannes quidē baptizauit aqua: vos autē baptizabimini ſpũſctō nō poſt multos hos dies: id eſt poſt decē dies: qḋ ⁊ factũ eſt: ꝓpter hoc ergo eccleſia in decima die poſt aſcēſionē celebrat baptiſmũ ad notandũ ꝙ noſtri neophiti baptizantur in ſpirituſancto quēadmodũ ⁊ illi baptizantur etiã hodie ſolēniter: tũ ad hoc vt poſt paſcha nati vel neceſſitatibus impediti baptizentur: tũ q2 petrus hodie tria milia hominũ baptizauit: tũ q2 dei fili9 in dei digito fortē deuicit: ideoq̄ȝ idē opus ꝑ ideꝫ myſteriũ repreſentat: digito veniēti ⁊ filio reſurgēti: tum q2 baptiſmi regeneratio propria eſt ſpiritusſancti operatio: tũ q2 ſicut hodie deſcendit in apoſtolos quem deſcenſum dñs baptiſmũ appellauerat dicens. Uos aũt baptizabimini ſpirituſancto: ſic in baptiſmate deſcendit: licet inuiſibiliter in baptizatos. Sed cũ ſpirituſſanctus die dominica et hora tertia miſſus fuerit in diſcipulos: quare baptiſmus fit in ſabbato ⁊ hora nona: videtur enim ꝙ deberet potius hora tertia celebrari? Reſpōdeo q̄uis baptiſma fiat in ſabbato: tñ ad illud baptiſma pertinet qḋ apoſtoli accepcrũt in die pēthe. ⁊ q̄uis illud eadē die vel hora nō celebrek ꝓpter aliquas fluctuantes mũdi occaſiones: tũ propter ſacramentũ qḋ in ſe cōtinet imitãdo xp̄i mortē ⁊ ei9 reſurrectionē ne mēbra caput precedãt: debemus illud baptiſma eidē diei ⁊ dationē ſpũſſancti eidē hore deputare. In baptiſmo em̄ nō tm̄ repreſentak ſepultura ſaluatoris: ſed etiã mors xp̄i: ꝑ quã baptiſmus plenã recipit efficaciã: ⁊ ipſe hora nona emiſit ſpm̄. Centurio quoq̄ȝ ſicut ex actib9 apoſtoloꝝ habek: eadē hora audiuit ab angelo. Exaudite ſunt orationes tue: ⁊ eadē hora a beato petro baptizatus eſt: ⁊ hora nona angelus domini venit ad eum nuncians et vt mitteret ad petruꝫ qui eũ baptizaret. xxvi. diſt. deinde. ij. q. vij. non oīs. Inde ergo mos inoleuit vt hora nona fiat baptiſmus ſolēnis. Alie em̄ ſunt huius hore prerogatiue: prout dictũ eſt in quinta parte ſub ti. de nona. ideo aũt ſpũſſanctus dat9 eſt diſcipulis hora tertia: q2 fidē ſcẽ trinitatis predicaturi erãt. Hoc ſabbatum intitulatur ſabbatũ. xij. lectionũ: q2 in primitiua eccl'ia. xij. lectiones legebank vt dictum eſt ſub quarta feria tertie dñice aduentus. Officium autē huius diei fere idē eſt in plurib9 eccleſijs cuꝫ officio ſabbati paſchalis: ⁊ lectiones leguntk ante baptiſmum ad inſtructionē baptizandoꝝ ⁊ legũtur ſine titulis: prout ibi dictũ eſt. Uerũtamē quedam lectiones ibi leguntur que nō hic ⁊ quedam ibi que hic prepoſtere tamē. Ibi eſt em̄ ꝓma lectio In principio. hic vero eſt prima tentauit. Itē ibi prius legitur Apprehendēt ſeptem mulieres ⁊c. ⁊ poſtea Scripſit moyſes ⁊c. hic ꝟo ecōuerſo. Circa qḋ notandum eſt ꝙ duo fuerunt patres: vnus ſm carnem. ſ. Adam: qui propter inobedientiam deo diſplicuit: et in quo oēs peccauerunt ⁊ mortui ſunt. Alter ſm ſpm̄. ſ. Abraham qui propter obedientiã placuit deo: ⁊ eius imitatores liberati ſunt et viuunt. De primo agitur in vigilia paſche: vnde tunc primo legitur In principio erat verbum ⁊c. vbi deſcribitur dignitas hominis pro quo oīa facta ſunt. vt cauſa eius miſerabilior appareat: ⁊ inde eſt ꝙ non ſequitur ibi canticum: q2 nō bene nobis cantauit: immo per eum naſcimur ad lucem. Adijcitur tamen lectio Factũ eſt in vigilia ⁊c. in qua per figurã maris rubri agitur de baptiſmo in quo egyptijs ſpũalibus ſubmerſis veri filij iſrael liberati ſunt: vñ ſequik ibi canticũ victorie ſeu leticie. ſ. Cantemus dño. Sed q2 imitatores Ade ad hoc vt liberentur primũ inſtruendi ſunt in fide: et poſtea in moribus: idcirco primo legitur ibi lectio illa Apprehendēt. in qua de fide agitur: ⁊ in qua xp̄s a ſeptiformi gratia ſpũſſcti apprehēſus oſtenditur: ⁊ poſtea illa Scripſit moyſes in qua agitur de moribus. In hac aũt vigilia agitur de patre ſpirituali. ſ. Abraham: vñ legitur tũc prima lectio. ſ. Tentauit deus abraham: ⁊ poſt eam dr̄ canticum leticie: q2 nobis bene cantauit: ⁊ per eius fidem ad gaudium properamus: vñ dictum eſt ei In ſemine tuo benedicentur oēs gentes. Aiunt tñ quidã nullum tractũ ſequi debere: q2 poſt promiſſionem ſibi factã nullũ cecinit canticũ abraham: q2 nullũ ſocium cũ quo cantaret habebat: ſolus dei cultor erat ⁊ peregrinus in terra aliena. Hec autē lectio bene cōgruit huic diei: q2 in effuſione ſpũſſcti data eſt gentibus benedictio de qua dixit dominus ad Abrahã In ſemine tuo benedicentur ⁊c. huic etiã recte cōgruit oratio Deus qui abrahe ⁊c. Secũda lectio eſt Scripſit moyſes q̄ datã legē declarat: que hodie data eſt nouã ſignificat: q̄ in cordibus fideliũ diffuſa eſt. vnde canticũ ſequik in quo eterna leticia repromittik. Sed q2 veri abrahe filij bonos habuerũt mores anteq̄ȝ ſeptē mulieres apprehenderēt virũ vnũ. i. anteq̄ȝ xp̄s ſeptiformi gr̄a ſpũſſancti repletus naſceretur: ⁊ poſtea in nouo teſtamēto per baptiſmum xp̄o cōiuncti ſunt: ideo poſtea legik lectio Apprehēdēt ſeptē mulieres virũ vnũ que ſeptē dona ſpũſſancti pronunciat: que bonis

Baptiſmi regeneratio propria eſt ſpirituſſancti operatio.

Duo fuerunt patres: vnus ſecundũ carnem: alter ſecundũ ſpiritũ.

bonis moribus quēlibet coꝝ informāt: vñ ſequit̃ canticū: q2 bonos mores gaudiū comitat̃. Quarta lectio. ſ. Audiuit iſrael virtutes q̄ dona comitātur inſinuaret ſapientiā: prudentiā: lumē: ⁊ pacē. Uñ canticū ſequit̃: q2 pro his ⁊ in his eternaliter gratulabimur. prima quidē reſonat hyſtoriā: ſcđa allegoriā: tertia tropologiā: quarta vero anagogen. Prima ergo lectio eſt. Temptauit deus abrahā. Sed quid pertinet modo dicere de immolatione yſaac: magis eñ pertineret ad vigiliā paſce? Reſpondeo dicit̃ propter promiſſiones que ſunt ibi: videlȝ. Multiplicabo ſemē tuū ſicut ſtellas celi: baptizati eñ ſunt ſtelle: ⁊ iterū. In ſemine tuo bñdicētur oēs gentes: hoc eñ cōuenit baptizatis q̄ ſunt verū ſemē: id eſt veri filij abrahe. In lectione vero apprehēdēt ſeptē mu. ⁊c. per ſeptē mulieres ſignificant̃ ſeptē dona ſpūſſancti q̄ dantur in baptiſmo: alia patēt. Poſtea fit proceſſio ad fontes ſicut ⁊ in vigilia paſche: ⁊ cantat̃ miſſa ſine introitu: q2 eccleſia nō habet adhuc ſpiritūſanctū: ſaltē in tanta plenitudine in quanta expectat eū in craſtino qui eſt principiū ⁊ finis omnis boni. In vigilijs ergo paſche ⁊ penthe. incipit miſſa a kyrieleyſon ſine introitu. vt dictū ibi eſt. ⁊ dicit̃ Gloria in excelſis deo. ⁊ hoc more apoſtoloꝝ qui etiam priuſq̄ ſpiritūſanctū acciperēt erant iugiter in tēplo laudantes ⁊ benedicentes dominū. Rurſus q2 angeli gaudēt de renatis: ideo ſubiungit̃ Gloria in excelſis. Poſtea ſequitur epiſtola de actib9 apoſtoloꝝ. Cū apollo ⁊c. in qua habet̃ ꝙ paulus baptizabat baptizatos a Joan. ſ. q. ſ. dedit: q2 in ſpiritūſanctū nō credebant: dixerunt eñ. Sed neq3 ſi ſpūſſanctus eſt audiuim9. Poſtmodū ſequit̃ vnū all'a. ſ. Cōfitemini in gratiarū actione pro baptizatis q2 ab omni peccato liberati ſunt. Dicitur ergo hodie alleluya: nec dicit̃ flectam9 genua: q2 hoc eſt ieiuniū exultationis ⁊ leticie propter reſurrectionem ⁊ aſcēſionē. Sequit̃ tractus. Sed quare hoc cum ſpiritusſanct9 oīa faciat leuia? ad hoc dicendum eſt ꝙ hoc fit propter baptizatos q̄ multos tract9 miſeriarū paſſuri ſunt ſi vixerint. Poſtmodum ſequitur euāgelium Joan. xiiij. ca. de promiſſione ſpiritusſancti. Si diligitis me mandata mea ſeruate ⁊c. Credo in vnum deū. nō eſt etiam omittendū: q2 cum ſymbolum hoc deriuatū ſit a ſymbolo apoſtoloꝝ. fidem quam habebant inſinuat offerenda. Emitte manifeſte ad operationem ſpiritusſancti pertinet: q2 per eum renouatur facies terre ex delicto Ade maledicta per eum dominus bñdicitur: per eum celū ſicut pellis extēditur. i. ſcriptura vt quaſi nihil lateat explanet̃: ſimiliter ⁊ cōmunio. Ultimo ⁊c. Joan. vij. ca. ad eādē pertinet ſpiritusſancti operationē q̄ facit flumina velut aque viue de ventre credentis exire. id eſt affluentiam ſalutaris doctrine: ⁊ eſt vt q̄buſdam placet hec miſſa per benedicamus domino concludēda. In veſperis hi pſalmi ſm quarūdam eccleſiarum cōſuetudinē cōcinuntur. ſ. Laudate pueri. Laudate dñm oēs gentes. Lauda anima mea dominum. Laudate dominum quoniam bon9 eſt pſal. Lauda hieruſalem dominū. eo ꝙ in his pſalmis laudes dei magis reſonare videntur. Ubi enim ſpiritus ſpirat organum ad laudes inuitat.

(Baptizati ſūt ſtelle.)

(Baptizati multos tractus miſeriarū paſſuri ſunt ſi vixerit.)

De die ſancto penthe. Rubrica.

Penthecoſtes ſicut ⁊ paſcha apud hebreos celebre feſtum erat quod poſt quinq3 decades paſche celebrabat̃ vñ ⁊ vocabulū ſumpſit. Nā pēthecoſtes dicitur a pētha quod eſt quinq3 ⁊ coſtes quod eſt decē. Uocatur eñ pēthecoſtes quinquageſimus dies a paſcha: prout iam dicetur. Inter hoc feſtum ⁊ aduentum dñi cantatur alleluya ⁊ Gloria in excelſis deo: prout dictum eſt in prohemio huius partis ⁊ ſub titu. de ſeptē diebus poſt paſcha. Idcirco autē alleluya frequenter cantatur per totā hebdomadam pēthecoſtes: quia per dies penthe: eccleſia per baptiſmum deo populos congregat. ⁊ ideo ſaluti eoꝝ congaudens quouſq3 albis vtūtur veſtibus hymnū laudis decātant. Tunc eñ ſtantes oramus in ſignū liberationis eoꝝdem qui per dona ſpiritusſancti de morte ad vitā reſuſcitari meruerunt. Hac eñ die miſſus eſt ī apoſtolos ī linguis igneis. Sane octaua penthe. a quibuſdā celebratur: quia ſicut in ſeptenario hebdomadaꝝ qui precedit intelligitur perfectio bonoꝝ operū ſeptiformis ſpirit9 ita in octaua intelligitur conſummatio premioꝝ quoꝝ vtrūq3 appropriatur ſpiritusſancto: licet tota trinitas vtrūq3 operet̃ q2 indiuiſibilia ſunt opera trinitatis de con. diſt. iiij. ca. ſi. Sed q2 ſpiritusſanct9 eſt amor patris ⁊ filij: ⁊ ex ſolo amore hoc dat ⁊ dabit nobis dñs: idcirco ſpiritusſancto aſcribitur. Alij vero nō celebrant octauā penthe. Nā cum ſolū ſeptē ſint ſpiritusſancti dona ſolū ſeptē dieb9 fieri debet feſtum penthe. Et ideo clemens papa dicit in ſua epiſtola decre. extra de fer. capellanis. ꝙ hoc feſtum caret octauis. Sed pari rōne nec paſcha deberet octauam habere: niſi ſolum vnum diem propter vnitatē. Rurſus hoc feſtū ſeptē diebus agitur propter preſentis vite ſeptenarium: vel propter alarum ſabbatiſmū: vel quia per ſeptē ſpiritusſancti dona corporibus et animabus plena gaudia conferuntur. Unde ſeptē vltimi pſalmi a laudib9 intitulātur: q2 p ſeptiformis grē operationē gaudia cōferuntur eterna. De hoc dicetur ſub dñica prima poſt penthe. Utrum pēthe. ſit hebdomadaria feſtiuitas dictū eſt ſub titu. de vij. diebus poſt paſcha. In nocte penthe. legunt̃ tres lectiones ⁊ dicuntur tres pſalmi cum tribus antiphonis: ſicut fit in nocte paſche: ad notandū vnum eſſe opus totius ſancte trinitatis in potentia miraculoꝝ. Quidā tamen legunt nouē lectiones ſicut fit in alijs dominicis: ſed tamen canonicum eſt tres duntaxat legere propter ſacramentum baptiſmi in triū perſonarū nomine celebrati vel ob triduanam domini ſepulturā cui ſumus in baptiſmo ꝯſepulti. Rurſus idō tres pſal. cum trib9 antiphonis dicunt̃: q2 ſpiritusſanct9 tria circa apoſtolos operatus eſt. Nam veteres innouauit: innouatos confirmauit: ⁊ confirmatos ad alios conuertendos miſit. Ad primum pertinet quod dicitur in prima antiphona: factus eſt repente de celo

(Octauam pētheco. ſunt qui non celebrant.)

(Spiritusſanctus tria circa apoſtolos opatus eſt.)

ſonus. Ad .ſcdm qđ dicit̃ in ſcđa. Confirma hoc
deus. Ad terciū qđ dicit̃ in tertia. Emitte ſpiritū
tuū. Eoꝝ eñ myſterio docti ſunt alij ⁊ ſpirituſan
cto interius renati: ⁊ q2 in ipſis apl'is duo operat̃
ſpirituſſanctus.ſ.remiſſionē peccatorū ⁊ operatio
nem miraculorum ⁊c. idcirco ille antiphone termi
nantur per duplex alleluya. Verū ſi diligēter attē
dere volumus ⁊ conferre pſalmos ⁊ antiphonas
que dicuntur in pacha cum his que dicuntur in
penthe. alia ratio inuenitur. Nā ibi infra hebdo=
madā fit variatio pſalmorū antiphonarū: ⁊ tono
rum: hic autē nec in ipſa die nec in alijs fit varia=
tio: ⁊ oēs ille antiphone ſunt vnius toni.ſ. octaui
⁊ eiuſdē differētie. Ratio autē eſt. quia quaſi du=
plex baptiſma legimus apoſtolorū: primū quo p=
ceperunt remiſſionē peccatorū: nam eos baptiza=
tos eſſe chriſti baptiſmo ambigendū nō eſt, vt di=
ctum eſt ſub ti. de vigilia paſche. Scđm receperūt
ad robur virtutū ⁊ ad operationē miraculorū: ⁊
ad repulſionem illecebrarū oim ſecularium. Primo
baptizat⁹ fuerat Pe. cum ad vocē ancille xp̄m ne
gauit. Scđo baptizatus fuit in die penthe. cum
corā regibus ⁊ principib⁹ nō timuit predicare ver
bum dei. in primo ergo multa inſtabilitas ⁊ varie
tas fuit circa diſcipulos. In ſcđo vniformitas et
In eccle ſtabilitas. In hunc etiā modū in eccleſia dei duo
ſia dei ſunt genera bonorū.ſ. actiuorū ⁊ cōtemplatiuorū
duo ſūt Actiua vita cōſiſtit in bonis operibus.i. in admi=
genera niſtratione exteriorū in qua cōſtituti ab amore tē
bonoꝝ. poralium nō omnino ſeparātur: ꝫ amorē dei amo=
ri temporalium preferant. Contēplatiua conſiſtit
in dilectiōe ⁊ contēplatiōe. Hę due vite per Ma
riam ⁊ Martham ſignificate ſunt. extra de renū.
niſi marie pars dicta eſt optima iuxta illud. Ma
ria optimā partem elegit ⁊c. nō tamen reprehēdi
tur pars marthe: q2 ipſa actiua vita bona eſt que
hic inchoatur ⁊ terminatur. Contēplatiua vero
optima eſt que inchoat̃ hic ⁊ in futuro cōſumma
tur: in illa tamē eſt multa varietas: ⁊ in iſta vnifor
mitas: prout in hac vita eſſe poteſt antiphone er=
go cum pſal. que cātant̃ in paſcha pertinēt ad vi=
tam actiuā. ⁊ idcirco in eis eſt varietas: antipho=
ne vero ⁊ pſalmi qui cantant̃ in penthe. pertinēt
ad vitam contēplatiuam: ⁊ ideo in eis eſt vnifor=
mitas: in prima eniꝫ antiphona que eſt in paſcha
cantatur ⁊ dicitur. Cōcilium meum nō eſt cum im=
pijs. hic dicitur. Factus eſt repēte de celo ſon⁹ ⁊c.
ſpiritus ſeu ventus veniens ſolet puluerē a facie
terre deijcere. magna eñ eſt differentia inter do=
num ſpirituſſancti quo ſeparantur fideles ab im
pijs: ⁊ donum quo oīs puluis terrenarū cogita=
tionum a pectore humano tollitur: illud ad acti=
uam vitā pertinet: hoc ad cōtemplatiuā. in ſcđa
ibi dicitur. Poſtulaui pr̄em meū ⁊c. hic ꝟo dicit̃.
Ad oēs Cōfirma hoc deus ⁊c. ad oēs quidē fideles perti
fideles net eſſe de hereditate dn̄i: ſed ad paucos ptinet eſ
ptinet ſe a terrenis cogitationib⁹ ſeparatos: ⁊ in hoc cō
eſſe de firmatos ne ad terrena redeāt: ſed per cōuerſatio
heredi= nem eſſe in hieruſalē celeſti ⁊ ibi alleluya cantare
tate dei. nō ceſſant qđ hic petit̃. In tertia ibi dr̄. Ego dor=
miui ⁊ ſomnū cepi ⁊c. hic dicitur. Emitte ſpirituꝫ

tuum ⁊ creabūtur ⁊c. Oēs fideles ⁊ boni a vicijs *Oēs fi=*
reſurgunt vel reſurrexerūt: ſicut xp̄s a mortuis re *deles et*
ſurrexit qđ ibi dicitur. hoc vero in paucis renoua *boni a*
tur facies terre.i. ratio anime ꝙ fit ab omni pulue *vicijs re*
re terrenorum deſideriorū immunis. ibi ergo hoc *ſurgunt*
eſt in vita actiua que ibi oſtenditur eſt inchoatio *vel reſur*
hic autē hoc eſt in contēplatiua que hic oſtēditur *rexerūt.*
eſt perfectio ⁊ conſummatio. ibi varietas hic vni=
formitas: ⁊ ꝓpterea ibi variant̃ antiphone ⁊ pſal.
hic nō propter hanc cōſummationē ⁊ vniformita
tem notandā antiphone ſunt octaui toni ⁊ eiuſdē
differētie: q2 octo ſunt beatitudines quarū octa=
ua redit ad caput: nā in prima dicitur Beati pau=
peres ſpiritu ⁊c. ⁊ in octaua Beati qui perſecutio
nem patiunt̃ propter iuſtitiā. q.i. eſt re. ce. Propter
eandē hanc cōſummationē notandū eſt ꝙ in qui
buſdā eccleſijs celebrat̃ octaua penthe. per hos
quoqꝫ ſeptē dies tres quotidie legunt̃ lectiōes: vt
ſeptē fratres tres procurēt ſorores.i. ſepteꝫ dona
ſpirituſſancti per illos ſignificata tres virtutes.ſ.
fidē ſpē ⁊ charitatē: prout Greg. proſequit̃ in mo
ralibus. horū eñ dierū officia ſeptē donis ſpirituſ
ſancti adaptant̃: heſternū igitur ⁊ hodiernū per=
tinet ad ſapiētiā ⁊ intellectū vt ex operib⁹ patet.
Per totā etiā ſeptimanā ſunt ſolēnitātes ſeruan=
de. Dicit̃ ei Gl'ia in excelſis: Alleluy: Credo: Ite
miſſa eſt. ⁊ Te deū lauda. prout in ſequēti titulo
dicet̃. dr̄ etiā ad horas cap. Dū cōplerent̃. Act. ij.
⁊ illđ. Sp̄us dn̄i. Sap. j. ca. ⁊ illud. Charitas dei
ad Ro. v. c. Sequit̃ videre de officio miſſe. ⁊ qui=
dem i die pēthe. celebrat̃ feſtū de aduētu ſpiritus=
ſancti. Viſibiliter eñ deſcēdit tunc in diſcipulos ⁊
fuit hoc miraculū ⁊ augmentū qđ nō potuerūt ca
lūniari iudei. Reſurrectionē eñ ⁊ aſcēſionem ca=
lumniabant̃: ſed hoc nō potuerūt facere de aduētu
ſpirituſſancti: q2 ex oī natione que ſub celo eſt cō=
uenerant ad diē feſtū: ⁊ tunc deſcendit ſp̄ūſſanct⁹
viſibiliter in diſcipulos ſicut xp̄s promiſerat: ⁊ lo
quebātur omnib⁹ linguis corā omnib⁹: ⁊ ideo in=
cipit introitus. Sap. j. c. Spiritus dn̄i repleuit or=
bem terrarū.i. eccleſiā que dicitur orbis terrarum *Eccl'ia*
ſicut eñ extra orbem terrarū nihil viuit ad literā: *dicitur*
ſic extra eccleſiā nihil viuit ſpiritualiter. ſequitur *orbis*
Et hoc quod cōtinet oīa.i. ſpirituſſanctus cuius *terrarū.*
bonitati oīa ſubſiſtunt: habet ſcientiā vocis ideſt
linguarū: ⁊ ita potuit dare ⁊ dedit apoſtolis vn=
de cōfuſi ſunt inimici xp̄i. ⁊ ideo ſequitur verſus.
Exurgat deus ⁊ diſſipentur inimici eius. per ſpi=
ritum enim ſanctū oēs demones compelluntur ⁊
eijciuntur. Rurſus impleuit orbem terrarū dum
apl'os inebriauit. quorū ſonus in oēm terram exi
uit. de quo ſono dr̄ in epiſtola. Factus eſt repente
de celo ſonus. ⁊ qm̄ orbis terre per quatuor clima
ta ſeparat̃: ideo quater in introitu alleluya conci=
nitur. Duplex vero alleluya qđ poſt epiſtolā cant
tur ſignificat duplicādā leticiā: vel ſpirituſſanctū
bis apl'is fuiſſe datū.ſ. de terra ⁊ de celo: vel eos
ſpiritu ⁊ mente pſallētes. vel duorū populorū cō=
uerſionē. ⁊ hoc quod continet omnia ſcientiā hꝫ
vocis ideſt nouit qua mente quiſqꝫ loquebatur:
vel habet ſcientiam hominū per que ⁊ de quibus

pōt vox humana variari: vel ſcīētiā vocis .i. vocē
ſciētie habet .i. facit nos habere: vt que ipſo inſpi-
rante apoſtoli proferrent cū intelligentia pronun
ciarent. Et nota ꝙ ſpirituſſanctus paraclytus di
citur: quod verbū grece latine ſonat aduocatus:
quod nomē ⁊ filio ⁊ ſpirituiſſancto aſcribitur. Un
de dñs in euang. Rogabo patrē meū ⁊ aliū para
clytū dabit vobis. Et Joan. in euang. Aduocatū
habem⁹ apud patrē ieſum chriſtū iuſtū. Dicitur
etiā paraclytus ꝯſolator: nā paraclyſis dicitur la
tine cōſolatio. Poſtmodū ſequit̃ epiſtola de acti-
bus apoſtoloꝝ .ij. c. Dum cōplerentur dies pen-
thecoſtes. dies ſcilicet quinquageſima a reſurre-
ctione. Sicut enim quinquageſima die a paſcha
fiebat penth. iudeoꝝ: ita ⁊ noſtrū fit: ⁊ ſicut ppl's

Quinquageſima die a paſcha fiebat penthecoſt. iudeoꝝ.

iſrael quinquageſima die ab immolatione agni pa-
ſchalis ſiue a paſcha quod celebrauerūt in rama
ta venerūt ad montē dei oreb vel coreb vel ſynai
qđ idē eſt: ⁊ tūc legē acceperūt: ita ⁊ die quinqua-
geſima a reſurrectione dñi datus eſt ſpūſſctūs di
ſcipulis in ſuperiori cenaculo illius aduentū expe
ctātibus. Precipitur enim Leuitici .xxiij. vt in die
pēthe. offerātur noui panes: ſcʒ propoſitionis de
nouis frugib⁹: per qđ ſignificatur ꝙ debem⁹ deo
gratias agere ex eo ꝙ eadē die dedit nouā legem
per ſpiritūſanctū in qua die data eſt lex vetus: ſcʒ
quinquageſima die a paſcha: de quo dicet̃ in ꝓ-
hemio ſeptime partis de dono cuius debem⁹ lau
dare deū: quod eſt offerre panē nouū: q2 etiā lex
vet⁹ ſpiritualiter intellecta noua eſt: ⁊ attēde qm̄
agnus immolat⁹ eſt .xiiij. die apri. lex ꝟo data eſt.
xiiij. die mēſis tertij: dicitur tn̄ eſſe data tertia die.
Jā eni͂ vt inquit ſcriptura aduenerat tertia dies
⁊ mane inclaruerat: ⁊ ceperūt audiri tonitrua: die
nāqꝫ tertia deſcēdit dñs ſuper mōtē ad dādā le-
gē: ⁊ moyſes aſcendit ad deū: ⁊ deſcēdens narra
uit omnia plebi: manenſqꝫ rurſus aſcēdēs duas ta-
bulas ſcriptas accepit: ⁊ caue vt in ſecūdo menſe.
xxx. dūtaxat cōputes dies: ſecūdū lunā ergo .xvj.
in mēſe primo. xxx. i ſecūdo ⁊ quattuor in tertio fa
ciunt quinquaginta. Rurſus in quinquageſimo
anno erat iubileus annus qui interpretatur remiſ
ſionis annus: q2 ſeptenis annorū hebdomadib⁹.
i. xlix. annis texitur: in quo clāgebāt tube: omnia
debita remittebant̃: ſerui manumittebant̃: ⁊ liber
tas cōceſſa cōfirmabatur: atqꝫ poſſeſſiones alie-
nate omnibus reſtituebant̃: vt dictū eſt ſub dñica
quinquageſime. Similiter in dieb⁹ penthe. hunc
numerū poſt dñi reſurrectionē obſeruamus ſuſci
pientes aduenientē in nos ſpūſſancti gratiā p quē
efficiamur filij dei ⁊ virtutū poſſeſſio nobis reſtituit
tur: ⁊ remiſſa culpa et totius debiti cyrographo
euacuato ab omni ſeruitutis nexu liberi efficiamur
lxxxv. di. hūc numerū. preterea iſte numerus quin
quageſimus reſultat ex ſeptenario numero du-
cto in ſeipſo ſuperaddita vnitate. Septē eni͂ ſunt
hebdomade a paſcha vſqꝫ ad pēthe. ⁊ ita cōpetē
ter quinquageſimo die a paſcha eſt pēthe. in quo
datur ſpūſſctūs cui⁹ dona ſunt ſeptē que dant̃ ab
vno. Judei eni͂ ſeptenariū numerū nō ſine figura
in omnib⁹ obſeruāt: prout dictū eſt ſub quinqua-
geſima. Aſcēſio aūt facta ſunt quadrageſima die
qui eſt numerus penitētie: ⁊ hoc cōpetēs fuit: q2
per penitētiā homo fit ſimilis deo. ⁊ hoc eſt aſcē-
dere. Sed videt̃ ꝙ ſicut iudei ab imolatione agni
typici quinquaginta dies cōputādo: ibi faciebāt
ſuū pēthe. ita ⁊ nos quinquaginta dies ab immo
latione agni deberemus cōputare: ⁊ ſic debem⁹
nr̄m pēth. facere in die veneris anteqꝫ mō facim⁹
qđ docet cōputatio. Ad hoc dicim⁹ ꝙ nō faciebāt
cōputationē ab immolatione agni: ſed a ſequēti
dñica. Unde legit̃ Leui. xxiij. Numerabitis ab vlti
ma die ſabbati. i. a dñica que eſt altera dies poſt
ſabbatū. Numerabitis dico ſeptē hebdomadas
vſqꝫ ad alterā diē cōpletionis ſeptime hebdoma
de: hoc dicit ſpūſſanct⁹ per Moyſen innuēs per
hoc pēthe. chriſtianoꝝ ꝙ ſemper eſt in die dñica.
Dixit ergo Lu. de hac die. Dū cōplerent̃ dies pē-
the. erāt oēs diſcipuli pariter in eodē loco. i. in cō
ſona ⁊ cōcordi vnitate ⁊ factus eſt repēte de celo
ſonus: q2 exiſtentib⁹ in penitētia qui eſt ann⁹ iubi
leus ⁊ cōpleto pēthe. exiſtentibus in vnitate da-
tur ſpirituſſanctus ſed repēte: q2 neſcit tarda ha-
bere rerū molimina ſpūſſancti gratia. In igne au
tē deſcēdit: q2 ſicut ignis illuminat ⁊ inflāmat ita
ſpirituſſctūs illuminat ad cognitionē dei ⁊ inflā-
mat ad amorē dei. Apparuit ergo in linguis igneis
vt facūdi eſſent in omni genere linguarum. Et q2
ipſe eſt lingua que de occulto ſue bonitatis ꝟbū
ꝓtulit in vterū virginis ⁊ ꝓfert verbū in corde ho
minis. Mat. x. Uos nō eſtis qui loquimini: ſʒ ſpi-
ritus patris veſtri qui loquit̃ in vobis. Ipſe eni͂
quos replet eloquētes facit. Sequitur. Quaſi ad
uenientis ſpūs vehementis: hoc aūt dicit: q2 null⁹
potuit reſiſtere ſpirituiſancto: nec apoſtolis. Un-
de dñs in euāgelio Matt. Ego dabo vobis os ⁊
ſapiētiā cui nō poterūt reſiſtere ⁊ cōtradicere oēs
aduerſarij veſtri. Et de btō Stephano ſcriptū eſt
in actib⁹ ꝙ nō poterāt reſiſtere ſapiētie ⁊ ſpūi qui
loquebat̃. Quia ꝟo in epl'a dicit̃. Et fact⁹ eſt re-
pēte de celo ſonus tāqꝫ aduenientis ſpūs vehemē
tis ⁊c. ideo ad hoc repreſentādū in nōnullis eccle
ſijs clāgūtur tube dū ſequentia dicit̃. Uenit enim
ſpūſſanctus in ſpū vehemēti: q2 ſicut vētus vehe

Spirituſſanctus eicit a corde hominis omnem terrenitatem.

mēs proijcit puluerē a facie terre: ſic ſpūſſanctus
eijcit a corde hominis oēm terrenitatē. Tubis q̃-
dē vtebant̃ antiqui vt legit̃ in numeris ad multi-
tudinē cōgregādā: ad dimicādū ⁊ ad cōgratulā-
dū i dieb⁹ feſtiuis: cū diuerſitate tn̄ ſonoꝝ: quarū
viſus fuit tāte virtutis in iubilo vt ad crepitū ſiue
ſonū earū corruerent muri hierico. Hec ſiquidem
ſunt duo teſtamēta vel predicatores quib⁹ ad ꝑ-
cinctū fidei ppl's euocatur ad penitentiā ⁊ lachri
mabilē cōpūctionē excitat̃ ad laudes dño exhibē
das inuitatur ⁊ ad mōtem ſyon ⁊ ad ciuitatē ſan
ctā hieruſalē ⁊ multoꝝ miliū angelorū frequētiā
⁊ ad futurū dei iudiciū ꝓuocat̃: ⁊ vide q2 i aduer
ſis ⁊ ꝓſperis tubis clāgit̃: q2 omne tp̄s conuenit
ꝟbo dei. Unde benedicā dñm in omni tēpore ſem
per laus ei⁹ in ore meo. De organis dictū eſt in q̃r
ta parte ſub tit. de ſanctis. Tūc etiā ex alto ignis
proijcit̃: q2 ſpūſſanctus deſcendit in diſcipulos in

i gneis lingulis: etiã flores varij ad notandũ gaudiũ ⁊ diuerſitatẽ linguarũ ⁊ virtutum. Columbe etiã per eccleſiã dimittuntur: in quo ipſa ſpiritusſancti miſſio deſignatur. Poſt epl'am dicit' graduale in quibuſdã eccleſijs: q2 feſtũ paſchale terminatũ eſt. Tamẽ in quibuſdã alijs dicitur duplex alleluya: q2 ſpũſſanctus datus eſt gemine ſtole. Euãgeliũ. Si quis diligit me. Jo. xiiij. c. manifeſte eſt de ſpũſancto. Poſtcõmunio eſt. Factus eſt. Act. ij. ca. Quare hoc feſtũ celebrat' a iudeis: ⁊ quare a chriſtianis dicet' in prohemio ſeptime partis.

De ſecũda feria. Rubrica.

Lex nõ tantum iudeis: ſ; etiam gentib⁹ data eſt

Sequitur ſecũda feria: in qua oſtẽditur q̃ nõ tm̃modo eſt data lex iudeis ſed etiã gẽtibus. Unde introitus eſt. Cibauit eos ex adipe frumenti. i. de intelligẽtia ſpũali ⁊ de petra melle. i. melliflua doctrina xp̃i qui eſt petra ſaturauit eos ⁊ hoc habet' in epiſtola. Aperiens petrus. Act. x. in qua habet' q̃ adhuc loquente petro deſcendit ſpiritusſanctus. Uel frumentũ eſt xp̃s cui⁹ adeps eſt ſpiritusſanctus quo fideles ſatiantur cum ſpiritusſancto replentur: qui etiã ſatiantur melle ⁊ de petra. i. doctrina de xp̃o procedente: in quo ſunt omnes theſauri ſapientie ⁊ ſciẽtie dei. Hic autez propter promiſſiones que ibi cõtinẽtur cõcantur quater alleluya ſicut in feria tertia ⁊ ſabbato exponetur. De hoc dictũ eſt in. iij. dominica poſt paſcha. All'a eſt Spũs dñi. Sapiẽ. j. Aliud all'a. Loquebant'. Act. ij. Euangeliũ vero Joan. iij. nõ videt' cõuenire ſpiritusſancto: ſed cõcordat epiſtole: ibi enim oſtenditur q̃ nõ tantũ iudeis ſed etiã gẽtibus data eſt lex dicens. Sic deus dilexit mũdũ ſup. non tantum iudeos: vt filium ſuũ vnigenitũ daret: ⁊ poſtea ſequitur. Ut omnis qui credit i' illũ nõ pereat. Et nota terribile verbũ q̃ qui non credit in eũ iã iudicatus eſt. Preterea per hoc q̃ de dilectione mentio fit ſpiritusſanctus qui amor eſt ſatis exprimitur. Poſtcõmunio eſt. Spũſſanct⁹. Joan. xiiij. Et eſt ſciendũ q̃ per totã hãc ſeptimanã in miſſa ſunt ſolennitates ſeruande: vt Gl'oria in excelſis. Credo. Ite miſſa eſt. ⁊ Te deũ: ⁊ alleluya: vt baptizatorũ ſaluti congaudeamus: ⁊ vt future letitie plenitudinẽ figuremus. Poſtremo notandũ eſt q̃ dominus nõ predicauit gentibus per ſe: ſ; per apoſtolos. Unde. Ite baptizate oẽs gẽtes in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. ſicut yſaac iunior filio ſuo nihil precepit de offerẽdo ſibi cibũ vt benedictionẽ acciperet: ſed per operationem Rebecce primatum benedictionis accepit: ⁊ q2 hec facta ſunt dei occulto iudicio: ideo officiũ huius ferie ſecunde pertinet ad conſilium: quod eſt donum ſpiritusſancti.

De tertia feria. Rubrica.

Sequitur tertia feria: ⁊ q2 ſpiritusſanctus non datur niſi per miniſtros: iõ in tertia feria dicitur introitus in perſona prelatorũ. Accipite gloriam iocunditatis veſtre: in quo: q2 per geminam dilectionẽ ad fidem pertingimus trinitatis: ideo quinquies cõcinimus all'a: ⁊ eſt ſenſus. Accipite iocunditatẽ glorie. i. ſpiritũſanctum qui vos glorificabit ⁊ clarificabit: vt quiſq; de ſe dicere poſſit quod dicitur in cõmunione. Spũs qui a patre p̃cedit ille me clarificabit. Sequitur epiſtola. Cũ audiſſent apl'i. Act. viij. vbi ſequitur. Tunc imponebãt manus ſuper illos ⁊ accipiebãt ſpm̃ſctm̃: q2 in impoſitione manus accipiebãt ſpm̃ſanctũ. Euangeliũ. Joan. x. cõcordat epiſtole vbi dicitur Qui nõ intrat per oſtiũ ⁊c. nõ eñi intrat in eccleſiã qui nõ intrat per eos qui ſunt oſtiũ: ſ; p̃ xp̃m ⁊ aplos: nã heretici. i. nõ dant ſpm̃ ſctm̃ niſi inquãtũ cõueniũt cũ eccleſia: ⁊ q2 apoſtoli ⁊ eorũ ſucceſſores hereſiarchas in ſpiritu fortitudinis ſunt aggreſſi ⁊ aggrediuntur: ideo officium hodiernũ p̃tinet ad fortitudinẽ que eſt ſpiritusſancti donũ. Rurſus ſpiritusſanct⁹ oſtiarius eſt qui per oſtiũ introducit ad patrẽ quod etiã in offertorio canit'. Portas celi. i. apoſtolorũ ſcripturas aperuit. Poſtcõmunio eſt. Spiritus qui a patre. Jo. xv.

Spiritusſanct⁹ oſtiarius eſt.

De quarta feria. Rubrica.

Sequitur quarta feria in qua fiunt ieiunia quattuor tẽporũ. Apoſtoli nãq; nobis exemplũ ieiunandi hoc tempore reliquerũt qui poſt ſuſceptũ ſpiritũſanctũ ſicut mentes auerterant a ceteris mundi illecebris: ſic ⁊ ab epularũ appetitu: licet eñi q̃diu cũ illis fuit xp̃s non ieiunarent: poſt ablationem tamẽ eius ſpontaneis ſe ſubdidere ieiunijs. Sponſo eñi ablato eis ieiunandum erat ſicut dñs predixerat. Quãdo ſponſus auferetur ab eis tũc ieiunabũt. Unde repleti ſpiritusſancto ſponte ieiunare ceperunt: quocirca in precedẽti ſecunda feria quidã eſtiualẽ inchoant quadrageſimã. Alij vero ſanius hodiernũ ieiuniũ autumant eſſe huius tẽporis quadrageſime initiũ cui quidã terminũ ſtatuunt in feſtiuitate ſancti Joã. bapt. ſiue ſex habeat hebdomadas ſiue nõ. Tertij feſtiuitatẽ ſancti Joan. includũt: ⁊ vſq; ieiunantes ſine termino prefixo procedũt donec ſenariũ cõpleant numerũ. Hanc quadrageſimã p̃bat Hiero. nõ eſſe neceſſitatis: ſed volũtatis dicens. Nos vnam facimus quadrageſimã illi tres quaſi tres paſſi fuerint ſaluatores: non q̃ per totum annũ ieiunare nõ liceat excepto penthe. ſed q2 aliud eſt neceſſitate: aliud voluntate munus offerre. Sed hoc dicit Hie. cõtra Mõtanũ hereticũ: qui apud ſuos tribus quadrageſimis ſtatuit ieiunãdũ ⁊ dicitur hoc ieiuniũ eſtatis quod eſt ieiuniuz exultationis in quo genua non flectimus: immo cantica letitie dicimus vt dictũ eſt ſub quarta feria tertie hebdo. aduentus. Hoc autẽ ieiuniũ ſtatutũ eſt ab eccleſia in tali tẽpore: q2 qui in ſe ſentit gratiã ſancti ſpũs leuiter ⁊ cuz gaudio ieiunat: ⁊ etiã q2 ſuper ieiunãtes deſcẽdit ſpiritusſanctus viſibiliter: ⁊ ideo incipit introitus. Deus cũ egredereris in cõſpectu populi tui ⁊c. Egreditur aũt dñs qñ aliquo ſigno viſibili venit ad auxiliũ hominũ egreſſus vero eſt cum dedit nobis filiũ ſuũ qui venit pandens iter ante nos: vt dicitur Michee. ij. Tunc egreſſus eſt etiã per ſpũſſancti miſſionẽ qñ viſibiliter deſcendit ſuper apoſtolos: ⁊ q2 per hoc

Montanus hereticus.

diſſipati ſunt inimici: ideo ſequit̃ verſiculꝰ. Exur-
gat deus ⁊ diſſipentur inimici eius ⁊c. Sequitur
in quibuſdã eccleſijs lectio de punci. ſapientie: ſcʒ
Diligite iuſtitiã qui iudicatis terrã: vbi oſtendit̃
qualiter poterit haberi ſpirituſſanctus ibi. Spiri-
tuſſanctus diſcipline effugiet fictũ. j.q.iij. ſalua-
tor. ⁊ in fine dicit̃. Spiritus dñi repleuit orbẽ ter-
rarum ⁊c. poſtmodũ ſequitur epiſtola. Stans pe-
trus ⁊c. Act. ij. in qua oſtendit̃ ꝙ ſuper ieiunãtes
deſcendit ſpirituſſanctus: ⁊ ibi ſequit̃. Non enim
iſti ſunt ebrij ſicut vos dicitis: cuʒ ſit hora diei ter-
tia: ſed hoc eſt qđ dicit dñs per prophetã Johel.
Effundã de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnẽ: ⁊ pro-
phetabunt filij veſtri ⁊ filie veſtre ⁊c. In alijs pro
eccleſijs dicit̃ prima lectio. Stans petrus. ⁊ poſt-
modum epiſtola. Per manus autẽ. Ac. v. c. Due
itaqꝫ lectiones legunt̃: qꝛ duo populi ad fidẽ con-
uertuntur: vel quia ordinandi vtriuſqꝫ teſtamenti
pagina imbuũtur. Sequit̃ alleluya: qꝛ eſt ieiuniũ
exultationis: vt dictũ eſt. Et dicunt quidam. Pa-
ter cum eſſem Joã. xvij. Sequit̃ euangeliũ Joã.
vj. cap. Nemo venit ad me niſi pater qui miſit me
traxerit eum ſalʒ per ſpiritũſanctum: ⁊ poſt ſequi-
tur Patres veſtri comederunt manna ⁊ mortui
ſunt: qui mãducat ex hoc pane viuet ineternũ: qꝛ
egreſſum eſt corã xp̃ianis manna ſpirituale: ſicut
ante corã iudeis tẽporale: ſed mãducantes corpo-
rale mortui ſunt: qui vero manducauerit ſpiritua-
le nõ morietur morte. ſ. incredulitatis ſeu gehenna-
li. Unde patet ꝙ elegantius egreſſus eſt dñs corã
nouo populo ꝗ̃ coram veteri. Cõmunio eſt. Pa-
cem. ⁊c. ⁊ eſt Joannis. xiiij. cap. Et attende ꝙ of-
ficium huius quarte ferie predicat ſciẽtiã: que eſt
donum ſpiritusſancti: qui vſqꝫ adeo ſanctos illu-
minat ꝙ de quinqꝫ libus moyſi paucisqꝫ prophe-
tarũ ſcripturis librorũ copia creuit: quod myſtice
innuit nobis euangeliũ de quinqꝫ panibꝰ ⁊ duo-
bus piſcibꝰ: qđ hodie in qbuſdã eccleſijs legitur.

Spiritusſanctus deſcendit ſuper ieiunantes.

Egreſſus eſt dñs elegãtiꝰ corã nouo populo ꝗ̃ coraʒ veteri.

¶ De quinta feria. Rubrica.

SEquitur quinta feria que ſecũdũ ali-
quas eccleſias non habet introitum
propriũ ſed qꝛ dominꝰ deſcẽdit die do-
minica per miſſionem ſpirituſſancti ⁊
quinta feria aſcendit in celum: ideo
diei dominice ⁊ quinte ferie cõmunis eſt introitꝰ
A dñica ergo mutuat: nec habet propriũ: vt a ſab-
bato in ſabbatũ ſeptẽ ſunt dumtaxat officia ſeptẽ
donis ſpirituſſancti deputata. Quidam tamen ⁊
huic officio mutuato nõ incongrue donum aſcri-
bunt huiuſmodi aſcriptiones non a ſabbato: ſed
a dominica facere incipientes. In dominica etenĩ
ponunt ſpiritum ſapientie. In ſecunda feria intel-
lectus. In tertia conſilij. In quarta fortitudinis:
et in hac qnta ſpiritũ ſciẽtie qui dat ſcrutari pro-
funda ſicut cantatur in alleluya. Spiritus om-
nia ⁊c. In quibuſdam vero eccleſijs cantatur in-
troitus qui in ſequenti dicitur feria ſcilʒ. Replea-
tur os meum laude tua. Alique vero eccleſie ha-
bent proprium officium. ſ. Deus patrum noſtrorũ
da nobis ſpiritum gratie. ⁊c. in quo eccleſia orat
filijs ſuis dari ſpiritumſanctum ad remiſſionem
peccatorum ⁊ ad facienda miracula: ⁊ quia per
ſpiritumſanctum fiunt miracula: ideo habetur in
ep̃la Philippus ⁊c. que eſt Act. viij. ꝙ Philippꝰ
multos claudos ſanauit ⁊ ſpũs immũdos eiecit:
⁊ factũ eſt gaudiũ magnũ in illa ciuitate. ſ. ſama-
rie: qꝛ ꝑ ſpm̃ſctm̃ oĩa iſta fiunt: ideo ſequit̃ euãge-
liũ Luc. ix. Cõuocatis ieſus duodecim diſcipulis
ſuis dedit eis poteſtatẽ ſuꝑ oĩa demonia: ⁊ poſt.
Non feretis virgam neqꝫ peram ⁊c. que fieri non
poſſunt niſi ſpirituſſancti abundantia habeatur.

¶ De ſexta feria. Rubrica.

SExta feria eſt introitus. Repleatur
os meũ laude: vt poſſim cantare all'a
qꝛ qui gaudet ore ⁊ corde: poteſt ieiu-
nare ieiunio exultatiõis: ⁊ qꝛ eſt dies
veneris in qua paſſus eſt dñs: ⁊ dies
ſpiritusſancti: ideo dicit Petrus in epiſtola Ape-
riens Act. ij. que in quibuſdã eccleſijs legitur: ꝙ
chriſtus ſuſcitatꝰ eſt a ſpiritusſancto. Unde ibi ha-
betur. Suſcitauit ieſus ſolutis doloribus inferni
ſicut ſcriptum eſt. Non dabis ſanctũ tuum vide-
re corruptionem: in quo ſignificata eſt illa ſpiritus-
ſancti operatio: qua ſynagoga nunc mortua pie-
tate reſurget: poſtꝗ̃ plenitudo gentiũ eadẽ intro-
ierit pietate. Predicat ergo h̃ officiũ pietatẽ. Poſ-
ſet etiam pertinere ad ſpiritũ timoris pro eo ꝙ di-
citur in euãgelio. Et repleti ſunt timore: ⁊ extaſi
⁊c. In quibuſdã eccleſijs legit̃ lectio. Exultate fi-
lie ſyon. que eſt Joel. ij. ca. ⁊ qꝛ per ſpiritũſanctũ
fiunt miracula: ſequitur euangeliũ. Factũ eſt Lu-
ce. v. de paralitico ſanato. ⁊ qꝛ propter hoc debet
laudari dñs ſequitur offertoriũ Lauda aĩa mea
dñm. Cõmunio Spiritus vbi vult ſpirat. Joã. iij.

Qui gaudet ore et corde poteſt ieiunare ieiunio exultationis

¶ De ſabbato. Rubrica.

IN ſabbato eſt introitꝰ. Charitas dei
diffuſa eſt in cordibꝰ noſtris: ad Ro.
v. c. ⁊ cõpetit ſpiritusſancto q̃ eſt cha-
ritas: ⁊ etiã diei ſabbati: qꝛ in ſabbato
future quietis maxime diffundetur:
vt qui igniculus eſt in ſyon: caminus ſit in hieru-
ſalem. ⁊ ſequitur verſus. Dñe deus ſalutis mee in
die cla. ⁊ nocte corã te. Ille enĩ in quo diffuſa eſt
ſpũſſancti gratia laudat deum in proſperis et in
aduerſis. Sequitur epiſtola. Juſtificati ⁊c. in qua
habetur de huiuſmodi diffuſione. Quia enĩ cha-
ritas dei diffuſa eſt nõ permittit eam paulus in-
tra fines terre promiſſionis tantũ coartari: immo
oñdit ꝙ nõ tantũ iudeis: verũetiam gentibus da-
tus eſt ſpirituſſanctus dicẽs ipſis iudeis. ¶ Uo-
bis oportebat primum predicari: ſed qꝛ repuliſtis
verbũ dei ⁊ vos indignos feciſtis vite eterne: ecce
ↄuertimur ad gẽtes. extra de renũ. niſi. §. propter.
In alijs vero eccleſijs dicitur epiſtola. Conuenit
vniuerſa ciuitas ⁊c. Act. xiij. Quia ergo gentibꝰ
datus eſt ſpũſſanctus: ideo ſequit̃ all'a Laudate
dñm omnes gentes. In hoc enĩ ieiunio nõ tacẽ-
tur cantica leticie propter reuerentiã feſti. Nec ẽm
niceñ. conciliũ. xvj. di. de ieiunio de conſe. diſt. iij.
quoniã genua nõ flectimus: ſed ſtãtes oramꝰ pro-
pter neophitos gaudentes ꝙ a peccatis ſurrexe-
runt. In alijs eccleſijs dicitur. Repleti ſunt oẽs

Act.ij. ꝛ ſpũs dñi ornauit celos. Jo.xvij. Poſtea
ſequit̃ euāgeliū. Surgens ieſus Luc.iiij. de ſocru
petri ſanata: que ſignificat ſynagogā q̃ ſanata eſt
a petro ab infidelitate: ꝛ perfecit⁹ per fidē ipſius
ſanabit̃ in futuro: ꝛ ſic cōuenit cū ep̃la. Fiunt au-
tem hac die ordines: q2 ſuper ordinādos deſcen-
dit ſpũſſanctus ꝛ etiā ſuper ieiunātes: ꝛ ideo di-
cūtur quatuor lectiones ante lectionem danielis:
prout dictum eſt ſub quarta feria tertie hebdoma
de aduent⁹. Prima eſt de principio libri ſapiētie:
in qua oñdit̃ quib⁹ datur ſpũſſanct⁹ ꝛ quib⁹ nō
ſcȝ illis qui ſentiūt de dño in bonitate ꝛ in ſimpli-
citate cordis querūt illū. In alijs ṽo eccleſijs pri
ma eſt de Johele.ij. Effundā de ſpiritu meo ſup
oēm carnē: q2 ſicut ſpũſſanct⁹ ſuper apoſtolos de
ſcendit viſibiliter: ita ſuper ordinādos deſcendit
inuiſibiliter. Scďa eſt Locut⁹ eſt. q̃ eſt Leui.xxiij.
Tertia eſt. Dixit moyſes. q̃ eſt Deut.xxvj. Quar
ta eſt. Dixit dñs ad moyſen. q̃ eſt Leuit.xxvj. Of-
fertoriū eſt. Intonuit dñs. Poſtcōio ṽo. Nō vos
relinquā ꝛc. de offuſiōe ſpũſſancti loquit̃. Poteſt
etiā dici ꝙ hoc officiū figurat duorū cōcordiā po
pulorū: iude℞ ꝛ gētilis. Hi ſunt duo ceci de q̃-
bus dicit̃ in euāgelio ꝙ ſunt illuminati a xp̃o: de
qua cōcordia loquit̃ paul⁹ i ep̃la ad iudeos ꝛ gē-
tiles dicēs. Iuſtificati ex fide pacē habeamus ad
deū per do.no.ꝛc.xp̃m. Sed q2 pax ꝛ cōcordia ve
ra nō fit niſi per charitatē: ideo precinit̃ in introi-
tu. Charitas dei diffuſa eſt: in quo ter ponit̃ all'a:
qm̃ ad fidē trinitatis peruenit̃ per obſequia cha-
ritatis. Lectiōes etiā ad ieiuniū ptinētes atteſtā-
tur operationē ꝛ gratiā ſpũſſancti. vt prima. Effū
dā de ſpũ meo. ꝛ ſcďa Locut⁹ eſt: vbi dicit̃. Nume
rabitis ſeptē hebdomadas vſqȝ ad alterā diē ex-
pletiōis. Hebdomade ſeptē pñtē innuūt feſtiuita
tem: que olim dicebatur feſtiuitas hebdomadaꝝ
ꝛ q2 poſtq̃ gētes intrauerint reliquie ſaluabunt̃:
ideo nunc flentib⁹ ꝛ ſponſum expectantib⁹: dicit
dñs in poſtcōione. Non vos relinquā orphanos
q2 igitur hec cōcordia fiet imminente die iudicij q̃
etiam electis erit cauſa timoris: ideo hoc officiuȝ
ptinet ad timorē: vel q2 timor introducit charita-
tē: licet charitas foras mittat timorē. de peni.diſt.
ij. ſicut ceca. Et attende q2 ſm̃ Aug. in ordine offi
ciorū iſtorū deſcendendo cōputamus. In ordine
vero paſchaliū aſcēdēdo: q2 per hec deſcēſus ſpi-
ritusſancti ad nos: per illa noſter ad ipſum ſignifi
cat̃ aſcēſus. Et caue q2 preter premiſſa officia ad
ieiuniū pertinētia que in quarta ꝛ in ſexta feria ꝛ
in hoc ſabbato expoſuimus: alie quidē lectiones
ꝛ euāgelia in eiſdē diebus inueniunt̃: que forte ſo
lennitati magis appropinquare videntur: ſed tñ
hec ꝛ illa gratiā ſpũſſancti perſonāt ꝛ operationē
vnde quidā hodie nō incongrue duas miſſas ce-
lebrant: vnā in tertia de feſto cū Gloria in excel. ꝛ
Credo. aliā in nona de ieiunio ſine Gloria i excel.
in qua ſunt clerici ordinādi qui merito i hac heb-
domada ordinantur: vt ſancti ſpiritus dona perci
pere mereantur: ꝛ memento ꝙ in hac die termina
tur quinquageſima: ꝛ ideo hodie frequentatur ꝛ
cantatur pro graduali alleluya: nec flectuntur ge
nua pertinet enĩ ad octauā. Generale quidem eſt
ꝙ quotiēs de tēpore in die gratie materia laudis
aſſumitur: aut dies ad octauā refertur genua non
flectimus: ſed in orationib⁹ ſtantes collatā nobis
grãm ꝛ cōferentē gloriā profitemur: vt cum olim
eſſemus ſerui curui: nunc fracto iugo incedamus
erecti: vt in dñicis dieb⁹ ꝛ ſanctoꝝ natalitijs ꝛ pa
ſchalib⁹: inclinare tñ capita poſſim⁹: et mulieres
deuotas ad monumentum venientes imitemur.

Quib⁹ datur ſpiritusſanct⁹.

Par et concordia vera nō fit niſi per charitatem.

De die dñica ſancte trinitatis. Rubrica.

In pleriſqȝ locis in octaua pēthe. fit fe
ſtum ſctē trinitatis. Poſtq̃ enĩ cele-
brata eſt feſtiuitas patris in natiuita
te: q2 natiuitas dicit̃ feſtiuitas patris
ꝛ poſtq̃ celebratū eſt feſtum filij i pa
ſcha ꝛ feſtū ſpũſſcti miſſione ipſi⁹: merito in octa.
penthe. fit feſtū eorū ſcȝ trinitatis vt oſtendatur
ꝙ tres perſone ſunt vnus deus. ꝛ hec eſt prima
cauſa quare celebratur feſtū triū perſonarū diui-
narū ſimul. Scďa cauſa eſt: q2 ad inuocationē ſan-
cte trinitatis datur in baptiſmo ſpiritusſanct⁹ vt
premiſſuȝ eſt. Tertia cauſa eſt vt oſtēdat eccleſia
filijs ſuis illum a quo ſunt oĩa bona cuius habet
imaginē ꝛ cuius debet habere ſimilitudinē: vide
cet dei ꝛ ſancte trinitatis: quā ſemper laudare de
bemus: ꝛ quia tota intentio eſt laudare ipſum: iō
in quibuſdā eccleſijs in ſingulis antiphonis lau-
dum preponit̃ verſiculus qui laborē ſignificat: ad
oſtendendū ꝙ toto labore totoqȝ nixu debemus
nos vertere ad laudandū deum ꝛ ſanctā trinitatē
ꝛ eodē modo fit in quibuſdā eccleſijs in feſto bea
te Marie in antiphonis laudū: pro eo q2 ipſa ſe
totā vertit in laudē dei. vñ tunc in euāgelio dicit̃
Maria autē cōſeruabat oĩa verba hec ꝯferēs in
corde ſuo: ꝛ q2 ipſa priuilegiata fuit in virginitate
ipſa eſt ei virgo ṽginū. in antiphonis q̃qȝ de bea
to Lau. ꝛ de beato Pe. ꝛ de beato Paulo. ꝛ de
beato Stephano preponunt̃ quidā verſus anti-
phonis ad maiorē laborē notandū: quem in ſuis
martyrijs ſuſtinuerūt Beatus enĩ Lau. grauius
ceteris p[...]ſſus eſt. vnde Beatus Sixtus dixit ei.
Maior[...] ibi debētur pro xp̃i fide certamina. bea
tus ṽo [...]u. plus ceteris laborauit p̃dicādo. Et
beatus Stephan⁹ pro xp̃i fide primus martyr ex
titit: ſed in hoc eſt differētia: q2 in nocturnalibus
antiphonis tñ de beato Lau. premittuntur: quia
paſſio ſua de nocte ꝯſummata eſt. vñ dixit. Mea
nox obſcurū nō habet: ꝛ iterū. Nō eſt inuēta i me
iniquitas: ꝛ ita apparet ꝙ tot⁹ fuit ſacrificiū lau-
dis. vnde ſemper dicebat Gratias tibi ago domi
ne Mane vero corpus eius conditū fuit: ꝛ ideo
tantum nocturnalibus ꝛ nō laudum antiphonis
verſiculi preponuntur. Rurſus quia verſus labo
rem ꝛ boni operis fructū ſignificant: prout tactū
eſt in prohemio quinte partis: merito in dictoruȝ
ſanctoꝝ natalicijs ſpecialiter premittunt̃ antipho
nis: ad notādū ꝙ ipſi excellenti⁹ labores ꝛ bono-
rum operū fructus ſuis natalitijs ꝛ martyrijs pre
miſerunt. Item in quibuſdā eccleſijs antipho. de
martyrio beati Petri prepoſtere preponunt̃ verſi[...]

Feſtum triū perſonaruȝ diuinarū quare celebratur ſimul.

bus:ideo qꝛ ipſe petijt vt in cruce caput ſuum ad
terrā verteretur. Hi aūt verſus tropi vocanꝰ:quaſi laudes ad antiphonas cōuertibiles. tropos eñ
grece cōuerſio dicitur latine:qꝛ ergo ſemper ſanctā trinitatē laudare debemꝰ:ideo ad miſſam dicitur introitus. Benedicta ſit ſancta trinitas. quē
Alcuinus ſumpſit de thobia.xij. poſtmodū ſequitur epl'a de Apo. Uidi hoſtiū apertū in celo ⁊ in
circuitu ſedis.i.eccleſie que eſt ſedes dñi. mare vitreū.i.baptiſmū:in quo ſubmerguntur oēs egyptij.i.omnia peccata. Et nota qꝛ dicit mare vitreū
ꝑpter corporis fragilitatē ⁊ perſpicuitatē quā recepit in baptiſmo ⁊ eſt in circuitu:qꝛ ad eccleſiā venire nō poſſumus niſi per baptiſmū. Sequiꝰ. Simile criſtallo: qꝛ qui prius erant aque fluxibiles
ſunt per gratiā in baptiſmo acceptam firmi ſicut
criſtallus que fit ex aqua cōgelata ⁊ diuturno gelu in naturam lapidis cōſolidata. Et hec eſt vna
cauſa quare in hac die legitur hec epiſtola: qꝛ in
eo dicitur de baptiſmo in quo per inuocationē trinitatis dātur ſeptē dona ſpiritusſancti. ſecūda ratio eſt qꝛ in ea inuitamur ad laudes trinitatis: cū
ibi ſequaꝰ ꝙ animalia plena oculis ante ⁊ retro.
i.prelati dabant gloriā ⁊ honorē ⁊ benedictionē
ſedenti ſuper thronū viuenti in ſecula ſeculorum.
Sedēs aūt ſuper tronū eſt deus trinitatis. vnde
ſequitur. Et procidebāt.xxiiij. ſeniores in facies
ſuas mittentes coronas ante eum: hoc ſignificat
ꝙ omnia bona noſtra debemꝰ attribuere ei:itaqꝫ
omne illud ex quo meremur coronā ſequitur ⁊ nō
habebāt requiē dicentia. Scſ'us ſcſ'us ſcſ'us: ⁊ iō
in introitu ⁊ in alijs officijs totiens repetitur. Benedicta ſit ſancta trinitas: ⁊ ꝑpter hoc reſpōſoriū
ſiue etiā graduale quod reſpōdet epiſtole eſt. Benedictꝰ es dñe qui intueris abyſſos. Danie. iij.c.
verſus eſt. Bñdicite deū celi. Thobie.xij.c. ⁊ all'a.
Benedictus es dñe ⁊c. Offerto. Bñdictꝰ es dñe.
⁊ poſtcōmunio. Benedicimus deū celi ⁊c. Thobie.xij.ca. Euāgeliū eſt. Erat homo ex phariſeis
nichodemus in quo habetur de baptiſmo qui in
inuocatione ſancte trinitatis ſanctificat baptizatos. In alijs vero eccleſijs dicitur epl'a. Gaudete
perfecti. que eſt Cor.vlti.c. Et in alijs dicitur. Uidi oſtiū. que eſt Apoc.iiij. ⁊ euāgeliū. Cū venerit
paraclytus. Joan.xiiij.c. Sciēdū eſt ꝙ hyſtorias
de ſancta trinitate ⁊ de inuētione ſancti ſtephani
cōpoſuit ſanctus ſtephanus laudiceñ. ¶ Rurſuſ
cū atthila rex qui chriſtianos perſecutus eſt fere
omnia volumina chriſtiane religionis deſtruxiſſet
Alcuinus magiſter karoli ⁊ ludouici filij eius:rogatu bonifacij archiepī magūtini multa de eccleſiaſticis officijs conſcripſit. vnde ⁊ magū. cōcilio
approbāte:vt habetur de conſe. diſt.v. inſtituit ꝙ
a feſto paſche vſqꝫ ad dominicā iſtā tres tm̄ dicerentur lectiones: ⁊ hac die de trinitate cātari vſqꝫ
ad dñicam ſequētē ⁊ tūc incipere. Domine in tua
miſericordia ⁊c. ⁊ cōpoſuit officiū de trinitate videlicet reſpōſoriū:antiphonas:miſſaſ ⁊ ſequētiā:
que omnia obtulit Alex. pape. Ille vero reſpōdit
nō eſſe celebrādū feſtum de trinitate:ſicut nec de
vnitate. Nam ſingulis diebꝰ fit feſtū trinitatis et

Alcuinus de eccleſiaſticis officijs multa conſcripſit.

vnitatis:qꝛ ſemper dicitur. Gloria patri ⁊ filio et
ſpirituiſancto: ⁊ premiſſas hiſtorias ⁊ officiū non
admiſit. extra de fe.ca.ij. Uerū ſuperueniente hereſi arriana fere fuit fides trinitatis extincta: ſed
Hylarius Euſebius ⁊ Ambroſius reſtituerunt.
Conſenſit igitur eadem de cauſa Grego. magnꝰ
vt de trinitate ſpecialia cantaremus: ⁊ eccleſias in
ipſius honorē edificaremus. Exinde ergo eſt ꝙ
de hiſtoria trinitatis inuenitur varia conſuetudo
Alij nāqꝫ nō vtuntur ea ſequentes reprobationē
Alexā. pape. Sed in qualibet dñica ab octa. penthe. vſqꝫ ad aduentum cantāt in nocturnis nonū
reſpōſoriū de trinitate niſi feſtū aliquod impediat
vt eā cōfiteantur per quā ſaluantur: ⁊ in miſſa alleluya eā hylariter profitētes: vt dictū eſt ſub q̄rta parte ſub tit. de all'a. Alij vero vtuntur ea cantātes eā in hac prima dñica ſequētes primā inſtitutionē Alcuini. Alij ponunt eam in fine tēporis
declinationis. ſ. in vltima dñica: videlicet ante dominicā de aduētu ſequentes vltimā probationē
Grego. Romani:ergo nunqꝫ de trinitate celebrāt
feſtū:nec etiam has octauas faciūt: ſed in prima
dñica poſt penthe. incipiūt hyſtoriā. Preparate.
ſeu Deꝰ omniū. Alij vero celebrāt hodie de octaua ſcꝫ de ſpirituſancto: ⁊ ponūt eādē epiſtolā et
idē quod prediximus euāgeliū propter baptiſmatis ſacramentū cet eris obſeruatis ſicut in die penthe. Celebrāt aūt octauā ad inſinuādū perfectionē vel ꝯſummationē operū ſanctiſpūs. Per ſeptē
eñ dies operatio gratie ſeptiformis: in octaua vero ꝯſummatio declaratur. Et qm̄ in octaua redit
ad caput:ideo omnia ſicut in die feſto a veſpera i
veſperā: ⁊ in ipſis veſperis ⁊ tribus nocturnalibꝰ
pſalmis obſeruāt. De his octauis Auguſtinus
dicit. Celebrationē octauarū feriarū noui hominis celebramus. Baptiſmus neophitorū licet in
ſabbato peragatur:ad aliū tm̄ baptiſmū pertinet quē apoſtoli ſuſceperūt in die pēthecoſtes cuius octaua dies eſt dñica ſequens. Qui vero ponunt hyſtoriā. Preparate. ſeu Deus omniū melius faciunt:qꝛ romanam ſequūtur eccleſiā noſtre
peregrinationis recolentes ⁊ percurrentes hyſtoriā. Nā per ſeptuageſimā ſignificamus expulſionem generis humani de patria paradiſi: per quadrageſimā ſeruitutē ppl'i ſub pharaone: per paſcha immolationē agni: per quadraginta dies paſchales.xl. annos in deſerto per rogationes terre
promiſſionis ingreſſionē: per ſeptē dies penthe.
in quibus.vij. dona diuiduntur terre date diuiſionē: per tempus quod ab hodie ſequitur ſignificamus populi afflictionē ⁊ gubernationem factam
per iudices ⁊ reges: ideoqꝫ ſequūtur quattuor libri regum prout in ſequenti titu. dicetur.

Conſuetudo varia de hiſtoria trinitatis inuenitur.

¶ De prima dñica poſt pēthe. Rubrica.

Hic dicendum reſtat de prima dñica
poſt pēthe. q̄ eſt vna de principalibꝰ
officijs: ⁊ incipit hic quartū tp̄s peregrinationis: qꝛ ſumus in via veniēdi
ad patriā. Sed qꝛ hoſtes habemus

prinſq̄ illuc perueniam⁹: ſcȝ carnē: mūdū ꝛ diabo lū: ideo legitur de libris regū: in quibus agitur de bellis ꝛ de victorijs: vt inuitemur ad pugnādū fortiter cōtra hoſtes vt victoriā habeamus: ſicut iudei de philiſteis: ꝛ tandē gloriemur in celis: qꝛ nō eſt nobis tm̄ lucta aduerſus carnē: ſed etiā aduerſus aereas poteſtates. Unde primo dicim⁹ in veſperis. Benedictus dn̄e deus meus ꝛc. hyſtoria eſt. Deus omnium: ſeu ſm romañ. Preparate: ſed qꝛ bellū ſine diſcretione nō bene gerit: ideo ſequēti tēpore ſubiunguntur libri ſalomonis. Item qꝛ inſurgunt vicia cōtra que neceſſaria eſt patientia ideo ſubſequēter ſubiūgitur hyſtoria de Iob. Recte ergo inuitamur ad pugnā: qꝛ poſtq̄ digni ſumus in numero iuſtorū haberi per librū numeri tam perfectū ꝛ in ſtatu perfectionis per nouā legē ſcȝ Deute. in quo habetur. Diliges dn̄m deuȝ tuū ex toto corde tuo: ꝛ ex tota anima tua. ꝛ ſum⁹ ſub ieſu per librū ioſue ꝛ ſub iudicibus. i. prelatis per librū iudicū: ꝛ ſumus ſine acceptione perſonarū per librū ruth. que fuit moabitis: reſtat tm̄ pugnare: qꝛ tūc magis tentat diabolus: ꝛ ſic ordinātur libri regū in quibus tractatur de bellis ipſorū ad alios libros. Adaptātur etiā ꝛ aliter prime q̄tuor dn̄ice quattuor libris Regū: put dicetur ſub iiij. ꝛ ſub. vij. ꝛ ſub. xv. dn̄icis. Leguntur aūt in tali tēpore ꝛ poſt miſſionē ſpiritusſancti: ꝛ poſt feſtū trinitatis: qꝛ qn̄ accipimus gratiā ſpiritusſancti ex tunc ſumus ſimiles deo. ꝛ filij ſumus ſummi regis: ꝛ per ꝯſequēs ſumus reges. vnde in Apoca. Fecit nos reges ꝛ ſacerdotes deo ꝛ patri ſuo ꝛc. Pe. in canonica. Uos eſtis genus electum regale ſacerdotiū ꝛc. extra de ſacr. vnc. ergo cum ſimus reges ꝛ habeamus aduerſarios: non reſtat niſi vt regnū noſtrū defendamus: qꝛ ex hoc nobis inuidet diabolus: qꝛ ad illud regnū ſumus aſſumpti. vnde fuit deiectus: ꝛ ideo nobis grauis imminet pugna. Nempe oſtendit nobis dauid in exemplū qui vicit per humilitatē ꝛ per iocunditatem mentis ꝛ vnctus fuit ter. Primo a ſamuele in bethleē in ſignū regni. Secūdo ſuper domū iuda in regē: ſuper tribu iuda a viris iuda in ebrō. Tertio iterū in ebrō ꝛ in cōfirmatione regni ſup totū iſrael. Similiter nos ſi bene pugnabimus ter inūgemur primo in bapti. in ſignū regni: ſecūdo in cōfirmatione: tertio in paradiſo qn̄ regnū noſtrū cōfirmabitur. Saul nobis proponitur in exemplū qui per inobedientiā amiſit regnū. vnde nō ſimus inobedientes ſicut ipſe fuit: ne perdamus regnū eternū Dauid aūt fuit humilis in omnibus operib⁹ ſuis qđ patet: qꝛ cū luderet coram archa dn̄i indutus ephot lineo: depoſitis regalib⁹ veſtibus deſpexit eū nichol filia ſaul dicēs ei q̄ nudat⁹ fuerat ſicut vnus de ſcurris: ꝛ ille rn̄dit. Ludā ꝛ vilior fiā ante dn̄m qui elegit me ꝛc. Itē qn̄ venit ad eū nathā ꝑpheta: ꝛ redarguit eū de peccato ſuo publice penituit. Itē iocūditatē mētis habuit ꝛ omnia bona a ſe facta ad deū retulit. vnde de eo cātat eccleſia. Preualuit dauid in philiſteū in funda ꝛ lapide in nomine dn̄i: ecce exultatio in deo: nō enim in ſe confidebat. Funda dauid eſt predicatio per

Patientia neceſſaria eſt contra vitia.

Ter inūgemur ſi bene pugnabimus.

quā fundā predicationis eijcitur diabolus de cordib⁹ hoim cū per durā reprehēſionē incutitur timor ꝛ cōcipit penitētia: lapis vero dura reprehēſio eſt: qꝛ ergo hmōi victoria habet per humilitatē: iō ad miſſam incipit introitus. Dn̄e in tua mīa ſperaui: ecce humilitas dauid: exultauit cor meū ecce mētis iocūditas: per hec duo vincitur pugna ꝛ qꝛ ille ſol⁹ vincit qui nihil ſibi: ſed omnia bona ſua deo attribuit ꝛ ſperat in eo: iō bn̄ ſequit orō. Deus in te ſperātiū ꝛc. poſtea ſequit ep̄la de charitate. Deus charitas eſt ꝛc. Io. iiij. ca. qꝛ per charitatē reges ſum⁹: ꝛ per eā facim⁹ bona opera meritoria regni. per que regnū nr̄m defendimus ꝛ cōſeruam⁹. vn̄ ſequitur in hoc. Apparuit charitas dei ꝛc. poſt. De⁹ charitas eſt ꝛc. ibi etiā oſtēdit q̄ diligere debemus deū ꝛ ꝓximū: in euāgelio aūt. Homo quidā erat diues ꝛc. Luc. xvj. c. Oſtēdit q̄ nō debemus diligere diuitias per diuitē qui induebat purpura ꝛ byſſo. ꝛ per penā eius: vt enim dicitur. Eccle. v. c. qui amat diuitias fructū nō capiet ex eis: qui amat ſcȝ amore libidinoſo. naturali vero vel charitatiuo pōt: qꝛ diuites cū iuſtitia ꝛ bonis operibus nō obijcimus. xxx. diſt. hoc ſcripſimus. habetur enī in euāgelio de mēdico lazaro in cui⁹ perſona incipit graduale. Ego dixi dn̄e miſerere mei. Et ſequit ꝟſus de operib⁹ miſericordie. Beatus qui intelligit ſuper egenum ꝛ pauperem id eſt intelligit et precog. : illud quod eſt in egeno et paupere: ſcilicet egeſtas ꝛ paupertas: vt ei ſubueniat: dicit enim Gregorius q̄ debemus eos vocare patronos ꝛ amicos noſtros: quia etiā fratres noſtri ſunt: et ſic facere nobis amicos de mammona iniquitatis: et de male acquiſitis: vt cum defecerimus per mortem recipiant nos in eterna tabernacula. hoc non fecit diues ille epulo: ꝛ quia in aliquo noluit pauperi ſubuenire: ideo cum eo diſtinctiſſime fecit dominus: vt non poſſet habere guttam aque ad refrigerium lingue: et ideo ſequitur all'a. Deus iuſtus iudex fortis ꝛc. poſtea ſequitur offer. in perſona mēdici ſcȝ. Intēde voci orōnis mee: ꝛ qꝛ nō obliuiſcit de⁹ orōnes pauperū: ſequit poſtcōio. Narrabo oīa mirabilia tua pſal. di. ꝛc. in q̄buſdā tn̄ eccleſijs legit hodie euāgeliū. Eſtote miſericordes. qđ eſt Luc. vj. c. et eſt ſciendū q̄ Urbanus papa quartus ſtatuit fieri feſtum de corpore chriſti quinta feria poſt hanc dn̄icam concedens magnā indulgentiā tam clericis officiātibus: q̄ȝ populis cōuenientibus ad diuina: prout i officio ſuper hoc ordinato habetur.

Diuitias nō debem⁹ diligere

¶ De ſcđa dn̄ica poſt penthe. Rubrica.

Otatū eſt: q̄ prima cauſa qua defendimus regnū noſtrū eſt charitas q̄ dilatat ꝑ cōſiderationē eternaꝝ nuptiaꝝ de quib⁹ i Apo. Beat⁹ q̄ vocatus eſt ad cenā nuptiarū agni: vn̄ in hac ſecūda dn̄ica habet de hmōi cena in euāgelio Lu. xiiij. cap. Homo quidā fecit cenam magnā: ꝛ vocauit multos: ꝛ miſit ſeruos ſuos hora cene dicere inuitatis vt venirēt ꝛc. hora cene eſt ex quo porta paradiſi aperta eſt per xp̄m: ſequitur ꝛ ceperūt ſe oēs ſimul excuſare: nam prim⁹ dixit: villam emi ꝛ ne

ceſſe habeo videre illã. Secundus dixit. iuga boũ emi quinq;: ⁊ eo ꝓbare illa. Tertius vero dixit vxorem duxi: et ideo nõ poſſum venire. Dominus ꝟo dixit ad ſeruum. Uade ⁊ cõpelle intrare: vt dom⁹ mea impleatur. Multos enim compellit intrare per tribulationes: illi vero qui vocati fuerant. non venerunt: quia auari qui primum ſe excuſant ſuperbi vel guloſi qui per ſecundum. et luxurioſi ꝗ per tertium intelliguntur: hac cena ſe reddunt indignos: vnde verſus. Uilla boues: vxor cenam clauſere vocatis. Mundus cura caro celum clauſere renatis. Et quia in hoc iſti ſe reddunt indignos: ideo dominus alios vocat: quia vero per conſiderationem huius cene dilatatur charitas: et quia dominus protegit habentes charitatem: ideo incipit introitus Factus eſt dominus ꝓtector me⁹: et eduxit me in latitudinem charitatis. Sequitur verſus de charitate. Diligam te domine fortitudo mea ⁊c. In oratione vero petit charitatẽ Sancti nominis tui ⁊c. In epiſtola nolite mirari. j. Jo. iij. habetur de vita eterna: per cuius meritum amor concipitur. et ſequitur in fine de charitate. Filioli non diligamus verbo neq; lingua: ſed opere ⁊ veritate. Hec eſt lingua doloſa: qua dicũt amatores mundi. Rogo te habe me excuſatum. Dicunt etiã bonis et ſanctis viris Rogate pro nobis: et tamẽ venire non curant: et attẽde ꝙ duo primi excuſant ſe. Per primum enim ſuperbi intelligũtur. Per ſecundum oẽs qui delectantur in quinq; ſenſibus corporis. Per tertium vero luxurioſi: qui ſe nõ excuſant: quia non habent cor: ſicut habet in Oſee iiij. c. Fornicatio vinum et ebrietas auferunt cor. Magis enim abſorbet hominem fornicatio ꝙ̃ ſuperbia vel auaritia. Quia ergo vt dictum eſt lingua talium excuſantium ſe eſt lingua doloſa: ideo eccleſia a lingua doloſa petit liberari in reſpõſorio Ad dñm cum tribularer clamaui ⁊ exaudiuit me. In verſu Domine libera me ⁊c. Et quia perfectus eſt qui non peccat in lingua: ideo in ſecundo tono cãtatur. Poſtmodũ ſequitur allã. ſimiliter de charitate: diligam te dñe fortitudo mea ⁊c. Quia vero cõſideratione vite eterne cõcipitur charitas viſa cena petit conuerti in offertorio Cõuertere dñe eripe: et quia ibi cãtabim⁹ vocaliter: vt ait Caſſiodorus ſuper pſalmiſtam Omnis ſpũs laudet dñz non erit ibi tñ cena: ſed maxima ſolẽnitas. Unde Tren. j. Uie ſyõ lugent: eo ꝙ non ſint qui veniant ad ſolẽnitatem. Ideo in poſtcõione ꝓmittit ſe cãtaturũ ibi dño dicens Cãtabo dño quia bona tribuit mihi ⁊ pſallam ⁊c.

Dominus ꝓtegit habentes charitatem.

¶ De dominica tertia. Rubrica.

Tertia cauſa quare inflammamur ad defendendũ regnũ noſtrũ: eſt conſideratio beniuolentie dei qua nos cuſtodit et diligenter querit: ideo in euãgelio huius dñice Erãt appropinquantes Luc. xv. c. habetur. Quis ex vobis homo habens centũ oues. i. angelos ⁊ homines. ⁊ ſi perdiderit vnã. ſ. hominẽ nõne relinquit nonagintanouem in deſerto. i. in celo ⁊ vadit querere ꝑditã ⁊c. aut que mulier habens dragmas decem. ſ. angelos et homines: et perdit vnam. ſ. hominem: i quo imaginem ſuam depinxerat nonne accendit lucernam. i. naturam humanam in qua lumen deitatis poſuit vniendo ſe ei ⁊ querit diligenter donec inueniat: ⁊ cũ inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas dicẽs eis. Cõgratulamini mihi qr inueni dragmã quam perdideram. Ita dico vobis gaudiũ eſt in celis ange. dei ſu. v. pec. pe. agẽ. ecce quanta eſt beniuolentia dei erga nos. Iſta enĩ beniuolẽtia accẽdit in nobis charitatem. Quia vero ad nuptias eternas nõ intrãt ſuperbi neq; luxurioſi neq; auari: vt premiſſum eſt: ideo introitus huius dominice Reſpice in me ⁊c. ⁊ dicit Uide humilitatẽ meaz cõtra ſuperbiam et laborem meũ contra luxuriaz quia inops ⁊ pauper ſum ego contra auaritiam: ⁊ propter predicta mouet nos Pet. ad humilitatem dicens in epla. j. Pe. vlti. Humiliamini ſub potẽti manu dei: vt vos exaltet ⁊c. Et poſt ſequitur ibi. Sobrij eſtote ⁊ vigilate in orationibus: qm ad. r. di. tan. ru. cir. que. quem deuo. Et quia tantã curã habet dñs de nobis: ideo in graduali inuitat nos eccleſia dicens. Iacta cogitatum tuum in domino: ⁊ ipſe te enutriet. verſus Dum clamarẽ ad dominum exau. vo. m. ⁊c. Alleluya eſt Dñe refugiũ. Offertorium eſt Sperent in te omnes qui te nouerunt ⁊c. qr de ſperãtibus in ſe habet curam. Quia vero dominus non inuenitur niſi quis peniteat: cum vero quis penitet ad dominum clamat: ideo ſequitur poſtcõio Clamabo. Rurſus hoc officiuz ẽ de penitẽte: ſicut apparet ex ipſa cõione ⁊ ex euãgelio: vbi per Dauid intelligitur quilibet penitẽs: vbi dr Gaudium eſt i celo ſuper vno peccatore penitentiam agente ⁊c. ⁊ ex introitu et aliis: ⁊ id cantatur circa feſtũ beati Joã. bapti. qui legitur populum ad penitentiã prouocaſſe.

¶ De dñica. iiij. poſt penthe. Rubrica.

Quarta cauſa que defendim⁹ regnum noſtrum ſunt opera mie: vnde in euãgelio Luc. vj. qd legitur in hac quarta dñica in quibuſdã eccleſiis dicitur. Eſtote miſericordes ſicut ⁊ pater veſter miſericors eſt. Et poſt ſequit Menſurã bonã et cõfertã ⁊ coagitatã ⁊ ſupeffluentẽ dabũt i ſinũ veſtrũ. Quia vo nõ poteſt hõ opera mie facere: niſi prius illuminetur a deo: ideo incipit introitus Dñs illuminatio mea. Et quia per opera mie eſt eccleſia terribilis: vt caſtrorũ acies ordinata: ſicut dr in canticis canticoꝝ: ſequit verſus Si exurgãt aduerſum me caſtra non timebit cor meũ: ⁊ ſi exurgat aduerſum me preliũ ⁊c. Poſtea petit in collecta miam et gratiam dandi elemoſynas: cum dicit Protector in te ſperantium deus ⁊c. In epiſtola vero Exiſtimo. que eſt ad Rom. viij. c. oſtendit premium: vbi dicit apls Non ſunt ꝯdigne paſſiones huius tpis ad futurã gloriã que reuelãbitur in nobis: ⁊ poſt ſequit Et oĩs creatura ingemiſcit expectans reuelationẽ filioꝝ dei: ⁊ vt hanc gloriã eccleſia poſſit adipiſci. petit in reſponſorio veniã de peccatis Propitius eſto peccatis noſtris domine ⁊c. Sequitur allã In te dñe ſperaui: quia in te ſperãtibus propitius es. Unde pſal. Quoniam in me

Homo non poteſt opera miſericordie facere niſi prius illuminetur a deo.

ſperauit liberabo eum. Adaptantur etiã iſte quatuor precedẽtes dñice: quatuor libris regũ ſic. In primo enĩ libro habetur quõ Dauid inunct⁹ fuit. Unde in prima dñica incipit introitus Dñe in mia tua ſperaui. Et in reſpõſorio habetur Exunxit me vnctione mie ſue ⁊ oleo exultationis: vnde ſequit̃ in introitu Exultauit cor meum in ſalutari tuo: et ita oſtendit ſe vnctũ oleo letitie per miam dei. In ſecundo libro habetur quõ liberatus fuit ab inimicio: ⁊ vnctus bis vt haberet latitudinẽ regni. Unñ in ſcda dñica incipit introitus Factus eſt dñs protector meus: et eduxit me in latitudinẽ: vt late regnaret. In tertio habetur quõ mortuus fuit. Unñ in tertia dñica vtitur eccleſia voce decedẽtium dicens Reſpice in me et miſerere mei: et in verſu In te domine ſperaui. In quarto libro habetur de prophetis qui illuminati ſunt a deo: vt viderent ventura: et ideo in quarta dñica dr̃ in introitu. Dominus illuminatio mea.

¶ De quinta dñica poſt penthe. Rubrica.

Quinta cauſa qua defendimus ⁊ obtinemus regnum noſtrum eſt pax cum inimicis eccleſie: ⁊ patiẽtia in aduerſis: ad quã inuitat nos beat⁹ Petrus in epiſtola huius quinte dñice. Oẽs vnanimes. i. Pet. iij. ca. dicens Et non reddentes malum pro malo ⁊c. Unde in euangelio habet̃ de rhete beati Petri. Sed multi ſunt qui rũpunt rhete beati Petri. i. concordiam et vnitatem fraternã: et ideo in perſona tolerantium incipit introitus Exaudi dñe vocem meam qua clamaui ad te ⁊c. verſus eſt Dominus illuminatio mea ⁊c. Illuminatus enim a deo ſaluatur ab hoſtibus qr ſperat in eo. Pro predicta autem pace cum inimicis eccleſie impetranda orat eccleſia in collecta dicens Da nobis queſumus dñe vt et mundi curſus. In aliquibus tñ eccleſijs dr̃ Deus qui diligentibus te ⁊c. Sequitur euangelium Luc. v. ca. Dũ plurime turbe irruerent in Jeſum ⁊c. vbi ſequitur Preceptor per totam noctẽ laborantes nihil cepimus. Tales qui laborant in nocte: et nihil capiunt ſunt qui pro terrenis predicant. Sequitur in verbo tuo autẽ laxabo rhete. hoc facit qui habet ſcientiam ⁊ vitam: talis enim concludit multitudinem piſciũ copioſam. Unde in principio tot capti ſunt boni ⁊ mali ꝙ rhete rumpitur. per qđ ſignificatur ꝙ eccleſie vnitas in hac vita rumpitur a quibuſdam: ſed poſt reſurrectionem capti ſunt multi: et tñ non eſt ſciſſum rhete: p qđ ſignificantur boni qui nõ ſcindunt vnitatẽ eccleſie. Et ideo in offertorio dicit eccleſia ſe laudare deũ qui quãtum ad bonos filios dedit eis intellectũ vt non rũpant rhete. i. vnitatẽ eccleſie. Benedicam dñm qui tribuit mihi intellectum. In poſtcõmunione pro dicit eccleſia ſe operari vnitatem: ⁊ hanc petere a dño: inquit: vnã petij a dño: licet enim plura petat quotidie: tamẽ dicitur vnum petere: quia ad vnũ finem. i. ad habendum a deo oĩa petenda petit: et hoc eſt qđ ibi ſequitur Hanc requiram vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee: hoc ideo dicit: qr tunc legitur Paralypomenõ. i. verba dierum qui habet eãdem materiam cum libro regum: ⁊ ſignificat ꝙ qui in dieb⁹ ſuis bene ſe rexerit habebit dies eternitatis. Et attende ꝙ hoc officium cantat̃ circa feſtum beati Jacobi: qui ſicut dicitur in euangelio: relictis rhetibus ſecutus eſt dominum: ⁊ factus eſt piſcator hominum: id eſt ſupplantator re et nomine vitiorum.

Qui habet ſciẽtiã et vitam talis concludit multitudinem piſcium copioſam.

¶ De ſexta dñica poſt penthe. Rubrica.

Quia vero non valent omnia predicta niſi fiat etiã plena iuſtitia fidei ⁊ in nouitate vite: ideo in hac ſexta dñica legitur ſecũdus liber Paralipomenon: vbi habetur ꝙ confortauit dñs Salomonẽ: per qđ ſignificat̃ ꝙ dñs ſpiritualiter ſuos confortat dando eis fortitudinem: ideo dicitur in officio huius dominice Dominus fortitudo plebis ſue ⁊ protector ⁊c. verſus eſt Ad te leuaui animã meam: quia ab ipſo eſt omnis fortitudo: ⁊ tũc bene regimus regnum noſtrum: quod maxime fit ſi tendat homo ad promiſſiones dei: vnde dicitur in oratione Deus qui diligentibus te bona inuiſibilia preparaſti ⁊c. In epiſtola autem Quicunq̧ baptizati ſumus ⁊c. ad Rom. vj. c. Hortatur nos Paulus: vt in nouitate vite ambulem⁹. aliter enĩ nihil valent alia: ⁊ vt hoc poſſim⁹ orat eccleſia in reſpõſorio Conuertere domine aliquantulum ⁊c. Ille vero qui ambulat in nouitate vite: preparat ſe ad laudandum deum in preſenti et in futuro: vnde ſequitur alleluya Te decet hymnus de⁹ in ſyon. Ad hanc orationem vel perfectionẽ hortamur in euangelio Matth. v. c. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra ⁊c. Et ſequitur ibi. Si offers mun⁹ tuũ ante altare ⁊c. Et qr non poteſt hõ hoc facere ſine auxilio dei: idõ orat in offertorio. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis ⁊c. Et quia talis poteſt offerre: ideo ſequitur in poſtcommunione Tollite hoſtias ⁊c.

Dominus ſpiritualiter ſuos confortat.

¶ De. vij. dñica poſt penthe. Rubrica.

Sequitur ſeptima dñica: in qua leguntur libri Salomonis: vt parabole ⁊c. Cãtica libri ſapiẽtie quẽ philo cõpoſuit: ⁊ eccleſiaſticus quem Ieſus filius ſyrach edidit: ⁊ tñ Salomoni attribuitur. Hi libri q̃ ſunt de operibus ſapiẽtie Salomonis legunt̃ a kalendis auguſti vſq̧ ad kalendas ſeptẽbris: qr mẽſis iſte calidus eſt: ⁊ eſtum ſignificat vitiorũ: in quo nos opȝ ſapiẽter regere ſicut in medio nationis praue ⁊ peruerſe: vel qr mẽſis iſte ſcilȝ auguſtus ſextus eſt: vnde ſextilis ante auguſtũ ceſarẽ vocabatur: ⁊ verus noſter Salomon in ſexta etate venit: q̃ fecit vtraq̧ vnũ: q̃ fuit ⁊ dei virtus: ⁊ dei ſapientia: qui docuit nos ſapienter viuere ⁊ docere. Hic eſt xp̃s rex regum q̃ ſeptem panibus ⁊ paucis piſcibus: vt legitur in euangelio hodierno ſatiauit eos qui de longe venerant: et eum triduo ſuſtinuerãt. Rurſus in hac dñica incipit eccleſia parabolas Salom̃. Poſt feſtũ enĩ trinitatis legitur liber regum: quoniam homo quando trinitatis ſimilitudinem habet: fit rex ⁊ ſacerdos: vnde preponuntur ei exempla: de regibus et ſacerdotibus ſicut ſub prima dominica dictũ eſt. Poſtea

vero ſequitur libri doctrinales: preponuntur eñi exẽpla doctrinis: quia plus mouẽt facta ꝙ̃ dicta. Act. j. Cepit ieſus facere ꝛ docere: ꝛ ſic ordinantur libri ad ſeinuicẽ vt precedãt libri exẽplares Regũ et Paralypomenon: ꝛ ſequitur libri doctrinales Salomonis: que doctrina eſt refectio ſpũalis de quo habetur in euãgelio huius ſeptime dñice: de hoc dicetur ſub dñica. xj. ꝛ. xij. Et qꝛ huic doctrine bonis operibus rñdere debem⁹: incipit introitus Oẽs gẽtes plaudite manib⁹. Et beatus Paulus inuitat nos in epl'a ad Rom. v. c. vt rñdeamus illi doctrine ſeruiendo deo dicens Humanũ dico propter infirmitatẽ carnis veſtre: vnde in quibuſdam eccleſijs ſequitur rñſorium Beata gens cuius eſt dñs deus eorum. i. que deum habet pro dño ei ſoli ſeruiendo: ꝛ ſequitur verſus. Verbo dñi. i. doctrina dñi celi firmati ſunt. i. maiores ſicut apoſtoli et alij ſancti. Sequitur ĩ quibuſdã eccleſijs alleluya Attendite popule meus legem meã. Lex eſt iſta refectio. Illa aũt refectio oſtenditur in euangelio Marci. viij. Cum turba plurima ꝛc. ꝛ eſt notãdũ ꝙ ibi dr̃ ꝙ quidã de lõge venerũt. ſ. illi qui de peccatis enormibus redierũt ꝛ penituerũt: qui eñi in pctõ mortali eſt: nõ hꝫ qď manducet. Erãt autem quatuor milia. ſ. habẽtes quatuor cardinales virtutes ꝛ comederũt ꝛ ſaturati ſunt: qꝛ lex dñi ſatiat et remanſerunt ſeptẽ ſporte. ſ. predicatores habentes ſeptẽ dona ſpũſſancti ꝛ reficiẽtes alios: in alijs vero eccleſijs legitur euangeliũ Attendite a falſis prophetis: qꝛ ꝓ habẽs doctrinã videt in quanto periculo ſit conſtitutus: videt eñi ſe eſſe in fornace babylonis. in offertorio Sicut holocauſtum ꝛc. Daniel. iij. c. petit ſe liberari: ꝛ vtitur voce triũ puerorum. In poſtcõione vero Inclina aurẽ tuã ꝛc. petit liberationem accelerari.

Qui in peccato mortali eſt non habet qď manducet.

De octaua dñica poſt penthe. Rubrica.

SEquitur octaua dominica in qua docet nos eccleſia vitare omnẽ vanitatẽ. Hic eñi debet eſſe effectus doctrine in nobis: quia ĩ doctrina docet nos fieri ſpirituales ꝛ remoueri a corporalibus deſiderijs: ad ſimilitudinẽ beate marie virginis cuius feſtum inſtat: vnde introitus incipit Suſcepimus deus miſericordiam tuam. i. filium tuum ieſum chriſtum nobis ex miſericordia datũ in medio templi tui. i. in communi eccleſia tua ſ̃m nomẽ tuum deus. Deus eñi vbiqꝫ nominatur: ſic et laus tua in fines terre. i. vbiqꝫ. Templum etiam eſt beata virgo in qua vere ſuſcepimus dei miſericordiam. Unde circa eius feſtũ rationabiliter preſens cantamus officium: cũ ſit tẽplum dñi ꝛ ſacrarium ſpũſſancti. Sequitur epl'a ad Rom. viij. ca. Debitores carni nõ ſum⁹ vt ſ̃m carnẽ viuam⁹ ꝛc. in qua docemur conculcare omnẽ carnalitatem: ꝛ ad oſtendendũ ꝙ hoc poſſumus. Sequitur Non eñi accepiſtis ſpm̃ ſeruitutis iterũ in timore: ſꝫ accepiſtis ſpm̃ adoptiõis filiorũ quo guſtato deſipit oĩs caro. Sed qꝛ nõ poſſunt hec fieri niſi dñs protegat: idõ orat ĩ graduali Eſto mihi ĩ deũ ꝓtectorẽ. Rurſus quia non poteſt habere hec oĩa niſi qui gaudet in domino: ideo ſequitur alleluya Exultate deo adiutori noſtro. Gaudiũ enim ſpũale excludit oẽm carnalitatẽ. Quia vero quidã ſunt vita caſti et humiles: ſed ficte: ab his docet caueri in euangelio Matthei. vij. capi. Attendite a falſis prophetis qui pretẽdũt caſtitatẽ ꝛ ſunt luxurioſi Uel propter humanã laudẽ ſunt caſti ſicut fatue virgines: quibus dicitur. Amẽ dico vobis neſcio vos. Sed dñs vere humiles ſaluat. Unde ſequit̃ offertoriũ. Populũ humilẽ ſaluum facies dñe: et oculos ſuperborum humiliabis. Quia vero per delicias ſpirituales omnia conculcamus: ideo dicitur in poſtcommunione. Guſtate ꝛ videte quoniam ſuauis eſt dominus.

De dñica nona poſt penthe. Rubrica.

POſtmodũ ſequitur nona dominica: in qua legitur liber ſapientie. Sapiẽtia aũt eſt cogitare de celeſtibus: ꝛ leuare cor ad illa. Unde monet nos ad hoc maxime propter feſtũ aſſumptionis beate virginis quod inſtat: qñ ſcilicet aſſumpta eſt in celum. Et quia homo ſe ſuper ſe leuare nõ poteſt: niſi eum dominus trahat: ideo dicitur in introitu. Ecce de⁹ adiuuat me: ꝛ dñs ſuſceptor eſt anime mee: id eſt ſurſum captor: ſicut eñi itur ad celeſtia non paſſibus corporis: ſed aſſimilatione mẽtis ad deũ in quo vitantur omnia mala: de quibus ſequitur in epiſtola. j. ad Corin. x. ca. Nõ ſimus concupiſcentes malorũ ꝛc. Poſtea ſequitur ibi. Fidelis deus qui nõ patietur vos tentari ſuper id qď poteſtis: ſed faciet cũ tentatione prouentum: vt poſſitis ſuſtinere: prius tñ timorem incutit dicẽdo. Qui ſtare ſe putat videat ne cadat. in graduali vero qui ſurſum rapitur reddat gratias deo dicens. Domine dominus noſter ꝙ̃ admirabile eſt nomẽ tuũ in vniuerſa terra. Quoniã eleuata eſt magnificentia tua ſuper celos: ſcilicet nõ tantum in chriſto ꝛ beata virgine: id eſt ſuper celos materiales ꝛ ſpirituales: verumetiã in ſanctio ſuper celos materiales. in euãgelio. Luc. xvj. Monet vt ſi non poſſumus per nos volare ad celum: faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis: id eſt de diuitijs inequaliter poſſeſſis dicens. Homo quidã habebat villicum ꝛc. Homo iſte ſciuit ſic per prudentiam carnis diſponere ꝙ amotus a villicatione fuit receptus in domibus domini: ꝛ hoc per iniquitatem fraudis. Si ergo ille laudatur qui per iniquitatẽ fraudis ſciuit ſibi in futurum prouidere: multomagis laudabit dominus eos qui dant elemoſynas quod eſt prudentia ſpiritus: de quo dicit apl's. Eſt vita ꝛ pax qua homo ſibi prouidet in futuro. Poſtea ſequit̃. qꝛ filij huius ſeculi prudentiores ſunt filijs lucis in generatione ſua. i. in his que pertinẽt ad generationem ſuã. i. circa tẽporalia: ꝛ ego dico vobis: facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cũ defeceritis ſcilicet moriẽdo recipiãt vos in eterna tabernacula: que ſunt ſua. vnde Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnũ celorũ: et qꝛ nõ tantum per elemoſynas: ſed etiã per orationes volamus ad celeſtia: ideo eſt all'a. Dñe deus ſalutis mee in die clamaui: ꝛ nocte corã te. Quia

Aſſimilatione mentis ad deũ itur ad celeſtia.

vero hec tabernacula per opera iuſtitie habētur.
Sequitur offertoriū Juſtitie dñi recte letificantes
corda ⁊c. Quo autem ordine hec fiant oſtenditur
in poſtcommunione. Primum querite regnū dei.
Matth. vj. cap.

¶ De decima dñica poſt penthc. Rubrica.

In dñica decima legitur eccleſiaſticus
qui incipit Oīs ſapientia a dño deo
eſt: vbi oſtenditur qꝛ non ſolū ſapiētia
ſʒ etiā oīa bona ſunt a deo: ⁊ ideo ab
eo ſolūmodo ſunt petenda ⁊ ad eū de
bemus clamare: et ideo incipit introitus Dū cla-
marē ad dñm exaudiuit vocē meā. Et qꝛ debemꝰ
ipſum ſolū orare. ſequitur verſus Exaudi deꝰ ora
tionē meā. Et oratio in quibuſdā eccleſijs Pateāt
aures mie tue dñe precibus ſupplicantiū. In qua
collecta patet quis rogās dignus ſit exaudiri. Vñ
ſequitur. Et vt petētibus deſiderata cōcedas: fac
eos que tibi ſunt grata ⁊ placita poſtulare: ⁊ oſtē
ditur in epl'a Scitis qm̄ ⁊c. j. ad Cor. xij. ca. ꝙ oīa
bona ſunt a deo: ⁊ ideo ei ſunt exhibēde gratiaruʒ
actiones. Vñ enumeratis oībus donis dicit. Hec
aūt oīa operatꝛ vnus atqꝫ idem ſpūs diuidens ſin
gulis prout vult. Sed qꝛ bonū cito amittit qd' nō
a largiente cuſtoditur ſicut dicit Greg. ideo ſequi
tur reſponſorium Cuſtodi me dñe vt pupillam oculi.
Item qꝛ ad illū cōfugere debemus a quo oīa bo-
na habemus: ſequitur all'a Dñe refugium factus
es nobis. In alijs eccleſijs dr̄ all'a Te decet. Euā
gelium vero qd' eſt in quibuſdā eccl'ijs. Cū appro
Symo- pinquaret dñs hieroſolymā. Luce. xix. c. eſt de ſy-
niaci in- moniacis qui iniuriantur ſpirituiſancto. ſ. i hoc ꝙ
iuriātur vendunt ea que ipſe dat gratis: vel ad voluntatē
ſpiritui- ſuam tribuunt: ac ſi ab illis eſſent illa bona: ⁊ non
ſancto. a ſpirituſancto. Et nota ꝙ hoc euangeliuʒ in quo
hieruſalem deſtructio predicatur in auguſto legitꝛ
quia prius a Nabuchodonoſor: poſtmodū a Ro-
manis in quo mēſe deſtructa fuiſſe inuenitur. In
alijs eccleſijs legitur Dixit ieſus ad quoſdā. ſequi
tur ⁊ offertorium. Ad te dñe leuaui aīam meam.
quaſi diceret nō ad ſymoniacos: non ad prelatos
prauos vel ad quoſdam fatuos ⁊ ſimulatos reli-
gioſos qui faciunt ſe a ſimplicibus adorari: ſʒ a te
a quo oīa bona ſunt. Et qꝛ tunc acceptat deꝰ oīa
opera noſtra qñ ſperamus in ipſo deo: ideo ſequitꝛ
poſtcōmunio Acceptabis ⁊c.

¶ De. xj. dñica poſt pentheco. Rubrica.

Vndecima dominica i qua icipit eccle-
ſia legere Job q̄ ſimiliter eſt liber exē-
plaris: ſed eſt exemplum perfectionis
id eſt perfecte ſapientie que nō habetꝛ
niſi ꝑ predictā refectionē doctrine ſpi-
ritualis. Nā refectio facit ſpiritualiter fortes: et idō
poſt libros Salomonis legitur liber Job. In or-
dine aūt biblie oēs exēplares. ſ. Ruth. Job. Tho
bias. Judith. ⁊ Heſter precedunt libros doctrina
Vnani- les Salomonis: propter rationem predictam: de
mitas fa quo etiam dicetur ſub dominica. xv. Et quia vna-
cit for- nimitas facit fortes: et patientes ſicut fuit Job: et
tes. concordes: ſicut fuerūt filij Job: qui faciebant cō-
uiuia per domos vnuſquiſqꝫ in die ſuo: ideo inci-
pit introitus. Deus in loco ſancto ſuo. i. in humi-
libꝰ. Eſa. Super quem requieſcet ſpūs meus niſi
ſuper humilem ⁊ quietum ⁊ tremētem ſermones
meos: ⁊ ſi deus eſt cum eis: nullus poteſt eis pre
ualere. Deꝰ eñ habitare facit vnius moris in do
mo. i. concordes ⁊ vnanimes quales fuerunt filij
iob qui dabant ſibi inuicem comedere: vnde ver-
ſus eſt. Exurgat deus ⁊ diſſipentur inimici eius:
qꝛ fortitudo noſtra nihil valet: niſi dñs nobiſcum
cooperetur: immo principaliter operetꝛ. In epiſto
la. Notū vobis facio. Euangeliū que eſt. j. Cor.
xv. oſtendit beatus Paulus humilitatē. vnde ſe-
quitur ibi. Qui nō ſum dignus vocari apl's. ⁊ pro-
pter hanc humilitatē raptus fuit vſqꝫ ad tertiū ce
lū. In reſpōſorio quoqꝫ ſequitur vox humiliū. In
deo ſperauit cor meū: ⁊ adiutus ſum. ⁊ in verſicu-
lo. Ad te dñe leuaui animā meā ⁊c. ⁊ qꝛ ex tali ſpe
ſequitur exultatio: ideo in quibuſdā eccleſijs eſt
all'a. Venite exultemus dño. Euāgeliū vero eſt de
humilitate ⁊ eius effectu. Duo homines aſcēde-
bāt ⁊c. Luc. xviij. ca. vnde ſequitur. Phariſeus di
cebat. Dñe nō ſuʒ ſicut ceteri hoīm ⁊c. ecce ſuper
bia. Sequitur publicanus dicebat. Deus propi- Humi-
tius eſto mihi peccatori: ecce humilitas: ⁊ idō abijt litatem
iuſtificatus in domū ſuam ab illo: qꝛ vero humi- ſequi-
litatem ſequitur exaltatio: qui enim ſe humiliat tur exal
exaltabitur. ideo ſequitur offertoriū. Exaltabo te tatio.
dñe qm̄ ſuſcepiſti me: id eſt ſurſuʒ cepiſti: quaſi di
cat. Exaltabo te dñe quoniā exaltaſti me. Poſt-
cōmunio. Honora dñm de tua ſubſtātia ⁊c. Pro-
uer. iij. c. hoc ad litterā facit humilis: dat eñ libē
ter pauperibꝰ. ⁊ hoc eſt honorare dñm: qꝛ ipſe ꝓ-
cepit vt detur pauperibus: vel honora dñm ⁊c. i.
omnia bona tua deo attribue. ⁊ hoc eſt propriuʒ
humiliū. Hec poſtcōmunio cōgrue hoc tēpore ca
nitur: qñ frugibus horrea ⁊ vino cellaria plene re
dundant quibus deuote dñs honoratur.

¶ De. xij. dñica poſt penthc. Rubrica.

Duodecima dominica eſt de oratione
⁊ quaſi exprimitur Job orās ⁊ ſedēs
in ſterquilinio conquerendo de falſis
amicis. Legitur eñ iob in duabꝰ dñi-
cis. Job quidē in ſterquilinio mora-
liter eſt anima in mortali peccato ⁊ fetido: in quo
dū reſidet: nō reſtat niſi orare deū: vt ipſam ab eo
eripiat. Vnde incipit introitus. Deus in adiuto-
rium meum intende. Domine ad adiuuandū me
feſtina. Cōfundantur ⁊ reuereantur qui querunt
animam meā: in offertorio autem oſtenditur effi-
cacia orationis: ⁊ totum officium eſt oratio moyſi
ſumpta de Exo. quādo rogauit pro filijs iſrael q̄
fecerunt ſibi vitulum conflatilem: ⁊ incipit. Preca
tus eſt Moyſes in conſpectu domini dei ſui ⁊c. q̄
Moyſes ſeipſum expoſuit pro ſalute populi di-
cēs domino. Aut dimitte eis hāc noxam: aut de-
le me ⁊c. xlv. di. diſciplina: ⁊ reducit ad memoriā
merita patrum: memento inquit abraā yſaac ⁊ ia
cob ⁊c. ⁊ placatus factus eſt dñs de malignitate
quā dixit facere populo ſuo: ⁊ ex hoc probatur ꝙ
ſanctorū merita nobis proſunt. Et nota ꝙ in hoc
offertorio fit verborum geminatio: de quo dictum

eſt ſub ſcda dñica poſt epyphaniam: in epl'a Fiduciam talem habemus per xp̄m ad deũ .ij. ad Cori. iij. ca. oſtendit apoſtolus ꝙ oratio ſua ⁊ aliorꝫ bonorum prelatorꝫ noui teſtamẽti maiorẽ habet efficaciã ꝙ̃ habuit in veteri teſtamento: qꝛ etiã moyſes orauit cũ fiducia cõfiſus de meritis patrum: ſꝫ ne videatur hoc ex arrogãtia facere ſubdit. Non ꝙ ſufficiẽtes ſim⁹ cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis: ſed ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt: cuius miniſtri ſumus. In euãgelio vero oſtenditur ꝙ multum valet oratio prelatorũ. qð legitur in quibuſdã eccleſijs Dũ trãſiret ieſus per medios fines decapoleos: adducũt ei ſurdũ ⁊ mutum: ⁊ ſanauit eos dñs. Multi ſunt ſurdi qui nolũt audire v̄bũ dei: et multi muti qui nolũt loqui ⁊ poſſunt: ſilr hos debẽt prelati per predicationẽ adducere ad dñm: et in cõfeſſione et oratione ſaluabit eos. vñ in pſona ſurdi ⁊ muti cãtatur in graduali. Benedicã dominũ in oĩ tp̄e. verſus eſt In dño laudabit anima mea. in all'a vero monet ad hãc laudẽ Venite exultemus dño ⁊c. de Offertorio ſupra dictum eſt. Poſtcõio vero eſt De fructu operũ tuorꝫ ſatiabit terra. i. predicatores quos dñs replet prius bonis et ipſi repleti alios replent. In alijs vero eccleſijs dr euangeliũ Exiẽs ieſus de finibus tyri. quod eſt Marci. vij. Poteſt aũt dici ſm̄ Richardum ep̄m cremoñ. in murali. ꝙ ſalomone mortuo regnũ diuiditur: ⁊ ideo mẽſis ſeptẽbris hyſtoria bipartitur. Prima pars in vna hyſtoria cõſolidatur. alia variatur: qꝛ regnũ iuda in dauid familia ſtabilit: ſed regnũ iſrael a pluribus occupat. Vñ ⁊ hyſtoria de his iuſtis qui gentibus interuixeri fuerãt cõpilat vt de Iob Thobia Iudith ⁊ Heſter. cũ in prima ſeptẽbris hebdomada legatur Iob: quẽ ipſe ſcripſit cũ riſorio Si bona. in ſcda liber Thobie quẽ ipſe cõpoſuit. in tertia Iudith: quẽ achior edidit. in q̃rta Heſter quẽ mardocheus vel poti⁹ Eſdra cõpoſuit. ſed ⁊ liber Eſdre poſt hec opa recitatur. Et cũ his cãtantur riſoria. Peto. ⁊ adonai domine ⁊c. His tp̄ibus prophetizauit Helyas: q̃ geſſit typũ xp̄i. Sic mortuo cõſtãtino eccleſia ſeparatur vna pars eſt catholica: alia per multa ciſmata ſeparatur: a quibus eccleſia catholica multa aduerſa pro dño tolerauit: ſicut illi quorũ opera hoc tẽpore legũtur inter catholicos quidã ſunt perfecti: quidã imperfecti: perfecti ſunt p̄dicatores idonei miniſtri ⁊ cooperatores dei qð dr in epl'a Fiduciã. Hi adducunt imperfectos ⁊ alienos ſurdos ⁊ mutos ad gloriam Ieſu xp̄i: ſicut legitur in euãgelio Vox itaqꝫ perfectorũ eſt in introitu Deus in adiutoriũ meũ intende. qui adiutoriũ dei implorant vt hereticis valeant reſiſtere: ⁊ eos ad dei gratiã adducere. Aut eſt vox imperfectorum proficientiũ: qui vt proficiãt dei implorant auxiliũ in graduali Benedicã. ⁊ in all'a Dñs refugiũ. vox ſiquidẽ eſt perfectorũ grãs agentiũ de illis ſe a perfectiõe alliquotiens tẽperãtibus ⁊ iſtis proficientibus: et qꝛ moyſes fuit vnus eorꝫ qui ſe obtulerũt p̄ peccatis ſubditorꝫ: ideo in offertorio cantatur Precat⁹ eſt Moyſes. Hi perfecti ſunt illa terra q̃ ſatiata fructu operũ dñi: donis videlicet ſpũſſancti producit fenum iumentis. i. doctrinam hominibus. Unde communio eſt. De fructu ⁊c. Et attẽde ꝙ recte de Iob et moyſe ſimul recte cantatur: qm̃ cõtẽporanei reperiuntur: per quorum exemplum ad patientiam et manſuetudinem inuitamur.

Oratio prelatorum bonorum multum valet.

¶ De dñica .xiij. poſt penthe. Rubrica.

In tertiadecima dñica legit liber Thobie: per quem figuratur genus humanum cecum factum per peccatũ primi parẽtis: qð nõ potuit ſanari: niſi amaritudine paſſionis que per fel ſignificata eſt. Chriſtus vero per piſcem: qꝛ piſcis aſſus eſt xp̄s paſſus. Cecum quidem erat genus humanum: quia habitantibus in regione vmbre mortis lux orta eſt eis. Petit ergo vt veniat dñs ſicut p̄miſit. Dñica enĩ iſta eſt de promiſſionibus. Unde dicit in introitu. Reſpice dñe in teſtamẽtum tuũ: ⁊ ta eſt. in promiſſione tua: vt ſicut promiſiſti veniat filius tuus: ⁊ hoc eſt qð ſequitur. Et aias pauperũ tuorum ne obliuiſcaris in finẽ: ⁊ hoc eſt qð dixit Thobias filio ſuo. Memẽto fili: qm̃ pauperẽ vitã gerimus: habebis multa bona ſi timueris deũ. Unde ſequitur oratio Omnipotens ſempiterne deus de cui⁹ munere venit ⁊c. ⁊ rogat vt poſſit currere eccleſia ad veras promiſſiones. Epl'a Abrahe facte ſunt promiſſiones ⁊ ſemini eius ⁊c. ad Gal'. iij. ca. vbi agitur de promiſſionibus. ⁊ ſequitur ibi Quid igitur lex dicit apoſtolus ſi nõ poteſt ſanare gen⁹ humanũ cecum ſicut Thobiã: ⁊ ſequitur reſpõſio Lex quidem propter trãſgreſſores poſita eſt ſicut dicit pedagogus. Sequitur reſponſorium Reſpice dñe in teſtamentũ tuũ. vbi oſtenditur vehemẽs effect⁹ orationis In all'a. Qm̃ deus magnus ⁊c. oſtenditur quis eſt qui poteſt illuminare. In euãgelio oſtenditur ꝙ lex non poteſt ſanare: ⁊ incipit in quibuſdam eccleſijs Beati oculi qui vidẽt que vos videtis: multi prophete ⁊ multi reges ⁊c. Luce. x. c. vbi habetur ꝙ ſacerdos ⁊ leuita pertrãſierunt hoiem qui incidit in latrones: ſacerdos inqꝫ et leuita veteris teſtamenti: ſed ſolus ſamaritan⁹ ſcilꝫ xp̄us qui eſt cuſtos noſter ipſum ſanauit. Et quia lex non ſanat: quoniã neminẽ ad p̄fectionẽ ducit: ſed ſolus deus in quo ſperãdum eſt: ideo ſequitur offertorium In te dñe ſperaui. Quomodo aũt ſanauit illum cecum patet: quia per panẽ angelorum qui factus eſt panis hominũ. i. per filiũ dei incarnatum: ⁊ ideo ſequitur in poſtcõmunione Panem angelorꝫ manducauit homo. Alie eccleſie dicunt panem de celo ⁊c. Sapiẽ. xvj. c.

Paſſio p̄ fel ſignificata.

Lex nõ poteſt ſanare.

¶ De dñica .xiiij. poſt penthe. Rubrica.

In dñica decimaquarta legit liber Iudith: ⁊ cãtatur quõ victoria data eſt i manu femine: ⁊ monet nos eccl'ia ad ſanctimoniã ſiue ad cõtinẽtiã exẽplo Iudith: ſicut enĩ interfecit Olofernẽ qui interpretatur eneruãs vitulũ ſaginatũ: ſic monet eccleſia: vt interficiamus Olofernẽ. i. diabolũ qui eneruat ⁊ interficit laſciuos mũdi: qð fit p̄ ſanctimoniam abſcindendo ei caput: nam caput diaboli eſt luxuria: quia quaſi primo de ea incipit homines tentare: ⁊ ideo dñs dicit in Luc. Sint lum.

veſt.precinc.hoc eſt precingatis vos contra primū vitiū. Exo.xij. In comeſtione agni renes veſtros accingetis: alio tamē modo ſuperbia eſt initiū oīs peccati. Quia vero fragiles ſumus ⁊ effeminati: vnde interficere non poſſemus Oloferne: niſi adiutorio dei: ideo dicit in introitu. Protector noſter aſpice deus: ⁊ reſpice in faciē xp̄i tui Sequitur in quibuſdam eccleſijs epiſtola ad Gala.v. Spiritu ambulate: ⁊ deſideria carnis non perficietis. Caro eīn cōcupiſcit aduerſus ſpiritum ⁊ ſpiritus aduerſus carnem: ⁊ ſequitur Manifeſta autem ſunt opera carnis: ⁊ nominat ea. Item alibi dicit Si cōtenditis: nonne carnales eſtis. hoc dicit: quia contēdimus de carnalibus ⁊ poſt. Fructus autē ſpiritus ſancti ſunt longanimitas: pax: patientia ⁊c. De uincere igitur Olofernem in nobis eſt facere iſta duo. Per hoc quoqꝫ vitia interficim⁹ in nobis ꝙ guſtamus ſpiritūſanctū quo guſtato deſipit oīs caro. Sed quia non poteſt ſanari in nobis carnalitas niſi a dño: q2 eſt ſicut lepra: ideo in quibuſdā eccleſijs ſequitur euangeliū Dum iret Jeſus. Luce.xvij. de leproſis qui venerūt ad dñm: ⁊ dixit eis Ite ⁊ oſtendite vos ſacerdotib⁹: ipſis tñ prius ſanatis per qđ ſignificat ꝙ prius peccator a dño ſanatur: ⁊ poſtea inſligitur ei penitētia a ſacerdote: et abſoluitur: qđ ſignificatū eſt per hoc ꝙ diſcipuli dñi inſtita lazari ſoluerūt: ⁊ tñ prius ipſe erat reſuſcitatus a dño. Rediit aūt vnus ad eū flexis genibus gratias agēs: p qđ ſignificatur ꝙ vnitas eccleſie reddit gratias deo: vñ vnus ſanabat in piſcina Jo.iiij. ⁊ ideo in reſponſorio gratiarū actiones dicit eccl'ia Bonū eſt cōfiteri dño. et etiam in all'a qđ eſt in quibuſdā eccleſijs Cōfitemini dño: ⁊ inuocate nomē eius. ⁊ q2 hoc nō ſufficit niſi et dñs nos cuſtodiat: ideo ſequitur in offertorio Immittit angelus dñi in circuitu timentiū eū: quia cuſtodit nos dñs per angelos ſequitur Guſtate ⁊ videte. quid autem guſtare debemus oſtenditur i poſt communi. ſ. panem qui ſaginat animam non corpus: vnde eſt offertorium in quibuſdam eccleſijs Panis quem ego dedero caro mea eſt pro mundi vita.

Carnalitas in nobis non poteſt ſanari niſi a domino.

Ꞓ De dñica.xv.poſt penthe. Rubrica.

Dominica quintadecima hꝫ eādē intētionē cū precedēti: ⁊ ideo in quibuſdā eccleſijs in his duab⁹ dñicis legitur liber Judith ⁊ introit⁹ eſt Inclina aure tuā dñe. verſus eſt Letifica animā ſerui tui: qm ad te dñe leuaui aīaꝫ meā. q. d. nō ad carnalia deſideria. In ep'la q̄ eſt ad gal'.vj. monet nos vt nō ſimus vitulus ſaginatus: ſed ſimus ſpirituales. Unde dicit ibi Paulus. Si ſpiritu viuim⁹ ſpiritu ⁊ ambulemus: q2 qui ſeminat in ſpiritu de ſpiritu metet vitam eternam: qui vero in carne: de carne metet corruptionem: ſequitur reſponſorium Bonū eſt cōfidere in dño. q̄ꝫ confidere in homine. qui dat victoriā in manu femine: qñ facit hominē vincere in carne: ⁊ q2 hoc facit qui p̄parat cor ſuuꝫ ad ſeruiendū deo: ſequitur all'a Paratū cor meuꝫ deus ⁊c. in euangelio. Nemo poteſt duob⁹ dominis ſeruire. qđ eſt Matth.vj. docemur ne ſeruiamus ventri: ⁊ poſt. Nolite ſolliciti eſſe dicētes qđ manducabimus aut quid bibemus ⁊c. ſed primū querite regnum dei ⁊c. Nolite ſolliciti eſſe ſcilicet ſollicitudine ſuffocationis ſollicitudine autem prouidentie ſolliciti eſſe debemus: in offertorio vero monemur vt ſeruiamus dño non vētri. Expectās expectaui dñm: vt reficeret me. Quis aūt ſit iſte cibus quo anima debet refici oſtenditur in poſtcōmunione que eſt in quibuſdam eccleſijs Qui mā ducat meam carnem. ſ. per fidem: nā vt dicit Auguſti. Crede et manducaſti ⁊c. Queritur autem quare eccleſia poſt libros Salomonis legat librū Job: et poſtea librum Thobie: et Judith: cū alio modo ordinentur in biblia: ſicut enim dictum eſt ſub ſeptima dominica precedunt libri exēplares: ⁊ poſtea doctrinales: quia magis mouent facta q̄ꝫ dicta: et ad vltimum ponuntur libri Machabeorum: qui ſunt libri exēplares. Ad qđ dr̄ ꝙ per doctrinā peruenitur ad perfectionē patientie: que magis fuit Job. Uñ poſtea ſequitur Thobias: q2 magnum etiam patientie ſignum fuit in Thobia: qui amiſit multa et filium ad tēpus: ⁊ oculos: qui maxime ab homine diliguntur ex eo ꝙ oculi ſunt principium cognitionis ad quā natus eſt homo. Et quia etiam plus valet exemplum femine ⁊ magis erubeſcentiā incutit: ideo liber Judith: in quo habetur de victoria in manu femine: poſt p̄dictos ab eccleſia ordinatur: vltimo vero liber Machabeorum legitur: quia ibi habetur exemplū de cōfirmatione iuſtitie. Machabei eīn paſſi ſunt martyrium pro lege defendenda et cuſtodienda ab antiocho fidei inimico.

Per doctrinam peruenitur ad pfectionem ſapientie.

Ꞓ De dñica.xvj.poſt penthe. Rubrica.

Decimaſexta dñica legit et cātat eccleſia de Machabeis: vt dicetur in ſeq. tit. qui multa paſſi ſunt ab Antiocho: et ſeptem populis: ⁊ ibi habetur ꝙ tēplum qđ pollutū fuerat ab illis populis ab iſtis machabeis purificatū fuit: ⁊ per hoc ſignificat ꝙ aīa que tēplum dei eſt polluta a ſeptē capitalibus vitijs nō pōt mūdari: niſi purificetur a pctō qđ eſt eā reſuſcitari de morte pcti: vñ habetur in euangelio de reſurrectione filij vidue: ⁊ ideo incipit introitus Miſerere mei dñe. ſ. vt reſuſcites me. verſus eſt. Inclina dñe aurem ⁊c. In epiſtola vero apoſtolus inuitat nos ad patientiam dicens Obſecro vos ne deficiatis in tribulationibus ⁊c. que eſt ad Ephe.iij. ſic ei vincitur inimici a Machabeis. i. a ſanctis: ſequitur graduale Timebunt gentes: quia ſicut poſtq̄ꝫ illi vicerūt inimicos ſuos et mundauerunt templū ⁊ reedificauerūt: timuerunt gētes in circuitu: ſic ⁊ poſtq̄ꝫ hō vicerit diabolum, ⁊ mundauerit ſe per cōfeſſionē ⁊ reedificauerit templuꝫ dei in ſe timēt demones. Unde ſequit verſus Qm̄ edificauit dñs ſyō: ſed quia non pōt fieri niſi a dño ꝙ hō liberet a vitijs. iđ ſequit all'a Redēptionē miſit ⁊c. Euangeliū eſt in quibuſdaꝫ eccleſijs Ibat Jeſus in ciuitatē ⁊c. Lu.vij. ⁊ poſt acceſſit Jeſus ⁊ tetigit loculū: ⁊ dixit Adoleſcēs tibi dico ſurge ⁊ ſurrexit: ⁊ dedit illum matri ſue. Nēpe tāgit dñs loculū vbi erat mortuus: quando

infirmitate: vel aliquo flagella tangit coꝛpꝰ homi nũ in quo iacet moꝛtuus ſpiritus hominis. i. anima ⁊ ſic excitatᷣ a ſomno moꝛtis. vnde Eccĺ. xxi. Infirmitas grauis ſobriã reddit animã: ſequitur offer. q. d. in voce Machabeoꝛũ. Dñe in auxiliũ meũ reſpice. ſequitur. Poſtcõmunio. Dñe memoꝛabor iuſtitie tue ſolius. iuſtitie inq̃: quia omnis qui venit ad te nõ eijciet foꝛas: põt ⁊ aliter dici ꝙ ioſia defuncto: hierĺm deſtruit: ꝑplꝰ captiuatur ⁊ premitur: ideo in hoc menſe octobꝛi machabeoꝝ hyſtoꝛia legitur ⁊ cãtatur. Adaperiat ⁊c. qꝛ a ſuis aduerſarijs admodũ premebãtur: quoꝛũ pꝛimam partẽ ſymon põtifex edidit aliã filꝰ eius. Jo. poſterioꝛẽ quidã iudeus agreſtis ſed eruditus: hi capitũi militantẽ deſignãt eccleſiã: in qua ſunt duces ⁊ ſatellites: doctoꝛes ⁊ diſcipuli perfecti ⁊ imperfecti. Doctoꝛes vidua ſignificat euangelica q̃ vidua eſt: qꝛ militãs cũ ſpõſo triũphãti nõ eſt cu ius filꝰ moꝛiᷣ cũ diſcipuli pro quouis crimine ab eccleſie coꝛpoꝛe ſeparãtur reſuſcitantur cum illis gratia infunditur. Hec ergo oꝛat in euãgelio pro filij reſurrectione. i. gratie infuſione ⁊ hoꝛtatur in epĺa ne deficiat in tribulationibꝰ: ⁊ huius rei gratia flectit genua ſua: hec eodem oꝛat in introitu. Miſerere. ⁊ in offertoꝛio. Domine. graduale. Reſpice id quod dicitur in euangelio. Accepit autem omnes timoꝛ. Poſtcommunio. Dñe memoꝛabor gratiarũ eſt actio. Uel hic mẽſis octobꝛis vt quidã aũt deſignat octauam: ſicut ergo iudei finitis prelijs ⁊ tẽplo reſtaurato in hymnis ⁊ cõfeſſionibus dño benedicebãt: ſic in octaua magne feſtiuitatis ſancti feſtiuius exultabũt.

¶ De dñica. xvij. poſt pẽthe. Rubꝛica.

Conſideratione nuptiarũ eternarũ libenter patimur tribulationes.

IN dñica decimaſeptima: agiᷣ de nuptijs eternis: qꝛ ꝯſideratione nuptiarũ illarũ libẽter patimur tribulatiões ſicut ⁊ machabei fecerũt. Sunt autẽ quatuoꝛ dñice in quibꝰ agit eccleſia de machabeis: conſideratio eñi illa tribulationes leues facit: ⁊ ꝓpter illas nuptias pena quelibet leuiter ſuſtinetur. De his nuptijs dicitᷣ in euangelio ꝙ in hac die in quibuſdã eccleſijs legitur. Cũ inuitatus fueris ad nuptias recũbe in nouiſſimo loco ⁊c. Omnes inuitati ſumꝰ ad nuptias eternas ⁊ ſi in nouiſſimo loco nos ponimꝰ hic vt ſimꝰ humiles: exaltabimur in paradiſo ⁊ ecõtra. vnde ſtatim ſubiũgitur: ego aũt dico vobis: qꝛ omnis qui ſe exaltat humiliabitᷣ ⁊c. Unde incipit introitus. Juſtꝰ es dñe. ſ. in hoc iudicio ⁊ rectũ iudiciũ tuũ. Huic enim iudicio cõcoꝛdat eccleſia ſeu cõſentit quo deus exaltat humiles: et ſuperbos depꝛimit dicens. Juſtus es dñe ⁊c. in epĺa. Obſecro vos. q̃ eſt ad Ephe. iiij. c. inuitat nos ad humilitatem vt dicatur nobis. Amice. aſcẽde ſuperius vbi dicitᷣ. Ut digne. i. in humilitate ambuletis vocatione q̃ vocati eſtis. ſ. ad nuptias. hoc enim eſt nouiſſimũ locũ tenere. Ad hoc idẽ monet in graduali. Beata gens cuius dñs deus eoꝛũ ⁊c. ſuperbi faciũt ſe dños: humilium vero deus eſt dñs. Unde verſus eſt. Uerbo dñi celi. i. humiles firmati. i. ſanctificati ſunt. Debemus ergo eſſe humiles: qꝛ nihil habemus niſi a deo: ⁊ ideo ſequitur in quibuſdã eccleſijs alĺa Qui timẽt deũ ſperãt in eũ. q. d. nõ in ſe. Poſtea ſequiᷣ euãgeliũ de nuptijs: ſicut dictũ eſt In alijs vero eccleſijs legitur. Cũ intraret Jeſus in domũ. Luc. xiiij. c. Notandũ aũt ꝙ anteq̃ȝ i ipſo euãgelio dicatᷣ de nuptijs habetᷣ quõ ſanauit hydropicũ: per quẽ intelligitur oĩs amatoꝛ mundi. prius eñi opȝ ꝙ ſitis mũdi ſatietur: quia qui biberit ex aqua hac ſitiet iterũ Jo. iiij. q̃diu eñi homo erit hydropicus in illis nuptiis nõ poterit ſatiari. In offertoꝛio ſiliᷣ inuitamur ad humilitatẽ. Unde ibi habetᷣ oꝛatio Dañ. Oꝛaui ad deũ meũ ⁊c. Dañ. ix. c. Et ꝓpter hãc humilitatem meruit audire archãgelũ q̃ certificauit eũ de incarnatione xp̃i. Satis aũt cõgrue fit ibi mẽtio de angelo: qm̃ hoc officiũ circa dedicationẽ beati Michaelis cantatur. In poſtcõione habetur de humilibus ⁊ ſuperbis. Uouete ⁊ reddite dño deo veſtro oẽs qui in circuitu eius offertis munera. i. humiles qui attribuitis oĩa bona deo terribili: ⁊ ei q̃ aufert ſpm̃ pꝛĩcipũ. i. ſuperbiã eoꝛũ ecce quia ſuperbos humiliat.

¶ De quarta feria quatuoꝛ tempoꝛum ſeptembꝛis. Rubꝛica.

IN quarta feria legitur euangeliũ Reſpondens vnus de turba Matth. ix. ca. de ſurdo ⁊ muto quẽ apoſtoli curare nõ poterãt: eo ꝙ illud genus demonij non eijcitur niſi in oꝛatione et ieiunio qđ bene huic diei cõuenit: hodie nãq; ieiuniũ eſt quatuoꝛ tẽpoꝛũ: ideo namq; due lectiones legũtur vt oꝛdinãdi in duobꝰ pꝛeceptis charitatis vel duabꝰ legibus inſtruãtur. Pꝛima de calcatoꝛe vue. ſ. ecce dies. Amos in fine tẽpoꝛi cõuenit. Secũda vero Congregatus. Neemie. viij. ca. congruit oꝛdinandis quibus dicitur in introitu Exultate deo qui premeditare pꝛomittũt in offertoꝛio Meditaboꝛ. communio eſt Comedite pinguia: ⁊ ſumitur de lectione ſecunda.

¶ De ſexta feria quatuoꝛ tempoꝛum ſeptembꝛis. Rubꝛica.

FEriæ ſexte officium penitentiam expꝛimit oꝛdinãdoꝛũ. Uñ in euangelio Factũ eſt. peccata paralytico dimittũtur et in lectione Cõuertere. Oſee vltimo ca. ad conuerſionem inſtruuntur: ⁊ in introitu Letetur ad querendũ dñm inuitanᷣ. Graduale ⁊ poſtcõmunio ſunt oꝛationes electoꝛum. Offerẽda cõſolatio eoꝛũdem. In alijs tñ eccleſijs dr̃ euangeliũ Rogabat ieſum. Luc. vij. ca.

¶ De ſabbato quatuoꝛ tempoꝛum ſeptembꝛis Rubꝛica.

SAbbati quoq; officium ad doctrinaȝ ipſoꝛum oꝛdinandoꝛum fit: ne ſint ſteriles vt fici arboꝛ infructuoſa: de qua legitur euangelium Arboꝛem fici ⁊c. Luc. xiij. c. ne vita illoꝛum ſit terrenis implicita: ſicut mulier incuruata. In epiſtoꝛa vero Tabernaculum factum eſt ⁊c. que eſt ad Hebꝛeos nono capi. vbi de pꝛimo et ſecundo agitur tabernaculo: monentur vt ſic ſeruiant in tabernaculo eccleſie militãtis: vt dño pꝛeſententur in ta

bernaculo triũphantis. In lectionib⁹ vero quare hoc ſeptẽbris ieiuniũ indicitur: cauſa inſtitutiõis ⁊ eius vtilitas intimatur: quarũ prima eſt. Decima die. Leuiti. xxiij. capi. ſecũda eſt. Quintadecima die q̄ eſt ibidẽ. tertia eſt. Domine dñs noſter. Michee viii. ca. quarta eſt. Factũ eſt verbum. zacha. vij. capi. quinta eſt Angelus dñi. Dani. iij. capi. cetera ſunt ordinandorũ exhortationes ⁊ orationes ⁊ cõſolationes. Cõmunio ſcꝫ. Mẽſe ſeptimo de Leuitici lectione ſumitur. Merito aute in hoc mẽſe fit clericorũ ordinatio: quoniã ⁊ in hoc menſe fiebat tabernaculorũ celebratio. Ordinati ẜo ſunt eccleſie miniſtri in dei tabernaculo per ſeptiformem gratiã in ſeptẽ gradibus cõſtituti. Unde ⁊ beatus petrus legitur ordinationẽ feciſſe in ſeptembri ſex epiſcoporũ decem preſbyterorũꝫ ⁊. vij. diaconorum. Et celebratur ordinatio in tertia hebdomada: qꝛ in tẽpore tertio ſcilicet gratie fuit ab apoſtolis inſtituta. Olim tñ alia ratio fuit a ſapiẽtibus aſſignata: nã olim inſtituta fuere ieiunia in prima hebdomada martij: in ſecũda iunij: in tertia ſeptembris: in quarta decembris: vt comitarẽtur initia teſſeredecadis ieſu xp̄i. cũ eñ quis ordinatur quodã modo vt chriſto attineat generaẽ. ergo pſona prime theſſeredecadis eſt abraã: a quo ſumitur ordinatio prime hebdomade martij: prima perſona ſecunde theſſeredecadis eſt dauid a quo ſumiẽ ordinatio: ſecunde ſeptimane iunij: initiũ tertie eſt ieconie: a quo ſumiẽ ordinatio tertie ſeptimane ſeptẽbris demũ eſt xp̄s in quarto loco a quo ſumiẽ ordinatio quare ſeptimane decẽbris Sumuntur aũt poti⁹ ab his perſonis ꝙ ab alijs ordinationes: vel qꝛ fuerunt in genealogia maiores: vel propter nominũ interpretationes. Dicitur eñ abraã pater multarũ gentiũ. Dauid fortis: ieconia preparatio dñi: ſic ⁊ illi qui ordinanẽ debẽt eſſe fortes preparati ad euãgeliũ xp̄i vel ſicut a pſona in perſonã ſunt. xiiij. generationes: ſic ab ordinatione in ordinationẽ ſeptimane. xiiij. inueniũtur: vt ordinãdi periti ſint in decalogo ⁊ in euãgelio ⁊ diſciplina. Nũc aũt ieiunia ex cauſis premiſſis aliter ordinantur: vt dictũ eſt ſub quarta feria tertie hebdomade aduentus. Et memẽto ꝙ apoſtolici vſqꝫ ad Simpliciũ papã in decẽbri ſemper ordines celebrabant: vt ordinandos coaptarẽt generationi ieſu chriſti. Simplicius vero addidit ordines in februario tribuendos: vt ordinandos vicinius incorporaret corpori Ieſu chriſti: vide de hoc in prohemio ſecunde partis. Sed ſi vt premiſſum eſt ieiunia conſtituta ſunt in predictis ſeptimanis pro his qui ad ordinationẽ accedũt nunquid cõmutari poſſunt qñ nullus tunc ordinatur certe non niſi neceſſitate vigente de qua in prohemio ſecunde partis dictũ eſt. Cũ enim ſit vna eccleſia omnino debet in actionibus eius eſſe concordia. que non eſſet niſi tam generali ieiunio alij pranderent: alij ieiunarent. Preterea licet alicubi non fiat ordinatio: fit tamen alibi pro quibus ieiunare ⁊ orare debemus: vt digni ad ordinationem perueniant: omnes enim fratres ſumus ⁊ vnanimes in domo domini ſumus.

Qui ordinãtur debẽt eſſe fortes preparati ad euangeliũ chriſti.

¶ De dñica. xviij. poſt penthe. Rubrica.

Dictum eſt in precedenti dñica ꝙ debet homo ſe ponere in nouiſſimo loco vt ponatur in primo: ſicut ſunt prelati vnde in hac. xviij. dñica agitur de prelatis q̄ ſunt in primo loco: vñ euangelium eſt in quibuſdã eccleſijs. Super cathedram Moyſi ⁊c. introitus vero qui ſumitur Eccẽ. xxxij. c. incipit Da pacem dñe ſuſtinentibus te: vt prophete tui. i. prelati fideles inueniantur: ſupplendũ eſt non infideles ſicut ſcribe et phariſei. verſus eſt Letatus ſum in his que dicta ſunt mihi in domũ dñi ibimus. i. ibimus ad nuptias. et de hoc letat⁹ ſum: quia inuitati ſumus ad nuptias: in quibus erit eterna pax. In alijs vero eccleſijs verſus eſt Bonum eſt. Preterea ſcripſerunt quidam ꝙ ideo dicitur introitus ipſe: quia tali die zacharias papa fecit pacem cum lõgobardis. In epiſtola apoſtolus agit gratias de epheſijs: quia habent fideꝫ veram de iſtis nuptijs dicens Gratias ago ſemꝑ deo meo pro vobis ⁊c. j. ad Corint. c. j. In rñſorio vero Letatus ſum ⁊c. oſtendit gaudium de predictis nuptijs: ⁊ ideo propter predictas nuptias l alleluya Laudate dñm oẽs gentes. hortaẽ ad laudem. euangeliũ: in quibuſdaꝫ eccleſijs Acceſſerũt ad ieſum: qđ eſt Matth. xxij. c. de ſcribis ⁊ phariſeis qui infideles fuerunt. Unde tentauerunt dominum dicẽtes Qđ eſt mandatũ magnum ⁊c. Dixit dñs Diliges dñm deũ tuum ⁊c. ⁊ poſtea reprehendit eos de infidelitate: quia nõ credebãt ipm eſſe deũ dicẽs Quid vobis videtur de xp̄o cuius filius ſit? Dicunt ei Dauid. Et dixit eis. Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum dñm dicens Dixit dominus dño meo ſede a dextris meis ⁊c. Prelati vero non debent eſſe tales. i. infideles: ſed ſicut moyſes: de quo habetur in offertorio Sanctificauit moyſes altare dño ⁊c. debent prelati ſe totos offerre incenſum et poſtea multas hoſtias. Unde ſequitur poſtcommunio Tollite hoſtias. loquitur eñ de prelatis.

Scribe et phariſei infideles fuerunt.

¶ De decimanona dominica poſt penthecoſt. Rubrica.

Hec decimanona dñica reſpondet precedenti: in qua dictum eſt: da pacẽ domine ſuſtinentibus te: vt prophete tui. i. prelati tui fideles inueniantẽ. Reſpõdet inqꝫ ſi faciant qđ habetur in euangelio qđ legitur in hac dñica in quibuſdam eccleſijs. ſ. Aſcendens ieſus ⁊c. qđ Matth. ix. c. in quo habetur ꝙ adduxerunt ad dñm paraliticũ. Ieſus autem videns fidem illorum qui offerebãt ⁊c. Paralitici ſunt qui in delitijs carnis ita diſſoluti ſunt ꝙ non poſſunt opera bona facere: et merito fidei prelatorum ſanantur: et ideo bonũ eſt habere bonos prelatos. Quidam autem de ſcribis dixit intra ſe Hic blaſphemat q̄ peccata dimittit. Ieſus autem videns cogitationes eoꝝ dixit Ut ſciatis qm̃ filius hoĩs hꝫ ptãtẽ in terra dimittẽdi pctã dixi paralitico Tolle grabatũ tuũ ⁊ ambula: ⁊ qꝛ ſolus deus eſt qui ſanat paralyſim: idõ incipit introit⁹ Salus ppl̃i ego ſum ⁊c. ꝟſus eſt Attẽdite popule

Paralitici qui.

meus

meus legē meā.ſubaudi per quā ſanank paraliti ci. In epiſtola monet apoſtol' paraliticos vt erigantur corporaliter a paraliſi ad bona opera dicens. Renouamini in ſpiritu mētis veſtre ⁊ indui te nouū hominē ⁊c. Ephe.iiij. Sequitur etiā graduale in voce paralitici. Dirigak oratio mea ſicut incenſum ⁊c. verſus eſt. Eleuatio manuū mearum ⁊c.iam iſte leuatur ad bona opera. Alleluya ꝓo dicik in voce paralitici ſanati.ſ. Dextera dñi fecit virtutē ſubaudi q: ſanauit me. Sed q: nō ſufficit ſanare niſi dñs cuſtodiat ſequik. Offertorium. Si ambulauero in medio tribulatiōis vbicūq; ei ambulāt ſanati a dño cuſtodit eos quātū i ſe eſt.

¶ De dñica.xx.poſt pēthecoſtes. Rubrica.

In dñica.xx.incipit eccleſia legere.xij. ꝓphetas ⁊ danielē: ⁊ cantat de Eſa. ⁊ daniele ⁊ Hiere.nō tamen legit de Eſa. ⁊ Hiere.q: in alijs tēporib' plenius leguntur. De eſaia em̄ legitur i aduentu. De hiere.in paſſione. Queritur autem quare legit eccleſia prophetas poſt librū machabeorū cum in biblia preponantur? Ad qd̄ dicim' ꝙ biblia preponit oēs libros exēplares: eo ꝙ magis mouent exempla q̄ doctrina: preter librū machabeorum quē vltimo ponit: ⁊ propter perfectā iuſticiam ⁊ propter tempus: q: vltimo tēpore fuerunt. eccleſia etiam legit vltimū librum Eze.q: in eo agitur de templo celeſti in quo eſt confirmatio ⁊ finis omniū. Duodecim ꝓo prophetas legit propter fundamentū fidei qd̄ ſemper neceſſarium eſt quantūcunq; homo ſit perfectus: ⁊ vide qd̄ dictū eſt ſub dñica.xv. Incipit autē eccleſia legere Ezechie.in pma̅.nouēbris. In matutinali huius dñice officio: primū reſponſoriū eſt in quibuſdā eccleſijs de Eſaia.ſ. Vidi dñm ſedentē ſuper ſoliū excelſum. Vidit enim Eſa. quomodo thronum dei ſunt angeli ⁊ ſancti in eccleſia triūphante ⁊ militante: in quib' per gratiā ſedet ille qui eſt primus ⁊ nouiſſimus. Quia ergo Ezechiel vidit templū celeſte in quo fiunt nuptie eterne: ideo in euangelio miſſe: qd̄ in quibuſdā eccleſijs in hac dñica dicik: ⁊ eſt Matthei.xxij.ca.habek de illis nuptijs. Simile eſt regnū celorū homini regi qui fecit nuptias: ⁊ miſit ſeruos ſuos hora cene dicere inuitatis. Omnia parata ſunt venite ad nuptias. Illi vero contēpſerunt venire ad nuptias. Hi ſunt iudei qui contēpſerunt venire. Et miſit tunc ſeruos ſuos dicens. Ite ad exitus viarū ⁊ cōuocate oēs ⁊ implete ſunt nuptie diſcūbētiū: ⁊ vidēs rex quēdam nō habentē veſtē nuptialem dixit ei. Amice quō huc intraſti nō habēs veſtē nuptialē: ⁊ tradidit eum miniſtris ſuis vt proijcerēt eū in tenebras exteriores. Huic autē iudicio quo dñs eos q̄ contēpſerunt venire ad nuptias amouit a nuptijs: et oēs alios vocauit: cō gaudet eccleſia in introitu dicens. Oia q̄ feciſti nobis dñe in vero iudicio feciſti. In epl̄a ꝓo monet nos apl̄s vt caute ambulemus ad has nuptias: q: ſine veſte nuptiali ꝓijcimur i tenebras exteriores dicēs. Videte aūt quomodo caute ambuletis ⁊c. que eſt ad Epheſi.v. ⁊ diſſuadet a cōtrario dicēs. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria: ne ſitis in nuptijs diaboi: ſed impleamini ſpiritu ſancto. Sed q: cibū illarū nuptiarū nō poteſt dare niſi ſolus deus: ideo ſequik in reſpōſorio. Oculi oīm in te ſperāt dñe: ⁊ tu das eſcā illorū.i.cibū nuptiarū eternarum in tempore oportuno: ⁊ q: de nuptijs illis nō poteſt comedere qui eſt in peccato mortali: ſequik in quibuſdā eccleſijs all'a De profundis.i.de pctō clamaui ad te dñe: vt me eruas a pctō: ⁊ ita peto nuptijs īter eſſe. In offertorio ꝓo oſtēditur quid ſit īnterēſſe nuptijs.i.habere memoriā de eternis dicēs. Super flumina babylonis.ſ.delitias ſeculi illic ſedim' et fleuim' dum recordaremur tui ſyon.i.tui o eccleſia triūphans. In poſtcōione ꝓo petik vt detur ei intereſſe nuptijs illis dicēs. Memēto ꝓbi tui ſuo tuo in q̄ mihi ſpē dediſti ⁊c. q.d.memor eſto q: promiſiſti: qui em̄ promittit ⁊ nō dat: videk eſſe oblit'. Et nota ꝙ tres nuptie legunk in euāgelio. De primis dicik ꝙ ſimile eſt regnū celorū homini regi qui fecit nuptias filio ſuo: hic fili' eſt xp̄s q̄ humanā naturā ſibi copulauit vbi fuit thalam' virginis vterus. vnde tanq̄ ſpōſus procedēs de thalamo ſuo ad has nuptias homines ſub lege per prophetas inuitauit. De ſecūdis dr̄. Vos ſimiles hominib' expectātib' dñm ſuū quādo reuertatur a nuptijs. hic dñs xp̄s eſt verus homo q̄ aſcendēs angelicā naturā ſibi copulauit: ad has nuptias gentes per apoſtolos cōuocauit. de tertijs ꝓo dicik. Virgines que preparate erant intrauerunt cum eo ad nuptias. hic ſponſus eſt xp̄s q̄ eccleſiā poſt iudiciū ſibi copulauit: ⁊ in thalamo glorificauit. Ad has per prelatos eccleſie quotidie inuitamur. de primis ſolēnizat eccleſia in xp̄i natiuitate. de ſecūdis in aſcenſiōe. de tertijs in reſurrectione. qm̄ in nr̄a reſurrectione xp̄s ſponſam aſſumet: ⁊ de babylonia mūdi introducet in cellarium paradiſi: de q̄bus nuptijs hic poteſt intelligi. cum em̄ īntraſſet homo nō habēs veſtē nuptialem electus eſt in tenebras exteriores: ceteri nuptialiter induti: ſunt cum dño epulati. Hi ſunt lapides viui ex q̄bus edificank muri hierl'm. Pōt etiā aliter dici ꝙ poſt reuerſionē a captiuitate hieruſalē reedificabik ⁊ tēplū reſtaurabik per zachariam ⁊ aggeū ⁊ eſdrā ⁊ malachiā: per quos aduētus dñi prenunciak. ideoq; in hoc menſe nouembris vſq; ad aduentū dñi cantak hiſtoria de ꝓphetis. Vidi dñm ⁊ legunk libri Ezechielis Danielis ⁊ duodecim prophetarū. Captiuitas illa corporalis noſtrā ſpūalē ſignificat. A captiuitate reuerſio: eſt peccatorū remiſſio. Rex itaq; prophetarū volēs supernā hierl'm reſtaurare: filio nuptias celebrauit: ⁊ ſicut legik in euāgelio multos ad celeſte prādiū inuitauit: hi qui intrauerūt ſunt lapides viui: de q̄bus premiſſum eſt. Ne igik ad captiuitatē ſilem reuertamur: ⁊ a nuptijs excludamur monet nos paulus in epiſtola precedēti. Videte quomodo caute ambulatis: nō quaſi inſipientes ſed vt ſapiētes. introitus. Omnia que feciſti: vox eſt Danielis captiuitatē preteritā recolentis: ⁊ eā ſuis meritis de iudicio aſcribētis. Silr in offertorio. Super flumina babylonis: captiuitatem illā

Fundamētum fidei ſemper eſt neceſſarium quantūcunq; homo ſit perfectus.

Nuptie tres leguntur in euangelio.

ploramus ſed in graduali. Oculi omniū gratias agim⁹. In poſtcōmuniōe. Memēto verbi: poſtulam⁹: vt nuptias ꝓmiſſas in ſpe: ꝑcipiam⁹ in re.

¶ De dñica. xxi. poſt penthe. Rubrica.

In precedēti dñica īſtructi ſum⁹ ⁊ ammoniti vt caute eamus ad nuptias q̄ celebrantur in tēplo qđ ſcripſit Ezechiel. ſed qꝛ de his nuptijs maxime īuidet nobis diabol⁹: pro eo ꝙ de illis eiect⁹ fuit: ideo ī hac. xxi. dñica agit eccleſia de bello cōtra diabolū ⁊ de armatura noſtra cōtra eū. Si cū pugnauerim⁹ interim⁹ eternis nuptijs: ſi tamen habuerim⁹ veſtē nuptialē: que eſt charitas aliter nō: vnde qꝛ cinis ⁊ cilicīū ſunt arma penitentie: in introitu vtitur eccleſia voce Mardochei in cilicio ⁊ cinere exiſtentis dicēs deo. In voluntate tua dñe vniuerſa ſunt poſita: ⁊ nō eſt qui reſiſtat voluntati tue. Heſter. iij. Sequitur. Quoniā dñs vniuerſorū tu es: ⁊ ideo beati qui tibi ſeruiunt: qꝛ tu liberas eos de manu diaboli ⁊ adiuuas eos in bello cōtra diabolū: ſicut in hac oratione liberaſti mardocheū de manu naamā: ⁊ ſuſpēſus eſt in patibulo qđ preparauerat mardocheo. In ep̄la monet ap̄ls armari cōtra diabolū armatura dei dicens. Confortamini in dño ⁊ in potētia virtutis eius ⁊c. q̄ eſt ad Ephe. vi. ca. ⁊ poſt. Quē nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ⁊ ſanguinem: ſed aduerſus ſp̄ūalia nequitie in celeſtibus in omnib⁹ ſumētes ſcutū fidei ⁊c. Sed qꝛ etiā bene armati non poſſunt per ſe reſiſtere niſi deus adiuuet: ſequiť reſpō ſorīū. Dñe refugiū factus es nobis ⁊c. qꝛ ſi laſſamur vel ſatiamur in hoc bello nō eſt refugiū niſi ad ipſum: vnde ſequitur in quibuſdā eccleſijs all'a. Lauda anima me. do. qꝛ vero ſauciati in hoc bello non ſananť a dño ⁊ multi ab eo ſananť: ideo in quibuſdā eccleſijs ſequitur euāgeliū de ſanatione filij reguli. Erat quidā regul⁹ cuius filius infirmabať ⁊c. qđ eſt Jo. iiij. Per iſtū regulū intelliguntur reges. ſ. prelati qui reges ſunt: ⁊ debēt eſſe humiles: ⁊ ita ſunt reguli: vnde exaudiunť licet habeant paruā fidē pro ſanatione filiorū. Credebat ei iſte regulus ꝙ dñs poterat ſanare filiū ſuū: ſed nō credebat ꝙ eſſet deus: qꝛ credebat ꝙ nō poſſet ſanare niſi ꝑſens. Humilitas ergo valde neceſſaria eſt prelatis. Qꝛ vero per patientiā maxime vinciť diabol⁹ preponiť in offertorio Job in exēplū. vñ in ſap̄. Melior eſt patiens viro forti: ⁊ qui dñatur aīo ſuo expugnatore vrbiū. ⁊ ícíoít. Vir erat in terra hus nomine Job ⁊c. In verſibus autē huius offerto. fit ſepe repetitio: de quo dictū eſt ſub dñica ſc̄da poſt octauā epypha. ſed quia nihil valet patentia niſi homo ſperet in domino: ſequitur poſtcōmunio. In ſalutare tuū aīa mea ſperauit ⁊c. qꝛ ſpes patiētiam operatur.

Bene armati nō poſſunt per ſe reſiſtere niſi deus adiuuet.

Humilitas valde neceſſaria eſt prelatis.

¶ De dñica. xxij. poſt penthe. Rubrica.

Dictū eſt ꝙ null⁹ pōt intereſſe eternis nuptijs niſi habeat veſtē nuptialē q̄ eſt charitas: ideo in hac. xxij. dñica monemur ⁊ inuitamur ad habendā charitatē: vt nō tm̄ bñfaciam⁹ proximo: ſed dimittamus iniurias nobis ab eo factas Unde in quibuſdā eccleſijs euāgeliū eſt de ſeruo qui debebat decē millia talenta: cum quo dñs poſuit rationē. ⁊ ille dixit. Patiētiā habe ī me ⁊ oīa reddā tibi: ⁊ miſertus dñs eius dimiſit eum ⁊ debitum dimiſit ei: ⁊ incipit. Simile eſt regnū celoꝝ homini regi qui voluit rationē ponere cū ſeruis ſuis: qđ eſt Matth. xviij. Siquidē in die iudicij ponet dñs rationē nobiſcū ⁊ nullus poterit computare cū eo: qꝛ de tēpore quomodo reddet hanc rationē qđ tam bonū eſt ꝙ in quolibet momento eius pōt homo fieri fili⁹ dei: ⁊ ideo incipit introitus. Si iniquitates ob. do. do. quis ſu. quaſi diceret nullus: ⁊ hoc eſt. Patientiā habe in me ⁊c. ſequitur verſus De profundis clamaui ad te dñe ⁊c. In ep̄la. Cōfidim⁹ ⁊c. ad Phil. i. c. Inuitat nos ap̄ls ad perfectā charitatē: vt dimittam⁹ fratri vt deus dimittat nobis qꝛ ſicut habeť in fine euāgelij. Sic ⁊ pater meus celeſtis faciet vobis ſi nō remiſeritis vnuſquiſqꝫ fratri ſuo de cordibus veſtris. Dicit igitur apoſtol⁹ in ep̄la. Fratres cōfidimus. i. cōfidentiā talē habemus: vt poſtea ſequitur. Obſecro autē vos vt charitas vr̄a magis ac magis abūdet: vt ſitis ſinceri: ⁊ ſitis ſine offenſa: ⁊ tunc eſt vnitas in eccleſia qñ nō offendim⁹ propter iniurias: ſed dimittim⁹. vñ ſequiť reſpōſoriū. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocundum habitare fratres in vnū: ſed qm̄ illos qui iraſcunť ſanat dñs per charitatē dum penitēt: ideo ſequiť all'a. Qui ſanat cōtritos cor. ⁊ al. cō. eo. In ꝑmiſſo vero euangelio monemur ad perfectā charitatē vt caute ambulem⁹ ad nuptias cū veſte nuptiali: ⁊ qꝛ ꝑfecta charitas nō tm̄ impēdit bñficia ⁊ dimittit iniurias ſed etiā orat pro inimicis: ideo ſequiť in offertorio oratio Heſter ad aſſuerum regem qđ interpretatur beatitudo. i. ad chriſtum. ⁊ incipit Recordare dñe ⁊c. Heſter. xiiij. in quo offertorio rogat pro reconciliatione peccatorū: ⁊ qꝛ de hac recōciliatiōe gaudent angeli: ſequitur in quibuſdam eccleſijs poſtcommunio. Dico vobis ⁊c. Luce xv.

Charitas etiā orat pro inimicis

¶ De xxiij. dñica poſt penthe. Rubrica.

In trib⁹ dñicis vltimis. ſ. xxiij. ⁊ xxiiij. ⁊ xxv. eſt idem officiū: ⁊ in eis oſtēdit eccleſia ſe habere veſtē nuptialē ideſt charitatē: qꝛ orat pro iudeis vt cōuertātur qđ fiet in fine mundi: qñ venient ad fidem noſtrā qđ figuratū eſt in ioſeph qui noluit ſe longo tempore manifeſtare fratribus ſuis: poſtea vero ad vltimum ſe manifeſtauit eis: ⁊ petierunt veniam ab eo: ⁊ dixit eis. Nolite timere ego paſcam vos ⁊ inebriatus eſt cum eis: que inebriatio ſignificat leticiam omniū in illa conuerſione iudeorum: hoc autem erit in fine peregrinationis noſtre: ⁊ ideo de huiuſmodi conuerſione agitur in fine temporis peregrinationis. In quatuor enim partes diuiſum eſt tempus anni: prout dictum eſt in prohemio huius partis: ⁊ per has tres dñicas agitur de hac cōuerſione: qꝛ ad fidē trinitatis conuertuntur. In hac ergo. xxiiij. dominica introitus eſt de conuerſione iudeorum ⁊ promiſſione domini. ipſe namqꝫ dicit per Hiere. xxix. Ego cogito cogitationes pacis ⁊ nō afflictionis

In fine mundi Iudei venient ad fidē noſtrā.

qꝛ ad hoc tendũt mala que vobis infero vt reconciliem vos mihi. Et nota ꝙ tẽpore Henrici tertij imperatoris. Bruno tullenſis eṗs qui de multis ſanctis cãtus cõpoſuit: factus papa per Henricũ tertiũ imperatorem ꝛ vocatus Leo.x. dum romã pro papatu veniret audiuit voces angelorum canentiũ ꝛ dicentiũ. Dicit dñs ego cogito cogitationes pacis ꝛc. Ipſe vero cogitans ꝙ non haberet canonicum ingreſſum renũciauit. ꝛ iterũ a romanis papa eligitur: ꝛ vitã cum multis miraculis finiuit. in graduali vero agit dauid gratias de ſua liberatione a captiuitate ſpũali ꝛ corporali dicẽs. Liberaſti nos ex affligentibus nos ꝛc. In verſu vero promittit laudẽ bonorũ operum dicens. In deũ laudabimur tota die ꝛc. ꝛ quia ſolus dñs eſt qui ſanat: ideo in quibuſdã eccleſijs ſequitur alleluya. Qui ſanat contritos corde. In offertorio vero petit veniã ſicut fratres ioſeph dicẽs. De profundis clamaui ad te dñe ꝛc. ꝛ qꝛ ioſeph. i. chriſtꝰ reſpondit. Nolite timere ego paſcam vos: ideo qꝛ liberalis eſt dñs ꝛ cito dimittit. ſequitur poſtcommunio. Amen dico vobis quicquid orantes petitis: credite qꝛ accipietis ꝛ fiet vobis. Matt. xviij. ca. Quia vero nõ intrabunt ad nuptias niſi habeãt ſimilitudinẽ dei: ideo in euangelio. Abeuntes ꝛc. Mathe. xxij. quod legitur in quibuſdã eccleſijs dicitur. Reddite ergo que ſunt ceſaris ceſari: ꝛ que ſunt dei deo: ſcilicet imaginẽ ſuã ſimilitudine ſua inſignitã: qꝛ omnia ad ſibi ſimilia conuertuntur. In epiſtola quoqꝫ. Fratres imitatores ꝛc. ad Philip. iij. monet nos apoſtolꝰ: vt reddamus deo imaginem ſuã. Et poſt ſequitur cõuerſatio noſtra in celis eſt. q. d. in hoc debetis me imitari nõ illos quorũ venter deus: qui ſunt inimici crucis xp̄i. Imitemur aũt deũ ꝛ apoſtolũ in humilitate: mãſuetudine: charitate: ꝛ ſanctimonia: ꝛ poſt. Saluatorẽ expectamus dñm ieſuꝫ xp̄m qui reformabit corpus humilitatis noſtre cõfiguratũ corpori claritatis ſue. Si enim habuerimus ſimilitudinem dei in animabus noſtris: in futuro non habebimus illam ſimilitudinem in animabus tãtum: ſed etiam in corporibus: qꝛ vt dicit apoſtolꝰ. Similes erimus chriſto.

Bruno voces audiuit angelorũ canẽtiũ ꝛ dicentium Dicit dominꝰ ego ꝛc.

¶ De.xxiiij. dñica poſt penthe. Rubrica.

In vigeſimaquarta dominica ſimiliter agitur de vocatione ꝛ cõuerſione iudeorũ. Unde incipit in quibuſdã eccleſijs euãgeliũ Matt. ix. Loquente ieſu ad turbas. Ecce princeps archiſynagogus venit ad eũ ꝛ dixit ei. Filia mea defuncta eſt. ſed veni ꝛ impone manũ ſuper eã ꝛ viuet. Dũ aũt iret poſt eũ ecce mulier emorroiſſa dicebat: ſi tetigero fimbriã veſtimẽti eius ſalua ero: ꝛ ſanata eſt a domino. Poſtea ſuſcitauit dominꝰ filiã archiſynagogi. Allegorice archiſynagogus iſte ſignificat moyſen vel aliquem de prophetis: vel etiã apoſtolisqui rogauit dominũ pro ſynagoga: ꝛ dñs vadit vt ſanet eã: qꝛ nõ ceſſat corrigere vt ſanet ipſos iudeos per varias tribulationes ꝛ ſeruitutes: ſed eorũ ſanitas fiet in fine mũdi. Mulier vero patiens fluxum ſanguinis eſt gentilitas que dixit. Si tetigero fimbriam veſtimẽti eius: id eſt ſi minima precepta ſeruauero ſalua ero. Per fluxum ſanguinis peccatũ intelligitur. Poſtea vero ſanabitur ſynagoga: quod ſignificatur per filiã iayri poſtmodũ ſuſcitatam. Item per iayri qui interpretatur illuminãs ſiue illuminatus: intelligũtur prelati: prelatus enim illuminatus a domino alios illuminat: ꝛ talis debet orare pro ſubditis ſuis ſicut iſte pro filia ſua: ſicut etiam orat apoſtolus in epiſtola huius dominice que eſt Collo. j. Non ceſſamus inquit fratres orantes pro vobis in quibuſdã tamen eccleſijs dicitur hac die euãgeliũ. Cum videritis abhominationem. Matth. xxiiij. Et attende ꝙ hec dominica propriũ cantuale non habet officium: qꝛ enim vexabitur eccleſia perſecutionibus antichriſti: ideo ſua continet organa: vel ideo quia precedens officiũ huic euangelio rectiſſime coaptatur: vel quia hec dominica ſepius ſuperabũdat: idcirco ꝓprio vacat officio.

¶ De.xxv. dñica poſt penthe. Rubrica.

In vigeſimaquinta dñica agitur de illuminatione iudeorũ: vnde dicitur in quibuſdã eccleſijs in epiſtola q̃ eſt de Hieremie. xxiij. Ecce dies veniũt dicit dñs ꝛ ſuſcitabo dauid germẽ iuſtũ ꝛc. ꝛ poſt ſequitꝛ in diebus illis ſaluabitꝛ iuda ꝛ poſt nõ dicimꝰ amplꝰ. Uiuit dñs qui eduxit filios iſrael de terra aquilonis ꝛ de cũctis terris in quibus proiecerã eos: in quibus verbis precedens cantuale officiũ cõcordat. Nam in introitu dicit dñs. Ego cogito ꝛc. dicit. Et reducã captiuitatẽ veſtrã de cunctis locis. Soluti ergo illi qui nunc tenentur in captiuitate. in graduali. Liberaſti nos gratiarũ referunt actionẽ. In offerenda. De profundis. adhuc porrigũt orationem qui ſue petionis In poſtcõmunione. Amen dico. recipiunt ſanctificationẽ. Euangeliũ vero eſt de refectione quam fecit ioſeph fratribus ſuis qñ recepit eos ad conuiuiũ. Uidens ieſus qꝛ multitudo maxima venit ad eũ ꝛc. quinqꝫ panes ſunt ſpiritualis intelligẽtia quinqꝫ librorũ moyſi: quos modo habent: nec eis poſſunt ſatiari: quia eos frangendo per ſpiritualẽ intelligentiã nõ mãducant: ſed tunc eos dñs ſaturabit. Duo vero piſces ſunt pſalmus ꝛ euangeliũ. Tunc eñi reficiet eos dñs intelligẽtia legis ꝛ pſalmoꝝ ꝛ euãgelij. In quibuſdã tñ eccleſijs dicitꝛ euãgeliũ. Cũ ſubleuaſſet ieſus oculos. Jo. vj. Rurſus in hac vltima dñica ceteras concludente recte ponitur officiũ quod ad vtrũqꝫ dñi pertinere poſſit aduentũ: vt dictum hieremie propheticum. Ecce dies veniunt et ſuſcitabo ꝛc. Ecce primus aduentus. In diebus illis ſaluabitur iuda: ecce ſecundus. Sed in euangelio recte legitur de quinqꝫ panibꝰ: quia poſt quinqꝫ milia annorũ datus eſt nobis in primo aduentu panis angelorũ. Abhinc etiã quinqꝫ dominice computantur vſqꝫ ad illum diem in quo panis ortus in preſepio predicabitur. Quidã tamen hanc epiſtolam ꝛ hoc euangelium ponunt cum officio trinitatis: infra hebdomadam vero fit ſicut in ceteris feriatis: ꝛ congrue circa feſtum beati andree hoc euangeliũ legitur: quoniã

Quinqꝫ panes ſunt ſpiritualis intelligentia quinqꝫ librorũ Moyſi.

in eo de ipſo mentio cōtinetur. Quedam eccleſie faciunt in hac dominica feſtū de trinitate: alie vero in octaua penthe. vbi de hoc dictum eſt.

Illud poſtremo notādū eſt ꝙ nocturnales lectiones a prima dnīca poſt penthe. vſqꝫ ad aduentū domini quidam non inſubtiliter referunt ad illā tēporis ſeriem que fuit a dauid vſqꝫ ad aduentum domini. Sed ⁊ ad illam cōgrue referri poſſunt que a primitiua cepit eccleſia: ſicut enim Sauli ſucceſſit dauid: vnde primo legitur de primis libris regum ſic. Demonum cultui cultus vnius dei: ⁊ ſicut regnum dauid per Roboā ⁊ Jeroboam in ſciſſuras diuiditur: vt legitur in libris ſequentibus: ſic eccleſiam ſcindit hereticorum inſania. Deinde ſequuntur libri ſalomonis: quia poſt pugnas hereticorum claruerunt in eccleſia ſanctorum doctorum ingenia. Poſtmoduꝫ ſequitur liber Job vbi agitur de perſecutionibus ⁊ conſolationibus eius: quia quātumuis in pace floreat eccleſia: tentationes tamen non deſunt ſpiritualiū aduerſariorū: quorū quanto eſt occultior pugna: tanto difficilior eſt: ſed glorioſior erit acquiſita victoria. Rurſus illud quoqꝫ adijciēdum eſt ꝙ ſingulos menſes preteritis poſſumus adaptare temporibus. Nam per ianuariū in quo nouus annus inchoatur tempus a diluuio intelligitur: vbi mundus renouatur. Per februariū in quo alleluya deponitur illud tēpus innuitur in quo vniuerſitas linguarū confunditur. Per martium in quo quadrageſima ſepius celebratur illud tēpus accipitur in quo dei populus in egypto affligit. Per aprilem vero vbi paſcha celebratur vel obſeruatur illud tempus oſtenditur quo ppl's a pharaone liberatur. Per mayū in quo penthe. ſolēnizatur illud tp̄s recolit in quo ppl's in terra ꝓmiſſionis gratulabat. Juni⁹ ⁊ iuli⁹ in quib⁹ hyſtoria regū legit regnū ſaulis ⁊ dauid cōmemorāt. Auguſt⁹ in quo liber ſapiētie recitat regnū ſapientie ſalomonis inſinuat. Reliq̄ quatuor mēſes regna principalia notāt: babylonicū qđ eſt in oriēte: perſarū qđ eſt in meridie: grecorū qđ eſt in aqlone: romanorū qđ eſt in occidēte. Igit hyſtoria iob q̄ legit in ſeptēbri ꝑ duas hebdomadas: regnū exprimit oriētis. Vñ ibi dr. Erat vir ille magn⁹ inter oēs orientales: ⁊ legit ꝑ duas hebdomadas q: regnū illđ durauit ꝑ duas annales hebdomadas id eſt per bis ſeptingētos annos. Tot eñ anni inueniūtur a tēpore Nini a quo regnū babylonie incepit vſqꝫ ad Cyrū regē perſarū in quo defecit. In reliqua parte ſeptēbris regnū perſarū innuit: quocirca due hyſtorie legunt: eo ꝙ nunc de perſis nunc de medis reges aſſumebant. Hyſtoria machabeorū que legitur in octobri grecorū ſignificat regnū: ſub quib⁹ machabei fuerunt afflicti. Per nouembrē ⁊ decembrē in quib⁹ prophete legunt regnū romanorū in quo xp̄i religio viget accipitur: ꝓphetie maxime de xp̄o loquunt: cui⁹ natiuitas eſt in fine anni: ſicut regnū romanoꝝ i fine mūdi.

Eccleſiā ſcindit hereticorum inſania.

¶ Explicit liber ſextus.

Incipit liber ſeptimus.

¶ De ſanctorum feſtiuitatibus. Rubrica.

Poſtqꝫ de diuinis officijs in genere atqꝫ dnīcis ⁊ de feſtiuitatibus ad dominū pertinentibus in ſpecie premiſimus: vtile eſt vt de officijs feſtiuitatum ſanctorū aliqua in hac ſeptima parte ſubijciamus. Sane eccleſia ſanctorum feſta multis de cauſis celebrat. Primo vt eius vicem rependamus: quia ipſi iam celebrant feſtū de nobis: qm̄ gaudiū eſt in celo angelis dei ⁊ animabus ſanctis ſuper vno peccatore penitentiam agente. j. diſt. q: tua. Secūdo q: eos honorando rem noſtrā agimus: nā eorū feſtiuitas noſtra eſt: vnde Apoſtolus. Omnia noſtra ſunt nos aūt chriſti charitas enim omnia cōmunia facit. Tertio vt habeamus eos interceſſores pro nobis: vnde legitur in tertio Reg. j. c. ꝙ berſabee que interpretatur pute⁹ ſacietatis id eſt eccleſia triumphans impetrauit filio ſuo regnū. Quarto vt eos imitemur. per eorū enim exempla ad eorum imitationem prouocamur. Quinto ꝓpter augmentum noſtre ſecuritatis ⁊ ſpei ſubleuationem. Si enim homines mortales nobis ſimiles potuerunt ita per ſua merita ſublimari: et nos ſimiliter poterimus quoniā manus domini non eſt abbreuiata. Sexto propter honorem diuine maieſtatis quam illos honorando in eis honoramus: ⁊ mirabilem predicamus eū qui ipſos ſanctificauit. Septimo vt viſa eorū pulchritudine ⁊ mundicia confundat homo de peccatis ſuis ⁊ terrena contemnat: ſicut ⁊ ipſi fecerunt. Octaua ⁊ principalis cauſa eſt: q: ſanctorum dies ⁊ anniuerſaria in eorū honore nobis ad memoriam reducitur propter noſtram vtilitatē quoniā in eis honoramus deum. Ipſi namqꝫ cum ſint perfecte beati orationibus noſtris non indigent: q: omnia eis ad votum ſuccedunt: immo iniuriā facit martyri qui pro martyre orat. extra de celebratione miſſa. cū marthe. §. penul. Joan. etiam dam. in libro. iiij. c. vij. ponit alias rationes quare ſancti ⁊ pariter eorum corpora ſiue reliquie debeant honorari quarum quedam ſumuntur q̄ntum ad eorum dignitatem ⁊ quedam q̄ntum ad corporum ipſorum precioſitatem: dignitas quadruplex eſt quoniam ſunt amici dei ⁊ filij dei: heredes dei et

Eccleſia multis de cauſis ſanctorum feſta celebrat.

duces noſtri. De primo Ioã. xiiij. Iam nõ dicam vos ſeruos ⁊c. de ſcðo Ioã. i. Dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri. de tertio Ad Ro. viij. Si autẽ filij ⁊ heredes. de quarto ita dicit. Si quis multũ laborat ducẽ inuenire qui eum alicui regi mortali adducat ⁊ pro eo ad ipſum verbũ faciat: q̃to magis duces generis humani qui pro nobis ad deũ iterpellatiões faciũt honorãdi ſunt tẽpla illis erigendo ⁊ eorũ memoriã venerãdo. Q̃tũ ꝟo ad corporum eorũ precioſitatẽ manifeſtandã ponit etiã idem quatuor rationes. Nã ipſa ſanctorũ corpora fuerunt prõptuaria: dei tẽplum: xp̃i alabaſtrũ ſpiritualis vnguẽti: fontes viui. ⁊ Aug. addit quintũ ſcilz organũ ſpiritusſancti. Circa primũ dicit. Ipſi enĩ ſunt promptuaria dei: cenacula ſpiritusſancti. De ſecũdo dicit. Quoniã per intellectũ in corporibus eorũ habitauit deus. vnde Apoſtolus Neſcitis quoniã corpora veſtra ⁊c. Deus autẽ ſpirit⁹ eſt. Honoranda ergo ſunt animata dei templa. Homo quidẽ delectatur in edificatiõe murorum deus ꝟo in cõuerſione ſanctorũ. vnde pſal. Dñe dilexi decorem dom⁹ tue. decorem ſcilicet quem preſtat diuerſitas nõ marmorꝝ ſed gratiarũ. Circa tertiũ dicit. Si enĩ ex rupe aqua manauit in heremo ⁊ ex maxilla aſini ſanſoni ſitiẽti: neq̃ꝫ incredibile eſt ex martyrũ reliquijs vnguentũ bñ olẽs emanare ſitientibus dei ⁊ ſanctorꝝ virtutẽ. Circa quartũ dicit. Iſti enĩ viuẽtes in veritate cũ libera preſentia deo aſſiſtunt: ⁊ fontes nobis ſalutares dominator xp̃s ſanctorũ ſuorum prebuit reliquias multiformia beneficia irrigantes. Circa quintũ dicit Auguſtinus in libro de ciuitate dei. Non ſunt cõtemnenda: ſed plurimum veneranda ſanctorũ corpora quib⁹ dum adhuc viuerẽt ſpiritusſanct⁹ quaſi quibuſdã organis ad omne bonum vſus eſt. vñ apoſtol⁹. An experimentũ queritis eius q̃ in me loq̃tur xp̃s. Itẽ Ambro. in exameron. Hoc eſt p̃cioſiſſimũ ꝙ homo diuine vocis fit organũ ⁊ corporalibus labijs celeſte exprimit oraculũ. Eſt autẽ quadruplex differentia ſanctorum noui teſtamẽti quos per anni circulũ colim⁹ ſunt enĩ apoſtoli. martyres: cõfeſſores: ⁊ virgines ⁊ hi ſm Rabanũ per quatuor mũdi partes ſignificantur: per orientẽ apoſtoli: per meridiẽ martyres: per aquilonẽ cõfeſſores: per occidentẽ virgines. Licet autẽ feſtiuitates ſanctorum celebrãde ſint: ⁊ in eorũ memoriã altaria cõſtruẽda: nulli tñ eorũ vel etiã angelis: ſed ſoli deo ſacrificare debemus. Nemo enĩ antiſtitum in locis ſanctorũ corporũ aſſiſtẽs altari aliqñ dixit. Offerim⁹ tibi Petre: paule: aut Cypriane: ſed qð offertur deo qui ſanctos coronauit offertur apud eorũ memorias quos coronauit: vt ex ipſorũ locorũ amore maior angelus aſſurgat ad augendũ charitatẽ in illis quos imitari poſſum⁹: ⁊ in illũ quo adiuuari poſſumus: nec enĩ ipſi ſancti vel angeli exhiberi ſibi volunt qð vni deo per latriã exhiberi norunt. vñ paulus ⁊ barnabas cum quidã miraculis p eos factis cõmoti ipſis tãq̃ꝫ dijs immolari voluiſſent cõſciſſis veſtib⁹ cõfitentes ſe homines mortales ⁊ nõ deos eſſe hoc fieri vetuerũt. ⁊ ſicut in Apoc.

Sãctorum corpora plurimũ venerãda ſunt.

legitur angelus Ioan. ipſum in viſione adorare volentẽ prohibuit dicẽs. Uide ne feceris frater eſt tuus ⁊ cõſeruus fratrũ tuorũ ſum: deũ adora. Iã enĩ xp̃s erat ſuper angelos exaltat⁹. Antea ꝟo leguntur angeli adorati: vt dictũ eſt in quarta parte ſub quarta parte canonis ſuper verbo ſeruitutis. Et mardocheus naamã noluit adorare: qm̃ ille diuinã ſibi voluit adorationẽ impendi. Honorandi ſunt ergo ſancti propter imitationẽ nõ adorandi propter religionẽ honorãdi ſunt charitate nõ ſeruitute: vt dictũ eſt ſuper dicto verbo. Seruitutis. Trib⁹ ergo de cauſis ſanctos rogam⁹: put dictũ eſt in precedẽti parte ſub tit. de rogatiõib⁹.

¶ Et nota ꝙ ſtando ſanctos rogare debem⁹: vt dictũ eſt in prohemio. v. partis vbi de reſpõſorio agitur. Porro dierũ alij ſunt profeſti: alij feſtiui ſiue ſolẽnes: pfeſti ſũt q̃ nulla ſpeciali celebritate inſigniti ſunt quaſi procul a feſto. ¶ Et nota ꝙ hebrei aliter denominãt dies ſeptimane ⁊ aliter gẽtiles ⁊ eorũ preſbyteri. ⁊ aliter xp̃iani: hebrei denominãt oẽs alias dies a ſabbato qui apud oẽs precipuus habet. vñ diẽ ſequentẽ poſt ſabbatum vocant primã ſabbati: aliã ſcðam ſabbati: ⁊ ſic de reliquis: ſeptimã vero diẽ vocant ſimpliciter ſabbatũ: ⁊ quãdoq̃ꝫ ſabbatũ ſabbatorꝝ. ſextã feriã vocant paraſceue a para qð eſt pre ⁊ ſcephẽ qð eſt ſtructio: quaſi p̄ſtructio ſeu preparatio: quia tũc iudei preparãt cibaria ad opus ſabbati iuxta qð eis preceptũ fuerat de mãna. ſ. ſexta die colligatꝭ ex eo duplũ: quoniã in ſabbato nõ licebat eis cibos preparare ſicut nec mãna colligere. Nos ꝟo hoc nomẽ qð eſt cõe cuilibet ſexte ferie appropriamus illi ſexte ferie que eſt proxima añ paſcha: pro eo ꝙ tunc preparatus eſt cibus ſiue mãna: quo ⁊ militans eccleſia modo ⁊ triũphans in futura requie perfruetur. ¶ Et nota ꝙ paraſceue eſt nomen grecũ: ſed iudei ꝑpter varias captiuitates inter grecos diſperſi quedã vocabula a grecis ſumpſerunt vt paraſceue ⁊ ſynagoga ⁊ alia quedam. Gentiles autẽ tam vulgus q̃ꝫ philoſophi denominant dies a planetis. vñ ſm eos prima dr̃ dies ſolis: ſcða dies lune ⁊c. que nomina ſacra ſcriptura nõ recipit: licet hodie vulgari vſu teneãtur. De hoc dicet in parte octaua vbi aget de ſeptimana. Nẽpe vulgus ideo ſic eos denominabat: q2 ſolẽ: lunã: martẽ: ⁊ alios planetas a quib⁹ dies denominabant deos eſſe credebant. Philoſophi vero ideo q2 hec ſunt nomina planetarũ ex quorũ motibus ⁊ naturis oĩa ſui vegetationẽ ſm illos trahunt. Xp̃iani ꝟo duos dies tanq̃ꝫ proprijs deſignant nominib⁹. Nam ſabbatũ ſimpliciter ſabbatum vocant: propter autoritatẽ hebraici ſermõis ⁊ ſequentẽ diem dominicã vocant propter ſui primatum: de quo tam dicetur. Uel quia ſic in Apo. vocatur: vbi dicitur. Ioannes dominica die poſt miſſarũ ſolennia deſcendit in defoſſum ſepulture ſue locũ. Poſſet etiã dies dñica prima feria appellari. diẽ vero poſt dñicã ſequentẽ appellabant ſecundã feriã: aliã tertiã feriã: ⁊ ſic de alijs diebus vſq̃ꝫ in ſabbatũ. Interpretatur enim feria quaſi dies ſolennis a feriando dicta. vnde prima dies

Dierꝝ ſeptimane denominatio a varijs varie fit.

Iudei ꝑp varias captiuitates inter Grecos diſperſi q̃dã vocabula a Grecis ſumpſerũt.

ſeptimane ſolennis eſt. Uocant̃ ergo ferie a feriã-
do: q: toto tẽpore a vitijs feriare. i. vacare debe-
mus: nõ ꝙ ſit a neceſſarijs vite operib⁹ feriandũ
vel dr̃ a fando. i. loquẽdo: qm̃ ſicut legitur in Ge
ne. Dñs dixit ⁊ facta ſunt. Siquidẽ beatus Sil-
ueſter nolẽs imitari iudeos qui dicũt prima ſab-
bati ſcd̃a ſabbati: nec gentiles qui dicunt dies ſo
lis dies lune ⁊c. adinuenit hoc nomen feria. In fi
ne tamẽ ſeptimane ſeruauit ſabbatũ propter pre
miſſam rationẽ: vel propter figurã: q: ſabbatũ in
terpretatur requies: q: tũc dñs requieuit ab omi
opere qd̃ patrarat. Unde ⁊ nos per totam hebdo
madã. i. per totum tẽpus vite noſtre qd̃ percurri
tur per ſpaciũ ſeptẽ dierũ debemus laborare ⁊ ni
ti ſummo conamine vt ad requiẽ ⁊ beatitudinẽ
Dies triplicit̃ denominatur. — perueniam⁹. ¶ Dies ergo tripliciter denominant̃.
Primo ſm ſe: vt dies lune: dies martis ⁊c. Scd̃o
iuxta vſum eccleſie: vt prima feria: ſcd̃a feria ⁊c.
Tertio ſm menſes: ⁊ hoc tripliciter. primo modo
kalen. pridie kal̃. iij. kal̃. ſecundo modo idus. pri-
die idus. iij. idus. tertio modo nonas. pridie no-
Dominic⁹ maior eſt inter alios dies. — nas. tertio nonas. Dominica vero dies prima-
tum obtinet: ⁊ maior eſt inter alios dies: q: xp̃s
annunciatus fuit ⁊ reſurrexit: ⁊ in apoſtolos ſpi-
ritum ſanctũ miſit: ⁊ deus mũdum. i. celum ⁊ ter-
ram in illa fecit: ⁊ in eodem quoq3 die vt dicitur
mundus diſſoluetur. Dicitur autẽ dominica pro
pter gaudium dominice reſurrectionis qd̃ in eo
celebramus. Licet autẽ quedã dominice omnib⁹
alijs ſunt ſuperiores: videlicet paſche. ⁊ penthe. ⁊
hoc propter reſurrectionẽ ⁊ ſpiritusſancti miſſio
nem: tamen ⁊ quinq3 alie principales dicuntur et
ſolennes in quibus officia mutantur: ſcil3 domi
nica prima de aduentu. dominica in octauis pa-
ſche dominica in octauis penthe. dominica qua
cantatur Letare hieruſalem. ⁊ dominica in ra-
miſpalmarũ. Addunt etiam quidã ſextã ſcilicet
qua cantatur. Inuocauit me. quedã etiam alie
dominice dicuntur priuilegiate quib⁹ videl3 hi-
ſtorie ſunt appropriate. ¶ Et nota ꝙ ſunt quidã
dies priuilegiati in tempore quadrageſime vide-
licet quatuor quarte ferie ſc3 quarta feria in capi
te ieiuniorũ. quarta feria ſequentis hebdomade
⁊ quarta feria poſt Letare hieruſalem. ⁊ quarta
feria ante cenam domini. Ite3 quatuor ſabbata
videlicet ſabbatũ prioris hebdomade: quãdo or
dines celebrantur. ⁊ ſabbatũ quarte. ⁊ ſabbatum
qnte: ⁊ ſabbatũ in vigilia paſche. Itẽ tres dies
dominice ſcilicet inuocauit me. ⁊ Letare hieruſa-
lem. ⁊ dominica ramiſpalmaꝝ. Item vna quinta
feria ſcilicet cene domini. Item vna ſexta feria. ſ.
paraſceue. Item tota vna ſeptimana ſcilicet vlti-
ma que maior dicitur: prout ſub dominica in ra-
miſpalmarum dictũ eſt. de quibus priuilegijs in
ſuis locis dictum eſt. Et nota ꝙ paſcha ⁊ pẽthe.
ſunt hebdomadarie feſtiuitates vt dictum eſt in
ſexta parte ſub tit. de ſeptem diebus poſt paſcha
⁊ ſub penthe. incipit autem dies naturalis ſcd̃m
egyptios ab occaſu ſolis ſiue in principio noctis.
⁊ durat vſq3 ad veſperam ſequentis diei iuxta il-
lud. Et factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus: ſm

perſas ⁊ grecos ⁊ ſm communẽ vulgi vſum inci-
pit mane ab ortu ſolis: ſm romanos a media no-
cte. ſm athenienſes ⁊ ſm arabes ⁊ aſtronomicos
a ſexta diei hora. quos omnes varie imitamur qm̃
ad celebrationem diuinorum officiorum incipit
dies in veſperis. iuxta illud A veſpere in veſpe-
ram celebretis ſabbata veſtra. extra de ferijs ca.
j. quo ad treuge obſeruationem in ortu ſolis. ex-
tra de treug. ⁊ pa. ca. j. ff. de iudi. l. more. quo ad
cõtractus incipit dies ⁊ finit in media nocte. quo
ad eſum carnium poſt cenam vſq3 ad diluculũ de
conſe. diſt. iij. de eſu. quo ad iudicium incipit ma-
ne ⁊ terminatur ſero in fine diei ante noctis tene-
bras de offi. de leg. cõſulit. ⁊ in aut. de iudi. § ſede-
bunt. Computatio autẽ egyptiorum vera videt̃:
cum contineat ortum ⁊ occaſum ſignorum. Po-
teſt tamen dici ꝙ ſecundum eccleſiam incipit me-
dia nocte: quia tunc verus ſol: ſcil3 xp̃s ortus eſt
iuxta illud. Dum mediũ ſilentium ⁊c. vel verius
in veſperis vt premiſſum eſt: quia nox preceſſit:
dies autẽ appropinquauit. Licet autẽ naturali-
ter dies precedant noctes: tamẽ in nocte paſcha-
li fit econuerſo vt dictum eſt in ſexta parte ſub ti.
de ſabbato ſancto. Solẽnes vero ſeu feſtiui dies
in quibus a quolibet opere ſeruili in honorẽ dei
⁊ ſanctorum abſtinendum eſt ⁊ diuinis laudib⁹ — Solennitas eſt communiter inſtituta: celebritas pro aliq̃ prerogatiua.
inſiſtendum. Et notandum eſt ꝙ ſolennitas eſt
communiter inſtituta: celebritas pro aliqua prero
gatiua: ⁊ dicitur a ſolon quod eſt commune vel a
ſoluto id eſt firmo atq3 ſolido: quia ob religionẽ
mutari non debet: vel dicitur ſolennitas ex eo ꝙ
fieri ſolet in anno. Celebritas ħo vocatur q: ibi
non terrena: ſed ſolum celeſtia aguntur. Solenni
tas autẽ alia eſt feſtiuitatum: alia ſtationũ: alia
letaniarũ: alia ieiuniorum. de quarum ſingulis vi
deamus. Solennitas feſtiuitatum que eſt more
ſanctorũ pluribus nominib⁹ deſignatur. Uocat̃
eñi feſtiuitas: feſtum: celebritas: natiuitas nata-
lis vel natale: ſiue natalitiũ: tranſitus ſeu exitus
obitus: paſſio: aſſumptio: depoſitio: ⁊ obdormi-
tio. Feſtiuitas dicta eſt a feſtis diebus quaſi feſti
ditas: eo ꝙ in eis ſola diuina res agitur quibus
contrarij ſunt feſti in quibus ius fatur. Dicitur
quoq3 feſtiuitas quaſi ſancti natiuitas. Natiui-
tas proprie dicitur feſtum illius natiuitatis que
eſt in carne ⁊ in mundo: ⁊ ſm hoc dicitur tantum
chriſti natiuitas ⁊ beate marie: ⁊ beati Joannis
baptiſte: quorũ tantum natiuitates in eccleſia ce-
lebrantur. Quare ſancti dicantur in morte naſci
iam ſequitur ⁊ dicetur vbi de octaua agetur. De
celebritate iam dictum eſt. Natalis vero vel na-
tale vel natalicium dicitur migratio ſanctorũ ab
hoc ſeculo: quia tunc naſcuntur deo ⁊ ſeculo ad
gloriam ea natiuitate que tendit ad vitam eter-
nam. Indifferenter tamen iſta accipiuntur. Tran
ſitus dicitur feſtum de morte ſanctorũ: quoniam
anime illorũ a corporib⁹ exeũtes per ignota ſibi ⁊
diuerſa loca tranſeunt. xiij. q. ij. tempus: vt per ce
lum aereum ⁊ ethereum ⁊ chriſtallinum vt tan-
dem perueniant ad empyreũ. ¶ Et nota ꝙ mai⁹
eſt feſtũ trãſitus alicuius ſancti ꝙ aliquod aliud

de illo dicetur ſub feſto aſſumptionis. Obitus di
citur quia tunc angeli veniunt obuiam anime: vt
legitur de beato Martino. Paſſio dicitur: quia
tunc maxime corpus patitur: ⁊ etiam in anima
quando per violentiam ab inuicem ſeparantur: ⁊
obitus vniuſcuiuſq; poteſt paſſio nominari: quia
ſine amaritudine ⁊ ſine violentia quadam nulla
anima de corpore tollitur. Aſſumptio proprie di
citur tranſitus beate Marie. Depoſitio proprie
dicitur depoſitio beati Iohãnis euangeliſte: qui
vt premiſſum eſt locum ſepulture viuus intrauit
⁊ ita ſeipſum depoſuit. Obdormitio vero dicitur
mors ſanctorum quaſi quies: nam ſicut quis poſt
ſomnum integer ⁊ validior fit: ſic ſancti ſine diffi
cultate reſurgũt in corporibus glorificatis: qua
ſi a ſomno euigilantes. Unde dominus de laza
ro mortuo dixit. Lazarus amicus noſter dormit.
xxij. q. ij. tempus. vnde apoſtolus. Nolumus vos
ignorare de dormientibus ⁊c. ¶ Sequitur de ſta
tionibus videre. Statio autem ſm Iſidorum eſt
obſeruatio ſtatutorum dierum vel temporũ. Die
rum vt quarte ⁊ ſexte ferie ieiunium ex veteri le
ge preceptum: de qua ſtatione in euangelio. Ieiu
no bis in ſabbato. i. in quarta ⁊ ſexta ſabbati. Tẽ
porum ſcilicet que legalibus ⁊ propheticis in in
ſtitutionibus determinatis temporibus ſtatuta
ſunt: vt ieiunium menſis quarti: quinti: ſeptimi: ⁊
decimi: vel ſicut in euangelio dicitur. Dies ille in
quibus oblatus eſt ſponſus. Statio quoq; voca
tur proceſſio ad aliquam eccleſiam ad exoluen
dum ibi gratias deo facta: ⁊ dicitur ſtatio quia
tunc ſtantes orare: ⁊ deo gratias perſoluere: non
flexis genubus debemus tunc: nec ieiunamus
tunc: nec in eis ſupplicationis voces fiunt: que
omnia cum veſtibus humilitatis in letanijs fiũt.

Stationes a veteri lege videntur initium habuiſſe.

Uidentur autem ſtationes a veteri lege initium
habuiſſe: quoniam tunc populus iudeorum et
etiam multi gentiles conueniebant in magnis
ſolennitatibus: ſcilicet in paſcha ⁊ penthecoſte:
vt ibi orarent in templo ⁊ deo gratias perſolue
rent ⁊ offerrẽt: quod adhuc obſeruat eccleſia pre
ſertim in italia: vbi i hebdomadib' paſche ⁊ pẽ
the. populus de oppidis et villis adiacentibus
ciuitatibus conuenit ad eccleſiam epiſcopalem
Alie ſtationes a romanis habuerũt initium: qui
eas maxime frequentant: qui cum interceſſioni
bus ſanctorum quorum ſuffragia implorabant
pericula euaſiſſent cum proceſſione veniebãt ad
eccleſiam illius ſancti cuius patrocinio fuerant
liberati laudes deo cum gratiarum actionibus
perſoluentes. Iſidorus dicit in. vj. ethymo. ꝙ
ſtatio ex militari exemplo nomen accepit: pro eo
ꝙ nulla leticia caſtris obueniente ſtationem con
triſtatio multum reſcindit. Sunt autem due ſpe

Stationũ due ſunt ſpecies.

cies ſtationum. alie nãq; ſunt generales: alie par
ticulares. Generales ſunt que in predictis dua
bus ſeptimanis ad matricem eccleſiã fiunt. Par
ticulares ſunt que in diuerſis eccleſijs fiunt pro
predicta cauſa. Fiunt etiam quandoq; obſerua
tionis cauſa nulla alia cauſa intercedente: vt cũ
in feſto alicuius ſancti ad eius eccleſiã vadit pro
ceſſio a maiori eccleſia. Fiunt etiam cũ in diuer
ſis feſtis diebus ad diuerſa altaria cũ proceſſio
ne ob ſanctorum venerationem venimus. Inſti
tutio ergo ſtationum ex predictis liquet: hoc ta
men addito quoniam ſicut romani pro vitandis
ſuis periculis ſtatuerunt ſuas ſtationes in vrbe:
ſic ⁊ alij in ſuis ciuitatibus ob cauſas ſimiles ſta
tiones inſtituerunt. In diebus autem ſtationum
voces ſeu cantica leticie cantantur: videlicet re
ſponſoria vel antiphone vel aliquid huiuſmodi.
Quandoq; etiam tunc miſſa celebratur in eccle
ſia ad quã vadunt: ⁊ quandoq; non: ſed poſt ſta
tionem oratione finita redeunt. Et nota ꝙ popu
lus primo conuenit in aliqua eccleſia vicina illi: in
qua debet eſſe ſtatio: vt dictum eſt in quarta par
te ſub titu. de oratione. Nempe beatus Greg. qui
ſtationes in vrbe ordinauit. xx. home. euãgelij di
uerſo tẽpore in illis dicẽdas declarauit: alias ve
ro ſtomacho laceſcente: alijs pronunciandas cõ
miſit. De ſolẽnitate letaniarũ in ſexta parte ſub ti
tu. de rogationibus dictum eſt. Nota tamẽ ꝙ ſta
tiones fiũt propter preterita pericula. Letanie ve
ro que rogationes vel ſupplicationes interpretã
tur fiunt pro periculis euitãdis: vt premiſſum eſt.
De ſolẽnitate ieiuniorũ ⁊ de vigilijs ſanctorũ di
ctum eſt in ſexta parte ſub quarta feria quarte do
minice de aduentu. Hoc etiã nota ꝙ natale dñi
feſtum eſt patris: quia per eũ filius innotuit mun
do. In hoc enim apparuit charitas dei ꝙ nobis
dedit filium ſuũ ſicut dicit beatus Ioannes. Fe

Natale domini feſtum eſt patris.

ſtum tamen patris feſtũ eſt ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti.
In hoc enim ꝙ dicitur verbum intelligitur pater
verbi: ⁊ etiam alia ratione: q: ſcilicet filius patrem
manifeſtauit mundo. Paſcha vero eſt feſtũ filij:
q: tunc xp̃s a mortuis reſurrexit ⁊ verus deus ap
paruit. Et nota ꝙ ſolẽnitas paſche anthonoma
tice dicitur ſolennitas ſolẽnitatũ ſicut dicitur ſan
cta ſanctorũ ⁊ cantica canticorum: eo ꝙ alia ſan
cta ⁊ alia cãtica excedũt. Inde eſt ꝙ omnes dies
dominicos reciprocamus. i. omnes dies domini
ce ſunt octaue huius feſti Dicitur etiã feſtiuitas
feſtiuitatũ: tum q: prima eſt omniũ feſtiuitatum:
tũ q: omnes hac dominica cõmunicare debent.
In quibuſdã tamen locis quodlibet magnum fe
ſtum paſcha vocatur quaſi tranſitus: q: de vitijs
ad virtutes tranſire debemus. Penthe. eſt feſtum
ſpiritusſancti: ⁊ quelibet iſtarũ ſolennitatũ eſt ſo
lennitas totius trinitatis: qm̃ indiuiſa ſunt ope
ra trinitatis. de conſe. di. iij. c. ſi. licet vt premiſſum
eſt quelibet iſtarũ magis vni q̃ alteri appropria
tur. Nõ eſt etiam omittendũ ꝙ populus iſraeliti
cus tres principaliter celebrabat ſolẽnitates. Pri
mum erat dies phaſe ſiue dies azimorum: quod
eſt paſcha: quia tunc deus eos liberauit a pote
ſtate pharaonis de ſeruitute egypti ⁊ a percuſſio
ne angeli linitis poſtibus de ſanguine agni im
molati. Nõ enim fuit domus alicuius egyptij vbi
mortui non iacerent niſi domus iudeorũ vbi nul
lus mortuus eſt. Secundum erat pentheco. quia
tunc ſuſceperunt legem: vt dictum eſt in ſexta par
te ſub iſto feſto. Tertiũ ſcenophegia in ſeptembri

quod .i. ex greco interpretatur dedicatio ſiue fixio
tabernaculorū. Populus enī iſraeliticus quadra
ginta annis in tabernaculis habitauit: in cuius
rei memoriam adhuc iudei hoc feſtū celebrant:
quaſi in tabernaculis degentes. Cenos enim gre
ce tabernaculum dicitur. Hec feſta que ſeptem
diebus protelabantur: precipua dicebantur: et
ſabbatum quod interueniebat dicebatur ſabba
batū ſabbatorū .i. ſabbatū ſanctorū. Verū ⁊ ſuper

Encenia.

addiderūt ⁊ alia feſta ob euentus varios: vt en
cenia qđ celebrabāt hebrei in hyeme ſcʒ in octo
bri: ⁊ vocant encenia nouā dedicationem templi.
Cenon enī grece dicitur nouū latine. Unde qñcū
qꝫ aliquid nouū fuerit dedicatū encenia vocatur.
Nā ⁊ ſi quis noua tunica induit enceniare dicit.
Nos aūt duo illoꝝ ſeruamꝰ ſcʒ paſcha ⁊ pētheco
ſtē: ſed alia ratione ꝗ̄ illi. Ipſi enī celebrabāt pa
ſcha: qꝛ tūc ab egyptiaca ſeruitute liberati ſunt:
nos vero qꝛ tūc per xp̄m redēpti ſumus. Illi cele
brabāt penthe. qꝛ tūc ſuſceperāt legē: nos vero qꝛ
tūc ſpū̄mſctm̄ accepimus. Itē illi ſuſceperūt legē
in tabulis lapideis ad duriciā cordis notandam
extrinſecus ſcriptā: qm̄ vſqꝫ ad ſpiritualē littere
intellectū nō pertingebant. Sed ſpiritusſanctus
datus eſt .lxxij. diſcipulis in corde digito dei ſpiri
tualē intelligētiā eis dictante. Scenophegiā etiā
quodāmodo celebramus in aſcēſione dñi: qꝛ pēr
tabernaculū intelligimus corpus dñi in quo ſub
humanitate diuinitas latuit. iuxta illud ps̄. In
ſole poſuit tabernaculū ſuū. Hoc itaqꝫ taberna
culū xp̄s in mortali carne nō figebat: qm̄ exulta
uit vt gygas ad currendā viam diſcurrens de lo
co in locum: vt ſuſceptū myſteriū adimpleret: ſed
tūc fixit ⁊ ſtabiliuit tabernaculū: id eſt corpus ſuū
cū aſſumptus eſt in celū ſedens ibi ad dexteram
dei patris requieſcens in patrimonialibus patris
bonis: donec ponet inimicos ſuos ſcabellū pedū
ſuorū. ¶ Hec itaqꝫ tria feſta recte in euāgelio ſpi
ritualiter celebramus. Nam iuxta pſal. xp̄s capti
uā duxit captiuitatē: qñ in paſcha reſurgens vin
ctos ſuos eduxit de lacu in quo non erat aqua.
Aſcēdit in altū cū in aſcenſione exaltatus eſt ſu
per celos celorū ad orientē. Dedit dona homini
bus cum in pēthe. effudit de ſpiritusancto ſuper
omnē carnē. Quarta vero feria poſt dominicam
de paſſione eſt de encenijs: prout ibi dictū eſt in
ſexta parte. Erāt quoqꝫ ⁊ alie quattuor ſolēnita
tes: nō tñ ita ſolennes ſicut precedētes: videlicet

Neomenia.

ſabbatū: feſtū clangoris: feſtum propitiationis: ⁊
neomenia. Siquidē apud hebreos neomenia di
cta eſt: qꝛ ſm lunarem curſum menſes ſupputabā
tur. Mene grece luna vocatur: inde neomenia .i.
noua luna. Apud nos vero neomenie ſunt kalē.
Erat apud hebreos ipſi dies kalēdarū ex legali
inſtitutione ſolennes. ¶ Sane conſtātinus impe
rator partes tranſmarinas petens inuenit Euſe
biū ceſarieñ. epiſcopū virū ſanctiſſimū cui dixit.
Pete a me vnde eccleſia tua ditetur. Ille vero re
ſpōdit. Eccleſia mea ſatis abūdat in diuitijs: ſed
rogo te vt mittas per partes mūdi ⁊ nomina ſan
ctorū ⁊ tēpora paſſionū ⁊ ſub quibus ⁊ qualiter
⁊ in quibus locis paſſi ſunt reſcribas: quod factū
eſt: ⁊ refert Euſebius ꝙ quolibet anni die pluſꝗ̄
quinqꝫ miliū ſctōꝝ feſta concurrunt: excepta die
kalendarū ianuarij: quo intendebāt gētiles epu
lis ⁊ ſolēnitatibus nō ad martyrizandū ſanctos.
⁊ Hiero. dicit idem in epiſtola que ſuo kalēdario
preponitur. vnde Greg. dicit. Totus mūdus ple
nus eſt ſanctis: ⁊ ſimiliter Haymo dicit de ange
lis ꝙ ſi quis creaturas ſpirituales videre poſſet:
videret eas ebullire in aere ſicut minimos athō
mos in ſolis ſplendore. Et nota ꝙ nullus aſcri
bendus ſeu annumerādus eſt cathalogo ſiue nu
mero ſanctoꝝ niſi per romanū pōtificē: ⁊ niſi fa

Cathalogo ſanctorum nullus annumerādꝰ eſt niſi per romanum pontificē: ⁊ niſi facta priꝰ clara fide de illius vita et miraculis.

cta prius clara fide de illius vita ⁊ miraculis. ex
tra de reli. ⁊ veñ. ſan. ca. j. extra de teſ. venerabili.
Dicitur autē cathalogus vniuerſalis ſermo a ca
tha qđ eſt vniuerſale: ⁊ logos qđ ſermo. Et leta
nia ſiue kalendariū in quibus enumerant ſancti
per romanā eccleſiā approbati dicitur vniuerſa
lis ſermo. Ceterū ſm decretū concilij africani de
cōſe. diſt. j. placet. nulla memoria martyrū proba
biliter ſiue ſolenniter accipiatur: niſi aut vbi cor
pus martyris aut certe reliquie ſunt: aut vbi fuit
origo habitationis vel poſſeſſionis illius: nā alta
ria que per ſomnia ⁊ inanes quaſi reuelationes
quorūlibet hoīm vbicūqꝫ ſtatuunt omnino repro
bantur. Itē ſtatutū eſt in cōcilio aurelian. de cōſ.
di. iij. ep̄s. ꝙ ep̄s ſi in infirmitate nō fuerit impe
ditus eccleſie cui fuerit proximus puta epiſcopa
li: die dñica deeſſe nō debet: que autē feſtiuitates
celebrande ſint patet ex cōcilio lugduñ. de cō. di.
iij. ca. j. extra de fe. ca. fi. i quo ſic ſtatutū eſt. Dies
dñici feriādi ſunt a veſpera in veſperā. Item feſtū
natalis dñi: ſancti ſtephani: ſancti Joannis euā
geliſte: Innocentium: ſancti Silueſtri: Circūciſio
nis: Theophanie ſiue epyphanie: Paſcha cū to
ta precedenti ⁊ ſequentibus hebdomadis. Roga
tiones cum tribus diebus: Aſcenſio dñi: Pēthe.
cū duobus diebus ſequentibus: ſancti Joannis
baptiſte: duodecim apoſtolorū: ſancti Laurentij:
feſtiuitates beate Marie: omnes dies dominici:
dedicatio ſancti Michaelis: dedicatio cuiuſlibet
oratorij: feſtū omniū ſanctorū: ſancti Martini. Il
le feſtiuitates ſcilicet ſanctoꝝ canonizatorū quas
ſinguli epiſcopi in ſuis eccleſijs cum clero ⁊ popu
lo decreuerint celebrandas. Reliquis vero feſtiui
tatibus que per annum ſunt: non ſunt populi co
gendi ad celebrandum ſiue feriandum nec prohi
bendi. Quot pſalmos: quot reſponſoria: quot le
ctiones: ⁊ quare in feſtis dicantur: dictum eſt in
quinta parte ſub titulo de nocturnis. Quedam
autem feſta dicuntur in totum duplicia: quedam
ſimpliciter duplicia: quedam ſemiduplicia. Dicū
tur quedam duplicia in quibuſdam eccleſijs pro
eo ꝙ reſponſoria tam maiora ꝗ̄ breuia ⁊ verſus
a duobus cantantur: ⁊ quia omnia incipienda a
duobus incipiuntur: ⁊ quia antiphone in matuti
nis ⁊ veſperis duplicantur: dicuntur enim com
plete ⁊ ante pſalmum ⁊ poſt ſicut eſt feſtum nata
lis domini: ſancti Stephani prothomartyris: ſan
cti Joannis euangeliſte: Circunciſio domini:

Epyphanie: Purificationis: Annūciationis: Re-ſurrectionis: Aſcēſionis: pēthecoſtes: ſcti Joan-nis baptiſte: aploꝝ Petri ⁊ Pauli: ſcti Laurētij: aſſumptiōis btē marie ꝟginis: natiuitatis eiuſdē: et dedicatio baſilice. Premiſſa quidē ſunt maiora duplicia feſta. Minora aūt duplicia feſta ſūt ſcda et tertia feria infra octauas reſurrectionis. Item ſcda ⁊ tertia feria infra octa. pēthe. Cōmemoratio ſcti Pauli apli. Octaue aploꝝ Petri ⁊ Pauli: et aſſumptiōis: ⁊ quodlibet feſtū qd vnaqueqꝫ eccle-ſia duplex ordinauerit celebrari. Semiduplicia autē feſta ſunt in qb⁹ ꝑmiſſa oino nō obſeruātur: ſed tm̄ tertiū: ſextū ⁊ vltimū. Rñſoria cātantur a duob⁹: nec incipit a duob⁹ nec duplant antipho-ne: lȝ verſiculi ⁊ breuia rñſoria a duobus dicant: ⁊ ſunt hec ſemiduplicia feſta. ſctōꝝ Andree Nico-lai: Lucie: Thome apli: Innocētiū: Octaue epy-phanie: Agnetis: Conuerſio ſcti Pauli: Agathe: Mathie: Cathedra ſcti Petri: Gregorij: Augu-ſtini: Hieronymi: Ambroſij: Philippi et Jacobi: Marci euāgeliſte: Inuētionis ſctē crucis: Reue-lationis ſcti Michaelis: octaua aſcēſionis: Joan-nis ante portā latinam: Barnabe apli: octaua ſcti Joānis baptiſte: Marie magdalene: Jacobi apli: ad vincula ſancti Petri: octaua ſancti Laurētij: Bartholomei: decollatio ſcti Joannis baptiſte: octaua natiuitatis btē Marie: Exaltationis ſctē crucis: Mathei: Luce: Symonis ⁊ Jude: Mar-tini: Cecilie: katherine: ⁊ alia ſm cōſuetudinē cu-iuſcunqꝫ eccle. Sane igit hec varietas circa feſta ſeruat qm̄ ſicut ꝑ aplm ſtella differt in claritate a ſtella ſic etiā erit reſurrectio mortuoꝝ. Cum ergo ſm btm̄ Dionyſiū eccliaſtica hierarchia repñtet aliqualr̄ i ſuis actionib⁹ ſeu ordinationib⁹ celeſtē hierarchiā i qua ſcti ſm diuerſitatē meritoꝝ ſuo-rū diſponunt: iō ad hoc repñtādū varietas diuer-ſoꝝ officioꝝ i noſtra ecclia reperit. ¶ Que igitur feſta i toto duplicia ⁊ q̄ ſemiduplicia dici debeāt liq̄do pꝫ ſm myſticū itellectū. Nā ſm ſctōs viſio dei erit premiū oim beatoꝝ: q̄ q̄dē viſio erit maior vel minor i oib⁹: ſm ꝙ hic poſiti magis vel min⁹ i charitate q̄ eſt radix oim meritoꝝ ꝓfecerint. Ve-rūtn̄ ſunt q̄dā ſpālia merita que ſm aliqua ſpālia premia habētib⁹ alia merita: in futura gloria cōfe-rent. Vñ ſpāle ꝑmiū ſupeſſentiale reddet martyri-bus doctorib⁹ ⁊ virginib⁹ qd premiū aureola di-cit ꝙ ꝙ̄tū ad hoc aliqui ſcti duplex habebūt pre-miū. ſ. eſſentiale qd dr deitiſio: ⁊ accidētale aureo-la: ⁊ ſm hoc feſta ſctōꝝ pñt dici maiora vel mino-ra. ſ. in quib⁹ premioꝝ rōnes magis vel minus re-periri pñt. Qr igit btā virgo inter oēs ſctōs ſubli-miori ꝑmio potit ꝙ̄tū ad ꝑmiū eſſentiale: ⁊ rōnes etiā accidētaliū premioꝝ ſibi cōpetūt: iō ei⁹ feſtū totū duplex dr eſſe: ſic eſt etiā in feſtiuitatibus ad honorē xp̄i ſtatutis. Qr ꝟo poſt eos angeli ſcdm obtinēt locum: ⁊ poſt illos apli ⁊ martyres: et poſt ipſos alij: iō ſm eoꝝ plura vel pauciora eſſentia-lia ⁊ accidētalia ꝑmia: ipſoꝝ feſtū: vel totū duplex vel ſemiduplex vel ſimplex dȝ ab ecclia militāte q̄ veſtigia triūphātis imitatur ꝯformiter celebrari. Quiqꝫ ꝟo alia ꝯſideratione dicūtur feſta duplicia qñ. ſ. eadē die duo feſta ꝯcurrūt: ⁊ tunc minus ce-dit maiori. Nā die illa de feſto excellentiori officium celebrat: ⁊ de minori fit ſolūmodo cōmemoratio: ⁊ illius officiū ad diē ſequentem reſeruatur: ſicut fit de beatis Petro ⁊ Paulo. Si ergo eadē die plu-ra feſta cōcurrāt: ⁊ oēs ſunt martyres: illius q̄ in-ter eos maioris erit nois officiū celebretur. Si ꝟo alter cōfeſſor ⁊ alius martyr vel martyres: ſi con-feſſor maioris ſit nois ꝙ̄ martyr vel puilegiatus vt btūs Martinus: ⁊ cui⁹ gñaliter offi. tū iſtituit eccleſia: dicendū eſt officiū de ꝯfeſſore: ⁊ cōmemo-ratio faciēda eſt de martyre ſin autē celebrādū eſt de martyre. Itē ſi feſtum andree veniret in prima dñica de aduētu fiet in ſcda feria: idē dicimus de quolibet feſto aploꝝ ⁊ martyrū ſi occurerēt i pre-miſſis dñicis puilegiatis. Itē ſi feſtū habēs vigi-liā ꝯtingit in feria ſcda: celebrat officiū de vigilia: et ieiunatur in ſabbato antecedēti. extra de obſer. ieiu. c. j. Si aūt in quacūqꝫ alia dñica ↄ priuilegia-tis. i. quib⁹ hyſtorie appropriate inueniunt euene-rit feſtū apli vel alicuius precipui martyris vel al-terius ſcti q̄ propriū habeat officiū: attendendum eſt vtrū ſequēs hebdomada ſiue ſinguli dies ipſi⁹ ꝓpriū habeat officiū: qd ſi hȝ fiet officiū de dñica: ⁊ feſtū ſcti fiet in ſcda feria. Si ꝟo nō hȝ fiat offi-ciū de feſto in dñica: ⁊ officiū dñice fiet in ſcda fe-ria: ⁊ ſic dñica qñqꝫ cedit feſto: quādoqꝫ econuerſo. ¶ Circa vigilias ſctōꝝ quare ſic vocātur ⁊ vnde ortū habuerūt dictū eſt in ſexta parte ſub quarta feria tertie hebdomade aduētus. Porro circa fe-ſta q̄ in ſeptuageſima ſeu in tp̄e paſſionis ſiue an-te illud occurrūt ſicut ⁊ feſtum ſancte Agathe: ca-thedra ſcti Petri: ſancti Mathie: Annūciatiōis dñi: feſtū ſancti Gregorij: feſtū etiā patroni cuiuſli-bet eccleſie ſi acciderit: vel anniuerſarium illi⁹: vel paſcha alicuius annotiuū generaliter dicim⁹ ꝙ cā-tica laudis. ſ. Te deū laudamus: Gloria in excelſis deo. ⁊ Ite miſſa eſt. in illis debēt cātari: ⁊ oia que cātarent i illis ſi in alijs tp̄ib⁹ cōtigerēt ꝑter alla: qm̄ feſta hmōi ad tp̄s paſche pertinere noſcūtur. Sed quare nō dr tūc alla ſicut alia cātica letitie? Rñdeo qr illud eſt magis canticū letitie ꝙ̄ alia q̄ ſunt magis obſecrationes ſeu gr̄arū actiones ꝙ̄ cātica letitie. Licet ⁊ in illis ſit aliqua letitia ꝑſer-tim in cantu. Si ꝟo opponat ꝙ Gloria in excelſis qd eſt ꝓpriū natalis dñi: ⁊ Ite miſſa eſt. qd eſt cā-ticū ſeu laus reſurrectionis. ⁊ Te deum laudam⁹. qd ſignificat letitiam pro dragma inuenta: nō de-beant in feſto annunciationis dñi cātari: pro eo ꝙ premiſſa i aduētu dñi nondū ſua tēpora habebāt: qr dñs nōdū ea in rebus humanis fuerat proſecu-tus. Rñdēt qui ſolēnizare contēdunt ꝙ hoc feſtū eſt oim feſtoꝝ xp̄i quaſi fons ⁊ origo ſeu initium: qm̄ tn̄ natale dñi vel paſſio vel inuētio dragme nō dum erāt in re vel in tp̄e: habebantur tn̄ in ſpe: qm̄ in ſpe eoꝝ ꝓdigia ꝓcedebāt. Annotatiuū paſcha vocatur qñ aliquis diem quo baptizatus eſt cele-bratur annuatim: qd forte ſumitur a gentilib⁹ qui diem in quo ad miſeriam naſcebantur natalitium obſeruabāt in qua celebratione officiū paſche dȝ cātari preter alla: ſi in tp̄e quadrageſime ꝯtingat.

Varietas hec quare ſeruatur circa feſta.

Alleluya canticū eſt letitie.

Annotatiuū paſcha.

¶ Et nota ꝙ hec tria. ſ. Te deū laudamus: Gloria in excelſis deo: ⁊ Ite miſſa eſt. ſeſe cōcomitāt: ⁊ eſt ratio. Nam Gloria in excelſis ſignificat illud ineffabile gaudium qđ angelus paſtoribus nūciauit dicēs Annūtio vobis gaudiū magnū: q2 nat⁹ eſt nobis hodie ſaluator. Ite miſſa eſt. qđ eſt dictu Ite ad propria miſſa eſt cōſummata: deſignat acceſſum paſtorū ad locū natiuitatis xp̄i dicentium adinuicē poſt angelicā annūciationē. Trāſeam⁹ vſq3 ad bethleē ⁊ videam⁹ hoc verbū qđ factum eſt. Quia ergo poſt annūciationē angeli ſecutus eſt paſtoꝝ acceſſus ideo merito qñ ſacerdos dicit Gloria in excelſis deo. in quo predictum angelum repreſentat dꝫ etiā dici ite miſſa eſt. Similiter quādo hec duo dicūtur vel omittuntur Te deum laudamus. ad nocturnos dr̄ vel omittuntur: qm̄ ibi gaudiū ⁊ laudes celi ⁊ terre: creatoris ⁊ creature: capitis ⁊ membrorum ſignificantur. ſicut in Gloria in excelſis deo. celū ⁊ terra. creator ⁊ creatura. caput ⁊ mēbra cū laude ⁊ gaudio nominant̄: imo fere oīa q̄ ibi implicite ꝯtinētur hic explicite ponūtur: merito igitur qñ illud dr̄ hoc nō dꝫ omitti. Verūtamen nō ſemꝑ premiſſa ſe cōcomitātur. Nā in feſto cathedre beati Petri etiā ſi occurrat in quadrageſima quedam eccleſie dicunt Te deū laudamus. ceteris laudibus tacitis: q2 hoc cātico vti ſolemus ad intronizādos ep̄os in ſedes ſuas: ⁊ beatus Petrus eadē die fuit in cathedra antiochena intronizatus. Itē in cena dn̄i dr̄ Gloria in excelſis deo ⁊ Ite miſſa eſt. ſi epiſcopus adſit ⁊ chriſmatis celebret officium. Et in ſabbato ſancto dr̄ Gloria in excelſis deo: ſʒ nō Ite miſſa eſt. in ipſis tñ diebus non dr̄ Te deum laudamus. Item in die natiuitatis dr̄ Gloria in excelſis in prima miſſa: ſed Ite miſſa eſt non dr̄: ne populus licentiatū ſe credens non audito matutino diſcedat ⁊ ꝓpter hoc etiam quidam tunc reſeruant finalem collectā prime miſſe, donec matutine expleantur cōcludētes poſtea miſſam ſub Benedicamus dn̄o: ſed alia rō ponitur in quarta pte ſub titulo de oratiōe nouiſſima. Secundam etiam miſſam eodē mō finiunt.

In die natiuitatis dicit̄ Gloria i excelſis i prima miſſa: ſʒ Ite miſſa eſt nō dicitur.

In quibuſdam tamen eccleſijs dr̄ tunc Ecce completa ſunt omnia. nec datur populo licētia recedēdi: vt ſciat ſe debere tertiam miſſam audire: in qua demum dr̄ Ite miſſa eſt. In alijs autem in quib⁹ fit officiū ambroſianū in tp̄e quadrageſime null⁹ ſancti feſtiuitas celebratur: ſʒ tm̄ cōmemoratio fit et idipſum antiqua decreta in alijs eccleſijs ſeruari iubebant: ⁊ antiquit⁹ cōiter ſic fiebat. In alijs quoq3 eccleſijs prius ſacrificatur q̄ʒ euangeliū legatur vel cātetur. xxxiiij. q. iiij. nō oportet. ⁊. c. ſeq. De officio feſtorū que tp̄e aduētus occurrūt dictū eſt in ſexta parte in titulo de tempore aduentus. De feſtis vero reſurrectionis vſq3 ad octauā pentheco. hec regula generaliter in quibuſdam eccleſijs ſeruatur ꝙ in omnibus ſanctorum feſtis cātatur hyſtoria Beatus vir. hoc in apoſtolis: martyribus. confeſſoribus: ⁊ virginibus. hoc in vno ⁊ in pluribus frequentatur. Vir enim iſte beatus xp̄s eſt ſm̄ regulā ticonij caput ⁊ membra. Hic eſt em̄ martyr de quo dicitur in antiphona Filie Hieruſalem. que ſcd̄m caput coronauit dominus ſtola immortalitatis in hoc tempore ſolēnitatis ⁊ letitie: et ſcd̄m membra poſtea coronabit in illo tempore quod ꝑ iſtud ſignificatur qđ erit eternitatis et glorie: hic eſt enim qui loquitur in officio quod hoc tempore frequentatur. ſ. Protexiſti me deus. Hic eſt vitis vera: ⁊ ſcti ſunt palmites. ſicut dr̄ in euangelio Ego ſum vitis vera. Joan. xv. c. quod ſimiliter hoc tempore frequētat̄: ⁊ ſcd̄m premiſſa patet ꝙ etiam in feſtis duorum vel plurium ſanctorum debet dici in predicta antiphona Filie hieruſalem venite ⁊ videte martyrem. ſ. chriſtum: ⁊ nō martyres et alia in plurali ſicut faciunt quidam. Frequentamus autem hoc tempore in feſtiuitatibus ſanctorum identitatem officiorum: eo ꝙ i ſuo ſignificato idem erit denarius omnium: ⁊ q2 tunc glorificati erimus vnum cum chriſto hoc tempore glorificato. ¶ Sed queritur quare in tempore paſchali non celebramus feſta ſanctorum qui cum chriſto ſurrexerunt: vel cum eo celos aſcenderunt debemus enim de illorum glorificatione gaudere et ſolennizare ſicut ⁊ de alijs ſanctis cum certi ſumus eos celos aſcendiſſe? Reſpondeo ꝙ ideo nō ſolennizamus: quoniam ad inferos deſcenderunt. Solennizamus enim ſanctorum natalitia: quando videlicet celo nati ſunt: vt ꝑmiſſum eſt: nō quādo inferno: de quo dictum eſt in ſexta parte ſub paraſceue. ¶ Poteſt etiam dici ꝙ de glorificatione illorum in anima in paſcha vel ſaltem in aſcenſione feſtare deberemus: ſed non poſſumus ꝓpter auctoritatem officiorum illorum dierum. Obūbraretur enim ſolennitas illorum auctoritate maioris ſolennitatis: quoniam veniente pꝛīcipe ceſſat magiſtratus: et ideo ſtatutum fuit vt per alia tempora anni diebus quibus et dedicate fuerint eccleſie feſta illorum celebrentur. Vel ſecundum Bedam in dedicatione eccleſie in qua nouem lectiones dicuntur: fit feſtum de illis: ſicut ⁊ feſtū ſancti Joannis baptiſte fit ad finē auguſti: qui tñ circa paſcha mortuus fuit. ⁊ feſtum beati Jacobi compoſtele in iulio: qui tamen fuit tēpore paſchali occiſus. Beatus quoq3 Petrus apoſtolus fuit incarceratus hoc tempore. Facta eſt em̄ predictorū feſtorum mutatio: quia tāta erat feſtiuitas pꝛīcipis omnium ꝙ nō poterant tunc celebrari ſolēnitates ſatellitū. iuxta illud Cede maiori. Verūtamē feſta ſctōꝝ veteris teſtamēti: vt Abrahā: Iſaac: dauid Daniel ⁊ aliorū per greciam ⁊ apud venetias coli dicuntur: ⁊ ibi habere eccleſias. De Machabeis dr̄ prout ſub iſto feſto dicetur.

Feſta ſctorū veteris teſtamēti ꝑ greciā et apud venetias coli dicūtur.

Circa octauas notandum eſt ꝙ octauam diem Leuiticus liber inſinuat dicens Dies octauus erit celeberrimus atq3 ſanctiſſimus. ¶ Sane octaue ſanctorum ideo celebrantur: quia ſicut primus dies ſignificat natiuitatem eorum. ſ. qualiter naſcūtur celo ⁊ in ſocietatem angelorum ⁊ ſanctorū patrū quādo aīe eorū a corporib⁹ ſeparantur: ita in octauis recolētes reſurrectionē corporum congratulamur reſurrectioni eorum. ¶ Et attende ꝙ quorūdam ſanctorū ce

lebrantur octaue: ne hoc myſteriũ lateat: non aũt oĩm: ne vileſcat. Si enĩ nõ valemus oĩa feſta celebrare ſanctorũ: quãto minus octauas eorũ. Si igitur aliorũ ſctõꝝ octaue ſolẽnes ſunt: quãtomagis ſancti ſanctorum. ſ. dñi natiuitatis octaua ſolennis erit. Uidetur aũt ꝙ natiuitas dñi non habeat octauã: qꝛ illa tendebat ad mortẽ. Obitus eĩ ſanctorũ ideo habent octauas: qꝛ tũc ipſi naſcuntur ex natiuitate que eſt ad vitam eternã. Poſt illam enim natiuitatem q̃ eſt in morte ſperanda eſt gloria reſurrectionis que datur in octaua: nõ poſt natiuitatẽ que eſt ad mortem. Scdm̃ hoc etiã videꝛ ꝙ natiuitas beate Marie ⁊ natiuitas beati Joãnis bap. nõ habẽt octauã: nec etiã reſurrectio dñi: in qua dñs recepit ſtolã corporis: que generaliter oĩbus fidelibus dabitur in octaua: iam enim ipſa reſurrectio dñi facta erat in re. Quia igitur diuerſe eccleſie ĩ diuerſis feſtiuitatib⁹ octauas celebrãt ideo ne illas reprehendere videamur dicimus ꝙ duplex eſt octaua. ſ. reuerẽtie ſiue venerationis ſeu deuotionis ⁊ inſtitutionis. Octaua reuerentie eſt feſtiuitatũ paſche: penthecoſtes: natiuitas beate virginis marie: ⁊ beati Joã. bap. celebrantur enĩ octaue illorũ pro ſola deuotione non pro alio myſterio Octaua etiam deuotionis eſt in ſanctis patronis eccleſiarum ⁊ de ſancto Nicolao ⁊ de beata maria Magda. ⁊ ſimilib⁹ q̃ octauas nõ habẽt ſed quedã eccleſie ob deuotionẽ eas faciũt. Octaua vero inſtitutionis quadripartita eſt: qꝛ eſt octaua ſignificationis: ſuppletionis: alterius negotij ſignificationis: ⁊ future glorificationis. Octaua ſignificationis eſt vt octaue ſanctorum vigilias habentium ⁊ feſtum dedicationis eccleſie: qd̃ fit ĩ ſignum qd̃ dedicabitur eccleſia. i. extrema ⁊ pleniſſima dedicatione dedicabitur tunc. i. copulabiꝛ xp̃o dedicari enim eſt copulari: ⁊ octaue martyrum: qꝛ ipſi per ea que paſſi ſunt: ⁊ ex eo ꝙ hanc vitam ꝓ nihilo habuerunt: oſtenderunt ꝙ erat vita immortalis. Unde octaue innocentium poſſunt dici octaue ſignificationis: quia per eas reſurrectio noſtra ſignificatur: prout ſub feſto illo dicetur: ⁊ etiã octaua beatoꝝ Petri ⁊ Pauli ⁊ quorũdam ſanctorũ que ſignificant ſtolam ſecundã. ſ. glorificationem quã in octaua etate beati habituri ſunt. Sed quare ob ſimilem etiam cauſam nõ obſeruatur ſeu celebratur octaua paſſionis dñi: ſicutenĩ xp̃s qui eſt ſol iuſtitie natus eſt non propter ſe: ſed vt lux noſtris mentibus qui eramus in tenebris appareret ſic etiam baptizatus eſt non propter ſe: ſed vt noſtra peccata lauaret: ſic mortuus eſt nõ propter ſe ſed vt nos moreremur pctõ ꝑ qd̃ nos liberaret a morte: Reſpondeo ideo qꝛ ſuperueniẽs feſtum letitie obūbrat ⁊ abolet cõmemorationẽ triſtitie. Preterea lꝫ reddatur ratio quare premiſſe octaue fiant: non tñ vſquequaq; ĩ ſimilib⁹ exigitur ꝙ octaue fiãt. Nã xp̃s fuit circũciſus carnaliter: vt circũcidamur ſpũaliter: ieiunauit vt ieiunem⁹: pedes lauit vt lauemus. Nec tantũ octauas iſtorum aut ſimilium celebram⁹: ſed ⁊ octaue ſctõꝝ ob cauſam diſſimilem celebrantur: vt premiſſum eſt. Rurſus diſſimilem habet cauſam octaue paſchalis ſolennitas cui nõ fit octaue myſteriũ vel miniſteriũ Octaua tñ additur propter octo beatitudines que in illa ſolẽni octaua percipiunꝛ: prout dictũ eſt ibi: ⁊ etiã octaua penthe. que ⁊ ideo celebraꝛ vt operũ ſanctiſpũs cõſummatio declaretur: eſt etiã oĩm octauarũ ratio generalis: qꝛ ſcꝫ octaua redit ad caput qd̃ eſt de beatitudinib⁹. Jn libro de doctrina chriſtiana aſſerit Augu. ideoq; dies primus eſt ⁊ octauus. ſ. dominicus: ⁊ ideo reſurrectio dñi diciꝛ facta in octaua: id eſt in die dñica. idcirco igitur obſeruaꝛ celebritas octauarũ: vt reuertamur ad primũ innocẽtie ſtatũ: in cuius innocẽtie recordatione in octaua die circũciſio agebatur: vt mens circunciſa fieret ab omni carnali cogitatione. Octaua ſuppletionis eſt octaua natiuitatis dñi: qꝛ in ea ſupplemus quod minus factũ eſt in feſto natiuitatis. Quia enim in natiuitate multũ actum eſt de partu: ⁊ parũ de parturiẽte: ideo in octaua plenius agitur de parturiẽte: quod apparet in reſpõſorijs ⁊ antiphonis laudum: ⁊ in diurno officio ipſius octaue: ⁊ ob ſimilem etiã cauſam celebratur octaua epyphanie. Octaua alterius rei ſignificationis eſt ſimiliter octaua natiuitatis: prout ibi dictum eſt: ⁊ octaua agnetis. Jn illa enim repſentatur ꝙ beata agnes octaua die viſa eſt glorioſa a quibuſdam fidelibus: prout ſub illo feſto dicetur. Octaua future glorificationis eſt vt octaua obitus cuiuſlibet ſancti. Jtem nota ꝙ tñ beatus Stephan⁹ ⁊ Laurentius habent inter martyres octauas inſtitutionis: ſolus vero btũs Martinus inter confeſſores. De octauis paſche ⁊ aſcẽſionis ⁊ natalis dñi dictũ eſt in ſexta parte ſub titulo de paſcha. Licet autẽ regulariter in octauis feſtiuitatũ fiat in miſſa officiũ ſicut in ipſis feſtiuitatib⁹ pro eo ꝙ in octaua eadẽ dies cũ ipſo feſto cenſetur. Hoc tñ fallit in octaua apoſtolorum Petri ⁊ Pauli: in quibus dicitur officium de martyribus: lꝫ enim vna ⁊ eadẽ die ambo paſſi fuerint: non tamen eadẽ die de vtroq; in eccleſia ſolennizatur: prout ſub eorũ feſto diceꝛ. Jdeoq; vtriuſq; officiũ nequit in octaua fieri: cũ vnaꝫ diẽ dũtaxat ambo habeãt pro octaua. Oportuit ergo ꝙ in eorũ octaua aliquod cõmune officiũ inueniretur: et ideo qꝛ eorũ martyriũ maximi fuit meriti: officiũ dicitur de martyribus: quamuis de vtriuſq; precipuis actibus: mẽtio in ipſo officio habeatur. Fallit etiã hoc in octauis beati Laurentij: in quo tria precipue valde cõmẽdabilia fuerũt: videlicet pietas in elemoſynis: firma ſtabilitas in fidei ꝯfeſſione: ⁊ martyriũ ſpeciale. De primo agitur in vigilia. De ſecũdo in feſto: ⁊ ideo de tertio agi oportuit in octaua. Uerum licet eccleſiaſtica officia ab aduentu dñi quod eſt tp̃s renouationis inchoari in prohemio ſexte partis diximus: in hac tñ parte ſimplicius incedẽtes kalendariũ proſequemur a menſe ianuarij inchoãdo de aliquibus anni feſtiuitatibus ſeriatim aliqua ſpecialia apponẽtes vcꝫ de ſanctis Fabiano ⁊ Sebaſtiano: de ſancta Agnete: de cõuerſione ſancti Pauli: de ſctõ Juliano: de ſancta Agatha: de purificatiõe btẽ Marie: de cathedra ſancti Petri: de annunciatione

Nonnullorũ ſanctorum quare celebrãtur octaue.

Octaua ſuppletionis.

beate Marie: de ſanctis Philippo et Jacobo: de inuẽtione ſancte crucis: de reuelatione ſancti Michaelis de ſanctis Geruaſio et Prothaſio: de ſctõ Joanne baptiſta: de ſanctis Petro et Paulo: de ſeptẽ fratrũ: de ſctõ Jacobo apoſtolo: de ſeptẽ dormiẽtibus: de ad vincula ſancti Petri. de Machabeis: de inuentione ſancti Stephani: de trãſfiguratione dñi: de ſancto Laurẽtio: de aſſumptione beate Marie: de ſancto Bartholomeo: de decollatione ſcti Joãnis: de ſanctis Felice et Adaucto: de natiuitate beate marie: de exaltatione ſancte crucis: de ſancto Mattheo apoſtolo: de ſãctis Mauricio et ſociis ſuis: de beato Luca: de Symone et Juda: de feſto oim ſanctorum: de officio mortuorũ: de ſanctis quatuor coronatis: de ſctõ Martino: de ſancto Andrea: de ſancto Nicolao: de venerabili Beda preſbytero: de ſancto Thoma apoſtolo: de feſtis ſanctorũ Stephani et Joãnis euãgeliſte: de Innocẽtibus: de apoſtolis: de euangeliſtis: de Martyribus: de Cõfeſſoribus de Uirginibus: de officio feſti dedicationis eccleſie.

¶ De ſanctis Fabiano et Sebaſtiano. Rubrica.

In feſto beatorũ Fabiani et Sebaſtiani duplex collecta in quibuſdam eccleſiis dicitur: et inſolito more vtraque ſub vno per dñm noſtrum terminat: tũ qz ab ipſo vnico dei filio ieſu xpo mediãte ambo ad palmã martyrij peruenerũt: tũ etiam qz lz diuerſis paſſi ſint temporibus: eccleſia tamẽ propter ingentia vtriuſque merita vtrique pariter et principaliter ſolẽnizat: et vtramque collectã vno eodẽque fine concludit.

¶ De ſancta Agnete. Rubrica.

Feſtum Beate Agnetis caret octaua inſtitutionis.

Feſtũ beate Agnetis caret octaua ſ. inſtitutionis: habet tamen octauam alterius negocij ſignificationis: vt iã dictum eſt in prohemio. Quod ergo dicitur in kalendario Agnetis ſecundo non dz propter hoc qz illud ſit feſtũ octauarũ eiuſdem: nec in eccleſia pronunciatur: nec in kalẽdario ſcribitur octaua: ſed eſt alia ſolẽnitas de eadem repetita ppter miraculũ quoddam quod in octaua die poſt eius obitum cõtingit ad tumulũ illius parentibus ſuis plorantibus. Intelligitur ergo Agnetis ſcdo. ſ. feſto: vnde melius diceretur ſecundo Agnetis. De hoc etiam dictum eſt ſub quarta parte ſub ſymbolo. Quia vero prefecti filius eam adamauit: ideo recte in eius feſto cantatur introitus. Me expectauerunt peccatores.

¶ De conuerſione ſancti Pauli. Rubrica.

Conuerſio ſancti Pauli apli: facta eſt eodẽ anno quo chriſtus paſſus eſt: et Stephanus lapidatus: anno quidẽ non naturali: ſed emergenti: nam xpc paſſus eſt viij. kalẽ. aprilis. Stephanus eodem anno tertio die auguſti lapidatus eſt. Paulus vero. viij. kalendas februarij conuerſus eſt. Eius aũt ꝯuerſio potius ꝙ aliorũ ſanctorum celebratur triplici rõne. Primo ppter exemplũ ne quiſque quantumcunque peccator deſperet de venia quando tantum in culpa conſpicit poſtmodũ talem fuiſſe in gratia. Secundo propter gaudium. Sicut enim eccleſia magnã habuit triſtitiã in eius perſecutione: ita maximam habuit letitiã de eius cõuerſione. Tertio propter miraculũ quod dñs in eo oſtendit: dum de ſeuiſſimo perſecutore fecit fideliſſimũ predicatorem. In hoc feſto dicitur epiſtola Saulus adhuc: que eſt Actuũ. ix. Et euangelium. Dixit Symon petrus ad ieſum: quod eſt Matth. xix. Dicitur etiam ad horas capitulum. Erat quidam diſcipulus. Actu. ix.

¶ De ſancto Juliano. Rubrica.

Julianus iſte cuius feſtum fit quinto kalendas februarij fuit epiſcopus cenomanẽ. qui Symon fuiſſe dicitur: quem dñs a lepra mundauit: et qui deũ ad cõuiuium inuitauit. Hic etiã dicitur eſſe Julianus: qui ab itinerantibus pro inueniẽdo bono hoſpitio inuocatur: eo qz in domo eius fuit dñs hoſpitat⁹. Alij dicũt qz eſt ille qui patrẽ et matrẽ occidit: de quo ſequit. Fuit quoque et ali⁹ Julianus de alemania: qui deſiderio martyrij ſe vltro perſequentibus offerebat. vnde Criſpinus cõſularis eũ iuſſit occidi: qđ ipſe Julian⁹ audiẽs ſtatim foras proſilijt: et querẽti ſpõte intrepidus ſe opponens protinus ictũ ferientis excepit. Fuit inſuper alius Julianus frater beati Juliani: qui tẽpla idolorũ permiſſu Theodoſij imperatoris vna cũ fratre deſtruebat: ad cui⁹ verbũ homo viuus ſuper plauſtrũ mortuũ ſe fingens mortuus eſt. Fuit etiã quartus Julianus: qui vtrũque parentum neſcius occidit: ſed poſt multã penitẽtiã ſub ſpecie mendici leproſũ recepit in domo ſua angelũ: a quo audire meruit qz dñs ſuã penitentiã acceptaſſet. Fuit etiã quintus Julianus non ſanctus: ſed apoſtata ſceleratiſſimus: primo eñ fuit monachus: deinde imperator romanus: vt dicetur ſub feſto inuentionis ſancte crucis.

Julian⁹ ab itinerantib⁹ pro bono hoſpitio inueniendo inuocatur.

¶ De beata Agatha. Rubrica.

Beata Agatha poſt multa tormenta in carcere mortua eſt: ad cui⁹ caput in tumulo poſita eſt viſibiliter tabula per angeli miniſterium in qua ſcriptum erat. Mentem ſanctam ſpontaneã honorem deo et patrie liberationẽ. Ideoque cõſuetudo inoleuit cũ tabula eius imaginẽ continentẽ fieri proceſſionem.

¶ De purificatione beate Marie. Rubrica.

Inter cũctos ſanctos glorioſa dei genitrix virgo ſemper maria primatũ obtinet: vtpote q̃ eſt ſanctis dignior et excellẽtior vniuerſis: extra de peni. et renoua. In cuius honore eccleſia in quatuor anni tẽporib⁹: quatuor ſolẽnes celebrat feſtiuitates: vz annũciationẽ: aſſumptionẽ natiuitatẽ et purificationem. Omni eñ tpe ipſam in memoria habere debem⁹: que omni tẽpore ad filiũ ſuũ pro nobis peccatorib⁹ intercedit: quarũ due ſunt ſibi et dño noſtro cõmunes ſcilicet purificatio et annunciatio. He aũt quattuor feſtiuitates fiũt ſm quattuor benedictiones que in ipſius virginis ſalutatione ꝯtinent. Prima eſt. Aue ma

ria gratia plena. que prime feſtiuitati cõpetit ſcilꝫ annunciationi quãdo vꝫ eam angelus ſalutauit et de ſpiritusancto ↄcepit facta gratia plena. Secũda eſt Dñs tecum. que cõpetit aſſumptioni. qñ vꝫ aſſumpta eſt in celum: quia tunc fuit cum dño ſuo. i. filio vt eſt dñs. Ante enim non viderat eum dominũ ita maniſeſte in ſe. Tertia benedictio eſt. Benedicta tu in mulieribus que competit natiuitati: qꝛ tunc eſt nata mulier in vtero ſanctificata: nulla eñ mulier fuit i vtero ſanctificata: ⁊ ideo dicta eſt caſtrum propter ſingularitatem: qꝛ demones nũꝗ̃ caſtrum illud fregerunt. Quarta benedictio eſt Benedictus fructus ventris tui: q̃ cõgruit quarte feſtiuitati. ſ. purificationi: quia tunc obtulit illum benedictum fructum in templo. Quidaꝫ etiam faciunt quintum feſtũ. ſ. de conceptione beate Marie: dicẽtes ꝙ ſicut celebratur de morte ſanctorum non propter mortem: ſed quia tũc recepti ſunt in nuptijs eternis: ſimiliter poteſt celebrari feſtum de conceptione non quia ſit cõcepta: quia in peccato eſt concepta: ſed quia mater domini eſt cõcepta aſſerentes hoc fuiſſe reuelatum cuidã abbati in naufragio conſtituto: quod tamẽ nõ eſt autẽticum. vnde non eſt approbandũ cum cõcepta fuerit in pctõ. ſ. per cõcubitũ maris ⁊ femine. de cõſe. diſtin. iiij. firmiſſime. Verũtamẽ licet fuerit ↄcepta in pctõ dimiſſum eſt ei illud originale pctñ cũ ſanctificata fuerit in vtero ſicut ⁊ hieremias ⁊ ſanct9 Joãnes baptiſta. quare merito natiuitas eius et beati Joannis baptiſte celebrantur. natiuitas dico ex vtero. quando vꝫ in lucẽ ſeu in mundũ prodierunt. Sed natiuitas eoꝝ in vtero. ſ. quãdo infuſe ſunt aie in corporibus eoꝝ non celebratur: vt premiſſum eſt. ¶ Sextũ etiã feſtũ eſt feſtiuitas parientis. ſ. feſtum natalis: ſed qm̃ tunc eſt etiã ſimul feſtũ filij quod plenum exigit officium: ideo nõ ſolennizatur de illa niſi vſqꝫ in octauas: tunc ꝟo ſic: vt iam dictũ eſt in prohemio. ¶ Septimũ quoqꝫ feſtum eſt beate Marie ad martyres: de quo ſub feſto oĩm ſanctorum dicetur. Quia ꝟo feſtũ purificationis: ſm huius ſeptime partis diuiſionem in ordine tẽporis alia feſta virginis precedit: idcirco hic de illo dicamus. Eſt aũt hodie duplex feſtum primo quo ad partũ qđ dr̃ feſtum ypopanti. i. obuiatio quia in illa ſolẽnitate anna propheteſſa ⁊ ſymeon obuiauerunt beate Marie venienti filium ſuum xp̃m in templũ offerre: ypopantos eñ grece dr̃ obuiatio latine: ab ypo qđ eſt ire: et anti qđ eſt cõtra. Aduentus dñi in templum ſignificat aduẽtum eius in eccleſiam: ⁊ in mentem cuiuſlibet fidelis aie: que eſt templum ſpirituale. Hunc aduentum predixit dñs per malachiã prophetã. iij. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam ante faciem meam: ⁊ ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum ⁊c. Vel dr̃ ypopãti. i. preſentatio: eo ꝙ chriſtus in templum eſt preſentatus. Secundum quo ad pariẽtem: ⁊ dicitur feſtum purificationis: quia beata virgo licet purificatione non indigeret nec legi purificationis ob noxia teneretur: quia nullo modo immunda fuit nec peperit concepto ſemine tamen voluit facere preceptum legis. ¶ Dicitur enim Leuitici. xij. ca. Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum immunda erit ſeptem diebus: immũda quidem erat a conſortio hominum: ⁊ ab ingreſſu templi: expletis vero ſeptem diebus munda efficiebatur quo ad conſortium hoĩm: adhuc tamen vſqꝫ ad diem xxxiij. quo ad templi ingreſſum immunda erat donec purgaretur iuxta ritum mẽſtrui fluxus: ſed cõpletis. xl. diebus in die. xl. templum intrabat ⁊ puerum cũ muneribus offerebat: ſi aũt feminã pepeiſſet tp̃s duplicabatur ⁊ quo ad cõſortium ⁊ quo ad ingreſſum: ſicut ⁊ duplicatur quo ad corporis formationẽ. Nã in. xl. diebus corpus maſculi organizatur ⁊ perficitur. ⁊ in. xl. infundit aia vt ſepius. Corpus ꝟo femine octoginta dieb9 perficitur ⁊ in octogeſimo aia iſpirat vt ſepius: ſic ergo ſi maſculum pepererat. xl. ſi feminã octoginta dieb9 a die natiuitatis partus: a tẽpli arcebat ingreſſu: hodie tñ ſtatim ingredi nõ prohibetur ne ſibi pena i culpã vertatur. v. di. § hec ſi. ⁊. c. ſeq. extra de pur. poſt par. c. vno. Verũtamẽ mulier dũ ſentit ſibi imminere dolores partus nõ intret eccleſiã: vel ſaltem caueat ne polluat illã. Sacerdos aũt mulierẽ vicinam partui ſepe moneat vt cõfiteatur: ita ꝙ cum dolor partus vrgebit eam ſit parata accipere euchariſtiã: nã inhoneſtũ eſt ꝙ tp̃e partus preſbyter diu cũ ea moretur. Eſt aũt triplex ratio quare precepit dñs die. xl. puerũ in templum offerri. Primo ad notandũ ꝙ ſicut die. xl. in materiale tẽplũ ducitur: ſic in. xl. a cõceptione vt ſepius aia infunditur in corpus tãqꝫ in ſuũ tẽplũ: prout in hyſtoria ſcholaſtica dr̃: q̃uis phiſici dicãt ꝙ in. xlvj. corpus perficitur. Scdo vt aia que in die. xl. corpori infuſa ab ipſo corpore maculat in. xl. templũ ingrediẽs per hoſtias expietur. Tertio ad inſinuandũ ꝙ illi mereãtur celeſte tẽplũ ingredi qui decẽ precepta decalogi cũ fide quatuor euangeliorũ obſeruauerunt. Tranſactis ergo purificationis dieb9 pariẽs ĩgrediebatur tẽplũ offerens filium vel filiam ⁊ munera pro ſe. ſ. pro pctõ pullũ colũbe ſiue turturẽ: pro filio vero vel filia offerebat agnũ anniculũ in olocauſtũ: que agnũ habere neq̃bat: offerebat duas turtures aut duos pullos colũbarũ alterũ in holocauſtũ pro partu: alterũ vero ꝓ ſe. ſ. pro peccato ſuo. Unde in euangelio dr̃: vt offerrent par turturum ⁊c. ſm legis cõſuetudinẽ. ſ. ſicut lex exigere videbatur. Mulieres igitur in hoc beatã virginem imitantur. cum in quibuſdam locis poſt partum tranſactis. xl. diebus eccleſiã ingrediuntur ſignificantes ꝙ ſi virginem ipſam fuerint imitate poſt vitam preſentem ingrediantur cum ea eternam. Celebratur ergo hoc feſtum die. xl. a natiuitate dñi: quia beata virgo die. xl. a natiuitate chriſti ad tẽplum veniens ipſum ſm legẽ preſentauit. ¶ Rurſus hoc feſtũ ſequitur poſt feſtiuitates natalis domini circũciſionis ⁊ epyphanie ratione myſterij: ſicut ⁊ rõne myſterij voluit dñs i tẽplũ ꝑſentari. Et hoc dupl'r. Primũ myſteriũ eſt: naſcit eñ p̄ıo de9 ꝑ fidẽ in hoie: ⁊ ſequit circũciſio: qꝛ qñ fides i hoie eſt purificatur hõ: vñ in actibus Fide purificans corda eoꝝ: qui vero habens bonã fidẽ relinquunt

Feſtum ↄceptionis beate Marie ſolẽnizatur.

Corp9 maſculi organizatur in xl. dieb9 corpus ꝟo femine octogita diebus pficitur

oĩa mala opera: ⁊ tunc apparet deus: ſed tunc fa-
cienda eſt penitentia: vt in nobis maneat ſicut in
tẽplo ſuo: ⁊ tũc fit ibi oblatio: ⁊ offertur et par tur
turum. i. mundicia mẽtis ⁊ corporis: qđ nõ poteſt
fieri niſi in iugi luctu: ſicut turtur gemit pro cantu
et duos pullos colũbarũ. i. geminam ſimplicitatẽ.
Scđm myſteriũ q: in tẽplũ venit in hac die. vt no-
tetur aduẽtus eius in mentẽ cuiuſlibet fidelis aĩe
ſiue in eccleſiã in quã ſemper paratus eſt intrare.
Unde in introitu dĩ Suſcepimus deus miam tuã
in medio tẽpli tui. quia xp̃s eſt lignum vite in me
dio paradiſi paratus equaliter oĩbus ſubuenire:
et bona ſua largiri ſm nomen tuũ deus: ita ⁊ laus
tua deus ⁊c. q. d. ſicut creaſti oẽs ⁊ recreaſti: ita et
laudãdus es per totũ mundũ. Hoc etiam expoſi
tũ eſt in ſexta parte ſub octaua dominica poſt pẽ
the. Ut autem veniat in mentẽ noſtram hortatur
eccleſia filios ſuos vt occurrant. Uñ dicit in princi
pio matutinalis officij. ſ. in inuitatorio. Ecce adue
nit ad templũ ſcm̃ ſuũ dñator dñs gaude ⁊ letare
ſyõ occurrẽs deo tuo. ſ. per fidem ⁊ per bona ope-
ra: ⁊ propter hoc feſtũ illud dĩ ypopãti. i. obuiatio:
quia ſi volumus ꝙ ille veniat in mentem noſtram
accipiamus in mentem noſtram eius ſimilitudinẽ
vnde dicit in reſpõſorio primo Adorna thalamũ
tuum ſyon. ſ. virtutibus purificate ⁊ ſuſcipe. ſ. vir-
tutes: ⁊ ſic veniet in te. Ep̃la vero eſt Ecce ego
mitto angelum. que eſt Malachie vltimo c. Et euan
gelium Poſtꝙ impleti ſunt dies. Luce. ij. c. ⁊ poſt
cõmunio Reſponſum accepit ſymeon. Luce. ij. c.

Solen-nitas purificatio-nis bea-te Ma-rie quã-do fue-rit inſti-tuta.

Et nota ꝙ tẽpore Juſtiniani imperatoris fuit ma
gna mortalitas apud cõſtantinopolim: ⁊ ideo tũc
cõſtituta eſt ſolẽnitas purificationis Marie in re
uerentiam eius ob cauſas premiſſas. Solet autẽ
queri cum adhuc pullulent infinite hereſes: quo-
modo ſit verũ qđ in nono reſponſorio dĩ. ſ. ꝙ bea-
ta virgo omnes hereſes interemit. Ad hoc dicim⁹
ꝙ hoc fecit quãtũ in ſe fuit: q: ipſa oſtẽdit eum vi-
ſibilẽ qui inuiſibilis erat: primo enim nõ poterat
inueniri: quia quidã ipſum querebant in delitijs
carnis: quidam in diuitijs: quidã in libris philoſo
phorum: ⁊ non erat ibi. vnde in canticis Queſiui
et non inueni eum. Modo vero non poteſt aliqs
errare in via niſi velit. Unde manifeſte habetur in
Eſa. Hec erit recta via: ⁊ etiã ſtultus nõ erret per
eum: ⁊ que erit illa via. Ecce dabo in ſyõ ſalutẽ et
in hieruſalem gloriã meã. Dicitur hodie capitulũ
Ecce ego mitto. Malach. iij. c. et illud. Eradicaui
Eccl. xxiiij. c. ⁊ illud Quaſi cedrus. quod eſt ibidẽ
Fit aũt hac die ꝓceſſio generalis que ſignificat ꝓ
ceſſionẽ illã. ſ. quã beata virgo ⁊ ioſeph ad templũ
fecerunt. Qui in proceſſione ante cancellos cãtãt
Reſponſum accepit ⁊c. ſignificant prophetas nati
uitatem dñi ⁊ miam pronunciãtes: melodia reſpõ
dentium eſt gaudiũ hanc diei miſericordiam ſuſci
pientium. Tenẽtes igitur candelas in manib⁹ di-
camus Suſcepimus deus miam tuam ⁊c. qđ ve-
ro cantatur in proceſſione et in euangelio Accepit
eum ſymeon in vlnas ſuas. oſtendit ꝙ debem⁹ eũ
nõ tantũ corde: ſed etiã in brachijs portare: vnde
in canticis. Pone me vt ſignaculũ ſuper brachiũ
tuum: ⁊ vt ſigillum ſuper cor tuum. ad Corinth.
Empti enim eſtis precio magno glorificate ⁊ por-
tate deum in corpore veſtro. Debemus quidẽ por
tare non tãtum deitatẽ vel humanitatẽ: ſʒ vtrũqꝫ
ſicut fecit ſymeon: qđ ſignificatur per cãdelã quã
ferimus in proceſſione. Per ceram enim per apes
opere virginali cũ melle productam: nulla em̃ libi
dine reſoluunt: humanitas ſiue caro chriſti ex vir
gine ſumpta per lumen deitas: quia deus noſter
ignis cõſumens eſt. Deut. iiij. per lichinũ in cera
anima candidiſſima vel deitas in carne latẽs: vel
ſm alios mortalitas intelligit. ¶ Rurſus candela
in manu accenſa eſt fides cum bona operatione:
nã ſicut cãdela ſine lumine mortua dĩ: ⁊ lumẽ per
ſe abſqꝫ candela non lucet: ſed mortuum eſſe vide
tur: ſic ⁊ operatio ſine fide: ⁊ fides ſine operatione
mortua eſſe dĩ. Lichinus ſub cera occultatus re-
cta intentio eſt. vnde Greg. Sic fiat opus in publi
co vt tñ intẽtio maneat in occulto. Candele autẽ
benedicũtur: vt eas digne ferãt omnes. Sunt em̃
multi habentes intus tenebras licet extra lucere
videant. Digne ferentes ſunt q̃ ſicut extra lucẽt ꝑ
lumẽ quod ipſi ferunt in manibus: ita lucent inte-
rius per verã fidem: ⁊ in hoc feſtiuitas ⁊ gaudiũ
magnum. Portantur itaqꝫ in proceſſione cerei ar-
dentes propter ſex cauſas. Primo vt vnuſquiſqꝫ
ſe illuminet: ⁊ opera ſua lumine patefacta alijs in-
ſinuet. Secundo vt ritum gentilium in melius cõ
mutet religio chriſtiana: romani namqꝫ de quinto
in quintum annũ in kalendas februarij: ad hono-
rem februe matris Martis qui vt putabant erat
deus belli illuſtrabant vrbem tota nocte cum ce-
reis ac facibus accẽſis: vt filius eius eis victoriã
de hoſtibus cõcederet: cuius matrẽ tam ſolẽniter
honorabãt ꝙ feſtum aburbale dicebat. Ipſi aũt
in menſe februarij ſacrificabant februo. i. plutoni
cũ ceteris dijs infernalibus pro animabus ante-
ceſſorum ſuorum: vt propitiarentur ipſorũ eis ſolẽ
nes hoſtias offerentes ⁊ tota nocte eoꝝ laudibus
cũ cereis et facibus accẽſis vigilãtes. Mulieres
quoqꝫ romanoꝝ his diebus feſtum luminũ exer-
cebãt. Gẽtiles nãqꝫ pro eo qđ dĩ pluto deus infer
nalis cõcupiſcẽs proſerpinã precioſiſſimã eam in
principio huius menſis rapuit deamqꝫ fecit: quã
ceres eius mater et parentes facibus accenſis per
ſiluas de nocte in ethna monte ſicilie multo tem-
pore queſierunt: prout poetarum fabule fingunt:
idcirco ⁊ ipſe in principio menſis februarij in me-
moriam huius rei de nocte vrbẽ luſtrabãt ambiẽ-
do ipſum cũ facibus ardentibus. Idolatre enim
ſicut legitur in libro Sapien. Obſcura faciebant.
Hos igit luſtrãdi mores Seruius papa mutans
in melius ſtatuit feſtũ purificationis in honorem
matris dñi in eodẽ mẽſe. ⁊ tunc proceſſiones fieri:
vt plebs vniuerſa portans cereos ardentes in ma-
nibus ꝑ eccleſias ꝓcederet in memoriã celeſtis re
gni: qñ oẽs electi lucẽtib⁹ bonoꝝ actuũ lãpadib⁹
obuiam ſponſo venientes mox cum eo ad nuptias
ſuperne ciuitatis intrabũt. Tertio vt per hoc pru
dentes virgines imitemur: quarum beata virgo
eſt caput: vt accenſa in nobis lãpade caſtitatis et

Ritũ gẽ-tiliũ ser-gius pa-pa in me-lius mu-tans ſta-tuit fe-ſtũ puri-ficatio-nis in ho-norẽ ma-tris dñi.

bonorū operū cū eis in tēplū glorie ad verū ſpon
ſum ingredi mereamur. Quarto q: lumen quod
eſt ad reuelationē gētiū ſicut dixit ſymeō hac die
pro nobis eſt preſentatū. Hec ergo proceſſio ſigni
ficat illā ſymeonis. Quinto ad notādū diuinita-
tē ⁊ humanitatē xp̄i: vt premiſſum eſt. Sexto ad
oſtēdēdū virginis puritatē ne quis audiēs eius
purificationē credere poſſet eā purificatione indi
guiſſe. Portamus ergo candelas accenſas quaſi
ipſo facto dicat eccleſia. Uirgo beata purificatio-
ne non indiget: ſed tota rutilans: tota ſplēdens ⁊
propter cauſas predictas cādelaria nuncupatur.
Hoc feſtū caret octauis: qm̄ licet xp̄s legaliter fue
rit preſentatus in tēplo. Nullus tñ doctor nos co
artat ꝙ infantes die quadrageſima natiuitatis
eorum preſentemus in tēplo. Unde ſicut preſen-
tatio puerorū ad tēplū ſecundū veterē ritū defe-
cit: q: hodie fit in baptiſmo ita ⁊ octaua ypopan-
tis. In octauis enī ſicut per primū diem recolim⁹
quod factū eſt: ita per octauam rē pro qua factū
eſt. De feſtis annunciationis: aſſumptionis ⁊ na
tiuitatis ſuis in locis dicetur.

¶ De cathedra ſancti Petri. Rubrica.

De cathedra ſancti Petri eccleſia ſo-
lēnizat: qm̄ videlicet apud antiochiā
cathedrali honore ſublimatus eſſe p
hibetur quā ſublimationē dicūt qui
dā factā eſſe a theophilo p̄ncipe an-
tiocheñ. cuius filiū defunctū poſt annos. xiiij. pe-
trus ſuſcitauit: ⁊ ipſum ⁊ pp̄l'm ciuitatis cōuertit
ꝓpter quod ibi eccleſiā cōſtruxerūt: in cuius me-
dio excelſam cathedrā collocauerunt: ⁊ petrū: vt
ab omnib⁹ audiri ⁊ videri poſſet exaltauerunt in
qua ſedit ſeptē annis. De hoc igiť honore ſolēni-
zat eccle. q: tūc prelati eccleſie ceperūt loco preſta
re: ⁊ honore ſublimari. Tūc enim cōpletū eſt illud
pſalmiſte. Exaltēt eū in eccleſia plebis ⁊c. Et no
ta ꝙ exaltatus eſt tripliciter: ⁊ ideo triplex feſtum
celebratur. Primo exaltatus eſt in eccleſia militā
tiū eidē preſidendo: ⁊ eā in fide ⁊ moribus lauda
biliter regendo: ad quod pertinet hodierna feſti-
uitas: vt premiſſum eſt. Secundo in eccleſia mali
gnantiū ipſam ſcilicet diſſipando ⁊ ad fidem con
uertendo: ad quod pertinet ſecundū feſtū qđ dici
tur ad vincula: tūc enī eccleſiā malignātiū diſſipa
uit: ⁊ plures ad fidem cōuertit. Tertio in eccleſia
triūphantiū in eā. ſ. introeundo feliciter: ad quod
pertinet tertiū feſtū. ſ. paſſionis eius Rurſus fit ei
Triplex feſtum quare fit beato Petro. — feſtum triplex propter alias quinq̧ rationes. Pri
mo propter priuilegiū. fuit enim pre alijs priuile-
giatus: ⁊ ideo magis honoratus in auctoritate.
Nam fuit princeps apoſtolorū: ⁊ claues regni ce-
lorum accepit. Fuit etiā feruentior in xp̄i amore ⁊
efficacior in virtute. Nā ad eius vmbrā ſanaban-
tur infirmi. Secundo ꝓpter officium: ipſe enī offi
ciū prelationis ſuper vniuerſam eccleſiā habuit.
Que in tres partes mūdi. ſ. aſiā africā europam
diffuſa eſt. ⁊ ideo eccl'ia ter in anno pro eo ſolēni-
zat. Tertio ꝓpter beneficiū: q: ipſe qui poteſtatē
ligādi atq̧ ſoluēdi habuit: liberat nos a trib⁹ ge-
neribus peccatorum. ſ. cogitationis locutionis et
operationis. Uel q: in deū in primū ⁊ in nos pec-
camus. Uel hoc beneficiū poteſt eſſe triplex bonū
qđ virtute clauiū peccator in eccleſia cōſequitur.
Primū eſt abſolutionis a reatu oſtēſio. Scđm eſt
pene purgatorij in tēporalē cōmutatio. Tertiū pe
ne tēporalis ſ'm partem relaxatio. Quarto ꝓpter
debitū: quia. ſ. tripliciter pauit ⁊ paſcit nos. ſ. ver-
bo: exemplo: et temporali ſubſidio. Quinto pro-
pter exemplum: quia. ſ. nullus deſperet: etiā ſi ter
tio xp̄m negauerit ſicut ille. ſi tamē velit cū eo deū
corde ore et opere cōfiteri. Nec eſt pretermittendū
ꝙ hoc feſtū de incathedratione ſancti Petri olim
feſtum beati Petri epularū dicebatur. Fuit enim
mos gentiliū ſ'm magiſtrum Joānē beleth annis
ſingulis in menſe februarij hac die vinū ⁊ epulas
offerre deo ſuper ſepulchra parentum: moti forte
propter illud Thobie. iiij. Panem tuum ⁊ vinum
tuū ſup ſepulturā iuſti cōſtitue. quas de nocte de
mones conſumebant. Ipſi tamen ab animabus
circa ſepulchra oberrantibus quas vmbras voca
bant: vaſtari putabant: qđ ſancti patres extirpare
volentes: feſtum de incathedratione ſancti Petri
tam de illa que rome ꝙ̄ etiā de illa q̄ anthiochie
fuit facta ſtatuerūt fieri illo die quo talia a gentib⁹
fiebāt. Unde ab illis epulis feſtū conſueuit appel-
lari feſtum beati Petri epularum. Hac tamen die
non dr̄ in quibuſdam eccleſijs niſi vna collecta et
de illa īcathedratione que fuit antiochie facta: dr̄
autem epiſtola Petrus apoſtolus ſeruus. que eſt
i. Pe. i. Et euāgelium Uenit ieſus in partes Ma-
thei. xvj. Tractus eſt Tu es Petrus. Mat. xvj.
Ad horas dr̄ capitulū. Petrus apoſtolus. i. Pe. i.
In feſto beati Matthei apoſtoli dicitur epiſtola
Exurgens Petrus in medio. Actu. i. ⁊ euangeliū
Confitebor tibi pater.

¶ De annūciatione glorioſe ꝟginis marie. Rub.

Feſtum annūciationis beate marie eſt
qm̄ angelus ei bonos rumores nun-
ciauit: ⁊ ipſa ſaluatorē cōcepit. Tunc
autem implete ſunt prophetie: vnde
eccleſia legit ⁊ cantat de prophetis:
quare introitus eſt Rorate celi deſuper ⁊ nubes. i.
predicatores pluant. i. annuncient iuſtum. i. chri- Anthonomatice dicitur iuſt⁹ chriſt⁹.
ſtum: quia anthonomatice dicitur iuſtus chriſtus
aperiatur terra. i. beata virgo. Aperiatur inq̄ per
conſenſum: et germinet. i. concipiat ſaluatorem. i.
chriſtum. De hoc dictum eſt ſub prima dominica
de aduentu. Epiſtola eſt Egredietur virga. Eſa.
xi. c. alie tñ eccl'ie dicūt. Locut⁹ eſt dñs ad achā. q̄
eſt hmōi. vij. c. Euāgelium eſt Miſſus eſt gabriel
Luce. i. c. ⁊ qđ ibi dr̄. Et hic mēſis eſt ſextus ⁊c. ſic
exponiť hic menſis. ſ. martius in quo beata virgo
cōcepit eſt ſextus illi. i. a conceptione illius. ſ. Eli-
zabeth que vocať ſterilis: q: illa cōcepit Joannē
baptiſtā octauo kalen. octobris. Dicitur etiā p ho
ras cap'm. In diebus illis notum faciet de⁹. Hie.
xxx. Cōpetit autem hoc feſtum tēpore veris. Nā
tēpore veris deus factus eſt homo: ⁊ omnia facta
ſunt noua. Hoc aūt feſtum eſt de domino et bea-

ta maria: quare eadē prefatio dicit̄ in natali ⁊ in annūciatione domini. De annunciatione dñi cōſueuit a prepoſito Gloria in excelſis ⁊c. Ite miſſa eſt: ⁊ Te deū laudamus in ea cantari nō debeāt: de quo dictū eſt in prohemio huiꝰ partis. Si hoc feſtū fuerit in dñica paſſionis vel oliuarū ad ſecūdā feriā tranſmutabitur. Hoc enim generale eſt in priuilegiatis dominicis. Si autem in triduo ante paſcha occurrerit in ſabbato ante palmas ſecundū quoſdā anticipabitur. Quidam vero illud transferunt vſq̧ ad octauas. Similiter ſi fuerit in die paſche nō cōgrue poterit infra hebdomadā celebrari. in quo hyſtoria de aduentu cōpilata cātat̄. vnde melius eſt ꝙ ad ſecundā feriā poſt octauas transferatur. In hac die dicitur per diuerſa tēporū curricula deus multa operatus eſt q̄ quidā ſic egregijs verſibus perſtrinxit.

Salue feſta dies que vulnera noſtra coherces.
Angelus eſt miſſus: eſt paſſus ⁊ in cruce chriſtꝰ.
Eſt adam factus ⁊ eodem tēpore lapſus.
Ob meritum decime cadit abel fratris ab enſe.
Offert melchiſedech: yſaac ſupponitur aris.
Eſt decollatus chriſti baptiſta beatus.
Eſt petrus ereptus: iacobus ſub herode perēptꝰ.
Corpora ſanctorū cum chriſto multa reſurgunt.
Latro per chriſtum tam dulce ſuſcipit amen.

¶ De ſanctis apoſtolis Philippo ⁊ Jacobo. Rubrica.

Paſchale tempus ſicut ſepe dictū eſt octauā ſignificat etatē: vbi bonū qđ erit ſingulorꝝ in diſpari charitate erit eorꝝ omniū qr vnuſquiſq̧ de bonis alterius gaudebit vt de ſuis: ⁊ bonum omniū erit ſingulorū. Ut ergo tempus paſchale concordaret ſolennitatibꝰ que infra illud eueniūt preſertim cū apl̄i in eccleſia primitiua nō haberēt particulares ſolennitates: ſtatutū fuit vt in kalē. maij: celebraretur ſolennitas ad honorem omniū apoſtolorꝝ. vt dies varij nō viderent̄ diuidere: q̄s vna dignitas ⁊ apoſtolatus in celeſti gloria fecit eſſe ſublimes: quod feſtū greci celebrare dicūtur in feſto apoſtolorū petri ⁊ pauli. Hac etiā die feſtū eſt apoſtolorū philippi ⁊ iacobi: quia forte die iſta paſſi ſunt. Sane iacobus iſte dictus eſt minor ad differentiā iacobi cōpoſtelle ſiue zebedei: qui dictus eſt maior nō etate ſed vocatione: ſicut cōtingit in ep̄is qui loco apl̄orꝝ ſunt. qm̄ qui primo cōſecratus eſt alios quātūlibet maiores antecedit. xvij. diſt. §. ſi. Primo em̄ a dño vocatus eſt: et primo ei adheſit ⁊ ſibi magis fuit familiaris. In ſecretis em̄ illū vocabat ſcʒ qñ trāſfiguratꝰ eſt: ⁊ qñ ſuſcitauit mortuū in domo. dictus etiā eſt iſte Jacobꝰ alphei: qr fuit filius alphei dictꝰ eſt etiā frater dñi ſm̄ carnē. de cōſe. diſt. j. iacobi: qr dicit̄ fuiſſe cōſimilis ei facie: vel quia erat filius alphei fratris ioſeph viri beate marie: ⁊ marie ſororis eiꝰ qui em̄ ex vtraq̧ parte ſanguinis coniungebant̄ apud iudeos fratres vocabant̄. Jeſus enim putabatur filꝰ ioſeph. vel dicitur frater domini. i. cōſobrinus qr filius ſororis beate marie quem morem tuſci ſeruant: ſed ⁊ ioſeph dicitur cognatus dñi: vel qr pater putatiuus: vel qr cognatus dñi ex parte matris ſ. beate Marie. Ad clariorem autē premiſſorum euidentiam notandū eſt ꝙ Joachim pater beate marie accepit vxorem nomine annam que habuit ſororem nomine imeriā: hec aūt imeria genuit Elizabeth ⁊ Eliud. Elizabeth genuit Joannē baptiſtam de Eliud natus eſt emineud: de emineud natus eſt ſanctus Seruatius: cuius corpus in oppido traiecti ſuper flumē moſe: in epiſcopatu leodienſi requieſcit. Anna autē tres viros dr̄ habuiſſe: Joachim: Cleophā fratrē Joſeph ⁊ Salome. De primo habuit filiam. ſ. Mariā matrem dñi quā dedit Joſeph nuptui q̄ genuit xp̄m. Generatio ipſius Joſeph ⁊ Marie poſita eſt in ſexta pte ſub feſto natalis dñi. Primo aūt viro defuncto: de ſecūdo ſil̄r genuit aliam filiam nomine Mariā: quā alpheo poſtmodum in coniugem dedit. Hec autem maria genuit ex alpheo quatuor filios. ſ. Jacobum minorē: Joſeph iuſtū q̄ ⁊ barſabas dictus eſt ⁊ ſymonem ⁊ iudā. Ex tertio viro ſecūdo mortuo genuit aliam ſil̄r filiā nomine mariam ⁊ zebedeo in cōiugē tradidit: ex quo duos filios habuit. ſ. Jacobum maiorem ⁊ Joannē euāgeliſtam. Porro Jacobus iſte merito ſue pfeſſionis cognominatus eſt iuſtus. Ex vtero ei dicitur ſanctus fuiſſe. Ipſe em̄ a Petro ⁊ Jacobo ⁊ Joāne apoſtolis ordinatus eſt primus hieroſolymitarum epiſcopus. lxvj. diſt. pono. Ipſe etiam vna cū baſilio ep̄o ceſarienſi addidit nobis in ſcriptis miſſe celebrationē. de cōſe. diſ. j. Jacobus: ipſe quoq̧ traditur primā celebraſſe miſſam poſt paſcha domini in Hieruſalē: ⁊ Petrus primus in antiochia Iſte vinum vel ſicerā non bibit: nullam carnem comedit: nunq̄ tonſus: nunq̄ vnctus: nunq̄ balneo vſus eſt: ⁊ intātum genibus terre defixis orabat: vt eius genua camelorum excedere duritiem crederentur. Ipſe precipitatus eſt a iudeis de pinnaculo templi cum nomen chriſti predicaret: ⁊ cū perticis fullonū interfectus. Fullo enim eſt qui lineos pannos candificat. Quidam autem dixerūt propter peccatū interfectionis eius: iudeos deſtructos fuiſſe per Tytum ⁊ Ueſpaſianum: ⁊ ita non attribuunt deſtructionem illam morti Chriſti. In hoc feſto dicunt quedam eccleſie introitū Exclamauerūt. Neemie. ix. caplo. epiſtolam Stabūt iuſti. que eſt Sapien. quinto. euangelium Nō turbetur cor veſtrū. qđ eſt Jo. xiiij. ⁊ poſtcōmunionē Tanto tempore. Joan. xiiij. dicitur autem ad horas capitulum Stabunt iuſti. Sapien. v. et illud Nos inſenſati. quod eſt ibidem ⁊ illud. nō eſurient Apoca. vij. capitulo.

Jacobꝰ hic quare dictꝰ eſt minor.

Jacobꝰ traditur primam celebraſſe miſſā poſt paſcha dñi in hieruſalem.

¶ De inuentione ſancte crucis. Rubrica.

In ſancta cruce dñi ſecūda ſpes habetur. Sicut enim beata virgo portauit dominum: ita ⁊ ſancta crux ſuo modo Et ſicut dominus dat aquis baptiſmalibus ſanctificare et alijs ſacramētis: ita per tactum dominice carnis ſanctificatum fuit lignum vt nos ſuo modo ſanctificare poſſit: et quia ita crux ſaluat per talem effectum quem habet: ideo de ea cantat̄ O crux ſplēdidior aſtris ⁊c.

que ſola

que ſola fuiſti digna: ſcʒ dignitate tibi data portare talentū mūdi ⁊c. quia finis crucis eſt gloria: idō in fine pluriū antiphonariū de cruce dicitur alľa. Dicitur autē per horas ca. Michi autē abſit gloriari. Galath. vltimo. Fit aūt duplex feſtū de cruce vcʒ exaltationis: de quo ſuo loco dicet᷑: ⁊ inuētionis: quia inuēta fuit crux tēpore Euſebij pape a beatā Helena matre cōſtantini: mediante iuda qui tunc iudeus erat. Unde in canone ipſius Euſebij de cōſecra. di. iij. crucis. ita legitur. Crux dñi noſtri Jeſu xp̄i: q̄ nuper nobis gubernacula ſancte Romane ecclie tenētib⁹ quinto nonas Maij: inuenta eſt in predicto kalend. die inuentionis feſtum vobis ſolenniter celebrare mandamus: eſt autem maius hoc feſtum q̄ȝ feſtum exaltationis: prout ibi dicetur. Legitur autem de predicto iuda: q̄ conuerſus ad fidē factus eſt poſtmodū epiſcopus hieroſolymitanus: ⁊ mutato nomine vocatus eſt quiriacus. De quo dicitur diabolus ſic propheta ſſe. Judas xp̄m morti tradidit: ſed iſte iudas illum mortuum exaltauit: ⁊ artes magicas detexit: ſed Julianus familiaris ⁊ amicus meus cito rex erit: qui me de iſto vindicabit quod factū eſt. xi. q. iij. iulianus. j. ⁊. ij. Nam iulianus monachus ab ordine apoſtatans acquiſiuit p̄ nephas conſulatum romanum: ⁊ inde factus imperator ⁊ xp̄ianorū perſecutor illoꝝ diuerſis penis afflixit ⁊ interfici iuſſit. Legitur quoqȝ q̄ quidaȝ miles nomine quiriacus hunc iulianum poſtea interfecit. De iſto iuliano legitur q̄ adhuc apud Conſtantinopolim de tūba ſua fetor intolerabilis progreditur. Si queratur quare fit feſtum de cruce in qua chriſtus fuit dehoneſtatus ⁊ flagellatus nō de aſina in qua fuit valde honoratus nec etiam de alijs que ipſe tetigit? Reſponderi poteſt q̄ laus ⁊ honor ſuper aſinam impenſus tranſitorius et mūdanus fuit: nec inde ſalus noſtra prodijt: de quo curandum non eſt. Preterea per alia que ipſe tetigit non leguntur miracula: ⁊ ſanitates fieri: nec per illa redempti ſumus: dehoneſtatio vero in cruce facta noſtra redemptio fuit. Dicitur hodie introitus. Nos autem. Gal. vlti. ⁊ legitur epiſtola. Cōfido de vobis in domino Gal. v. pro eo q̄ dicitur. Michi autē abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri ieſu chriſti. Alie eccleſie dicunt. Hoc ſentite ad Phil. ij. euangelium eſt. Simile eſt regnum celorum theſauro abſcondito in agro ⁊c. quia crux domini ad litteram inuēta eſt in agro: vel moraliter in agro eccleſie inuenitur crux dñi que dicitur theſaurus: quia emptum eſt per eam nobis regnū celorū: qui videt hunc theſaurum in eccleſia. vadit: ⁊ vendit omnia que habet: id eſt omnes tranſitorias delectatiōes ⁊ emit agrum iſtū: vt ſit de eccleſia. Alij dicūt. Erat homo ex phariſeis Jo. iij. Et eſt notandū q̄ feſtum crucis fit ſemper cum feſto martyrum: quia crux ſignificat martyrium: ⁊ ideo in feſtiuitatibus ſancte crucis leguntur in quibuſdam eccleſijs ſex lectiones de martyribus: ⁊ officia commiſcentur. De ſigno crucis dictum eſt in prohemio quinte partis.

Feſtum duplex fit de cruce.

Feſtum de cruce quare fit et nō de aſina.

De reuelatione ſancti Michaelis. Rubrica.

Eccleſia facit feſtū de angelis duplici ratiōe. Prima eſt q: nobis miniſtrāt. Oēs eñ ſunt adminiſtratorij ſpūs. ſ. in miniſteriū miſſi propter eos q̄ here ditatē capiūt ſalutis ſicut habetur in epiſtola ad Heb. j. Scđa ratio eſt q: pugnāt pro nobis cōtra angelos malos: nec permittūt nos tētari ſupra id qđ poſſum⁹. De hac pugna dicitur in Apoc. Factū eſt preliū in celo. Hoc bellū erit maxime tpore antichriſti ⁊ in morte martirum fuit ⁊ et iā ſemper eſt: ⁊ electus draco. i. diabol⁹ de celo. i. de celeſtib⁹ hominib⁹ ⁊ deiect⁹ in corda malorū hoim. Huiꝰ autē belli p̄nceps eſt beatiſſim⁹ michael: ⁊ ideo fit ei feſtū: lȝ ſit de vltima hierarchia: de inferiore. ſ. ordine. Sunt eñ nouē ordines angelorū: prout dictū eſt in q̄rta parte ſub tit. de prefatiōe: qui quāuis oēs mittant᷑: q̄ñ vt premiſſum eſt ſunt adminiſtratorij ſpūs. ⁊ in Eſa. vj. habetur q̄ miſſus eſt ad eū vnus de ſeraphin: raro tñ mittunt᷑: vñ Daniel. Milia miliū miniſtrabant ei ⁊c. eorū ꝓo qui mittunt᷑ princeps eſt michael q̄ fuit princeps eccleſie iudeorū: vt habetur in Daniele: modo eſt princeps eccleſie xp̄ianorū: in iudeis eñ fuit aliqñ eccleſia que nunc eſt de xp̄ianis. Hoc autē feſtū nō eſt cōmemoratio victorie ſancti michaelis: inde originē ſumpſit: quia cum barbari depopularentur apuliā chriſtiani triduano ieiunio indicto ſancti Michaelis auxiliū implorauerūt: per cuius viſibile patrocinium fuge terga barbari dederūt: ⁊ xp̄iani victoriā habuerūt. Uocatur etiā feſtū reuelatiōis: q: in monte gargano reuelat⁹ eſt: vt ſequit᷑. Sane Michael gabriel ⁊ raphael noia perſonalia ſunt angelorū: alia ꝓo ſunt ordinū: vt dictū eſt in quarta parte ſub ti. de prefatiōe. Sed cū hoc feſtū ſit cōe oim angelorū quare ſpecialiter dēnominat᷑ feſtū ſcti Michaelis ⁊ nō Gabrielis vel raphaelis? Rñ. ideo michael eſt q̄ miſſus in egyptū fecit illas famoſas plagas q̄ diuiſit mare rubrū: qui eduxit pplm per deſertū: ⁊ duxit in terrā promiſſionis. Ipſe eſt prepoſitus paradiſi ⁊ eſt ſuſceptor aiarū ⁊ p̄nceps eccleſie: ⁊ ideo eum magis venerari debem⁹. Scđa ratio eſt: q: ipſemet fundauit eccleſiā ⁊ conſecrauit altare: vñ dr̄. Stetit angel⁹ iuxta arā tēpli ⁊c. hoc fuit i mōte gargano. poſtea ꝓo reuelauit hoc holbus per epm illi⁹ regionis. Tertia ratio eſt vt homines venerātes angelos perueniāt ad cōſortiū angelorū: ⁊ ea de cauſa in dieb⁹ dñicis ⁊ feſtiuis ſolēnitatib⁹: nouē pſal. nouē lectiones ⁊ nouē rñſoria cantant᷑: vt per cantū iſtorū ad cōſortiū perueniam⁹ nouē ordinū angeloꝝ: quorū ꝓpriū eſt deo cātare. Cōgaudēdo autē angelis: dicit eccleſia in introitu Bñdicite dñm oēs angeli eius: ⁊ q: angeli laudāt: ⁊ nos ſil'r deū laudare debemus. Uñ ſequit᷑ pſalmus Bñdic aīa mea dñm Epl'a vero Apoc. j. c. ſumit᷑. Significauit deus que opȝ fieri cito ⁊c. Sequit᷑ ibi Joā. ſeptē eccleſijs: per ſeptē eccl'ias vel per ſeptē ſpūs quārū ad intelligētiā q̄ ad hanc diē pertinet: vniuerſitas angelorum intelligitur: per ſeptem eñ dies currit vita preſens.

Dupliciratiōe eccleſia facit feſtum de angelis.

In iudeis aliquādo fuit eccleſia q̄ nūc eſt de chriſtianis.

Sequitur reſponſoriū Benedicite. ꝛ. verſus Benedic Batione qua ſupra. Alla eſt. In conſpectu angelorum paſallam tibi. Hoc autem ideo dicit eccleſia: q2 parati ſunt angeli deferre deo orationes nr̃as. Semper em̄ nobis aſtant ꝛ aſpiciunt nos ꝛ auſcultant. Unde in cāticis: Qui habitas in hortis amici. i. angeli auſcultant te. Per iſtos ſcilȝ bonos cōpaſſio: illos. ſ. malos paſſio. ſcilȝ in uidie cogit vt in nos aſpiciant. ſequitur euangelium. Acceſſerunt ꝛc. Matth. xviij. in quo precipitur vitari ſcandalū paruulorū: q2 ibi fit mentio de angelis. Amē dico vobis: quia angeli eorū in celis ſemper vidēt faciē patris mei q̄ in celis eſt. Qđ vero parati ſunt deferre orationes nr̃as in offertorio oſtenditur. Stetit angelus iuxta arā tēpli Apo. viij. Et data ſunt ei incenſa multa. id eſt actiones accenſe igne charitatis. ꝛ accenſit fum' aromatū. i. oratio in cōſpectu dei de manu angeli. In poſtcōmunione vero placuit eccleſie ſicut prius benedicere: vnde dicit in quibuſdam eccleſijs Benedicite angeli dn̄m ꝛc. Sane ꝙ michael legitur cum dracone pugnaſſe intelligitur allegorice michael. i. chriſtus hiſtorice vero quia michaelis ꝛ aliorum angelorū eius miniſterio diabolus deſcribitur in eccleſia propter laicos eſſe depulſus. In hoc feſto dicitur capitulum. Significauit. ꝛ illud Beatus qui legit: ꝛ illud. Joannes ſeptem. que ſunt Apoca. j.

Angeli parati ſunt deferre deo orōnes noſtras.

¶ De ſanctis Geruaſio ꝛ Prothaſio. Rubrica.

In feſto ſanctorū geruaſij ꝛ prothaſij cantatur ex inſtitutione Greg. introitus. Loquetur dn̄s pacē in pp̄lo ſuo ex eo ꝙ tali die pax inter romanū imperatorē ꝛ Agiſulphū: regē lōgobardorum extitit reformata: quē regem celdongenia eius vxor xp̄ianiſſima cui Greg. librū dialogo. ſcripſit ad fidem cōuertit. Officia nāq3 ſanctorū patrum conueniunt ipſis ſanctis: partim his euentibus qui in ipſorum euenere diebus.

¶ De ſancto Joanne baptiſta. Rubrica.

Quia inter natos mulierū nō ſurrexit maior Joāne baptiſta: merito eccl'ia celebrat feſtū de illo: ꝛ facit ei duplex feſtū: ſcȝ natiuitatis ꝛ decollationis. Natiuitatis propter quatuor. Primo propter hiſtoriā: q2 dicit dn̄s de eo per angelum ſicut in euāgelio habetur. Et multi in natiuitate eius gaudebūt quod etiā propter ſarracenos dictum eſt: qui hoc feſtū celebrare dicunt. Secūdo propter allegoriā ꝛ miſteriū: q2 per Joannē figuratus eſt ortus gratie quā nobis attulit chriſtus. Ipſum em̄ ioānes preceſſit in annūciatiōe: in natiuitate ꝛ predicatiōe: i paſſione ꝛ ad inferos deſcenſione. Tertio quia ſicut beata virgo ſanctificata fuit in vtero matris: ita ꝛ ipſe. Quarto quia ipſe primus annūciauit gaudia eterna: ꝛ ideo dicitur lucifer ꝛ turtur: vñ in cāticis. Vox turturis audita eſt in terra nr̃a. ꝛ Job. xxxviij. Nunquid duces luciferum in tempore ſuo: ꝛ eius natiuitas fuit per gabrielem nūciata. Ideo autē Joā. dicit' eſt lucifer: q2 obtulit nouū tēpus: ꝛ inde eſt ꝙ in

Eccl'ia facit feſtum natiuitatiſ Joan. Bapti. propter q̄tuor.

quibuſdā eccleſijs habet miſſam in mane: q2 natiuitas fuit quaſi aurora: natiuitas vero xp̄i fuit quaſi ortus ſolis. Uel dicitur miſſa in ortu diei: q2 legitur in euangelio Luc. ꝙ ipſe fuit ſanctificat' ꝛ ſpiritusancto repletus in vtero matris: quare merito laudādus eſt eius creator in exordio diei qui illum dignatus eſt honorare in vtero matris. Habet etiā aliā propriā miſſam ſicut ꝛ alij ſancti que dicitur circa tertiā: vel prima miſſa eſt de vigilia euangeliſte vel alia dicitur: q2 ipſe fuit martyr ꝛ precurſor. vnde illa miſſa eſt vnius martyris ꝛ eſt introitus. Juſtus vt palma florebit in domo dn̄i. De ipſo nam3 prophetauerunt Eſa. ꝛ hieremias. Hie. ipſo vite actu quia fuit ei ſimilis Eſa. vt in epiſtola habetur hodierna. Audite inſule ꝛ attendite populi de longe Eſa. xlix. ibi etiam ſequitur. vnde ſumitur introitus. De ventre ꝛc. Sequitur etiam ibi. Poſuit os meum vt gladiū acutū: gladius acutus eſt lingua predicatoris quoniā abſcindit ſuperflua. Sequitur. Poſuit me quaſi ſagittam electā. Sagitta electa eſt predicator qui facit qđ docet. Sagitta acuta fuit Joh. cū dicit. Genimina viperarū quis docebit vos fugere ab ira vētura: reſpōſoriū eſt. Priuſq̄3 te formarē ꝛc. Hiere. j. cap. ꝛ eſt de natiuitate eius. alleluya eſt Tu puer. Luc. j. ca. ꝛ illud. Inter natos ꝛc. Matthei. xj. c. euāgeliū eſt. Elizabeth impletū. Luc. j. ca. Dicitur autē hac die capitulū. Audite inſule. Eſa. xlix. ꝛ illud. Priuſq̄3 te formarē. Hiere. j. ca. ꝛ illud. Reges videbunt Eſa. xlix. cap. ¶ Porro in vigilia beati Joan. bapti. ieiunamus quaſi cōpatientes ei qui in deſerto ieiunauit ꝛ aſperam vitam duxit: ꝛ vigilia ipſa plenum habet officium: quia poſt Joannis decollationem chriſtus crucifixus fuit ꝛ agnum comedit. Fuit em̄ Joan. quaſi lapis angularis. i. vetus ꝛ nouum teſta. coniungens. Unde tunc magis ſolennizamus propter miſterium q̄3 propter perſonam ipſam: ꝛ q2m ipſe fuit medius inter vtrūq3 teſtamentū: quoniā fuit finis veteris ꝛ initium noui teſta. nam ꝛ lex ꝛ prophete vſq3 ad Joā. videlicet incluſiue: hinc eſt ꝙ hui' diei officium partim de veteri ꝛ partim de nouo eſt teſtamento. In hac autem die Jo. euangeliſta obijt: ſed eius feſtum trāſlatum eſt. prout ſub eius feſto dicetur. Feſtum autem decollationis non ita ſolemnizat eccleſia ſicut iſtud prout ibi dicetur. Fuit ergo vt premiſſum eſt in vtero ſanctificatus ſicut ꝛ Hiere. Unde ꝛ de Hiere. legitur in hac die ꝙ probatur per illud quod dicitur in euangelio. Et repleta eſt ſpiritusancto elizabeth: ꝛ exultauit in gaudio infans in vtero meo: ſed quo genere ſanctificationis nō legimus. Dicunt tamē quidā ꝙ ab omni peccato mundatus eſt: ſed in gloſa ſuper illo loco. Tu vis a me baptizari: ego a te debeo baptizari. i. ab originali peccato mūdari dicit ꝙ in perſona gñalis hominis loquebat: fuit tñ in pctō originali cōceptus: ſimiliter ꝛ beata virgo de quo ꝛ quare eius natiuitas celebret ſub purificatiōe dictū eſt. Paulus hyſtoriograph' romane eccleſie diacon' caſſinēſis monach' quadā die cū vellet paſchalē cereū

Beat' Joan. bap. fuit medius inter vtrūq3 teſtamētum.

cōſecrare rauce facte ſunt fauces eiꝰ cū prius vocales eſſent: vt ergo vox ſibi reſtitueretur compoſuit in honore beati Jo. hymnū. Ut queant laxis reſonare. in cuius principio petit vocis reſtitutionem quam obtinuit: ſicut ꝛ merito ſancti Joā. reſtaurata eſt zacharie. ¶ In hoc feſto non cantatur frequenter alla ſicut fit in feſtiuitatibus Petri ꝛ Pauli ꝛ aliorū in quorū vltimis nocturnis perſonat. Ratio eſt: qꝛ ipſe figurat legē: ꝛ qꝛ natale eiꝰ fuit ante chriſti reſurrectionē ꝛ ante gaudiū. Quidā tñ faciūt officiū ſine alla initio noctis ꝓp figurā legis: ꝛ poſtea iterant officiū cū alla in medio noctis terminātes illud in principio lucis in memoriā antique obſeruationis. De qua ꝛ quare in hoc feſto nocturni cātant in initio noctis dictū eſt in quinta parte ſub ti. de noct. Nota ꝙ antiquitus ſolebat vna quadrageſima celebrari añ hoc feſtū ꝛ alia ante natale dñi: ſed poſtea ꝓpter fragilitatē hoīm redactū fuit ad tres ſeptimanas ante natale ꝛ tres ante hoc feſtū. vnde prohibitū eſt in decretis. xxxiij. q. iiij. nō oportet. ꝛ. c. ſeq. ne in illis tribꝰ ſeptimanis nuptie fiāt ſed ꝛ hoc abolitū eſt: put dictū eſt in prima parte ſub titu. de ſacramētis. ¶ Fiunt autem tria ſpecialia in hoc feſto. In vigilia nāqꝫ in quibuſdā partibus ex antiqua obſeruatione colligunt homines ꝛ pueri oſſa ꝛ quedā alia immūda ꝛ inſimul cremant: vt exinde fumus in aerē producatur. Ferunt etiā brandas ſiue faces ꝛ cū illis circueunt arua. Tertiū eſt quia rotā voluunt.

Tria ſpecialia fiunt in hoc feſto.

Qui immunda cremant ꝛ fumū in altū produci faciunt habēt hoc a gentibus. Antiquitus eñi dracones hoc tēpore ad libidinē ꝓpter calorē excitati volando per aerē frequēter in puteos ꝛ fontes ſparmatizabant: ex quo inficiebantur aque ꝛ tunc erat annus letalis ex aeris ꝛ aquarū corruptione qꝛ quicūqꝫ inde bibebāt moriebant: aut grauem morbū patiebātur: quod attendentes philoſophi ignē iuſſerūt frequenter ꝛ paſſim circa puteos ꝛ fontes fieri ꝛ immūda: ꝛ quecūqꝫ immūdū redderent fumū ibi cremari. Nāqꝫ per talem fumū ſciebant poſſe fugari dracones: ꝛ quia talia hoc tempore maxime fiebāt: ideo hoc adhuc ab aliquibus obſeruatur: ſunt enim dracones animalia. Unde in pſal. Laudate dominū de terra dracones. non tracones: id eſt meatus terre prout quidā dixerunt. que quidē animalia in aere volant: in aquis natant: per terrā ambulāt: nil immūdū ſuſtinent ꝛ fugiunt propter fumū olferū ſicut elephantes ꝓpter gruntiū ſuū. Eſt etiam alia ratio quare oſſa animaliū cōburuntur: videlicet in memoriā ꝙ oſſa Joannis baptiſte a gentibus in ciuitate ſebaſte cōbuſta fuerunt: vel poteſt hoc referri ad nouum teſtamentū. Abijciunt enim pueri vetera ꝛ cōburunt: ad ſignificandū ꝙ adueniēte noua lege vetus teſtamentū debet ceſſare. Dictū eſt eñ vetuſtiſſima veterū non comedetis ꝛ nouis ſuperuenientibus vetera proijcietis. Feruntur quoqꝫ brāde ſeu faces ardētes ꝛ fiunt ignes qui ſignificāt ſanctū Joannē qui fuit lumē ꝛ lucerna ardens ꝛ fiunt ignes: precedens ꝛ precurſor vere lucis que illuminat omnē hominē venientē in hūc mundū. vnde dicitur Jo. vj. Eſt lucerna ardēs lucens ante dñm: qui viā dño preparauit in heremo. Rota ī quibuſdā locis voluitur ad ſignificandum ꝙ ſicut ſol ad altiora ſui circuli peruenit: nec altius poteſt progredi: ſed tūc ſol deſcendit in circulo: ſic ꝛ fama Joannis qui putabatur xp̄s deſcendit: ſm ꝙ ipſe teſtimoniū perhibet dicēs. Me oportet minui: illū aūt creſcere: qḋ dicit quidā dictū eſſe: eo ꝙ tūc dies incipiūt minui ꝛ in natiuitate chriſti creſcere. Sed quia ante feſtū ſancti Joānis decreſcūt: ꝛ ante natale dñi creſcūt: intelligendū eſt de natiuitate in matre qm̄ ſcilicet cōceptus eſt vterqꝫ: qm̄ Joannes cōceptus fuit decreſcētibus diebus: vt in ſeptēbri: ꝛ chriſtꝰ in creſcētibꝰ: vt in aprili: vel dic de morte vtriuſqꝫ nā corpus chriſti exaltatū eſt in cruce: corpus Joannis capite minoratum.

Rotevolutio quid ſignificat.

¶ De ſanctis Petro ꝛ paulo. Rubrica.

DE Petro ꝛ Paulo queſtio eſt vtrū eadē die paſſi ſint: nā hereticus ſolitarius velle videt ꝙ eadē die anno reuoluto Paulus paſſus ſit. Sed Pelagius ꝛ Nicolaus pape ꝛ Ambroſiꝰ ꝛ alij ſancti patres volūt ꝙ eadē die ꝛ eadē etiam hora ſub nerone imperatore: vcꝫ anno. xliij. imperij eiꝰ. Alioqn falſe eſſent hyſtorie de illis ſcripte. Sed tñ in diuerſis locis: lꝫ in vrbe ꝛ diuerſas penas paſſi ſunt: qꝛ Petrus in vrbe crucifixus eſt. Paulus vero qꝛ ſicut legit in actibꝰ apl̄oꝝ ciuis romanus erat quāuis natione tarcenſis eſſet extra muros vrbis decollatus: que pena honeſtior videbatur: ꝛ de ipſo lac pro ſanguine legitur profluxiſſe. Uerū ꝓcedēte tēpore cū Cōſtātinus imperator in honorē vtriuſqꝫ eccleſias conſtruxiſſet ꝛ romanus pontifex vellet eorū corpora ſeparare ꝛ dubitaretur que cuius oſſa forent diuinitus reſponſum eſt. Maiora oſſa ſunt predicatoris: minora piſcatoris: ꝛ ſic abinuicem ſeparata ſunt in proprijs eccleſijs collocata. Poſtmodū vero Silueſter pa. volens eccleſias ipſas conſecrare tam parua q̄ꝫ magna oſſa ex equa lance cū ſumma reuerentia ponderauit: ꝛ vnam medietatem in vna eccleſia ꝛ aliā in alia eccleſia collocauit. Unde quidā faciūt feſtū de hac diuiſione officiū in nonis vel octauo die iulij: qꝛ die tali facta fuit: alij illud faciunt. xv. vel. xvj. die eiuſdem mēſis. Alij vero dicunt ꝙ feſtū diuiſionis Petri ꝛ Pauli quod celebratur illa die fit propter illam diuiſionem que facta eſt in Hieruſalem poſt. xij. annos: quando ſeparati ſunt ad predicandum gentibus: in quo feſto cantant illā magnā ſequentiā. Celi enarrant gloriā: ꝛ euāgeliū aſcēſionis. Recūbentibus ꝛc. incipiētes ibi in fine. Dñs quidē ieſus poſtq̄ꝫ ꝛc. Licet autem eorū feſta eadē die celebranda cōcurrant. Beatus tñ Greg. inſtituit vt tantū officium beati Petri ipſo die celebraret tū qꝛ tali die eccleſia beati Petri fuit dedicata: tum quia ipſe prior fuit cōuerſione: tū qꝛ maior fuit dignitate qm̄ romane eccleſie tenuerat primatū: ꝛ dicit in miſſa introitus. Nūc ſcio Uerum. xij. Collecta cōis vtriqꝫ. Deꝰq hodiernā diē: quare nō fit cōmemoratio de

Petrus ꝛ Paulus diuerſas ſubiere penas ī diuerſis locis.

ſancto Paulo. Epl'a. Miſit herodes: q̄ eſt ibidē. Alleluya. Tu es petrus. Mat. Euāgeliū. Uenit ieſus in partes. qd ibidē dicit̄. Quē dicunt hoīes eſſe filiū hominis: ſed ſm̄ Hieremiā in hebreo dicitur filiū ade: per horas vero dicit̄ ca. Miſit herodes rex manus. Actu. xij. ca. ⁊ illud. Angelus dn̄i. ⁊ illud. Et Petrus ad ſe reuerſus: q̄ ſunt ibidē. Sequēti vero die fit feſtū de beato Paulo: et dicit̄ in miſſa introitus Scio cui. ij. ad Timo. ij. c. ⁊ Collecta. De⁹ qui multitudinē. Graduale qui operatus eſt petro. ad Galat. j. ca. verſus eſt. Gratia dei. j. ad Corin. xv. cap. Epiſtola. Notū vobis facio. Ad Gal. j. alleluya. Tu es vas. Ac. ix. c. euāgeliū. Dixit ſymō petrus. Matth. ix. ca. In alijs eccleſijs dicitur. Hoc eſt preceptū. Jo. xv. ca. Cōmunio. Amē dico vobis. Matthe. xix. ca. Itē in nocturnali officio beati Pauli quidā verſiculi ꝑmittunt̄ antiphonis laudū: vt dictum eſt in ſexta parte ſub trinitate: ⁊ dicit̄ capitulū. Bonū certamē. ij. ad Thymo. iiij. ca. In octauis vero apoſtolorū dicit̄ illud. Cōfitebor tibi domine rex. Eccle. vltimo. verū in vigilia dicit̄ introitus. Dicit dn̄s. Joan. vltimo. ⁊ Epiſtola. Petrus ⁊ Joan. Act. iij. Euangeliū. Dixit ieſus Symoni petro. Joan. vlti. capt. ¶ Habet autē hoc feſtū tria: ſcilicet ieiunium: ſolennitatem: ⁊ octauam. Ieiunium: q2 ſi volumus conregnare oportet nos ⁊ cōpati. In die feſti de eorū glorificatione gaudem⁹. In octaua de eorū futura beatitudine in corpore ⁊ anima iam certi letamur: ⁊ eterne glorificationis meritū expectamus: de hac octaua dictū eſt in prohemio huius partis. ¶ Et nota ꝙ Leo papa ſecundus orans pro neapolitanis ciuibus in mari cū ſarracenis pugnantibus fecit illam collectam. Deus cuius dextera beatum petrum ⁊c. Perfectis vero per eum muris ciuitatis leo mane imponēs ſeras portis orans fecit illam collectam. Deus qui beato Petro collatis clauibus ⁊c. ¶ In feſto Magdale. dicitur epiſtola. Mulierem fortē quis inueniet. que eſt in parabolis vlti. c. Euāgeliū. Rogabat ieſum. Luce. vij. capt.

Feſtum martyrij apl'orum Petri et Pauli tria habet.

¶ De ſeptem fratribus. Rubrica.

Circa feſtū ſeptē fratrum notādū eſt treſ fuiſſe matres: quarū quelibet habuit ſeptē filios: ⁊ poſt paſſiones eorum paſſe ſunt: videlicet mater Machabeorū: cuius nomē ignorat̄: ⁊ Felicitas mater iſtorū ſeptē fratrū: ⁊ Simphoriana ſapiens mulier que ſancta fuit.

¶ De ſancto Jacobo. Rubrica.

Iacob⁹ maior fili⁹ zebedei frater Joānis euāgeliſte miſſus eſt ad predicādū hiſpanis. Sed cum nō poſſet niſi vnum principē ibi conuertere rediit hyeroſolymā: ſed tādem ab herode decollatus ⁊ in hiſpaniā reportatus quos viuus conuertere nequiuit mortuus diuino miraculo cōuertit: fit autem eius feſtum. viij. kal. auguſt. pro eo ꝙ in tali die fuit apud cōpoſtellam tranſlatus nō ꝙ tunc obierit: q2 occiſus eſt ab herode in diebus azymorū videlicet. viij. kalē. aprilis. in annūciatione domini. ſ. circa paſcha vt legitur in epiſtola huius diei. Miſit herodes ⁊c. ⁊ ita tunc propter dies ipſos feſtū nō habuit. In kalēdis vero ianuarij fuit ſepultus: q2 ab auguſto vſq3 tunc ſepulchri eius fabrica fuit ꝑtelata: vel ideo fit. viij. kalendas auguſti hoc feſtū quoniam hac die dedicata eſt ſibi eccleſia in cōpoſtella: quare dictus ſit maior dictū eſt ſub feſto apoſtolorū Philippi ⁊ Jacobi. Hoc aūt feſtū non habet vigiliā vel ieiuniū: prout dictum eſt in ſexta parte ſub quarta feria tertie hebdomade aduentus. Hac die dicunt quidā eccleſie epiſtolam. Jam nō eſtis. Ephe. ij. Alle. Benedictus deus ⁊ pater. Ephe. j. ⁊ Euāgeliū. Acceſſit ad ieſum. Matthei vigeſimo.

¶ De ſeptem dormientibus. Rubrica.

Nunc de feſto ſeptē dormiētiū dicēdū eſt. Sex eorū potētes fuerūt in epheſo tēpore quo decius ceſar perſecut⁹ eſt eccleſiā dei: qui ꝓſcito audierunt perſecutionē fugerunt in montē: ⁊ latuerūt in ſpelunca quadā: ⁊ ſecum magnā pecuniam portauerunt: ſed parum ſibi: quorū nomina ſunt: Maximinianus: Marcus: Martinianus: Dionyſius: Joannes: Serapion: ⁊ Cōſtantinus. Ibi cum eſſent in ſpelunca prima die comederunt quicquid habuerunt comeſtioni aptū ⁊ dixerunt ſeruienti ſibi. Cras emes nobis cibos q2 parū hodie comedimus ⁊ poſtea dormierunt. Tandē decius queſiuit eos: nam audiuit eos eſſe chriſtianos: ſed dictum eſt ei eos aufugiſſe in alias regiones vel in monte latuiſſe quod audiens fecit oſtia ſpelunce lapidibus obſtrui. Poſt multum vero tēporis: videlicet circiter trecentos annos quidam voluit ſtabulum contra ſpeluncam facere: et fecit magnum ignem in quo ſoluti ſunt lapides qui erant in oſtio ſpelunce: ⁊ ſtatim in ſpelunca refulſit ſplendor ignis: euigilati ſunt ſeptem dormientes ⁊ ſex qui potētes erant dixerunt ſeptimo qui erat ſeruus eorum. dies eſt vade nobis emere cibos: putabant enim ſe per vnam noctem tantum dormiuiſſe. Iuit ergo ille ad ciuitatē et venit ad marcellū miratus vltra modum: quia cruces videbat per vicos ⁊ in triuijs: ⁊ in quadriuijs. Cūq3 carnes emens obtuliſſet monetam quam habebat non cognouerunt eam carnifices: ⁊ dixerūt vnde habes iſtos nūmos. Qui ait. Ex meo proprio labore. Et illi: vnde es tu. Qui ait. De patria iſta. Tunc illi. Qui ſunt parētes tui. Ille ait. Iſti ⁊ iſti: ⁊ non cognouerunt carnifices aliquos eorū quos ipſe nominabat: a longo enim tempore eorum nomina cum illis erant ſepulta. Iterum illi dixerunt. Sub quo imperatore fuit illa moneta. Ait ille. Sub decio. Tunc illi admirati ſunt: tum propter monetam: tum propter ea que referebat eſtimantes eum inſanum eſſe: qui ligauerunt eum ⁊ duxerunt eum ante pontificem ciuitatis: cui diligenter inquirēti quis ille eſſet: ⁊ vnde: ⁊ vbi hāc monetam inueniſſet: ⁊ de alijs que ipſe retulerat carnificibus: omnia prout cōtingerant reuelauit. Tunc epiſcopus veniens cum vniuerſo populo ciuitatis ad ſpeluncam inuenit eos ſex qui ibi re

Nomina ſeptē dormiētium.

Hiſtoria ſeptē dormientiū.

manſerant iterum dormientes ⁊ euigilatos ſecū in ciuitatem adduxit ⁊ ſingula ſciſcitatus ab eis inuentum eſt eos in ſpelunca fuiſſe per annos ferre trecentos. Preterea inuente ſunt plumbee tabule in ipſa ſpelunca quas illi impoſuerant ibi ꝗ mandato decij obturauerant os ſpelunce. Imperatores erant tunc Honorius ⁊ Archadius: qui cum prius dubitarent de reſurrectione hoc viſo firmius crediderunt. Fuerunt autem cum epiſcopo predicti ſeptem iuuenes per aliquos dies: et poſtea mortui ſunt libera morte: vnde dicti ſunt martyres: quia tandiu in ſpelunca manſerunt.

De feſto ſancti Petri ad vincula. Rubrica.

Inſtitutionis feſti btī Petri in vinculis cãe.

Feſtū beati Petri ad vincula taliter ſm Bedã inſtitutū fuit. Theodoſia vxor theodoſij ſcōi imperatoris hieroſolymã proficiſcẽs vidit in alexandria feſtū celebrari in kalen. auguſti ad honorẽ ceſaris auguſti de triūpho habito de cleopatra regina egypti: ⁊ de marco antonio viro eius. Unde vehemẽter doluit ꝙ dãnato ⁊ gẽtili tantus honor exhiberetur. Veniens autẽ hieroſolymã cathenas quibus Petrus ſub herode fuit alligatus acquiſiuit: ⁊ romã rediens eas apoſtolico preſentauit qui alias cathenas quibꝰ ſub Nerone fuerat alligatus apportari precepit: que ſe tangentes vſqꝫ adeo ſunt miraculoſe cõiuncte ac ſi ſemper fuiſſent eedem. Theodoſius igitur ad honorem beati Petri eccleſiam edificauit: et ibi cathenas impoſuit: que dedicata eſt in kalen. Auguſti: vt ſolennitas piſcatoris obfuſcaret ſolẽnitatem imperatoris: ⁊ cathena petri extingueret torquam auguſti. Scōa cauſa inſtitutionis huiꝰ feſti eſt propter memoriam liberationis beati Petri per angelum facte a carcere ſiue a vinculis: ꝗbus per herodẽ agrippã tenebatur: prout in epiſtola legitur hodierna: ⁊ ſm hoc videtur ꝙ deberet vocari hoc feſtum a vinculis. Tertia cauſa eſt quia cum quirinus tribunus filiam haberet gutturoſam: illa ad mandatū ſancti Alexandri pape qui ſextus fuit a beato Petro queſiuit bogas ſiue vincula quibus beatus petrus fuit vinculatꝰ rome ſub Nerone: quibus oſculatis liberata eſt: ⁊ quirinus cum ſua familia baptizatus eſt: tunc dictus Alexander papa hoc feſtum in kalen. auguſti celebrandū inſtituit ⁊ in honorem beati Petri eccleſiã in vrbe fabricauit vbi vincula ipſa repoſuit: ⁊ ad vincula nominauit: ⁊ kalen. auguſti dedicauit: in qua feſtiuitate populꝰ illic ipſa vincula hodie oſculatur. Quarta cauſa poteſt eſſe quia dominus petrum a vinculis miraculoſe abſoluit: ⁊ eidem ligandi atqꝫ ſoluendi poteſtatem dedit. Nos autem vinculis peccatorū ligati tenemur: ⁊ abſolui indigemus. Ideo igitur in ſolẽnitate ipſa que dicitur ad vincula ipſum honoramus: vt ſicut ipſe a vinculis abſolui ꝓmeruit: et abſoluendi poteſtatem accepit a dño: ſic et ipſe nos a peccatorum nexibꝰ abſolui obtineat. Hac die dicitur epiſtola. Miſit herodes. Actu. xij. Euangelium. Venit ieſus in partes. Matthei xvj.

De machabeis. Rubrica.

Machabei iſti ſunt illi de quibꝰ fuit iudas machabeus: de quibus habetur ſecundo Machabeorum. Et cum eccleſia occidentalis nullius alterius ſancti veteris teſtamenti feſtum celebret prout dictum eſt in prohemio huius partis: iſtorum tamẽ ⁊ innocentiū feſtum recolit. Iſtorū quidem propter quatuor. Primo quia paſſi ſunt propter legis obſeruationẽ: quia videlicet carnes porcinas contra legem comedere noluerunt. Secundo propter martyrij prerogatiuã: prout legitur in hiſtoria ſcholaſtica: quia eſi inaudita ſupplicia ſuper ſanctos veteris teſtamẽti pertulerũt ideo in hoc priuilegiati ſunt: vt eorum paſſio celebretur. Tertio quia ipſi fuerunt ſeptem fratres: et numerus ſeptenariꝰ eſt numerus vniuerſitatis. Unde in eis ſignificantur omnes martyres veteris teſtamẽti celebritate digni ⁊ omnibus illis in iſtis reuerentia exhibetur. Quarto quia ipſi oſtẽduntur in exẽplum martyribus noui teſtamenti: vt ſicut illi pro legis moſayce obſeruatione paſſi ſunt: ita ⁊ nos maxime ſi neceſſe fuerit parati ſumus pro euangelica: ⁊ ſm hoc magis celebratur hoc feſtum propter ſignificatum ꝙ̃ propter ſignificans. Quidam vero dixerunt ꝙ illi machabei ſunt illi ſeptẽ fratres qui fuerunt filij Felicitatis.

Eccl'ia recolit feſtum machabeorum propter ꝗtuor.

De inuentione ſancti ſtephani. Rubrica.

Sancti ſtephani prothomartyris inuentio facta fuit die illa qua celebratur eius paſſio: ⁊ paſſus eſt die illa qua eius inuentio celebratur: ſcilicet in auguſto: ſed feſta per eccleſiã qua tuor de cauſis tranſlata ſunt. Primo quia cū beatus ſtephanus fuerit prothomartyr: ⁊ martyriū ſanctorum ſit eorum natale in celis: merito ſtatim poſt natale dñi natale prothomartyris ſtephani celebratur. Secundo propter dignitatem: dignꝰ namqꝫ eſt feſtum quod eſt de morte ꝙ̃ aliud: et ideo competenter tanꝙ̃ dignius ſtatim poſt natiuitatem collatum eſt. Tertio quia officium paſſionis eius concordat officio natalis dñi. Unde illud. Heri natus eſt chriſtus in terris: hodie ſtephanus naſcetur in celis. Quarto quia in eius inuentione maxima multitudo hominum venit: qui videntes miracula plurima que fecit deus in illius inuentione maiori cultu diem illum celebrauerunt annuatim ꝙ̃ etiã diem mortis illius. Statuerunt ergo ſancti patres vt feſtū paſſionis eius transferetur ad hanc diem inuentiōis: ⁊ ad feſtū inuentionis feſtum paſſionis: quia feſtum paſſionis maiori cultu dignum eſt: vt populus hunc diem qui natale domini ſequitur feruentiori cultu celebret ꝙ̃ diem eiuſdem feſti in auguſto. Alia autem ratio reddetur ſub iſto feſto.

Feſta ſancti Stephani ꝑ eccleſiã ꝗtuor de cauſis tranſlata ſunt.

De transfiguratione dñi. Rubrica.

Sequitur de feſto transfigurationis dñi quod eſt in die beati ſixti: non quia tali die transfiguratio facta ſit: ſed quia tūc ab apoſtolis qui ſecum fuerunt in monte fuit manifeſtata ⁊ publicata ⁊ predicata. Pre-

ſeptimane ſolennis eſt. Uocant̄ ergo ferie a feriā do: qꝛ toto tēpoꝛe a vitijs feriare .i. vacare debemus: nō ꝙ ſit a neceſſarijs vite operib⁹ feriandū vel dr̄ a fando .i. loquēdo: qm̄ ſicut legitur in Gene. Dn̄s dixit ⁊ facta ſunt. Siquidē beatus Silueſter nolēs imitari iudeos qui dicūt prima ſabbati ſcd̄a ſabbati: nec gentiles qui dicunt dies ſolis dies lune ⁊c. adinuenit hoc nomen feria. In fine tamē ſeptimane ſeruauit ſabbatū propter premiſſam rationē: vel propter figurā: qꝛ ſabbatū interpꝛetatur requies: qꝛ tūc dn̄s requieuit ab om̄i opere qđ patrarat. Unde ⁊ nos per totam hebdomadā .i. per totum tēpus vite noſtre qđ percurritur per ſpaciū ſeptē dierū debemus laboꝛare ⁊ niti ſummo conamine vt ad requiē ⁊ beatitudinē perueniam⁹.

Dies tripliciť denominatur.

¶ Dies ergo tripliciter denominaẗ. Pꝛimo ſm̄ ſe: vt dies lune: dies martis ⁊c. Scd̄o iuxta vſum eccleſie: vt pꝛima feria: ſcd̄a feria ⁊c. Tertio ſm̄ menſes: ⁊ hoc tripliciter. pꝛimo modo kalen. pꝛidie kal. iij. kal. ſecundo modo idus. pꝛidie idus. iij. idus. tertio modo nonas. pꝛidie nonas. tertio nonas.

Dominic⁹ maioꝛ eſt inter alios dies.

Dominica vero dies pꝛimatum obtinet: ⁊ maioꝛ eſt inter alios dies: qꝛ xp̄s annunciatus fuit ⁊ reſurrexit: ⁊ in apoſtolos ſpiritumſanctū miſit: ⁊ deus mūdum .i. celum ⁊ terram in illa fecit: ⁊ in eodem quoqꝫ die vt dicitur mundus diſſoluetur. Dicitur autē dominica propter gaudium dominice reſurrectionis qđ in eo celebꝛamus. Licet autē quedā dominice omnib⁹ alijs ſunt ſuperioꝛes: videlicet pache. ⁊ penthe. ⁊ hoc propter reſurrectionē ⁊ ſpiritusſancti miſſionem: tamen ⁊ quinqꝫ alie pꝛincipales dicuntur et ſolennes in quibus officia mutantur: ſcilꝫ dominica pꝛima de aduentu. dominica in octauis paſche dominica in octauis penthe. dominica qua cantatur Letare hieruſalem. ⁊ dominica in ramiſpalmarū. Addunt etiam quidā ſextā ſcilicet qua cantatur. Inuocauit me. quedā etiam alie dominice dicuntur pꝛiuilegiate quib⁹ videlꝫ hiſtoꝛie ſunt appropꝛiate. ¶ Et nota ꝙ ſunt quidā dies pꝛiuilegiati in tempoꝛe quadrageſime videlicet quatuoꝛ quarte ferie ſcꝫ quarta feria in capite ieiuniorū. quarta feria ſequentis hebdomade ⁊ quarta feria poſt Letare hieruſalem. ⁊ quarta feria ante cenam domini. Itē quatuoꝛ ſabbata videlicet ſabbatū pꝛioꝛis hebdomade: quādo oꝛdines celebꝛantur. ⁊ ſabbatū quarte. ⁊ ſabbatum ante: ⁊ ſabbatū in vigilia paſche. Itē tres dies dominice ſcilicet inuocauit me. ⁊ Letare hieruſalem. ⁊ dominica ramiſpalmarꝫ. Item vna quinta feria ſcilicet cene domini. Item vna ſexta feria .ſ. paraſceue. Item tota vna ſeptimana ſcilicet vltima que maioꝛ dicitur: prout ſub dominica in ramiſpalmarum dictū eſt. de quibus pꝛiuilegijs in ſuis locis dictum eſt. Et nota ꝙ paſcha ⁊ pēthe. ſunt hebdomadarie feſtiuitates vt dictum eſt in ſexta parte ſub tit. de ſeptem diebus poſt paſcha ⁊ ſub penthe. incipit autem dies naturalis ſcd̄m egyptios ab occaſu ſolis ſiue in pꝛincipio noctis. ⁊ durat vſqꝫ ad veſperam ſequentis diei iuxta illud. Et factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus: ſm̄ perſas ⁊ grecos ⁊ ſm̄ communē vulgi vſum incipit mane ab oꝛtu ſolis: ſm̄ romanos a media nocte. ſm̄ athenienſes ⁊ ſm̄ arabes ⁊ aſtronomicos a ſexta diei hora. quos om̄es varie imitamur qm̄ ad celebꝛationem diuinoꝛum officioꝛum incipit dies in veſperis. iuxta illud A veſpere in veſperam celebꝛetis ſabbata veſtra. extra de ferijs ca. j. quo ad treuge obſeruationem in oꝛtu ſolis. extra de treug. ⁊ pa. ca. j. ff. de iudi. l. moꝛe. quo ad cōtractus incipit dies ⁊ finit in media nocte. quo ad eſum carnium poſt cenam vſqꝫ ad diluculū de conſe. diſt. iij. de eſu. quo ad iudicium incipit mane ⁊ terminatur ſero in fine diei ante noctis tenebꝛas de offi. deleg. cōſuluit. ⁊ in aut. de iudi. § ſedebunt. Computatio autē egyptioꝛum vera videẗ: cum contineat oꝛtum ⁊ occaſum ſignoꝛum. Poteſt tamen dici ꝙ ſecundum eccleſiam incipit media nocte: quia tunc verus ſol: ſcilꝫ xp̄s oꝛtus eſt iuxta illud. Dum mediū ſilentium ⁊c. vel verius in veſperis vt pꝛemiſſum eſt: quia nox pꝛeceſſit: dies autē appropinquauit. Licet autē naturaliter dies pꝛecedant noctes: tamē in nocte paſchali fit econuerſo vt dictum eſt in ſexta parte ſub ti. de ſabbato ſancto. Solēnes vero ſeu feſtiui dies in quibus a quolibet opere ſeruili in honoꝛē dei ⁊ ſanctoꝛum abſtinendum eſt ⁊ diuinis laudib⁹ inſiſtendum.

Solennitas eſt communiter inſtituta: celebꝛitas pro aliq̄ pꝛerogatiua.

Et notandum eſt ꝙ ſolennitas eſt communiter inſtituta: celebꝛitas pro aliqua pꝛerogatiua: ⁊ dicitur a ſolon quod eſt commune vel a ſoluto id eſt firmo atqꝫ ſolido: quia ob religionē mutari non debet: vel dicitur ſolennitas ex eo ꝙ fieri ſolet in anno. Celebꝛitas ꝓo vocatur qꝛ ibi non terrena: ſed ſolum celeſtia aguntur. Solennitas autē alia eſt feſtiuitatum: alia ſtationū: alia letaniarū: alia ieiunioꝛum. de quarum ſingulis videamus. Solennitas feſtiuitatum que eſt moꝛs ſanctoꝛū pluribus nominib⁹ deſignatur. Uocaẗ enī feſtiuitas: feſtum: celebꝛitas: natiuitas natalis vel natale: ſiue natalicīū: tranſitus ſeu exitus obitus: paſſio: aſſumptio: depoſitio: ⁊ obdoꝛmitio. Feſtiuitas dicta eſt a feſtis diebus quaſi feſtiuitas: eo ꝙ in eis ſola diuina res agitur quibus contrarij ſunt feſti in quibus ius fatur. Dicitur quoqꝫ feſtiuitas quaſi ſancti natiuitas. Natiuitas pꝛopꝛie dicitur feſtum illius natiuitatis que eſt in carne ⁊ in mundo: ⁊ ſm̄ hoc dicitur tantum chꝛiſti natiuitas ⁊ beate marie: ⁊ beati Ioannis baptiſte: quoꝝ tantum natiuitates in eccleſia celebꝛantur. Quare ſancti dicantur in moꝛte naſci iam ſequitur ⁊ dicetur vbi de octaua agetur. De celebꝛitate iam dictum eſt. Natalis vero vel natale vel natalicium dicitur migratio ſanctoꝝ ab hoc ſeculo: quia tunc naſcuntur deo ⁊ ſeculo ad gloꝛiam ea natiuitate que tendit ad vitam eternam. Indifferenter tamen iſta accipiuntur. Tranſitus dicitur feſtum de moꝛte ſanctoꝝ: quoniam anime illoꝝ a coꝛpoꝛib⁹ exeūtes per ignota ſibi ⁊ diuerſa loca tranſeunt. xiij. q. ij. tempus: vt per celum aereum ⁊ ethereum ⁊ chꝛiſtallinum vt tandem perueniant ad empyreū. ¶ Et nota ꝙ mai⁹ eſt feſtū trāſitus alicuius ſancti ꝙ aliquod aliud

de illo dicitur ſub feſto aſſumptionis. Obitus di
citur quia tunc angeli veniunt obuiam anime: vt
legitur de beato Martino. Paſſio dicitur: quia
tunc maxime corpus patitur: ⁊ etiam in anima
quando per violentiam ab inuicem ſeparantur: ⁊
obitus vniuſcuiuſqȝ poteſt paſſio nominari: quia
ſine amaritudine ⁊ ſine violentia quadam nulla
anima de corpore tollitur. Aſſumptio proprie di
citur tranſitus beate Marie. Depoſitio proprie
dicitur depoſitio beati Johānis euangeliſte: qui
vt premiſſum eſt locum ſepulture viuus intrauit
⁊ ita ſeipſum depoſuit. Obdormitio vero dicitur
mors ſanctoruȝ quaſi quies: nam ſicut quis poſt
ſomnum integer ⁊ validior fit: ſic ſancti ſine diffi
cultate reſurgūt in corporibus glorificatis: qua-
ſi a ſomno euigilantes. Unde dominus de laza-
ro mortuo dixit. Lazarus amicus noſter dormit.
xiij. q. ij. tempus. vnde apoſtolus. Nolumus vos
ignorare de dormientibus ⁊c. ¶ Sequitur de ſta
tionibus videre. Statio autem ſm Iſidorum eſt
obſeruatio ſtatutorum dierum vel temporū. Die
rum vt quarte ⁊ ſexte ferie ieiunium ex veteri le-
ge preceptum: de qua ſtatione in euangelio. Ieiu
no bis in ſabbato. i. in quarta ⁊ ſexta ſabbati. Tē
porum ſcilicet que legalibus ⁊ propheticis in in-
ſtitutionibus determinatis temporibus ſtatuta
ſunt: vt ieiunium menſis quarti: quinti: ſeptimi: ⁊
Stationes a veteri lege videntur initium habuiſſe.
decimi: vel ſicut in euangelio dicitur. Dies ille in
quibus oblatus eſt ſponſus. Statio quoqȝ voca
tur proceſſio ad aliquam eccleſiam ad exoluen-
dum ibi gratias deo facta: ⁊ dicitur ſtatio quia
tunc ſtantes orare: ⁊ deo gratias perſoluere: non
flexis genubus debemus tunc: nec ieiunamus
tunc: nec in eis ſupplicationis voces fiunt: que
omnia cum veſtibus humilitatis in letanijs fiūt.
Uidentur autem ſtationes a veteri lege initium
habuiſſe: quoniam tunc populus iudeorum et
etiam multi gentiles conueniebant in magnis
ſolennitatibus: ſcilicet in paſcha ⁊ penthecoſte:
vt ibi orarent in templo ⁊ deo gratias perſolue-
rent ⁊ offerrēt: quod adhuc obſeruat eccleſia pre
ſertim in italia: vbi i hebdomadibꝫ paſche ⁊ pē-
thec. populus de oppidis et villis adiacentibus
ciuitatibus conuenit ad eccleſiam epiſcopalem
Alie ſtationes a romanis habuerūt initium: qui
eas maxime frequentant: qui cum interceſſioni-
bus ſanctorum quorum ſuffragia implorabant
pericula euaſiſſent cum proceſſione veniebāt ad
eccleſiam illius ſancti cuius patrocinio fuerant
liberati laudes deo cum gratiarum actionibus
perſoluentes. Iſidorus dicit in. vj. ethymo. ꝙ
ſtatio ex militari exemplo nomen accepit: pro eo
ꝙ nulla leticia caſtris obueniente ſtationem con
Stationū due ſunt ſpecies.
triſtatio militum reſcindit. Sunt autem due ſpe-
cies ſtationum. alie nāqȝ ſunt generales: alie par
ticulares. Generales ſunt que in predictis dua-
bus ſeptimanis ad matricem eccleſiā fiunt. Par
ticulares ſunt que in diuerſis eccleſijs fiunt pro
predicta cauſa. Fiunt etiam quandoqȝ obſerua-
tionis cauſa nulla alia cauſa intercedente: vt cū
in feſto alicuius ſancti ad eius eccleſiā vadit p-
ceſſio a maiori eccleſia. Fiunt etiam cū in diuer-
ſis feſtis diebus ad diuerſa altaria cū proceſſio-
ne ob ſanctorum venerationem venimus. Inſti-
tutio ergo ſtationum ex predictis liquet: hoc ta-
men addito quoniam ſicut romani pro vitandis
ſuis periculis ſtatuerunt ſuas ſtationes in vrbe:
ſic ⁊ alij in ſuis ciuitatibus ob cauſas ſimiles ſta
tiones inſtituerunt. In diebus autem ſtationuȝ
voces ſeu cantica letitie cantantur: videlicet re-
ſponſoria vel antiphone vel aliquid huiuſmodi.
Quandoqȝ etiam tunc miſſa celebratur in eccle-
ſia ad quā vadunt: ⁊ quandoqȝ non: ſed poſt ſta-
tionem oratione finita redeunt. Et nota ꝙ popu
lus primo conuenit in aliqua eccleſia vicina illi: in
qua debet eſſe ſtatio: vt dictum eſt in quarta par
te ſub titu. de oratione. Nempe beatus Greg. qui
ſtationes in vrbe ordinauit. xx. home. euāgelij di
uerſo tēpore in illis dicēdas declarauit: alias ve-
ro ſtomacho laceſcente: alijs pronunciandas cō-
miſit. De ſolēnitate letaniarū in ſexta parte ſub ti
tu. de rogationibus dictum eſt. Nota tamē ꝙ ſta
tiones fiūt propter preterita pericula. Letanie ve
ro que rogationes vel ſupplicationes interpretā
tur fiunt pro periculis euitādis: vt premiſſum eſt.
De ſolēnitate ieiuniorū ⁊ de vigilijs ſanctorū di-
ctum eſt in ſexta parte ſub quarta feria quarte do
minice de aduentu. Hoc etiā nota ꝙ natale dñi
feſtum eſt patris: quia per eū filius innotuit mun
do. In hoc enim apparuit charitas dei ꝙ nobis
dedit filium ſuū ſicut dicit beatus Joannes. Fe- Natale domini feſtum eſt patris.
ſtum tamen patris feſtū eſt ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti.
In hoc enim ꝙ dicitur verbum intelligitur pater
verbi: ⁊ etiam alia ratione: qꝛ ſcilicet filius patreȝ
manifeſtauit mundo. Paſcha vero eſt feſtū filij:
qꝛ tunc xp̄s a mortuis reſurrexit ⁊ verus deus ap
paruit. Et nota ꝙ ſolēnitas paſche anthonoma-
tice dicitur ſolennitas ſolēnitatū ſicut dicitur ſan
cta ſanctorū ⁊ cantica canticorum: eo ꝙ alia ſan-
cta ⁊ alia cātica excedūt. Unde eſt ꝙ omnes dies
dominicos reciprocamus. i. omnes dies domini-
ce ſunt octaue huius feſti Dicitur etiā feſtiuitas
feſtiuitatū: tum qꝛ prima eſt omniū feſtiuitatum:
tū qꝛ omnes hac dominica cōmunicare debent.
In quibuſdā tamen locis quodlibet magnum fe
ſtum paſcha vocatur quaſi tranſitus: qꝛ de vitijs
ad virtutes tranſire debemus. Penthe. eſt feſtuȝ
ſpiritusſancti: ⁊ quelibet iſtarū ſolennitatū eſt ſo-
lennitas totius trinitatis: qm̄ indiuiſa ſunt ope-
ra trinitatis. de conſe. di. iij. c. fi. licet vt premiſſum
eſt quelibet iſtarū magis vni ꝙ̄ alteri appropie-
tur. Nō eſt etiam omittendū ꝙ populus iſraeliti-
cus tres principaliter celebrabat ſolēnitates. Pri
mum erat dies phaſe ſiue dies azimorum: quod
eſt paſcha: quia tunc deus eos liberauit a pote-
ſtate pharaonis de ſeruitute egypti ⁊ a percuſſio
ne angeli limitis poſtibus de ſanguine agni im-
molati. Nō enim fuit domus alicuius egyptij vbi
mortui non iacerent niſi domus iudeorū vbi nul
lus mortuus eſt. Secundum erat pentheco. quia
tunc ſuſceperunt legem: vt dictum eſt in ſexta par
te ſub iſto feſto. Tertiū ſcenophegia in ſeptembri

quo.l.ex greco interpretatur dedicatio ſiue fixio tabernaculorū. Populus eñ iſraeliticus quadraginta annis in tabernaculis habitauit: in cuius rei memoriam adhuc iudei hoc feſtū celebrant: quaſi in tabernaculis degentes. Cenos enim grece tabernaculum dicitur. Hec feſta que ſeptem diebus protelabantur: precipua dicebantur: et ſabbatum quod interueniebat dicebatur ſabbatū ſabbatorū.i.ſabbatū ſanctorū. Uerū ⁊ ſuper addiderūt ⁊ alia feſta ob euentus varios: vt encenia quod celebrabāt hebrei in hyeme ſcȝ in octobri: ⁊ vocant encenia nouā dedicationem templi. Cenon eñ grece dicitur nouū latine. Unde quicquid aliquid nouū fuerit dedicatū encenia vocatur. Nā ⁊ ſi quis noua tunica induit enceniare dicitur. Nos aūt duo illorū ſeruam⁹ ſcȝ paſcha ⁊ pēthecoſtē: ſed alia ratione ꝙ illi. Ipſi eñ celebrabāt paſcha: qꝛ tūc ab egyptiaca ſeruitute liberati ſunt: nos vero qꝛ tūc per xp̄m redēpti ſumus. Illi celebrabāt penthe. qꝛ tūc ſuſceperāt legē: nos vero qꝛ tūc ſpūmſctm̄ accepimus. Itē illi ſuſceperūt legē in tabulis lapideis ad duriciā cordis notandam extrinſecus ſcriptā: qm̄ vſqȝ ad ſpiritualē littere intellectū nō pertingebant. Sed ſpiritusſanctus datus eſt.lxxij. diſcipulis in corde digito dei ſpiritualē intelligētiā eis dictante. Scenophegiā etiā quodāmodo celebramus in aſcēſione dñi: qꝛ pēr tabernaculū intelligimus corpus dñi in quo ſub humanitate diuinitas latuit. iuxta illud p̄s. In ſole poſuit tabernaculū ſuū. Hoc itaqȝ tabernaculū xp̄s in mortali carne nō figebat: qm̄ exultauit vt gygas ad currendā viam diſcurrens de loco in locum: vt ſuſceptū myſteriū adimpleret: ſed tūc fixit ⁊ ſtabiliuit tabernaculū: ideſt corpus ſuū cū aſſumptus eſt in celū ſedens ibi ad dexteram dei patris requieſcens in patrimonialibus patris bonis: donec ponet inimicos ſuos ſcabellū pedū ſuorū. ¶ Hec itaqȝ tria feſta recte in euāgelio ſpiritualiter celebramus. Nam iuxta pſal. xp̄s captiuā duxit captiuitatē: qñ in paſcha reſurgens vinctos ſuos eduxit de lacu in quo non erat aqua. Aſcēdit in altū cū in aſcenſione exaltatus eſt ſuper celos celorū ad orientē. Dedit dona hominibus cum in pēthe. effudit de ſpiritusſancto ſuper omnē carnē. Quarta vero feria poſt dominicam de paſſione eſt de enceniis: prout ibi dictū eſt in ſexta parte. Erāt quoqȝ ⁊ alie quattuor ſolēnitates: nō tñ ita ſolennes ſicut precedētes: videlicet ſabbatū: feſtū clangoris: feſtum propitiationis: ⁊ neomenia. Siquidē apud hebreos neomenia dicta eſt: qꝛ ſm̄ lunarem curſum menſes ſupputabātur. Mene grece luna vocatur: inde neomenia.i. noua luna. Apud nos vero neomenie ſunt kalē. Erat apud hebreos ipſi dies kalēdarū ex legali inſtitutione ſolennes. ¶ Sane conſtātinus imperator partes tranſmarinas petens inuenit Euſebiū ceſarien. epiſcopū virū ſanctiſſimū cui dixit. Pete a me vnde eccleſia tua ditetur. Ille vero reſpōdit. Eccleſia mea ſatis abūdat in diuitiis: ſed rogo te vt mittas per partes mūdi ⁊ nomina ſanctorū ⁊ tēpora paſſionū ⁊ ſub quibus ⁊ qualiter ⁊ in quibus locis paſſi ſunt reſcribas: quod factū eſt: ⁊ refert Euſebius ꝙ quolibet anni die pluſqȝ quinqȝ miliū ſctōꝝ feſta concurrunt: excepta die kalendarū ianuarij: quo intendebāt gētiles epulis ⁊ ſolēnitatibus nō ad martyrizandū ſanctos. ⁊ Hiero. dicit idem in epiſtola que ſuo kalēdario preponitur. vnde Greg. dicit. Totus mūdus plenus eſt ſanctis: ⁊ ſimiliter Haymo dicit de angelis ꝙ ſi quis creaturas ſpirituales videre poſſet: videret eas ebullire in aere ſicut minimos athomos in ſolis ſplendore. Et nota ꝙ nullus aſcribendus ſeu annumerādus eſt cathalogo ſiue numero ſanctorꝝ niſi per romanū pōtificē: ⁊ niſi facta prius clara fide de illius vita ⁊ miraculis. extra de reli. ⁊ vene. ſan. ca. j. extra de teſ. venerabili. Dicitur autē cathalogus vniuerſalis ſermo a catha quod eſt vniuerſale: ⁊ logos quod ſermo. Et letania ſiue kalendariū in quibus enumerant ſancti per romanā eccleſiā approbati dicitur vniuerſalis ſermo. Ceterū ſm̄ decretū concilij africani de cōſe. diſt. j. placet. nulla memoria martyrū probabiliter ſiue ſolenniter accipiatur: niſi aut vbi corpus martyris aut certe reliquie ſunt: aut vbi fuit origo habitationis vel poſſeſſionis illius: nā altaria que per ſomnia ⁊ inanes quaſi reuelationes quorūlibet hoim̄ vbicūqȝ ſtatuunt omnino reprobantur. Itē ſtatutū eſt in cōcilio aurelian. de cōſ. di. iij. epſ. ꝙ epſ ſi in infirmitate nō fuerit impeditus eccleſie cui fuerit proximus puta epiſcopali: die dñica deeſſe nō debet: que autē feſtiuitates celebrande ſint patet ex cōcilio lugdun. de cō. di. iij. ca. j. extra de fe. ca. ñ. in quo ſic ſtatutū eſt. Dies dñici feriādi ſunt a veſpera in veſperā. Item feſtū natalis dñi: ſancti ſtephani: ſancti Joannis euāgeliſte: Innocentium: ſancti Silueſtri: Circūciſionis: Theophanie ſiue epyphanie: Paſcha cū tota precedenti ⁊ ſequentibus hebdomadis. Rogationes cum tribus diebus: Aſcenſio dñi: Pēthe. cū duobus diebus ſequentibus: ſancti Joannis baptiſte: duodecim apoſtolorū: ſancti Laurentij: feſtiuitates beate Marie: omnes dies dominici: dedicatio ſancti Michaelis: dedicatio cuiuſlibet oratorij: feſtū omniū ſanctorū: ſancti Martini. Ille feſtiuitates ſcilicet ſanctorꝝ canonizatorū quas ſinguli epiſcopi in ſuis eccleſiis cum clero ⁊ populo decreuerint celebrandas. Reliquis vero feſtiuitatibus que per annum ſunt: non ſunt populi cogendi ad celebrandum ſiue feriandum nec prohibendi. Quot pſalmos: quot reſponſoria: quot lectiones: ⁊ quare in feſtis dicantur: dictum eſt in quinta parte ſub titulo de nocturnis. Quedam autem feſta dicuntur in totum duplicia: quedam ſimpliciter duplicia: quedam ſemiduplicia. Dicūtur quedam duplicia in quibuſdam eccleſiis pro eo ꝙ reſponſoria tam maiora ꝙ̄ breuia ⁊ verſus a duobus cantantur: ⁊ quia omnia incipienda a duobus incipiuntur: ⁊ quia antiphone in matutinis ⁊ veſperis duplicantur: dicuntur enim complete ⁊ ante pſalmum ⁊ poſt ſicut eſt feſtum natalis domini: ſancti Stephani prothomartyris: ſancti Joannis euangeliſte: Circunciſio domini:

Margin notes: Encenia. — Cathalogo ſanctorum nullus annumerād⁹ eſt niſi per romanum pontificē: ⁊ niſi facta pri⁹ clara fide de illius vita et miraculis. — Neomenia.

Epyphanie: Purificationis: Annũciationis: Re-
ſurrectionis: Aſcẽſionis: pẽthecoſtes: ſcti Joan-
nis baptiſte: aplõꝝ Petri ꝛ Pauli: ſcti Laurẽtij:
aſſumptiõis btẽ marie ꝟginis: natiuitatis eiuſdẽ:
et dedicatio baſilice. Premiſſa quidẽ ſunt maiora
duplicia feſta. Minora aũt duplicia feſta ſũt ſcda
et tertia feria infra octauas reſurrectionis. Item
ſcda ꝛ tertia feria infra octa. pẽthe. Cõmemoratio
ſcti Pauli apli. Octaue aplõꝝ Petri ꝛ Pauli: et
aſſumptiõis: ꝛ quodlibet feſtũ qd vnaqueqꝫ eccle
ſia duplex ordinauerit celebrari. Semiduplicia
autẽ feſta ſunt in qͥbꝰ ꝑmiſſa oĩno nõ obſeruãtur:
ſed tñ tertiũ: ſextũ ꝛ vltimũ. Rñſoria cãtantur a
duobꝰ: nec incipiꝭ a duobꝰ nec duplanꝭ antipho-
ne: lꝫ verſiculi ꝛ breuia rñſoria a duobus dicanꝭ: ꝛ
ſunt hec ſemiduplicia feſta. ſctõꝝ Andree Nico-
lai: Lucie: Thome apli: Innocẽtiũ: Octaue epy-
phanie: Agnetis: Conuerſio ſcti Pauli: Agathe:
Mathie: Cathedra ſcti Petri: Gregorij: Augu-
ſtini: Hieronymi: Ambroſij: Philippi et Jacobi:
Marci euãgeliſte: Inuẽtionis ſcte crucis: Reue-
lationis ſcti Michaelis: octaua aſcẽſionis: Joan-
nis ante portã latinam: Barnabe apli: octaua ſcti
Joãnis baptiſte: Marie magdalene: Jacobi apli:
ad vincula ſancti Petri: octaua ſancti Laurẽtij:
Bartholomei: decollatio ſcti Joannis baptiſte:
octaua natiuitatis btẽ Marie: Exaltationis ſctẽ
crucis: Mathei: Luce: Symonis ꝛ Jude: Mar-
tini: Cecilie: katherine: ꝛ alia ſꝫm cõſuetudinẽ cu-
iuſcunqꝫ eccleſie. Sane igiꝭ hec varietas circa feſta
ſeruaꝭ qm̃ ſicut ꝑ aplm̃ ſtella differt in claritate a
ſtella ſic etiã erit reſurrectio mortuoꝝ. Cum ergo
ſꝫm btm̃ Dionyſiuꝫ eccleſiaſtica hierarchia repñtet
aliqualr̃ i ſuis actionibꝰ ſeu ordinationibꝰ celeſtẽ
hierarchiã i qua ſcti ſꝫm diuerſitatẽ meritoꝝ ſuo-
rũ diſponunꭁ: iõ ad hoc repñtãdũ varietas diuer
ſoꝝ officioꝝ i noſtra eccleſia reperiꭁ. ¶ Que igitur
feſta i toto duplicia ꝛ q̃ ſemiduplicia dici debeãt
liq̃do pꝫ ſꝫm myſticũ itellectũ. Nã ſꝫm ſctõs viſio
dei erit premiũ oĩm beatoꝝ: q̃ q̃dẽ viſio erit maior
vel minor i oĩbꝰ: ſꝫm ꝙ hic poſiti magis vel minꝰ i
charitate q̃ eſt radix oĩm meritoꝝ ꝓfecerint. Ve-
rũtñ ſunt q̃dã ſpãlia merita que ſꝫm aliqua ſpãlia
premia habẽtibꝰ alia merita: in futura gloria cõfe
renꭁ. Vñ ſpãle ꝑmiũ ſupeſſentiale reddeꭁ martyri
bus doctoribꝰ ꝛ virginibꝰ qd premiũ aureola dr:
ita ꝙ q̃ꝫtũ ad hoc aliqui ſcti duplex habebũt pre-
miũ. ſ. eſſentiale qd dr deiviſio: ꝛ accidẽtale aureo
la: ꝛ ſꝫm hoc feſta ſctõꝝ pñt dici maiora vel mino
ra. ſ. in quibꝰ premioꝝ rõnes magis vel minus re
periri pñt. Qr igiꝭ btã virgo inter oẽs ſctõs ſubli-
miori ꝑmio potiꭁ q̃ꝫtũ ad ꝑmiũ eſſentiale: ꝛ rõnes
etiã accidẽtaliũ premioꝝ ſibi cõpetũt: iõ eiꝰ feſtũ
totũ duplex dr eſſe: ſic eſt etiã in feſtiuitatibus ad
honorẽ xp̃i ſtatutis. Qr ꝟo poſt eos angeli ſcdm
obtinẽt locum: ꝛ poſt illos apli ꝛ martyres: et poſt
ipſos alij: iõ ſꝫm eoꝝ plura vel pauciora eſſentia-
lia ꝛ accidẽtalia ꝑmia: ipſoꝝ feſtũ: vel totũ duplex
vel ſemiduplex vel ſimplex dꝫ ab eccleſia militãte q̃
veſtigia triũphãtis imitatur ꝯformiter celebrari.
Qñqꝫ ꝟo alia ꝯſideratione dicitur feſta duplicia

Varietas hec quare ſeruatur circa feſta.

qñ. ſ. eadẽ die duo feſta ꝯcurrũt: ꝛ tunc minus ce-
dit maiori. Nã die illa de feſto excellẽtiori officium
celebraꭁ: ꝛ de minori fit ſolũmodo cõmemoratio: ꝛ
illius officiũ ad diẽ ſequentem reſeruatur: ſicut fit
de beatis Petro ꝛ Paulo. Si ergo eadẽ die plu-
ra feſta cõcurrãt: ꝛ oẽs ſunt martyres: illius q̃ in-
ter eos maioris erit noĩs officiũ celebretur. Si ꝟo
alter cõfeſſor ꝛ alius martyr vel martyres: ſi con-
feſſor maioris ſit noĩs q̃ꝫ martyr vel priuilegiatus
vt btũs Martinus: ꝛ cuiꝰ gñaliter offiũ iſtituit
eccleſia: dicendũ eſt officiũ de ꝯfeſſore: ꝛ cõmemo-
ratio facienda eſt de martyre ſin autẽ celebrãdũ eſt
de martyre. Itẽ ſi feſtum andree veniret in prima
dñica de aduẽtu fiet in ſcda feria: idẽ dicimus de
quolibet feſto aploꝝ ꝛ martyrũ ſi occurerẽt i pre
miſſis dñicis priuilegiatis. Itẽ ſi feſtũ habẽs vigi
liã ꝯtingit in feria ſcda: celebraꭁ officiũ de vigilia:
et ieiunatur in ſabbato antecedẽti. extra de obſer.
ieiu. c. j. Si aũt in quacũqꝫ alia dñica a priuilegia-
tis. i. quibꝰ hyſtorie appropriate inueniunꭁ eueñe
rit feſtũ apli vel alicuius precipui martyris vel al-
terius ſcti q̃ propriũ habeat officiũ: attendendum
eſt vtrũ ſequẽs hebdomada ſiue ſinguli dies ipſiꝰ
ꝓpriũ habeat officiũ: qd ſi hꝫ fiet officiũ de dñica:
ꝛ feſtũ ſcti fiet in ſcda feria. Si ꝟo nõ hꝫ fiat offi-
ciũ de feſto in dñica: ꝛ officiũ dñice fiet in ſcda fe-
ria: ꝛ ſic dñica qñqꝫ cedit feſto: quãdoqꝫ econuerſo.
¶ Circa vigilias ſctõꝝ quare ſic vocãtur ꝛ vnde
ortũ habuerũt dictũ eſt in ſexta parte ſub quarta
feria tertie hebdomade aduẽtus. Porro circa fe-
ſta q̃ in ſeptuageſima ſeu in tꝑe paſſionis ſiue an
te illud occurrũt ſicut ꝛ feſtum ſancte Agathe: ca
thedra ſcti Petri: ſancti Mathie: Annũciatiõis
dñi: feſtũ ſancti Gregorij: feſtũ etiã patroni cuiuſli
bet eccleſie ſi acciderit: vel anniuerſarium illiꝰ: vel
paſcha alicuius annotiuũ generaliter dicimꝰ ꝙ cã
tica laudis. ſ. Te deũ laudamus: Gloria in excelſis
deo. ꝛ Ite miſſa eſt. in illis debẽt cãtari: ꝛ oĩa que
cãtarenꭁ i illis ſi in alijs tꝑibꝰ cõtigerẽt ꝑter allã:
qm̃ feſta hmõi ad tꝑs paſche pertinere noſcũtur.
Sed quare nõ dr tũc allã ſicut alia cãtica letitie?
Rñdeo qr illud eſt magis canticũ letitie q̃ꝫ alia q̃
ſunt magis obſecrationes ſeu grãruꝫ actiones q̃ꝫ
cãtica letitie. Licet ꝛ in illis ſit aliqua letitia ꝑſer-
tim in cantu. Si ꝟo opponaꭁ ꝙ Gloria in excelſis
qd eſt ꝓpriũ natalis dñi: ꝛ Ite miſſa eſt. qd eſt cã-
ticũ ſeu laus reſurrectionis. ꝛ Te deum laudamꝰ.
qd ſignificat letitiam pro dragma inuenta: nõ de-
beant in feſto annunciationis dñi cãtari: pro eo ꝙ
premiſſa i aduẽtu dñi nondũ ſua tẽpora habebãt:
qr dñs nõdũ ea in rebus humanis fuerat proſecu
tus. Rñdẽt qui ſolẽnizare contẽdunt ꝙ hoc feſtũ
eſt oĩm feſtoꝝ xp̃i quaſi fons ꝛ origo ſeu initium:
qm̃ ꝛ ſi natale dñi vel paſſio vel inuẽtio dragme nõ
dum erãt in re vel in tꝑe: habebantur tñ in ſpe: qm̃
in ſpe eoꝝ ꝓdigia ꝑcedebãt. Annotatiuũ paſcha
vocatur qñ aliquis diem quo baptizatus eſt cele-
bratur annuatim: qd forte ſumitur a gentilibꝰ qui
diem in quo ad miſeriam naſcebantur natalitium
obſeruabãt in qua celebratione officiũ paſche dꝫ
cãtari preter allã: ſi in tꝑe quadrageſime ꝯtingat.

Alleluya cãticũ eſt letitie.

Annotatiuũ paſcha.

¶ Et nota ꝙ hec tria.ſ. Te deū laudamus: Glo-
ria in excelſis deo: ⁊ Ite miſſa eſt. ſeſe cōcomitant:
et eſt ratio. Nam Gloria in excelſis ſignificat illud
ineffabile gaudium qđ angelus paſtoribus nūcia
uit dicēs Annūtio vobis gaudiū magnū: q: nat⁹
eſt nobis hodie ſaluator. Ite miſſa eſt. qđ eſt dictu
Ite ad propria miſſa eſt cōſummata: deſignat ac-
ceſſum paſtorū ad locū natiuitatis xp̄i dicentium
adinuicē poſt angelicā annūciationē. Trāſeam⁹
vſq; ad bethleē ⁊ videam⁹ hoc verbū qđ factum
eſt. Quia ergo poſt annūciationē angeli ſecutus
eſt paſtoꝝ acceſſus ideo merito qñ ſacerdos dicit
Gloria in excelſis deo. in quo predictum angelum
repreſentat dꝫ etiā dici ite miſſa eſt. Similiter quā
do hec duo dicūtur vel omittuntur Te deum lau
damus. ad nocturnos dī vel omittuntur: qm̄ ibi
gaudiū ⁊ laudes celi ⁊ terre: creatoris ⁊ creature:
capitis ⁊ membrorum ſignificantur. ſicut in Glo-
ria in excelſis deo. celū ⁊ terra. creator ⁊ creatura.
caput ⁊ mēbra cū laude ⁊ gaudio nominant: imo
fere oīa q̄ ibi implicite ↄtinētur hic explicite ponū
tur: merito igitur qñ illud dī hoc nō dꝫ omitti. Ue-
rūtamen nō ſemꝑ premiſſa ſe cōcomitātur. Nā in
feſto cathedre beati Petri etiā ſi occurrat in qua-
drageſima quedam eccleſie dicunt Te deū lauda
mus. ceteris laudibus tacitis: q: hoc cātico vti ſo
lemus ad intronizādos ep̄os in ſedes ſuas: ⁊ bea
tus Petrus eadē die fuit in cathedra antiochena
intronizatus. Itē in cena dn̄i dī Gloria in excelſis
deo ⁊ Ite miſſa eſt. ſi epiſcopus adſit ⁊ chriſmatis
celebret officium. Et in ſabbato ſancto dī Gloria
in excelſis deo: ſꝫ nō Ite miſſa eſt. in ipſis tñ die-
bus non dī Te deum laudamus. Item in die na-
tiuitatis dī Gloria in excelſis in prima miſſa: ſed
Ite miſſa eſt non dī: ne populus licentiatū ſe cre-
dens non audito matutino diſcedat ⁊ ꝓpter hoc
etiam quidam tunc reſeruant finalem collectā pri
me miſſe, donec matutine expleantur cōcludētes
poſtea miſſam ſub Benedicamus dn̄o: ſed alia rō
ponitur in quarta ꝑte ſub titulo de oratiōe nouiſ
ſima. Secundam etiam miſſam eodē mō finiunt.
In quibuſdam tamen eccleſijs dī tunc Ecce com
pleta ſunt omnia. nec datur populo licētia recedē
di: vt ſciat ſe debere tertiam miſſam audire: in qua
demum dī Ite miſſa eſt. In alijs autem in quib⁹
fit officiū ambroſianū in tp̄e quadrageſime nulli⁹
ſancti feſtiuitas celebratur: ſꝫ tm̄ cōmemoratio fit
et idipſum antiqua decreta in alijs eccleſijs ſerua-
ri iubebant: ⁊ antiquit⁹ cōiter ſic fiebat. In alijs
quoq; eccleſijs prius ſacrificatur q̄ʒ euangeliū le-
gatur vel cātetur. xxxiiij. q. iiij. nō oportet. ⁊ c. ſeq.
De officio feſtorū que tp̄e aduētus occurrūt dictū
eſt in ſexta parte in titulo de tempore aduentus.
De feſtis vero reſurrectionis vſq; ad octauā pen-
theco. hec regula generaliter in quibuſdam eccle-
ſijs ſeruatur ꝙ in omnibus ſanctorum feſtis cāta-
tur hyſtoria Beatus vir. hoc in apoſtolis: marty-
ribus. confeſſoribus: ⁊ virginibus. hoc in vno ⁊ in
pluribus frequentatur. Uir enim iſte beatus xp̄s
eſt ſm̄ regulā ticonij caput ⁊ membra. Hic eſt em̄

In die natiuitatis dicit Gloria i excelſis i prima miſſa: ſꝫ Ite miſſa eſt nō dicitur.

martyr de quo dicitur in antiphona Filie Hie-
ruſalem. que ſcd̄m caput coronauit dominus ſto-
la immortalitatis in hoc tempore ſolēnitatis ⁊ le-
titie: et ſcd̄m membra poſtea coronabit in illo tem
pore quod ꝑ iſtud ſignificatur qđ erit eternitatis
et glorie: hic eſt enim qui loquitur in officio quod
hoc tempore frequentatur. ſ. Protexiſti me deus.
Hic eſt vitis vera: ⁊ ſcti ſunt palmites. ſicut dī in
euangelio Ego ſum vitis vera. Ioan. xv. c. quod
ſimiliter hoc tempore frequētat: ⁊ ſcd̄m premiſſa
patet ꝙ etiam in feſtis duorum vel plurium ſan-
ctorum debet dici in predicta antiphona Filie hie
ruſalem venite ⁊ videte martyrem. ſ. chriſtum ⁊ nō
martyres et alia in plurali ſicut faciunt quidam.
Frequentamus autem hoc tempore in feſtiuitati-
bus ſanctorum identitatem officiorum: eo ꝙ i ſuo
ſignificato idem erit denarius omnium: ⁊ q: tunc
glorificati erimus vnum cum chriſto hoc tempore
glorificato. ¶ Sed queritur quare in tempore pa-
ſchali non celebramus feſta ſanctorum qui cum
chriſto ſurrexerunt: vel cum eo celos aſcenderunt
debemus enim de illorum glorificatione gaudere
et ſolennizare ſicut ⁊ de alijs ſanctis cum certi ſu-
mus eos celos aſcendiſſe? Reſpondeo ꝙ ideo nō
ſolennizamus: quoniam ad inferos deſcenderunt.
Solennizamus enim ſanctorum natalitia: quan-
do videlicet celo nati ſunt: vt ꝑmiſſum eſt: nō quā
do inferno: de quo dictum eſt in ſexta parte ſub pa
raſceue. ¶ Poteſt etiam dici ꝙ de glorificatione
illorum in anima in paſcha vel ſaltem in aſcenſio
ne feſtare deberemus: ſed non poſſumus ꝓpter au
ctoritatem officiorum illorum dierum. Obūbrare
tur enim ſolennitas illorum auctoritate maioris
ſolennitatis: quoniam veniente pricipe ceſſat ma-
giſtratus: et ideo ſtatutum fuit vt per alia tempo-
ra anni diebus quibus et dedicate fuerint eccle-
ſie feſta illorum celebrentur. Uel ſecundum Be-
dam in dedicatione eccleſie in qua nouem lectio-
nes dicuntur: fit feſtum de illis: ſicut ⁊ feſtū ſancti
Ioannis baptiſte fit ad finē auguſti: qui tñ circa
paſcha mortuus fuit. ⁊ feſtum beati Iacobi com-
poſtele in iulio: qui tamen fuit tēpore paſchali oc-
ciſus. Beatus quoq; Petrus apaſtolus fuit incar
ceratus hoc tempore. Facta eſt em̄ predictorū fe-
ſtorum mutatio: quia tāta erat feſtiuitas pricipis
omnium ꝙ nō poterant tunc celebrari ſolēnitates
ſatellitū. iuxta illud Cede maiori. Uerūtamē feſta
ſctōꝝ veteris teſtamēti: vt Abrahā: Iſaac: dauid
Daniel ⁊ aliorū per greciam ⁊ apud venetias coli
dicuntur: ⁊ ibi habere eccleſias. De Machabeis
dī prout ſub iſto feſto dicetur. Circa octauas no-
tandum eſt ꝙ octauam diem Leuiticus liber inſi-
nuat dicens Dies octauus erit celeberrimus atq;
ſanctiſſimus. ¶ Sane octaue ſanctorum ideo ce-
lebrantur: quia ſicut primus dies ſignificat natiui
tatem eorum. ſ. qualiter naſcūtur celo ⁊ in ſocieta-
tem angelorum ⁊ ſanctorū patrū quādo aie eorū
a corporib⁹ ſeparantur: ita in octauis recolētes re
ſurrectionē corporum congratulamur reſurrectio
ni eorum. ¶ Et attende ꝙ quorūdam ſanctorū ce

Feſta ſctorū veteris teſtamēti ꝑ greciā et apud venetias coli dicū tur.

lebꝛantur octaue: ne hoc myſteriū lateat: non aūt
oīm: ne vileſcat. Si eñ nō valemus oīa feſta cele-
bꝛare ſanctoꝛū: quāto minus octauas eoꝛū. Si igi
Nonnul tur alioꝝ ſctoꝝ octaue ſolēnes ſunt: quāto magis
loꝛū ſan ſancti ſanctoꝛum. ſ. dñi natiuitatis octaua ſolen-
ctoꝛum nis erit. Uidetur aūt ꝙ natiuitas dñi non habeat
quare ce octauā: qꝛ illa tendebat ad moꝛtē. Obitus eī ſan-
lebꝛātur ctoꝛū ideo habent octauas: qꝛ tūc ipſi naſcuntur
octaue. ex natiuitate que eſt ad vitam eternā. Poſt illam
enim natiuitatem q̄ eſt in moꝛte ſperanda eſt glo-
ria reſurrectionis que datur in octaua: nō poſt na
tiuitatē que eſt ad moꝛtem. Scd̄m hoc etiā videt̄
ꝙ natiuitas beate Marie ⁊ natiuitas beati Joā-
nis bap. nō habēt octauā: nec etiā reſurrectio dñi:
in qua dñs recepit ſtolā coꝛpoꝛis: que generaliter
oībus fidelibus dabitur in octaua: iam enim ipſa
reſurrectio dñi facta erat in re. Quia igitur diuer
ſe eccleſie ī diuerſis feſtiuitatib⁹ octauas celebꝛāt
ideo ne illas repꝛehendere videamur dicimus ꝙ
duplex eſt octaua. ſ. reuerētie ſiue venerationis ſeu
deuotionis ⁊ inſtitutionis. Octaua reuerentie eſt
feſtiuitatū paſche: penthecoſtes: natiuitas beate
virginis marie: ⁊ beati Joā. bap. celebꝛantur enī
octaue illoꝛū pꝛo ſola deuotione non pꝛo alio my-
ſterio. Octaua etiam deuotionis eſt in ſanctis pa
tronis eccleſiarum ⁊ de ſancto Nicolao ⁊ de bea-
ta maria Magda. ⁊ ſimilib⁹ q̄ octauas nō habēt
ſed quedā eccleſie ob deuotionē eas faciūt. Octa
ua vero inſtitutionis quadripartita eſt: qꝛ eſt octa
ua ſignificationis: ſuppletionis: alterius negotij ſi
gnificationis: ⁊ future gloꝛificationis. Octaua ſi-
gnificationis eſt vt octaue ſanctoꝛum vigilias ha
bentium ⁊ feſtum dedicationis eccleſie: qđ fit ī ſi-
gnum qđ dedicabitur eccleſia. i. extrema ⁊ pleniſſi
ma dedicatione dedicabitur tunc. i. copulabit̄ xp̄o
dedicari enim eſt copulari: ⁊ octaue martyrum: qꝛ
ipſi per ea que paſſi ſunt: ⁊ ex eo ꝙ hanc vitam ꝓ
nihilo habuerunt: oſtenderunt ꝙ erat vita immoꝛ
talis. Unde octaue innocentium poſſunt dici octa
ue ſignificationis: quia per eas reſurrectio noſtra
ſignificatur: pꝛout ſub feſto illo dicetur: ⁊ etiā octa
ua beatoꝝ Petri ⁊ Pauli ⁊ quoꝛūdam ſanctoꝛū
que ſignificant ſtolam ſecundā. ſ. gloꝛificationem
quā in octaua etate beati habituri ſunt. Sed qua
re ob ſimilem etiam cauſam nō obſeruatur ſeu ce
lebꝛatur octaua paſſionis dñi: ſicut eñ xp̄s qui eſt
ſol iuſtitie natus eſt non pꝛopter ſe: ſed vt lux no-
ſtris mentibus qui eramus in tenebꝛis appareret
ſic etiam baptizatus eſt non pꝛopter ſe: ſed vt no-
ſtra peccata lauaret: ſic moꝛtuus eſt nō pꝛopter ſe
ſed vt nos moꝛeremur pctō ꝑ qđ nos liberaret a
moꝛte? Rñdeo ideo qꝛ ſuperueniēs feſtum letitie
obūbꝛat ⁊ abolet cōmemoꝛationē triſtitie. Preter-
ea lȝ reddatur ratio quare pꝛemiſſe octaue fiant:
non tñ vbiqꝫ ī ſimilib⁹ exigitur ꝙ octaue fiāt.
Nā xp̄s fuit circūciſus carnaliter: vt circūcidamur
ſpūaliter: ieiunauit vt ieiunem⁹: pedes lauit vt la-
uemus. Nec tantū octauas iſtoꝛum aut ſimilium
celebꝛam⁹: ſed ⁊ octaue ſctoꝝ ob cauſam diſſimi-
lem celebꝛantur: vt pꝛemiſſum eſt. Rurſus diſſimi
lem habet cauſam octaue paſchalis ſolennitas
cui nō ſit octaue myſteriū vel miniſteriū. Octaua
tñ additur pꝛopter octo beatitudines que in illa
ſolēni octaua percipiunt̄: pꝛout dictū eſt ibi: ⁊ etiā
octaua penthe. que ⁊ ideo celebꝛat̄ vt operū ſan-
cti ſpūs cōſummatio declaretur: eſt etiā oīm octa
uarū ratio generalis: qꝛ ſcȝ octaua redit ad caput
qđ eſt de beatitudinib⁹. In libꝛo de doctrina chꝛi
ſtiana aſſerit Augu. idēqꝫ dies pꝛimus eſt ⁊ octa
uus. ſ. dominicus: ⁊ ideo reſurrectio dñi dicit̄ fa-
cta in octaua: id eſt in die dñica. idcirco igitur ob-
ſeruat̄ celebꝛitas octauarū: vt reuertamur ad pꝛi
mū innocētie ſtatū: in cuius innocētie recoꝛdatio
ne in octaua die circūciſio agebatur: vt mens cir Octa-
cunciſa fieret ab omni carnali cogitatione. Octa ua ſup-
ua ſuppletionis eſt octaua natiuitatis dñi: qꝛ in pletio-
ea ſupplemus quod minus factū eſt in feſto nati nis.
uitatis. Quia enim in natiuitate multū actum eſt
de partu: ⁊ parū de parturiēte: ideo in octaua ple
nius agitur de parturiēte: quod apparet in reſpō
ſoꝛiis ⁊ antiphonis laudum: ⁊ in diurno officio
ipſius octaue: ⁊ ob ſimilem etiā cauſam celebꝛa-
tur octaua epyphanie. Octaua alterius rei ſigni
ficationis eſt ſimiliter octaua natiuitatis: pꝛout
ibi dictum eſt: ⁊ octaua agnetis. In illa enim re-
pꝛeſentatur ꝙ beata agnes octaua die viſa eſt glo-
rioſa a quibuſdam fidelibus: pꝛout ſub illo feſto
dicetur. Octaua future gloꝛificationis eſt vt octa
ua obitus cuiuſlibet ſancti. Item nota ꝙ tñ bea
tus Stephan⁹ ⁊ Laurentius habent inter marty
res octauas inſtitutionis: ſolus vero btūs Mar
tinus inter confeſſoꝛes. De octauis paſche ⁊ aſcē
ſionis ⁊ natalis dñi dictū eſt in ſexta parte ſub ti
tulo de paſcha. Licet autē regulariter in octauis
feſtiuitatū fiat in miſſa officiū ſicut in ipſis feſtiui
tatib⁹ pꝛo eo ꝙ in octaua eadē dies cū ipſo feſto
cenſetur. Hoc tñ fallit in octaua apoſtoloꝛum Pe
tri ⁊ Pauli: in quibus dicitur officium de marty-
ribus: lȝ enim vna ⁊ eadē die ambo paſſi fuerint:
non tamen eadē die de vtroqꝫ in eccleſia ſolenni-
zatur: pꝛout ſub eoꝛū feſto dicet̄. Ideoqꝫ vtriuſqꝫ
officiū nequit in octaua fieri: cū vnā dūtaxat
ambo habeāt pꝛo octaua. Opoꝛtuit ergo ꝙ in eo
rū octaua aliquod cōmune officiū inueniretur: et
ideo qꝛ eoꝛū martyriū maximi fuit meriti: officiū
dicitur de martyꝛibus: quamuis de vtriuſqꝫ pꝛeci
puis actibus: mētio in ipſo officio habeatur. Fal-
lit etiā hoc in octauis beati Laurentij: in quo tria
pꝛecipue valde cōmēdabilia fuerūt: videlicet pie
tas in elemoſynis: firma ſtabilitas in fidei ꝯfeſſio
ne: ⁊ martyriū ſpeciale. De pꝛimo agitur in vigi-
lia. De ſecūdo in feſto: ⁊ ideo de tertio agi opoꝛ-
tuit in octaua. Uerum licet eccleſiaſtica officia ab
aduentu dñi quod eſt tp̄s renouationis inchoari
in pꝛohemio ſexte partis dixerimus: in hac tñ par
te ſimplicius incedētes kalendariū pꝛoſequemur
a menſe ianuarij inchoādo de aliquibus anni fe-
ſtiuitatibus ſeriatim aliqua ſpecialia apponētes
vcȝ de ſanctis Fabiano ⁊ Sebaſtiano: de ſancta
Agnete: de cōuerſione ſancti Pauli: de ſctō Ju-
liano: de ſancta Agatha: de purificatiōe btē Ma
rie: de cathedra ſancti Petri; de annunciatione

beate Marie: de ſanctis Philippo ⁊ Jacobo: de
inuẽtione ſancte crucis: de reuelatione ſancti Mi
chaelis de ſanctis Geruaſio ⁊ Prothaſio: de ſctō
Joanne baptiſta: de ſanctis Petro ⁊ Paulo: de fe
ſto ſeptẽ fratrũ: de ſctō Jacobo apoſtolo: de ſeptẽ
dormiẽtibus: de ad vincula ſancti Petri. de Ma-
chabeis: de inuentione ſancti Stephani: de trãſfi-
guratione dñi: de ſancto Laurẽtio: de aſſumptio-
ne beate Marie: de ſancto Bartholomeo: de de-
collatione ſcti Joãnis: de ſanctis Felice ⁊ Adau-
cto: de natiuitate beate marie: de exaltatione ſan-
cte crucis: de ſancto Mattheo apoſtolo: de ſãctis
Mauricio ⁊ ſocijs ſuis: de beato Luca: de Symo
ne ⁊ Juda: de feſto oim ſanctorum: de officio mor
tuorũ: de ſanctis quatuor coronatis: de ſctō Mar
tino: de ſancto Andrea: de ſancto Nicolao: de ve-
nerabili Beda presbytero: de ſancto Thoma apo
ſtolo: de feſtis ſanctorũ Stephani ⁊ Joãnis euã
geliſte: de Innocẽtibus: de apoſtolis: de euange-
liſtis: de Martyribus: de Cõfeſſoribus de Virgi-
nibus: de officio feſti dedicationis eccleſie.

¶ De ſanctis Fabiano ⁊ Sebaſtiano. Rubrica.

IN feſto beatorũ Fabiani ⁊ Sebaſtia-
ni duplex collecta in quibuſdam eccle
ſijs dicitur: ⁊ inſolito more vtraq; ſub
vno per dñm noſtrum terminat: tũ q2
ib ipſo vnico dei filio ieſu xpo mediã
te ambo ad palmã martyrij peruenerũt: tũ etiam
q2 lz diuerſis paſſi ſint temporibus: eccleſia tamẽ
propter ingentia vtriuſq; merita vtriq; pariter et
principaliter ſolẽnizat: ⁊ vtramq; collectã vno eo-
dẽq; fine concludit.

¶ De ſancta Agnete. Rubrica.

Feſtum Beate Agnetis caret octauis inſtitutionis.

FEſtũ beate Agnetis caret octauis. ſ.
inſtitutionis: habet tamen octauam
alterius negocij ſignificationis: vt iã
dictum eſt in prohemio. Quod ergo
dicitur in kalendario Agnetis ſecun-
do non dr propter hoc q illud ſit feſtũ octauarũ
eiuſdem: nec in eccleſia pronunciatur: nec in kalẽ-
dario ſcribitur octaua: ſed eſt alia ſolẽnitas de ea-
dem repetita ꝓpter miraculũ quoddam quod in
octaua die poſt eius obitum cõtingit ad tumulũ
illius parentibus ſuis plorantibus. Intelligitur
ergo Agnetis ſcdo. ſ. feſto: vnde melius diceretur
ſecundo Agnetis. De hoc etiam dictum eſt ſub
quarta parte ſub ſymbolo. Quia vero prefecti fi-
lius eam adamauit: ideo recte in eius feſto canta
tur introitus. Me expectauerunt peccatores.

¶ De conuerſione ſancti Pauli. Rubrica.

COnuerſio ſancti Pauli apli: facta eſt
eodẽ anno quo chriſtus paſſus eſt: et
Stephanus lapidatus: anno quidẽ
non naturali: ſed emergenti: nam xps
paſſus eſt viij. kalẽ. aprilis. Stepha-
nus eodem anno tertio die auguſti lapidatus eſt.
Paulus vero. viij. kalendas februarij conuerſus
eſt. Eius aũt ↄuerſio potius q̃ aliorũ ſanctorum
celebratur triplici rõne. Primo ꝓpter exemplũ ne
quiſq̃ quantumcunq; peccator deſperet de venia
quando tantum in culpa conſpicit poſtmodũ ta-
lem fuiſſe in gratia. Secundo propter gaudium.
Sicut enim eccleſia magnã habuit triſtitiã in eius
perſecutione: ita maximam habuit letitiã de eius
cõuerſione. Tertio propter miraculũ quod dñs
in eo oſtendit: dum de ſeuiſſimo perſecutore fecit
fideliſſimũ predicatorem. In hoc feſto dicitur epi
ſtola Saulus adhuc: que eſt Actuũ. ix. Et euan
gelium. Dixit Symon petrus ad ieſum: quod eſt
Matth. xix. Dicitur etiam ad horas capitulum.
Erat quidam diſcipulus. Actu. ix.

¶ De ſancto Juliano. Rubrica.

IUlianus iſte cuius feſtum fit quinto
kalend. februarij fuit epiſcopus ceno
mañ. qui ſymon fuiſſe dicitur: quem
dñs a lepra mundauit: ⁊ qui deũ ad
cõuiuium inuitauit. Hic etiã dicitur
eſſe Julianus: qui ab itinerantibus pro inueniẽ-
do bono hoſpitio inuocatur: eo q in domo eius
fuit dñs hoſpitat'. Alij dicũt q eſt ille qui patrẽ
⁊ matrẽ occidit: de quo ſequit. Fuit quoq; ⁊ ali'
Julianus de alemania: qui deſiderio martyrij ſe
vltro perſequentibus offerebat. vnde Criſpinus
cõſularis eũ iuſſit occidi: qd ipſe Julian' audiẽs
ſtatim foras proſilijt: ⁊ querẽti ſpõte intrepidus
ſe opponens protinus ictũ ferientis excepit. Fuit
inſuper alius Julianus frater beati Juliani: qui
tẽpla idolorũ permiſſu Theodoſij imperatoris
vna cũ fratre deſtruebat: ad cui' verbũ homo vi
uus ſuper plauſtrũ mortuũ ſe fingens mortuus
eſt. Fuit etiã quartus Julianus: qui vtrũq; pa-
rentum neſcius occidit: ſed poſt multã penitẽtiã
ſub ſpecie mendici leproſi recepit in domo ſua an
gelũ: a quo audire meruit q dñs ſuã penitentiã
acceptaſſet. Fuit etiã quintus Julianus non ſan
ctus: ſed apoſtata ſceleratiſſimus: primo eñ fuit
monachus: deinde imperator romanus: vt dicet
ſub feſto inuentionis ſancte crucis.

Julian' ab itinerantib' pro bono hoſpitio inueniendo inuocatur.

¶ De beata Agatha. Rubrica.

BEata Agatha poſt multa tormenta
in carcere mortua eſt: ad cui' caput
in tumulo poſita eſt viſibiliter tabu-
la per angeli miniſterium in qua ſcri
ptum erat. Mentem ſanctam ſpon-
taneã honorem deo ⁊ patrie liberationẽ. Ideoq;
cõſuetudo inoleuit cũ tabula eius imaginẽ con-
tinente fieri proceſſionem.

¶ De purificatione beate Marie. Rubrica.

INter cũctos ſanctos glorioſa dei ge
nitrix virgo ſemper maria primatũ
obtinet: vtpote q̃ eſt ſanctis dignior
⁊ excellẽtior vniuerſis: extra de peni.
⁊ renoua. In cuius honore eccleſia
in quatuor anni tẽporib': quatuor ſolẽnes cele-
brat feſtiuitates: vz annũciationẽ: aſſumptionẽ
natiuitatẽ ⁊ purificationem. Omni eñ tpe ipſam
in memoria habere debem': que omni tẽpore ad
filiũ ſuũ pro nobis peccatorib' intercedit: quarũ
due ſunt ſibi ⁊ dño noſtro cõmunes ſcilicet purifi
catio ⁊ annunciatio. He aũt quattuor feſtiuita-
tes ſiũt ſm quattuor benedictiones que in ipſius
virginis ſalutatione ↄtinent. Prima eſt. Aue ma

ria gratia plena. que prime feſtiuitati cōpetit ſcilʒ
annunciationi quādo vcʒ eam angelus ſalutauit
et de ſpiritu ſancto ɔcepit facta gratia plena. Se-
cūda eſt Dñs tecum. que cōpetit aſſumptioni. qñ
vcʒ aſſumpta eſt in celum: quia tunc fuit cum dño
ſuo. i. filio vt eſt dñs. Ante enim non viderat eum
dominū ita maniſeſte in ſe. Tertia benedictio eſt.
Benedicta tu in mulieribus que competit natiui
tati: qꝛ tunc eſt nata mulier in vtero ſanctificata:
nulla eñ mulier fuit i vtero ſanctificata: ⁊ ideo di-
cta eſt caſtrum propter ſingularitatem: qꝛ demo-
nes nūq̄ʒ caſtrum illud fregerunt. Quarta benedi
ctio eſt Benedictus fructus ventris tui: q̄ cōgruit
quarte feſtiuitati. ſ. purificationi: quia tunc obtu-
lit illum benedictum fructum in templo. Quidaʒ
etiam faciunt quintum feſtū. ſ. de conceptione bea
te Marie: dicētes ꝙ ſicut celebratur de morte ſan
ctorum non propter mortem: ſed quia tūc recepti
ſunt in nuptijs eternis: ſimiliter poteſt celebrari fe
ſtum de conceptione non quia ſit cōcepta: quia in
peccato eſt concepta: ſed quia mater domini eſt cō
cepta aſſerentes hoc fuiſſe reuelatum cuidā abba
ti in naufragio conſtituto: quod tamē nō eſt autē
ticum. vnde non eſt approbandū cum cōcepta fue
rit in pctō. ſ. per cōcubitū maris ⁊ femine. de cōſe.
diſtin. iiij. firmiſſime. Veruntamē licet fuerit ɔcepta
in pctō dimiſſum eſt ei illud originale pctm̄ cū ſan
ctificata fuerit in vtero ſicut ⁊ hieremias ⁊ ſanct⁹
Joānes baptiſta. quare merito natiuitas eius et
beati Joannis baptiſte celebrantur. natiuitas di-
co ex vtero. quando vcʒ in lucē ſeu in mundū pro
dierunt. Sed natiuitas coꝝ in vtero. ſ. quādo in-
fuſe ſunt aie in corporibus coꝝ non celebratur: vt
premiſſum eſt. ¶ Sextū etiā feſtū eſt feſtiuitas pa
rietis. ſ. feſtum natalis: ſed qm̄ tunc eſt etiā ſimul
feſtū filij quod plenum exigit officium: ideo nō ſo-
lennizatur de illa niſi vſq̄ʒ in octauas: tunc ꝟo ſic:
vt iam dictū eſt in prohemio. ¶ Septimū quoq̄ʒ
feſtum eſt beate Marie ad martyres: de quo ſub
feſto oīm ſanctorum dicetur. Quia ꝟo feſtū puri-
ficationis: ſm̄ huius ſeptime partis diuiſionem in
ordine tēporis alia feſta virginis precedit: idcirco
hic de illo dicamus. Eſt aūt hodie duplex feſtum
primo quo ad partū qđ dr̄ feſtum ypopanti. i. ob-
uiatio quia in illa ſolēnitate anna propheteſſa ⁊ ſy
meon obuiauerunt beate Marie venienti filium
ſuum xp̄m in templū offerre: ypopantos eñ grece
dr̄ obuiatio latine: ab ypo qđ eſt ire: et anti qđ eſt
cōtra. Aduentus dñi in templum ſignificat aduē-
tum eius in eccleſiam: ⁊ in mentem cuiuſlibet fide
lis aie: que eſt templum ſpirituale. Hunc aduen-
tum predixit dñs per malachiā prophetā. iij. Ecce
ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui
preparabit viam ante faciem meam: ⁊ ſtatim ve-
niet ad templum ſanctum ſuum ⁊c. Vel dr̄ ypopā
ti. i. preſentatio: eo ꝙ chriſtus in templum eſt pre-
ſentatus. Secundum quo ad parietem: ⁊ dicitur
feſtum purificationis: quia beata virgo licet puri
ficatione non indigeret nec legi purificationis ob
noxia teneretur: quia nullo modo immunda fuit
nec peperit concepto ſemine tamen voluit facere

Feſtum ɔceptionis beate Marie ſolēnizatur.

preceptum legis. ¶ Dicitur enim Leuitici. xij. ca.
Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum im-
munda erit ſeptem diebus: immūda quidem erat
a conſortio hominum: ⁊ ab ingreſſu templi: exple-
tis vero ſeptem diebus munda efficiebatur quo
ad conſortium hoīm: adhuc tamen vſq̄ʒ ad diem
xxxiij. quo ad templi ingreſſum immunda erat do
nec purgaretur iuxta ritum mēſtrui fluxus: ſed cō
pletis. xl. diebus in die. xl. templum intrabat ⁊ pue
rum cū muneribus offerebat: ſi aūt feminā pepe-
riſſet tp̄s duplicabatur ⁊ quo ad cōſortium ⁊ quo
ad ingreſſum: ſicut ⁊ duplicatur quo ad corporis
formationē. Nā in. xl. diebus corpus maſculi orga
nizatur ⁊ perficitur. ⁊ in. xl. infunditur aīa vt ſeptus.
Corpus ꝟo femine octoginta dieb⁹ perficitur ⁊ in
octogeſimo aīa iſpirat̄ vt ſeptus: ſic ergo ſi maſcu
lum pepererat. xl. ſi feminā octoginta dieb⁹ a die
natiuitatis partus: a tēpli arcebat̄ ingreſſu: hodie
tñ ſtatim ingredi nō prohibetur ne ſibi pena i cul
pā vertatur. v. di. § hec ſi. ⁊. c. ſeq. extra de pur. poſt
par. c. vno. Veruntamē mulier dū ſentit ſibi immi-
nere dolores partus nō intret eccleſiā: vel ſaltem
caueat ne polluat illā. Sacerdos aūt mulierē vici
nam partui ſepe moneat vt cōfiteatur: ita ꝙ cum
dolor partus vrgebit eam ſit parata accipere eu-
chariſtiā: nā inhoneſtū eſt ꝙ tp̄e partus presbyter
diu cū ea moretur. Eſt aūt triplex ratio quare pre
cepit dñs die. xl. puerū in templum offerri. Primo
ad notandū ꝙ ſicut die. xl. in materiale tēplū duci
tur: ſic in. xl. a cōceptione vt ſeptus aīa infunditur
in corpus tāq̄ʒ in ſuū tēplū: prout in hyſtoria ſcho
laſtica dr̄: q̄uis phiſici dicāt ꝙ in. xlvj. corpus per
ficitur. Scđo vt aīa que in die. xl. corpori infuſa ab
ipſo corpore maculat̄ in. xl. templū ingrediēs per
hoſtias expietur. Tertio ad inſinuandū ꝙ illi me
rētur celeſte tēplū ingredi qui decē precepta deca-
logi cū fide quatuor euangeliorū obſeruauerunt.
Tranſactis ergo purificationis dieb⁹ pariēs īgre-
diebatur tēplū offerens filium vel filiam ⁊ mune-
ra pro ſe. ſ. pro pctō pullū colūbe ſiue turturē: pro
filio vero vel filia offerebat agnū anniculū in olo-
cauſtū: que agnū habere nequibat: offerebat duas
turtures aut duos pullos colūbarū alterū in ho-
locauſtū pro partu: alterū vero ꝓ ſe. ſ. pro peccato
ſuo. Unde in euangelio dr̄: vt offerrent par turtu-
rum ⁊c. ſm̄ legis cōſuetudinē. ſ. ſicut lex exigere vi
debatur. Mulieres igitur in hoc beatā virginem
imitantur. cum in quibuſdam locis poſt partum
tranſactis. xl. diebus eccleſiā ingrediuntur ſignifi
cantes ꝙ ſi virginem ipſam fuerint imitate poſt vi
tam preſentem ingrediantur cum ea eternam. Ce-
lebratur ergo hoc feſtum die. xl. a natiuitate dñi:
quia beata virgo die. xl. a natiuitate chriſti ad tē-
plum veniens ipſum ſm̄ legē preſentauit. ¶ Rur
ſus hoc feſtū ſequitur poſt feſtiuitates natalis do
mini circūciſionis ⁊ epyphanie ratione myſterij:
ſicut ⁊ rōne myſterij voluit dñs i tēplū pſētari. Et
hoc duplr̄. Primū myſteriū eſt: naſcit̄ eñ pxlo de⁹
p fidē in hoīe: ⁊ ſequit̄ circūciſio: qꝛ qñ fides i hoīe
eſt purificatur hō: vñ in actibus Fide purificans
corda coꝝ: qui vero habent bonā fidē relinquunt

Corp⁹ maſculi organizatur in .xl. dieb⁹ corpus ꝟo femi ne octogīta diebus pficitur

oīa mala opera: ⁊ tunc apparet deus: ſed tunc faciēda eſt penitentia: vt in nobis maneat ſicut in tēplo ſuo: ⁊ tūc fit ibi oblatio: ⁊ offertur et par turturum. i. mundicia mētis ⁊ corporis: qđ nō poteſt fieri niſi in iugi luctu: ſicut turtur gemit pro cantu et duos pullos colūbarū. i. geminam ſimplicitatē. Scđm myſteriū q2 in tēplū venit in hac die. vt noteтur aduētus eius in mentē cuiuſlibet fidelis aīe ſiue in eccleſiā in quā ſemper paratus eſt intrare. Unde in introitu dī Suſcepimus deus miam tuā in medio tēpli tui. quia xp̄s eſt lignum vite in medio paradiſi paratus equaliter oībus ſubuenire: et bona ſua largiri ſ̃m nomen tuū deus: ita ⁊ laus tua deus ⁊c. q. d. ſicut creaſti oēs ⁊ recreaſti: ita et laudādus es per totū mundū. Hoc etiam expoſitū eſt in ſexta parte ſub octaua dominica poſt pēthe. Ut autem veniat in mentē noſtram hortatur eccleſia filios ſuos vt occurrant. Uñ dicit in principio matutinalis officij. ſ. in inuitatorio. Ecce aduenit ad templū ſctm̄ ſuū dn̄ator dn̄s gaude ⁊ letare ſyō occurrēs deo tuo. ſ. per fidem ⁊ per bona opera: ⁊ propter hoc feſtū illud dī ypopāti. i. obuiatio: quia ſi volumus ꝙ ille veniat in mentem noſtram accipiamus in mentem noſtram eius ſimilitudinē vnde dicit in reſpōſorio primo Adorna thalamū tuum ſyon. ſ. virtutibus purificate ⁊ ſuſcipe. ſ. virtutes: ⁊ ſic venient in te. Ep̄la vero eſt Ecce ego mitto angelum. que eſt Malachie vlti. c. Et euangelium Poſtꝗ̄ impleti ſunt dies. Luce. ij. c. ⁊ poſt cōmunio Reſponſum accepit ſymeon. Luce. ij. c.

Solennitas purificationis beate Marie quādo fuerit inſtituta.

Et nota ꝙ tēpore Juſtiniani imperatoris fuit magna mortalitas apud cōſtantinopolim: ⁊ ideo tūc cōſtitura eſt ſolēnitas purificationis Marie in reuerentiam eius ob cauſas premiſſas. Solet autē queri cum adhuc pullulent infinite hereſes: quomodo ſit verū qđ in nono reſponſorio dī. ſ. ꝙ beata virgo omnes hereſes interemit. Ad hoc dicim⁹ ꝙ hoc fecit quātū in ſe fuit: q2 ipſa oſtēdit eum viſibilē qui inuiſibilis erat: primo enim nō poterat inueniri: quia quidā ipſum querebant in delitijs carnis: quidam in diuitijs: quidā in libris philoſophorum: ⁊ non erat ibi. vnde in canticis Queſiui et non inueni eum. Modo vero non poteſt aliqs errare in via niſi velit. Unde manifeſte habetur in Eſa. Hec erit recta via: ⁊ etiā ſtultus nō erret per eum: ⁊ que erit illa via. Ecce dabo in ſyō ſalutē et in hieruſalem gloriā meā. Dicitur hodie capitulū Ecce ego mitto. Malach. iij. c. et illud. Eradicaui Eccl. xxiiij. c. ⁊ illud Quaſi cedrus. quod eſt ibidē Fit aūt hac die ꝓceſſio generalis que ſignificat ꝓceſſionē illā. ſ. quā beata virgo ⁊ ioſeph ad templū fecerunt. Qui in proceſſione ante cancellos cātāt Reſponſum accepit ⁊c. ſignificant propheta s natiuitatem dn̄i ⁊ miam pronunciātes: melodia reſpōdentium eſt gaudiū hanc dici miſericordiam ſuſcipientium. Tenētes igitur candelas in manib⁹ dicamus Suſcepimus deus miam tuam ⁊c. qđ vero cantatur in proceſſione et in euangelio Accepit eum ſymeon in vlnas ſuas. oſtendit ꝙ debem⁹ eū nō tantū corde: ſed etiā in brachijs portare: vnde in canticis. Pone me vt ſignaculū ſuper brachiū tuum: ⁊ vt ſigillum ſuper cor tuum. ad Corinth. Empti enim eſtis precio magno glorificate ⁊ portate deum in corpore veſtro. Debemus quidē portare non tātum deitatē vel humanitatē: iꝫ vtrūqꝫ ſicut fecit ſymeon: qđ ſignificatur per cādelā quā ferimus in proceſſione. Per ceram enim per apes opere virginali cū melle productam: nulla eñ libidine reſoluunt: humanitas ſiue caro chriſti ex virgine ſumpta per lumen deitas: quia deus noſter ignis cōſumens eſt. Deut. iiij. per lichinū in cera anima candidiſſima vel deitas in carne latēs: vel ſ̃m alios mortalitas intelligit. ¶ Rurſus candela in manu accenſa eſt fides cum bona operatione: nā ſicut cādela ſine lumine mortua dī: ⁊ lumē per ſe abſqꝫ candela non lucet: ſed mortuum eſſe videtur: ſic ⁊ operatio ſine fide: ⁊ fides ſine operatione mortua eſſe dī. Lichinus ſub cera occultatus recta intentio eſt. vnde Greg. Sic fiat opus in publico vt tñ intētio maneat in occulto. Candele autē benedicūtur: vt eas digne ferāt omnes. Sunt eñ multi habentes intus tenebras licet extra lucere videant. Digne ferentes ſunt q̄ ſicut extra lucēt ꝑ lumē quod ipſi ferunt in manibus: ita lucent interius per verā fidem: ⁊ in hoc feſtiuitas ⁊ gaudiū magnum. Portantur itaqꝫ in proceſſione cerei ardentes propter ſex cauſas. Primo vt vnuſquiſqꝫ ſe illuminet: ⁊ opera ſua lumine patefacta alijs inſinuet. Secundo vt ritum gentilium in melius cōmutet religio chriſtiana: romani namqꝫ de quinto in quintum annū in kalendas februarij: ad honorem februe matris Martis qui vt putabant erat deus belli illuſtrabant vrbem tota nocte cum cereis ac facibus accēſis: vt filius eius eis victoriā de hoſtibus cōcederet: cuius matrē tam ſolēniter honorabāt ꝙ feſtum amburbale dicebat. Ipſi aūt in menſe februarij ſacrificabant februo. i. plutoni cū ceteris dijs infernalibus pro animabus anteceſſorum ſuorum: vt propitiarentur ipſorū eis ſolēnes hoſtias offerentes ⁊ tota nocte eoꝝ laudibus cū cereis et facibus accēſis vigilātes. Mulieres quoqꝫ romanoꝝ his diebus feſtum luminū exercebāt. Gētiles nāqꝫ pro eo qđ dī pluto deus infernalis cōcupiſcēs proſerpinā precioſiſſimā eam in principio huius menſis rapuit deamqꝫ fecit: quā ceres eius mater et parentes facibus accenſis per ſiluas de nocte in ethna monte ſicilie multo tempore queſierunt: prout poetarum fabule fingunt: idcirco ⁊ ipſe in principio menſis februarij in memoriam huius rei de nocte vrbē luſtrabāt ambiēdo ipſum cū facibus ardentibus. Idolatre enim ſicut legitur in libro Sapien. Obſcura faciebant. Hos igit luſtrādi mores Sergius papa mutans in melius ſtatuit feſtū purificationis in honorem matris dn̄i in eodē mēſe. ⁊ tunc proceſſiones fieri: vt plebs vniuerſa portans cereos ardentes i manibus ꝑ eccleſias ꝓcederet in memoriā celeſtis regni: qñ oēs electi lucētib⁹ bonoꝝ actuū lāpadib⁹ obuiam ſponſo venientes mox cum eo ad nuptias ſuperne ciuitatis intrabūt. Tertio vt per hoc prudentes virgines imitemur: quarum beata virgo eſt caput: vt accenſa in nobis lāpade caſtitatis et

Ritū gētiliū ſergius papa i melius mutans ſtatuit feſtū purificationis i honorē matris dn̄i.

bonorũ operũ cũ eis in tẽplũ glorie ad verũ ſponſum ingredi mereamur. Quarto qꝛ lumen quod eſt ad reuelationẽ gẽtiũ ſicut dixit ſymeõ hac die pro nobis eſt preſentatũ. Hec ergo proceſſio ſignificat illã ſymeonis. Quinto ad notãdũ diuinitatẽ ꝛ humanitatẽ xp̃i: vt premiſſum eſt. Sexto ad oſtẽdẽdũ virginis puritatẽ ne quis audiẽs eius purificationẽ credere poſſet eã purificatione indiguiſſe. Portamus ergo candelas accenſas quaſi ipſo facto dicat eccleſia. Uirgo beata purificatione non indiget: ſed tota rutilans: tota ſplẽdens ꝛ propter cauſas predictas cãdelaria nuncupatur. Hoc feſtũ caret octauis: qm̃ licet xp̃o legaliter fuerit preſentatus in tẽplo. Nullus tñ doctor nos coartat ꝙ infantes die quadrageſima natiuitatis eorum preſentemus in tẽplo. Unde ſicut preſentatio puerorũ ad tẽplũ ſecundũ veterẽ ritũ defecit: qꝛ hodie fit in baptiſmo ita ꝛ octaua ypopantis. In octauis em̃ ſicut per primũ diem recolim⁹ quod factũ eſt: ita per octauam rez pro qua factũ eſt. De feſtis annunciationis: aſſumptionis ꝛ natiuitatis ſuis in locis dicetur.

De cathedra ſancti Petri. Rubrica.

De cathedra ſancti Petri eccleſia ſolẽnizat: qm̃ videlicet apud antiochiã cathedrali honore ſublimatus eſſe phibetur quã ſublimationẽ dicũt quidã factã eſſe a theophilo pncipe antiochẽ. cuius filiũ defunctũ poſt annos. xiiij. petrus ſuſcitauit: ꝛ ipſum ꝛ ppl'm ciuitatis cõuertit ppter quod ibi eccleſiã cõſtruxerũt: in cuius medio excelſam cathedrã collocauerunt: ꝛ petrũ: vt ab omnib⁹ audiri ꝛ videri poſſet exaltauerunt in qua ſedit ſeptẽ annis. De hoc igit̃ honore ſolẽnizat eccle. qꝛ tũc prelati eccleſie ceperũt loco preſtare: ꝛ honore ſublimari. Tũc enim cõpletũ eſt illud pſalmiſte. Exaltẽt eũ in eccleſia plebis ꝛc. Et nota ꝙ exaltatus eſt tripliciter: ꝛ ideo triplex feſtum celebratur. Primo exaltatus eſt in eccleſia militãtiũ eidẽ preſidendo: ꝛ eã in fide ꝛ moribus laudabiliter regendo: ad quod pertinet hodierna feſtiuitas: vt premiſſum eſt. Secundo in eccleſia malignantiũ ipſam ſcilicet diſſipando ꝛ ad fidem conuertendo: ad quod pertinet ſecundũ feſtũ qđ dicitur ad vincula: tũc em̃ eccleſiã malignãtiũ diſſipauit: ꝛ plures ad fidem cõuertit. Tertio in eccleſia triũphantiũ in eã. ſ. introeundo feliciter: ad quod pertinet tertiũ feſtũ. ſ. paſſionis eius Rurſus fit ei feſtum triplex propter alias quinq̧ rationes. Primo propter priuilegiũ. fuit enim pre aliis priuilegiatus: ꝛ ideo magis honoratus in auctoritate. Nam fuit princeps apoſtolorũ: ꝛ claues regni celorum accepit. Fuit etiã feruentior in xp̃i amore ꝛ efficacior in virtute. Nã ad eius vmbrã ſanabantur infirmi. Secundo ppter officium: ipſe em̃ officiũ prelationis ſuper vniuerſam eccleſiã habuit. Que in tres partes mũdi. ſ. aſiã africã europam diffuſa eſt. ꝛ ideo eccl'ia ter in anno pro eo ſolẽnizat. Tertio ppter beneficiũ: qꝛ ipſe qui poteſtatẽ ligãdi atq̧ ſoluẽdi habuit: liberat nos a trib⁹ generibus peccatorum. ſ. cogitationis locutionis et operationis. Uel qꝛ in deũ in primũ ꝛ in nos peccamus. Uel hoc beneficiũ poteſt eſſe triplex bonũ qđ virtute clauiũ peccator in eccleſia cõſequitur. Primũ eſt abſolutionis a reatu oſtẽſio. Scđm eſt pene purgatorij in tẽporalẽ cõmutatio. Tertiũ pene tẽporalis ſm partem relaxatio. Quarto ppter debitũ: quia. ſ. tripliciter pauit ꝛ paſcit nos. ſ. verbo: exemplo: et temporali ſubſidio. Quinto propter exemplum: quia. ſ. nullus deſperet: etiã ſi tertio xp̃m negauerit ſicut ille. ſi tamẽ velit cũ eo deũ corde ore et opere cõfiteri. Nec eſt pretermittendũ ꝙ hoc feſtũ de incathedratione ſancti Petri olim feſtum beati Petri epularũ dicebatur. Fuit enim mos gentiliũ ſm magiſtrum Joãnẽ beleth annis ſingulis in menſe februarij hac die vinũ ꝛ epulas offerre deo ſuper ſepulchra parentum: mori forte propter illud Thobie. iiij. Panem tuum ꝛ vinum tuũ ſup ſepulturã iuſti cõſtitue. quas de nocte demones conſumebant. Ipſi tamen ab animabus circa ſepulchra oberrantibus quas vmbras vocabant: vaſtari putabant: qđ ſancti patres extirpare volentes: feſtum de incathedratione ſancti Petri tam de illa que rome ꝗ etiã de illa q̃ anthiochie fuit facta ſtatuerũt fieri illo die quo talia a gentib⁹ fiebãt. Unde ab illis epulis feſtũ conſueuit appellari feſtum beati Petri epularum. Hac tamen die non dr̃ in quibuſdam eccleſiis niſi vna collecta et de illa icathedratione que fuit antiochie facta: dr̃ autem epiſtola Petrus apoſtolus ſeruus. que eſt j. Pe. j. Et euãgelium Uenit ieſus in partes Mathei. xvj. Tractus eſt Tu es Petrus. Mat. xvj. Ad horas dr̃ capitulũ. Petrus apoſtolus. j. Pe. j. In feſto beati Matthei apoſtoli dicitur epiſtola Exurgens Petrus in medio. Actu. j. ꝛ euangeliũ Confitebor tibi pater.

Triplex feſtum quare ſit beato Petro.

De annũciatione glorioſe ꝟginis marie. Rub.

Feſtum annũciationis beate marie eſt qm̃ angelus ei bonos rumores nunciauit: ꝛ ipſa ſaluatorẽ cõcepit. Tunc autem implete ſunt prophetie: vnde eccleſia legit ꝛ cantat de prophetis: quare introitus eſt Rorate celi deſuper ꝛ nubes. i. predicatores pluant. i. annuncient iuſtum. i. chriſtum: quia anthonomatice dicitur iuſtus chriſtus aperiatur terra. i. beata virgo. Aperiatur inq̧ per conſenſum: et germinet. i. concipiat ſaluatorem. i. chriſtum. De hoc dictum eſt ſub prima dominica de aduentu. Epiſtola eſt Egredietur virga. Eſa. xj. c. alie tñ eccl'ie dicũt. Locut⁹ eſt dñs ad achã. q̃ eſt hmõi. vij. c. Euãgelium eſt Miſſus eſt gabriel Luce. j. c. ꝛ qđ ibi dr̃. Et hic mẽſis eſt ſextus ꝛc. ſic exponit̃ hic menſis. ſ. martius in quo beata virgo cõcepit eſt ſextus illi. i. a conceptione illius. ſ. Eliſabeth que vocat̃ ſterilis: qꝛ illa cõcepit Joannẽ baptiſtã octauo kalen. octobris. Dicitur etiã p horas capl'm. In diebus illis notum faciet de⁹. Hie. xxx. Cõpetit autem hoc feſtum tẽpore veris. Nã tẽpore veris deus factus eſt homo: ꝛ omnia facta ſunt noua. Hoc aũt feſtum eſt de domino et bea-

Anthonomatice dicitur iuſt⁹ chriſt⁹.

ta maria: quare eadẽ prefatio dicitur In natali ⁊ in annũciatione domini. De annunciatione dñi cõſueuit apreponi ꝙ Gloria in excelſis ⁊. Ite miſſa eſt: ⁊ Te deũ laudamus in ea cantari nõ debeãt: de quo dictũ eſt in prohemio hui⁹ partis. Si hoc feſtũ fuerit in dñica paſſionis vel oliuarũ ad ſecũdã feriã tranſmutabitur. Hoc enim generale eſt in priuilegiatis dominicis. Si autem in triduoante paſcha occurrerit in ſabbato ante palmas ſecundũ quoſdã anticipabitur. Quidam vero illud transferunt vſꝫ ad octauas. Similiter ſi fuerit in die paſche nõ cõgrue poterit infra hebdomadã celebrari. in quo hyſtoria de aduentu cõpilata cantaꝫ. vnde melius eſt ꝙ ad ſecundã feriã poſt octauas transferatur. In hac die dicitur per diuerſa tẽporũ curricula deus multa operatus eſt q̃ quidã ſic egregijs verſibus perſtrinxit.

Salue feſta dies que vulnera noſtra coherces.
Angelus eſt miſſus: eſt paſſus ⁊ in cruce chriſt⁹.
Eſt adam factus ⁊ eodem tẽpore lapſus.
Ob meritum decime cadit abel fratris ab enſe.
Offert melchiſedech: yſaac ſupponitur aris.
Eſt decollatus chriſti baptiſta beatus.
Eſt petrus ereptus: iacobus ſub herode perẽpt⁹.
Corpora ſanctorũ cum chriſto multa reſurgunt.
Latro per chriſtum tam dulce ſuſcipit amen.

De ſanctis apoſtolis Philippo ⁊ Jacobo. Rubrica.

Paſchale tempus ſicut ſepe dictũ eſt octauã ſignificat etatẽ: vbi bonũ quod erit ſingulorꝫ in diſpari charitate erit eorꝫ omniũ qr vnuſquiſꝫ de bonis alterius gaudebit vt de ſuis: ⁊ bonum omniũ erit ſingulorũ. Ut ergo tempus paſchale concordaret ſolennitatib⁹ que infra illud eueniũt preſertim cũ apl'i in eccleſia primitiua nõ haberẽt particulares ſolennitates: ſtatutũ fuit vt in kalẽ. maij: celebraretur ſolennitas ad honorem omniũ apoſtolorꝫ. vt dies varij nõ viderenꝫ diuidere: quos vna dignitas ⁊ apoſtolatus in celeſti gloria fecit eſſe ſublimes: quod feſtũ greci celebrare dicũtur in feſto apoſtolorũ petri ⁊ pauli. Hac etiã die feſtũ eſt apoſtolorũ philippi ⁊ iacobi: quia forte die iſta paſſi ſunt. Sane iacobus iſte dictus eſt minor ad differentiã iacobi cõpoſtelle ſiue zebedei: qui dictus eſt maior nõ etate ſed vocatione: ſicut cõtingit in epis qui loco aplorꝫ ſunt. qm̃ qui primo cõſecratus eſt alios quãtũlibet maiores antecedit. xvij. diſt. §. ſi. Primo em̃ a dño vocatus eſt: et primo ei adheſit ⁊ ſibi magis fuit familiaris. In ſecretis em̃ illũ vocabat ſcꝫ qñ trãſfigurat⁹ eſt: ⁊ qñ ſuſcitauit mortuũ in domo. dictus etiã eſt iſte Jacob⁹ alphei: qr fuit filius alphei dict⁹ eſt etiã frater dñi ſm̃ carnẽ. de cõſe. diſt. j. iacobi: qr dicitur fuiſſe cõſimilis ei facie: vel quia erat filius alphei frater ioſeph viri beate marie: ⁊ marie ſororis ei⁹ qui em̃ ex vtraꝫ parte ſanguinis coniungebanꝫ apud iudeos fratres vocabanꝫ. Jeſus enim putabatur fili⁹ ioſeph. vel dicitur frater domini. i. cõſobrinus qr filius ſororis beate marie quem morem tuſci ſeruant: ſed ⁊ ioſeph dicitur cognatus dñi: vel qr pater putatiuus: vel qr cognatus dñi ex parte matris ſ. beate Marie. Ad clariorem autẽ premiſſorum euidentiam notandũ eſt ꝙ Joachim pater beate marie accepit vxorem nomine annam que habuit ſororem nomine imeriã: hec aũt imeria genuit Elizabeth ⁊ Eliud. Elizabeth genuit Joannẽ baptiſtam de Eliud natus eſt emineud: de emineud natus eſt ſanctus Seruatius: cuius corpus in oppido traiecti ſuper flumẽ moſe: in epiſcopatu leodiẽſi requieſcit. Anna autẽ tres viros dr̃ habuiſſe: Joachim: Cleophã fratrẽ Joſeph ⁊ Salome. De primo habuit filiam. ſ. Mariã matrem dñi quã dedit Joſeph nuptui q̃ genuit xp̃m. Generatio ipſius Joſeph ⁊ Marie poſita eſt in ſexta pte ſub feſto natalis dñi. Primo aũt viro defuncto: de ſecũdo ſilr̃ genuit aliam filiam nomine Mariã: quã alpheo poſtmodum in coniugem dedit. Hec autem maria genuit ex alpheo quatuor filios. ſ. Jacobum minorẽ: Joſeph iuſtũ q̃ ⁊ barſabas dictus eſt ⁊ ſymonem ⁊ iudã. Ex tertio viro ſecũdo mortuo genuit aliam ſilr̃ filiã nomine mariam ⁊ zebedeo in cõiugẽ tradidit: ex quo duos filios habuit. ſ. Jacobum maiorem ⁊ Joannẽ euãgeliſtam. Porro Jacobus iſte merito ſue pfeſſionis cognominatus eſt iuſtus. Ex vtero ei dicitur ſanctus fuiſſe. Ipſe em̃ a Petro ⁊ Jacobo ⁊ Joãne apoſtolis ordinatus eſt primus hieroſolymitarum epiſcopus. lxvj. diſt. porro. Ipſe etiam vna cũ baſilio epõ ceſariẽſi addidit nobis in ſcriptis miſſe celebrationẽ. de cõſe. diſ. j. Jacobus: ipſe quoꝫ traditur primã celebraſſe miſſam poſt paſcha domini in Hieruſalẽ: ⁊ Petrus primus in antiochia *(Jacob⁹ traditur primam celebraſſe miſſã poſt paſcha dñi in hieruſalem.)* Iſte vinum vel ſicerã non bibit: nullam carnem comedit: nunꝙ tonſus: nunꝙ vnctus: nunꝙ balneo vſus eſt: ⁊ intãtum genibus terre defixis orabat: vt eius genua camelorum excedere duritiem crederentur. Ipſe precipitatus eſt a iudeis de pinnaculo templi cum nomen chriſti predicaret: ⁊ cũ perticis fullonũ interfectus. Fullo enim eſt qui lineos pannos candificat. Quidam autem dixerũt propter peccatũ interfectionis eius: iudeos deſtructos fuiſſe per Tytum ⁊ Ueſpaſianum: ⁊ ita non attribuunt deſtructionem illam morti Chriſti. In hoc feſto dicunt quedam eccleſie introitũ Exclamauerũt. Neemie. ix. caplo. epiſtolam Stabũt iuſti. que eſt Sapien. quinto. euangelium Nõ turbetur cor veſtrũ. quod eſt Jo. xiiij. ⁊ poſtcõmunionẽ Tanto tempore. Joan. xiiij. dicitur autem ad horas capitulum Stabunt iuſti. Sapien. v. et illud Nos inceſſati. quod eſt ibidem ⁊ illud. nõ eſurient Apoca. vij. capitulo.

(Jacob⁹ hic quare dict⁹ eſt minor.)

De inuentione ſancte crucis. Rubrica.

In ſancta cruce dñi ſecũda ſpes habetur. Sicut enim beata virgo portauit dominum: ita ⁊ ſancta crux ſuo modo Et ſicut dominus dat aquis baptiſmalibus ſanctificare et alijs ſacramẽtis: ita per tactum dominice carnis ſanctificatum fuit lignum vt nos ſuo modo ſanctificare poſſit: et quia ita crux ſaluat per talem effectum quem habet: ideo de ea cantaꝫ O crux ſplẽdidior aſtris ⁊c. que ſola

que ſola fuiſti digna: ſcꝫ dignitate tibi data portare talentũ mũdi ⁊c. quia finis crucis eſt gloria: ideo in fine pluriũ antiphonarũ de cruce dicitur alleluia. Dicitur autẽ per horas ca. Mihi autẽ abſit gloriari. Galath. vltimo. Fit aũt duplex feſtũ de cruce vꝫ exaltationis: de quo ſuo loco dicet: ⁊ inuẽtionis: quia inuẽta fuit crux tẽpore Euſebij pape a beata Helena matre cõſtantini: mediante iuda qui tunc iudeus erat. Unde in canone ipſius Euſebij de cõſecra. di. iij. crucis. ita legitur. Crux dñi noſtri Jeſu xp̄i: q̃ nuper nobis gubernacula ſancte Romane eccl'ie tenẽtib⁹ quinto nonas Maij: inuenta eſt in predicto kalend. die inuentionis feſtum vobis ſolenniter celebrare mandamus: eſt autem maius hoc feſtum q̃ꝫ feſtum exaltationis: prout ibi dicetur. Legitur autem de predicto iuda: ꝙ conuerſus ad fidẽ factus eſt poſtmodũ epiſcopus hieroſolymitanus: ⁊ mutato nomine vocatus eſt quiriacus. De quo dicitur diabolus ſic propheta ſſe. Judas xp̄m morti tradidit: ſed iſte iudas illum mortuum exaltauit: ⁊ artes magicas detexit: ſed Julianus familiaris ⁊ amicus meus cito rex erit: qui me de iſto vindicabit quod factũ eſt. xj. q. iij. iulianus. j. ⁊. ij. Nam iulianus monachus ab ordine apoſtatans acquiſiuit ꝑ nephas conſulatum romanum: ⁊ inde factus imperator ⁊ xp̄ianorũ perſecutor illuꝫ diuerſis penis afflixit ⁊ interfici iuſſit. Legitur quoqꝫ ꝙ quidaꝫ miles nomine quiriacus hunc iulianum poſtea interfecit. De iſto iuliano legitur ꝙ adhuc apud Conſtantinopolim de tũba ſua fetor intolerabilis progreditur. Si queratur quare fit feſtum de cruce in qua chriſtus fuit dehoneſtatus ⁊ flagellatus nõ de aſina in qua fuit valde honoratus nec etiam de alijs que ipſe tetigit? Reſponderi poteſt ꝙ laus ⁊ honor ſuper aſinam impenſus tranſitorius et mũdanus fuit: nec inde ſalus noſtra prodijt: de quo curandum non eſt. Preterea per alia que ipſe tetigit non leguntur miracula: ⁊ ſanitates fieri: nec per illa redempti ſumus: dehoneſtatio vero in cruce facta noſtra redemptio fuit. Dicitur hodie introitus. Nos autem. Gal. vlti. ⁊ legitur epiſtola. Cõfido de vobis in domino Gal. v. pro eo ꝙ dicitur. Mihi autẽ abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri ieſu chriſti. Alie eccleſie dicunt. Hoc ſentite ad Phil. ij. euangelium eſt. Simile eſt regnum celorum theſauro abſcondito in agro ⁊c. quia crux domini ad litteram inuẽta eſt in agro: vel moraliter in agro eccleſie inuenitur crux dñi que dicitur theſaurus: quia emptum eſt per eam nobis regnũ celorũ: qui videt hunc theſaurum in eccleſia. vadit: ⁊ vendit omnia que habet: id eſt omnes tranſitorias delectatiões ⁊ emit agrum iſtũ: vt ſit de eccleſia. Alij dicũt. Erat homo ex phariſeis Jo. iij. Et eſt notandũ ꝙ feſtum crucis fit ſemper cum feſto martyrum: quia crux ſignificat martyrium: ⁊ ideo in feſtiuitatibus ſancte crucis leguntur in quibuſdam eccleſijs ſex lectiones de martyribus: ⁊ officia commiſcentur. De ſigno crucis dictum eſt in prohemio quinte partis.

Feſtum duplex fit de cruce.

Feſtum de cruce quare fit et nõ de aſina.

¶ De reuelatione ſancti Michaelis. Rubrica.

Eccleſia facit feſtũ de angelis duplici ratiõe. Prima eſt q: nobis miniſtrãt. Oẽs em̃ ſunt adminiſtratorij ſp̃us. ſ. in miniſteriũ miſſi propter eos q̃ here ditatẽ capiũt ſalutis ſicut habetur in ep̃la ad Heb. j. Scd̃a ratio eſt q: pugnãt pro nobis cõtra angelos malos: nec permittũt nos tẽtari ſupra id qđ poſſum⁹. De hac pugna dicitur in Apoc. Factũ eſt preliũ in celo. Hoc bellũ erit maximẽ tẽpore antichriſti ⁊ in morte martirum fuit ⁊ et iã ſemper eſt: ⁊ electus draco. i. diabol⁹ de celo. i. de celeſtib⁹ hominib⁹ ⁊ deiect⁹ in corda malorũ hoim. Hui⁹ autẽ belli ꝓnceps eſt beatiſſim⁹ michael: ⁊ ideo fit ei feſtũ: licꝫ ſit de vltima hierarchia: de inferiore. ſ. ordine. Sunt em̃ nouẽ ordines angelorũ: prout dictũ eſt in q̃rta parte ſub tit. de prefatiõe: qui quãuis oẽs mittant: q: vt premiſſum eſt ſunt adminiſtratorij ſp̃us. ⁊ in Eſa. vj. habetur ꝙ miſſus eſt ad eũ vnus de ſeraphin: raro tñ mittunt: vñ Daniel. Milia miliũ miniſtrabant ei ⁊c. eorũ ꝓ qui mittunt princeps eſt michael q̃ fuit princeps eccleſie iudeorũ: vt habetur in Daniele: modo eſt princeps eccleſie xp̄ianorũ: in iudeis em̃ fuit aliq̃n eccleſia que nunc eſt de xp̄ianis. Hoc autẽ feſtũ nõ eſt cõmemoratio victorie ſancti michaelis: inde originẽ ſumpſit: quia cum barbari depopularentur apuliã chriſtiani triduano ieiunio indicto ſancti Michaelis auxiliũ implorauerũt: per cuius viſibile patrociniũ fuge terga barbari dederũt: ⁊ xp̄iani victoriã habuerũt. Uocatur etiã feſtũ reuelatiõis: q: in monte gargano reuelat⁹ eſt: vt ſequit. Sane Michael gabriel ⁊ raphael noĩa perſonalia ſunt angelorũ: alia ꝓ ſunt ordinũ: vt dictũ eſt in quarta parte ſub ti. de prefatiõe. Sed cũ hoc feſtũ ſit cõe oĩm angelorũ quare ſpecialiter denominat feſtũ ſcti Michaelis ⁊ nõ Gabrielis vel raphaelis? Rñ. ideo michael eſt q̃ miſſus in egyptũ fecit illas famoſas plagas q̃ diuiſit mare rubrũ: qui eduxit pp̄lm per deſertũ: ⁊ duxit in terrã promiſſionis. Ipſe eſt prepoſitus paradiſi ⁊ eſt ſuſceptor aĩarũ ⁊ ꝓnceps eccleſie: ⁊ ideo eum magis venerari debem⁹. Scd̃a ratio eſt: q: ipſemet fundauit eccleſiã ⁊ conſecrauit altare: vñ dr̃. Stetit angel⁹ iuxta arã tẽpli ⁊c. hoc fuit i mõte gargano. poſtea ꝓ reuelauit hoc hoibus per ep̃m illi⁹ regionis. Tertia ratio eſt vt homines venerãtes angelos perueniãt ad cõſortiũ angelorũ: ⁊ ea de cauſa in dieb⁹ dñicis ⁊ feſtiuis ſolẽnitatib⁹: nouẽ pſal. nouẽ lectiones ⁊ nouẽ rñſoria cantant: vt per cantũ iſtorũ ad cõſortiũ perueniam⁹ nouẽ ordinũ angeloꝝ: quorũ ꝓpriũ eſt deo cãtare. Cõgaudẽdo autẽ angelis: dicit eccleſia in introitu Bñdicite dñm oẽs angeli eius: ⁊ q: angeli laudãt: ⁊ nos ſilr deũ laudare debemus. Uñ ſequit ꝟſus Bñdic aĩa mea dñm Ep̃la vero Apoc. j. c. ſumit. Significauit deus que opꝫ fieri cito ⁊c. Sequit ibi Joã. ſeptẽ eccleſijs: per ſeptẽ eccl'ias vel per ſeptẽ ſp̃us quãtũ ad itelligẽtiã q̃ ad hanc diẽ pertinet: vniuerſitas angelorum intelligitur: per ſeptem em̃ dies currit vita preſens.

Duplici ratiõe eccleſia facit feſtum de angelis.

In iudeis aliquãdo fuit eccleſia q̃ nũc eſt de chriſtianis.

Sequitur reſponſoriū Benedicite. ⁊. verſus Be-
nedic Ratione qua ſupra. Alla eſt. In conſpectu
angelorum pſallam tibi. Hoc autem ideo dicit

Angeli parati ſunt deferre deo orones noſtras.

eccleſia: qꝛ parati ſunt angeli deferre deo oratio-
nes nr̃as. Semper eñ nobis aſtant ⁊ aſpiciunt
nos ⁊ auſcultant. Unde in cãticis: Qui habitas
in hortis amici. i. angeli auſcultant te. Per iſtos
ſcilꝫ bonos cõpaſſio: illos. ſ. malos paſſio. ſcilꝫ in
uidie cogit vt in nos aſpiciant. ſequitur euange-
lium. Acceſſerunt ⁊c. Matth. xviij. in quo preci-
pitur vitari ſcandalū paruulorū: qꝛ ibi fit mentio
de angelis. Amẽ dico vobis: quia angeli eorū in
celis ſemper vidẽt faciẽ patris mei q̃ in celis eſt.
Qꝺ vero parati ſunt deferre orationes nr̃as in
offertorio oſtenditur. Stetit angelus iuxta arã tẽ
pli Apo. viij. Et data ſunt ei incenſa multa. id eſt
actiones accenſe igne charitatis. ⁊ accenſit fum⁹
aromatū. i. oratio in cõſpectu dei de manu ange-
li. In poſtcõmunione vero placuit eccleſie ſicut
prius benedicere: vnde dicit in quibuſdam eccle-
ſijs Benedicite angeli dñm ⁊c. Sane ꝙ michael
legitur cum dracone pugnaſſe intelligitur allego
rice michael. i. chriſtus hiſtorice vero quia mi-
chaelis ⁊ aliorum angelorū eius miniſterio dia-
bolus deſcribitur in eccleſia propter laicos eſſe
depulſus. In hoc feſto dicitur capitulum. Signi
ficauit. ⁊ illud Beatus qui legit: ⁊ illud. Ioan-
nes ſeptem. que ſunt Apoca. j.

¶ De ſanctis Geruaſio ⁊ Prothaſio. Rubrica.

In feſto ſanctorū geruaſij ⁊ prothaſij
cantatur ex inſtitutione Greg. introi
tus. Loquetur dñs pacẽ in pplm̃ ſuo
ex eo ꝙ tali die pax inter romanū im
peratorẽ ⁊ Agiſulphū: regẽ lõgobar
dorum extitit reformata: quẽ regem ceidongenia
eius vxor xp̄ianiſſima cui Greg. libris dialogo. ſcri
pſit ad fidem cõuertit. Officia nãqꝫ ſanctorū pa
trum conueniunt ipſis ſanctis: partim his euen
tibus qui in ipſorum euenere diebus.

¶ De ſancto Ioanne baptiſta. Rubrica.

Eccl̃ia facit feſtum natiuitatꝭ Ioan. Bapti. propter quatuor.

Quia inter natos mulierū nõ ſurrexit
maior Ioãne baptiſta: merito eccl̃ia
celebrat feſtū de illo: ⁊ facit ei duplex
feſtū: ſcꝫ natiuitatis ⁊ decollationis.
Natiuitatis propter quatuor. Primo
propter hiſtoriã: qm̃ dicit dñs de eo per angelum
ſicut in euãgelio habetur. Et multi in natiuitate
eius gaudebũt quod etiã propter ſarracenos di-
ctum eſt: qui hoc feſtū celebrare dicunt. Secũdo
propter allegoriã ⁊ miſteriū: qꝛ per Ioannẽ figu-
ratus eſt ortus gratie quã nobis attulit chriſtus
Ipſum eñ ioãnes preceſſit in annũciatiõe: in na
tiuitate ⁊ predicatiõe: i paſſione ⁊ ad inferos de-
ſcenſione. Tertio quia ſicut beata virgo ſanctifi-
cata fuit in vtero matris: ita ⁊ ipſe. Quarto quia
ipſe primus annũciauit gaudia eterna: ⁊ ideo di-
citur lucifer ⁊ turtur: vñ in cãticis. Uox turturis
audita eſt in terra nr̃a. ⁊ Iob. xxxviij. Nunquid
duces luciferum in tempore ſuo: ⁊ eius natiuitas
fuit per gabrielem nũciata. Ideo autẽ Ioã. dicit⁹
eſt lucifer: qꝛ obtulit nouū tẽpus: ⁊ inde eſt ꝙ in
quibuſdã eccleſijs habet miſſam in mane: qꝛ na-
tiuitas fuit quaſi aurora: natiuitas vero xp̄i fuit
quaſi ortus ſolis. Uel dicitur miſſa in ortu diei: qꝛ
legitur in euangelio Luc. ꝙ ipſe fuit ſanctificat⁹
⁊ ſpiritu ſancto repletus in vtero matris: quare
merito laudãdus eſt eius creator in exordio diei
qui illum dignatus eſt honorare in vtero matris.
Habet etiã aliã propriã miſſam ſicut ⁊ alij ſancti
que dicitur circa tertiã: vel prima miſſa eſt de vi-
gilia euangeliſte vel alia dicitur: qꝛ ipſe fuit mar-
tyr ⁊ precurſor. vnde illa miſſa eſt vnius martyris
⁊ eſt introitus. Iuſtus vt palma florebit in domo
dñi. De ipſo namqꝫ prophetauerunt Eſa. ⁊ Hiere
mias. Hie. ipſo vite actu quia fuit ei ſimilis Eſa.
vt in epiſtola habetur hodierna. Audite inſule ⁊
attendite populi de longe Eſa. xlix. ibi etiam ſeq-
tur. vnde ſumitur introitus. De ventre ⁊c. Sequi
tur etiam ibi. Poſuit os meum vt gladiū acutū:
gladius acutus eſt lingua predicatoris quoniã
abſcindit ſuperflua. Sequitur. Poſuit me quaſi
ſagittam electã. Sagitta electa eſt predicator qui
facit qꝺ docet. Sagitta acuta fuit Ioh. cū dicit.
Genimina viperarū quis docebit vos fugere ab
ira ventura: reſpõſoriū eſt. Priuſqꝫ te formarẽ ⁊c.
Hiere. j. cap. ⁊ eſt de natiuitate eius. alleluya eſt
Tu puer. Luc. j. ca. ⁊ illud. Inter natos ⁊c. Mat
thei. xj. c. euãgeliū eſt. Elizabeth impletū. Luc. j.
ca. Dicitur autẽ hac die capitulū. Audite inſule.
Eſa. xlix. ⁊ illud. Priuſqꝫ te formarẽ. Hiere. j. ca.
⁊ illud. Reges videbunt Eſa. xlix. cap. ¶ Porro
in vigilia beati Ioan. bapti. ieiunamus quaſi cõ
patientes ei qui in deſerto ieiunauit ⁊ aſperam vi
tam duxit: ⁊ vigilia ipſa plenum habet officium:
quia poſt Ioannis decollationem chriſtus cruci
fixus fuit ⁊ agnum comedit. Fuit eñ Ioan. qua
ſi lapis angularis. i. vetus ⁊ nouum teſta. coniun
gens. Unde tunc magis ſolennizamus propter
miſterium qꝫ propter perſonam ipſam: ⁊ qm̃ ipſe
fuit medius inter vtrũqꝫ teſtamentū: quoniã fuit
finis veteris ⁊ initium noui teſta. nam ⁊ lex ⁊ pro
phete vſqꝫ ad Ioã. videlicet incluſiue: hinc eſt ꝙ
hui⁹ diei officium partim de veteri ⁊ partim de
nouo eſt teſtamento. In hac autem die Io. euan
geliſta obijt: ſed eius feſtum trãſlatum eſt. prout
ſub eius feſto dicetur. Feſtum autem decollatio-
nis non ita ſolemnizat eccleſia ſicut iſtud prout
ibi dicetur. Fuit ergo vt premiſſum eſt in vtero
ſanctificatus ſicut ⁊ Hiere. Unde ⁊ de Hiere. legi
tur in hac die ꝙ probatur per illud quod dicitur
in euangelio. Et repleta eſt ſpiritu ſancto eliza-
beth: ⁊ exultauit in gaudio infans in vtero meo:
ſed quo genere ſanctificationis nõ legimus. Di-
cunt tamẽ quidã ꝙ ab omni peccato mundatus
eſt: ſed in gloſa ſuper illo loco. Tu vis a me ba-
ptizari: ego a te debeo baptizari. i. ab originali
peccato mũdari dicit ꝙ in perſona gñalis homi-
nis loquebat: fuit tñ in pctõ originali cõceptus:
ſimiliter ⁊ beata virgo de quo ⁊ quare eius nati-
uitas celebret ſub purificatiõe dictū eſt. Paulus
hyſtoriograph⁹ romane eccleſie diacon⁹ caſſinẽ-
ſis monach⁹ quadã die cū vellet paſchalẽ cereū

Beat⁹ Ioan. bap. fuit medius inter vtrũqꝫ teſtamẽtum.

cõſecrare rauce facte ſunt fauces ei⁹ cũ prius vo-
cales eſſent: vt ergo vox ſibi reſtitueretur compo
ſuit in honore beati Jo. hymnũ. Ut queant laxis
reſonare. in cuius principio petit vocis reſtitutio
nem quam obtinuit: ſicut ꝛ merito ſancti Joã. re
ſtaurata eſt zacharie. ¶ In hoc feſto non canta-
tur frequenter alla ſicut fit in feſtiuitatibus Pe-
tri ꝛ Pauli ꝛ aliorũ in quorum vltimis nocturnis
perſonat. Ratio eſt: qꝛ ipſe figurat legẽ: ꝛ qꝛ nata
le ei⁹ fuit ante chriſti reſurrectionẽ ꝛ ante gaudiũ.
Quidã tñ faciũt officiũ ſine alla initio noctis pp
figurã legis: ꝛ poſtea iterant officiũ cũ alla in me
dio noctis terminãtes illud in principio lucis in
memoriã antique obſeruationis. De qua ꝛ quare
in hoc feſto nocturni cãtant in initio noctis dictũ
eſt in quinta parte ſub ti. de noct. Nota ꝙ antiq-
tus ſolebat vna quadrageſima celebrari añ hoc
feſtũ ꝛ alia ante natale dñi: ſed poſtea ꝓpter fra-
gilitatẽ hoim redactũ fuit ad tres ſeptimanas an
te natale ꝛ tres ante hoc feſtũ. vnde prohibitũ eſt
in decretis. xxxiij. q. iiij. nõ oportet. ꝛ. c. ſeq. ne in il
lis trib⁹ ſeptimanis nuptie fiãt ſed ꝛ hoc abolitũ
eſt: put dictũ eſt in prima parte ſub titu. de ſacra
mẽtis. ¶ Fiunt autem tria ſpecialia in hoc feſto.
In vigilia nãqꝫ in quibuſdã partibus ex antiqua
Tria ſpecialia fiunt in hoc feſto.
obſeruatione colligunt homines ꝛ pueri oſſa ꝛ q̃
dã alia immũda ꝛ inſimul cremant: vt exinde fu
mus in aerẽ producatur. Ferunt etiã brandas ſi
ue faces ꝛ cũ illis circueunt arua. Tertiũ eſt quia
rotã voluunt. Qui immunda cremant ꝛ fumũ in
altũ produci faciunt habẽt hoc a gentibus. An-
tiquitus eñ dracones hoc tẽpore ad libidinẽ ꝓ-
pter calorẽ excitati volando per aerẽ frequẽter in
puteos ꝛ fontes ſparmatizabant: ex quo inficie-
bantur aque ꝛ tunc erat annus letalis ex aeris ꝛ
aquarũ corruptione qꝛ quicũqꝫ inde bibebãt mo
riebant: aut grauem morbũ patiebãtur: quod at
tendentes philoſophi ignẽ iuſſerũt frequenter ꝛ
paſſim circa puteos ꝛ fontes fieri ꝛ immũda: ꝛ q̃-
cũqꝫ immũdũ redderent fumũ ibi cremari. Nãqꝫ
per talem fumũ ſciebant poſſe fugari dracones: ꝛ
quia talia hoc tempore maxime fiebãt: ideo hoc
adhuc ab aliquibus obſeruatur: ſunt enim draco
nes animalia. Unde in pſal. Laudate dominũ de
terra dracones. non tracones: id eſt meatus terre
prout quidã dixerunt. que quidẽ animalia in ae-
re volant: in aquis natant: per terrã ambulãt: nil
immũdũ ſuſtinent ꝛ fugiunt propter fumũ olfe-
rũ ſicut elephantes ꝓpter grunitũ ſuũ. Eſt etiam
alia ratio quare oſſa animaliũ cõburuntur: vide
licet in memoriã ꝙ oſſa Joannis baptiſte a gen-
tibus in ciuitate ſebaſte cõbuſta fuerunt: vel po-
teſt hoc referri ad nouum teſtamentũ. Abijciunt
enim pueri vetera ꝛ cõburunt: ad ſignificandũ ꝙ
adueniẽte noua lege vetus teſtamentũ debet ceſ
ſare. Dictũ eſt eñ vetuſtiſſima veterũ non come-
detis ꝛ nouis ſuperuenientibus vetera proijcietis
Feruntur quoqꝫ brãde ſeu faces ardẽtes ꝛ fiunt
ignes qui ſignificãt ſanctũ Joannẽ qui fuit lumẽ
ꝛ lucerna ardens ꝛ fiunt ignes: precedens ꝛ pre-
curſor vere lucis que illuminat omnẽ hominẽ ve
nientẽ in hũc mundũ. vnde dicitur Jo. vj. Eſt lu
cerna ardẽs lucens ante dñm: qui viã dño prepa
rauit in heremo. Rota i quibuſdã locis voluitur Rote volutio qd ſignificat.
ad ſignificandum ꝙ ſicut ſol ad altiora ſui circuli
peruenit: nec altius poteſt progredi: ſed tũc ſol de
ſcendit in circulo: ſic ꝛ fama Joannis qui putaba
tur xp̃s deſcendit: ſm ꝙ ipſe teſtimoniũ perhibet
dicẽs. Me oportet minui: illũ aũt creſcere: qđ di-
cũt quidã dictũ eſſe: eo ꝙ tũc dies incipiũt minui
ꝛ in natiuitate chriſti creſcere. Sed quia ante fe-
ſtũ ſancti Joãnis decreſcũt: ꝛ ante natale dñi cre
ſcũt: intelligendũ eſt de natiuitate in matre qñ ſci
licet cõceptus eſt vterqꝫ: qm̃ Joannes cõceptus
fuit decreſcẽtibus diebus: vt in ſeptẽbri: ꝛ chriſt⁹
in creſcẽtib⁹: vt in aprili: vel dic de morte vtriuſqꝫ
nã corpus chriſti exaltatũ eſt in cruce: corpus Jo
annis capite minoratum.

¶ De ſanctis Petro ꝛ paulo. Rubrica.

DE Petro ꝛ Paulo queſtio eſt vtrum
eadẽ die paſſi ſint: nã hereticus ſoli-
tarius velle videt ꝙ eadẽ die anno re
uoluto Paulus paſſus ſit. Sed Pe
lagius ꝛ Nicolaus pape ꝛ Ambroſi⁹
ꝛ alij ſancti patres voluũt ꝙ eadẽ die ꝛ eadẽ etiam
hora ſub nerone imperatore: vz anno. xiiij. impe
rij ei⁹. Alioqn falſe eſſent hyſtorie de illis ſcripte.
Sed tñ in diuerſis locis: lz in vrbe ꝛ diuerſas pe-
nas paſſi ſunt: qꝛ Petrus in vrbe crucifixus eſt.
Paulus vero qꝛ ſicut legit in actib⁹ apłoꝝ ciuis
romanus erat quãuis natione tarcenſis eſſet ex-
tra muros vrbis decollatus: que pena honeſtior
Petrus ꝛ Paulus diuerſas ſubiere penas i diuerſis locis.
videbatur: ꝛ de ipſo lac pro ſanguine legitur pro
fluxiſſe. Uerũ ꝓcedẽte tẽpore cũ Cõſtãtinus im-
perator in honorẽ vtriuſqꝫ eccleſias conſtruxiſſet
ꝛ romanus pontifex vellet eorũ corpora ſeparare
ꝛ dubitaretur que cuius oſſa forent diuinitus re-
ſponſum eſt. Maiora oſſa ſunt predicatoris: mi-
nora piſcatoris: ꝛ ſic abinuicem ſeparata ſunt in
proprijs eccleſijs collocata. Poſtmodũ vero Sil-
ueſter pa. volens eccleſias ipſas conſecrare tam
parua qꝫ magna oſſa ex equa lance cũ ſumma re-
uerentia ponderauit: ꝛ vnam medietatem in vna
eccleſia ꝛ aliã in alia eccleſia collocauit. Unde q̃-
dã faciũt feſtũ de hac diuiſione offm̃ in nonis vel
octauo die iulij: qꝛ die tali facta fuit: alij illud fa-
ciunt. xv. vel. xvj. die eiuſdem mẽſis. Alij vero di
cunt ꝙ feſtũ diuiſionis Petri ꝛ Pauli quod cele
bratur illa die fit propter illam diuiſionem que fa
cta eſt in Hieruſalem poſt. xij. annos: quando ſe-
parati ſunt ad predicandum gentibus: in quo fe-
ſto cantant illã magnã ſequentiã. Celi enarrant
gloriã: ꝛ euãgeliũ aſcẽſionis. Recũbentibus ꝛc.
incipiẽtes ibi in fine. Dñs quidẽ ieſus poſtqꝫ ꝛc.
Licet autem eorũ feſta eadẽ die celebranda cõcur
rant. Beatus tñ Greg. inſtituit vt tantũ officium
beati Petri ipſo die celebraret tũ qꝛ tali die eccle-
ſia beati Petri fuit dedicata: tum quia ipſe prior
fuit cõuerſione: tũ qꝛ maior fuit dignitate qm̃ ro-
mane eccleſie tenuerat primatũ: ꝛ dicit in miſſa in
troitus. Nũc ſcio Uere. xij. Collecta cõis vtriqꝫ.
De⁹ q̃ hodiernã diẽ: quare nõ fit cõmemoratio de

ſancto Paulo. Epl'a. Miſit herodes: q̄ eſt ibidē. Alleluya. Tu es petrus. Mat. Euāgeliū. Uenit ieſus in partes. qđ ibidē dicit᷑. Quē dicunt hoīes eſſe filiū hominis: ſed ſm̄ Hieremiā in hebreo dicitur filiū ade: per horas vero dicit᷑ ca. Miſit herodes rex manus. Actu. xij. ca. ⁊ illud. Angelus dñi. ⁊ illud. Et Petrus ad ſe reuerſus: q̄ ſunt ibidē. Sequēti vero die fit feſtū de beato Paulo: et dicit᷑ in miſſa introitus Scio cui. ij. ad Timo. ij. c. ⁊ Collecta. De⁹ qui multitudinē. Graduale qui operatus eſt petro. ad Galat. j. ca. verſus eſt. Gratia dei. j. ad Corin. xv. cap. Epiſtola. Notū vobis facio. Ad Gal. j. alleluya. Tu es vas. Ac. ix. c. euāgeliū. Dixit ſymō petrus. Matth. ix. ca. In alijs eccleſijs dicitur. Hoc eſt preceptū. Jo. xv. ca. Cōmunio. Amē dico vobis. Matthe. xix. ca. Itē in nocturnali officio beati Pauli quidā verſiculi p̄mittunt᷑ antiphonis laudū: vt dictum eſt in ſexta parte ſub trinitate: ⁊ dicit᷑ capitulū. Bonū certamē. ij. ad Thymo. iiij. ca. In octauis vero apoſtolorū dicit᷑ illud. Cōfitebor tibi domine rex. Eccle. vltimo. verū in vigilia dicit᷑ introitus. Dicit dñs. Joan. vltimo. ⁊ Epiſtola. Petrus ⁊ Joan. Act. iij. Euangeliū. Dixit ieſus Symoni petro. Joan. vlti. capt. ❡ Habet autē hoc feſtū tria: ſcilicet ieiunium: ſolennitatem: ⁊ octauam. Ieiunium: q2 ſi volumus conregnare oportet nos ⁊ cōpati. In die feſti de eorū glorificatione gaudem⁹. In octaua de eorū futura beatitudine in corpore ⁊ anima iam certi letamur: ⁊ eterne glorificationis meritū expectamus: de hac octaua dictū eſt in prohemio huius partis. ❡ Et nota ꝙ Leo papa ſecundus orans pro neapolitanis ciuibus in mari cū ſarracenis pugnantibus fecit illam collectam. Deus cuius dextera beatum petrum ⁊c. Perfectis vero per eum muris ciuitatis leo mane imponēs ſeras portis orans fecit illam collectam. Deus qui beato Petro collatis clauibus ⁊c. ❡ In feſto Magdale. dicitur epiſtola. Mulierem fortē quis inueniet. que eſt in parabolis vlti. c. Euāgeliū. Rogabat ieſum. Luce. vij. capt.

Feſtum martyrij aplo᷑ꝝ Petri et Pauli tria habet.

❡ De ſeptem fratribus. Rubrica.

Circa feſtū ſeptē fratrum notādū eſt tres fuiſſe matres: quarū quelibet habuit ſeptē filios: ⁊ poſt paſſiones eorum paſſe ſunt: videlicet mater Machabeoꝝ: cuius nomē ignorat᷑: ⁊ Felicitas mater iſtorū ſeptē fratrū: ⁊ Simphoriana ſapiens mulier que ſancta fuit.

❡ De ſancto Jacobo. Rubrica.

Iacob⁹ maior fili⁹ zebedei frater Joānis euāgeliſte miſſus eſt ad predicādū hiſpanis. Sed cum nō poſſet niſi vnum principē ibi conuertere rediſt hyeroſolymā: ſed tādem ab herode decollatus ⁊ in hiſpaniā reportatus quos viuus conuertere nequiuit mortuus diuino miraculo cōuertit: fit autem eius feſtum. viij. kal. auguſt. pro eo ꝙ in tali die fuit apud cōpoſtellam tranſlatus nō ꝙ tunc obierit: q2 occiſus eſt ab herode in diebus azymorū videlicet. viij. kalē. aprilis. in annūciatione domini. ſ. circa paſcha vt legitur in epiſtola huius diei. Miſit herodes ⁊c. ⁊ ita tunc propter dies ipſos feſtū nō habuit. In kalēdis vero ianuarij fuit ſepultus: q2 ab auguſto vſq3 tunc ſepulchu eius fabrica fuit ꝓtelata: vel ideo fit. viij. kalendas auguſti hoc feſtū quoniam hac die dedicata eſt ſibi eccleſia in cōpoſtella: quare dictus ſit maior dictū eſt ſub feſto apoſtoloꝝ Philippi ⁊ Jacobi. Hoc aūt feſtū non habet vigiliā vel ieiuniū: prout dictum eſt in ſexta parte ſub quarta feria tertie hebdomade aduentus. Hac die dicunt quidā eccleſie epiſtolam. Jam nō eſtis. Ephe. ij. Alle. Benedictus deus ⁊ pater. Ephe. j. ⁊ Euāgeliū. Acceſſit ad ieſum. Matthei vigeſimo.

❡ De ſeptem dormientibus. Rubrica.

Nunc de feſto ſeptē dormiētiū dicēdū eſt. Sex eoꝝ potētes fuerūt in epheſo tēpore quo decius ceſar perſecut⁹ eſt eccleſiā dei: qui ꝙcito audierunt perſecutionē fugerunt in montē: ⁊ latuerūt in ſpelunca quadā: ⁊ ſecum magnā pecuniam portauerunt: ſed parum ſibi: quorū nomina ſunt: Maximinianus: Marcus: Martinianus: Dionyſius: Joannes: Serapion: ⁊ Cōſtantinus. Ubi cum eſſent in ſpelunca prima die comederunt quicquid habuerant comeſtioni aptū ⁊ dixerunt ſeruienti ſibi. Cras emes nobis cibos q2 parū hodie comedimus ⁊ poſtea dormierunt. Tandē decius queſiuit eos: nam audiuit eos eſſe chriſtianos: ſed dictum eſt ei eos aufugiſſe in alias regiones vel in monte latuiſſe quod audiens fecit oſtia ſpelunce lapidibus obſtrui. Poſt multum vero tēporis: videlicet circiter trecentos annos quidam voluit ſtabulum contra ſpeluncam facere: et fecit magnum ignem in quo ſoluti ſunt lapides qui erant in oſtio ſpelunce: ⁊ ſtatim in ſpelunca refulſit ſplendor ignis: euigilati ſunt ſeptem dormientes ⁊ ſex qui potētes erant dixerunt ſeptimo qui erat ſeruus eorum. dies eſt vade nobis emere cibos: putabant enim ſe per vnam noctem tantum dormiuiſſe. Juit ergo ille ad ciuitatē et venit ad marcellū miratus vltra modum: quia cruces videbat per vicos ⁊ in triuijs: ⁊ in quadriuijs. Cūꝙ carnes emens obtuliſſet monetam quam habebat non cognouerunt eam carnifices: ⁊ dixerūt vnde habes iſtos nūmos. Qui ait. Ex meo proprio labore. Et illi: vnde es tu. Qui ait. De patria iſta. Tunc illi. Qui ſunt parētes tui. Ille ait. Iſti ⁊ iſti: ⁊ non cognouerunt carnifices aliquos eorū quos ipſe nominabat: a longo enim tempore eorum nomina cum illis erant ſepulta. Iterum illi dixerunt. Sub quo imperatore fuit illa moneta. Ait ille. Sub decio. Tunc illi admirati ſunt: tum propter monetam: tum propter ea que referebat eſtimantes eum inſanum eſſe: qui ligauerunt eū ⁊ duxerunt eum ante pontificem ciuitatis: cui diligenter inquirēti quis ille eſſet: ⁊ vnde: ⁊ vbi hāc monetam inueniſſet: ⁊ de alijs que ipſe retulerat carnificibus: omnia prout cōtingerant reuelauit. Tunc epiſcopus veniens cum vniuerſo populo ciuitatis ad ſpeluncam inuenit eos ſex qui ibi re-

Nomina ſeptē dormiētium.

Hiſtoria ſeptē dormientiū

manſerant iterum dormientes ⁊ euigilatos ſecū
in ciuitatem adduxit ⁊ ſingula ſciſcitatus ab eis
inuentum eſt eos in ſpelunca fuiſſe per annos ſe-
re trecentos. Preterea inuente ſunt plumbee ta-
bule in ipſa ſpelunca quas illi impoſuerant ibi q̇
mandato decij obturauerant os ſpelunce. Impe
ratores erant tunc Honorius ⁊ Archadius: qui
cum prius dubitarent de reſurrectione hoc viſo
firmius crediderunt. Fuerunt autem cum epiſco
po predicti ſeptem iuuenes per aliquos dies: et
poſtea mortui ſunt libera morte: vnde dicti ſunt
martyres: quia tandiu in ſpelunca manſerunt.

¶ De feſto ſancti Petri ad vincula. Rubrica.

Inſtitutionis feſti btī Petri in vinculis cāe.

FEſtū beati Petri ad vincula taliter
ſm Bedā inſtitutū fuit. Theodoſia
vxor theodoſij ſcḋi imperatoris hie-
roſolymā proficiſcēs vidit in alexan-
dria feſtū celebrari in kalen. auguſti
ad honorē ceſaris auguſti de triūpho habito de
cleopatra regina egypti: ⁊ de marco antonio vi-
ro eius. Unde vehemēter doluit ꝙ dānato ⁊ gē-
tili tantus honor exhiberetur. Ueniens autē hie-
roſolymā cathenas quibus Petrus ſub herode
fuit alligatus acquiſiuit: ⁊ romā rediens eas apo
ſtolico preſentauit qui alias cathenas quib' ſub
Nerone fuerat alligatus apportari precepit: que
ſe tangentes vſq; adeo ſunt miraculoſe cōiuncte
ac ſi ſemper fuiſſent eedem. Theodoſius igitur
ad honorem beati Petri eccleſiam edificauit: et
ibi cathenas impoſuit: que dedicata eſt in kalen.
Auguſti: vt ſolennitas piſcatoris obfuſcaret ſolē
nitatem imperatoris: ⁊ cathena petri extingueret
torquam auguſti. Scḋa cauſa inſtitutionis hui'
feſti eſt propter memoriam liberationis beati Pe
tri per angelum facte a carcere ſiue a vinculis: q̇-
bus per herodē agrippā tenebatur: prout in epi-
ſtola legitur hodierna: ⁊ ſm hoc videtur ꝙ debe-
ret vocari hoc feſtum a vinculis. Tertia cauſa eſt
quia cum quirinus tribunus filiam haberet gut-
turoſam: illa ad mandatū ſancti Alexandri pape
qui ſextus fuit a beato Petro queſiuit bogas ſi-
ue vincula quibus beatus petrus fuit vinculat'
rome ſub Nerone: quibus oſculatis liberata eſt:
⁊ quirinus cum ſua familia baptizatus eſt: tunc
dictus Alexander papa hoc feſtum in kalen. au-
guſti celebrandū inſtituit ⁊ in honorem beati Pe
tri eccleſiā in vrbe fabricauit vbi vincula ipſa re-
poſuit: ⁊ ad vincula nominauit: ⁊ kalen. auguſti
dedicauit: in qua feſtiuitate popul' illic ipſa vin-
cula hodie oſculatur. Quarta cauſa poteſt eſſe
quia dominus petrum a vinculis miraculoſe ab
ſoluit: ⁊ eidem ligandi atq; ſoluendi poteſtatem
dedit. Nos autem vinculis peccatorū ligati tene-
mur: ⁊ abſolui indigemus. Ideo igitur in ſolēni-
tate ipſa que dicitur ad vincula ipſum honora-
mus: vt ſicut ipſe a vinculis abſolui ꝓmeruit: et
abſoluendi poteſtatem accepit a dño: ſic et ipſe
nos a peccatorum nexib' abſolui obtineat. Hac
die dicitur epiſtola. Miſit herodes. Actu. xij.
Euangelium. Uenit ieſus in partes. Matthei
xvj.

De machabeis. Rubrica.

Eccl'ia recolit feſtum machabeorum propter q̄tuor.

MAchabei iſti ſunt illi de quib' fuit iu-
das machabeus: de quibus habetur
ſecundo Machabeorum. Et cum ec
cleſia occidentalis nullius alterius
ſancti veteris teſtamenti feſtum cele-
bret prout dictum eſt in prohemio huius partis:
iſtorum tamē ⁊ innocentiū feſtum recolit. Iſtorū
quidem propter quatuor. Primo quia paſſi ſunt
propter legis obſeruationē: quia videlicet carnes
porcinas contra legem comedere noluerunt. Se-
cundo propter martyrij prerogatiuā: prout legi-
tur in hiſtoria ſcholaſtica: quia eis inaudita ſup-
plicia ſuper ſanctos veteris teſtamēti pertulerūt
ideo in hoc priuilegiati ſunt: vt eorum paſſio cele
bretur. Tertio quia ipſi fuerunt ſeptem fratres: et
numerus ſeptenari' eſt numerus vniuerſitatis.
Unde in eis ſignificantur omnes martyres vete-
ris teſtamēti celebritate digni ⁊ omnibus illis in
iſtis reuerentia exhibetur. Quarto quia ipſi oſtē-
duntur in exēplum martyribus noui teſtamenti:
vt ſicut illi pro legis moſayce obſeruatione paſſi
ſunt: ita ⁊ nos maxime ſi neceſſe fuerit parati ſi-
mus pro euangelica: ⁊ ſm hoc magis celebratur
hoc feſtum propter ſignificatum q̄ propter ſigni
ficans. Quidam vero dixerunt ꝙ illi machabei
ſunt illi ſeptē fratres qui fuerunt filij Felicitatis.

¶ De inuentione ſancti ſtephani. Rubrica.

Feſta ſancti Stephani ꝑ eccleſiā q̄tuor de cauſis tranſlata ſunt.

SAncti ſtephani prothomartyris in-
uentio facta fuit die illa qua celebra-
tur eius paſſio: ⁊ paſſus eſt die illa
qua eius inuentio celebratur: ſcilicet
in auguſto: ſed feſta per eccleſiā qua
tuor de cauſis tranſlata ſunt. Primo quia cū bea
tus ſtephanus fuerit prothomartyr: ⁊ martyrū
ſanctorum ſit eorum natale in celis: merito ſtatim
poſt natale dñi natale prothomartyris ſtephani
celebratur. Secundo propter dignitatem: digni'
namq; eſt feſtum quod eſt de morte q̄ aliud: et
ideo competenter tanq̄ dignius ſtatim poſt nati
uitatem collatum eſt. Tertio quia officium paſ-
ſionis eius concordat officio natalis dñi. Unde
illud. Heri natus eſt chriſtus in terris: hodie ſte-
phanus naſcetur in celis. Quarto quia in eius
inuentione maxima multitudo hominum venit:
qui videntes miracula plurima que fecit deus in
illius inuentione maiori cultu diem illum celebra
uerunt annuatim q̄ etiā diem mortis illius. Sta
tuerunt ergo ſancti patres vt feſtū paſſionis eius
transferetur ad hanc diem inuentiōis: ⁊ ad feſtū
inuentionis feſtum paſſionis: quia feſtum paſſio
nis maiori cultu dignum eſt: vt populus hunc
diem qui natale domini ſequitur feruentiori cul-
tu celebret q̄ diem eiuſdem feſti in auguſto. Alia
autem ratio reddetur ſub iſto feſto.

¶ De tranſfiguratione dñi. Rubrica.

SEquitur de feſto tranſfigurationis dñi
quod eſt in die beati ſixti: non quia tali
die tranſfiguratio facta ſit: ſed quia tūc
ab apoſtolis qui ſecum fuerunt in mon
te fuit manifeſtata ⁊ publicata ⁊ predicata. Pre-

c?pit enim dñs ne alicui diceret donec a mortuis
reſurrexiſſet: illi aũt vſq ad hãc diẽ ſuper hoc ta-
cuerũt. Trãſfigurationẽ eñ cõſtat factã fuiſſe cir
ca principiũ veris: eo ſcȝ die quo dr̃ euãgelium de
trãſfiguratione: ſcȝ ſecũda hebdomada quadra-
geſime. ¶ Et nota q in quibuſdam locis hac die
cõficitur ſanguis xp̃i de nouo vino ſi inueniri poſ-
ſit: aut ſaltẽ aliquantulũ de matura vua in calice
eliquatur. Benedicũtur etiã racemi: ex quibꝰ po-
pulus cõmunicat: ⁊ eſt ratio hec. In die enim ce-
ne dixit ieſus diſcipulis Amẽ dico vobis. Ammo
do non bibã de hoc genimine vitis: donec bibã il
lud nouũ in regno patris mei. Quia ergo hoc qd
dixit nouũ: ⁊ etiã transfiguratio pertinet ad illam
glorioſam innouationẽ quã chriſtus habuit poſt
reſurrectionẽ: et quam fideles poſt reſurrectionẽ
ſunt habituri: ideo in hoc feſto ſanguis chriſti ex
nouo vino conficitur: ⁊ propter hoc etiã hac die
noue vue benedicũtur. Euticianus papa ſtatuit
vt prime fruges ⁊ fabe ſuper altare benedicãtur.

¶ De ſancto laurentio. Rubrica.

Beatꝰ Laurentius q̃re habet vigiliam.

Beatꝰ laurentiꝰ quia poſt beatũ ſte-
phanum inter alios martyres prima
tum obtinet: vigiliã habet: nõ q: ma
iorem penam ſuſtinuerit q̃ alij: nam
multi tantam penã ſuſtinuerunt: ſi-
cut beatus vincentiꝰ ⁊ beatus gregoriꝰ ⁊ alij qui

Beatꝰ laurentius propter confeſſionẽ fidei fuit aſſatus.

dam: ſed propter officiũ predicationis: ⁊ propter
martyrij locũ: quia rome: ⁊ propter bonam admi-
niſtrationẽ theſaurorum eccleſie. Unde incipit in
troitus in vigilia ipſius. Diſperſit dedit pauperi
bus. In die vero habet propriũ officiũ videlicet.
Cõfeſſio ⁊ pulchritudo ⁊c. ⁊ hoc ideo dicitur: q:
propter confeſſionẽ fuit aſſatus ⁊ exaltatꝰ: ⁊ ap-
paruit eius ſanctitas: cum nõ timuerit ſic tormen
tari pro xp̃o: quia vero ipſe in tormentis poſitus
iubilabat ac domino laudes cantabat: ideo ſeq-
tur verſus. Cantate dño canticũ nouũ. In colle-
cta vero illa. Da nobis queſumus dñe ⁊c. orat ec-
cleſia ſe ſic liberari per dñm ab igne vitiorũ: ⁊ ipſa
vitia in ſe extingui: ſicut beatus Laurẽ. fuit libe-
ratus ab igne tormentorũ. vnde ipſe dicebat tyrã
no. Diſce miſer quanta eſt virtꝰ dñi: nam carbo-
nes iſti nõ dolorẽ: ſed refrigeriũ mihi preſtant: in
epiſtola ꝓo. Qui parce. ij. ad Corin. ix. ca. agitur
de largitate elemoſynarũ facienda pauperibꝰ: qd
preceptum ſtrennue impleuit beatus Laurentiꝰ:
qui theſauros eccleſie dedit pauperibus: vt eum
in hoc imitemur dicitur. Iuſticia eius manet in
ſeculum ſeculi. Reſponſoriũ de paſſione eius eſt
eo q igne probatus fuit: ſicut aurum in fornace
probatur: ⁊ hoc eſt quod dicit. Probaſti cor meũ
⁊ vi. no. q: ad litteram de nocte fuit aſſatus: ⁊ a
dño viſibiliter viſitatꝰ: ⁊ ideo dicebat. Mea nox
obſcurũ non habet: ſed oĩa in luce clareſcunt. ver
ſus eſt. Igne me exa. ⁊ nõ eſt inuen. in me iniqui.
ideſt inequalitas: q: ſemper ⁊ perfecte in fide con
ſtans fuit: vel nõ fuit inuẽta in eo iniquitas: ſcilȝ
peccati. Alia eſt de nobili miniſterio eius. Et q:
erat precipuꝰ miniſter: ideo in virtute dñi ꝓcipue
operabatur. Leuita inquit Laurentius bonum
opus operatus eſt: qui per ſignũ crucis cecos il-
luminauit. Leuita idem eſt q aſſumptus vel offe
rens: q: ad litterã aſſumptus fuit ad miniſterium
diuinũ. Unde legitur ipſum dixiſſe beato Sixto.
Quo progrederis ſine filio pater: nunquid dege-
nerem me probaſti? experire certe vtrum idoneũ
miniſtrũ elegeris: cui cõmiſiſti dñici ſanguinis cõ
ſecrationem. Item fuit leuita: id eſt ſeipſum offe-
rẽs, vnde ipſe in tormentis poſitus dicebat. Ego
me obtuli hoſtiã deo in odorẽ ſuauitatis: et ideo
de eo in nocturnali officio cantat eccleſia. Me-
ruit eſſe hoſtia beatus Laurentiꝰ: qui dum aſſa-
retur dñm nõ negauit: ⁊ ideo inuentus eſt ſacrifi-
cium laudis: ⁊ quia deus laudandus eſt de tan-
ta patiẽtia cõceſſa martyri: ideo predicta ſub alla
cantat. In euangelio vero. Niſi granũ frumenti
cadens in terrã. quod eſt Ioan. xij. Agit dñs de
miniſtris ſuis: ⁊ de premio ipſorũ dicens. Primo
de opere ipſorũ. Qui mihi miniſtrat me ſequatur
⁊ poſt de primo adiungit dicẽs. Et vbi ſum ego
illic ⁊ miniſter meus erit: ſi quis mihi miniſtraue-
rit honorificabit eum pater meus ⁊c. Cum igitur
inter miniſtros precipuus fuerit beatus Lauren
tius. Ideo iſtud euangeliũ in eius feſtiuitate can
tatur. Sed q: priuilegiatũ miniſteriũ eſt predica-
tio ⁊ cõfeſſio nominis dñi corã regibus ⁊ princi-
pibus: ideo ſeq̃tur offertoriũ. Cõfeſſio ⁊ pulchri-
tudo in cõſpectu ⁊c. In poſtcõmuniõe quoq agi
tur de miniſtris ⁊ merito ipſorũ. Qui mihi mini-
ſtrat me ſequatur ⁊c. Ad horas dicitur capitulũ
qui parce. ij. Corin. ix. c. Et nota q iſte ſanctꝰ pro
pter tres prerogatiuas ſupra in principio poſitas
in tribus priuilegiatus eſt. Primo quoniã ipſe ſo
lus inter martyres habet ieiunium inſtitutionis.
Secundo in octauis: qm̃ iſte tantũ ⁊ beatus Ste
phanus octauas habẽt inter martyres: ſicut bea
tus Martinus inter confeſſores. De hac octaua
dictum eſt in fine prohemij huius partis. Tertio
in regreſſibus antiphonarum: in hoc enim feſto
quidam verſiculi premittũtur antiphonis: vt di-
ctum eſt in ſexta parte ſub dominica de trinitate.
Beatus Laurentiꝰ fuit archidiaconꝰ rome: poſt
quem nullus dicitur ibi archidiaconus fuiſſe.

Miniſterium priuilegiatum eſt predicatio ⁊ confeſſio nominis domini corã regibus ⁊ principibus.

¶ De aſſũptiõe ꝟginis glorioſe Marie. Rub.

Hieronymꝰ dicit quõ btã Maria aſ-
ſumpta fuerit ſiue ĩ corpe: ſiue extra
corpus neſcio deus ſcit. Aug. ꝓo di-
cit q in corpore: veritas tñ eſt q pri-
mo aſſumpta eſt in aĩa: vtrũ vero cor
pus in terra remãſit incertũ habet: ⁊ meliꝰ eſt pie
dubitare q̃ aliquid circa hoc temere diffinire: pie
tamẽ credendũ eſt eam totaliter fuiſſe aſſumptã.
Uerũ quedã religioſiſſima mulier elizabeth noĩe
de partibus ſaxonie aſſeruit ſibi reuelatum fuiſſe
q poſt. xl. dies poſt aſſumptionẽ anime aſſumptũ
fuit corpus: ⁊ inde compoſuit quendã tractatum
qui tamẽ non eſt autenticus. Refert ephirius q
beata virgo qñ xp̃m ꝯcepit erat annorũ. xiiij. ⁊ in
quintodecimo anno ipſum peperit: ⁊ cum eo mã-
ſit annis. xxxiij. ⁊ poſt mortem chriſti ſuperuixit
annis. xxiiij. ⁊ ſm̃ hoc tẽpore obitus ſui erat an-

notum.lxxij. Probabilius vt videtur dicunt alij: qꝛ.xij.annis filio ſuperuixit:ꝛ ſic ſexagenaria eſt aſſumpta cū apoſtoli totidē annis predicauerūt in iudea ꝛ circa partes illas. ❡ In hoc feſto quedam dicantur que in eccleſiarū dedicationibus dicuntur:qꝛ ad eam pertinent. Cantatur etiā de libro cāticorū:ſcilicet. Oſculetur me oſculo ꝛc. Reſponſoria enim antiphone ꝛ lectiones inde ſumūtur:qui liber eſt de amoribus:qꝛ in carne manens maiorem habuit dilectionem ꝙ aliqua creatura in carne viuens excepto chriſto:ꝛ ideo propter excellentem charitatem quam habuit in terris meruit aſcēdere ſuper angelos:in carne enim preter carnē viuere non terrena:ſed celeſtis vita eſt. Et cōpetit hoc feſtū eſtiuo tēpori:qꝛ per calorē ignis charitas aſcendit. Rurſus legitur ꝛ cātatur de cātico amoris:eo ꝙ beata virgo figurā tenet eccleſie:ſicut enim ipſa mater eſt virgo ꝛ ſponſa: ſic et eccleſia mater ſanctorū nomen tenet virginitatis ꝛ ſponſe:virginitatis inꝗ̄ mentis ꝛ fidei que preualet virginitati carnis ſpōſe:qꝛ ipa eſt ſpōſa chriſti. vnde apoſtolus. Deſpōdi vos vni viro virginem caſtam exhibere chriſto. Eſt autem vt dicūt quidā cantici legenda medietas vſqꝫ ad octauas alia vero medietas vſqꝫ ad natiuitatem eiuſdem virginis reſeruetur. Huic ergo cōgrue accedit ꝙ circa feſtū iſtud libri Salomonis legantur: ꝛ premittunꝰ antiphonis quidā verſiculi : vt dictū eſt in ſexta parte ſub dñica de trinitate. In calcedoñ. cōcilio quod beatus leo celebrauit:ſtatutū fuit ꝙ virgo maria mater dei appellareꝰ. Alij tñ dicūt ꝙ in epheſino iuſſu Celeſtini pape primi celebrato. ❡ Item nota ꝙ ille ſermo Hiero. Cogitis me o paula et euſtochium que a quibuſdā in eccleſia in hoc feſto legiꝰ:ſed nō debet legi niſi in refectorio vel capitulo:qꝛ ad hoc factus fuit. Dicitur autē ad has horas capitulū. In omnibus requiē. eccle.xxiiij.ca.in vigilia aſſumptionis dicꝰ epiſtola. Ab initio.eccle.xxiiij.cap. Alie eccleſie dicunt. Ego quaſi vitis. que eſt ibidē:euāgeliū eſt. Exurgēs maria. Lu.j.c. Alie eccleſie dicūt. Loquēte ieſu.xj.ca. Offertoriū. Oratio mea mūda. Jo.xvj.c. Ceterū in miſſa dici legiꝰ epl'a. In oib' requiē ꝛc. In omnibus eñ queſiuit vitā eternā: ꝛ ideo habuit illā. Sequiꝰ. Et qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.i.in vtero meo. Et qꝛ dñs in vtero beate marie virginis requieuit: ideo ipſe dedit illi ſuū tabernaculū.i.in celū: ꝛ ſicut ipſa dño fecit thronū grandē:vnde ipſa dicit. Magnificat anima mea dñm. ꝛ.iij.Regū.x. Thronū fecit rex Salomō de ebore grandē:ꝛ ita ei fecit dñs thronum grādē in celo qñ exaltauit eā ſuper angelos. Euāgeliū legiꝰ de martha ꝛ de maria ſcꝫ. Intrauit ieſus. Lu.x.qḋ prima facie pertinere nō videꝰ:tñ bene pertinēs eſt.ſm allegoriā. Intrauit eñ ieſus in quoddā caſtellū.i.i beatā virginē que dicꝰ caſtellū que eſt terribilis demonib':ꝛ bene ſe muniuit cōtra diabolū ꝛ vicia. Diminutiue aūt dicꝰ caſtellū ꝓpter humilitatē. Et dicꝰ quoddā ꝓpter ſingularitatē:qꝛ nec primā ſimilē viſa eſt nec habere ſequentē: ꝛ martha.i.actiua vita recepit eū. Diligentiſſime eñ nutriuit puerū ſuum ꝛ tulit in egyptum:ꝛ prius ſe probauit in actiua vita eūdo ad helizabeth ꝛ ſeruiēdo ei:ꝛ ſicut ipſa fuit martha in actiua vita:ita ꝛ fuit maria magdalena in cōtēplatiua. Unde in euāgelio habetur. Maria cōſeruabat omnia verba hec cōferēs in corde ſuo. Hec aūt due ſorores ſignificant vitā actiuā ꝛ vitā cōtemplatiuā:que plene fuerūt in beata virgine maria per quas ipſa ſublimiter : honorabiliterqꝫ: atqꝫ delectabiliter in ſeipſa recepit chriſtū. Illud autē notandū eſt ꝙ quattuor ſunt euangelia de beata maria virgine: vnū eſt. Miſſus eſt. quod non debet dici niſi in aduentu dñi ꝛ in annūciatione ei'. Alia tria poſſunt cantari quotiēs ipſa peculiaris miſſa cātatur tāꝗ̄ cōmunia:que ſunt iſta. Extollens vocem quedam mulier ꝛc. aliud. Abijt maria in mōtana ꝛc. aliud. Stabat iuxta crucem ꝛc. Item nota ꝙ hoc feſtum habet ieiunium ꝛ octauas:quod non habet aliud feſtum de illa. Hoc enim feſtum maius eſt omnibus alijs que fiūt de illa. Similiter ꝛ de quolibet ſancto maius feſtū eſt tranſitus illius ꝙ̄ aliud de illo:qꝛ de miſeria tranſit ad vitā:excepto de ioāne baptiſta. Quare autem herbe colligantur ꝛ benedicanꝰ in hoc feſto ipſa legēda indicat: quia beata Maria cōparaꝰ roſe ꝛ lilio. Uñ ſicut ſpina roſam genuit:ſic iudea mariā. Officiū beate marie virginis debet quotidie:ſed in ſabbato ſolenniter dici:prout dictū eſt in ſexta parte ſub titulo de tēpore aduentus. In quibuſdā tamē eccleſijs nō dicitur a quinta feria cene dñi vſqꝫ ad octauas penthecoſtes:dicentes ꝙ tunc in eccleſia oia breuia debēt eſſe. Legitur tamen cum quidā ſacerdos aliā forte miſſam neſciens:omni die miſſam de beata virgine celebraret:epiſcopus eum ab officio ſuſpendit:ſed virgo beata ipſi epiſcopo ex hoc grauiſſime cōminata eſt:ꝛ ideo ipſe ſuſpenſionem hmōi relaxauit.

Beata virgo figuram tenet eccleſie.

Statutum fuit in cōcilio calcedoñ. ꝙ virgo maria mater dei appellaretur.

Quattuor ſūt euangelia de beata virgine.

❡ De ſancto bartholomeo apl'o. Rubrica.

Beatus bartholomeus primo predicauit:vt dixit beatus Theo. abbas in Lugdonia:poſtea in india:deinde in albania in ciuitate armenie vbi primo excoriatus ꝛ poſtea decollat' eſt deinde trāſlatus dicꝰ beneuētū:cuius hodie romē eſſe dicaꝰ. Quidā aūt celebrāt feſtū excoriationis ꝛ quidā decollationis:ſicut dictū eſt in ſexta parte ſub quarta feria tertie hebdomade aduēt'. ❡ Et nota ꝙ inquirētibus beatū Bartholomeū demō ipm ita deſcripſit dicēs. Capilli ei' nigri et criſpi:caro cādida:oculi grādes:nares coequales ꝛ directe:barba prolixa:habēs paucos canos ſtatura equalis:collobio albo eleuato: ꝛ purpura veſtitur.induiꝰ pallio albo quod per ſingulos angulos habet gemmas purpureas.

❡ De decollatione ſancti Joannis bap. Rubri.

Feſtū decollationis beati Joānis celebrat eccleſia:quia pro veritate mortuus eſt:ſed non ſic ſolēniter ſicut feſtum natiuitatis eius:eo ꝙ deſcēdit ad inferos : ſicut dicit Gregorius

ſuper illud. Tu es qui vēturus es an aliū expecta
mus. Fuit aūt decollatus in tēpore paſchali per
herodē regē anno trigeſimo ſecūdo a natiuitate
dñi: ſcʒ anno precedēte paſſionē domini: ⁊ ipſe in
anno trigeſimo cepit predicare: ⁊ ita hoc feſtū eſt
de decollatione. ¶ Et nota ꝙ tres fuerunt hero-
des: quos coꝝ infamis crudelitas fecit famoſos.
Primus dictus eſt herodes aſchalonita ſub quo
natus eſt dñs: a quo innocentes occiſi ſunt. Se-
cundus antipas qui Joannē decollauit. Tertius
agrippa qui Jacobum occidit ⁊ petrū incarcera
uit. vnde verſus. Aſchalonita necat pueros An
tippa Joannē. Agrippa iacobū claudens in car-
cere petrum. Sane decollato Joāne diſcipuli eiꝰ
corpus ſepelierunt in ſebaſta vrbe paleſtine: ⁊ ca-
put in hieꝛl'm humatū eſt iuxta herodis habita-
culū: ⁊ vbi corpus ſepultū iacebat multa deꝰ mira
cula operabatur. Unde multitudo chriſtianorū il
luc cōfluebat. Quod vidēs iulianus apoſtata iuſ
ſu eius gentiles ad dedecus ſancti Joannis cō-
fregerunt mauſeolum: ⁊ oſſa eius per agros ſpar
ſerūt. Sʒ cū chriſtiani illuc venirēt ⁊ miracula nō
ceſſarent: iterū gentiles oſſa collegerunt: ⁊ cōbuſ
ſerunt: ſed digitus ille quo dominū ad iordanem
venientē monſtrauit dicens Ecce agnus dei ⁊c.
nō potuit cōburi. Multi tñ chriſtiani monachi a
hieroſolymis qui interērāt cū gētilibus oſſa colli
gētibꝰ quot occultare poterāt reſeruauerūt. Tu-
leruntq; oſſa ad philippū hieroſolymitanū epiſco
pum qui miſit ea per iulianū diaconū Anaſtaſio
alexādrie epō: que poſt theophilus vrbis eiuſdē
epiſcopus in templo ſerapis repoſuit: ⁊ baſilicam
in honorē eius conſecrauit. ¶ Unde hoc feſtū de
decollatione ⁊ cōbuſtione oſſium: eſt ſecundū ma
giſtrū Guilbertum: quod celebrat eccleſia quaſi
pro iā mortuo ſm martyriū: qꝛ in ſuis oſſibꝰ quo-
dāmodo paſſus eſt. Alij dicūt ꝙ beata tecla digi
tū beati Joānis qui cōburi nō potuit: de vltrama
rinis partibus afferens in morianā ibi in honorē
beati Joannis fundauit eccleſiā: ⁊ hac die dedi-
cata eſt ei eccleſia. Ideoq; ſtatutū fuit a dño pa-
pa: vt hec dies ad honorē beati Joannis per to-
tum mundū ſemper celebris haberetur: ⁊ ſecūdū
hoc videt̄ ꝙ debet dici feſtū dedicationis. ¶ Rur
ſus beatus Joannes caput ſuū quod in hieruſa

Reuelatio capitis diui Joānis baptiſte cuiꝰ anterior pars (excepto mēto) apō Ambianates eſſe dicit̄.

lem fuerat humatū reuelauit duobus monachis
orientalibus: qui hieruſalē adorare venerant: qui
iuxta herodis habitaculum illud ſeptimo kalen.
martij inuenerunt: ſed poſt ab alijs perlatum eſt
in edeſſem ciuitatēʒ: ⁊ in quodā ſpecu ignobiliter
reconditū donec denuo marcello preſbytero fuit
reuelatū: ⁊ per eiuſdē vrbis epiſcopū quarto ka-
lendas ſeptembris reuelatum: ex quo tempore ce
pit in eadē vrbe decollatio celebrari: ea die vt ar-
bitror quo caput eſt reuelatū: ⁊ ita hoc feſtū po-
teſt dici reuelationis. Hoc ergo feſtū pōt eſſe de
decollatione: vel de collectione oſſium vel dedica
tione eccleſie ad honorē illius: vel de reuelatione
Hac die dicunt quidam epiſtolam. Expectatio.
Prouer. x. c. Et euangeliū. Miſit herodes. Mar
ci. vj. c. ⁊ alleluya. Erat lucerna. Jo. xv. capitulo.

¶ De ſanctis felice ⁊ audacto. Rubrica.

Sciendum eſt ꝙ cū beatus Felix tra-
heretur ad mortē pro nomine chriſti
quidā repente ſe in medio protulit di
cens. Ego ſum chriſtianus. Dixerunt
carnifices ergo venies ⁊ tu. Cum au-
tem nomen illius ignoraretur vocatus eſt Auda
ctus quaſi beato felici audacter aſſociatus ſicut
eſt beatus Joannes Alexādrinus epiſcopus ob
eximiam in pauperes chriſti pietatem Joannes
elemoſynarius dictus eſt. Cuius feſtū nono ka-
lendas februarij celebratur.

¶ De natiuitate beate Marie. Rubrica.

Feſtum natiuitatis beate Marie vir
ginis quando videlicet in mūdo na-
ta eſt: ideo celebratur: qꝛ fuit in vtero
ſanctificata. iuxta illud pſal. Sancti-
ficauit tabernaculū ſuum altiſſimus.
In hoc feſto legitur genealogia ſaluatoris: im-
mo ipſius beate Marie virginis: quia de eadem
fuerat genealogia. vnde legitur euangeliū Mat-
thei. j. c. Liber generationis ieſu chriſti. de qua di
ctum eſt in ſexta parte ſub natali ⁊ ſub feſto apo-
ſtolorum. Philippi ⁊ Jacobi. Epiſtola. Ego qua
ſi. Eccle. xxiiij. c. Alie eccleſie dicunt. Dominus
poſſedit me. Prouerb. viij. c. Cantatur etiam hi-
ſtoria de laudibꝰ ipſius virginis Marie. In qui-
buſdam tamen eccleſijs leguntur cantica cantico
rum: que magis pertinent ad feſtum aſſumptio-
nis virginis Marie: prout ibi dictum eſt. Dicitur
etiam ad horas capitulum. Ego quaſi vitis. Ec-
cle. xxiiij. c. ¶ Sane hoc feſtum olim non celebra-
batur: ſed quidam vir religioſus pluribus annis
audiuit angelos in hac nocte ſolennizantes in ce
lis: cui cauſam querenti reuelatū eſt angelos gau
dere: quoniam beata virgo nata fuit in illa nocte:
quod apoſtolicus autenticauit ⁊ feſtum celebra-
ri precepit: vt in ſolennizando celeſti curie confor
memur. Non autem habet feſtum hoc ieiunium
inſtitutionis: poteſt tñ habere deuotionis. Olim
etiam non habuit octauam: ſed Innocentius pa
pa quartus eam inſtituit. Uacante enim romana
eccleſia per obitum Gregorij pape noni cardina-
libus cōcordare nequeūtibꝰ: romani poſt plures
dies eis īcluſis multiplices moleſtias īferebāt ꝓ
pter qđ dicti cardinales regine celi vouerunt ꝙ ſi
eius meritis cōcordarēt: ⁊ abire libere poſſent oc
tauā ſue natiuitatis diu neglectā celebrandā de
cetero ſtatuerēt. Sicq; ad celeſtinū papā cōuene
runt ⁊ liberati ſunt: ſed quidem celeſtinꝰ vixit ſo-
lum octodecim diebꝰ nō potuit votū implere: qđ
poſtmodū dictꝰ inocētius eiꝰ ſucceſſor impleuit.
¶ Et nota ꝙ eccl'ia tres natiuitates ſolēnizat. ſ.
Joā. baptiſte: beate Marie: ⁊ chriſti. ſiquidē Jo
annes fuit lucifer: qꝛ ſicut lucifer precedit ſolē ſic
ipſe xp̄m. Primꝰ enim aperte predicauit. Maria
fuit aurora natiuitatis xp̄i ortꝰ ſolis: qꝛ in eo ſplē
dor patris apparuit. Predicte autē tres natiuita
tes deſignāt tres ſpūales natiuitates. Nā rena-
ſcimur cū ioan. in aqua cū Maria in penitētia: et

Feſtum natiuitatis beate virginiſ Marie olim nō celebrabatur.

cum xp̄o in gloria: cū igitur oporteat ꝙ contritio precedat natiuitatem baptiſmi ī adultis: ⁊ natiuitatem glorie ſimiliter: ideo merito ille due vigilias habent: ſed cum penitentia tota ſit pro vigilia nō oportuit ꝙ ipſa vigiliam haberet: ⁊ ideo hoc feſtū vigiliam ſeu ieiunium non habet. ¶ Et eſt ſciendum ꝙ beatus Fulbertus epiſcopus cardinalis fecit illa tria reſponſoria. Stirps ieſſe. Solem iuſticie. ⁊ Chorus noue hieruſalem.

¶ De exaltatione ſancte crucis. Rubrica.

Exaltatio ſctē crucis dr̄: qꝛ Coſdroes rex perſarum hieroſolymā venit: ⁊ lignum dn̄icū inde ſecū tulit: ⁊ facta domo celo ſimili in eadē cedē ſibi fecit ⁊ lignum a dextris poſuit loco filij. gallum vero a ſiniſtris loco ſp̄iritusſancti: ⁊ ipſe ſtans in medio ſe deum vocari iuſſit. Qđ audiēs Eraclius imperator romanus aciem mouit iuxta danubiū: qui fluuius eſt perſarū nō hunc qui in ſueuia naſcitur: ſed alium euſdem nominis: inde victo filio coſdroe ſingulari certamine crucē dn̄i tulit. Et cū appropinquaret in magna pōpa Hieruſalem porte ciuitatis per angelū clauſe ſunt ne intraret: qui cū vehementer admiraretur audita eſt vox de celo dicens regē regum nō ſic intraſſe hieruſalem phaleratū: qū pro oībus pati venit: ſꝫ humilem ⁊ ſuper aſinam ſedentē. Et ſtatim recognoſcens eleuationē ſuā de equo deſcendit ⁊ humiliatus eſt valde: ⁊ porte ei ſponte aperte ſunt: et nudis pedibus ciuitatem intrauit: ⁊ in eius introitu multi diuerſoꝝ morborū generibus detenti curati ſunt ꝑ crucē: ⁊ imperator ipſe in has deuotiſſimas crucis prorupit laudes dicēs. O crux ſplendidior cūctis aſtris mūdi celebrior hoībus ⁊c. Ille ergo crucem exaltauit: ⁊ exaltationis diē in futurū epiſcopis ſibi cōſentiētibus in ſuo imperio ſtatuit eē ſolennē. Sergius vero papa longis poſt tēporibꝰ in ſacrario beati Petri inuenit capſam argenteā: et in ea crucē ex ſalutiferi ligni magna portione cōpoſitā: lapidibꝰ precioſis adornatā: q̄ poſita in baſilica ſaluatoris adoratur a ppl̄o in die exaltationis. Eſt aūt maius feſtū inuētionis q̄ exaltatiōis ꝓpter auctoritatē inſtituentis. Nā illud a papa. ſ. Euſebio iſtud ab imperatore ſtatutum eſt. ¶ In hoc feſto dr̄ epiſtola que dr̄ in ramiſpalmarum: qꝛ in ea agitur de exaltatione ſancte crucis. Alij legunt illam. Chriſtus factus eſt. ad Philip. ij. cap. Legitur etiam in quibuſdam eccleſijs euangeliū in quo fit mentio de aduentu xp̄i ⁊ fulgure. Sicut fulgur exit ⁊c. qđ ⁊ dici cōſueuit tp̄e aduentꝰ. In alijs vero dr̄ euangelium de Nicodemo: qđ quidā dicūt in feſto inuentionis ſancte crucis. Ibi eīn dr̄ Sicut Moyſes exaltauit ſerpētem in heremo: ita exaltari oportet filium hominis. Cōmuniter tn̄ dr̄ ꝙ melius eſt euangelium Nūc iudicium eſt mūdi Ioā. xij. c. in quo dr̄. Cū exaltatꝰ fuero a terra oīa trahā ad meipſum. ¶ Prefatio ṽo illa dr̄ q̄ ante paſcha per quindecim dies ſeu in quibuſdā eccleſijs per quinq̄ dr̄: vel vt alij volūt illa que dr̄ in tēpore paſcali. Dicitur etiā ad horas capi. Chriſtus factus eſt pro nobis. ad Philip. ij. ca.

Inuentionis feſtū maius eſt q̄ exaltationis

¶ De feſto ſancti Matthei apoſtoli et euangeliſte. Rubrica.

Beatus Mattheus leuita fuit. Erat autem hebreus: ideo hebraice ſcripſit hebreis in iudea: ſed poſtea liber eius fuit trāſlatus in grecū: deinde in latinū: ⁊ nota ꝙ euangeliū qđ ipſe ꝓprijs manibus anno dn̄i quadrageſimo ſcripſit cū oſſibus beati Barnabe repertū eſt Qđ quidē euangeliū beatus Barnabas ſecū ferebat: ⁊ ſup egros illud ponēs tā fide Barnabe q̄ merito bī Matthei ꝯtinuo liberabat. Mattheus ṽo edidit aquilei euangelium anno dn̄i. xliiij. Dicitur hodie ep̄la Unicuiq̄ veſtrum. Ephe. iiij. ca. Alij vero dicunt Similitudo vultus. Eze. i. euangelium eſt. Dum trāſiret Ieſus. Mat. ix. in vigilia ṽo eſt euāgeliū Uidit ieſus publicanum. Luc. v. c. Predicauit autem ſub Gayo caligula imperatore: qui ſic dictus eſt: quoniam natus eſt in expeditione ⁊ coopertꝰ eſt caligis. Ioannes aūt ſcripſit ſub numa. Marcus ſub Nerone. De Luca incertum eſt: quidā tamen dicunt ꝙ ſub Nerone.

¶ De ſancto Mauricio ⁊ ſocijs. Rubrica.

Cum galli exercuiſſent exercitū in Romanos dux egypti collegit exercitum in quo fuit beatus Mauricius: q̄ ſub ſe habebat legionē in qua erāt ſex milia. vj. cen. ⁊. lxvj. Cum ergo eſſent in exercitu tyrānus voluit eos cogere adorare ydola: qui noluerunt: ⁊ ꝓpterea decimā partē accepit tyrannus ⁊ interfecit: qđ vidēs beatus Mauriciꝰ cōuertit ſermonē ad ſocios orans vt viriliter ſtarēt et ſic ab eo cōfortati paſſi ſunt martyriū. Fuerant autem baptizati anteq̄ romani venirēt. Et nota qđ dr̄ de Mauricio ⁊ thebea legione ꝙ inueniuntur plures thebe: vna in egypto vbi ſunt Mauri. Altera in grecia vbi ſunt thebani: alia in india vbi ſunt theſbyte: iſti ſocij Mauritij erant de egypto.

Mauritius ac ſocij qꝛ noluerūt adorare idola martyriū paſſi ſunt.

¶ De feſto ſancti Luce euangeliſte. Rubrica.

Lucas ſyrus fuit natione ⁊ antiochenus patriarcha: ⁊ predicauit in bithynia: vbi ſua morte nō martyrio vitam finiuit. Fuit etiam pictor ⁊ medicus: ⁊ ſcḋm ſctm̄ Hieronymū fuit diſcipulus apoſtolorum ⁊ nō dn̄i. Uenit ei ad fidem poſt dn̄i reſurrectionem: vt legitur in glo. ſuper Exod. licet quidam dicant ꝙ fuerat de. lxxij. diſcipulis dn̄i: et ſcripſit euangelium ī achaia. Uixit aūt octoginta quatuor annis: ipſe euangelium ⁊ actus ap̄lorum cōpoſuit. Fuit diſcipulus beati Pauli a quo didicit qđ docuit: ſicut ⁊ beatus Marcus a beato petro. In prologo tn̄ euangelij ſui inuenitur ꝙ ipſe didicit multa a quibuſdā qui in principio cū dn̄o fuerūt. Sꝫ btūs paulus nō fuit a principio cū dn̄o ergo nō didicit ab eo qđ docuit. Solutio quedaꝫ didicit ab eo ⁊ q̄dā ab alijs: ſꝫ maxime a btō paulo. Creditur tn̄ ꝙ ipſe ad beatā virginē tāq̄ ad archam teſtamenti recurrens ab ea de multis certificatus fuit: precipue de his que ſibi ſoli cōſtabant ſicut de angelica annūciatione ⁊ xp̄i natiuitate ⁊ huiuſmodi: de quibus ſolus Lucas agit.

¶ De feſtis apl'oꝝ Simonis ꝛ Jude. Rubrica.

[I]Acobus minoꝛ frater dñi ꝛ Simon ꝛ Judas ꝛ Joſeph qui ꝛ barſabas et etiã iuſtus cognominatus eſt: ne propter iniuſtitiam ab apoſtolatu fuiſſe reprobatus credatur fratres fuerunt hui Marie cleophe que alpheo nupta fuit. Symon aũt iſte dictus eſt zelotes: dictus eſt ꝛ Simõ chananeus a chana vico galilee qð idẽ eſt. Chana eñ zelus interpretatur: habuit enim magnum zelum aiarum. Judas eñ multipliciter cognominatus eſt. Dict' eſt eñ iudas iacobi ſup. frater vt premiſſum eſt. Dictus eſt etiã thadeus a trarcha qð eſt regia veſtis: ꝛ deus: vel thadeus interpretatur apprehendens principem. Ipſe eñ fuit veſtis regia per ornamẽta virtutũ per quas apprehẽdit principem xp̄m. Dictus eſt etiam lebeus: qð ſonat coꝛ vel corculus. i. cordis cultoꝛ. Inter premiſſum Joſeph ꝛ Mathiam ſortes iactate ſunt. De ſimone dr̃ ꝙ crucifixus mortuus eſt. Alij tñ dicũt ꝙ nõ eſt iſte: ſed Simon qui fuit filius Cleophe crucifixus eſt: iſte Simõ predicauit in egypto: poſtea vero venit in hieruſalem: ꝛ ibi fuit ep̄s: poſt beatum Jacobum minoꝛẽ: qui dictus eſt frater dñi: et ibi crucifixus eſt. Uixit aũt cẽtũ. xx. annis: ꝛ ſuſcitauit anteꝗ̃ moreret. xxx. mortuos. vnde in eius legenda inuenitur ꝙ terdenos mortuos merſos fluctibus humane vite reddidit vſibus. Filium eñ hoſpitis ſui merſum fluctibus ſuſcitauit. Mortuus eſt autem in borhoro non in poſtophorio. Poſtophorium vt quidam volunt eſt porticus templi: in quo iacebant cuſtodes templi. Judas autẽ predicauit apud perſas et medos· mortuus eſt apud armenos.

¶ De feſto omnium ſanctorum. Rubrica.

[C]Um ſingula ydola romanorum rome templum habere nõ poſſent: romani vnũ tẽplum in honoꝛẽ cybelles matris deoꝝ ꝛ oĩm deoꝛũ ipſoꝛũ fecerũt: qð dictũ eſt pãtheon a pan qð eſt totum: ꝛ theos deus. Succeſſu ꝟo tempoꝝ bonifa. pa. petiit a phoca ceſare imperatoꝛe cõſtantinopolitano: q̃ preerat romanis tẽplũ illð ſibi dari. Quo obtento abiectis inde ydolis dedicauit illud. iiij. idus maij ad honorem beate marie virginis ꝛ oĩz martyrum: ꝛ dictũ eſt feſtum illud beate marie ad martyres. Nondũ eñ fiebãt feſta de cõfeſſoribus: ſed ſolum de martyribus: vñ tunc inſtitutum fuit feſtũ beati Joãnis ante portã latinam occaſione martyrij qð quãtũ in ſe fuit ſuſtinuit. Statuit ergo idẽ papa vt ſingulis annis illa die celebraret feſtũ de martyrib'. ſicut in kalẽdis eiuſdẽ menſis celebrat feſtum apl'oꝝ: ꝛ in honoꝛe beate marie ꝛ oĩm martyrum cantauit ibi. Terribilis eſt locus iſte: in quo eſt ſalus ꝛc. qð tñ in dedicatione eccleſie ſolet dici. Uerũ Grego. quartus hoc feſtũ martyrũ trãſtulit ad kalendas nouẽbris: vt tũc collectis terre frugibus ꝯuenientẽr ad hoc feſtũ poſſent copioſius victualia inueniri: inſtituens tunc fieri feſtum non ſolũ apl'oꝝ ꝛ martyrum: ſed etiam trinitatis ꝛ angeloꝛum ꝛ confeſſoꝛum: ꝛ generaliter omniũ ſanctoꝝ ꝛ ſanctarũ: ꝛ etiã electoꝝ: vt patet in hymno: ꝛ illius officiũ ordinauit. Inſtitutũ autem fuit hoc feſtũ quatuoꝛ de cauſis. Primo propter premiſſam tẽpli dedicationẽ. Scðo propter omiſſoꝝ feſtoꝛum ſuppletionẽ. Nõ eñ ꝓpter ipſorũ multitudinẽ de oĩbus feſtare ſpecialiter valemus. Tertio ꝓpter negligentiarum in feſtis q̃ celebramus cõmiſſarũ expiationẽ. Et hec ratio tãgit in ſermone qui hac die in eccleſia recitat' ubi ita dr̃ Decretũ ẽ vt die iſta oĩm ſctõꝝ memoria habeat: vt quicq̃d humana fragilitas per ignoꝛãtiam aut negligentiã: vel per occupationẽ rei ſecularis l ſolẽnitatibus ſctõꝝ minus peregiſſet: in hac ſancta obſeruatione perſoluat. Quarto ꝓpter faciliorez orationũ noſtrarũ impetrationem. Facilius ei qð petim' obtinebim': ſi ſimul oẽs intercedãt ꝓ nobis: qꝛ impoſſibile eſt multitudinem nõ exaudiri. Unde in oratione hodierna dr̃: multiplicatis interceſſoribus largiaris. Quare autem feſta ſctõꝛum celebrentur dictum eſt in prohemio huius partis. Hoc feſtum hꝫ ieiunium inſtitutionis: nec dꝫ q̃s comedere illa die vſq; ad veſperas: nec ieiuniũ dꝫ mutari: vt q̃dã faciũt ꝓpter ſctm̃ quintinũ. Quare vero hoc feſtum oĩm ſctõꝛum eſt generale: ideo variatur illius officiũ prout habetur varietas oĩm ſctõꝝ. Prima eñ antiphona ꝛ prima lectio et primũ reſponſoꝛiũ de trinitate cantatur: qꝛ feſtũ eſt trinitatis: ſcðo loco cantatur de beata maria: tertio de angelis: quarto de ꝓphetis: quinto de apoſtolis: ſexto de martyribus: ſeptimo de cõfeſſoribus: octauo de virginibus: nono de oĩbus ſimul. Auctoritas autẽ illius officij obſeruatur in lectionibus: nã in quibuſdã eccleſijs in hoc feſto maioꝛ in eccleſia: etiam ep̄s ſi pñs fuerit lectionem legit de trinitate. ſ. primã: vel decanus vel ſaltem ſacerdos: ꝛ ſic fit deſcenſus per perſonas l legẽdo vſq; ad pueros. Octauã nãq; lectionẽ de virginibus legit' vnus ex pueris: nam ſemꝑ nonã lectionẽ maioꝛis eſt legere. Octauũ etiã reſponſoꝛiũ dicũt de virginibus. ſ. Audiui vocẽ: qð cantatur a quinq; pueris coꝛam altare beate marie virginis ſi fuerint ibi: candelas in manib' tenentes ad repreſentationem quinq; prudentium virginum lãpades ornatas accenſas habentium. Dicitur etiam capitulũ Uidi turbam. Apo. viij. Ad miſſam vero dr̃ epiſtola Ecce Ego Jo. que eſt Apo. v. Alleluya O q̃ glorioſum. Apo. vij. c. Euangelium Uidens ieſus turbas. Matt. v. ca. In vigilia vero dicitur epiſtola Ecce ego Joan. Apoca. v. Euangelium Deſcendens Jeſus. Luce. vj.

Bonifacius petijt a phoca templuz qð pantheõ dicebatur

Feſtum omnium ſanctoꝝ quatuoꝛ de cauſis inſtitutum fuit.

¶ De officio moꝛtuoꝛum. Rubrica.

[D]E loco de officio moꝛtuoꝛum dicendum eſt: ꝛ quandoq; vocatur agẽda ab ago agis: quia inter ceteras ſui ſignificationes agere idem eſt ꝙ celebrare. Inde ergo officium oꝛdinatum ad celebrem defunctoꝛum memoꝛiam agenda vocatur: quandoq; etiam vocat exequie ab exequoꝛ exequeris: qꝛ inter alias ſui ſignificationes exequi idẽ eſt ꝙ extra alia ſeq̃: officiũ ergo ſeu obſequiuz in ſepulturis moꝛtuoꝝ exequie vocatur: quia cele

briatur dum mortui extra viuos ſepeliēdi ferūtur:
vel q꜡ extra horas canonicas ſpeciales ꝛ ſingula-
res habēt obſeruantias. Sane hoc officiū ꝯtinua
tur feſto oim ſctōꝝ: ꝛ ſunt tres dies continui tri-
bus myſterijs deputati. Nam vigilia oim ſancto-
rū dies eſt afflictionis: ſolēnitas dies exultatiōis:
hodie vero dies orationis. In primo nos ieiunā-
do affligimus preſentis vite miſeriā recolētes. In
ſcdo beatitudini ſctōꝝ congaudemus gratiarum
actiones dño referentes. In tertio pro his qui in
purgatorio detinētur oramus eis modo penā mi-
norē: modo plenā abſolutionē orationibus impe-
trātes. Siquidē cōmemoratio oim fideliū defun-
ctorū inſtituta eſt fieri ab eccleſia tali die: vt gene-
ralib꜖ beneficijs adiuuentur: q꜡ ſpecialia habere
nō valēt. de cō. di.j. viſum. ſicut ꝛ de feſto oim ſan
ctorū premiſſum eſt. Sicut eñ Petrus damianus
ait. Sctūs odilo cōperiēs q̄ apud vulcanū crebre
crebre voces ꝛ vlulatus demonū audiebātur plā
gentiū ꝓ eo q̄ aīe defunctoꝝ ꝑ elemoſynas ꝛ ora
tiones de eorū manibus eripiebātur: ordinauit in
ſuis monaſterijs vt poſt feſtū oim ſctōꝝ fieret cō-
memoratio defunctoꝝ: qđ fuit poſtmodum a tota
eccleſia approbatū. Primo ergo videam꜖ a quib꜖
inſtitutū fuit officiū mortuorum. Scdo vbi habuit
initium. Tertio de mō celebrādi illud. Quarto de
modo ſepeliēdi. Fuit ergo primo inſtitutū ab apo
ſtolis: ſꝫ ab origene: vt teſtaꝛ Iſido. in lib. de eccle
ſiaſticis officijs: fuit adauctum: ꝛ ex maxima parte
ordinatū. Vñ ipſum cōmēdat btūs Aug. in enchi
ridiō dicēs eū fuiſſe ſcōm in eccleſiaſticis officijs
poſt apoſtolos. Hoc officium initium habuit ī ve
teri lege. Nam ſicut ait Ambro. xij. q. ij. q꜡ mortuo
Iacob Ioſeph ꝛ alij fratres ſui cū multiſ egyptijs
attulerunt eum in ebron: ſed prius fleuerūt. xl. die
bus in egypto: ꝛ poſtea fleuerunt eum. vij. diebus
in zab. Gene. l. c. Item legitur in Deute. vlti. cap.
q̄ mortuo moyſe fleuit ppl's iſrael. xxx. diebus: et
ſiſr fecerūt de aaron ꝛ de maria. Itē dicit Salomō
Luctus filij ſapientis mortui. vij. dieb꜖ luctus ſtul
ti filij ſempiternus: ideo q꜡ in eternū mouetur. No
ta q̄ quidā faciūt memoriā pro defunctis die ter-
tia ſeu per tres dies repreſentantes triduanam do
mini ſepulturam ſeu reſpectū habētes ad reſurre-
ctionem xp̄i qui tertia die reſurrexit: reſurrectionē
cū xp̄o mortuis peroptātes. ſeu ad trinitatem: vel
vt q꜡ viuētes tripliciter peccauerūt: vcꝫ cogitatio-
ne: verbo: ꝛ opere remittantur eiſdem. Alij vo fa-
ciūt miſſam celebrari ſeptem diebus ſeu per ſeptē
dies: ꝛ vtrūqꝫ oſtendiꝛ ī libro Numeri. xix. cap. vbi
dr̄ q̄ qui tetigerit cadauer mortui hoīs immūdus
erit ſeptem diebus: vnde aſpergatur aqua tribus
diebus ꝛ ſeptē: ꝛ ſic mundabitur. de cōſe. diſtin. j.
aqua. Sane immūdus ꝓpter cadauer mortui ho
minis ſignificat pollutā aīam ꝓpter mortua ope-
ra. Celebraꝛ ergo per ſeptē dies. Primo vt defun-
ctus ad ſabbatū eterne quietis citius valeat ꝑue-
nire. Scdo vt ei remittantur oīa pctā que commi-
ſit in vita que per ſeptem dies dicitur. Tertio pro-
pter ſeptenarium anime et corporis. Anima enim
tres habet vires: ſcilicet rationabilitatem: cōcupi-

ſcibilitatē: ꝛ iraſcibilitatē. Corpus vero cōſtat ex
quattuor elementis: vt ergo pctā que homo per
hoc ſeptenariū: ſiue in hac vita q̄ ꝑ ſeptē dies cu
riꝛ cōmiſit deleātur: ſeptenariū mortuis celebraꝛ.
Quarto ſicut filij iacob defuncti fleuerūt per. vij.
dies: vt premiſſuꝫ eſt: ita ꝛ eccleſia pro ſuis defun
ctis celebrat officiū ſeptē dieb꜖: quidā aūt faciūt
nouēdinale. i. officiū nouē dierū: vt per hoc officiū
mortuorū anime a penis liberate nouē angelorū
ordinib꜖ aſſocienꝛ: hoc aūt a quibuſdā nō appro
batur: ne gentiles imitari videamur: a quib꜖ hoc
ſumptū eſſe videtur: qui nouem diebus lugebāt
mortuos ſuos: ꝛ in nono die cineres eorū pyrami
dibus vel in buſtis recōdebant. Alij vero celebra
ri faciūt pro defunctis. xxx. dies vel triceſimo die.
Primo q꜡ filij iſrael tot diebus fleuerunt moyſen
ꝛ aaron. vt premiſſum eſt. Scdo ideo q꜡ ter decem
faciunt triginta. per ter eñ trinitatē: per decē de-
calogūꝫ intelligimus. Ter denariū ergo mortuis
facimus: vt quod in obſeruatione decalogi ſeu ꝓ-
ceptoꝝ xp̄i: ꝛ cōtra trinitatem peccauerūt: eis dei
miſericordia cōdonetur. Tertio q꜡ numerus lune
triginta diebus perficitur: ideo triceſima die vel
triginta diebus fit mortuis officiū: vt opera eorū
coram deo plena eſſe intelligantur. Quidā quoqꝫ
quater decies celebrant ſiue quadragenarium fa-
ciunt: vt quod illi in doctrina quattuor euangelio
rū ꝛ in decē preceptis legis peccauerūt ſibi cōdo-
netur. Rurſus qui diem quadrageſimū ſeruāt re-
preſentāt dominicā ſepulturā optātes mortuos
gloriā habere cū xp̄o: qui quadraginta horis ia-
cuit in ſepulchro: cōputata hora in qua emiſit ſpi
ritum ꝛ vltima hora noctis dñice in qua reſurre-
xit ſm̄ Aug. repreſentāt etiā q̄ vt premiſſum eſt
mortuo iacob filij eius luxerūt xl. diebus. Alij qn
quagenariū faciūt: qm̄ ſicut Beda ꝛ Greg. dicūt
in glo. ſuper locū illū vbi habeꝛ q̄ abrahā queſi-
uit a dño volēte ſubuertere ſodomā: ſi quinqua-
ginta fuerint ibi: nūquid deſtrues eos? ꝛ reſpōdit
dñs nō. Quinquagenarius numerus perfectus
eſt: ꝛ ſignificat annū iubileū. i. octauā etatē ī qua
erit remiſſio ꝛ plena libertas. Vt ergo anime de-
functorū plenariam libertatem ꝛ peccatorum ſuo
rum remiſſionē adipiſcantur quinquaginta die-
bus pro illis celebrāt officiū. Preterea dicitur in
Marco. Vnū granū afferebat. xxx. ꝛ vnū q̄nqua
ginta: ꝛ vnū cētū. Alij ſexagenariū pro eo q꜡ ſexa
geſima ſignificat merorē eccl'ie ꝓꝑ abſentiā ſpon
ſi: ꝛ ei in cōſolationē due ale dātur: vt dictū eſt in
ſexta parte ſub dñica q̄drageſime: ſic ꝛ hi repſen-
tant merorē ꝓꝑ abſentiā defuncti ſui in quorum
conſolationē ꝛ aīe defuncti expiationē ſacrificiū
dño offertur: ꝛ pauperib꜖ elemoſyne largiunꝛ: nō
nulli etiā celebrant centeſimū diē: vt mortui tran
ſeant a leua in dextrā: a militia in triūphū: a terra
in celū: a miſeria in gloriā: a morte in vitā: optāt
ei illis eternā beatitudinē: que per centenariū vl-
tra quē nō eſt numer꜖ deſignatur. Quidam xo
anniuerſariū obſeruāt triplici de cā. Primo vt de
fūcti de annis calamitatiſ ꝑueniāt ad annos eter-
nitatis ſiue a vitā eternā: q̄ ſine fine eſt: ꝛ quaſi

Officiū mortuorū a quibus inſtitutuꝫ fuit.

Anniuerſariū nonnulli obſeruant triplici de cauſa.

annus in ſe reuoluitur: vel q: ibi eſt idētitas ⁊ nulla reperitur varietas. Sc̄do q: ſicut ſanctoꝝ anniuerſarium ad ipſoꝝ honorē ⁊ noſtrā vtilitatē celebramus prout dictū eſt in prohemio huius partis: ſic ⁊ anniuerſarium defunctoꝝ ad ipſoꝝ vtilitatem ⁊ noſtrā deuotionē. Tertio dies anniuerſarij pro defunctis ideo expetitur: qm̄ ſm Aug. qualiter ſit eis in alia vita neſcimus: ⁊ meli⁹ eſt vt eis ſuperſit beneficium noſtrū q̄ deſit. xiij. q. ij. nō eſtimamus. Anniuerſariū autē ſi cōtigerit in die dominica vel aliqua celebrari ſolēnitate nō dȝ mutari ad ſequētem diem: prout fit in feſtis ſctōꝝ ſed fiat in die precedēti: vt citius occurratur penis defunctoꝝ quas in purgatorio ſuſtinēt. defuncti em̄ noſtro indigent auxilio ⁊ beneficio: ſed nō ſancti. Die quidē feſtiuo anniuerſarium celebrari non dȝ nec miſſa ꝓ defunctis dici niſi corpus pñs fuerit: tūc ſic: q: oī tp̄e pōt miſſa ꝓ defunctis celebrari cadauere preſente: niſi in paraſceue: tūc ei nō dȝ corpus intumulari: nec miſſa pro eo cātari: q: tūc corpus xp̄i immolari non debet: ſed vſq; in craſtinū reſeruet: ⁊ tūc. ſ. in ſabbato pōt miſſa ꝓ illo cantari ⁊ corpus ſepeliri. Silr ſi quis in die paſche moriatur: corpus eius vſq; in craſtinū reſeruet ſuper terrā ⁊ tūc cū celebratione miſſe ſepeliatur. Non em̄ debet corpus ſepeliri abſq; miſſa: q̄uis cōtrariū fiat in pleriſq; locis. ¶ Licet aūt ſm Gabiloñ. cōcliū. de cōſe. di. j. viſum quotidie ſit pro defunctis orandū ⁊ ſacrificandū: in premiſſis tñ diebus hoc ſpāliter agitur ab amicis. Siquidē aliqui oī tēpore feſtiuis diebus dūtaxat exceptis generaliter orant pro defunctis in officio veſpertinali ⁊ matutinali: alij miſſam ꝓ eis quotidie celebrāt: alij in initio nouē pſalmos ⁊ nouē lectiones: ⁊ nouē reſponſoria cantant: ⁊ quidē ſancta ⁊ ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare: vt a peccatis ſoluātur. ¶ In quibuſdam locis non dr̄ in eccleſia officiū mortuoꝝ a quinta feria cene dñi vſq; ad octauas penthe. dicētes q̄ oīa officia illius temporis debēt eſſe hꝛeuia nec i dñicis diebus. ¶ Legitur autē q̄ quidam abbas ꝓhibuit monachos ſuos celebrare dñicis dieb⁹ ꝓ defunctis ſed mortui propter hoc duriſſimis verberibus eum afflixerunt: ⁊ ideo prohibitionē hmōi reuocauit. ¶ Et nota q̄ ſuffragia que fiunt in eccleſijs ꝓ defunctis valde bonis actiones ſunt gratiarū. Ille ei aie que ſunt perfecte bone. ſtatim cum egrediuntur a corporib⁹ euolant ad celos: nec ſubſidijs noſtris egēt: extra de cele. miſ. cum Marthe. ad fi. xiij. q. ij. tempus. Pro valde malis fiunt qualeſcunq; conſolationes viuorum. Eis enim ſubſidia noſtra non proſunt: qm̄ anime illorum ſtatim deſcendunt ad infernū. Pro mediocriter bonis qui. ſ. ſunt in purgatorio. ſunt expiationes. pro mediocriter malis: qui ſcilꝫ ſunt in inferno ſunt propitiationes ſiue penarum mitigationes. Nam ſm Auguſtinum quib⁹ proſunt: aut proſunt vt ſit plena remiſſio: aut certe vt tolerabilior ſit damnatio. xiij. q. ij. tempus in fine. quidam tñ pro eodē ſumūt mediocriter bonos et mediocriter malos quos vocant non valde bonos: qui videlicet intrant purgatorium: qui viuentes iniunctā penitentiā non perfecerunt: quibus proſunt elemoſyne: orationes: ieiunia: ⁊ ſacrificia que pro eis fiūt: nam vt dicū̄t eis qui ſunt in inferno nihil proſunt. ¶ Illud etiā nota q̄ ſecundum Hieronymū de cōſe. diſt. v. mediocriter. cū pro cūctis animabus pſalmus vel miſſa dicetur nō minus q̄ ſi pro quolibet diceretur accipitur. Circa hoc tñ dici pōt q̄ ſi ſuffragia fiunt in ſpeciali magis proſunt illis pro quib⁹ ſpecialiter fiūt q̄ alijs Si fiūt in genere ſeu in cōmuni magis proſunt illis qui plus meruerunt in hac vita vt ſibi prodeſſent: vt in dicto capitulo nō eſtimemus: ⁊ capitulo temp⁹ ſi inequali vel maiori neceſſitate exiſtūt. Licet em̄ ſm Augu. xiij. q. ij. nō eſtimemus. non proſint omnibus pro quibus fiunt: q: tñ neſcim⁹ quib⁹ proſint vel nō pro omnib⁹ faciēda ſunt: ne aliquis pretermittatur. melius namq; ſupererūt eis quib⁹ nec obſunt nec proſunt q̄ deſint eis quibus ꝓſunt: ⁊ iō dies anniuerſarij fit: vt premiſſuꝫ eſt. ¶ Sed nūquid ſuffragia ei⁹ qui ꝓpter mortale peccatū in charitate nō eſt proſint ei qui in charitate deceſſit. Reſpōdeo opera ſacramentalia: vt miſſa officiū mortuoꝝ collecte: ⁊ ſimilia per talē facta bene valēt: ſed ⁊ defuncto proſunt. extra de cle. excō. mi. c. fi. tū q: illa a deo nō ab operāte efficaciā habēt: tū q: ille nō proprio nomine ſed quaſi ſindicus omniū videlicet totius eccleſie nomine hoc agit ſecūdū ea que dicta ſunt in prohemio quarte partis. Si vero tanq̄ priuata perſona alia ſuffragia facit: aut hoc agit alio nomine aut ſuo ꝓprio: ſi alieno: vt q: defuncti ſeu alterius in charitate exiſtētis iuſſu de illi⁹ bonis elemoſynā tanq̄ miniſter pro eo facit: tūc quidē illi ꝓdeſt: qm̄ is intelligitur facere cuius mādato facit. extra de ſentē. excō. mulieres. et qui mādat ſolui ipſe ſoluere videtur. ff. de ſolu. qui mādato. hinc eſt q̄ peregrinationis votū ab vno emiſſum alter ei⁹ iuſſu exequi poteſt. extra de voto. licet. Idem quoq; eſt ſi duo quoꝝ alter in charitate eſt alter nō ꝓ defuncto pſalteriū legunt. Et ſi elemoſyna dat iuſſo vt oret pro defuncto. His etem̄ caſib⁹ prodeſt defuncto ratione charitatis hominis iuſti adiuncti. ff. qđ cum fal. tuto. vel act. §. extra. de elec. illa cōtra. extra de offi. deleg. cū nuper. Si aūt ſuo priuato nomine ⁊ de proprio quis pro illo elemoſynā dat vel orat vel ieiunat vel aliter ſe affligit quaſi communiter dicunt theologi q̄ talia in nullo proſunt ei. Nam legitur Ioan. ix. Scimus quia peccatores deus non exaudit ſed illud ceci ⁊ non euangeliſte fuit verbum. Eſa. j. c. Cum multiplicaueritis orationes nō exaudiā: manus enim veſtre ſanguine id eſt peccatis plene ſunt. immo ſm Augu. iij. q. vij. in grauib⁹. dū is qui diſplicet ad intercedēdum mittit irati iudicis animus ad deteriora prouocatur: deus enim iniquoꝝ dona nō reſpicit: et iuſtorum ſolum orationes exaudit. item dñs per Amos prophetā. Uota pinguiū terre. i. peccatoꝝ nō recipiā. xxiiij. q. j. odi. Uerū cū pauci ſine crimine viuant. de pe. diſt. ij. ſi enim: in prin. l. di. q: tua talis ſentētia que miſericordiā ⁊ tot ſuffragia defunctis adimit ⁊ viuoꝝ charitatē ad illos refrige

Omni tempore pōt miſſa ꝓ defunctis celebrari cadauere preſente: niſi in paraſceue.

Peregrinationis votū ab vno emiſſuꝫ alter ei⁹ iuſſu exequi poteſt.

ſcere facit nimis dura: ⁊ ideo nõ ſequẽda videt̃.l.
vi.põderet.extra de renũ.niſi.§.j. Si em̃ olim quos
cõſciẽtia culpe arguit ſuffragia ꝯdẽnam⁹ illi pau-
coꝝ ſuffragijs iuuabũtur. Dicendũ ergo videt̃ ꝙ
q̃q̃ꝫ ſuffragia eius qui ⁊ ſi non in charitate: in fi-
de tñ eſt illi qui in charitate deceſſit nõ proſunt ex
merito vite agentis: quia tñ illa fiunt ſm doctrinã
eccleſie ⁊ per eũ qui in fide eſt ⁊ pro eo qui talia re
cipere meruit beneficia vbi deficit charitas agen-
tis ſupplet meritũ fidei ⁊ charitas eccleſie talia di
ctantis ac defuncti capacis ſuſcipientis: necnon ⁊
liberalitas dei miſerentis: qui ſm Ambroſium de
pe.di.j.quãtũlibet beneficia nõ reuocat: immo cu-
mulos liberalitatis amplificat ⁊ ſua liberalitate
opus ab alio factũ proinde reputat ac ſi per illum
pro quo ſit factũ eſſet. Nã ſm iura aliquo alienuꝫ
debitũ exoluente ipſe debitor liberatur. ff.de pig.
act.ſolutũ.§.ſolutam. ⁊ ſi ſeruo legata ſit libertas:
ſi titio decẽ preſtiterit quomodocũqꝫ illa decẽ pre
ſtiterit liber eſt. ff.de ſta.ho.arethuſa. Sed ⁊ ꝑ euꝫ
qui capax nõ eſt. alteri legatũ ⁊ hereditas acquiri
poteſt. ff.ad trebel.l.cogi.§.hi q̃.ff.ſi quis aliquem
teſta.phi.l.j.§.ſed ſi legatũ. ⁊ is qui ob crimen pro
alijs poſtulare prohibet̃ pro ſe ⁊ pro his quorũ cu
ram gerit admittitur.iij.q.vij.§.tria. ⁊ ſm Auguſt.
j.q.j.ſi fuerit.q̃q̃ꝫ ẽ lapideo canali nil generetur:
tñ aqua inde trãſiens terrã fecũdat. ⁊ Hieroñ. de
peni.diſt.j.poteſt fieri. ⁊ di.iij.piũ. Si qñ videris
inter multa opera peccatorũ queqꝫ aliqua facere
que iuſta ſunt non eſt tñ iniuſtus deus vt propter
multa mala paucoꝝ bonoꝝ obliuiſcat̃. Sane de-
functi ſciunt ſuffragia q̃ ꝓ eis fiunt tribus modis
ſm Aug.xiij.q.ij.faciendũ. Primo ꝑ diuinã reue-
lationẽ qñ.ſ.deus eis reuelat. Scdo ꝑ bonorum
angelorũ manifeſtationẽ.angeli em̃ q̃ hic ſemper
nobiſcũ ſunt ⁊ oẽs actus noſtros ꝯſiderãt quaſi
in inſtãti poſſũt ad eos deſcẽdere ⁊ eis ꝓtinus nun-
ciare. Tertio ꝑ aiarũ hinc exeũtiũ intimationem.
Quarto per experientiã: cũ vicꝫ ſe a penis ſentiũt
releuari. Sciendũ aũt ꝙ defuncti valde mali ne-
ſciũt q̃d a viuis agit̃: niſi quatenus eis ſcire per-
mittitur. Silr̃ nec mediocriter boni adhuc in igne
purgatorij cõſtituti q̃ nondũ dei viſione fruuntur
niſi quatenus ꝑ aliquẽ de premiſſis modis ꝑmitti
tur eis ſcire. Sed valde boni q̃ iam ea fruunt̃ bene
ſciunt q̃d hic agitur. Iuxta illud Greg. Quid eſt
q̃d neſciãt q̃ videntẽ oĩa vidẽt? Alij tñ dicunt eos
ſcire oĩa q̃ eis neceſſaria ſunt ⁊ nõ alia. vñ Eſa. ex
perſona ppl̃i afflicti ait Abrahã pater noſter neſci
uit. de hoc.xiij.q.ij.de mortuis. ⁊ vtrũ mortuis cu
ra ſit de viuis. Auguſtinus late proſequit̃ libro de
cura ꝓ mortuis habẽda. Adhuc ſicut Auguſt. ait
xiij.q.ij.faciendũ. Multi aliquos ex mortuis: vel i
ſomnis vel alio quocũqꝫ mõ viuis apparere cre-
dũt: ⁊ vbi coꝝ inhumata iacerẽt corpa atqꝫ vt eis
ſepulchra fierent ⁊ alia hmõi innumera ſepe amo-
nuiſſe ⁊ illa vera repertũ eſſe in dyalogo Grego. ⁊
in alijs plerĩſqꝫ ſcriptis autẽticis reperit̃. Veruñta-
mẽ vt idẽ Aug. in premiſſo libro ait: q̃uis mortui
talia in ſomnis indicare vel petere videant̃: nõ iõ
putandũ eſt eos iſta ſentire: nã ⁊ viuẽtes plerũqꝫ

Defun-
cti ſciũt
ſuffra-
gia q̃ ꝓ
eis fiunt
trib⁹ mo
dis.

apparẽt in ſomnis dormientib⁹ dũ ipſi ſe neſciunt
apparere: ⁊ ab eis q̃ hoc ſomniauerũt audiſſe di-
cẽtibus ꝙ eos in ſomnis agẽtes aliq̃d vel loquen-
tes viderũt. vñ vt dicit credendũ eſt ꝙ he ſunt an
gelice operationes. ꝓpter diſpẽſationẽ ꝓuidentie
dei ad qualecũqꝫ ſolatiũ viuoꝝ. Cõciliũ etiã an-
quiritañ.xxvj.q.v.epl̃i.in ptin.ait ꝙ plerĩqꝫ demo-
nũ illuſionib⁹ ⁊ fantaſmatibus ſepe ſeducuntur.
Officiũ mortuoꝝ imitatur oĩno triduanã xp̃i ſe-
pulturã: ſicut em̃ in illo triduo: ita ⁊ in hoc officio
oĩa laudis cãtica ſubticemus ⁊ ſolẽnitates quaſi
bet ſubtrahimus: nam in miſſa benedictiones ab
epo non petim⁹: nec in agẽda dicimus Dñe labia
mea ⁊c. nec Deus in adiutoriũ meum intende. nec
Benedicamus. nec inuitatoriũ: niſi corp⁹ pñs ſit:
⁊ etiã in vigilijs. nec Gloria patri. ad rñſoria vel i
fine pſalmoꝝ. nec ad lectiones benedictionẽ peti
mus vel dam⁹. nec dicim⁹ Tu aũt. vel Deo grãs.
nec in miſſa Alla. nec Gloria in excelſis. nec Ite
miſſa eſt. Nã in veteri lege prohibitũ fuit oleũ leti
tie ⁊ thus ſuauitatis ꝓ pctõ offerri. mors enim eſt
vindicta peccati. vnde vbi pctm̃ ibi tenebre: nec dꝫ
eſſe letitia: nec cãticoꝝ letitie decãtatio: vbi eſt lu-
ctus ⁊ cõtriſtatio mentis: ac exequie pro mortuis
celebrantur cũ luctu. Rurſus laudes ſupprimim⁹:
q2 quo mortui trãſeũt ignorãtes neſcim⁹. vñ lau-
dare dñm debemus de iuſtitia vel mĩa: gaudium
reprimimus: q2 triſtes in hũc mundũ intramus: ⁊
triſtiores eximus: nõ ergo ſequẽtia dꝫ dici que eſt
canticũ exultationis. ¶ Adhuc licet in miſſa pro
viuis debeãt oẽs thurificari ad ſignificandum ꝙ
illorum orationes ad celeſtia diriguntur: in miſſa
tñ pro defunctis nõ dꝫ thus ꝑ chorũ portari: nec
offerri.i.altare thurificari: ſed circa corp⁹ tm̃: quia
hoc in lege prohibitum fuit: vt iam premiſſum eſt.
Nullus ergo in hoc officio thurificat̃: ad notandũ
ꝙ mortui nil ammodo valẽt orationib⁹ ſuis pro-
mereri. vñ pſalmiſta. Nõ mortui laudabũt te dñe.
Ipſa aũt defunctorũ corpora thurificãtur ⁊ aqua
benedicta aſpergunt̃ nõ vt coꝝ peccata tollant̃: q̃
tñc per talia tolli nequeũt: ſed vt oĩs immũdoꝝ ſpiri
tuum preſentia arceatur: ⁊ fiunt etiã in ſignũ ſocie
tatis: et cõionis ſacrorũ quã nobiſcũ duꝫ vixerũt
habuerũt. vñ ⁊ Dionyſius tradit ꝙ antiquitus vi
ui mortuos oſculabantur in ſignũ vnitatis quam
cum ipſis habuerũt. proſunt etiã hec ⁊ ſimilia in-
quantum per talia ipſi deo reuerentia exhibetur.
¶ Quare aũt duplex verſus ponitur in introitu
pro defunctis. ſ. Te decet. ⁊ Exaudi orationẽ meã
⁊c. dictũ eſt i ſexta parte ſub ſabbato tertie hebdo
made quadrageſime. Item in miſſa ꝓ defunctis
non debet intermiſceri oratio pro viuis: prout di-
ctum eſt in quarta parte ſub titulo de orõne. Pax
etiam triplici ratione non datur. Primo quia hoc
officium vt iam dictum eſt triduanam chriſti ſe-
pulturam veſtigio ſequitur: vbi pax non datur ꝓ-
pter iude oſculum deteſtandum. Secundo quia
non communicamus mortuis: quia non nobis re
ſpondent. nos enim ſumus in ſexta etate illi in ſe-
ptima. Inde eſt ꝙ corpus nunq̃ꝫ debet eſſe in ec-
cleſia quãdiu miſſa de die celebrat̃: immo prius ſi

Officiũ
mortuo
ruꝫ imi-
tat̃ oĩ-
no tri-
duanaꝫ
chriſti ſe
pulturã

eſſet ibi debet aſportari extra eccleſiam in veſtibu
lo eccleſie quantacunqꝫ auctoritate viuens fulge-
ret: ⁊ poſtea ad miſſam de mortuis reportari. Ter
tio qm̄ ſicut ex multis granis ſimul collectis vnus
panis conficitur: ⁊ ex multis racemis vinum eli-
quatur: ſic ex multis fidelibus: quorum quidā bo
ni quidam mali ſunt: vna eccleſia conſtruitur ⁊ co-
adunatur. Quia ergo de mortuo homine neſcim⁹
adhuc vtrū ſit ipſe de conformitate eccleſie et pa-
cem habeat cum ſuo creatore et reconciliationem
ideo pacē ad miſſam non damus nec aliquas lau
des pro mortuis referimus: quia nō eſt vnde agē-
dum ſit: non enim adhuc apparet eorum requies.
Quarta ratio poſita eſt ī quarta parte vbi agitur
de oſculo pacis. Illud quoqꝫ notandum eſt ꝙ offi
cium mortuorum incipit a veſperis. poſtea ſequū
tur vigilie quarum tria ſunt genera. In quibuſdā
enim eccleſijs leguntur nouem lectiones de Iob.
et incipiunt Parce mihi domine ⁊c. in alijs legun
tur de libro Sapiētie. et incipiunt Melius eſt. ire
ad ⁊c. In alijs vero de quodam ſermone Augu.
ſed vndecūqꝫ ſumātur abſolute ſine Iube domne
benedicere. ⁊ ſine Tu autem domine. vel alibi in-
cipiuntur ⁊ finiuntur: prout in exequijs quas in di
cto triduo pro chriſto celebramus ſeruatur. Ve-
rumtamen in quibuſdam eccleſijs loco Tu autem
domine. terminatur Beati mortui qui in domino
moriuntur: que verba ſunt Apoc. xiiij. Frequenta
tur autem in hoc officio pſalm⁹ Te decet hymn⁹
deus: quoniam ibi agitur de reditu filiorum iſrael
a captiuitate in terram promiſſionis. ſic ⁊ defuncti
de captiuitatis miſeria ad vitam proficiſcunt̄ eter
nam. Dicitur etiam pſalmus Dn̄e ne ī furore tuo
arguas me: qui cum ſit ſextus in ordine pſalterij:
tamen pro octaua intitulatur quaſi in ſex etatib⁹
per hunc pſalmum deum rogantes vt ſeptime eta
tis poſſimus ornamenta euadere ⁊ ad octauam
glorie peruenire. Officium mortuorum non habet
ſecūdas veſperas: vt dictum eſt in ſexta parte ſub
titulo de veſperis. In cōcilio Toletaū. xxvij. q. v.
quicūqꝫ. ſtatutū eſt ꝙ ſacerdos miſſam defuncto-
rum celebrans vt eius inimicus mortem incurrat
deponatur: ⁊ tam ipſe ꝙ̄ eū ad hoc incitans exilio
Corp⁹ qualiter ſepelien dum eſt perpetuo puniatur. Nunc videndum eſt qualiter
corpus ſepeliendum ſit: ⁊ quidē quando homo vi
detur agere in extremis debet poni ad terram ſup
cineres vel ad minus ſupra paleas: per qđ innui-
tur ꝙ cinis eſt ⁊ in cinerē reuertetur: ⁊ fit hoc exē-
plo beati Martini: qui vt ī ſe alijs daret exēpliū
in cinere iacens vitam finiuit: ⁊ ſi moriens littera-
tus ſit legi dꝫ paſſio dn̄i: vel ſaltem pars illius an
te eum: vt ſic ad maiorem punctionem moueatur:
et debet eſſe crux erecta ad pedes vt moriēs eam
cernēs magis conteratur ⁊ cōuertatur. Debet etiā
ſupinus iacere vt ſemper erecta facie aſpiciat celū
exemplo beati Martini: ⁊ priuſqꝫ expiret eius aīa
domino cōmendetur. Poſtqꝫ vero expirauerit cā-
pane debēt pulſari: prout dictum eſt in prima par
te vbi agitur de cāpanis: deinde corpus niſi viuēs
nouiter inunctus fuerit debet lauari: ad ſignifican
dum ꝙ ſi anima per confeſſionem et contritionem

a culpa mundata ſit: vtrūqꝫ. ſ. aīa et corpus eter-
nā glorificationem ⁊ claritatem in die iudicij con-
ſequetur: quoqꝫ illi ſm̄ Iob vere in domino moriū-
tur: et beati ſunt: qui nullam ſecum portant macu
lam: ſed in hoc mundo per penitētiā dereliquerūt.
Sed cum de hac lotione neqꝫ in veteri teſtamēto
ſcilꝫ Leui. x. c. neqꝫ in nouo. ſ. Act. v. nil agatur: ſi
omitteretur non multum vt aiunt quidam curan
dum eſſet. ⁊ Aug. dicit in lib. de cura pro mortuis
agenda. Corpori humano qđ poſt mortem impē-
ditur non eſt ſalutis preſidium: ſed humanitatis
officium. Verūtamen cū maria magdalena vnxe-
rit dn̄m ante paſſionem. Matt. xxvj. fecit eīn mori
turo qđ non potuiſſet facere mortuo. Marci. xiij.
Preuenit inquit vngere corpus meum in ſepultu-
ram: ex hoc probari poteſt corpora defunctorū la-
uanda eſſe. nam ſicut Hiero. ait in originali ſuper
illud Mat. vj. vnge caput tuum: in illis partibus
vnguētis pro balneis vtebantur. Canon toletaū.
concilij. xiij. q. ij. qui diuina. ſtatuit ꝙ qui diuine vo
catione ab hac vita recedunt cū pſalmis tantūmo
do ⁊ pſallentibus vocibus ad ſepulchrum deferā-
tur: debet autē defunctus portari a conſimilibus Defun-ctus de-bet por-tari a cō-ſimilib⁹ ſue pro-feſſiōis.
ſue profeſſionis: vt ſi fuerit diaconus a diaconib⁹:
ſi ſacerdos a ſacerdotibus: ſi ſint ibi: aliter non eſt
vis: quia neceſſitas legi non ſubiacet. de con. di. j.
ſicut. extra de obſer. ieiu. c. ij. clericus a clericis: ca-
tholicus a catholicis. Si vero fuerit de aliqua fra
ternitate deportetur ab illis qui ſunt eiuſdem fra-
ternitatis: mulieribus vero non licet corpora ferre
ne cogantur corpora ſua laſciuia incitantia denu-
dare: qđ facile contingere poſſet. Dū aūt de domo
ad eccleſiam ſeu ſepulturam portantur ſm̄ quo-
rūdam locorum morem ter in via pauſaī. Primo
ad ſignificandū ꝙ ipſe in hac vita exiſtens vt poſ
ſet digne dn̄o preſentari ⁊ cum alijs ſanctis perpe
tua quiete perfrui: in tribus ſpecialiter ſeipſum
exercitauit: videlicet in dei dilectione. in charitate
proximi: et in cuſtodia ſui: ſiue ꝙ in fide ſancte tri-
nitatis vixit atqꝫ vitam finiuit. Secundo ad repre
ſentādum ꝙ dominus triduo in ventre terre pau-
ſauit. Tertio tres pauſe fiūt in via. vt per tres die-
tas pſalmodie que tunc dicitur trina fiat ei abſolu
tio a derelictis tribus modis ſcilicet cogitatione:
verbo: et opere omiſſis. Exod. iij. Viam trium die-
rum ibimus in ſolitudine. Deinde ponitur in ſpe-
lūca in qua in quibuſdam locis ponitur aqua be-
nedicta et prune cum thure. Aqua benedicta ne
demones qui multum eam timēt ad corpus acce-
dant. Solent nāqꝫ deſeuire in corpora mortuorum
vt quod nequiuerunt in vita ſaltem poſt mortem
agant. Thus vero ibi ponitur propter fetorē cor-
poris remouendum ſeu vt defunctus creatori ſuo
acceptabilem bonorum operum odorem intelliga
tur obtuliſſe: ſeu ad oſtendendū ꝙ defunctis pſit
auxilium orationis: carbones in teſtimoniū ꝙ ter
ra illa ad communes vſus amplius redigi nō po-
teſt: plus eīn durat carbo ſub terra ꝙ̄ aliud. Hede
ra quoqꝫ vel laurus ⁊ huiuſmodi que ſemper ſer-
uāt virorem in ſarcophago corpori ſubſternūtur:
ad ſignificandū ꝙ qui moriuntur in chriſto viuere

nō deſinēt. Nā licet mūdo moriant̄ ſm corp⁹: tñ ſm animā viuūt ⁊ reuiuiſcunt deo. Alia tñ ꝯſideratione habebāt in funerib⁹ antiqui cypreſſos: qꝛ videlicet ſicut cypreſſus ceſa nō iterū ſurculeſcit: ſed tota morit̄: ita hō mortu⁹ nō reuiuiſcit. Fiunt etiā hec nō qꝛ cadaueribus inſit ſenſus: ſed in figurā vcꝫ vel ad reſurrectionē ſperādā vel ad dei miſericordiā ſeu beniuolentiā prouocādā: cui talia pietatis officia placēt. Debet aūt quis ſic ſepeliri: vt capite ad occidētē poſito pedes dirigat ad orientē: in quo quaſi ipa poſitione orat ⁊ innuit ꝙ ꝓmptus eſt: vt de occaſu feſtinet ad ortū: de mūdo ad ſeculū: ⁊ i quocūqꝫ loco extra cimiteriū chriſtianus ſepeliat̄ ſemper crux capiti illius apponi debet ad notandū illū chriſtianū fuiſſe: qꝛ hoc ſignū diabol⁹ valde veret̄ ⁊ timet accedere ad locū crucis ſignaculo inſignitū. Debēt quoqꝫ fideles xp̄iani ſepeliri induti ſudarijs: prout ꝓuinciales obſeruāt: qđ ſumūt ex euangelio in quo legit̄ de ſudario ⁊ ſyndone xp̄i. Quidā vero cilicio inſuūtur: vt hac veſte inſignia penitētie repreſentēt: nā cinis ⁊ ciliciū arma ſunt penitētiū. Nec debēt indui veſtib⁹ cōmunib⁹: prout in italia fit: ⁊ vt quidā dicūt debēt habere caligas circa tibias ⁊ ſotulares i pedib⁹: vt per hoc ipſos eſſe paratos ad iudiciū repreſentet̄. Clerici ṽo ſi ſunt ordinati illis indumētis induti ſint qui requirunt ordines quos habēt. Si ṽo nō habēt ordines ſacros more laicorū ſepeliant̄. Verūtñ lꝫ in alijs ordinibus ꝓpter paupertatē hoc ſepl⁹ omittat̄: in ſacerdote tñ ⁊ in ep̄o nullo mō ꝑtermittēdū eſt: veſtes eīn ſacerdotales virtutes ſignificāt cū quib⁹ pre ceteris ſunt dn̄o preſentādi. Euticianus papa ſtatuit vt null⁹ martyres ſepeliat ſine dalmatica aut colobio purpurato. Circa hoc aūt cōſiderandū eſt vtrū chriſtus veſtitus fuerit poſt reſurrectionē: ⁊ vtrū celū veſtitus aſcēderit: ⁊ vtrū duobus diſcipulis eūtibus in emaus: ⁊ ceteris mulierib⁹ ⁊ diſcipulis veſtitus apparuerit. Siquidē angeli leguntur veſtiti apparuiſſe. Juxta illud Joā. Vidit angelos ſedētes i albis. ⁊ alibi. Ecce duo viri aſtiterūt iuxta illos in veſtib⁹ albis: q̄ ⁊ dixerūt. Hic ieſus qui aſſumpt⁹ eſt a vobis in celū: ſic veniet queādmodū vidiſtis eū eūtē in celū. Nēpe chriſt⁹ veſtit⁹ aſcēdit in celū. Juxta illud. Quis eſt iſte q̄ venit de edō tinctis veſtib⁹ de boſra. Itē angeli dixerūt. Quare rubrū eſt indumētū tuū. Querit̄ etiā vtrū hoīes erūt nudi poſt diē iudicij an veſtiti: ⁊ videt̄ ꝙ veſtiti. Nā ſemꝑ angeli apparere ſolēt veſtiti: ⁊ xp̄s etiā poſt reſurrectionē cum veſte apparuit: ⁊ in trāſfiguratione veſtit⁹ fuit: vñ. Et apparebāt veſtimēta ei⁹ alba ſicut nix. E cōtra videtur ꝙ nudi erūt: qꝛ habet auctoritas ꝙ in eadē forma erimus in qua fuit Adam priuſqꝫ peccaret ⁊ etiam in meliori: ſed tunc fuit nudus: ergo ſimiliter nudi erimus. Solutio: nil diffinimus de veſte: ſed hoc ſolū dicimus ꝙ ibi nō erit deformitas nec vlla aduerſitas: vel infirmitas ⁊ erimus veſtiti ⁊ ornati veſtimentis virtutū. Quis autem ⁊ in quo loco ſepeliri debet: ⁊ vtrum locus ſepulture aliquid conferat: dictum eſt in prima parte vbi de cimiterio agitur. Illud aūt nota ꝙ quia ſcriptū eſt Leui. xxi. Pontifex ad omnē mortuū etiam patrem vel matrem nō ingredietur neqꝫ egredietur de ſanctis: hinc eſt ꝙ romanus pontifex ad nulli⁹ defuncti domum accedit. Item qꝛ ibidē dr̄ Sacerdotes non radent caput non barbā nec in crinib⁹ ſuis facient inciſſuram: ideo qui charorum morte triſtantur barbā nutriunt: nec crines preſcindunt et etiā nigris veſtibus ornātur: vt per nigredinē ⁊ dolorē cōſepulti mortuo videantur. Hic etiā queri poteſt vtrū voces mortuoꝝ loquātur: ⁊ videtur ꝙ ſic. iuxta illud ꝓphete. Exultationes dei in gutture eoꝝ. Hormiſda papa. l. diſt. ſi quis diaconus dicit ꝙ illi quibus cū falſa miā induſſerimus ante tribunal xp̄i ꝯtra nos facient queſtionē. ⁊ Augu. xiij. q. ij. fatendū. dicit ꝙ defuncti qui neſciūt q̄ hic fiunt dū hic agūtur poſtea audiunt ab his q̄ moriendo hinc recedunt. Sed ap̄ſo cōtradicere videt̄ dicens ꝙ tunc lingue ceſſabunt. et Pſalmiſta Nō mortui laudabunt te. Et nota ſm Augu. ꝙ tēpus qđ inter hoīs mortē ⁊ vltimā reſurrectionē interpoſitū eſt animas abditꝭ .i. nobis occultis receptaculis continet. Poſtremo nota ſm magiſtrū Joā. beleth. ꝙ antiqui ſolebāt dicere ꝙ qñ aīe i humanis ſunt corporibus vocātur aīe in inferis manes: qñ vero celos aſcendūt ſpiritus: qñ autem recens erat ſepultura ſiue quando ſpiritus circa ſepulturas errabat: vmbrā vocabant. vnde ps. Nā ſi ambulauero in medio vmbre mortis non timebo mala: qm̄ tu mecū es: ⁊ ideo tunc panē ⁊ vinum ponebant ſupra ſepulchra mortuoꝝ. vt dictū eſt ſub ti. de cathedra Petri. In miſſa pro mortuis dr̄ quādoqꝫ epiſtola Vir fortiſſim⁹ iudas. ij. Macha. xij. quādoqꝫ Nolumus vos ignorare de dormientib⁹ ſicut ⁊ ceteri qui ſpem nō habēt. Theſſal. iiij. quādoqꝫ Audiui vocem de celo. Apo. xiiij. quandoqꝫ Ecce myſterium vobis dico. j. Corinth. xvj. Dicit̄ etiam quandoqꝫ euangelium Amen dico vobis: quia venit. Joā. v. quandoqꝫ. Dixit Martha ad ieſum. Jo. xj. quandoqꝫ. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos et viuificat ⁊c. Joā. v. quandoqꝫ. Omne quod dat mihi pater. Joannis. vj. quandoqꝫ. Ego ſum panis viuus: qui de celo deſcendi: quod eſt ibidem.

Chriſt⁹ an fuerit veſtitus poſt reſurrectionem.

Romanus pōtifex ad nullius defuncti domum accedit.

De quatuoꝛ coronatis martyribus. Rubrica.

De quatuoꝛ coronatis. Hoc notabile repetitur: ꝙ quinqꝫ fuerunt qui venerant ad co[illegible]ruendum templū. ⁊ dyocletiano ꝯgnito ꝙ eſſent Chriſtiani martyrio ſunt coronati: quorum noīa quia nota fuerūt: idcirco in collecta ponunt̄. Poſt duos vero annos alij quatuoꝛ martyrium ſuſceperunt: quorum corpora ſepulta ſunt iuxta corpora predictorum quinqꝫ: quorum nomina quia fuerūt ignota: ideo ſtatuit melchiades papa: vt dies eorum ſub nominibus predictorum quinqꝫ celebris haberetur: et ſic vocatum eſt feſtum quatuoꝛ coronatorum: poſtea vero fuerūt cuidam religioſo eorum nomina reuelata. ſ. ſeueri: ſeueriani: carpophori: ⁊ victorini: nomen tamen feſti propterea mutatum non eſt: nec etiam dies in kalendario.

¶ De btō Martino epō ꝛ cōfeſſore. Rubrica.

D E btō Martino ſciendū ꝙ dicitur:
par apl̄is nō ꝓpter ſuſcitationē mor
tuorū quorūdā: vt quidā putāt: cum
idē multi alij fecerint martyres ꝛ cō
feſſores. Vel ꝓpter multitudinē mira
culoꝝ: ſed ſpecialiter ꝓpter vnū miraculū. Cū eni͂
eſſet Thuronēſis archiepūs venit ad eū q̄dā paup
ꝛ inops tunicā ab eo petēs: ꝛ ipſe ↄceſſit. Juſſit ḡ
ꝓcuratori ſuo vt emeret. Ille ṽo iuit ad foꝝ ꝛ tar
dus rediit tunicā vilē portās q̄ fere penula quaſi
pene nulla poterat dici: quā vir ſanctus ſibi mō
ſtrari fecit. Erat autē breuis forte vſq; ad genua
manice vſq; ad cubitū: extrahēs ḡ ſuā pauperi de
dit: ꝛ ipſe paupis tunicā induit. Nec m̄lto poſt ꝑ
parauit ſe ad celebrādū miſſam: ꝛ ſtās ante alta
re ſicut mos eſt in ꝑfatione: leuauit man⁹ ad dn̄m
manicis laxis retro labētib⁹: lʒ nec groſſa ei⁹ bra
chia nec multū carnoſa eſſent: ꝛ cū prefata penu
la nō niſi vſq; ad cubitū ꝓtēderet remāſerūt eadē
brachia nuda. Tūc venerūt miraculoſe aurei tor
q̄s: ipſaq; decēter operuerūt: ꝛ g'obus igneus ap
paruit ſup caput ei⁹ per quod demōſtratū eſt ſpi
ritū ſanctū ſuper eū deſcēdiſſe ad robur ſicut ſup
apoſtolos in pēth. Unde pp hoc nō immerito di
ctus eſt par apl̄is: eſt etiā eis par in officio. Cōſi
derādū aūt eſt ꝙ ipſe ſol⁹ inter cōfeſſores inſtitu
tionis hʒ octauas ſicut btūs Laurēti⁹ inter mar
tyres. Ille eni͂ dixit. Igne me examinaſti: ꝛ nō eſt
iuēta in me iniq̄tas: ꝛ Martin⁹ in agone mortis
dixit demoni aſtāti. Nil inueniēs in me cruēta be
ſtia: ecce quō ↄcordāt ille ꝓpollēs martyr: q̄re pre
oīb⁹ alijs octauas: ꝛ vigiliā hʒ iſte cōfeſſor excel
lēs: quare pre oīb⁹ alijs octauā hʒ. Cappā ei⁹ re
ges frācoꝝ cōſueuerūt portare in prelijs: vt dictū
eſt in ſecūda parte vbi agit̄ de ſacerdote: fortuna
tus poeta vir vita egregius ꝛ ingenio preclarus
de Italia. Thuronis veniēs geſta beati Marti
ni cōſcripſit tēpore Joan. pape tertij.

¶ De beato Andrea apoſtolo. Rubrica.

S Anctus andreas niger fuit colore:
barba plixa: ſtature mediocris: hoc
iō dicit̄ vt ſciat̄ qualis in eccleſia de
beat depingi: q̄d de vnoquoq; apo
ſtoloꝝ ꝛ alioꝝ multoꝝ ſctōꝝ ſciēdū
eſſet. Predicauit aūt in achaya ꝛ athenis ꝛ circa
partes illas. Excellētis fuit valde meriti: nec ſine
cā btūs Gregorius fuit ſibi adeo deuot⁹ ꝙ ſibi fe
cit ꝓpriū officiū ꝛ monaſteriū ↄſtituit: ꝛ ibi mona
ch⁹ extitit. Uigiliā ex īſtitutione nō hʒ: qꝛ eſt in tē
pore ieiunioꝝ: q̄re nō fuit neceſſe īſtitui ei vigiliā
ꝛ idē eſt de btō Thoma apoſtolo. Sane oſſa ei⁹
ac beati Luce euāgeliſte tpe Cōſtātini ſecūdi im
peratoris trāſlata ſunt apud Cōſtantinopolim.
Hac die dicit̄ epiſtola. Corde credit̄ ad iuſticiā.
Ad Roꝫ. decimo capitulo. Et euāgeliū. Ambu
lās Jeſus iuxta mare. Mat. iiij. c. Poſtcōmunio
Uenite ad me. q̄ eſt ibidē. ¶ In vigilia ṽo eſt in
troitus. Dn̄s ſecus mare. Matth. quarto capi. ꝛ
euāgeliū. Stabat Jo. ꝛ ex diſcipulis. Joan. j. ca.
Poſtcōmunio. Dicit Andreas. Joan. j. cap.

Beat⁹ Andreas vigiliam ex inſtitutione nō habet.

¶ De beato Nicolao. Rubrica.

L Equitur ꝙ cū in quadā eccleſia q̄ dr̄
Crux: ſubiecta monaſterio btē Ma
rie de charitate nōdū hyſtoria beati
Nicolai cātaret̄: fratres eiuſdem loci
priorē ſuū. vt eā ſibi cātare liceret iſtā
ter rogauerūt. Ille ṽo hoc preciſe negauit dicens
incongruū fore priſtinū morē nouitatib⁹ immuta
re. Illis ṽo inſtātib⁹ indignatus rn̄dit Recedite
a me: qꝛ noua cātica immo ioculatoria q̄dā i mea
eccleſia nō cantabūtur. Adueniēte aūt eiuſdē ſcti
feſtiuitate fratres cū quadā animi triſticia matu
tinales vigilias peregerunt. Cūq; oēs ſe in lectis
recepiſſent: ecce btūs Nicolaus priori viſibiliter
terribilis apparuit quē a lecto extrahens ꝑ capil
los dormitorij pauimēto alliſit: ꝛ icipiēs antipho
nā O paſtor eterne ꝑ ſingulas vocum differētias
virgis quas in manu tenebat grauiſſimos ictus
ſuper dorſum illius ingeminās per ordinē moroſe
cātando antiphonā ipſam ad finē vſq; perduxit:
omnibus ergo illis clamoribus excitatis ſemiui
uus ad lectū deportatur: qui tandē ad ſe rediens
dixit Ite ꝛ hyſtoriā nouā ſancti Nicolai decātate.
Tēpore henrici quarti imperatoris oſſa ſcti Nico
lai apud vrbem beneuentū trāſlata ſunt.

Prior q̄ nolebat vt hiſtoria dn̄i Nicolai cantaretur vapulauit.

¶ De venerabili Beda preſbytero. Rubrica.

B Eda venerabilis preſbyter ꝛ mona
chus egregius expoſitor claruit in an
glia circa annū dn̄i. vj. c. lxxxvj. qui li
cet in ſctōꝝ cathalogo cōputetur: nō
tn̄ ab eccl̄ia ſctūs ſed venerabilis ap
pellat̄ duplici rōne. Primo quia cū pre nimia ſene
ctute eius oculi caligarēt: faciebat ſe duci ꝑ villas
et caſtra vbiq; verbū domini predicādo: cūq; qua
dā vice ꝑ quādā vallē magnis lapidibus plenam
trāſiret: quidā ex doctorib⁹ deriſorie dixit ei ꝙ ibi
erat magnus populus cōgregatus expectās ei⁹
predicationē auide ꝛ ſilēter: ꝛ tūc incepit ille pre
dicare feruēter: ꝛ cū in fine cōcluſiſſet per oīa ſecu
la ſeculoꝝ. mox oēs lapides alta voce clamaſſe di
cuntur Amē venerabilis pater: ꝛ ideo venerabilis
pater appellat̄. Alij ṽo aſſerūt ꝙ angeli rn̄derunt
bene dixiſti venerabilis pater. Scd̄a cauſa eſt: qꝛ
poſt eius mortē clericus quidā ſibi deuotus quē
dam verſum edere cupiebat: quē in illius tumulo
ſculpi facere intēdebat incipiēs ſic. Hac ſunt i foſ
ſa volēs verſum terminare Bede ſcti oſſa: ſed qꝛ
talē finē verſus cōgruitas nō patiebat̄: et ſedula
mēte reuolueret: nec cōgruū finē videret: dū qua
dā nocte multū ſuper hoc cogitaſſet: mane ad tu
mulū properās manib⁹ angelicis: taliter verſum
ſcriptum reperit finitum. Hac ſunt in foſſa Bede
venerabilis oſſa. Eius autem corpus apud ianuā
deuotione cōgrua dicitur coli.

¶ De ſancto Thoma apoſtolo. Rubrica.

H Iſtoria ſeu legenda de ſctō Thoma
aplō: ꝛ ſi quid ex ea in rn̄ſorijs vel an
tiphonis ſumptū reperitur inter apo
cripha deputatur: in ipſo aūt feſto le
gitur ad miſſam euangelium. Tho
mas vnus ex duodecim. Joannis. xx.

¶ De ſanctis Stephano ⁊ Joanne euange. ⁊ Innocen. Rubrica.

Poſt dn̄i natiuitatē ſequēti die fit feſtum de obitu beati ſtephani prothomartyris: ⁊ tamen ipſe fuit paſſus in auguſto. Quare autē hoc feſtū ſtat ſub feſto inuētionis eius dictum eſt. Queritꝛ quare hec tria feſta vz ſanctoꝝ Stephani Joan. ⁊ Innocentū immediate poſt feſtū natiuitatis dn̄i ordinātur? Reſpondetꝛ primo vt xp̄o capiti ⁊ ſpōſo ſui comites adiungantꝛ. Natus eñ xp̄s ſpōſus eccleſie in hunc mundū tres comites ſibi adiūxit: de quibꝰ dr̄ in canticis. Dilectꝰ meus candidꝰ ⁊ rubicundꝰ electus ex milibꝰ: candidus quātū ad Joānē euāgeliſtā precioſum virginē ⁊ confeſſorē: rubicundꝰ q̄ntum ad Stephanū prothomartyrē: electus ex milibus q̄ntum ad magnā turbā innocentū. Secūdo vt ſic eccleſia omniū martyrū genera: quorum quidem martyrij chriſti

Triplex eſt martyrium.

natiuitas cauſa fuit inſimul adunaret. ¶ Triplex eſt eñ martyriū. Primū voluntate ⁊ opere: ⁊ tale fuit martyriū beati Stephani: ⁊ hoc eſt digniſſimum in genere: hoc autē dicimꝰ: q2 aliqua circū-

Primū martyrium.

ſtātia facere poſſet ꝙ aliquis cōfeſſor aliquo martyre dignior eſſet: ⁊ ideo feſtū eius precedit alia: ⁊ cōtinuatur feſto dn̄ice natiuitatis vn̄ in ipſo feſto legitur. Mortē quā ſaluator dignatꝰ eſt pro omnibus pati: hanc ille primꝰ pre omnibꝰ reddidit ſaluatori. ⁊ iterū. Chriſtus heri natus eſt ī terris vt hodie naſceretꝛ ſtephanus in celis. ¶ In feſto beati ſtephani introitus eſt. Etenī ſederūt principes ⁊ aduerſum me loquebantꝛ. in quo oſtēdūtur inſidie principū iudeorū beato ſtephano inſidiantiū. Epiſtola eſt Act. vj. c. Stephanus plenus gratia ⁊ fortitudine: que ſicut dicit Augu. in ſermone huiꝰ diei cū plurimū habeat admirationis in ipſa ſpecie nō minꝰ cōtinet in miniſterio dignitatis: in qua narratꝛ tā paſſio ipſiꝰ q̄ꝫ paſſionis cā ⁊ meritū ſeu remuneratio ⁊ hec etiā inſinuantꝛ ⁊ repreſentātur in reſpōſorio qd̄ eſt. Sederūt principes ⁊ aduerſum me loquebantꝛ: ⁊ in alleluya qd̄ eſt. Video celos apertos ⁊ ieſum ſtātē a dextris. Act. vij. ca. ⁊ in offertorio et in poſtcōmunione. Video celos apertos. Act. vij. c. ⁊ in nocturnali etiā officio idē repetitur: vt oſtendatꝛ ꝙ ſepe ⁊ ſepiꝰ cōſiliati ſunt principes ſacerdotū in mortē eius. Euāgeliū eſt. Ecce ego mitto ad vos. Mat. xxiij. c. ⁊ ſeqꝛ. Hieruſalē hieruſalē que occidis ꝓphetas ⁊ lapidas eos ⁊c. Stephanus enim fuit lapidatus. dicitur etiā ibi. A ſanguine abel iuſti: ſicut enim ille fuit prothomartyr in veteri teſtamēto: ſic iſte in nouo. Hyſtoriā ſancti Stephani cōpoſuit Alcuinꝰ karoli magiſter ⁊ capellanꝰ: nocturnales antiphonas de pſalmis quibus attitulantur accepit: cetera de actibus apoſtolorū: antiphonis etiā laudū quidā verſus premittantꝛ: prout dictū eſt in ſexta parte ſub dn̄ica de trinitate. Frequentatur aūt in verſiculis all'a vel propter ſolēnitatē dn̄ice natiuitatis vel ꝓpter gaudiū de ꝯſortio ſtephani angelice cōtionis. Dicitꝛ eñ illud capitulū. Stephanꝰ plenꝰ gratia ⁊ fortitudine. ⁊ illud. Surrexerūt quidā. q̄ ſunt Act. vj. c. ⁊ illud. Cū eſſet ſtephanus plenus. Act. vij. c.

Scdm martyrium.

Secūdū martyriū eſt voluntate ⁊ nō opere: quale fuit martyriū Joānis euāgeliſte: q̄ martyr fuit: ſicut patet in illa antiphona. In ferventis olei doliū miſſus Joā. apl's diuina ſe protegente gr̄a illeſus exiuit: ſicut nō ſenſerat carnis eſtū: q2 virgo fuit mēte ⁊ corpore: ſic nec eſtū ferventis olei ſenſit. In natali autē eius cātatꝛ in q̄buſdā eccleſijs vna miſſa in exordio lucis. ad notādū ꝙ ipſe accepto lumine huiꝰ mūdi ſacrificiū virginitatis ſemper obtulit deo: q2 eñ nō poterat habere vigiliā ꝓpter feſtū bti ſtephani: ſtatutū fuit vt duas miſſas haberet. In miſſa de btō Joā. ep'la. Qui timet deū faciet bona. Eccleſiaſtici decimoq̄nto ca. euāgeliū eſt. Dixit ieſus Petro. Joan. vltimo cap. ⁊ cātatꝛ all'a. Valde honorandꝰ eſt ⁊c. qd̄ ibi dr̄. Qui ſupra pectꝰ dn̄i in cena recubuit. ſumitur Joā. vltimo ca. Introitꝰ eſt. In medio eccl'ie aperuit. Eccleſiaſtici decimo q̄nto ca. ⁊ rn̄ſoriū. Exijt ſermo inter fratres ⁊c. Joā. vlti. ca. Itē all'a. Hic eſt diſcipulꝰ. Joā. vltimo ca. Cōio. Exijt ſermo q̄ eſt ibidē. Dicitꝛ etiā ad horas ca. Cibauit eos ex adipe frumēti ⁊c. Eccleſiaſtici decimoq̄nto ca. et illud. Bn̄dictus deus ⁊ pater dn̄i nr̄i. Ephe. p̄mo ca. ⁊ illud. Qui timet dn̄m. Eccleſiaſtici decimoq̄nto. c.

Beatꝰ Joannes euāgeliſta quo tēpore obierit.

Et nota ꝙ beatꝰ Joānes euāgeliſta in feſto beati Joan. bap. obijt: ſed q2 non poterat tunc eiꝰ feſtū fieri trāſlatū eſt ad tertiū diē natalis dn̄i: vt oēs comites ſuos haberet ſpōſus: vt p̄miſſuȝ eſt: ⁊ feſtū bti Joā. bap. ī ſuo die remāſit: nec mirꝝ q2 dies illa ab angelo gaudio natiuitatis p̄curſoris autēticata fuit nec dogmatizādū ꝙ euangeliſta baptiſte tāq̄ꝫ maiori ceſſerit pro eo qd̄ legitur. Inter natos mulierꝝ nō ſurrexit maior Joāne baptiſta: nā qd̄ nō dȝ eſſe de ipſoꝝ maioritate diſputādū diuinitꝰ eſt oſtēſuȝ. Cū eñ duo magiſtri quorū vnꝰ baptiſtā: alter p̄ferebat euāgeliſtā ſolennē ad hoc indixiſſent diſputationē: ⁊ q̄libet ſollicite ī ueſtigaſſet autoritates ⁊ rōnes efficaces q̄bꝰ ſuū Joānē p̄ferre poſſet: tādē die diſputatiōis aduenīēte q̄libet ſanctorū emulatori ſuo appparuit dicēs. Bn̄ cōcordes ſumꝰ ī celis: de nobis nō diſputetis in terris. Tūc illi ſibi adinuicē: ⁊ oī ꝑplo viſionē publicauerūt: ⁊ dn̄m bn̄dixerūt: vel ideo fuit ad tertiū diē poſt dn̄i natiuitatē trāſlatū: q2 forte illa die dedicata eſt ei baſilica: vel q2 forte ea die rediJt de pathmos inſula: vel inſulatꝰ eſt: fuit eñ patriarcha epheſinus. Aiūt q̄dā ꝙ beatꝰ ioannes cum poſt celebratā miſſam deſcēdiſſet in tumulū euanuit ab oculis circūſtātiū: ⁊ cū terra ibi ſcaturiat: de profundo addunt eū viuere ⁊ terrā eius anhelitu ſcaturire. alij in celū tranſlatū. Igitꝛ partim ex euāgelio p̄tim ex eiꝰ tribulatiōe hodierna copulatꝛ hiſtoria: ī cuiꝰ vlti. rn̄ſorio. ſ. In medio eccleſie. qd̄ ſumitꝛ de libro Sapiē. in quo agitꝛ de ſpiritu intellectꝰ pneuma iubilatꝛ: q2 per ſpiritū intellectus fuit de ineffabili verbo: ſ. de deo ꝓ locutꝰ.

Tertiū martyrium.

Tertiū martyriū eſt opere ⁊ nō voluntate: quale fuit martyriū innocētū qd̄ ſicut tertiū locū obtinet in dignitate: ita ⁊ inter feſta martyrū. Sed q̄re feſtū innocētū celebratꝛ an̄ feſtum ſtelle: id eſt

epyphanie cũ mortui fuerint poſt apparitionem ſtelle: qñ. ſ. herodes vidit ꝙ illuſus eſſet a magis? Rñdetur ꝙ herodes auditis rumoribus de xp̃o nato turbatꝰ eſt valde timẽs amittere regnũ. vñ cogitauit facere īterfici oẽs pueros: ⁊ ſic xp̃s nõ euaderet: ſed fuit impeditꝰ tunc: qm̃ Auguſtꝰ ceſar mãdauit ei ꝙ ad eũ veniret cum ariſtobolo ⁊ alexãdro filijs ipſiꝰ herodis riſuris corã eo: ⁊ qꝛ nõ fuit auſus nõ ire iuit: poſtmodũ ꝓo reuerſus reuoluto anno poſt natale dñi fecit oẽs pueros interfici a bimatu. i. a biẽnio ⁊ infra. bimatos eñ grece dicit̃ latine biennũ. Querit̃ quare in feſtiuitate innocẽtum in miſſa Gloria in excelſis deo. ⁊ all'a ⁊ alia cantica leticie nõ cãtant̃? Dicunt magiſtri ideo: qꝛ mortui ſunt añ dñi paſſionẽ ⁊ ſic ad inferos deſcẽderunt. Sed pari rõne ⁊ in feſto beati ioãnis baptiſte ſubticeri deberẽt. Dicendũ eſt igit̃ ꝙ hoc ideo contingit: qꝛ auctor officij voluit nos cõiungi in hac feſtiuitate aīabus deuotarum mulierũ de morte innocentũ plãgentiũ ⁊ dolẽtiũ. Vñ cauſa triſticie earũ illa dimittimꝰ: ⁊ ideo legit̃ prophetia Hieremie. xxxj. c. ❡ De innocentibus. Vox in rama audita eſt: que ad litterã de bẽiamitis exponit̃. qui interfecti ſunt propter vxorẽ leui quã oppreſſerãt: ⁊ Rachel fuit mater beniamin. Vel per rachel que interpretatur ouis vel vidẽs:

Eccl'ia plorat filios ſuos triplices.

intelligit̃ eccleſia que plorat filios ſuos ſcꝫ triplices. Primi ſunt martyres cõſiderãs eos eſſe ſibi ſubtractos ⁊ nõ vult cõſolari ī preſenti: ſed oẽm cõſolationẽ transfert in futurũ: qꝛ non ſunt: ſcꝫ preſentes. Secundos filios luget eccleſia: qꝛ fere ad partũ veniunt in quibꝰ patit̃ abortum. Tertij ꝓo ſunt qui iam renati in baptiſmo erãt: ſed peccata retrocedunt: hos ⁊ illos luget eccleſia: qꝛ nõ ſunt. i. damnati ſunt: ⁊ ideo qꝛ luget eccleſia cantica leticie ſubticent̃. Poteſt eſſe ⁊ alia ratio: nam cantica leticie proprie poſt victoriã cantari debẽt. Vñ Ezechieli dictũ eſt. Diſpone domui tue quia morieris: qꝛ poſt victoriã habitã nõ cecinit cantica leticie: ſed innocẽtes nõ habuerũt victoriã: nõ eñ eſt victoria vbi pugna nõ eſt. Media rõ melior ẽ. Quidã tñ pro all'a cãtãt ī miſſa. Laus tibi xp̃e. Alij cãtemꝰ eã. Et dꝛ ep'la. Vidi ſupra montẽ ſyon agnũ ſtantẽ. Apoc. xiiij. ⁊ Euangeliũ. Angelus dñi apparuit in ſomnis. Matt. ij. Si autẽ feſtũ illud in dñica contingit nullũ canticũ leticie ſubticet̃ propter gaudiũ reſurrectionis. In octauis quoqꝫ eorũ cãtica leticie cantant̃: pro ſignificatione gaudij qd̃ accepturi ſunt in octaua: id eſt in reſurrectiõe: qꝛ licet ad inferos deſcẽderint: reſurgẽt tñ nobiſcũ in gloria. Octaue eñ feſtiuitatũ celebrant in memoriã generalis reſurrectionis quã ſignificãt. Rurſus qꝛ hac die triſticiã repſentamꝰ: in multis eccleſijs diaconi nõ vtunt̃ dalmaticis: nec ſubdiaconi ſubtilibꝰ. i. tunicellis: ad notandũ ꝙ innocẽtes ſtatim in morte primam ſtolã nõ receperunt: ſed ad infernũ deſcẽderũt: de hoc in tertia parte dictũ eſt ſub titulo de coloribꝰ. In hoc feſto dicit̃ capitulũ illud. Vidi ſupra mõtem. Apocali. xiiij. ⁊ illud. Hi ſunt ꝗ cum mulieribus nõ ſunt coinquinati. ⁊ illud. Hi empti ſunt ibidẽ.

Innocentes ſtatim ī morte ꝓmã ſtolã nõ receperunt.

Et aduerte antiphone nocturnales de pſalmis ſumuntur: cetera de epiſtola ⁊ euangelio. Qd̃ autem dicuntur centũ quadraginta quatuor milia: finitum ponitur pro infinito: quia deus oẽs ſub certo numero cõprehendit. Quod etiam dicitur. Vidi ſub altare dei aīas interfectorum ſic eſt accipiẽdum: qꝛ Ioãnes vidit animas interfectorum ſub altare: id eſt humiliatos capiti ſuo. Vel qꝛ in abſcõſo: qꝛ nemo percipit hic qũo ibi ſit. Sed quare ſolẽnizat eccleſia pro morte innocentum qui non habuerunt voluntatẽ patiẽdi? Videtur eñ ꝙ eadẽ ratiõe ſi aliquis tyrãnus interficeret tot pueros. deberet eccleſia ſimil'r ſolennizare pro illis: qd̃ verum nõ eſt. Reſpõderi poteſt ꝙ hoc feſtũ propter tria celebrandũ eſt: licet voluntatẽ nõ habuerunt patiendi. Primo ꝙ chriſtꝰ in eis querebat̃ ⁊ occidebatur. Secũdo quia chriſtus in eis celabat̃ diabolo ⁊ herodi. Tertio quia nomen domini nõ loquendo ſed moriẽdo cõfeſſi ſunt: quia pro xp̃o ⁊ vice chriſti ſunt occiſi. Erant innocentes autẽ quia circumciſi: nam circũciſio erat tunc remediũ cõtra originale peccatũ: lꝫ non ita ſufficiens ſicut nunc baptiſmus eſt. Illud autẽ ſciendũ eſt ꝙ in quibuſdã eccleſijs in die natalis domini diaconi veſperis finitis ī honorẽ beati ſtephani ꝗ eximꝰ diaconꝰ fuit ī tripudio cõuenientes cãtãt antiphonam de ſancto Stephano: ⁊ ſacerdos dicit collectã. Nocturnos autẽ ⁊ officiũ ī craſtinũ celebrãt ⁊ benedictiones ſuper lectiones dãt: qd̃ tamẽ facere nõ debẽt: ⁊ eodẽ modo faciũt ſacerdotes in feſto bti Stephani ī veſperis ī honorẽ ſancti Io. qꝛ ipſe ſacerdos fuit: ⁊ pueri in feſto ſancti Ioannis ad honorẽ innocẽtum. Subdiaconi vero faciunt feſtum in quibuſdã eccleſijs in feſto circũciſionis: vt dictũ eſt in alijs in epyphania: ⁊ etiam in alijs in octaua epyphanie: qd̃ vocãt feſtũ ſtultorum. Quia eñ ordo ille antiquitꝰ incertꝰ erat: nam in canonibus antiquis. extra de eta. ⁊ qua. a multis quãdoqꝫ vocat̃ ſacer. quãdoqꝫ nõ: ideo ſubdiaconi certum ad feſtandũ nõ habent diem: ⁊ eorum feſtum officio celebratur confuſo.

❡ De apoſtolis. Rubrica.

Apoſtolꝰ grece īterpretat̃ miſſus latine: inde ap'li dicti ſunt qꝛ a xp̃o miſſi fuerũt euãgelizare per vniuerſum orbẽ. Sane eccleſia in cõi de ap'lis ſolẽnizat ⁊ cãtat in matutinis. Ecce mitto vos ⁊c. quia oẽs electi ſunt ſimul a dño poſt ſermonẽ ad eos factũ in monte: ſicut habetur in Matth. ⁊ Marco: ꝗ videlꝫ electi ſunt. xij. De ꝗbuſdã tñ facit eccl'ia officiũ ꝓpriũ: ſicut de beato Petro ꝓꝑ priuilegiũ dignitatis. De beato paulo quis nõ ſit de. xij. propter priuilegiũ ꝑdicatiõis. De beato Ioãne propter priuilegiũ amoris ſiue virginitatis. Et de beato Andrea propter priuilegium crucis: quã ita ardenter predicauit: cõcupiuit ⁊ habuit. Per horas capitulũ illud. Iam non eſtis hoſpites ⁊ aduene. Ephe. ij. ⁊ illud. Non vos me elegiſtis. qd̃ eſt ibidem. ⁊ illud. Beatus vir qui ſuffert tẽtationẽ. Iaco. j. ⁊ illud. Magnificauit eũ ī timore inimicoꝝ. Eccleſiaſti. xlv. ⁊ illud

Apoſtoli quare dicti ſunt.

Statuit illi dominus teſtamentū ſempiternū .ibi
dem. ꝛ illud. In fide ꝛ lenitate illius ſanctū fecit
illū.ibidē:ꝛ illud. Ibāt apoſtoli gaudētes. Act.
v. ꝛ illud. Nā quos preſciuit hos ꝛ predeſtinauit
conformes. Roma.viij. ꝛ illud. Corpora ſanctorū
in pace ſepulta ſunt. Eccleſiaſt.xliiij. ꝛ illud. Non
eſurient neqꝫ ſitient amplius. Apoc.vij.ca. ꝛ illud
Nos inſenſati vitam illorū. Sapi.quinto. ꝛ illud.
Ipſo ſummo angulari lapide xp̄o ieſu. Ephe.ij.
Habent aūt vigilias ꝛ octauas : q꜄ ſi cōpatimur
ꝛ cōregnabimus:de hoc dictū eſt in quarta parte
ſub quarta feria tertie hebdomade aduētus. In
ſtantia tamē eſt de beato Ioāne euāgeliſta quo
ad ieiunium:quod cōtingit:tū q꜄ vt dicunt quidā
nō fuit martyꝛ niſi animo:tum ꝓpter feſtum ſan-
cti ſtephani quod eſt in vigilia feſti eius. In vigi
lijs apoſtolorū dicitur epiſtola. Benedictio dn̄i ſu
per caput eius. Prouerbiorum.xx. ꝛ Eccleſi. xlv.
Item illa. Per manus autē apoſtolorū fiebāt ſi-
gna ꝛ prodigia. Actuū.v. ꝛ euangeliū. Ego ſum
vitis vera. Io.xv. In feſtis vero apoſtolorū dicit
epiſtola. Iā non eſtis hoſpites ꝛ aduene. Eph.v.
Itē illa. Hi ſunt viri miſericordie. Eccleſia.xliiij.
Item illa. Scimus q꜄ diligentibus deum. Rom.
viij. Item illa. Benedictus deus ꝛ pater domini
noſtri ieſu chriſti. Ephe.j. Itē illa. Spectaculū fa
cti ſumus. Ad Corinthios.iiij. Itē illa. Vnicuiqꝫ
veſtrū data eſt.ad Ephe.iiij. Item alleluya. Ego
vos elegi. Io.xv. Item illud. Venite ad me oēs
qui laboratis ꝛ onerati eſtis ꝛc. Marci.xj. capit.
Euangeliū vero. Hoc eſt preceptū meū vt diliga-
tis inuicē ꝛc. Ioan.xv. Et illud. Hoc mando vo-
bis:quod eſt ibidē. Itē illud. Ecce ego mitto vos
Mat.x.ca. Item illud. Facta eſt contentio inter
diſcipulos ieſu. Luc.xxij. Item illud. Deſignauit
dn̄s ꝛ alios. Luce.v.cap. Item illud. Ego ſum vi
tis vera:ꝛ vos palmites. Io.xv.capi. Item illud
Dixit Symon Petrus. Matthei.xix.ca. Poſtcō-
munio. Amē dico vobis ꝙ vos qui reliquiſtis ꝛc.
Mat.xix.c. Itē illa. Vos qui ſecuti eſtis me: que
eſt ibidē. Et nota ꝙ tres apoſtoli leguntur tantū
viui fuiſſe rome:ſcilicet Petrus Paulus ꝛ Ioan
nes: ꝛ tres euāgeliſte:ſcꝫ Ioānes Marcus ꝛ Lu
cas. ¶ Notandū eſt etiā apoſtolos ſiue chriſti di-
ſcipulos:non ideo tantū fuiſſe paſſos: q꜄ predica
bant de chriſto:ſed q꜄ ipſum deificatum agebant
ſine romanorum autoritate quod ipſi prohibue-
rant. Eccleſia olim ſtatuit fieri communiter feſtū
de omnibus apoſtolis in kalendis Maij : vt di-
ctum eſt in ſexta parte ſub feſto apoſtolorū Phi
lippi ꝛ Iacobi.

Beat⁹ Io. euā gelista (vt di- cunt nō nulli) nō fuit mar tyr niſi i animo.

¶ De euangeliſtis. Rubrica.

Poſt apoſtolos eccleſia veneratꝰ etiā
euangeliſtas:qui nō tantū ꝑdicaue-
runt ſed etiā euāgelia ſcripſerūt. Le-
gitur enī in Gene.iij.cap.ꝙ fluuius
egrediebatur de loco voluptatis ad
irrigandū paradiſum:qui diuiditur in quattuor
capita:ſcꝫ phyſon:gyon:tygrim ꝛ eufratē. Sane
allegoriceꝰ fluuius ille euangelica predicatio eſt q̄
a xp̄o ꝓcedit a quo generaliter omnis voluptas
emanat. Venite inquit ad me omnes qui labora-
tis: ꝛ onerati eſtis: ꝛ ego reficiā vos: ꝛ inuenietis
requiē animabus veſtris. Iugū enim meū ſuaue
eſt: ꝛ onus meū leue. Guſtate ꝛ videte q̄m ſuauis
eſt dn̄s:beatus vir qui ſperat in eo. Recte aūt hec
predicatio fluuio cōparatꝰ:tū q꜄ reficit abluit ꝛ fe-
cūdat:tū q꜄ fluuius dicitur aqua fluens: ꝛ vt Sa
lomō ait. Aqua profunda verba ex ore viri ꝛ tor-
rens inundans eſt fons ſapientie : qui tā lōge la-
teqꝫ defluxit vt mūdū repleuerit vniuerſuꝫ:iuxta
illud. Euntes in vniuerſum mūdū:predicate euā
geliū ꝛc. quapropter in oēm terrā exiuit ſonus eo
rū: ꝛ in fines orbis terre verba eorū . Hoc irrigat
paradiſum:id eſt fecundat eccleſiā iuxta illud qđ
dicit apoſtolus. Ego plātaui apollo rigauit : de⁹
aūt incremētū dedit. Hic eſt enī fons hortorū:pu
teus aquarū viuētiū que fluunt impetu de liba-
no. Fluuius aūt iſte in quattuor capita diuiditur:
quia predicatio Ieſu chriſti in quattuor euange-
lia deriuatur:nā lꝫ ſcripſerint multi euāgelia : q꜄
Luca teſtāte. Multi conati ſunt ordinare narra-
tionē rerū que in nobis cōpleta ſunt:tn̄ nō niſi q̄t
tuor recepta ſunt ab eccleſia:videlicet Matthei:
Marci:Luce ꝛ Ioānis:quod vtiqꝫ factū eſt qua
druplici ratione. Primo ad oſtēdēdū duorū teſta
mentorū cōcordiā:ſicut enim in veteri teſtamēto
vnus fuit legiſlator:ſcꝫ Moyſes ꝛ quattuor ma-
iores ꝓphete:ſcꝫ Eſayas:Hieremias:Ezechias:
ꝛ Daniel: ꝛ duo decim minores prophete: ꝛ multi
ſapiētes:ſcꝫ Iob:Dauid:Salomon: ꝛ Ieſus ſy-
rach:ita ꝛ in nouo teſtamēto vnus fuit legiſlator:
ſcꝫ xp̄s: ꝛ quattuor euāgeliſte duodecim apoſtoli
ꝛ multi alij doctores:vt Hieronym⁹:Auguſtin⁹:
Ambroſius: ꝛ Gregorius:vt per hoc oſtendatur:
q꜄ rota cōtinetꝰ in medio rote: ꝛ duo cherubin ſeſe
reſpiciūt verſis vultibus in propiciatoriū. Secū-
do ꝓ miniſterio quadrige aminadab: de qua ſpō-
ſa in canticis dicit. Anima mea turbata eſt ꝓpter
quadrigas aminadab. Aminadab enim interpre
tatur ſpōtaneus dn̄i:hic eſt xp̄s qui factus eſt hō
oblatus eſt q꜄ ipſe voluit. hui⁹ quadriga eſt euā-
gelica doctrina per quā eius fama per mūdū ve-
hitur vniuerſum:cui⁹ q̄ttuor rote ſunt dicti quat-
tuor euangeliſte: ꝓpter hanc quadrigā ſponſa:id
eſt eccleſia ſalubri dolore turbatꝰ ad penitentiam.
Tertio ad deſignandū liberationē generis huma
ni a morte quadrifica:id eſt a trāſgreſſione q̄dru-
plici:prima trāſgreſſio fuit mādati in paradiſo: ſe
cūda legis naturalis:tertia legis ſcripte:q̄rta euā
gelij:vel pori⁹ peccatū fragilitatis per impotētiā
ſimplicitatis ꝑ ignorātiā:ſecuritatis per negligē-
tiā:malignitatis per iniuriā. His enim quattuor
modi peccādi anima moritur : ꝛ ſeparatur a deo:
Quarto pro miniſterio forme quadrige: ſicut enī
in ceteras formas q̄dratus:ſic īter ceteras doctri
nas euāgeliū ſolidius ꝛ ſtabilius ꝑſeuerat: nā il-
lud vndiqꝫ ſtat: ꝛ ideo legitur Apoc.xxj.ca.ꝙ ciui
tas in quadro poſita eſt: ꝛ iſtud propter ſtabilita-
tē appellatur eternū:per cuius gratiā homo qua
dratur in moribus: ꝛ in virtutibus ſolidatur. Ce-
terum iſtorū potius q̄ꝫ aliorum euāgelia recepta

Predi catio ie- ſu chri- ſti in q̄t- tuor euā- gelia de riuatur.

unt: tũ q: ipſi diligẽtius ⁊ apertius hyſtoriã euãgelicã deſcripſerũt: tũ q: lz aliqñ varia ſeu diuerſa nunq̃ tñ cõtraria ſeu aduerſa ſcripſerunt: tũ q: illi quattuor animaliũ figuris in viſione Joan. et Ezechi. prefigurati ſunt Ezech. j. ca. Mattheus per hominẽ: eo q̄ eius intentio precipue circa ſcribendã chriſti humanitatẽ verſatur. Unde eius liber ab humana chriſti natiuitate ſumit exordiũ. Liber inquit generationis Jeſu xp̄i ⁊c. Marcus per leonẽ in deſerto rugientẽ eo q̄ eius intẽtio precipue circa deſcribendã eius reſurrectionẽ conſiſtit. Unde eius euangeliũ antonomatice in die reſurrectionis legitur. Dicitur aũt q̄ leo rugitu maximo tertia die ſuos excitat catulos: ita ⁊ de⁹ pater immẽſa potẽtia ſua filiũ ſuũ tertia die ſuſcitauit. vnde ⁊ Marcus ab exclamatione incipit ſcz a predicatione Jo. in deſerto clamãtis ⁊ dicentis Uox clamãtis in deſerto. Et ſcias q̄ marcus fuit lõgo naſo: ſubducto ſupercilio: pulcher oculis caluus: barba prolixa: habitudinis optime: etatis medie canos aſperſus. Lucas per vitulũ eo q̄ p̄cipue circa deſcribẽdã xp̄i paſſionem eius intẽtio verſat̄: in qua xp̄s ſe obtulit hoſtiã deo patri idez ipſe ſacerdos ⁊ hoſtia. Uitulus eñ erat hoſtia ſacerdotalis. vnde a ſacerdotio incipit dicẽs. Fuit in dieb⁹ herodis regis iudee ſacerdos quidã ⁊c. Joãnes per aquilã: q: ceteris cũ dño gradiẽtib⁹ ipſe in celũ ad deſcribẽdã xp̄i diuinitatẽ volauit dicẽs. In principio erat. de hoc dictũ eſt in prima parte ſub ti. de picturis. He ſiquidẽ quatuor principales intẽtiones deſignate ſunt per figuras illorũ quatuor animaliũ: ⁊ quoꝝ quodlibet ſecundũ viſionẽ Ezechielis quattuor habet facies quoniã omnes de ſingulis agũt: lz quidã principalius de quibuſdã preſertim cũ omnes agãt de xp̄o: quattuor ille figure cõueniũt: fuit nãq̄ homo naſcẽdo vitulus moriendo: leo reſurgẽdo: aquila aſcendẽdo. Que vt melius intelligas imagina aliqđ animal habẽs caput quadratũ: ⁊ in qualibet ſuperficie imagina vnã faciez videlicet a parte anteriori faciẽ hominis: a dextris faciẽ leonis: a ſiniſtris faciẽ vituli: a parte poſteriori faciẽ aquile a ſuperiori. Quia vero facies aquile ſuper alias eminebat propter colli lõgi productionẽ: ideo dicitur q̄ erat deſuper. Quodlibet etiã horũ habebat quattuor alas. de peni. diſt. ij. pennata. Finge eñ quodlibet animal quaſi quadratum: in quadrato ſunt quattuor anguli: ⁊ in quolibet angulo erat vna ala. Porro hi quattuor ſignificati ſunt per p̄dicta quattuor flumina: per phiſon Joãnes: per gyõ Mattheus: per tigriz Marc⁹: per eufratẽ Lucas. Sic enim clare probat Innocentius tertius de euãgeliſtis in ſermone. Sunt etiã ſignificati per quattuor annulos arche. q̄ aurei ⁊ rotũdi erãt. In auro claritas: in rotũditate que initio caret ⁊ fine deſignatur eternitas ipſi enim eternã chriſti claritatẽ: ⁊ clarã eternitatẽ deſcribũt per duos annulos a ſiniſtris duo euãgeliſte: ſcilicet Matt. ⁊ Joannes qui ab ipſo chriſto fuerũt edocti ſignificatur. Quidã tñ per duos annulos a ſiniſtris Matth. ⁊ Joannẽ: qui adhuc paſſibili ⁊ mortali adheſerant accipiũt per duos a dextris Marcũ ⁊ Lucã qui poſt aſcẽſionẽ etiã facto immortali ⁊ impaſſibili adheſerũt accipiũt: per ſiniſtrã enim mortalitas: per dexterã immortalitas deſignat̄ ſm illud. Leua eius ſub capite meo: ⁊ dextera illi⁹ amplexabitur me. Et propter hãc cauſam in picturis eccleſiarũ Paulus ad dexterã: ⁊ Petr⁹ ad ſiniſtrã ſtatuunt̄ ſaluatoris: ⁊ in bulla papali caput Pauli a dextris crucis: ⁊ caput Petri a ſiniſtris. ¶ Sane in quibuſdã eccleſijs antiphona ad Magnificat in eorũ officio eſt. Ecce ego Joãnes vidi oſtiũ apertũ in celo ⁊c. Apo. iiij. Per horas aũt dicitur capitulũ. In medio eccleſie aperuit os eius. Ecc. xv. cap. ⁊ illud. Cibauit illũ dñs pane vite ⁊ intellectus ibidẽ. ⁊ illud. Jocũditatẽ ⁊ exultationem theſaurizauit: quod eſt ibidẽ. Omnia reſpõſoria ſumpta ſunt de Ezec. Primũ eſt de viſione dei. ſ. vidi cõſilictos ⁊c. ¶ In laudibus vero habet̄ de miniſterio predicationis eorũ. Dilecti deo ⁊ hominibus ⁊c. Eccleſia. xlv. ca. ¶ Introitus miſſe p̄prie eſt. Os iuſti meditabitur ſapientiã. Tamen Jo. euangeliſta habet introitũ propriũ ꝑpter priuilegiũ amoris ⁊ dignitatis: videlicet. In medio eccleſie aperuit os eius ⁊c. q: ipſe nõ tãtũ fuit euãgeliſta: ſed etiã propheta: quod patet in principio libri Apoc. vbi dicitur. Beatus qui legit ⁊ qui audit verba prophetie huius: ⁊ ſeruat ea que in ea ſcripta ſunt. Notã dũ tñ eſt q̄ ille introitus ꝑpter priuilegiũ predicationis ſecũdario cõpetit Auguſti. Greg. ⁊ alijs expoſitoribus. ¶ Epiſtola in quibuſdã eccleſijs eſt de figura quattuor animaliũ. Ecce ego Jo. vidi oſtiũ apertũ. Apo. iiij. ca. Alie eccleſie dicunt illã. Ezec. j. capi. Similitudo vultus ⁊c. Reſponſoriũ eſt. Beatus vir qui timet dominum ⁊c. verſus eſt. Potens in terra erit ſemen eius ⁊c. quod intelligitur de ſemine verbi dei ⁊ bonorũ operibus. Sequitur. Generatio rectorũ benedicetur q: euãgeliſte generant filios dei qui benedicuntur. Alleluya in quibuſdam eccleſijs eſt. Ad ſyon dicet ecce aſſum: ⁊ hieruſalem euangeliſtã dabo. Eſa. xlj. c. In alijs vero eccleſijs dicit̄ alia. Beatus vir euãgeliũ eſt. Deſignauit dñs et alios ſeptuaginta duos diſcipulos. Luc. x. c. ſequitur. Et dicebat illis. Meſſis quidem multa: operarij vero pauci. xx. diſt. in nouo. Offertorium eſt. Poſuiſti dñe ſuper caput ⁊c. ¶ Poſtcõmunio: eſt Magna eſt gloria eius in ſalutari ⁊c.

> Chriſt⁹ fuit homo naſcendo: vitulus moriendo: leo reſurgẽdo: aquila aſcendendo.

> Jo. euãgeli. nõ tm̃ fuit euangeliſta ſed etiã propheta.

¶ De martyribus. Rubrica.

Martyr grece dicit̄ teſtis latine: martyres enim teſtes ſunt: q̄ chriſtus paſſus eſt pro omnib⁹ ⁊ ipſi pro chriſto. ¶ Sane ſolus beatus Lauren. inter martyres vigiliam habet ⁊ octauam prout ſub eius feſto dictũ eſt. Omnes enim martyres ſingulares habẽt cõmunia officia exceptis Stephano: Laurentio: Joanne baptiſta: ⁊ alijs quibuſdam. Et eſt introitus ad miſſam. Gloria ⁊ honore coronaſti eum dñe: vel Sapiẽtia ſanctorũ. Eccl̃. xliiij. c. vel Judicabunt ſancti. Sapien. iij. c. vel ſacerdotes dei. Daniel. iij. vel Letabitur iuſtus. Ubi tamen in paſchali tẽpore habẽt aliud

officiū:eo ꝙ i illo tꝑe opʒ ꝙ frequēter repetat alleluya propter gaudiū reſurrectiōis:⁊ tunc introitus. Protexiſti me a cōuētu malignātiū ⁊c.⁊ qꝛ corona debet eis tanꝗ̄ victoribꝰ: ideo ſepe fit mētio de corona: vñ ſtephanus iterpretat coronatꝰ. Epl'a ꝓ vo qn̄qꝫ dicit pro vno martire. Juſtus cor. Eccl'.xxxix.c.qn̄qꝫ illa. Beatꝰ homo q̄ inuenit ſapiētiā. Prouer.iij.c.qn̄qꝫ. Juſtorū aie. Sap̄.iij.c. qn̄qꝫ illa. Juſtꝰ ſi morte ꝑoccu.que eſt ibidē.iiij. ca.qn̄qꝫ illa. Beatꝰ vir q̄ in ſapiētia. Eccle.xxiiij. c.⁊.xv.qn̄qꝫ illa. Bñdictꝰ deꝰ ⁊ pater ad Cor.j.c. qn̄qꝫ illa. Memor eſto.ij.ad Tymo.ij.cap̄.qn̄qꝫ illa. Nemo militās.q̄ eſt ibidē:quādoqꝫ illa. Beatus vir q̄ inuentꝰ eſt. Eccle.xxxj.ca.quādoqꝫ illa. Benedictio domini ſuper caput. Prouer.xxvj.c. qn̄qꝫ illa. Stabunt iuſti. Sapiē.⁊.cap̄. Euangelium ꝓ vo dicit quādoqꝫ. Siquis vult poſt me venire. Matth.xvj.ca.qn̄qꝫ illud. Siquis venit ad me. Luce.xiiij.qn̄qꝫ illud. Niſi granū Joā.xij.ca. qn̄qꝫ illud. Nolite arbitrari. Matthei.x. qn̄qꝫ illud. Nihil opertū:qđ eſt ibidē:qn̄qꝫ illud. Si qs venit ad me ⁊ nō odit. Luce.xiiij.c. Pro pluribus vero martyribꝰ dicit quandoqꝫ epiſtola. Lingua ſapiētiū. Prouer.xv.ca.quādoqꝫ illa. Bñdictus deus ⁊ pater dñi noſtri Jeſu xp̄i.j. Pe.j.c. quandoqꝫ. Juſtorū aie. Sap̄.iij.c.qn̄qꝫ. Rememoramini p̄ſtinos dies.ad Hebr.x.qn̄qꝫ. Sācti p̱ fidē ad Hebre.xj.c.qn̄qꝫ. Expectatio iuſtorū letitia. Prouerb.xj.c.qn̄qꝫ. Hi ſunt viri. Eccl'.xliiij.cap.qn̄qꝫ. Abſterget deus. Apo.vij.qn̄qꝫ. Reddet deꝰ ſa.x. quādoqꝫ. Juſti autē in perpetuū viuēt. Sap̄.v.c. quādoqꝫ. Quis ſeparabit nos a charitate xp̄i ad Rom.viij. ¶ Alia eſt. Hi ſunt due oliue. Apoc. xj.c. Euāgeliū ꝓ vo quādoqꝫ dr̄. Cū audieritiſ prelia. Lu.xxj.quādoqꝫ. Deſcēdēs Jeſus de monte. Luce.vj.c.quādoqꝫ. Uidēs ieſus turbas Matt. v.c.qn̄qꝫ egredičte Jeſu de tēplo. Matth.xiij.c. quādoqꝫ. Attēdite a fermento phariſeorū. Luce. xij.ca.qn̄qꝫ illud. Sedēte Jeſu ſuper mōtē oliueti. Matth.xxiiij.ca.qn̄qꝫ illud. Ue vobis q̄ edificatis. Luce.xj.ca.quādoqꝫ illud. Qui vos audit Lu.xj.ca.qn̄qꝫ illud. Cōfitebor tibi pater. Matt. xxvj. ¶ Dicit poſtcōmunio. Amē dico vobis qđ vni. Matthei.v.c.quādoqꝫ. Et ſi corā hominibꝰ. Sap̄.iij.ca.quādoqꝫ. Quicūqꝫ fecerit. Matthei. xij. Qn̄qꝫ. Dico autē vobis. Matt.x.ca.quādoqꝫ Signa autē. Marci.vl.ca.⁊ quādoqꝫ. Multitudo. Lu.vj.cap. ¶ In nocturnali ꝓ officio primū reſpōſoriū eſt. Iſte ſanctus pro lege dei ſui certauit vſqꝫ ad mortē ⁊c:⁊ eſt q̄nti toni: qꝛ petulātia quinqꝫ ſenſuū fuit mactata i eis. In tēpore ꝓ paſchali primū rñſoriū eſt. Beatꝰ vir q̄ metuit dñm ⁊ eſt octaui toni ꝓpter octauā que ſignificat gloriam reſurrectionis: qꝛ ꝓ ſancti martyres in tolerandis tormētis ſe habuerunt cōſtanter:⁊ cōſtātia a ſolo deo eſt: ideo illud rñſoriū. O venerāda martyrū ⁊c.cārat pro eis: ⁊ eſt q̄nti toni quia martyres quinqꝫ ſenſus deo immolauerunt. De martyribus etiā cantatur illud reſponſoriū. Fulgebunt iuſti:⁊ tanꝗ̄ ſcintille in arūdineto diſcurrent in.ṗa.⁊ re.ineternum ⁊c. Sapiē.iij.cap.⁊ eſt

Petulātia quinqꝫ ſenſuū mactata fuit i martyribus.

ſenſus. Juſti fulgebunt in futuro diuerſis beatitudinibus: prius tamen in hoc ſeculo diſcurrent id eſt per diuerſas mūdi partes curſitādo diuina verba aliis annunciabunt:⁊ hoc faciūt more ſcintillarum diſcurrentiū per arundinetū: ſicut enim ſcintille vel fauille ignis arūdinetū id eſt materiā fragilē arundinū atterunt ⁊ annihilant ſic ⁊ ſancti ſua predicatiōe ignita id eſt diuino igne accenſa: vitia que reſpectu fortiū virtutū fragilia ſunt deſtruēt. Judicabūt id eſt dñabunt natiōes id eſt illos qui in peccatis ſuis permanſerunt: ⁊ regnabunt ineternū id eſt in eternitate cū deo recipient immortalitatē ⁊ impaſſibilitatē ceteraſqꝫ virtutes. ¶ Rurſus in his verbis exprimitur ſtola carnis quā ſancti recipiēt: que cōſiſtit in quatuor: ſcilicet in charitate: ſubtilitate: agilitate: ⁊ impaſſibilitate. Nā fulgebūt clari ⁊ tanꝗ̄ ſcintille ſubtiles in arundineto diſcurrēt agiles: ⁊ regnabit dominus eorū in ꝑpetuū ⁊ ipſi cum dño impaſſibiles. Nam abſterget deus oēm lachrymam ab oculis ſanctorū ⁊c. immo exultabunt in gloria ⁊ de cubilibus ſuis: ꝙ ad ſtolā ſpūs refertur quā etiā recipiunt ſancti. ¶ Et nota ꝙ arundinetū eſt locus in quo ſunt multe arundines: ſiue canne ſicut in paludibus: ſtante autē auſtro ex aſſidua cōfricatione arundinū ignis accenditur: ſcintille vndiqꝫ aduolant ⁊ accendit arundinetum: qđ allegorice cōtingit in ſanctis. De martyribꝰ etiam cantatur. Circuierunt in melotis hebreorū. xj. quaſi dicat in petra. Melota eſt veſtis facta de pilis vel de pelle cuiuſdā animalis: qđ melota vocatur ſiue taxus. Eſt eñ habitus neceſſarius ad exercitia operis. ¶ Per horas etiā dicitur capitulū illud. Beatꝰ vir q̄ ſuffert. Jacobi.j.ca.⁊ illud. Beatus vir qui inuētus eſt ſine macula. Eccleſi.xxxj.cap. ⁊ illud. Beatus vir q̄ in ſapiētia morabitur. Eccleſi.xiiij.ca.⁊ illud. Juſtorū anime. Sapiē.v.ca. ⁊ illud. Juſti autē.ibidē.⁊ illud. Sancti per fidē ad Hebreos.xj.ca.⁊ illud. Potuit eñ tranſgredi ⁊ nō tranſgreſſus. Eccleſi.xxxj.ca.⁊ illud. Corona aurea ſuper caput eius. Eccleſi.xlv.ca.⁊ illud Stolā iocunditatis induit.ibidē. ibi tamen dicit ſtola glorie.⁊ illud. Sancti ludibria ⁊ verbera.ad Hebreos.xj.cap.⁊ illud. Tanꝗ̄ aurū in fornace. Sapien.iij.cap.⁊ illud. Hi ſunt qui venerunt de tribulatiōe. Sapiē.vij.ca.⁊ illđ. Nō eſuriēt neqꝫ ſitient.ibidē.⁊ illud. Juſti tulerunt ſpolia impiorum. Sapien.x.cap.⁊ illud. In bonis iuſtorum exaltabitur ciuitas. Prouerbiorum vndecimo capitulo. ¶ Illud etiam ſciendum eſt ꝙ eccleſia celebrat feſtum quorundā martyrum veteris teſtamenti: prout dictum eſt in feſto machabeorum.

Stola carnis conſiſtit in quatuor.

Arundinetum.

Melota.

¶ De confeſſoribus. Rubrica.

Confeſſores dicuntur laudatores: liʒ autē tam martyres ꝙ ꝟgines ꝗ̄ etiā oēs ſancti veri ſunt Chriſti confeſſores: martyres tamen: qꝛ in iraſcibili vincunt: tranſcendunt ⁊ ſuper lucrātur ſpeciale vocabulū martyrū: ⁊ virgines quia vincunt in ꝯcupiſcibili nomē virginū: ⁊ doctores quia alios ſuperant in rationabili doctorū. hinc

Confeſſores diſtinguũtur in epiſcopos et preſbyteros.

eſt ꝙ martyres ⁊ virgines ⁊ doctores aureola decorabuntur. Sane confeſſores diſtinguuntur in epiſcopos ⁊ preſbyteros. ¶ De epiſcopis dicitur introitus. Statuit ei dominus. Eccleſia.xlv. capitu. et Epiſtola. Ecce ſacerdos magnus. Eccleſi.xliiij. ipſi enim ſunt magni ſacerdotes et illud de epiſcopis dicitur. Inueni dauid ſeruum meum oleo ſancto meo vnxi eum: quia non tantum vncti fuerunt in baptiſmo ⁊ in confirmatione ⁊ ordinatione in preſbyteros: ſed etiam in conſecratione in epiſcopos vt habeant miſericordiã ſuperfluentem: ⁊ officia illa que incipiunt ſacerdotes proprie competunt epiſcopis. cetera ſunt communia: ⁊ plura ſunt reſponſoria octaui toni: quia afflixerũt ⁊ crucifixerũt carnem ſuam cum vitijs et concupiſcentijs propter octauas reſurrectionis. ¶ Rurſus de confeſſoribus dicitur quandoq; epiſtola. Dilectus deo. Eccle.xlv. capitu. quandoq;. Teſtificor coram deo.ij.ad Thimo iiij. quandoq;. Plures facti ſunt ſacerdotes ad Hebreos.vij. capitulo quandoq;. Dedit dominus confeſſionem. Eccleſiaſtici.xlvij. capitulo quãdoq;. Iuſtus cor ſuum. que eſt Eccleſiaſtici xxxi. capitulo quandoq;. Sapientia laudabit animam ſuam. Eccleſiaſtici.xxxiiij. capitulo. quandoq;. Iuſtum deduxit dominus. Sapientie.x. capitulo quandoq;. doctrinis varijs. ad Hebreos xiij. capitulo quandoq;. Ego enim iam delibor ij.ad Thimo.iiij.capitulo. ¶ Alleluya. Iuſtus germinabit. Eſa.xxxv.capitulo. Euangelium vero dicitur quãdoq;. Sint lumbi veſtri precincti. Luc.xij. quandoq; vigilate. Matth.xxiiij. quandoq;. Homo quidam peregre. Matthe.ij. capitulo quandoq;. Videte vigilate. Marci.xiij. capitulo. quãdoq;. Homo quidam nobilis. Luc.xix. capitulo quãdoq;. Nemo accendit lucernam. Luce.xi. capitulo quãdoq;. Vos eſtis ſal terre Matthei.v. capitulo quandoq;. Nolite timere puſillus grex. Luce.xij.capitulo. ¶ Poſtcommunio eſt. Quinq; talenta. Matthei.xxv. capitulo. et quandoq;. Fidelis ſeruus. Matthei.xxiiij. capitulo. ⁊ Luce.xij.capitulo. ¶ Per horas vero dicitur capitulum illud. Ecce ſacerdos. Eccleſiaſtici.xxiiij.cap. ⁊ illud Benedictionem omnium gẽtium: quod eſt ibidem. ⁊ illud. Cognouit eum. ibidem. ⁊ illud. Iuſtum deduxit. Sapien.x.capitu. ⁊ illud. Iuſtus cor ſuum Eccleſiaſtici. xlv.capi. ⁊ illud. Magnificauit eum in conſpectu regum Eccle.xlv.cap. ſed ꝙ hic dicitur. Magnificauit dicitur ibi Glorificauit. ⁊ illud. Labia ſacerdotis cuſtodiunt. Malachie.ij. capitulo. ⁊ illud. Nõ eſt inuẽtus ſimilis illi. Eccle.xxiiij.ca. ⁊ illud. Fungi ſacerdotio ⁊ habere laudẽ. Eccle.xlv.c. ⁊ illud Talis decebat vt eſſet nobis põtifex ibidẽ: ⁊ illud. Collaudabũt multi ſapiẽtiã eius: ⁊ vſq; i ſeculũ nõ recedet memoria eius. Eccleſia.xxxi.c. ⁊ illud. Honeſtauit illũ in laboribus. Sapiẽ.x.c. ⁊ illud. Cuſtodiuit illũ ab inimicis: qđ eſt ibidẽ. ¶ Illud aũt notãdũ eſt q: ſi plura feſta in eadẽ die cõcurrãt: illius q̃ inter eos maioris erit nominis officiũ celebrat: de hoc dictum eſt in prohemio huius partis.

¶ De virginibus. Rubrica.

OFficiũ matutinale virginũ maxima ex parte ſumit pſalmo epythalamico: ſcilicet Eructauit cor meũ: in quo agitur de laudibus ſponſi ⁊ ſpõſe: virgines eñ ſunt ſponſe chriſti: que ſequũtur agnũ quocunq; ierit in corpore ⁊ aĩa propter integritatẽ corporis ⁊ aĩe. Notandũ autẽ eſt ꝙ illud reſponſoriũ quod eſt de ſponſo: ſcilz. Audiui vocem de celo ⁊c qđ in quibuſdã eccleſijs dr̃ eſt primi toni: quia vnicus eſt ſponſus animarũ xp̃i ⁊ ſumitur de Mattheo.xxv. cap. illud vero quod eſt de cõtemptu mundi: ſcilicet Regnum mundi ⁊ omnem ornatum ſeculi contempſi ⁊c. eſt quinti toni: quia ibi oſtenditur conculcatio quinq; ſenſuum. ¶ De virginibus enim cãtatur illud. Fulcite me floribus. Canticorum.ij. ⁊ quod expoſitum eſt in quinta parte ſub titulo de ſexta. In quibuſdam eccleſijs dicunt verſiculum de virginibus illum. Elegit eam deus ⁊ preelegit eam: ſed alij rectius conſiderantes ꝙ ſola beata virgo maria preelecta eſt in honorem eius tantũ dicunt illum: pro alijs vero virginibus dicunt. Elegit eã deus ⁊ dilexit eam. ¶ Per horas etiam dicitur capitulum. Qui gloriatur. i. Corin. ij.ca. ⁊. i. Corin.x.c. ⁊ illud Emulor eñ. i. Corin.xi. ⁊ illud. Sapientia vincit. Sapien.viij. ⁊ illud. Memorati ſunt dñe miſericordie tue. Eccle.ij.c. ⁊ illud Liberaſti me a perditione ibidem: ⁊ illud. Accinxit fortitudine lumbos ſuos. Prouerb: xxxi.ca. In officio miſſe ſi ſit virgo ⁊ martyr propriũ officium eſt. Loquebar de teſtimonijs tuis in cõſpectu regum ⁊c. Alia communia ſunt: excepto ꝙ de beata Agatha dicitur introitus. Gaudeamus oẽs in domino. pro eo ꝙ ipſa excellenter letiſſima venit ad paſſionem: ſicut de ea ſcriptũ eſt. Agatha letiſſime ⁊ glorianter ibat ad carcerem: ideo eius leticie noſtram leticiam ſociamus: ⁊ cum ea in domino cõgaudemus. ¶ De beata etiã agnete officium miſſe eſt. Me expectauerunt. ratio quare poteſt ex eius legenda haberi. Et nota ꝙ de virginibus dicitur quandoq; epiſtola. Confitebor tibi domine Eccle.lj.cap. quandoq;. Qui gloriatur ij. Corin.x.cap. quandoq;. Domine deus meus exaltaſti. Eccle.lj.ca. quãdoq;. Sapiẽtia laudabit animam ſcilicet. Sapien.xxiiij. quandoq;. Sapientia vincit maliciam. Sapien.viij. quandoq;. De virginibus. i. ad Corin.vij. quandoq;. Dominus poſſedit me. Proue.viij.c. Alleluya ⁊ poſtcommunio. Quinq; prudentes. Matth.xxv.ca: Euangelium quãdoq; dicitur. Simile eſt regnũ celorum theſauro abſcondito in agro. Matth. xxiiij.cap. quandoq;. Simile eſt regnum celorum decem virginibus Matthei.xxv.cap.

Beata Agatha letiſſima venit ad paſſionem.

¶ De feſto ⁊ officio dedicationis eccleſie. Rub.

QUoniã in parte prima dictũ eſt qualiter eccleſia dedicanda ſit. Reſtat vt hic aliqua de officio qđ in feſto dedicatiõis eccleſiarũ dicitur ſubijciamus. Feſtũ ergo illud ſolẽniter ab eccleſia celebrat de quo in io ãne habet. Facta ſunt ence-

nia:id eſt feſta dedicationis in hieroſolymis: ꝛ ie ſus ambulabat in tẽplo i porticu Salomonis ad cõfirmationẽ illius feſtiuitatis. de cõ. diſt. j. ſolẽni tates. Et dicitur porticus ſalomonis: qꝛ ſalomon ſolebat ibi orare: ꝛ ibi orauit in die dedicationis. Hoc etiã feſtũ in veteri teſtamẽto fiebat: vnde le gitur in primo libro. Macha. iiij. capi. Elegit iu das machabeus ſacerdotes ſine macula: ꝛ mun dauerunt ſancta. Eccleſia enim militãs põt mũ dari: ſed nõ triũphans: ꝛ Aug. dicit in omelia ſu per predicto verbo. Facta ſunt encenia. Illũ diez quo tẽplũ dedicatũ eſt iudei ſolẽniter celebrant. Celebrauerũt aũt iudei encenia octo dieb⁹: qua re videt̃ ꝙ nos ſimiliter feſtũ dedicatiõis debem⁹ octo dieb⁹ ſolẽnizare: vt in predicto cap. ſolẽnita tes. §. j. Sed mirũ eſt quare octo dieb⁹ celebrauerũt encenia. cũ paſcha ꝛ ſcenophegiam non cele brauerint niſi per ſeptẽ dies tantũ. vt de cõ. diſt. j. §. j. Ad hoc reſponſio: qꝛ hec feſtiuitas ſpecialiter ſignificat eternã dedicationez in qua eccleſia illa ſcilicet anima ſancta ita deo dedicabitur. i. copu labitur vt nõ poſſit ad alios vſus trãſferri: quod erit in octaua reſurrectionis: ꝛ ideo in nouo teſta mento habet hoc feſtũ octauas. ¶ Hec eccleſia cõſtruit̃ in baptiſmate ꝛ in doctrina ꝛ in peniten tia. Hic eniz auditur ſecuris ꝛ omnis generis fer ramentũ: id eſt omnia genera flagellorũ ꝛ diſcipli narũ ſcilicet in hac eccleſia militãte que per taber naculũ moyſi ſignificatur. Tabernacula enim mi litantium ſunt. Templũ vero illud ſalomonis ſi gnificat eccleſiã triũphantẽ in qua hec nõ audiũ tur. ¶ In matutinali officio dicunt̃ illi pſalmi in quibus fit mentio de portis que ſpecialiter ſunt ti mor ꝛ amor. ſicut habetur in pſalmo illo. Domi ni eſt terra. ibi. Attolite portas principes veſtras ꝛc. Itẽ illi in quibus fit mentio de altari ſicut in pſalmo illo. Iudica me deus ꝛ diſcerne ꝛc. Item illi in quibus fit mẽtio de ciuitate vt ſunt illi. De⁹ noſter refugiũ ꝛc. ꝛ magnus dñs noſter. Item illi in quib⁹ fit mẽtio de atrijs ꝛ de portis: vt ſunt illi. Quam dilecta tabernacula. ꝛ Fundamẽta eius in montibus ſanctis. Sed queritur quare tunc di citur pſalmus ille. Domine deus ſalutis mee. ad quod quidã dixerũt ꝙ ideo quia ibi fit mẽtio de ſepulchris: ſed hec ratio non valet: quia ibi nõ fit mentio de talibus ſepulchris in quibus habitãt ſiue ſepeliuntur corpora fidelium. iuxta eccleſiaz ſed de ſepulchris malorum. vnde dicimus ꝙ di citur ille pſalmus eo ꝙ eſt pſalmus penitẽtialis: ꝛ ſpecialiter ibi de oratione habetur que in eccle ſia facienda eſt. Unde ibi dicitur. Intret oratio mea in cõſpectu tuo. Dicit aũt dominus de eccle

Eccleſia fundata eſt ſuper omnes montes in vertice montium.

ſia. Domus mea domus orationis vocabitur. Octauus vero pſalmus eſt. Qui habitat in ad iutorio altiſſimi: id eſt in eccleſia: qꝛ ibi dicitur. Al tiſſimũ poſuiſti refugiũ tuũ qꝛ ſuper oẽs montes in vertice mõtiũ fundata eſt eccleſia. Ultima ve ro antiphona: ſcz ad Magnificat in veſperis eſt pax eterna: qꝛ ad hoc celebratur dedicatio vt dedi cemur ꝛ habeamus illã pacẽ eternã. Per horas aũt dicitur capitulũ illud. Uidi ciuitatẽ Apoca.

xxj. c. ꝛ illud. Ecce tabernaculũ: qđ eſt ibidem ꝛ il lud. Unuſquiſqꝫ propriã mercedẽ. j. Corin. iij. ꝛ il lud. Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere. ad Corin. iij. Sane huic feſto cõpetit ꝙ iacob vidit ſcalam ꝛ angelos aſcendẽtes ꝛ deſcẽdẽtes: id eſt totã eccleſiã vidit vna viſione ꝛ erexit lapidem: id eſt xp̃m qui eſt lapis in ſummo: ꝛ eſt lapis an gularis ꝛ fundamentũ qui omnia ſuſtinet: erexit inquã in titulũ preconialẽ. memorialẽ ꝛ triũpha lẽs fundens oleũ deſuper. Siquidẽ Iacob. i. pre latus fundit oleũ ſuper lapidem: id eſt chriſtũ ad oſtẽdendũ eius chriſmata ꝛ idẽ prophetauit ia cob dicẽs. Terribilis eſt locus iſte: nõ eſt hic aliud niſi dom⁹ dei ꝛ porta celi vere dñs eſt in loco iſto ꝛ ego neſciebã. Terribilis eſt enim eccleſia demo nibus propter dei ſimilitudinẽ quã habet: ꝛ pro pter hoc ad miſſam eſt introitus. Terribilis eſt lo cus iſte. Gene. xxviij. Sequitur. ꝛ vocabitur aula dei. hoc appoſuit beatus Gregorius de ſuo: ꝑ eo ꝙ ibi paratus eſt deus exaudire ſicut dixit dñs ſa lomoni. iij. Regũ. xiij. Exaudiui orationẽ tuã ꝛc. Quare autẽ terribilis ſit: oſtẽditur in verſiculo. Dominus regnauit decorem induit: ſcilicet in mẽ bris ſuis: ꝛ ideo terribilis eſt eccleſia demonibus In conſecratione vero altaris eſt introitus. Di cit dñs ſermones mei. Eſaie. xix. ꝛ. xvj. Epiſtola ſumitur de Apoca. xxj. vidi ciuitatẽ ſanctã hieru ſalẽ ꝛc. reſponſoriũ eſt. Locus iſte ſcilicet eccleſia materialis ſanctus eſt: qꝛ ſanctificata eſt ad hoc vt ibi dominus exaudiat preces et ideo preſtat orantibus ſanctitatem. Salomon enim orauit vt dominus orantes ibi exaudiret: et dominus dixit ei. Exaudita eſt oratio tua: hoc enim ſignificatuz eſt. iij. Regum. viij. capi. vbi Salomon dedicato templo ait. Quicunqꝫ orauerit in loco iſto exau dies in loco tabernaculi tui in celo: ꝛ cum exau dieris propicius eris. Alleluya eſt in quibuſdam eccleſijs. O ꝙ̃ metuendus eſt. Gene. xxviij. euan gelium vero eſt. Egreſſus ieſus. Luc. xix. eo ꝙ ibi habetur. Hodie ſalus domui huic facta eſt. In quibuſdam tamen eccleſijs legitur euangelium de mattheo in quo habetur. Et non potuerunt ſubuertere domum illam. Fundata enim erat ſu pra firmam petram. ſequitur offertorium de ver bis Dauid i paralipomenõ. j. vltimo capitulo vel ſecundum alios ſunt verba ſalomonis. Domine deus in ſimplicitate cordis mei letus obtuli vni uerſa hec. Obtulerat eniz ſacrificia ineſtimabilia que ſignificant bonas operationes ſiue cogita tiones: ꝛ bona deſideria que ineſtimabilia ſunt ꝛ numero ꝛ precio. ¶ Sequitur poſtcõmunio. Do mus mea ꝛc. Eſaie. lvj. ꝛ Matt. vij. ¶ Nota ꝙ ſi feſtũ dedicationis eccleſie occurrerit in paſſione dñi fit in ſequẽti hebdomada: ſi vero in feſto aſcẽ ſionis: de aſcẽſione fiet officiũ: ꝛ officiũ dedicatio nis differt̃. Salomõ enim dedicauit tẽplũ duode cima die menſis: ꝛ decima die mẽſis occurrebat ſcenophegia: celebrauit autem dedicationem tẽ pli per ſeptem dies ꝛ prorogauit ſcenophegiam vſqꝫ poſt dedicationem.

Eccleſia terribilis eſt demonibus ꝑpter dei ſimilitudinem quã habet.

¶ Explicit liber ſeptimus.

Incipit liber octauus.

¶ De compoto ⁊ kalendario ⁊ pertinentibus ad illa. Pulcherrimus enim eſt liber iſte ⁊ clericiſ et laicis neceſſarius valde.

Compotus quid ſit.

QUoniam ſicut ait beatus Auguſtinus. xxxviij. diſt. que ipſis. Sacerdotes cōpotū ſcire tenentur: alioquin vix in eis nomen ſacerdotis cōſtabit: ſub quo verbo noticiam curſus tēporis lune ac kalendarij intelligimus: quoniā compotus eſt ſciencia certificandi tempus ſecundū ſolis ⁊ lune progreſſum. Idcirco ad ſimplicium ſacerdotum inſtructionē in hac octaua ⁊ finali parte de hoc aliqua claro compendio perſtringemus: prout ad vſum eccleſie dignoſcitur pertinere. Dicitur autē cōpotus a computo computas: quia in ipſo computando procedimus: non quia in ipſo computare doceamur: ⁊ eſt duplex compotus ſcilicet aſtronomicus ſeu philoſophicus: ⁊ vulgaris ſeu eccleſiaſticus: ſed de aſtronomico nil ad preſens. Vulgaris compotus eſt ſciencia diſtinguēdi tempus certa ratione: ſiue ſciencia temporis diſcretiua ſecundum eccleſie vſum. Tēpus vero prout hic ſumitur eſt ſecundum Tullium quedam quantitas anni menſurni diurni ſeu alterius ſpacij. Vel tempus eſt mora motus rerū variabilium: cuius partes decem eſſe dicuntur: ſcilicet annus: menſis: ſeptimana. dies: quadrans: hora: punctum: momētum: vncia: ⁊ athomus. Annus continet duodecim menſes: ⁊ quinquagintaduas ſeptimanas: ⁊ diem vnam: ⁊ trecentos ſexagintaquinque dies: et ſex horas. Menſis continet quattuor ſeptimanas vel paulo plus. Septimana ſeptē dies. Dies quattuor quadrantes. Quadrans ſex horas. Hora quattuor puncta. Punctum decem momenta. Momentū duodecim vncias. Vncia quadragintaſeptem athomos. Athomus indiuiſibilis eſt. Nā athomos grece indiuiſio dicitur: vnde athomos grece indiuiſio latine. Anni ergo ſolaris fere duodecima pars menſis eſt. Septimana vero eſt fere quarta pars menſis. Dies naturalis ſeptima pars ſeptimane. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora ſexta pars quadrantis. Punctū quarta pars hore. Momentum decima pars pūcti. Vncia duodecima pars momenti. Athomus quadrageſimaſeptima pars vncie. Et eſt alia tēporis diuiſio: ſcilicet per euum: per etatem: per ſeculum per luſtrum: per olimpiadē: ⁊ per indictionem. de quibus infra dicetur. Ceterū tria ſunt tēpora annorū: ſiue triplex eſt annus: ſcilicet ſolaris lunaris: ⁊ magnus: de quib⁹ preuidimus in hac octaua parte tractare que duas principaliter habet partes: in quarum prima agitur de anno ſolari ⁊ de magno: in ſecunda vero de lunari.

Cōpot⁹ a cōputo dicitur.

¶ Prima pars de anno ſolari incipit. Rubrica.

Annus quid ſit.

IN hac prima huius operis parte de anno ſolari tractatur: que in quattuor ſubdiuiditur particulas. In quarum prima agitur quid ſit annus. De initio anni: de multiplici anno: de duodecim ſignis. De biſſexto. De quattuor anni temporibus: de ieiunijs illorū. De ſolſticijs. De equinoctijs. de magno anno. De era. De olimpiade. De luſtro. De etate. De ſeculo. De euo. ¶ In ſecunda parte agitur de menſe. De kalēdis. De nonis. De idib⁹. Vnde ⁊ qualiter dies denominentur. De diebus egypciacis ac canicularibus. In tertia agitur de ſeptimana: ⁊ que ſit littera kalendarum cuiuſlibet menſis. In qua die ſeptimane quilibet menſis incipiat. ¶ Et de litteris dominicalibus: de regularibus ſolaribus: de cōcurrentibus ⁊ de indictione. In quarta agitur de die. De momento ⁊ de hora. Occaſione hore annectitur de quantitate lucentium horarum noctis.

Annus vnde dicatur.

¶ Quid ſit annus ſolaris. Rubrica.

ANnus eſt ſolis anfractus cum peractis trecentis ſexaginta quinque diebus ad eadem loca ſyderum redit. Dicitur ergo annus: quia menſibus in ſe recurrentibus voluitur ab an quod eſt circum: ⁊ eo eis: quaſi circulariter rediens. Vnde ⁊ annus dicitur quaſi annulus id eſt circulus: eo quod in ſe redit. vnde Vergilius. Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus: ⁊ ob hoc ante inuentas litteras: ſic apud egyptios annus indicabatur: pingebant enim draconem caudam ſuam mordentem: quia in ſe recurrit: ⁊ ſic adhuc a quibuſdam figuratur. Alij annū ab innouatione dicunt: ſemper enim renouatur. Annus ſecundum diuerſos diuerſa habet initia: quoniam arabes ⁊ egypcij illum inchoāt poſt ſolſtitium eſtiuale ſcilicet a ſeptembri: pro eo quod legitur arbores in principio mundi fructus habuiſſe: ⁊ quia hoc in ſeptembri contingit: putant tunc mundū factū fuiſſe: ideoque ibi incipiunt annum. Numa vero pompilius ⁊ romani annū a ianuario inceperunt: pro eo quod tunc vel paulo ante ſol nobis incipit appropinquare. Iudei a martio inceperunt: quia in eo conditus eſt mūdus: ⁊ ideo dicitur quod decimuſoctau⁹ dies ei⁹ eſt primus dies ſeculi: quos oēs quoad aliqua cōpo

tiſte imitātur: ipſi nāq; a ſeptēbri incipiunt regu-
lares lunares: ⁊ emboliſmos ⁊ epatas: ⁊ oēs an-
nos lunares. A ianuario vero incipiūt aureū nume
rū: ⁊ quaſdā literas dominicales: a martio regu-
lares ſolares cōcurrentes: et quaſdā literas dñi-
cales: prout in ſcda parte apparebit. Sane qui-
dā moderni ob reuerentiā ſaluatoris cōputāt an
nos a natiuitate eius. Alij vero ab incarnatione. i.
a conceptione beate marie: quādo illa dixit Ecce
ancilla dñi ⁊c. ſtatim enim fuit chriſtus homo et
plenus ſpirituſancto. Annorū alius eſt naturalis
alius vſualis: alius legitim⁹: alius emergēs: ali⁹
ſolaris: ali⁹ magn⁹: ali⁹ olīpias: ali⁹ luſtralis: ali⁹
indictionalis: ali⁹ iubile⁹: ali⁹ benignitatis: ali⁹
eternitatis ⁊ glorie. Annus naturalis eſt cū luna
ſoli opponitur: vnde ſol eclypſim patitur. Vſua-
lis ſiue tēporalis eſt qui ſm vſum hominū ſumit
initiū: vz a ianuario vſq; ad ſequētem ianuariū.
Legitimus ſiue cerimonialis eſt qui cōputat ſm
lunationes ab aprili vſq; in aprilem: aprilis enim
eſt primus mēſis apud hebreos. Emergēs eſt in
quo aliqđ magnū iudicio vel alijs cōtingit: a quo
facto in illius memoriā annū incipiūt cōputare. ſ.
a quotis die. Annus ſolaris eſt ſpacium in quo
circuit ſol duodecim ſigna zodiaci: quē circulū fa
cit: vt premiſſum eſt in trecentis ſexagintaquinq;
diebus. ⁊ fere ſex horis: fere dixi pꝑter quedā mo
mēta que adijciuntur: ſicut infra dicetur. He au
tē ſex hore de quarto in quartū annū faciunt vnū
diē naturalē biſſextilem: ⁊ annus iſte cōis eſt oī-
bus gentib⁹: ⁊ incipit qualibet die: ⁊ qualibet die
finitur: trāſactis predictis dieb⁹: ⁊ iſte poteſt etiā
dici naturalis. Signa vero pđicta ſunt iſta. Aries:
taurus: gemini: cancer: leo: virgo: libra: ſcorpio: ſa
gitarius: capricornus: aquarius: ⁊ piſces: vñ ver-
ſus. Hec ſunt ſigna poli que ſemper ſunt via ſoli:
Eſt aries taurus gemini cācer leo virgo. Libraq;
ſcorpio: chiron capricornus vrnula piſces. Et no
ta q celi habitatio ſtat circulorū diſtincta zonis:
zone autem ipſe ſunt quinq; que ideo zone vel cir
culi appellantur: quia i circūductione ſphere exi-
ſtunt. zodiacus autem circulus eſt qui ex linearū
quinq; angulis ⁊ ex linea conſtat. Rurſus zodia
grece dicitur animal ſiue ſignum latine: inde zo-
diacus dicitur animal ſeu ſignifer: circulus ex eo
qđ in medio firmamenti ſunt duodeciz ſigna per
transuerſum poſita equaliter per circulū diſtin-
cta que formis ⁊ nominibus animalium deſigna-
tur: quia ſol intrans in illas proprietates anima-
lium quodam modo ſortitur: vel quia ſtelle in ſi-
gnis diſpoſite ſunt animalium figuris. Signū au
tem dicitur duodecima pars zodiaci. ſol quidem
intrat in aliquod de predictis ſignis quolibet mē
ſe in. xv. kalē: ſecundum eccleſiam: vnde i martio
intrat in arietem. xv. kalendas aprilis. in aprili in
trat in taurum. xv. kalē. maij. ⁊ ſic per ordinē mē-
ſium ⁊ ſignorum. ¶ Primum igitur ſignum eſt
aries in quo ſol dicitur eſſe fact⁹: in quo ſigno eſt
ſol circa principia veris ſic dictū: quia ſicut aries
eſt animal retro debile habēs aliquid ante robo-
ris: ſic poſtrema ſolis illo tempore debilia ſunt fri

Firmamenti duodecim ſigna.

gore eius fortitudinem minuente: anteriora vero
que eſtatem recipiunt aliquid fortitudinis. i. calo
ris habent: vel ſicut aries in hyeme cubat in late-
re ſiniſtro: in vere autem incipit cubare in dextro:
ſic ſol ante illud tempus moratur in ſiniſtro late-
re firmamenti: ſcilicet in meridie: tunc vero intrat
latus dextrum: ſcilicet verſus aquilonem. Antiq
hoc ſignum propter amonem Iouem vocauerūt
in cuius capite qui ſimulachra faciunt arietis cor
nua fingunt. ¶ Secundum ſignuz eſt taurus ſic
dictum: quia ſicut taurus fortior eſt ariete ſic for
tioris eſt efficacie ſol in illo tempore quo ad nos
q̄ in precedenti: veruntamen ante eſt efficacior q̄
poſt ſicut taurus ante fortior eſt q̄ retro. Antiqui
ideo taurum inter ſydera in honorem Iouis col
locauerunt: quia ille fabuloſe fingitur in bouem
conuerſus quando europam tranſuexit. ¶ Ter-
tium gemini ſic dictum: quia illo tempore vis ſo-
lis geminat: incipit enī eſſe calidus ⁊ ſiccus effe-
ctiue: vel quia tūc precipue res germinantur. i.
multiplicantur: aues enim ⁊ animalia fetus pro-
ducunt: vel propter geminos ſiue duos gradus
quibus ſub illo ſigno magis q̄ ſub alio ſol eleua
tur a terra. Antiqui autem hoc ſignū gemini vo-
cauerunt propter caſtorem ⁊ pollucem quos poſt
mortē iter notiſſima ſydera cōſtituerūt. ¶ Quar
tum cancer ſic dictū: quia cancer eſt animal retro
gradum: ⁊ ſol tunc retrograditur diſcedens a no
bis cum prius appropinquauerit nobis. ¶ Qui
tū leo ſic dictū: quia leo eſt animal crudele ⁊ ſem-
per febricitans: ſic ⁊ tempus illud crudele ⁊ gene
rans febres. Rurſus quia hercules leonem fortiſ-
ſimum in grecia occidit: ideo propter virtutē hūc
inter duodecim ſigna ſtatuerunt. Sextum virgo:
quia ſicut virgo nil generat: ſic tempus illud ſteri
le nil noui generat: generata tamen matureſcere
facit: eſt enī tempus canicularū dierum. ¶ Se-
ptimū libra ſic dictum ab equalitate mēſis ipſi⁹:
quia ſole ibi exiſtēte dies ⁊ nox eque ponderata
eſt: quoniā tūc eſt equinoctiū autūnale. ¶ Octa
uum eſt ſcorpius: ſicut enim ſcorpius venenoſus
eſt et pungit: ſic et tēpus illud morboſum eſt pro-
pter inequalitatem aeris: eſt enī mane frigus pun
gens ⁊ in meridie calor vrens. ¶ Nonum ſagitta
rius ſic dictum: quia venatio que per ſagittarios
fit plerūq; tūc exercetur: vel propter fulgura que
tunc ſepe cadunt: q̄ italici ſagittas vocāt. ¶ De-
cimum capricornus: ſicut enim capricornus abru
ptis in montibus ſiue in excelſis precipitijs paſci
tur: ſic ſol tunc eſt in altiſſimo gradu verſus meri
diē: vel ſicut capricornus mōtes ſolet aſcēdere: ſic
ſol tunc ad nos aſcendere incipit. Rurſus antiq
capricorni figuram inter ſydera fixerunt propter
capram Iouis nutricem cuius poſteriorem par-
tem corporis in piſcis effigiem formauerūt vt plu
uias deſignarent quas plerūq; idem menſis i ex-
tremis ſolet habere. ¶ Vndecimū eſt aquari⁹ ſic
dictū: q2 tempus illud aquis ⁊ ventis abundat.
¶ Duodecimū eſt piſces: q2 ſicut piſcis eſt aīal
aquaticū: ſic ⁊ tēpus illud pꝑter multas pluuias
aquaticum eſt: vel q2 tunc aquis reſolutis eſt tem

Quare antiqui taurum inter ſydera in honorez Iouis collocarunt.

pus p ſcationis. ¶ Uerum licet ſicut patet ex pre
miſſis ſigna equalia ſunt ſm aſtrologos: eccleſia
tñ illa nõ ponit equalia: nã qñq3 plures dies ſunt
in vno ſigno q̃ ĩ alio: cũ vnus mẽſis plures dies
habeat q̃ alius. Uñ plures erunt gradus vni⁹ q̃
alterius ſigni: gradus aũt dr ſpaciũ quo ſol mo-
tu ſuo trãſit in zodiaco die naturali. Ex iã dictis
facile dici põt in quoto gradu alicui⁹ ſigni ſit ſol
quocũq3 die. Porro dies biſſextilis de qua dictũ
eſt dr biſſextilis ſm philoſophos: quaſi ex biſſe
momẽtoꝝ collecta ꝙ ſic poterit cõphendi. Sol
eñ in quolibet ſigno morat̃. xxx. dieb⁹ ⁊. xxx. triẽ-
tib⁹ horarũ: ⁊. xxx. biſſe momẽtorũ: ⁊ triẽs eſt ter-
tia pars alicui⁹ rei cõſtãtis ex trib⁹ partib⁹: biſſe
ꝟo ſũt due ptes: ſ3 multiplicatis duodecies. xxx.
dieb⁹ habem⁹. ccclx. dies. xxx. triẽtes horarũ con
ſtituũt. x. horas: que multiplicatis duodecies: fa-
ciũt. v. dies. xxx. biſſe momẽtoꝝ ↄtinẽt. xx. momẽ
ta: ⁊ ita duo puncta: ſed multiplicatis duodecies
duob⁹ pũctis habem⁹ ſex horas ex biſſe momẽto
rũ collectas: q̃ de quarto in quartũ annũ conſti-
tuunt vnũ diẽ que dr biſſextilis. ¶ Rurſus ſcdm
Iſid. p ſingulos annos creſcit pars quarta aſſis
ac vbi quarto anno aſſis cõpleta fuerit biſſextu3
vnũ facit: ⁊ ideo p quatuor annos vnus biſſexti-
lis adiectus eſt: dict⁹ aũt eſt ſm eũ biſſext⁹: qꝛ bis
ſexies ductus aſſem facit qđ eſt vnus dies. In
quo loco kalẽdarij poni debeat illa die his verſi-
bus ↄtinetur. Biſſextũ ſexte martis tenuere kalẽ
de. Poſteriori die celebrant̃ feſta mathie. hoc eſt
dicere ꝙ illa litera vbi dr in kalẽdario. vj. kalend.
martij d3 poni dies biſſextilis: ⁊ tunc ſtamus ſiue
ſedem⁹ duob⁹ dieb⁹ ſup illa litera: ⁊ feſtũ ſancti
mathie qđ deberet illa die celebrari: celebratur tñ
in ſequẽti: ita tñ ꝙ inter ipſum feſtũ ⁊ vigiliã nul-
lũ ſit mediũ: extra de verb. ſig. queſiuit. nõ ĩtereſt
tñ vtrum ipſum feſtũ in prima vel in ſecunda die
predictarũ duarũ celebret̃: ſed regionis in hoc cõ-
ſuetudo ſeruetur. Iſidorus dicit ꝙ a ſexto nonas
martij vſq3 in diẽ kalẽ. ianuarij lune curſu biſſex-
Doctrina ad ſciendũ quando ſit ann⁹ biſſextilis.
tus apponit̃: atq3 inde detrahit̃. Si autẽ volum⁹
ſcire qñ ſit annus biſſextilis debem⁹ diuidere an-
nos dñi per quatuor: quotiẽs poſſumus: ⁊ ſi nul-
lus ſuperauerit: tunc erimus in anno biſſextili: ſi
autẽ aliquis remãſerit: tũc non erit biſſextus: vñ
verſus. Anni diuiſi dñi per quatuor eque. Mon-
ſtrat biſſextũ qua rõne ſcias. Hoc aũt verũ eſt ſm
illos qui diuidũt annos dñi incipiẽdo a natiuita
te vel a ianuario nõ ſm illos q̃ incipiũt ab ĩcarna
tione. Alia etiã doctrina ad inueniendũ biſſextũ
ponetur infra vbi de cõcurrentib⁹ agetur. ¶ Tẽ-
pora ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuor. ſ. ver:
eſtas: autũnus: hyems: vt dictũ eſt in ſexta parte
ſub quarta feria tertie hebdomade aduent⁹. Di-
cta aũt ſunt tẽpora a cõionis temperamẽto: eo ꝙ
inuicẽ ſe hũore: ſiccitate: calore ⁊ frigore ↄtẽperẽt
hec ⁊ curricula dicuntur: quia non ſtãt ſ3 currũt.
Uer dictum eſt quia viret. Eſtas dicitur ab eſtu:
id eſt calore: inde eſtas quaſi vſta ⁊ arida. Autũ-
nus a tẽpeſtate vocatur: qñ et folia cadunt et oĩa
matureſcunt. Hyems dr ratione hemiſperij: quia
tunc ſol circulo voluitur breuiori. vnde et hoc tẽ-
pus bruma dicitur quaſi brachim. i. breuis. vel a
cibo quia tunc maior eſt veſcendi appetitus. eda-
citas enim grece bruma appellatur. Principia au
tem partium anni ſm eccleſiam his verſibus con
tinẽtur. Feſtum clementis hyems caput eſt orien
tis. Cedit hyems retro cathedrato ſimone petro.
Uer fugat vrbanus: eſtatẽ ſimphorianus. Id tibi
qđ reſtat autũni tempora preſtat. Hoc eſt dicere:
feſtum clementis: qđ eſt. viij. kalẽ. decembris eſt
principiũ hyemis ⁊ durat vſq3 ad feſtũ cathedre
ſancti Petri: tunc incipit ver: ⁊ iſtud feſtũ eſt. viij.
kalen. martij: ⁊ ver durat vſq3 ad feſtum ſancti vr
bani: qđ eſt. viij. kalen. iunij: tunc incipit eſtas et
durat vſq3 ad feſtum ſimphoriani: qđ eſt. viij. ka-
len. ſeptembris: tũc incipit autũnus: ⁊ durat vſq3
ad feſtum clementis in quo incipit hyẽs. In his
quatuor partibus anni triduana ieiunia celebra-
mus: ⁊ ideo ieiunia quatuor tẽporu3 appellãtur.
Ieiunium veris eſt in prima ſeptimana quadra-
geſime. ſc3 in q̃rta feria poſt cineres. Ieiuniũ eſta
tis eſt in prima die mercurij poſt pentheco. Ieiu-
nium autũni eſt in tertia die mercurij ſeptẽbris. ſ.
in quarta feria poſt feſtum ſancte crucis. Ieiuniũ
hyemis eſt in. iiij. feria poſt feſtum beate Lucie:
prout ibi dictum eſt: vnde verſus. Uult crux Lu-
cia cineres cariſmata dia. Ut doceat vota pia quar
ta ſequẽs feria. ¶ Fiũt ad hoc ieiunia in quarta
feria: qꝛ in quarta feria xp̃s a iuda traditus eſt: ⁊
in ſexta feria: qꝛ in ea crucifixus eſt ⁊ in ſabbato:
quia tunc apl'orum triſtitiam de nece ſaluatoris
repreſentamus: nã ſi cõpatimur ⁊ cõregnabimus
de cõſe. diſ. iij. ieiunia. et cap. ſabbato. Aduentus
autem dñi quando celebretur dictũ eſt in. vj. par-
te ſub titu. de aduentu. Adhuc in anno ſolari cõ-
tingunt duo ſolſtitia ⁊ duo equinoctia. Solſtitia
in eſtate et in hyeme. Equinoctia in vere ⁊ in au-
tũno. Eſt autem ſolſtitium maxima inequalitas
dici ⁊ noctis: ſiue ingreſſus ſolis in capricornũ vel
cancrum: et dicitur ſolſtitium quaſi ſolis ſtatio: eo
Solſtitia duo et equinoctia duo cõtingunt in anno ſolari.
ꝙ tunc ſole ſtante creſcunt dies vel noctes. Equi
noctium eſt maxima diei ⁊ noctis equalitas: qꝛ
tunc equali ſpacio horarũ conſiſtunt ſiue ingreſ-
ſus ſolis in arietem vel libram: vbi autẽ ſit locus
ſolſtitiorum ⁊ equinoctiorũ his verſibus contine
tur. Solſtitium decimo chriſtum preit atq3 Ioã-
nem. Equa crucis feſtum dat tempora martis et
idus. Hoc eſt dicere ꝙ ſolſtitium hyemale eſt an
te natiuitatẽ xp̃i decẽ dieb⁹ vc3. xviij. kalẽ. ianua
rij: quo tp̃e ſol incipit altiores circulos petere: et
ſolſtitiũ eſtiuale eſt ante natiuitatem Ioã. bapti-
ſte totidem diebus. vc3. xviij. kal̃. iulij. quo tẽpo-
re incipit ſol ad ĩferiores circulos remeare. Unde
eſtiualis ſolſticij dies maximus ſicut ⁊ hyemalis
dies minim⁹ inuenit̃. Sed ſm egyptios hyemale
eſt. xij. kal̃. ianuarij ſcdm grecos. ix. kalẽ. eſtiuale
vero ſm egyptios. xij. kal̃. iulij. ſm grecos. ix. kal̃.
¶ Itẽ ĩ feſto crucis vel ſm alios. xij. kal̃. octobris
eſt equinoctiũ autũnale: ⁊ vbi dr in kal̃. idus mar
tij vel ſm alios. xij. kal̃. aprilis eſt equinoctiũ ver
nale. Olim eñ annus in duas partes tñ diuide-

batur.ſ. eſtiuale ꝛ hyemale ſolſtitiū: ꝛ in duo he‑
miſperia. Magnus aūt annus complet̄ reuerſis
planetis oīb' ad loca ſue creationis: qđ fit annis
nō paucioꝛib'.cccccxxx. Mūdanus vo ann' erit
oīb' ſtellis ad pꝛima loca reuerſis: qđ fit demū
poſt.xv.milia annoꝝ. Magiſter dicit in hyſtoꝛia
geneſ. vbi agit de ebrietate noe: ꝙ magnus ann'
īplet̄ ꝑ circulationē ſexcētoꝝ annoꝛum. Era qua
vtunt̄ hyſpani ſinguloꝝ annoꝝ eſt cōſtituta a ce
ſare auguſto qn̄ ad pꝛimū cēſum oꝛbē deſcripſit.
dicta eſt aūt era ab ere ex eo ꝙ oīs oꝛbis es redde
re ꝓfeſſus eſt rei publice romanoꝝ. Pꝛius autē
fuerūt indictiones poſtea ere. ¶ Olimpias cōſti‑
tuta eſt apud grecos in elide ciuitate: eliis agēti‑
bus agonē ꝛ ꝗnquēnale certamē: quatuoꝛ mediis
annis vacātib' ꝛ ob hoc tēpus elidij certaminis
olimpiadē vocauerunt quadriēnio in olimpiade
ſupputato. ¶ Luſtrū eſt pētēſim.i. ꝗnquēniū qđ
quinto anno dr̄ cōdi ꝓpter olimpiades a roma‑
nis: nōdū eīm erāt ꝯſules neqꝫ ere ꝗnquēnale qui
dē tp̄e: iđ ſic vocatū eſt: qꝛ cēſu ꝑ ꝗnquēniū in re
publica pacto vrbs romana luſtrabat̄. ¶ Apud
romanos eſt ann' indictionalis q̄ ter ꝗnos ꝯtinet
annos: vt infra dicet̄ ꝛ pꝛemiſſum eſt. Apud he‑
bꝛeos eſt ann' iubile'.i. remiſſionis q̄ ſeptenis cō
pletis annoꝝ hebdomadibus celebꝛat̄. De quo
dictū eſt in ſexta pte ſub ti. ꝗnquageſime. Apud
chꝛiſtianos eſt ann' benignitatis ꝛ gr̄e: ī quo xp̄s
venit ꝛ nos ſola benignitate redemit. Apud ſctōs
cōpꝛehēſoꝛes eſt annus eternitatis ꝛ glorie ī quo
exultabūt ſcti ī gloꝛia ſine fine. Rurſus ſecula ge
nerationib' cōſtāt ſic dicta: qꝛ ſequunt̄: abeūtib'
eīm aliis alii ſuccedūt. Hoc tp̄s quidē quinquage
ſimū annū dicūt quē hebꝛei iubileū vocant: vt iā
dictū eſt. Et ob hāc cauſam hebꝛeus ꝓpter vxoꝛē
ꝛ liberos amans dn̄m ſuū aure pertuſa ſeruitio
ſubiugatus ſeruire iubet̄ in ſeculum.i. vſqꝫ ad an
num quinquageſimū. Etas autē plerūqꝫ dicitur
pꝛo vno anno ꝛ pꝛo ſeptē ꝛ pꝛo cētū ꝛ pꝛo quouis
tempoꝛe. Unde ꝛ etas eſt qđ de multis ſeculis in
ſtruitur: ꝛ iđ dicta eſt etas quaſi euitas: qꝛ ſimili‑
tudo eui. Nā euū eſt etas ꝑpetua: cui' neqꝫ initiū
neqꝫ finis noſcit̄. Deriuatū aūt eſt euū ab eouas
qđ apud grecos aliquādo pꝛo ſeculo: ꝛ aliquādo
ponitur pꝛo eterno. Pꝛopꝛie vero etas duob' mo
dis dr̄. vꝫ hoīs: ſicut infantia: iuuētus: ſenectus
aut mundi: cuius pꝛima etas eſt ab Adā vſqꝫ ad
noe: ſcđa a Noe vſqꝫ ad abꝛahā: tertia ab abꝛahā
vſqꝫ ad Dauid: ꝛ quarta a Dauid vſqꝫ ad trāſmi
grationē Iude in babyloniā: quinta de iuda vſqꝫ
ad aduentū ſaluatoꝛis in carne: ſexta q̄ nunc agit̄
vſqꝫ quo mūdus iſte finiatur. Quot autem ſunt
anni ab oꝛigine mundi dictum eſt in ſexta parte
ſub titulo de ſeptuageſima.

Magnus annus quando impletur.

¶ Incipit ſcđa pars: et pꝛimo de mēſe. Rubꝛica.

Dicto de anno ſequit̄ videre de men‑
ſe: eſt autem menſis ſpacium tempo
ris quo a phebo phebe recedens ei‑
dem completo ſuo circulo ſociatur.
Et dicitur menſis a menſurando: eo
ꝙ annus per menſes menſuratur: vel a mene qđ
eſt defectus: eo ꝙ luna ſingulis mēſibus viſu defi
cit ab humano: vel ſecūdū Iſid. a mane grece qđ
eſt luna latine. Apud grecos enim menſes legiti‑
mi non ex ſolis circulo: ſed ex lune curſu cōnume‑
rantur: quod eſt de nona ad nonā. Diuiditur aūt
annus per.xij. menſes: qꝛ ſol peragrādo zodiacū.
xij. circuit regiones ſignoꝝ. ꝛ ī his.xij. mēſib' cō
moꝛatur. Romulus tn̄ voluit tantū decē eſſe mē‑
ſes in anno incipiēs a martio: quē Marti deo bel
li quē patrem ſuū eſſe putabat dedicauit. Unde
Ouidius in pꝛimo faſtoꝛum. Tempoꝛa digereret
cū cōditoꝛ oꝛbis in annū. Inſtituit mēſes quinqꝫ
bis eſſe ſuos. Sed numa pōpilius vidēs ꝙ ann'
nō bene.x. mēſibus cōplebat̄: ſuperaddidit duos
pꝛincipio.ſ. ianuariū ꝛ februariū. Ianuarius dici
tur a ianua.lxxxvj. diſt. ieiuniū: qꝛ ſicut per ianuā
intramus domū: ita per ianuariū intramus annū
eſt enim limes anni. vel dicitur a iano deo qui ab
antiquis dicebatur pꝛincipiū ꝛ finis omniū rerū.
Ei enim fuit a gentibus mēſis iſte cōſecratus vn
de ꝛ idem ianus bifrons pingitur: vt anni intro‑
itus ꝛ exitus demōſtretur: de quo dictū eſt in ſex‑
ta parte ſub tit. de circūciſione. Februarius dicit̄
a febꝛibus: que tunc de facili contingunt. vel a fe‑
bꝛuis.i. purgationibus. Sunt autem febꝛue obla
tiones facte pꝛo moꝛtuis Romani autem illo mē
ſe memoꝛiā animarū habebant: ꝛ eas purgabant
celebꝛādo exequias moꝛtuoꝝ. vnde ſm̄ Iſido. di
citur a febꝛu.i. plutone cui eo menſe ſacrificabat̄.
Martius dicitur a marte patre romuli: vel qꝛ eo
tempoꝛe cuncta animantia agūtur ad marē ꝛ ad
cōcubendi voluptatē: appellatur etiā quandoqꝫ
menſis nouoꝝ: qꝛ eſt anni initiū. ꝛ quandoqꝫ no‑
uum ver: qꝛ in eo viridantibus fructibus nobis
tranſactoꝝ pꝛobatur occaſus. Apꝛilis dicit̄ quaſi
aperilis: qꝛ tūc terra aperitur ad germinādū: etiā
floꝛes aperiunt̄ ꝛ arboꝛes incipiunt pullulare vel
apꝛilis pꝛo venere dicitur: quaſi afrodis. afrodis
grece dicitur latine venus. Maius a maioꝛib' na
tu dicitur: qui erant pꝛincipes reipublice vel a ma
ia matre mercurij. Iunius a iunioꝛibus dicitur:
erant enim olim maioꝛes ſcꝫ ſenioꝛes qui appella
bantur patres: ꝛ hi in ciuitate ſemper remanebāt
vrbis regimini conſulentes. erant ꝛ minoꝛes qui
ibant ad pugnandum pꝛo re publica: ꝛ ideo mai'
a maioꝛibus. iunius a iunioꝛibus nomen accepe‑
rūt: ꝛ in illoꝝ honoꝛem inſtituti ſunt: vel dicitur
a iunone. Iulius dicitur a iulio ceſare: qꝛ tunc na
tus fuit: vel quia tūc de hoſtibus triūphauit. vicit
enim cleopatrā reginā egypti cū antonio viro ſuo
bello nauali. iulius tamen pꝛius quintilis diceba
tur eo ꝙ eſt quintus a martio: qui ſecundū romu
lum pꝛincipium erat anni. Auguſtus eſt dict' ab
octauiano auguſto qui tunc natus fuit: vel quia
tunc hoſtes ſuperauit: pꝛius tamen dicebatur ſex
tilis: eo ꝙ ſextus eſt a martio. September nomen
habet a numero ꝛ imbꝛe: quia ſeptimus eſt a mar
tio: ꝛ imbꝛes habet: ſic et october: nouember: atqꝫ
december ex numero ꝛ imbꝛibus vocabula acce‑
perunt: quem numerum decurrentem december
finit: pꝛo eo ꝙ denarius numerus pꝛecedentes

Romulus tantum decem menſes eſſe voluit.

numeros clauſit. Quot autem dies quilibet mēſis habeat his verſibꝰ cōtinetur. Junius aprilis ſeptember: nouēq; tricenos. Plus vnū reliqui: ſȝ hȝ februs octo vicenos. Cui ſi biſſextus fuerit ſuperadditur vnus. Hoc eſt dicere ꝙ iunius aprilis ſeptēber ꝛ nouēber habent .xxx. dies: reliqui aūt mēſes habēt .xxxi. ſed februarius tm̄ hȝ .xxviij. et quando biſſextus .xxix. Sciendum aūt eſt ꝙ cuilibet menſi primo dati fuerunt triginta dies: qui multiplicati duodecies conſtituunt trecenos .lx. dies: de quinq; vero reſiduis datus eſt vnus ianuario: eo ꝙ eſt principium anni ꝛ etiā rōne ipſiꝰ numeri: qꝛ impar numerus mūdus eſt: ꝛ numero deus impare gaudet. xxxij. q. i. nuptie. ſecundus datus eſt martio ꝓpter eādem imparitatē. tertius maio. quartus iulio. quintus octobri. Ceſar autē auguſtus volens ſuum mēſem eſſe equalē menſi iulij abſtulit februario vnā diē: qꝛ erat mēſis triſticie atq; luctus: ꝛ attribuit eā auguſto: ꝛ ita remāſerūt februario tm̄ .xxix. et auguſto .xxxi. Demum aſtrologi romani abſtulerūt aliā diē februario: et addiderūt decēbri: ad hoc vt finis principio reſpōderet: ꝛ ſic februario remanſerūt tantum .xxviij. ꝛ decembri .xxxi. Verūtamē ad quādam cōpēſationē vna dies vȝ biſſextilis eſt de quarto in quartum annū februario reſtituta. Qua vero die vel qua feria quilibet mēſis intrat iā ſub titulo de ſeptimana dicet.

Dies tres celebres in quolibet menſe.

Sane i quilibet mēſe ſūt tres dies celebres: qui ſoli ꝓprijs noībus nominantur: ꝛ ab eis ceteri denominantur. ſ. kalende none idus quos romani ꝓpter dies feſtos vel ꝓpter officia magiſtratuū inſtituerūt. His eñ diebꝰ in vrbibꝰ ꝯueniebant. de cōſe. diſt. i. ſiquis. kalēde ſunt primi dies mēſis: dicūtur quaſi colēde: qꝛ tūc ſemꝑ erat feſtū iunonis. vñ Ouidiꝰ. Vēdicat auſonias ſaturnia iuno kalēdas. Vel qꝛ tunc a romano pplo principia mēſiū celebrabant: ſicut fit ab hebreis. xxvi. q. vii. non licet. ꝛ c. ſeq. vnde Ouidius. Salue feſta dies melioꝛq; reuertere ſemper. A populo rerum digna potēte coli. Vel dicitur a kalo qḋ eſt voco. primo die mēſis preco de more pplm ad nūdinas vocabat: clamans totiens kalo quot dies erāt vſq; ad nonas: ꝛ iō plr kalēde a pluribus vocationibꝰ vocabant: vel a kalo qḋ eſt bonū omen per totū menſem habendū. xxvi. q. vii. nō obſeruetis: tūc eñ ſibi mutuo encenia trāſmittebant. None vero ſunt quatuoꝛ vel ſex dies in quolibet mēſe: qui ſequūtur poſt kalendas: ꝛ dicunt a nūdinis quaſi nūdine: quia tūc romani nūdinas colebant. Jdeo aūt in aliquo mēſe erant none ſiue inchoatio nūdinarū in die quinta: ꝛ in aliquo in die ſeptima: ne predones certū tēpus ad inſidiandū mercatoribus haberent. vel dicuntur none a nonis: quia ille dies nonus erat ante idus. vel a non: quia tunc nullū fiebat feſtū. vnde Ouidius. Nonarum tutela deus erat. Jdus vero ſunt octo dies q̄ ſequūtur poſt nonas. Eſt aūt idus ſemꝑ in xiij. vel .xv. die: ſcḋm ꝙ none precedūt. Si eñ menſis hȝ quatuoꝛ nonas idus eſt in .xv. die. Si autē ſex nonas idus eſt in .xiij. Qḋ aūt concilium antiochenū .xviij. di. ꝓpter. dicit ꝙ idus eſt in die .x. hoc alia cōſideratione dicit: ꝛ dicunt idus quaſi diuiſio: qꝛ tūc fiebat diuiſio nundinarū: vel qꝛ in idibꝰ fit diuiſio menſis.

Jdus vnde dicantur.

Dicitur autem idus ab iduo as i. ſeparo ras. vnde vidua dicit quaſi idua. i. diuiſa. Plerīq; latinoꝝ putāt idus dici ab edendo: eo ꝙ hi dies apud veteres epularū eſſent. Dies aūt q̄ ſequūtur ſtatiȝ poſt kalē. ita denominant. Si eñ eſt menſis qui habet quattuoꝛ nonas debemus dicere in kalēdario ſtatiȝ poſt kalēdas .iiij. nonas. Jn tertia .iij. nonas. in quarto pridie nonas. in quīto vero nonas dicimus: vt patet in ianuario ꝛ ſimilibus. Si vero eſt menſis qui habet ſex nonas debemus dicere ſtatiȝ poſt kalēdas ſexto nonas. in tertio die quinto nonas: in quarto .iiij. nonas: in quinto .iij. nonas: in ſexto pridie nonas in ſeptimo nonas vt patet in martio ꝛ ſimilibꝰ. Dies autē que ſequunt poſt nonas ita denominantur: in quolibet menſe octauo idus. vij. idus. vj. idus. v. idus. iiij. idus. iij. idus: pridie idus: ꝛ idibus: ſicut hec apparēt in kalē. manifeſte. Dies vero qui ſequūtur poſt idus denoīant a kalē. mēſis ſequētis hoc mō. Januarius habet .xxxi. dies. de iſtis accipe vnū pro kalē. ꝛ .viij. pro idibꝰ. ꝛ .iiij. pro nonis: ꝛ ſic remanēt tantū .xviij. adde ergo iſtis .xxij. diebus. kalē. ſiue diē kalendarū ſequētis mēſis: ꝛ ſic erūt .xix. Unde in mēſe ianuario debemus dicere ſtatim poſt idus .xix. kalē. februarij: in ſequēti die .xviij. kalē. ꝛ ſic per ordinē vſq; ad finē mēſis ſemper minuēdo. Et nota tñ ꝙ dicitur pridie idus et pridie nonas ꝛ pridie kalen. ꝛ nō ſecūdo qꝛ ſecundus dicitur a ſequoꝛ: ſed illa dies nō ſequitur: ſed precedit. ¶ Et exponit hec prepoſitio pre. i. ante vel prius: vñ pridie quaſi priori die: ſiue pre. i. ante diē: ꝛ cū dicitur .iiij. nonas intelligit .iiij. dies ante nonas ꝛ ſic de alijs.

Quot dies denominētur a nonis: q̄t ab idibꝰ et quot a kalendis.

Quot aūt dies denominētur a nonis: quot ab idibus: ꝛ quot a kalēdis oīȝ mēſiū his verſibus cōtinetur. Sex nonas maius october iulius ꝛ mars. Quattuoꝛ at reliqui tenet idus quilibet octo. Janus ꝛ auguſtus denas nonaſq; decēber. Julius october mars maius epta decēq;. Junius aprilis ſeptēber et ipſe nouēber. Ter ſenas retinēt februſq; bis octo kalēdas. hoc eſt dicere: ꝙ maius october iulius ꝛ martius habēt dies ſex pro nonis. Sed reliqui mēſes habēt tantū quattuoꝛ: ꝛ quilibet mēſis habet octo dies pro idibus. Jtē ꝙ ianuarius auguſtus ꝛ december habēt .xix. dies pro kalēdis. Julius vero martius october ꝛ maius habēt decemſeptē. Junius aūt aprilis ſeptēber ꝛ nouēber habent .xviij. Februarius habet .xvi. ꝛ ſi fuerit biſſextus ſuperadditur ei vnus. Jllud aūt notandū ꝙ in quolibet menſe ſunt duo dies egyptiaci: id eſt ab egyptijs deprehēſi. Jn egypto enim erant quidā aſtrologi qui quaſdā cōſtellationes nociuas humanis actibus in illis diebꝰ inuenerunt: iōq; illas notas eſſe hominibus voluerūt: tñ illarū cōſtellationū puncta ſcire propter errorē noſtri cōpoti nō valemus vel forte inuenerunt illos dies bene cōſtellatos: ꝛ ideo eos in kalendario notauerunt: vt in illis diebus potius q̄ in alijs actibus inſiſtatur: quoꝝ errorē ne eccleſia ſequi videatur a talibus caueat.

Vel dicuntur egyptiaci ſm̄ quoſdā: q2 dn̄s in illis diebus percuſſit egyptios nouē plagis. Quotus autē ſit dies egyptiacus a principio vel a fine mē ſis his verſibus cōtinetur. Augurior decies audi to lumine clāgor. Liquit olens abies coluit colus excute galliū. In his verſibus ſunt duodecim dictiones duodecim menſibus ſeruientes: prima primo: ſecūda ſecundo: et ſic per ordinem ſumpto initio a ianuario. ita ꝙ quota die erit ꝓma litera prime ſyllabe alicuius iſtarū dictionū in alphabeto totus erit dies egyptiacus in illo menſe cui ſeruit illa dictio cōputando a menſis principio verſus finem. Item quota erit prima littera ſecunde ſyllabe in alphabeto totus erit dies egyptiacus ī illo mēſe cui ſeruit illa dictio cōputando a fine verſus principium. Exēgratia. Augurior eſt prima dictio et ſeruit primo mēſi .ſ. ianuario: aut eſt prima ſyllaba ⁊ a eſt prima litera ipſius ſyllabe: ⁊ eſt prima in alphabeto ergo dies prima ianuarij eſt egyptiaca. Itē gu eſt ſcđa ſyllaba ⁊ g eſt prima litera ipſiꝰ ſyllabe: ⁊ g eſt ſeptima in alphabeto: ergo ſeptimꝰ dies ianuarij numerādo a fine verſus principium eſt egyptiacus: ⁊ ſic in alijs hoc obſeruato ꝙ h in hoc loco pro litera non ponatur. Quilibet autem premiſſorum dierū ꝓpter vnicā horā ſui denominatur egyptiacus: de hoc dictū eſt in fine operis. De diebꝰ ꝓo felicibus vel infelicibus quos quidā aſtrologi notauerunt in preſenti opuſculo nō agit̄ q2 eccleſia prohibet fidē talibus adhiberi. xxvj. q. vlti. nō obſeruetis. ⁊ c. qui eſtimaret: ⁊ ſequē. In quibuſdā quoq3 mēſibus ſunt quidā dies qui caniculares dicunt̄ a cane vel a canicula ſtella: ſita ī fronte leonis: ⁊ ante genua tauri: q̄ eſtiuis mēſibꝰ eſt in medio cētro celi: ⁊ dum ſol ad eā aſcenderit: cōiuncta cū ſole vel ei ꝓxima duplicat̄ calor ipſiꝰ: ex quo diſſoluunt̄ corpora ⁊ vaporātur: vn̄ vocat̄ canis: q2 corpora morbis affligit: ⁊ ſunt ſeptuagintaduo dies: in quibꝰ ꝓpter tēporis crudelitatem: et caloris ſolis intēperiē: malum eſt minui ſanguinem ⁊ potionari. Quando autē illi dies incipiant et finiant̄: his verſibus continetur. Incipiunt iulij ꝓdie idus caniculares. Et pridie nonas ſeptembris fine reſultāt. ſm̄ aliquos vero incipiunt. xiiij. kalend. Auguſti.

Dies caniculares quādo ordinātur

¶ De ſeptimana. Rubrica.

SEquitur de ſeptimana. Nempe continet ſeptimana ſeptem dies naturales: quorū repetitione ⁊ menſes ⁊ anni ſecula peraguntur: ⁊ hec apud grecos hebdomada: ſ3 apud hebreos ſabbatum appellatur: ⁊ đr ſeptimana a ſeptem ⁊ mane quaſi ſeptem: ⁊ mane pars pro toto. ſ. mane pro tota die: vel a ſeptem ⁊ manet: quia manet per ſeptē dies: vel đr ſeptimana quaſi ſeptē luces: nam mane lux eſt ſm̄ Iſidorum. Idem etiam ſpacium vocatur hebdomada ab epta grece qđ eſt ſeptem et deos qđ eſt dies: vel modus qđ eſt mēſura: ⁊ ſm̄ hoc hebdomada eſt cōmunius nomē ꝙ̄ ſeptimana. vn̄ Daniel. Poſt ſeptuagīta hebdomadas ⁊c. et ſumunt̄ ibi hebdomade annorum. i. ſeptuagies ſeptem anni. Septimane autem nequeunt habere certa nomina: quia neq3 habent certa initia. Singulis namq3 annis variantur propter vnum vel propter duos dies: q̄ quandoq3 ſunt ſup integras ſeptimanas. Omnes autē dies ſeptimanarum in ſcribuntur ſeptem primis literis alphabeti. Item dies ſm̄ gentiles denominantur a planetis. Primus a ſole qui princeps eſt ceterorum ſyderū: ſic et idem dies caput eſt omnium dierum. Secūdus a luna que ⁊ ſplendore ⁊ magnitudine ſoli proxima eſt: et ex eo mutuat nomen. Tertiꝰ a ſtella martis que veſper vocatur. Quartus a ſtella Mercurij quam quidam candidum circuiū dicunt. Quintus a ſtella Iouis quam phetontem aiunt. Sextꝰ a ſtella veneris quam luciferum aiunt: quia inter cuncta ſydera plus lucis affert. Septimus a ſtella ſaturni que ſexto celo locata triginta annis fertur explere curſum ſuum: de hoc dictum eſt ī ꝓhemio ſeptime partis. Sed queritur quare dies non ita ordinantur in ſeptimana ſicut planete in celo: quoniam in celo ordinantur ſcđm hunc verſum. Sol ve. mer. luna: ſaturnꝰ iuppiter ⁊ mars. vel ſic. Saturnus ioue mars: ſol cum ve. mer. luna. Solutio. dicimus ꝙ dies in ſeptimana non ordinant̄ ſm̄ ordinem planetarū: ſed ſm̄ regimen eorum in ſingulis diebus: vnde quia viderūt philoſophi ꝙ ſol regnabat prima hora diei dominice: ideo illam diem denominauerunt a ſole. Itē quia viderūt ꝙ luna regnabat prima hora ſecunde ferie: ideo diē illum denominauerunt a luna: ⁊ ſic de ceteris ſicut patet ex diſtinctione horarum diei facta inter planetas ꝑ ordinē ſucceſſiue. Rurſus a dictis planetis philoſophi nomina ſumpſerūt: eo ꝙ a ſingulis aliquid in homine eſſe voluerūt: vt a ſaturno candiditatem. a ioue temperantiam: a marte feruorē: a ſole ſpiritum: a venere voluptatē. a mercurio eloquētiam: a luna cor. Et q2 ordo planetarum vltra numerum ſeptenarium nō procedit: ſed ad primū reuertitur: ideo tantum ſeptem dies in ſeptimana ſunt a ſapientibus conſtituti. ¶ Nunc videndum eſt qua die ſeptimane quilibet mēſis intret: de hoc duplex ratio habetur. Prima per hos ꝟſus. Alta domat dn̄s gratis habeat equa gerētes. Cōtēnit fictos augebit dona fideli. In iſtis ꝟſibꝰ ſunt duodecim dictiones duodecim mēſibꝰ ſeruiētes. Prima primo: ſcđa ſcđo: ⁊ ſic ꝑ ordinē ſumpto initio a ianuario: ita ꝙ quecūq3 fuerit initialis litera alicuius iſtarū dictionū: eadē erit litera kalēdarum mēſis cui ſeruit illa dictio: verbigrā. alta eſt ꝓma dictio: ⁊ ſeruit primo mēſi. i. ianuario: ⁊ a eſt ꝓma lr̄a illiꝰ dictionis alta: ergo eſt ꝓma litera ianuarij Item domat eſt ſecunda dictio que ſeruit ſecūdo menſi: ſc3 Februario: ⁊ de prima littera iſtius dictionis: ergo d eſt prima littera februarij: ⁊ ſic de alijs. Idē dicit ſequens verſus per ſyllabas: qđ precedentes per dictiones. Adam degebat ergo ciſos adriſos. Habita autē littera kalendarū facile poſſumus ſcire qua feria quilibet mēſis intret. Per litteram eīn dominicalē illius anni procede computando dies per litteras ſubſequētes vſq3 ad litteram que eſt in kalendis menſis cuius diei introitū ſcire optas: ⁊ in qua feria occurret in tali

Dies ſecundū gentiles a planetis denominant̄.

feria intrabit ille menſis. Secunda ratio per quā ſcire potes qua feria quilibet menſis intret eſt per regulares ⁊ cōcurrentes. ¶ Nota ergo ꝙ in anno ſolari ſunt quinquagintadue ſeptimane et vnus dies vel duo: ſi ſit biſſextus: ꝓpter quā diē variātur ſingulis annis principia menſiū. ¶ Si eñ hoc anno icipiat ianuarius a die dñico: toto illo anno a que eſt prima litera ianuarii erit dñicalis. Cum ergo ventū fuerit ad finē anni ... ud a fine kalēdarij: qđ inſcribitur illi diei q̄ eſt vltra integras ſeptimanas repreſentabit diē dñicā: ergo ſequēs a qđ iterū eſt initiale ianuarij repñtabit ſecundā feriā: ⁊ ſic toto illo anno erit illa variatio: eodē mō ſingulis annis variātur initia menſiū ꝑ diuerſas ferias. Et ſi ſit biſſextus duplex erit variatio: prima in kal. ianuarij: ſcđa in feſto ſcti Mathie. Ut ergo cōpotiſte ſcire poſſent qua feria quolibet anno quilibet mēſis inciperet inuenerūt duos numeros: vnū inuariabilē: qui vocatur regularis ſolaris ferialis: aliū variabilē qui vocatur cōcurrēs: de quibꝰ breuiter eſt dicendū. Uidendū eſt autē primo quid ſit regularis: vnde dicatur: ⁊ vñ habeat ortū: ⁊ quot regulares quiſq̄ mēſis habeat. Regularis ſolus eſt numerus inuariabilis datus mēſi: qui adiūctꝰ concurrenti declarat qua feria ſeptimane quilibet mēſis intret cuius fuerit regularis. Dicitur autem regularis a regula: quia inuariabilis eſt ſicut regula. iij. di. canon. Solaris dicitur ad differentiā lunaris: de quo infra dicetur. Habent eñ ortū regulares a martio: nā in menſe martij ſunt q̄nq̄ regulares ſeu quinq̄ ꝓ regulari. Martius eñ nō habuit initiū in primo anno mūdi ſeu ſeculi: immo dr̄ mūdus factus fuiſſe in illo mēſe in die in quo dicitur. xv. kal. aprilis. vel vt alij dicunt. viij. kal. Si eñ computes ordine retrogrado dies ſeptimane vſq̄ ad kal. martij: inuenies ꝙ quinta feria mūdus incepit: ſi tamē ante martiū fuit: ⁊ hec eſt cauſa quare martius quinariū numerū habuit ꝓ regulari. Regulares vero aliorū menſiū ſic formantur. Iūgas regulares menſes cū diebus eiuſdē: ⁊ ab illa ſumma ſubtrahe. vij. quotiens poteris: ⁊ regularem ſequentis mēſis qđ remanſit indicabit. verbi gratia. Martius habet quinq̄ regulares: et dies eius ſunt. xxxj. redige in ſummā ⁊ ſunt. xxxvj. ſubtrahe. vij. quotiens poteris ⁊ remanet vna dies q̄ datur mēſi ſequēti pro regulari. Itē aprilis habet xxx. dies ⁊ vnū regularē q̄ cōſtituūt. xxxj. ſubtrahe ſeptē quotiens poteris. ⁊ remanebūt tres: qui dātur maio ꝓ regularibꝰ: ⁊ ita de alijs vſq̄ ad martium. Poſſumus etiā ſcire menſiū regulares per hos verſus. Eſt aſtris clara fulgentibus ara deorum. Grata boniſextat gratiſſima cuiq̄ fideli. In iſtis verſibꝰ ſunt. xij. dictiones. xij. mēſibus ſeruiētes: prima primo: ſecunda ſecūdo: et ſic per ordinē ſumpto initio a martio: ita ꝙ quota fuerit prima litera alicuius iſtarū dictionū in alphabeto: tot regulares hꝫ ille menſis cui ſeruit illa dictio. verbi gratia. Eſt: eſt prima dictio et ſeruit primo mēſi. ſ. martio: ⁊ e. eſt prima litera iſtius dictionis eſt: ⁊ eſt quinta in alphabeto: ergo martius hꝫ quinq̄ regulares. Item aſtris eſt ſecunda dictio ⁊ ſeruit ſecūdo menſi. ſ. aprili: et a eſt prima litera iſtiꝰ dictionis que eſt etiam prima in alphabeto: ergo Aprilis habet vnum regularem: et ſic de alijs.

Mundus in quo mēſe factꝰ.

Nūc dicamus de concurrentibus. Dicuntur autē concurrentes: quia ſibiinuicem cōcurrunt: ſicut videbitur in formatione: vel ideo q: cōcurrūt cū regularibꝰ: ad demonſtrandū initialem feriam menſium ſingulis annis. Eſt autem concurrens ſuperexcreſcētia vnius diei vel pluriū ſup quinquagintaduas ſeptimanas anni ſolaris: ideo dixi vel pluriū: quia in anno biſſextili ſuperexcreſcunt duo dies: i alijs vero vnius tantum: ⁊ ab illa ſuperexcreſcentia habent originem concurrentes. Alij vero cōcurrētes qui ſequuntur poſt primum formantur vno addito ſingulis terminis ſiue annis: ſic tñ qđ ſeptenarium numerum non excedunt: quia non ſunt niſi ſeptem ferie: et quandocūq̄ eſt ſeptimus concurrens illo anno menſes habent eadē principia que in primo anno mundi ſeu ſeculi habuerūt: quelibet enim feria diſtat per ſeptenarium a ſemetipſa. Concurrentes etiam in hac linea demonſtrātur. j. ij. iij. iiij. vj. vij. j. ij. iiij. v. vj. vij. ij. iij. iiij. v. vj. vij. j. ij. iij. v. vj. j. iij. iiij. v. vj. ¶ Nam primus annus cicli ſolaris habet vnum concurrentem: ſecundus duos: tertius tres: quartus quatuor: quintus ſex ꝓpter biſſextum: ſextus ſeptem: ſeptimus vnum: quia vltra ſeptenarium non proceditur: ſed reuertitur ad vnum: ⁊ ita debemus procedere vſq̄ ad. xxviij. annos. tunc reuertimur ad primum annum cicli: ⁊ ꝓcedimus ſicut prius. Unde tranſcurſus. xxviij. annorum vocatur ciclus ſolaris vel concurrentium: et dicitur ciclus quaſi circulus per ſimilitudinem.

Doctrina ad ſciendū quotus ſit annꝰ cicli ſolaris.

Si autem volumus ſcire quotus ſit annus cicli ſolaris: debemus diuidere annos domini ꝑ. xxviij. quotiens poſſumus ⁊ addere illis. ix. anteq̄ʒ diuidamus: quia quando chriſtus natus fuit tantum ix. ꝓceſſerat ille ciclus: ⁊ quotꝰ annꝰ remāſerit ſupra diuiſionem annorum totus erit ciclus: ⁊ ſi nullus remanſerit. tunc ſumus in vltimo anno cicli ſolaris. Unde verſus. Annis adde nouem domini partire per octo Uiginti. ciclus ſic tibi notus erit. Poſſumus etiam ſcire concurrētes cuiuſlibet anni per literam dominicalem illius anni: ſicut declarant verſiculi ſubſequentes. A ſex. b. quinq̄. c. quatuor. e. duo. d. tres. Primus concurrens. f. litera: ſeptimus eſt. g. ⁊ ſic de ſimilibus. Hoc eſt dicere: ꝙ quando a eſt litera dominicalis in illo anno ſunt ſex pro concurrente: quādo. b. quinq̄: quādo. c. quatuor: quando. e. duo: quādo. d. tres: quādo. f. vnus: quando. g. ſeptem. Inuento autē concurrente debemus iungere cum regularibus mēſis cuius feriam kalendarum: id eſt introitum ſcire volumus: ⁊ quota fuerit illa ſumma ſi nō trāſcēdet ſeptem tota ſiue tali feria ſeptimane ille mēſis intrabit. Si vero trāſcēdat ſeptem: quotum fuerit reſiduum tota feria ſeptimane ille mēſis intrabit. Sicut autem concurrentes ita ⁊ dominicales litere variantur. ¶ Nam in primo anno cicli ſolaris eſt. f. litera dominicalis: in ſecundo. e. in tertio. d. in quarto. c. in quinto. a. tunc enim propter biſſextuʒ pertrāſitur. b. quod in his verſibus declarat. Fert

ea dux coꝛ amet gens fautoꝛ eum coluit bis. Ars gen⁹ eſt de coꝛde bono gignit ſerus enſis. Dicta beant aqua gens frons dat cũctis bonus auctoꝛ. In his verſib⁹ ſunt vigintiocto dictiones: vigintiocto annis cicli ſolaris ſeruientes: pꝛima pꝛimo: ſecunda ſecundo: ⁊ ſic per oꝛdinẽ ſumpto initio a pꝛimo anno cicli ita ꝙ queciꝗ fuerit initialis littera alicui iſtarũ dictionũ: eadẽ erit littera dominicalis in illo anno cui ſeruit illa dictio: verbi gratia. Fert eſt pꝛima dictio ⁊ ſeruit pꝛimo anno cicli ſolaris. ⁊ .f. eſt pꝛima littera: ergo .f. eſt litera dominicalis in pꝛimo anno cicli ſolaris: ⁊ ſic de alijs.

Annus biſſextilis.

Et nota ꝙ ille ann⁹ eſt biſſextilis cui deſeruit aliqua dictio deſinens in .t. ⁊ ita pꝛimus annus cicli ſemper eſt biſſextilis: cum ei deſeruiat dictio deſinens in .t. ſ. fert ⁊ propter hoc pꝛima littera dictionis deſinens in .t. non erit littera dominicalis in illo anno cui ſeruit illa dictio: niſi a loco biſſexti vltra: qꝛ littera dominicalis cũ biſſexto ſimul mutatur. A kalẽdis vero ianuarij pꝛecedẽtis ipſum biſſextum vſqꝫ ad locũ biſſexti erit littera dominicalis illa que immediate ſequitur in kalẽdario poſt illam que deberet eſſe litera dominicalis: vnde in pꝛimo anno cicli .f. eſt litera dominicalis a loco biſſexti vſqꝫ ad kalen. ianuarij ſequẽtis. A kalẽ. vero ianuarij pꝛecedentis vſqꝫ ad locũ biſſexti .g. eſt littera dominicalis. ⁊ ita in alijs. Annus autem cui ſeruit illa dictio ſciri poteſt per rationeꝫ ſuperius dictam de ciclo ſolari: nam ratio litere dominicalis tunc currentis ratione ſimili incipit ⁊ finitur.

Indictio quid ſit.

Nũc aliqua de indictione dicamus. Eſt autem indictio ſpacium tempoꝛis quo romanus pꝛinceps tributum gẽtibus indicebat. Si autem volumus ſcire quota ſit indictio: debemus addere tres annos annis domini: ⁊ poſtmodũ diuidere annos dñi per quindecim quotiens poſſumus: ⁊ quotus annus remãſerit facta diuiſione: tota erit indictio ⁊ ſi nullus ſuperauerit in vltimo anno indictiõis ſumus: ⁊ tunc ad pꝛimã indictionem reuertimur: qꝛ indictio nõ trãſcẽdit quindecim. vnde verſus. Si tribus adiũctis domini diuiſeris annos. Per ter quinqꝫ datur indictio certificata. De indictione plenius diximus in ſpeculo iudiciali in tractatu de inſtrumentoꝛum editione. §. j. verſi. poſt annos. ⁊ infra vbi de ciclis agetur. De era ſupra dictum eſt.

¶ De die. Rubrica.

Licet iaꝫ ſuperius in pleriſqꝫ locis de die tactũ eſt: ⁊ nihilominus hic ſpecialiter dicendum eſt. Sciendum eſt igitur ꝙ duplex eſt dies: ſcilicet naturalis ⁊ artificialis ſiue vſualis. Naturalis eſt ſpaciũ quo ſol ducitur circa totam terraꝫ ab oꝛiente vſqꝫ in occidẽtẽ. ſcilicet ſpaciũ diei ⁊ noctis qđ ſemper cõtinet .xxiiij. hoꝛas. Dicitur dies iſta a dijs quoꝝ nomina romani quibuſdã ſyderib⁹ ſacrauerũt. vnde quelibet dies ab aliquo deo antiquitus vocata eſt: vt a ioue ⁊ alijs: pꝛout ſub ſeptimana dictũ eſt. vel a dia qđ eſt duo: qꝛ continet duo tẽpoꝛa noctẽ ſcilicet ⁊ diem vſualẽ. Quãdo autem incipiat dictum eſt in pꝛoemio ſeptime partis. Artificialis eſt ſpacium quo ſol moꝛatur ſupꝛ noſtrum hemiſpherium ab oꝛtu ſolis vſqꝫ ad occaſum. Et hic ſm ſolis aſcenſum ⁊ deſcenſum creſcit pariter ⁊ decreſcit. Dicitur autẽ dies a dian qđ eſt claritas. Et dꝛ vſualis ſiue artificialis: quia ſolum hoc tempus aptum eſt vſibus ⁊ artificijs exercendis. Reliqua pars diei dꝛ nox a nocco: quia nocet viſui et vſui: ⁊ ideo vocata eſt dies a melioꝛi parte ſine cõmemoratione noctis. Iuxta illud. Et factũ eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. Rurſus partes diei ſunt tres ſm Iſid. ſcꝫ mane: meridies ⁊ ſupꝛema. Mane eſt lux matura ⁊ plena nec iam crepuſculum. Meridies dꝛ quaſi medidies id eſt medius dies: vel quia tunc purioꝛ dies eſt. Supꝛema eſt poſtrema pars diei. Sero dꝛ a clauſis feris. Noctis vero partes ſunt ſeptem. ſ. veſpere: crepuſculum: conticinium: inteempeſtum: gallicinium: matutinum: ⁊ diluculum.

Diei partes ſunt tres. Noctis ſeptem ſũt partes.

Veſperum dicitur a veſpere occidentali ſtella que tenebras ſequẽtes pꝛecedit: et dicuntur tenebꝛe quaſi tenentes vmbꝛam. Crepuſculum dicitur dubia lux. ſ. inter lucem et tenebꝛas. Conticinium eſt quando iam omnes ſilent. Intepeſtum eſt medium noctis tẽpus quãdo nil agi poteſt: ⁊ oĩa ſilent quaſi inopoꝛtunũ. Gallicinium dꝛ propter gallos lucis pꝛenuncios. Matutinum eſt inter abſceſſum tenebꝛarum ⁊ auroꝛe aduẽtum. Diluculum dꝛ quaſi incipiens parua diei lux ⁊ auroꝛa que ſolem pꝛecedat. Eſt eniꝫ auroꝛa diei clareſcentis exoꝛdium. ¶ Et nota ꝙ dies alij ſunt ſyderales in quibus ſydera mouentur: ⁊ homines a nauigationib⁹ excludũtur. alij pꝛeliales. de quibus in libꝛis Regũ. Quibus reges ſolẽt ad bella pꝛcedere. alij interſcalares: quos ſcimus .xij. menſibus ſupereſſe. alij caniculares. alij ſolſticiales: alij equinoctiales. de quibus iam pꝛemiſſum eſt. alij faſti in quib⁹ iura fantur: alij nefaſti eis cõtrarij. alij feſti. i. feſtiui: vt dies azimoꝝ. alij profeſti quaſi procul a feſtis: vt feriales. alij mali ſunt: qm̃ in eis plus ſolito homines affligunt. Vñ apłs Redimẽtes tẽpus quoniã dies mali ſunt: ⁊ econtrario ſunt boni. alij egyptiaci: de quib⁹ pꝛemiſſuꝫ eſt. eſt etiã dies ſalutis: in quo dñs venit ad ſaluãdum. Eſt etiam dies iudicij: in quo dñs veniet ad iudicandũ: qui erit bonis dies letitie: malis auteꝫ calamitatis ⁊ miſerie. Momentum vero eſt minimum atqꝫ anguſtum tempus a motu ſyderum dictum: eſt eñ extremitas hoꝛe in bꝛeuib⁹ interuallis cum aliquid ſibi cedit atqꝫ ſuccedit ſecundum Iſido. Hoꝛa grecum nomen eſt: et tamen latinum ſonat. eſt enim finis tempoꝛis. quot autẽ hoꝛas continet dies naturalis dictum eſt in pꝛincipio huius partis.

¶ Rubꝛice ſcđe partis tractãtis de anno lunari.

Sequitur ſecunda pars de anno lunari: in qua agitur pꝛimo quid ſit annus lunaris: et quot dies contineat. Secundo de regularibus lunaribus. Tertio de epacta. Quarto de emboliſmo. Quinto de aureo numero. Sexto de termino paſchali ⁊ aliarũ mobilium feſtiuitatũ. Septimo de ciclis.

¶ Quid ſit annus lunaris: ⁊ quot dies continet. Rubrica.

Annus lunaris dicitur tribus modis. Primo mō annꝰ lunaris eſt ſpacium quo luna circuit totū zodiacū: qđ facit in .xxvij. diebꝰ ⁊ duodecim horis. Scđo mō dr̄ annus lunaris ſpaciū quo luna circuit ſolē ab vna aſcēſiōe vſq3 ad aliā: ⁊ hoc facit in .xxix. diebꝰ ⁊ duodeciz horis. Nā cū luna ſeparat̄ a ſole ad peragrādū zodiacū: ⁊ poſt ea reuertit̄ ad eūdē pūctū in quo dimiſerat ſolem nō inuenit illū ibi: q2 ſol iā tm̄ proceſſit ſuo motu: q2 luna laborat recurrere ad eum ſiue attingere ipſum duobꝰ diebus ⁊ tribus horis. Tertio dicit̄ annus lunaris ſpaciū duodecim lunationū in anno cōmuni ⁊ tredecim in emboliſmali: de quibꝰ infra dicet̄. cū ergo lunatio quelibet conſtet ex .xxix. diebꝰ ⁊ .xij. horis: q2 nō curat eccleſia de minutis ⁊ ex .xij. horis precedētis lunationis ⁊ ex duodeciz ſequētis cōſtituit̄ vna dies naturalis: que ſemper lunationi p̄cedēti attribuit̄: ita ꝙ lunatio precedētis mēſis ſemper habeat .xxx. dies: ⁊ ſequētis .xxix. niſi ſit aliud propter biſſextū vel emboliſmū vel ſaltū lune: vnde verſus. Luna paris mēſis nū q̄ triceſima fiet. Impar triceno nūq̄ niſi fine carebit. Tēpore biſſexti febꝛi triceſima luna eſt. Nā

Par mē ſis. iulij luna tūc eſt .xxix. Par mēſis dr̄: q2 numerando a ianuario per ordinē cadit in numerū parē: vt februarius aprilis: iunius: auguſtus: october: december: quorū lunatio ſemper eſt .xxix. dierū excepto februario cuius lunatio eſt .xxx. qñ eſt biſſex-

Impar. tus. Impar vero eſt qñ cadit in numerū imparē: vt ianuarius: martius: maius: iulius: ſeptēber: et nouēber: quoꝝ lunatio ſemper eſt .xxx. dierū: excepto iulio qui in vltimo anno cicli lunaris ꝓpter ſaltū lune habet tantū .xxix. Ex his aūt .xij. lunationibꝰ ꝯſtituunt̄ trecēti quinquaginta quattuor dies in anno lunari: ⁊ ſic annus lunaris in .xj. diebus excedit̄ a ſolari: ex quo exceſſu omnis varietas etatis lune cōſurgit: ita ꝙ vbicūq3 fuerit luna prima i: primo anno fit in ſecūdo .xj. ꝓpter quā varietatē duoꝝ numeroꝝ gr̄a ſunt iuēta regulares videlicet ⁊ epacte: de quibꝰ breuiter videamus.

¶ De regularibus lunaribus. Rubrica.

Hanc videamus de regularibꝰ. Et quidē regularis lunaris eſt numerus inuariabilis datus mēſi ad inueniēdū lunā in kalē. mēſiū ſinguloꝝ. Habēt

Regularis lunario. aūt oīū regulares ab illis quinq3 diebus qui ſuperſunt in anno ſolari ſupra trecentos ſexaginta dies. vnde quinq3 regulares dati ſunt ſeptēbꝛi a quo annus lunaris ſumit initiū. Regulares vero aliorū menſiū ſic formant̄. Iūge regulares mēſis cū diebꝰ eiꝰ ⁊ ab illa ſumma ſubtrahe lunationē eiꝰ: ⁊ reſiduū qđ remāſerit erit regularis illius mēſis: verbi gratia. Septēber h3 quinq3 regulares: ⁊ dies eiꝰ ſunt .xxx. qui cōiūcti regularibus cōſtituūt .xxxv. ⁊ lunatio ſeptēbꝛis eſt triceſima qua ſubtracta remanēt .v. que ſunt regulares ſequentis menſis .ſ. octobꝛis: ⁊ ſic de alijs vſq3 ad ſeptembꝛem. Nam egyptij ſuum annum incipiunt a ſemptembꝛi: ⁊ ideo nos annū lunarē incipimus a ſeptēbꝛi. De regularibꝰ traditur iſte verſus. Dic. e. g. bis. i. k. bis poſt manet ordo. q. d. Dic e. bis q̄ ē q̄nta i alphabeto. i. p̄mis duobꝰ mēſibꝰ anni lunaris dātur quinq3 pro regularibus. Item dic bis. g. que eſt .vij. i alphabeto. i. tertiꝰ ⁊ quartus mēſis habēt ſeptē pro regularibꝰ. Itē dic bis i. que eſt nona in alphabeto. i. quintus ⁊ ſeptimus mēſis habēt .ix. ꝓ regularibꝰ. Item dic bis. k. que eſt .x. in alphabeto. i. ſextus ⁊ octauus menſis habēt .x. pro regularibꝰ. Et nota ꝙ hic tranſitus de quinto ad ſeptimum ⁊ de ſexto ad octauū: vt p3 informādo ipſos regulares quia ianuarius ⁊ martius .ix. ⁊ februarius ⁊ aprilis .x. habēt: ſ3 poſt manet ordo .i. maius .xj. iunius .xij. iulius .xiij. auguſtus .xiiij. habent.

¶ De epacta. Rubrica.

Sequitur de epacta. eſt aūt epacta numerus variabilis datus anno ad inueniēdū lunā i kalēdario cuiuſlibet mēſis: ⁊ dr̄ epacta ab epi qđ eſt ſupra et aucta q2 eſt ſuperexcreſcentia anni lunaris a ſolari. Ideoq3 annus primus cicli lunaris nullam habet epactam: q2 nullus annus preceſſit a quo .xj. accepiſſet. Secūdus vero habet .xj. pro epacta: quia epacta oritur ab illis .xj. diebꝰ quibus annus lunaris exceditur a ſolari. Tertius vo annus habet .xxij. q2 ſemper adduntur .xj. ſi non trāſcēdat triginta: ſi vero trāſcēdat triginta abiectis triginta reſiduū erit epacta illius anni: ⁊ ideo in quarto anno: q2 ſumma aſcendit .xxxiij. abiectis .xxx. tres ſunt epacte illius anni. Epacte vero grece dicūtur latine abiectiones annue lunares: que per numerū .xj. vſq3 ad tricenariū in ſe reuoluunt̄: quas egyptij iđ adiiciūt: vt lunaris emerſio rōne ſolis coequet̄. Luna eñ iuxta curſum ſuū .xxix. ſemis dies lucere dignoſcitur: ⁊ fiūt in annū lunarē dies tredecim .liiij. remanēt ad curſum anni ſolaris dies .xj. quos egyptij adiiciunt. Abſq3 his non inuenies lunā quota ſit in quolibet anno menſe ⁊ die: epacte oīm annoꝝ cicli lunaris per hanc tabulam denotantur: ita ꝙ hoc verbum nulla reſpondet primo anno: ⁊ ſinguli ſequētes numeri reſpondēt ſingulis annis cicli vſq3 ad .ix. vt nulla .xj. .xxij. iij. .xiiij. .xv. .vj. .xvij. .ix. .xj. .xij. .xiij. .v. .xvj. .xxvij. .viij. .xix. .xxx. Sed hoc idem etiam oſtenditur per hos verſus. Annis adde monos dñi partire per vnde. viginti lune ciclis ⁊ inde patet. Hoc vult dicere ꝙ ſi

Doctrina ad ſciendū quotus ſit annꝰ epactalis. volumus ſcire quotus ſit annus epactalis ſiue cicli debemus diuidere annos dñi per .xix. quotiēs poſſumus ⁊ addere vnum: quia quando chriſtus natus fuit tantum preceſſerat ille ciclus: ⁊ quota fuerit ſumma que remanſerit: totus erit annus cicli epactalis: verbigratia. Hoc anno computamꝰ annos dñi mille ducentos octuagintaſex: quoꝛu3 mille ducēti ſeptuagintatres ſunt recte per decem et nouem diuiſi: ſuperſunt .xiij. de predicto numero addito ergo vno fiūt .xiiij. vnde hoc anno eſt decimuſquartus annus cicli lunaris: in anno ſequēti erit .xv. ⁊ ſic vſq3 ad .xix. poſtea reditur ad primum: et hoc verum eſt ſcđm illos qui incipiunt

computare

computare annos domini a natiuitate xp̄i: vel in kalendis ianuarij: nō autē ſcd̄m eos qui illos immutant in kalendis ſeptembris: τ faciunt ibi diuiſionem: nam tunc addēdi ſunt duo anni. Poteſt etiā τ aliter inueniri epacta: vt ſi ſummā que remanet de premiſſa diuiſione annorū dn̄i per tres iuncturas pollicis numerem⁹. Si eñ numer⁹ finitur in prima iunctura debem⁹ demere vnū de ipſo numero: ſi in ſecunda debemus addere nouem: ſi in tertia debemus addere decē τ nouē: τ ſumma inde proueniens eſt epacta: τ hoc ſi triginta non tranſeat. Si vero tranſiret abiectis triginta reſiduum eſt epacta. vnde verſus. Deme vnum poſt adde nouē poſt dena nouēq̧. Inuēta igitur epacta debemus eam iungere cum regularibus menſis: cuius lunā volumus inuenire: τ quota fuerit ſumma inde proueniēs tota erit luna in kalēdis illius menſis: dummodo triginta non tranſeat: ſi vero triginta tranſiret abiectis triginta reſiduum erit etas lune τ ſi ſumma illa fuerit triginta in kalēdis mēſis: tunc luna erit triginta: ſi aūt epacta nulla fuerit: puta in primo anno cicli lunaris: tūc ad inueniēdū lunā ſufficit regularis. Sed qm̄ epactarum ratio quandoq̧ fallit propter emboliſmū ſiue ſaltum lune: ideo de ipſo breuiter videamus.

¶ De emboliſmo. Rubrica.

Circa emboliſmū ſiue lune ſaltum notandū eſt q̄ emboliſmus grece interpretatur latine ſuperaugmētum ſeu ſuperexcreſcentia anni ſolaris ſuper lunarē. Quia ergo annus ſolaris excedit lunarem in vndecim diebus: ex illo exceſſu conſtituuntur ſeptē lunationes in .xix. annis cicli lunaris multiplicatis illis vndecim diebus. Et dicuntur lunatiōes emboliſmales: quarū quelibet eſt .xxx. dierū: τ attribuunt̄ ſeptē annis emboliſmalibus ita q̄ in quolibet ciclo lunari ſeptē ſunt anni emboliſmales: τ duodecim cōmunes.

Annus emboliſmalis quare appellatur.

Appellatur autē annus emboliſmalis: q2 .xiiij. luna precedētis paſche vſq̧ ad quartādecimā ſequentis h3 .xiij. lunationes ſiue .xiij. mēſes lunares: id eſt trecētos octuaginta quatuor dies τ iſte eſt annus ſancto moyſi diuinitus reuelat⁹. Cōmunis vero habet tantū .xij. lunationes: id eſt trecentos liiij. dies: quorū diſpoſitiones cōtinet iſte verſus. Cur fles hes lachrimas odioſum quere tyrannum. In iſto verſu ſunt ſeptē dictiōes .vij. annis emboliſmalibus ſeruientes. Prima primo: ſecunda ſcd̄o: τ ſic per ordinē: ita q̄ quota eſt prima littera alicuius iſtarū dictionū in alphabeto totus annus cicli epactalis erit annus emboliſmalis: Verbi grã. Cur eſt prima dictio: τ ſeruit primo anno emboliſmali τc. eſt prime litera illi⁹ dictiōis q̄ eſt tertia in alphabeto: ergo terti⁹ annus cicli lunaris eſt emboliſmalis: τ ita de aliis hoc obſeruato q̄ hec dictio hes debet ſcribi cū .h.

Annus cōis.

Et dr̄ ann⁹ cōis: q2 ſepe duo ita cōiunctim incedunt: vt inuicem ſe in paſchali ſolēnitate ſequant̄: emboliſmalis eñ ſemper ſol⁹ eſt. Ordo autē iſtorū annorū cōmuniū τ emboliſmaliū patet in linea ſubſequēti. Cōmunis cōmunis emboliſmalis: communis emboliſmalis: communis emboliſmalis: communis communis emboliſmalis: cōmunis cōmunis emboliſmalis: cōmunis emboliſmalis: cōmunis cōmunis emboliſmalis. Habito autem anno emboliſmali poſſumus ſcire in quo mēſe lunatio emboliſmalis cōtingat per hunc verſum. Nobilis τ xp̄m modo liber habeto coeuū. In iſto verſu ſunt ſeptē dictiones ſeptē menſib⁹ ſeruiētes in quib⁹ cōtingunt lunationes emboliſmales in prefatis ſeptē annis: prima primo: ſcd̄a ſcd̄o: τ ſic per ordinē: ita q̄ quota erit prima littera alicui⁹ iſtarū dictionū in alphabeto toto mēſe illius anni cui ſeruit illa dictio cōtingit lunatio emboliſmalis. Itē quota erit prima litera ſecūde ſyllabe in alphabeto tota die mēſis incipit lunatio emboliſmalis. V.g. Nobilis eſt prima dictio et ſeruit prime lunationi que cōtingit in tertio anno cicli lunāris τ .m. eſt prima littera huius dictiōis τ eſt .xij. in alphabeto ergo in .xij. mēſe cōtingit lunatio emboliſmalis. Itē .b. eſt prima litera ſcd̄e ſyllabe: τ eſt ſcd̄a in alphabeto: ergo in ſcd̄a die illius mēſis incipit illa lunatio τ ſic de aliis. Si autem velis plenius huius rei veritatē inquirere: recurre ad epactā τ regulares illius anni de quo vis ſcire τ ita inuenies eſſe.

Epacta vbi fallit.

Nunc videamus vbi fallit epacta iuncta regularib⁹ ꝑpter emboliſmū ſeu ſaltū lune. Circa qđ nota q̄ licet in ciclo lunari ſint ſeptē anni emboliſmales: vt ſuperius dictū eſt: nō tamen fallit epacta niſi in tribus: ſcilicet in .viij. .xj. τ .xix. vnde verſus. Octauo vndecimo poſtremo fallit epacta. In quo autē loco vel menſe vel quot locis fallit epacta iuncta regularibus his verſibus denotatur. Iulius vndenis ter maius octo vicenis biſſextus niſi ſit mars peccat in vnde tricenis. In totidē maius: auguſtus vero duobus. hoc eſt dicere q̄ in octauo anno cicli lunaris fallit epacta cum regularibus in maio τ iulio: q2 in kalēdis maij cū luna deberet eſſe .xxviij. ſcd̄m epactā nō reperitur niſi .xxvij. ꝑpter emboliſmum. Itē fallit in kalēdis iulij eodē anno: quia tunc luna deberet eſſe .xxx. ſcd̄m epactā: tamē nō reperitur niſi .xxix. propter emboliſmū: vbi credēdum eſt emboliſmo τ non epacte. Itē in .xj. anno fallit epacta: q2 in kalēdis martij ſm̄ epactā deberet eſſe luna .xxix. ſed propter emboliſmū reperit̄ tantū .xxviij. Veruntamen ſi in illo anno fuerit biſſextus tunc corrigitur ille error quoniā ꝑpter biſſextum additur vna dies. itē i decimonono anno fallit epacta in duobus locis: nam ſcd̄m epactā luna deberet eſſe .xxix. kalendis maij: ſed propter emboliſmū nō reperit̄ niſi .xxviij. τ in eodē fallit in kal. auguſti: q2 ſcd̄m epactā luna deberet ibi eſſe .ij. ſed propter ſaltū lune ibi tertia inuenit̄: quia lunatio iulij que deberet eſſe .xxx. in illo anno eſt tantū .xxix. τ hoc cōtingit propter errorem noſtri cōpoti: τ tunc annus in duob⁹ dieb⁹ excedit a ſolari.

Verſus de ſaltu lune.

De ſaltu lune tradit̄ iſte verſus. Luna facit ſaltum quintilis luce ſuprema. Retrocedit enim luna vna die ſicut diximus propter errorem noſtri cōpoti: vt in ſequenti anno in kalēdis ſeptēbris luna redeat ſicut debet. niſi eni3 ſaltus lune

colligeretur contingeret error. vt in .xiiij. ciclis di
ceretur luna prima quando eſſet plenilunium. Col
ligitur autem ſic ille dies: quelibet enim lunatio
ad hoc vt lunationes ſint equales haberet. xxix.
dies ⁊ dimidium minus quattuor momentis: ⁊ vna
vncia ⁊ vno athomo: ſunt autem in ciclo ducen
te triginta quinqꝫ lunationes: erunt ergo quater
tot momenta: que ſunt in vniuerſo nongenta
quadraginta: que diuiſa per .xl. conſtituunt .xxiij.
horas ⁊ dimidiam. Poſtea ex .ccxxxv. vncijs cõſti
tuuntur .xix. momenta et remanent ſeptem vncie:
et ex .ccccxxxv. athomis conſtituuntur .v. vncie: q̄
vncie cũ ſeptẽ prioribus faciunt vnum momentũ
quod iunctũ ad .xix. momenta prehabita facit di
midiam horam: que iuncta cum alijs .xxiij. ⁊ dimi
diam facit vnam diem que ſubtrahitur vltimo an
no a lunatione iulij: ⁊ dicitur ſaltus lune. Poteſt
etiam facilius hoc modo colligi. Annus lunaris
conſtat ex .cccliiij. diebus minus vna hora ⁊ quar
ta parte vnius hore ⁊ ſeptuageſima ſexta parte
quarte vnius hore: ergo in .xix. annis habent .xix.
hore. ⁊ .xix. quarte horarum: ⁊ .xix. octuaginta ſex
partes quarte vnius hore: que faciunt in .xix. an
nis quartam partem vnius hore. ⁊ ita erunt .xx.
quarte horarum que faciunt .v. horas: que iuncte
xviij. horis prehabitis faciunt vnũ diem. Eſt igi
tur ſaltus lune quidã dies collectus in .xix. annis
ex eo ſuperfluo quod datur lunationibus: ⁊ dici
tur ſaltus lune nõ q̄ luna magis ſaliat illa die q̄
alia: ſed q2 nos lunam cõputantes illam diem ſu
per quam in alijs annis lunatio iulij dicitur. xxx.
ſalimus: ſiue pretermittimus non computãtes lu
nã in vltimo anno cicli decemnouenalis: niſi .xix.
ideo autem ſubtrahitur dies illa a lunatione iu
lij in vltimo anno cicli decemnouenalis: q2 iulius
eſt vltimus in anno epactali inter menſes haben
tes .xxx. dies in lunatione: vnde vltimo anno luna
tio iulij nõ cõputatur triceſima: ſed viceſimano
na ⁊ ideo aureus numerus illius: ſcꝫ decẽnouena
lis quãuis creſcat: ſequit̃ ſine interuallo minorẽ: ⁊
per cõſequens in alijs mẽſibus ſequẽtib⁹ vſqꝫ ad
ianuariũ ſicut infra dicet̃. Saltus ergo lune facit
duas lunatiões pariter eſſe vigintinouẽ dierũ: ad
prefatos ergo errores facilius corrigẽdos inuẽt⁹
eſt aureus numerus: de quo breuiter eſt dicẽdũ.

Saltus lune q̄d et vnde dicatur.

De aureo numero. Rubrica.

Aureus numer⁹ quare dicatur.

Aureus numerus eſt ille qui ponit̃ in
kalendario: qui in quolibet menſe in
dicat lunam primã ad priuatos erro
res facilius corrigẽdos inuẽtus. Et
dr̃ aure⁹ numer⁹ per ſimilitudinẽ: q2
ſicut aurum ſuperat omnia metalla: ita iſte nume
rus omnes alias rationes lunares excellit: quem
Julius ceſar cũ tanta diligentia dicitur inueniſſe
qui incipiens a quocũqꝫ anno cicli lunaris: vbicũ
qꝫ inuenit lunã primã in primo anno cicli poſuit:
id eſt in kalendario in latere extrinſeco iuxta litte
ras feriales: ſcilicet in quolibet menſe: ⁊ in ſecun
do anno vbicunqꝫ inuenit primã poſuit ſecundã
in quolibet mẽſe: ⁊ in tertio tertiã: ⁊ ſic de alijs: et
ideo in kalendario ianuarij ternarius eſt numer⁹:
q2 ibi luna inuenitur tertio anno prima: nec ibi dꝫ
poni alius numerus q̄ ternarius: q2 in nullo an
no kalẽdis ianuarij luna eſt prima niſi i tertio an
no cicli decẽnouẽnalis. In quibuſdã tñ kalẽda
rijs numeri ipſi deſignant̃ per litteras alphabeti
nam pro vno interponitur ibi a pro duobus b pro
tribus c: ⁊ ſic de alijs numeris ⁊ litteris ⁊ ſeriatim
vſqꝫ ad litterã t q̄ eſt .xix. in ordine alphabeti. For
mat̃ aũt aureus numer⁹ ab illo ternario qui poni
tur in kalend. ianuarij. nã illis tribus adduntur.
viij. ⁊ cõſtituunt̃ .xj. qui numerus debet poni i ter
tia littera Januarij. Itẽ illis .xj. addunt̃ .viij. que
cõſtituunt .xix. qui numerus debet poni cũ inter
uallo in .v. littera ianuarij. Itẽ illis .xix. adduntur
viij. ⁊ ſic ſunt .xxvij. ſed q2 aureus numer⁹ nõ trã
ſit .xix. ideo abiectis .xix. reſiduũ ſcilicet .viij. debet
poni immediate poſt .xix. ⁊ ſic per totũ kalẽdariũ
Patet ergo q̄ qñ maior numerus ſequitur mino
rẽ: tunc debet inter vtrũqꝫ numerum dimitti vna
littera: ⁊ qñ minor ſequitur maiorem: tunc nulla
debet littera intermitti: vnde verſus. De trib⁹ octo
cauẽs ſuperet de dena nouẽqꝫ. Maior ſit ternus
minor aureus eſto ſecũdus. Verũtamen formatio
illa fallit in omni menſe cuius lunatio eſt .xxix. die
rũ ſcꝫ in februario: aprili: iunio: auguſto: octobri: ⁊
decembri: in quibus poſt minorẽ numerũ maior
immediate locatus ſequitur circa principiũ mẽſis
qđ patet hoc verſu. Mẽſe breuis lune febrius eſt
ars dat cito gãger. In iſto verſu ſunt ſex dictiões
ſex mẽſib⁹ deſeruiẽtes: quorũ lunatio eſt .xxix. in
cipiẽdo in medio verſu vbi dicit febrius: ita q̄ que
cũqꝫ fuerit initialis littera alicuius iſtarũ dictionũ
ſuper eadem littera in kalẽdario maior numerus
ſequit̃ minorẽ ſine ſpacio: id eſt nulla littera dimiſ
ſa i illo mẽſe cui ſeruit illa dictio: verbi gratia. Fe
brius eſt prima dictio: ⁊ ſeruit primo mẽſi cui⁹ lu
natio eſt .xxix. ſcꝫ febru. ⁊ f eſt prima littera: ergo
ſuper primũ f mẽſis februarij: maior numerus ſe
quitur minorẽ immediate: ſimiliter ſuper primũ e
aprilis: ⁊ ſic de alijs: ſed ſuper primũ g decembris
maior: ſcilicet .xiij. ſequit̃ immediate minorẽ ſcili
cet .ij. ⁊ ſuper eadẽ littera: q2 ibi eſt duplex aureus
numerus: qđ deſignat geminatio hui⁹ littere g in
hac dictione gãger. Itẽ fallit in Julio ⁊ reliquis
mẽſibus vſqꝫ ad ianuariũ: in quib⁹ circa finẽ nu
merus .xix. ſequitur immediate ad .xj. numerũ: vn
de verſus. Juli⁹ ⁊ reliqui qui reſtãt dena nouẽqꝫ
Jũgũt vndeno ſic eſt ratus aureus ordo. Itẽ ſciẽ
dũ eſt q̄ qñ .xix. immediate ſequitur .xj. tũc octa
uus qui ſequitur debet tertio loco poni: vñ ver
ſus. Quãdo continues vndenis dena nouemqꝫ.
Maiori trinus tũc octonarius eſto.

Aurei numeri formatio.

De termino paſchali. Rubrica.

De termino paſchali triplex datur ra
tio prima per claues moſaycas: ſecũ
da per etatem lune: tertia per tabu
las manuales de quarum qualibet
videndum eſt. Sed primo de clau
bus: ⁊ ideo videndum eſt quid ſit clauis et vn
de dicatur: et vnde habeat ortum: et ad quid in
uenta fuerit. Clauis eſt numerus variabilis

datus anno ad inueniendũ principia quinq; mobiliũ feſtiuitatũ.ſ.ſeptuageſime: quadrageſime: paſchalis.rogationũ: ⁊ penthecoſtes: ⁊ ideo ſunt quinq; claues: ⁊ quodlibet predictoꝝ feſtorũ habet trigintaquinq; dies: in quibus ſemꝑ celebrãtur. A ſede aũt cuiuſlibet clauis: numerant̃ dies vndecim: ⁊ vſq; ad initium ipſorũ trigintaquinq; dierũ: prout hec infra patebũt. Et dicitur clauis per ſimilitudinẽ: qꝛ ſicut ꝑ claues oſtia reſerãtur: ita per talẽ numerũ principia dictarũ feſtiuitatũ nobis denotantur. Habẽt eñ ortũ iſte claues terminoꝝ a.xix. annis cicli lunaris: ⁊.vij. dieb⁹ ſeptimane: vnde prima clauis eſt.xxvj. Claues autem alioꝝ annorũ ſic formant̃: addamus eñ ſemꝑ clauí precedẽtis anni.xix. ⁊ ſumma inde prouenies erit clauis ſequentis anni ſi nõ ſuperat.xl. ſi vero ſumma ſuperat.xl. abiectis.xxx. reſiduum erit clauis ſequẽtis anni. Xbi gratia. Clauis primi anni eſt.xxvj. cui ſi iungantur.xix. erũt.xlv. vñ abiectis xxx. remanẽt.xv. qui numerus eſt clauis ſequentis anni: ⁊ ita formant̃ vſq; ad.xix. anno per ordinem: qꝛ nõ proceditur vltra.xix. numerũ: ſed reuertitur ad priorẽ. vnde ciclus clauiũ aurei numeri ⁊ epactarũ non differunt quantitate: differunt tamẽ principio: qꝛ ciclus epactarũ incipit a ſeptẽbri cicl⁹ aũt aurei numeri ⁊ clauium a ianuario. Vñ ſi velimus ſcire quotus ſit annus ci. li aurei numeri ⁊ clauiũ poſſumus ſcire per diuiſionẽ annorũ dñi factã ſuperius in titulo de epacta. Inuẽto quotus ſit annus clauium poſſum⁹ ſcire que ſit clauis illius anni per al.ã hanc rationem. Numerus eñ ille qui remanet de diuiſione annoꝝ domini numerari dꝫ ꝑ ſummitates quinq; digitorum inchoando.a pollice: ⁊ ſi numerus terminatur in pollice debemus addere.xxv. ⁊ ſumma inde prouenies erit clauis illius anni: ſi vero numerus finitur in indice debemus addere.xiij. ſi ĩ medio.xiij. ſi in annulari.xix. ſi in auriculari.vij. ⁊ ſi ſumma inde ꝓueniẽs exceſſerit.xl. abiectis.xxx. qđ remãſerit erit clauis: q̃ additio his verſib⁹ cõtinetur. Viginti quinq; tredecim plus eſſe tricenos. Vñ vicena cpa digitis pro clauib⁹ apta. Sedes quidẽ clauium nũq̃ inueniuntur in kalẽdario niſi ſuper hãc literã g. prima ergo ianuarij g. eſt clauis ſeptuageſime: vltima g eiuſdẽ menſis eſt clauis quadrageſime. et ſcđa g. martij eſt clauis paſchalis: tertia g. aprilis eſt clauis rogationũ. vltima g. aprilis eſt clauis pẽthecoſtes. vnde verſus. Vltima g primi iani martiſq; ſcđa. Aprilis terna tibi ſignat ⁊ vltima clauẽ. Habita ergo claue anni incipe cõputare a ſede clauis: ⁊ cõple illã in diebus kalẽdarij per ordinẽ procedẽdo: et vbi terminabit̃ ibi erit terminus ſolennitatis: ita ꝙ in primo die dñico ibi ſequẽti erit initiũ ſolennitatis cuius eſt clauis: ſed rogationes incipiunt in ſequẽti die lune: ⁊ ſi fuerit biſſext⁹ cuilibet clauí eſt vna dies addẽda. Poſſumus etiã ſcire paſchales terminos ꝑ etatẽ lune: cuius rõnẽ ſequimur iuxta conſuetudinẽ iudeoꝝ: de quo talis datur regula. Accipe lunã quecũq; eſt in feſto epyphanie: ⁊ perfice illam procedendo per dies kalẽdarij ordinate vſq; ad quadraginta dies: ⁊ ſi fuerit biſſextus vſq; ad quadragintavnũ in proxima die dñica ſequẽti erit initiũ ſeptuageſime. vñ verſus. A feſto ſtelle numerando perfice lunã. Quadraginta dies poſt ſeptuageſima fiet. Biſſextus qñ fuerit ſuperadditur vnus. Si cadit in lucẽ dñi tunc ſume ſequẽtẽ. Si cadit in ferĩa ſeptenã ſitq; biſſextus. Linque diem dñi primũ ſumaſq; ſcđm: Habita ergo ſeptuageſima terminos aliarũ mobiliũ feſtiuitatũ facile ſcire potes. Nã a ſeptuageſima vſq; ad quadrageſimã ſunt tres integre ſeptimane: a quadrageſima vſq; ad paſcha ſunt ſex integre ſeptimane: a paſcha vero vſq; ad diẽ lune rogationũ ſunt quinq; ſeptimane ⁊ vnus dies: a paſcha ꝟo vſq; ad pẽthecoſtẽ cõputant̃ q̃nquies decẽ dies. Terminũ quoq; paſchalẽ his verſib⁹ ſcire potes. Poſt nonas martis vt ſit nona luna require. Tertia lux domini ꝓxima paſcha tenet.

¶ Rurſus vbicũq; poſt duodecimũ kalend. aprilis luna decimaquarta reperitur in dñica ꝓxima paſcha celebratur: itẽ qualiſcũq; luna fuit in kalendis ianuarij talem fac eam in feſto ſancti Benedicti ſiue duodecimo kalendas aprilis: ⁊ illam cõputes vſq; ad.xxiiij. ⁊ ibi erit paſcha hebreoꝝ. Verſus ad ſciendum terminum paſchalem.

¶ Rurſus ab octauo idus martij vſq; ad nonas aprilis ſunt dies.xxix. quocũq; ergo illorum luna fuerit prima: cõputetur vſq; ad quatuordecim: ⁊ ibi erit paſcha hebreorũ. Eſt etiã ⁊ alia ratio inueniendi paſcha per etatem lune: qm̃ quando luna currit per vnum: erit paſcha dominica prima poſt nonas aprilis: quando currit per duo erit dñica prima poſt octauo kalendas aprilis: quando currit ꝑ tres: erit dñica prima poſt idus aprilis: quãdo currit ꝑ quatuor: erit dñica prima poſt nonas aprilis: qñ currit ꝑ quiq; erit dñica prima poſt vndecimo kalendas aprilis: quãdo currit ꝑ ſex: erit dñica prima poſt quarto idus aprilis: qñ currit per ſeptem: erit dominica prima poſt tertio kalendas aprilis: quando currit per octo: erit dominica prima poſt quartodecimo kalẽdas maij: quando currit per nouẽ: erit dñica prima poſt ſeptimo idus aprilis: quando per decẽ: erit dominica prima poſt ſexto kalendas aprilis: quãdo per vndecim: erit dominica prima poſt.xvij. kalẽdas maij: qñ per duodecim: erit dñica prima poſt pridie nonas aprilis: qñ per tredecim erit dominica prima poſt nono kalendas aprilis: quando per quatuordecim: erit dñica prima poſt ſecũdo idus aprilis: quando per quindecim: erit dñica prima poſt kalendas aprilis: qñ per ſexdecim erit dominica prima poſt.xij. kalendas aprilis: quãdo per decemſeptem erit dñica prima poſt.v. idus aprilis. quando per octodecim erit dñica prima poſt quarto idus aprilis: quando per.xix. erit dominica poſt.xv. kalẽdas maij. Tabulas inſuꝑ manuales nõnulli ad inueniendos paſchales terminos ꝯfecere: ſicut Diony. Iſido. ⁊ quidã alij: quas ad preſens diximus dimittẽdas: ne difficultas ſit nimiũ oneroſa. Ad preſens igitur ſufficiãt carmina noſtra iſta ſcripta. Eſſe grauẽ nobis bello karmẽ karceamus. Bellũ ſepe gerens etiam puto deijcis

hoſtem. Mox anime lucrum inueniens cum religioſis. In his verſib⁹ ſunt.xix.dictiones.xix.annis cicli lunaris ſeruientes: prima primo: ſecunda ſecundo: ꝛ ſic per ordinem ſumpto initio a primo anno cicli: ꝛ quota fuerit prima litera dictionis in ordine alphabeti que non deſignat in.m. tota die aprilis computando a menſis principio verſus finem erit terminus paſche hebreorum id eſt luna.xiiij.et in proxima dominica ſubſequenti erit paſcha noſtrum ſicut in ſexta parte ſub tractatu de paſcha plene dictum eſt. Ibi etiam patet quare ſuper.v.kal.aprilis ſcribitur in kalẽdario reſurrectio dñi. Si vero dictio deſinit I m.quota ei⁹ erit prima litera in alphabeto tota die martij: computando a menſis fine verſus principium erit terminus paſchalis iudeorum: ꝛ in primo die dominico qui poſtea occurrerit deſcendendo verſus finem erit paſcha noſtrum hoc cautius obſeruando: q: karmẽ ꝛ kaueamus in prefatis verſib⁹ debent ſcribi per k ꝛ hoſtem debet ſcribi p h que in hoc loco pro litera reputaẜ. Poteſt ꝛ aliter paſcha facile inueniri: pone em̄ in kalendario tuo in margine aureum numerum ſequentem videlicet iuxta.xij.kalend̃.aprilis: pone.xvj.iuxta.xj.kalẽ. pone.v.iuxta.ix.kalend̃.xiij.iuxta.viij.kalend̃.ij. iuxta.vj.kalen.x.iuxta.iiij.kalen.xviij.iuxta.iij.kalen.vij.Item iuxta kalen.aprilis.xv.iuxta.iiij.nonas aprilis.iiij.iuxta.ij.nonas.xij.iuxta nonas j.iuxta.vj.idus.xix.iuxta.v.idus.xviij.iuxta.iiij.idus.vj.iuxta.ij.idus.xiiij.iuxta id⁹.iij.iuxta.xvij.kalen.maij.xj.iuxta.xv.kalen.xix.iuxta.xiiij.kaẜ.viij.Volens ergo terminum paſche inuenire adde vnum annis domini tunc currentibus: poſtea diuide ipſos quotiẽs poteris per.xix.ꝛ ſi diuiſio perficiatur in.xix.ita ꝙ nil ſuperſit: recurre ad kalendariũ tuũ: ꝛ in illa die iuxta quã inuenies ſcriptũ.xix.erit paſcha hebreoꝝ: q̃d ſemp celebrãt in xiiij.luna: ꝛ in ſequenti dñica erit paſcha noſtrũ. Si vero aliquid ſuperſit ſuper vltima.xix.puta quinq; vel decem vel quindecim dies: tũc paſcha hebreoꝝ erit in die illa iuxta quam ſcriptũ inuenies.v.vel.x.vel.xv.ꝛ ſic de alijs premiſſis numeris ꝛ dieb⁹: ꝛ in ſequẽti dñica erit paſcha noſtrũ: q̃d nõ põt eſſe ante.xj.kalẽd̃.aprilis nec poſt.vij. kalen.maij.verbi gratia. Hoc anno computãtur anni dñi mille ducẽti octuaginta ſex: quorũ mille ducenti ſeptuaginta tres ſunt recte diuiſi per.xix. ſuperſunt ergo.xiij.de premiſſo numero: quibus additur vnus ꝛ fiũt quatuordecim: vbi ergo inueneris in tuo kalẽdario hũc numerum ibi erit hoc anno paſcha iudeoꝝ: I ſequẽti vero anno erit vbi inueneris ſcriptũ.xv.ꝛ ſic vſq; ad.xix.poſtea vero reditur ad primũ: ꝛ ſic perpetuo fiet. Per eũdem quoq; modum poteris terminũ ſeptuageſime inuenire. Pone enim in kalendario tuo in margine iuxta.xvj.kalẽ.februarij hũc numerũ.viij. Itẽ in eadem linea pone.xvi.iuxta.xv.kaẜ.februarij.pone.v.iuxta.xiij.kaẜ.xiii.iuxta.xij.kalen.ij.iuxta.x. kalen.x.iuxta.viij.kalen.viij.iuxta.vij.ka.vij.iuxta.v.kalen.xv.iuxta.iiij.kalen.iiij.iuxta.ij.kalend̃. xij.Item iuxta kald̃.februarij.xix.Itẽ iuxta.iij.nonas februarij.vi.iuxta.vi.idus.xiiij.iuxta.v.idus iij.iuxta.iij.idus.xi.iuxta idus.xix. Diuiſis ergo annis dñi per.xix.vt premiſſum eſt: vide q̃ numerus ſupeſt ſuper.xix.et vbi illum in ipſo kalendario inueneris: ibi erit terminus ſeptuageſime: qui ſemper eſt in luna vndecima: ꝛ in ſequẽti dominica ſeptuageſimã celebramus que nõ põt eſſe ante.xv.kalẽdas februarij nec poſt.ix.kalen.martij: ſicut nec quadrageſima poteſt eſſe ante.vi.idus februarii: nec poſt.ii.idus martii. Eodem etiã modo terminus pẽthecoſtes inueniri poteſt: pone ei in tuo kalendario in margine iuxta.vii.idus maij xvi.iuxta.vi.idus.v.iuxta.iiii.idus.xiii.iuxta.iij. ii.iuxta idus.x. Item iuxta.xvii.kalendas iunii xviii.iuxta.xv.kalendas.vii.iuxta.xiii.kalendas xv.iuxta.xii.kalendas.iiii.iuxta.x.kalendas.xii. iuxta.ix.kalendas.j.iuxta.vii.kalẽdas.xix.iuxta v.kalendas.xii.iuxta.iiii.kalendas.vi.iuxta.ij.kalendas.xiiii.Item iuxta kalendas iunii.iii.iuxta iii.nonas.xi.iuxta nonas.xix.iuxta.viii.idus.viii. Diuiſis ergo annis dñi per.xix.numerũ illũ q̃ ſupererit ſuper decẽ ꝛ nouẽ quere in premiſſis locis kalendarii: ꝛ vbi illũ inueneris: ibi erit penthecoſte hebreorũ: q̃d ſemper eſt in luna.iiii.ꝛ in ſequẽti dñica erit penthecoſte noſtrũ: q̃d nõ poteſt eſſe ante.vi.idus mẽſis maii nec poſt idus menſis iunii: ſicut nec rogationes eſſe poſſunt ante ſexto kalendas mẽſis maii: nec poſt.iii.kalendas menſis iunii. Poteſt etiam paſcha aliter inueniri per hanc tabulã quinq; quindecim tredecim duo viginti duo decem triginta decem ꝛ octo ſeptem viginti ſeptem quindecim quatuor viginti quatuor duodecim vnum viginti vnum nouem viginti nouem decem ꝛ ſeptẽ. Iſti numeri repreſentãt quoſdam dies aprilis ꝛ martii: in quibus cõtingit paſcha hebreorum computando dies illos a principio ipſorum menſium: ita ꝙ ipſi numeri a viginti infra reſpondeant aprili: a vingiti ſupra martio: hoc vult dicere hec tabula ꝙ in primo anno cicli lunaris eſt paſcha hebreorum: in.v.die intrantis aprilis: I ſcd̃o anno eiuſdẽ cicli eſt.xv.die intrãtis martii: ꝛ ſic de aliis donec numeri ipſi⁹ tabule cõpleanẜ: poſtea reditur ad primũ annũ cicli. Qualiter aũt inueniantẜ anni cicli dictum eſt ſupra vbi agiẜ de epacta. Quare feſto ſaluatoris excepto feſto natalis ſiue natiuitatis ſint mobilia dictũ eſt in ſexta pte ſub feſto natalis. Ultimo ſm Iſido. ſciẽdũ eſt ꝙ inter latinos ꝛ grecos eſt varietas ſuper termino feſtiuitatis paſchalis q̃d prouenit: q: latini a tertio nonas martii: vſq; ad tertiũ nonas aprilis p̄mi mẽſis lunã req̃rũt: ꝛ ſi.xv.luna die dominica puenerit in aliã dñicã paſcha protrahũt: vt p̄miſſum eſt. Greci ṽo obſeruãt primã lunã ab viii.idus martij vſq; in diẽ nonã aprilis.

Paſche inuẽtio per tabulam.

De termino ſeptuageſime inueniendo.

¶ De ciclis. Rubrica

Quia in pleriſq; huius partis locis de ciclo mẽtio facta eſt: ideo de ciclo aliqua dicamus. Notandũ eſt ergo ꝙ ciclus eſt ſpacium aliquoꝝ annoꝝ I ſe rediens ſm aliquos numeros: et dicitur quaſi circulus per duplicẽ ſyncopã. Eſt ei ciclus

vocatus eo ꝙ in oꝛbem digeſtus ſit: ⁊ quaſi in circulum diſpoſitum oꝛdinem cōplectatur annoruȝ ſiue varietate ⁊ ſine arte: ſunt aūt ſex cicli. Pꝛim⁹ ſolaris incipiens in. vj. kalēdas martij in feſto mathie cōſtans ex vigintiocto annis continens concurrētes ⁊ regulares ſolares ⁊ dominicales ⁊ annos biſſextiles ⁊ cōmunes. Secundus ciclus eſt decemnouenalis cōſtans ex nouemdecim annis ⁊ incipit a ianuario continens in ſe aureum numerum ⁊ claues terminoꝛum. Tertius eſt ciclus lunaris incipiens ſimiliter a ianuario habens nouemdecim annos: incipit autem quarto anno cicli decemnouenalis: hunc inuenerunt romani: vt ſcirent qua hoꝛa luna a ſole accenderetur: ſed qꝛ proceſſu tempoꝛis hec inuentio falſificata eſt: nihil operamur ſecundū hunc ciclum. Quartus eſt epactalis incipiens quinto kalendas ſeptembꝛis habens ſimiliter annos nouemdecim continens in ſe regulares lunares ⁊ epactas ⁊ annos communes ⁊ emboliſmales. Quintus eſt ciclus magnus conſtans ex quingentis trigintaduob⁹ annis: vel ſecundū alios quingentis triginta annis: ſecundum quem foꝛmatur tabula dyoniſij. Sextus eſt ciclus indictionalis cōſtans ex quindecim annis ⁊ cōtinēs indictiones. Romani enim quia difficile erat de remotis mundi partibus venire ſingulis annis romam ad ſoluenda tributa per eos prouincijs indicta: ſtatuerunt ꝙ ſaltem ſingulis quinquennijs ſoluerentur: ita ꝙ pꝛimo quinquennio appoꝛtarent pꝛo tributo ferrum pꝛo fabꝛicandis armis. In ſecundo quinquennio argētum pꝛo ſtipendijs militibus erogandis. In tertio aurum pꝛo ſimulachꝛis fabꝛicandis: ⁊ ſic ſemper poſt aurum quod in anno quindecimo ferebatur incipiebat quinquennium: quo ferrum iteruȝ ſoluebatur: ⁊ ſic erat quaſi quidam circulus tempoꝛis: quia ergo romani ſic fieri indixerunt: ideo illi anni indictio nuncupati ſunt: de quo dictū eſt ſupꝛa. Pꝛemiſſum autem ſpacium quinqȝ annoꝝ vocatum eſt luſtrum: qꝛ venientibus nuncijs pꝛouinciarum cum tributo: cū cereis ⁊ cū alijs pꝛecioſis ſumptibus vrbem luſtrabant.

Luſtruȝ eſt ſpaciū quīqȝ annorum.

¶ Concluſio huius operis. Rubꝛica.

Nemo in hoc opere diuina officia ſufficienter exiſtimet expoſita: ne foꝛte opus extollendo humanum diuinū improuide extenuet ſacramētum: in diuinis namqȝ officijs miſſe tot ⁊ tāta ſunt inuoluta myſteria: vt nemo niſi per vnctionem edoctus ea ſufficiat explicare: quis enim nouit oꝛdinem celi: ⁊ ponit rationes eius in terra. Scrutatoꝛ quippe maieſtatis opprimetur a gloria. Ego vero non preualens lippientibus oculis ſolem in rota conſpicere: tanti myſterij maieſtatem quaſi per ſpeculum in enigmate mihi viſus ſum intueri: nec penetrans ad interioꝛa cenaculi: ſed pꝛe foꝛibus aſſidens in veſtibulo egi diligenter vt potui non ſufficienter vt volui: ſexageſimanona diſtinctione ſi officia: in pꝛincipio: cuȝ in humanis inuentionibus nil ſit ex omni parte perfectum: ſeptima queſtione pꝛima: nihil. Nēpe pꝛopter innumeras atqȝ ineuitabiles negocioꝝ apoſtolice ſedis iniūctas neceſſitudines quonꝭ in moꝛe fluctuum emergentes: que ſtudentis ⁊ ad ſuperioꝛa tendentis obtundunt animum: quaſi perplexus atqȝ varijs ⁊ ineuitabilibus irretitus nexibus vacare ad plenum nequiui vt vellem: quin immo vix valui meditata dictare nedum concipere meditanda: nam cuiuſqȝ animus ad plura diuiſus fit pꝛofecto ad ſingula minoꝛ. Quocirca nō ſolum benignum ſedulo imploꝛo lectoꝛem: veruȝ etiam liberum deſidero coꝛrectoꝛem. Enimuero negare nequeo quin plura inſerta ſint in hoc opuſculo: que poſſunt iuſto iudicio: nulla temeritate culpari nona diſtinctione: negare. Uerumſi quid foꝛte laude dignum reperietur in eo diuine gratie penitus aſcribatur: nam omne datum optimuȝ ⁊ omen donum perfectum deſurſum: deſcendēs eſt a patre luminum: pꝛima queſtione ſecunda ꝙ pꝛo. Si quid vero indignū inſufficientie deputetur humane: nam coꝛpus quod coꝛrumpitur aggrauat animam: ⁊ depꝛimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: aut ſiquidem pꝛopꝛie: aut eoꝛum foꝛtaſſis quoꝛum dicta plerumqȝ poſti⁹ recitādo ꝙ appꝛobādo hic introducta noſcitur. Hoc enim tam ex diuerſis alioꝛum libellis et commentarijs moꝛe mellificantis apis ꝙ ex his que mihi diuina gratia pꝛopinauit fructuoſe collegi: ⁊ hanc doctrinam interno fluentem nectare velut fauū mellis in diuinis officijs ſpeculari volentibus diuino ſuffultus pꝛeſidio pꝛopinaui hāc ſolum apud homines ex ingenti perpeſſo laboꝛe mercedem expectans: vt apud miſericoꝛdiſſimuȝ iudicem pꝛo peccatis meis deuotas oꝛationes effundant.

Quam mercedē apud homines expectet huius operis authoꝛ

¶ Finis.

Ioannes Aloiſius tuſcanus auditoꝛ camere apoſtolice reuerendiſſimo. D. domino Petro cardinali tiraſonenſi. ¶ Inter omnes libꝛos quos hominē qui ſacris initiatus ſit habere opoꝛtet: hic mihi reuerendiſſime pater videtur eſſe pꝛecipuus: immo ceteri vtiles: iſte neceſſarius. Quippe ex alijs quid agere debeamus edocemur. Ex hoc vero ⁊ quid illud ſit: ⁊ qua ratione agere debeam⁹. Cuȝ ergo fundamentum ſacri cultus ſit mens ⁊ intentio noſtra: pꝛofecto qui ignoꝛat quid agat: fruſtra cultui ſacro ſe ingerit: caret enim fundamento ſcilicet mente ⁊ intentione: quarum partes nequaꝙ verſantur circa illa que neſciās. Quot hominum ſingulis diebus dominicam illā electā oꝛationē. Pater noſter ⁊c. oꝛe annunciant: qui nō animaduertunt: quia pꝛope ⁊ ſue vocis iudicio ſe condēnant. Quot hominum veſtes ⁊ indumenta ſacerdotum induunt qui cur ea tam multiplicia: tam varia inuenta ſunt penitus ignoꝛant. Quot ſacerdotū annis innumeris miſſaȝ celebꝛauere. Quot epiſcopoꝝ annis innumeris conſecrauere. Quot archiepiſcopoꝛum etate diuturna pallio vſi fue-

te? Quot deniqꝫ antiſtitum omnia que paſtoralis officij ſunt per longiſſima tēpora miniſtrauere a quibus ſi reges qua ratione id fecerint: illico muſabūt: nec habebunt quid reſpondeant. Verū enimuero vt iuriſcōſultus ille dicere ſolebat. turpe eſt viro id in quo quotidie verſatur ignorare. Quare multum ꝛ multum: tum in ceteris: tum i hoc vno maxime Guillelmus durandi publice ſaluti ꝛ communi vtilitati proſpexit: ꝛ conſuluit: q̄ vniuerſi ſacri myſterij figuras: typos ꝛ rationes accuratiſſime in hunc librum congeſſit: ex quo niſi pigeat laborum facile dicere poſſumus: quid ꝛ qua ratione operemur. Adde iocunditatem cum in omnibus incognitis: tum in his maxime que indies pre manibus ſunt: dum ad eorum cognitionem vel ſtudio vel caſu peruenīſſe concipim⁹: tunc enim rem ipſam in digitis tenere arbitramur ꝛ quod alias difficile: vt in memoria teneretur iudicaueramus: nunc facillimum reputamus: ꝛ ad meliora ac maiora ſublata difficultatis formidine allicimur ꝛ inuitamur. Quid quod nunc tantummodo ꝛ non prius quod legimus: quod gerimus: quod operamur amamus. Quomodo enī fieri poteſt: vt amemus: quod neſcimus: nō intelligimus: non cognoſcimus: quod non oculo vel viſus vel intellectus intuemur? Magnas ergo gratias guillelmo debem⁹ quod in hoc opere cōſcribēdo ipſe qui prius vel ſparſa vel abdita erāt repoſuerit: ꝛ patefecerit: vt nos onere leuaret: ipſe ſudauit: vt nobis curam ꝛ laborem preciperet ipſe vigilauerit: vt nos quieſcerem⁹. Ego quātum ad me attinet dudum anteꝗ̄ milicie clericali me addixiſſem: dum in aduocationis ſeu poſtulationis officio me exercerem: conabar vt omnes ſcirent quantum Guillelmo ob ſpeculū iuris elucubratum teneremur. Nunc quādo aliud ſtudiū me vocauit: ꝛ proſpicio que ſint in hac milicia future partes mee: ꝛ quid ſit officij ꝛ muneris mei fateor me niſi hic liber foret dubitaturum ne omnino indocilis inſcius ꝛ cecus euaderem. Gallicū num fuit Guillelmi ingenium: ſed in Italia tamen enutritum: qui non idcirco minus gratie apud nos ꝙ extra Italiā natus fuerit: ſed plus ꝙ conſcie etatis factus in Italia viuere oppidū ſui nominis in Italia relinquere: ꝛ in Italia mori ac mortuus in loco Italie florētiſſimo vrbe Roma iacere elegit ꝛ voluit: debet eſſe conſecutus. Operepreciū eſt: vt quod vnum defunctis exhiberi poteſt: in manus plurīū tranſeāt monumēta ingenij ſui laudentur: legantur ꝛ amentur.

Gulliel= mi Du= randi operis commē datio huiuſqꝫ

Gulliel mus Du randus gallus se puin cialib⁹ hoc in opere alumnus merat.

Regiſtrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B.

Oēs ſunt quaterniones preter B q̄ eſt duernio.

Finit Rationale diuinorū officiorū: qđ antea mille locis deprauatū: obnixa elucubratione magiſtri Beneti de locatellis bergomenſis correctū Lugduni in edibus Jacobi myt impreſſum Anno ſalutifere incarnationis Milleſimo quingenteſimo vigeſimooctauo: die octauo menſis maij.

FINE

R. SALVAGETTA
RESTAURO
Via Val Seaa..a, [illegible]
Tel. 899.223
1969